ALEXA
HISTOR
E L E

O X

BIBLIOTECA
Montefusco
SALA Aule Magne
SCAFFALE I
NUMERO 44

BIBLIOTECA

BIBLIOTECA
Montefiascone
SALA Aule Magne
SCAFFALE I
NUMERO 44

Montefusco
SALA Aule Magne
SCAFFALE I
NUMERO 44

MUNICIPIO DI MONTEFUSCO

BIBLIOTECA C. F. M. CAP.
MONTEFUSCO
(Av)

R. P. NATALIS

ALEXANDRI

ORDINIS FF. PRÆDICATORUM

IN S. FACULTATE PARISIENSI DOCT. & EMERITI PROFESSORIS

HISTORIA ECCLESIASTICA

VETERIS NOVIQUE TESTAMENTI

Ab orbe condito ad Annum post Christum natum millesimum sexcentesimum: Et in loca ejusdem insignia Dissertationes Historicæ, Chronologicæ, Criticæ, Dogmaticæ.

EDITIO OMNIUM NOVISSIMA,

Notis & Animadversionibus, quoad Historiam & Dissertationem novi Testamenti, aucta ad castigationem & illustrationem opinionum quorundam Auctoris,

OPERA ET STUDIO

CONSTANTINI RONCAGLIA

LUCENSIS, CONGREGATIONIS MATRIS DEI.

Quibus accedunt, præter animadversiones

A P. JOANNE DOMINICO MANSI

Congregationis ejusdem in secunda Lucensi editione inserta, aliæ insuper ejusdem Auctoris noviter elucubratæ.

TOMUS DECIMUS.

BIBLIOTECA DEI MIN. CAPPUCCINI MONTEFUSCO LETT. F... PALC. N. 6 VOLUME N. ...

VENETIIS, MDCCLXXI.

SUMPTIBUS SOCIETATIS.

Superiorum Permissu.

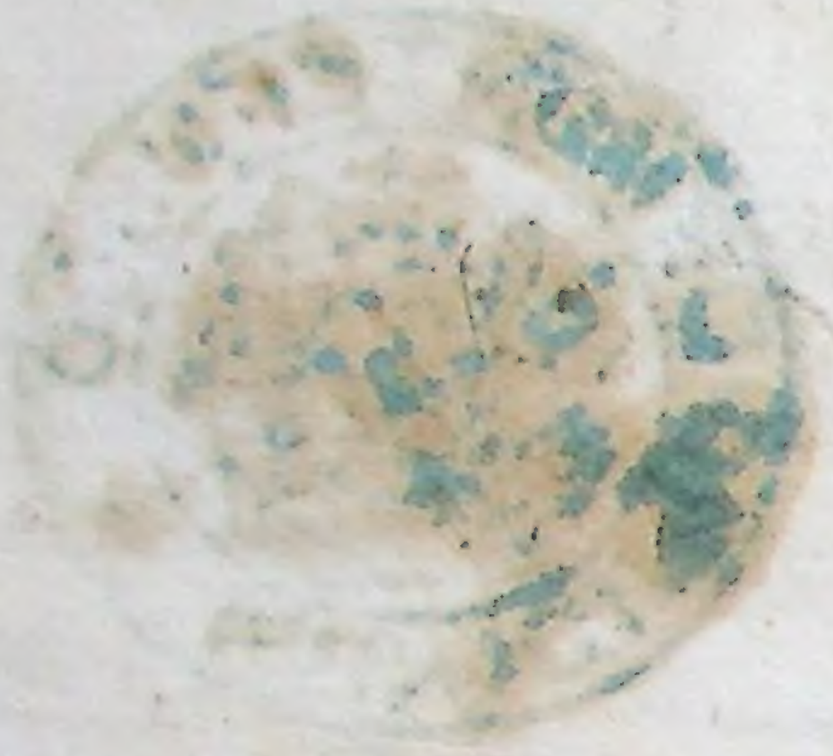

3210

R. P. NATALIS

ALEXANDRI

ORDINIS FF. PRÆDICATORUM

IN S. FACULTATE PARISIENSI DOCT. & EMERITI PROFESSORIS

HISTORIA ECCLESIASTICA

VETERIS NOVIQUE TESTAMENTI

Ab orbe condito ad Annum post Christum natum millesimum sexcentesimum:
Et in loca ejusdem insignia Dissertationes Historicæ, Chronologicæ,
Criticæ, Dogmaticæ.

EDITIO OMNIUM NOVISSIMA,

Notis & Animadversionibus, quoad Historiam & Dissertationem novi Testamenti,
aucta ad castigationem & illustrationem opinionum quorundam Auctoris,

OPERA ET STUDIO

CONSTANTINI RONCAGLIA

LUCENSIS, CONGREGATIONIS MATRIS DEI.

Quibus accedunt, præter animadversiones

A P. JOANNE DOMINICO MANSI

Congregationis ejusdem in secunda Lucensi editione inserta, aliæ insuper
ejusdem Auctoris noviter elucubratæ.

TOMUS DECIMUS.

BIBLIOTECA DEI MIN. CAPPUCCINI
MONTEFUSCO
LETT. F... PALC. N. 6
VOLUME N. 1

VENETIIS, MDCCLXXI.
SUMPTIBUS SOCIETATIS.

Superiorum Permissu.

R. P. NATALIS

ALEXANDRI

ORDINIS FF. PRÆDICATORUM

IN S. FACULTATE PARISIENSI DOCT. & EMERITI PROFESSORIS

HISTORIA ECCLESIASTICA

VETERIS NOVIQUE TESTAMENTI

Ab orbe condito ad Annum post Christum natum millesimum sexcentesimum:
Et in loca ejusdem insignia Dissertationes Historicæ, Chronologicæ,
Criticæ, Dogmaticæ.

EDITIO OMNIUM NOVISSIMA,

*Notis & Animadversionibus, quoad Historiam & Dissertationem novi Testamenti,
aucta ad castigationem & illustrationem opinionum quorundam Auctoris,*

OPERA ET STUDIO

CONSTANTINI RONCAGLIA

LUCENSIS, CONGREGATIONIS MATRIS DEI.

Quibus accedunt, præter animadversiones

A P. JOANNE DOMINICO MANSI

Congregationis ejusdem in secunda Lucensi editione inserta, aliæ insuper
ejusdem Auctoris noviter elucubratæ.

TOMUS DECIMUS.

BIBLIOTECA DEI MIN. CAPPUCCINI
MONTEFUSCO
LETT. F... PALC. N. 6
VOLUME N. 1

VENETIIS, MDCCLXXI.

SUMPTIBUS SOCIETATIS.

Superiorum Permissu.

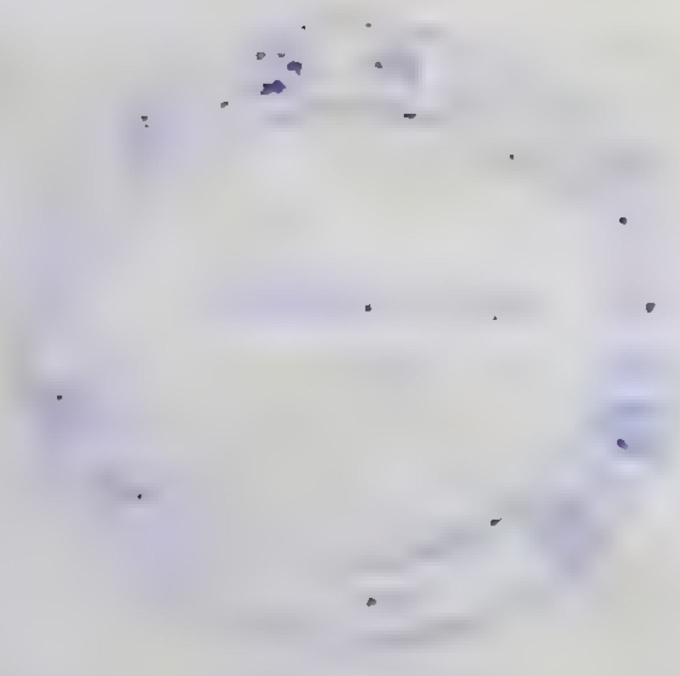

3215

R. P. NATALIS ALEXANDRI

ORDINIS FF. PRÆDICATORUM

In S. Facultate Parisiensi Doct. & Emeriti Professoris

HISTORIA ECCLESIASTICA

VETERIS NOVIQUE TESTAMENTI

Ab orbe condito ad Annum post Christum natum millesimum sexcentesimum:
Et in loca ejusdem insignia Dissertationes Historicæ, Chronologicæ,
Criticæ, Dogmaticæ.

EDITIO OMNIUM NOVISSIMA;

Notis & Animadversionibus, quoad Historiam & Dissertationem novi Testamenti, aucta ad castigationem & illustrationem opinionum quorundam Auctoris,

OPERA ET STUDIO

CONSTANTINI RONCAGLIA

LUCENSIS, CONGREGATIONIS MATRIS DEI.

Quibus accedunt, præter animadversiones

A P. JOANNE DOMINICO MANSI

Congregationis ejusdem in secunda Lucensi editione inserta, aliæ insuper ejusdem Auctoris noviter elucubratæ.

TOMUS DECIMUS.

BIBLIOTECA DEI MIN. CAPPUCCINI
MONTEFUSCO
LETT. ... PALC. N. ...
VOLUME N. ......

VENETIIS, MDCCLXXI.
SUMPTIBUS SOCIETATIS.

Superiorum Permissu.

BIBLIOT. A.O.F.M. CAP.
MONTEF[illegible]
(Av)

INDEX

CAPITUM, ARTICULORUM.

Paragraphorum, Dissertationum, Quæstionum, Propositionum, & Assertionum, Voluminis X. Historiam Ecclesiasticam Novi Testamenti VI. & VII. Sæculorum continentia.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
SEXTI SÆCULI
SYNOPSIS.

CAPUT I. DE Priorum Persecutionibus, VI. Sæculo. 1

Cap. II. De Summis Pontificibus, qui Ecclesiam rexerunt, Sæculo VI. 2

Art. I. De Symmacho. *ibid.*

Art. II. De Hormisda. 6

Art. III. De Joannes I. 7

Art. IV. De Felice III. *ibid.*

Art. V. De Bonifacio II. 9

Art. VI. De Joanne II. 10
Art. VII. De Agapeto. 11
Art. VIII. De Silverio. 14
Art. IX. De Vigilio. 16
Art. X. De Pelagio I. 17
Art. XI. De Joanne III. & Benedicto I. 18
Art. XII. De Pelagio II. 19
Art. XIII. De S. Gregorio Magno. 20
Cap. III. De Controversiis, & hæresibus VI. Sæculi. 42
Art. I. De Causam Trium Capitulorum. *ibid.*
§. I. Quid ante Synodum V. hac in causa gestum fuerit. *ibid.*
§. II. De V. Synodo Oecumenica. 45
§. III. De iis quæ post Synodum V. in causa Trium Capitulorum gesta sunt. 50
Art. II. De tumultu Monachorum Scythiæ. 52
Art. III. De Corruptelis, Phantasiastis Agnoetis, & Thrithettis. 58
Art. IV. De Monachis Acœmetis. 59
Cap. IV. De Authoribus Ecclesiasticis VI. Sæculi. 60
Art. I. De Ruricio, Paschasio, Procopio Gazæo & Avito. *ibid.*
Art. II. De Ennodio, Boetio, Joanne Maxentio, Guida Sapiente, & Dionysio Exiguo. 61
Art. III. De Eugippio, & S. Romigio. 62
Art. IV. De Sancto Fulgentio. 63
Art. V. De Ferrando, Marcellino, Comite, Justo Ogelitano, Nonno, Cæsario Arelatensi, & Vigilio Tapsensi. 70
Art. VI. De Victore Capuano, Rustico, Primasio, Junilio Africano, & Liberato. 71
Art. VII. De Facundo Hermianensi. *ibid.*
§. I. *ibid.*
§. II. Facundi authoritatem contra Fidem realis præsentiæ Corporis Christi in Eucharistia perperam objiciunt hæretici. 73
Art. VIII. De Victore Tonnensi, Areta, Zacharia Mytilenensi, & Agapeto. 76
Art. IX. De Cassiodoro. 77
Art. X. De Martino Dumiensi, Joanne Climaco, Dorotheo, Leontio Byzantino. 78
Art. XI. De Venantio Fortunato. 79
Art. XII. De S. Gregorio Turonensi. *ibid.*

Art. XIII. De Anastasiis Sinaitis. 80
§. I. *ibid.*
§. II. De Sententia Anastasii Monachi Sinaitæ circa præsentiam Corporis Christi in Eucharistia. 82
Art. XIV. De Evagrio Scholastico, & Joanne Jejunatore. 85
Art. XV. De Joanne Biclarensi, Eulogio Alexandrino, & Leandro Hispalensi. 86
Art. XVI. De Scriptis S. Gregorii Magni. *ibid.*
Art. XVII. De Mario Aventicensi & Theophylacto Simocatta. 97
Cap. V. De Conciliis Nationalibus, & Provincialibus præcipuis, quibus Ecclesiastica Disciplina sancita, & instaurata est VI. Sæculo. *ibid.*
Art. I. De Concilio Agathensi. *ibid.*
Art. II. De Concilio Aurelianensi I. 100
Art. III. De Concilio Tarraconensi. 102
Art. IV. De Concilio Gerundensi. 103
Art. V. De Concilio Epaonensi. 104
Art. VI. De Concilio Lugdunensi I. 106
Art. VII. De Concilio Ilerdensi. 107
Art. VIII. De Concilio Valentino in Hispania. 108
Art. IX. De Concilio Arelatensi IV. 109
Art. X. De Synodo Carthaginensi, sub Bonifacio. *ibid.*
Art. XI. De Concilio Vasensi. 110
Art. XII. De Concilio Toletano II. 111
Art. XIII. De Concilio Aurelianensi II. *ibid.*
Art. XIV. De Concilio Averniensi. 112
Art. XV. De Concilio Aurelianensi III. 113
Art. XVI. De Concilio Barcinonensi. 116
Art. XVII. De Synodo Aurelianensi IV. *ibid.*
Art. XVIII. De Synodo Aurelianensi V. 117
Art. XIX. De Synodo Arelatensi V. 120
Art. XX. De Synodis Parisiensibus Secunda, & Tertia. *ibid.*
Art. XXI. De Concilio Bracarensi I. 121
Art. XXII. De Concilio Lugdunensi II. 123
Art. XXIII. De Concilio Turonensi II. *ibid.*
Art. XXIV. De Concilio Lucensi. 125
Art. XXV. De Concilio Bracarensi II. *ibid.*

Art. XXVII. De Concilio Lugdunensi II. 128
Art. XXVIII. De Concilio Matisconensi II. 129
Art. XXIX. De Concilio Autisiodorensi. 130
Art. XXX. De Concilio Toletano III. 132
Art. XXXI. De Conventu duplici Episcoporum, in causa Monialium perduellium Monasterii Pictavensis. 135
Art. XXXII. De Concilio Narbonensi. 136
Art. XXXIII. De Concilio Hispalensi I. 137
Art. XXXIV. De Concilio Cesaraugustano II. 138
Art. XXXV. De Concilio Toletano sub Pontificatu Sancti Gregorii. 139
Art. XXXVI. De Concilio Osensi. *ibid.*
Art. XXXVII. De Concilio Barcinonensi. *ibid.*
Cap. VI. De Politia Ecclesiastica Sæculi sexti & septimi. 140
Art. I. De Romano Pontifice. *ibid.*
Art. II. De Minoribus Patriarchis, & de Primatibus. 141
§. I. De Patriarchis Aquilejensi & Gradensi. *ibid.*
§. II. De Primate Primæ Justinianæ. 142
§. III. De Toletano Primate in Hispaniis. *ibid.*
§. IV. De Primate Remensis Episcopi in Galliis. 143
Art. III. De Episcopis. 144
Art. IV. De Clericis. 156
Art. V. De Monachis, & Monialibus. 163
Art. VI. De Bonis Ecclesiæ. 179
Art. VII. De Clericorum Immunitatibus. 181
Cap. VII. De Rebus Imperii. 184
Art. I. De Justino Seniore. *ibid.*
Art. II. De Justiniano. 185
Art. III. De Justino Juniore. 193
Art. IV. De Tiberio. 194
Art. V. De Mauritio Augusto. *ibid.*
Cap. VIII. De Regibus Francorum, eorumque gestis. 195
Art. I. De Filiis Clodovei. *ibid.*
Art. II. De Filiis Clotarii I. 200
Art. III. De Childeberto II. ejusque filiis & de Clotario II. 205
Cap. ultimum De Hispaniæ Regibus, V. & VI. Sæculo. 209

IN HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
SÆCULI SEPTIMI
DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERT. I. DE Synodi Romanæ Palmaris Judicio in causa Symmachi Pontificis Maximi. 213

Quæst. unica. Utrum ista Synodus causam Symmachi Papæ judicare summo jure potuerit. *ibid.*

Propositio. *ibid.*

Dissert. II. De Fide Monachorum Scythiæ. 220

Quæst. unica. Utrum Scythæ Monachi Eutychiani fuerint. *ibid.*

Propositio I. *ibid.*

Propositio II. 223

Dissert. III. De V. Synodi Oecumenicæ convocatione, Præside, Authoritate. 235

Art. I. Quis Synodum V. Oecumenicam convocaverit. *ibid.*

Propositio. *ibid.*

Art. II. Quis præfuerint Synodo V. Oecumenicæ. 236

Propositio. *ibid.*

Art. III. Utrum Quinta Synodus approbata sit ab Ecclesia. 238

Propositio. *ibid.*

Dissert. IV. De Trium Capitulorum damnatione. 244

Quæst. unica. Utrum Quinta Synodus Tria Capitula juste damnaverit. *ibid.*

Propositio. *ibid.*

Dissert. V. De sensu Anathematismorum V. Synodi. 269

Quæst. unica. Utrum Anathema latum a V. Synodo solos Nestorianos feriat? An etiam Catholicos Trium Capitulorum Defensores. *ibid.*

Propositio. *ibid.*

PANOPLIA ADVERSUS HÆRESES
SEXTI SÆCULI.

DISSERT. VI. ADversus Aphthardocetas; qua probatur Christi Corpus ante Resurrectionem corruptibile fuisse. 277

Dissert. VII. Contra Agnocetas. 280

LIOTECA D. F. M. CA
MONTEFUSCO
(Av)

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
SECULI SEPTIMI
SYNOPSIS.

CAPUT I. DE Pontificibus, qui Romanam & universalem Ecclesiam rexerunt Sæculo VII. 286

Art. I. De Sabiniano. Bonifacio III. & Bonifacio IV. *ibid.*
Art. II. De Papa Deusdedit, & Bonifacio V. 287
Art. III. De Honorio I. Severino, Joanne IV. & Theodoro. 288
Art. IV. De Marino I. 290
Art. V. De Eugenio I. Vitaliano, Adeodato, & Dono. 291
Art. VI. De Agathone, Leone II. & Benedicto II. 293
Art. VII. De Joanne V. & Canone. 294
Art. VIII. De Sergio I. *ibid.*

Cap. II. De Hæresibus Sæculi VII. 297
Art. I. De Monothelitarum Hæresi. *ibid.*
§. I. De palmari Monothelitarum errore. *ibid.*
§. II. De Authoribus & Feudatoribus Hæreseos Monothelitarum. 298
§. III. A quibus impugnati sint, & damnati Monothelitæ. 303
§. IV. De Sexta Synodo Oecumenica. 306
Art. II. De falsa Mahometanorum Religione. 312
Art. III. De Paulicianorum Hæresi. 319

Cap. III. De Conciliis Nationalibus, & Provincialibus, quibus sancita est & restaurata Disciplina Sæculo VII. *ibid.*
Art. I. De Concilio Parisiensi V. *ibid.*
Art. II. De Concilio Hispalensi II. 322
Art. III. De Concilio Remensi. 323
Art. IV. De Concilio Toletano IV. 324
Art. V. De Concilio Toletano V. 328
Art. VI. De Concilio Toletano VI. *ibid.*
Art. VII. De Concilio Toletano VII. 329
Art. VIII. De Concilio Cabilonensi. 330

Art.

Art. IX. De Concilio Toletano VIII. 331
Art. X. De Concilio Toletano IX. 332
Art. XI. De Concilio Toletano X. *ibid.*
Art. XII. De Concilio Emeritensi. 333
Art. XIV. De Concilio Augustodunensi. 334
Art. XV. De Concilio Herudifordiæ. 335
Art. XVI. De Concilio Toletano XI. *ibid.*
Art. XVII. De Concilio Bracarensi IV. 336
Art. XVIII. De Concilio Toletano XII. 337
Art. XIX. De Concilio Toletano XIII. 338
Art. XX. De Conciliis Toletanis XIV. & XV. 339
Art. XXI. De Concilio Cæsaraugustano III. 340
Art. XXII. De Concilio Toletano XVI. *ibid.*
Art. XXIII. De Concilio Toletano XVII. 341
Art. XXIV. De Concilio Nannetensi. 342
Cap. IV. De Authoribus Ecclesiasticis Sæculi VII. 343
Art. I. De S. Columbano, & Cumeano, *ibid.*
Art. II. De Authore Chronici Alexandrini. 344
Art. III. De Joanne Moscho, & aliis. *ibid.*
Art. IV. De S. Isiodoro Hispalensi. 347
Art. V. De Sophronio Sancto Maximo, Theodoro Raythuensi Carpathiorum, & aliis. 350
Art. VI. De S. Eligio, & S. Audoeno, & Jona. 351
Art. VII. De S. Ildefonso. *ibid.*
Art. VIII. De Juliano Toletano. 352
Art. IX. De Marcolfo, & Formulis ab eo editis. 353
Art. X. De Theodoro Cantuariensi, & Adamanno. 356
Cap. V. De Rebus Imperii. 357
Art. I. De Phoca. *ibid.*
Art. III. De Constantino, Heracleona, & Constante. 359
Art. IV. De Pogonato. 360
Art. V. De Justiniano Rhinotmeco, Leontio & Tiberio Apsimaro. *ibid.*
Cap. VI. De Regibus Francorum. 362
Art. I. De Clotario II. *ibid.*
Art. II. De Dagoberto. 363
Art. III. De Sigeberto III. & Clodoveo II. 367
Art. IV. De Clotario III. & Childerico II. 369

Art.

Art. V. De Theodorico III. & Dagoberto II. 371
Art. VI. De Clodoveo III. & Childeberto III. 374
Cap. VII. De Hispaniæ Rebus Sæculo. VII. 375
Art. I. De Liuva, Vitterico, & Gundemaro Hispaniæ Regibus. *ibid.*
Art. II. De Sisebuto, Suinthila, & Rechimiro Regibus. *ibid.*
Art. III. De Sisenando, Chintila, & Tulga. 376
Art. IV. De Chindasuintho, Reccesuintho, Vamba, & Ervigio. 377
Art. V. De Egica Rege. 378
Cap. VIII. De Regibus Angliæ sexto, septimo, & octavo sæculis. *ibid.*
§. I. De Anglorum adventu in Britanniam, eorumque Bellis. 379
§. II. De Britanniæ in multa Regna divisione. 380
§. III. De Regibus Cantii. 381
§. IV. De Regibus Australium Saxonum, sive Sud-Saxiæ. 384
§. V. De Regibus Orientalium Anglorum, sive Estangliæ. 385
§. VI. De Regibus Orientalium Saxonum, sive est-Saxiæ. 386
§. VII. De Regibus Merciorum, sive Mediterraneorum Saxonum. 388
§. VIII. De Regibus Northumbriæ. 392
§. Ultimus. De Regibus Occidentalium Saxonum, seu Vvest-Saxiæ. 398

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM SÆCULI SEPTIMI DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERT. I. DE Convocatione & Præsidentia Sexti Concilii Oecumenici. 402
Quæst. I. Quis Synodum Sextam Oecumenica convocaverit. *ibid.*
Propositio. *ibid.*
Quest. II. Quis Sextæ Synodo Oecumenicæ præfuerit. 403
Propositio. I. *ibid.*
Propositio. II. 405
Dissert. II. De Honorii damnatione in VI. Synodo Oecumenica. 410
Propositio. I. *ibid.*
Propositio. II. 417
Propositio. III. 427
Dissert. III. De Canonibus Synodi Quini-Sextæ & ejusdem Epocha. 438
Dissert. IV. De Vvambæ Regis abdicatione. 445
Quæst. Unica. Utrum Rex Vvamba fuerit a Concilio Toletano XII. depositus. *ibid.*
Propositio. *ibid.*

PANOPLIA
ADVERSUS HÆRESES
QUINTI SÆCULI.

DISSERT. V. Adversus Hæresim Monothelitarum. 447
Dissert. VI. Adversus Mahometanam Sectam. 459
Propositio. ibid.
Dissert. VII. Adversus Paulicianos; de Religioso cultu Dominicæ Crucis. 469
Propositio. ibid.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SEXTI SÆCULI SYNOPSIS.

CAPUT PRIMUM.

De Piorum Persecutionibus, VI. Sæculo.

QUOD Hæreticis solemne est, ferro in Catholicos grassari, cum viribus superiores sunt, sub Anastasii Imperio manifestum fuit. Nam Synodi Chalcedonensis defensores gravem passi sunt persecutionem, cum ab ipso Imperatore, tum a Severianis, quorum Dux Severus Judæorum conducta manu, trecentos & amplius Monachos secundæ Syriæ interfecit, eorumque cadavera avibus dilanianda projecit, multos in vincula conjecit, plurimos, dilapidatis ipsorum facultatibus, ex ædibus & civitatibus expulit, an. 517. Id constat ex Libello Clericorum & Monachorum Antiochiæ & Syriæ, lecto in Synodo Constantinopolitana sub Menna.

Imperante Justino, Cabades Rex Persarum Christianos afflixit, quorum plurimi linguis ipsius jussu præcisis locuti sunt. Brevis ea fuit persecutio: Nam postmodum nostræ Religionis hominibus impense favit. (Ex Nicephoro *l.* 16. *Historiæ Ecclesiasticæ*, c. 36.)

Anno 522. Dunaam Tyrannus, Homeritarum finitimus regioni, religione Judæus, Negra Arabiæ civitate occupata, cives a Christi confessione abducere frustra conatus, pene omnes dira persecutione mactavit. In glorioso tot Martyrum agmine celeberrimus fuit, duxque cæterorum Arethas. Adversus Tyrannum Justinus opem Elesbaam, Æthiophum Regis Christiani, imploravit: qui ipso cæso, copiisque illius profligatis, ac recepta urbe, regioneque tota, victoriam Cruci Christi acceptam ferens, relicto Regno, Monasticam Vitam amplexus, seipsum perennem victimam Deo in gratiarum actionem immolavit. (Ex Nicephoro, *l.* 17. *Historiæ Ecclesiasticæ c.* 6.)

Vexatum eſt in quibuſdam etiam Occidentis regionibus, ſæculo VI. Catholicorum nomen. Traſamundus Rex Vvandalorum, clauſis per totam Africam Catholicorum Templis, ſexaginta & amplius Epiſcopos in Sardiniam exules deportari juſſit, ut habet Auctor Vitæ S. Fulgentii. Ducentos viginti Paulus Diaconus, ſeu alius Auctor Hiſtoriæ Miſcellæ, l. 15. numerat: Byzacenæ dumtaxat Provinciæ Antiſtites, quorum unus erat Fulgentius, Vitæ illius Scriptor videtur numeraſſe.

Sed & in Hiſpaniis a Leuvigildo Rege Ariano dira perſecutio in Catholicos excitata eſt, quorum plurimos exilio, carcere, verberibus affixit, variiſque ſuppliciis trucidavit: Catholicos vi rebaptizabat, non Laicos tantum, ſed & Sacerdotes. Ea perſecutione a Fide defecit Vincentius Cæſarauguſtanus Epiſcopus. Hermenegildus Regis filius, & Vincentius Legionenſis Abbas Fidem ſanguine confirmarunt. Hæc ſeviit perſecutio annis 583. & 584. de qua Gregorius Turonenſis, *lib.* 5. *Hiſtoriæ Francorum, cap.* 38. & S. Iſidorus in *Chronico*. De Martyrio vero S. Hermenegildi, legendus Gregorius Magnus *l.* 3. *Dialogorum*, *c.* 31.

CAPUT II.

De Summis Pontificibus, qui Eccleſiam rexerunt Sæculo VI.

ARTICULUS I.

De Symmacho.

Synodus in cauſa Symmachi legitima non fuiſſet: niſi ejus convocationi ipſe præbuiſſet aſſenſum.

Annus Chriſti quingenteſimus volvebatur, cum Symmachum in Cathedra Sancti Petri jam ab anno & amplius ſedentem, Schiſmaticorum factio magis ac magis vexabat. Affictis ipſi criminibus Viſitatorem qui de iis cognoſceret, a Theodorico Rege petierant, obtinuerantque, Petrum Altinenſem Epiſcopum. Is Romam profectus, nulla Symmachum reverentia proſecutus eſt: Quod tamen Rex ipſi imprimis præceperat; nullam Eccleſiaſticæ pacis curam geſſit; ſed a Schiſmaticis in partes tractus turbavit omnia; ut teſtatur Ennodius Ticinenſis, in *Apologetico pro Symmacho*.

Tumultus ut ſedaret Theodoricus, non Eccleſiæ tantum, ſed Urbis pacem perturbantes, anno ſequente congregavit Synodum, quæ Palmaris dicta eſt, conſentiente Symmacho. Quod omnino neceſſarium fuiſſe, ut canonica Synodus eſſet, Patres, ut primum congregati fuere, conteſtati ſunt. Id ex Actis perſpicuum eſt. *Memorati Pontifices, inquiunt, quibus allegandi imminebat occaſio, ſuggeſſerunt, ipſum qui dicebatur impetitus, debuiſſe Synodum convocare; ſcientes quia ejus Sedi primum Petri Apoſtoli meritum, vel principatus; deinde ſecuta juſſione Domini Conciliorum venerandorum auctoritas, ei ſingularem in Eccleſiis tradidit poteſtatem: Nec antedictæ Sedis Antiſtitem minorum ſubjacuiſſe judicio, in propoſitione ſimili forma aliqua teſtaretur. Sed potentiſſimus Princeps, ipſum quoque Papam in colligenda Synodo voluntatem ſuam literis demonſtraſſe ſignificavit. Unde a Manſuetudine ejus paginæ poſtulatæ ſunt, quas ab eo directas conſtabat: haſque dari Sacerdotibus ſine tarditate conſtituit.*

Ingreſſus in Conventum Symmachus, Regi de Synodi convocatione gratias habuit, idque ſecundum vota ſua ceſſiſſe palam teſtatus eſt: & Synodo ordinis corrigendi auctoritatem dedit, ſperans fore ut Viſitator, qui contra religionem, contra ſtatuta Veterum, a parte Cleri, vel ab aliquibus laicis fuerat poſtulatus, ex ordinatione Antiſtitum ſtatim cederet ſibique jura prius reſtituerentur omnia, quam cauſa ſua diſceptaretur. Æqua Pontificis poſtulatio Patribus viſa, ſed abſque Regis aſſenſu & auctoritate id executioni mandare impoſſibile. Cauſam ante cognoſci ac judicari Theodoricus edixit, quam patrimonium vel Eccleſias reciperet. Prima ſeſſio habita eſt, & compertum fuit Schiſmaticos ad dicendum contra Pontificem teſtimonium, ſervos adduxiſſe, quos Canones, & Leges ipſæ ſæculi non admittunt; Ipſumque irruentibus æmulorum ſuorum

rum turmis male fuisse exceptum, & vulneratos, qui ipsum comitabantur, Sacerdotes. Visum est his de rebus ad Regem referre. Qui respondit: *In Synodali esse arbitrio in tanto negotio sequenda præscribere, nec aliquid ad se, præter reverentiam de Ecclesiasticis negotiis pertinere, committens etiam potestati Pontificum, ut sive propositum vellent audire negotium, sive nollent, quod magis putarent utile, deliberarent; dummodo venerandi provisione Concilii pax in civitate Romana Christianis omnibus redderetur*. Favente Principe, Synodus decrevit, ut Symmachi causa divino judicio servaretur, & ab æmulorum suorum accusationibus liber, purusque criminis declaratus, sacra ministeria obiret, omnibusque Pontificatus Maximi juribus in Urbe, & extra frueretur: Clerici vero Schismatici, si Pontifici facerent satis, officiis suis ex misericordia restituerentur. Quisquis vero absque ejus mandatis & assensu rem sacram faceret, Canonum subjaceret ultioni. Ista certa sunt ex Actis. Ex quibus pariter certum est, primo, hanc Synodum, quæ Avieno Seniore Consule consignatur, vere esse Palmarem, non eam quæ Avieno Juniore Consulatum gerente celebrata est anno 502. & quæ vulgo Romana VI. sub Symmacho à Conciliorum Collectoribus inscribitur. Secundo, fictitiam esse Synodum alteram, quam iidem Collectores secundam inscribunt, anno 900. quam ex Anastasio Bibliothecario, in Vita Symmachi, eruere se putant: in qua Symmachus ab affictis criminibus purgatus sit, & Laurentius Antipapa, necnon Petrus Altinas, Visitator a Theodorico datus, damnati fuerint. Si enim anno præcedenti Visitator ille fuisset in Synodo centum & quindecim Episcoporum damnatus, Pontifex in Synodo ista Palmari non dixisset, *Sperare se ut Visitator, ex ordinatione Antistitum, sicut decebat sanctum propositum, prima fronte cederet*.

Rex Arianus causæ Ecclesiastica cognitionem Synodo totam permittens imitandum Catholicis Regibus præbet exemplum.

In Actis Palmaris Synodi, examine dignum est quod dicitur, *Romanæ sedis Antistitem minorum non subjacere judicio*. Joannes Launojus parte 1. Epistolarum in Epistola ad Claudium Santeulium contendit, *Minorum* nomine non Episcopos, non Synodum intelligi, sed Romanos plures Clericos, Senatum, & populum qui sese in Symmachi causa, ferventiori, quam par fuit, studio interposuerant: quo in argumento immaniter a vero aberrasse virum doctissimum, in Dissertatione singulari de potestate Romanæ Synodi in causa Symmachi Papæ, demonstrabo.

Anno 502. Avieno Juniore & Probo Coss. Romæ Synodum alteram Symmachus habuit, cujus Decreto Lex Odoacris Regis, qua edixerat, ne absque Regum Italiæ assensu Romani Pontificis electio fieret, nec ulla Ecclesia prædia, vel quævis alia bona, etiam mobilia, possent a Pontificibus alienari, sub pœna anathematis, missa in irritum est, ne tam pravo exemplo freti *quilibet laici, quamvis religiosi, vel potentes, in quacumque civitate, quolibet modo, aliquid præsumerent de Ecclesiasticis facultatibus decernere, quarum solis Sacerdotibus disponendi indiscusse a Deo cura commissa docetur*. Sua tamen & Synodi auctoritate statuit Symmachus, ut nulli Romanorum Pontificum, vel Presbyterorum qui Titulis erant præpositi, Ecclesiæ prædia quæcumque alienare, vel commutare liceret: nec etiam eorum usumfructum concedere, nisi Clericis, Captivis, & peregrinis. Exceptæ sunt domus in urbibus constitutæ, quarum status non modicis expensis sustentatur. Has namque, acceptis justa æstimatione redditibus, commutari Synodus permisit. Alienantibus, accipientibus, nisi restituerint, & subscribentibus, inflictum anathema. Hac in Synodo inter Antistites eminebant Laurentius Mediolanensis, Petrus Ravennas, & Eulalius Syracusanus, vitæ sanctimonia, & Sacerdotali constantia conspicui.

Bonorum Ecclesiasticorum alienatio sub pœna anathematis prohibita: solis Sacerdotibus illorum administratio commissa.

Occasione criminis impacti Symmacho a Schismaticis, promulgata est, sive a Laurentio Mediolanensi (ut putat Cardinalis Baronius) sive a Rege Theodorico, ut alii existimant, egregia illa Constitutio, quæ Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, Concellaneos, omnium actuum suorum testes habere jubet. Sed a quocumque promulgata sit, Symmachi ipsius auctoritate lata est, ut hæc verba indicant: *Apostolicæ Sedis B. Petri, vel Præsulis ejus auctoritate Papæ subnixi*. Constitutionis edendæ occasio significatur his verbis: *Cum Apostolicæ Sedis Præsulem, & omnium pene Ecclesiarum gubernacula tractantem, per proximi tumultus incendium, inimicorum rabies tali ore momordisset*. Decreti vero hæc series est: *Nullum ergo Sacerdotum antiquis & modernis legi*-

Episcopos, Presbyteros, & Diaconos Symmachus Papa Concellaneos habere statuit omnium actuum suorum testes.

bus obsequentem, nullumque Levitarum, sine bene probata volumus in quocumque loco manere persona. Vel quem substantiæ exilitas non permiserit habere consortem, ipse Concellaneus fiat alterius. Publicum sit apud Religiosos omnes quod geritur.... Multos habeat actuum conscios, qui Deo debet innocentiam. Videant æmuli, quia qui testes habet, vult probari .... Certe vel si mens sit recti conscia, vindicta dignus est, qui alii existit causa periculi. Confessor Ambrosius: Quanti, inquit, non dederunt errori locum & dederunt suspicioni? Suspicio ista est interritus suspicantis; atqui non caret peccato, qui dederit. Ista Constitutio legitur apud Ennodium.

Symmachi mansuetudo & clementia.

Cum vero Schismatici Romæ adhuc tumultuarentur, & adversus Palmarem Synodum, quæ Symma-chum ab impactis criminibus absolverat, scripsissent, titulumque Operi suo indidissent: *Adversus Synodum Absolutionis incongruæ*: Quinta Synodus ab eodem Pontifice Romæ congregata, anno 503. Libello Apologetico, quem Ennodius Ticinensis Diaconus pro Palmari Synodo Romana, & Symmacho ipso scripserat, quo Schismaticorum objectiones refellebantur, Synodicam contulit auctoritatem, illumque inter Quartam & Quintam Synodos Symmachianas collocari jussit. Illa in Synodo Sacerdotalis & Pontificiæ mansuetudinis insigne dedit exemplum Symmachus, cum Patres damnationis Sententiam, in accusatores suos, obtrectatoresque Synodi, a qua absolutus fuerat, mox laturos, pro iisdem rogavit. *Et licet*, inquit, *juste damnentur, propter misericordiam tamen conserventur, ut in nobis illa Domini declaretur sententia, qua præcipitur ita fratribus dimitti, sicut sibi a Domino cupiunt dimitti.*

Judiciorum ordo restitutus.

Denique ut Pontificum honori consuleretur imposterum, Canones antiqui ab hostibus Symmachi in ejus accusatione conculcati, restituti sunt, & confirmati, quibus cavetur, ne plebs adversus Episcopum, adversus Pastorem oves, accusando insurgant, nisi a recta fide exorbitaverit: & ne inimici, aut inimicorum domestici, vel suspectæ quævis personæ, ad accusationem Episcoporum admittantur: sancitumque est ut expoliatis Episcopis quæ ablata fuerunt, restituantur prius quam ipsorum causæ instituatur cognitio.

Symmachus Anastasium Imperatorem hæreticis communicantem & faventem excommunicat.

Symmachus Anastasium Imperatorem, Acacii memoriæ, & hæreticis Chalcedonensis Concilii hostibus communicantem, & faventem excommunicavit. Quamobrem furore percitus Princeps, Libellum famosum adversus Pontificem vulgavit, quo ipsum, inter alia convicia, Manichæum vocabat. Cui Libello respondit, Apologetica ad impium Imperatorem Epistola; in qua de excommunicatione ipsius hæc habet: *Dicis, quod mecum conspirante Senatu, excommunicaverim te. Ista quidem ego, sed rationabiliter factum a Decessoribus meis sine dubio subsequor. Nos non te excommunicavimus, Imperator, sed Acacium: Tu recede ab Acacio, & ab illius excommunicatione recedis. Tu te noli miscere excommunicationi ejus, & non es excommunicatus a nobis: si te misces, non a nobis, sed a te ipso excommunicatus es.*

Pontifices Regibus superiores, illisque reverendi.

In eadem Epistola Pontificiam cum Imperatoria dignitatem conferens, Pontifices Regibus superiores esse ostendit, illisque reverendos. *Conferamus autem*, inquit, *honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantum distat, quantum ille rerum humanarum curam gerit, iste divinarum. Tu, Imperator, a Pontifice Baptismum accipis, Sacramenta sumis, orationem poscis, benedictionem speras, Pœnitentiam rogas: postremo tu humana administras, ille tibi divina dispensat. Itaque ut non dicam superior, certe æqualis honor est.*

Potestatibus humanis non parendum, cum aliquid contra Deum jubent.

Denique Principibus parendum non esse docet, cum aliquid adversus Dei legem jubent. *Fortassis dicturus es*, Omni Potestati nos subditos esse debere. *Nos quidem Potestates humanas suo loco suscipimus, donec contra Deum suas erigunt voluntates. Cæterum si omnis Potestas a Deo est, magis ergo quæ rebus est præstituta Divinis. Defer Deo in nobis, & nos deferemus Deo in te. Cæterum si tu Deo non deferas, non potes ejus uti privilegio, cujus jura contemnis.*

Rescissis quæ Anastasius Pontifex ipsius Decessor in divisione Provinciarum Arelatensis & Viennensis, & in utriusque juribus Ecclesiæ innovaverat, vel potius confuderat, antiqua Sedis Apostolicæ Decreta, præsertim Sancti Leonis, circa illarum statum, juraque Ecclesiarum observari jussit: ac Pontificibus nefas esse asseruit, Decessorum suorum statuta violare in Epistola ad Æonium Arelatensem Episcopum data. *Nam dum*, in-

inquit, *ad Trinitatis instar, cujus una est atque individua potestas, unum sit per diversos Antistites Sacerdotium; quemadmodum priorum statuta a sequentibus convenit violari? Huc accedit, quod ne sit sententiarum varietas, ad ipsam sacrosanctam Catholicam Religionem credimus pertinere: cujus omnis potestas infringitur, nisi universa, quæ a Domini Sacerdotibus statuuntur, perpetua sint.*

Unum in omnibus Episcopis Sacerdotium.

Idem constat ex Epistola IX. ipsius ad Episcopos Galliæ, & ex Epistola ad Avitum Viennensem Episcopum, conquerentem de rescissione eorum, quæ in gratiam Ecclesiæ suæ constituerat Anastasius Papa. Respondet ejus querimoniæ Symmachus, se non retractaturum ea, quæ a Decessore suo hac in causa statuta sunt, si probaverit ipsum rationibus optimis ad hujusmodi innovationem impulsum: *Quia quod fit præter regulam, modo sit ex justa causa, non infringit regulam, quam sola pervicacia & antiquitatis contemptus lædit. Nam quamvis a Patribus statuta diligenti observatione, & observanti diligentia sint custodienda; nihilominus propter aliquod bonum, de rigore legis aliquid relaxatur, quod & ipsa lex cavisset, si prævidisset. Et sæpe crudele esset insistere Legi, cum observantia ejus esse præjudicabilis Ecclesiæ videtur: quoniam Leges ea intentione latæ sunt, ut proficiant, non ut noceant.*

Quod fit præter regulam, modo sit ex justa causa, illam non infringit.

Cæsario Arelatensi Episcopo postulante, varia sancivit Ecclesiasticæ Disciplinæ capita Symmachus. Primo rerum Ecclesiasticarum alienationem prohibuit, quas tamen titulo beneficii ad vitam concedi permisit Clericis de Ecclesia benemeritis, vel Monasteriis, vel peregrinis egentibus. *Nisi forsitan*, inquit, *aut Clericis, honorum meritis, aut Monasteriis, Religionis intuitu, aut certe peregrinis, necessitas largiri suaserit: sic tamen ut hæc ipsa non perpetuo, sed temporaliter, donec vixerint, perfruantur*. Secundo vetuit ne quis præmiis sacrum honorem mercaretur. Tertio jussit ut Laici per gradus, & servatis temporum interstitiis, proveherentur ad Sacerdotium. Quarto raptores virginum aut viduarum, a Communione suspendit. Quinto sacras Virgines aut Viduas, continentiam professas nubere vetat. Sexto prohibet ne quis ambitione ad Episcopalem dignitatem ascendat, aut pecunia, vel Potentum suffragio. Ista constant ex Epistola V. Symmachi ad Cæsarium; in qua Beneficiorum Ecclesiasticorum originem videmus in concessione possessionum Ecclesiæ benemeritis Clericis, quoad viverent.

Decreta Symmachi.

Beneficiorum Ecclesiasticorum origo.

Manichæos Apostolico zelo insectatus est Symmachus, quorum codices ante fores Constantinianæ Basilicæ comburi jussit, eosque Roma expulit, vel potius expelli obtinuit auctoritate Principis, Præfecti ministerio. Statuit ut die dominica, & in Solemnitatibus Martyrum, Hymnus *Gloria in excelsis* caneretur: qui antea in Missa tantum nocturna Dominicæ Nativitatis cantari solebat, ex Telesphori Decreto, si vera sunt quæ tradunt Sigebertus in *Chronico*, & Innocentius III. *libro 2. de Mysteriis Missæ, cap.* 20. Hunc tamen Hymnum perperam Symmacho quidam adscribunt. Nam tempore S. Athanasii jam editus erat; siquidem ejus recitationem suadet Virgini, quam instituit, lib. *de sancta Virginitate*.

Eximia fuit Symmachi Pontificis charitas. Captivos per Liguriam, Mediolanum, & per diversas Provincias, pecuniis redemit. Episcopis Africanis in Sardinia exulibus pecunias & vestes singulis annis subministravit. Basilicas Sanctorum complures Romæ a fundamentis erexit, instauravit, amplificavit, exornavit. De quibus legendus Anastasius Bibliothecarius, in ejus Vita. Obiit anno Christi quingentesimo decimoquarto, cum Ecclesiam annis quindecim & mensibus octo sanctissime rexisset: cujus nomen sacris Ecclesiæ Fastis XIV. Kalendas Augusti adscriptum est.

JOANNIS DOMINICI MANSI.

Nota.

Schismatis sub Symmacho ortæ historiæ acuratius retexendæ utor coæva Anonymi scriptoris schismatici narratione, quam diligentius collatam P. Josephus Blanchinius Cong. Oratorii S. Philippi in Urbe Presbyter dedit in *Enarratione Symboli Pseudo-Athanasiani* pag. 104. Post Anastasii II. obitum ordinati sunt in Pontifices Romanos Simmachus,

& Laurentius. Theodoricus Rex, ad cujus judicium reclamatum est, Symmachum prætulit, & Laurentium Nucerinæ Ecclesiæ in Campania Episcopum constituit, atque id forte in quadam Synodo anni 499. executioni mandatum est; cum Anastasius in vita Symmachi factum id in Synodo confirmet. Secundum hæc sopitum schisma post aliquot annos iterum exarsit, atque tum demum Synodus Palmaris anni 501. celebrata est, in qua causa Symmachi adjudicatur. Verum nec sic tandem quieverunt fautores Laurentii Antipapæ, qui *per annos circiter quatuor* turbas fovere non destiterunt, donec præcipiente Rege in prædia Patricii Festi Laurentius facessere jussus est.

ARTICULUS II.

De Hormisda.

SYmmacho Papæ suffectus est Hormisda. Is in Orientalem Ecclesiam, propter damnationem Acacii, a Romana & Occidentali universa dissidentem, ad communionem & unitatem revocandam totus incubuit, variis Epistolis datis, variisque missis Legationibus ad Imperatores Anastasium & Justinum. Votorum suorum summam consecutus est anno 519. quo pax utriusque Ecclesiæ redintegrata est, cum Formulæ Fidei ab Hormisda missæ, & a Legatis ipsius oblatæ, Orientales subscripsissent. Quæ Formula, non dogmatum dumtaxat, sed factorum professionem complectebatur, id est, non hæreseon dumtaxat, sed Hæreticorum, & omnium qui ipsis communicaverant, aut communicabant, maxime vero Acacii anathema. Inserta est Epistolæ LI. Hormisdæ, quam ad Episcopos Hispaniæ dedit. De gestis Hormisdæ hac in causa egimus, in *Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ Sæculi V.* ubi de Acacii Schismate. Scythas Monachos novam propositionem, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, ad seditionem usque Constantinopoli & Romæ propugnantes, repulit. Joanni Tarraconensi Episcopo vices suas ad custodiam Canonum in Hispaniarum Provinciis (Bætica & Lusitania exceptis) commisit, servatis privilegiis Metropolitanorum, *Epistola* 24. Salustio vero Hispalensi Episcopo easdem per Bœticam & Lusitaniam demandavit, salvis etiam *privilegiis*, *quæ Metropolitanis Episcopis decrevit antiquitas*. (Epistola XXVI.)

Præclara Hormisdæ Pontificis Maximi Decreta. Collapsam in Hispaniis disciplinam, scripta ad illius Ecclesiæ Episcopos Epistola, reformavit. Tria sunt illius Decretalis capita. Primum spectat Ordinationes Sacerdotum, quos e Laicis assumi vetat, & diuturna in Clero conversatione probari jubet. *Discere enim prius quisque debet, antequam doceat. Emendatiorem esse convenit populo, quem necesse est orare pro populo.* Istud inter veteris & novæ Legis Sacerdotes discrimen est, quod in veteri Lege, nonnisi Levitici generis viri ad sancta admittebantur altaria: at *Nunc est doctrina pro genere: quod illis fuit nasci, hoc nobis imbui: illos tabernaculo dabat natura, nos altaribus parturit disciplina.* Pœnitentiæ etiam publicæ aliquando addictos, consecrari prohibet. Observatione digna est hæc illius sententia: *Æstimet quis pretium Dominici gregis, ut sciat quod meritum constituendi deceat esse Pastoris.*

Secundum caput Metropolitanos invigilare præcipit, *Ut nec electio Præsulis empta detur pretiis, nec obsequentis sit quæsita operibus.*

Tertium caput, Concilia bis per annos singulos secundum Canones, aut saltem semel, celebrari decernit: quod medium est ad conservationem disciplinæ efficacissimum. *Difficile est enim ut cujusquam cor pravis sic cogitationibus indueretur, ut a se patiatur culpanda fieri, cum noverit sibi judicium subeundum esse Concilii.* Hæc habet *Epistola XXV.* data IV. Nonas April. anno Domini 517.

Non est Hormisdæ, quæ illius nomen præfert, Epistola ad S. Remigium Remensem Archiepiscopum; qua sedis Apostolicæ vices *per omne Regnum Clodovei*, *quem cum Gente integra converterat, & baptizaverat*, ei conferuntur. Cum enim anno Christi quingentesimo undecimo obierit Clodoveus, Symmachus vero anno tantum quingentesimo decimo quarto; evidens est a Symmacho, non ab Hormisda illius successore, S. Remigium super omnes Ecclesias regni Clodovei recens ad fidem conversi Primatem fuisse constitutum. Quamobrem Symmacho restituenda est hæc Epistola.

De-

Decessoris sui perfectum adversus Hæreticos odium imitatus, Manichæos virgis emendatos, in exilium deportari curavit, codicibus eorum igni traditis. Anno Pontificatus Hormisdæ nono, Africani Episcopi, quos Trasamundus Rex Wandalorum in Sardiniam relegaverat, post annos exilii 27. ab Hilderico revocati sunt, & restitutus ab ipsis Africanæ Ecclesiæ status, ut constat ex Vita S. Fulgentii, ex S. Isidori Chronico, & Anastasio Bibliothecario in Vita Hormisdæ, quem sanctis Antistitibus, & toti Ecclesiæ Africanæ restituta libertas, gaudio incredibili affecit. Cum in Cathedra S. Petri novennio solido & decem diebus sedisset, omniaque explevisset optimi Pontificis officia, ad vitam migravit immortalem, VIII. Idus Augusti, anno 523.

Africani Episcopi in Sardinia exules revocantur.

ARTICULUS III.

De Joanne I.

POst septem dierum interpontificium, Hormisdæ sucessit Joannes Etruscus, ex Presbytero Tituli Pammachii. A Theodorico Rege Gothorum Ariano Legationem obire coactus ad Justinum, ut eum a vexandis in Oriente Arianis deterreret, cæco in itinere lumen restituit, aliaque patravit miracula, ut refert Sanctus Gregorius, *lib.* 3. *Dialogorum*, *cap.* 2. Summo cum honore a Justino Imperatore exceptus est, qui ab ipso voluit coronari. *Occurrerunt B. Joanni Papæ a milliario* 12. *omnis Civitas cum Cereis & Crucibus in honorem BB. Apostolorum Petri & Pauli. ..... Tunc Justinus Augustus dans honorem Deo, humiliavit se pronus in terram, & adoravit B. Joannem Papam, gaudio repletus, quia meruit temporibus suis Vicarium B. Petri Apostoli videre in Regno suo, de cujus manibus cum gloria coronatus est Augustus*; ut scribit Anastasius. Ejus precibus adductum Justinum ab Arianis insequendis destitisse, illisque ablatas Ecclesias restituisse, Historiæ Miscellæ Auctor, & Anastasius Bibliothecarius tradunt, quos recte emendat Annalium Ecclesiasticorum Parens, tum ex Joannis ipsius Epistola II. ad Episcopos Italiæ data, in qua testatur se Arianorum Ecclesias, quotquot in Oriente invenit, ritu sacro consecrasse, & Catholicis vendicasse, utque idem suis in Provinciis præstent, hortatur: tum quod in Italiam redux, non aliam ob causam in vincula conjectus est a Theodorico, ibique ærumnis confectus, Martyr obiit, quam quod Justinum ad favendum Arianis, restituendasque ipsis Ecclesias, flectere noluisset, ut colligitur ex Gregorio Turonensi, *lib. de gloria Martyrum*, *cap.* 40. Obiit die Maji 27. anno 526. Pontificatus tertio.

Joannis I. miracula.

Coram illo se humiliat Justinus Imperator & ab eo coronatur.

Auctor historiæ Miscellæ refellitur.

ARTICULUS IV.

De Felice III.

ELapsis diebus a morte Joannis Sanctissimi Pontificis quinquaginta & octo, Felix natione Samnita, tyrannice a superbo & impio Rege Theodorico electus, a Clero tandem & Senatu, vitandi causa Schismatis, susceptus est, ut constat ex Athalarici successoris ipsius Epistola ad Senatum apud Cassiodorum, *lib.* 8. *Epistola* 15. Probatissimus fuit Pontifex, pietate in ornandis Martyrum Basilicis, simplicitate, humilitate, & beneficentia in pauperes spectatissimus, ut testatur Epitaphium ejus tumulo inscriptum. Sanctis Martyribus Romanis Cosmæ & Damiano Basilicam a fundamentis extruxit, teste Anastasio & veteribus Inscriptionibus. Dixi, Martyribus Romanis: tria enim fuere paria Sanctorum ejusdem nominis Cosmæ & Damiani: unum Martyrum in Arabia, alterum Confessorum in Asia, tertium Martyrum, qui Romæ certarunt & coronati sunt. His Ecclesiam ædificavit, in eorumque memoriam Deo dicavit Felix III. Hi nominantur in Canone Missæ eorumque Natalitia, tum in veteri Kalendario, tum in Sacramentario S. Gregorii, quinto Kalendas Octobris inscripta fuerunt, ut notat Florentinius in suo Martyrologio ad diem 27. Septembris. Arabum memoria in Me-

SS. Martyres Cosmas & Damianus tria paria Sancto. uno ejusdem nominis distincti.

BIBLIOTECA O. F. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

Græcis legitur die 17. Octobris; Romanorum 1. Julii; Confessorum 1. Novembris. Extat de his, ex MSS. Græcis Syntagma Historicum, Viennæ in Austria editum, interprete Simone Wangnerechio. Quomodo autem factum sit, ut soli Arabes a Latinis colantur die 27. Septembris, qua Romano Martyrologio inscripti sunt, quomodo confusa sint horum omnium Acta, & quid in Notis peccaverit Baronius erudite pertractat Reinoldus Dehnius in Præfatione Apologetica illi Syntagmati præfixa. Verisimile est amissa fuisse Acta Romanorum, & vel negligentia, vel incuria substitutos Arabes, quorum Passio illustrior fuit. Omnes professione Medici fuerunt & dicti *Anargyri*, quia sine pretio ægrotos curabant; ex qua professionis & nominum similitudine facile æquivocatio & confusio oriri potuit, ut observat etiam doctissimus Cardinalis Bona, *Rerum Liturgicarum lib. 2. cap. 12.*

[illegible] Quæ Felicis III. nomine circumferuntur priores Epistolæ duæ apud eruditos suspectæ sunt falsitatis, ob phrases posteriorum sæculorum, & corrasas ex Epistolis S. Gregorii Magni sententias. Has Epistolas si quis cum tertia contulerit, ad Cæsarium Arelatensem data *De laicis ad Sacerdotium ante probationem non promovendis*, compertum habebit ex dissimilitudine styli duas illas priores venerando ipsius nomini suppositas fuisse. Obiit quarto Idus Octobris anno 529. cum annum quartum Pontificatus inchoasset.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

IN meo Conciliorum Supplemento aliam hucusque ignotam Felicis IV. epistolam eamdemque sinceram me dedisse, blandior. Data legitur ad *Episcopos Sicilienses*; mandatque Arianos ad fidem venientes sola manuum impositione recipi. Tum definit die etiam Dominica fas esse fideles sacra communione refici: addit absque Dei invitatione salutem consequi neminem; denique nec malum a Deo factum, nec reprobandas nuptias, quamquam nuptiis continentia præferenda est. Profecto nihil horum a tempore Felicis IV. abludit, quo habitum est Arausicanum II. Concilium multa definiens de necessitate gratiæ ad exordiendum salutis opus, constatque Felicem Cæsarii Arelatensis librum de gratia & libero arbitrio approbasse. Sub ipso pariter Pontifice Manichæorum secta, quæ circa mali naturam versatur, nondum desierat, ut ex anathematismis Prosperi Manichæi discimus: quamquam aptius opinarer illud de auctore mali ferire Semipelagianos seu Prædestinatianos in can. III. Synodi Arausicanæ damnatos. Nuptias etiam, quas Felix hic probat, Manichæi damnabant, ut ex S. Augustino cont. Faustum lib. 30. cap. 6. discimus, quos etiam tangit sacra communio die Dominica permissa. Nihil est ergo in ea epistola, quod cum Felice IV. componi haud possit; quamquam in MS. codice Lucensi Felicis tantummodo nomen præfert sine addito. Dolendum vero non integram epistolam illam, sed brevia quædam ejus excerpta in eo Lucensi codice dari.

Ibi pariter aliam Felicis IV. Epistolam adjeci ab Agnello Ravennatensi, sæculi IX. scriptore in suo Pontificali Ravennatensium Episcoporum vulgatam. Mandat in ea Pontifex probatæ vitæ viros in Clericos assumi; nec nisi volentes & denunciatos; eosdemque statis temporibus quantum attinet ad Presbyteros & Diaconos. Caveant Monachi, Clericive ne favore potentium indebita sibi loca procurent. Tria millia solidorum, quæ portio est quarta totius patrimonii Ecclesiastici Ravennatibus Clericis destinata, integra fide inter illos ita distribuatur, ut data syngrapha constet quantum unicuique debeatur. Si quid dein accesserit ex fidelium pietate, crescat pariter & Clericorum portio. Quæ tamen ex redditibus prædiorum obveniunt, hæc sint Episcopi, cui sumptus plurimi sive in hospitibus suscipiendis, sive in expensas rei familiaris præstandi sunt. Conjurationes & coitiones factiosæ ne a Clericis fiant. Patrimonio Ecclesiastico administrando delecti e Clero, seligente Episcopo, admoveantur. Spectaculis publicis ne Clerici assistant. Si cui ex Clero prædia Ecclesiæ credita sunt, ipse rationem administrationis suæ integra fide reddens, portionem ex iis proventibus suam sibi retineat; reliqua in ærarium Ecclesiæ inferat. Rerum Ecclesiasticarum *documenta* Notarii adscribant, retineantque apud

se

ſe in memoriam & tutelam. Hæc ſumma rerum, quas Felix epiſtola ſua complexus eſt, eo forte Conſilio ſcriptæ ut eſſent veluti pacis leges ad diſſidia in ea Eccleſia componenda. Quo vero pax turbatæ Eccleſiæ redderetur Romam venit potior Cleri Ravennatenſis portio, qui omnes nomina ſua adſcripſerunt epiſtolæ Felicis veluti præſcriptis ab eo conditionibus fœderis adſtipulantes.

ARTICULUS V.

De Bonifacio II.

FElici III. in Sede Apoſtolica ſubſtitutus eſt Bonifacius II. adverſus quem facto Schiſmate, eſt ordinatus Dioſcorus Antipapa. Hic ille putatur Diaconus, qui Legatione Hormiſdæ Pontificis, ad Juſtinianum Imperatorem functus eſt: quem poſt mortem ob cauſam pecuniariam, anathematizatum, id eſt, ob Simoniæ crimen, Juſtinianus ſcripſit in edicto adverſus tria Capitula. Anathematis a Bonifacio in Dioſcorum lati meminit Anaſtaſius in ejus Vita, illudque æmulationi & dolo tribuit. Id vero ceu injuſtum ſuſtulit Agapetus, ut tradit idem Bibliothecarius in ejus Vita. Quæ fuerit Schiſmatis occaſio, incertum. Paucis diebus ſuperſtes fuit Dioſcorus, cum quo ſchiſma feliciter extinctum. Quam ob cauſam injuſta viſa ſit Agapeto excommunicatio in Dioſcorum Antipapam, a Bonifacio lata, neſcimus. An quod obſcurum noverat, nec adhuc plene diſcuſſum, quando Dioſcorus obiit, jus electionis, Bonifacii? An quod ambitus & Simoniæ purum Dioſcorum ſciebat & bona fide Pontificem creatum? Ex veteribus monumentis minime compertum eſt. Coacta Romæ Synodo anno 531. Succeſſorem ſibi, peſſimo exemplo, deſignavit Vigilium Diaconum, Clero conſenſum ſuum chirographis & jurejurando præbente & firmante. Sed poſtmodum altera Synodo congregata, pœnitendum, & Canonibus contrarium Decretum reſcidit, & ante Confeſſionem Sancti Petri, præſentibus Clero & Senatu, flammis tradidit; ut teſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus Vita. Ambitione Vigilii & conſilio, ad tam inſolitum facinus impulſum Bonifacium, ex Silverio Papa colligeretur, in Decreto anathematis adverſus Vigilium, ſi genuinum eſſet.

Dioſcorus Antipapa.

Bonifacius II. Succeſſorem ſibi deſignat: ſed contrarium ſacris Canonibus decretum poſtea reſcindit, & flammis tradit.

Synodum Arauſicanam II. contra Semipelagianos celebratam confirmavit Bonifacius, data ea de re ad Sanctum Cæſarium Arelatenſem Epiſcopum Epiſtola, 8. Kalendas Februarias, Lampadio & Oreſte Coſſ. id eſt, anno 530. Unde perperam Baronius & alii Felicis III. Pontificatum ad 4. Idus Octobris ejuſdem anni protraxerunt.

Anno poſt conſulatum Lampadii & Oreſtis, id eſt anno Chriſti 531. die 7. Decembris, Tertiam Romæ Synodum celebravit Bonifacius II. in qua cauſæ Stephani Lariſſenſis Epiſcopi, Metropolitani Theſſaliæ, cognitionem ſuſcepit. Is Canonice electus & ordinatus, mox Probiani unius e Suffraganeis, ſuis aliorumque improborum factione, ab Epiphanio Conſtantinopolitano Patriarcha irregulariter exauctoratus, Apoſtolicam Sedem appellaverat miſſis per Theodoſium Echinienſem in Theſſalia Epiſcopum quærimoniarum & appellationis Libellis; necnon certiſſimis documentis, quibus probatum eſt Romanum Pontificem Illyrici Eccleſias jure Patriarchico rexiſſe ſemper, præter jus Primatus, quo Eccleſiæ præeſt univerſæ. Duplicem illam poteſtatem optime diſtinxit Theodoſius Echinienſis Epiſcopus, Stephani Lariſſæi Procurator Seſſione II. *Nam conſtat*, inquit, *venerandos Sedis veſtræ Pontifices, quamvis in toto mundo Sedes Apoſtolica Eccleſiarum ſibi jure vindicet Principatum, & ſolam Eccleſiaſticis cauſis undique appellare neceſſe ſit, ſpecialiter tamen gubernationi ſuæ Illyrici Eccleſias vendicaſſe*. Concilium iſtud primus dedit doctiſſimus Vaticanæ Bibliothecæ præfectus Lucas Holſtenius.

Romana Synodus in cauſa Stephani Lariſſenſis Epiſcopi.

Epiſtola Bonifacii II. nomine inſcripta ad Eulalium Alexandrinum, *De reconciliatione Carthaginenſis Eccleſiæ*, ſuppoſititia eſt. Falſiſſimum enim eſt, quod Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus, & cæteri Antiſtites Africani, adeoque & S. Auguſtinus ipſe, Bonifacii I. & Cœleſtini I. temporibus, inſtigante Diabolo contra Eccleſiam Romanam inſurrexerint; & ex tunc Africana Eccleſia a Romanæ Communione fuerit ſegregata uſque ad Pontificatum Bonifacii II. quod ſcribit ineptiſſimus ejus Epiſtolæ artifex. Præterea,

Epiſtola Bonifacio II. ſuppoſita.

terea, ex verbis Romanorum Pontificum, Sancti Leonis, Hormisdæ, & S. Gregorii Magni contexta est. Denique a Bellarmino, Baronio, omnique Eruditorum gente, ut spuria rejicitur. Obiit die 16. aut 17. Decembris anno 1. post Consulatum Lampadii & Orestis, hoc est, anno Christi 531. cum annos duos & dies 26. sedisset.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

DEcretum a Bonifacio conditum, quo sibi successo rem futurum in pontificali sede Vigilium destinavit ipse per se Bonifacius delevit. Ex hoc infert Basnagius ad an. 531. 6. Papam summo jure Ecclesiæ non imperare, *sed Canonibus, decretisque Conciliorum cum imprudenter gerit esse obnoxium*. Si recte argumentaretur heterodoxus, inepte profecto Patres Concilii Rom. Symmacho per hæc ipsa tempora fœde accusato, negarunt sibi fas esse de rebus ejus cognoscere; neque judicium illud assumpserunt nisi postquam ille sponte se id subire professus est. Haud equidem inficiaverim Pontifici Romano Canones & sanctiones Ecclesiasticas in rebus maximi momenti pessumdanti, fas esse Concilio ex universa Ecclesia collecto officium suum ostendere rogareque, ut quæ pessime resciderat oportune resarciret. Ad summum id tantummodo evinci posset ex tota hac historia Bonifacii: etenim ille ostendente Synodo quam pessimum exemplum Ecclesiæ reliquisset successorem sibi designando, factum suum improbavit, & sua auctoritate firmatum, decretum sua auctoritate abrogavit, delevitque. *Ipsum constitutum in præsentia omnium Sacerdotum & Cleri & Senatus incendio consumpsit*.

Ut hanc catholicam explicationem excluderet Basnagius Anastasii verba mala fide expressit; ita enim ejus illa: *Facta iterum Synodo, hoc cassaverunt omnes Sacerdotes*. Profecto Anastasii codices omnes excusi manuscripti ferunt non sane *cassaverunt*, sed *censuerunt*; nempe judicaverunt id esse a Pontifice gestum adversus Canones & reverentiam *Sedis Sanctæ*, quo eorum judicio edoctus Bonifacius reum se confessus est majestatis, ac ipsum constitutum incendio consumpsit.

ARTICULUS VI.

De Joanne II.

Joannes II. Edictum contra Simoniacos ab Athalarico Rege impetrat.

CUm Sedes Apostolica diebus circiter 36. vacasset, Joannes cognomento Mercurius, die 20. aut 22. Januarii, anni 532. electus est Pontifex. Ut primum creatus est adversus Simoniæ vitium, quod in Episcoporum, & ipsorum Pontificum Romanorum electionibus grassabatur, Edictum ab Athalarico Italiæ Rege impetravit, quo Senatusconsultum jam antea contra Simoniacos latum confirmabat. Necesse quippe fuit ad exscindendas mali radices, Magistratuum, & Regis ipsius auctoritate Ecclesiasticam adjuvari.

** Extat apud Cassiodorum l. 9. Ep. 15. Sententiam Gallicanorum Synodi contra Contumeliosum Regiensem Episcopum confirmat.*

Acœmetas Monachos, pertinaciter negantes Unum de Trinitate passum esse carne, habita Romæ Synodo damnavit; ac de eorum damnatione literas dedit ad Justinianum Imperatorem, & ad Senatores. Cum Cesarius Arelatensis Episcopus contumeliosum Regiensem, adulterii accusatum, & propria etiam confessione convictum plena in Synodo ex Episcopatu dejecisset, ac Relationem ista de causa ad Joannem II. misisset, confirmavit ille Synodi judicium, illumque Officio exutum, in Monasterium detrudi jussit ad agendam Pœnitentiam, & ejus Ecclesiæ Visitatorem dari, donec novus eligeretur Antistes. Id constat ex Epistolis Jo. II. cum ad Cæsarium, tum ad Gallicanos Episcopos datis anno 534. Epistolæ ad Cæsarium titulos Canonum adjunxit, secundum quos Clerici criminis convicti a sacris in perpetuum Ministeriis arceri debebant.

Cassiodori Præfecti Prætorio Epistola ad

Sub Joannis II. Pontificatu, Cassiodorus Senator, vir maximus, religiosissimus, & doctissimus Præfectus Pretorio ab Athalarico Rege creatus est. Qui statim atque eas auctus est dignitate, datis ad Summum Pontificem & ad Episcopos literis veneratio-

nem erga illos propensissimam significavit, precesque eorum apud Deum flagitavit ut qua par erat integritate Magistratum amplissimum gereret. *Monete me quæ sunt gerenda solicite* (inquit ad Joannem Pontificem Maximum scribens:) *Bene agere vel correptus exopto: Quia difficilius errat ovis, quæ voces desiderat audire Pastoris: Nec facile efficitur vitiosus, cui admonitor insistit assiduus. Sum quidem Judex Palatinus, sed vester non desinam esse discipulus: Nam tunc ista recte gerimus, si a vestris Regulis minime discedamus.* Ad Episcopos vero scribens, ostendit quomodo Magistratus adjuvare debeant vitia ex hominum animis averruncando. *Episcopus doceat*, inquit, *ne Judex possit invenire quod puniat. Administratio vobis innocentiæ data est. Nam si prædicatio vestra non desinat, necesse est ut pœnalis actio conquiescat.*

Joannem II. reverentia plena Imitandi Christiani Judicis exemplum.

Epistolam Joannis II. ad *Valerium Episcopum*, adulterinam esse probant Ithacii & Leonis sententiæ in illam intrusæ, stylus ab aliis ejusdem Epistolis diversus, Consulum nota mendax, & summus virorum eruditorum consensus. Obiit anno 535. tertium numerans Pontificatus annum.

Epistola Joanni II. supposita.

ARTICULUS VII.

De Agapeto.

JOanni II. successit Agapetus, civis Romanus, filius Gordiani Presbyteri tituli SS. Joannis & Pauli. Missam ad se a Justiniano Imperatore cum debitæ salutationis officiis, Fidei Confessionem, seu Constitutionem de Fide, eamdem quam Joannes II. approbaverat suscepit, atque ut paternis Regulis consentaneam confirmavit: Significans nihilominus, Laicis, quamvis Principibus, auctoritatem docendi, aut statuendi de Fide nullam convenire, *Firmamus*, inquit, *laudamus, amplectimur: Non quia Laicis auctoritatem prædicationis admittimus, sed quia studium Fidei vestræ Patrum nostrorum Regulis conveniens confirmamus, atque roboramus.*

Laicis Principibus non convenit auctoritas de Fide statuendi.

Epistolam Synodi Carthaginensis ad Joannem Decessorem suum datam accepit, qua Sedem Apostolicam consulebant Africani Patres de Arianis ad Ecclesiam redeuntibus, utrum in suis honoribus suscipiendi essent? Et de parvulis in eorum secta baptizatis, utrum adulta ætate possent in Clerum admitti? Rogabant denique Pontificem, ne Clericos relictis plebibus suis ad transmarinas regiones, sine causa, navigantes, ad Communionem susciperet, nisi suorum Episcoporum Formatis Epistolis se pro utilitate Ecclesiarum missos probarent. Respondit Africanis Pontifex Arianos ad Ecclesiam redeuntes, singulari charitate, non tamen in suis Officiis & honoribus suscipiendos: Nec eorum filios, qui ab hæreticis essent baptizati, promovendos ad Clerum. *Maxime*, inquit, *cum priorum nostrorum sententia redeuntes ad nos ex Arianis, quolibet modo, in qualibet ætate, illius pestilentiæ tabe pollutos, tanta charitate in Fide complexa est, ejusmodi justitia, & dilectione redarguit, tanta ratiocinatione de ambitu honoris exclusit, ut erubescerent aliud magis quærere, quam redire.* (Epistola 2. ad Africanos Episcopos.)

Agapeti Responsio ad consultationem Episcoporum Africæ.

Justiniano Imperatori dispensationem & veniam Canonum in redeuntium ad Ecclesiam Arianorum gratiam postulanti, negavit Canonum observantissimus Pontifex: sibi nefas esse scribens Synodalia Sedis Appostolicæ Constituta infringere, cum sententia clamet Apostoli: *Si tamen quæ destruxi, ea iterum reædifico, prævaricatorem me ipse constituo.* (Epistola 4. ad Justinianum.)

Appellationem Contumeliosi Rejensis Episcopi in Synodo Provinciæ depositi ad Sedem Apostolicam, suscepit, quamvis a Joanne II. Decessore suo confirmata fuisset Synodi sententia: Contumeliosum interim, ab Ecclesiastici Patrimoni administratione suspensum manere jubens, & sola illi Missarum celebratione, quam præsumpserat, permissa, donec delegarentur Judices, qui negotii examen in Provincia instaurarent. Arguit vero Cæsarium, quod post appellationem interpositam, sententiam contra Contumeliosum latam executioni mandari permisisset. (*Epistola VII. ad Cæsarium data.*)

Appellationem Contumeliosi Rejensis Episcopi suscipit Agapetus.

Eidem Cæsario supplicanti, ut aliqua Ecclesiæ prædia in gratiam pauperum alienare liceret, annuere noluit, Canonibus id vetitum respondens, quos violare sibi integrum non

Canonum severus ob-

ſervator Agapetus.

non erat. Nec, inquit, *tenacitatis ſtudio, aut ſæcularis utilitatis cauſa hoc facere nos credatis; ſed divini conſideratione judicii, neceſſe nobis eſt, quidquid ſancta Synodalis decrevit auctoritas, inviolabiliter cuſtodire.* (Epiſtola 6. ad Cæſarium.)

A Theodato Rege Gothorum ad Juſtinianum miſsus eſt, acturus apud ipſum, ut exercitum ſuum, qui duce Beliſario Siciliam inſulam cœperat, eratque in Italiam poſt hyemem deportandus, revocaret. Iter aggredi ſubito coactus anno 536. ad expenſas in via faciendas ſacra vaſa Regiis Arcariis oppignoravit; quæ poſtea ut Eccleſiæ S. Petri reſtituerentur, effecit Caſſiodorus Præfectus Prætorio. Epiſtola Caſſiodori hac de re data ad Arcarios legitur *libro* 12. *Variarum Epiſtola* 20. Spe pacis obtinendæ fruſtratus Agapetus, quam Juſtinianus Barbaro Principi concedere noluit, Chriſti legationem cępit obire. Conſtantinopolitanæ Sedis incubabat Anthimus: poſt Epiphanii Patriarchæ obitum ex Trapezuntino Epiſcopatu ad illam Eccleſiam translatus, agente Theodora Imperatrice, Eutychianis partibus addicta, quarum Princeps erat Anthimus. Hunc Agapetus Sacerdotio, & Chriſtiana Communione privavit, ejuſque loco Mennam, Præpoſitum Xenodochii Majoris, conſtituit, & conſecravit. Rem geſtam narrat Libertatus in Breviario, cap. XI. *Petentibus*, inquit, *Principibus, ut Anthimum Papa in ſalutatione & communione ſuſciperet, ille fieri, inquit, poſſe, ſi ſe libello probaret orthodoxum, & ad Cathedram ſuam reverteretur. Impoſſibile eſſe ajebat translatitium hominem in illa Sede permanere: Auguſta vero clam promittente munera multa, & rurſus Papæ minas intentante, in hoc Papa perſtitit ne ejus audiret petitionem. Anthimus vero videns ſe Sede pulſum, Pallium quod habuit, Imperatoribus reddidit, & diſceſſit, ubi eum Auguſta ſuo patrocinio tueretur. Tunc Papa, Principis favore, Mennam pro eo ordinavit Antiſtitem, conſecrans eum manu ſua in Baſilica Sanctæ Mariæ.* Lege Nicephorum *lib.* 19. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, *cap.* 9. & Encyclicam Agapeti Papæ ad Petrum Hieroſolymitanum, Act. 1. Concilii Conſtantinopolitani ſub Menna. Primatum glorioſius exercere non potuit Romanus Pontifex, quam Conſtantinopolitanum Patriarcham hæreticus exauctorando, & in ejus locum alium ordinando, idque nulla Synodo convocata. Eidem Pontifici Orientales Epiſcopi, & Monachi, Libellos contra hæreticos Acephalos porrexere, qui Actis laudatæ Synodi ſub Menna ſunt inſertis. Cum ad reditum in Italiam ſe accingeret, Conſtantinopoli obiit anno 536. 12. Kalendas Octobris, quo ejus memoria in Eccleſia celebratur, cum annum Pontificatus alterum inchoaſſet. Poſt ejus obitum, ipſius Legatis una cum Menna agentibus, Synodus Conſtantinopoli celebrata eſt, 6. Nonas Majas; in qua conſtitutum eſt, ut quæ a Romano Pontifice contra Anthimum & Acephalos decreta fuerant, inconcuſſa manerent, ac executioni mandarentur: Damnatique iterum fuerunt Anthimus, Severus, Petrus Apameenſis, & Zoaras. Decretorum Agapeti, & Synodi eo defuncto celebratæ executionem Juſtinianus imperavit, *Novella* 42. memoratoſque Hæreticos relegavit, incendio addictis eorum libris. Agapeti ad Anthimum Epiſtolam ſuppoſititiam eſſe, ſtylus, falſa Conſulatus nota, & ingentes ex Epiſtola 97. S. Leonis laciniæ probant.

Agapetus Papa Anthimum Conſtantinopolitanum Epiſcopum deponit in Urbe ipſa Regia, Mennam eidem Eccleſiæ præficit.

Synodus Conſtantinopolitana ſub Menna.

Epiſtola Agapeto ſuppoſita.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

Agapetus Conſtantinopoli agens Anthimum ſua auctoritate abdicans illuſtre primatus ſui ſpecimen exhibuit. Surgit in adverſum Baſnagius ad an. 536. & quamquam dejectum e ſolio ab Agapeto Anthimum concedit; de primatu tamen Pontificis petitum hinc argumentum extenuat. Etenim & alii plures, ait, haud equidem primæ ſedis honore præſtantes paria in pares fecere. Ita Timotheum Ælurum Alexandrinum Anatolius Conſtantinopolitanus; Acacius item Conſtantinopolitanus Mongum, & Gnaphæum Alexandrinum illum hunc Antiochenum exauctorarunt. Num ergo, pergit Baſnagius, primatus jura Conſtantinopolitano Præſuli ſupra Alexandrinum Antiochenumve Præſulem ex his aſſeramus? Fateor equidem nihil ex his pro Conſtantinopolitano Præſule inferri; ſed & viciſſim affirmo ex Anthimi dejectione ab Agapeto ſolo præſtita ſum-

summam in Constantinopolitanam Ecclesiam auctoritatem Pontifici Romano vindicari. Cui rei demonstrandæ singularem ejus ætatis in Ecclesia Orientali morem expromendum censeo. Siquid enim turbarum in præcipuis per Orientem Ecclesiis exoriretur, statim ab Episcopis utriusque factionis Imperatoris favor implorabatur; ille vero plerumque in regia urbe Concilium a Constantinopolitano Præsule mandabat indici ex Episcopis vel qui forte ibi tunc aderant, vel etiam ex aliis ab eodem Principe vocatis, a quo Concilio de re tota cognoscebatur ferebaturque sententia abdicationis in eos, qui id sibi mereri pœnarum judicabant; ejusque dein sententiæ exequutorem ipse se Imperator dabat, expelli depositos Episcopos, itemque sæpius in exilium agi mandando. Erat id equidem præter Canones, quippe edicebatur ut singuli Episcopi in Synodo provinciæ suæ, vel cum id tuto fieri non posset, in Synodo saltem vicinioris provinciæ judicarentur. Sed in gratiam Principis a Canonibus tantisper recedere censebatur opportunum. Hæc igitur obtinebat ætate illa in Oriente disciplina, nec sane ex ea quidquam juris in aliena provincia Constantinopolitano Præsuli accedebat; neque enim ipse tamquam caput & princeps alios Patriarchas judicabat, sed ipse una cum Synodo accedente Imperatoris voluntate, & in ejus potius obsequium, quam juris sui gratia. Ita plane in damnatione Timothei Æluri actum fuisse ex historia discimus. Vexati ab Alexandrino Præsule illo Ægyptii Episcopi Leonis Augusti tutelam implorant, dato adversus hæreticum Episcopum accusationis libello legendo apud Evagrium lib. 2. cap. 8. Actutum Imperator Anatolio Constantinopolitano Episcopo datis literis mandat, ut *orthodoxos omnes, & sanctos Episcopos qui nunc in hac Regia civitate degunt & Religiosissimos Clericos confestim ad se convocet*, cum quibus rem mature discutiat. Principis jussioni obsequens Anatolius convocata *Synodo*, ait auctor Libelli Synodici, *Timotheum Ælurum notavit anathemate*. *Nicephor H.E. l. 15. c. 18.*

Idem etiam præstitum cum Acacius Constantinopolitanus Mongum ex Gnaphæo deiiceret vix dubito. Scimus enim ex Evagrio Zenonem male in utrumque olim animatum fuisse. De Petro Fullone, seu Gnaphæo res est explorata: nam & a Zenone pulsum e Sede Antiochena tradit Evagrius lib. 3. cap. 8. & Synodum ea de causa Constantinopoli habitam anno 478. Valesius Observ. Sac. in Evag. lib. 1. c. 2. docet.

Anthimi vero e sede sua depositi res plane diversa est. Agapetus Constantinopolim veniens accusationibus Anthimi aures habet oppletas. Ipse vero nec ab Imperatore jussus, ut male feriatum hominem e sublimi illo solio dejiciat; cum potius Justinianus Theodoræ uxoris suasionibus in illum inclinaret; ipse pro auctoritate audit delationes, solus deliberat, Anthimo sedis cessionem denunciat. Nonne hæc auctoritatem potestatemque denotant jubentis, & cum legis Pontifices Romanos *Sollicitudinem gerere omnium Ecclesiarum* quæ verba sunt de Romano Pontifice ab Acacio dicta in Epistola ad Simplicium Papam; & cum vicissim cernis unum aliquem ex his Romanis Pontificibus per se cognoscentem causam Constantinopolitani Præsulis, per se illum abrogantem, alium in ejus locum substituentem, numquid non imago tibi exhibetur hominis plus sane auctoritatis in omnes per orbem Ecclesias obtinentis ac quam in alienas provincias per sese Constantinopolitanus Præsul usurpabat? Per se, inquam, nam aliquam ipse sibi vindicabat in orientales Ecclesias potestatem, ex eo quod aures savoremque Principis haberet, ex quo se metuendum & observandum aliis præstabat.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

EXultat Basnagius Concilium nactus, cui Legatis S. Sedis præsentibus licet, alius tamen ab illis præfuerit. Id vero comperisse se dicit in Concilio Constantinopolitano sub Menna, cui Mennam præsedisse nullo sedis Apostolicæ munere fungentem (quamquam ea Baronii persuasio fuit nullo, ut vera fatear, veteri documento fulta) asserit. Nec ego quidem asserenti refragor; verum, ut æquum ex re illa gesta quidquam statuatur catholico dogmati de Romani Pontificis primatu oppositum, ferum tunc præsen-

sentium status intuendus est. Atque illud in antecessum præmonendum, Mennam dignitatem suam Apostolicæ Sedi acceptam retulisse; ab Agapeto suprema dignitate sua uso exauctoratus fuerat Anthimus, atque ita locus ipsi factus ut substitueretur, quare nihil attentasset adversus jus illud Pontificium, adeo rebus suis commodum & opportunum. In ipso pariter Concilio, suprema Pontificis dignitas ita observata est, ut ferentes in Anthimum sententiam Patres sequi se profiterentur ea, *quæ a Beatissimo Papa bene examinata* sunt; & juxta ipsius sanctissimi Papæ sententiam extorrem illum a catholica appellatione pronunciarent. Igitur nihilo meliores res suas efficit Basnagius, etsi evicerit Apostolicæ sedis Legatos in Concilio illo sedes nonnisi secundas obtinuisse. Promenda est modo conjectura mea, cur alius a Legatis Concilio præfuerit. Venerant Constantinopolim delecti quidam Episcopi ex Italia cum Diaconis duobus a sede Apostolica legati, ibique eam gesserunt legationem, quoadusque abfuit Pontifex. Post Agapeti adventum adstiterunt Pontifici quoad vixit; eo vero defuncto Constantinopoli permanserunt quidem ibi aliquandiu, sed nullo amplius publico fungentes munere. Interea Mennas Concilium indixit ex Episcopis ditionis suæ. Cum vero agerent adhuc in Oriente Italici illi Episcopi, & viri amplissimi, res ipsa poscebat ut & ipsi invitarentur & ipsi pariter præsentes adessent in ea causa agenda, quam alias ipsi per se, dein una cum Pontifice tractaverant. Interfuerunt igitur Synodo non Romanæ sedis, sed suo nomine; quod ex ipsis actorum Concilii verbis palam ostenditur: *Sabino Canusino, Epiphanio, Eulano &c. qui omnes ex regione Italiæ sunt, prius quidem missi ab Apostolica sede, postea vero consentientes sanctæ memoriæ Agapito Papæ huc advenienti.* Cum tamen exteri essent homines, hinc locus illis honoratior, quam si essent domestici, assignatus est, ut scilicet inter primiores Episcopos seu Metropolitas subscriberent.

Suggillat insuper Basnagius Bellarminum, qui subjectam Rom. Pontifici Constantinopolitanam Ecclesiam exsculpit e verbis illis Mennæ in ea Synodo: *Nos sedem Apostolicam sequimur, & ei obedimus, & cum illis qui ei communicant communicamus. Verba hæc*, ait Basnagius, *non sunt Concilii* (monuerat enim Bellarminus totum Concilium eam obedientiam professum) *sed Mennæ, postquam Patres surrexerunt, qui motu suo absque deliberatione prævia ea protulit.* Sunt utique Mennæ, sed communi nomine ab eo tamquam a Præside Concilii prolata, reclamante nemine; adeoque Concilium ejus ore loquutum censeri potest. Nec ea assertio prolixa meditatione maturanda fuit, cum nec de re nova ageretur, nec de re ambigua. Alioqui Mennas ab ea promenda sese continuisset, cum nulla necessitas id ab eo extorqueret. Addit Basnagius nihil his auctoritati Ecclesiæ Romanæ accedere, nam quamlibet Ecclesiam recta docentem (ut tunc Agapetus) sequi debemus. Fateor; sed cum agitur de Ecclesia privata, altera ejusdem auctoritatis Ecclesia in eadem fide cum illa conveniens se quidem cum illa communicare, non vero ei obsequi, & obedire diceret. Postremum hoc inferioris est ad superiorem.

ARTICULUS VIII.

De Silverio.

Agapeti audita morte, Silverius, Hormisdæ quondam Pontificis filius, in Sedem Apostolicam evectus est. Ope Theodati Gothorum Regis, aut etiam vi ordinatum scribit Anastasius Bibliothecarius; unde species addita postmodum calumniæ, quasi Gothis faveret. Simoniacam labem ipsi perperam inurit idem Anastasius. Constantinopoli degebat adhuc Vigilius, Agapeti recens defuncti Diaconus & Apocrisiarius. Irrepserat ille in gratiam Augustæ, cui Pontificatus ambitione, & auri cupiditate, promiserat, Synodum Chalcedonensem se abrogaturum, & Anthimum, Severum, aliosque ipsis confœderatos Acephalos communione donaturum, eorumque Fidem approbaturum, si Romanus Episcopus crearetur. Cujus spe facinoris, ipsum in Sedem Apostolicam intrudere Theodora molita est, datis Belisario Patritio mandatis, ut ipsi faveret. Romam profectus Vigilius, Silverium ordinatum invenit, nec propterea ambitionis effrænatæ deposuit consilia. Belisarium adiit Ravennæ sedentem, literisque Augustæ ipsi traditis,

adjectaque duorum auri centenariorum promissione, si redacto in ordinem Silverio crearetur ipse Pontifex, suis illum studiis addixit. Romam reversus Belisarius, ut Imperatrici pareret, faveretque Vigilio, calumniam Silverio struxit, opera Marci Scholastici, & Juliani Prætoriani, fictis literis, quasi ab eo scriptis ad Regem Gothorum, quibus cum ipso de tradenda Urbe ageret. Hanc donec ederent calumniam, Silverii fidem sollicitabant Belisarius & Antonina ejus uxor, pessimi ingenii fœmina, ipsique persuadere nitebantur, ut Imperatrici morem gereret, Chalcedonensem tollendo Synodo, & Acephalis communicando. Vim timens Pontifex, in Basilicam S. Sabinæ se recepit. Unde fraude eductus & accepto a filio Antoninæ juramento, ingressus Palatium, Belisarii jussu, Monastica veste a Subdiacono, quem perverterat, indutus est; eodemque agente Belisario, in ejus Sedem intrusus Vigilius: Silverius vero missus in exilium Pataram civitatem Lyciæ. Quo cum deportatus fuisset, Patarensis Episcopus adiit Imperatorem, *Et judicium Dei contestatus est de tantæ Sedis Episcopi expulsione; multos esse dicens in hoc mundo Reges, & non esse unum sicut ille Papa est super Ecclesiam mundi totius, a Sede sua expulsus. Quem audiens Imperator, revocari Romam Silverium jussit, & de literis illis* (quas ad Regem Gothorum scripsisse dicebatur) *judicium fieri, ut si probaretur ab ipso fuisse scriptas, in quacumque civitate Episcopus degeret: si autem falsæ fuissent probatæ, restitueretur Sedi suæ.* (Ex Liberato.) Imperatoris itaque jussione Romam rediit Silverius frustra, obnitente Pelagio Diacono, qui jam Vigilii res agebat, & Apocrisiarii munere fungebatur. Sed Belisarius Sanctum Pontificem Antipapæ Vigilio, ad nefaria promissa implenda paratissimo, tradidit, a quo in Palmariam insulam * deportatus, inedia confectus est. Anno 540. Martyrii coronam percepturus, in cœlum migravit. Ejus nomen sacris Ecclesiæ Fastis adscriptum est, die 20. Junii.

Silverius per calumniam opprimitur, pro fidei causa relegatur, & in exilio moritur.

Vigilius in Sedem Romanam intrusus vivente Silverio.

** In Insulam Ponciam a Belisario pulsum, in Martyrologio Romano legimus.*

Epistolam Silverii ad Vigilium Antipapam, supposititiam multa probant contra Baronium. 1. Styli Barbaries. 2. Falsa nota Consulatus. 3. Emendicatæ ex Epistola Felicis II. ad Acacium sententiæ. 4. Quæ de Vigilio narrat, nullo Historicorum testimonio confirmata: ipsum scilicet cruentis sanguine manibus Leviticum munus affectasse; Decessoribus suis subrepsisse, Senatus justitia repressum fuisse. 5. Quia incredibile est Silverium, quem statim a dejectione sub inimicorum custodia detentum, ac in exilium deportatum Liberatus testatur, indicto Episcoporum Conventu, anathematis sententiam in suæ Sedis Invasorem tulisse. Neque enim id eo tempore contingere potuit, quo Pataræ degebat exul: cum huic Anathematis Decreto, non Asiani, sed Itali subscripsisse fingantur Episcopi: Neque cum Romam rediit, statim enim Vigilio æmulo suo traditus est, & in Palmariam, vel Pontiam Insulam deportatus, & carceri mancipatus, ubi vigiles custodum oculos fallere, Conventum Episcoporum indicere, anathema in æmulum torquere non potuit.

Emendatur Baronius.

Epistola Silverii ad Vigilium Antipapam supposititia.

Supposititiam pariter ejusdem Silverii ad Amatorem Augustodunensem Episcopum Epistolam, probant Consulatus nota mendax, styli barbaries, phrases & sententiæ ex Legibus Arcadii & Honorii Imperatorum, ex SS. Leone & Gregorio Romanis Episcopis, & Bonifacio Moguntino Archiepiscopo defloratæ.

Epistola ad Amatorem eidem supposita.

Amatoris etiam Epistolam ad Silverium, Pseudo Isidori fœtum esse probant, phrasis solœcismis & barbarismis fœda, verba Ennodii, Silverii calamitatum historia, qui statim atque Pataram exilii sui locum deportatus est, ab Imperatore Patareni Episcopi precibus exorato Romam revocatus fuit. Itaque Pataræ Amatoris munera non recepit; qui tam exiguo temporis intervallo vix de Pontificis calamitate certior fieri potuit. Romam vero redux, *Traditus est duobus Vigilii Defensoribus, & servis ejus; & in Palmariam insulam adductus, sub eorum custodia defecit inedia.* Ibi igitur Amatoris Episcopi eleemosynis sustentatum Silverium, verisimile non est.

Amatoris Epistola ad Silverium pseudepigrapha.

A R-

ARTICULUS IX.

De Vigilio.

Refellitur Baronius.

MOrtuo Silverio, Vigilius legitimis comitiis Pontifex renuntiatus est. Ipsum se abdicasse, & electum postea fuisse, Baronius Cardinalis gratis scribit. Consensit quidem Clerus Pontificatui Vigilii, & quem antea ceu Antipapam execrabatur, suffragiis suis legitimum totius Ecclesiæ Pastorem creavit, tum Belisarii potentia coactus, tum Ecclesiasticæ pacis & unitatis studio. Quod vero se Vigilius abdicaverit, ex nullo monumento habetur. Nec vero id probant Anastasii Bibliothecarii verba, scribentis, *Episcopatum vacasse dies sex*. Vacabat Sedes Apostolica legitimo defuncto Pontifice, quamvis a Vigilio occupata, donec ipse, suffragante Clero, verus Pontifex esse cœpit.

Vigilius legitimus Pontifex factus, Fidei Catholicæ Confessor & vindex.

Qui subito in virum mutatus alterum, Sancto Spiritu, qui Ecclesiam regit, operante, quæ olim in Synodi Chalcedonensis fidem sacrilege scripserat ad Theodoram Augustam, solemni Fidei Professione delevit, ipsius ad Justinianum Imperatorem literis inserta, qua Sanctissimas quatuor Synodos Œcumenicas, & Epistolas Sancti Leonis, aliorumque Decessorum suorum, se recipere, & secundum eas credere professus est, confirmavitque Agapeti Papæ in Anthimum, aliosque Acephalos Constitutum. Sedis Apostolicæ vices per Gallias Auxanio, & Aureliano Arelatensibus Episcopis, rogante Christianissimo Rege Childeberto, demandavit. Sub ejus Pontificatu Quinta Synodus Œcumenica pro Trium Capitulorum damnatione celebrata est. Quo in negotio sibi non constitit Vigilius. Horum namque damnationi primum obstitit: Illa postmodum *Judicato* damnavit: quo deinde recepto, ac veluti suppresso, silentium indixit usque ad Synodi celebrationem.

Vigilii in causa Trium Capitulorum variatio.

Dum autem celebraretur Synodus, edidit *Constitutum*, quo Theodori Mopsuesteni damnatis sententiis, nomini ipsius, sicut & Theodoreti scriptis, & Epistolæ Ibæ parcebat, sub eorum nominibus aliqua damnari scripta nefas esse censens, quos Synodus Chalcedonensis ut orthodoxos suscepisset.

Epistola Vigilii pro Quintæ Synodi confirmatione, germana.

Synodi tandem amplexus est Definitionem, ut probat ejus *ad Eutychium & præjacentem Synodum Epistola*, quam Illustrissimus Parisiorum Archiepiscopus *Petrus de Marca* in lucem e Regia Bibliotheca edidit. Data est ante 6. Idus Decembres, Imperii Justiniani an. 27. post Consulatum Basilii XII. id est, die 8. Decembris, anni 553. Exscripta est ex Volumine, quod calamo exaratum servabatur in veteri Biblioth. Romanæ Ecclesiæ, jam inde ab anno septingentesimo quinquagesimo tertio. Exscripta est, inquam, a viro eruditione nobili Leone Cinnomo, homine Græco, anno Christi millesimo ducentesimo septuagesimo sexto, & ab eodem reposita in Bibliotheca Imperatoria Græcorum, cum aliis pluribus, & præsertim Actis 5. Synodi, cui subjuncta fuit. Hanc Epistolam in dubium revocant nonnulli, quod falsum sit *universum orbem, & Ecclesiam ad pacem revocatam fuisse*, quo tempore Decretalis ista consignatur, id est, sexto post Synodum mense: quod tamen in ea legimus. Sed falsum id esse nullo probant monumento. At verisimillimum est Illyrici & Africæ Episcopos prioris sententiæ pœnituisse, & communicatis cum Vigilio consiliis, Orientalium communionem amplexus. Unde factum, ut deinceps inter schismaticos non recenseantur. In reliquo Occidente, Franci & Hispani, & cum Orientali Ecclesia, & cum Sede Apostolica communionem retinuerant. Pars tantum Episcoporum Italiæ ab Orientalibus, & a Vigilio diffidebat. Nec portio tam exigua impedire poterat quin *universus orbis & Ecclesia ad pacem revocata* diceretur, quo tempore Decretalem ad Eutychium Epistolam scribebat Vigilius. Quædam in hujus Pontificis Vita ab Anastasio falso scripta, præsertim de illius violenta deportatione Constantinopolim de injuriis ipsi a Romana plebe irrogatis, cum eo profectus est, de illius per Urbem Regiam tractione, fune ad collum injecto, monet Annalium Ecclesiasticorum Parens ad annum 546. Primam Justinianam, quæ antea Acrida vocabatur, Justiniani Imperatoris patriam, cujus Episcopus Thessalonicensi Archiepiscopo subditus erat, Metropolitica dignitate auxit Vigilius, Palliumque & vices concessit Apostolicæ Sedis ipsius Episcopo, ut testatur Justinianus *Novella* 131. *c.* 3.

Cum

Cum Romam rediret Vigilius, impetratam a Justiniano Sanctionem deferens, quæ Italis plurima concedebat privilegia, quasi fructus pacis, confecto Bello Gothico, quo diu erant fatigati, degustandos, calculi dolore oppressus, obiit in Sicilia, 5. Kalendas Januarias anno quingentesimo quinquagesimo quarto, ut colligitur ex Auctario Marcellini, ejus mortem consignante anno post Consulatum Basilii decimotertio. Quæ numerandi ratio verior est Victoris Turonensis Chronologia, Vigilii obitum consignantis anno post Basilii Consulatum decimo septimo, Christi scilicet quingentesimo quinquagesimo septimo. Sedit annis tredecim & sex mensibus legitimus Pontifex.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

Quamquam Chronologica menda, si quæ forte exciderint P. Alexandro, corrigenda mihi non duco; vix tamen temperare me possum quominus certiorem annum tempusque obitus Vigilii designem. Illa vero diligenter adnotat vetustissimus Catalogus aliquot Romanorum Pontificum, ab auctore, nisi mea me fallit conjectura Vigilii ætati coævo a P. Josepho Blanchini Cong. Oratorii Romani Presbytero vulgato ad calcem opusculi *Enarratio Symboli Pseudo-Athanasianæ*. Hæc vero de Vigilio in eo Catalogo: *Moritur in Syracusis secunda feria, nocte, septimo idus Junias, indict. III.* Hæc simul omnia cum anno 55. quadrant. Consentit Chronologiæ huic Baronius, nec Pagius dissentit; idque ex annis quibus Vigilius sedit postremus iste deducit. His tamen viri docti calculis vix fidem meam addicerem, nec annum hunc Vigilii emortualem umquam admitterem, nisi Catalogi mox producti auctoritate persuaderer.

ARTICULUS X.

De Pelagio I.

Pelagius I. Fidei suæ integritatem probat, missa ad Childebertum Regem Christianissimum Fidei professione. Rex Christianissimus Canonum protector a Summo Pontifice agnitus ac declaratus.

Vigilium excepit Pelagius, qui cum necis illatæ Vigilio suspicionem incurrisset, tres Episcopos a quibus consecraretur, invenire non potuit. Unde a duobus tantum, & Ostiensi Pesbytero est ordinatus. Statim vero parricidii suspicionem publico super Evangeliis & Cruce jurejurando discussit. Istriæ schisma extinguere frustra tentavit, implorato Narsetis Comitis contra schismaticos auxilio. Nondum suscepta in Galliis Quinta Synodo, nondum approbata Trium Capitulorum damnatione, acerrimum Pelagii pro illa Synodo studium, necnon calumniæ, quas Istriæ Schismatici per Occidentem universum spargebant adversus illius fidem, suspicioni de Synodo Chalcedonensi ab illo violata locum dederunt: quam literis & Fidei professione missis ad Childebertum Regem Christianissimum dispulit. Sapaudo Arelatensi Episcopo vices suas per universam Galliam concessit, Rege postulante. Privilegiorum vero Sedis Arelatensis & totius Ordinis Ecclesiastici protectorem, Canonumque vindicem agnovit Regem Christianissimum, Epistola XIV. ad ipsum data, contra cujusdam Episcopi temeritatem, qui Sapaudum ad alterius Episcopi tribunal vocaverat. *Pro quibus*, inquit, *Christianitatis vestræ confidentia freti, paterno studio postulamus, ut si quid tale factum est, congrua satisfactione celeriter amputetur, nec ullum sui exemplum in perturbatione Ecclesiarum, quas vobis Deus credidit, relinquere concedatur. Et hujusmodi causis solicitam vos in reliquo decet exhibere cautelam, ne quid contra Ecclesiasticas Regulas petentibus concedatis: Quia, quod bene cognitum est religiosæ menti vestræ, non aliter Deo nostro recte potest Regalis devotio famulari, nisi providentia ejus Ecclesiasticorum Ordinum servetur integritas.*

Regni Francorum gloria, magnitudo, & potestas, ex Regum Christianissimorum amore &

Et initio Epistolæ, Regni Gallici præ multis aliis claritatem Regum nostrorum amori & obsequiis erga Ecclesiam refert acceptam. *Cum*, inquit, *Celsitudini vestræ multa dona misericordia divina contulerit, pro amore tamen quem Ecclesiæ ejus sinceriter exhibetis, fecit vos multis Regnantibus clariores: Quoniam, inter alias Regni vestri*

obsequiis erga Eccle. siam derivata. *curas, pro tranquillitate Sanctæ Ecclesiæ præcipuam solicitudinem vos certum est exhibere.*

Epistola supposita Pelagio I. Obiit Pelagius I. die 2. Martii, anno 559. cum annos quatuor, menses decem, dies decem & octo Ecclesiæ præfuisset, ut ex MS. Anastasii Commentario Vaticanæ Bibliothecæ, & ex ejus Epitaphio probat Baronius, quod & Paulus Aringhus l. 2. *Romæ subter raneæ*, c. 8. refert. Unde Liber Pontificalis emendandus est, qui annos undecim, menses decem, dies octodecim ipsius administrationis numerat. Epistolam ipsius *Ad Vigilium Episcopum*, quæ & falsa Consulatus nota consignata est, & ex Ithacii Sanctique Leonis verbis varie depravatis contexta, viri omnes eruditi ut adulterinam rejiciunt.

Nota.

QUædam animadvertenda in superioribus prætermisit, quæ pertinent ad gesta Symmachi, Hormisdæ ac Vigilii Romanorum Pontificum, commodius enim infra post Dissertationes adnotantur. Hic tamen non prætereundum Bossuet *in defens. Declarat. p. 2. l. 8. c. 24.* adversus Pontificis infallibilitatem illud urgere, quod Episcopi Gallicani de Pelagii I. fide suspicandum crediderunt, quia V. Synodum suscepit, quam non adhuc cum Concilio Chalcedonense concordantem autumabant. Si vero, dicit Bossuet, de Pelagii fide suspicari fas esse credebant, sane infallibilem non credidisse demonstrarunt. Hinc observat non omisisse Pelagium hanc suspicionem removere.

Ut vero Bossuet hoc exemplo Papæ infallibilitatem in Ecclesia Gallicana non agnitam ostenderet, oportebat prius ex Ecclesiæ monumentis probasse, post solemne institutum examen Pelagium sua definitione universæ Ecclesiæ quintam Synodum ut veram, & legitimam amplectendam proposuisse. Si post hujusmodi definitionem, adhuc Papam errasse particulares Ecclesiæ credidissent, utique infallibilem in suis definitionibus non reputassent. At ubinam legitur Pelagium ita e sua cathedra definivisse? Sed neque, quamvis obstitissent Pontifici solemniter definienti, huic ob ipsorum resistentiam deneganda in definiendo infallibilitas. Aliorum in Pontificum definitiones contumacia, non potest ipsorum privilegiis obesse, ut observabo etiam in Animadversionibus post septimam œcumenicam Synodum.

ARTICULUS XI.

De Joanne III. & Benedicto I.

I. PElagio I. successit Joannes Tertius. Is Sagittarii Ebredunensium, & Salonii Vappicensium Episcopi, in secunda Synodo Lugdunensi ob scelera depositorum, appellationem suscepit, eosque sedibus restitui jussit, datis ad Regem Gunthramnum Epistolis, ut testatur Gregorius Turonensis *l. 5. Historiæ Francorum*, *c.* 20. Cætera ejus gesta pene ignota sunt. Obiit anno 562. 3. Idus Julii, anno Pontificatus decimo tertio, ut testatur Anastasius in ejus vita. Ejus Epistola *Ad Episcopos Germaniæ & Galliæ*, ab omnibus eruditis ut supposititia rejicitur.

Epistola Benedicto I. supposita. II. Pelagio ad meliorem vitam translato, Benedictus, quem Græci *Bonosum*, cognomine vocant, creatus est Pontifex. Afflicta ex Longobardorum incursionibus Italia, rexit Ecclesiam annos quatuor & duos menses, obiitque nulla re gesta celebris, ultima die Julii anni 577. Ipsi supposita est Epistola *Ad Davidem Episcopum*, quam descriptio capitis 1. Operis adversus Varimadum Arianum Ithacio adscripti, male consutari Scripturæ sacræ loca, secundum Versionem a veteri Italica, & ab Hieronymiana distinctam, & nota Consulatus, quæ in subdoli Mercatoris mantissa detulit, pseudepigrapham probant.

AR-

ARTICULUS XII.

De Pelagio II.

SEdit in S. Petri Cathedra post Benedictum I. Pelagius II. Is Gregorium, qui post ipsum Pontifex fuit, Diaconum ordinatum, Constantinopolim Apocrisiarium misit, ubi Eutychium Patriarcham de resurrectione carnis prave sentientem confutavit, emendavitque, ut ipse refert *lib.* 14. *Moralium*, *c.* 29. In extinguendo Istriæ schismate diligentem navavit operam, scriptis ad Eliam Aquilejensem, Schismaticorum caput, & ad Istriæ Episcopos gravissimis doctissimisque literis; quibus juste damnata Tria Capitula, & illæsa Concilii Chalcedonensis auctoritate, probavit. Synodum a Joanne Constantinopolitano Patriarcha habitam, in qua *Universalis Patriarchæ* nomen sibi arrogaverat, misit in irritum, excepta sententia pro Gregorio Antiocheno Episcopo lata, qui calumniis fuerat impetitus. Qua de re legendus Evagrius *lib.* 6. *Historiæ Ecclesiasticæ*, *c.* 7. Hanc autem Synodum a Pelagio II. rescissam, ipsumque Apocrisiario suo prohibuisse, ne cum Joanne Sacris interesset, S. Gregorius testatur *lib.* 4. *Epistola* 36. *ad Eulogium*, Indict. 13. & *Epistola* 38. *ad ipsum Joannem*, & *l.* 7. *Epistola* 69. *ad Eusebium Thessalonicensem Episcopum* data. *Cognoscat*, inquit, *Fraternitas vestra, Joannem quondam Constantinopolitanæ Ecclesiæ Antistitem, contra Deum, contra pacem Ecclesiæ, in omnium despectum & injuriam Sacerdotum immodestiæ & mansuetudinis terminos excessisse, & illicite in Synodo superbum ac pestiferum Oecumenici, id est universalis, sibi vocabulum usurpasse. Quod beatæ recordationis Pelagius Decessor noster agnoscens omnia Gesta ejusdem Synodi, præter ea quæ illic de causa venerandæ memoriæ Gregorii Episcopi Antiocheni sunt habita, valida omnino districtione cassavit, districtissime illum corripiens, ut se a novo & temerario superstitionis nomine cohiberet: adeo ut suum illi Diaconum (nisi tantum nefas emendaret) procedere prohiberet*. Quam refert Baronius, Pelagii *ad Joannem Constantinopolitanum* Epistola, & quæ a Collectoribus Conciliorum excusa est, supposititia censetur a doctoribus: tum quia ejus stylus a reliquis Pelagii scriptis plurimum abhorret: tum quia sententias e Procli, Cœlestini, Leonis, Innocentii, Gregorii, & Martini I. scriptis emendicat, & Pseudo-Isidori omnia lineamenta refert. Idem esto judicium de Epistola *ad Episcopos Campaniæ, & Italiæ*: Quam nihil aliud esse quam centonem ex variis sententiis Prosperi, Hilarii, Acacii, Ennodii, Conciliorumque Romani V. sub Symmacho, Toletani VIII. & Lateranensis sub Martino I. perspicuum est. Est pariter ex Pseudo-Isidori mercibus *Epistola ad Benignum Archiepiscopum, de Episcoporum translatione*. Reipublicæ paci, non minus quam Ecclesiæ commodis, invigilavit prudentissimus Pontifex. Gregorio Apocrisiario suo dedit in mandatis ut Urbi contra Longobardos imminentes auxilium ab Imperatore impetraret. * Aunacharium etiam Episcopum Antisiodorensem, data ad eum Epistola, hortatus est, ut Reges Francorum a fœdere cum Longobardis deterreret, suaderetque ut Italiæ, & Urbi succurrerent. Ex hac Epistola patet, Reges Christianissimos Episcoporum consiliis plurimum detulisse, non solum in iis quæ fidem & Ecclesiasticas causas spectabant, verum etiam in Regni administratione. Liquet etiam Episcopos, qui gratia apud Reges valent, suadere ipsis debere quidquid æquitatis & charitatis est, maxime vero ut Christianis sub infidelium tyrannide gementibus opem ferant. *Nec enim credimus otiosum*, inquit Pelagius, *nec sine magna divinæ Providentiæ administratione dispositum, quod vestri Reges Romano Imperio in confessione orthodoxæ fidei sunt similes: Nisi ut huic Urbi ex qua fuerat oriunda, vel universæ Italiæ, finitimos adjutoresque præstaret. Cavete igitur, charissime Frater, ne dum Regibus vestris juvandi nos virtus sit data divinitus, charitatis vestræ circa nos levitas arguatur: Qui illis & in fide & in consiliis, vestro Sacerdotio sic devotis, suadere talia aut negligitis, aut differtis*.

Novem Præfationes inter Missarum solemnia decantandas, secundum Romanæ Ecclesiæ ritum, Germanicis & Gallicanis Ecclesiis Pelagium II. præscripsisse, Cardinalis Baronius censet, laudans & referens ejus Epistolam *ad Episcopos Germaniæ & Galliæ*, qui ipsum

Pelagii ad Istriæ schismaticos litera.

Synodum Joannis Episcopi Constantinop. irritam declarat.

Epistola Pelagio II. supposita.

** Reges Christianissimi Episcoporum consiliis plurimum usi.*

Episcopi; qui gratia apud Reges valent suadere ipsis debent ut Christianis ab infidelium tyrannide gementibus opem ferant.

Pelagii II. Decretum de novem Præfationibus, suppositititum.

ipsum rogaverant, ut Ordinem Præfationum eis mitteret, quem S. Romana Ecclesia tunc habebat. Quam Epistolam non esse Pelagii, probat styli barbaries, & S. Gregorii Sacramentarium, in quo Præfationes propriæ pro singulis Missis habentur. At si ætate Pelagii II. novem tantum Præfationibus tamquam dudum receptis & approbatis Romana usa fuisset Ecclesia, S. Gregorius, qui ipsi proxime successit, quique sacrorum rituum tenacissimus custos, & venerandæ antiquitatis observantissimus fuit, novas alias non instituisset. Accedit quod Sanctus ipse Gregorius in Epistola ad Joannem Syracusanum, in qua de iis rationem reddit, quæ in ritibus Sacrificii addiderat, vel immutaverat, ob quæ fuerat reprehensus, de Præfationibus silet. Nullas igitur addiderat: ac proinde fictitium est Pelagii II. de novem Præfationibus Decretum. Denique ante Pipini & Caroli Magni ætatem Romanæ Missæ ritum & ordinem Gallicana Ecclesia non suscepit, sed propriis Officiis propriaque Missa utebatur, ut colligitur ex Carolo Magno, *lib. 1. de Imaginibus*, contra Synodum Græcorum, *cap. 6.* ex Hilduino in *Epistola ad Ludovicum Pium*, quam suis Areopagiticis præfixit, ex Carolo Calvo, in *Epistola ad Clerum Revennatem*; ex Bernone Augiensi Abbate, & aliis momentis, quæ expendit doctissimus Cardinalis Bona, *lib. 1. Rerum Liturgicarum cap. 12.* Beneficentissimus in pauperes, præsertim senes, fuit Pelagius II. quos propria domo in Xenodochium conversa excipiebat. Super corpus S. Laurentii Basilicam a fundamentis erexit. Cujus monumentum cum forte fuisset apertum effodiendo, Monachi, & Mansionarii, qui Sancti Martyris corpus viderunt, intra decem dies obiere, ut testatur S. Gregorius Magnus, *lib. 3. Epistola 30.*

Pelagius II. propriam domum in Xenodochium convertit.

Obiit Pelagius secundus anno 590. die octava Februarii, cum annos decem, menses duos, dies decem Ecclesiam gubernasset.

ARTICULUS XIII.

De S. Gregorio Magno.

Cujus Instituti Monachus fuerit S. Gregorius. Ordini S. Equitii illum adscribit Baronius.

GRegorius, Senatorii generis, Gordiano patre, Silvia matre, fœmina sanctissima progenitus, Atavo Felice II. Pontifice Maximo: prius Urbis Præfecturam gessit. Angelicam deinde Monachorum vitam, quibus sex in Sicilia Monasteria ædificaverat, & septimum Romæ, sæcularium splendori dignitatum anteposuit. Sancti Equitii, non vero Sancti Benedicti Regulam professum esse censet Cardinalis Baronius, idque ex ipsomet Gregorio colligere sibi videtur. Sibi enim suoque Monasterio Valentionem Abbatem, S. Equitii Discipulum præfuisse testatur, lib. 4. Dialogorum, cap. 21. *Vitæ namque venerabilis Valentio, qui post in hac Romana Urbe, mihi, sicut nosti, meoque Monasterio præfuit, prius in Valeriæ Provincia Monasterium suum rexit.* Provinciæ autem Valeriæ Monasteria, sub S. Equitii Disciplina instituta fuisse testatur lib. 1. cap. 4. *Qui nimirum* Equitius, inquit, *pro suæ magnitudine sanctitatis, multorum in eadem Provincia Valeriæ Monasteriorum pater extitit.* Præterea cum vitam S. Benedicti stylo satis prolixo scripserit in Dialogis Gregorius; cum ejus discipulos nominet, a quibus acceperat quæ de illo scripsit, cum Regulam ejus laudet, ceu *Discretione præcipuam, sermone luculentam*; numquam se eam Regulam sectatum fuisse, aut Monachis suis tradidisse, vel leviter innuit. Quamobrem (inquiunt) Joanni Diacono, & aliis, falso persuasum fuit Sanctum Gregorium sub S. Benedicti Regula militasse. Denique si S. Gregorius S. Benedicti Regulam professus fuisset, non est verisimile fuisse prohibiturum, ne quis ante annum ætatis decimum octavum Monachus fieret, cum Sanctus Benedictus aliter fecisset statuissetque, ut ex ejus Vita & Regula compertum est.

Ordini Benedictino Dom. Mabillonius vindicat.

His tamen momentis non obstantibus, S. Gregorium Ordini Benedictino vindicat Dom. *Joannes Mabillonius* in Præfatione Sæculi I. Benedictini, & in Dissertatione singulari *De Monastica Vita S. Gregorii Magni* Tomo II. *Veterum Analectorum*. Testem imprimis profert Joannem Diaconum in Vita Sancti Gregorii. Probat autem Joannes Diaconus Sanctum Gregorium Ordinis Benedictini fuisse professorem, ex propagatione Benedictinæ Regulæ apud Britannos per Augustinum, ejusque Sodales S. Gregorii discipulos facta.

Augu-

Augustinum enim in eodem quo Gregorius Monasterio vixisse Monachum ipsiusque discipulum fuisse constat, tum ex eodem Gregorio libro 7. Epistola 30. Indict. 1. ad Eulogium, & Epistolâ 114. ad Syagrium, tum ex Epistola Bonifacii Quarti ad Ethelbertum Regem Cantuariorum & ex Concilii Gloveshoviensis cap. 17. Augustini Sodales ejusdem Instituti fuisse patet ex eo quod Abbatem eis constituit Augustinum Sanctus Gregorius, ex Epistola a Beda relata lib. 1. Historiæ, cap. 23. Augustinus in Britanniam missus anno Christi 596. instaurata Cantuariæ Sancti Salvatoris Ecclesia, *fecit Monasterium non longe ab ipsa Civitate ad Orientem*; ibique Ecclesiam construxit in honorem Apostolorum Petri & Pauli, teste Beda, libro 1. Historiæ, c. 23. Primus autem ejusdem Monasterii Abbas Petrus Presbyter fuit. Mellitus Successor Augustini in Monasterio Dorobernensi constituit Monachos concedente Bonifacio IV. Pontifice Maximo, qui Epistolam ea de re scripsit ad Ethelbertum Regem. Propagata exinde est in Anglia Vita Monastica per Augustini discipulos Sæculo 7. & sequentibus. In illis Benedictinæ Regulæ observantiam viguisse testis est S. Adhelmus Maildunensis Abbas & postea Schireburnensis Episcopus, libro *De Virginitate*, quem metro conscripsit. Hinc Joannes Diaconus in Vita S. Gregorii scribit: *Quod vero Monachi qui a Gregorio in Saxoniam* (transmarinam Saxoniam seu Angliam intellige) *missi sunt, Sancti Benedicti Regulæ fuerint mancipati: inter alia etiam illud ostendit, quia ex illius discipulis vix potest in illis partibus Monachus aliquis inveniri, a quo non observetur tam in proposito quam in habitu Regula Benedicti.*

Joannis Diaconi testimonium confirmat Aimonius Floriacensis Monachus in Vita S. Abonis Floriacensis Abbatis, ubi rationem reddens cur Angli Monachos ex Cœnobio Floriacensi petierint ad instaurandam in Insula sua Vitæ Religiosæ disciplinam, primam hanc refert: *Quia Beatus Papa Gregorius missis ad eam Gentem convertendam Fidei Christi Prædicatoribus, ejusdem dilecti Benedicti Regulam observandam specialius inculcavit.*

Idem confirmat *Ethelredus* Anglorum Rex in Privilegio Ecclesiæ Cantuarinensi concesso anno Christi sexto supra millesimum, causam exponens cur in eam Ecclesiam Benedictinos Monachos restituerit. *Hoc ideo*, inquit, *feci, & Monachos ejusdem Ordinis, quem huc attulit Sanctus Augustinus, in Ecclesia posui, Ordinis scilicet quem ille ex præcepto Gregorii, & ex magni Regis Ethelberti constitutione & auxilio in Terram hanc intulit.*

Testis alter pro Benedictino *S. Gregorii* Monachatu a *Mabillonio* prolatus est *Bonifacius Quartus* Pontifex Maximus, qui in Concilio Romæ anno Christi decimo supra sexcentesimum celebrato nonnullos arguit Monachorum æmulos, qui effutiebant, *Monachos, quia Mundo mortui sunt, & Deo vivunt Sacerdotali Officio indignos, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per Sacerdotalis Officii injunctam gratiam. Sed omnino falluntur*, inquit; *nam si ex hac causa veteres æmuli vera prædicarent, Apostolicæ Sedis compar Beatus Gregorius Monachico habitu pollens ad summum Apicem nullatenus conscenderet, cui solvendi ligandique potestas concessa est. Augustinus quoque ejusdem sanctissimi Gregorii discipulus, Anglorum Prædicator egregius, & Pannoniensis Martinus* (Dumiensis Episcopus) *aliique plurimi viri sanctissimi prætiosorum Monachorum habitu fulgentes, nequaquam annulo subarrharentur. Neque enim Benedictus, Monachorum Præceptor, hujus rei aliquo modo fuit interdictor.* Sane si licuit B. Gregorio & Augustino Monachis ad Pontificatum conscendere, quia *S. Benedictus* Monachorum Præceptor id suis non prohibuit: consequens videtur, utrumque ejus Regulam professum esse, ex cujus præscripto quid ipsis licuerit expenditur.

Tertium testem *Mabillonius* laudat *Amalarium*, qui *Gregorium Papam excellentissimum S. Benedicti Regularem*, seu Regulæ observatorem, & ejus *sancti Ordinis sectatorem* vocat.

Quartum testem appellat *Ambrosium Autpertum* Abbatem Monasterii *S. Vincentii, ad Vulturnum*, in Italia, *Ordinis S. Benedicti*, qui absolute *Gregorium nostrum*, id est, Benedictini Ordinis Professorem vocat in fine libri 10. in Apocalypsim.

Aliud *Joannis Diaconi* pro Benedictino *S. Gregorii* Monachatu argumentum affert Vir Eruditus sumptum a forma Baltei sive cinguli quod in detectione corporis *S. Gregorii*

sub Gregorii Quarti Pontificatu facta conspectum est a Romanis, ante annos fere quadraginta, quam *Joannes* Vitam *S. Gregorii* scriberet. Sic autem explicat istud argumentum *Joannes Diaconus* libro 4. cap. 80. *Porro in exilitate Baltei, quæ unius pollicis mensuram numquam excedit, speciem Propositi Regularis olim a Sancto Benedicto statuti, cujus ipse Vitam describens in Dialogo, Regulam quoque laudaverat, eum servasse luce clarius manifestat.* Non hærentis aut dubitantis, sed fidentis scientisque hæc verba sunt, ac proinde ea Baltei seu cinguli forma tam certo Benedictinis competere his temporibus censebatur, ut ex illa Benedictinum *S. Gregorii* institutum luce clarius colligi asserat *Joannes Diaconus* rei testis oculatus.

Præcipuis deinde Baronianæ Sententiæ argumentis *Mabillonius* respondet. Ad illud quod ex Valeriæ Provinciæ Monasteriis petebatur, quorum uni præfuerat *Valentio* seu *Valentius*, quem *S. Andreæ* Monasterio a se condito *S. Gregorius* præfecit, respondet: Incertum esse primo an *Valentio* Gregoriani Monasterii primus Abbas fuerit. Etsi enim *S. Gregorius* libro 1. Dialogorum, cap. 31. ipsum sibi ac Monasterio suo præfuisse dicat, nusquam tamen eum Abbatem primum fuisse affirmat. Deinde incertum esse immo falsum quod *Valentio* ex primario *S. Equitii* Monasterio accersitus fuerit a *S. Gregorio*. Nam *S. Gregorius* libro 1. *Dialogorum*, cap. 4. scribit Cœnobii Equitiani Monachos omnes ad ipsius *S. Equitii* tumulum ereptos fuisse de manibus Longobardorum, contra vero in *Valentionis* Monasterio duos Monachos a Longobardis necatos tradit libro 4. cap. 21. Tertio incertum esse an Valeria Provincia, in qua erat *Valentionis* Monasterium, *Sancto Gregorio* diversa fuerit ab Æquicolis, in quibus Sublacus & duodecim Monasteria sita erant a *S. Benedicto* instituta. Etenim *Paulus Diaconus* lib. 1. *De Gestis Longobardorum*, ubi Provincias Italiæ pro sui temporis usu describit, nullam rationem habuit Æquicolorum, quos Valeriæ attribuisse videtur; siquidem Carseolos seu Carsalim oppidum Æquicolorum ex *Ptolomæo*, Valeria adscribit cap. 21. & certe Æquicolorum tractus exiguus Valeriam contingit, ut facile cum ea confundi possit. Quarto incertum esse ait *Mabillonius*, an omnia Valeriæ Monasteria etiam illud quod condidit & rexit *Valentio*, Equitiani essent instituti. *Equitius* quidem in illa Provincia multorum Monasteriorum pater extitit, teste *S. Gregorio*; sed quædam alia Benedictini etiam Ordinis in ea Provincia fuisse, probabile est, cum ab Eremo Sublacensi in Valeriam Provinciam finitimam & contiguam Regularis *Sancti Benedicti* Disciplina ab ejus Discipulis diffundi facile potuerit. Denique etsi concedatur omnia Valeriæ cœnobia, etiam illud cui præfuerat *Valentio*, Equitiani instituti fuisse, quid dicere vetat aut ea omnia, aut saltem reliqua, *Equitio* mortuo, in *S. Benedicti* Leges concessisse? *Equitius* enim *S. Benedicto*, ut contendit *Baronius*, ætate superior ante annum quingentesimum quadragesimum excesserat e vivis. Ab eo tempore usque dum *S. Gregorius* condendo *S. Andreæ* Monasterio manum admoveret, anni amplius triginta elapsi fuerant. Nullam *Equitius* Regulam scriptam reliquerat, viventis vox & exemplum pro lege erant. Eo mortuo defecit lex, non Monasteria, quæ pro nutu Abbatis successoris facile Regulam *Sancti Benedicti* amplecti potuerunt. Et re quidem ipsa id factum esse intelligitur ex Fundani Abbatis Epistola ad *Simplicium* Casini tertium Abbatem scribentis jam tum apud omnes statutum esse, *Ut omnia Monasteria Campaniæ, Samniæ, Valeriæ, Thusciæ, Liguriæ, & aliarum Provinciarum Italiæ, certam & rectam Regulam vivendi, quam Sanctissimus & Deo acceptus Benedictus instituit, servarent*; Seque ejus rei gratia *Hugonem & Paulum fratres suos juxta prædictam Sanctam Regulam in Casinensi Congregatione instituendos ad Simplicium mittere*. Hanc Epistolam refert *Angelus de Nuce* in Notis ad Chronicon Casinense. Ergo *Simplicio* Casini Abbate, an. circiter quingentesimo sexagesimo ante adventum Longobardorum, ac proinde ante cladem Casinensem & accessum *Valentionis* Abbatis in *Sancti Gregorii* Monasterium, Valeriæ, & aliarum Italiæ Provinciarum monasteria ordini *S. Benedicti* accesserant: ac proinde aut omnia, aut saltem aliqua ex iis quæ *S. Equitius* in Valeria construxerat.

Alteri *Baronii* argumento petito ex biennio probationis Novitiorum, quod ante Professionem Monasticam S. Gregorius exigit libro 8. Epistola 23. Indict. 3. ad *Fortunatum* Episcopum Neapolitanum data, cum tamen *Sanctus Benedictus* unum dumtaxat

annum præscribat ad probandos Novitios; *Mabillonius* respondet: Varium fuisse in Oriente & Occidente probandorum Novitiorum Ritum: *S. Pachomium* Novitios nonnisi post triennii probationem admisisse; Occidentales Regulas omnes unum dumtaxat annum postulasse ad Vitæ Monasticæ tyrocinium, ut patet ex *Cassiano*, *Cæsario*, *Ferreolo*, Regula Tarnatensi, & aliis, quæ *S. Benedicti* ævo conditæ sunt. Eamdem normam præscripsit *S. Benedictus*, quo vivente *Justinianus Augustus* Novellam 5. edidit, qua Novitium per triennium totum, sive liber, sive servus sit, probari decernit. Hoc Decretum Imperatoris *Normam Regularem* vocat *S. Gregorius* lib. 7. Epistola 1. Indict. 1. ubi *Mauritio* Imperatori ægre ferenti quod contra ipsius interdictum milites in Monasteria reciperentur, *S. Gregorius* hoc pacto condescendit, ut nonnisi post triennium admitterentur. Huic Novellæ tantisper derogavit *Justinianus* Novella 123. cum homines ignotos nonnisi post triennium admitti vetat: notos vero absque mora, & veste Monastica indui, & ad Professionem admitti permittit. In Occidente licebat Abbatibus probationis tempus quod uno anno definitum erat, pro judicio ac prudentia sua contrahere, ut patet ex Regulis *S. Cæsarii*, & *S. Ferreoli*. Hinc factum ut quidam Abbates occidentales, homines ex vita sæculari ad Monasterium accedentes absque legitima probatione admitterent; cui malo ut remedium adhiberetur, *S. Gregorius Normam Orientalem* sive Justinianeam temperando, simul & Occidentalem, prudentissime statuit ut nonnisi post biennium tyrocinii Novitii ad Professionem Monasticam reciperentur. Quod biennii tempus nullius Occidentalis Regulæ Constitutione præceptum est, sed uno *S. Gregorii* Decreto inductum. Præterea, non constat an Decretum illud universale fuerit pro toto Occidente, an particulare pro sola Provincia Neapolitana. Immo ex cap. *Gonsaldus*, causa 17. Quæstione 2. liquet *S. Gregorium* probationem novitiorum unius anni spatio definivisse. Sic enim *Alexander II.* eo Capite loquitur: *Quapropter quia & Beati Benedicti, & præcipue Patris & Prædecessoris nostri S. Gregorii Papæ Canonica institutio interdicit, Monachum ante unius anni probationem effici, judicamus, & Auctoritate Apostolica proponimus*, &c. S. Gregorii, hac de re Decretum proculdubio legerat *Alexander II.* quamvis in Gregoriano Regesto desideretur. Et quidem in *S. Andreæ* Monasterio, ubi *Gregorius* ipse Monasticam Vitam professus est, hæc biennii probatio non servabatur, aut certe non semper, ut constat exemplo *Probi*, qui ex sæculari repente Monachus atque Abbas factus, teste *S. Gregorio*, libro 9. Epistola 20. Indict. 4. Et *Gregorius* ipse in Monachorum cœtum admissus est, tametsi non integro biennio, secundum *Baronium* in Monasterio suo versatus sit ante impositam sibi Legationem. Denique unius anni probatio non est ita propria Regulæ *S. Benedicti*, ut eo spatio vel contracto vel ampliato judicari posset an ea in aliquo Monasterio servata sit. Nam si hæc ratiocinandi forma probaretur, concludendum esset Regulam *S. Benedicti* non viguisse apud Cluniacenses tempore *Petri Venerabilis*, quo ante anni solidi probationem Novitii passim recipiebantur. Quam consuetudinem adversus Cisterciensium querelas idem Venerabilis Abbas propugnat libro 1. Epistola 28. Ex quibus colligit *Mabillonius*, biennii probationem Benedictinæ Regulæ observationi, & Benedictino *S. Gregorii Magni* Monachatui non præjudicare.

II. E Monasterio ad Ecclesiæ ministerium, a Pelagio II. vocatus & Diaconus creatus Gregorius Constantinopolim Apocrisiarius missus est, ubi cum Eutychio Patriarcha, de Resurrectione carnis pessime sentiente, congressum superius diximus. Post obitum Pelagii creatus Pontifex, apud Mauritium Imperatorem agere conatus est, ne electioni consensum præberet, eamque confirmaret. Quod quidem jus Gothi primum Reges usurpaverant, Justinianus vero retinuerat; ita ut nonnisi persoluta certa pecuniæ summa ab Imperatore confirmati sedere Pontifices possent. Incassum laboravit Gregorius: gratissimam namque electionem Mauritius Imperator cujus filium ex sacro Lavacro susceperat, festinus ac lætus confirmavit, ipsumque Sacra Jussione data, præcepit ordinari. Nec tamen victa est Gregorii humilitas, donec ipsum in latebris, quas summi honoris apicem fugiens, petierat, divina indicia prodiderunt. Quam ægre curæ Pastoralis onus susceperit, & a vitæ contemplativæ cœlestibus se pasus sit abduci deliciis, testatur ipse, *Epistola 5. libro 1. ad Theoctistam* Imperatoris Mauritii sororem, in qua &

S. Gregorius Pontificiam Dignitatem declinare conatur.

S. Gregorii humilitas Pontificiam Dignitatem ægre sufert.

de suæ confirmatione electionis sic loquitur: *Ecce Serenissimus Dominus Imperator fieri simiam leonem jussit: & quidem pro jussione illius vocari leo potest, fieri autem leo non potest. Unde necesse est ut omnes culpas ac negligentias meas, non mihi, sed suæ Pietati deputet, qui virtutis ministerium infirmo commisit.*

Professionem fidei mittit ad Patriarchas.

III. Initio sui Pontificatus, Synodicam ad omnes Orientis Patriarchas Epistolam scripsit, cui Fidei suæ inseruit professionem, qua se quatuor Concilia Œcumenica, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense, ut sancti Evangelii quatuor libros suscipere contestatur, & Quintum pariter Concilium, in quo Tria damnata sunt Capitula, venerari.

Schismaticos revocare nititur ad unitatem.

Omnem adhibuit curam, ut Schismaticos Trium Capitulorum defensores ad Ecclesiæ unitatem revocaret; eos Romam ad Synodum vocans, in qua ipsorum dubiis dissolutis, facilius pax Ecclesiæ sanciretur. Sed Severus Aquilejensis Episcopus, Schismaticorum Caput, & Istriæ Episcopi, Libello supplici Imperatori Mauritio oblato, inducias impetrarunt, Synodumque declinavere. Scripsit quippe ea de re ad Gregorium Mauritius, prohibens ne molestus ipsis esset, idque rerum Italiæ statum postulare, quæ ob frequentes Longobardorum incursiones summo in discrimine versabantur. Theodelindam Reginam Longobardorum, quam Schismatici in partes trahere nitebantur, datis ad eam literis, missisque Legatis, in Constantii Mediolanensis obedientia, & Ecclesiæ Communione retinuit, *lib.* 4. *Epistola* 4. *Indict.* 12. Contra Donatistas cervicem adhuc in Africa erigentes, Numidas Episcopos, & Gennadium Exarchum, datis ad eos literis, excitavit. (*Lib.* 1. *Epistola* 72. & 75.) Vetuit ne Judæi ad fidem amplectendam, & ad Baptismum suscipiendum cogerentur, *lib.* 1. *Epist.* 45. *ad Vigilium Arelatensem, & Theodorum Massiliensem Episcopos data*, & *lib.* 7. *Epistola* 5. *ad Januarium Calaguritanum*, *Indict.* 2. Cum in Hispania de trina in Batismo immersione controversia orta esset, a Leandro Hispalensi consultus, unam vel trinam immersionem approbavit. (*Epist.* 41. *lib.* 1.) Sardiniæ Presbyteris concessit, ut cum Episcopi deessent, Confirmationis administrare possent Sacramentum. (*Lib.* 5. *Epistola* 9. *Indict.* 12.) Subdiaconis Siculis, qui uxorem duxerant, & matrimonio utebantur, ad superiorem Ordinem præclusit aditum: ordinari vero in posterum prohibuit, nisi qui continentiam voverent. (*Lib.* 1. *Epistola* 42.)

Donatistas in Africa comprimi curat. Varia ejus Decreta.

Augustino viro sanctissimo, aliisque Monachis missis in Angliam, gentis conversionem ad Christianam procurat.

IV. De Fide apud Anglos propaganda inito consilio, Augustinum virum sanctissimum, aliosque cum illo Religiosos Viros illuc ad prædicandum Evangelium misit. Ipsos autem Romanæ Ecclesiæ moribus non ita voluit adstrictos, ut si quos in aliis Ecclesiis sanctiores, aut fovendæ pietati atque charitati convenientiores animadvertissent, eos in novellam Anglorum Ecclesiam potius non importarent. Qua de re ita ad Augustinum rescripsit, lib. 12. Epistola 31. *Novit Fraternitas tua Romanæ Ecclesiæ consuetudinem in qua se meminit enutritam. Sed mihi placet, ut sive in sancta Romana, sive in Galliarum, sive in qualibet Ecclesia, aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, solicite eligas, & in Anglorum Ecclesia, quæ adhuc in fide nova est, institutione præcipua, quæ de multis Ecclesiis colligere potuisti, infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca nobis amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque Ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.* Barbaricinorum Gentilium Sardiniam incolentium conversionem, missis eo Felice Episcopo, & Cyriaco Abbate, procuravit. (*Lib.* 3. *Ep.* 25. 26. & 27.)

Joannis Constantinop. sese Universalem Patriarcham inscribentis fastum coercet. S. Petrus primum

V. Joannis Jejunatoris Constantinopolitani Episcopi, sese Patriarcham Œcumenicum inscribentis, fregit audaciam. Qua de re legenda est ejus Epistola 16. libri 4. ad Eulogium & Anastasium Episcopos, 58. ad ipsum Joannem, & 39. ad Sabinianum Diaconum. Ad Joannem ita scripsit: „ Occulta Dei judicia pertimesco, quod ille vir sanctissimus Dominus Joannes, tantæ abstinentiæ atque humilitatis, suorum familiarium „ seductione linguarum ad tantam superbiam erupit, ut in appetitu perversi nominis „ illi conetur esse similis, qui dum superbe esse similis Deo voluit, etiam donatæ si„ militudinis gratiam amisit. Certe Petrus Apostolus primum membrum sanctæ univer„ salis Ecclesiæ est; Paulus, Andreas, Joannes, quid aliud quam singularium sunt plebium

„ bium capita ? Et tamen sub uno capite omnes membra sunt Ecclesiæ .... Vestra „ autem Sanctitas agnoscat, quantum apud se tumeat, quæ illo nomine vocari appetit, „ quo vocari nullus præsumpsit, qui veraciter sanctus fuit. Numquid non, sicut ve- „ stra Fraternitas novit, per venerandum Chalcedonense Concilium hujus Apostolicæ „ Sedis Antistites, Universales, oblato honore, vocati sunt ? Sed tamen nullus um- „ quam tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit; ne „ si sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus Fratribus „ denegasse videretur. " Ad Eulogium vero & Anastasium: „ Uni, *inquit*, per sanctam „ Chalcedonensem Synodum, Pontifici Sedis Apostolicæ hoc Universitatis nomen obla- „ tum est. Sed tamen nullus umquam Decessorum meorum hoc tam profano vocabu- „ lo uti consensit: quia videlicet, si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum „ nomen cæteris derogatur. *Et infra*: Quia juxta est ille de quo scriptum est : Ipse „ est Rex super universos filios superbiæ. Quod non sine gravi dolore dicere compel- „ lor, Frater & Coepiscopus noster Joannes, mandata Dominica, Apostolica præcepta, „ Regulas Patrum despiciens, eum per elationem præcurrere conatur in nomine.

membrum universalis Ecclesiæ.

Universalis Episcopi nomen uni Romano Pontifici a Concilio Chalcedonensi oblatum.

Nec doctrina solum, sed etiam exemplo humilitatis, Constantinopolitani Episcopi sanare superbiam fategit Sanctissimus Pontifex, Eulogium Alexandrinum leniter increpans, qui ipsum *Universalem Papam*, in Epistola vocaverat. *Quod peto*, inquit, *dulcissima mihi Sanctitas vestra ultra non faciat; quia vobis subtrahitur, quod alteri plusquam ratio exigit, præbetur. Ego enim non verbis quæro prosperari, sed moribus. Nec honorem esse deputo, in quo Fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor, est honor Universalis Ecclesiæ: Meus honor est, Fratrum meorum solidus vigor. Tunc ergo vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim Universalem me Papam vestra Sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur universum. Sed absit hoc; Recedant verba quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.* Hujus humilitatis hæreditarium Successoribus suis documentum reliquit, se in principio Epistolarum suarum *Servum servorum Dei*, primus omnium inscribens, teste Joanne Diacono *lib.* 4. *cap.* 58. Qua se humilitate & charitate erga Coepiscopos gereret S. Gregorius, constat ex Epistola mox laudata ad Eulogium, in qua jussionis vocabulum usurpare se nolle significat. „ Indicare, *inquit*, vestra Beatitudo studuit, jam se quibusdam non „ scribere superba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodierunt, & mihi loquitur, di- „ cens: Sicut jussistis. Quod verbum jussionis, peto a meo auditu removete: quia „ quis sum? Qui estis? Loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Non ergo jussi, „ sed quæ utilia visa sunt indicare curavi.

S. Gregorius non vult Universalis Episcopus appellari.

Respuenda nomina quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.

S. Gregorii humilitas & charitas erga Coepiscopos.

VI. Maxime curabat S. Gregorius, ut in electionibus Episcoporum, & in promotione ad sacra quævis ministeria, digni indignis, & minus dignis digniores anteponerentur, teste Joanne Diacono, lib. 3. c. 7. *Ordinationes*, inquit, *summo cultu servasse docetur, in eo quod ab ipso suæ Consecrationis exordio, per omnem diœcesim suam, Episcopos undequaque meliores invenire potuit, studiosissime ordinavit*; *&c.* *Ut Ecclesiam illis regendam committeret, qui exemplis & verbis pariter illam ædificare melius potuissent.* Hanc ob causam Sanctissimus Pontifex *prudenter cognoscens totum Corpus Ecclesiæ, tam per bonos Episcopos feliciter stare, quam per malos infeliciter cadere; non solum diversarum gentium diversi ordinis Clericos; verum etiam vacantes Episcopos, in suæ diœceseos Episcopatus invitabat*; ut testatur idem Diaconus, *lib.* 3. *cap.* 3.

Curat ut digniores ad Episcopatum eligantur.

Clero & Optimatibus Urbis Neapolitanæ in Episcopi electione varia studia divisis, gravissimum sibi esse significavit, quod *in hujusmodi causis, non ex judicio, sed de solo favore veniret electio*. Joannem Diaconum ab eo repulit Episcopatu, quod filiam haberet infantem, quæ satis testabatur non longum esse tempus, ex quo continentiam servabat: *Nam qua præsumptione*, inquit, *ad Episcopatum audet accedere, qui adhuc longam corporis sui continentiam filiola teste convincitur non habere?* Petrum Diaconum, quod de illius in rebus agendis peritia, & industria dubitaret, electum statim non confirmavit: sed Neapolitanos monuit, ut in alium conjicerent oculos, quem eligere possent, si hunc ipse idoneum non probaret. „ Petrus Diaconus quem a vobis electum asseritis, omnino, quantum dicitur, simplex est, & nostis quia talis hoc tempore in

„ re-

„ regiminis debeat arce constitui, qui non solum de salute animarum, verum etiam „ de extrinseca subjectorum utilitate & cautela sciat esse solicitus ... Studii vestri sit „ etiam alium, qui aptus sit, providere, ut si forte huic ordini hic non videatur „ idoneus, sit in quem se vestra declinare possit electio. (*Lib.* 8. *Epistola* 40.)

Vacante Ecclesia Anconitana, cum tres proponerentur ordinandi, in singulorum dotes, ac mores diligenter inquiri jussit, ut cujusque discussis meritis, dignior consecraretur. Nam Florentinus ejusdem Ecclesiæ Archidiaconus, *Scripturæ quidem scientiam habebat*, sed *jam senio confectus*, regiminis incapax videbatur. Nimis etiam tenax dicebatur, ut ejus domum amicus numquam ad charitatem introiret. De Rustico Diacono ejusdem Ecclesiæ scribit S. Pontifex: *Vigilans quidem homo dicitur, sed quantum asseritur, Psalmos ignorat.* De Florentio Ecclesiæ Ravennatis Diacono: *Solicitum esse novimus, sed qualis sit interitus, omnino non scimus.* Ideo Joannem & Armenium Episcopos inquirere jubet de vita & moribus singulorum, an nullius criminis rei sint, quod ipsos sacra Præfectura reddat indignos? An ille ita sit senex, ut ad regendum non possit assurgere? An ex avaritia, vel ex necessitate, amicos numquam excipiat? Quot Psalmos alter minus teneat? Si vero Florentio Ravennati Diacono nullum crimen obsistat, agendum esse scribit apud ejus Episcopum, ut eum cedat. *Non tamen*, inquit, *ex nostro mandato, vel edicto, ne contra suam voluntatem eum cedere videatur.* De singulis autem jubet ad se referri: *Ut renuntiatione tua*, inquit, *redditi certiores, quid post hæc, Deo auctore, fieri debeat, disponamus.*

Simoniam extirpare studet.

VII. Simoniam quæ in Germania præsertim & in Galliis sacras electiones infamabat, extirpare studuit, datis ad Episcopos, ad Reges & Reginas Galliarum gravissimis Epistolis. Ad Brunichildem ita scripsit, Epistola 5. lib. 7. *Christianitatis vestræ solicitudo diligenter invigilet, & nullum qui sub Regno vestro est, ad sacrum Ordinem ex donatione pecuniæ, vel quarumlibet patrocinio personarum, seu proximitatis jure patiatur accedere: sed ille ad Episcopatus, vel alterius sacri Ordinis officium eligatur, quem dignum & vita & mores ostenderint; ne si honor venalis fuerit Sacerdotii, simoniaca in illis partibus Hæresis, quæ prima in Ecclesia prodiit, & Petri sententia est damnata, consurgat, & Regni vestri, quod absit, vires imminuat. Nam grave omnino & ultra quam dici potest facinus est, Spiritum Sanctum qui omnia redemit venundari.* Legenda est Epistola 104. ejusdem Libri, & 105. ad Theodoricum, & Theodebertum Reges Francorum data; in qua nonnullis in Simoniacam hæresim præmissis, hæc habet: *Hinc fit etiam ut insontes, & pauperes a Sacris Ordinibus prohibiti despectique resiliant. Et dum innocentia pauperis displicet, dubium non est quod præmium illic delicta commendet; quia ubi aurum placet, ibi & vitium.* Quod malum ut eradicetur, suadet Christianissimis Regibus ut Synodum in Galliis congregari jubeant, in qua præsente Sedis Apostolicæ legato, & Simoniacæ Ordinationes, & Laicorum promotiones ad Sacerdotium repentinæ, sub anathemate prohibeantur. Qua de re legendæ sunt etiam Epistolæ L. LIII. LIV. & LV. Libri 9. Legenda est & Epistola CXI. Libri 7. ad quatuor Galliarum Episcopos data, in qua *Simoniacam hæresim*, (sic eam passim vocat) totis viribus insectatur. Nec exigi posse ab ordinandis pecuniam probat, etiam ut in pauperes erogetur, vel ad Monasteriorum, aut Xenodochiorum ædificatione: *Quia eleemosyna Redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, sed quæ rebus concessis & bene acquisitis impenditur. Et dum perversus emptor honoris in locum sanctum transmittitur, & alios ad suam similitudinem sub commodi datione constituit, plura male ordinando destruit, quam ille potest ædificare, qui ab eo pecuniam ordinationis accepit.*

Nec solum pro Ordinationibus, sed etiam pro Pallio, pro literis, pro convivio die Ordinationis præbendo pecuniam recipi vetuit S. Gregorius in Synodo Romana, ut constat ex Epistola 44. Libri 4. *Antiquam*, inquit, *Patrum Regulam sequens, nihil umquam de Ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione Palii; neque ex traditione chartarum; neque ex ea, quam nova per ambitionem simulatio invenit, appellatione Pastelli. Quia enim ordinando Episcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam vero lectionem Minister legit, Confirmationis autem ejus Epistolam Notarius scribit; sicut*

Pon-

Pontificem non decet manum, quam imponit, vendere; ita Minister, vel Notarius non debet in Ordinatione ejus vocem suam, vel calamum venundare. Pro Ordinatione vero, vel Pallio, seu Chartis, atque Pastello, eumdem qui ordinandus, vel ordinatus est; omnino aliquid dare prohibeo.

Morem pessimum, qui in Ecclesiis invaluerat, sustulit, ut pro Sepulturis aliquid exigeretur. Qua de re legenda est ejus Epistola 44. liberi 1. ad Messanensem Episcopum data, & LVI. ad Januarium Calaritanum Episcopum, qui centum solidos a Nereida clarissima fœmina pro filiæ ipsius sepultura exigebat. *Quia grave nimis est*, inquit, *& procul nimis a Sacerdotis officio, pretium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium; ab hac se petitione Fraternitas vestra contineat .... Hoc vitium & nos postquam ad Episcopatus honorem accessimus, de Ecclesia nostra omnino vetuimus, & pravam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus; memores quia dum Abraham a filiis Hemor, hoc est, Ephron filio Seor, sepulchrum pretio ad humandum corpus conjugis postularet, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere consecutus ... Sed si quando aliquem in Ecclesia vestra sepeliri conceditis, siquidem parentes ipsius, proximi, vel hæredes, pro luminaribus sponte quid offerre voluerint, accipere non vetamus: Peti vero, aut aliquid exigi, omnino prohibemus: ne, quod valde irreligiosum est, aut venalis fortasse, quod absit, dicatur Ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studeamus quærere quolibet modo compendium.*

Pro sepulturis aliquid exigi vetat.

VIII. Viduarum, pupillorum, omniumque oppressorum ac pauperum pater fuit atque protector S. Gregorius, suisque Apocrisiariis, & Coepiscopis eorum patrocinium, quavis data occasione impense commendavit. Sic Luminosam viduam Dominico Centumcellensi Episcopo commendavit Epistola XIII. libri 1. *Officii quidem Sacerdotalis est*, inquit, *ut viduis ac maritali regimine desolatis, impertiri solatia debeatis: ut unde in hoc mundo humana conditione privantur, Sacerdotali tuitione possint remedia reperire*. Sic Catellam & Pompejanam Januario Calaritano Episcopo, *Epistola* 60. 61. & 62. *lib.* 1. Sic Alexandram Anthemio Subdiacono, *lib.* 5. *Epistola* 37. Sic Theodoram eidem Anthemio, suo in Campania Apocrisiario. Sic Adeodadam Sanctimonialem, cui Mater congiarium, aut quidpiam necessarium, & justum negabat, Venantio Lunensi Episcopo commendavit (Epistola XXVIII. libri 7.) *Et quoniam*, inquit, *æquitatis censura admonet, ut maximum conversis, salva ratione, Episcopale debeat adesse solatium; idcirco his Fraternitatem vestram Epistolis adhortamur, ut prædictam matrem ipsius ad se faciat evocare, & tranquilla ei adhortatione suadeat, ut facere sponte non desinat, ad quod Legali potest ratione compelli. Quæ si admonitionem vestram differre voluerit, prædictæ Adeodatæ Religiosæ contra eam tuitionem impendite, atque vestris eam solatiis apud Judicem, vel quocumque usus exegerit, instantius adjuvate.*

Viduas, pupillos & quoslibet oppressos tuetur.

Sardiniæ Insulæ Clericis & Provincialibus sub Theodori Ducis tyrannide gementibus, apud Imperatorem per Apocrisiarium suum patrocinatus est, & apud Exarchum Africæ, cui Sardiniæ Ducatus suberat. (*Lib.* 1. *Epistola* 47. & 59.) Constantinæ etiam Augustæ auctoritatem & mediationem apud Imperatorem adhibuit, ut Præfectorum, Judicum, Publicanorum exactiones crudelissimas temperaret, qua illarum Insularum Provinciales, vel ad Longobardos confugere, vel filios suos vendere compulerant, ut fisco solverent quod ab ipsis exigebatur. (Lib. 4. Epistola 33.) *Quæ piissimo Domino apto sunt tempore suggerenda*, inquit, *ut ab anima sua, ab Imperio atque a filiis suis, tale hoc tantumque facinus, peccatique pondus amoveat. Qui scio, quoniam dicturus es: Quia nobis in Italiæ expensis transmittitur quidquid de prædictis insulis aggregatur .... Et si minus expensæ in Italia tribuantur, a suo tamen Imperio oppressorum lacbrymas compescat. Nam & idcirco fortasse tantæ expensæ in hac terra minus ad utilitatem proficiunt, quia cum peccati aliqua admixtione colligunt. Præcipiant ergo Serenissimi Domini, nihil cum peccato colligi ...., Quod etsi fortasse contingat expensis minoribus minus adjuvari, melius est tamen temporaliter nos non vivere, quam vos ad æternam vitam obstaculum aliquod invenire*. Et Epistola 35. ejusdem libri ad Sebastianum Rhizinien-sem Episcopum data charitatis suæ curas, labores, ac dolores in defensione pauperum a Ju-

Suadet Imperatori ut tributa temperet.

a Judicum tyrannide exponit. *Romani*, inquit, *in nos malitia gladios Longobardorum vicit, ita ut benigniores videantur hostes, qui nos interimunt, quam Reipublicæ Judices, qui nos malitia sua, rapinis atque fallaciis in cogitatione consumunt. Et uno tempore curam Episcoporum atque Clericorum, Monasteriorum quoque & populi gerere, contra hostium insidias solicitum vigilare, contra Ducum fallacias atque malitias suspectum semper existere, cujus laboris, cujus doloris sit, vestra Fraternitas tanto verius penset, quanto me, qui hæc patior, purius amat.*

Ad executionem Canonum Arelatensi Episcopo vices suas: Pallium Augustodunensi concedit.

IX. Gallicanæ Ecclesiæ bono prospiciens Sanctus Gregorius, Sedis Apostolicæ vices Virgilio Arelatensi Episcopo commisit, Ghildeberto Rege Christianissimo postulante, (Epistola L. LII. & LIII. Libri 4. Syagrio Augustodunensi Episcopo Pallium concessit, Brunichilde Regina postulante, & annuente Imperatore. Distulit tamen tantisper hanc gratiam donec Syagrius ipse illam postularet: *Quia*, inquit, *prisca consuetudo obtinuit, ut honor Pallii, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti, dari non debeat*. Concessit etiam Augustodunensi Episcopo primum in Provincia Prima Lugdunensi locum post Metropolitanum Lugdunensem. Id honoris promeritus est Syagrius ob navatam Augustino Anglorum Apostolo operam. (*Epist.* 113. *lib.* 7.) Serenum Massiliensem Episcopum, ob confractas Sanctorum Imagines, graviter coarguit. (*Epist.* 9. *lib.* 11.) Segusienses Parochias Taurinensi Ecclesiæ a Gunthramno Rege subtractas, & Mauriennensi addictas, restitui jussit Episcopo Taurinensi, datis ad Syagrium Augustodunensem, & ad Reges Francorum literis, ut ille precibus & intercessione, isti auctoritate & imperio id efficerent: (*Epist.* 120. & 121. *libri* 7.) Præclara hac sententia incipit Epistola ad Syagrium: „ Si in rebus sæcularibus suum cuique jus & proprius ordo servandus est, quanto magis in Ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci „ confusio ne ibi discordia locum inveniat, unde pacis debent bona procedere? Quod „ hac ratione servabitur, si nihil potestati, sed totum æquitati tribuatur.

Cyriaci Constantinopol. ambitionem coercet. Episcoporum jura illæsa esse jubet.

X. Cum Cyriacus Constantinopolitanus Patriarcha Decessoris sui vestigiis insistens, *Oecumenici* nomen pergeret affectare, indixissetque Constantinopoli Concilium, S. Gregorius ab ejus ambitione omnia metuens, scripsit ad Eusebium Thessalonicensem, & ad Episcopos Orientis, ne aliquid contra Canones ab eo usurpari sinerent; (*Epist.* 70. *libri* 7.) Defensores a se varias in regiones missos, Episcoporum jura sarta tecta semper servare jussit. Quamobrem Romanum, Defensorem Siciliæ graviter increpuit, quod Clericorum causas, despectis eorum Episcopis, suum ad tribunal traheret. „ Sed si quis, „ inquit, contra quemlibet Clericum causam habuerit, Episcopum ipsius adeat, ut aut „ ipse cognoscat, aut certe ab eo Judices deputentur: Aut si forte ad arbitros eundum „ est, partes ad eligendum Judicem ab ipso executio deputata compellat. Si quis ve„ ro vel Clericus, vel Laicus, contra Episcopum causam habuerit, tunc te interpone„ re debes, ut inter eos aut ipse cognoscas, aut certe te admonente sibi Judices eligant. „ Nam si sua unicuique Episcopo Jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per „ nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundantur.

S. Gregorii erga Monachos providentia.

Monachorum & Monasteriorum curam gessit singularem S. Gregorius. Monachos vagos & sancti propositi desertores revocare studuit ad officium, & ad Monasteria, & inter eos Venantium virum illustrem, Italiæ Cancellarium. (*Lib.* 1. *Epist.* 33. & *Lib.* 9. *Epist.* 25. & 31.) Regularem disciplinam in plurimis restituit. Nonnulla privilegiis donavit, quæ in eo non erant posita, ut Episcopis non subessent, sed ut Abbatem, vel Abbatissam, ex propria Congregatione possent eligere, nec invito Abbate Monachi ad Ecclesiasticos Ordines & Officia promoverentur: nec in rebus temporalibus Monasteriorum disponendis vel Episcopus, vel Clerici potestatem ullam haberent: (*Lib.* 7. *Epist.* 18. *ad Marinianum Episcopum data*, & *Epist.* 116. *ad Vigilium Arelatensem*,) qua confirmat

Privilegia Monasteriis concessit, quibus Episcoporum cura ac regimi-

privilegium Arelatensi Monasterio a Vigilio Papa concessum: (*Lib.* 11, *Epist.* 8. 9. & 10.) quibus Augustodunensi Monasterio & Zenodochio, Theodorico Rege & Brunichilde Regina rogantibus privilegium concedit: (*Lib.* 6. *Epist.* 11. *ad Respectam Abbatissam*,) qua Monasterium S. Cassiani privilegio etiam donat. In Augustodunensibus Privilegiis illud singulare est, quod Abbatem jussione Regis, Monachorum consensu institui decernat; deponi autem vetet, nisi criminis convictum, Episcopi Augustodunensis, & sex

adjun-

adjunctorum Episcoporum sententia. Quod etiam prohibeat Abbatem Monasterii, aut Presbyterum Xenodochii, ad Episcopatum assumi; ne res Xenodochii, aut Monasterii iniqua erogatione consumat. Monasterii Massiliensis Privilegio statuit, ut Abbatissa electa a Monialibus, si digna hoc ministerio judicata fuerit, ab Episcopo ordinetur. Ut in solo Dedicationis Ecclesiæ festo Episcopus Missarum solemnia ille celebret, ejusque Cathedra ibi collocetur: Ceteris autem diebus Presbyter ab eodem Episcopo deputatus. *Ut erga vitam, actusque Ancillarum Dei, sive Abbatissæ, Episcopus sollicitudinem abibeat, ut si aliquam, exigente culpa, oportuerit ultioni submitti, ipse, juxta sacrorum Canonum vigorem, modis omnibus debeat vindicare.* Privilegio Classiani Monasterii statuit, ut *Episcopus visitandi exhortandique gratia, quoties placuerit, ad Monasterium accedat, Sed sic charitatis officium illic impleat, ut gravamen aliquod Monasterium non incurrat.* Et ut ex auctoritate possit Abbatem, *extantibus criminibus, quæ sacri Canones punire monstrantur.* Castorium Episcopum Ariminensem, qui Luminosi Abbatis Monasterio plura gravamina intulerat, coercuit, sola ipsi, ejusque Successoribus, Abbatis Ordinatione permissa, (Epist. 43. lib. 4.) „ Fraternitatem tuam hortamur, inquit, ut obeunte Abbate Monasterii ipsius, Ecclesia tua in describendis, providendisque acquisitis, acquirendisve ejusdem Monasterii rebus, nulla se occasione permisceat. Abbatem vero eidem „ Monasterio non alium, sed quem dignum moribus atque actibus Monasticæ Disciplinæ, communi consensu, Congregatio tota poposcerit, te volumus ordinare. Missas „ autem illic publicas per Episcopum fieri omnimode prohibemus, ne in servorum Dei „ secessibus, popularibus occasio præbeatur conventibus. Monachorum immunitates in Synodo Romano confirmavit, anno sexcentesimo primo, amplissimas quidem, sed quæ Abbates & Monachos Episcoporum jurisdictioni penitus non subducerent. Ravennatem Episcopum Clericorum suorum insolentiam refrænare jussit, qui Monasteria suo velut dominio addixerant, (Epist. 40. lib. 6.) *Monasteria Clericorum vestrorum dominio prægravari, ita ut occasione quasi regiminis, ea velut in proprietate possideant . . . . . Nullam deinceps, in eis Clerici, ob aliud habeant, nisi orandi tantummodo causa, accedendi licentiam, aut si forte ad peragenda sacra Missarum fuerint invitati mysteria.* Et ut, si quispiam Abbatum, aut Monachorum ad sacros Ordines, aut Ecclesiasticas Dignitates promoveatur, nullam habeat ulterius in Monasteriis potestatem. Si autem Episcopus in his emendandis esset negligens, minatus est Sanctus Gregorius se aliter Monasteriorum quieti prospecturum, Squillitanum Episcopum Castelliense Monasterium opprimentem, & qui, zenii specie, aliud e Monasterio abtulerat, restituere jussit rem indecenter acceptam: *Ne*, inquit, *avaritiæ te graviter culpa redarguat, quem largum erga Monasteria Sacerdotalis magis debuerat munificentia demonstrare.* Vetuit ea usurpare, quæ Decessoribus suis non licuerant; cæterum disciplinæ regularis curam gerere præcepit. *Nam sicut ab iis, quæ incongrue usurpantur, Fraternitatem vestram volumus abstinere; ita in his, quæ ad disciplinæ rectitudinem, vel animarum custodiam pertinent, esse solicitam, modis omnibus ad monemus.* Monasterium in fundo Marciano, provinciæ Campaniæ, situm, Agapiti Abbatis Monasterio uniendum decrevit, illæsis Episcopi, cujus in Diœcesi constructum erat, juribus; (Epistola 67. lib. 9.) *Ipsum autem Monasterium*, inquit, *sic tuæ nos ordinationi commisisse cognoscat, ut tamen jurisdictionem illic non Episcopus Surrentinus, in cujus civitate Monasterium tuum est, sed Nucerinus, cujus est Diœcesis, habeat. Nam sic hujus loci ordinationem disponimus, ut tamen jura sua singulis Episcopis inviolata servemus.*

ni non subtrahebantur.

XI. Monasteriis Clericos præfici prohibuit, nisi Ecclesiasticis Beneficiis & ministris cederent, & Monasticam Regulam amplecterentur. Qua de re ad Joannem Episcopum Ravennatem ita scripsit lib. 4. Epistola 4. *Pervenit ad me, quod in Ecclesia Fraternitatis tuæ aliqua loca dudum Monasteriis consecrata, nunc habitacula Clericorum, aut etiam Laicorum, facta sunt: Dumque hi, qui sunt in Ecclesiis fingunt se religiose vivere, Monasteriis præponi appetunt; & per eorum vitam Monasteria destruuntur. Nemo enim potest & Ecclesiasticis Ministeriis deservire, & in Monachica Regula ordinate persistere; ut ipse Monasterii districtionem teneat, qui quotidie in Ministerio Ecclesiastico cogitur permanere.*

Clericos Monasteriis præfici vetat.

nere. Proinde Fraternitas tua hoc, quolibet in loco factum sit, emendare festinet; quia ego nullo modo patiar, ut loca sacra per Clericorum ambitum destruantur.

Ad Episcopum vero Syracusanum de eadem disciplina ita scripsit Epistola 11. lib. 3. *Presbyteros, Diaconos, cæterosque cujuslibet ordinis Clericos, qui in Ecclesiis quoquo modo militant, Abbates per Monasteria esse non permittas; sed aut admissa Clericatus militia, Monasticis non provehantur ordinibus: aut, si in Abbatis loco permanere decreverint, Clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum est, si cum unum ex his pro sui magnitudine diligenter quis explere non possit, ad utrumque judicetur idoneus: sicque in vicem & Ecclesiasticus Ordo vitæ Monachicæ, & Ecclesiasticis utilitatibus Regula Monachatus impediatur.*

Ecclesiam S. Pancratii Martyris, quæ antea Presbyteris erat commissa, sed ab iisdem neglecta, vicino Monasterio univit, cum patrimonio & redditibus omnibus, ea lege ut Abbas peregrinum Presbyterum, ad sacra Missarum celebranda solemnia illic constitueret, cui & hospitium, & vitæ subsidia in Monasterio præberet.

Monachos rerum temporalium procurandarum & litium persequendarum onere levat.

XII. Exteriorem Monasteriorum curam, seu rerum temporalium apud Judices tuendarum, sæcularibus commendari magis optavit, quam Monachis, ne litium solicitudo ipsos ab opere dominico avocaret. Qua de re ita scripsit ad Petrum Subdiaconum, Apocrisiarium in Sicilia suum, Epistola 67. lib. 1. *Sicut studii nostri esse condecet a litigiis foralibus Monachos submovere, ut divinis ministeriis, pie ac solerter invigilent; ita necesse est nostra provisione quemadmodum negotia eorum disponi debeant, ordinare, ne distenta mens per varias causarum curas defluat, & ad celebrandum opus consuetum enervata torpescat, &c. Expedit enim parvo incommodo a strepitu causarum servos Dei quietos existere, ut & utilitates cellæ per negligentiam non pereant, & servorum Dei mentes ad opus Dominicum liberiores existant.*

Uni plura Beneficia committere nefas existimabat.

XIII. Plura beneficia uni & eidem conferri, rem existimabat in Ecclesia monstri similem, teste Joanne Diacono lib. 2. cap. 541. *Singula*, inquit, *Ecclesiastici juris Officia singulis quibusque personis singulatim committi debere jubebat; asserens quia sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent, ita in Ecclesiæ corpore, secundum veridicam Pauli Sententiam, in uno eodemque spiritu, alii conferendum est hoc officium, alii committendum est illud: neque uni, quamtumlibet exercitatæ personæ, uno tempore, duarum rerum officia committenda sunt: Quia si totum corpus oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diversa officia & robur corporis servat, & pulchritudinem repræsentat; ita varietas personarum per diversa nihilominus officia distributa, & fortitudinem & venustatem sanctæ Dei Ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium, simulque turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.* Defunctorum tamen Episcoporum Ecclesias, ad tempus, aliis Episcopis commendabat, quos earum instituebat Visitatores, cum ad res Ecclesiæ curandas, ne forte distraherentur; tum ad electionem Episcopi dirigendam; ut constat ex variis ipsius Epistolis, & ex Joanne Diacono.

Charit. S. Gregorii in pauperes.

XIV. Beneficentissima fuit ac profusissima S. Gregorii erga pauperes charitas, de qua hæc refert Joannes Diaconus: *Cunctorum patrimoniorum prædiorumque redditus adæravit, eorumque pensionibus in auro argentoque collatis, omnibus Ordinibus Ecclesiasticis, vel Palatinis, Monasteriis, Ecclesiis, Cœmeteriis, Diaconiis, Xenodochiis urbanis, vel suburbanis, quot solidi singulis quater in anno distribuerentur, Pascha scilicet, Natali Apostolorum, Natali S. Andreæ, Natalitioque suo, per Polypticum, quo hactenus erogatur, indixit.* (Lib. 2. cap. 24.) *Natalitio Apostolorum, vel suo, mixtos solidos offerens, peregrinis nihilominus vestimenta donabat.* (Cap. 25.) *Omnibus omnino Kalendis, pauperibus generaliter easdem species, quæ congerebantur ex redditibus, erogabat, & suo tempore frumentum, suo vinum, suo caseum, suo legumen, &c. Paterfamilias Domini discretissime dividebat. Pigmenta* * *vero aliaque delicatiora commercia Primoribus honorabiliter offerebat, ita ut nihil aliud quam communia quædam horrea, communis putaretur Ecclesia.* (Cap. 26.) *Sanctimonialibus ter mille quindecim libras auri pro lectister-*

* *Sive bellaria.*

clisterniis dedit, eisque pro quotidianis stipendiis octoginta libras annualiter concedebat. De quibus ad Theoctistam Patriciam scribit: *Harum talis vita est, atque in tantum lachrymis & abstinentia districta, ut credamus, quia si ipsæ non essent, nullus nostrum jam per tot annos in loco hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset.* (Cap. 27.)

Singulis diebus *per omnium regionum vicos, vel compita, infirmis seu qualibet corporis parte debilibus, certa stipendia, per constitutos veredarios mittebat. Verecundioribus vero, antequam ipse cibum caperet, a mensa sua benedictionis Apostolicæ, ostiatim dirigere curabat scutellam, ita ut neminem prorsus exciperet misericordissimi benevolentia Provisoris, quem ad fidem traxerat omnipotentis cognitio Creatoris.* (Cap. 28.)

Cum pauperem quemdam in angustis vicorum recessibus inveniri mortuum contigisset, *æstimans eum stipis inopia periisse, ita per aliquot dies a Missarum celebratione vacando tristatus est, tamquam si eum propriis manibus peremisset.* (Cap. 29.) *Per Procuratores Ecclesiasticorum patrimoniorum, velut Argus quidam luminosissimus, per totius mundi latitudinem, suæ Pastoralis solicitudinis oculos circumferebat. Ait enim in Epistola Anthemio Subdiacono: Discedenti tibi mandavimus, & postmodum præceptis discurrentibus injunxisse me memini, ut curam pauperum gereres: Et si quos illic egere cognosceres, scriptis recurrentibus indicares: & vix de paucis hæc facere curasti.* Ibidem *Cap. 55.* refert Joannes Diaconus plurima Epistolarum ejus fragmenta, quibus Patrimoniorum Ecclesiæ Romanæ Procuratoribus, variis in Provinciis constitutis, in mandatis dedit, ut certam pecuniæ summam, vel fructuum quantitatem, omnis generis pauperibus distribuerent. Hospitalitatis in præmium, Angelos, & Christum ipsum sub peregrini specie excepit.

Vacuum & inane Episcopi nomen tenet Episcopus, qui eleemosynas uberes non erogat.

Cum a pauperibus mendicantibus accepisset Marinianum Ravennatem Episcopum stipem non erogasse, & petentibus respondisse, *Non habeo*: Secundino jussit ut ejus charitatem suo nomine excitaret. *Et miror*, inquit, *si is qui vestes habet, argentum habet, cellaria habet, quod pauperibus debeat, dare non habet. Dic ergo ei, ut cum loco mutet & mentem. Non sibi credat solam lectionem, & orationem sufficere, ut remotus studeat sedere, & de manu minime fructificare: Sed largam manum habeat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat; quia si hæc non habet, vacuum Episcopi nomen tenet.* (Epistola 29. libri 5.)

Episcopos sedibus pulsos ab hostibus, S. Gregorius ab aliis Episcopis ali jubet.

Episcopos suis e sedibus ab hostibus pulsos, ab Illyricis Episcopis suscipi & ali jussit, secundum Imperatoris, immo Dei mandatum: qua de re ita scripsit Epistola 43. Libri 1. ad ipsos data. *Dignoscitur sacris apicibus destinatis jussum fuisse, Episcopos, quos a propriis locis hostilitatis furor expulerat, ad eos Episcopos, qui nunc usque in locis propriis degunt, pro sustentatione & stipendiis præsentis vitæ esse jungendos. Et licet ad hoc Fraternitatem vestram Jussio Principalis admoneat, habemus tamen majus his mandatum æterni Principis, quo ad hæc terribilius peragenda compellimur, ut non dico Fratres & Coepiscopos nostros, sed ipsos etiam, quos nobis contrarios patimur, cum opportunitas postulat, in conferendis subsidiis necessitatum carnalium diligamus. Oportet ergo vos ad hanc rem & cœlesti primitus Principi obedientes existere, & Imperialibus etiam jussionibus consentire; quatenus Fratres Coepiscoposque nostros, quos & captivitatis diversarumque necessitatum angustiæ comprimunt, debeatis consolandos convicturosque vobiscum in Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere: Non quidem ut per communionem Episcopalis Throni dignitas dividatur, sed ut ab Ecclesia, juxta possibilitatem sufficientiæ, debeant alimenta percipere.*

Xenia quævis a Coepiscopis accipere recusabat, ut testatur Joannes Diaconus *lib. 3. cap.* 24. utque probant ejus Epistolæ ibidem a Diacono laudatæ. Quin etiam in eos erat munificus. Nam ad Ecclesiam Clusinum Episcopum vestem hyemalem, & equum, quo post infirmitatem veheretur, liberaliter transmisit. (*Ex Joanne Diacono, & Epistola 27. lib. III.*) Aliaque aliis Coepiscopis contulit beneficia & munera. Bona Ecclesiæ in conviviis impendi non ferebat Sanctissimus Pontifex. Unde Natalem Salonitanum Episcopum, conviviis indulgentem, graviter increpuit, & factum exemplo Abraham & Isaac excusantem, docuit quæ licita sint Episcopis convivia. (Epistola 14. libri 11.) *Convivia autem, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt, recte vestra Sanctitas*

Qualia esse debeant Episcoporum convivia?

in

in suis Epistolis laudat: Sed tamen sciendum est, quia tunc veraciter ex charitate prodeunt, cum in eis nulla absentium vita mordetur, nullus ex irrisione reprehenditur. Et non in eis inanes sæcularium negotiorum fabulæ, sed verba sacræ lectionis audiuntur; Cum non plus quam necesse est, servitur corpori, sed sola ejus infirmitas reficitur, ut ad usum exercendæ virtutis habeatur.

Perfectio Monastica Vitæ in aula Pontificia Gregorii.

XV. Sanctis, & eruditis Monachis familiariter usus, *Nihil Monasticæ perfectionis in Palatio, nihil Pontificalis institutionis in Ecclesia dereliquit. Videbantur passim cum eruditissimis Clericis adhærere Pontifici Religiosissimi Monachi. Et in diversis professionibus habebatur vita communis: Ita ut talis esset tunc sub Gregorio penes urbem Romanam Ecclesia, qualem hanc sub Apostolis Lucas, & sub Marco Evangelista penes Alexandriam Philo commemorat* (inquit Joannes Diaconus, *lib.* 11. *cap.* 12.)

Officia Ecclesiastica, & Missæ Ordinem in meliorem formam redegit S. Gregorius.

XVI. Ecclesiasticorum Officiorum ordinem in meliorem formam redegit. Missarum Codicem Gelasianum, nonnullis immutatis, & adjectis, in uno volumine contraxit. Addidit Canoni hæc verba: *Diesque nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari.* Orationem Dominicam, post Canonem recitari jussit; *Kyrie eleison* cantari; *Alleluja* dici extra tempus Paschale; Subdiaconos Albis tantum amictos in Sacrificio Altaris ministrare. Cum vero nonnulli adversus illos ritus, ceu novos, & ab Ecclesia Constantinopolitana in Romanam traductos, obmurmurarent; facti rationem reddidit sapientissimus Pontifex, ostenditque, se ritus illos a Græcis non accepisse, sed in Romana Ecclesia antiquitus institutos instaurasse, aut certe quos utiles judicavit instituisse. (Epistola 64. lib. VII.) *In nullo eorum*, inquit, *aliam Ecclesiam secuti sumus. Nam ut Alleluja hic diceretur, de Hierosolymorum Ecclesia, ex B. Hieronymi traditione tempore B. Damasi Papæ, traditur tractum; & ideo magis in hac Sede illam consuetudinem amputavimus, quæ hic a Græcis fuerat tradita. Subdiaconos autem ut spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit ... Kyrie eleison autem nos neque diximus, neque dicimus, sicut a Græcis dicitur: Quia Græci simul omnes dicunt; apud nos autem a Clericis dicitur, & a populo respondetur: Et totidem vicibus etiam, Christe eleison, dicitur .... quod apud Græcos nullo modo dicitur.... Orationem vero Dominicam, idcirco mox post Precem dicimus, quia mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodo Orationem, Oblationis Hostiam consecrarent. Et valde mihi inconveniens visum est, ut precem quam Scholasticus composuerat, super Oblationem diceremus, & ipsam Traditionem quam Dominus noster composuit, super ejus Corpus & Sanguinem taceremus. Sed & Dominica Oratio apud Græcos ab omni populo dicitur, apud nos vero a solo Sacerdote. In quo ergo Græcorum consuetudines secuti sumus, qui aut veteres nostras reparavimus, aut novas & utiles constituimus, in quibus tamen alios comprobamur imitari?*

Cantus Gregorianus.

Cantum Ecclesiasticum in meliorem formam instauravit: & scholam Cantorum, nonnullis prædiis, & duabus domibus ipsis assignatis, instituit. Porro cantus ab eo institutus ille est planus & unisonus, quem ab ipso Gregorianum nuncupamus, progrediens per certos limites & terminos tonorum, quos modos, seu tropos vocant musici, & octonario numero definiunt, secundum naturalem generis diatonici dispositionem. Diaconos Cantores eligi prohibuit, in Romana Synodo, Subdiaconis, & inferioribus Clericis id munus demandari decernens. Qua de re *l. IV. Epistola* 44. ita scribit: *In Romana Ecclesia dudum est consuetudo valde reprehensibilis exorta, ut quidam sacri altaris ministri Cantores eligantur, & in Diaconatus Ordine constituti modulationi vocis inserviant, quos ad prædicationis officium, eleemosynarumque studium, vacare congruebat. Unde fit plerumque, ut ad sacrum ministerium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur: & Cantor Minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat . . . . Qua in re præsenti Decreto constituo, ut in hac Sede sacri altaris Ministri cantare non debeant, solumque Evangelicæ Lectionis officium inter Missarum solemnia exsolvant. Psalmos vero ac reliquas Lectiones censeo per Subdiaconos, vel si necessitas fuerit, per minores Ordines exhiberi.*

Stationes a S. Gregorio dispositæ.

XVII. Stationes per Basilicas & Cœmeteria Martyrum solicitus ordinavit, per quas & ipse discurrens, dum adhuc eloqui valeret, viginti Homilias super Evangelia, coram

ram Ecclesia diverso tempore, declamavit; totidem vero dictavit, sed lassescente stomacho, languore continuo, aliis pronuntiandas commisit. Verba sunt Joannis Diaconi, *l. 2. c. 17.*

Opera sua in Vigiliis, sive nocturnis Officiis, legi passa non est ipsius humilitas; qua de re l. X. Epistola 22. ita scribit: „ Quia frater & Coepiscopus meus Marinianus „ legi Commenta B. Job publice ad Vigilias faciat, non grate suscepi, quia non est „ illud Opus populare, & rudibus auditoribus impedimentum magis quam provectum „ generat. Sed dic ei, ut Commenta Psalmorum legi ad Vigilias faciat, quæ mentes sæ- „ cularium præcipue ad mores informat. Neque enim volo, dum in hac carne sum, si „ qua dixisse me contigit, ea facile hominibus innotesci. Nam quia dilectissimæ me- „ moriæ Anatolius Diaconus quærenti ac jubenti Domino Imperatori Librum Regulæ „ Pastoralis dedit, ægre suscepi; quem sanctissimus frater & Coepiscopus meus Anasta- „ sius Antiochenus in Græcam Linguam transtulit, & sicut mihi scriptum est, ei valde „ placuit: sed mihi valde displicuit, ut qui meliora habent, in minimis occupentur. *S. Gregorii humilitas ejus Opera legi in Ecclesia non patitur.*

Immo nec ad mensam Coepiscoporum Scripta sua legi passus est humillimus Pontifex, ut constat ex Epistola *9. l. 6.* ad Syracusanum Episcopum data. „ Audio, *inquit* „ quod aliqua de his quæ scripsisse me memini, Fraternitas vestra ad mensam suam co- „ ram extraneis legi faciat; quod mihi non videtur esse faciendum, quia hoc quod vos „ pro charitate facitis, possunt quidam, quantum ad me est, vanæ gloriæ deputare. I- „ deoque coram extraneis Antiquorum dicta legite, ex quorum auctoritate valeant, „ qui audierint, informari.

XVIII. Cum Mauritius Imperator Lege lata prohibuisset, ne Curiales, sive publicis rationibus obnoxii, in Clerum, vel in Monasteria reciperentur, & ne milites ad Monasticam admitterentur professionem, S. Gregorius primum caput Imperatoriæ Legis laudavit, sed ita posse temperari censuit, ut in Monasteriis suscipi non possent, qui publicis rationibus erant obnoxii, nisi Monasterium eorum rationes redderet, ac debita solveret. Eamdem vero Legem, quoad alterum caput, improbavit, quo militum conversioni & saluti impedimentum apponebat, ac de illius rigore apud Principem expostulavit, rogavitque, ut ipsam temperaret. De primo capite ita scribit, Epistola 62. l. 2. ad Mauritium Imperatorem data, „ Legem suscepi, in qua Dominorum pietas sanxit, ut quis- „ quis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad Ecclesiasticum Officium ve- „ nire non liceat, quod valde laudavi, evidentissime sciens, quia qui sæcularem habi- „ tum deserens ad Ecclesiastica Officia venire festinat, mutare vult sæculum, non re- „ linquere. Quod vero in eadem Lege dicitur, ut ei in Monasterio converti non li- „ ceat, omnino miratus sum: dum & rationes ejus possint per Monasterium fieri, & „ agi potest ut ab eo loco in quo suscipitur, ejus quoque debita solvantur. *S. Gregorius apud Imperatorem Mauritium expostulat de Legum Ecclesiæ incommodarum duritia, rogatque ut eas temperet.*

De secundo vero ejusdem Legis capite, quod militum conversionem spectat, ita scribit: *Quam constitutionem, ego fateor Dominis meis, vehementer expavi: quia per eam Cælorum via multis clauditur, & quod nunc usque licuit, ne liceat prohibetur. Multi enim sunt, qui possunt Religiosam vitam etiam cum sæculari habitu ducere. Et plerique sunt qui nisi omnia reliquerint, salvari apud Deum nullatenus possunt. Ego vero hæc Dominis meis loquens, quid sum nisi pulvis & vermis? Sed tamen quia contra Auctorem omnium Deum hanc intendere Constitutionem sentio, Dominis tacere non possum. Ad hoc enim potestas Dominorum meorum pietati cælitus data est super omnes homines, ut qui bona appetunt adjuventur, ut cælorum via largius pateat, ut terrestre regnum cælesti Regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, ut ei, qui semel de terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, Domino nostro Jesu Christo militare non liceat. Ad hæc ecce per me servum ultimum suum & vestrum respondebit Christus dicens: Ego te de Notario Comitem Excubitorum, de Comite Excubitorum Cæsarem, de Cæsare Imperatorem, nec solum hoc, sed etiam Patrem Imperatorum feci; Ego Sacerdotes meos tuæ manui commisi, & tu a meo servitio milites tuos subtrahis? . . . . . Unde per eumdem tremendum Judicem deprecor, ne illæ tantæ lachrimæ, tantæ orationes, tanta iejunia, tantæque eleemosynæ Domini mei ex qualibet occasione apud omnipotentis Dei oculos fuscentur, sed aut temperando Pietas vestra, aut* *S. Gregorii Apostolicæ libertas in commonendis de officio Principibus, cum summa humilitate conjuncta.*

immutando, vigorem ejusdem Legis inflectat: Quia tunc magis Dominorum exercitus contra hostes crescit, quanto Dei exercitus ad orationem creverit.

Imperatoris tamen Legem in Provincias misit S. Gregorius, obediendum esse ratus mandatis Principis. „ Ego quidem, *inquit*, jussioni subjectus, eamdem Legem per diversas terrarum partes transmitti feci ; & quia Lex ipsa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per suggestionis meæ paginam Serenissimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo, quæ debui, exolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod sensi, minime tacui.

Legem Imperatoris mittendo, temperavit S. Gregorius.

Eam tamen Legem promulgando, nonnihil temperavit S. Gregorius, existimans temperamentum illud gratum omnino Imperatori futurum. Hortatus est scilicet Metropolitanos, ne in Clero, aut in Monasteriis susciperent eos, qui publicis actionibus erant implicati, donec rationes reddidissent. Milites vero ad Monasticam Professionem non esse temere suscipiendos, sed cum delectu, & postquam triennio integro in habitu sæculari probati essent. Legenda est Epistola illius XI. Libri VII. ad Metropolitanos data, in qua hæc habet: „ Legem quam Piissimus Imperator dedit, ne fortasse hi, qui militiæ, vel rationibus publicis obligati dum causarum suarum periculum fugiunt, ad Ecclesiasticum habitum veniant, vel in Monasteriis convertantur, vestræ studui Fraternitati transmittere; hoc maxime exhortans, quod hi qui sæculi actionibus implicati sunt, in Clero Ecclesiæ præpropere suscipiendi non sunt : quia dum in Ecclesiastico habitu non dissimiliter quam vixerant, vivunt, nequaquam student sæculum fugere, sed mutare. Quod si etiam tales quoque Monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius a rationibus publicis absoluti fuerint. Si qui vero ex militaribus viris in Monasteriis converti festinant, non sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et juxta Normam Regularem debent, in suo habitu per triennium probari, & tunc Monachicum habitum Deo auctore suscipere. Qua de re Serenissimus & Christianissimus Imperator, mihi credite, omnino placatur, & libenter eorum conversionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit.

Existimarunt tamen Viri Eruditi, & inter alios illustrissimus Parisiensium Archipræsul *Petrus de Marca* S. Gregorium Legem Imperatoriam auctoritate Pontificia non temperasse, sed id præstitisse Imperatoris delegatione usum. Ea scilicet a Justiniano Imperatore collata fuerat potestas Præfectis Prætorio, ut Leges ad se missas in aliquo capite temperare aut ab earum executione abstinere possent, donec suis Relationibus suggessissent Imperatori, quæ pro utilitate publica videbantur (ut colligitur ex Novella CLII.) Unde cum Edicta de rebus Ecclesiasticis ad Patriarchas eo exemplo mitterentur, poterant & ipsi eodem jure uti, ut Legem Imperatoris in aliquo temperarent, vel illius executioni supersederent, si rebus Ecclesiasticis detrimentum aliquod inferre videretur.

S. Gregorius Reipublicæ difficillimis temporibus, curam gerit

Exemplo suo docuit S. Gregorius, Episcopos Reipublicæ curam gerere debere, cum in discrimine constituta est, & ipsam contra hostes tueri. Leontium ad Nepesinos misit, ut civitatem regeret, ut constat ex Epistola 2. lib. VIII. *Leontio*, inquit, *curam solicitudinemque Civitatis injunximus ; ut in cunctis invigilans, quæ ad utilitatem vestram, vel Reipublicæ pertinere dignoscet, ipse disponat, &c. Quisquis congruæ ejus ordinationi restiterit, nostræ resultare dispositioni cognoscetur.*

Constantium Tribunum Neapolim misit, ut civitatem tueretur, ut constat ex Epistola 23. libri XII. ad Neapolitanos milites data. *Summa*, inquit, *militiæ laus, inter alia bona merita hæc est, obedientiam sanctæ Reipublicæ utilitatibus exhibere, sicut & nunc Devotionem vestram fecisse didicimus, quæ Epistolis nostris, quibus magnificum virum Constantium Tribunum custodiæ Civitatis deputavimus præesse, paruit, & congruam militaris devotionis obedientiam demonstravit.* Ne quis tamen inde colligat jam tunc Romanum Pontificem fuisse Neapolitanæ urbis, aut aliarum civitatum Dominum : illis enim, non suo sed Imperatoris nomine consulebat, Duces præficiebat, mandata dabat; ut ex verbis sequentibus ejusdem Epistolæ perspicuum est. *Unde*, inquit, *Scriptis vos præsentibus curavimus admonendos, uti prædicto viro magnifico Tribuno, sicut & fecistis,*

ctistis, omnem debeatis pro Serenissimorum Dominorum utilitate, vel conservanda civitate obedientiam exhibere. Ad Tarracinensem Episcopum scripsit, ut neminem ab excubiis & custodia murorum, prætextu privilegiorum Ecclesiæ, se subtrahere pateretur, sed omnes ad civitatis defensionem & custodiam compelleret. (Epistola XX. libri 7.) *Quia vero*, inquit, *comperimus, multos se a murorum vigiliis excusare, sit Fraternitas vestra solicita, ut nullum, neque per nostrum, vel Ecclesiæ nomen, aut quolibet alio modo, defendi a vigiliis patiatur, sed omnes generaliter compellantur, quatenus, omnibus vigilantibus, melius, auxiliante Domino, civitatis valeat custodia procurari.* Eamdem Archiepiscopo Calaritano curam demandavit, Epistola 2. libri 7. Indict. 2. *Murorum vigilias, & solicitudinem in locis facite omnibus adhiberi.* Et Epistola 5. eidem jussit, ut urbem muniri curaret, in eamque necessaria inferri omnia, ut Longobardorum obsidionem sustinere posset, *Longobardorum Rex pacem non facit. Ideo necesse est ut Fraternitas vestra, dum licet, civitatem suam, vel alia loca fortius muniri provideat, atque immineat, ut abundanter in eis condita procurentur; quatenus hostis non inveniat quod lædat, sed confusus abscedat.*

Pacem cum Longobardis faciendam Imperatori Mauritio cum S. Gregorius suggessisset, ipsius consilium, ceu viri simplicis contempsit Princeps, literasque parum modestas ad ipsum dedit, de quibus graviter conquestus est Sanctissimus Pontifex *Epistola 31. libri 4.* ad Mauritium ipsum data, Imperatoremque docuit Sacerdotes debita reverentia prosequi debere, non Scripturæ Sacræ dumtaxat auctoritate, non Constantini Magni tantum exemplo, sed Principum etiam ethnicorum. *Ego igitur*, inquit, *qui in Serenissimorum Dominorum jussionibus ab Arnulphi astutia deceptus, non adjuncta prudentia simplex denuntior, constat proculdubio, quia fatuus appellor: Quod ita esse ego quoque ipse confiteor. Ego enim si fatuus non fuissem, ad ista toleranda, quæ inter Longobardorum gladios hoc in loco patior, minime venissem. In ea autem re quam de Arnulpho perhibui, quia toto corde venire ad Rempublicam paratus fuit, dum mihi non creditur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed etsi Sacerdos non sum, scio gravem esse hanc injuriam Sacerdoti, ut veritati serviens, fallax credatur .... Et quidem si terræ meæ captivitas per quotidiana momenta non excresceret; de despectione mea atque irrisione lætus tacerem. Sed & hoc me vehementer affligit, quia ego unde crimen falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longobardorum jugo captiva. Dumque meis suggestionibus in nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Sacerdotibus autem non ex terrena potestate Dominus noster citius indignetur, sed propter eum cujus servi sunt, ita eis dominetur, ut etiam debitam reverentiam impendat .... Quid mirum si illos vestra Pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut Angelos, aut Deos ipse etiam appellat Deus?* Constantini deinde Imperatoris reverentiam erga Sacerdotes Mauritio ponit ob oculos. Tum ethnicorum etiam Principum exemplo eum coarguit. *Quid ergo mirum si Christianus Imperator veri Dei Sacerdotes dignetur honorare, dum Pagani Principes honorem impendere Sacerdotibus noverunt, qui Diis ligneis & lapideis serviebant? Hæc ergo Pietati Dominorum, non pro me, sed pro cunctis Sacerdotibus suggero. Ego enim homo peccator sum.*

Imperator Pontificem & cunctos Sacerdotes revereri debet.

Pacem antea cum Longobardis fecerat Sanctissimus Pontifex, sed negligentia & imprudentia Mauritii fracta est. Irrupit in Romanos Agilulphus Rex Longobardorum, Urbem obsedit, Romanorum ingentem multitudinem captivam fecit. Obsidionis durissimæ tempore S. Gregorius cum Gregorio Præfecto & Castorio Magistro militum, communibus curis, & laboribus pro defensione & salute Urbis invigilavit. Quas ob curas, & eximiam fidem, cum ipsis gratulari Mauritius Imperator debuisset, ipsos male excepit, & S. Pontifici exprobravit, frumentum ejus culpa Romæ defuisse. Hæc sua & Reipublicæ mala enarrantem audiamus S. Gregorium Epistola mox laudata. *Multas jam plagas acceperam*, inquit, *& supervenientibus Dominorum jussionibus inveni consolationes quas non sperabam. Si enim possum, has celeriter plagas enumero: Primum quod mihi pax subducta est, quam cum Longobardis in Thuscia positis, sine ullo Reipublicæ dispendio, feceram; deinde corrupta pace de Romana civitate milites ablati sunt. Et quidem alii ab hostibus occisi, alii vero Narniæ & Perusii positi, & ut Pe-*

rursum teneretur, Roma relicta est. Post hoc plaga gravior fuit adventus Agilulphi, ita ut oculis meis cernerem, Romanos more canum in collis funibus ligatos, qui ad Franciam ducebantur venales. Et quia nos qui intra civitatem fuimus, Deo protegente, manus ejus evasimus: quæsitum est unde culpabiles esse videremur, videlicet, cur frumenta defuerint, quæ in hac Urbe diu multa servari nullatenus possunt. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum, quia teste conscientia fateor, adversa quælibet pati paratus sum, dummodo hæc omnia, cum salute dumtaxat animæ meæ, evadam, sed de gloriosis viris Gregorio Præfecto, & Castorio Magistro Militum non mediocriter sum afflictus, qui & omnia, quæ potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiæ civitatis in eadem obsessione vehementissimos pertulerunt, & post hæc omnia gravi Dominorum indignatione percussi sunt. De quibus patenter intelligo quia eos non sua acta, sed mea persona gravat.

Ex Ecclesiæ bonis sumptus necessarios subministrabat sanctus Pontifex ad Urbis defensionem, ut ipse testatur lib. 4. *Epistola* 34. & contributiones solvebat Longobardis, quibus Romanos ab eorum sævitia redimeret. *Viginti autem jam & septem annos ducimus*, inquit, *quod in hac Urbe inter Longobardorum gladios vivimus. Quibus quam multa hac ab Ecclesia quotidianis diebus erogantur, ut inter eos vivere possimus, suggerenda non sunt. Sed breviter indico, quia sicut in Ravennæ partibus Dominorum Pietas apud primum exercitum Italiæ Sacellarium habet, qui causis supervenientibus quotidianas expensas faciat, ita & in hac Urbe in causis talibus eorum Sacellarius ego sum.*

Scribit S. Gregorius ad Phocham Imperatorem ipsumque admonet officii.

Pacem tandem ab Agilulpho Longobardorum Rege S. Gregorius obtinuit, cui gratias egit pro tanto beneficio. (*Lib.* 7. *Epist.* 41. *Indict.* 2.) Nec non Theodolindæ illius conjugi. (*Epistola* 42.)

XX. Occisus cum filiis Mauritio, cum Phocas ad Imperium pervenisset, S. Gregorius literas ad ipsum dedit venerationis & fidei suæ atque obedientiæ testes, simulque hortatorias ut Imperium christiane & modeste gereret. *Quiescat felicissimis temporibus vestris universa Respublica, cessent testamentorum insidiæ, redeat cunctis in rebus propriis secura possessio. Hoc namque inter Reges gentium & Reipublicæ Imperatores distat, quod Reges gentium & Domini servorum sunt, Imperatores vero Reipublicæ Domini liberorum.*

Obitus S. Gregorii.

XXI. Mala valetudine diu afflictus, gravi diuturnaque vexatus podagra, immensis pro Ecclesia perfunctus confectusque laboribus, libris ad Christianorum institutionem & ædificationem perpetuam editis, de quibus inferius agemus, ad vitam immortalem migravit, anno 604. cum annos tredecim menses sex, & dies decem Ecclesiam rexisset. Ejus memoria festivis honoribus celebratur quarto Idus Martii quo e vita excessit. Epitaphium ipsi positum Venerabilis Beda exhibet lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum, c. 1. & ejus Vitam compendio describit.

SCHOLION I.

In istius Capitis Articulo primo, pag. 10. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Papæ auctoritas saltem æqualis est Imperatoriæ.*

R. Non mea, sed Symmachi Pontificis Maximi propositio est, de quo scripsi: *Pontificiam cum Imperatoria dignitatem conferens, Pontifices Regibus superiores esse ostendit, illisque reverendos.* Ejus verba refero ex Epistola Apologetica ad Anastasium Imperatorem, in qua hæc inter alia leguntur: itaque ut non dicam superior, certe æqualis honor est. Extra fragmentum Epistolæ Symmachi non legitur in libris meis hæc propositio: *Papæ auctoritas saltem æqualis est Imperatoriæ.* Hanc mihi cur affingunt Indiculi censorii Auctores? Cur hanc a Symmachi testimonio avellunt, & ipsius esse dissimulant? Symmacho injuriam faciunt graviorem quam mihi, cum ejus propositionem & verba reprehendere & notare non verentur.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 11. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Anastasius, Papa in divisione Provinciarum Galliæ multa innovavit, vel potius confudit.*

Respondeo. Facti quæstio est, cujus testis legitimus Symmachus Anastasii in Sede Apostolica successor in Epistola I. ad Æonium Arelatensem Episcopum, cujus verba ibi descripsi. Idem confirmat Epistola II. & quæ ab Anastasio innovata fuerant rescidit, confirmans divisionem Provinciæ inter Viennensem & Arelatensem Ecclesias a S. Leone constitutam, ut constat ex Epistola 9. ipsius Symmachi ad Episcopos Galliæ. Indiculus ergo Censorius Symmachum Papam ferit potius quam F. Natalem Alexandrum. Si verbum illud, *vel potius confudit*, Religiosis Censoribus forte displiceat, Symmacho Pontifici succenseant, qui ita locutus est.

SCHOLION III.

Articulo sexto ejusdem Capitis, pag. 23. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Pontifex Simoniam eliminat auxilio Potestatis sæcularis.*

Respondeo. Quid hic reprehensione dignum? An quod Pontifex Simoniam eliminaverit? An quod Edictum ab Athalarico Italiæ Rege impetraverit, quo Senatus-Consultum jam antea contra Simoniacos latum confirmabat? Utrumque præstitit *Joannes Secundus*; & quidem laudabiliter. *Necesse quippe* fuit, (ut dixi) *ad excidendas mali radices, Magistratuum, & Regis ipsius auctoritate Ecclesiasticam adjuvari*. Testis hujus facti Epistola Athalarici Regis ad Joannem Secundum, quæ apud Cassiodorum habetur libro 9. *Variarum* decimaquinta. Illam indicare satis habui: nunc ejus verba profero ut Religiosis Censoribus satisfaciam. „ Nuper (*inquit*) ad nos Defensor Ecclesiæ Romanæ flebili allegatione pervenit, cum Apostolicæ Sedi peteretur Antistes, quosdam „ nefaria machinatione necessitatem temporis aucupatos ita facultates pauperum extortis promissionibus ingravasse, ut, quod dictu nefas est, etiam sacra vasa emptioni „ publicæ viderentur exposita. Hoc quantum fuit crudele committi, tanto gloriosum „ est adhibita pietate rescindi. Atque ideo Sanctitas vestra statuisse nos præsenti definitione cognoscat, quod etiam ad universos Patriarchas atque Metropolitanas Ecclesias „ volumus pertinere; ut a tempore Sanctissimi Papæ Bonifacii, cum de talibus prohibendis suffragiis Patres conscripti Senatus-Consulta nobilitatis suæ memores condiderunt: Quicumque in Episcopatu obtinendo sive per se, sive per aliam quamcumque „ personam aliquid promisisse declaratur, ut execrabilis contractus cunctis viribus efficetur. Si quis autem in hoc scelere deprehenditur fuisse versatus, nullam relinquimus vocem: verum etiam si aut repetendum, aut quod acceptum est non reddendum esse crediderit, sacrilegii reus protinus habeatur: accepta restituens compulsione „ Judicis competentis. Justissimæ siquidem Leges, ut bonis aperiunt, ita claudunt malis moribus actionem. Præterea quidquid in illo Senatus est decretum Consulto, præcipimus in eos modis omnibus custodiri qui se quoquo modo per interpositas quascumque personas scelestis contractibus miscuerunt . . . . Vos autem, qui Patriarcharum honore reliquis præsidetis Ecclesiis, quoniam Constitutio nostra ab illicita promissione liberavit, restat ut bona imitantes exempla, sine aliquo Ecclesiarum „ dispendio dignos Majestate Pontificis offeratis. Iniquum est enim ut locum apud vos „ habeat ambitus, quem nos Laicis divina consideratione præclusimus. Quapropter si „ quis Apostolicæ Præsulem Ecclesiæ, vel Patriarcharum Episcopum, sive per se, „ sive per parentes, aut servientium quascumque personas aliqua suffragii crediderit ambitione promovendum, & ipsum reddere accepta definimus, & quod est Canonibus „ statutum, eum modis omnibus esse passurum.

SCHOLION IV.

Articulo X. ejuſdem Capitis, pag. *36.* Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Reges Galliæ jure protectionis vindices Canonum.*

Reſpondeo. Id agnovit Pelagius I. Pontifex Maximus in Epiſtola ad Childebertum Regem Chriſtianiſſimum, cujus verba ibidem deſcripſi. Hancne Chriſtianiſſimis Regibus gloriam? Hanc Eccleſiæ felicitatem invident, quod tam potentes, tam pios nacta ſit Protectores?

SCHOLION V.

Articulo XIII. ejuſdem Capitis, Num. v. pag. 48. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Epiſcopi reſpectu Papæ vocantur Coepiſcopi.*

Reſpondeo. Gravis reus ſum erroris, Cenſorum Religioſorum judicio, quod ſcripſerim loco ab ipſis notato: *Qua ſe humilitate & charitate erga* Coepiſcopos *gereret S. Gregorius, conſtat ex Epiſtola ejus ad Eulogium* &c. Scilicet ægre ferunt Epiſcopos reſpectu Papæ *Coepiſcopos* vocari. Erravit igitur S. Cyprianus, cum ſcripſit lib. de Unitate Eccleſiæ: *Epiſcopatus unus eſt, cujus a ſingulis in ſolidum pars tenetur?* Erravit, cum Romanos Pontifices Stephanum, Cornelium, Fabianum, Lucium, ſuos & aliorum Epiſcoporum *Fratres* & *Collegas* appellavit. Erravit Stephanus I. cum ad S. Cyprianum ſcribens, illum, alioſque Præſules Eccleſiæ Africanæ ceu *Coepiſcopos* ſalutavit? Erravit Innocentius I. ſcribens ad Epiſcopos Milevitanæ Synodi: *Præſertim quoties Fidei ratio ventilatur, arbitror, omnes Fratres & Coepiſcopos noſtros nonniſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis & honoris auctorem referre debere.* Erraverunt Pontifices omnes, qui Epiſcopos alios vocaverunt *Fratres & Coepiſcopos*: Scilicet, Siricius Epiſtola quarta, Innocentius I. Epiſtola ſeptima ad Rufum, Gerontium, & alios Macedoniæ Epiſcopos, Epiſtola undecima ad Aurelium Carthaginenſem, Epiſtola decimaquarta ad Atticum Conſtantinopolitanum Epiſcopum; Cœleſtinus I. in Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ; Sixtus III. in Epiſtolis ad S. Cyrillum Alexandrinum, ad Joannem Antiochenum, ad Proclum, ad Epiſcopos per Illyricum conſtitutos; S. Leo in Epiſtolis ad Viennenſis Provinciæ Epiſcopos, ad Turribium Aſturicenſem, ad Annatolium, & Gennadium Conſtantinopolitanos, ad Epiſcopos Mauritaniæ, ad omnes Galliarum Epiſcopos, &c. Hilarius Epiſtola ad Aſcanium & univerſos Epiſcopos Tarraconenſis Provinciæ; Simplicius in Epiſtola ad Joannem Ravennatem Epiſcopum; Felix III. in Romana Synodo cui præfuit; Gelaſius I. in Epiſtolis ad Epiſcopos omnes per Picenum conſtitutos, ad Epiſcopos Lucaniæ, ad Æonium Arelatenſem Epiſcopum; Anaſtaſius II. in Epiſtola ad Anaſtaſium Imperatorem; Symmachus Epiſtola X. ad univerſos Epiſcopos Galliæ, & in Epiſtola ad Æonium Arelatenſem; Hormiſdas in Epiſtolis X. ad Avitum Viennenſem, 22. ad Dorotheum Theſſalonicenſem, 51. ad univerſos Hiſpaniæ Epiſcopos 56. ad Joannem & Dioſcorum Legatos, &c. Agapetus I. Epiſtola II. ad Africanos Epiſcopos; Vigilius Epiſtola 7. ad Auxanium Arelatenſem, & 9. ad Epiſcopos Galliæ; Pelagius I. in Epiſtolis 3. 11. & 12. ad Childebertum Regem; Pelagius II. Epiſtola III. ad Gregorium Diaconum; S. Gregorius M. Libri II. Indict. XI. Epiſtola IX. *Convocato Epiſcoporum Concilio, ſi hæc in quibus accuſatus eſt, fuerint approbata, præfati Natalis fratris & Coepiſcopi noſtri volumus in eum proprium robur obtinere ſententiam.* Libri 7. Epiſtola 19. ad Cyprianum Diaconum: *Novit dilectio tua hanc olim conſuetudinem tenuiſſe, ut Fratres & Coepiſcopi noſtri Romam ſemel in triennio convenirent.* Idem vocabulum in aliis paſſim Epiſtolis uſurpat. Martinus I. in Epiſtola V. ad Joannem Epiſcopum Philadelphiæ; Gregorius II. Epiſtola IV. & XIV. Gregorius III. Epiſtola II. ad Bonifacium; Zacharias Epiſtola IX. ad eumdem; Gregorius IV. Epiſtola I. Leo Quartus in Romano Concilio, quod in cauſa Anaſtaſii Presbyteri Cardinalis habuit; Nicolaus I. Epiſtola X. ad Metropolitas & Epiſcopos Conſtantinopolitanæ Se-

di subjacentes, Ignatium Constantinopolitanum Episcopum *Comministrum* suum vocat & *Consacerdotem*. Hadrianus II. Epistola VI. ad Synodum Tricassinam, Epistola VII. & XXI. Joannes VIII. Epistola LVIII. ad Archiepiscopum Ravennæ, & Epistola CIV. ad Bituricensem Episcopum; Leo Nonus Epistola III. ad Thomam Africanum; Gregorius VII. Libri III. Epistola XII. Libri IV. Epistola III. Libri sexti Epistola XXXV. & alibi passim in toto Regesto; Victor III. in Beneventano Concilio cui præfuit; Urbanus II. in Sermone quem habuit in Claromontano Concilio; Paschalis II. Epistola XXX. ad Episcopos Angliæ; Alexander III. Epistola LIII. Innocentius III. Lib. I. Epistola ad Abbatem & Monachos Burgulienses: *Ea*, inquit, *quæ a Fratribus & COEPISCOPIS nostris, qui in partem solicitudinis nostræ sunt vocati, auctoritate Apostolicæ Sedis ratione prævia statuuntur, ne per alicujus insolentiam seu temeritatem immutentur, vel infringantur, aut in dubium revocentur, Apostolico debent munimine roborari*. An tot Pontifices erraſſe dicent Censores Religiosi, cum Episcopos vocarunt *Fratres* suos, *Comministros*, *Consacerdotes*, *Coepiscopos*? Quid igitur peccavi, referens S. Gregorium alios Episcopos iis nominibus appellasse? Stupendum autem est quod ea voce *Coepiscopos*, omnimodam æqualitatem Romani Pontificis cum aliis Episcopis, non solum in Ordine Episcopali (quod nemo Catholicus negat) sed etiam in auctoritate & Jurisdictione (quod soli Hæretici asserere possunt) significari existimaverint: nec attenderint Episcopos cum ad Presbyteros & Diaconos olim scriberent, eos *Compresbyteros & Condiaconos* appellasse, ut ex S. Augustini Epistolis patet: Nec tamen simplices Presbyteri, multo minus Diaconi Episcopis pares ab ullo umquam Catholico dicti sunt.

SCHOLION VI.

Ad eumdem Articulum, eamdemque paginam, Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant: *Papa Episcopis non debet jubere, sed indicare, quia pares*.

Respondeo. Hæc propositio non est mea; neque hic, nec ullibi in libris meis simile quod legitur. Sic tantum scripsi loco a Religiosis Censoribus notato: *Qua se humilitate & charitate erga Coepiscopos gereret S. Gregorius, constat ex Epistola mox laudata ad Eulogium, in qua jussionis vocabulum usurpare se nolle significat*. Sancti Pontificis verba deinde subjicio. Pontificem Romanum Episcopis non debere aut non posse jubere, ipsos Romano Pontifici pares esse, nusquam scripsi, nusquam dixi, nusquam cogitavi. *Romanum Pontificem divino jure cæteris Episcopis superiorem, omnesque Episcopos canonicam obedientiam illi exhibere debere*, credidi semper Dei gratia, docui, scripsique quavis occasione data, & pro Catholici istius Dogmatis defensione sanguinem totum, adjuvante Deo, profundere sum paratus. Calumniam igitur patior, cum hæc mihi propositio ab Indiculi Censorii Auctoribus affingitur: *Papa Episcopis non debet jubere, sed indicare, quia pares*.

SCHOLION VII.

In eodem Articulo numero 18. pag. 71. Edit. primæ, Censorius Indiculus hanc velut meam Propositionem notat: *Papa Leges Imperatoris servare tenetur, etiam contra Immunitatem & Legem Divinam*.

Respondeo. Hæc non minus atrox præcedenti Calumnia. De Mauritii Imperatoris Lege ibi loquor, qua prohibuit, ne Curiales, sive publicis rationibus obnoxii, in Clerum vel in Monasteria reciperentur, & ne Milites ad Monasticam admitterentur Professionem. Quo modo in hujus promulgatione vel moderatione Legis se gesserit S. Gregorius, expono ex ipsius ad Mauritium Imperatorem Epistola, cujus verbis magna ex parte descriptis, subdo: *Imperatoris tamen Legem in Provincias misit S. Gregorius, obediendum ratus mandatis Principis*: EGO QUIDEM, inquit, JUSSIONI SUBJECTUS, EAMDEM LEGEM PER DIVERSAS TERRARUM PARTES TRANSMITTI FECI; ET QUIA LEX IPSA OMNIPOTENTI DEO MINIME CONCOR-

DAT, ECCE PER SUGGESTIONIS MEÆ PAGINAM SERENISSIMIS DOMINIS NUNTIAVI, &c. Neque hic, nec alibi in Operibus meis legitur illa Propositio: *Papa Leges Imperatoris servare tenetur contra Immunitatem & Legem Divinam*.

SCHOLION VIII.

Ibidem pag. 72. & 73. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Papa Imperatoris delegatione utitur temperando Leges iniquas*.

Respond. Affirmative non loquor, neque ex propria Sententia, sed historice referendo aliorum opinionem. En verba mea: *Existimarunt Viri Eruditi, & inter alios Petrus de Marca, S. Gregorium Legem Imperatoriam Auctoritate Pontificia non temperasse, sed id præstitisse Imperatoris delegatione usum*. Quam opinionem ipsis pene doctissimi Archipræsulis verbis lib. 2. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, cap. 11. §. 9. expono. Eam porro opinionem vindicat idem Auctor Illustrissimus in secunda sui Operis Præfatione, §. 5. „ Attamen, *inquit*, quia Præfectis Prætorio, ad quos Leges dabantur, „ liberum erat, ex Novella Justiniani, si quid utilitati publicæ adversaretur ad Principem referre, atque interim executionem suspendere, eadem auctoritate usum fuisse „ Gregorium dixi in temperanda Mauritii Lege: cujus primum caput observari jussit, „ secundum vero, quod Milites a Monastica Vita amplectenda arcebat, Epistola sua „ ad Metropolitanos data suspendit. Quod Imperatori gratissimum esse significat. Ex „ facti serie constat, eadem Epistola, proindeque eadem auctoritate, Legis partem „ unam publicatam, alteram vero suspensam fuisse. Atqui Gregorius ipse Mauritio rescripsit, se jussioni subjectum esse, Imperatori obedientiam præbuisse, missa Constitutione per diversas terrarum partes. Sane Apostolicæ Sedis Principatus ad eam servitutem demitti non potest, ut jussioni Principis subjectus dicatur, eique obedientiam „ exhibere. Quare vel hinc patet, alio titulo quam Summi Pontificatus, publicandæ „ Legis curam suscepisse Gregorium. Nullis enim præceptis, iterum dico, vel delegationibus submitti potest summæ illius Auctoritatis & Dignitatis apex ... Qui jure „ Primatus egisse volent Gregorium Epistola illa ad Mauritium scripta, quæ secundum „ Legis caput suspendit, incauti Sectariis latus aperiunt, qui ex eodem facto colligunt ratione Primatus Gregorium subjectum fuisse præceptis Mauritii. Deinde non „ advertunt suspensam tantum fuisse Legis executionem, sed ultimum Legis temperamentum aut immutationem a Principe Gregorium expectasse: *Aut temperando*, inquit, *Pietas vestra, aut immutando vigorem ejusdem Legis inflectat*. Satius ergo mihi videtur totum istud negotium ad mores ejus sæculi accomodare, asserendo publicandam Legem Gregorio ut Patriarchæ demandatam: qui delegationis auctoritate „ usus, executionem suspenderit, & quid sibi videretur, ad Mauritium retulerit, ut „ deinde Princeps Legem mutaret vel temperaret.„ Hæc eruditus Archipræsul. Ex quibus constat, eum non sensisse S. Gregorium Imperatoris delegatione usum quatenus Summus Pontifex erat, & ratione Primatus; sed quatenus erat Patriarcha Occidentis, cujus aliquæ Provinciæ Imperatori Orientis parebant. Et tamen eam Petri de Marca Sententiam refero dumtaxat historico more. Quamobrem nihil causæ est cur hæc mihi Propositio a Religiosis Censoribus affingatur, quæ mea non est: *Papa Imperatoris delegatione utitur temperando Leges iniquas*. Sane Sanctum Gregorium auctoritate Apostolica hac in causa nullatenus usum constat ex his ipsius verbis in Epistola ad Imperatorem: *Ego indignus Pietatis vestræ famulus in hac suggestione, neque ut Episcopus, neque ut servus jure Reipublicæ, sed jure privato loquor*.

SCHOLION IX.

In eodem Articulo numero 20. pag. 78. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Venerationem, fidem, & obedientiam Imperatori Papa profitetur*.

Respondeo. Non ita scripsi: sed *Cum Phocas ad Imperium pervenisset, S. Gregorius lite-*

literas ad ipsum dedit venerationis & fidei suæ atque obedientiæ testes. Quid mirum? Siquidem iis temporibus Pontifices Romani in rebus civilibus & temporalibus Imperatori subditi erant, cum Ecclesia Romana nondum temporalem ditionem & Principatum haberet. In his igitur quæ Imperii erant, non in iis quæ Regimen Ecclesiæ spectabant, Fidem & obedientiam Imperatori se debere S. Gregorius agnovit. *Ego*, inquiebat, *Jussioni subjectus*, &c. Hinc laureatas Phocæ, & Uxoris ejus Augustæ statuas Romæ solemni pompa suscepit, ut moris erat post novorum Imperatorum Inaugurationem.

Nota.

QUo sensu Principes dicantur Canonum Vindices, Custodes & Executores dixi tom. 4. Ibi etiam adnotavi quod acciti ab Ecclesia, debent illi præsto esse, ne ipsius leges & decreta pessumdentur.

Nota.

QUandoquidem vetare, ne milites habitum Monasticum induerent, animarum saluti non parum poterat officere, non video quomodo cum D. de Marca fas sit opinari, S. Gregorium hac in parte Mauritii legem temperantem, imperiali delegatione usum fuisse; non vero Pontificia potestate. Nemo Catholicus negabit hac potestate Christi Vicarium præditum fuisse, ut irrita velle possit quæcumque viam cœli occludunt. Ita agendo spiritalem solummodo explicat potestatem, cui & ipsi Imperatores se subditos agnoscunt: ac proinde minime credendum ab ejusdem potestatis usu Gregorium abstinuisse, dum etiam militibus Monasteria voluit reserari. Sane non Delegati ipsius Imperatoris, sed Romani Pontificis gessit personam, dum in eamdem legem excanduit, dum Christianæ religioni ea lege gravissimam injuriam dixit irrogari, dum in ea re non alium scripsit Mauritium habuisse auctorem, quam Julianum apostatam. Hæc apertissime suadent non alia auctoritate, quam Romani Pontificis voluisse Gregorium irritam esse legem Mauritii. Nec refert in quibusdam Gregorii verbis vim facere, nam, ut ait Thomassinus *Vet. & Nov. Eccles. discipl. p. 1. l. 3. c. 61. n. 31.* liquido constat re vera Gregorium irritasse legem Mauritii, quamquam verbis & specietenus ab obsequio Imperatoris præcepto præstando non recederet. Recenset deinde Hincmari verba, quibus affirmat Gregorium Mauritii legem auctoritate Apostolica destruxisse, sicut testantur ejusdem epistolæ ad eumdem Mauritium, & ad plures Episcopos. E contra suo assensu Gregorius Mauritii legem roboravit, quatenus a Clericatu remotos volebat, qui publicarum rerum administratione fuerant impliciti, cum sub religionis zelo non raro proprias obtegere cupiditates cognoscerentur. Illud vero legis caput, quo milites ante expletos militiæ annos a Monasteriis arcebantur, irritum voluit, cum credere esset nonnisi perfectioris vitæ amore Monasticis asperitatibus sese velle subjicere.

CAPUT III.

De Controversiis, & Hæresibus VI. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Causa Trium Capitulorum.

§. I.

Qui ante Synodum V. hac in causa gestum fuerit.

Origenis damnatio. CUM Nonnus professusOrigenista, unaque cum eo Theodorus Cæsareensis, & Domitianus Ancyranus Episcopi, Origenis etiam pertinacissimi defensores, magnos in S. Sabæ Laura tumultus excitassent, plurimosque Ecclesiastici ac Monastici Ordinis viros adjunxissent Sectæ, studiis suis redivivæ, Palæstini quidam Monachi libellos contra Origenem ac ejus Sectatores ad Justinianum Imperatorem detulerunt: quibus Pelagius Romanæ Ecclesiæ Diaconus & Apocrisiarius, & Mennas Constantinopolitanus Patriarcha, operam suam apud Principem commodarunt. Justinianus, quem delectabat causarum hujusmodi cognitio, Decretum de Origenis errorumque illius damnatione scribi jussit, cui Mennas, Pelagius, & quotquot in Regia Urbe tunc degebant Antistites, tum Vigilius ipse Romanus Pontifex, ac cæteri Patriarchæ, ad quos ea de re encyclicam Epistolam Justinianus dedit, anno 544. subscripserunt. Sicque per totum orbem Christianum conclamata est Origenis damnatio. Hæc refert Liberatus *in Breviario cap.* 23. Epistolam vero encyclicam Justiniani exhibet Eminentissimus Annalium Ecclesiasticorum Parens ad annum Christi 538.

Quam ut ulciscatur Theodorus Cæsariensis procurat damnationemTrium Capitulorum. Origenis damnatione vehementer offensus Theodorus, ut damnatis ipsius manibus parentaret, ac de Pelagio damnationis ejus Auctore ultionem repeteret, quem noverat Chalcedonensis Concilii cum Romana Ecclesia & Occidentalibus omnibus acerrimum defensorem; Justiniano persuasit facile conciliari posse cum Catholicis Acephalos, & ad Synodi Chalcedonensis adduci subscriptionem, si tria dumtaxat, quæ ipsis erant offensioni, corrigeret: nempe si Theodorus Mopsuestenus Episcopus, Nestorii Magister, in Ibæ Edesseni Episcopi Epistola ad Marim Persam laudatus, damnaretur. Deinde si prohiberentur & configerentur libri Theodoreti contra XII. S. Cyrilli Capitula. Tandem si rejiceretur memorata Ibæ Epistola, in qua laudat Theodorum Mopsuestenum, S. Cyrillum accusat, & Ephesinæ Synodi contra Nestorium Sententiam, velut præcipitem, & citra examen latam, sugillat.

Justiniano, redintegrandæ spe concordiæ, Theodori propositio valde placuit: intercessere vero Catholici complures, rati Tribus illis Capitulis condemnatis labefactari Concilii Chalcedonensis auctoritatem, in qua & Ibas cum Epistola sua, Theodorique Mopsuesteni commendatione receptus fuerat, & Theodoretus Sedi suæ restitutus, intactis Scriptis, quæ contra Cyrilli Anathematismos ediderat, dictoque dumtaxat in *Edictum Justiniani.* Nestorium anathemate. Pervici tamen Imperator, & anno 545. Edictum adversus Tria Capitula promulgavit, quod ad Patriarchas misit subscribendum. Porro in damnati Origenis ultionem, Trium Capitulorum proscriptionem ab Origenistis fuisse procuratam, *Cui EpiscopiOrientales subscribunt, Episcopis Occidentis repugnantibus.* Domitianus Ancyranus in Libello ad Vigilium fassus est, Facundo teste, *lib.* 1. *cap.* 4. cui Liberatus *cap.* 24. *Breviarii* suffragatur. Quod confirmat Vigilius Pontifex in Sententia adversus Theodorum Cæsareensem lata.

Edicto Justiniani adversus tria Capitula quidam Episcoporum inviti pene subscripserunt; alii refragati sunt generosius. Frustra Stephani Diaconi, Romanæ Sedis Apocrisiarii, & Dacii Mediolanensis Episcopi, qui tum Constantinopoli degebat, constantiam

tiam ſolicitavit Imperator. Negata namque ſubſcriptione Vigilium Pontificem Maximum his de turbis fecere certiorem. Orientales Patriarchæ, ſcilicet Zoilus Alexandrinus, Euphremius Antiochenus, & Petrus Hieroſolymitanus, exauctorationis metu ſubſcripſerunt: Mennas Conſtantinopolitanus, ea conditione, ut ſuum reciperet chirographum, ſi hæc Romanus Epiſcopus non probaret ... Plures Epiſcopi, Libellis apud Stephanum Romanæ Sedis Apocriſiarium depoſitis, & ad Vigilium tranſmiſſis, conteſtati, quod a Conſtantinopolitano Epiſcopo coacti ſubſcriberent, ut Facundus Hermianenſis refert *lib.* 4. *cap.* 4.

Occidentales vero Epiſcopi, & præcipue Africani quos inter Carthaginenſis Reparatus, Numidiæ Firmus, Boethius Byzacii, Primates, Victor Tunonenſis, Facundus Hermianenſis, & Pontianus eminebant, omnibus ſtudiis & conatibus Edicto Juſtiniani ſunt adverſati. Graviſſimam ea de re ad Imperatorem Epiſtolam ſcripſit Pontianus, in qua hæc leguntur: *In extremo itaque Epiſtolæ veſtræ * cognovimus, quod nos non mediocriter remordet, debere nos Theodorum & Scripta Theodoreti, & Epiſtolam Ibæ damnare. Eorum dicta ad nos uſque nunc minime pervenerunt. Quod ſi pervenerint & aliqua ibi apocrypha, quæ contra fidei regulam dicta ſunt, legerimus, dicta poſſumus reſpicere, non Auctores dictorum præcipiti condemnatione damnare. Quod ſi adhuc viverent, & errorem ſuum non emendarent, juſtiſſime damnarentur. Nunc autem quibus recitabitur ſententia condemnationis noſtræ? Quod in eis recorrigatur, non eſt. Sed timeo, piiſſime Imperator, ne ſub obtentu damnationis iſtorum, Eutychiana hæreſis erigatur: & dum minima Judicia non ſpernimus, ad majorem hæreſim colliſionemque veniamus. Et quid nobis cum mortuis inire bellum, ubi nulla invenitur in congreſſione victoria? Apud Judicem verum jam tenentur, a quo nullus appellat. Per ipſum, in quo nos honoratis & diligitis, ſupplicamus Clementiam tuam, ut pax permaneat temporibus tuis, ne dum quæris damnare jam mortuos, multos inobedientes interficias vivos, & ei rationem exinde reddere compellaris, qui judicaturus eſt vivos & mortuos.*

** Ita edictum Justiniani vocat.*

Hæc ſpectans Imperator, & Vigilii Romani Pontificis in Edicti ſui adverſus Tria Capitula neganda ſubſcriptione conſtantiam, Synodum in Regia Urbe celebrandam indixit, ad quam Patriarchas, & Vigilium imprimis vocavit, reducendorum ad Eccleſiæ fidem & unitatem Acephalorum ſpecie; ſed revera, ut Trium Capitulorum, quam decreverat, damnationem, omnium ſuffragio & Romanæ Sedis auctoritate confirmari curaret. *Synodum indicit Justinianus.*

Anno 545, egreſſus Roma Vigilius, Conſtantinopolim recta non perrexit, ſed in Sicilia per annum fere moratus eſt, tum ut Synodi celebrationem in ea Inſula ab Imperatore impetraret, quo ex Oriente, Occidente, atque Africa Epiſcopi facile navigatione ſe conferrent: tum ne Romam a Gothis obſeſſam periculoſis temporibus penitus dereret. Interim Africæ ac Sardiniæ Epiſcopi Pontificem per Legatos rogarunt, ne Juſtiniani adverſus Tria Capitula Edictum auctoritate ſua roboraret, in Synodi Chalcedonenſis injuriam, ut teſtatur Facundus *lib.* 5. *cap.* 3.

Conſtantinopolim pervenit Vigilius 25. ut Januarii, anno poſt Conſulatum Baſilii 6. Chriſti 547. ut colligitur ex *Auctario Marcellini*, ſummoque honore a Juſtiniano exceptus eſt. Ibi inſignia Pontificiæ auctoritatis dedit argumenta. Decretum enim contra Acephalos promulgavit, quamvis ipſis favere Theodoram Auguſtam non ignoraret; ut teſtatur S. Gregorius Magnus *lib.* 2. *Epiſtola* 36. *ad Epiſcopos Iberniæ*, vel (ut Viri quidam Eruditi legendum putant) *Hiſtriæ*. Mennam etiam Conſtantinopolitanum Antiſtitem, quod plurimos Epiſcopos ad ſubſcribendum Juſtiniani Edicto compuliſſet, a Communione ſuſpendit, quam tamen illi poſt quinque menſes reſtituit, rogante Imperatrice; ut colligitur, ex Theophane, in Chronico. *Vigilius Constantinopolim proficiscitur.*

Anno Chriſti 548. obtinuit a Vigilio Juſtinianus ut in Conventu ſeptuaginta Epiſcoporum Conſtantinopoli cauſam Trium Capitulorum diſcuteret. Quorum diſſenſionem animadvertens Pontifex, ſtatuit per ſeipſum, ſeorſim a Synodo ſententiam dicere, ſingulorumque ſuffragiis ad ſe ſcripto delatis, *Judicatum* dedit ad Mennam quo Tria Capitula huc uſque a ſe cum Occidentalibus Epiſcopis vindicata damnabat, *Salva in omnibus reverentia Synodi Chalcedonenſis*, ut ipſe conteſtatus eſt. Qua quidem conteſtatione, Latinorum ſcrupulo mederi voluit, qui Trium Capitulorum damnationi ideo refra- *Vigilii Judicatum quo tria Capitula damnavit.*

fragabantur, quod ea grave vulnus inferri Chalcedonensi Concilio existimarent.

Impugnatur ab Episcopis Occidentis. Ubi primum Occidentalibus Ecclesiis innotuit Vigilii *Judicatum*, sacra Principis jussione commendatum promulgatumque, plurimos habuit adversarios, qui Pontificem ut proditæ fidei reum, & Concilii Chalcedonensis conculcatorem sugillarunt. Africani & Illyrici Episcopi, non solum improbarunt *Judicatum*, sed ejus approbatores Ecclesiastica privarunt communione. *Ab Africanis damnatur.* Immo Vigilium ipsum, facta Synodo anno 550. anathemate confixerunt Africani Antistites, reservato ei Pœnitentiæ loco, datisque ad Justinianum literis per Olympium Magistrianum, Trium Capitulorum defensionem suscepere, *Africani Schisma faciunt.* ut testatur Victor Tunonensis in Chronico. Facundus Hermianensis acriori & petulantiori stylo Vigilii *Judicatum* proscidit, *Libro contra Mocianum*.

** Rusticus & Sebastianus Diaconi, deficiunt a Vigilio.* Jam anno præcedenti a Vigilio defecerant Rusticus * & Sebastianus Diaconi Romanæ Ecclesiæ doctissimi, *Judicatum* impugnantes facta conspiratione cum Felice, Gillitani in Africa Monasterii Hegumeno, disseminatisque per Provincias literis Vigilium tamquam Synodi Chalcedonensis prævaricatorem infamaverant. Quamobrem famæ suæ consulens Pontifex, datis ad nobiles Episcopos literis, scilicet ad Valentianum Tomitanum in Ponto Metropolitam, & ad Aurelianum Arelatensem, anno 550. docuit in *Vigilius se purgat.* Judicato suo se nihil contra Synodi Chalcedonensis reverentiam admisisse. Rustico interim & Sebastiano falsi rumoris auctoribus, gradus sui honorem & ministerium abrogavit. Sententia damnationis in eos lata, inserta est Actis Quintæ Synodi, *Collatione* 7.

Cum vero tot turbas ob quæstionem de Tribus Capitulis in Ecclesia exortas, nonnisi Œcumenici Concilii auctoritate sedari posse, cum Vigilius, tum Justinianus intelligerent, utrique indicendum visum est. De loco inter eos non convenit. Illud in Italia cogi vehementer optabat Pontifex, aut in Sicilia, ut ipse testatur in *Constituto* ad Justinianum. In Urbe vero Regia illud celebrari voluit Imperator, qui singularum Imperii Provinciarum Episcopos sacris jussionibus evocavit. *Vigilius quæstionem de tribus Capitulis haberi vetat usque ad Synodum.* Judicatum interim suum ex Mennæ manibus recepit Vigilius, omnem deinceps, usque ad Concilium, de Tribus Capitulis quæstionem sub anathematis pœna interdicens, ut Clerus Italiæ testatur in Libello Francorum Legatis tradito; ipseque Vigilius in Sententia contra Theodorum lata.

Evocanti ad Synodum Imperatori cum ægre ac ne vix quidem Occidentales Episcopi parerent, neque Vigilius quidquam sine illis decerni vellet, ipsi persuadere conatus est Princeps, ut si nollent Occidentales, ipse solus cum Græcis Tria Capitula damnaret. Renuente Vigilio, Theodorus Cæsareensis apud Imperatorem effecit, ut Edictum adversus Tria Capitula publice proponeret, palamque, tum in Ecclesia Constantinopolitana, cum alibi suspendi juberet: quod anno 551. factum est. *Justinianus Imperator moræ impatiens, Edictum adversus tria Capitula solemni ritu promulgat.* Id gravissime tulit Vigilius, accitisque in Placidianam domum Græcis pariter ac Latinis Episcopis, communionis suæ suspensionem comminatus est, si Edicto præberent assensum. Idemque contestatus est Datius Mediolanensis Episcopus. Sed Pontificis minis insuperhabitis, Theodorus cum Græcorum Antistitum caterva, ad Ecclesiam in qua suspensum erat Edictum se contulit, ibique sacra celebravit Mysteria. Quin etiam Zoilum Alexandrinum Episcopum, Trium Capitulorum damnationi repugnantem, e sacris Dyptichis expunxerunt, & exauctorarunt. Ista constant ex Epistola Encyclica Vigilii ad universam Ecclesiam, ex Sententia ab eodem lata in Theodorum & ex Libello Clericorum Italiæ ad Legatos Francorum.

Vigilius vexatur. Incensus ira Justinianus, quod Vigilium non tantum Edicto suo adversari, sed etiam illud recipientes ab Ecclesiastica Communione removere videret, ipsum custodiæ tradi jussit. Qua de re clam monitus, in Basilicam Sancti Petri in Hormisda confugit. Missus Prætor, qui illum inde per vim abduceret, populi tumultu repulsus est, favente etiam militum ad commiserationem inflexorum negligentia. Accepto per Imperatoris Legatos Belisarium, Cethegum, & Petrum Exconsules, Marcellinum Quæstorem, & Justinum ipsius Augusti nepotem, sacramento, in Placidianas ædes rediit. Sed cum præter fidem datam novis in dies afficeretur injuriis, & missos clam a Justiniano milites intellexisset, qui domum custodirent, biduo ante Natale Christi, Chalcedonen fugit, ad S. Euphemiæ Basilicam. Cito perlata in Italiam persecutionis Vigilio illatæ fama,

sma, doluere plurimi Pontificis vices. Legatis Childeberti Francorum Regis per Italiam transeuntibus, & Constantinopolim ad Justinianum pergentibus, Italiæ Clerus Libellum supplicem porrexit, quo Vigilium ipsis impense commendabat, necnon Datium Mediolanensem, ipsosque rogabat enixe, ut Gallicanos Episcopos in Vigilii communione scriptis in Gallias literis continerent, seque oppressi Pontificis, & adhærentium ipsi Antistitum Patronos præstarent ac defensores. Jam enim tum persuasus erat florentissimus Italiæ Clerus de Gallorum pietate, & reverentia in Sedis Apostolicæ Præsules.

Childeberti Regis Christianissimi Legatis, Clerus Italiæ Romani Pontificis, & Ecclesiæ causam commendat, dato Libello supplici.

Anno 552. missi ab Imperatore ad Vigilium Legati, 5. Kalendas Februarii, qui ipsum, data iterum publica fide, Constantinopolim revocarent, re infecta redierunt. Missus etiam seorsim, semel atque iterum, Petrus Referendarius, primo cum Charta contumeliis in ipsum referta, pridie Kalendas: deinde ut ipsum, data Principis fide, ad reditum excitaret, pridie Nonas: sed nihil promovit. Immo die sequenti Vigilius Encyclicam de calamitatibus suis Epistolam scripsit, latam vero in Theodorum depositionis Sententiam & communionis suspensionem adversus Mennam Patriarcham Constantinopolitanum promulgare noluit, ne Justiniani animum magis exasperaret, ut ipsemet testatur in Epistola Encyclica. *Nunc quoque suggerimus*, inquit, *& rogamus pro pace, quam per Pietatem tuam pridem Deus donavit Ecclesiæ, ut eam nullorum hominum turbari amplius insinuatione permittas: Nec auctorem totius scandali Theodorum ultra vexare Fidem Catholicam patiaris: Quoniam ante sex menses a nobis inter alios Communione sacra privatus est, & ab Episcopatu, pro sua pravitate, depositus: Per eam videlicet paginam, quam adhuc pro Mansuetudinis vestræ intuitu, & spe conversionis ejus, sicut dictum est, publice proferre distulimus*. Ad quem locum non attenderunt viri doctissimi *Sirmondus* & D. *de Marca*, cum scripserunt, * Vigilium Encyclicam de calamitatibus suis scripsisse, depositionisque Sententiam in Theodorum, quam ante sex menses condiderat, protulisse in lucem.

Vigilii constantia victus Justinianus, Edictum sustulit, ac integram futuræ Synodo reliquit Trium Capitulorum cognitionem. Tunc Mennas, Theodorus, & alii factionis ejusdem Episcopi, Fidei & Pœnitentiæ libellos Vigilio obtulerunt; ac de injuriis *ipsius Beatitudini, vel Sedi factis*, veniam sunt deprecati. Quibus peractis, Chalcedone relicta, rediit Constantinopolim Vigilius. Obiit paulo post Mennas, cui successit in Regiæ Urbis Episcopatu Eutychius Monachus, qui ut primum electus est, Fidei Libellum Vigilio obtulit: rogavitque ut communi tractatu mota de Tribus Capitulis controversia finiretur in Synodo. Annuit ejus votis Vigilius, ea lege, ut exæquato Latinorum Episcoporum numero Græcis Antistitibus, qui Constantinopolim convenerant, de Tribus Capitulis tractaretur. Id testatur Vigilius ipse in Constituto.

** Sirmondus in Synopsi Chronico adjuncta Notis ad Facundum D. de Marca in Dissert. de Epistola Vigilii.*

§. II.

De V. Synodo Oecumenica.

Justinianus Imperator moræ impatiens, adversus pacta conventa Synodum coegit IV. Nonas Maji. Adfuere Eutychius Constantinopolitanus, Apollinarius Alexandrinus, Domnus Antiochenus, Patriarchæ; Hierosolymitanus per Vicarios: Patres universim centum sexaginta quinque: Octo Collationibus absoluta Synodus est. In prima lecta est Justiniani Sacra Jussio per Theodorum Silentiarium ad Synodum perlata; qua Patres ad Trium Capitulorum examen, & ad judicium de illis ferendum hortabatur, quæ Romani Pontificis Judicato jam confixa essent. Lectæ sunt deinde Eutychii recens inaugurati literæ ad Vigilium datæ, Fidei professionem ipsius continentes, & preces humillimas, *ut præsidente ejus Beatitudine*, controversia de Tribus Capitulis finiretur. Lectæ sunt & Vigilii literæ ad Eutychium & subditos ipsi Episcopos, quibus annuit, ut de Tribus Capitulis, *facto regulari conventu, servata æquitate, mediis sacrosanctis Evangeliis, collationem cum unitis Fratribus haberet*; & quæstioni finis imponeretur *conveniens his, quæ a Sanctis quatuor erant definita Conciliis*. Cum vero probe nossent Orientales, Œcumenicam non fore Synodum, nisi per se, vel per Legatos, Roma-

Synopsis Actorum Quintæ Synodi. Collatio prima.

Vigilius PP. rogatus ut Concilio pro suo jure præsideret.

Honorifica Legatio ad ipsum decreta.

Romanus Pontifex adesset, honorificam ad Vigilium legationem decreverunt, quam imposuere Eutychio Constantinopolitano, & aliis Patriarchis, ac Metropolitanis sexdecim. Hi nomine Concilii Pontificem adierunt, rogantes ejus Beatitudinem, ut ad Synodum convenire, & causam Trium Capitulorum cum cæteris Episcopis disceptare vellet, quemadmodum datis ad Eutychium literis pollicitus fuerat. Ille valetudinem caussatus, responsionem distulit in crastinum, qua pollicitus est se significaturum *quod ei de tali Conventu placeret*: id est, an illam Synodum legitimæ & canonicæ loco haberet.

Collatio secunda.

In secunda Collatione, Patriarchæ & Metropolitani qui Vigilium secundo convenerant pridie Nonas Majas, ipsum rogaturi ut ad Synodum accederet, Legationis exitum suæ ad Patres retulerunt. Responderat autem se cum illis convenire non posse, quod Occidentales Episcopi sibi adhærentes, numero ab Orientalibus vincerentur: Quamobrem se, circa Trium Capitulorum quæstionem, seorsim dicturum in scriptis sententiam, eamque missurum ad Imperatorem, a quo propterea postulaverat inducias. Reposuerant Legati; ipsum promissis teneri ad controversiam cum unitis fratribus disceptandam ac judicandam: se autem cum illo communione conjugi; nec decere ut conventus propter Occidentalium absentiam differretur; cum in IV. Synodis Œcumenicis vix duo aut tres Occidentis Episcopi interfuissent: nunc vero adesset ipse Pontifex, & aliquot Italiæ, Africæ, & Illyrici Episcopi. Retulere pariter illustrissimi Patritii, quos Imperator cum Episcopis Legationem Synodi obeuntibus ad Vigilium delegaverat, quid cum illo egissent. illum scilicet spopondisse, ut prius intra dierum aliquot spatium per se responsurum in scriptis, quid sibi de controversia videretur. Tum gloriosissimi Judices Imperatoris nomine jusserunt Episcopis, ut Vigilio etiam absente, Synodum haberent. Quamobrem Patres Episcopos Occidentis, qui Vigilio adhærebant, ad conventum invitandos duxere, scilicet Primasium Adrumetinum Episcopum Provinciæ Byzacenæ in Africa, Sabinianum Zapparenum, Projectum Naisitanum, & Paulum Justinianæ Secundæ, sive Ulpianæ * Episcopos, Illyricianæ Diœceseos. Respondit Primasius, absente Papa, se ad Synodum cum Orientalibus non conventurum. Responderunt alii, se cum Benenato Primæ Justinianæ Metropolita, ea de re acturos. Quod Synodo minime displicuit, quia Benenatus adversus tria capitula cum Orientalibus sentiebat. Non ideo tamen visa est diutius differenda de Tribus Capitulis cognitio.

** Ulpianam Dardaniæ urbem de suo nomine Justinianam secundam appellari jusserat Imperator.*

Collatio Tertia.

Hanc aggressi sunt Patres Collatione 4. dumtaxat. Nam Collatione 3. quæ septimo Idus Majas habita est, Patres Fidem ab Apostolis traditam, & a sanctis quatuor Synodis expositam, necnon a SS. Patribus & Doctoribus Ecclesiæ, professi sunt; omnes hæreticos a laudatis quatuor Conciliis damnatos, & ipsi pariter anathemate damnantes.

Collatio Quarta.

Collatione IV. trium capitulorum cœptum est examen. Multæ ex Theodori Mopsuesteni libris excerptæ blasphemiæ, in Patrum consessu perlectæ. Recensitum est & impium ejus Symbolum: quo audito Synodus exclamavit universa: *Hoc Symbolum Satanas composuit. Anathema ei, qui hoc Symbolum composuit. Hoc Symbolum Ephesina prima Synodus, una cum Auctore ejus anathematizavit. Anathema Theodoro Mopsuesteno. Iste Evangelia reprobavit: Iste dispensationem injuriavit. Anathema illis qui non anathematizant eum; defensores ejus Judæi sunt: sequaces ejus Pagani sunt.*

Collatio Quinta.

In V. Collatione, quæ habita est octavo Idus Majas, recitata sunt quæ a SS. Patribus contra Theodorum Mopsuestenum scripta erant, & quæ contra eumdem legibus Imperatorum erant sancita. Recensita sunt primo testimonia Sancti Cyrilli, quibus Theodori errores perstringit. Secundo Libellus S. Proclo Patriarchæ Constantinopolitano ab Episcopis, Clericis & Monachis majoris Armeniæ, Persidis, & vicinarum Gentium contra Theodorum Mopsuestenum oblatus: & Fragmentum Tomi a S. Proclo scripti ad Armenos. Tertio variæ S. Cyrilli Alexandrini Epistolæ, scilicet ad Clericos & *Lamponem* Presbyterum: Ad *Accacium Melitenum*: Ad *Rabbulam* Episcopum *Edessenum*: Ad Monachos: Ex quibus probatum est, Nestorium hæresim suam & blasphemias ex Theodori Mopsuesteni fonte hausisse. Quarto lecta est Epistola *Rabbulæ* Edesseni Episcopi contra Theodorum. Quinto Fragmentum ex Historia Ecclesiastica Hesychii Presbyteri Hierosolymitani, ex quo ejusdem Theodori probata est impietas. Sexto, Leges Theodosii & Valentiniani contra Theodori & Nestorii nomen ac Doctrinam.

Theodori Mopsuesteni scripta expenduntur.

nam.

nam. Septimo Fragmenta Epistolarum Theophili Alexandrini Episcopi, ad Porphyrium Antiochenum; & S. Gregorii Nysseni ad Theophilum. Octavo, testimonia Theodoreti, qui Theodorum Mopsuestenum adversus Sanctum Cyrillum vindicans, fidem facit, errores, quos Theodoro tribuit Cyrillus, vere ipsius esse.

Post hæc disceptatum est, utrum liceret defunctos anathemate damnare: quod licitum esse, & quandoque necessarium, gravibus momentis probatum est. Post hæc recitari jussa est Mopsuestena Synodus, ex cujus Actis probatum est, Theodori nomen ex Ecclesiæ Dyptichis jam olim expunctum fuisse, & in locum ejus Sancti Cyrilli nomen substitutum.

Item Scripta Theodoreti.

His peractis, ad examen alterius Capituli, scriptorum scilicet Theodoreti, transitum est. Multa ex ejus Operibus contra Sanctum Cyrillum deflorata: Recensitæ ejusdem Epistolæ ad *Andream Samosatenum*, ad *Nestorium*, post initam pacem Orientales inter & Sanctum Cyrillum; ad *Joannem Antiochenum* (seu potius ad *Domnum* ejus successorem) post mortem Cyrilli, qua suam de ejus obitu significabat lætitiam, innumerisque ipsum onerabat maledictis. Discussis Theodoreti dogmatibus, Sancta Synodus dixit: *Ex his quæ Theodoretus impie conscripsit, miranda est subtilitas S. Chalcedonensis Concilii. Sciens enim ejus blasphemias, prius quidem multis sæpius usa est contra eum exclamationibus: postea vero non aliter eum suscepisset, nisi prius anathematizasset Nestorium, & ejus blasphemias, pro quibus antea scripsit, defendens eas.*

Collatio Sexta.

Epistola Ibæ discussa.

Collatione sexta, die 19. Maji habita tertium Capitulum discussum est; scilicet Epistola *Ibæ* ad *Marium Persam*. Recensita est etiam Epistola *Procli* Episcopi Constantinopolitani ad *Joannem Episcopum Antiochenum*, in qua scripsit, Apud se accusatum esse Ibam, quod Nestorii dogmata diligeret, ac nonnulla ex impiis Theodori Mopsuesteni Capitulis in Syrorum linguam transtulisset, & quacumque transmisisset. Propterea sæpius accusatum, & in Synodo Berytensi ægre purgatum. Relecta sunt pleraque Acta Ephesinæ Synodi, Epistolæ S. Cyrilli ad *Nestorium*, & Nestorii ad *Cyrillum*, Cœlestini I. Pontificis Maximi *ad Nestorium*, XII. S. Cyrilli Anathematismi; S. Leonis Epistola ad *Flavianum*, & PP. Chalcedonensium, ipsam approbantium suffragia; Symbolum Nicænum, & Constantinopolitanum; & Synodi Chalcedonensis Definitio fidei. Cum quibus Instrumentis collata Ibæ Epistola, convicta est erroris, & a Definitione illa prorsus aliena pronuntiata est: observaruntque Patres, Chalcedonensem Synodum ideo Ibam adegisse ad Nestorium cum impiis ejus dogmatibus anathemate damnandum, ut ea convelleret, quæ in Epistola effutierat. Deinde omnes Episcopi exclamaverunt: „ Epistola hæretica est. Epistolam, quæ dicitur Ibæ, omnes „ condemnamus. Istam omnes anathematizamus. Epistola aliena a Synodo est. Epistola „ contraria Definitioni est; tota Epistola hæretica est. Tota Epistola blasphema est. Qui „ hanc non anathematizat, hæreticus est. Qui eam suscipit, non confitetur Deum Verbum „ hominem factum esse. Qui eam suscipit, Cyrillum non suscipit. Anathema Theodoro, „ & Nestorio, & Epistolæ quæ dicitur Ibæ.

Collatio Septima.

Collatione septima quæ die 26. Maii habita est, Constantinus Quæstor sacri Palatii missus ad Synodum est ab Imperatore, cum Instrumentis probantibus *Vigilium* Romanum Pontificem Tria Capitula semper execratum fuisse, ac damnasse. Ea erant, sententia prolata in Rusticum & Sebastianum Romanæ Ecclesiæ Diaconos, Capitulorum pervicacissimos defensores, & Judicati adversus ipsa prolati ab eodem Pontifice contemptores petulantissimos. Item Epistolæ ab eodem scriptæ hac de controversia ad *Valentianum* Episcopum Tomitanum in Provincia Scythiæ, & ad *Aurelianum* Arelatensem Episcopum: quibus in consessu Patrum perlectis ultimum de Tribus Capitulis Judicium in alteram diem dilatum est.

Summa Vigiliani Constituti in gratiam trium Capitulorum.

Constituti a Vigilio scripti die 14. Maii, cum prdie habita fuisset quinta Collatio Synodi, & ab ipso missi ad Jussinianum, mentio nulla facta est: sive quod illud nondum accepisset Imperator, sive quod se accepisse dissimularet, nec ipsum cum Synodo communicasset, quia metuebat ne Trium Capitulorum retardaret damnationem. Hæc autem est *Vigiliani Constituti* summa. In eo queritur Pontifex, contra pactas conditiones habitam Synodum. Aggreditur deinde disputationem de Tribus Capitulis. LX. sen-

sententias quæ *Theodori Mopsuesteni* esse dicebantur, ab Imperatore per *Benignum* Episcopum ad se transmissas damnat. *Theodori* vero personam ac nomen negat posse damnari. Quod multis probat momentis. Primo, quia Sanctus Cyrillus Alexandrinus de illo ad Joannem Antiochenum, vel Orientalem Synodum rescribens, ita tradidit: *Quæ prolata est a S. Synodo Ephesina Definitio, veluti a Theodoro disposita, sicut offerentes dicebant, nihil habens sanum, evacuavit quidem eam Sancta Synodus veluti perversarum plenam intelligentiarum, condemnans item eos qui sic sapiunt. Dispensatim vero mentionem Viri non fecit, neque eum nominatim anathemati subdidit, neque alios*. Secundo, quia revera in Synodo Ephesina, de Theodori Mopsuesteni persona legitur nihil. Tertio, quia cum delatum fuisset ad Ephesinos Patres Theodori nomen ab iis qui Symbolum ejus nomine vulgatum proferebant, Sanctus Cyrillus Ecclesiasticam moderationem circa mortuum, sapientia Sacerdotali servans, noluit nomen ejus, ne monumentis quidem Synodalibus, propter regulam quæ de mortuis in Sacerdotio servanda est, contineri. *Grave est enim*, inquit Vigilius, *insultare Defunctis, vel si Laici fuerint, nedum illis qui in Episcopatu vitam deposuerunt*. Quarto, quia nec Synodus Chalcedonensis aliquid statuit adversus *Theodorum Mopsuestenum*; immo eadem Synodus, in Relatione ad Marcianum Imperatorem, Literas Joannis Antiocheni, & Orientalis Synodi memorat, quibus Theodori Mopsuesteni personam post mortem non esse damnandam suadet. Quinto, quia Decessores sui, eos qui viventes damnati ab Ecclesia non essent, post obitum damnandos non esse asseruerunt: Quod ex Sancto Leone probat in Epistola ad *Theodorum Forojuliensem Episcopum*; & ex Gelasio, in Epistola quam ad Episcopos Dardaniæ de causa Acacii scripsit. Addit, hanc regulam in SS. Joannis Chrysostomi, atque Flaviani memoria servatam; qui licet exauctorati sint, non tamen pro damnatis sunt habiti, eo quod semper inviolatam eorum communionem Romani Pontifices servaverunt: nec abscindi ab Ecclesia dici potuerunt, vel poterunt, quos sibi inconvulse unitos Apostolica judicavit Auctoritas. Sexto, Dionysii Alexandrini profert exemplum, qui *Nepotem* Ægypti Episcopum, Millenarium, in pace Ecclesiæ defunctum, nulla aggressus est injuria, sed libros dumtaxat ipsius confutavit, ac Scriptis suis evertit: (ex Eusebio, *lib.* 7. *Historiæ Ecclesiasticæ*.) Ex quibus de Theodoro Mopsuesteno sic colligit: *Eum nostra non audemus damnare sententia: sed nec ab alio quopiam condemnari concedimus*. Subdit tamen, se omnia capita & Scripta Evangelicis, & Apostolicis, ac Sanctarum quatuor Synodorum, & Apostolicæ Sedis non congruentia Doctrinis, non solum sensu, sed vel etiam aure, admittere nusquam velle.

Quod Theodoretum spectat, decernit ejus Scripta speciatim non debere damnari: cum in Synodo Chalcedonensi Nestorio anathema dixerit, Conciliique Decretis sine cunctatione subscripserit, ac B. Papæ Leonis Epistolæ prona devotione consenserit: neque aliud ab eo postulaverint Patres, quam ut Nestorium anathematizaret. Quamobrem indignum esse ait Vigilius, ut sub ejus Viri nomine aliqua Nestoriana dogmata damnentur, qui cum Patribus ipsum Nestorium, ejusque dogmata damnavit: idque in injuriam cedere Chalcedonensis Concilii. Unde ita colligit: *Hac ergo rerum veritate perpensa, statuimus atque decernimus, Nihil in injuriam atque obtrectationem probatissimi in Chalcedonensi Synodo viri, Theodoreti Episcopi Cyri, sub taxatione nominis ejus, a quoquam fieri vel proferri; sed custodita in omnibus personæ ejus reverentia, quæcumque scripta, vel dogmata ejus cujuslibet nomine prolata, sceleratorum Nestorii atque Eutychetis manifestantur erroribus consonare, anathematizamus, atque damnamus*. Ne vero Theodoretum defendendo, in Nestorianæ suspicionem Hæreseos ullatenus veniat, ipsam quinque Anathematismis diserte percellit.

Tandem nec Epistolam Ibæ sub ejus nomine damnandam censet: tum quia relecta hujusmodi Epistola in Synodo Chalcedonensi, Orthodoxus Ibas judicatus est: tum quia subscripsit Decretis ejusdem sanctissimæ Synodi, & Epistolæ S. Leonis: unde in Sedem suam, consentientibus Patrum suffragiis, restitutus est. Nefas autem esse retractare, quæ a Concilio Chalcedonensi erant judicata. Quod S. Leonis & Simplicii Decessorum suorum locupletissimis testimoniis confirmat. Seque ita affectum fuisse, ut inconcussa esse vellet Synodi Chalcedonensis Decreta, probat ex Epistola sua, sive *Judicato* de Tribus Capitulis *ad Mennam*.

His

His demum verbis claudit Constitutum: *Statuimus & decernimus nulli ad Ordines & Dignitates Ecclesiasticas pertinenti licere quidquam contrarium his, quæ præsenti asseruimus, vel statuimus Constituto, de sæpe dictis Capitulis, aut conscribere, vel proferre, aut componere, vel docere, aut aliquam post præsentem Definitionem, movere ulterius quæstionem. Si quid vero de iisdem Tribus Capitulis, contra hæc quæ hic asseruimus, vel statuimus, nomine cujuscumque ad Ordines & Dignitates Ecclesiasticas pertinentis factum, dictum, atque conscriptum est, vel fuerit, & a quolibet ubicumque repertum; hoc modis omnibus, ex auctoritate Sedis Apostolicæ, cui per Dei gratiam præsidemus, refutamus.* Sexdecim Episcopi huic Vigilii *Constituto* subscripserunt.

Collatio octava.

Collatione octava, quæ celebrata est quarto Nonas Junias, omnibus quæ antea gesta erant, compendio recensitis, definitivam adversus Tria Capitula Synodus protulit Sententiam, in qua hæc inter alia leguntur: *Condemnamus autem & anathematizamus una cum omnibus aliis Hæreticis qui condemnati & anathematizati sunt a prædictis quatuor Conciliis, & a Sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, & Theodorum, qui Mopsuestiæ Episcopus fuit, & impia ejus Conscripta: & quæ impie Theodoretus conscripsit contra rectam Fidem, & contra XII. Capitula Sancti Cyrilli, & contra Ephesinam I. Synodum, & quæ ad defensionem Theodori & Nestorii ab eo scripta sunt. Super hæc anathematizamus & impiam Epistolam, quam dicitur Ibas ad Marim Persam scripsisse, quæ denegat Deum Verbum de Sancta Dei Genitrice & semper Virgine Maria incarnatum, hominem factum esse, & Sanctæ memoriæ Cyrillum, qui recte docuit, tamquam Hæreticum, & similiter Apollinario scribentem, calumniatur: & inculpat quidem Ephesinam I. Synodum, tamquam sine examinatione & quæstione Nestorio ab ea deposito: & XII. S. Cyrilli Capitula impia & contraria rectæ Fidei vocat: defendit autem Theodorum & Nestorium, & impia eorum dogmata & conscripta. Prædicta igitur Tria Capitula anathematizamus, id est, Theodorum impium Mopsuestenum, cum nefandis ejus conscriptis: & quæ impie Theodoretus conscripsit: & impiam Epistolam quæ dicitur Ibæ, & defensores eorum.* Subjiciuntur XIV. Anathematismi, quorum tres postremi feriunt Tria Capitula. Duodecimus non solum impia Theodori Scripta, sed ejus etiam nomen ac personam, defensoresque configit. Decimus tertius vero & decimus quartus percellunt quidem Theodoreti Scripta, & Ibæ Epistolam, eorumque defensores; Theodoretum autem ipsum & Ibam Orthodoxos Antistites & in pace Ecclesiæ defunctos non perstringunt.

Judicium Synodi & Definitio adversus Tria Capitula.

Denique Sententiæ in Tria Capitula prolatæ subscripsere Eutychius Constantinopolitanus Patriarcha Concilii Præses, Apollinarius Alexandrinus, Dominus Antiochenus, & alii suo ordine.

Origenes in V. Synodo damnatus.

Porro non Tria dumtaxat Capitula in V. Synodo damnata sunt, verum etiam proscriptus Origenes, ut Dissertatione XVI. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi III. probavi, §. cui titulus est: *Origenis Doctrinam erroris puram asserere vetat Ecclesiæ Judicium:* Ubi *Halloixium* confutavi, perperam negantem, Origenem in Quinta Synodo fuisse damnatum. His quæ ibi dicta sunt, addenda *libri Diurni* Romanorum Pontificum auctoritas, in secunda Fidei Professione. *Hæc igitur sancta atque universalia quatuor Concilia, etiam Sanctum Quintum Concilium venerandum assecutum est, & sub piæ memoriæ Justiniano Principe, apud Constantinopolitanam Urbem est congregatum, cujus salutari consultu, unus esse de Sancta Trinitate Dominus noster Jesus-Christus veraciter prædicatus est: & confundentes ac dividentes sacræ ejus Incarnationis arcanum, istius vocis spirituali mucrone prostrati sunt. In hoc Origenes cum impiis Discipulis & sequacibus, Didymo, & Evagrio, & qui Creatorem omnium Deum & omnem rationalem ejus creaturam Gentilibus fabulis prosecuti sunt, æternæ sunt condemnationi submissi. In eo Theodorus Mopsuestenus auctor Nestorii, pariterque Diodorus, & omnes execrandæ divisionis Discipuli, qui & Seminestoriani vocati sunt, sub anathematis æterna censura ab Ecclesia Dei projecti sunt. Cum his & Epistola, quæ Ibæ dicitur ad Marim Persam, & Scripta Theodoreti adversus Beatissimum Cyrillum, cum condemnatione projecta sunt. In hoc Severus Acephalus cum Petro, & Zoara, cæterisque eorum impiæ confusioni consortibus atque sequacibus, perpetua condemnatione prostrati sunt, &c.* Utrum vero prior

prior fuerit cognitio de Origene, cognitione Trium Capitulorum, controversia est inter eruditos. Illustrissimus Archipræsul *Petrus de Marca* asserit cognitionem de Origene successisse cognitioni de Tribus Capitulis. Præcessisse contendit doctissimus Cardinalis *Norisius*. Nullam habitam fuisse de Origene cognitionem in ea, quæ nunc dicitur Quinta Synodus, sed in Synodo ante quinquennium habita sub Menna, quæ a Veteribus Quintæ Synodi nomine etiam appellata est, *P. Garnerius* S. J. vir eruditus probare conatur in Dissertatione de V. Synodo, quam Liberati Breviario a se edito, & elegantibus Notis illustrato subjunxit. Quæ Sententia iis argumentis valide concutitur, quibus *Halloixii* opinio eversa est. Cæterum ista haud magni momenti quæstio.

§. III.

De iis quæ post Synodum V. in causa Trium Capitulorum gesta sunt.

Vigilius Pontifex Maximus Quintam Synodum eodem anno, quo celebrata est, approbavit, ut in Dissertatione ostendo; nec in exilium ob pertinaciam in ea rejicienda suam deportatus est, quod Scriptores Latini plerique omnes, Anastasium Bibliothecarium secuti, memoriæ prodiderunt. Eamdem Synodum approbavit, ac Tria damnavit Capitula, ut primum creatus est Pontifex, Pelagius I. cujus exemplo Africani, & Illyriciani Episcopi pene omnes ab eorum pertinaci defensione cessarunt, ut testatur Victor Tunonensis in Chronico, ad annos post Consulatum Basilii, XIV. XV. & XIX. At Venetiarum, & Istriæ Episcopi, non solum Synodum V. impugnarunt, sed Schisma fecere: *Narsetem* Comitem, qui repugnantes vi cogere volebat ad eam recipiendam, ab Ecclesiæ Communione suspenderunt, teste Pelagio, Epistola 4. ad ipsum data: Synodum, incentore Paulino Aquilejensi Metropolita, habuere, in qua Tria Capitula damnari posse negarunt citra Concilii Chalcedonensis injuriam. Habita est circa annum 557. De hoc Episcoporum Istriæ Conciliabulo ita scribit ad Narsetem Pelagius: *Cum si quid eos de Judicio Universalis Synodi, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam Indictionem actum est, forte movebat, ad Sedem Apostolicam, quomodo semper factum est, electis aliquibus de suis qui dare & accipere rationem possent, dirigere debuerunt, & non clausis oculis, corpus Christi Dei nostri, hoc est, Sanctam Ecclesiam lacerare.* Egit etiam cum Narsete, ut *Paulinus* Aquilejensis, & *Vitalis* Mediolanensis Antistes Constantinopolim captivi ad Justinianum mitterentur, Schismatis pœnas luituri: (ut patet ex Epistola 5. ipsius ad *Narsetem*.) Quod tamen factum non est, cum meliora de ipsis sperarentur.

Schisma Istriæ.

Pelagius II. pro extinctione Schismatis laborat.

Joannes III. Benedictus I. Pelagius II. Quintam Synodum pariter approbarunt, ac Trium Capitulorum damnationem rite factam propugnavere. Pelagius anno 586. Schismaticis ad Ecclesiam reducendis manum admovit, missis ad eos Legatis *Redempto* Episcopo, & *Quodvultdeo* Abbate cum literis quibus eos ad pacem hortabatur, ac unitatem. Tunc Sedi Aquilejensi *Gradum*, capta a Longobardis *Aquileja*, translatæ præerat *Elias*. Hunc & collegas Pelagius urget ut ad sinum Sanctæ Matris Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ redeant. Ipsis aditum aperit, mediaque offert, quibus in iis schismatis vulnus sanetur: *Si quid forte causæ est*, inquit, *unde vestri scandalizati animi videantur, manentes in unitatis charitate eligite de fratribus, ac filiis nostris quos ad nos inquirendo, de quibus movemini, transmittere debeatis; & parati sumus, secundum præceptionem Apostolicam, & cum charitate eos suscipere, & cum humilitate ad placita satisfactionis reddere rationem, & sine impedimento aliquo, eum omni dilectione, quando reverti voluerint, voluntate sincerissima relegare.* His literis, hacque legatione nihil promovit Pelagius. Nam schismatici suos quidem cum literis Nuntios ad ipsum miserunt, sed nullam inire voluerunt de causa dissidii collationem, ut testatur idem Pontifex in Epistola II. ad ipsos data, qua, ubi exposuit quam grave malum sit schisma, ipsos iterum hortatur, ut quosdam e suis Romam mittant, vel saltem Ravennam ubi facta congregatione Sacerdotum, a legatis Pontificis satisfactionem plenissimam percipiant; ne amplius animæ simplices divisæ a Sancta Ecclesia pro super-

fluis

fluis quæstionibus, tam longa obstinatione permaneant: Nec per eos, quos Dominici Gregis decet esse Pastores, oves a septis Ecclesiasticis evagantes, rapacis Lupi dentibus consumantur. Nihil a Schismaticis obtinuerunt hæ literæ charitatem Apostolicam spirantes. Sed illi prolixiori Epistola causam suam defendere sunt aggressi. Quare Summus Pontifex prolixiorem etiam Epistolam ad eos dedit, quam a S. Gregorio tunc Diacono Pelagii scriptam, testatur Paulus Warnefridus *l. 7. de Gestis Longobardorum, cap.* 10. Hac in Epistola probat Synodum Chalcedonensem nullatenus læsam fuisse Quintæ Synodi Decretis, & Trium Capitulorum damnatione. Theodorum Mopsuestenum Hæreticum fuisse, cum ex ipsius Libris, tum ex Sanctorum Patrum testimoniis ostendit. Theodoreti jure proscriptos Libros contra S. Cyrillum, & Epistolam Ibæ merito damnatam demonstrat. Schismaticorum objectiones diluit. Unitatis bonum commendat, & S. Cypriani exemplum revocat in memoriam, quem S. Augustinus eo nomine prædicat, quod, licet de iterando Hæreticorum Baptismate, prave senserit; numquam tamen se a totius Ecclesiæ Communione suspendit. Epistolam denique his verbis concludit: „ Unum tamen quod jam superius diximus, non tædet si etiam crebro replice- „ mus: Quia fidem sanctæ Chalcedonensis Synodi illibatam per omnia, Deo auctore, „ servamus, ejusque Definitiones sicut Ephesinæ I. Constantinopolitanæ ac Nicænæ Sy- „ nodi, irretractabiles nunc usque tenuimus, vel morte proposita, irretractabiles custo- „ dimus. Vestra igitur Dilectio Communionem Fidelium Orthodoxorum Fratrum non „ fugiat, ne præsentis vocis nostræ adjutorium si audire neglexerit, contra se in testi- „ monium vertat. Nos autem ad Dominum post verba recurrimus, eumque, quantum „ possumus, fletibus exoramus, ut hoc quod vobis ad sequendam concordiam a nobis „ dicitur, ipse in vestris mentibus manu intimæ inspirationis operetur. Tam gravibus, tam eruditis, tam piis Epistolis fracta non est Schismaticorum pervicacia; quare Pontifex vi & imperio potius quam consilio agendum cum illis ratus, Smaragdum Exarchum impulit, eos ut potestate coerceret, atque ad parendum Sedi Apostolicæ cogeret perduelles. At illi missis ad Mauritium Oratoribus, impetrarunt ne quid sibi molestiæ ab Exarcho inferretur. Id constat ex Libello quem iidem Schismatici ad illum Imperatorem miserunt sub S. Gregorii Pontificatu.

Paulo post mortuo Elia Aquilejensi Episcopo successit *Severus*, Trium Capitulorum æque pertinax defensor. Hunc Smaragdus Exarchus in Gradensi Ecclesia captum, vi Romam deduxit, & coram Joanne Archiepiscopo Tria Capitula damnare coegit. Sed post annum in Ecclesiam suam redux, non ante a suis Collegis receptus in communionem est, quam in Synodo X. Episcoporum *Marani* congregata rursus Trium Capitulorum defensionem jurasset.

S. Gregorii pro extinctione Schismatis labores.

Qui Pelagio II. successit, S. Gregorius Magnus, Quinta Synodum etiam confirmavit, ac extinguendo penitus Istriæ Schismati sedulam navavit operam. Severum Aquilejensem Episcopum, cum cæteris Episcopis schismaticis, Romam ad Synodum vocavit, impetrato ab Imperatore Edicto; ut constat ex Epistola ipsius 16. lib. 1. ad *Severum* data. Schismatici facta Synodo statuerunt se Romam non ituros: datis interim ad Imperatorem literis, quibus facti rationem reddebant: & se Pontificem Romanum agnoscere judicem non posse contestabantur, cum quo ipsis causa erat, & cujus Communionem vitabat. *Quod etiam*, inquiunt, *sacratissimis legibus vestris statutum est, nullum posse Judicem esse in causa qua adversarius comprobatur*. Legitur supplex ille Schismaticorum Libellus in Appendice Tomi IX. Annalium *Cardinalis Baronii*. Mauritius Imperator metuens defectionem Provinciæ illius ad Longobardos, cujus periculum Schismatici Episcopi nuntiaverant, Sancto Gregorio prohibuit, ne ullam ipsis ob schisma inferret molestiam. Literis tamen eorum evincere pertinaciam conatus est Pontifex Sanctissimus. Legenda illius Epistola 36. lib. 2. Indict. X. *Ad Episcopos Istriæ* data non ad Episcopos *Hiberniæ*, ut habet inscriptio. Nulli enim tunc erant in Hibernia de tribus Capitulis tumultus: Nec ad Episcopos Iberiæ, ut male quidam augurantur: Tunc enim Iberii seu Hispani a Sede Apostolica nullo erant schismate divulsi.

S. Gregorius Theodelin-

Scripsit etiam ad Theodelindam Longobardorum Reginam Sanctus Gregorius, quæ a Shismaticis seducta, se a Constantii Mediolanensis Episcopi Communione segregave-

dam Reginam a Schismaticorum partibus revocat. rat, quod ille Tria Capitula damnasset. Hanc ad Reginam data est Epistola quarta Libri 3. qua Synodum V. defendit & commendat. Cum autem a Constantio intellexisset Sanctus Pontifex, Synodi V. mentione & commendatione Reginam tunc temporis offendi posse, alias ad ipsam literas dedit, in quibus prudenter siluit de Quinta Synodo. Quatuor autem Synodos Oecumenicas recipere se ac prædicare professus est, dicto illi anathemate, *Qui earumdem quatuor Synodorum, maxime autem Chalcedonensis, de qua quibusdam imperitis hominibus nata est superstitionis occasio, Fidei addere, vel demere præsumit*. Datæ sunt hæ literæ anno 594. Deposuit tandem errorem Theodelinda, cum intellexisset Synodum V. Chalcedonensis fidem Concilii nullatenus convellere. Sed & Secundini Abbatis adversus illam objectiones misit ad Sanctum Gregorium, illas ut dilueret. Qui podagræ doloribus afflictus, prolixiorem, secundum ipsius votum, Epistolam rescribere tunc non valuit, sed Quintæ Synodi Acta ad illam misit, cum Secundino communicanda: ut ex ipsorum lectione cognosceret falsitatem eorum, quæ contra Synodum illam & Sedem Apostolicam effutiebant Schismatici. Id constat ex Epistola VII. lib. XII. data anno 603. Non irriti fuerunt omnino Sancti Gregorii pro extinguendo schismate labores. *Prudentius* enim & *Petrus*, Istriæ Episcopi, & *Firminus* Tergestinus, ad Ecclesiæ unitatem & Sedis Apostolicæ communionem redierunt. Redeuntibus vero præscripta est a Sancto Gregorio Formula possessionis fidei, quam Eminentissimus Annalium Parens in Additionibus ad Tomum IX. scripsit desiderari in Operibus Sancti Gregorii: & eam se accepisse a Nicolao Fabro Viro Clarissimo, quam ibidem inserit. Sed mirum est quod fugerit doctissimum Cardinalem, illam iisdem omnino verbis insertam esse Epistolæ vigesimæ quartæ libri primi, ad Patriarchas datæ.

Severus Aquilejensis Episcopus obiit in Schismate, anno 650. Post ejus mortem Aquilejensis Diœcesis in duos distracta est. Gradensibus enim *Candianus* Ariminensis, Catholicus Antistes ordinatus est, Aquilejensibus vero *Joannes* schismaticus, ut constat ex literis Schismaticorum, quas ex veteri MS. laudat Baronius, ad annum 605.

Oscitantia Baronii. Quamdiu duraverit schisma Istriæ. Schisma Aquilejense ad tempora usque Sergii I. Pontificis durasse, qui anno 678. Summum Pontificatum adeptus est, omnes pene Scriptores asserunt, Bedæ Chronicon secuti, in quo circa tempora *Tiberii Absimari* hæc leguntur: *Synodus Aquilejæ facta, ob imperitiam fidei, V. universale Concilium suscipere diffidit, donec salutaribus B. Papæ Sergii monitis, & ipsa huic cum cæteris Ecclesiis annuere consentit*. Venerabilis Bedæ verba exscripsit Paulus Diaconus, *lib. 6. historiæ Longobardorum, cap.* 14. At Aquilejenses Episcopos, eorumque Suffraganeos ante Sergii Pontificatum Synodum Quintam suscepisse, & ad Ecclesiæ unitatem rediisse, antiquiora & certiora monumenta testantur: Scilicet verba *Maximi* Aquilejensis Archiepiscopi in Synodo Lateranensi sub Sancto Martino Papa, anno 649. celebrata Secretario I. *Contra Theodorum autem & Origenem*, inquit, *in Sancta Quinta Synodo accusator quidem nullus, sed tantummodo eorum conscripta ad accusationem ipsorum & reprehensionem sufficisse noscuntur*. Idem constat ex Synodo Romana sub Agathone, in literis ad Imperatores, quæ recitatæ sunt in Synodo VI. Actione IV. in quibus hæc habentur: *Hoc idem etiam & Sancta Synodus, quæ sub augustæ memoriæ Justiniano Principe in Constantinopoli congregata est, in septimo definitionum capitulo prædicat*. Huic vero Epistolæ Agatho Archiepiscopus Aquilejensis, & Istriæ Episcopi subscripserunt. Redierant igitur ad Ecclesiæ unitatem longe ante Sergii Pontificatum.

ARTICULUS II.

De tumultu Monachorum Scythiæ.

Anno quingentesimo decimo octavo, Justino Imperante, Scythæ Monachi tumultum Constantinopoli non mediocrem excitarunt. Horum Duces erant Leontius Vitaliani Ducis affinis, & Joannes Maxentius, vir eruditione conspicuus. Illi hanc propositionem, *Unus e Trinitate crucifixus est in carne*, non solum propugnabant, sed ab omnibus recipiendam & credendam contendebant ad seditionem usque. Victor Diaconus,

tonius, & plerique alii, novitate propositionis offensi, quam zelo tam præpostero tamque pertinaci inculcantes, innuere videbantur Synodi Chalcedonensis Decreta adversus hæræses recentes non sufficere, ipsis acerrime restiterunt. Interim cum Hormisdæ Pontificis Legati Constantinopolim ad componenda Ecclesiæ Orientalis negotia anno 519. appulissent, Monachi Scythæ Libellum Fidei ipsis obtulerunt, ut hæreseos notam, quam illis inurebant adversarii, a se amolirentur. Hoc libello suam de Christo fidem pluribus exponebant. Eo tamen dicta collineabant omnia, ut hæc propositio reciperetur: *Unus de Trinitate crucifixus est in carne*: Quatuor Synodos Oecumenicas se recipere profitebantur, & imprimis venerandam Synodum Chalcedonensem & omnia scripta Sanctorum Patrum, qui unum & idem secundum horum Conciliorum definitiones senserunt. Anathema dicebant omnibus qui sacra illa Decreta retractarent, aut imperfecta judicarent. *Anathematizamus autem omnes*, inquiunt, *si quis dubitat, aut retractat, aut imperfecta judicat, aut qui ea a fide SS. Patrum æstimat aliena*. Anathemate pariter configebant omnia Scripta Theodori Mopsuesteni, & Nestorii ejus discipuli, & omnes qui similiter illis sapiunt: Eutychem, Dioscorum, Timotheum Ælurum, Petrum Moggum, Petrum Cnaphæum, & Acacium, cum omnibus sectatoribus eorum & successoribus: Communicatores eorum, & complices; aut qui, quacumque sorte, eorum maculantur contagione; aut memorias eorum celebrant qui in ipsa damnatione defuncti sunt, aut innocentes defendunt. Suam postea de Gratia Christi fidem exponebant contra Pelagianorum hæresim, & contra Fausti errorem. Extat hic Libellus *Tomo IV. Bibliothecæ Patrum Editionis Parisiensis*, inter *Joannis Maxentii Opera*. Legati Sedis Apostolicæ Monachos audire nolebant, quia in mandatis acceperant a Summo Pontifice, ne se aliis causis immiscerent ab illa, propter quam ad Urbem Regiam missi erant: Sed ab Imperatore, & a *Vitaliano* Magistro militum faciles ipsis aures præbere sunt coacti. Hoc tandem cum responso importunos Monachos dimiserunt, Imperatore coram & Senatu: *Extra Synodos quatuor, extra Epistolas Papæ Leonis, nec dicimus, nec admittimus quidquid non continetur in prædictis Synodis; aut quod non est scriptum a Papa Leone, non suscipimus*. Ista constant ex suggestione Legatorum ad Hormisdam.

Libellum fidei Legatis Romani Pontificis Scythæ Monachi offerunt.

Responsio Legatorum.

Scythæ Monachi repulsam, quam a Legatis Sedis Apostolicæ passi erant, ægræ ferentes, selectos socios ad *Hormisdam* Pontificem Romam miserunt, Achillem, Joannem, Leontium, & Mauritium. Id ubi Legatis Pontificis innotuit, Relationem omnium quæ illa in Quæstione cum inquietis Monachis gesta erant, ad *Hormisdam* miserunt, ipsum rogantes, ut a nova & periculi plena propositione caveret, ejusque temerarios assertores expelleret. Dioscorus Diaconus Legatorum unus, hæc scripsit: „ Insidiator antiquus „ suscitavit Monachos de Scythia, qui de domo Magistri Militum Vitaliani sunt, omnium Christianorum votis adversari, quorum inquietudo non parvas moras generavit „ unitati Ecclesiarum. Isti Monachi Romam festinant, sperantes aliqua Capitula a Beatitudine vestra confirmari. Est in ipsis inter cætera ubi volunt dicere, unum de Trinitate crucifixum: Quod nec est in Sanctis Synodis dictum, nec in Epistolis S. Papæ „ Leonis, nec in consuetudine Ecclesiastica. Quod si permittitur fieri, mihi videtur „ dissensiones & scandala non mediocria nasci inter Ecclesias. Istud Anastasius Imperator magnopere Catholicis imponere festinavit: Istud & Eutychetis discipuli in Synodo Chalcedonensi proposuerunt. Quia quotiescumque Patres de Dei Filio Domino nostro Jesu Christo disputaverunt, Filium Dei Verbum Homousion Patri dixerunt. Iste „ autem sermo ideo numquam est a Patribus introductus, quia proculdubio Catholicæ „ Fidei minime poterat convenire .... Unde sanum mihi videtur, & utile, & ad pacem Ecclesiarum conveniens, nihil aliud responsum dari, nisi, sufficit Sanctum Chalcedonense Concilium, in quo & aliæ Synodi continentur: sufficiunt Epistolæ Papæ Leonis, quas Synodus confirmavit. Novitatem in Ecclesia introducere nec volumus, nec „ debemus. Est in propositione eorum callida & hæc dicere: Nos Synodum Chalcedonensem suscepimus: Hoc speramus, ut jubeatis nobis eam exponere, quia non sufficit sic quomodo est exposita contra Hæresim Nestorianam: Non quasi non intelligentes, nisi conantes per subtilitatem ad hoc nos adducere, ut disputetur de Synodo „ Chalcedonensi. Quod si factum fuerit, dubia & infirma ostenditur, & hæreticorum

Monachi Scythæ mittunt Oratores ad Hormisdam.

Relatio Legatorum ad Pontificem.

„ omnium patuit errori. Inter alia, si post Synodum Chalcedonensem, si post Epistolas Papæ Leonis, si post Libellos quos dederunt & dant Episcopi, & per ipsos satisfecerunt Sedi Apostolicæ, iterum aliquid novum addatur; sic mihi videtur quia quidquid factum est, destruitur. *Legati vero conjunctim ita scripserunt*. Si voluerit Dominus noster qualemvis novitatem scribere, pejus erit illud vitium, quam illud quod factum est per Eutychetem. Sufficere debet Ecclesiæ, quod per sexaginta annos ab Eutychete usque modo sustinuit.

Scripsit etiam ad Pontificem *Justinianus*, Magister Militum & Comes, qui post Justinum imperavit, adversus Monachos Scythas, his verbis: *Quoniam comperimus quosdam nomine Monachos, quibus magis discordia in studio est, quam charitas & pax Dei, cupientes quædam perturbare, ad Angelum vestrum hinc discedentes iter arripuisse: quos Beatitudo vestra, præsentibus scriptis causam livoris eorum cognoscens, ita ut merentur, suscipere, & a se longe pellere dignetur: quoniam vaniloquia ipsorum festinantium novitates introducere in Ecclesia quod neque quatuor Synodi venerabiles, neque S. Leonis Papæ Epistolæ continere noscuntur, in omni loco turbas excitare videntur.*

Hormisdas causæ cognitionem vult delegare Patriarchæ Constantinopolitano. Pro Monachis scribunt Vitalianus & Justinianus.

Hormisdas Pontifex decrevit Monachos remittere Constantinopolim, causæque ipsorum cognoscendæ delegare Joannem Constantinopolitanum Archipræsulem, ut discimus ex literis Dioscori, unius ex Legatis, ad *Hormisdam* scriptis Idibus Octobris. Id vero Legatis Pontificiis fuit minime gratum, quibus Joannes in Monachos propensior videbatur, in partes tractus a Vitaliano Magistro Militum. Interim *Justinianus* ab eodem *Vitaliano* Scythis Monachis conciliatus, ipsorum ex accusatione patronus evasit, atque in illorum gratiam una cum ipso scripsit ad *Hormisdam*. Pontifex obscuræ & ambiguæ causæ cognitionem ad redituum usque Legatorum suspendit. At Monachorum Oratores diuturnioris in Urbe moræ impatientes, clam se Roma subducere tentarunt; fugissentque, nisi monitus Pontifex eos custodiri jussisset. Id constat ex Epistola 63. *Hormisdæ* ad Legatos data. Anno 520. Justinianus causæ Scytharum Monachorum jam addictissimus, in gratiam ipsorum iterum rescripsit ad *Hormisdam*, rogans ut Sedis Apostolicæ auctoritate & Oraculo hancce controversiam finiret, decerneretque an ista suscipienda esset propositio, *Unus de Trinitate carne crucifixus est*: sive, *Christus Filius Dei, pro nostra salute carne crucifixus, unus est de Trinitate*. Totam hac in quæstione dissensionem in verbis esse: *Nam sensus*, inquit, *inter Catholicos omnes unus esse probatur*. Scythas Monachos pro traditione Patrum ad Sedem Apostolicam accessisse scribit: quibus ut faveat, precatur. *Quia vero dictum est*, inquit, *Scythicos* Monachos *hac ratione ad Sedem vestram accessisse pro traditione Patrum, & ordine Regularum, præbito eis responso, nihil formidante, ad nos cum vestris literis jubete remittere.*

Rogant Hormisdam ut sententiam dicat de propositione, Unus de Trinitate crucifixus est carne, *quam Monachi tuebantur.*

His literis *Hormisdam* respondit *Epistola* 67. Scythas Monachos allegasse plurima, quæ indiscussa relinquere non poterat; quam ob rem se eos in Urbe detinere ad reditum usque Legatorum. Justinianum etiam hac Epistola rogavit, ut *Victorem* Diaconum, cujus fidem hi Monachi vehementer accusabant, vel alios qui perversa forsan objiciebant quæstiones, Jussione Imperatoris ad Urbem dirigi curaret, ut causa plene posset cognosci.

Monachi in partes trahunt Africanos Episcopos pro Fide in Sardinia exules.

Dum coram Apostolica Sede pendebat Monachorum Scytharum controversia, nobiles illi causæ suæ Patronos & suffragatores quæsierunt, Africanos Episcopos sanctitatis & doctrinæ fama celebres, qui a *Trasamundo* VVandalorum Rege Ariano in Sardiniam exules fuerant deportati. Ad eos itaque Fidei suæ professionem Libro *de incarnatione & Gratia* expositam, per *Joannem Diaconum* transmiserunt. Librum scripsit *Petrus Diaconus*, eorum, quos miserant Romam, doctissimus, cui & primo loco subscripsit.

Librum de Incarnatione & Gratia *scribunt ad Sanctos illos Præsules.*

In præfatione Libelli ita scribunt: *Utile & pernecessarium, sanctisque Dei Ecclesiis specialiter credimus profuturum, ea quæ de Incarnatione & dispensatione divina nobiscum universæ Sanctæ Ecclesiæ Orientalium contra Hæreticos defendunt, Sanctitati vestræ suggerere, atque de his consensum vestræ Beatitudinis suppliciter promereri*. Et infra: *Unde suppliciter petimus & obsecramus Beatitudinem vestram, quatenus diligenti examinatione, ea quæ inferius continentur, discutientes (ut decet verissimos & intrepidos Christi Prædicatores) scriptis sententiam vestram nobis patefacere jubeatis: Ut si*

Deo

Deo præstante, Catholicæ fidei conveniens, & Apostolicis traditionibus, nostra apud vos (sicut non diffidimus) fuerit expositio comprobata, & facile tantorum virorum, probatissimorumque Sacerdotum auctoritate muniti; iniqua loquentium ora obstruere valebimus, & in fide Sanctorum Patrum perseverantes, Deo qui nos sanctimonii sui confessione glorificavit, gratias referamus, Domini Sanctissimi, & Deo dignissimi.

Eo in libro usque ad caput sextum, suam de persona Domini nostri Jesu Christi Fidem exponunt. *Capite* 4. propositionem controversam explicant & propugnant. A capite sexto usque ad finem libri, suam de Gratia & libero Arbitrio fidem ac sententiam aperiunt contra Pelagianos & Semipelagianos, eorumque præsertim ducem *Faustum Rejensem*.

Ut primum Scytharum Monachorum Libellum accepere Africani Episcopi, qui in Sardinia propter Christi confessionem exules degebant, numero quindecim, eorum Fidem commendarunt, Libellumque approbarunt velut Synodo facta, alterumque ad ipsos Librum scripserunt ejusdem argumenti, *De Incarnatione & Gratia Domini Nostri Jesu Christi*. Quem omnium nomine lucubravit *Sanctus Fulgentius*, initio Libri Monachorum Scytharum Fidem commendans, his verbis: *Beatus Frater noster Joannes Diaconus a vestra Societate directus literas nobis, quas misistis, exhibuit, quibus recensitis, vestram simul alacres & Fidem cognovimus & salutem; immo in agnitione Fidei vestra nobis salus innotuit.* *Episcopi Africani Monachorum Scytharum Fidem librumque approbant.*

Interea cum Scythæ Monachi Romæ usque ad Legatorum ex Oriente reditum ab Hormisda detenti, Dioscorum Legatorum unum, quem semper infensissimum causæ suæ fuerant experti, Romæ prope diem adfuturum accepissent, seque illius auctoritate apud *Hormisdam* intelligerint opprimendos, ex Urbe evaserunt, appensis ad Principum statuas Libellis, quibus eorum de persona Christi, & de Gratia fides continebatur. *Scythæ Monachi clam ex Urbe fugiunt.* Quin etiam ad easdem statuas ipsos exclamasse querulis vocibus, ut populum Romanum flecterent ad commiserationem, testatur *Hormisdas* in Epistola ad *Possessorem* Episcopum Africanum? in qua eorum superbiam, in novis quæstionibus movendis pertinaciam, & proclivem ad turbas indolem describit. *Quorumdam*, inquit, *Scytharum, qui Monachos præferebant specie, non veritate, professione, non opere, subtili tectas calliditate versutias, & sub religionis obtentu famulantia odiis suis venena pertulimus, studentes eos ab interno vulnere medicabilis patientiæ moderamine sanare, Beati Pauli monita non tacentes*: Noli verbis contendere: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. *Scythæ Monachi pertinaces & ad seditionem proclives.* „ Sed quando virus, quod viscera penetravit, evellitur? Quando corda male „ sibi credula veritatis obtemperant institutis? Quando induit obedientiæ humilitatem „ opinionibus suis vallata superbia? Quando acquiescunt paci, contentionum studiis as„ sueti, sola certamina amantes de Religione captare, & mandata negligere? Numquam „ apud eos charitas novo commendata præcepto; numquam pax Dominico relicta di„ scessu; una pertinacis cura propositi, rationi velle imperare, non credere; contem„ ptores auctoritatum Veterum, novarum cupidi quæstionum; solam putantes scientiæ „ rectam viam, qualibet conceptam facilitate Sententiam: eousque tumoris elati, ut „ ad arbitrium suum utriusque orbis putent inclinandum esse judicium: nec in nu„ mero Fidelium deputantes sequaces traditionis paternæ, si suæ viderint cedere nolle „ sententiæ: Docti crimina serere: obtrectationum venena componere, integrum Ec„ clesiæ corpus odisse, seditiones instruere, invidiam concitare, & pro obedientia, quæ „ in Cœnobiis principatum Regularis obtinet Disciplinæ, obstinationem pertinacis ama„ re superbiæ. Non illos potuimus monitis, non mansuetudine, non auctoritate com„ primere. In publicum usque prodiere conventum, circa Regum etiam statuas in„ clamantes: Et nisi Fidelis populi constantia restitisset, per diabolicæ semina nefanda „ zizaniæ apud illos dissensionem & discordiam commovissent, per quos, adjutorio „ Dei, de Religione eorum est pulsa dissensio. De eis sero probavimus prophetica A„ postolum voce dixisse: In novissimis diebus instare tempora periculosa, & fore ho„ mines sui tantum amatores, habentes formam pietatis, virtutem autem ejus abnegan„ tes: itaque esse vitandos. *1. Timoth. 1.*

Hormisdæ Epistolam, ubi primum vulgata est, scripto lacessivit *Joannes Maxentius*, *Hormisdæ Epistolam*

Scripto laceſſit Joannes Maxentius. & quæ in ea contra Scythas Monachos exarata erant, refutare aggreſſus eſt ſtylo petulanti: negans eam eſſe Romani Pontificis, ſed ab Hæreticis venerando ipſius nomini ſuppoſitam fingens, ut liberius in Epiſtolæ Auctorem inveheretur. „ Ambigo, *inquit*, „ quomodo illæ Sacerdotales literæ approbandæ ſint, quæ nulla luce radiant veritatis, nec aliquam in ſe doctrinæ continent rationem. Nam qui quemlibet quaſi errantem objurgat, nec inſtruit quid ſequatur, non benevolus Doctor oſtenditur, ſed „ criminator invidus denotatur. Unde non eſt facile credendum, hanc eſſe Epiſtolam „ cujus fertur nomine titulata . . . . . Auctorem hujus Epiſtolæ Hæreticum eſſe, „ quiſquis ille eſt, & inimicum Catholicæ veritatis, non eſt dubium . . . . . Nam „ & ipſi Hæretici ad hoc ubique hanc ipſam, cui reſpondemus, Epiſtolam proferunt, „ quatenus & ſæpe dictis Monachis invidiam concitent, & omnes, quaſi ex auctoritate ejuſdem Romani Epiſcopi, prohibeantur Chriſtum Filium Dei unum confiteri ex „ Trinitate. Sed quis hanc ſententiam Catholicam non eſſe auſus eſt profiteri, quam „ univerſa veneratur & amplectitur Dei Eccleſia? Confidenter etenim dicere audeo, „ non quod ſi per Epiſtolam, ſed quod ſi viva voce hic in præſenti poſitus idem Romanus prohiberet Epiſcopus Chriſtum Filium Dei unum confiteri ex Sancta & individua Trinitate, numquam eidem Dei Eccleſia acquieſceret: Numquam ut Epiſcopum Catholicum veneraretur, ſed omnino ut hæreticum penitus execraretur. Quia „ quiſquis hoc non confitetur, non eſt dubium quod Neſtorianæ perfidiæ tenebris excœcatus, quartum & extraneum a Sancta & ineffabili Trinitate Eum, qui pro nobis crucem ſuſtinuit, prædicare contendat. Verumtamen ſive ab hoc, ſive a quolibet alio, hæc ſit ſcripta Epiſtola, non eſt dubium Auctorem ejus eſſe hæreticum, „ qui contentionem verborum, & ſubverſionem audientium judicat, Chriſtum Filium „ Dei vivi unum fateri ex Trinitate." Sic integram Hormiſdæ Epiſtolam, ad minimum uſque apicem, refellit. *Poſſeſſorem*, ad quem ſcripta eſt, & *Dioſcorum*, unum ex Legatis Pontificis, ut Hæreticos palam traducit. *Hormiſdam* ipſum, tacito ejus nomine, Pelagiani erroris inſimulat, hæc Ep. ipſius verba maligne interpretatus: *Proficimus inter adverſantes propriis bonis, ſi non involvamur erroribus alienis*. Quorum occaſione verborum, ſic in Epiſtolæ Auctorem declamat Joannes Maxentius: *Callide tuam niteris occultare perfidiam: ſed te ſplendore ſuo detegit Catholica Veritas, & juxta cætera mala, etiam ſuperbiſſimæ Pelagianæ perfidiæ involutum erroribus cunctorum oculis anteponit: Qui inter adverſantes, non Dei munere, ſed propriis bonis proficere poſſe tumida elatione confidis*. Sed invidioſa eſt hæc verborum Hormiſdæ interpretatio, & putida calumnia ipſi a *Maxentio* illata. Propria namque bona; non Dei donis, quod Pelagianum eſſet, ſed erroribus alienis opponit Hormiſdas: Unde bona illa ita noſtra vocavit, ut etiam a Deo donata eſſe crederet. Quæſtio eſt inter Eruditos utrum Joannes Maxentius, & alii Monachi Scythæ, Eutychiani fuerint. Hanc ipſis notam inurit *Cardinalis Baronius* Tomo VII. Annalium ad annum Chriſti 519. & 520. Sed Eminentiſſimo Scriptori non poſſum aſſentiri: nam firmiſſimis argumentis mihi perſuaſum eſt, ipſos integerrimæ Fidei fuiſſe, quæ in Diſſertatione ſingulari *de Fide Scytharum Monachorum*, proferam.

Joannes Maxentius Hormiſdam Pelagiani erroris maligne inſimulat.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

QUid expectas lector? Baſnagium ne abblandientem Romano Pontifici Hormiſdæ in cauſa Monachorum Scythiæ, objurgantemque rixoſos Monachos audentes in ſupremum Principem ſuum reniti? Nihil profecto minus; Hormiſdam inducit Monachos innoxios injuria inſectantem; Legatoſque Pontificios viros graves Pontifici minus fideliter exponentes ſenſa ac verba Monachorum: Ac in Hormiſda quidem reprehendendam cenſet barbaram illam Monachorum ex urbe ejectionem, tamquam ſi eſſent hæretici, cum reipſa nihil niſi Catholicum ſentirent ac docerent. Ex Legatis vero Dorotheum hanc Monachorum ſententiam detuliſſe ad Pontificem animadvertit: *Unus de Trinita-*

te

te passus; cum boni illi Scythæ aliquid aliud verbis illis adjicerent quod hæresis suspicionem omnem amovebat: dicebant enim: *unum de Trinitate passum esse in carne*; ex eo enim additamento *in carne* fiebat, ut divinam ab humana naturam distinguerent, perpessionemque dolorum humanæ, nequaquam vero divinæ tribuerent. Hæc Basnagius, cujus accusationes inde profectas judico quod non satis distingueret inter dogma aut sententiam Monachorum, ejusque expositionem. Orthodoxe profecto sententiam illam exposuisse suam Monachos illos admitto, utque ita exponerent addere necessarium duxerunt illud: *in carne*, quo omnem a se Eutychianismi suspicionem amoverent. At quam prædicabant, passimque usurpabant sententia ita concepta erat, ut Dorotheus retulit ad Pontificem: *Unus de Trinitate passus est*. Ita scripsit Hormisdæ non Dorotheus tantummodo in sua epistola; sed & cæteri etiam Papæ Legati in *suggestione* ad Hormisdam apud Labbeum To. V. pag. 647. Tritolius pariter, a Fausto quodam consultum se dicit quid sentiret de Monachis, qui *unum de Trinitate prædicant crucifixum*.

Quid vero peccavit Hormisdas, dum Monachos a se repulit, sententiamque illorum rejecit? Notat utique recta illos sentire de fide; nec in celebri ad Possessorem epistola quidquam contra orthodoxiam illorum mutit. Sed acquiescendum clamoribus illorum negavit, quod contenderent sententiam illam ita retinendam esse, ut fidei dogmata cætera; atque ita passim usurpandum a Catholicis asserebant. Negat Hormisdas hanc statuit; quod nova esset, nusquam antehac vel raro a necessitatem; quin & supprimi sententiam hanc Patribus usurpata. Omne novum in fide suspectum esse; illud præsertim dictum, quod Eutychiani ad se trahere facile possent; iisdemque verbis, quæ Catholici orthodoxa judicabant, hæretici prava sua dogmata facile expressissent.

Nota.

Volens nolens ipse maledicentissimus Maxentius, qui Hormisdæ epistolam tamquam auctoris hæretici traducit, ostendit, in nullum errorem Hormisdam impegisse. Primo in eodem suo scripto fatetur nil determinasse quoad Scytharum Monachorum propositionem: *Quod Monachis*, ait, *responsum quærentibus Romanus Episcopus dare omnino distulerit, eosdemque post multa pericula maris, longique itineris vexationem, necnon etiam prolixi temporis afflictionem, quo eos apud se detinuit vacuos & sine ullo effectu ad has partes venire compulerit, quod omnibus pene Catholicis notum est, nec ipsi queunt hæretici denegare ... Si, ut dicit, rationi congruit respondere consultus, cur ipse nullatenus acquievit dare responsum interrogatus?* Sed & ostendi a Monachorum propositione alienum non fuisse; cum ipsis etenim constantissime suam propositionem propugnantibus communionem non abscidit: *Absit*, ait, *ut ex qualibet parte Catholicæ professioni Romanus Episcopus contradicat. Numquam enim Scytharum Monachos, quos non simplici sermone, sed etiam scriptis Christum filium Dei unum ex Trinitate noverat confiteri, per quatuordecim penes menses, quamdiu eos ibi detinuit, communicare sibi permisisset, si, ut hæretici volunt, hanc prædicationem Catholicæ fidei contrariam judicaret*. Prosequitur deinde narrare Hormisdam graviter in Dioscorum legatum suum Constantinopoli degentem animadverti mandasse, nisi confessus esset *Christum Dei, qui pro nobis passus est in carne, unum ex sancta & individua Trinitate*.

Cæterum Hormisda prudentissime distulit quoad præfatam propositionem respondere. Cum conflictatio inter catholicos esset absque fidei discrimine, solum enim in vocibus discordia versabatur, supersedendum optime duxit, usque dum ex ipso hinc inde scribentium conflictu propositionum veritas elucesceret, ne dum intempestiva prodiisset definitio, periculum esset, quod aliqui ab Ecclesiæ unitate scinderentur. Consulendi Ferrandus Diaconus *ep. ad Sever. Scholast.* & Vigilius *l. 2. contr. Eutych.* Videnda etiam quæ dixi de Papæ definientis infallibilitate §. II.

AR-

ARTICULUS III.

De Corrupticolis, Phantasiastis, Agnœtis, & Tritheitis.

Corrupticolarum & Phantasiastarum origo, Auctores, errores.

I. CUM Dioscoro Juniore defuncto, *Timotheus Asterius*, Hæreticus Acephalus, Ecclesiæ Alexandrinæ Episcopatum suscepisset, & *Severum* ac *Julianum Halicarnasseum* profugos lubenti ac benevolo suscepisset animo, anno circiter 519. *Corrupticolarum & Incorrupticolarum* seu *Phantasiastarum* Sectæ emerserunt. Cum enim a Severo sciscitatus esset Monachus quidam, An Christi Domini corpus corruptibile fuisset, an corruptionis expers; ille corruptibile a SS. Patribus asseri respondit. Hoc audito, quidam Alexandrinorum Julianum Halicarnassensem interrogarunt quid ea de quæstione sentiret. Hic SS. Patres e contrario corpus Christi incorruptibile asserere dixit. Uterque suam opinionem statuere, & adversarium scriptis lacessere cœpit. Hinc duæ natæ Sectæ, quarum altera Corruptioclarum dicta est, altera Incorrupticolarum seu Phantasiastarum. Hæc autem quæstio de Corruptibili & Incorruptibili, non ad mortalitatem vel immortalitatem, neque ad resolutionem in elementa, vel contrariam constantiam pertinebat: Nam & ipsi Eutychiani semper professi sunt Christi corpus hujusmodi corruptioni non fuisse obnoxium. Id unum in controversiam vocabatur: An Christi corpus perinde ac nostrum detrimenta pateretur propter quæ reparanda esuriret, sitiret, fatigaretur, opusque haberet cibo, potu, requie, ad reficiendas vires: an vero specie tenus affectiones istas pateretur, solaque œconomia, quemadmodum post resurrectionem. Ita statum controversiæ explicat Nicephorus *lib.* 17. *Historiæ Ecclesiasticæ, cap.* 29. Corrupticolarum, & Phantasiastarum novum Schisma *Theodosius* & *Gajanus* foverunt: ille Theodoræ Augustæ, hic Monachorum populique studiis Alexandrinam in Sedem post Timotheum Asterium evectus. Corrupticolarum factio, Theodosio: Phantasiastarum, Gajano adhærebat. Fax uterque fuit popularis seditionis quæ ad cædes usque & domorum incendia exarsit. Lege Liberatum in *Breviario, cap.* 20. & Leontium libro *De Sectis, Actione V.*

Origo, Auctor, & error Agnoetarum.

II. Dum hæc Alexandriæ ferveret de Corruptibili & Incorruptibili contentio, Timotheum Alexandrinum Episcopum Themistius Diaconus interrogavit, An Christus ignorasset aliqua, siquidem fuit corruptioni obnoxius. Id Timotheus negavit. A cujus communione deficiens Themistius, & ignorantiam Christo adscribere perseverans, Agnoetarum Sectam condidit, qui etiam Themistiani ab Auctore dicti sunt. De his lege Liberatum, *cap.* 20. *Breviarii*, Sophronium Patriarcham Hierosolymitanum in Epistola ad *Sergium* Constantinopolitanum lecta in Sexta Synodo, *Actione* XI. Leontium lib. *De Sectis, Actione V.* Nicephorum libro 18. *Historiæ Ecclesiasticæ*, cap. 50. Agnoetarum errorem confutavit Eulogius Alexandrinus Patriarcha, de cujus Operibus lege Photium, *in Bibliotheca Cod. CCXXX.* Eulogii Scripta adversus Agnoetas approbavit S. Gregorius Magnus *Ep.* 42. *lib.* 8. ad ipsum data. In eo tamen posita non erat eorum Hæresis, quod ignorantiam Christo, ut homo est, tribuerent, sed quod Christum penitus ignorasse dicerent, quæ ejus nesciebat humanitas: quia unam tantum in Christo naturam compositam agnoscebant. Bellarminus Agnoetarum errorem male refert, *lib.* 4. *de Christo, cap.* 1. asserens hanc fuisse illorum Hæresim, quod diei Judicii ignorantiam, non Divinitati Christi, sed ejus animæ tribuebant. Refellitur autem ex Leontio, *lib. de Sectis, Actione X.* ex S. Isidoro, *lib.* 8. *Originum, cap.* 5. & ex S. Joanne Damasceno *lib. de Hæresibus.*

Ipsorum errorem Bellarminus non recte refert.

Bellarminus emendatur. Tritheitarum Auctor & error;

III. *Tritheitarum* Secta orta est, quo tempore Theodosius Alexandrinus Episcopus, Sede sua pulsus, Constantinopoli morabatur. Hujus Auctor fuit *Joannes Grammaticus* cognomento *Philoponus*, ex Eutychianorum castris. Qui cum adversus Catholicos contenderet, eo tandem vi & consequentia disputationis abreptus est, ut tres in Divinitate naturas, sicut tres hypostases inesse assereret. Nam cum ita ratiocinaretur: Si naturæ duæ sunt in Christo, sequitur duas esse in eodem hypostases. Responderunt Catholici: Id non esse consequens, cum non idem sint omnino natura & hypostasis: alioqui

qui tres fore in Divinitate naturas, quemadmodum tres hypostases. Hanc legitimam esse consecutionem Philoponus admisit, & profitendum contendit, esse tres in Sacrosancta Trinitate naturas. Hunc autem errorem ex Aristotelis hausit Philosophia. Docet enim Aristoteles, individuorum & particulares esse substantias, & unam communem. Sic igitur & Philoponus ajebat esse tres particulares in Sancta Trinitate substantias & unam communem. Ista constant ex Leontio lib. *de Sectis Actione V.* De ejusdem Philoponi subtilibus nugis lege Nicephorum, *lib. XVIII. Historiæ Ecclesiasticæ, c. XLVII.* Idem Philoponus Resurrectionem corporum negavit: & adversus eamdem scripsit, quem Theodosius, Conon, Eugenius, & Themistius Eutychianæ pariter Sectæ homines, acerrimis invectivis confutarunt (ex Photio *in Bibliotheca, Cod.* 21. 22. *&* 23.

ARTICULUS IV.

De Monachis Acœmetis.

Acœmetæ Monachi, id est, *insomnes*, ita nuncupati, quod in tres turmas distributi, ac per vices sibi succedentes, diu noctuque divinas laudes in Ecclesia, sine intermissione canerent; cum Scythis Monachis acerrime restitissent, ac paulatim refrigerata, quæ in istos concitata fuerat, invidia, eorum causam superiorem evadere, & Episcopis, necnon Imperatori Justiniano, propositionem ab ipsis tanta contentione assertam: *Unus de Trinitate passus est carne*, jam probari cernerent, æmulatione quadam accensi, Legatos ad Joannem II. Romanum Pontificem miserunt *Cyrum & Eulogium*, qui opinionem, seu potius errorem, in quem æstu pugnæ abrepti erant, apud Sedem Apostolicam defenderent, ejusque approbationem a Summo Pontifice impetrarent. In eo autem error ipsorum versabatur, quod negarent *Unum de Trinitate incarnatum & carne passum, & Beatam Mariam vere & proprie esse Dei genitricem*. Adversus illos Monachos misit Justinianus Romam *Hypatium* Ephesiorum Episcopum, & *Demetrium a Philippis*, qui Sedem Apostolicam consulerent his de quæstionibus, & Fidem Imperatoris, immo totius Orientalis Ecclesiæ, in ipsius ad Romanum Pontificem Epistola expositam, approbari obtinerent. Data est hæc Epistola anno Christi 553. Acceptis Imperatoris literis, & audita legatione, Summus Pontifex controversiæ istius cognitionem suscepit: & Fidei professionem literis Imperatoris insertam approbavit, commendavitque, necnon Edictum fidei quod ante missam legationem promulgaverat, ne Acœmetarum legati, aliquam ipsi calumniam struerent. *Proinde*, inquit, *Serenitatis vestræ apices per Hypatium atque Demetrium sanctissimos viros, Fratres & Coepiscopos meos reverentia consueta suscepimus: quorum etiam relatione comperimus, quod fidelibus populis proposuistis Edictum amore fidei pro submovenda hæreticorum intentione secundum Apostolicam Doctrinam, fratrum & Coepiscoporum nostrorum interveniente consensu: quod quia Apostolicæ Doctrinæ convenit, nostra auctoritate confirmamus.* Acœmetas vero Monachos obstinato animo perseverantes in errore, communione privavit, nisi ad saniorem mentem redirent. Id constat ex Epistola Joannis II. ad Justinianum data VIII. Kalendas Aprilis, anno 554. *In quibus*, inquit, *observantes ea quæ ab ipsorum sunt statuta Pontifice, eos minime in nostra communione suscepimus, & ab omni Ecclesia Catholica esse jussimus alienos; nisi errore damnato, doctrinam nostram quantocius sequi, habita regulari professione, signaverint.*

Acœmetæ Scythas Monachos fervidius impugnantes in Hæresim labuntur.

Jo. II. R. P. professionem & Edictum fidei ab Imperatore missum approbat, & Monachos Acœmetas a communione removet.

Epistola Jo. II. ad Justinianum.

Alteram eodem anno hac ipsa de causa Epistolam Summus Pontifex ad Senatores Avienum, Liberium, aliosque dedit: in qua tres sibi ab Imperatore propositas quæstiones testatur, de quibus orta erant certamina. Prima erat: *Utrum unus ex Trinitate Christus & Deus noster dici possit: Hoc est, una de tribus personis Sanctæ Trinitatis persona?* Secunda: *An Deus Christus carne pertulerit, impassibili deitate?* Tertia: *An proprie & veraciter Mater Domini Dei nostri Christi Maria semper Virgo debeat appellari?* Quas propositiones tamquam Catholicæ Fidei consentaneas se probasse scribit, easdemque subjectis Scripturæ Sacræ & SS. Patrum testimoniis confirmat. Ipsos denique de Acœmetarum damnatione certiores facit. *Acœmetas vero*, inquit, *qui se monachos dicunt*

Altera ad Senatores.

Acœmetæ damnati ut Nestoriani.

cunt, qui Nestoriani evidenter apparuerunt, Romana etiam damnat Ecclesia; a quibus vos, propter Canonem qui excommunicatis Christianum nec loqui, nec communicare permittit, diligentia Pastorali admonere non desino, ut eorum etiam simplicem collocutionem vitetis, nihilque vobis cum eis æstimetis esse commune.

Facundus discrimen aliquod innuit inter eorum & Nestorianorum errorum.

Acœmetas a Nestorianis aliquo intervallo distare Facundus existimavit, quod isti has propositiones: *Unus de Trinitate incarnatus est, & crucifixus. Et Beata Virgo est Deipara*, penitus falsas esse contenderent: illi autem veras esse faterentur, & Nestorium eas negantem jure merito fuisse damnatum, sed proprie veras esse negarent. *Insinuandum vero est* (inquit Facundus lib. 1. c. 4.) *quod hanc quoque confessionem, qua Beatam Mariam vere & proprie dicimus Matrem Dei, quidam etiam communicantes Ecclesiæ putent non debere suscipi, cum Nestorium fateantur, propter quod eam Matrem negabat, debuisse damnari. Quibus, antequam Nestorianis respondeamus, respondendum puto: Quod omnino stultum ac turpe sit, & condemnationem probare Nestorii, & Beatam Mariam negare, quod vere & proprie sit Mater Dei: Nam si qua hinc esse potuit quæstio, cum ipso Nestorio simul exclusa est, qui eam Matrem Dei esse negabat, &c.* Quamobrem pertinaces in illis propositionibus negandis Acœmetas Joannes II. pro Nestorianis hæreticis jure damnavit.

CAPUT IV.

De Auctoribus Ecclesiasticis VI. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Ruricio, Paschasio, Procopio Gazæo, & Avito.

I. SÆculo VI. doctrina claruerunt Ruricius Senior *Lemovicensis Episcopus*, ad quem Sanctus Cæsarius Arelatensis, Apollinaris Sidonius, Faustus Rejensis, aliique celebres Episcopi Epistolas dederunt, cujus cum laude meminit & Venantius Fortunatus. Ruricii Epistolarum ad varios scriptarum libros duos edidit Henricus Canisius *Tom. V. Antiquæ Lectionis*, qui etiam inserti sunt Tomo VIII. Bibliothecæ Maximæ Patrum Lugdunensis.

II. Paschasius Romanæ Ecclesiæ *Diaconus* sanctissimus, cujus animam S. Germanus Capuanus Episcopus Purgatorii pœnis addictam vidit, quod Laurentio Antipapæ in Schismate ex ignorantia favisset; libros edidit duos *de Spiritu Sancto*, sanam & luculentam doctrinam continentes, qui Bibliothecis Patrum inserti sunt. Laudatur a S. Gregorio Magno, *lib. 4. Dialogorum, cap. 1.*

III. Procopius Gazæus de quo Photius Codice 160. 206. & 207. in plurimos Scripturæ Sacræ libros Commentarios edidit. Ab isto longe diversus est Procopius historicus.

IV. Avitus, Isicii Senatoris, ac postea Viennensis Archiepiscopi filius, Aviti Imperatoris Romani nepos, Apollinaris Valentini Episcopi frater, Viennensis post Patrem Archipræsul Sanctissimus, cujus fide, industria, atque admirabili doctrina ab infestatione Arianæ hæresis Galliæ defensæ sunt (inquit Martyrologium Romanum die V. Februarii) non minus doctrina, & facundia, quam sanctitate floruit. Hunc laudibus meritis exornarunt Ennodius Ticinensis in Vita Beati Epiphanii Ticinensis Episcopi, Gregorius Turonensis *lib. 2. Historiæ Francorum, cap. 34.* Sanctus Isidorus Hispalensis *libro de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus, cap. 23.* Agobardus Lugdunensis Episcopus, *Adversus legem Gundobadi*, Florus ejusdem Ecclesiæ Diaconus, Ado Viennensis in Chronico, Ætate VI. Ejus Epistolas, Homiliarum, & Opusculorum Fragmenta, Poemata, editionis honore donavit, & eruditis Notis illustravit *P. Sirmondus*. Inserta sunt Tomo IX. Bibliothecæ Patrum Lugdunensis.

AR.

ARTICULUS II.

De Ennodio, Boetio, Joanne Maxentio, Gilda Sapiente, & Dionysio Exiguo.

I. ENnodius Ticinensis Diaconus, ac deinde Episcopus, sub Symmacho, & Hormisda Pontificibus Maximis floruit. Symmachi Synodique causam contra schismaticos calumniatores egregie defendit, quam ob rem a Synodo V. Romana honorificentissimo elogio ornatus est, ejusque *Apologeticus* Synodali auctoritate donatus. Hormisdæ vero Papæ gemina Legatione ad Anastasium Imperatorem functus Fidei Orthodoxæ causa, spectatæ virtutis & constantiæ speciem dedit, multas pro Ecclesia passus molestias. Hunc ut Sanctum Confessorem laudant Nicolaus I. in Epistola ad Michaelem Augustum, Joannes VII. *Epistola VIII. ad Bercarium Abbatem*, Gregorius VII. in Dictatu, si tamen istius *Dictatus* Auctor est. Inter Sanctos Christi Confessores anniversariis honoribus colitur 16. Kal. Augustas, quo die receptus in cœlum est, anno Domini 521. Ennodii Epistolarum libros novem, & varia Opuscula edidit doctissimus *Sirmondus*. Inserta sunt Tomo IX. Bibliothecæ Patrum Lugdunensis Editionis.

II. Boetius vir nobilissimus, religiosissimus, doctissimus, sub Theodorico Italiæ Rege Consul, cujus jussu occubuit anno 524. die 23. Octobris, ut *Marius Aventicensis* Episcopus *in Chronico* testatur. Ennodio Ticinensi & Cassiodoro, necessitudine conjunctum, ipsorum Epistolæ testantur. De ipso Honorius Augustodunensis *libello 3. de Scriptoribus Ecclesiasticis*, *cap.* 32. & Sigebertus *cap.* 37. Indicem ejus Operum Possevinus in Apparatu sacro, Bellarminus & Labbeus in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis exhibent. Librum ipsius *de Trinitate* dignum judicavit S. Thomas quem Commentariis illustraret. Ejus laudes prædicat Rex Theodoricus in Epistola ad ipsum data, apud Cassiodorum, lib. 1. Variarum 45. *Sic Athenienſium Scholas longe positus introisti; Sic palliatorum choris miscuisti togam, ut Græcorum dogmata doctrinam feceris esse Romanam. Didicisti enim qua profunditate cum suis partibus Speculativa cogitetur; qua ratione Activa cum sua divisione discatur: deducens ad Romuleos Senatores, quidquid Cecropidæ mundo fecerant singulare. Translationibus enim tuis Pythagoras Musicus, Ptolomæus Astro-nomus, leguntur Italii. Nicomachus Arithmeticus, Geometricus Euclides audiuntur Ausonii. Plato Theologus, Aristoteles Logicus Quirinali voce disceptant. Mechanicum etiam Archimedem Latialem Siculis reddidisti.*

III. Joannes Maxentius, natione Scytha, eruditus, sed procax Monachus, turbas sub Horsmidæ Pontificatu cum sociis excitavit, cujus etiam Epistolam *ad Possessorem*, petulanti stylo insectatus est: Ejus *Dialogi contra Nestorianos, & contra Acephalos Libellus*, habentur in Bibliotheca Patrum.

IV. Gildas Sapiens, ab altero Gilda antiquiore, qui *Albanicus* dictus est, distinguendus. Ille anno 425. natus, prope *Glastoniam*, solitarius obiit ad *Axi* fluminis ripam. Iste vero anno 820. natus est, & *Badonicus* dictus, quod anno ejus natali *Arturus* Britonum Rex ad *Badonis* montem Saxonas ingenti prælio profligaverit. Iltuti Morganensis Abbatis se tradidit disciplinæ, Cœnobii *Bannacorensis* in majori Britannia Abbas, editis anno 564. *de Britanniæ excidio, & Ordinis Ecclesiastici objurgatione* Libellis celebris, anno 570. obiit in Hibernia. Ejus meminit Venerabilis Beda *lib.* 1. *Historiæ*, *cap.* 22. Vitæ ejus fragmenta edidit *P. Joannes Bosco Cœlestinus*, *Parte II. Bibliothecæ Floriacensis*. Extant Gildæ Opera *Tom. VIII. Bibliothecæ Patrum* Editionis Lugdunensis.

V. Dionysius Exiguus, natione Scytha, Romani Monasterii *Abbas*, Græce, & Latine peritus, ab ineunte VI. sæculo ad annum circiter 540. floruit. Collectionem Canonum adornavit, quam nuncupavit Stephano Salonitano Episcopo. Vide quæ de illa diximus in Appendice ad Dissertationem XX. in Historiam Ecclesiasticam I. Sæculi, *de variis Juris Canonici Collectionibus*: & ejus elogium lege apud Cassiodorum, lib. *de Institutione Divinarum literarum*, *cap. XXIII.*

AR-

ARTICULUS III.

De Eugippio, & S. Remigio.

I. EUgippius Africanus Abbas, ad quem Ferrandus Carthaginensis Diaconus Epistolam scripsit, ab Eugippio Lucullanensi in agro Neapolitano Abbate, Gelasii I. Pontificis Maximi Discipulo, qui Vitam S. Severini Abbatis & Noricorum Apostoli scripsit, teste Sancto Isidoro, *libro de viris illustribus*, *c.* 13. distinguendus: Cassiodoro notus qui ipsius cum laude meminit *cap.* 23. *Divinarum lectionum*, Thesaurum Sententiarum ex S. Augustini defloratarum Operibus collectum, & in libros duos distinctum Probæ Virgini Sacræ nuncupavit.

II. S. Remigius Remensis Episcopus, Apostolus Francorum, nonnullas Epistolas scripsit. Obiit anno Christi 533. condito Testamento, quod post *P. Labbé*, S. J. edidit *P. le Cointe* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, *Tom. I.* Extabat prius in Historia Flodoardi *lib.* 1. *cap.* 18. sed tot auctum interpollationibus, quæ nec tempora, nec genium Remigii sapiunt, ut plerisque suppositititium videretur. Sincerum illud S. Remigii Testamentum, quod Brevius vocat, scribit *Dom. Guillelmus Marlotus*, *Historiæ Metropolis Remensis Tomo* 1. *lib.* 2. *cap.* 11. ex MSS. Codicibus Abbatiarum SS. Remigii, Nicasii, & Theodorici prope Remos. Prolixius illud vocat, quod a Flodoardo refertur, vel a recentioribus ejus Historiæ assutum est, & pro Breviori suppositum. Prolixius illud Pseudepigraphum esse, viri ut plurimum eruditi asserunt, his adducti rationibus. 1. Quod Hincmarus, qui S. Remigii Vitam ex Ecclesiæ suæ monumentis, & aliis, si quæ habuit, certissimis documentis conscripsit, illud ignoraverit, solumque Brevius Operi suo subjecerit, ut ex MSS. evidens est: nec umquam prolixioris Testamenti auctoritate usus sit, cum se dedit occasio. Secundo, quod in eo vocabula quædam sint S. Remigii ætate minime usitata, immo prorsus incognita, ut *Austriæ & Neustriæ* nomina ad illas significandas regiones, quæ his deinde vocabulis sunt appellatæ. Item vox *Archiepiscopi*, Tertio, quod in Regem ordinatus a S. Remigio dicatur Clodoveus per sacri Chrismatis Unctionem, cum tamen unctus non sit ut Rex fieret (quippe qui tum decimum quintum annum Regni agebat) sed ut Christianus fieret. Et si unctus in Regem esset, non fuisset neglectus ab ejus posteris tam sacræ Inaugurationis ritus. Neminem autem ex Regibus primæ stirpis unctum legimus. Quarto, Quod in prolixiori illo Testamento, multa suggerat Remigius de increpando Rege ab Ecclesia Remensi, si a Religione deflexerit, aut Ecclesiæ bona pervaserit; de convocandis Galliarum Archiepiscopis, & de Elogio segregationis a Corpore Christi, quæ ab horum temporum disciplina & moribus abhorrent, quibus Metropolitæ æquales inter se, nec ulli jus erat alios convocandi, nisi Sedis Apostolicæ Vicarius, & Primas illorum esset constitutus. Quod licet S. Remigio collatum sit ab Apostolica Sede privilegium, non tamen ad ejus Successores transmissum est, ut inferius probabimus. Prolixius tamen Testamentum a Flodoardo descriptum, vel ipsius Historiæ, ut probabilius est, assutum, laudatus supra *Marlotus* tueri satagit, & hisce gravissimis rationibus utcumque respondet. Legant quibus per otium licet, deque ejus sententia judicium ferant. Falso ipsi adscribuntur *Commentarii in S. Pauli Epistolas* quos *Villalpandus* sub ejus nomine primus edidit, quamvis exemplar, quod in Monasterio S. Cæciliæ trans Tiberim Romæ repertum est, hanc inscriptionem præ se ferat: *Anno Dominicæ Incarnationis M. LX. VII. Indictione V. scriptus est liber iste. Deo gratias. Remigius Episcopus Remis exposuit Epistolas S. Pauli Apostoli luculento sermone.* Laudat namque hic Commentator S. Benedictum, S. Gregorium Papam, *ad Cap.* 15. 1. *ad Corinthios*, Bedam *ad Cap.* 11. 2. *ad Corinthios*, & *ad Cap.* 3. *Epistolæ ad Philippenses*. Bis meminit Saracenorum, scilicet *ad Cap.* 2. *Epistolæ ad Romanos*, & *ad cap.* 4. *Primæ ad Thessalonicenses*. Utrobique Mahumetani sunt intelligendi, quorum Auctor Mahumetes errores suos uno ferme sæculo post obitum S. Remigii promulgare cœpit. Nam de Saracenis incolentibus Arabiam tempore S. Remigii uterque hic locus minus commode intelligitur. Tunc enim mino-

minoris erant nominis, quam ut præ cæteris Gentibus in exemplum ad confirmandam Evangelii veritatem proponerentur; ideoque Auctor commentarii de quo agimus, videtur ad Mahumetanos respexisse, cum ex Arabia effusi, per amplissimas Asiæ Provincias, & per Africam latissime jam dominarentur, ut recte observat *P. le Cointe*. Præterea Commentator Vitam S. Cæsarii Arelatensis Episcopi, *ad Cap. 14. Epistolæ 1. ad Corinthios* allegat. Superstes autem S.Remigio vixit S. Cæsarius, unde S. Remigius S. Cæsarii Vitam ab ejus Discipulis scriptam numquam legit. Hos autem Commentarios nonnulli viri eruditi Remigio Lugdunensi tribuunt, * alii Remigio Antisiodorensi Monacho, quem ideo Remensem in MSS. quibusdam Codicibus vocatum conjiciunt, quod a Fulcone Archiepiscopo Remos ad Scholas instaurandas evocatus fuerit, teste Flodoardo, *lib. 4. Historiæ Remensis, cap. 9.* Alii Haymoni, ut *P. Labbæus* in Dissertatione Historica *de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Francum ex multis loquendi formulis suspicatur hunc fuisse Commentatorem *P. le Cointe*, eoque potissimum quod *ad Cap. 4. Epistolæ ad Galatas* dicat, *Tutores eligendos esse cum Consilio Scabinorum, in generali mallo*. De Vita S. Remigii lege Hincmarum, & Flodoardum *lib. 1.* Ejus eloquentiam commendat Sidonius Apollinaris *lib. 9. Epistola 7.*

* *Theophilus in Indiculo SS. Lugdunensium, Usserius in Historia Goteschalci.*

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

EUgippi hujus testimonio vindicatur sinceritas unius ex duabus Epistolis S. Augustini, quas ambas Joannes Abbas Gogthovicensis non ante multos annos evulgavit Viennæ in Austria anno scilicet 1732. est autem Epistola ad Optatum, ejusque excerpta habemus ex eodem Eugippo cap. 345. Altera vero est ad Petrum & Abrahamum; utriusque vero mentio occurrit in indiculo Possidii. In priori agitur de anima, atque ignorare se fatetur Augustinus, quæ sit animæ origo, num ex Adam, num ex ipso per se Deo proveniat. In altera vero de pœnis parvulorum sine Baptismo decedentium agit, eosque merito Originalis peccati minima quidem pœna, non tamen nulla, vexandos affirmat.

ARTICULUS IV.

De S. Fulgentio.

I. SAnctus Fulgentius, natione Afer, in Teleptensi urbe Provinciæ Byzacenæ, anno circiter 467. natus, Senatoria familia, Græcis, Latinisque Literis a teneris imbutus, Monasticam Vitam amplexus est. Romam venit Anno 500. ubi Theodoricum Regem in loco, qui *Palma Aurea* dicebatur, concionem facientem, Senatum, & Romanæ nobilitatis decus, astantemque & auscultantem populum conspiciens, sic Fratres compellavit: *Quam speciosa potest esse Jerusalem cœlestis, si sic fulget Roma terrestris! Et si in hoc sæculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem; qualis honor & gloria, & pax præstabitur Sanctis contemplantibus veritatem?* Fuit primum Abbas Monasterii sui, deinde Ruspensis Episcopus in Provincia Byzacena factus, anno 508. in exilium cum aliis Africæ Episcopis deportatus est in Sardiniam, jussu *Trasamundi* Regis Wandalorum; unde postea Decreto *Hilderici* revocatus, vixit usque ad Kal. Januarias anni 533. ut probat eruditus *P. Chiffletius S. J.*

II. In Scriptura Sacra, & in doctrina SS. Patrum, & præsertim Sancti Augustini versatissimus S. Fulgentius verbo & scriptis Hæreses debellavit, ædificavit Ecclesiam, Fidelium mores informavit. Tres libros scripsit *Ad Monimum* Laicum, virum sibi amicissimum, quibus quatuor Quæstiones solvit ab ipso propositas. Primæ, quæ est *de Prædestinatione*, respondet *lib. 1.* quo ostendit, duplicem esse Prædestinationem, unam bonorum ad gloriam, alteram malorum ad pœnam. Sed quos Deus prædestinavit ad gloriam, prædestinasse ad justitiam; quos autem prædestinavit ad pœnam, non prædestinas-

Libri S. Fulgentii ad Monimum. Eorum Synopsis.

stinas-

stinasse ad culpam. Quia initium malæ voluntatis superbia est, quæ ex Deo non est; non esse ex Deo hominibus interitum malæ operationis, sed a justo judice retribui malis interitum ultionis. Deum itaque aliter bonos, aliter malos prædestinasse. Quod enim Deus daturum se præscivit, in æterna bonitatis dispositione prædestinavit. Ipsa est enim prædestinatio Dei, sempiterna scilicet dispositio futuri operis Dei. Porro in iniquis puniturus est quod, ut essent mali, non dedit, nec eos ad iniquitatem aliquam prædestinavit, quia ut inique vellent, hoc eis daturus ipse non fuit. Et quia malæ voluntatis perseverans iniquitas inulta remanere non debuit, tales ad interitum prædestinavit, quia talibus justæ punitionis supplicium præparavit. Hanc doctrinam ex Sancto Augustino & Sancto Prospero confirmat. Secunda Quæstio est *de Sacrificio Corporis & Sanguinis Christi: Utrum soli Patri æterno immoletur?* Huic Quæstioni respondet quinque prioribus Capitibus Libri 2. & ex Patriarcharum & Prophetarum fide ostendit, offerri toti Sanctissimæ Trinitati, Patri, & Filio, & Spiritui Sancto. Tertia Quæstio est, *Cur in Sacrificio solius Spiritus Sancti missio postuletur?* Hanc solvit sex capitibus, & ostendit nomine Spiritus Sancti frequenter gratiæ dona significari. Dum itaque, inquit, Ecclesia Spiritum Sanctum sibi cœlitus postulat mitti, donum sibi charitatis & unanimitatis postulat a Deo conferri. Quando autem congruentius quam ad consecrandum Sacrificium Corporis Christi, Sancta Ecclesia Spiritus Sancti deposcat adventum, quæ ipsum caput suum de Spiritu Sancto, secundum carnem, noverit natum? Quartæ Quæstioni, *de super erogatione Sancti Pauli*, respondet tribus postremis capitibus. Et ait, super erogationem illam, vel esse consilium de virginitate servanda his verbis datum; *De Virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do.* (Quæ expositio est Sancti Optati Milevitani, *lib. 6. contra Parmenianum*) Vel intelligi posse de victu ex manuum labore comparato, cum de Evangelio vivere posset: unde 1. ad Thessalonicenses cap. 2. scribit; *Memores enim estis, fratres, laboris nostri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quem vestrum gravaremus.* (Quæ est explicatio S. Augustini) Vel Sancti Pauli supererogationem intelligi posse de sermonibus ejus atque Epistolis, & de nimio labore mentis & corporis. (Quæ est interpretatio Sancti Ambrosii.) Ex istis expositionibus qui unam selegerit, a veritate non dissensurum. Nec mirum quod idem locus Apostoli sit a pluribus Patribus diverso sensu expositus, cum idem Pater eumdem locum vario modo interdum exponat. Quod probat exemplo Sancti Augustini, qui in libris *adversus Faustum Manichæum*, & in libris *de Civitate Dei*, inferiora Arcæ bicamerata & tricamerata diverso modo interpretatur. Libro tertio impugnat Arianos negantes Verbum in Deo esse, & contendentes non esse idem, esse apud Deum, & esse in Deo: Verum sensum illius sententiæ explicat: *Et verbum erat apud Deum.* Ostendit idem esse *apud Deum*, & *in Deo*, quia Deus mutationi non est obnoxius. Sic Psalmo 35. *Apud te fons est vitæ*, non aliud intelligi, quam *In te est fons vitæ*. Et cum S. Joannes dicit Epistola 1. *Annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis*, idem esse, *Apud Patrem*, & *in Patre*.

Liber contra X. Objectiones Arianorum.

III. Edidit præterea librum unum *contra decem Objectiones Arianorum*, quas ad ipsum Trasamundus Rex miserat, illumque eidem Regi tradi curavit, ut testatur Ferrandus Diaconus in ejus Vita, *cap. 22. Tres libros* ad eumdem *Trasamundum* scripsit, compulsus respondere aliis quæstionibus & objectionibus ab ipso propositis, sibique semel tantum perlectis. Eorum meminit Ferrandus *cap. 23.* In primo libro probat Filium Dei animam cum vera carne assumpsisse. In altero probat immensitatem Filii Dei, nec ipsum ad locum de loco motu locali transivisse: adventum ad nos Patris & Filii & Spiritus Sancti, non mobilitatem, sed pietatem Dei venientem ostendere. Recte dici Filium Dei fuisse in mundo, & in mundum venisse: Illud potentiæ, illud gratiæ deputandum. Verbi Dei immensitatem Sancti Cypriani testimoniis insignibus confirmat. Christi humanitatem localem esse probat, sicut ejus Divinitas immensa est. Denique Sanctissimæ Trinitatis immensitatem ex forma Baptismi demonstrat. Cum enim ubique uno tempore per totum orbem Baptisma celebratur in nomine Trinitatis, si tota Trinitas adest ad sanctificandum, ubique mirabiliter exhibet præsentiam majestatis immensæ; quoniam solius est Dei simul universa complere. Si autem non tota Trinitas

Libri tres ad Trasamundum.

ubi-

ubique pariter adest, si Filius aut Spiritus Sanctus putatur deesse, nominandus utique in baptismate non est, qui ad sanctificandum adesse non potest. In tertio libro agit de Sacramento Dominicæ Passionis, duarum naturarum distinctionem accurate explicat, ostenditque, Christo in carne passo, divinitatem non fuisse compassam carni.

IV. Sequitur *Liber ad Donatum, de Fide Orthodoxa, & diversis hæreticorum erroribus*. Tum liber *De Fide ad Petrum Diaconum*, qui Hierosolymam pergens, regulam veræ fidei a S. Fulgentio postulaverat, ut nullius hæreticæ falsitatis sensus posset ipsi obrepere. Eo in libro *cap.* 27. pueros sine baptismo decedentes pœnam sensus in inferno pati, quasi Fidei dogma videtur proponere his verbis: *Firmissime tene, & nullatenus dubites, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiant, & ibi moriuntur; sive cum de matribus nati, sine Sacramento Sancti Baptismatis, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, de hoc sæculo transeunt, ignis æterni sempiterno supplicio puniendos. Quia etsi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione & nativitate traxerunt.* Hoc unum est e quadraginta Capitulis, de quibus cap. 44. hæc habet: *Hæc interim quadraginta Capitula ad Regulam veræ Fidei firmissime pertinentia fideliter crede, fortiter tene, veraciter patienterque defende. Et si quem contraria his dogmatizare cognoveris, tamquam pestem fuge, & tamquam hæreticum abjice.*

De Fide ad Petrum.

Lege quæ de hoc S. Fulgentii loco diximus Dissert. 16. in Hist. Eccl. Sæc. II. §. 22.

V. Varias Epistolas scripsit, morales quasdam, alias dogmaticas. In prima respondet interrogationi cujusdam, *de Continentia uxoris*. Docet usum conjugii non esse malum. Justitiam ejus hanc esse, ut non explendæ libidinis, sed substituendæ prolis obtentu, sibi conjuges congruo tempore misceantur. Votum continentiæ a conjugatis emissum obligare, si mutuo consensu Deo sit oblatum. Sicut enim priusquam Deo simul voverent, reprehensibilis fuit unius oblatio, quia legitimi consortis deerat assensus: Ita cum pari obtulerit uterque consensu, quod est inseparabiliter utriusque commune, non erit impunitus, si quis munus Deo voluntaria devotione oblatum, illicito crediderit opere temerandum. Tandem vitæ sanctæ instituendæ præcepta tradit conjugatis.

Epistola I.

Epistola II. *ad Gallam*, de mariti morte ipsam consolatur, & Viduam Christianam ad continentiam cæterasque virtutes illius statui convenientes hortatur. Epist. III. *ad Probam*, virginitatis meritum commendat, sacram Virginem instituit, & ad studium virtutum accendit, quæ virginitatis custodes sunt; aut ornamenta, præcipue ad humilitatem cordis. IV. Ad eamdem, de *Oratione & compunctione cordis*. Quinta ad Eugippium Abbatem, *de Charitate*. VI. *Ad Theodorum Senatorem, de conversione a sæculo*. VII. *Ad Venantiam, de recta Pœnitentia, & futura tribulatione*. Epistolam præterea dedit *Ad Reginum Comitem*, de carne Christi corruptibili. Item Epist. *Ad Ferrandum de Baptismo Æthiopis moribundi*. Æthiops ille inter Cathecumenos Fidei Christianæ Mysteriis imbutus, inter competentes adscriptus & ad Baptismum paratus, gravi correptus ægritudine, amisso vocis, & sensus, usu, baptizatus est, mente absentissimus, & pro eo quasi pro infante responsum fuit Sacerdoti. Quæsivit a Sancto Fulgentio Ferrandus, utrum nihil ipsi ad æternam beatitudinem consequendam vox ablata nocuerit? Quid de adultis hoc modo baptizatis sentiendum? Quid de illis, qui sana mente legitime baptizati, præveniente velocius morte, carnem Domini manducare & sanguinem ejus bibere non sinuntur? Cum Dominus dixerit: *Nisi manducaveritis carnem Filii Hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Respondet S. Fulgentius, Baptismum esse mercedem fidei & confessionis: Dignum esse operarium mercede sua: Non ergo baptismatis mercede fraudari debuisse, qui opus credulitatis & confessionis, divinitus data cordis & oris devotione persolvit. Nihil itaque illi ad æternam Beatitudinem consequendam, vocem ablatam nocuisse, qui quamdiu potuit, in ipsa fidei Confessione permansit. Proinde firmissime tenendam esse illam Canonum sententiam Paternorum, quæ infirmos jubet, si pro se respondere non valeant, sed eorum voluntati testimonium sui periculo proprio dixerint, baptizari. Hoc statuentes Patres, & quid Ecclesia facere debeat, & quid ille percipiat, indicasse. Neque enim hoc Ecclesia faceret, si ille nullum in hoc facto beneficium percepisset. Ultimo tandem Ferrandi scrupulo respondit, non

Epistola de Baptismo Æthiopis, ad Ferrandum.

esse dubitandum quin salventur illi, qui præveniente velocius morte, carnem Domini manducare, & sanguinem bibere non sinuntur. Nec obesse illam sententiam Salvatoris. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Id namque in Baptismo fieri. *Quid enim agitur Sacramento sancti Baptismatis, nisi ut credentes membra Domini Nostri Jesu Christi fiant, & ad compagem corporis ejus Ecclesiastica unitate pertineant? Ipsis enim dicit Apostolus: Vos estis corpus Christi, & membra de membro... Quo circa quoniam unus panis & unum corpus multi sumus, tunc incipit unusquisque particeps esse illius unius Panis, quando cœperit membrum esse illius unius corporis, quod in singulis membris, quando in Baptismo capiti Christo subjungitur, tunc jam Deo viva hostia veraciter immolatur. Illo enim nativitatis munere sic fit Sacrificium, sicut fit & templum. Quod B. Apostolus docens, ait, Nescitis quia templum Dei estis & Spiritus Dei habitat in vobis? Qui ergo membrum corporis Christi fit: quomodo non accipit quod ipse fit? Quando utique illius fit merum corporis membrum, cujus corporis est in Sacrificio Sacramentum? Hoc ergo fit ille regeneratione sancti Baptismatis, quod est de Sacrificio sumpturus Altaris*. Hanc doctrinam confirmat ex sermone S. Augustini *Ad Infantes de Sacramento*, quem Epistolæ subjungit.

Sermones

Plures *Sermones* habuit, dictavitque S. Fulgentius, ut constat ex ejus Vita cap. 29. quos Sirmondus, & Theophilus Rinaudus, S. J. Sacerdotes in lucem ediderunt.

Libri contra Hæresim Arianam.

Arianam Hæresim confutavit, non solum Responsione ad X. objectiones Arianorum, cujus supra meminimus, sed etiam in libro *Contra Fastidiosi Sermonem* in libro *de Trinitate ad Felicem Notarium*, in l. *Adversus Pintam Episcopum Arianum*, qui non extat, & in libris X. *Contra Fabianum*, in quibus & Spiritus Sancti divinitatem adversus Macedonianos egregie propugnavit.

Libri II. de Remissione peccatorum.

VII. Duos *de Remissione Peccatorum* libros scripsit ad Euthymium, in quibus docet, quibus, quando, & ubi Deus remittat peccata. Probat 1. Non remitti nisi illis qui vere & sincere convertuntur. 2. Non remitti extra Ecclesiam. 3. Non remitti nisi in hac vita.

De incarnatione & Gratia.

VIII. *De Gratia & Prædestinatione* luculenter scripsit ac eleganter. A Petro Diacono & aliis Monachorum Scytharum Oratoribus, qui ad ipsum, cæterosque Africanos Episcopos in Sardinia exules Libellum *de Incarnatione & Gratia Domini nostri Jesu Christi*, miserant examinandum, & eorum suffragiis approbandum, rogatus, librum ejusdem argumenti scripsit, suo & cæterorum Confessorum nomine. De quo Ferrandus in ejus Vita, c. XX. *Huic etiam quandocumque transmarinis literis de fide, vel de diversis quæstionibus interrogabantur Episcopi, respondere pro omnibus, ab omnibus imponebatur. Ita sicut sanctæ memoriæ Aurelius Carthaginensis Antistes, inter sua privilegia meruit, ut literas ex Africano Concilio dandas solus ipse scriberet; sic iste meruerat ut literas ex illo Concilio dirigendas solus ipse dictaret. Sexaginta quippe & eo amplius Episcopos tunc catena ligabat exilii, quorum lingua & ingenium B. Fulgentius Episcopus fuit. Propterea quandocumque rescribebant consulentibus, Episcoporum nomina cunctorum dicebantur in titulo; sed solius B. Fulgentii sermo tenebatur in stylo*.

De veritate Prædestinationis & Gratiæ.

IX. Tres libros *De veritate Prædestinationis & Gratiæ*, ad Joannem Presbyterum & Archimandritam, & Venerium Diaconum scripsit. Horum librorum meminerunt Ferrandus in ejus Vita, *c.* 29. S. Isidorus *l. de Viris Illustribus*, c. 14. Concilia Parisiense anno 829. Aquisgranense anno 836. Additio II. ad Capitularia Caroli Magni, & Ludovici Pii, Gotescalcus in Confessione sua, &c. Sed ipsos præ cæteris commendarunt Africani Episcopi in Sardinia exules, sicut & *septem libros contra Faustum* Semipelagianum ab eodem S. Fulgentio editos, qui vel perierunt, vel in alicujus Bibliothecæ angulo delitescunt. *Cæterum*, inquit, *unus ex nobis in quantum Dominus servis suis reşti gratiam dignatur donare sermonis, illis omnibus quæ memoratos Fratres adversus gratiam & prædestinationem intimastis vel sentire, vel dicere, tribus Libris vestro nomini dedicatis sufficienti disputatione respondit; quique adversus duos libros Fausti Galli septem libros edidit: quos cum recensueritis, agnoscetis protinus quemadmodum memorati Fausti commenta veritati contraria, Catholicæ fidei penitus inimica, discussio prodidit, ratio manifesta convicit, auctoritas divina compressit, & præcedentium Patrum consona*

Libro VII. Contra Faustum Regensem Episcopum.

Summa Librorum De verita-

sona prorsus attestatio confutavit. In primo libro *de veritate Prædestinationis & Gratiæ* ostendit, nullis præcedentium aut subsequentium exigentibus operum meritis, Jacob priusquam nasceretur, electum, sed sola divini propositi benignitate discretum. Subjungit generalem de parvulis sine baptismo morientibus inquisitionem, docetque negationem gratiæ & baptismatis non esse refundendam in præscientiam futurorum peccatorum, quæ perpetrassent parvuli, si ad majorem ætatem pervenissent. *Quisquis enim Dominum præscium putat futurorum, quæ tamen futura non fuerant, restat ut præscientiæ Dei, quam utique non negat veracem, aliquam inesse æstimet falsitatem. Falsum est enim futurum esse aliquid, quod præsens non erit. Dei autem scientia nihil in se potest habere falsi, quia falsitas inesse veritati non potest.* Ad judiciorum itaque Dei occultam profunditatem referendum probat S. Fulgentius, quod parvuli, sive parentum negligentia, sive alio casu, absque Baptismo decedant: Et ad munus Gratiæ pertinere piam voluntatem ac diligentiam parentum, qui suis parvulis baptismatis Sacramentum procurant. Probat postremo Gratiam Dei non omnibus hominibus universaliter dari, & quibus datur, non æqualiter dari. *Hærendum SS. Patrum definitionibus, qui Apostolicæ prædicationis tenentes per omnia veritatem, certissime cognoverunt, cognoscendumque libris & Epistolis reliquerunt, Gratiam Dei non omnibus generaliter dari.* *De Prædestinationis, & Gratia.*

In secundo Libro, Gratiam Dei cum libero arbitrio componit: Istud non tolli ostendit, quamvis hæc ei sit necessaria & ad bene volendum, & ad bene operandum, & ad orandum, & ad perseverandum, quod Scripturæ Sacræ oraculis invicte probat. Traditioni & SS. Patrum doctrinæ inhærendum necessario ait iis, qui salvi esse velint. „ Oportet, *inquit*, SS. Patrum divinitus inspiratis informari & adhærere sententiis, qui „ gratiæ divinæ sic illuminati sunt dono, ut indubitanter assererent, in hominis volun„ tate nihil bonæ cogitationis oboriri, nisi quod beneficio gratiæ prævenientis infundi„ tur: Nihil in melius augeri, nisi quod subsequentis juvamine roboratur: Nihil bene „ consummari, nisi quod eadem operante, atque opitulante perficitur. Hæc itaque, *in„ quit*, Catholicorum Patrum Apostolicis institutionibus tradita permanet in Ecclesiis, „ sine aliqua dubitatione, doctrina, quam Græci, Latinique Pontifices, Sancti Spiritus „ infusione formati, uno atque indissonabili semper tenuere consensu. In qua B. Au„ gustinus indutus virtute ex alto, abundantius illis omnibus laboravit, &c. Subjungit eximiam S. Augustini & doctrinæ ipsius de Gratia commendationem. Notandæ sunt hæ Capitis XXII. sententiæ: „ Quantum ergo pertinet ad hujus temporis vitam, constat, „ quia in Ecclesia nemo Pontifice potior, & in sæculo nemo Christiano Imperatore cel„ sior invenitur .... Clementissimus quoque Imperator non ideo est vas misericordiæ „ præparatum in gloriam, quia apicem terreni Principatus accepit: Sed si in Imperia„ li culmine recta fide vivat, & cordis humilitate præditus, culmen Regiæ Dignita„ tis sanctæ Religioni subjiciat: Si magis timore serviat Deo, quam in tumore domi„ nari populo delectetur: Si in eo lenitas iracundiam mitiget: ornet benignitas pote„ statem: Si se magis diligendum quam metuendum cunctis exhibeat: Si subjectis sa„ lubriter consulat: Si justitiam sic teneat, ut misericordiam non relinquat: Si præ „ omnibus se sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ meminerit filium, ut ejus paci atque „ tranquillitati per universum mundum prodesse faciat suum Principatum. Magis enim „ Christianum regitur ac propatur Imperium, dum Ecclesiastico Statui per universam „ terram consulitur, quam cum in parte quacumque terrarum pro temporali securitate „ pugnatur. *Christiani Imperatoris officia.*

In tertio libro de Prædestinatione differit, quam gratuitam probat, *non solum ad præmium glorificationis, sed etiam ad gratiam justificationis*. Septem postremis Capitibus tractat quæstionem de origine animæ, de qua ipsum interrogaverant Joannes & Venerius. Recensitis sententiis oppositis, illorum qui novas animas asserunt singulis fieri, & illorum qui asserunt animas cum corporibus propagari; & utriusque sententiæ incommodis: Laudata S. Augustini prudentia, qui suum hac in quæstione suspendit judicium, ducit & ipse abstinendum ab hujus definitione controversiæ. *Quanto ergo melius*, inquit, *ab hujus quæstionis certamine temperamus, in qua nos inaniter laborare cognoscimus? Præsertim quia quod a Sanctis Viris majoribus nostris videmus minime defini-*

 tum,

tum, oportet nos tanto cautius atque temperantius quærere, quanto ad ejus finem illos Præclaros Viros cernimus minime pervenisse.

Liber de Prædestinatione & Gratia Dei, non est Fulgentii.

X. *De Prædestinatione & Gratia* S. Fulgentium testimonia quædam collegisse & exposuisse, quibus utriusque differentiæ explicarentur, constat ex ejus Vita, *c.* 8. sed libro *de Prædestinatione & Gratia Dei*, quem cum S. Augustini Operibus editum Tomo 7. viri eruditi *Sirmondus*, & *Theophilus Rainaudus*, *in Censura inofficiosæ censuræ*, Fulgentio asseruerunt, neque titulus convenit libri cujus meminit Ferrandus, neque stylus Fulgentium sapit. Non enim ita modulata est ac tinnula oratio, non periodi similiter cadentes & desinentes, ut in libris de Veritate Prædestinationis & Gratiæ. De Gratia Dei jejune loquitur, nec ejus ad bené volendum & operandum necessitatem ita prædicat, ut solet S. Fulgentius: Plus tribuit libero arbitrio, ipsumque & Deum inter salutis œconomiam partitur. *Ita inter se, atque hominem Deus tempora officiaque distribuens ordinavit, ut vocatione ipsius, bonorum principia sumeremus, vocati autem atque illuminati, vias mandatorum ejus boni ingenii intelligentia nosceremus, & eas libero vel eligeremus, vel relinqueremus arbitrio.* (Cap. 9.) Et infra: *Eos vero qui vocationis munus congrua pietate susceperint ... Et in agone hujus vitæ certantes adjuvat, & coronas vincentibus largitur æternas.*

Et cap. 11. *Post hanc vocationem illud sequitur, quod & vult ad conatus hominum pertinere, & ostendit sine hoc non posse compleri, hoc est enim quod dicit Apostolus; Quoniam ab ipso habemus velle & perficere, pro bona voluntate. Ab ipso enim habemus velle, quia vocat & illuminat. Ab ipso perficere, quoniam ad nos pertinet coronari bona, quæ & velle donavit ..... Illum ordinem quo miseretur Deus vocando, miseretur deinceps in cœptis conatibus adjuvando.*

Et c. 15. Nabuchodonosorem cum Pharaone componens, illum, præ isto conversum asserit, nulla intrinsecus vocatione pulsante, solis flagellis admonitum, quorum pondus sentiens, in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit. „ Existere nihilominus „ fortasse aliquem reor, *inquit*, qui dicat, minus idoneam ad salutem viam, si nulla in„ trinsecus vocatione pulsatus, tamen quispiam flagelletur. Unde Nabuchodonosor pœ„ nitentiam meruit fructuosam? Nonne post innumeras impietates flagellatus pœnituit, „ & regnum, quod perdiderat, rursus accepit? Pharao autem ipsis flagellis est durior „ effectus, & periit?... Quantum ad naturam ambo homines erant: Quantum ad di„ gnitatem, ambo Reges: Quantum ad causam, ambo captivum populum Dei possi„ dentes: Quantum ad penam, ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eo„ rum fecit esse diversos, nisi quod unus manum Dei sentiens, in recordatione propriæ „ iniquitatis ingemuit: alter libero contra Dei misericordissimam voluntatem pugnavit „ arbitrio? Quæ sententiæ Semipelagianum hominem potius olent, quam S. Augustini Discipulum, & Fausti impugnatorem, qualis fuit S. Fulgentius: Cujus cum doctrina in libris *De Veritate Prædestinationis & Gratiæ*, & *De Incarnatione & Gratia*, e regione pugnant.

Præterea, pugnat cum Sancti Augustini & ipsius Sancti Fulgentii doctrina, sententia illa cap. 16. *Si humanum genus, quod creatum primitus constat ex nihilo, non cum debito mortis, & peccati origine nasceretur, & tamen ex eis Creator omnipotens in æternum nonnullos damnare vellet interitum: Quis omnipotenti Creatori diceret, Quare fecisti sic?* Contra Sanctus Augustinus Epistola 106. *Quemquam immeritum, & nulli obnoxium peccato, si Deus damnare creditur, alienus ab iniquitate non creditur.* Et Sanctus ipse Fulgentius l. 1. *De veritate Prædestinationis & Gratiæ*, c. 11. ait *Ea est bonitas ejus* (scilicet Dei) *atque justitia, ut gratuita miseratione redimi possit, quemcumque voluerit. Voluntati enim ejus quis resistit? Injuste autem damnare quempiam, nec velit aliquando, nec possit, quia rectus est Dominus Deus noster, & non est iniquitas in eo.*

De quinque Quæstionibus.

XI. Præter has lucubrationes, Sanctus Fulgentius librum scripsit ad Ferrandum Diaconum *De quinque Quæstionibus*, de quibus ipsum per literas interrogaverat. Prima est, Utrum Sanctissima Trinitas cum in natura, tum in personis, sit omnino inseparabilis prædicanda? Probat prorsus inseparabiles esse personas S. Fulgentius. II. Utrum sicut Dei Filius dicitur natus, passus, mortuus, crucifixus; ita ejus divinitas nata, passa mor-

mortua dici possit, intelligendo semper, *secundum carnem*? Respondet S. Fulgentius, Quidquid horum dicatur, nihil præjudicare Fidei, qua veraciter Ecclesia Catholica credit & prædicat, divinitatem Filii Dei impassibilem atque incommutabilem naturaliter permanere. Id probat ex Apostolo qui *Christum crucifixum* cum prædicat, dicit *Dei virtutem & Dei Sapientiam*. Et alibi simul virtutem divinitatemque conjungens, ait *Sempiterna quoque ejus virtus & divinitas*. Si ergo virtus Christi secundum carnem crucifixa dicitur, cur eodem modo etiam crucifixa secundum carnem divinitas non dicatur? (inquit Sanctus Fulgentius.) Id confirmat disertis Sancti Augustini testimoniis in libris *de Trinitate*, quorum hæc summa est; Unamquamque personam, in his dumtaxat nominibus, quibus ad se, non translate, sed proprie dicitur, ipsam sibi esse, quod habere naturaliter prædicatur. Sic Deum esse, ut ipsa sit divinitas sua, sic magnum, ut ipsa sit magnitudo sua, &c. Ex quibus colligit Sanctus Fulgentius, salva incommutabilitate, æternitate, atque impassibilitate divinitatis Filii Dei quidquid de ejus Majestate, æternitate, ac virtute, secundum susceptionem carnis dicitur; incongruum non esse, si eodem modo, secundum carnem, de ejus divinitate dicatur. Quod ergo a Dei Filio susceptum est, ab ejus divinitate, ab ejus majestate, ab ejus virtute, ab ejus æternitate probari susceptum. Quod rursus confirmat ex S. Leone dicente: *Salva igitur utriusque proprietate naturæ, & in unam coeunte personam, suscepta est a Majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas*. Et ex Gelasio lib. *De duabus Naturis* dicente: *Dum dicitur unam Divinitatis naturam fuisse incarnatam; remotis ambagibus, altera erit, quæ incarnata est, altera qua incarnata perhibetur. Non aliunde Divinitas quam de utero Virginis Matris incarnata processit, &c.*

Tertia Quæstio Ferrandi erat, Utrum anima Christi, susceptricis Deitatis plenam habeat omnino notitiam: Et quemadmodum se invicem norunt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, ita idem Filius seipsum per id quod homo est, in eo quod Deus noverit; ex utraque, atque in utraque substantia totum capiens Patrem? Id est, utrum anima Christi Deum comprehendat? Respondet Sanctus Fulgentius, Animam Christi habere plenam divinitatis suæ notitiam, cum qua naturaliter unam creditur habere personam. Cum animæ Christi non ad mensuram Deus dederit Spiritum, necesse esse ut nihil minus habeat sapientiæ, nihil scientiæ: Et ad ejus quoque animam pertinere illam perfectionis prærogativam, quam ipsi Christo Apostolus assignat, dicens: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi*. Nec tamen Divinitatem ab anima Christi comprehendi vult Sanctus Fulgentius; ait enim: „ Possumus plane dicere, A„ nimam Christi plenam habere notitiam Deitatis suæ. Nescio tamen utrum debea„ mus dicere, quod animam Christi sic suam Deitatem noverit, quemadmodum se ipsa „ Divinitas novit? An hoc potius dicendum est, quia novit quantum illa, sed non si„ cut illa? Ipsa enim Deitas sic se novit, ut hoc se naturaliter inveniat esse quod no„ vit. Anima autem illa sic totam Deitatem suam novit, ut ipsa tamen Deitas non „ sit. Deitas ergo illa ipsa est naturaliter notitia sua; Anima vero illa ab ipsa Dei„ tate quam plene novit, accepit ut noverit. Naturaliter ergo Deitas Christi hoc est „ quod novit: Anima vero illa in eo quod scit Divinitatem suam, non hoc se invenit „ esse, quod novit. Non ergo quemadmodum se noverunt Pater, & Filius, & Spiri„ tus Sanctus, sic animæ suæ secundum divinitatem notus est Christus: Quoniam qui„ dem habet anima illa plenam Trinitatis notitiam: non tamen habet unam cum „ Trinitate naturam. Aliud est autem unicuique rei nosse quod naturaliter est, aliud „ nosse quod naturaliter non est.

Quarta Quæstio Ferrandi erat, Quare Ecclesia dicat in orationibus Sacerdotum, *Per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti*; cum unum regnum Patris, & Filii, & Spiritus Sancti credamus? Respondet Sanctus Fulgentius, his verbis *In unitate Spiritus Sancti*, unitatem naturæ contra Hæreticos significari. Ubi enim regni naturalis est unitas, una regnandi permanet & potestas: In illo autem regno illi diversitatem potestatis habere possunt, quibus ipsa potestas tribuitur ex gratia, sed non suppetit ex natura.

Postrema quæstio Ferrandi erat, Quomodo sit intelligendum quod S. Lucas Evangeli-

* Lucas. Evangelista Cœnam Domini narraturus * prius dicit, Eum Calicem accepisse, & Discipulis dividendum inter se continuo tradidisse; & tum deinde accepto pane dixisse, *Hoc est corpus meum*, & similiter accepto calice dixisse: *Hic calix Novum Testamentum est in meo Sanguine?* Difficultatem in eo esse, an sit unus Calix prius & postea datus? Respondet Sanctus Fulgentius, Quosdam unum Calicem interpretari, illudque, *Accipite & dividite inter vos*, a S. Luca per anticipationem dictum. Alios secundo latum Calicem asserere. Quam expositionem ipse amplectitur; & utroque Calice utrumque Testamentum significatum probat.

ARTICULUS V.

De Ferrando, Marcellino Comite, Justo Orgellitano, Nonno, Cæsario Arelatensi, & Vigilio Tapsensi.

I. Ferrandus Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus, S. Fulgentii Discipulus, ab anno 520. ad 548. floruit. Vitam ejus scripsit, nonnullas Epistolas, cum ad ipsum Fulgentium, tum ad alios, & Paræneticum ad Reginum Comitem; *Qualis esse debeat Dux Religiosus in actionibus militaribus*, seu *De septem regulis innocentiæ*. Canones in compendium redegit, non quidem omnes ante sua tempora conditos, sed eos dumtaxat qui pro tempore ad Cleri Africani disciplinam sufficerent. In Epistolis ad *Severum Scholasticum*, & ad *Anatolium* R. E. Diaconum, hanc propositionem tuetur: *Unus de Trinitate natus & passus est carne*. Trium Capitulorum in unitate Ecclesiæ propugnator fuit acerrimus, ut eadem ad Anatolium Epistola probat: quo nomine ipsum Facundus Hermianensis laudat *l. 4. c. 3.* Breviarium Canonum ab ipso editum, in sui Præfatione commendat *Cresconius*. Ejus quoque Victor Tunonensis, Sigebertus, & Trithemius, honorifice meminerunt.

Romani Pontificis & Conciliorum Generalium auctoritas. Observatione digna est Ferrandi sententia in Epistola ad Severum Scholasticum seu Advocatum Constantinopolitanum, de summa Sedis Apostolicæ in finiendis fidei controversiis auctoritate. *Interroga igitur*, inquit, *Vir prudentissime, si quid veritatis cupis audire, principaliter Apostolicæ Sedis Antistitem, cujus sana doctrina constat judicio veritatis, & fulcitur munimine veritatis.*

Observatione etiam digna sunt, quæ in Epistola ad Pelagium & Anatolium Romanæ Ecclesiæ Diaconos scribit de Conciliorum & Romani Pontificis in illis confirmandis auctoritate, cap. 7. *Universalia Concilia, præcipue illa quibus Ecclesiæ Romanæ consensus accessit, secundæ auctoritatis locum post Libros Canonicos tenent.* Et c. 9. loquens de Decretis conditis a Synodis universalibus: *Sufficere*, inquit, *judicatur ad plenam confirmationem, si perducta in notitiam totius Ecclesiæ, nullum offendiculum moveant vel scandalum Fratribus, sed Apostolicæ Fidei convenire firmentur, Apostolicæ Sedis roborata consensu.* Et c. 6. A Synodo Chalcedonensi neminem jure appellare potuisse asserit, quia Sedis Apostolicæ consensu quæ per suos Legatos Synodalibus Decretis consenserat, acceperat robur invictum. *Appellationi forsitan secundum consuetudinem locus pateret, sed quo iret? aut ubi majores reperiret in Ecclesia Judices? Ante se habens in Legatis suis Apostolicam Sedem, qua consentiente, quidquid illa definivit Synodus, accepit robur invictum.*

II. Marcellinus Comes floruit primis Justiniani Imperatoris temporibus, circa annum Christi 535. Ejus cum laude meminit Cassiodorus *lib. de Institutionibus Divinæ Scripturæ, c. 17. & 25.* Scripsit *Chronicon* ab initio Imperii Theodosii, ad Magni Consulatum, annorum CXL. seriem continens, tum deinde alios XVI. annos adjecit, a primo Justini, ad quartum usque Justiniani Augusti Consulatum, hoc est, ad annum Christi DXXXIV. Quæ deinceps ad finem usque Imperii Justiniani sequuntur, non sunt *Marcellini*, nec in Editione *Antonii Shonhovii*, qui Chronicon istud primus in lucem dedit, habentur.

III. S. Justus Orgellitanus, sive *Urgellensis* in Catalonia Episcopus qui Concilio Toletano II. interfuit anno 527. obiitque 28. Maji, an. circiter 540. *In Cantica Canticorum*

rum Expositionem mysticam scripsit, cujus meminit S. Isidorus Hispalensis *l. de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Extat Tomo IX. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunensis. Hoc Opus misit ad Sircam Episcopum, ad quem extat ipsius Epistola edita *Tomo III. Spicilegii*.

IV. Arator, Patria Ligur, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, ex Comite Privatorum, & ex Comite Domesticorum; Actus Apostolorum Heroico Carmine edidit, & Vigilio Papæ obtulit. Paulò ante hæc tempora floruit *Nonnus*, Panopoli in Ægypto natus, teste Suida, qui Evangelium S. Joannis Carmine Heroico interpretatus est.

V. S. Cæsarius *Arelatensis Episcopus* obiit die 27. Augusti, anno 543. cum annis 44. hanc Ecclesiam rexisset. Ejus extant variæ Homiliæ in Bibliothecis Patrum, & a Baluzio editæ. Sed quædam sunt ejus nomini suppositæ, præsertim ea qua Sanctus Gregorius Papa & S. Isidorus Hispalensis laudantur. Regulam etiam scripsit Sanctimonialibus, in gratiam S. Cæsariæ sororis suæ. Cæsarii Arelatensis Vitam scripsit Cyprianus ejus Discipulus.

VI. Vigilius Tapsensis in Byzacena Africæ Provincia Episcopus floruit imperante Justiniano, circa annum 550. A Theodulpho Aurelianensi Episcopo sub nomine Vigilii Africani laudatus in *Tractatu de Baptismo*, Libros quinque *contra Nestorianam & Eutychianam* hæresim edidit, *Disputationem cum Sabellio Photino, & Ario*, sub nomine S. Athanasii, & XI. Libros *de Trinitate*, eidem S. Athanasio olim adscriptos. Eidem a Viris Eruditis tribuitur Symbolum, *Quicumque vult salvus esse*.

ARTICULUS VI.

De Victore Capuano, Rustico, Primasio, Junilio Africano, & Liberato.

I. VIctor Capuanus *Episcopus*, anno circiter 545. *de Cyclo Paschali* scripsit adversus Victorium Aquitanum.

II. Rusticus Romanæ Ecclesiæ *Diaconus* sub Justiniano Imperatore & Vigilio Papa vixit, a quo propter schisma exauctoratus est. *Dialogum* scripsit *Adversus Acephalos*.

III. Primasius, non Uticensis in Proconsulari Provincia, quod nescio unde hauserit Trithemius, sed Adrumetinæ in Byzacena Ecclesiæ Episcopus, ut Œcumenicæ V. Synodi Acta docent, Trium Capitulorum defensor primum, tum impugnator, quinque libros Expositionum in Apocalypsim scripsit, & librum unum, *Quid faciat Hæreticum?* Hujus nomine circumferuntur *Commentarii breves in Epistolas Pauli*, a nullo Veterum, immo ne a Trithemio quidem memorati: de quibus propterea viri eruditi dubitant, maxime de Explanatione Epistolæ ad Hæbreos, quæ Haymoni restituenda sit. Hos Commentarios primus edidit *Joannes Gagneus* anno 1543. Ipsius, Operumque, Cassiodorus meminit *lib. Divinarum Lectionum, c. 9.*

IV. Junilius Africanus Episcopus Primasio coævus, librum *de Partibus Divinæ Legis* ad ipsum scripsit. Ipsi falso adscriptus est Commentariolus in tria priora Capita Geneseos, cui fragmenta ex S. Gregorii Moralibus in Job inserta sunt. Venerabili Bedæ a viris eruditis tribuitur.

V. Liberatus Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus, unus de Africanis Trium Capitulorum Defensoribus, Libellum scripsit de Hæresi Nestoriana & Eutychiana, cui *Breviarii* nomen indidit, post annum 564. Lege Præfationem viri eruditi *P. Garnerii* S. J. Professoris in Liberati Breviarium quod emendatissimum edidit, ac Notis elegantibus illustravit.

ARTICULUS VII.

De Facundo Hermianensi.

§. I.

I. FAcundus Hermianensis in Africa Episcopus, in Provincia Byzacena, floruit post Consulatum Basilii anno 10. Duodecim libros scripsit pro defensione Trium Capitu-

pitulorum, quæ non posse absque injuria fidei, Synodique Chalcedonensis eversione condemnari, falso persuasum habebat. Horum meminerunt Victor Tunonensis *in Chronico*, & S. Isidorus I. *de Viris Illustribus*, *cap.* 18. Duos Libellos *de duabus Naturis Christi*, ipsi tribuit Cassiodorus, sed existimo duo Libri I. Capita his verbis ipsum significasse: *Facundus venerabilis Episcopus, Hæreticorum penetrabili subtilitate destructor, nuper ad Justinianum Principem scribens de duabus naturis Domini Christi duos libellos, caute nimis luculenterque tractavit. Quos vobis transcriptos reliqui, ut nec antiquis egeatis Tractatoribus, nec modernis.* (In Psalmum 138.) Librum etiam scripsit *adversus Mocianum seu Mutianum Scholasticum*, qui Africanos Antistites propterea quod se a Vigilio Papa & ab Ecclesia, Trium Capitulorum causa, post illius *Judicatum* segregaverant, merito redarguebat.

Facundus Schismati-

II. Epistolam Facundi, quæ inscribitur *Epistola Fidei Catholicæ, in defensione Trium Capitulorum*, in lucem primus edidit Dominus Lucas Dacherius vir eruditus, *Tomo III. Spicilegii*. Ex qua probatur Facundum Schismaticum fuisse, & in Schismate occubuisse. Sic nempe Romanos Pontifices, & alios qui damnationi Trium Capitulorum factæ in V. Synodo assensum præbuerant, sugillat: „ Sentiant se ab ea præcisos, cujus de„ creta, quantum in ipsis est, convellentes, Hæreticorum se catervis, favendo eorum vo„ tis, pertinaciter aggregarunt. Siquidem ab Acephalis Hæreticis, id est Semi-Eutychia„ nis, exquisita & illicita Capitulorum damnatio; & Vigilii atque Pelagii Romano„ rum prævaricatorum, & Primasii Byzaceni præcipui Doctoris Acephalorum, edita „ contra Ecclesiam Scripta protestantur. Quæ cum ita sint, quomodo jam & illud eis „ poterit constare, quod dicunt, Unam se cum damnantibus fidem tenere? Cum nos „ in uno Domino Jesu Chisto Dei & hominis Filio, duarum naturarum proprietatem „ in unitate personæ confiteamur, quod Catholica semper custodit & docet Ecclesia. „ Isti autem parendo Acephalis, & in scripto dicentes: Anathematizamus impiam Epi„ stolam Ibæ, quam ad Marim Persam scripsit, cum his qui vindicant eam, & rectam „ esse dicunt, vel partem ejus; omnem proculdubio anathematizasse probantur Eccle„ siam, quæ eam vindicavit, & vendicat, rectamque esse dixit & dicit. *Asserit etiam* „ *eos qui Tria Capitula damnarunt*, violasse pactum initum cum Deo, & fidem per„ didisse. *Addit adversatos fuisse Symboli articulo: Inde venturus est judicare vivos &* „ *mortuos*. En certe, *inquit*, in hoc nunc omnis consistit quæstio, de vivorum, mor„ tuorumque Judicio, quod contra nullam aliquando hæresim, ut illud de æqualitate „ Patris & Filii contra Arium, vel de omnipotentia Spiritus Sancti in Constantinopo„ litani contra Macedonium Symbolo est additum, a nulla umquam hæresi, nisi ab „ hac novissimis temporibus, velut ex compacta om nium Hereticorum fece exorta, „ violatum est per damnationem videlicet vivorum, mortuorumque. *Deinde ait eos* „ Patrem Diabolum *habere*. *Postea condemnationem Trium Capitulorum* Sacrilegium *ap*„ *pellat ac multis interjectis subjicit*: Quæ dementia corda eorum invasit, oculosque eo„ rum fumosa vanitas, velut densarum, palpabiliumque tenebrarum opaca nox obcœca„ vit, ut non viderent, nec perseveranter tenerent, quod in Symbolo, quando bapti„ zati sunt, acceperunt? Sed pro libitu suo, modo muneribus corrupti, modo honori„ bus & ambitionibus illecti, modo etiam peregrinæ, sive potius serpentinę versutiæ „ doctrina circumducti, ventoque superbiæ afflati & inflati, contra Deum superbiæ „ cristas erexerunt, præripiendo judicium ejus, &c. *Criminaturque eos tamquam* Super„ biores & excellentiores audacia Diabolo, Antichristo quoque deteriores, neque pro„ inde Christiano nomine censendos, immo appellandos Antichristi ministros, modis„ que omnibus fugiendos. *Ac tandem*: Quomodo ergo qui Hæreticis communicant, „ hæresis crimine teneri negabuntur? Aut qua fronte Catholice communicare sibi vi„ dentur? &c. Damnate errorem quem induxistis, auferte damnationis malum quod in„ tulistis, per quod & Hæretici facti, & Hæreticorum fautores extitistis.

§. II.

Facundi auctoritatem contra Fidem realis præsentiæ Corporis Christi in Eucharistia perperam objiciunt Hæretici.

OBjiciunt nostræ ætatis Sacramentarii adversus realis præsentiæ Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia fidem, celebrem locum Facundi Hermianensis *lib. IX. cap. ultimo*, ubi exponens modum loquendi quorumdam Veterum, qui Christum adoptionem filiorum suscepisse dixerunt, ait Sacramentum adoptionis adoptionem nuncupari, sicut Sacramentum Corporis & Sanguinis ejus dicitur Corpus ejus & Sanguis; non quod proprie panis & vinum consecrata, sint ejus Corpus & Sanguis, sed quod Mysterium Corporis & Sanguinis ejus in se contineant. En ejus verba: „ Adoptionem „ quoque filiorum suscepisse Christum, si antiqui Doctores Ecclesiæ dixisse monstraren- „ tur, nec ipsi, nec omnis Ecclesia, quæ tales Doctores habuit, judicari deberent hæ- „ retici. Nam Sacramentum adoptionis suscipere dignatus est Christus, & quando circum- „ cisus est, & quando baptizatus est; & potest Sacramentum adoptionis adoptio nuncu- „ pari: sicut Sacramentum Corporis & Sanguinis ejus, quod est in pane & poculo con- „ secrato, Corpus ejus & Sanguinem dicimus: Non quod proprie Corpus ejus sit panis, „ & poculum Sanguis: sed quod in se Mysterium Corporis ejus, Sanguinisque conti- „ neant. Hinc & ipse Dominus benedictum Panem & Calicem quem Discipulis tradi- „ dit, Corpus, & Sanguinem suum vocavit. Quo circa sicut Christi Fideles Sacramen- „ tum Corporis & Sanguinis ejus accipientes, Corpus & Sanguinem Christi recte dicun- „ tur accipere: sic & ipse Christus Sacramentum adoptionis filiorum cum suscepisset, „ potuit recte dici adoptionem filiorum suscepisse.

Sed hoc loco abutuntur Heterodoxi. Loquitur enim Facundus de speciebus visibilibus panis & vini, quæ si per se spectentur, non sunt proprie Corpus & Sanguis Christi, sed ejus signa; illud tamen vere & reipsa continentia. Cum enim ostendere vellet hic Auctor Sacramenta rei significatæ nomine appellari, ut probaret Sacramentum adoptionis potuisse a Veteribus vocari adoptionem, exemplum ab Eucharistia petiit, in qua species visibiles, sive externum objectum, quod immediate sensus afficit, cum Corpore & Sanguine Christi, quod perceptionis mediatum dumtaxat objectum est, quia editis speciebus recipitur, comparatum, Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi est, non proprie Corpus & Sanguis Christi: & nihilominus Corpus & Sanguis ejus vocatur. Sic loquuntur Auctores omnes, qui post Berengarii damnatum errorem & contra illum scripserunt. Unum profero S. Anselmi locum *in Tractatu de Sacramento Altaris*, Cap. I. *Similitudo illa panis*, inquit, *quæ in altari carnis se oculis ingerit, per se inspecta non est Corpus Domini*. Ideo autem Facundus hunc sensum cæteris Patribus minus solemnem, qui Corpus ipsum & Sanguinem Christi a Fidelibus in Eucharistia recipi, & Eucharistiam esse verum Christi Corpus & Sanguinem diserte asserunt, potius arripuit loco laudato, quam alterum, quem & ipse proculdubio admittebat, quia ejus instituto erat accommodatior, conducebatque ad demonstrandum quod propugnabat, scilicet Sacramentum rei significatæ nomine interdum appellari: adeoque mirum non esse quod Sacramentum adoptionis quidam e Veteribus adoptionem vocaverint. Quod autem Facundus e vulgari loquendi modo, & a solemni vocum sensu recedat, in iis exemplis quibus propositionem confirmat suam, sequens, quod ex nostra in Dei filios adoptione petit, ostendet evidentius. *Alioquin*, inquit, *neque de nobis dicendum est; quoniam adoptionem suscipimus filiorum, aut quia redempti sumus, atque salvati, quoniam Apostolus dicit, Nos ipsi primitias Spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri. Spe enim salvi facti sumus; Spes autem quæ videtur, non est spes. Sicut ergo, quamvis secundum Apostolum, adhuc expectemus adoptionem, redemptionem, & salutem; tamen quia jam Sacramentum adoptionis, & redemptionis & salutis accepimus, & filii Dei, & redempti, & salvati recte vocamur: ita Christus quoque Sacramentum adoptionis non ad utilitatem suam, sed*

ad

ad ipsius Sacramenti confirmationem, in Circumcisione & baptismo suscipiens; potuit ab antiquis Ecclesiæ Doctoribus recte dici, quod adoptionem susceperit filiorum. His innuere verbis videtur Facundus, nos adoptionem filiorum non magis suscepisse, quam Christum; adeoque nos reipsa filios Dei adoptivos non esse, sicut Christus non est Filius Dei adoptivus, sed solum filios Dei adoptivos esse, quia futuræ adoptionis & redemptionis suscepimus Sacramentum. Incredibile tamen est, quod errorem evidentissimis Scripturæ Sacræ testimoniis convictum Facundus propugnaverit: ignoraveritque quod ait Apostolus, ad Romanos, 8. *Non enim accepistis Spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba (Pater.) Ipse enim Spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quod sumus filii Dei: Si autem filii, & hæredes. Et, Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi sunt Filii Dei.* Et ad Hebræos 12. *Tamquam filiis vobis offert se Deus.* Et 1. Joannis 3. *Videte qualem Charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & simus. Charissimi, nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus.* Dicendum ergo, quod res est, duplici sensu nos adoptivos Dei filios appellari, primo vulgari & ordinario, quia scilicet adoptionem illam divinam reipsa consequimur in hac vita per Justitiam fidei, & per charitatem, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis: Alio vero sensu minus vulgari, & pene insolito quia adoptionis perfectæ & redemptionis consummatæ, quam in Cœlis futuram expectamus, Sacramentum suscipimus. Hunc tamen sensum minus obvium, altero neglecto Facundus expectavit, in eoque institit, quia ipsi magis accommodatus visus est ad id, quod probandum sibi sumpserat, demonstrandum. Ita cum duplici sensu dici possit, nos Corpus & Sanguinem Christi suscipere; primo quia eorum substantia in os nostrum infunditur, & trajicitur in stomachum; secundo, quia objectum externum recipimus, quod Corporis & Sanguinis Christi figura est, ideoque Corpus & Sanguis Christi vocatur: Facundus secundum hunc sensum, licet apud Patres minus frequentem & solemni more loquendi Ecclesiæ minus receptum secutus est, quia ipsius serviebat instituto. Sed sicut in Facundum iniquus esset, qui colligeret ipsum negasse nos in hac vita esse revera filios Dei, aut Charitatem & Justitiam per Spiritum Sanctum qui nobis datur suscipere, in quibus ea adoptio posita est, quia selegit alterum sensum quo filiorum adoptio potest intelligi: Ita iniquus in ipsum esset, qui colligeret ipsum negasse, quod ipsam Corporis & Sanguinis Christi substantiam intra nos recipiamus, quia uni tantum sensuum adhæsit, quibus hæc verba, *Suscipere Corpus Christi*, intelligi & usurpari possunt.

Alio modo Viri quidam Eruditi Facundum explicant, quod nempe dixerit, Sacramentum Corporis Christi non esse proprie Corpus ejus ad mentem Eutychianorum, quamvis censeret illud esse proprie Corpus Christi secundum fidem Ecclesiæ Catholicæ. Scilicet Facundus non Catholicos tantum Tria Capitula damnantes impugnabat, sed maxime Eutychianos, qui Synodum Chalcedonensem occasione Trium Capitulorum impugnabant, ut constat ex cap. 2. Libri 1. In eo autem posita erat hæc hæresis, quod ante Incarnationem Christum fuisse ex duabus naturis, post Incarnationem vero ex duabus unam factam assererent, conversione humanæ in divinam. Quo ex errore consequens erat, in Christo post adunationem non fuisse veram carnem, sed apparentem dumtaxat. Sensum itaque Facundi hunc esse volunt: Potuit Sacramentum adoptionis a Theodoro Mopsuesteno nuncupari adoptio, sicut Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi, Corpus ejus & Sanguinem dicimus: Non quod proprie, secundum vos, o Eutychiani, Corpus ejus sit panis: (nam, secundum vos, post adunationem quædam tantum naturæ nostræ imago non veritas in Christo fuit, quædam corporis species, non ipsum Corpus;) Sed quod ejus Corpus & Sanguinem contineat. Ut ut est, Ecclesiæ Catholicæ fides circa Eucharistiam, potius est ex cæterorum Patrum clarissimis testimoniis æstimanda, qui Eucharistiam esse proprium & verum Corpus Christi frequenter & summo consensu asseruerunt, quam ex uno Facundi loco. Ut enim ait ipse Facundus libro 9. *Quemadmodum calumniantium Hæreticorum est ex dubiis & obscuris quæ certa & manifesta sunt male interpretari; ita solitum prudentiæ ac veritatis Catholicæ, ex indubitatis atque evidentibus ambigua & latentia declarare.*

De-

Denique cum Schismaticus fuerit Facundus, & in schismate scripserit, atque obierit, nulla est ipsius in Ecclesia auctoritas: & de ipso dici potest, quod de Tertulliano dixit S. Hilarius: *Consequens error hominis detraxit scriptis probabilibus auctoritatem*. Et quod de eodem S. Hieronymus: *Hominem Ecclesiæ non fuisse*. Nam ubi de fidei dirimendis controversiis agitur, *Eorum dumtaxat Patrum sententiæ conferendæ sunt, qui in fide & communione Catholica sancte, sapienter, & constanter viventes, docentes, & permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. Quibus tamen hac lege credendum est, ut quidquid vel omnes, vel plures, uno eodemque sensu, manifeste, frequenter, perseveranter, velut quodam consentiente sibi Magistrorum Concilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverint, id pro indubitato certo, ratoque habeatur, &c.* (inquit Vincentius Lirinensis.)

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

Facundi Hermianensis sententiam de Eucharistia effert Basnagius ad A. 547. 7. exultatque reperisse se scriptorem, qui dogma Romanæ Ecclesiæ de Eucharistiæ sacramento convellat. Neque enim, ait, constare posset Facundi comparatio Eucharistiæ cum Baptismo Christi ad adoptionem quod attinet, nisi Eucharistiam typum tantummodo & imaginem corporis Christi agnovisset, quemadmodum nec in baptismo veram Christi adoptionem contineri, sed umbram tantummodo adstruere nitebatur. Catholicam mentem indere Facundo laborat P. Alexander latensque sub ambiguis verbis dogma plane Romanum exponit. Concludit tandem schismaticum scriptorem siquid ambigui docuisse convinceretur in dogmate Eucharistiæ, nihil propterea vehementius periclitari Romanam fidem quæ tam multos habet æqualis, & majoris vetustatis, multo vero doctiores Patres sententiæ suæ assertores. Huic ego postremæ responsioni insistendum maxime judico, quamquam & priores admitto; cum vel ipse Basnagius, velit, nolit, agnoscere cogatur, suspecto huic scriptori fidem esse sublestam; alioquin molestum illum haberet adversarium in sententia de primatu Romani Pontificis in universam Ecclesiam. Vix enim aliunde trahi posse argumenta validiora censeo pro suprema auctoritate Romani Pontificis in universam Ecclesiam, quam ex Facundi opusculis. Res erat de damnanda Ibæ Edesseni epistola ad Marim Persam, quam in pleno Concilio Chalcedonensi lectam Patres non improbaverant. Injuriosum id auctoritati Concilii videbatur; nihilo tamen secius in damnationem consenserant Patriarchæ tres Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus; adhuc tamen trium capitulorum defensores rem pendere dubiam contendebant; cur nam, quæso, quod Romanus Pontifex nondum sententiam protulisset suam, teste Facundo lib. 2. cap. 4. *dicant quod Ecclesiam quoque Romanam consuluerunt, & nunc sententiam B. Vigilii expectent*. Ad hæc Facundus animadvertit, nihil expectandum a Vigilio esse, nisi quod prius ab aliis ante eum Pontificibus statutum fuerat, præsertim a S. Leone, ad quem maxime pertinuisse, *aliquid in his, quæ in ea* (Chalcedonensi nempe Synodo) *definita sunt retractare. Sed absit*, prosequitur Facundus, *ut ille vir sanctus licitum sibi putaret, quod non expedire cernebat. Quid enim*, prosequitur, *jam integrum, vel quid constare possit immobile, si tanti Concilii sententia, vel sicut imperfecta suppleri, vel sicut dubia discuti videretur?* Elucere in his judico summam Pontificis auctoritatem, sive in confirmandis vel abrogandis aliorum Patriarcharum judiciis, sive in declarandis supplendisque iis, quæ œcumenica Concilia statuerant. Quamquam enim id a Leone præstitum ut Concilium suppleret, negat Facundus, non abnuit tamen illi auctoritatem fuisse. Alterum ejusdem Facundi in eam rem testimonium promo ex lib. 4. cap. 3. ubi adducit adversarius trium capitulorum Romanæ Ecclesiæ sententiam expetentes & expectantes. *Sed*, ait, *ecce jam veniens* (Vigilius) *ex itinere, quod ei videbatur edixit & facti hujus auctori correctionem tumultuariæ transgressionis indixit, & nisi citius, quo malum est, auferatur, etiam vindicaturum se esse prædixit*. Auctor iste perniciosæ innovationis ipse est Mennas Constan-

stan-

ſtantinopolitanus Patriarcha, quem pro auctoritate redarguens Vigilius, mandanſque, ut quæ prave commiſerat recte emendet, ſane demonſtrat habere ſibi illum ſubditum jure ſupremæ poteſtatis. Aliud ſummæ poteſtatis Romani Pontificis in Mennam Conſtantinopolitanum Præſulem documentum exhibet Facundus ibid. lib. 4. cap. IV. tradens, Præſulem illum cunctantem adhuc ſubſcribere damnationi trium capitulorum, admonitumque a Stephano Romani Pontificis apocriſiario ne quid tentaret novi; ſpopondiſſe, ait Facundus, nihil ſe acturum ſine Apoſtolica ſede. Cum vero id ab eo tandem extudiſſet, Imperator, factum exprobranti Romano apocriſiario reſpondit juratus quod chirographum ſuum reciperet, ſi hæc Romanus Epiſcopus non probaret. Quid eſt ſubdi alterius poteſtati, ſi hoc non eſt? Idem Facundus l. V. c. IV. negat a S. Leone Papa dicam intentatam fuiſſe Concilio, ex eo quod Ibæ epiſtolam admiſiſſet; alioquin, ait, *Quomodo hinc Synodus excuſabitur, quæ & recepiſſe illam epiſtolam, & non debuiſſe recipere, Leone reprehendente convincitur?* Parendum ergo erat Romano Pontifici ab univerſa Eccleſia in Concilium coadunata. Huc pariter ſpectaſſe cenſendus eſt cum lib. VII. cap. 3. Cœleſtium in Eccleſia Carthaginenſi convictum ad Apoſtolicam ſedem appellaſſe agnoſcit.

Quorſum vero hæc, inquies, ad noſtrum argumentum? Multum per omnem modum. Dum enim his urgeretur Baſnagius, cujus omnia tolerabilia ſunt præ dogmate de ſuprema Papæ poteſtate, cogeretur utique ſive teſtimonium auctoris ſchiſmatici contemnere ac nihili habere, ſive ejus vim eludere verborum ſenſum proprium & obvium ad alium minus proprium deflectendo, ut quod ait Facundus, *appellare ad Romanum Pontificem*, perinde exponat ac patrocinium ejus implorare. Id ipſum in præſenti nobis pariter licere arbitramur. Si dixerimus Facundum de vera Chriſti præſentia in Euchariſtia aliter ſenſiſſe ac nos Catholici tenemus; ſchiſmatici doctoris privatam opinionem flocci facimus. Verba etiam ambigua & implexa ejuſdem pro noſtro jure exponimus & inflectimus in ſententiam ab ea, quæ primo ſe offert legenti, longe diverſam. Ut hanc ineamus rationem docet nos idem Facundus qui lib. 6. cap. 3. dictum hoc S. Cyrilli; *unus eſt autem per quem omnia Jeſus Chriſtus, non quod homo ſit factus opifex omnium*; dictum hoc, inquam, in ſenſum plane ab obvio diverſum Facundus exponit. *Deus verbum opifex omnium ſecundum Apollinariſtarum ſenſu, ideſt convertibiliter*, (converſum enim Deum in hominem dicebant Apollinariſtæ) *non factus eſt homo;* Ut non ſit habendum monſtri loco, ſi P. Alexander opinetur familiari ſibi tropo uſum Facundum cum ſcripſit: *Non quod proprie corpus ejus ſit panis, & poculum ſanguis*; non ſit nempe corpus juxta Eutychianorum mentem, ideſt corpus unius cum Deo naturæ. Profecto Facundus hoc ipſo in loco, ubi de Euchariſtia agit, lenimento aliquo verborum indiget, ut ad Catholicum ſenſum redigatur; ita enim habet: *Sicut ergo, quamvis adhuc ſecundum Apoſtolum* (adoptionem Filiorum Dei expectantes) *expectemus adoptionem & redemptionem, & ſalutem; tamen, quia jam ſacramentum adoptionis & redemptionis, & ſalutis accepimus, & Filii Dei, & redempti, & ſalvati recte vocamur.* Quid ergo? numquid fideles reipſa in præſenti vita non revera adoptionem receperunt? utique receperunt, ſed non illam plenam, & abſolutam, quam adhuc expectamus futuram, & tandem in Cœlo potiemur. In hanc mentem accipienda ſunt Facundi verba, quamquam alioqui rigor verborum, omnem quamcumque adoptionem in vita præſenti neget. Ita ergo & cum ait *non quod proprie corpus ejus ſit panis, & poculum ſanguis*; panem hic intelligimus panis & poculi ſpecies, quæ ſane in ſe abſque adjuncto ſpectatæ, aliud plane a corpore & ſanguine Domini habendæ ſunt, licet aliud exprimere litera videatur.

ARTICULUS VIII.

De Victore Tunonenſi, Areta, Zacharia Mytilenenſi, & Agapeto.

I. Victor Tunnonenſis, vel ut alii ſcribunt, *Tu nonenſis*, ob pertinaciſſimam Trium Capitulorum defenſionem, Juſtiniani Imperatoris mandato deportatus in exilium,

lium, *Chronicon ab initio Mundi usque ad primum Justini Junioris annum*, scripsit, cujus meminerunt S. Isidorus Hispalensis lib. *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, cap. 25. Ado Viennensis initio sui Chronici, Honorius Augustodunensis *lib. 3. de Luminaribus Ecclesiæ, cap. 29.* Extat tantum Victoris Tunonensis *Chronicon* ab anno 444. ad annum 565.

II. Aretas *Cæsareæ in Cappadocia Episcopus*, floruit circa annum 540. (ut quibusdam placet.) Scripsit *Explanationem in Apocalypsim*, ex Commentariis *Andreæ* ejusdem Ecclesiæ Episcopi concinnatam.

III. Zacharias *Mytilenensis Episcopus*, tempore Justiniani Imperatoris floruit. Scripsit *Disputationem contra ea quæ de duobus principiis a Manichæo quodam scripta & projecta in viam publicam repererat*: Et *Dialogum de universitatis procreatione*, *contra mundi & materiæ æternitatem* a Philosophis constitutam.

IV. Agapetus *Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus* ad Justinianum Imperatorem habuit *Orationem Paræneticam*, qua ipsum admonuit *Quomodo in administrando Imperio gerere se deberet*. Monita seu Regulas LXXII. continet, Principem Christianum ad vitam & regimen sanctissimum instituentes. Extat Tomo IX. Bibliothecæ Patrum Lugdunensis Editionis.

ARTICULUS IX.

De Cassiodoro.

I. Cassiodorus *Senator*, clarissimis Parentibus, *Scyllacii*, quæ urbs *Brutiorum* tum erat primaria, natus est, anno Domini 469. aut 470. sub *Odoacre* Rege *Erulorum*, qui tunc Italiæ dominabatur. Comitivæ Rerum Privatarum dignitate auctus, deinde Sacrarum Largitionum Comes institutus est. A Theodorico Rege *Brutiis & Lucanis* Præfectus, Quæstor, Magister Officiorum, Præfectus Prætorio, Consul creatus est. Sub Athalarico iterum Quæsturam & Præfecturam Prætorii gessit integerrime. Sub Theodahato eadem dignitate tertio ornatus est: Quam & sub Vitige Theodahati successore quarto consecutus, & Quæsturæ insuper munere functus est. Dignitates amplissimas sanctissime administravit, magnoque Ecclesiæ & Reipublicæ bono. Anno ætatis 69. vel 70. fluxas opes, & dignitates despiciens, Religiosam Vitam amplexus est, condito, fundatoque *Vivariensi* Monasterio prope *Scyllacium*, cujus Abbas fuit. Vixit ad annum 575. obiisseque creditur prope centenarius. Ipsi Alcuinus *lib. 5. contra Felicem Urgelitanum*, Sancti appellationem tribuit: Et nomen ipsius *Vuitfordi* Martyrologio, necnon Menologio Benedictino adscriptum est. Quam Regulam professus fuerit Cassiodorus Monasticam vitam amplexus, lis est apud Eruditos. Ordinis Benedictini causam, qui sibi Magnum Senatorem vindicat, luculenta Dissertatione propugnavit Pater *Garetius*, alumnus Congregationis S. Mauri, quam Vitæ Cassiodori subjunxit.

Lege Theodorici Regis Epistolam, qua laudes Cassiodori commemorat apud ipsum Cassiodorum. Lib. 1. Variarum Ep. 4. & Epistolas Athalarici 24. & 25. l. 9.

Cassiodorus Benedictinus.

Doctrinæ laude clarissimus Cassiodorus, hæc ingenii & eruditionis suæ monumenta transmisit ad posteros: Libros 12. Epistolarum, quos titulo *Variarum* inscripsit, propter diversa, quæ in eis continentur, rerum argumenta. Quinque prioribus libris Literas & Edicta complexus est, quæ sub Theodorico octavo, nono, & decimo, ea quæ sub Athalarico, Theodahato, & Vitige, Regum illorum nomine & mandato, scripsit: Sextus & septimus dignitatum continent Formulas, quæ sub Gothorum Imperio vigebant. Undecimus denique & duodecimus collectas habent Epistolas, & Decreta, quæ ipse, cum Prætorio præesset, ad plures destinavit.

Cassiodori Opera.

II. *Chronicon* scripsit Regis Theodorici jussu a prima mortalium origine, ad Consulatum *Justini* Imperatoris, & *Eutharici Cilicæ*, id est, ad annum Æræ Christianæ 519. in quo nonnulli sunt Parachronismi, non Cassiodoro, sed librariorum obscitantiæ imputandi.

III. *Gothorum Historiam* in Libros duodecim distributam, sub Theodorico Rege edidit, ut in priori Præfatione *Variarum* ipse monet. Excidit istud Opus, sed illius Epitomen a *Jornande*, sive *Jordano* Ravennæ Præsule scriptam habemus.

IV. *Librum de Anima* scripsit postulantibus amicis, qui Auctoris sui pietatem spirat,

& inter

& inter maximas Reipublicæ curas defixum penitus illius in rebus divinis animum testatur. In extremo capite nævus est. Opinatur scilicet Justorum animas Dei visione non frui ante ultimum Judicium.

V. *Commentarium in Psalmos* edidit, in quo Sanctorum Patrum, ac præcipue S. Augustini sententias suis verbis passim expressit. Donatas ab Epiphanio Scholastico lingua Latina Græcas Socratis, Sozomeni, ac Theodoreti Historias in unum Opus, veluti continuatam Historiæ seriem in Libros XII. divisam collegit, in gratiam Vivariensium suorum Monachorum. Libros *de Institutione Divinarum Literarum*, & de Literis humanioribus, scilicet Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Musica, Geometrica, Astronomia, edidit, ut eosdem Monachos ad Sacrarum Literarum studia manuduceret, eosque sic ad omne genus eruditionis informaret, ut Ecclesiæ suis studiis prodesse possent. His addendi sunt *Commentarii in Donatum*, liber *de Orthographia*, liber *de Schismatibus & Tropis* ex Sacerdote collectus. Exciderunt libri *de Divisionibus*, *de Titulis*, *Memoriale Sacrarum Scripturarum*, *Breves Commentarii in Epistolas Apostolorum*, *eorum Acta*, *& Sancti Joannis Apocalypsim*, Tractatus *de Etymologiis*. In Libro *de Institutione Divinarum Literarum*, in id potissimum incumbit, ut doceat qui Interpretes legendi sint in singulos Scripturæ Sacræ Libros. Ostendit Liberalium Artium utilitatem ad Sacræ Scripturæ intelligentiam consequendam. Librum *de Computo Paschali*, postremum edidit, ad Indictionem, Epactas, & ea omnia quæ Paschalis computi rationem spectant, facilius indicanda perutilem.

Commentarius in Cantica, non est Cassiodori.

VI. Non est Cassiodori *Commentarius in Cantica Canticorum*, nam a Cassiodori stylo & scribendi charactere plurimum abhorret. 2. Ejus non meminit Cassiodorus ipse in Præfatione libri *de Orthographia*: ubi libros omnes recenset, quos Monachus ediderat. 3. Sacræ Scripturæ Textum non profert Commentarii hujus Auctor juxta Versionem LXX. Interpretum, quam sequi solet Cassiodorus. 4. Citat S. Gregorium Magnum in Homiliis super Evangelia, quas non scripsit aut dictavit ante Pontificatum, quem auspicatus est anno Christi 592. quo jam septemdecim ad minus anni a morte Cassiodori effluxerant. Hic nempe anno 575. obierat. Lege Dom. *Joannis Garetii* Ascetæ Benedictini Congregationis Sancti Mauri Præfationem in Cassiodorum, cujus Opera omnia in duos Tomos distributa edidit emendatissime ex antiquis & probatæ Fidei MSS.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

NOvum Cassiodori Opusculum e vetustissimo Codice Veronensis Capituli Florentinis typis an. 1721. evulgavit vir de literis optime meritus Scipio Maffejus. Inscribitur illud: *Cassiodori Senatoris complexiones in epistolas, & acta Apostolorum & Apocalypsium*, cujus operis Cassiodorus ipse meminit in præfatione ad Orthographiam. Sunt autem explicationes breves in loca ex Canonicis illis libris hinc inde decerpta. In 1. ad Cor. 11. 27. locum illum vulgatæ, *Qui manducaverit panem hunc, vel biberit Calicem Domini indigne &c.* ita ex suo Codice Cassiodorus refert: *Itaque quicumque manducaverit panem, & biberit Calicem, corpus & sanguinem Christi*. Quæ sane lectio Catholicum nostrum dogma valide confirmat.

Celebre illud testimonium de unico Deo in Trinitate personarum in epist. S. Joannis expressum legebat Cassiodorus in suis Libris perinde ac in vulgata exprimitur, ut in complexione ad hanc epistolam ibidem legitur pag. 124.

ARTICULUS X.

De Martino Dumiensi, Joanne Climaco, Dorotheo, Leontio Byzantino.

I. MArtinus gente *Pannonius*, *Dumiensis* in Gallæcia Cœnobii Abbas, deinde Bracarensis Episcopus, sub Theodomiro Suevorum in illis Hispaniæ partibus Re-

ge

ge floruit. Præfuit Concilio Toletano II. anno Christi 572. Collectionem Canonum Orientalium ex Græcis Synodis edidit. Ipsi etiam adscribitur liber inscriptus, *Formula honestæ vitæ*, sive *de Differentiis quatuor Virtutum Cardinalium*. Ejus honorifice meminit Concilium Toletanum X. Obiit anno 580. Childeberti Regis Francorum 5. ut testatur Gregorius Turonensis coævus Scriptor *lib. 5. Historiæ Francorum, cap. 37.* Defunctum ob eximiam sanctitatem Gallæcia & Lusitaniæ pars in Divorum numero habent, ad 13. Kalendas Aprilis dicato Festo.

II. S. Joannes Climacus, Abbas in Monte Sina, floruit circa annum 580. Librum egregium scripsit de Gradibus triginta, quibus ad Perfectionis Religiosæ culmen ascenditur, quem inscripsit *Scalam Paradisi*: Quo ab Opere *Climaci* nomen obtinuit. Hanc Joannes Abbas *Raithu* Commentariis illustravit. Scripsit etiam *Librum ad Pastorem*.

III. Dorotheus *Abbas* floruit cadente sæculo VI. Extant in Bibliothecis Patrum Sermones seu Doctrinæ XXIV. *De vita recte & pie instituenda* ab ipso editæ.

IV. Leontius Byzantius, ex Advocato, Monachus in Laura S. Sabæ prope Hierosolymam, floruit extremis Justini Junioris & Tiberii Imperatorum temporibus. Scripsit librum *de Sectis Hæreticorum, ac Synodo Chalcedonensi*, in X. Actiones distinctum: tres libros *Adversus Eutychianos & Nestorianos*; duos *Adversus fraudes Apollinaristarum*: item *Solutiones argumentorum Severi, &c.*

ARTICULUS XI.

De Venantio Fortunato.

VEnantius Fortunatus, Duplavenis vico, sive Castello, prope Cenetam & Tarvisium in Italia oriundus, Ravennæ liberalium Artium studiis institutus, S. Martini Turonensis Episcopi virtute, ab oculorum, quos oleo lampadis ad imaginem ejus ardentis inunxerat, dolore liberatus, in Gallias venit Deo gratias acturus ad ejus sepulcrum. Inde ad Pictavos profectus, primo Presbyter, deinde ejusdem Urbis Episcopus creatus est. Vixit ad annum usque circiter DC. Scripsit *Poematum* libros XI. quos S. Gregorio Turonensi dicavit, *de Vita Sancti Martini* libros IV. *Vitam S. Hilarii Pictaviensis Episcopi*, &c. Ejus cum laude meminerunt S. Gregorius Turonensis *lib. 5. Historiæ Francorum*, Paulus Diaconus *lib. 11. Historiæ Longobardorum*, Hilduinus Abbas *in Epistola ad Ludovicum Pium*, Hincmarus *in Præfatione ad Vitam S. Remigii*, Aimoinus Monachus *lib. 3. Historiæ Francorum, cap. 13.* Flodoardus *lib. 11. Historiæ Ecclesiæ Remensis, cap. 11.* Trithemius, &c. Legi potest ejus Vita a P. Brouvero S. J. Presbytero scripta, & illius Operibus præfixa.

ARTICULUS XII.

De S. Gregorio Turonensi.

I. SAnctus Gregorius Turonensis *Episcopus*, patria Arvernus, Florentio Sancti Galli Arvernorum Episcopi fratre genitus, a S. Gallo patruo suo educatus, anno 573. Turonensis Episcopus factus est. Cum Agilane Ariano, & cum Childerico Rege in Sabellianismum lapso, anno 580. cum Oppila etiam Ariano, anno 584. disputavit. Obiit anno Christi 595. 15. Kal. Decembris, cum per annos duos ac viginti cum duobus mensibus, diebusque viginti quinque Ecclesiam suam rexisset. Ob multas virtutes, maxime ob humilitatem commendatur. Infirmos sanitati sæpe restituit, sed ne miraculorum patrator existimaretur, quocumque ibat, gestabat reliquias S. Martini, aliorumque Sanctorum, quibus virtutem curationum acceptam referebat. Colitur in Tabulis Ecclesiasticis 15. Kalendas Decembris. Inscribitur etiam Martyrologio Benedictino: Eumque Ordinis Benedictini Monachum fuisse scribit Trithemius *lib. de Viris Illustribus Ordinis Benedicti*.

II. Scri-

II. Scripsit decem libros *Historiarum*, septem *Miraculorum*, unum *de Vitis Patrum*; unum in *Tractatum Psalterii*, unum *de Cursibus Ecclesiasticis*, ut ipse testatur in Historiæ suæ & omnium Operum Epilogo. Duo postremi perierunt, extant cæteri. Historiam ab initio Mundi ad conditam usque Francorum Monarchiam brevissime; deinde copiose ad annum Childeberti Regis decimum sextum, Gunthramni trigesimum, seu Christi quingentesimum nonagesimum perduxit. Per septem Libros *Miraculorum* intellige duos *de Gloria Martyrum*, quatuor *de Miraculis S. Martini*, & unum *de Gloria Confessorum*, quos ipsemet Gregorius nominavit in Præfatione, quam Libro *de Gloria Confessorum* præfixit. Vir eruditus *P. le Cointe* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, ad annum 417. & ad annum 595. interpolationes innumeras in Historia Gregorii Turonensis esse contendit, & solis sex prioribus libris inserta esse quinquaginta novem capita, quæ in Codicibus MSS. probatæ fidei Corbejensi maxime, & Regio, non reperiuntur, & quæ reliquit intacta Fredegarius in sua Epitome. Habentur autem in Editione Duchesniana: & in prima Gregorii Turonensis Editione, quam curavit *Guillelmus Parui* Ordinis FF. Prædicatorum, Conventus Rotomagensis alumnus, Regibus Christianissimis Ludovico Duodecimo, & Francisco Primo a Confessionibus, primus in executionem Concordatorum a Rege nominatus Episcopus, Trecensis primum, deinde Sylvanectensis. Quin autem ex MSS. probæ notæ qualia nancisci potuit vir doctus, Gregorium Turonensem ediderit, non dubito: Nec aliis adeo tribuendum existimo Codicibus, in quibus ut desunt quatuor libri, ita sex alios, quos complectuntur, pluribus Capitibus mutilos esse mirum non est. Qui circumfertur in quibusdam Editionibus Operum Gregorii Turonensis liber *de septem Dormientibus* in Majori Monasterio * prope Turonos quiescentibus, non est genuinus ipsius fœtus, cum illius non meminerit in Epilogo Historiæ suæ, ubi omnes lucubrationes suas recenset.

Gregorii Turonensis Historia integra.

* *Marmoutier.*

Gregorii Turonensis stylus.

Minus Latine quandoque loquitur hic Auctor, qui & suam ipse in dicendo tenuitatem ac rusticitatem exponit in Præfatione Libri de Gloria Confessorum. *Timeo*, inquit, *ne cum scribere cœpero, quia sum sine literis Rhetoricis, & arte Grammatica, dicat mihi aliquis: Auso rustico & idiota, ut quid nomen tuum inter Scriptores indi æstimas? Aut opus hoc a peritis accipi putas, cui ingenium artis non suppeditat, nec ulla literarum scientia subministrat? Qui nullum argumentum utile in literis habes, qui nomina discernere nescis sæpius pro masculinis fœminea, pro fœmineis neutra, & pro neutris masculina commutas. Qui ipsas quoque præpositiones, quas nobilium Dictatorum observari sanxit auctoritas, loco debito plerumque non locas. Nam pro ablativis accusativa, & rursum accusativis ablativa præponis. Putasne videbitur ut bos piger palæstræ ludum exerceat? Aut asinus segnis inter sphæristarum ordinem celeri volatu discurrat? &c. Sed tamen respondebo illis, & dicam. Quia Opus vestrum facio, & per meam rusticitatem vestram prudentiam exercebo. Nam, ut opinor, unum beneficium vobis hæc Scripta præbebunt, scilicet ut quod nos occulte & breviter stylo nigrante describimus, vos poteritis lucide ac splendide stante versu in paginis prolixioribus dilatare.*

ARTICULUS XIII.

De Anastasiis Sinaitis.

§. I.

I. SAnctus Anastasius, Sinaita dictus, quod Vitam Monasticam in Monte Sinai excoluisset, Antiochenus Patriarcha creatus est anno circiter quingentesimo sexagesimo primo, extremis Justiniani Imperatoris temporibus, cui absurdum & hæreticum dogma de Christi Domini Corpore incorruptibili ante Resurrectionem propugnanti, & Edicto roboranti, constanter obstitit, missa ad ipsum Relatione qua errorem subruebat. Qua de re scripsit etiam ad Monachos Primæ ac Secundæ Syriæ, qui ipsum consuluerant; cunctorum animas confirmans, & ad subeundum certamen præparans, & quotidie in Ecclesia palam inculcans verba illa Apostoli: *Si quis vobis evangelizaverit præter*

ter id quod accepistis, Anathema sit. Scripsit *Orationem ad Antiochenos,* qua illis valedicebat, cum accepisset Justinianum velle ipsum in exilium mittere. Tunc tamen non exultavit, quia Justinianus divino judicio sublatus est, cum in illum aliosque Sacerdotes deportationis Sententiam dictaret. Postmodum vero sub Justino Juniore calumniis oppressus, ab ipso in exilium actus est, & Sede deturbatus, quam defuncto Gregorio, qui eam interim occupaverat, post tres & viginti demum annos recuperavit, Mauritio Imperante, anno scilicet quingentesimo nonagesimo quinto, & usque ad annum quingentesimum nonagesimum nonum, quo abiit ad Superos, die vicesima prima Aprilis, Antiochenam rexit Ecclesiam. De ipso legendus Evagrius, *lib.* 4. *Historiæ Ecclesiast. cap.* 40. *lib.* 5. *cap.* 5. *&* *lib.* 6. *cap. ultimo*. Ipsi tribuuntur variæ Orationes, quarum nonnullas vertit Combefisius noster in Auctario Bibliothecæ Patrum: ὁδηγὸς seu *Viæ Dux adversus Acephalos*; *Anagogicarum Contemplationum in Hexaemeron libri undecim*; *Compendiaria fidei institutio*, ὁδηγὸς seu *Viæ Dux*, quamquam ipsi a Nicephoro Callisto, *lib.* 18. *Historiæ Ecclesiasticæ*, *cap.* 44. tribuatur, posterioris tamen videtur Anastasii. Nam in Codice MS. Bibliothecæ Regiæ citatur Anastasius Episcopus Antiochenus in *Epistola ad Sergium Grammaticum*. Meminit præterea Eulogii Episcopi Alexandrini tamquam dudum defuncti (*cap.* 10.) Obiisse autem Eulogium anno sexcentesimo octavo, Annales Ecclesiastici tradunt. Nec etiam Anastasii Martyris, antiquioris Anastasii Sinaitæ in Sede Antiochena Successoris fœtus est liber ille. Hic enim interfectus est anno sexcentesimo octavo, vigesima prima Decembris. Meminisse igitur non potuit Eulogii Alexandrini quasi dudum defuncti, qui eodem anno obierat, die decima tertia Septembris. Accedit, quod Auctor *Ducis viæ se Monachum* tantum inscribat. Anastasius autem Antiochenus prioris Successor, jam per octennium Episcopatu fungebatur, cum Eulogius Alexandrinus obiit. Ad annum circiter sexcentesimum tricesimum quintum illius Operis Auctorem, qui se *Anastasium Monachum Sancti Montis Sina* inscribit, floruisse, & hunc Tractatum edidisse, conjiciunt Viri Eruditi. Narratum enim sibi testatur a Catholicis Alexandrinis, post tempora Beati Eulogii Alexandrini Patriarchæ fuisse Alexandriæ Præfectum quemdam Augustalem, Severianorum fautorem, qui quatuordecim Librarios haberet, quibus id negotii dabat ut Patrum Libros depravarent. Refert etiam, cum ibidem versaretur, & agitaretur quæstio de verbis quibusdam S. Cyrilli sic adulteratis, Isidorum quemdam Bibliothecæ Patriarchalis Præfectum, ac vere Orthodoxum, Cyrilli Codicem sincerum protulisse. Quod argumento est, Orthodoxum adhuc Patriarcham Alexandriæ sedisse. Haud enim verisimile est Patriarcham Theodosianum & Eutychianum Bibliothecæ suæ Virum Catholicum præficere voluisse. Quamobrem paulo ante annum sexcentesimum tricesimum, sub Georgio ultimo hujus sæculi Orthodoxo Alexandriæ Patriarcha contigisse necesse est. At se paulo post scripsisse testatur Anastasius Auctor *Ducis viæ*. Scripsit autem, cum adhuc essent Alexandriæ *Præfecti Augustales*. Itaque scripsit ante annum sexcentesimum tricesimum nonum, quo Saraceni Ægyptum oppugnarunt & occuparunt; vel certe ante annum sexcentesimum quadragesimum primum quo Alexandria sunt potiti, Præfectis Augustalibus inde in perpetuum expulsis. In Actis Septimæ Synodi, post *Ephræmium* Patriarcham Antiochenum, inter SS. Patres laudatus est Anastasius Antiochenus. *Pastoralem* Sancti Gregorii *Librum* in Græcam linguam transtulisse priorem Anastasium Antiochenum Episcopum, Sanctus ipse Pontifex testatur *Epistola XXII. Lib. X.* Ipsi non videtur tribuenda Expositio in Psalmum sextum, in qua Mauritii Imperatoris tempora velut retroacta memorantur. Est potius Anastasii Martyris, illius in Antiochena Sede Successoris.

II. *Quæstiones & Responsiones de variis argumentis in Scripturam Sacram*, numero centum quinquaginta quatuor, non sunt prioris Anastasii Sinaitæ genuinum Opus: cum in illis Auctorum longe posteriorum testimonia proferantur. Citantur nimirum in illis Canones Synodi Quini-sextæ, sive Trullanæ, S. Maximus Martyr, S. Joannes Climacus, Joannes Moschus, Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, qui anno octingentesimo vicesimo octavo defunctus est, & Olympiodorus, qui post annum nongentesimum

floruit.

floruit. Et in Quæst. centesima decima septima, anni septingenti numerantur, ex quo Sancta Palæstinæ loca in potestate Christianorum fuerunt.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

JEjune nimis hic P. Alexander de duplici Anastasio tractat, cum uberiorem commentationem scriptorum ejus multitudo exigeret; etenim P. Possinus Henschenio scripsit operum Anastasii Sinaitæ in Vaticana Biblioth. servatorum cathalogum quatuor magnas paginas implere posse. Quanquam an omnes ad unum vel geminos hosce Anastasios Sinaitas, quorum hic P. Alexander meminit, pertineant, incertum est, cum alios plures Anastasios Fabricius Bibliot. Græc. tom. IX. cap. XXXV. memoret. Consuli idem Fabricius potest de variis operibus Anastasio Sinaitæ juniori tributis, ut est, E. G. Liber *anagogicarum contemplationum in Hexæmeronem* Libri XII. Quorum XI. tantummodo latine versi incerto auctore extant in Bibliotheca Patrum Lugdunensi, quod opus Anastasio Sinaitæ Glycas in suis annalibus tribuit; sed licet Fabricius opus istud juniori Anastasio vindicat; attamen Grabius in Spicileg. PP. tom. 2. Anastasii prioris Antiocheni Patriarchæ opus agnoscit, nec ex toto libro aliquid extat ex quo junioris magis Anastasii quam prioris credatur. Alia hujus Anastasii posterioris opera vide apud eundem Fabricium, sicut apud eundem sunt nonnulla alia Anastasii Antiocheni, uti *de orthodoxa Fide sermones V.* Latine editi, & translati in Bibliothecam Patrum Lugdunensium tom. IX.

§. II.

De Sententia Anastasii Monachi Sinaitæ circa præsentiam Corporis Christi in Eucharistia.

Anastasius Sinaita realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia credidit & docuit. Hæc Ecclesiæ totius illo sæculo Fides.

ANastasius *Sinaita Monachus, qui* ὁδηγὸν seu *Viæ Ducem*, edidit, realem Corporis Christi in Eucharistia præsentiam credidit cum tota sui sæculi Ecclesia, quamvis, errore sibi proprio, in explicandis hujus Mysterii circumstantiis lapsus, opinatus sit Corpus Christi in Eucharistia esse corruptibile, & affectiones quæ conveniunt accidentibus, scilicet frangi, dividi, dentibus conteri, stomacho digeri, alterari, corrumpi, Corpori Domini convenire.

Id probatur ex Capite 13. *Impius igitur est Timotheus, cum ait: Natura Christi post Incarnationem est sola divinitas; si enim Christe solastus divinitas, divinitas vero sub visum & tactum non cadit, neque sacrificari potest membrorum simul & esus expers; liquido conficitur, Timotheum Judæorum instar inficiari Sacrificium & Communionem sacratissimorum Mysteriorum Corporis & Sanguinis Christi, visibile creatum & terrestre esse, quod offerens tradit his verbis populo:* Corpus & Sanguis Domini & Dei & Salvatoris Jesu Christi. *Si enim solam divinitatem naturam Christi esse asserit, teneri autem, & frangi, & dividi, & in partes distribui & effundi, & exhauriri, & transmutari, & dentibus conteri a divinitate prorsus abhorret, in alterutram foveam Timotheus incidat oportet, aut divinitatem passibilem & mutabilem statuat; aut neget Corpus & Sanguinem Christi, quæ offert & manducat in Mystica Mensa, traditque his verbis populo:* Corpus & Sanguis Domini nostri Jesu Christi. *Debebat enim potius sumentem ita alloqui; Sola Divinitas Domini nostri Jesu Christi.* Hæc Anastasius. Porro qui probat Corpus & Sanguinem Christi in Eucharistia, non esse divinitatem Christi, sed aliam naturam, qui divinitas frangi & dentibus conteri non potest, censet Corpus & Sanguinem Christi revera esse in Eucharistia præsentia; non enim ita loqueretur, qui Eucharistiam meram esse Corporis & Sanguinis Christi figuram crederet, sive vacuam, sive eorum virtute plenam (ut Calvinistæ comminiscuntur.) Licet enim Divinitati repugnet, teneri, dividi, comedi, non tamen figuris Divinitatis eæ repugnant affectiones. Illas tamen Corpus ipsum Christi prout in Eucharistia præsens recipere opinatus est: Alioqui

nulla

nulla ejus fuisset contra Gajanitas ratiocinatio. Idem constat ex capite decimotertio, ubi sic Eutychianos alloquitur: *Dicant nobis illi, qui Christi carnem inaspectabili divinitatis pelago commixtam & assimilatam contendunt: unde adversariis divinitatem Christi persuadere velint, nisi sola fide, curiose inquirere non consueta? At vero naturam, qua Corpus constat, non modo novimus fide, sed ipsa experientia rerum quas vidimus & contrectavimus, illudque Corpus quotidie in natura sua & veritate communicantes manducamus.* Luculentius asseri non potest realis præsentia Corporis Christi in Eucharistia. Manducari namque *in natura sua & veritate*, non est in figura dumtaxat sive vacua, sive plena efficaciæ, & virtutis manducari. Et *sola Fide* nosceretur, non experientia, nisi revera præsens esset. Verum Anastasium Sinaitam existimasse has affectiones, tactum scilicet, divisionem, manducationem, ipsi Corpori Christi convenire, & ad ipsum quoque immediate terminari, patet ex ratiocinio quo urget Gajanitas, sicut supra, absurdissimum esse asserere, *Corpus quod sub aspectum cadit, quod certe spatio comprehenditur, quod augumentum capit, quod fasciis involvitur, circumciditur, tangitur, ligatur, colaphis cæditur, occiditur, transfigitur, portatur, & sepelitur; quod immolatur, frangitur, dividitur, manducatur, conteritur, & distribuitur & participatur, non esse naturam seu veritatem.*

Error Anastasii Sinaitæ proprius.

Tertio idem probatur adhuc luculentius ex cap. vicesimo tertio; quo disputatio Gajanitæ & Orthodoxi continetur. Sic enim Orthodoxus: *Sed, dic mihi, obsecro, si ut divinitas, ita & Corpus Christi & ab ipso unionis exordio immortalitatem habet; num Communio sacratissimi Corporis & Sanguinis Christi, quam offers & participas vere, est verum Corpus & Sanguis Christi Filii Dei, vel nudus Panis, qualis ostiatim venditur; vel vicem dumtaxat & figuram gerit Corporis Christi, ut Sacrificium hirci, quod Judæi offerunt?* Respondet Gajanita: *Absit, ut dicamus, Sacram Communionem esse tantum figuram Corporis Christi, aut nudum Panem: Sed ipsum Corpus & Sanguinem Christi Filii Dei Incarnati, & ex Sanctissima Deipara & semper Virgine Maria nati, vere accipimus.* Orthodoxus: *Sic credimus, & sic confitemur, juxta dictum Christi ad Discipulos in cœna mystica dantis illis vivificum Panem:* Accipite, comedite; Hoc est Corpus meum. *Similiter & Calicem dedit illis dicens:* Hic est Sanguis meus. *Non dixit: Hoc est figura, seu quid vices gerens corporis & sanguinis mei. Et pluribus aliis locis ait Christus:* Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam. *Cum igitur ipse Christus fateatur vere esse Corpus suum & Sanguinem, quem nos Fideles sumimus: Agedum affer nobis aliquid ex communione vestræ Ecclesiæ tamquam supra omnes alias Ecclesias Orthodoxæ; & in vase cum omni honore & reverentia reponemus hoc Sanctum Corpus Christi & Sanguinem. Et si intra paucos dies non corrumpatur, aut immutetur, aut alteretur, planum fiet vos recte asserere Corpus Christi penitus ab ipso Incarnationis exordio corruptionis expers esse. Si vero corrumpatur aut immutetur, necessarium erit ut unum e duobus fateamini, aut id quod sumitis, non esse verum Corpus Christi, sed solam figuram, & quasi vicarium quiddam: Aut propter perversam fidem vestram, Spiritum Sanctum in illud non descendisse: Aut Corpus Christi, ante Resurrectionem, corruptioni subjectum esse; utpote immolatum, morti traditum, vulneratum, divisum, & manducatum. Nam immortalis natura neque scinditur, neque latere & manibus vulneratur, neque in partes dividitur, nec morti datur, neque manducatur, neque teneri potest, neque tangi, ut patet exemplo incorruptibilium naturarum, Angeli & Animæ.* Anastasius in Tractatu dogmatico, stylo simplici minimeque ornato suam de Eucharistia fidem exponens, ait, *Vere esse Corpus & Sanguinem Christi, quem nos Fideles sumimus: Non solam figuram.* Idque non semel, sed iterum & tertio asserit, interrogando, respondendo, ex sua, & adversariorum suorum sententia. Igitur communis erat tum Catholicorum, cum Eutychianorum fides; Christi Corpus vere, & secundum substantiam in Eucharistia præsens esse. Perperam itaque Albertinus & alii Calvinistæ, Anastasium Sinaitam, & sexti vel septimi sæculi Ecclesiam credidisse propugnant, Eucharistiam esse meram figuram Corporis Christi, virtutis ejus & efficaciæ plenam. Opinatus est tamen Anastasius Sinaita non accidentia tantum, sed Corpus Christi verum dividi, conteri dentibus, corrumpi quatenus in Eucha-

charistia est, ut ejus contra Gajanitas ratiocinatio palam facit, nullam alioqui vim habitura. Sed proprius hic illius error fuit, & privata opiniuncula, circa circumstantiam quamdam Mysterii, nõn circa substantiam ipsius. De his lege Epistolam doctissimi Archipræsulis *Petri de Marca* ad Domnum Lucam Dacherium O. B. Congregationis S. Mauri virum doctissimum: & librum septimum Tomi primi de perpetua Fide Catholicæ Ecclesiæ circa Eucharistiam cap. secundo, ubi Vir Eruditissimus Anastasii Sinaitæ mentem egregie explicat.

Mens ejusdem Patris adhuc elucescit ex Oratione *de Sacra Sinaxi*, quam ipsi tribuit Blondellus. *Quid*, inquit, *more illo nefarium magis; ut cum rapinis, improbitate, omnique scelerum genere oppleti simus, aqua modica abluentes manus, sic sacrum illud Corpus divinumque Sanguinem pro mundi salute effusum immundi ac sorditati percipiamus? Nonne vides quomodo Judas indigne ac dolo Dominicum Corpus sumens statim reus effectus est, ac locum ampliorem maligno dedit?* Et infra: *Quid agis, o homo? Dum Angeli ministerio defunguntur, senis illi alis præditi mysticam mensam obvelant .... Dum Agnus Dei sacrificatur, Spiritus S. desuper advenit, &c.* Et infra: Eucharistiam ceu rem aliquam subsistentem orationibus interpellari docet, quod figuræ inanimæ non convenit, *Omne a te malitiæ cœnum abjice, tuncque veniens, emundatorium accipe carbonem. Dic ad illum: Scio Domine, multorum me peccatorum ac debitorum reum esse, ac propter mandatum tuum ignovi fratribus meis ut & ego a te, Domine, veniam consequar.* Anastasium vero Sinaitam secundum totius Ecclesiæ Græcæ fidem de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento docuisse, confirmatur ex Concilio Quini-Sexto, quod eodem sæculo celebratum est, Canone centesimo primo. *Christum*, inquit, *bibens, vel comedens, æternæ vitæ adaptatur, animam & corpus divinæ gratiæ participatione sanctificans. Quare si quis immaculati Corporis in Synaxis tempore esse particeps voluerit, & offerre se ad Communionem, manus in crucis formam figurans, sic accedat, & gratiæ Communionem accipiat.* Eadem Synodus Canone vigesimosexto prohibet ne Presbyter illicitis nuptiis per ignorantiam implicitus, *Christi Corpus aliis distribuat*. Et Canone III. Clericos ordinari jubet puros & a culpa ac reprehensione alienos, & *quod intelligentia percipitur, Magni Dei, qui est Sacrificium & Pontifex, Sacrificio dignos*. Ex quibus perspicuum est, eo quo ὁδηγὸν seu *Viæ Ducem* conscripsit Anastasius Monachus Sinaita sæculo, universam Ecclesiam Græcam credidisse Christum in Sacrificio incruento Altaris a Sacerdotibus vere offerri, Sacerdotem simul ipsum esse & victimam hoc in Sacrificio: Fideles ad Sacram Communionem accedentes, immaculati Corporis participes esse, non solum quia virtutem ejus & efficaciam percipiunt, ut explicant Ministri Calviniani, * sed quia Christum ipsum comedunt, & bibunt, ut Synodus Trullana loquitur.

* *Albertinus Claudius &c.*

Eodem sæculo, sed multo ante Synodum Quinisextam, regnante Phoca Imperatore, S. Theodorus Siceotes Georgium Cappadocem, qui vinctus ad Imperatorem ducebatur, Eucharistiæ participem facere volens, milites qui eum custodiebant rogavit, ut ejus vincula solverent, donec Sacra Mysteria percepisset. Eosque his verbis adhortatus est, quæ Christum ipsum vere ac secundum substantiam in Eucharistia præsentem esse significant, idque a Catholicis omnibus creditum. *Veneramini* (inquit) *filii, Mysterium Domini, & solvite hunc, dum illud accipit. Neque enim æquum est ut quisquam vinculis obstrictus Christum suscipiat, qui pro nobis passus est, ut nos ab inferni vinculis liberaret.* Perspicuum igitur est Anastasium Sinaitam de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia sensisse, credidisse, docuisse, quod sentiebat, credebat, docebatque tunc temporis Ecclesia, quamvis circa circumstantiam aliquam hujus Mysterii, nondum penitus discussam & explicatam erraverit.

AR.

ARTICULUS XIV.

De Evagrio Scholastico, & Joanne Jejunatore.

I. EVagrius Scholasticus, ortus ex urbe Epiphania in secunda Syria, anno Domini 536. vel 537. Antiochiæ causas egit, magnamque eo in munere famam consecutus est. Nomine Gregorii Antiocheni Episcopi scriptas Orationes, Relationes, Epistolas, Disputationes, in unum volumen congessit, & emisit in lucem Tiberio Constantino imperante, a quo propterea Quæsturæ dignitate donatus est. Nec multo post cum orationem de laudibus Mauritii Augusti, ob Natalem Theodosii Principis composuisset, codicillos Præfecturæ ab eodem Mauritio accepit, ut ipse in Epilogo historiæ suæ testatur. Edidit postea *sex Libros Historiæ Ecclesiasticæ*, exorsus ab iis temporibus, in quibus Theodoretus ac Socrates desierant, id est, ab Ephesina Synodo; ab anno scilicet Christi 431. eamque ad duodecimum Mauritii Imperatoris annum perduxit, qui fuit annus Christi 594. De qua ita censuit Photius in Bibliotheca, Cod. 29. *Stylus huic non ingratus, tametsi interdum redundare quodammodo videatur. Verum in dogmatum veritate cæteris historicis accuratior est. Habet autem & de imaginibus quædam testimonia.* *Evagrius*

II. Joannes Jejunator, gente Cappadox, Professione Monachus, vir eximiæ Sanctitatis & abstinentiæ, ob quam *Jejunatoris* nomen consecutus est, ab anno 585. ad annum 596. Constantinopolitanam rexit Ecclesiam. Labem aliquam ipsius aspersit Sanctitati, usurpatum *Oecumenici Patriarchæ* nomen, cujus ob superbiam appellationis a S. Gregorio Pontifice Maximo juste reprehensus est. Romanam tamen Sedem colebat, Romanique Pontificis Primatum venerabatur, ut constat ex S. Gregorio *Epistolis* 52. & 64. *Libri* 2. Profusissimæ fuit in Pauperes beneficentiæ, adeo ut bonis omnibus, & redditibus Ecclesiasticis erogatis, non modicam vim pecuniæ ab Imperatore Mauritio mutuo acceperit, ipsique data syngrapha res omnes suas oppignoraverit. Sed ubi migravit e vita, cum lectum dumtaxat ligneum, & vestem detritam ac deformem in ædibus Patriarchæ Mauritius invenisset, discerpsit syngrapham, & pauperem supellectilem ceu pretiosissimas reliquias asportari jussit in Palatium, qua solemnium jejuniorum diebus usus est, ut refert Nicephorus *libro* 10. *Historiæ Ecclesiasticæ*, *cap.* 34. Ipsum *Virtutis domicilium* vocat Sophronius Hierosolymitanus Patriarcha, apud Photium, cod. 231. *Sanctæ memoriæ Episcopum* appellat S. Isidorus *lib. de Viris Illustribus*. Ut Sanctum colit Ecclesia Græca. De trina in Sacramento Baptismatis mersione scripsit ad S. Leandrum Hispalensem Episcopum, teste S. Isidoro. Eidem tribuitur *Homilia de Pœnitentia*, quæ ad finem Tomi 5. Operum S. Joannis Chrysostomi habetur. Edidit denique *Pœnitentialem Canonem*, quem *Joannes Morinus* vir doctissimus cum aliis Pœnitentialibus Libellis adjunxit Commentario suo Historico *De Administratione Sacramenti Pœnitentiæ*. Ejus nimiam indulgentiam Græci ad severiorem disciplinam proniores improbarunt. De illo ita scribebat *Nicephorus Chartophylax* ad *Theodosium Monachum* Corinthi Inclusum, circa annum Christi octingentesimum. *Quod autem ad editos Canones*, a Joanne Jejunatore, *consuetudinem recipimus, juxta uniuscujusque vires correctionum moderandarum: Eo excepto quod dicimus, quæ secundum Canonum disciplinam visa sunt a Joanne Jejunatore dicta esse, si quis cordatus consideraverit, ex Patrum sententia dependere.* *Joannes Jejunator.* *Græci nimiam indulgentiam Joannis Jejunatoris erga pœnitentes arguunt.*

Multo acrius ipsum carpit Constantinopolitana Synodus, Alexio Comneno Imperante, post annum Christi millesimum octogesimum primum celebrata, quorumdam Monachorum Interrogationibus respondens. *Hoc Jus Canonicum Jejunatoris* (inquiunt Patres) *nimia indulgentia usum, multos perdidit. Qui itaque in boni cognitione existunt, & ab eo excidunt, corrigantur.*

Non esse tamen obnoxiam reprehensioni indulgentiam Joannis Jejunatoris in definiendis Pœnitentiæ operibus & tempore, sed eximiæ ipsius prudentiæ tribuendam, & laude dignissimam, persuasum habebit, qui legerit hæc ipsius verba. *Pœnæ imponuntur secundum vires & voluntatem eas suscipientis, & non secundum peccatorum proportionem. Contingit enim eumqui pauca peccavit, cum animo est bono, & prompto, & pœ-* *Ejus indulgentia in definiendis Pœnitentiæ operibus &*

tempore; prudentiæ tribuenda. *nas, sive Epitimia magna libenter accipere, ut non modo peccatorum remissionem referat, sed etiam coronam; Istum vero qui multa peccavit, cum animo est remisso & segni, castigatione affici parum severa, ne pœnæ gravitate absorbeatur, & animo languens, omnia deserat. Non enim jubemur gravia reddere levia, & gravia imponere. Suave est enim Christi jugum, & onus leve. Dijudicare enim debet amanter & clementer differentiam & personarum, & locorum, & scientiæ & ignorantiæ, & in omnibus Sanctorum Patrum scopum & mentem presse sectari. Sic enim ait S. Chrysostomus: Pœnitentia tempore non judicatur, sed animi dispositione. Magnus Basilius conformiter: Ista tempore non judicamus, sed in modum formamque Pœnitentiæ mentem intendimus. Præterea, humanissimus Chrysostomus Ninivitas multis non habuisse opus diebus asserit ut pœnitentiam agerent, sed tribus solis: Latronem vero ne quidem tot horarum, sed satis illi fuit ad pœnitentiam temporis spatium, quo verbum pronuntiavit, ita ut in momento paradisum intraverit. Hæc igitur cognoscens, ne accurate secundum Canones Epitimia definias, sed secundum personæ qualitatem.*

ARTICULUS XV.

De Joanne Biclarensi, Eulogio Alexandrino, & Leandro Hispalensi.

I. JOannes Biclarensis, Gothus origine, Scalabitanus ex Provincia Lusitaniæ, Constantinopoli Græcis & Latinis literis imbutus adolescens, reversus in Hispanias, sub Leuvigildo Ariano Gothorum Rege Barcinonem amandatus exul, ad radices Pyrenæorum montium condidit Monasterium, quod *Biclaro* dicitur, ubi congregata Monachorum societate, scripsit Regulam ipsi Monasterio profuturam. Inde Gerundensis Episcopus factus est. *Chronicon* scripsit ab anno 2. Justini Junioris Imperatoris, Christi 566. ad annum 8. Mauritii Augusti, Christi 590. quasi Appendicem ad Chronicon Victoris Tunonensis. Ejus cum laude meminit Sanctus Isidorus *lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. XXXI.*

II. Eulogius *Alexandrinus Patriarcha* S. Gregorio coævus & amicissimus, *Libros quinque contra Novatianos* composuit, quos Photius in Bibliotheca Cod. 182. commemorat, eorumque argumenta recenset. Excerpta describit Codice ducentesimo ac octogesimo. Scripsit etiam duos Libros *contra Severum & Timotheum Hæreticos*, in defensione Epistolæ S. Leonis ad Flavianum, & Synodi Chalcedonensis, quorum Excerpta leguntur apud Photium, Cod. ducentesimo vigesimoquinto. Item Librum *contra Theodosium & Severum*, de quo idem Photius, Cod. 226. Item *Invectivam Orationem contra unitatem subito exortam inter Theodosianos, & Gajanitas Acephalos*, de qua idem Photius Cod. 227. Præterea *Orationes undecim*, quarum augumenta & Breviarium, legi possunt apud eumdem Photium, Cod. CCXXX.

III. S. Leander, ex Carthaginensi Hispaniæ Provincia oriundus ex Monacho Hispalensis Episcopus, S. Gregorio Magno amicissimus, qui *Libros Moralium in Job* ipsi nuncupavit, adversus Arianam hæresim plura scripsit Opuscula, Librum *De Institutione Virginum, ad Florentinam Sororem*, plures Epistolas, multaque ad Officii Ecclesiastici augmentum & decorem spectantia. De ipso, ejusque Operibus lege Sanctum Isidorum *lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. XXVIII.*

ARTICULUS III.

De Scriptis Sancti Gregorii Magni.

I. SAnctus Gregorius Magnus, Scriptis sanctitatem, ac eruditionem ubique spirantibus singularem, Ecclesiæ Catholicæ multum profuit, æternumque proderit, *Moralia in Job* rogante *S. Leandro*, Virisque Religiosis, quibuscum Constantinopoli convivebat, dum Sedis Apostolicæ Apocrisiarium apud Tiberium Imperatorem ageret, concepit, perfectumque Opus eidem Leandro Hispalensi Episcopo nuncupavit. Opus

Moralia in Job.

istud

istud Moralis Evangelicæ promptuarium est, Concionatoribus, & animarum Curatoribus ac Directoribus diligenter & assidue legendum.

Pastoralis Libri 6. Gregorii Synopsis.

II. *Librum Pastoralem* edidit a Joanne Archiepiscopo Ravennate reprehensus quod Episcopatum declinasset. Hoc Libro docet quantum sit Officii Pastoralis pondus, quam ægre suscipiendum, qua exequendum cura. Quatuor in partes hunc Librum distribuit. Explicat in prima qualis ad Episcopatus culmen venire quis debeat. Imperitos ad regimen Ecclesiæ venire non debere docet. *Nulla ars*, inquit, *doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo Pastorale Magisterium qua temeritate suscipitur, quando ars est artium regimen animarum*? Locum regiminis subire non debere, qui moribus impugnant, quod verbis prædicant. *Unde fit ut cum Pastor per abrupta graditur, ad præcipitium grex sequatur*: Res adversas utiliores esse saluti, quam secundas. „ Nam plerumque adversitatis magisterio sub disciplina cor premitur: Quod „ si ad regiminis culmen eruperit, in elationem protinus usu gloriæ permutatur. „ Suscepti curam regiminis mentem per diversa distrahere, ita ut: *In exteriorum dispositione sollicita, sui tantummodo ignora, sciat multa cogitare, se nesciens*. Reprehendit illos, qui magnis virtutum muneribus ditati, dum solius contemplationis studiis inardescunt, parere utilitati proximorum & gregem Dei pascere renuunt. „ Qua enim mente, *in-„ quit*, is qui proximis profuturus enitesceret, utilitati cæterorum secretum præponit „ suum, quando ipse summi Patris Unigenitus, ut multis prodesset, de sinu Patris „ egressus est ad publicum nostrum? " Eum qui vere humilis est, in recusando regiminis culmine, cum sibi imperatur, pertinacem esse non debere, si jam donis præventus est, quibus & aliis prosit: sed *ex corde fugere, & invitum obedire*. Quosdam laudabiliter prædicationis officium appetere, alios pari laude declinare: *Isaiæ* sese ultro offerentis, & *Jeremiæ* reluctantis exemplis id probari; sed in iis id observandum, quod: *Is qui recusavit, plene non restitit, & is qui mitti voluit, ante per altaris calculum se purgatum vidit: ne aut non purgatus adire quisque sacra Ministeria audeat: aut quem superna gratia elegit, superbe contradicat*. Quia vero difficile est purgatum se quemlibet posse agnoscere, *Prædicationis officium tutius declinari*. Observat eos qui præesse concupiscunt ad usum suæ libidinis Apostoli Sententiam arripere: *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*. Non advertentes illo tempore hoc dictum, quo quisquis plebibus præerat, primus ad Martyrii tormenta ducebatur. *Tunc ergo*, inquit, *laudabile fuit Episcopatum quærere, quando per hunc quemque dubium non erat ad supplicia graviora pervenire*. Falli eos ostendit, qui bona opera animo proponunt, & se magna operaturos spondent, si ad Episcopatum perveniant: Quia *Sæpe sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare quod non amat, de mundi autem gloria non amare quod amat: quæ principari appetens, fit ad hoc pavida cum quærit, audax cum pervenerit*. Tum docet qualis quisque ad regimen venire debeat: *Qui scilicet cunctis carnis passionibus moriens, jam spiritualiter vivit, qui prospera mundi postposuit, qui nulla adversa pertimescit, qui sola interna desiderat, &c.* Docet denique qualis quisque ad regimen venire non debeat, locum *Levitici* 21. quo Deus indicat *Moysi* qui ad Ministerium Templi & Sacrificiorum admitti non debent, moraliter exponens, & corporis vitiis ibi descriptis, vitia animorum adumbrata esse demonstrans, quibus indigni fiunt Clerici sacro regimine.

Secunda parte docet qualem se in ipso regimine Pastor debeat exhibere. Necesse esse ut sit „ cogitatione mundus, operatione præcipuus, discretus in silentio, utilis in ver-„ bo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agen-„ tibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum justitiæ erectus, „ interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam „ in internorum occupatione non relinquens, *Solerter invigilare debere*, Ne hunc cupi-„ do placendi hominibus pulset; ne cum studiose interiora penetrat, cum provide exe-„ riora subministrat, se magis a subditis diligi quam veritatem quærat: ne cum bonis „ actibus fultus, a mundo videtur alienus, hunc Auctori extraneum reddat amor suus. „ *Oportere tamen ut Rectores boni placere hominibus appetant*: Ut dilectionem suam quasi quamdam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem Conditoris introdu-

„ cant, Subditorum vitia aliquando prudenter esse dissimulanda, *sedindicandum quod* „ *dissimulentur*: aliquando & aperte cognita, mature toleranda, cum videlicet rerum „ minime oportunitas congruit ut aperte corrigantur. Aliquando vero subtiliter & oc„ culta perscrutanda, ut quibusdam signis erumpentibus, Rector in subditorum men„ te, omne quod clausum latet, inveniat, & interveniente correptionis articulo, ex mi„ nimis majora cognoscat. Aliquando leniter arguenda; *cum scilicet* non malitia, sed sola „ ignorantia, vel infirmitate delinquitur. Aliquando vehementer increpanda, ut cum „ culpa ab auctore non cognoscitur, quanti sit ponderis ab increpantis ore sentiatur. *Hæc* „ *porro omnia rite a Rectore præstari*, Si supernæ formidinis & dilectionis Spiritu affla„ tus studiose quotidie sacri Eloquii præcepta meditetur.

In III. Parte explicat, quo modo Pastor docere debeat. „ Non unam eamdem cun„ ctis exhortationem adhibendam, quia non iidem cunctorum mores: sicut nec ægris „ omnibus eadem adhibenda medicina est: aliter admonendos viros, aliter fœminas: „ aliter juvenes, aliter senes: aliter inopes, aliter locupletes: aliter lætos, aliter tri„ stes: aliter subditos, aliter Prælatos: aliter hujus mundi sapientes, aliter habetes: „ aliter incolumes, aliter ægros: aliter pigros, aliter præcipites: aliter mansuetos, ali„ ter iracundos: aliter humiles, aliter elatos: aliter pertinaces, aliter inconstantes, &c."

In IV. Parte docet Pastorem qui suo tam sancte munere fungitur, ad semetipsum redire debere „ Nec recta respicere quæ egit, sed quæ agere neglexerit: ut dum cor „ ex memoria infirmitatis atteritur, apud humilitatis Auctorem robustius in virtute so„ lidetur. *Sic denique librum concludit Pontifex humilitate maximus*. Ecce bone vir, re„ prehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare qualis debeat esse Pastor in„ vigilo, pulchrum depinxi hominem pictor fœdus; aliosque ad perfectionis littus diri„ go, qui adhuc in delictorum fluctibus versor. Sed in hujus queso vitæ naufragio ora„ tionis tuæ me tabula sustine, ut quia pondus proprium deprimit, tui meriti me ma„ nus levet."

Pastoralem S. Gregorii Librum legere debent Episcopi & secundum illum vivere.

Pastoralem S. Gregorii Librum pleraque Galliæ Concilia legere Episcopis jubent, ejus monitis insistere, precepta exequi. Concilium Moguntiacum sub Carolo Magno, hunc maxime commendavit: Turonense anno 813. Canone 5. ita decernit: „ Nulli Episcopo „ liceat Canones, aut librum Pastoralis a S. Gregorio Papa editum, si fieri potest, „ ignorare, in quibus se debet unusquisque quasi in quodam speculo assidue considera„ re. *Concilium Cabilonense II. eodem anno*, *Canone* 4. Episcopi Canones intelligant, & „ librum S. Gregorii de Cura Pastorali, & secundum formam ibidem constitutam & vi„ vant & prædicent. *Concilium Aquisgranense anno* 836. *Canone* 4. Convenit Sacerdo„ tali Ministerio scire formam Evangelicam, documenta Apostolica, Canonum insti„ tuta, normam Regulæ Pastoralis a Sanctissimo Pontifice Gregorio editæ, ne juxta „ eumdem Sanctissimum Virum, ab imperitis, quod absit, Pastorale Magisterium ali„ qua temeritate usurpetur, aut vilescat." Denique Hincmarus Remensis Archiep. in Præfatione Opusculi 55. testatur sua ætate in more positum fuisse ut Pastorale S. Gregorii Magni una cum libro sacrorum Canonum in manus Episcopi qui ordinabatur traderetur in ipsa Ordinatione a Metropolitano, obtestante illum ut ita servaret in vivendo, docendo, & judicando, sicut ibi erat scriptum: quod & Episcopus ipse spondebat.

Homilia in Ezechielem

Homilias in Ezechielem Prophetam a Notariis dum eas coram populo diceret, exceptas, post annos octo emendavit, & ad *Marianum* Episcopum misit. Quanti faceret SS. Patres, quantum se infra illos deprimeret, constat ex Prefatione. „ Tua, *inquit*, Dilectio has „ sibi ad legendum mitti poposcerat, sed valde incongruum credidit ut aquam despica„ bilem hauriret quem condat de beatorum Patrum Ambrosii atque Augustini torrenti„ bus profunda ac perspicua fluenta assidue bibere. Sed rursum dum cogito quod sæpe „ inter quotidianas delicias etiam viliores cibi suaviter sapiunt, transmisi minima, le„ genti potiora; ut dum cibus crassior velut pro fastidio sumitur, ad subtiliores epulas „ avidius redeatur."

In Evangelia.

III. *Homilias XL. in Evangelia*, quarum nonnullas a se dictatas, assistenti plebi per Notarium recitari jusserat, quasdam vero ipse pronuntiaverat, emendatas misit ad *Secundinum Tauromenitanum Episcopum*.

IV. Non

IV. Nonnulli Auctores, non solum Heterodoxi, sed etiam Catholici, *Libros Dialogorum* S. Gregorii Magni esse negarunt, Gregorio II. qui propterea Dialogus a Græsi appellatus sit, hoc Opus tribuentes, Verum hi refelluntur ipsius Gregorii Magni testimonio, *Epistola* 50. *lib.* 2. *Indict.* 11. *ad Maximianum* data. Secundo, in Homiliis & in Dialogis easdem historias, iisdem fere verbis expressas, & tamquam ab eodem relatas, legere est. Ut in *lib.* 3. *Dialogorum*, *c.* 6. & *lib.* 4. *c.* 56. ubi de *Cassio* Narniensi Episcopo verba facit, de quo etiam *Homilia* 37. *in Evangelia lib.* 4. *cap.* 14. de *Servulo* ait se in homiliis locutum, quod videre est *Homilia* 15. *in Evangelia*. In eodem *lib.* 4. *cap.* 15. loquitur de *Romula*, de qua se in homiliis verba fecisse testatur, scilicet *Homilia* 30. *in Evangelia*. Plura alia exempla proferri possunt. 3. *Pelagium* Papam *prædecessorem suum* vocat, quo narrante se multa novisse ait de *Martino* Monacho (*lib.* 3. *cap.* 16.) *cap.* 19. ejusdem libri, de *Autharith* Longobardorum Rege mentionem habet, de quo *lib.* 1. *Epistola* 17. & alibi. 4. Historia *S. Hermenegildi* S. Gregorii Magni temporibus contigit: quam fuse narrat *cap.* 31. *lib.* 3. eamque a *S. Leandro* Hispalensi Episcopo, amico suo, qui eidem interfuerat, se didicisse testatur. Et *cap.* 32. 36. & 37. de sua ad Urbem Costantinopolitanam legatione cum esset Pelagii II. Apocrisiarius, refert. Denique scripturus vitam *Sancti Benedicti*, initio *lib.* 2. *Dialogorum*, ait se quæ de eo dicturus est, accepisse a quatuor ejusdem Sancti Discipulis, quorum adhuc duo in vivis erant. Ex quibus colligitur, Dialogos istos Gregorio Magno tribuendos esse, non Gregorio II. centum quinquaginta annis juniori.

Dialogi S. Gregorio Magno vindicantur.

Accedunt Auctorum, qui post S. Gregorium vixerunt testimonia, qui summo consensu Dialogos illi tribuerunt, & sub ipsius nomine laudarunt, scilicet *S. Paterius* ipsius discipulus in testimoniorum libro ex omnibus S. Gregorii Operibus collecto, *Taius* Cæsaraugustanus Episcopus qui florebat anno 630. in collectaneo ex operibus S. Gregorii, quinque in libros diviso, S. Ildefonsus Toletanus Episcopus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. 1. Julianus ejusdem Ecclesiæ Episcopus, in Prognostico futuri sæculi, Venerabilis Beda lib. 2. Historiæ, cap. 1. Paulus Diaconus & Joannes Diaconus, in Vita S. Gregorii, Adrianus I. in Epistola ad Carolum Magnum pro VII. Synodo, Anastasius Bibliothecarius in Vita Zachariæ Papæ, Hincmarus passim in suis Operibus, Paschasius Ratbertus in lib. de Corpore & Sanguine Domini, Prudentius Trecensis Episcop. lib. de Prædestinatione, cap. 17. Photius in sua Bibliotecha cod. 252. ubi & Dialogos Sancti Gregorii a Zacharia Papa in Græcam linguam versos testatur, Regino Prumiensis Abbas lib. 2. de Ecclesiasticis Disciplinis, cap. 198. Concilium Triburiense sub Formoso, cap. 17. Berno Augiensis in libello de rebus ad Missam spectantibus cap. 12. Burchardus Wormatiensis Episc. passim in sua Decretorum Collectione, Algerus lib. 2. de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini, cap. 31. Lantfrancus in lib. de Corpore & Sanguine Domini, cap. 14. & 20. Durandus Troarnensis & Guitmundus Aversanus Episcopus, Anselmus Lucensis Episcopus in Collectione Canonum, Sigebertus, Ivo Carnotensis, Honorius Augustodunensis, Rupertus, S. Bernardus, Gratianus, Petrus Lombardus, S. Thomas. Tandem MSS. Codicum summus consensus ostendit Dialogos genuinum Opus esse Sancti Gregorii Magni.

Objiciunt, qui hoc Opus abjudicant S. Gregorio, Stylum in Dialogis & in aliis ejus libris omnino diversum, inæqualem, barbaris & corruptis vocibus squallidum.

Respondeo, Styli diversitatem aliquam esse, non omnimodam. Et quis nescit varium esse stylum pro varietate Tractatuum, ac Materiarum? Certe S. ipse Gregorius fatetur se eodem stylo Moralium libros non scripsisse. Sic enim loquitur lib. 11. c. 1. *Quamvis in prolixo Opere esse culpabilis styli mutabilitas non debeat*, &c. Et paulo post: *Immutationem styli, Lector meus, æquanimiter accipe, quia & sæpe eosdem cibos edentibus diversitas placet coctionis*. Phrases vero & dictiones barbaras non in hoc solum, sed & in aliis Sancti Gregorii Operibus legimus. Nec mirum, has enim Longobardorum, & aliorum populorum barbaries in Italiam invexerat, & jam Latina lingua defecerat a prisca puritate. Secundo, verba illa paulo rusticiora, non sua esse, sed aliorum S. Gregorius in Prologo Dialogorum profitetur. Tandem stylum & cultum sermoni neglexit S. Gregorius veritatis & simplicitatis amantior quam elegantiæ, ut constat

Styli diversitas in prolixo Opere non insolita. S. Gregorii Stylus.

ſtat ex ejus Epiſtola *ad Leandrum* libris Moralium præfixa, ubi de his ita loquitur: *Ipſam artem loquendi, quam magiſteria diſciplinæ exterioris inſinuant, ſervare deſpexi. Nam ſicut hujus quoque Epiſtolæ tenor enuntiat, non metaciſmi colliſionem fugio, non barbariſmi confuſionem devito, ſitus motuſque propoſitionum caſuſque ſervare contemno. Quia indignum vehementer exiſtimo ut verba cœleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati. Neque enim hæc ab ullis Interpretibus in Scripturæ Sacræ auctoritate ſervata ſunt.*

Objiciunt ſecundo, in Dialogis quædam S. Gregorii doctrinæ adverſari ut *lib.* 4. *c.* 29. ubi gehennæ ignem eſſe corporeum dicitur, cum aſſerat S. Gregorius *lib.* 15. *Moralium, cap.* 17. hujuſmodi ignem eſſe incorporeum, exponens illa verba Job. 20. *Devorabit eum ignis, qui non ſuccenditur*. Miro valde modo, inquit, *paucis verbis expreſſus eſt gehennæ ignis: ignis namque corporeus, ut eſſe ignis valeat, corporeis indiget fomentis.... At contra gehennæ ignis, cum ſit incorporeus, & in ſe miſſos reprobos corporaliter exurat, nec ſtudio humano ſuccenditur, nec lignis nutritur.*

Reſpondeo, etſi in quibuſquam editionibus & in nonnullis Codicibus MSS. ita legatur, *cum ſit incorporeus*, in antiquiſſimis & melioris notæ Codicibus MSS. Romanis, Gallicanis, Anglicanis, legi, *cum ſit corporeus*. Plurima laudat *Gunſavilleus*, ſicut & antiquiores emendatioreſque Editiones, quorum Auctores ita legerunt. Unde prior lectio error eſt ex oſcitantia Exſcriptorum & Librariorum profectus. Id confirmat 1. ex Codice MS. Corbejenſi tempore *Adhalardi* Abbatis circa annum 770. in quo habetur liber cui titulus eſt, *Ecloga, de Moralibus Job quas Gregorius fecit*, ubi l. 15. legitur: *Gehennæ ignis cum ſit corporeus*, &c. ut apud S. Gregorium. 2. Id confirmat ex *Odone Cluniacenſi, in Epitome Moralium S. Gregorii, cap.* 20. *num.* 26. & ex *Garnero* Canonico Regulari S. Victoris Pariſienſis ſub Hilduino Abbate, in Opere, quod *Gregorianum* nominavit, *lib.* 11. *c.* 1. eodem modo legentibus, & ex MS. Codice qui aſſervatur in Bibliotheca Cœleſtinorum Pariſienſium, qui inſcribitur, *Remediarium Converſorum*, qui collectus eſt ex dictis S. Gregorii in Moralibus: in quo eodem modo legitur laudatus Sancti Gregorii locus (*III. P. lib.* 6. *cap.* 7.) Eadem lectio confirmatur ex *Prudentio* Trecenſi, & *Floro* Eccleſiæ Lugdunenſis Diacono, contra *Joannem Scotum Erigenam* ſcribentibus. Denique eo modo hunc locum laudavit *S. Thomas, in* 4. *Sententiarum Diſt.* 44. *Quæſt.* 2. & Codices ſive MS. ſive editos, qui legunt: *Ignis gehennæ cum ſit incorporeus*, corruptos eſſe obſervavit *Sixtus* noſter *Senenſis lib.* 5. *Bibliothecæ Sacræ, Annotatione* 143.

Miraculis qua S. Gregorius narrat non temere deneganda fides.

Objiciunt tertio, multas in Dialogis hiſtorias referri penitus incredibiles.

Reſpondeo, hiſtorias, quas refert in dialogis Sanctus Gregorius, vel ipſum vidiſſe, vel ab aliis fide dignis teſtibus auditas narraſſe. Miracula autem quæ narrat, incredibilia quidem videri, ſi ad rationis humanæ trutinam expendantur: non vero ſi ſpectetur Dei potentia & fidei virtus, quæ quantæ ſint, eo melius quiſque intelligit, quo ſanctior eſt. Hinc Sanctus Gregorius Nazianzenus aſſerit generoſa pectora de Miraculis minus dubitare. S. Auguſtinus fabularum, ſi quis alius oſor, ſimilia multa commemorat, nec de veritate diffidit. Et Theodoretus in *hiſtoria Religioſa* quædam narrat non minus incredibilia, ſi humano illa judicio metiamur. De quibus in Præfatione ita ſcribit: „ Rogo autem, qui in hanc religioſam inciderint hiſtoriam, ne iis quæ dicuntur „ minus credant, ſi quid audient quod eorum vires ſuperet, nec ex ſe illorum virtu- „ tem metiantur; ſed aperte ſciant quod piorum animis Deus deſuper metitur dona „ Sanctiſſimi Spiritus, & majora largitur perfectioribus. Hæc autem a me dicta ſunt „ ad eos qui in rerum divinarum myſteriis non ſunt accurate admodum initiati. My- „ ſtæ enim adytorum Spiritus ſciunt gloriam Spiritus, & quænam per homines in „ hominibus faciat miracula, attrahens incredulos ad Dei cognitionem. Qui autem „ non eſt crediturus iis quæ a me dicenda ſunt, clarum eſt eum ne iis quidem cre- „ dere tamquam veris quæ per Moſem, & Jeſum, & Eliam, & Eliſæum facta ſunt, „ habere autem etiam pro fabulis miracula quæ facta ſunt a SS. Apoſtolis. Sin autem „ illa eſſe vera teſtatur, hæc quoque credat eſſe a falſo aliena. Quæ enim in illis ope- „ rata eſt gratia, ea per illos quoque fecit quæ fecit. Ex iis autem quæ ſunt dicen- „ da, ipſe quidem vidi nonnulla: quæ autem non vidi, audivi ab illis qui viderunt,

„ vi-

„ viris virtutis amantibus, & qui digni sunt habiti ut & eos viderent, & eorum do-
„ ctrina fruerentur. Evangelicæ autem doctrinæ scriptores fide digni non solum sunt
„ Matthæus & Joannes, magni & primi in Evangelistis, qui Domini videre miracu-
„ la: sed etiam Lucas & Marcus, quos qui ab initio viderunt, & fuerunt verbi Mi-
„ nistri, non solum quæ passus est, & quæ fecit Dominus, sed ea etiam quæ perpetuo
„ docuit, accurate docuerunt. „ Eadem S. Gregorius de iis quæ in dialogis suis narrat, dicere potuisset.

Denique si miracula quædam publico tantum rumore jactata commemoraverit in Dialogis suis Sanctus Gregorius, & in aliquibus forte erraverit, pietatis error est, quam non decet in istiusmodi factis tam esse anxiam. Nec vero S. Gregorii credulitas, etsi paulo major fuisset, ratio est cur ipso indigni Dialogi censeantur. Ut enim observat *Melchior Cano* vir doctissimus, lib. 11. de Locis Theologicis, cap. 6. „ Theologum ad-
„ moneri operæ pretium est, ne id statim illi persuasum sit, omnia quæ magni Au-
„ ctores scripserint, undique esse perfecta. Nam & labuntur aliquando, & oneri ce-
„ dunt, & indulgent ingeniorum suorum voluptati; vulgoque (ut dixi) interdum
„ etiam indulgent: Nec semper intendunt animum, & nonnumquam fatigantur, adeo
„ ut Ciceroni Demosthenes dormitare, Horatio vero Homerus quandoque ipse videa-
„ tur. Summi enim sunt, homines tamen. Quæ ego eadem de Beda atque Gregorio
„ jure fortasse ac vere dicere possum. Quorum ille in historia Anglorum, hic in Dia-
„ logis, quædam miracula scribunt vulgo jactata & credita, quæ hujus præsertim sæ-
„ culi Aristarchi incerta esse censebunt. Equidem historias illas probarem magis, si
„ earum Auctores, juxta præfinitam normam severitati judicii, curam in eligendo ma-
„ jorem adjunxissent. Sed quoniam modeste & circumspecto judicio de tantis viris pro-
„ nuntiandum est, ne in his quidem duobus rejicienda sunt plurima. Pauca enim in
„ eis possis arguere, quamvis historiam Ecclesiasticam revocare ad severiora judicia con-
„ tendas. Ac si necesse est in alteram peccari partem, omnia eorum probari legenti-
„ bus, quam multa reprobari malo.

Omnia quæ summi viri scripserant, non sunt undique perfecta.

Et paulo ante regulas tradens quibus veraces historicos a fallacibus distinguere atque internoscere valeamus, ait: *Prima lex ex hominum probitate, integritateque sumetur. Quæ omnino res locum habet, cum quæ narrant historici, ea vel ipsi se vidisse testantur, vel ab his qui viderunt, accepisse: Qualia sunt pleraque in Epistolis Ambrosii, Cypriani, Hieronymi, Augustini, in libris quoque hujus de Civitate Dei, in Dialogis Gregorii, breviter in omnibus fere Doctorum Ecclesiæ probatissimorum Scriptis: In quibus mendacium suspicari, quod ad memoriam sempiternam transferre illi scribendo voluerint, piaculum est. Magnis quippe præclarisque virtutibus viri sanctissimi atque optimi id consequi meruerunt; ut in rebus ejusmodi, quas vel spectasse se, vel ab aliis fide dignis, qui spectarint, se audisse testati sunt, fides omnino illis habeatur. Qua in re Erasmus Roterodamus, aliique juniores quidam sæpe ac licenter errarunt.*

V. Inter *Epistolas Sancti Gregorii*, quinquagesima quarta libri septimi, *Ad Secundinum Inclusum* data, variis assumentis interpolata est. Disciplinam circa Lapsos Sancti Gregorii placitis ex adverso repugnantem exhibet. Clericos nimirum criminibus Canonicis fœdatos, post Pœnitentiam ad sacrum revocandos Ministerium, & pristino restituendos asserit honori. Contrarium vero Sancto Gregorio semper visum est, ut constat ex *lib.* 1. *Epistola* 18. *lib.* 3. *Epistola* 26. *lib.* 4. *Epistolis* 15. 16. 17. *lib.* 6. *Epistola* 39. *lib.* 7. *Indict.* 10. *Epistola* 27. *&c.* Præterea fragmentum de Lapsis, quod incipit: *Et quia tua Sanctitas* usque ad illa verba: *De Ordinationibus vero*, *&c.* in maxima parte MSS. Codicum non reperitur. Et intrusum esse ostendit orationis inconsequentia. Adde hanc vocem, *Sanctitas*, S. Gregorio esse inusitatam, quam vix Episcopis tribuit, numquam vero Monachis, erga quos solummodo utitur voce *charitatis* aut *dilectionis*. Aliud fragmentum de Imaginibus pauci Codices habent. Antiqua est Epistolæ istius interpolatio. Constat enim ex Pauli Diaconi, qui anno 801. obiisse dicitur, Epistola data *Ad Adhalardum Abbatem Corbejensem*, hanc Epistolam unam fuisse ex quinquaginta quatuor Sancti Gregorii, quas colligere potuerat Paulus. In ejus autem Collectione legitur fragmentum de Clericis Lapsis, quod etiam *S. Anselmus lib.* 1. *Epistola* 56.

Epistola ad Secundinum interpolata.

reci-

recipit. *Isidorum Mercatorem* hujus interpolationis auctorem esse, Eruditi suspicantur.

Epistolam ad Joannem Siracusanum, S. Gregorio temere abjudicat Rivetus.

Epistolam LXIV. Libri VII. indict. 2. ad Joannem Episcopum Syracusanum datam, *Rivetus* temere abjudicat Sancto Gregorio, propter hæc verba Romani Pontificis Primatum in universa Ecclesia, & in ipsas Sedes Patriarchicas magnifice commendantia. *Nam de Constantinopolitana Ecclesia quod dicunt, quis eam dubitet Sedi Apostolicæ esse subjectam? Quod & piissimus Dominus Imperator, & frater noster Eusebius ejusdem civitatis Episcopus, assidue profitentur.* Nullus autem Gregorii tempore fuit *Eusebius* Constantinopolitanus Episcopus. At Pseudocriticum hæresis in transversum egit, qui quam suo incommodam errori vidit Epistolam, & Missam, & Primatum Romani Pontificis asserentem, spuriam inverecunde asseruit. Hunc vero Codices omnes MSS. & editi, etiam Anglicani a *Jamesio* collati, refellunt, in quibus hæc habetur clausula excepto *Eusebii* nomine, quod Librariorum oscitantia additum est. Legendum itaque: *Et frater noster ejusdem civitatis Episcopus.* Expuncta voce *Eusebius*, quæ in melioris notæ Codicibus MSS. Vaticanis, Anglicanis, Gallicanis, quos *Gunsavillæus in Notis* laudat, non reperitur.

Epistola ad Senatorem non est supposita S. Gregorio; interpolata tamen viris eruditis videtur.

Epistola X. libri 11. ad Senatorem Presbyterum data, Privilegium Xenodochii Augustodunensis continens, a quibusdam spuria vel interpolata asseritur, ob hanc clausulam: *Si quis vero Regum, Sacerdotum, Judicum, personarumque sæcularium, hanc Constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, &c.* Injusta, inquiunt, Privilegii pœna est, quæ ultra meritum irrogatur: quæ pacem, quæ salutem populi turbat, ut privatorum utilitatem procuret, est iniqua, in officiosa, inhumana: quæ Reges gratis aut temere abdicat, est intoleranda. Secundo, hæc clausula in aliis Sancti Gregorii Privilegiis indubitatis non legitur. Tertio, cum hæc clausula, *Si quis vero, &c.* post S. Gregorium Magnum Romæ obtinere cœpit, in ea Regum nulla facta est mentio, ut constat ex Nicolai Primi Epistola ad *Trasulfum Abbatem*, & ex Epistola 111. Joannis Octavi *Ad omnes Christi Fideles.* IV. Adeodatus Papa in Privilegio quodam relato a *Sirmondo*, anno 670. illud largiri vix audet, scribens his verbis: *Parumper autem ambigimus, idcirco quod mos atque traditio Sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non suppetat, a regimine Episcopalis providentiæ Religiosa loca secernere.*

At MSS. omnium Codicum hanc Epistolam habentium summus consensus, ipsam legitimam probat. Nec obstat clausula, *Si quis vero Regum, &c.* quæ Reges non abdicat, ut quidam putant, in quos major fuit Sancti Gregorii observantia, quam ut eos regno privare vellet, aut se posse existimaret. Legatur Epistola 62. lib. 2. ad *Mauritium* Imperatorem data. Illa itaque verba, *Si quis Regum, &c.* imprecantis verba sunt, non imperantis, aut decernentis; sicut illa: *In æterno examine districtæ ultioni subjaceat.* Certe non absimiles imprecationes leguntur in Conciliis Toletanis IV. *Canone* 57. VI. *Canone* 3. VII. *Canone* 1. etiam in Reges, Canonum, Legum, aut præstiti juramenti violatores. Et in Testamento *S. Radegundis*, apud Gregorium Turonensem *lib. 9. cap.* 42. Et nunc omnia Pontificum Diplomata imprecatoriis clausulis desinunt; quarum ea vis est ut pœnam a Deo infligendam transgressoribus Pontificii Decreti comminentur. Vel respective intelligenda est hæc clausula: Ut Sacerdotibus quidem sub pœna exauctorationis prohibeat, ne quid contra memoratum Privilegium moliantur: Regibus vero, Judicibus, & aliis sæcularibus personis, sub pœna excommunicationis. Etsi vero in aliis S. Gregorii Privilegiis non reperiatur hæc clausula, non est consequens quod Gregoriana non sit. Huic enim, quod a Brunichilde Regina, & Theodorico Rege Francorum postulatum esset, majoris auctoritatis pondus clausula hac execratoria addere Sanctus Gregorius voluit. Hæc autem verba velut Sancti Gregorii laudat Gregorius VII. *lib.* 8. *Regesti Epistola* 21. In Vita S. Hugonis Monachi Augustodunensis apud Andream Duchesne, Tom. 3. Scriptorum Historiæ Francorum refertur eadem clausula ex Epistola *ad Lupponem*. Flodoardus *lib. 3. Historiæ Remensis, cap.* 27. meminit alterius Privilegii, ad instar istius de quo agimus, & in aliis quamplurimis Privilegiis eadem clausula reperitur. Hincmarus *Opusculo* 46. eam describit ex Privilegio, quod recenter Ecclesiæ Bellovacensi concessum fuerat. In eodem Opusculo ultimum

timam periodum literarum, quas Sanctus Gregorius *Sabino Subdiacono* direxit, hoc modo citavit. *Et Sanctus Gregorius in Epistola ad Sabinum Subdiaconum*, * *Sacrilegum*, inquit, *& contra leges est, si quis quod venerabilibus locis relinquitur, pravæ voluntatis studiis, suis tentaverit compendiis retinere*. Sed hinc argumentum ducunt viri eruditi, quo hancce clausulam addititiam esse probant. Hincmarus enim qui hæc monumenta citat, allegasset proculdubio & Gregorii literas *ad Senatorem*, si postremas habuissent periodos, in quibus hodie clausula supra recitata legitur. Corruptas etiam existimant has literas eo loco, ubi Augustodunensi Episcopo præcipitur, ut si propter crimen Abbas Xenodochii deponendus sit, *adhibitis sex aliis Episcopis suis subtili hoc investigatione perquirat*. Quomodo enim, inquiunt, sex Episcopos suos adhibere posset Augustodunensis Episcopus, qui nec est Metropolitanus, nec si Metropolitanus esset, tot Episcopos adhibere posset, quia Provincia Lugdunensis I. cui contribuitur, præter Lugdunensem Metropolitanum, quatuor tantum Episcopos habet, Augustodunensem, Lingonensem, Cabilonensem, & Matisconensem? Expungendam itaque prædictam periodum volunt, aut ita corrigi: *Non solus Episcopus civitatis Augustodunensis causam examinet, sed adhibitis aliis Episcopis, subtili hoc investigatione perquirat*. Sed esto, quædam clausulæ huic Epistolæ additæ fuerint, illa præcipue, *Si quis vero Regum*, ante Gregorii VII. ætatem: Non est consequens totam Epistolam suppositítiam esse, confictumque Privilegium. Nec Adeodati Papæ verba id evincunt. Nam apprime cum S. Gregorio conciliantur, a quo concessa Privilegia Xenodochiis, & Monasteriis, ipsa a Diœcesana lege & jurisdictione Episcopi non eximunt, sed bonis oblatis consulunt dumtaxat, ut ea Monasteriis intemerata serventur, & facultatum liberam administrationem, & Abbatis electionem indulgent, non vero immunitatem omnimodam ab Episcopi regimine.

* *Lib. 8. Ep. 6. Indict. 3.*

Privilegium S. Medardi expenditur.

De Privilegio *Sancti Medardi Suessionensis* major est difficultas, cum in nullis MSS. Cod. Regesti Sancti Gregorii habeatur, unico excepto *Sancti Victoris Parisiensis*, 400. ad summum annorum: Nec in scriniis Romanæ Ecclesiæ, unde repetendum erat, umquam extiterit, teste doctissimo Cardinali *Bona* in Literis ad eruditum virum *P. Gunsavillæum* datis Romæ die 14. Octobris 1670. quarum ipse refert verba in Notis ad hoc Privilegium. Gregorius VII. Papa, ut Henricum Germaniæ Regem auctoritate Sedis Apostolicæ merito & excommunicatum & regno privatum ostenderet, Epistolam allegavit Gregorii Magni, *ad Senatorem*, Privilegio quod idem Gregorius Magnus Monasterio Sancti Medardi concessisse fertur, penitus omisso, ut *Cardinalis Perronius* in Oratione ad Tertium Francici Regni Ordinem observavit. Ex quo Viri Eruditi colligunt, Privilegium Suessionense Sancti Medardi Gregorio VII. recentius esse. Præterea Privilegium istud inscribitur *Omnibus Episcopis*, cum alia Privilegia a Sancto Gregorio concessa minime sic inscribantur: Et illud solum Episcopum Suessionensem attineret, in cujus Diœcesi Monasterium situm erat. Tertio, duo Portuenses Episcopi, *Gregorius & Felix* privilegio subscribunt, cum eodem tempore duos in eadem Sede Episcopos passus non sit S. Gregorius. Quarto, fictitia est civitas *Anania*, cujus Episcopus nomine *Petrus* Privilegio subscripsit. Lege *Joannis Launoii* Parisiensis Theologi Epistolas duas *ad Michaelem Girardum Vertoliensem Abbatem, contra Sammedardense Privilegium*. Lege & Religiosi viri *Roberti Quatrimarii* Ascetæ Benedictini lucubrationem qua idem Privilegium tuetur. Lege etiam *Altesserræ* Tolosani Jurisconsulti & Antecessoris observationes in Epistolas Sancti Gregorii, quæ Joanni Launojo scribendi argumentum suppeditarunt: & quorum potior sit causa facile judicabis.

In Ep. ad Hermannum Metensem Episcopum, 12. lib. VIII.

Epist. ad Felicem Messanæ Episcopum est S. Gregorii, sed interpolata.

Epistolam XXXII. Libri XII. datam ad *Felicem* Messanæ Episcopum *Blondellus* perperam abjudicavit S. Gregorio; quam ab eo scriptam evincit testimonium Joannis Diaconi, qui ejus partem retulit *lib. 2. cap. 37.* Ejus etiam meminerunt *Hincmarus*, in Tractatu *de divortio Lotharii & Tetberga*, *Quæstione 7. Epistola 33. cap. 4. & Epistola 59. Regino* Abbas Prumiensis, qui florebat anno 900. in prima Appendice ad libros *de Ecclesiasticis Disciplinis*, cap. 30. Tandem reperitur in multis Codicibus MSS. pluribus licet interpolationibus deformata. Ante hanc Epistolam habetur in quibusdam MSS. Epistola *Felicis*, ad quam hic respondet S. Gregorius. Sed hanc genuinam non esse multa-

ta probant: & maxime quod in ea fiat mentio *Benedicti Syracuſani* Epiſcopi, qui nuſquam fuit: Immo his temporibus fuiſſe *Joannem* Epiſcopum liquet ex pluribus Epiſtolis, præſertim ex *Epiſtola* 22. *lib. XI.*

Epiſt. ad Auguſtinum, S. Gregorio vindicatur.

Epiſtolam XXXI. Libri XII. ad Auguſtinum datam *Rivetus* & alii Pſeudocritici male S. Gregorio abjudicant. Nam etſi non reperiatur in multis Codicibus MSS. Regeſti Sancti Gregorii, neque in MSS. Vaticanis primitus haberetur, ut conſtat ex Epiſtola 15. Bonifacii Moguntini Archiepiſcopi *ad Notelmum* Cantuarienſem Epiſcopum, anno 745. certum tamen eſt eam extitiſſe in Anglia, quam ſcilicet *Venerabilis Beda* inſeruit *lib.* 1. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum*. Hanc etiam Epiſtolam ſub Sancti Gregorii Magni nomine laudant *Paterius* in lib. Teſtimoniorum, *Zacharias* in Concilio Romano anno 743. c. 15. *Ecbertus Eboracenſis Epiſcopus*, qui vivebat anno 747. c. 130. *Excerptorum*, *Halitgarus Cameracenſis*, qui floruit an. 826. *lib.* 5. *cap.* 17. *Regino*, *Anſelmus*, *Ivo*, *Gratianus*. Habetur demum in pluribus MSS. Codicibus, & in Collectione antiquiſſima Auctoris Anonymi, quæ habetur MS. in Collegio *Corporis Chriſti*, Oxoniæ.

Epiſt. Synopſis.

Hac Epiſtola reſpondet S. Gregorius interrogationibus Auguſtini. Ad primam de bonorum Eccleſiaſticorum diſtributione reſpondet, in quatuor portiones dividenda ſecundum Canones. Cæterum Auguſtinum in Vita monaſtica inſtitutum communem cum Clericis ſuis vitam ducere debere. Ad ſecundam de Clericorum matrimoniis reſpondet, inferioribus Clericis, qui continere non poſſunt, permittendum ut uxores ducant; ipſis cum nupſerint, viritim aſſignanda ſtipendia, & invigilandum ut ſub Regula Eccleſiaſtica vivant, a qua eos matrimonium non ſolvit. Ad tertiam reſpondet, ipſum ex variis Eccleſiarum ritibus eos inducere poſſe in novellam Anglorum Eccleſiam, quos prudenter elegerit. Ad quartam, de pœnitentia furum, & reſtitutione rerum Eccleſiaſticarum reſpondet, quoſdam fures verberibus, pauperes ſcilicet, quoſdam damnis puniendos: Damnis ſcilicet divites, verberibus pauperes, alios gravius, alios levius. Eccleſiam ſibi ablata cum augmento non recipere, & lucra de damnis non quærere. Proinde ſimplici reſtitutione contentam eſſe. Ad quintam reſpondet, duos fratres contrahere poſſe cum duabus ſororibus. Ad ſextam de gradibus conſanguinitatis impedientibus matrimonium, indulget Anglis ut in tertia generatione copulentur. Ad ſeptimam reſpondet, eos qui ante converſionem ſuam in gradu prohibito contraxerunt, non eſſe ſeparandos, nec privandos communione, ſed monendos ut abſtineant ab uſu matrimonii. Ad octavam reſpondet, Ordinationes Epiſcoporum fieri non debere ſine tribus Epiſcopis, quorum unus ordinet, alii teſtes Ordinationis aſſiſtant; ſed Auguſtinum, qui ſolus tunc erat in Anglia Epiſcopus, ſine Epiſcopis ordinare poſſe Epiſcopum. Ad nonam reſpondet, in Galliarum Eccleſiis nullam auctoritatem habere Auguſtinum, Britannorum vero omnium Epiſcoporum curam ipſi committit. Obſecratio Auguſtini ut Sanctus Gregorius S. Sixti Martyris Reliquias ad ipſum mittat, & Gregorii reſponſio qua ejus precibus annuere ſe teſtatur, ſunt aſſutæ huic Epiſtolæ, abſunt ab omnibus exemplaribus Bedæ, unde illam habemus, necnon a MSS. Telleriano & Carnotenſi, & ab Editionibus 1504. & 1508. Præterea mittere Reliquias a S. Gregorii more alienum eſt; ut conſtat ex *Epiſtola* 10. *lib.* 4. Ad decimam reſpondet, mulierem prægnantem baptizari poſſe; nihil obeſſe quin ſtatim poſt partum ad Eccleſiam accedat. Cum ea miſceri virum non debere, donec ablactetur infans. Quod ſuadet tantummodo S. Pontifex, non præcipit. *Prava autem*, inquit, *in conjugatorum moribus conſuetudo ſurrexit, ut mulieres filios quos gignunt, nutrire contemnant, eoſque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet ex ſola cauſa incontinentiæ videtur inventum: Quia dum ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque quæ filios ſuos ex prava conſuetudine aliis ad nutriendum tradunt, niſi purgationis tempus tranſierit, viris ſuis non debent admiſceri.* Viros uxoribus miſceri non debere docet, cum ſuo ſexui conſueta patiuntur. Quod ſolius non eſſe conſilii, ſed præcepti, Theologi doctiſſimi exiſtimant, & Clementis Alexandrini, in *Pædagogo*, S. Chryſoſtomi *Homilia* 5. *in Epiſtolam ad Titum*, S. Auguſtini *Quæſtione* 64. *in Leviticum*, teſtimoniis nituntur. Legatur Eſtius *in IV. Sententiarum* Diſtinct. XXXII. §. 5.... Oportere docet S. Gregorius, *Ut legitima copula cauſa prolis ſit, non voluptatis. Si quis ſua conjuge, non cupidine*

Ne mulier poſt partum viro miſceatur, donec ablactetur infans, S. Gregorius ſuadet, non præcipit. Aliæ de uſu conjugii Regula.

pidine voluptatis captus, sed solummodo liberorum creandorum gratia utitur, istum de ingressu Ecclesiæ, seu de sumendo Corporis Dominici Sanguinisque Mysterio, suo esse relinquendum judicio.

Nocturnæ illusiones, quando ab Eucharistiæ communione prohibeant.

Ad undecimam denique interrogationem respondet, nocturnas illusiones, quæ ex naturæ superfluitate, vel infirmitate contingunt, a Sacris faciendis, aut percipienda Eucharistia non prohibere, *Quia has animus nesciens pertulisse magis dolendus est, quam fecisse.* Illusiones ex nonnulla crapula, sive intemperantia in cibo & potu (intellige si tanta non sit ut ad lethalis peccati malitiam pertingat) ream aliquatenus animam facere, *Non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacri Mysterii, vel Missarum solemnia celebrandi, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhiberi Mysterium, pro eo quod Sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit.* Aliam esse rationem, *Si ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio in mente dormientis. Tunc enim patere animo suum reatum:* Ipsumque *videre a qua radice inquinatio illa processerit, qui quod cogitavit sciens, hoc pertulit nesciens.* Hæc responsionum S. Gregorii ad Augustini interrogationes summa: quas optandum fuisset, ut nonnulli qui de Casibus conscientiæ scripserunt, subjecissent loco infinitarum Quæstionum, de usu matrimonii, quas animo utinam virginali, stylo certe minus casto pertractarunt, a quibus consultius abstinuissent.

S. Gregorii Antiphonarium.

VI. *Antiphonarium* S. Gregorio tribuit Joannes Diaconus in ejus Vita *lib. 2. cap. 6.* quod non ita intelligendum quasi *Antiphona* composuerit omnia quæ in eo leguntur, sed quod ea recensuerit, distinxerit, ordinaverit, novaque veteribus addiderit.

S. Gregorii Sacramentarium.

VII. *Sacramentarium*, seu *Liber Sacramentorum*, ex Codice Gelasii Papæ a Sancto Gregorio collectus, novis Orationibus & Præfationibus adjectis, ejus nomen retinuit, quamvis novis accessionibus creverit: Ipsas Imperante Ludovico Pio resecasse dicitur *Grimoldus Abbas*: an omnes, incertum. Sacramentarium Sancti Gregorii ediderunt *Pamelius, Tom. 2. Liturgicon, Angelus Rocca* ex MSS. Vaticanis, *Hugo Menardus* Asceta Benedictinus, ex venerandæ antiquitatis Codice MS. nomine *Sancti Eligii* insignito. Editiones illæ non omnino consonæ sunt. Unde apparet, auctum successione temporis Sancti Gregorii Sacramentarium. Quod etiam testatur *Walafridus Strabo, lib. 2. de rebus Ecclesiasticis, cap. 22.*

Commentarius in libros Regum, S. Gregorio suppositus.

VIII. *Commentarius in Libros Regum* videtur suppositus sancto Gregorio. 1. Quia Paterio Romanæ Ecclesiæ Notario & Secundicerio, sanctique Gregorii discipulo, sancto Isidoro Hispalensi, Tajo Cæsaraugustano Episcopo, sancto Ildephonso, Venerabili Bedæ, qui vel testimonia ex omnibus sancti Gregorii Operibus collegerunt, vel ejus Opera commemorarunt, vel sancti Gregorii testimonia laudare solent, fuit incognitus. 2. Quia S. Gregorius *Epistola 22. lib. 10.* dum se locutum ait de libris Regum, libros illos absolute & generatim pronuntiat, non præcise & speciatim hos aut illos. At Auctor hujusce Commentarii nonnisi sexdecim priora libri primi Regum Capita sibi proponit exponenda. 3. Auctor hujusce Commentatii Vulgata sacræ Scripturæ Versione utitur: sanctus autem Gregorius Italica & Hieronymiana: & multa loca non eo modo effert, quo solet S. Gregorius, ut ostendit eruditus Operum ipsius Editor Petrus Gunsavillæus in *Præfatione Tom. III.* 4. Stylus a Gregoriano discrepat. 5. Hunc Auctorem fuisse Monachum apparet, qui frequenter de Monachis, Monasteriorumque regimine ac disciplina sermonem habet, *lib. 1. cap. 1. lib. 2. cap. 3. lib. 4. cap. 4. lib. 5. cap. 3. lib. 6. cap. 2.* Denique sanctus Gregorius de libris quidem Regum Sermones habuit ad populum, sed illos scripto tradere præ infirmitate non potuit. Excepti autem sunt a quodam Abbate *Claudio*, sed non juxta mentem S. Doctoris, ut ipse quæritur *Epistola 22. lib. X.*

Commentarius in Psalmos Pœnitentiales, non est S. Gregorii.

IX. *Commentarius in Psalmos Pœnitentiales*, incognitus pariter fuit Auctoribus coævis, aut supparibus sancto Gregorio. Nullus extat in Gallia, in Anglia, immo nec Romæ in Vaticana, aut aliis Bibliothecis MS. hujus Commentarii Codex, sicut nec Commentariorum in libros Regum, aut in Cantica, teste doctissimo Cardinali *Bona* in Literis ad *Gunsavillæum* Gregorianorum Operum Editorem datis die 28. Aprilis anno 1671. Tandem quæ de Regis tyrannide & persecutione in Ecclesiam habet ad versum 9. & 26. Psalmi 5. & in Proœmio Psalmi 7. cum Historia horum temporum non conveniunt:

veniunt: Cum nec Mauritium, nec Phocam attingant, quorum pietatem & benignitatem sanctus Gregorius laudavit. Sunt qui Gregorio VII. Commentarium istum adjudicent, quod hæc loca Henricum IV. Imperatorem Gregorio VII. æqualem, & ipsi infensissimum spectare videantur.

Commentarius in Cantica, non est S. Gregorii.

X. *Commentarius in Cantica Canticorum*, non est sancti Gregorii. Non extat in MSS. Codicibus melioris Notæ. Et *S. Paterio* ignotus fuit, cujus silentium eloquentius est ut presuadeat hunc non esse sancti Gregorii genuinum fœtum, quam sancti Ildefonsi testimonium, ut illi tribuendum probetur hoc Opus.

S. Gregorius Linguæ Græcæ nescius.

Græce nescivit sanctus Gregorius, ut ipsemet testatur lib. 6. Epistola 29. & lib. 9. Epistola 69. Nos, inquit, *nec Græcum novimus, nec aliquid Opus aliquando Græce conscripsimus.*

Leviora sunt sphalmata quæ S. Gregorio Dallæus improperat.

Fatendum est sanctum Gregorium interpretatione *Cornustibii*, quod unius e Jobi filiabus nomen est apud Latinum Interpretem, lapsum esse. Id enim sic accepit, ac si esset ex cornu & tibia compositum. *Quia*, inquit, *per cornu & tibiam unum verbum ex utroque composuit* (Interpres Latinus) *utrumque verbum per unam orationis partem, in Latina Lingua transfusum, quo voluit genere licite vocavit.* (Lib. 35. in Job, cap. 21.) Movebat scilicet sanctum Gregorium, quod Interpres non *cornutibiam*, sed *cornustibium* dixisset, tunc non attendens quid esset Latine *stibium*, nec advertens quod duæ voces essent, *cornu stibii*. Sed hic error levis est, & Grammaticæ, non dogmatis: Ob quem illiberaliter doctissimo Pontifici insultat petulans Calvinista Dallæus, *lib. de vero Patrum usu*. Æque levis est nævus alter quem Dallæus in sancto Gregorio notat, quod scilicet exponens illud e Canticis Canticorum: *Botrus Cypri dilectus meus mihi*, de Insula Cypro accipiat, in qua, inquit, uberiores vineæ quam alibi nascuntur: Nec attendit id hic plantæ odoratissimæ nomen esse. Verum imprudens Dallæus non attendit ipse, Commentarium in Cantica Canticorum, in quo id habetur, non esse sancti Gregorii Magni.

Dallæus castigatur.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

Continere me non possum quominus ad vindicandam Epistolæ sancti Gregorii Magni ad Augustinum sinceritatem afferam auctoritatem vetustissimi Codicis sæculo VIII. scripti, quem servat Bibliotheca Majoris Ecclesiæ Lucensis, cui etiam consentit alius vetustissimus Codex Bibliothecæ Vaticanæ a Ballerinis Fratribus in appendice sancti Leonis Magni indicatus. Ex utroque isto Codice exordium hujus Epistolæ a Beda detruncatum apparet, ex quo exordio nonnulla resultant argumenta, quibus sincerum esse sancti Gregorii fœtum plane intelligimus. Ita enim inscribitur in Vaticano Codice: *Gregorius ad Augustinum Episcopum, quem in Saxoniam direxerat, & in Britanniam.* Idem titulus extat etiam in Codice Lucensi. In exordio vero exprimit nomina Laurentii Presbyteri & Petri Monachi ad se ab Augustino directi. Id vero congruit narrationi Bedæ scribentis Augustinum utrumque hunc legatos suos ad sanctum Gregorium misisse. Additur in eodem exordio se podagræ doloribus detineri. Neque hoc a sancto Gregorio abludit, qui sæpe in suis operibus eo se morbo gravari affirmat. Demum animadversione dignum est Vaticanum Codicem mutilum esse, ut etiam Ballerini agnoverunt. Lucensis vero multo quidem integrior apparet, sed & nonnulla in eo resecta sunt ut ex collatione utriusque facile dignoscitur. Ex codice Lucensi ego Epistolam hanc sancti Gregorii dedi in appendice ad Tom. VI. Supplementorum ad Concilia Veneto-Labbeana.

ARTICULUS XVII.

De Mario Aventicensi, & Theophylacto Simoccata.

I. MArius *Aventicensis*, sive *Lausannensis* Episcopus, Concilio secundo Matisconensi subscripsit. Nomen ejus sacris Fastis pridie Kalendas Januarias adscriptum est. Scripsit *Chronicon* a tempore quo Prosper desinit, sive a Consulibus Valentiniano VIII. & Anthemio, hoc est, a Christi æra vulgari 455. usque ad annum quingentesimum octogesimum primum. Quod ab *Andrea Duchesne Tom. I. Scriptorum Historiæ Francorum* insertum est.

II. Theophylactus Simocatta, ex Ægypto oriundus, sexto cadente sæculo, & sub initium septimi floruit. De rebus a Mauritio Imperatore gestis libros octo Historiæ perscripsit, quos *Jacobus Pontanus S. J.* Latinitate donavit. Extant *Tomo I. Historiæ Byzantinæ*.

CAPUT V.

De Conciliis Nationalibus, & Provincialibus præcipuis, quibus Ecclesiastica Disciplina sancita, & instaurata est VI. Sæculo.

ARTICULUS I.

De Concilio Agathensi.

AGathæ, * quæ Galliæ Narbonensis urbs est ad *Araurarim* fluvium celebrata est Synodus anno Christi DVI. ad quam Episcopi triginta quinque ex variis Galliarum Provinciis convenerunt, *Alarico* Wisigothorum Rege, cui parebant, permittente, ut ex Præfatione patet. Huic præfuit *Cæsarius Arelatensis*. Canones quadraginta septem ad Ecclesiasticæ Disciplinæ in Galliis colapsæ restaurationem editi sunt. Qui enim supra hunc numerum excurrunt, aliunde postea, sed ex Epaonensi potissimum Synodo depromptos, atque in hanc Synodi cujuspiam alterius auctoritate insertos, nec in antiquis optimæ notæ MSS. Exemplaribus extare, doctissimus *Sirmondus* monuit.

* *Agathæ*; Age de sur l'Ayraut, en Languedoc *sedes Episcopalis sub Archiep. Narbonensi.*

Summa Canonum.

Primus Canon, Bigamos, aut internuptarum maritos hucusque ordinatos, nudum Presbyterorum, vel Diaconorum nomen retinere statuit, a Sacris vero Ministeriis in perpetuum removeri. *Secundus*, contumaces Clericos ab Episcopis corrigi jubet: ac si qui prioris gradus communionem forte contempserint, aut Ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, ad peregrinam Communionem, donec emendati fuerint, detrudendos: id est, Ecclesiæ quidem sumptibus ali, sed a suo gradu & dignitate suspensos, ex matricula expungi, non ab Eucharistia arceri. *Tertius Canon*, decernit illis non negandam esse communionem, usque ad tempus Synodi, quos proprii Episcopi, vel insontes, vel levibus de causis excommunicaverint, & a vicinis Episcopis moniti, ad gratiam recipere noluerint, ne forte ad excommunicatoris peccatum, excommunicati longo tempore morte præveniantur. *Quartus Canon*, eos qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamentis relictas Ecclesiis, vel Monasteriis, retinuerint, aut abstulerint, anathemate percellit, velut *Necatores pauperum*, donec reddiderint. *Quintus*, Clericos Ecclesiæ fures ad peregrinam Communionem ablegat. *Sextus*, decernit de testamentis, quæ a Fidelibus in gratiam Episcopi solius, vel Ecclesiæ simul & Episcopi conduntur. Decernit, inquam, ut quidquid Episcopo relictum fuerit, non quasi proprium, sed quasi dimissum Ecclesiæ inter illius facultates censeatur: quia testator *pro redemptione animæ suæ, non pro commodo Sacerdotis illud obtulit, & justum est, ut sicut Sacerdos habet quod Ecclesiæ dimissum est, ita & Ecclesia habeat, quod relin-*

Peregrina Communio.

Excommunicatio.

Donationes Ecclesiis factæ.

quitur Sacerdoti. Excipit ea quæ per fideicommissum, Episcopo, vel Ecclesiæ, in gratiam alterius relicta fuerint. Ea enim Ecclesia retinere non potest.

Canon septimus, casellas vel mancipiola Ecclesiæ, aut vasa Ministerii, ab Episcopis concedit possideri, *quasi commendata, integro Ecclesiæ jure*, ita ut res Ecclesiæ nec vendere, nec alienare possint. Venditionem autem, aut quamlibet earum alienationem, etiamsi Ecclesiæ necessitas aut utilitas postulent, absque examine & consensu duorum vel trium e Comprovincialibus, aut vicinis Episcopis fieri vetat.

Canon octavus, Clericum, *qui relicto officio suo, propter districtionem*, id est, ut pœnas canonicas vitet, *ad sæcularem Judicem confugerit*, ab Ecclesiæ communione removet, una cum ipso judice, *si solatium ipsi defensionis impenderit*.

Clericorum continentia.

Canon nonus, Siricii & Innocentii I. Summorum Pontificum Decreta circa Diaconos, aut Presbyteros conjugatos, qui ad thorum uxorum suarum redierint, observari jubet. *Decimus Canon* extraneis cum mulieribus commorari Clericos, aut ad eas accedere prohibet. *Undecimus*, ancillas, vel libertas, a cella, vel a secreto ministerio, & ab ædibus Clericorum penitus removet.

Quadragesimale Jejunium.

Canon duodecimus, solos dies Dominicos, non Sabbata, statuit a jejunio Quadragesimali excipienda. *Decimustertius*, Symbolum competentibus una & eadem die, id est, octo diebus ante Pascha, in omnibus Ecclesiis tradi mandat. *Decimusquartus*, Altaria non sola Chrismatis unctione, sed etiam Episcopi benedictione consecrari præcipit.

Publicæ Pœnitentiæ Ritus.

Decimusquintus, Pœnitentiæ imponendæ ritum præscribit; deponendam scilicet comam, vestimenta mutanda, cilicium super caput, & impositionem manuum a Sacerdote suscipiendam iis, qui Pœnitentiam petunt. Juvenibus Pœnitentiam non facile committendam, propter ætatis fragilitatem. Viaticum nulli in morte negandum.

Ordinandorum ætas.

Decimussextus, Diaconos ante annum ætatis vigesimumquintum vetat ordinari, conjugatos vero absque uxorum consensu, & conversione, seu professione continentiæ. *Decimusseptimus*, Presbyteros, vel Episcopos ante trigesimum ætatis annum consecrari prohibet. *Decimusoctavus*, sæcularibus in Natali Domini, Paschate, & Pentecoste, Communionem imperat. *Decimusnonus*, Sanctimoniales ante annum ætatis quadragesimum velari vetat, licet vita & moribus probatas. *Vigesimus*, Clericos nutrientes comam, ab Archidiacono, vel invitos detonderi jubet, & vestimentis, atque calceamentis uti religioni congruis. Ex quo perspicuum est tunc vestes civiles Clericorum a sæcularium vestibus distinctas fuisse.

Clericorum habitus.

Oratoria seu capellæ domesticæ.

Canon vigesimusprimus, Nobilibus, qui Oratoria in agris habent, extra Parochias in quibus est ordinarius legitimusque conventus, permittit ut in illis Missas celebrari curent, *propter fatigationem familiæ*, exceptis Paschate, Natali Domini, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali S. Joannis Baptistæ, vel aliis præcipuis Festivitatibus, in quibus si Clerici Missas in Oratoriis facere voluerint, nisi ex singulari mandato aut licentia Episcopi, a Communione pelluntur. His enim diebus in Civitates, aut in Parochias ad Missam, & Officia sacra convenire Fideles omnes debent.

Bonorum Ecclesiæ ususfructus Episcopo concessus.

Canon vigesimussecundus, Presbyteros, vel Clericos, res Ecclesiæ tenere posse decernit, sicut permiserint Episcopi, non vendere, aut donare. Venditionem alioqui rescindendam, resarciendum Ecclesiæ damnum ex propriis ipsorum facultatibus, si quas habeant, & Communione privandos. Jam tunc Episcopos usumfructum bonorum Ecclesiasticorum Clericis concessisse vides: qui nihil aliud est quam Ecclesiasticum Beneficium. *Canon vigesimustertius*, prohibet Episcopis, ne Juniores Clericos Senioribus præponant, sive qui prius ordinati sunt: nisi mandata Episcopi pro Ecclesiæ utilitate imposita implere contempserint.

Divortii causæ ab Episcopis judicandæ.

Canon vigesimusquartus, Canonem Concilii *Vasensis*, de infantibus expositis, decernit observandum. *Vigesimusquintus*, a Communione removet eos, qui dimittunt uxores antequam dissidii causas apud Episcopos Comprovinciales dixerint, & judicio damnatæ fuerint. *Vigesimussextus* anathemate ferit, ac restitutionis onere adstringit Clericos, qui suppresserint, negaverint, aut adversariis tradiderint documenta, quibus Ecclesiæ possessio firmatur.

De Religiosis domibus.

Canon vigesimusseptimus, Monasterium novum, nisi Episcopo permittente, aut probante.

bante inchoari vel fundari: Monachos absque Abbatis sui testimonio & consensu ordinari vetat. *Vigesimusoctavus*, Monasteria puellarum procul a Monachorum Cœnobiis constitui jubet, cum propter insidias diaboli, tum propter oblocutiones hominum. *Vigesimusnonus*, libertis a dominis suis legitime factis Ecclesiæ tuitionem pollicetur. *Trigesimus*, divini Officii ordinem præscribit, diebus omnibus decantandi. *Officium divinum.*

Canon trigesimusprimus, pertinaces in odio inimicorum, excommunicatione plectit. Canonem integrum tenere memoria operæ pretium est. *Placuit etiam, ut sicut plerumque fit, quicunque odio, aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem revocari diutina intentione nequiverint, a civitatis primitus Sacerdotibus arguantur. Qui si inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de Ecclesiæ cœtu justissima excommunicatione pellantur.* *Pertinaces inimicitiæ excommunicatione puniti.*

Trigesimussecundus, prohibet Clericis ne ad sæcularis tribunal Judicis quemquam vocent, aut in criminali negotio sint actores. Sæculares vero qui Ecclesiam, vel Clericum *fatigare per calumniam tentaverint, & victi fuerint*, excommunicatione percutit. Mendosa est istius Canonis lectio apud *Gratianum XII. Quæst.* 1. Canone *Clericum*: & Concilii Agathensis evertit sententiam. Sic enim habet: *Clericum nullus præsumat apud sæcularem Judicem Episcopo non permittente pulsare, sed si pulsatus fuerit, non respondeat.* Sed legendum esse *Clericus ne quemquam*, &c. &, *Si vocatus fuerit, respondeat*, antiqui & melioris notæ Codices MSS. docent, ut monuit doctissimus *Sirmondus* & Concilium *Epaonense* anno 517. celebratum, quod Canonem istum Agathensem renovat *Canone* 2. his verbis: *Clerici sine ordinatione Episcopi sui adire, vel interpellare publicum non præsumant: sed si pulsati fuerint, sequi ad sæculare Judicium non morentur.* Adde, Canonem Concilii Agathensis in Laicos dumtaxat animadvertere, qui Clericum per calumniam ad forum sæculare trahunt. Significat ergo licitum fuisse Laicis causas Clericorum ad sæcularia tribunalia trahere, modo id sine calumnia fieret. Denique hæc disciplina jamdudum abrogata est: Clericus enim actor sequitur forum rei, & in Laicum agens, coram laico Judice causam suam disceptat, (cap. *Si Clericus*, §. *De foro competenti.*) *Clericorum lites ad quod Tribunal delata.*

Canon trigesimustertius Episcopum perstringit, qui filios aut nepotes non habens, alium quam Ecclesiam reliquerit hæredem. Cunctas ejus donationes ex Ecclesiæ rebus, non pro Ecclesiæ negotiis & commodis factas, irritas decernit: & si filios habet, cogendos hæredes ut ex bonis ejus indemnitati Ecclesiæ consulant. *Trigesimusquartus*, Judæos qui convertuntur octo mensibus inter Catechumenos institui jubet. *Trigesimusquintus*, Episcopos a Metropolitano ad Synodum, vel ad Ordinationem alterius Episcopi invitatos, ad constitutam diem adesse jubet, nisi gravi corporis infirmitate, *aut Præceptione Regia prohibeantur*. Si defuerint, usque ad proximam Synodum charitate Fratrum, & Ecclesiæ communione privatur. *Trigesimussextus*, stipendia Clericis, *secundum servitii sui meritum, vel ordinationem Canonum*, a Sacerdotibus conferri statuit. *Trigesimusseptimus* homicidas & falso testes a communione removet. *Trigesimusoctavus*, Clericos sine commendatitiis Epistolis Episcopi evagari vetat, nec non & Monachos. Quibus insuper prohibet, ne ad solitarias cellas a Congregatione discedant, *Nisi forte probatis post emeritos labores aut propter infirmitatis necessitatem, asperior ab Abbate Regula remittatur*; ita tamen ut intra eadem Monasterii septa, sub Abbatis potestate separatas cellulas habeant. Abbatibus etiam *plura Monasteria* habere secundum hunc Canonem, illicitum est, sed solum *receptacula* seu hospitia *intra muros*, propter incursum hostium. *Concilia Provincialia.* *Monastica disciplina.*

Canon trigesimusnonus, sacros Ministros nuptiarum conviviis adesse vetat, aut cœtibus ubi amatoria cantantur, aut obscœni motus corporum choreis & saltationibus efferuntur: *Ne auditus & optutus sacris Mysteriis deputati, turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur. Quadragesimus*, prohibet Christianis ne cum Judæis manducent, aut ipsos convivio excipiant. *Quadragesimusprimus*, Clericos ebrietatis reos, triginta dierum spatio a communione removet, aut verberibus subjicit. *Quadragesimussecundus*, augures, & qui eos consulunt, arcet a communione. *Quadragesimustertius*, antiquos Canones renovat circa Pœnitentium irregularitatem, quos ordinari vetat, ordi- *Quam casti Clericorum mores.*

natos a sacris Ministeriis suspendit. *Quadragesimusquartus*, benedictionem in Ecclesia super plebem fundi prohibet a Presbytero. *Quadragesimusquintus*, terrulas, aut vineolas, Ecclesiæ minus utiles, aut longe positas absque consilio Coepiscoporum, distrahendi facultatem Episcopo concedit. *Quadragesimussextus*, eidem permittit ut servos Ecclesiæ fugitivos vendat, *Quadragesimusseptimus*, Missas die Dominico a secularibus integras audiri præcipit: *Ita ut ante Benedictionem Sacerdotis egredi* non præsumant. *Quod si fecerint, ab Episcopo publice confundantur.*

Integræ Missæ auditio Dominico die.

ARTICULUS II.

De Concilio Aurelianensi I.

Aurelianum, vulgo Orleans, ad Ligerim, Sedes Episc. olim sub Archiep. Senonensi, nunc sub Parisiensi.

Synodus a Rege convocata, qui & ejus Decretis publicæ Legis robur tribuit.

Summa Canonum Sacri jus asyli.

Synodus *Aurelianensis prima* anno Christi quingentesimo undecimo celebrata est ab Episcopis regni *Clodovei*, eodem Rege Christianissimo convocante, ut constat ex Epistola Synodi ad ipsum data, quæ sic inscribitur: *Domino suo Catholicæ Ecclesiæ filio Chlotovecho gloriosissimo Regi omnes Sacerdotes quos ad Concilium convenire jussistis.* Et ex Præfatione Concilii: *Cum auctore Deo, ex evocatione gloriosissimi Regis Chlotovechi, in Aurelianensi urbe fuisset Concilium Summorum Antistitum congregatum.* Triginta & unum Canones edidit, quorum confirmationem postulavit a Rege, ut executioni facilius mandarentur illius auctoritate. Qua de re his verbis ad ipsum scripserunt; *Quia tanta ad Religionis Catholicæ cultum gloriosæ fidei cura vos excitat, ut Sacerdotalis mentis affectu Sacerdotes de rebus necessariis tractaturo in unum colligi jusseritis, secundum voluntatis vestræ consultationem, & titulos quos dedistis, ea quæ nobis visum est definitione respondimus; ita ut si ea, quæ nos statuimus, etiam vestro recta esse judicio comprobantur, tanti consensus Regis ac Domini majori auctoritate, servandam tantorum firmet sententiam Sacerdotum.*

Canones primus, secundus, & tertius, reorum qui ad Ecclesiam confugiunt, securitati consulunt. Statuunt scilicet secundum leges & Canones eos non debere petentibus restitui, nisi dato sacramento de indemnitate personæ, cujus infractor anathematizatur. *Secundus*, aliquid singulare decernit de raptoribus. Nam si puella rapta patrem non habet, nec raptori consensit, statim illa reddi jubet consanguineis: raptori vero, propter favorem & privilegium Ecclesiæ, pœnas corporales condonandas, ea lege ut puellæ serviat, vel ab ea se redimat. Si autem puella patrem habet, raptorique consensit, apud patrem excusandam esse, eique restituendam: raptorem vero patri puellæ teneri satisfactione simili. *Tertius*, confugia servorum spectat ad Ecclesiam, cujus immunitatem ita tuetur, ut jus dominorum non lædat. Nam servus recepto sacramento de impunitate, reddi domino debet. Si reddire nolit, invitus a Domino occupari potest.

Bonorum Ecclesiæ dispensatio.

Canon quartus, Clericos ex laicis ordinari vetat, *sine jussione Regis, aut voluntate Judicis* vices Regias obeuntis. Clericorum vero filios in Episcopi vult esse potestate. *Quintus*, docet quomodo facultates Ecclesiæ dispensandæ sint: Scilicet *in reparationibus Ecclesiarum, alimoniis Sacerdotum & pauperum, vel redemptionibus captivorum* esse expendendas. *Sextus*, vetat, eum qui ab Episcopo aliquid repetit, si nihil convicii, aut criminationis objiciat, pro sola conventione excommunicari. *Septimus* prohibet Clericis, vel Monachis, ne ad Principem, beneficia quævis petituri, sine commendatitiis Episcopi sui literis accedant. *Octavus*, in locum servi absente, aut nesciente domino in Clerum adscripti & ad Diaconatum aut Presbyteratum promoti, duos alios servos dari domino statuit, vel ab Episcopo, si servum esse noverit ante Ordinationem, vel ab iis qui pro ejus Ordinatione supplicarunt, si nescierit Episcopus. *Nonus*, Diaconos & Presbyteros capitalis criminis reos, officio simul & communione pellit. *Decimus*, Clericos ab hæresi conversos, ad Officium quo eos Episcopus dignos censuerit, cum impositæ manus benedictione suscipi permittit: Ecclesias vero a Gothis Arianis occupatas, simili ritu, quo nostræ innovari solent, consecrari jubet.

Pœna Religiosorum ad seculi mores relapsorum.

Canon undecimus, eos qui Religionem professi *ad sæcularia* relabuntur, idest, habitum mores

moresque sæculi induunt, quos suscepta pœnitentia exuerant, & a communione suspendit, & ab omnium Catholicorum conviviis separat. *Duodecimus*, Diacono aut Presbytero, qui pro reatu suo se ab altaris communione sub pœnitentis professione submovit, baptismum conferre permittit, urgente necessitate, si alii defuerint. De Baptismo cum solemnitate intelligendus est canon: & de pœnitentiam voluntariam agentibus propter crimina, quorum nec convictio est, nec publica confessio. *Canon decimustertius*, relictas Clericorum, si aliis nupserint, separari jubet: in crimine contumaces excommunicatione plectit, cum novis maritis, vel potius adulteris.

Canon decimusquartus decimus, & *quintus*, prædia omnia, mancipia, & peculia Ecclesiis donata, in Episcopi ceu supremi administratoris potestate esse decernit. Oblationum vero medietatem alteram Clero, viritim, secundum gradus dispensandam sive distribuendam. Quod de Clero Matricis Ecclesiæ intelligitur. Nam in Parochianis Ecclesiis tertiam dumtaxat partem oblationum obventitiarum Episcopo vendicat Canon decimusquintus. *Decimussextus* Episcopum pauperibus, vel infirmis, qui præ debilitate laborare non possunt, victum & vestitum secundum facultatem suam, largiri debere docet. *Episcopales eleemosyna.*

Decimusseptimus, novas Ecclesias ei subjicit Episcopo, in cujus territorio sitæ sunt. *Decimusoctavus*, connubium fratris cum uxore fratris defuncti, aut cum sorore propriæ uxoris prohibet sub pœna animadversionis Ecclesiasticæ. Affinitatem in primo gradu statuunt impedimentum prohibens matrimonium contrahendum Gallicani Patres, non dirimens contractum. Nam separationem sic contrahentium non præcipiunt, sed solum eos decernunt *Ecclesiastica districtione feriendos*. *Ecclesiæ potestas in statuendis. Matrimonii impedimentis.*

Canon decimusnonus, statuit ut *Abbates pro humilitate Religionis in Episcoporum potestate consistant, & si quid extra Regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur*. Ut semel quotannis in locum ab Episcopo designandum conveniant: Ut Monachis, qui peculiare aliquid habere præsumpserint, *omnia quæ acquisierint, ab Abbatibus auferantur, secundum Regulam Monasterio profutura*: Ut Monachi vagi cum auxilio Episcopi, tamquam fugaces, sub custodia revocentur: Ut Monachi alieni non suscipiantur. *Canon vigesimus*, prohibet Monachis uti *orario* in Monasterio, vel *tzangas* habere. Hic proprie orarium significat linteum quo facies tergitur, cujus usum Monachis prohibuit Synodus Aurelianensis, & post ipsam S. Isidorus in *Regula Monachorum*, cap. 12. Vocabulum istud eo sensu ipsum usurpasse patet, ex eo quod non multo post subdit, non debere Monachum vultus curam gerere, ne lasciviæ & petulantiæ crimen incurrat. *Tzangæ* seu *Zanchæ*, calceamenta sunt, ἀπὸ τοῦ ἄγχω quod est *constringo*, a constringendo pede. *Trebellius Pollio*, in *Claudio*, meminit Zancharum Parthicarum, seu calceamentorum e pelle Parthica. Monachis itaque sæcularia calceamenta quæ pedem adstringunt, ornantque, prohibet Canon Aurelianensis, calceos tantum modestos & follicantes concedit. *Canon vigesimusprimus*, Monachos qui apostatant, & nubunt, ab Ecclesiastici gradus Officio in perpetuum arcet. *Vigesimussecundus*, vetat Monachis, ne congregatione Monasterii derelicta, cellulam construere sine Episcopi permissione, & Abbatis voluntate præsumant. *Monastica Disciplina.*

Canon vigesimustertius præscriptionem Ecclesiæ opponi non posse decernit, cum longa annorum spatia transierunt, ex quibus Episcopus, *Humanitatis intuitu, vineolas, vel terrulas Clericis, vel Monachis præstitit excolendas, vel pro tempore tenendas*.

Vigesimusquartus, statuit *Ut ante Paschæ Solemnitatem, non Quinquagesima, sed Quadragesima teneatur*. Quod contra eos constitutum est, qui Sabbato jejunium intermittebant, & ideo jejunare incipiebant a Quinquagesima. Volunt autem Gallicani Patres, ut unus sit in Galliarum Ecclesiis Jejunii Quadragesimalis ritus, utque soli dies Dominici a jejunio excipiantur. *Canon vigesimusquintus*, Cives solemnitatem Natalis Domini, Paschæ, & Quinquagesimæ, id est, Pentecostes, villa in celebrare vetat, nisi fuerint infirmitate detenti. *Vigesimussextus*, populum ante completa Missæ solemnia, & acceptam Episcopi benedictionem si adfuerit, ex Ecclesia egredi prohibet. *Quadragesima. Integra Missæ auditio.*

Canones vigesimusseptimus, & vigesimusoctavus, Rogationes, id est, Litanias, & triduanum jejunium, ante Ascensionem Domini decernit celebrari; & servos ac ancillas *Rogationes.*

per hoc triduum ab omni opere relaxari, quo magis plebs universa conveniat: emendandos vero Clericos, qui ad hoc opus sanctum adesse contempserint. *Vigesimusnonus*, præcedentium Conciliorum Canones circa familiaritatem extranearum mulierum Clericis prohibitam confirmat. *Trigesimus*, eos qui divinationem profitentur, vel qui ejs credunt, pellit a communione. *Trigesimusprimus*, Episcopum die Dominico adesse jubet Ecclesiæ, cui proximus est.

Ex iis qui Synodo Aurelianensi adfuerunt, Episcopis, Ecclesiæ Fastis sunt adscripti, & sacris honoribus coluntur, *Melanius* Redonensis, *Gildaredus*, seu *Gildardus* Rotomagensis, *Quintianus* Rutenensis, *Theodosius* Autisiodorensis, *Aventinus* Carnotensis, *Principius* Cenomanensis, *Camillianus* Trecensis, & *Livanius* Sylvanectensis. Cum Litharedum Oxomensem Episcopum in subscriptionibus legis, Sagiensem Episcopum sub Metropoli Rotomagensi intellige. *Oximi* * enim, quod Oximensis pagi sub Sagiensi Episcopatu hodie caput est, olim Episcopalis Cathedra fuit, postea *Sagium* * translata.

* Hiesme. * Sèes.

S C H O L I O N.

In hoc Articulo, pag. 226. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem velut meam notant: *Clerici Beneficia procurantes apud Papam sine commendatitiis Episcopi sui literis excommunicantur.*

R. Hæc propositio (de qua nihil aliud impræsentiarum dixerim) non est mea, qui Papam eo loci ne quidem nomino. Concilii Aurelianensis I. Canones summatim refero. De septimo sic loquor. *Septimus prohibet Clericis vel Monachis, ne ad Principem Beneficia quævis petituri, sine commendatitiis Episcopi sui literis accedat.* Galliæ Concilium est. An Principis nomine in Galliis, vel in aliis Christiani nominis Regnis, Rebuspublicis, aut Statibus, Romanus Pontifex intelligitur qui Status Ecclesiastici finibus circumscriptum habet, (quem eo sæculo nullum habebat) temporalem principatum? Excommunicationis, non magis quam Papæ vocabulum, aut æquivalentia nomina eo loci apud me leguntur. Nemo tamen de Romano Pontifice pie sentiens sibi persuaserit Christi Vicarium Clericis vagis & ignotis beneficia colaturum.

A R T I C U L U S III.

De Concilio Tarraconensi.

* *Tarraco, vulgo Tarragona, ad Mare Sedes Archie. Summa Canonum. De Moribus & honestate Clericorum.*

T*Arraconæ*, * quæ Cataloniæ Metropolitana Civitas est, anno Christi quingentesimo decimo sexto, sub *Hormisdæ* Pontificatu, *Theodorico* Rege Hispanis dominante, Synodus Provincialis celebrata est, cui decem Episcopi interfuerunt, & in qua tredecim editi sunt Canones ad Ecclesiasticam Disciplinam restaurandam.

Primus, Clericis, & Monachis prohibet ne consanguineas, absque teste, fide & ætate probato, invisant, aut apud eas maneant. Qui huic decreto non paruerit Clericus in ordinem redigitur; Monachus in cella Monasterii reclusus, jejunio in pane & aqua castigatur. *Secundus Canon*, rejicit a Clero eos *qui emendi vilius, vel vendendi carius studio utuntur*: id est, negotium omne prohibet Clericis, nisi a gradu suo excidere velint. *Tertius*, Clericum, qui pecuniam præstiterit, ut vinum vel frumentum statuto tempore accipiat, si his speciebus non indigeat, quam dedit pecuniam, sine usura recipere jubet.

Quartus Canon, Episcopos, Presbyteros, vel Clericos diebus Dominicis, causis quibuscumque judicandis prohibet vacare: cæteris diebus permittit si partes illorum arbitrio & æquitati jura sua commiserint. Criminalium autem negotiorum cognitiones illis interdicit. *Quintus*, jubet Episcopum qui a Metropolitano suo non fuerit ordinatus, sed ipso tantum per literas consentiente, coram eo se sistere post duos ab Ordinatione sua menses, ut ab illo quæ sunt Officii sui edoceatur. *Sextus*, Episcopum ad Synodum a Metropolitano invitatum, & venire contemnentem, cæterorum communione ad proximam usque Synodum privat. *Septimus*, statuit ut in Diœcesanis Ecclesiis

Officii divini Celebratio.

Pres-

Presbyteri, vel Diaconi ibidem constituti, sua quisque hebdomada, cum Clericis, Officium divinum alternis celebrent: ita tamen ut Sabbato Clerus omnis ad Vesperam conveniat, ut Dominicam diem simul omnes celebrent: ea etiam lege ut singulis diebus Vespertinum & Matutinum Officium celebretur.

Octavus Canon, decernit ut Episcopus Diœcesanas Eclesias singulis annis visitet, earumque reparationem curet. Propterea enim tertiam oblationum partem ex omnibus Ecclesiis ipsum percipere, secundum antiquam consuetudinem, quia reparationum curandarum onus ipsi incumbit. *Episcopalis Visitatio.*

Nonus Canon, Clericos dejicit, qui mulieribus adulteris miscentur. *Decimus*, Clericos, velut exactores fœnoris, gradu suo movendos decernit, qui more sæcularium Judicum, munera pro impenso patrocinio accipere ausi fuerint, nisi forte in Ecclesia gratuito, & impulsu devotionis offerantur. *Undecimus*, Monachos aliquod Ministerium Ecclesiasticum extra Monasterium agere prohibet, absque imperio Abbatis, & negotia forensia procurare, nisi pro Monasterii commodo id illis præcipiat Abbas. Jubet tandem circa illos disciplinam servari Gallicanis Canonibus constitutam. *Canon duodecimus*, statuit, ut cùm Episcopus mortuus est intestatus, Presbyteri & Diaconi Breve accuratum sive inventarium supellectilis illius & rerum omnium conficiant. *Canon decimus-tertius* statuit, ut Metropolitanus Presbyteros aliquos non solum e Cathedralibus Ecclesiis, sed etiam ex Diœcesanis, & aliquos etiam e sæcularibus selectos ab Episcopis, ad Synodum adduci curet. Quibus tamen nullum jus tribuitur in Synodo, sed solum ut spectatores & testes, sive ut comites & adjutores Episcoporum admittuntur.

ARTICULUS IV.

De Concilio Gerundensi.

Gerundæ, * quæ Cataloniæ urbs est, Tarraconensi Metropoli subdita, congregata est Synodus anno Christi quingentesimo decimoseptimo, *Theodorico* Rege Gothorum Hispanis dominante: in qua septem considentibus Episcopis, decem Canones editi sunt.

* *Gerunda Gironne. Sedes Episc. sub Archiep. Tarraconensi.*

Primus Canon, eumdem Missæ, & Psalmodiæ ordinem in tota Provincia Tarraconensi servari statuit, qui in Metropolitana Ecclesia servatur. *Secundus & tertius*, duas Litanias, sive Rogationes, aut publicas supplicationes quotannis statuunt celebrandas: Priores hebdomada post Pentecosten, a quinta feria usque ad Sabbatum; Secundas, Kalendis Novembris, nisi dies dominica fuerit: tunc enim in sequentem hebdomadam transferebantur, & eodem ritu celebrabantur quo priores. In utrisque indicta est triduana a carnibus & vino abstinentia. *Canones quartus & quintus*, de tempore Baptismi conferendi decernunt: scilicet, solemnem Baptismum diebus tantum Paschatis & Pentecostes Catechumenis administrandum: infirmis, quocumque tempore: infantibus, etiam eadem die qua nati sunt, si in periculo versentur. *Canon sextus*, Clericos conjugatos, ab Episcopo usque ad Subdiaconum, vel seorsim ab uxoribus habitare, vel concellaneum Clericum vitæ suæ & conversationis assiduum testem habere jubet. *Septimus Canon*, extraneas fœminas rei domesticæ gubernandæ causa in Clericorum domos induci vetat: Matrem, aut sororem solas admittit. *Octavus*, laicis bigamis, seu qui aliam, post uxorem, cujuscumque conditionis mulierem cognoverint, aditum ad Clerum præcludit. *Nonus Canon*, decernit, ut qui infirmitate oppressus, pœnitentiæ benedictionem, quæ Viaticum censebatur, per communionem acceperit, id est, cum simplici reconciliatione & absolutione Sacerdotis, pœnitentiam susceperit, & restituta sanitate, caput pœnitentiæ luctuose in Ecclesia pubblice non subdiderit, admittatur in Clerum, si vitiis prohibitis non detinetur obnoxius. *Decimus Canon*, Orationem Dominicam, post Matutinum & Vespertinum Officium, singulis diebus a Sacerdote proferri statuit.

Summa Canonum. Rogationes duæ. Baptismi tempus. Sacrorum Ministrorum continentia.

ARTICULUS V.

De Concilio Epaonensi.

EPiscopi viginti quinque, qui *Sigismundo* Burgundionum Regi parebant, anno Christi quingentesimo decimo septimo, XVII. Kalendas Octobris *Epaonem*, sive *Eponam*, * qui locus est non longe Agauno * distans, ut vult *P. Labbæus*, ad Synodum convenerunt. Provinciæ Viennensi Antistites ad illam convocavit S.Avitus, Epistola quæ Canonibus præponitur, quibus condendis & ipse præfuit, & primo loco subscripsit. Sunt autem Canones quadraginta.

** Epon, seu Epone.*
** S.Mauritii.*

Summa Canonum. *Primus*, Episcopos ad Concilium, aut Ordinationem a Metropolitano vocatos, adesse jubet. *Secundus*, Bigamos & renuptarum maritos. *Tertius*, pœnitentes a Sacris arcent Ordinibus, & ab omni clericali ministerio. *Quartus*, Canes ad venandum vel accipitres, Episcopis, Presbyteris & Diaconis habere vetat. Statuitque ut Episcopus hujus Canonis transgressor tribus mensibus a communione se suspendat; duobus Presbyter abstineatur; uno Diaconus ab omni officio & communione cesset. *Quintus*, Presbyterum, absque sui licentia Episcopi, in alieni territorii Ecclesiis, aut Oratoriis Sacra facere prohibet. *Sextus*, Clericis, sine Episcopi sui Epistolis ambulantibus, Communionem vetat impendi. *Septimus*, alienationes rerum Ecclesiasticarum a Presbyteris factas, irritas declarat, & comparantis actionem in venditorem vertendam. *Octavus*, præcipit ut Presbyter, dum Diœcesim tenet, id est Curatus, dum Parochiam regit, de his quæ emit, scribi curet instrumenta, sive contractus, Ecclesiæ nomine; aut excidat ejus Ecclesiæ administratione. Venditiones ab Abbatibus factas inconsultis Episcopis rescindit. Mancipia Monachis donata, ab Abbate manumitti non vult: *Quia injustum est ut Monachis quotidianum Opus rurale facientibus, servi eorum libertatis otio potiantur*. Ex quo patet Monachos labore manuum se exercuisse, & agriculturæ vacasse. *Nonus*, prohibet Abbates duobus Monasteriis præsidere. Beneficiorum hujusmodi pluralitas exitiosa Patribus visa est. *Decimus*, Cellas novas, aut Congregatiunculas Monachorum vetat institui absque notitia Episcopi.

Venatio Episcopis, Presbyteris, & Diaconis vetita.

Monachi opus rurale facientes.

Canon undecimus, Clericos sæcularia judicia, absque licentia Episcopi, adire vetat, pulsatos respondere jubet. Secundum *duodecimum*, Episcopus res Ecclesiæ suæ, non conscio Metropolitano, vendere non potest, commutare utiliter potest. Ex *decimotertio*, Clericus falsi testimonii convictus, capitalis criminis reus censetur. Ex *decimoquarto*; Clericus ad Summum Sacerdotium alterius Ecclesiæ provectus, restituere debet Ecclesiæ, cui ministravit, & ex qua assumitur, quidquid ab ipsa dono accepit. Hæreticorum conviviis Clericos, Judæorum mensæ Laicos etiam Fideles assidere vetat *Canon decimusquintus*. Pœnæ autem inæquales in Clericos majores & juniores decernuntur. Primis namque anni spatio pax Ecclesiæ sive communio subtrahitur: alii verberibus excipiuntur. *Canon decimussextus*, Presbyteris permittit ut hæreticos, quorum desperata valetudo est, si subito convertantur ad fidem, Chrismate consignent, quo ritu in Ecclesiam suscipiebantur. *Canon decimusseptimus*, testamenta Episcoporum qui de bonis Ecclesiæ aliquid legaverint, mittit in irritum, nisi damnum illius ex propriis bonis resarciverint. *Decimusoctavus*, decernit Clericos ut proprias sibi vendicare non posse res Ecclesiæ qualibet præscriptione temporis, etsi *absque precatoriis* eas possederint *ex remuneratione Ecclesiæ, cum auctoritate Principis*.

Decimusnonus, Abbatem reum, qui ab Episcopo suo noluerit accipere Successorem, ad Metropolitani tribunal deduci jubet. *Vigesimus*, fœminarum visitationes, sine testibus, horis præsertim meridianis & vespertinis, Clericis omnibus prohibet. *Vigesimusprimus*, Diaconissarum consecrationem abrogat, quibus solam Pœnitentiæ benedictionem decernit imponendam. Antea scilicet in Occidentali Ecclesia, sicut in Orientali ordinabantur; sed mos ille in Galliis abrogari cœpit Concilii Epaonensis Decreto. Hic autem Pœnitentiæ benedictio, non est intelligenda manuum impositio, quæ fiebat publicis Pœnitentibus, sed propositum continentiæ, quod ratum habebat, & precibus suis

Fœminarum visitationes sine testibus Clericis prohibitæ.

Diaconissarum Ordinatio abrogatur.

Deo

Deo commendabat Ecclesia. Quæ interpretatio colligitur ex Canone vigesimo Concilii II. *Turonensis*, hunc Canonem laudantem.

Vigesimussecundus, Presbyterum, aut Diaconum capitalis criminis reum degradatione plectendum statuit, & in Monasterium detrudendum ad agendam toto vitæ decursu Pœnitentiam, sola communione concessa. *Vigesimustertius*, professæ Pœnitentiæ desertores excommunicat, nisi ad illam redeant. *Vigesimusquartus*, permittit Laicis ut cujuscumque gradus Clericos accusent, modo vera suggerant. *Vigesimusquintus*, Sanctorum reliquias in villarum Oratoriis deponi vetat, nisi Clerici vicinæ Parochiæ *Sacris Cineribus psallendi frequentia famulentur*. Qui si defuerint, proprios sive titulares ante ordinari vetat, quam eis competens victus & vestitus substantia deputetur. *Vigesimussextus*, Altaria, nisi lapidea, Chrismatis unctione prohibet consecrari. *Vigesimusseptimus*, eumdem ordinem & ritum in divinorum Officiorum celebratione statuit observari in omnibus Provinciæ Ecclesiis, ac in Metropoli. *Vigesimusoctavus*, licere declarat Episcopo damnatos a suo Decessore absolvere, si pœnitentes sint. Qua in re nimium scrupulosa erat quorumdam Antistitum religio, ne sui Decessoris acta rescindere viderentur. *Vigesimusnonus*, lapsos qui ab Ecclesia Catholica ad hæresim deiecerunt, post biennii Pœnitentiam, eo modo actam, quo præscribit, admittit ad Eucharistiam, veterum Canonum, qui grandem redeundi difficultatem apostatis sanxerunt, severitate temperata.

Sacrarum Reliquiarum cultus.

Canon trigesimus, incestis conjunctionibus *nihil veniæ reservandum statuit, nisi cum adulterium separatione sanaverint*. Incestos vero, *nec ullo conjugii nomine prævalendos* declarat: *Qui relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione violaverit: Si quis frater germanam uxoris suæ accipiat: Si quis novercam duxerit; si relictam avunculi, vel patrui; si privignam sive filiastram; si consobrinam, vel sobrinam*: Hæc impedimenta dirimentia matrimonium. Unde qui sic conjuncti sunt, *habent ineundi melioris conjugii libertatem*: Consobrinorum tamen matrimonia jam contracta non dirrimunt Epaonenses Patres, in futurum contrahenda: *Si quis consobrinæ, sobrinæve se societ: Quod ut a præsenti tempore prohibemus, ita ea quæ sunt anterius instituta, non solvimus*. Impedimenta matrimonium dirimentia constituit Synodus auctoritate propria, nec precaria, & a Principibus emendicata: Quibus istud juris numquam convenit ut matrimonio quatenus Sacramentum est, impedimenta apponerent: Quod infeliciter omnino ipsis vendicare conatus est *Joannes Launojus* in Libro *De Jure Principum in Christianorum matrimonia*.

Ecclesia propria auctoritate constituit Impedimenta Matrimonii.

Canon trigesimusprimus, Canones Ancyranos circa Pœnitentiam homicidarum, qui sæculi leges evaserunt, observari decernit. *Trigesimussecundus*, relictam Presbyteri, vel Diaconi, ad secundas nuptias convolantem, pellit a Communione, donec a conjunctione illicita separetur. Professa namque continentia, cum ordinati fuerant ipsarum mariti, eas ad aliud matrimonium contrahendum fecerat inhabiles. *Trigesimustertius*, Ecclesias Catholicorum ab hæreticis occupatas, ad Sanctos usus revocari posse statuit: Quæ vero solis hæreticorum conventibus inservierunt, despiciendas, esse.

Trigesimusquartus, biennii excommunicatione plectit eum, qui servum proprium occiderit sine Sententia Judicis. *Trigesimusquintus*, cives honoratos in Paschate ac Natali Domini, ad civitatem, in qua residet Episcopus, accedere jubet, ut benedictionem accipiant. *Trigesimussextus*, Pœnitentibus in mortis discrimine positis constituta Pœnitentiæ tempora relaxat. Si convalescant, statutum per Canones tempus vult observare. *Trigesimusseptimus*, Laicos, nisi præmissa conversione, & diu probatos, vetat Clericos ordinari. *Trigesimus octavus*, Clericos, qui Monasteria Virginum ad rem Sacram faciendam ingrediuntur, statim egredi præcipit exacto Ministerio: alias Clericum, aut Monachum juvenem ad Puellarum Congregationem accedere prohibet. *Trigesimusnonus*, servum atrocioris criminis reum, si ad Ecclesiam confugerit, a corporalibus tantum suppliciis statuit absolvendum. *Quadragesimus*, Episcopos qui his Canonibus subscripserunt, & eorum Successores, reos divinitatis pariter & fraternitatis judicio futuros declarat, si ipsos violaverint.

Ex Episcopis qui Synodo Epaonensi subscripserunt, sanctorum Catalogo sunt adscripti,

pti, *Avitus Viennensis*, *Apollinarius Valentinus*, *Claudius Vesontiensis*, *Gregorius Lingonensis*, *Pragmatius Augustodunensis*, *Viventiolus Lugdunensis*.

Romani Pontifices Episcopos urgebant, ut Concilia Provincialia celebrarent.

Ex *Aviti* Viennensis Epistola Canonibus præmissa discimus, Romanos Pontifices ursisse Metropolitanos frequentibus Epistolis ut Synodos convocarent, quarum celebrationem ad restaurandam, aut fovendam disciplinam maxime conducere noverant. *Conventus*, inquit Avitus, *quod bis per annum a Sacerdotibus fieri, Seniorum cura decreverat, utinam vel singula post biennia faceremus! Nam & Venerabilis Papæ Urbis, nobis hanc negligentiam succensentis, mordacia mihi nonnumquam Scripta perlata sunt.*

ARTICULUS VI.

De Concilio Lugdunensi I.

Lugdunum, vulgo Lyon, urbs Archiep.

Summa Canonum.

NON multo post *Epaonense* Concilium, *Lugdunense* * *a Viventiolo* Episcopo Lugdunensi congregatum est, in quo decem Episcopis assidentibus, sex Canones conditi sunt. *Primus* spectat causam *Stephani* cujusdam incestuosi, quem cum *Placidia* cognata, cui se nefarie conjunxerat, Synodus ab Ecclesiæ liminibus expulit. Quam tamen Sententiam, rogante Rege *Sigismundo* sic temperarunt Patres, *Canone 6.* ut ipsis in Ecclesia orare permitterent; usque ad orationem plebis, quæ post Evangelia legitur.

Secundo & tertio Canone, sanctam quamdam conspirationem charitatis ineunt Antistites, ut uno ipsorum tribulationem quamcumque a Potestatibus patiente, compatiantur cæteri, & illum juvent. Quod si se Rex ab Ecclesia, vel Sacerdotum Communione suspenderit, Antistites se in Monasteria recipiant, donec pacem integram restituere pro sua potentia, vel pietate dignatus sit. Ita ut eorum nemo ex Monasterio, in quod secesserit, prius discedat, quam cunctis generatim Fratribus pax fuerit promissa, vel reddita. *Quartus Canon*, Episcopos alienas Parochias, aut Ordinationum jura usurpantes, a Communione Fratrum suspendit. *Quintus*, perpetuo ferit anathemate Sedis alienæ invasores, & qui eorum Ordinationi intersunt.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

LUgdunensi Concilio indicendo causam dedisse Stephani incestas nuptias, credo. Quis vero Stephanus iste fuerit, quod ejus crimen, cur patres latam in eum damnationis pœnam temperandam indulgentia duxerint, docet vita Sancti Apollinaris, Valentiæ ad Rhodanum Episcopi, a coævo descripta; his verbis: *Accidit ut quidam ex officio Regis Sigismundi*, (Burgundiorum Regis) *nomine Stephanus qui super omnem dominationem, Fisci principatum gerebat defuncta ejus conjuge, sororem uxoris suæ* (Palladiam) *sibi illicite jure conjugii cumularet*, (copularet) ;*qua de re sanctissimi, ac beatissimi Apostolici viri Avitus* (Viennensis) *& Apollinaris, secundum carnem germani, Synodalem institutionem servantes, cum reliquis Pontificibus in unum congregati ipsum Stephanum sacra communione privari sanxerunt.... Tunc Rex diræ insaniæ permotus furore, beatissimos Pontifices, eis insidias prætendendo, injuriare non desinebat. Sed Apostolici, atque admirabiles viri, terrenas Res minime formidantes &c. Visum est illis, ut in oppido civitatis Lugdunensium, quod nominatur Sardinia, pariter tamquam exilio deputati auxiliante Domino comitarentur.* Concilium istud, cujus vitæ auctor meminit, forte Lugduni convenit, quamquam diversum esse credo ab eo, cujus Canones hic exhibet Pater Alexander; nam illi præfuisse, vel interfuisse saltem, Sanctum Avitum ex eadem vita discimus; in subscriptionibus autem Lugdunensis hujusce Avitus & Sanctus Apollinaris Valentinus nullibi apparent. Quamquam vero ita res habeat sese, ex verbis tamen e vita S. Apollinaris recitatis discere licet, quæ fuerit hujus pariter Lugdunensis Concilii habendi causa. Nec inaniter suspicaremur, Lugdunense illud Concilium,

de

de quo hic apud P. Natalem, ideo convenisse, ut lenimento aliquo regis ira mitigaretur. Lenimentum istud habes in Canone VI. quo permittitur Stephanum in Ecclesia orare usque ad orationem plebis, de quo vide P. Alexandrum. Vide Suppl. meum Conc. to. I.

ARTICULUS VII.

De Concilio Ilerdensi.

ANno Christi quingentesimo vigesimoquarto *Theodorico* Rege Wisigothorum Hispanis dominante, Synodus *Ilerdæ* * celebrata est, quæ Hispaniæ civitas est, Tarraconensis Provinciæ. Adfuere novem Episcopi: Canones sexdecim editi sunt.

Primus, Clericos qui in obsidionis angustiis hostilem sanguinem effuderint, duobus annis, non solum ab Officio, sed etiam a Communione suspendit, & vigiliis, jejuniis, orationibus, eleemosynis expiari jubet. *Secundus*, utriusque sexus adulteros, post septem tantum annorum pœnitentiam, ad Communionem recipiendos decernit. Si Clerici fuerint, eos a Ministerio removet in perpetuum: Id unum indulgens, ut in Chorum Psallentium post receptam Communionem admittantur. Iis vero qui male conceptos fœtus enecare, vel in uteris matrum potionibus quibusdam extinguere studuerint, in exitu dumtaxat Communionem decernit tribuendam, si facinora sua omni tempore vitæ defleverint. *Canon tertius*, Synodorum *Agathensis & Aurelianensis* Decreta circa Monachos observari præcipit. Monasteriorum facultates a Diœcesana lege eximit, & ab Episcopis contingi vetat. Prohibet Laicis, qui Ecclesias suis impensis extruxerunt, ne eas *sub Monasterii specie, ubi Congregatio non colligitur*, id est, ubi non sit Christianæ plebis conventus, *vel regula ab Episcopo non constituitur, a Diœcesana lege*, id est, ab administratione Episcopi segregent. *Canon Quartus*, incestus reos, quamdiu in illicita conjunctione perseverant, usque ad Missam tantum Catechumenorum in Ecclesia admitti statuit. *Quintus*, Ministros altaris, subito carnis fragilitate lapsos, si veram Pœnitentiam agant, citius ab Episcopis in sua Officia restitui posse decernit, non tamen ad altiora promoveri: Si relapsi fuerint, non solum Officio, sed Communione, ad exitum usque privandos. *Sextus*, eos qui Viduis continentibus, aut religiosis Virginibus vim stupri inferunt, a Communione segregat. *Septimus*, eum qui cum aliquo litigans, sacramento se adstrinxit ad pacem cum adversario suo numquam ineundam, pro perjurio segregat a Communione Corporis & Sanguinis Christi anno integro, quo reatum suum eleemosynis, fletibus, & jejuniis abluet: Ad charitatem vero quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter venire festinabit. *Octavus*, Clericos qui servos, aut Discipulos suos ad Ecclesiam confugientes inde extraxerint, vel flagellaverint, expellit e loco sacro cui honorem non detulerunt, donec dignam Pœnitentiam egerint. *Nonus*, eos qui se rebaptizari consenserunt, Pœnitentiam Canone X. Nicænæ Synodi lapsis præscriptam agere decernit. *Decimus*, eos qui ex Ecclesia ob alienam culpam a Sacerdote exire jussi, non parent ejus mandatis, tardius ad veniam recipi statuit in pœnam contumaciæ.

Undecimus, Clericos in mutuam cædem prorumpentes, pro dignitate Officiorum, quibus illata est contumelia, districtius ab Episcopo puniri statuit. *Duodecimus*, veniam concedit Canonum hucusque in Ordinationibus Sacris violatorum: Suspendendos vero decernit imposterum ab Ordinationibus, qui contra Canones aliquem ordinaverint, & deponendos, qui sic fuerint ordinati. *Decimustertius*, Oblationem illorum nullatenus in Ecclesia recipiendam sancit, qui filios suos hæreticis obtulerunt baptizandos. *Decimusquartus*, Fideles cum rebaptizatis etiam manducare prohibet. *Decimusquintus*, Clericos de mulierum extranearum familiaritate semel & iterum reprehensos, donec se emendaverint, Officio privat. *Decimussextus*, eos qui spolia defunctorum Episcoporum diripiunt, velut sacrilegii reos, diuturno anathemate damnandos, & vix peregrina donandos Communione decernit. Anathema hic sumitur in latiori significatione, pro quacumque pœna Ecclesiastica. Qui enim ad peregrinam Communionem redacti erant, proprie non erant excommunicati, sed ad statum dumtaxat detrusi peregrinorum Clerico-

* *Ilerda; vulgo Lerida, urbs Cataloniæ, sedes Episc. sub Archiep. Tarraconensi.*

Summa Canonum.

Abortum procurantium pœna Canonica.

Disciplina erga Ministros altaris in carnalia peccata lapsos observata.

Litigatores pertinaces.

Quid peregrina Communio.

BIBLIOTECA O.F.M. CAPP. MONTEFUSCO (Av)

ricorum, qui sine Literis Formatis iter agebant. Omni namque humanitatis officio excipiebantur, nullis tamen sui Ordinis fungi sinebantur muneribus, & nemo cum illis tamquam cum Clericis communicabat. A Communione tamen Eucharistiæ non prohibebantur, quæ ne peregrinis quidem & ignotis negabatur umquam, si se vere Orthodoxos probarent. Putat doctissimus *Albaspinæus* desumptam hanc pœnam ex legibus Romanorum, quibus sancitum erat, ut deportati & extorres jus civitatis, & ea quæ juris erant civilis amitterent, ea tantum retinentes, quæ sunt Juris gentium, ut docent *Ulpianus lib.* 1. §. 2. *&* 4. *ff. de Legatis III.* Et *Marcianus* ibidem *de pœnis l.* 17. Testatur etiam *Suetonius, in Claudio, cap. 6.* redactos quandoque Romæ Viros Illustres ad peregrinitatem. *Splendidum virum*, inquit, *Greciæque Principem, verum Latini sermonis ignarum; non modo albo Judicum erasit, sed etiam in peregrinitatem redegit*. Ita Clerici ad peregrinam communionem redacti amittebant propria Cleri jura, non autem jura communia Christianorum omnium. Ita *Communionem peregrinam* exponunt *Albaspinæus*, *&* *Sirmondus*: Ille *in Observationibus*, hic *in Historia publicæ Pœnitentiæ, cap. ultimo*. Quorum conjectura doctissimo Cardinali *Bona* probabilis quidem visa est, sed solidis atque perspicuis ex Antiquitate argumentis non satis fulta. *Quid igitur vere sit peregrina communio*, inquit laudatissimus Cardinalis, *libenter discam a peritioribus, mihi enim non liquet.*

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

QUoad Ilerdense Concilium animadversione dignum judico mendum forte irrepsisse in Canonem IX. addicentem pœnitentiæ annorum VII. reos iterati in se baptismatis, juxta Nicænum Canonem XI. Canon etenim ille Oecumenici Concilii pœnitentiam non quidem annorum VII. sed XII. statuit; ac reipsa quidem in vetustissima epitome Canonum Ilerdensium, qua ego in meo Conciliorum supplemento usus sum, pœnitentia annorum XII. non vero VII. præscribitur. Ita pariter & Can. XIII. Ilerdensis Catholicos tradentes hæreticis filium suum tingendum baptismate admitti ad offerendam oblationem vetans, in eadem epitome MS. Lucensi communione privantur: *Excommunicentur*.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Valentino in Hispania.

** Valenci*

ANno Christi quingentesimo vigesimo quarto *Theodorici* Regis Wisigothorum in Hispania regnantis decimoquinto, *Valentiæ*, * quæ celeberrima Hispaniæ civitas est in ora Maris Mediterranei, Regni Valentini caput & Sedes Archiepiscopalis, sex Episcopi Synodum celebrarunt, in qua sex Canones condidere.

Summa Canonum.

Primus statuit ut Evangelium, ante munerum illationem, in Missa Catechumenorum legeretur, post Apostolum, ut non solum Fideles, sed etiam Catechumeni ac Pœnitentes, immo & Ethnici, præcepta Christi, & Sermonem Episcopi, qui proxime post Evangelium habebatur, audire possent. Antea autem legebatur tantum Evangelium exclusis Catechumenis, in Missa Fidelium. *Canon secundus* cavet ne Clerici defunctorum Episcoporum spolia diripiant: jubetque, secundum Synodi *Rejensis* statuta, ut ad moribundum Episcopum vicinior Antistes accedat, qui celebratis exequiis, fidelissimam rerum omnium quæ in Episcopali domo reperiuntur, faciat descriptionem, & ad Metropolitanum mittat; qui Ecclesiasticæ domus procurationem alicui commendet, quousque fuerit ordinatus novus Episcopus. *Canon tertius*, consanguineis Episcopi defuncti, si intestatus objerit, denuntiari jubet, ut sine Metropolitani, vel Comprovincialium Sacerdotum conscientia, nihil de rebus defuncti auferant, ne forte cum hæreditariis rebus, aliquas etiam ad Ecclesiam pertinentes, vel permixtas usurpent. Horum Cano-

num

num transgressores, sive Clerici, sive Laici, & communione, & consortio privantur Ecclesiæ. *Canon quartus*, providet exequiis Episcopi defuncti. Decernit ut Episcopus Commendator, qui eas curare debet, non expectet ejus obitum, sed ad infirmum accedat, ut ipsum admoneat de ordinatione domus, & postremam ejus voluntatem exequatur, eumque defunctum, *post oblatum in ejus commendatione Sacrificium Deo*, mox sepulturæ tradat, eaque impleat, quæ superiori Canone constituta sunt. Si autem Episcopus repentina morte sublatus fuerit, uno tantum die cum nocte servandum esse decernit defuncti corpus, non sine fratrum ac Religiosorum frequentia, & psallentium excubatione; deinde conditum seorsim in loculo non statim humari, sed honorifice commendari, donec invitato viciniori Episcopo, solemni ritu in tumulum inferatur. *Canon quintus*, vagos & instabiles Clericos, quin etiam Diaconos & Presbyteros, si Episcopo monenti ut Ecclesiæ, cui sunt deputati, assiduum officium impendant, non paruerint, communione & honore privat, donec resipiscant. *Canon sextus*, antiqua Decreta renovat, prohibentia ne ullus alienum Clericum ordinet. Vetat insuper, ne quispiam ordinetur, *qui localem se futurum primitus non spoponderit*. Stabilitatis quippe & residentiæ lege tunc quivis Clerici tenebantur.

ARTICULUS IX.

De Concilio Arelatensi IV.

Anno Christi quingentesimo vigesimo quarto *Theodorici* Regis Gothorum in Italia Imperantis trigesimo secundo, *Arelatem* * quæ tunc Gothis parebat, Concilium a S. Cæsario congregatum est, in quo sexdecim assidentibus Episcopis, Canones quatuor conditi sunt. *Primus*, Diaconos ante annum ætatis vigesimum quintum; Presbyteros, vel Episcopos ante trigesimum ordinari vetat; Laicos, nisi præmissa conversione probatos: quam probationem ad annum contrahit. *Canon secundus* ut Laici ad Episcopatum promoveri possint, indulget: in hoc autem temperat antiquæ disciplinæ severitatem, *sine præjudicio Canonum*, quia crescente Ecclesiarum numero, plures ordinare Clericos necesse erat, & nonnullos ex Laicis assumere ad regendam Ecclesiam, etsi diu in Clero non militassent. *Canon tertius*, Pœnitentes, bigamos, vel internuptarum maritos, ordinari vetat, secundum antiquos Canones; quorum transgressores Episcopos anno integro a Sacris suspendit. *Canon quartus*, eos a communione removet, qui Clericos vagos & Ecclesiasticæ disciplinæ regulam subterfugientes susceperint, aut ipsis patrocinium impenderint.

* *Arles.*

Summa Canonum.

ARTICULUS X.

De Synodo Carthaginensi, sub Bonifacio.

Cum post mortem *Trasamundi* Wandalorum Regis, libertas Africanæ Ecclesiæ ab *Hilderico* restituta esset, *Bonifacius* Carthaginensis Episcopus Synodum ex diversis Africæ Provinciis congregavit, anno Christi quingentesimo vigesimo quinto. In ea Nicenæ Fidei professione præmissa, variisque Conciliorum Africanorum Canonibus recensitis; antiqua Ecclesiæ Africanæ politia confirmata est, secundum quam singulæ Provinciæ habebant Primæ Sedis Episcopos, & omnium Primas erat Episcopus Carthaginensis.

Secundo, *Petrus* Abbas cum Senioribus Monasterii sui, libellum supplicem porrexit Bonifacio Carthaginensi, & Synodo, pro Monasterii sui libertate. Scilicet *Liberatus* Episcopus primæ Sedis Provinciæ Byzacenæ Monasterium illud Sedi suæ subjicere volebat, utpote in sua Provincia constitutum, & Monachos sibi parere renuentes excommunicaverat. Contestati sunt illi se subditos esse Carthaginensi Episcopo totius Africæ Primati, cui se tradiderant, cum eorum Monasterium fundatum est. Liberum sibi fuisse,

se, cui vellent Episcopo Cœnobium subjicere suum, quod suis, parentumque suorum sumptibus fundatum erat: & in quod ex diversis locis Africæ, vel transmarinis congregati fuerant. Se quidem, vacante Sede Carthaginensi, ab Episcopo primæ Sedis Provinciæ *Byzacenæ* Presbyteros postulasse: Ita tamen ut ex hoc nullum jus illius Successori quæsitum esset: Sed neque vicinis Episcopis ipsos umquam fuisse subditos, sed expectasse Carthaginensis Ecclesiæ libertatem, & Episcopi illius ordinationem, ut ei Monasterium suum, seque ipsos subjicerent. Plurima esse Monasteria in Africa, quæ illi non suberant Episcopo, in cujus diœcesi constructa erant, sed alteri, cujus Sedi se primum addixerant. *Adrumetinum* ipsum Monasterium, prætermisso ejusdem civitatis Episcopo, ex regionibus transmarinis Presbyteros semper habere. Protulerunt iidem Monachi vetera quædam ad probandam Monasteriorum libertatem monumenta: Scilicet fragmentum ex libris Sancti Augustini *de moribus Clericorum*, seu ex Sermone L. *de diversis*. Secundo Decretum Synodi Arelatensis, quo controversia inter *Theodorum* Forojuliensem Episcopum & *Faustum* Lirinensem Abbatem orta composita est. Tertio vetus Privilegium a *Bonifacio* Provinciæ Byzacenæ Seniore concessum *Bavagalianensi* Parthenoni, his verbis: *Insinuo semper Servorum Dei, vel Ancillarum Monasteria liberum habere arbitrium a conditione omnium Clericorum, quorum priscorum Patrum sequentes ritum etiam vestrum Monasterium hoc habere & in nobis manere usque in ævum. Unde per hanc vos auctoritatem duximus commonendas, ut licentiam habeatis, unde volueritis, spiritualem sumere cibum, liberam in omnibus facultatem habentes, &c. Ut quem velitis vobis corrogetis Presbyterum, qui vobis in Monasterio peragat Sacro-sancta.*

Monasteriorum Privilegia non rescindenda, veterum Canonum servando rum specie.

Liberatus Provinciæ Byzacenæ primæ Sedis Episcopus cum sua Synodo, datis ad *Bonifacium* Carthaginensem literis, rogaverat ut Canones convelli non permitteret, secundum quos Monasteria subdita erant Episcopo, cujus in Diœcesi constructa erant. Respondit *Bonifacius*, Privilegia tot Episcoporum auctoritate firmata rescindi non debere veterum Canonum servandorum specie: *Neque enim*, inquit, *poterimus statuta mutare quæ per tot Sacerdotes, instinctu divino servata noscuntur. Si enim admiserimus ea quæ ante constituta sunt in retractationem vocari, nihil in divinis humanisque actibus, nihil in sacris publicisque rebus obtinere ullam poterit firmitatem; Dum post annorum spatia, tamquam in emendationem Patrum velut instructior nostra videatur mutare posteritas.* Istud tandem a Synodo editum est Decretum: *Erunt igitur omnia omnino Monasteria, sicut semper fuerunt, a conditione Clericorum modis omnibus libera, sibi tantum & Deo placentia.* Hujus Acta Condilii edidit *D. Lucas Dacherius*, *Tomo VI. Spicilegii*, ex Codice MS. Bibliothecæ Vaticanæ ab *Holstenio* descripta. Edidit & *P. Labbæus Tomo IV. Conciliorum.*

ARTICULUS XI.

De Concilio Vasensi.

* Vaison.

ANno Christi 529. *Athalarici* Regis 4. *Sanctus Cæsarius* Arelatensis Episcopus Concilium *Vasione* * celebravit, in quo decem confidentibus cum ipso Episcopis, paucos Canones edidit. Quinque exhibent Editiones Conciliorum: quorum *primus* statuit, ut Presbyteri qui sunt in Parochiis constituti, juniores Lectores in domum suam recipiant, ac in lege Domini, & divina Psalmodia erudiant, ut sibi dignos provideant successores. Sic ædes Curatorum erant Ecclesiastica Seminaria: eamque ex Italia saluberrimam disciplinam acceperant Provinciæ Episcopi. *Secundus Canon* permisit, non solum civitatum, sed etiam Parochiarum, id est, ruris Presbyteris, ut in Ecclesiis suis verbum divinum prædicarent: si vero Presbyter infirmitate præpeditus, per seipsum prædicare non posset, Sanctorum Patrum Homiliæ a Diaconis recitarentur. *Tertius Canon* statuit ut *Kyrie eleison* & ad Matutinum, & ad Missas, & ad Vesperam dicatur: & *Sanctus*, in omnibus Missis, sive Matutinis, sive Quadragesimalibus, sive *pro Defunctorum commemoratione* dicatur eo ordine, quo in Missis publicis & solemnibus dicebatur. *Quartus Canon*, nomen *Domini Papæ*, quicumque Sedi Apostolicæ præfuerit, in Eccle-

Ædes Curatorum, Ecclesiastica Seminaria.

clesiis recitari jubet. Quintus, *Sicut erat in principio* post *Gloria Patri*, dicendum statuit. Lege quæ diximus de Concilio Vasensi 1. *Sæculo* 4.

Ex Præfatione istius Synodi discimus, in Conciliis Provincialibus ante omnia discussam olim fuisse vitam Episcoporum, quæsitum an contra Canones peccassent, & auditas, si quæ proferrentur, contra ipsos querimonias. Sic enim habet Concilii Vasensis Præfatio: *Juxta consuetudinem, antiquorum Patrum Regulas relegentes, propitiante Domino, nullum de præsentibus Domini Sacerdotibus aliquid contra Decreta Spiritalia aut præteriisse, aut præsumpsisse cognovimus, &c.*

ARTICULUS XII.

De Concilio Toletano II.

Toleti * a *Montano* Metropolitano Synodus Provincialis celebrata est, anno Christi quingentesimo trigesimo tertio *Theude* Wisigothorum Rege in Hispaniis regnante, ut testatur Sanctus Isidorus in Chronico; ex quo emendandus Canon postremus *Amalarici* nomen habens. Quinque in ea sunt editi Canones. ** Tolede.*

Primus, pueros quos a primis infantiæ annis parentes Clero mancipaverint, in domo Ecclesiæ, sub oculis Episcopi, decernit instituendos: ubi vero decimum octavum annum attigerint, optionem illis dandam vel matrimonii, vel continentiæ: quam si profiteantur, ordinari Subdiaconi poterunt anno ætatis vigesimo, Diaconi vigesimoquinto. Sin minus, concedendum ipsis est ut nubant, & in inferioribus gradibus maneant, donec forte perfectam ætatem assecuti, cum uxoris consensu, continentiam pariter promittentis, ad Sacros Ordines promoveantur. Quo ex Canone patet, pueros a parentibus Clero consecratos, jugum Domini excutere non potuisse, ubi ad ætatem adultam pervenissent, sed voto parentum obstrictos fuisse Clericali Militiæ toto vitæ suæ decursu. *Canon secundus*, eos qui sic instituti fuerint, ad aliam Ecclesiam, relicta propria, migrare vetat, aut ab alio Episcopo suscipi absque conscientia proprii Sacerdotis. *Canon tertius*, extraneis cum mulieribus, sive ingenuis, sive libertis, sive ancillis, commorari Clericos prohibet: inobedientes a Clero & communione rejicit. *Canon quartus*, agellos, aut vineolas, quas sibi Clerici sustentandæ vitæ causa in terris Ecclesiæ fecerint, ad Ecclesiam, non ad eorum hæredes, ipsis morientibus transmitti statuit. *Canon postremus*, matrimonia consanguineorum vetat sub excommunicationis pœna, tanto diuturniori, quanto propinquior erit cognationis gradus. Tandem Patres seipsos, & Comprovinciales Episcopos ad horum Canonum observantiam obstrinxerunt sub pœna *totius fraternæ charitatis*, id est, communionis omnium Coepiscoporum amittendæ. Futuram vero Synodum indixerunt, *juxta priorum Canonum decreta*, Toleti celebrandam, & a *Montano* Metropolitano convocandam. *Summa Canonum.*

ARTICULUS XIII.

De Concilio Aurelianensi II.

Anno Christi quingentesimo trigesimo tertio, celebratum fuit Concilium Aurelianense * secundum, convocatis Episcopis ex ditionibus trium Regum, *Theodorici*, *Childeberti*, & *Clotarii*, non tamen ex omnibus Franciæ Provinciis, sed tantum ex quatuor Lugdunensibus, & tribus Aquitanicis, ut subscriptiones probant. Regum Christianissimorum præcepto convocata est hæc Synodus, ut ex Præfatione patet. *Cum ex præceptione gloriosissimorum Regum*, inquiunt Patres, *in Aurelianensem urbem, de observatione Legis Catholicæ tractaturi, Deo auxiliante, convenissemus, &c.* Interfuerunt Episcopi viginti sex, & quinque Presbyteri a totidem Episcopis missi. Canones editi sunt viginti & unus. ** Orleans.*

Primus, Episcopos ad Synodum, vel Ordinationem a Metropolitano vocatos, adesse *Summa Canonum.*

se jubet. *Secundus*, Concilia Provincialia singulis annis celebrari. *Tertius*, Episcopos; non solum pro Ordinationibus, sed etiam pro quibuslibet causis aliquid accipere vetat. *Quartus*, per pecuniam ordinari quærentes, ut reprobos abjicit. *Quintus*, Episcopum, quem ad sepeliendum Coepiscopum defunctum, sine mora venire jubet, aliquid præter sumptus necessarios prohibet exigere: ut vero, evocatis Presbyteris, domum Ecclesiæ descriptam, cum universa supellectili, custodiendam idoneis viris tradat, *Canon sextus* præcipit. Antiquas Regulas in Ordinationibus Metropolitanorum per incuriam neglectas observari statuit. *Canon septimus*: ut scilicet *A Comprovincialibus Episcopis, Clericis, vel populis electus, congregatis in unum omnibus Comprovincialibus Episcopis, ordinetur*. *Octavus*, Diaconos in captivitate uxoribus copulatos, a ministerio removet. *Nonus*, Presbyteros *cum sæcularibus habitare* vetat *sine permissione Episcopi sui*: alioqui *ob officii sui communione* pellendos, id est, ad laicam detrudendos communionem. *Decimus*, sub anathemate prohibet ne quis novercæ suæ nubat. *Undecimus*, fert excommunicationem in conjuges, qui propter alterutrius infirmitatem matrimonium solverint. *Duodecimus*, monet Fideles ne vota sua cantando, bibendo, vel lasciviendo exsolvant, quod votis sic redditis provocetur potius ira Dei, quam placetur.

Presbyterorum habitatio.

Canon decimustertius, Abbates, Martyrarios, id est, Clericos qui Martyrum Oratoriis præficiebantur, Reclusos, vel Presbyteros, *Apostolia*, id est, dimissorias literas, dare vetat. *Decimusquartus*, dignitate & gradu privat Clericos, qui Officium suum implere, aut vice sua venire ad Ecclesiam renuunt. *Decimusquintus*, statuit suscipiendas oblationes Defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, iis exceptis, qui sibi ipsi mortem intulerint. Crimen intellige, de quo ipsos ante obitum pœnituisse probabile sit. *Decimussextus*, illiteratum hominem vel qui baptizandi ritum nescit, Presbyterum, aut Diaconum prohibet ordinari. *Decimusseptimus*, fœminas quæ benedictionem Diaconalem contra Canones acceperunt, a Communione removet, si nupserint. Cæterum nulli deinceps fœminæ Diaconalem benedictionem credendam, *Canon decimusoctavus* decernit.

Diaconissarum Ordinatio prohibita.

Canon decimusnonus, matrimonia Christianorum cum Judæis irrita declarat. *Vigesimus*, eos a Communione removet, qui cibis immolatitiis aut animalium suffocatorum carnibus vescuntur. *Vigesimusprimus*, Abbates qui Episcoporum præcepta despiciunt, a communione excludit, nisi contumaciam suscepta humilitate deponant. Tunc scilicet Abbates & Monachi subditi erant Episcopis, nec immunitates ullæ ipsos eorum jurisdictioni penitus subducebant.

Inter Episcopos qui huic Synodo subscripserunt, insignes sanctitate fuere *Leo Senonensis*, *Eleutherius Antisidorensis*, *Gallus Avernorum* sive *Claromontanus*, *Innocentius Cenomanensis*, *Lauto Constantiensis*, *Julianus Viennensis*, *Agrippinus Augustodunensis*, & S. *Flavius* * *Rotomagensis*, qui Monasterium Sanctorum Petri & Pauli, quod hodie *S. Audoeni* * vocatur, edificavit eodem anno quo Synodus Aurelianensis habita est, aut potius ædificari curavit a Clotario Rege. Cum *Asclepii* Pesbyteri subscriptionem, pro *Adelphio* Episcopo *Rauracensi* hac in Synodo legis, frustra hanc in Notitiis Episcopatuum Galliæ Sedem quæres, nisi pro *Rauracensi*, quod mendose positum est, *Ratiatensem* substituas, ut substituendum recte monuit *Sirmondus*, id est, *Pictavensem*. Nam Pictavenses Episcopi dicti sunt aliquando *Ratiatenses*. *

* *Vulgo*, S. Filleul.
* S. Ouen.
* De Rets.

ARTICULUS XIV.

De Concilio Arvernensi. *

* Arverna *civitas*, Clermont en Auvergne, *Sedes Episc. sub Archiep. Bituricensi.*

ANno Christi quingentesimo trigesimoquinto, quindecim Episcopi ex *Theodoreti* Regis ditionibus ad Concilium *Arvernense* convenerunt. Consentiente Rege convocatum fuit, ut testantur Patres in Præfatione quæ Canonibus præfigitur. *Cum in nomine Domini*, inquiunt, *congregante Sancto Spiritu, consentiente Domino nostro gloriosissimo piissimoque Rege Theodeberto, in Arverna urbe sancta Synodus convenisset, ibique flexis in terram genibus pro regno ejus, pro longævitate, pro populo Dominum deprecare-*

care-

caremur, ut qui nobis congregationis tribuerat potestatem, Regnum ejus Dominus noster felicitate attolleret, imperio regeret, justitia gubernaret, in Ecclesia ex more concedimus, &c. Sexdecim ea in Synodo editi sunt Canones.

Primus, statuit in Conciliis ante alias causas tractanda esse quæ *ad emendationem vitæ, ad severitatem regulæ, ad animæ remedia pertinent. Secundus*, Comunione privat eum, qui *patrocinia Potentum* ad obtinendum Episcopatum adhibuerit, statuitque ordinandum Episcopum *electione Clericorum vel civium, consensu Metropolitani*; qui sacrum honorem *non votis quærat, sed meritis. Tertius*, pallis vel *ministeriis divinis*, id est, altarium ornamentis, defunctorum corpora obvolvi vetat. *Quartus*, prohibet Magnatibus, ne Clericis contra Episcopos patrocinium impendant. *Quintus*, a Communione excludit eos, *qui res Ecclesiæ petunt a Regibus*, ceu, qui *egentium substantiam rapiunt*: & concessiones Regum irritas declarat. *Irrita habeantur, quæ obtinent. Sextus* a communione Ecclesiæ segregat Christianos matrimonium cum Judæis contrahentes. *Septimus* vetat Corpus Sacerdotis, cum ad tumulum effertur, *Opertorio Dominici Corporis obvolvi*, ne dum *honorantur corpora, altaria polluantur. Octavus, Ministeria divina*, id est, ornamenta altaris prohibet ad nuptiarum ornatum & pompam commodari. *Nonus*, cavet ne Christianis Judæi præponantur Judices. *Decimus*, ne Episcopus alterius Parochias invadat. *Undecimus*, ne alienum Clericum absque proprii Episcopi consensu suscipiat, aut ad Sacerdotium promoveat. *Duodecimus*, incestas conjunctiones quæ *auctoritatem Divinæ legis, ac naturæ jura perrumpunt*, anathemate plectit.

Summa Canonum.

Qui ordinandi Ep.

Decimustertius, Clericos ad Diaconatum, aut Presbyteratum promotos, si conjugati sint, *fratres uxorum suarum ex conjugibus fieri* jubet: continentiam non servantes dignitate in perpetuum dejicit. *Decimusquartus*, munera Ecclesiæ collata fraudantes a communione removet. *Decimusquintus*, Natale Domini, Pascha, Pentecostem, & alias Festivitates præcipuas, cum Episcopo celebrare jubet, tum Presbyteros & Diaconos, qui in villulis habitant, & in Oratoriis divina Mysteria celebrant; tum *cives natu Majores*, id est, capita familiarum. *Decimusseptimus*, extraneas mulieres e domo Episcopi, Presbyteri, & Diaconi eliminat: tantum aviam, matrem, sororem, vel neptem patitur, si poscat necessitas. Canonum hac in re transgressores Communionem privat: Et Episcopum hanc culpam in Presbytero, aut Diacono punire negligentem Sententiæ severitati subjicit.

Presbyterorum & Diaconorum continentia.

Hæc Synodus ad Theodebertum Regem Epistolam dedit, qua rogobat ut Clerici, aliique, qui Regum aliorum dominio subjacebant, possessionibus, quas in ejus Regno jure obtinebant, non fraudarentur. Regem *Dominum & filium* vocabant olim Episcopi, ut ex Epistolæ istius inscriptione patet. *Domino illustri atque præcellentissimo Domino & filio Theodeberto Regi.* Inter istius Synodi Episcopos sanctitate illustres fuerunt *Gallus Arvernensis, Gregorius Lingonensis, Hilarius Gabalitanus, * Nicesius Trevirensis, Dalmatius Rutenensis, Domitianus Trajectensis, * Venantius Vivariensis & Hesperius Metensis*,

Episc. Regem filium vocant.

* De Javouls.
* De Mustrich.

ARTICULUS XV.

De Concilio Aurelianensi III.

ANno Christi quingentesimo trigesimo octavo Regis *Childeberti* vigesimo-septimo, Concilium Aurelianense Tertium celebratum est. Interfuerunt novemdecim Episcopi cum septem Presbyteris, ex diversis partibus Franciæ, cui tres Reges, *Childebertus, Clotarius & Theodebertus* tunc dominabantur. Triginta tres Canones editi sunt. *Primus*, Synodum singulis annis celebrari statuit a Metropolitano: quem suspendit a sacris, si intra biennium non convocaverit: & Episcopos qui infirmitate non detenti defuerint, eidem sententiæ subjicit. Nec eorum absentiam *divisione sortis* censet excusandam, id est, ex eo quod non eidem Regi subjecti sint, cui Metropolitanus. *Canon secundus*, Clericos conjugatos, a Subdiacono & supra qui continentiam non servant, ab Officio deponit, & ad *laicam Communionem* detrudit. Episcopum vero qui ipso, ad Ministerium postea admiserit, suspendit ab Officio ad tres menses *Tertius*, de

Summa Canonum.

Concilia Provincialia.

Majorum Clericorum continentia.

Ordinationibus Episcoporum statuit Metropolitanos a Metropolitanis omnibus, si fieri potest præsentibus Comprovincialibus ordinari, cum consensu Cleri, & civium: Comprovinciale vero cum eodem, nec non & Metropolitani consensu, *secundum Decreta Sedis Apostolicæ*, * *& priorum Canonum statuta*. *Canon quartus* familiaritatem extranearum mulierum cum Clericis prohibet: Episcopos, vel Clericos, hac in re Canonum transgressores triennii excommunicatione mulctat. *Quintus*, oblationes collatas Basilicis in civitatibus constitutis ad potestatem Episcopi redigit, qui pro sua prudentia statuat quid in Basilicæ reparationem, quid in alimoniam Clericorum in ea ministrantium cedere debeat. Oblatione vero Ecclesiis pagorum collatas, secundum locorum consuetudinem administrari permittit. *Canon sextus* renovat Canones antiquos prohibentes ne Neophyti, ætate juniores, bigami, Pœnitentiam professi, semicorpore, id est, deformiter parvi vel gibbosi, vel claudi vel manci, & arreptitii, promoveantur ad Ordines: Episcopos autem, qui hujusmodi homines ordinaverint, per annum integrum a Sacris suspendit. Immo & pœnas extendit ad testes talium Ordinationum, quos anno integro a Communione pelli jubet.

* S. Leo in Epistola, ad Anastasium Thessalonicensem. *Episc. authoritas in bonorum Ecclesiasticorum administratione. Irregularitates.*

Canon septimus, Clericos, qui cum uxores non haberent, ordinati sunt in legitima ætate absque ulla reclamatione, & postea uxores duxerunt, cum uxoribus a communione pellit: si inviti, vel reclamantes ordinati fuerint, Officio, non communione privat. Ad minores tantum Clericos pertinet pars illa Canonis. Posterior vero pars honoratos Clericos spectat, id est majores, a Subdiacono & supra, quos ob admissum adulterium deponit ab Officio, laica damnat communione, & reliquam vitam in Monasterio agere præcipit. *Canon octavus*, Clericos fures & falsarios deponit: perjuros in causis sub juramento finiendis, biennii insuper excommunicatione plectit. *Nonus*, Clericos qui ante ordinationem ex concubina filios susceperunt, qua mortua duxerunt uxorem; aut vice versa, primum uxorem duxere, deinde concubinam, ab officio non removet, si per ignorantiam sunt ordinati; sed ulterius ordinari vetat. Concubinarum nomine hic non sunt intelligendæ fœminæ assumptæ ad tempus, libidinis tantum explendæ causa, quæ in Conciliis passim anathemate feriuntur, & dimitti jubentur: sed fœminæ conjugatæ sine dotalibus instrumentis.

Jus apponendi impedimenta dirimentia Matrimonio, ut sacramentum est, Ecclesiæ soli, non Principibus convenit.

Canon decimus, eos qui nuptias incestas contraxerunt, ante baptismum, vel antequam Patrum statuta nossent, excusat, nec eorum conjugia solvit. In posterum autem observari statuit, quod in anterioribus Canonibus de incestis matrimoniis interdictum est, ne quis relictam patris, filiam uxoris, relictam fratris, sororem uxoris consobrinam, aut sobrinam, relictam avunculi, vel patrui, ducat uxorem. Quod si qui in hoc *incesti adulterio potius quam conjugio fuerint sociati*, *quamdiu se non sequestraverint*, *a Communione Ecclesiastica repellendos*. Matrimonia contra Canones contracta, Ecclesia dispensatione sua rata facit: contrahenda contra Canones irrita declarat. Unde probatur evidenter jus apponendi impedimenta dirimentia Matrimonio, ut Sacramentum est, Ecclesiæ soli convenire, non Principibus, ut *Launojus* contendit in Opere *De Jure Principum in Matrimoniis Christianorum*.

Undecimus, *Clericos canonicos*, id est, in Canone seu matricula Ecclesiæ conscriptos, si Officium suum non impleant, ulla ex rebus Ecclesiasticis percipere stipendia vetat, aut munera. *Duodecimus*, cavet ne facultates Ecclesiæ alienentur: alienatas aut in dispendium Ecclesiæ obligatas, per publicum, aut electorum judicium revocari jubet. *Decimustertius*, mancipiis Christianis in Judæorum servitio detentis prospicit: Christianos matrimonium cum Judæis contrahentes communione privat, donec separati fuerint: conviviis Judæorum inquinatos per annum excommunicat. *Decimusquartus*, Missarum celebrationem, in præcipuis solemnitatibus hora tertia inchoari statuit ut Sacerdotes ad Vespertina Officia convenire possint. *Decimusquintus*, Episcopum in Diœceses alienas, ad alienos Clericos ordinandos, vel altaria consecranda irruentem, per annum a Missarum celebratione suspendit, his quos ordinavit, depositis. Clericis vero absque Episcopi sui literis peregrinantibus communionem impendi vetat, secundum priores Canones. *Decimusquintus*, raptores Virginum sacrarum, aut Viduarum, communione privat ad exitum usque, Viatico in infirmitate dumtaxat concesso. Virginem aut viduam raptori con-

consentientem pari pœna damnat. His communicantem Sacerdotem, anno integro a communione suspendit.

Canon Decimusseptimus, quod a Clericis ex Episcoporum decedentium munificentia possidetur, a successoribus auferri vetat: ut qui beneficiis hujusmodi gaudent, *officia Ecclesiæ, obedientiam & affectum sacerdotibus præbeant*. Permittit tamen Episcopo rerum ita concessarum commutationem, absque Clericorum dispendio. Quæ vero ipse benemeritis contulit, contumacibus auferre potest. Hoc ex Canone perspicuum est, Episcopos Clericis concessisse agros, & prædia Ecclesiæ ad usumfructum, quoad viverent: quæ auferre ipsis successor non posset: immo nec ipse qui concesserat, nisi contumaciæ rei essent. Quæ præbendarum Canonicis Cathedralis Ecclesiæ concessarum quædam fuerunt initia. *Canon decimusoctavus*, permittit Episcopo ut Clericos ab Ecclesia Cathedrali ad Abbatiam, Diœcesim sive Parochiam, aut ad Basilicam Martyris translatos, aliqua parte fructuum prioris beneficii frui sinat, si fructus ad honestam sustentationem sufficientes ex novis illis beneficiis non percipiant. Si enim fructus posterioris beneficii sufficiant, æquum esse censent Patres, ut nihil percipiat de eo quod ante ex Ecclesiastico munere habebat: *Quia facultas suscepti Monasterii, Diœcesis, vel Basilicæ, debet plena ratione sufficere*. Notandum Clericos non ita fuisse ad Abbatiam translatos, ut Abbates essent, & Monachis præessent, sed ut Abbatiæ administratores essent. Quæ administratio Clericis commissa, quædam erat Commendæ species.

Præbendarum initia.

Clerici Abbatiæ administratores.

Canon decimusnonus, contumaces Clericos juxta priores Canones, laica communione mulctat, addita certa fiducia recipiendi gradum, si digna pœnitentia & supplicatione Episcopo satisfaciant: ita tamen ut consuetis stipendiis interim non priventur. *Communio laica* hic latiori modo usurpatur pro communione peregrina. Communio namque laica proprie dicta in ordinem laicorum omnino redigebat Clericos, redeundi in Clerum spe sublata. *Canon vigesimus*, permittit Clericis, qui se ab Episcopo suo injuste damnatos, aut durius exceptos putant, ut querimonias ad Synodum suas deferant. *Vigesimusprimus*, Clericorum conjurationes in Synodis vindicandas decernit. *Vigesimussecundus*, eos qui retinent rem Ecclesiæ vel Episcopi, a communione suspendit, donec facta restitutione, tam Ecclesiam, quam Sacerdotem reddant indemnem. A communione etiam excludit eos qui oblationes Defunctorum retinent, vel suas revocant. *Vigesimustertius*, Abbates, Presbyteros, cæterosque ministros, res Ecclesiæ alienare, vel obligare vetat sine permissu & subscriptione Episcopi, sub pœna depositionis. *Vigesimusquartus*, benedictionem pœnitentiæ, id est, pœnitentiæ publicæ impositionem, juvenibus personis aut conjugatis, nisi ex consensu partium, & ætate jam plena, non esse credendam statuit. Ratio est, quia pœnitentiæ tempore continentia imperabatur. *Vigesimusquintus*, pœnitentes ad sæcularem habitum & militiam redeuntes, Viatico concesso, usque ad exitum excommunicatione plectit.

Communio laica.

Canon vigesimussextus, servos ordinari vetat: qui ipsos ordinaverint, Episcopos, anni spatio a Missarum celebratione suspendit. *Vigesimusseptimus*, deponit Clericos majores, usuram, aut negotiationem, proprio nomine, vel alieno, exercentes. *Vigesimusoctavus*, ruralia opera diebus Dominicis illicita declarat, non *quæ ad nitorem domus, vel hominis, vel præparationem victus pertinent*, nec iis diebus iter agere cum equis, aut vehiculis prohibitum esse: & ad Judaicam magis quam ad Christianam observantiam scrupulosiorem illam ab opere quovis cessationem pertinere. *Vigesimusnonus*, e Missa discedere prohibet, antequam Dominica dicatur oratio, & detur benedictio ab Episcopo, si fuerit præsens. Missam insuper audire Laicos cum armis vetat. *Trigesimus*, prohibet Judæos a die *Cœnæ Domini*, usque ad *Pascha* inclusive, procedere inter Christianos, & eis misceri. *Trigesimusprimus*, Hæreticos qui Catholicum aliquem rebaptizaverint, a Judicibus apprehendi jubet, ac ad Regis fidem atque Justitiam distringendos adduci. Judices qui defuerint Officio, annali excommunicatione plectit. *Trigesimosecundo*, mutua prohibitio fit Clerico & Laico, ne alter alterum ad sæculare Judicium vocet inconsulto Episcopo. Non ita severa fuerat præcedentium Conciliorum disciplina, quæ Clerico permiserant, ut pulsatus apud sæcularem Judicem responderet. (*Agathense Canone XXXII. & Epaonense Canone XI.*) De litibus quæ sive a Clericis in lai-

Quæ opera Dominicis diebus prohibita?

Missæ auditio.

eos, sive a laicis in Clericos movendæ erant, moneri & doceri volebant Episcopi, ut eas in ipsis exordiis præfocare, aut componere conarentur. *Canon trigesimustertius*, Antistites viventes, & eorum Successores, qui in istos Canones peccaverint, reos divinitatis pariter & fraternitatis Judicio futuros declarat: *Quia Canones suos nec ignorare quemquam, nec dissimulare, id est, præterire permittitur*. Ex Episcopis qui Concilio Aurelianensi Tertio, vel ipsi propria manu, vel per Nuntios suos subscripserunt, sanctitate fuere conspicui, *Lupus Lugdunensis*, *Pantagathus Viennensis*, *Leo Senonensis*, *Lauto Constantiensis*, *Eleutherius Autisiodorensis*, *Albinus Andegavensis*, *Agricola Cabilonensis*, *Gregorius Lingonensis*, *Gallus Arvernorum*, *Arcadius Bituricensis*, *Agrippinus Augustodunensis*, *Flavius Rotomagensis*.

ARTICULUS XVI.

De Concilio Barcinonensi.

** Barcino, vulgo Barcelone Cataloniæ caput Sedes Episc. sub Archiepisc. Tarraconensi.*

ANno Christi quingentesimo quadragesimo, Provinciale Concilium *Barcinone* * celebratum est, in quo decem Canones editi sunt, qui publice Pœnitentes spectant: quos epulis non interesse, nec operam dare negotiis, sed in suis domibus vitam frugalem agere debere, statuit *Canon septimus*. *Octavus* obligat eos, qui in infirmitate poscunt Pœnitentiam, & a Sacerdote accipiunt, ad eam peragendam, si postea convaluerint: ita ut Communione abstineant, quamdiu integram & sceleris puram eorum vitam Sacerdos probaverit: quos tamen subjacere manus impositioni non vult; id est, ad gradum substrationis dejici: quia non ob crimina Canonica, sed Religionis causa Pœnitentiam petierant, ac voverant. His autem *Viaticam benedictionem* in infirmitate conferri jubet, id est, absolutionem a peccatis.

ARTICULUS XVII.

De Synodo Aurelianensi IV.

ANno Christi quingentesimo quadragesimo primo, ad Synodum Aurelianensem Quartam ex tripartito Franciæ Regno, *Childeberti* scilicet, *Clotarii*, & *Theodeberti*, convenerunt Episcopi triginta octo, cum Presbyteris undecim, & uno Abbate, qui totidem Episcoporum nomine interfuerunt. Conditi sunt Canones triginta & octo, quibus præcedentium Synodorum Decreta, paucis additis, confirmata sunt. Ex his quæ addita sunt, hæc præcipua.

Summa Canonum.

De celebratione Paschæ *Canon primus* decernit: Ut scilicet secundum Laterculum, seu Canonem Paschalem *Victorii*, ab omnibus uno tempore celebretur, & die Epiphaniæ singulis annis ab Episcopo denuntietur. *Victorii Aquitani*, non *Victoris Capuani*, Canonem intellige. In quo lapsum *Baronium* jam alias monuimus in Dissertatione de Celebratione Paschatis, Sæculo II. *Canon quintus*, statuit Episcopum ordinandum esse in Ecclesia cui præesse debet: Quod si tempus non patiatur, præsente Metropolitano, aut cum ejus auctoritate, a Comprovincialibus in Provincia ordinandus est. *Canon septimus*, vetat ne Domini prædiorum peregrinos Clericos ad Sacra facienda in Oratoriis intromittant, nisi ab Episcopo, cujus in Diœcesi sunt constituta, probatos. *Canon duodecimus*, de litibus Episcoporum id singulare statuit, ut si inter ipsos de rebus terrenis aut possessionibus orta fuerit contentio, intra anni spatium, *pro studio charitatis, quæ cunctis debet rebus temporalibus anteferri*, per Epistolas Coepiscoporum affectuose commoniti, litem componere, vel inter se, vel per Judices electos festinent: Qui distulerit, extraneus habendus a charitate Fratrum judicatur: *Quia injustum est ut qui cunctis præsunt, inter se quacumque causatione dissentiant*.

Canon decimustertius, Judicibus prohibet sub excommunicationis pœna, ne Clericos publicis actionibus, aut tutelis gerendis applicent: *Quia quod Lex sæculi etiam Paganis Sacerdotibus & Ministris ante præstiterat, justum est ut erga Christianos specialiter conservetur.*

Deci-

Decimusseptimus, a Communione pellit Christianos qui ad caput cujusque feræ, vel pecudis, invocatis insuper nominibus Paganorum, juraverint, ut est consuetudo Gentilium, si commoniti a Sacerdotibus, ab hac superstitione se non emendaverint. *Canon vigesimus*, de causis Clericorum statuit: Primo ne civitatis Magistratus eorum cognitionem inconsulto Episcopo suscipiant. Secundo, ut ad eorum tribunal se sistant Clerici, si jusserit Episcopus. Tertio, sæculares Judices causas hujusmodi audire non debere ac judicare absque Presbytero, vel Archidiacono. Quarto, posse ipsos causas suas ad civiles deferre Magistratus, cum licentia Episcopi. Canonem integrum repræsento. *Ut nullus sæcularium personarum, prætermisso Pontifice, seu, Præposito Ecclesiæ, quemquam Clericorum pro sua potestate constringere, discutere audeat, vel damnare. Sed & Clericus, si pro causa, ad petitionem cujuscumque fuerit ab Ecclesiastico Ordinatore commonitus, se ad audientiam spondeat adfuturum, & respondere nulla calliditate dissimulet. Sed quæcumque causatio quoties inter Clericum & Sæcularem vertitur, absque Presbytero, aut Archidiacono, vel si quis esse Præpositus Ecclesiæ dignoscitur, Judex publicus audire negotium non præsumat. Sane si causam habentibus placuit ire ad Judicium fori ex voluntate communi, permittente Præposito Ecclesiæ, Clerico licentia tribuatur.* Canon vigesimus primus decernit, ut nullus puellam in matrimonium ducere audeat *per imperium Potestatis*, invitis parentibus; *Ne conjugium, quod contra parentum voluntatem impie copulatur, velut captivitas judicetur*. In eos qui id perpetraverint, excommunicationem decernit. *Vigesimusquartus*, servorum ad Ecclesiæ septa, sub specie conjugii, confugientium, permittenda non esse matrimonia statuit, sed parentibus, aut dominis, prout ratio poscit excusatos, accepta fide, sub separationis promissione reddendos: qui postmodum eos si voluerint, propria voluntate conjungant. *Canon vigesimussextus*, decernit ut *Clerici in Parochiis, quæ in Potentum domibus* constitutæ sunt, *Observantes*, id est, Officia divina celebrantes, Archidiaconi jurisdictioni subsint, solvantque quod Ecclesiæ debent. Quod si neglexerint, Potentum freti patrocinio, secundum Ecclesiasticam Disciplinam emendentur: Agentes vero Potentum, vel ipsi Domini, qui Clericos ab officio implendo prohibuerint, arceantur a communione. *Canon vigesimusnonus*, mulieres impudicas cum Clericis deprehensas in adulterio, ex mandato Episcopi a civitatibus expelli jubet, Clericos secundum Canones puniri. Ex Principum sane concessione & gratia, non propria auctoritate, exilio mulctare meretrices illas Episcopi poterant. *Canon trigesimustertius*, statuit, ut si quis in agro suo habet, aut postulat habere *Diœcesim*, id est, Parochiam, ad quam plebs rustica conveniat, *primum terras ei deputet sufficientes, & Clericos qui ibidem sua Officia impleant, ut sacratis locis reverentia condigna tribuatur*. Parochiarum etiam in agris fundatarum dotem sufficere volunt Patres, non solum ad Presbyterum, sed etiam ad Clericos alendos, qui sacra ibi persolvant Officia. *Canon trigesimusoctavus*, antiquos Canones confirmans statuit, ut Synodi Provinciales annis singulis a Metropolitanis convocentur: *Ut dum in unum se Fraternitas jungit, semper & censura*, id est, disciplinæ severitas, *teneatur, & charitas*.

Ordo in Clericorum causis judicandis constitutus.

Matrimonia sine parentum consensu illicita.

Parochialium Ecclesiarum fundatio.

Concilio Aurelianensi Quarto subscripserunt hi sanctitate celebres Episcopi; *Gallus Arvernorum*, *Agricola Cabilonensis*, *Eleutherius Autisiodorensis*, *Lauto Constantiensis*, *Firminus Uceticensis*, * *Arcadius Bituricensis*, per *Probianum* Presbyterum *Leontius* Senior *Burdigalensis*, *Innocentius* Cænomanensis, *Dalmatius Rutenensis*, * Gallicanus Ebredunensis * *Cyprianus* Tolonensis, & *Flavius Rotomagensis*.

* D'Uzès.
* De Rodez.
* D' Ambrum.

ARTICULUS XVIII.

De Synodo Aurelianensi V.

ANno Christi quingentesimo quadragesimo nono, Synodus Aurelianensis Quinta ex tripartito Franciæ Regno convocata est a *Childeberto* Rege, cujus in ditione sita erat civitas Aurelianensis; ut ex Præfatione compertum est. *Ad divinam gratiam referendum est* (inquiunt Patres) *quando vota Principum concordant animis Sacerdotum, &c. Igitur cum clementissimus Princeps, triumphorum titulis invictissimus, Domnus Chil-*

Synodus a Rege convocata.

debertus Rex, pro amore sacræ fidei, & statu Religionis, in Aurelianensi urbe congregasset in unum Domini Sacerdotes, cupiens ex ore Patrum audire quod sacrum est, &c. Conditi sunt Canones viginti quatuor, quorum magna pars repetitio & confirmatio est præcedentium Canonum ac Decretorum: alii quædam addunt, aut explicant. Hi præ cæteris notandi videntur.

Summa Canonum.

Summa Sedis Apostolicæ in fidei dogmatibus judicandis auctoritas.

Primus, quo Nestorii & Eutychetis secta cum earum Auctoribus & Sectatoribus anathematizatur, secundum Sedis Apostolicæ judicium: *Quas etiam sectas*, inquit, *Sedes Apostolica & sancta condemnat.* Hæreses illas in Synodis Ephesina & Chalcedonensi damnatas non ignorabant Ecclesiæ Gallicanæ Patres: tamen Apostolicæ tantum Sedis in suo Decreto meminerunt, rati satis esse, cum de Fidei dogmatibus agebatur, si sanciretur Constitutio, quæ Romanæ Sedis niteretur auctoritate, cui refragari nullus deberet.

Secundus Canon statuit, ut nullus Episcoporum quemquam Fidelium pro parvis & levibus causis a Communione suspendat; sed solum propter crimina, quorum reos ab Ecclesia arceri Patres jusserunt.

Mulierum familiaritas interdicta Clericis.

Tertius non solum extranearum mulierum familiaritatem vitandam sancit Clericis, sed & consanguinearum, *Horis indecentibus, ne sub concessa sibi licentia parentali, ab earum sequipedis ipsorum vita vel opinio polluatur.* Episcopum contra Canones hac in re peccantem, a Metropolitano, vel a Comprovincialibus suis ab Officio suspendi jubet: Clericos a propriis Episcopis emendari.

Episcoporum electio & consecratio.

Canon septimus, vetat ne tempore interpontificii ullus Episcopus in Ecclesia vacante, aut in tota Diœcesi, Clericos ordinet, altaria consecret, aliasve obeat Episcopalis muneris partes, sub pœna suspensionis a celebratione Missarum per annum.

Regii assensus necessitatem in Ecclesia Gallicana Synodus statuit.

Canones nonus & decimus, de Electione & Ordinatione Episcoporum decernunt, ut *cum voluntate Regis, juxta electionem Cleri ac plebis, sicut in antiquis Canonibus tenetur scriptum, a Metropolitano, vel quem in vice sua præmiserit, cum Comprovincialibus, Pontifex consecretur. Et ut nullus invitis detur Episcopus, nec per oppressionem Potentium personarum ad consensum faciendum cives aut Clerici inclinentur. Quod si factum fuerit, Episcopus magis per violentiam, quam per Decretum legitimum ordinatus, ab indepto Pontificatus honore in perpetuum deponitur.* Primum istud Decretum est, quo Regum Christianissimorum assensus ad electionem Episcopi requiritur. Cujus assensus inducta necessitas ab antiquis Canonibus non abhorrebat. Magnum namque discrimen est inter *Potestatem* & *Præsidium*. Canone 31. eorum qui Apostolici dicuntur, vetitum erat ne quis *per sæculi potestates* Ecclesiam obtineat: quod & Concilii Aurelianensis Quinti Canon decimus prohibuit. Per *Potestates* obtinebant Ecclesiæ regimen Clerici, cum e Palatio mittebantur stipati militibus ad cives invitos, & absque Comprovincialium Episcoporum assensu consecrabantur. Sed præsidium Principis vim non inferebat Clero & Plebi, aut comprovincialibus Episcopis; immo electionem fovebat Regius consensus, & rebellium ac seditiosorum conatus compescebat. His autem rationibus adducti sunt Gallicanæ Ecclesiæ Patres ut jus illud Christianissimis Regibus tribuerent. Primo quia cum secundum Canones populi consensus, Ordinis, & honoratorum, necessarius esset ut Episcoporum tum electio legitima esset ac rata, æquum esse censuerunt, ut Regi simile jus concederetur in universis Antistitum electionibus, quæ in Regno fierent; cum Rex sit caput populi. Secundo illud Episcoporum libertati in administratione Ecclesiæ profuturum putarunt: Cum Regis consensu promotus Antistes faciliorem & procliviorem tuitionem Regiam expectare deberet. Tertio Regum munificentia in dandis Ecclesiæ agris & prædiis, ut factum a Clodoveo testatur Synodus Aurelianensis Prima, & in concedendis immunitatibus personis, & rebus Ecclesiasticis, hanc ab Episcopis postulare visa est grati animi significationem. Quarto, cum in Regum consilia & Regni administrationem cum reliquis Proceribus admitterentur Episcopi, juxta monitum Sancti Remigii ad *Clodoveum* Regum Christianissimorum primum; *Sacerdotibus tuis honorem debebis deferre, & ad eorum consilia semper recurrere:* æquum erat ut invito Principe ad eam non assumerentur dignitatem, neque incogniti aut suspecti, sed potius qui essent illi & vitæ meritis & prudentia ac fide undequaque probati.

Canon

Canon decimusquintus, Xenodochium Lugdunense, Childeberto Rege, & ejus uxore fundatum, ejusque institutionis ordinem, & expensæ rationem confirmat. *Canon decimusseptimus*, statuit quomodo finienda sint negotia, quæ adversus Episcopum, vel Actores sive Officiarios Ecclesiæ, quævis aliæ personæ habuerint: Prius scilicet Episcopum ipsum conveniendum esse *charitatis studio, ut familiari aditione commonitus, sanare ea debeat, quæ in querimoniam deducuntur*. Tantam scilicet Episcopi integritatem esse debere censebant Patres, ut Judex in propria causa posset appellari. Si autem partibus non faceret satis, negotii cognitionem ad Metropolitanum deferendam decreverunt. Si autem a Metropolitano monitus per literas Episcopus causam quacumque transactione amicis mediis non finivisset; & secundo admonitus litem terminare & componere, vel mittere, aut venire ad Metropolitanum distulisset, ab ipsius Communione suspendebatur. Si vero pateret Episcopum contra justitiam fatigatum, is qui eum injusta interpellatione pulsaverat, per annum a communione erat alienus. Denique si Metropolitanus a Comprovinciali Episcopo in causa propria appellatus bis fuisset, ac distulisset audientiam, causæ cognitio devolvebatur ad proximam Synodum.

Causæ quarumlibet personarum versus Episcopum vel Actores Ecclesiæ, qua ratione finienda.

Canon decimusnonus, puellas quæ sive *propria voluntate Monasterium expetunt, sive a parentibus offeruntur*, anno integro in veste sæculari manere decernit in Monasteriis, antequam vestimenta Religionis accipiant: vel triennio, si clausura perpetua in iis non sit constituta. Sancti propositi prævaricatrices, cum his quibus conjugio copulantur, Communione privat. Quod Decretum extenditur ad puellas, & viduas, quæ in domibus propriis, commutatis vestibus conversæ fuerint. Nec ad Communionem admittuntur, nisi culpam sequestratione sanaverint. *Canones vigesimus & vigesimusprimus*, incarceratos ab Archidiacono seu a Præposito Ecclesiæ, singulis diebus Dominicis visitandos & cum ipsis, tum leprosis, *victum de domo Ecclesiæ* subministrandum decernunt. *Canon vigesimustertius*, Synodum Provincialem singulis annis celebrandam statuit: *Quod præcipue in omnibus Patrum Conciliis habetur scriptum*. Huic Concilio subscripserunt Episcopi quinquaginta, aliorumque viginti & unius loco Presbyteri decem, Archidiaconi sex, Diaconi tres, Abbates duo. Hos inter Antistites in Sanctorum numerum adscripti sunt, *Albinus Andegavensis*, *Agricola Cabilonensis*, *Aurelianus Arelatensis*, *Gallus Arvernensis*, *Eleutherius Autisiodorensis*, *Sacerdos Lugdunensis*, *Leobinus Carnotensis*, *Lauto Constantiensis*, *Firminus Ucetiensis*, *Nicetius Trevirensis*. Coluntur etiam in suis Ecclesiis *Tetricius Lingonensis*, *Domitianus Trajectensis*, * *Desideratus Bituricensis*, *Leontius Burdigalensis*, *Nectarius Æduensis*, * *Eusychius Viennensis*, *Aregius Nivernensis*, *Gallicanus Ebredunensis*, & *Genebaudus Laudunensis*. * Concilium *Arvernense* secundum paulo post Aurelianense Quintum celebratum, sexdecim ejusdem Canones iterum approbavit, promulgavitque.

Synodus Provincialis quotannis celebranda.

* De Mastrich.
* D'Autun.
* De Laon.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 270. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam appingunt: *Sibi contradicit Alexander, dum ait, Papæ solius decretum sufficere ad hæresis damnationem.*

R. Pugnantia non loquor. Solius Romani Pontificis Decretum ad hæresis damnationem sufficere, nullibi negavi. Neque id negant sacra facultas Parisiensis & Ecclesia Gallicana, quamvis Concilium Œcumenicum superius esse censeant Romano Pontifice, nec Pontificis indeficiens esse judicium nullo accedente Ecclesiæ consensu. His autem quæstionibus intactis, nullaque earum opinionum mentione impræsentiarum facta, observo eo loci, primum Concilii Aurelianensis V. Canonem anathemate damnare Nestorii & Eutychetis sectas cum earum Auctoribus & Sectatoribus, secundum Sedis Apostolicæ judicium. *Quas etiam sectas*, inquit Synodus, *Sedes Apostolica Sancta condemnat*. „ Hæreses illas, inquiebam, in Synodis Ephesina & Chalcedonensi damnatas non „ ignorabant Ecclesiæ Gallicanæ Patres. Tamen Apostolicæ tantum Sedis in suo decre„ to meminerunt, *Rati satis esse cum de fidei dogmatibus agebatur, si sanciretur constitutio, quæ Romanæ sedis niteretur Auctoritate, cui refragari nullus deberet*. Con-

ſtans hæc & perpetua ſententia mea, qui & Janſenianam, & noviſſime Quietiſtarum hæreſim a ſolis Romanis Pontificibus, non ab aliqua Synodo, legitime damnatas agnoſco atque profiteor, & Innocentii X. Alexandri VII. Innocentii XI. contra illas hæreſes conſtitutionibus neminem refragari debere vel poſſe, ſecundum præclaram illam Ivonis Carnotenſis Epiſcopi Sententiam: SEDIS APOSTOLICÆ JUDICIIS, ET CONSTITUTIONIBUS OBVIARE PLANE EST HÆRETICÆ PRAVITATIS NOTAM INCURRERE.

Nota.

NAtalis in ſcholio, ultra quam quod Pontificem Romanum Concilio œcumenico ſubeſſe confirmet, inſuper indeficiens ipſius ſolum judicium non eſſe in fidei quæſtionibus confirmat: quam tamen indeficientiam PP. Aurelianenſes tacite innuerunt. Fatetur ipſe Natalis eoſdem PP. non ignoraſſe, tam Romanos Pontifices, quam Synodos Epheſinam & Chalcedonenſem Neſtorium, Eutychetem, eorumque ſectatores damnaſſe; at quis ſibi ſuadere poterit, quod ſi Synodorum irreformabile, reformabile vero Pontificum judicium habuiſſent, in anathematizandis Neſtorio &c. fallibilis, non vero infallibilis regulæ meminiſſent? Male utique de his PP. ſentirem, ſi ita ſe geſſiſſe vel poſſem opinari. Sed & illud obſervandum in eodem Scholio Ivonis ſententiam laudare, qua dicit hæreticæ pravitatis notam incurrere, qui Sedis Apoſtolicæ judiciis, nempe Pontificibus e ſua cathedra ſententiam ferentibus, auderet obviare. At fortaſſe hæreticis accenſendus, qui judicio non indefectibili acquieſcere refragaretur? Jam vero Papæ definientis infallibilitatem propugnavi.

ARTICULUS XIX.

De Synodo Arelatenſi V.

Summa Canonum. Monaſteria Epiſcopis ſubdita. Abbatum vagorum correctio. Alieni Clerici ſine dimiſſoriis literis non ordinandi.

ANno Chriſti quingenteſimo quinquageſimo quarto, *Sapaudus* Arelatenſis Epiſcopus Synodum convocavit ex Provincia Viennenſi ſecunda, & ex duabus provinciis finitimis, ſcilicet Narbonenſi ſecunda, & Alpium Maritimarum. Adfuerunt undecim Epiſcopi, quatuor Presbyteri, Archidiaconi duo, totidemque Diaconi ab aliis Epiſcopis directi. Septem Canones conditi ſunt. *Primus*, dona quæ offeruntur altari, ab Epiſcopis Provinciæ, ad formam Arelatenſis Eccleſiæ offerri jubet. *Secundus* decernit, ut *Monaſteria*, vel *Monachorum diſciplina* ei ſubſint Epiſcopo, in cujus territorio ſunt conſtituta. *Tertius*, Abbates longius a monaſterio ſine Epiſcopi ſui permiſſione vagantes, juxta antiquos Canones ab eo regulariter corrigi ſtatuit. *Quartus*, Presbytero prohibet, ne Diaconum, vel Subdiaconum deponat inconſulto Epiſcopo ſub pœna excluſionis a Communione anno integro. *Quintus*, Puellarum Monaſteria curæ Epiſcopi committit & commendat. *Sextus*, Clericos facultates Eccleſiæ, quarum uſum ab Epiſcopo accipiuntur, deteriorantes, *Diſciplina corrigi ſtatuit*, ſi juniores ſint: ſi vero ſeniores, *ut necatores pauperum* puniri. *Septimus*, Epiſcopis vetat ne alienum Clericum ordinent abſque dimiſſoria ſui Epiſcopi Epiſtola. Quod ſi fecerint tribus menſibus communione privantur, iis, quos ordinaverint, depoſitis.

ARTICULUS XX.

De Synodis Pariſienſibus Secunda, & Tertia.

Lutetia Pariſiorum, vulgo Paris, Regni Galliarum

COncilium *pariſienſe* ſecundum, anno circiter quingenteſimo quinquageſimoprimo celebratum eſt, non 555. ut noviſſimi Conciliorum Collectores notant. Nam Firminus Epiſcopus Eccleſiæ *Uceticæ*, qui huic Synodo ſubſcripſit, obiit anno 553. ut obſervat *Carolus le Cointe* Vir doctiſſimus in *Annalibus Eccleſiaſticis Francorum*. Hæc Synodus

dus a Rege *Childeberto* convocata est in causa *Saffaraei* Parisiensis Episcopi: qui gravissimi criminis accusatus, propriaque confessione convictus, secundum sacros Canones Episcopatu dejectus fuerat, & in Monasterium detrusus. Discussa iterum ejus causa, sive sententiæ in ipsum latæ æquitate, Patres ejus exauctorationem confirmarunt. Ipsi subrogatus est *Eusebius*. Viginti septem subscripserunt Episcopi.

caput, Sedes olim Episcop. sub Archiepisc. Senonensi, nunc Archiepiscopalis.

Saffaraei Parisiensis Episcopi exauctoratio.

Concilium Parisiense tertium anno quingentesimo quinquagesimo septimo celebratum est. Statuti sunt in eo Canones decem. *Primus*, eos qui res Ecclesiæ pervadunt, aut retinent, etiam specie largitatis Regiæ, quousque restituerint, a communione excludit ut *necatores pauperum*. *Secundus*, simili pœna mulctat pervasores facultatum Episcopi: *Quia res Episcoporum propriæ res Ecclesiarum esse noscuntur*. *Tertius*, cavet ne Episcopi res alienas competant aut retineant. *Quartus*, illicita conjugia contra præceptum Domini contrahi vetat a fidelibus, scilicet cum noverca, relicta fratris, relicta patrui, sorore uxoris, relicta avunculi, nuru, matertera, amita, privigna, & filia privignæ. *Quintus*, a communione removet raptores, aut competentes matrimonia tam viduarum, quam puellarum, quæ mutatione vestium pœnitentiam, Religionem, aut virginitatem sunt professæ. *Sextus*, Sacerdotibus, Principi, populo cavendum statuit, ne ullus res alienas competere a Regis audeat potestate: Et ne viduam, aut filiam alterius contra voluntatem parentum, aut rapiat, aut Regis beneficio postulet, ducatque uxorem. Quod si fecerit, a communione removetur. Posteriorem hujus Canonis partem Regio præcepto roboraverunt *Childebertus*, deinde *Clotarius*, ac postea *Charibertus*, Reges Christianissimi. *Canon septimus*, ab uno excommunicatos Episcopo, ab aliis recipi vetat. *Octavus*, statuit ut libera sit Episcoporum electio, nec *Principis Imperio* violetur. *Quod si per ordinationem Regiam honoris istius culmen pervadere aliquis præsumpserit, a Comprovincialibus*, utpote *indebite ordinatus*, *non recipiatur*. Si quis receperit, sit ab omnium fratrum communione segregatus. Regis assensum, cujus necessitatem induxit Ecclesia Gallicana in Synodo quinta Aurelianensi, non sustulit Synodus tertia Parisiensis, sed cavit tantum ne assensum suum in merum imperium verterent Principes, Rescriptis suis designantes Episcopos Clero & populo invitis, & quandoque repugnantibus. *Nonus Canon* decernit ut servi in ea maneant conditione sub qua fuerunt a defunctis dimissi, sive hæredibus, sive Ecclesiæ. *Decimus* jubet ut Episcopi qui Concilio adesse non potuerunt, ejus Decreta suis subscriptionibus roborent.

Summa Canonum Concilii Parisiensis tertii.

Illicita conjugia.

Sacrarum electionum libertas.

Huic interfuere Concilio quindecim Episcopi, ex quibus in Sanctorum albo conscripti sunt, *Prætextatus Rotomagensis*, *Eufronius Turonensis*, *Germanus Parisiensis*, *Paternus Abrincensis*, * *Samson Dotensis*, *Leontius Burdigalensis*, *Felix Nannetensis*, *Chaletricus Carnotensis*.

* *D. Avranches.*

ARTICULUS XXI.

De Concilio Bracarensi I. *

* *Bracara, vulgo Brague, in Lusitania Sedes Archiep.*

ANno Christi quingentesimo sexagesimotertio, *Bracaræ*, quæ Gallæciæ civitas est Metropolis, celebrata est Synodus a *Lucretio* Metropolitano, & Comprovincialibus Episcopis, *Theodomiro*, * Suevorum Rege in Hispaniis regnante: a quo etiam convocata est, ut ex Actis patet: *Cum Galliciæ Provinciæ Episcopi ex præcepto gloriosissimi Theodomiri Regis in Metropolitana ejusdem Provinciæ Bracarensis Ecclesia convenissent, &c. Lucretius Episcopus dixit: Diu est, sanctissimi Fratres, quod secundum instituta venerabilium Canonum, & decreta Catholicæ & Apostolicæ Disciplinæ, desiderabamus sacerdotalem inter nos fieri debere conventum, &c. Nunc igitur, quoniam optatum nobis hujus congregationis diem gloriosissimus atque piissimus filius noster, aspirante sibi Domino, Regali præcepto concessit, &c.*

* *Mendose Ariamiri nomen in editis legitur.*

Synodus a Rege convocata.

In hac Synodo recensita sunt primum quæ in Priscillianum hæresiarcham ejusque hæresim olim constituta fuerant in Concilio Tarraconensis, Carthaginensis, Lusitanæ, & Bœticæ Provinciarum, ex suggestione S. Leonis coacto. Deinde relecti sunt Canones tam generalium Synodorum, quam localium. Tertio Ecclesiastica Disciplina viginti duobus Canonibus sancita est.

Primus

Summa Canonum. *Primus* statuit, ut unus & idem psallendi ordo in Matutinis & Vespertinis Officiis servetur, non permixtis Monasteriorum consuetudinibus. *Secundus*, easdem Lectiones in Vigiliis & Missis ubique legi jubet. *Tertius*, uno modo ab Episcopis & Presbyteris populum salutari mandat, dicendo: *Dominus sit vobiscum*, & ut respondeat populus: *Et cum spiritu tuo*, sicut ab *Apostolis traditum* omnis retinet Occidens, & non sicut permutaverant Priscillianistæ. Scilicet Priscillianus non semel tantum, ut moris est, sed semper Episcopos salutare debere populum contendebat his verbis, *Pax vobis*, nusquam illis, *Dominus vobiscum*, ut conjicit *Garsias Loaisa* in Notis ad hoc Concilium. Apud Græcos nullum esse hujus salutationis usum, nec reperiri in eorum Liturgiis, sed hac formula cum Episcopos, tum Presbyteros populum salutare, *Pax omnibus*, constat ex Liturgiis S. Basilii & S. Chrysostomi, ex eodem Sancto Chrysostomo *Homilia* 3. *in Epistolam ad Colossenses*, & ex *Sancto Cyrillo Alexandrino lib. XII. in Joannem*. Adeoque mendum est in Canone tertio *Bracarensis* Concilii, prout refertur a Conciliorum Collectoribus: *Sicut omnis retinet Oriens*, & pro Oriente substituendus est *Occidens*.

Episcopi secundum Ordinationis suæ tempus sedere debent. *Canones quartus & quintus*, Missarum celebrandarum & Baptismi ordinem, quem *Profuturus* Bracarensis Metropolitanus a Sede Apostolica accepit, statuunt observari. *Sextus*, ut servato Metropolitani primatu, cæteri Episcopi secundum Ordinationis suæ tempus sedeant. *Septimus*, ut res Ecclesiasticæ in tres æquas portiones dividantur, quarum una cedat in usum Episcopi, altera in Clericorum sustentationem, tertiam administrans Archidiaconus Episcopo rationes reddat. *Alieni Clerici sine dimissoriis non ordinandi.* *Octavus*, vetat ne alienum Clericum Episcopus ad Ordines promoveat, absque dimissoriis proprii Antistitis literis. *Nonus*, decernit ut Diaconi supposito scapulæ, non absconso infra Tunicam utantur Orario, sive Stola. *Decimus*, ut soli Subdiaconi, non Lectores, sacra altaris vasa portent. *Clericorum in habitu & capillitio modestia.* *Undecimus*, ut Lectores in habitu sæculari non psallant in Ecclesia, neque granos gentili ritu demittant. Errant *Garsias* & *Binius*, cum in Notis ad hunc Canonem *granos* genus laicæ vestis oblongæ interpretantur. *Garzias & Binius emendantur.* Nam prolixos capillos hoc nomine significari constat ex S. Isidoro Hispalensi (lib. 19. Originum.) *Nonnullæ gentes*, inquit, *non solum in vestibus, sed & in corpore, aliqua propria sibi quasi insignia vendicant, ut videmus cirrhos Germanorum, granos & cinnabar Gothorum.* Et ex Epistola Arnulfi Rossensis Episcopi ad: Lambertum: * *Nos*, inquit, *Carnem Domini intinguimus in sanguine, &c. Evenit enim frequenter ut barbati, & prolixos habentes granos, dum poculum inter epulas sumunt, prius liquore pilos inficiant, quam ori liquorem infundant.*

* Tom. 2. Spicil. p. 435.

Canon decimus statuit, ut præter Psalmos, & Scripturas Veteris & Novi Testamenti, nihil Poetice compositum in Ecclesia psallatur, sicut præcipiunt Canones. *Decimustertius* statuit, ut soli Clerici intra Sanctuarium Sacram Communionem percipiant. *Decimusquartus*, ut Clerici carnes non comedentes, olera cocta cum carnibus degustent, ad Priscillianæ hæreseos suspicionem emovendam. *Decimusquintus*, vetat ne ullus cum excommunicatis communicet: contemnentem hac in re Canones, a Communione declarat alienum. *Decimussextus*, Commemorationem in Oblatione fieri prohibet pro iis qui sibi mortem consciverunt, & eorum corpora cum Psalmis ad sepulturam deduci: Idemque decernit de iis qui capitalem sententiam pro suis sceleribus subeunt. Idem statuit de Catechumenis sine Baptismo defunctis *Canon decimusseptimus*.

Sepultura in Sanctorum Basilicis olim prohibita. *Decimusoctavus*, prohibet ne corpora defunctorum in Sanctorum Basilicis sepeliantur, sed deforis circa murum Ecclesiæ. *Nam si firmissimum hoc privilegium usque nunc manet civitates, ut nullo modo intra ambitus murorum cujuslibet defuncti corpus humetur, quanto magis hoc venerabilium Martyrum reverentia debet obtinere?* (inquit Synodus.) *Decimus nonus*, Presbyteris prohibet Chrismatis benedictionem, & Ecclesiæ, vel altaris consecrationem, sub pœna depositionis. *Vigesimus*, Laicos ad Sacerdotium ante promoveri vetat, quam anno integro Disciplinam in Officio Lectoratus, vel Subdiaconatus didicerint. *Vigesimusprimus*, quod ex Fidelium collatione, aut ad defunctorum commemorationem offertur, apud unum Clericorum colligi, & semel aut bis in anno inter omnes Clericos dividi statuit, ne ex inæqualitate oriatur discordia, si unusquisque sibi vendicet, quod in sua hebdomada oblatum est. *Vigesimussecundus*, antiquos Canones in Concilio relectos jubet observari, sub pœna depositionis transgressoribus contumacibus infligenda.

A R-

ARTICULUS XXII.

De Concilio Lugdunensi II.

Concilium Lugdunense secundum, anno Christi quingentesimo sexagesimo septimo celebratum est sub Nicetio Episcopo, ex solis ditionibus *Gunthramni* Regis, in quo sex Canones conditi sunt. *Primus*, controversias Episcoporum comprovincialium a Metropolitano dirimi: eorum vero qui sunt ex diversis Provinciis, ab ipsorum Metropolitanis conjunctim judicari statuit. *Secundus* decernit, ut rata sint testamenta Episcoporum, Presbyterorum, & Clericorum inferioris ordinis in gratiam & commodum Ecclesiæ facta, etiamsi stricti juris apices observati in iis non fuerint. *Id specialiter statuentes, ut etiamsi quorumcumque Religiosorum voluntas aut necessitate, aut simplicitate, aliquid a legum sæcularium ordine visa fuerit discrepare, voluntas tamen defunctorum debeat inconcussa manere, & in omnibus, Deo propitio, custodiri. Tertius*, communione privat eos qui captivos per vim & nefas adduxerunt ac retinent, nisi eos juxta Regis præceptum restituant. *Quartus*, renovat Canones prohibentes, ne excommunicati ab uno Episcopo, recipiantur ab aliis, donec ab eo fuerint absoluti. *Quintus*, quod præcedentium Episcoporum munificentia, Clericis aut servientibus, sive de rebus Ecclesiæ ad usum: sive de propriis in proprietatem datum est, ab eorum successoribus revocari vetat. *Sextus*, Litanias sive Rogationes hebdomada prima Novembris, ab omnibus Ecclesiis fieri jubet, sicut ante Ascensionem Domini. In eadem Synodo *Salonius* Episcopus *Ebredunensis* & *Sagittarius Vappincensis* * ob diversa scelera damnati sunt, *ex Gregorio Turonensi lib. 5. cap.* 25. Huic Synodo sua, vel Vicariorum manu subscripserunt quatuordecim Episcopi, e quibus in Tabulas Ecclesiasticas relati sunt *Nicetius Lugdunensis*, *Agricola Cabilonensis*, *Syagrius Augustodunensis*. Colitur & *Æoladius* a suis Nivernensibus.

Summa Canonum. *Clericorum testamenta in commodum Ecclesiæ.* *Episcoporum duorum depositio* D. *Ambrum de Gap.*

ARTICULUS XXIII.

De Concilio Turonensi II.

Concilium *secundum Turonense* ad annum Christi quingentesimum sexagesimum septimum refert *Sirmondus*. P. vero *le Cointe* ad annum quingentesimum sexagesimum sextum. Ex solis ditionibus *Chariberti* Regis coactum est, anno Regni ejus sexto, & ejusdem Christianissimi Principis convocatione, ut Patres in Præfatione testantur. *Christo auspice, in Turonica civitate, juxta conniventiam gloriosissimi Domini Chariberti Regis annuentis, coadunati, &c.* In eo Canones conditi sunt viginti septem.

Cæsarodunum Turonum vulgo Tours, ad Ligerim fluvium sedes Archiep.

Primus, Provincialem Synodum bis in anno, aut saltem annis singulis celebrari statuit, a qua nemo Episcoporum nisi infirmitate præpeditus, abesse possit; *Neque per impedimentum ordinationis Regiæ; neque sub occasione utilitatis, aut causæ propriæ.* Qui venire distulerit, a Communione Coepiscoporum suspenditur ad proximam usque Synodum. Ratio est: *Quia non debet spirituali operi etiam Regalis præceptio præferri: cum primum in Ecclesia sit mandatum: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. Unde non debet præcepto Domini persona cujuslibet hominis anteponi; neque debet terrenæ conditionis actio vel persona terrere, quos Christus spe crucis armavit.*

Summa Canonum. Conciliorum Provincialium celebratio. Notanda sententia.

Canon secundus statuit, ut si dissidium aliquod & discordia inter Episcopos emerserit, *electis ab utraque parte Presbyteris, litis jacula finiant, & vota pacis acquirant.* Si autem reconciliari neglexerint, congruæ Pœnitentiæ a Synodo sunt addicendi. *Canon tertius*, prohibet ne Corpus Domini inter sacras imagines super altari ponatur, seu in loco digniori collocetur, sub ipsa Cruce, quæ in meditullio altaris poni consuevit. *Canon quartus*, Laicos juxta altare in quo sancta Mysteria celebrantur, inter Clericos, tam ad Vigilias quam ad Missas stare vetat. *Quintus*, decernit ut unaquæque civitas pau-

Laici nestent inter Clericos in Ecclesia.

pere

peres & egenos incolas pascat, ne per civitates alias vagentur. *Sextus*, Epistolia, id est, literas dimissorias a solis dandas Episcopis, non a Clericis, aut Laicis. *Septimus*, cavet ne Episcopi Archipresbyterum, aut Abbatem ad nutum amoveant, absque omnium Compresbyterorum & Abbatum consilio. *Octavus*, a communione suspendit Episcopum, qui excommunicatum ab alio sciens ad communionem susceperit. *Nonus*, Romanum, aut Britannum in Aremorica Episcopum ordinari vetat sine Metropolitani, id est, Turonensis Episcopi, & Comprovincialium voluntate, vel literis. *Decimus*, *undecimus*, *duodecimus*, & *decimustertius*, Clericorum castitati & famæ consulunt: extraneas scilicet mulieres ejiciunt e domibus sacrorum Ministrorum, excommunicant Canonum hac in re transgressores. Jubent ut Episcopus conjugem ut sororem habeat; & ut ad pravam suspicionem amovendam, tam in cella quam ubicumque fuerit, Presbyteri, vel Diaconi, aut Clerici juniores ipsum comitentur, simulque cum ipso habitent.

Monastica disciplina. *Canon decimusquartus*, Sacerdotes, ac Monachos in eodem lecto simul quiescere prohibet: aut Monachos binos in eadem cella, aut singulos in singulis; sed omnes *in communi Schola*, id est, conclavi, jacere decernit, ut duobus vel tribus vicissim legentibus, & excubantibus, non solum custodia corporum, sed & animarum profectus assidua lectione procuretur. *Canon decimusquintus*, Monachos vagos & apostatas coercet. Uxorem ducentes a communione pellendos, & ab illegitimo consortio separandos, etiam Judicis sæcularis auxilio decernit. Quod si recuset, ipse excommunicatur. *Decimussextus*; ab ingressu intra septa Monasterii mulieres arcet: Abbates, vel Præpositos, in iis, statim atque viderint, ejiciendis negligentes excommunicat. *Decimusseptimus*, statuit de Jejuniis Monachorum, vel potius antiqua de illis statuta renovat: ut scilicet jejunent triduo Rogationum, tota hebdomada post Pentecostem: deinde usque ad Kalendas Decembris ter in hebdomada excepto mense Augusto: quo prandium ipsis conceditur propter quotidianas Missas Sanctorum: a Kalendis Decembris, usque ad Natale Domini: triduo in Kalendis Januarii, quo publicæ in Ecclesia supplicationes fiebant ad Gentilium superstitionem abolendam ac detestandam: post Epiphaniam ter in hebdomada, usque ad Quadragesimam.

Ordo divina Psalmodia. *Canon decimusoctavus*, Ordinem psallendi, cum in Ecclesia S. Martini, tum in cæteris Provinciæ Turonicæ præscribit; ita ut quo longiores sunt noctes, plures Psalmi ad Matutinum recitari debeant, duodecim æstivo tempore; quatuordecim mense Septembri, viginti quatuor mense Octobri; viginti septem mense Novembri; a mense Decembri usque ad Pascha, triginta. Quicumque vero minus quam duodecim Psalmos ad Matutinum dixerit, jejunio usque ad vesperam in pane & aqua emendatur. Quam Pœnitentiam subire si contempserit, æque arcto jejunio hebdomada integra macerandus est. *Obligatio majorum Clericorum ad Officii divini recitationem etiam privatim.* Hinc patet obligatos fuisse majores Clericos ad Officium divinum, etiam privatim persolvendum. Recte monet doctissimus *P. le Cointe*, pro his verbis *in diebus festis*, quæ in editis hujus Canonis exemplaribus leguntur, esse restituendum, *in diebus æstivis*: quia de diebus festis quæstio non est, sed de totius anni cursu, qui non integer ordinaretur, si hoc loco de festis diebus ageretur, cum nihil statueretur de tempore æstivo.

Majorum Clericorum cælibatus. *Canon decimusnonus* Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, qui cum uxoribus ante Ordinationem ductis continentiam non servant, a communione per annum suspendit, a Clero in perpetuum removet, solum ipsis inter Lectores in Psallentium Choro locum concedit. Archipresbyterum circa tam sanctæ disciplinæ observantiam non invigilantem ab Episcopo in carcere recludi jubet, & mense integro in pane & aqua jejunare. Ne vero Archipresbyter vicanus, qui & ipse conjugatus est, pravæ de se præbeat suspicionis ansam, jubet ut aliquis Clericorum cum illo semper ambulet, & in eadem cella, in qua ille jacet, lectum habeat pro testimonio.

Canon vigesimus, eos qui sacras Virgines, aut duas continentiam professas rapiunt, aut cum iis nubunt, coercet. Innititur hic Canon Decretis *Innocentii I.* Conciliorum *Milevitani*, *Arelatensis secundi*, & *Epaonensis*, & Legibus Imperatorum, quas laudat. *Canon vigesimusprimus*, adversus incestas conjunctiones multa profert ex veteri Testamento, & ex Legibus Romanis; & confirmat quidquid in Conciliis *Epaonensi*, & *Aurelia-*

relianensi I. super ea re statutum est. *Vigesimussecundus*, animadvertit in eos qui Gentilium more *Kalendas Januarii* colebant; qui in festivitate *Cathedræ S. Petri* feralia sacra faciebant cum Ethnicis; & epulas ad defunctorum sepulchra deferebant, existimantes hujusmodi cibos ab animabus circa tumulos errantibus absumi: in eos denique, qui ad nescio quas petras, aut arbores, aut ad fontes, designata loca Gentilium, res Ecclesiæ rationi minime convenientes agebant: quos a Communione removet. *Vigesimustertius*, non solum *Ambrosianos*, sed & aliorum Auctorum probatos hymnos cani permittit. *Vigesimusquartus*, & *vigesimusquintus*, rerum Ecclesiasticarum pervasores ac retentores feriunt: & sacrilegæ pervasionis reum, post tertiam de restitutione facienda commonitionem, excommunicatione & solemni maledictione percuti decernunt: ita ut universo Clero congregato, in illum *pauperum necatorem* Psalmus centesimus octavus dicatur, *ut veniat super eum maledictio quæ super Judam venit*, & *non solum excommunicatus, sed etiam anathematizatus moriatur*, & *cœlesti gladio feriatur*.

Superstitiones damnatæ.

Bonorum Ecclesiæ pervasores.

Canon vigesimussextus, Judices, aut Potentes, qui pauperes opprimunt, nec ab Episcopo admoniti se emendant, a communione excludit. *Vigesimusseptimus*, præmia pro Clericorum Ordinationibus ab Episcopis exigi vetat, quia id *non solum sacrilegum, sed & hæreticum est*. Simoniace autem Ordinantes, & Ordinatos, ab Ecclesia segregat usque ad Synodum.

Huic Concilio subscripserunt Episcopi novem, ex Provinciis Lugdunensibus secunda, tertia & quarta: quos inter *Eufronius Turonensis*, *Prætextatus Rotomagensis*, *Germanus Parisiensis*, *Domnulus Cœnomanensis*, *Felix Nannetensis*, & *Chaletricus Carnotensis* in Sanctorum numero coluntur.

ARTICULUS XXIV.

De Concilio Lucensi. *

ANno Christi quingentesimo sexagesimo nono, Rex Suevorum *Thedomirus* Lucense Concilium ex Episcopis Gallæciæ Provinciæ in civitatem Lucensem congregavit, in quo ipso postulante, Sedes Lucensis Metropolitica dignitate ornata est, ita ut duæ in Gallæcia Metropoles essent, *Bracara* & *Lucum*; auctusque est Episcopatuum illa in Provincia numerus. Rationem ob quam id necessarium videbatur, suggessit Rex Epistola ad Patres data. *Quia in tota Gallæciæ regione spatiosæ satis Diœceses a paucis Episcopis tenentur, ita ut aliquantæ Ecclesiæ per singulos annos vix possint a suo Episcopo visitari: insuper tantæ Provinciæ unus tantum Metropolitanus est; & de extremis quibusque Parochiis longum est singulis annis ad Concilium convenire.* Martinus Dumiensis, jam Bracarensis Præsul, Capita quædam ex Græcis Synodis compilata, Lucensis Concilii Patribus misit expendenda, & approbanda.

* *Lucum, vulgo Lugo, nunc Episcopalis Sedes sub Archiep. Compostellano.*

Auctus a Synodo Episcopatuum numerus in Gallæcia.

ARTICULUS XXV.

De Concilio Bracarensi II.

COncilium *Bracarense secundum*, anno Christi quingentesimo septuagesimo secundo, ex utraque Gallæciæ Metropoli, Bracarensi nimirum & Lucensi anno secundo Mironis Regis convocatum est, ejusdem Suevorum Regis præcepto, ut patet ex Interlocutione *Martini* Bracarensis Metropolitani, qui Concilio præerat. Sic enim ait: *Inspiratione Dei credimus provenisse, ut per ordinationem Domini gloriosissimi filii nostri Regis, ex utroque Concilio conveniremus in unum*, &c. Præmissa quatuor Synodorum Œcumenicarum mentione, tacito Quintæ Synodi nomine, in Hispaniis nondum receptæ, Canones decem editi sunt. *Primus* & *secundus*, de sacra Episcoporum Visitatione statuunt, ut primum incumbant examini Clericorum, deinde instructioni Christianæ plebis, tum ut *præter honorem Cathedræ suæ, id est, duos solidos*, * a singulis Ecclesiis nihil

D. Braguer.

Synodus Regis Mandato congregata.

Summa Canonum.

* *Duos nummos.*

argenteos Menetæ Gallicæ.

nihil exigant: neque tertiam oblationum partem sibi vendicent, quæ pro luminariis & reparatione Ecclesiarum servanda est. Munera pro ordinationibus sacris, pro Chrismate, pro consecratione Ecclesiarum, pro Baptismo, exigi vetant *Canones tertius, quartus, quintus, & septimus*. Addit *quintus*, non esse dedicandam Ecclesiam absque dote sufficiente, per ordinationem Chartulæ confirmata. *Canon sextus*, quorumdam fundatorum cupiditatem devotionis larva obductam insectatur, qui Ecclesias in agris suis & prædiis ædificabant ea lege, ut mediam oblationum partem perciperent. Statuit Synodus ut nullus Episcopus tam abominabili voto consentiat. *Canon octavus*, eos qui Clericum fornicationis accusant, nec duobus aut tribus testimoniis probant crimen, excommunicatione plectit. *Nonus*, diem proximi Paschatis a Metropolitano promulgari jubet, sub finem Synodi Provincialis, ut ab Episcopis & reliquo Clero in breviculo subnotata, adveniente Nativitatis Dominicæ die, post lectionem Evangelicam nuntietur, ut initium Quadragesimæ nullus ignoret: qua ineunte, vicinæ Ecclesiæ in unum convenientes, per triduum ad Sanctorum Basilicas ritu solemni supplicantes & psallentes procedant: tertia autem die, celebratis hora nona sive decima Missis, præceptum de Quadragesimalis observantia Jejunii promulgetur. *Decimus Canon*, Presbyteros quosdam coercet, qui in Missis pro defunctis, non jejunii, Oblationem consecrabant: eosque depositione plectendos decernit qui in hanc erroris amentiam ex Priscillianæ hæreseos antiquo fœtore afflatam lapsi fuerint.

Dies proximi Paschatis ritu solemni promulgatus.

ARTICULUS XXVI.

De Concilio Matisconensi I.

** Matisco, vulgo Mascon in Burgundia, Sedes Episc. sub Archiep. Lugdunensi. Synodus a Rege convocata.*

PRima Synodus Matisconensis * anno *Guntchramni* Regis vigesimo secundo celebrata est, ut ex MS. Codice Bellovacensi probat doctissimus *P. le Cointe*, *in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*: qui Guntchramni Regis annus incidit in annum Christi quingentesimum octogesimum tertium. Convocata est editionibus ejusdem Christianissimi Regis, ac illius auctoritate, ut ex Præfatione constat: *Cum ex evocatione gloriosissimi Domini Guntchramni Regis, tam pro causis publicis, quam pro necessitatibus pauperum, in urbe Matisconensi nostra mediocritas convenisset*, &c. Canones undeviginti editi sunt, quibus priorum Conciliorum decreta renovantur & confirmantur: de continentia & modestia Clericorum, & de eorum causis. De coercitione Judæorum, qui tum inter Christianos plurimi degebant, ne illis dominari aut insultare sinantur, &c.

Præcipuorum Canonum summa. Clericorum civilis habitus.

Ex his Canonibus quidam præ aliis sunt notandi. *Canon quintus* statuit, *Ut nullus Clericus sagum, aut vestimenta, aut calceamenta sæcularia induere præsumat*; sed quæ *religionem deceant*. Qui vero *cum indecenti veste*, *aut cum armis* inventi fuerint, a seniore ita coercendos, *ut triginta dierum inclusione detenti, aqua tantum & modico pane diebus singulis sustententur*. Ex quibus constat, Clericorum civilem habitum a sæcularium vestibus tunc ex Ecclesiæ disciplina distinctum fuisse.

Canon ireptitius.

Canon sextus, vetat ne *Archiepiscopus sine Pallio Missas dicere præsumat*. Canonem illum in primum Concilium Matisconense ex quopiam recentiore Concilio translatum, non leviter conjicit *P. le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*: tum quia vox, *Archiepiscopus*, nondum sexto sæculo usurpabatur in Galliis ad Metropolitanæ Sedis Episcopum designandum, quod ex ipsius Concilii Matisconensis I. subscriptionibus perspicuum est. Huic enim subscripserunt sex Episcopi Metropolitani, *Lugdunensis*, *Viennensis*, *Senonensis*, *Bituricensis*, *Vesontiensis*, & *Tarentasiensis*], quorum nullus *Archiepiscopum*, omnes Episcopos se scripserunt. Nec in ulla Gallicanarum Synodorum quæ sexto sæculo celebratæ sunt, ullus reperitur Antistes, qui se *Archiepiscopum* dixerit. Nec in Gallicanis Auctoribus illius ætatis, nec in publicis Instrumentis probatæ fidei, vox ista legitur. Denique usus Pallii solis Arelatensibus Episcopis illa ætate concessus erat, ut constat ex Epistolis Romanorum Pontificum ad eosdem Episcopos Arelatenses, puta *Vigilii* ad *Auxanium*, atque *Aurelianum*, & *Pelagii* ad *Sapaudum*. Doctissimus Archipræsul Parisiensis *Petrus de Marca*, *lib. 6. de Concordia Sacerdotis & Imperii*, duplex

Pallii Romani & Gallicani distinctio pure fundamento excogitata.

plex

plex Pallium distinxit, Romanum unum quo solus Arelatensis Episcopus in Galliis; alterum Gallicanum, quo Metropolitani omnes Galliarum utebantur. Hac subtiliter excogitata distinctione, ait statutum esse Canone Matisconensi, ut Archiepiscopi Sacrum facientes Gallicano Pallio uterentur, id est, Pallio quod ab antiquis temporibus Metropolitæ Gallicani gestare consueverant, nec a Romanis Pontificibus postulabant, accipiebantve. Sed hanc distinctionem ceu nullo fultam fundamento alii jure rejiciunt. *Canon septimus*, Clericos, ob quascumque causas, a Judicibus sæcularibus plecti, aut custodiæ mandari vetat, absque *discussione Episcopi*, nisi sit *causa criminalis*, id est, *homicidium*, *furtum*, *maleficium*. Alioquin Judicem a Communione removendum, quamdiu Episcopo visum fuerit. Si Clerici capitalium criminum rei essent, & quæ leges sæculi morte plectunt, poterant sæculares Magistratus ipsos, inconsultis Episcopis apprehendere, in carcerem detrudere, & secundum leges in illos animadvertere. *Clericorum causæ criminales, a quibus judicatæ.*

Canon octavus statuit, *Ut nullus Clericus ad Judicem sæcularem quemcumque alium Fratrem de Clericis accusare, aut ad causam dicendam trahere quocumque modo præsumat, sed omne negotium Clericorum, aut in Episcopi sui, aut in Presbyterorum, vel Archidiaconi præsentia finiatur. Quod si quicumque Clericus hoc implere distulerit, si junior fuerit, uno minus de quadraginta ictus accipiat.* (Id est legitimam disciplinam quam excedere non licebat) *sin certe honoratior* (id est, a Subdiaconatu & supra) triginta dierum conclusione mulctetur. *Pœna Clericorum Clericos ad sæcularia tribunalia trahentium.*

Canon nonus, statuit ut a festo Sancti Martini, usque ad Natale Domini, *secunda*, *quarta*, *& sexta sabbati*, id est, diebus Lunæ, Mercurii, & Veneris, *jejunetur*: utque *Quadragesimali ordine* celebrentur Sacrificia, id est, hora Vespertina. Demum, ut his diebus legantur Canones, ne quis se per ignorantiam deliquisse causetur. De solis Clericis intelligendus est hic Canon, quorum plura fuisse jejunia quam Laicorum, ex Ecclesiæ Gallicanæ disciplina, compertum est. *Specialia Clericorum jejunia.*

Canon decimus, Episcopis adhærere Clericos jubet, & cum illis dies festos celebrare; contumaces aut per cujuscumque patrocinium se ab illorum obedientia subducentes, deponendos edicit.

Duodecimus, Moniales, & sacras Virgines, *conjugia* (sive potius *stupra*) ineuntes, cum procis, ad exitum usque Communione privat, seu *voluntarie*, seu *parentibus suis rogantibus*, *Religionem professæ*, *aut benedictionem fuerint consecutæ*.

Decimusseptimus, a Communione removet usque ad exitum, qui ad falsum testimonium, aut perjurium alios induxerint: falsos testes & perjuros ipsos ultra hanc pœnam ab omni testimonio prohibendos declarat, & infamia notandos. Intelligendus est hic Canon de iis qui in publico judicio falsi testimonii aut perjurii convicti fuerint. *Decimus octavus*, accusatores innocentium, calumniæ convictos deponit, si honoratiores Clerici sint: excommunicat donec publica pœnitentia satisfecerint, si Laici. Clericos inferiores Subdiaconis, eidem obnoxios fuisse censuræ, ac Laicos, si criminis istius rei essent, patet, cum illorum pœnam a Clericorum pœna non distinguat, sed honoratiores tantum Clericos a Laicorum sorte hac in causa excipiat.

Canon postremus, Agnetem Monacham coercet, quæ cum e Monasterii septis ante annos aliquot fugisset, ac in illud esset revocata, *agellos*, *vel quascumque res ad se pertinentes*, viris potentibus donare velle dicebatur, ut eorum patrocinio e claustro se subtraheret, *& sæculi voluptatibus clandestina vel singulari habitatione vacaret*. Statuunt autem Patres, ut *Agnes* ipsa, vel quæcumque alia Monialis, si facinus hujusmodi commiserint, a communione removeantur. Et pari anathemate feriantur illi quibus res suas dederint ad fugam ipsarum ex Monasterio juvandam, donec pœnitentiam egerint, & res ipsas restituerint iis a quibus illas acceperant. *Monialium donationes irritæ.*

Huic Synodo subscripserunt Episcopi ex variis Provinciis viginti unus, quorum septem sanctitate conspicui fuere, scilicet *Syagrius Augustodunensis*, *Aunacharius Autisiodorensis*, *Priscus Lugdunensis*, *Evantius Viennensis*, *Agricola Nivernensis*, *Artemius Senonensis*, *& Flavius Cabilonensis*.

SCHO-

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 292. Edit. primæ Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant: *Magistratus sæcularis propter aliqua delicta inconsulto Episcopo Clericos comprehendere potest.*

R. Quamvis hi sint Gallicanæ Jurisprudentiæ Mores, hæc tamen propositio non est mea, nec expono quid in causis criminalibus Clericorum possit hodie, vel non possit sæcularis Magistratus, quid in communibus delictis, quid in criminibus privilegiatis, sed quid decreverit Concilium Matisconense I. cujus ibi Canones summatim recenseo. *Canon septimus*, (ajebam) *Clericos ob quascumque causas a Judicibus sæcularibus plecti, aut custodiæ mandari vetat*, absque Discussione Episcopi, *nisi sit* causa Criminalis, *id est*, Homicidium, Furtum, Maleficium. *Alioquin Judicem a Communione removendum, quandiu Episcopo visum fuerit. Si Clerici capitalium criminum rei essent, & quæ Leges sæculi morte plectunt, poterant sæculares Magistratus ipsos, inconsultis Episcopis, apprehendere, & in carcerem detrudere, secundum Leges in illos animadvertere.* Dixi, *poterant sæculares Magistratus*, &c. Indiculi Censorii Auctores, interpolata propositione mea affingunt mihi quod scripserim *potest sæcularis Magistratus*, &c. Cæterum an Canonis Matisconensis sensum assecutus sim & expresserim, verborum meorum collatio cum ipsius Canonis verbis ostendet. En Canonis verba: *Ut nullus Clericus de qualibet causa extra discussionem Episcopi sui a sæculari Judicio injuriam patiatur, alias custodiæ deputetur. Quod si quicumque Judex cujuscumque Clericum, absque causa criminali, id est, homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere fortasse præsumpserit, quamdiu Episcopo loci illius visum fuerit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur.*

Nota.

CUm Clericorum immunitatem quoad delicta profana ab Ecclesiæ legibus exordium traxisse crediderim, nil mirum si diversis in locis, diversisque temporibus non eadem fuerit hujus immunitatis disciplina; & ita quandoque non vetitum, ut quædam Clericorum crimina a sæculari judice plecterentur. Ita Concilium Matisconense Clericos homicidas, &c. voluit extra Ecclesiæ forum reatus sui pœnas reportare. Sicut autem ab aliis cognoscendis Clericorum delictis voluit judices sæculares abstinere, ita mandare potuisset, ne in Clericos homicidas, &c. animadverterent, si tunc expediens judicasset.

ARTICULUS XXVII.

De Concilio Lugdunensi II.

EOdem anno *Lugdunense Concilium* celebratum est, sed ante Matisconense I. Si quidem illud Kalendis Novembris, hoc vero mense Majo celebratum notatur. In eo sex Canones conditi sunt, quibus ea renovantur quæ de mulieribus extraneis a Clericorum societate repellendis; de puellis Deo devotis quæ a Monasterio recedunt; & de incestis conjunctionibus, prisca statuta Canonum sanxere, Canones etiam decernentes ne Episcopus *Natale Domini, aut Pascha*, extra Ecclesiam suam celebret, renovantur. Excipiuntur infirmitate, aut Regiis mandatis præpediti. Denique decernitur ut Episcopus suæ civitatis leprosis alimenta sufficientia, & vestimenta necessaria subministret, ut illis per alias civitates vagandi licentia denegetur. His Decretis octo subscripserunt Episcopi, & Episcoporum Missi duodecim.

ARTICULUS XXVIII.

De Concilio Matisconensi II.

ANno Christi quingentesimo octogesimo quinto, Synodus *Matisconem* congregata est, jussu Gunthramni Regis, ut testatur *Gregorius Turonensis*, *libro* 8. *capite vigesimo*. Ea in Synodo Faustianus, qui ex jussu *Gundobaldi* Comitis, hostis *Gunthramni*, Aquensis Episcopus ordinatus fuerat, ea conditione exauctoratus est, ut eum *Bertchramnus* & *Orestes*, sive *Palladius*, qui eum consecraverant, vicibus pascerent, centenosque ipsi aureos annis singulis largirentur. *Nicetius* in ejus locum ordinatus est Episcopus. In eadem Synodo excommunicatus est *Ursicinus* Cadurcensis Antistes, propria confessione convictus, quod *Gundobaldum* hostem Regis & Patriæ excepisset. Quæ tamen excommunicatio minus proprie sumenda est, siquidem ipsi jus communicandi ac sedendi cum Episcopis, necnon administrandi res Ecclesiæ suæ relictum est: sola Missarum celebratio, Clericorum Ordinatio, Chrismatis & Ecclesiarum consecratio, Eulogiarum distributio vetita fuit ad triennium, quo Pœnitentiam agens, neque capillum, neque barbam tonderet, vinoque & carnibus abstineret. In eadem Synodo quidam Episcopus, qui mulierem non posse hominem vocari contendebat, a Patribus dedoctus est. Hæc refert *Gregorius Turonensis*. Viginti Canones edidere Concilii Matisconensis Secundi Patres.

** Error Episcopi, qui mulierem non posse hominem vocari contendebat emendatus.*

Primus diei Dominicæ cultum restituit his verbis: *Custodite diem Dominicam, quæ nos denuo peperit, & a peccatis omnibus liberavit. Nullus vestrum litium fomitibus vacet, nullus causarum actiones exerceat, nemo sibi talem necessitatem exhibeat, quæ jugum cervicibus juvencorum imponere cogat. Estote omnes in Hymnis & laudibus Dei animo corporeque intenti. Si quis proximam habet Ecclesiam properet ad eamdem, & ibi Dominico die semetipsum precibus lachrymisque conficiat. Sint oculi manusque vestræ toto illo die ad Deum expansæ*, &c. Violantes autem Dominicam diem his pœnis emendandos decernit: *Si Causidicus fuerit, irreparabiliter causam amittet; si rusticus aut servus gravioribus fustium ictibus verberabitur; si Clericus aut Monachus, mensibus sex a consortio suspendetur fratrum*. Noctem denique ipsam sacris vigiliis statuit transigendam. *Canon secundus*, Pascha per sex dies festos celebrari statuit, quibus ab omni opere servili cessent Fideles, quotidianis sacrificiis intersint, Deum vespere, mane & meridie laudent. *Canon tertius*, legitimum solemnis Baptismi diem solum Pascha statuit, nec infantes ipsos in aliis solemnitatibus ad Baptismum offerri sinit, nisi infirmitas nimia aut dies extremus ipsos quavis alia die baptizare compellat. Hoc Canone abrogata est in Francia consuetudo baptizandi in die Natali Christi & S. Joannis Baptistæ, necnon in festis Martyrum, atque etiam in die Pentecostes: sed post breve tempus rursus in Ecclesia Gallicana antiquissimus usus invaluit, ut non tantum Pascha, sed etiam Pentecoste, legitimum Baptismi solemnis tempus esset. Ex hoc Canone colligitur, non admissos fuisse ad Clerum, qui Baptismum extra diem legitimum susceperant, quamcumque excusationem prætenderent. Jubet enim infantes baptizari legitima die, *Quo possint & honoribus, si vita comes fuerit, Sacerdotalibus fungi, & singularis celebrationis solemnitate frui*.

Summa Canonum.

Religiosa Dominicæ diei observantia.

Solemnis Baptismi tempus.

Canon quartus, Oblationes omnibus Dominicis diebus ab omnibus viris & mulieribus fieri præcipit, *Ut per has immolationes & peccatorum suorum fascibus careant, & cum Abel, vel cæteris juste offerentibus promereantur esse consortes*. Inobedientes vero anathemate percellit. *Quintus*, Laicos decimas Ecclesiæ non solventes a communione removet. *Sextus*, Missam nonnisi a jejunis celebrari statuit, & Eucharistiæ reliquias infantibus jejunis, intinctas vino, distribui. *Septimus*, libertorum causas, qui in Ecclesia manumissi fuerant, ab Episcopo judicari decernit, aut ab eo cui illarum commiserit judicium. *Octavus*, est de reis ab Ecclesia, in quam confugerint, non extrahendis. *Nonus*, anathemate ferit Judices sæculares, qui Episcopos de Ecclesia violenter abstractos, ergastulis publicis addixerint: & omnes illorum causas ad Metropolitanum, vel ad

Oblationes diebus Dominicis ab omnibus faciendæ.

Eucharistiæ reliquiæ infantibus distributæ.

Clericorum immunitas.

ad Synodum deferri jubet. *Decimus*, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos ex Ecclesia trahi, aut vim ipsis inferri pariter vetat: eorum causas a proprio Episcopo discuti & judicari jubens. *Undecimus*, hospitalitatem omnibus Fidelibus commendat, cujus exemplum date tenentur Episcopi. *Duodecimus*, Viduarum & pupillorum causas a sæcularibus Magistratibus judicari vetat, nisi sedente cum ipsis Episcopo, vel Archidiacono, aut Presbytero ab ipsis destinato: quia Episcopus hujusmodi personarum protector est. Judicem vero, aut actorem eis injuriam aliquam inferentes, aut Concilii Decreto non obtemperantes, a communione suspendit. Vides quam ampla esset Episcoporum jurisdictio, quanta Tribunalis Ecclesiastici reverentia, quot causæ ad illud deferrentur, ex Regum utique Christianissimorum concessione; causæ Clericorum, viduarum, pupillorum, & libertorum.

Episcopalis Jurisdictionis amplitudo.

Canon decimustertius, a domo Episcopali canes quoslibet procul arcet, cujus aditus omnibus patere debet hospitibus & miseris; & quæ hymnis, non latratibus, operibus bonis, non morsibus venenosis custodienda est. *Decimusquartus*, anathemate ferit Potentes, qui res alienas invadunt. *Decimusquintus*, de honore Clericis exhibendo statuit, ut si sæcularis Clericum obvium habuerit, & ambo equitent, illum honorifice salutet: Si vero Clericus pedes iter agat, & sæcularis vehatur equo, ad terram hic prosiliat, honorem Clerico exhibiturus. *Qui vero hæc, quæ Spiritu Sancto dictante sancita sunt, transgredi voluerit, ab Ecclesia, quam in suis ministris dehonorat, quamdiu Episcopus voluerit, suspendatur.*

Ædes Episcopales omnibus patere debent hospitibus & miseris.

Honor Clericis a Laicis exhibendus.

Decimussextus, Matrimonium a Clericorum viduis contractum, irritum declarat. *Decimusseptimus*, prohibet cadaveribus nondum consumptis alia superimponi: aut aliena sepulturæ jura usurpari, sive mortuorum corpora inferri in religiosa loca aliis adsuam aut suorum sepulturam ab Ecclesia concessa, sine voluntate Domini sepulchrorum. Quod si factum fuerit, corpora superimposita, secundum leges exhumari statuit.

Canon decimusoctavus, incestas conjunctiones execratur. *Decimusnonus*, Clericos examinationis, aut supplicii reorum spectatores esse vetat, sub pœna depositionis. *Vigesimus*, Concilium Nationale tertio quoque anno decernit celebrandum, a quo si quis Episcoporum abfuerit absque legitima causa, a communione fraterna suspenditur usque ad Concilium universale, id est, ex universa Francia convocandum. Congregandi autem Concilii Nationalis ex ditionibus *Gunthramni* Regis, id est, ex Burgundiæ Regno, cujus Sedes erat Aurelianum, solicitudinem Episcopo Lugdunensi Patres imposuerunt: Locum vero Synodi a Rege designandum agnovere. *Et hoc adimplere solicitudinis sit Metropolitani Lugdunensis Episcopi, una cum dispositione magnifici Principis nostri, prius definientis locum mediterraneum,* * *ad quem omnes Episcopi sine labore alacres congregentur.*

Clericos reorum suppliciis spectaculi causa adesse nefas.

Id est, in ditionum suarum meditullio.

Synodo Matisconensi secundæ subscripserunt Episcopi quadraginta tres, item Missi Episcoporum viginti, & tres insuper Episcopi qui Sedes non habebant. Ex Episcopis qui interfuerunt, quindecim in numero Sanctorum habentur, scilicet *Priscus Lugdunensis, Evantius Viennensis, Prætextatus Rotomagensis, Artenius Senonensis, Syagrius Augustodunensis, Aunacharius Altisiodorensis, Palladius Santonensis, Agricola Nivernensis, Flavius Cabilonensis, Aredius Vappicensis, Sulpitius Bituricensis, Veranus Cabellicensis,* * *Theodorus Massiliensis, Ferreolus Lemovicensis, & Marius Aventicensis.* *

* De Cavillon.
*D'Avanches.

ARTICULUS XXIX.

De Concilio Autisiodorensi.

* *Antisiodorum, vulgo* Auxerre, *urbs Burgundiæ, Sedes Episc. sub Arch. Senonensi.*

PAulo post Concilia Matisconensia, ut videtur *Patri le Cointe*, in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, *Aunacharius* Autisiodorensis Episcopus Synodum cum Abbatibus & Presbyteris suæ diœceseos celebravit, in qua editi sunt Canones quadraginta quinque. Horum plerique decreta Synodorum præcedentium, præcipue Matisconensium renovant. Nonnulli rituum ethnicorum, ac superstitionum paganarum observantiam Christianis vetant, scilicet Kalendis Januariis *vetula* * *aut cervolo* facere, id est assumptis ferarum ac pecudum formis huc & illuc petulantius discursitare. (*Canone* 1.) Item

Canones contraria superstitionum

vigi-

vigilias in Festivitatibus Sanctorum in domibus propriis facere, cum quadam superstitione proculdubio admixtas: *Inter sentes, aut ad arbores sacrivos*, vel ad fontes, vota exsolvere. Per sentes intellige lapides terminales, qui non raro in sentibus delitescunt, & ab Ethnicis olim sub Dei *Termini* nomine colebantur: *Sacrivos*, id est, consecratos, vel Diis dedicatos. Prohibent etiam *ne sculptilia* aut pede, aut homine ligneo fiant. Id est, ne Christiani statuas in biviis more Paganorum erigant. (*Canone 3.*)

generа.

** Vetula; prisco more sumptum pro vitula.*

Legit Sirmondus, homine lineo: P. le Cointe, homine ligneo.

Cavent præterea ne sortilegos, augures, caragios, * Christiani consulant, nec respiciant ad sortes quas Sanctorum vocant, vel de ligno, aut de pane factas. (*Canone 4.*) De his superstitionum speciebus S. Eligius ita loquitur apud Audoenum, in ejus Vita: *Fontes vel arbores, quas sacrivos vocant, succidite. Pedum similitudines, quas per bivia ponunt, fieri vetate, & ubi inveneritis, igni cremate ... Non caragios, non divinos, non sortilegos, non præcantores, nec pro ulla causa vel infirmitate eos consulere vel interrogare præsumatis.* Prohibet etiam Autissiodorensis Synodus vigilias quæ in honorem S. Martini observabantur. Non loquitur de Vigiliis ritu Christiano in Ecclesia factis, sed de vigiliis quæ in privatis domibus fiebant, non absque admixta superstitione. (*Canon 5.*)

** Caragii; id est, magi promittentes explere quæ non possunt.*

Diœcesanæ Synodi celebrandæ.

De Synodo Diœcesana statuit *Canon septimus*, ut medio Majo omnes Presbyteri ad Synodum in civitatem veniant; & Kalendis Novembris omnes Abbates. *Canon decimus*, de celebratione Missarum edicit, ne in uno altari duæ Missæ una die dicantur; aut Presbyter Sacrum faciat in altari, ubi celebraverit Episcopus. *Canon decimusnonus*, non solum a Presbyteris jejunis Missas celebrari jubet, quod sanxerat Synodus Matisconensis Secunda, sed etiam Diaconos & Subdiaconos jejunos ministrare, nec in Ecclesia stare, dum Missæ celebrantur. Diacono & Subdiacono id præceptum ob reverentiam Sacrificii cui ministrabant, & ob Communionem quam prætermittere Ministros Sacrificii nefas erat. *Canon vigesimustertius*, viduas Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum, post eorum obitum nubere vetat: quarum matrimonia irrita declaraverat Synodus Matisconensis Secunda, *Canone 16.* quo vix ullum est illustrius argumentum, quo probetur Ecclesiam proprio jure & auctoritate impedimenta dirimentia matrimonio apposuisse.

Diaconum & Subdiaconum jejunos Altari ministrare decet.

Ecclesia proprio jure impedimenta Matrimonii constituit.

In eorum Concilio quædam statuuntur de Abbatibus & Monachis. Abbas qui Monachos adulterii, furti, aut proprietatis reos vel per se non emendaverit, vel ad Episcopum aut Archidiaconum non detulerit, ad Pœnitentiam agendam in aliud Monasterium retrudendus est. Liberum erat Abbati Monachum in crimen lapsum vel per se emendare, secundum Canones & Monasticam disciplinam, vel ejus crimen Episcopo aut Archidiacono denuntiare, qui pœnas in illum Canonicas decernebant. Si utrumque neglexisset Abbas, pœnis ipse obnoxius fiebat, ad quas subeundas in alio Monasterio recludebatur. Abbatibus etiam & Monachis prohibetur, ne nuptiis intersint, aut filios de Baptismo suscipiant. (*Canone 23. 24. & 25.*)

Pœna Abbatum Monachos proprietatis aut aliorum criminum reos non emendantium, vel non denuntiantium Episcopo.

De fœminis ad Eucharistiam accedentibus statuit hæc Synodus, ut *nuda manu* Eucharistiam non accipiant, nec Pallam Dominicam contrectent, sed *Dominicale* suum habeant, quando communicare volunt. (*Canonibus 36. 37. & 42.*) *Dominicalis* nomine vulgo intelligunt Auctores mundissimum linteolum, quo mulieres Eucharistiam excipiebant. Scilicet viri nuda manu: mulieres subjecto linteolo Christi corpus accipiebant, deinde ori admovebant. Favet huic interpretationi Auctor antiquus *Sermonis 252. de Tempore* inter Augustinianos, dicens: *Omnes viri, quando communicare desiderant, lavent manus, & omnes mulieres nitida exhibeant linteamina, ubi Christi Corpus accipiant..... Mulieres quomodo nitidum exhibent linteolum, ubi Corpus Christi accipiant, sic corpus castum, & cor mundum exhibeant.* Ita *Baronius*, *Binius*, doctissimus Cardinalis *Bona* lib. 3. Rerum Liturgicarum cap. 17. *P. le Cointe* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, *Dominicale* interpretantur. At *Stephanus Baluzius in Notis ad Gratianum, Causa 33. Quæst. 5. C. Mulier*, censet Dominicale genus quoddam fuisse velaminis, sine quo non licebat fœminis ad Sacram Communionem accedere. Canonem enim Autissiodorensem in veteri Codice sic legi observat: *Si mulier communicans Dominicale suum super caput non habuerit, usque ad alium diem Dominicum non communicet.*

Dominicalis nomine quid intelligendum.

Canon quadragesimusprimus, Presbyteris & Diaconis vetat ne quemquam inscribant sive accusent: sed si causam habuerint, aut fratrem, aut quemcumque sæcularem rogent ut vice ipsorum agat. *Canon quadragesimusquartus*, sæculares qui Archipresbyteri sui institutionem aut admonitionem humiliter non audierint, & ipsi non paruerint, a Communione removet, mulctaque damnat, quam Rex *Gunthramnus* decreverat. Munus erat Archipresbyteri Canonum observantiam curare in pagis, invigilare vice Episcopi tam super Clerum, quam super plebem Christianam; transgressores Canonum ad Antistitem deferre; viduas, pupillos, pauperes a Potentum oppressionibus tueri, peccatores admonere, docere, corripere. Quandoque Laici contumaces Archipresbyterorum monita spernebant. Unde opus fuit ut Ecclesia in illos animadverteret excommunicatione, & Rex Christianissimus eos indicta mulcta ad parendum Archipresbyteris compelleret. Concilio Autisiodorensi, præter *Aunacharium* Episcopum, subscripserunt Abbates septem, Presbyteri triginta tres, Diaconi Presbyterorum vice quatuor.

Archipresbyteri munus.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum pag. 302. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam appingunt: *Pag. 237. 260. 302. sibi contradicit Alexander, dicendo, Reges non posse ponere impedimenta Matrimonio.*

R. De hac quæstione non ago pag. 237. Epaonensis Concilii Canones recenseo. Canone trigesimo consanguinitatem & affinitatem certis in gradibus Matrimonium dirimere declaratur. Nulla ibi Regum mentio. Immo hinc probatur Ecclesiæ auctoritas ad statuendum impedimenta dirimentia Matrimonium: quod fidei dogma est a me propugnatum. Pag. 260. recenseo Canones Concilii Aurelianensis III. Ad Canonem decimum observo, Ecclesiam dispensatione sua Matrimonia contra Canones contracta rata fecisse, contrahenda vero contra Canones irrita declarasse. *Unde probatur evidenter* (inquiebam) *jus apponendi impedimenta dirimentia Matrimonio ut Sacramentum est*, Ecclesiæ soli *convenire*, non Principibus, *ut Launojus contendit*. Pugnantia non loquor, siquidem nullibi scripsi, neque umquam sensi Reges apponere posse impedimenta Matrimonio ut Sacramentum est, aut contractus ad Sacramenti dignitatem evectus: Immo censui semper illam propositionem erroneam esse & damnandam. Pag. denique 302. Concilii Autisiodorensis Canones recenseo. *Canon vigesimustertius* (inquiebam) *Viduas Presbyterorum, Diaconorum & Subdiaconorum, post eorum obitum nubere vetat. Quo vix ullum est illustrius argumentum quo probetur Ecclesiam proprio jure & auctoritate Impedimenta dirimentia Matrimonio apposuisse*. Dogma Catholicum istud, est quod credidi semper & docui.

ARTICULUS XXX.

De Concilio Toletano III.

CUM *Reccaredus* Rex Gothorum, & Hispaniæ ad Fidem Catholicam cum suis Gothis ejurata hæresi Ariana conversus esset, Nationalem Synodum ex Episcopis Hispaniæ, & Galliæ Narbonensis, quæ ejus regno continebatur, saltem *Septimania*, congregavit *Toletum*, anno quingentesimo octogesimo nono, octavo Iduum Majarum, cum ad fidei solemnem Professionem coram Patribus edendam, tum ad Ecclesiasticæ reparationem disciplinæ. Convocatam esse a Rege hanc Synodum, Acta testantur. *Cum*, inquiunt, *pro fidei suæ sinceritate idem gloriosissimus Princeps omnes regiminis sui Pontifices in unum convenire mandasset, &c.* Et ex verbis Regis ibidem. *Non incognitum esse reor vobis, Reverendissimi Sacerdotes, quod propter instaurandam disciplinæ Ecclesiasticæ formam ad nostræ vos Serenitatis præsentiam devocaverim*. Et ex Edicto ejusdem, quo Synodum confirmavit: *Universorum*, inquit, *sub Regni nostri potestate consistentium amatores nos suos divina faciens Veritas, nostris principaliter sensibus instaurandæ fidei, ac disciplinæ Ecclesiasticæ, Episcopos omnes Hispaniæ nostro præsentandos Culmini juberemus*.

Synodus a Rege convocata.

Primo suscepit Synodus Professionem Fidei, quam *Reccaredus* Rex obtulit: cui Symbola Nicænum & Constantinopolitanum subjuncta erant, necnon Definitio Concilii Chalcedonensis, quibus Rex cum Badda Regina uxore sua subscripsit. Deinde a Gothorum Episcopis, Presbyteris, & Proceribus Professio fidei edita est, postulante Synodo, Anathematismis comprehensa viginti tribus. In his tertius observatione singulari dignus est, in quo Processio Spiritus Sancti a Patre & Filio ut fidei dogma asseritur his verbis: *Quicumque Spiritum Sanctum non credit, aut non crediderit a Patre & Filio procedere; eumque non dixerit coeternum esse Patri & Filio, & coæqualem, anathema sit.* Observatione dignus est & decimus sextus, quo famosus quidam in Romanam Ecclesiam Libellus a Gothis editus, ab iisdem damnatus est, & reprobata etiam est Glorificationis formula ab iisdem hæretico ingenio instituta. *Quicunque*, inquiunt, *Libellum detestabilem duodecimo anno Leovigildi Regis a nobis editum, in quo continetur Romanorum ad Arianam hæresim traductio, in quo Gloria Patri per Filium, & in Spiritu Sancto, male a nobis instituta contietur; hunc Libellum si quis pro vero habuerit, anathema sit in æternum.* In aliis anathematismis expressa habetur Arianæ hæreseos damnatio, & omnium Conciliorum eam foventium, nominatim Concilii Ariminensis: & Confessio fidei quatuor Synodorum Œcumenicarum, Nicenæ, Costantinopolitanæ Primæ, Ephesinæ, & Chalcedonensis.

Processio Spiritus Sancti a Patre & Filio, ut fidei dogma asseritur.

Famosus in Romanam Eccl. libellus damnatur.

Post hæc, Ecclesiasticæ Disciplinæ restaurationi consuluerunt Patres editis Canonibus viginti tribus. *Primus*, Conciliorum omnium statuta, & Synodicas Sanctorum Præsulum Romanorum Epistolas observari jubet, & ab honoribus Ecclesiasticis arcet indignos: & omnes quos Canones rejiciunt. *Secundus*, postulante piissimo Rege Reccaredo statuit, *Ut per omnes Ecclesias Hispaniæ, vel Galliæ* (Narbonensis cujus pars Gothis Regibus parebat) *secundum formam Orientalium Ecclesiarum, Concilii Constantinopolitani Symbolum fidei recitetur; ut priusquam Dominica dicatur Oratio, voce clara a populo decantetur: quo & fides vera manifestum testimonium habeat, & ad Christi Corpus & Sanguinem prælibandum pectora populorum fide purificata accedant.* Timotheus Patriarcha Costantinopolitanus anno 510. instituerat ut Symbolum fidei per singulas Synaxes diceretur, cum antea semel tantum in anno diceretur in magno die Parasceves, cum Episcopus Catechumenos instruebat: ut testatur *Theodorus Lector libro 2. Collectaneorum*. Hunc morem Hispani primi inter Latinos receperunt in Synodo Toletana III. Illud autem cantabant post Consecrationem, & ante Orationem Dominicam, qui ritus adhuc permanet in Missali Mozarabico. Hinc morem illum in Hispania derivatum putat Mariana, qui ad nostram ætatem retentus est, ne ad Sacram Communionem quisquam admittatur, priusquam Christiani Symboli partes omnes, præeunte Sacerdote, pronuntiaverit.

Summa Canonum.

Symboli in Missa cantandi Ritus ab Ecclesia Hispaniensi in Occidente primum receptus.

Canon tertius, res Ecclesiæ alienare Episcopis vetat. Si quid Monasteriis vel Ecclesiis in sua Diœcesi positis dederint, absque gravi Ecclesiæ Matricis incommodo, ratum habet. *Canon quartus*, permittit Episcopis, ut aliquam e suis Ecclesiis Parochialibus Monasterium faciant, de consensu Concilii sui, ut in ea Monachorum Congregatio regulariter vivat, & ut de rebus Ecclesię aliquid ad eorum sustentationem donet. *Rei enim bonæ statuendæ*, inquiunt Patres, *Sanctum Concilium dat assensum*.

Quintus Canon statuit, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi ex hæresi venientes, ab uxoribus se contineant, nec sub uno conclavi cum eis maneant. Qui vero semper in Clero Catholicæ Ecclesiæ militarunt, si in suas cellulas mulieres, quarum familiaritas infamem gignere suspicionem potest, introduxerint, secundum Canones plectantur; mulieres vero ipsæ venundentur ab Episcopis, & pretium ipsarum pauperibus erogetur. *Canon sextus* libertos ab Episcopis vel ab aliis factos, & Ecclesiæ commendatos, libertate frui, & Episcopali patrocinio regi decernit; idque postulandum a Principe. *Septimus* statuit, ut in omni Sacerdotali convivio lectio Scripturarum divinarum misceatur. *Octavus*, prohibet ne Clericos *ex familia fisci*, id est, qui ex familiis fisco Principis addictis orti sunt, & qui Ecclesiæ donati sunt a Principe, aliquis repetat, sed Ecclesiæ ministerio semper alligati maneant. Editus est hic Canon ineunte & consentiente *Reccaredo* Rege. *Nonus*, Ecclesias quondam ab Arianis occupatas, nunc Religio-

Sacrorum Ministrorum cœlibatus

Scripturarum lectio in Mensa Sacerdotum.

ligioni Catholicæ addictas, Episcopis vendicat, in quorum Diœcesibus constructæ sunt. *Decimus*, libertati viduarum continentiam secundis nuptiis anteponentium, & virginum respuentium nuptias, vult consultum, cavetque ne ab ullo cogantur ad matrimonium ineundum *citra voluntatem parentum, vel suam. Qui vero propositum castitatis viduæ vel virginis impedierit*, a communione rejicitur.

Pœnitentię disciplina. Pęna Clericorum Clericos ad publica judicia pertrahentium. Jurisdictionis Ecclesiasticæ & Civilis fines Utriusque potestatis in disciplina bonum consensus.

Canon undecimus, peccatores coercet, qui quotiescumque peccare libuerit, toties a Presbytero se reconciliari expostulant; & *secundum formam Canonum antiquorum* dari pœnitentia decernit. *Duodecimus*, viro Penitentiam postulanti non esse dandam, nisi prius tonso; mulieri vero nisi mutaverit habitum; ut solemnis Pœnitentiæ professio eos a relapsu prohibeat.

Decimustertius, animadvertit in Clericos, qui neglecto Episcopo suo Conclericis ad publica Judicia pertrahunt, statuitque, ut *qui hoc facere præsumpserit, & causam perdat, & a Communione efficiatur extraneus*. Quibus quidem verbis, *Et causam perdat*, rescinditur Sententia in Clericorum causis, etiam civilibus & profanis, a Judicibus lata; sed rescinditur non tam auctoritate Concilii, quam Reccaredi Regis, qui Concilii Decreta rata esse jussit, dato eam ob rem Edicto. Nam ubi Ecclesia, civilisque Potestas consentiunt, adeo alterna sive mutua auctoritate niti solent, ut videatur Ecclesia verbis tenus in Civilem jurisdictionem excurrere: & Politica potestas sancire ejusmodi leges quæ sint Ecclesiasticæ Jurisdictionis: neutra quidem auctoritate propria, sed certa de voluntate & ratihabitione sociæ Potestatis. Ita *Reccaredus* Rex in confirmatione Concilii Toletani III. sancit ut *Si quis Concilii observator esse noluerit, superba fronte Majorum statutis repugnans, si Episcopus, Presbyter, Diaconus aut Clericus fuerit, ab omni Concilio excommunicatione subjaceat*. Neque tamen inde colligi potest excommunicationis ferendæ auctoritatem penes Regem fuisse. Id namque edixit Catholicus Princeps de voluntate Patrum certus, nec tam ipse constituens quam promulgans quid edici vellet Ecclesia. Ita cum Toletani Patres decernunt, Clericos, qui sæcularium Judicum tribunalia adierint, causa casuros, id decernunt consentiente & annuente Rege, qui Concilio aderat, non propria tantum auctoritate.

Ecclesiastica & Civilis potestas mutuam sibi præstant operam ad extirpanda crimina.

Canon decimusquartus Judæis prohibet habere uxores, concubinas, vel mancipia Christiana, aut Officia publica gerere. *Decimusquintus* statuit, ut si qui ex servis fiscalibus, id est, qui Regio fisco procurando sunt addicti, Ecclesias construxerint, easque dotaverint, Episcopus id auctoritate Regia confirmari curet. *Decimussextus* decernit cum consensu Regis, ut per Hispaniam & Galliam Narbonensem Sacerdotes locorum una cum judicibus in Idololatriæ sacrilegia, quæ per illas regiones inoleverant, studiose inquirant & exterminare satagant, coerceantque hujus criminis reos. Quod si neglexerint, excommunicationem ipsis comminatur. Dominos vero qui hoc malum a possessione sua, vel familia extirpare neglexerint, ab Episcopo excommunicari jubet. *Canon decimusseptimus* Regis pariter auctoritate decernit, ut Sacerdotes Hispaniarum cum judicibus inquirant in parentes, qui filios proprios necant, vel conceptos fœtus excutiunt ne numerum augeant filiorum: qui non parricidii tantum sed & fornicationis quodammodo rei sunt, quia explendæ libidinis, non suscipiendæ prolis causa se conjunctos fuisse probant. Jubet, inquam, Synodus ut Sacerdotes locorum cum judicibus in hujus sceleris reos inquirant & sine capitali vindicta, acriori disciplina prohibeant.

Sæculares Judices ab Episcopis discant qua ratione in Munere suo se gerere debeant. Episcopi in Hispania invigilant super Laicos Magistratus, ex Regis Mandato.

Canon decimusoctavus Concilia Provincialia semel quotannis celebrari jubet, dispensans de priorum canonum statutis, quæ bis in anno illa congregari præcipiunt. Ratio dispensationis est paupertas Ecclesiarum Hispaniæ, & itineris longitudo, propter earum distantiam. Conciliis autem hujusmodi adesse jubet, ex decreto Regis, Judices locorum, & Actores fiscalium patrimoniorum; *Ut dicant quam pie & juste cum populis agere debeant*, ne ipsos angariis, aut immodicis exactionibus gravent. Invigilare etiam & prospicere præcipit Episcopos, *secundum Regiam admonitionem, qualiter Judices cum populis agant; ita ut ipsos præmonitos corrigant; aut de insolentiis eorum* ad Principem referant. *Quod si correptos emendare nequiverint, & ab Ecclesia, & a Communione suspendant*.

Canon

Canon decimusnonus decernit ut dos Ecclesiæ ad Episcopi ordinationem pertineat; *Canon vigesimus* vetat ne Episcopi insolitis exactionibus Presbyteros, aut Diaconos suos fatigent: Clericos tam locales, quam Diœcesanos, id est, tam urbis, quam pagorum, ab Episcopo gravatos, querelas suas ad Metropolitanum deferre jubet. *Canon vigesimusprimus* Ecclesiarum, Episcoporum, Clericorum servos a Judicibus vel Actoribus publicis diversis angariis fatigari, vel publicis, aut privatis negotiis applicari vetat: Judices & Actores, qui hanc immunitatem violaverint, quam omne Concilium a Rege poposcit, excludit ab Ecclesiæ communione. *Canon vigesimussecundus* statuit, ut fidelium defunctorum corpora cum Psalmis tantummodo ad sepulchrum deferantur, nec funebre carmen decantetur defunctis, nec proximis defunctorum pectora sua cædant. *Vigesimustertius*, vetat ne in Sanctorum solemnitatibus populi qui divinis Officiis interesse debent, saltationibus & turpibus canticis indulgeant. Cujus vitii depulsionem Sacerdotum & Judicum curæ Sanctum Concilium committit. Huic subscripsere Concilio sex Metropolitani, quos inter celeberrimus erat sanctitate & doctrina *S. Leander Hispalensis*. *Plantardus* Metropolitanus *Bracarensis*, tam suo quam *Nitigesii Lucensis* Metropolitani nomine subscripsit. Episcopi quinquaginta novem per seipsos, septem per Vicarios subscripserunt. *Reccaredus* Rex pientissimus Edicto Synodum confirmavit, ut ejus canones vim publicæ legis haberent. Eorumque transgressores Clericos excommunicationi ab Ecclesia infligendæ subjacere decrevit: laicos vero honestioris loci medietate facultatum suarum mulctari, fisci juribus profutura. Inferioris autem loci personas, & bonorum proscriptione, & exilio damnari.

Saltationes festis diebus prohibita.

ARTICULUS XXXI.

*De Conventu duplici Episcoporum, in causa Monialium perduellium Monasterii Pictavensis *.*

IN Monasterio Pictavensi Beatæ *Radegundis*, anno quingentesimo octogesimonono grave scandalum exortum est, cujus causa fuit *Chrodieldis*, *Chariberti* quondam Regis filia. Hæc enim *Leuboveræ* Abbatissæ suæ, cujus locum affectabat, imperium non ferens, cum *Basina* consobrina *Chilperici* filia, & aliis amplius quadraginta puellis quas in partes suas traxerat, Monasterio egressa, Turonos ad *Gregorium* Episcopum, inde ad *Gunthrannum* Regem in Burgundiam profecta est, multis ubique Abbatissam conviciis falsisque criminibus insectata. Post hæc cum Sodalibus, quas Turonis reliquerat, Pictavos reversa, Sancti Hilarii Basilicam insedit, collectaque perditorum hominum manu, ibi se communivit, negans se ad Monasterium, nisi ejecta *Leubovera* redituram. Accessit ad sedandum tumultum *Gundegisilus* Metropolitanus Burdigalensis cum *Nicasio* Engolismensi & *Saffario* Petracorico, qui una cum *Maraveo* Pictavensi, ipsas adhortati sunt, ut ad Monasterium redirent; sed cum obstinatius reluctarentur Moniales, *Gundegisilus* & Coepiscopi illas a Communione submoverunt. Vibrato excommunicationis fulmine, sic in Antistites turba sicariorum *Chrodieldi* addicta grassata est, ut Clericis sanguine respersis Episcopi vix evaserint. Tunc apud *Gunthramnum* congregati erant decem Episcopi, ad quos *Gundegisilus*, suo & Coepiscoporum laudatorum nomine scripsit de Monialium excommunicatione, illorum hac de causa sententiam rogans. Rescripserunt illi, justam esse excommunicationem in eas latam, eamque suis confirmare se suffragiis, donec in Synodo Kalendis Novembris una congregati de ipsarum coercenda temeritate plenius decernerent. Interim cum *Chrodieldis* Monasterii villas pervasisset, eisque præfecisset Procuratores, ac Monasterii servos, quoscumque arripere poterat, verberibus affectos sibi manciparet, novasque in Abbatissam insidias quotidie moliretur, novas turbas excitaretur; de his monitus Rex *Childebertus Macconi* Comiti dedit in mandatis, ut curas omnes ad sedandos tumultus, & ad Moniales comprimendas adhiberet: Misit etiam *Teutharium* Presbyterum, qui negotium illud componeret: sed iste nihil promovit. Hæc prolixo stylo refert *Gregorius* Turonensis *lib. 9. Historiæ Francorum, c.* 39. 40. 41. 42. & 43.

* *Pictavum vulgo Poitiers, Pictonum caput, Sedes Episc sub Archiep. Burdegalensi.*

Anno sequente, quingentesimo nonagesimo, gravius factum est Parthenonis Pictavensis scandalum. Eo enim prorupit audaciæ *Chrodieldis*, ut occupato per conductos satellites Monasterio, vi Abbatissam inde abduceret, ac in carcerem detruderet: Ex quo dira mox secuta seditio, urbem cædibus fœdavit, ne loca quidem sacra reverita. Re ad Principes delata, convenit inter eos, ut delecti ex utroque Regno Antistites mitterentur, qui causam Abbatissæ & Monialium cognoscerent ac judicarent secundum Canones. Tres e Regno *Childeberti* electi sunt Judices, scilicet *Ebregisilus Agrippinensis*, *Gregorius Turonensis*, & *Maroveus Pictavensis*; e Regno vero *Gunthramni*, *Gundegisilus Burdigalensis* cum suis Provincialibus iisdem (ut credere par est) qui de hac causa proximo ante anno jam cognoverant, scilicet *Nicasio Engolismensi* & *Saffario Petracorico*. Illi autem *Pictavum* adire nolentibus donec sæva seditio, quæ per *Chrodieldem* excitata erat, sedata esset, *Childebertus* Macconi Comiti mandavit, ut seditionem, si qui resisterent, vi comprimeret. Quod ubi Comes effecit, Episcopi in Basilica Sancti Hilarii sedentes *Chrodieldem* & *Basinam* ad tribunal suum vocarunt: nec non & *Leubover am* Abbatissam. Illæ conviciis & falsis criminibus in Abbatissam jactatis, facinora sua excusare, & illam e dignitate dejicere nitebantur. Hæc vero calumnias diluit, seque criminis puram coram Episcopis probavit. Nonnulla se admisisse fassa est, sed erant illa leviora. Ipsam scilicet accusaverant quod ad tabulas lusisset. Respondit illa: *Etsi lusisset vivente Domna Radegunde, se minus culpa respiceret, tamen nec in Regula per Scripturam prohiberi, nec in Canonibus retulit. Sed ad jussionem Episcoporum repromisit, cervice inflexa, se per Pœnitentiam, quidquid juberetur, implere.* Cunctis accusationum discussis capitibus nullius rea criminis inventa Abbatissa est, quod depositionem mereretur. De levioribus causis paterna pietate admonita est ab Episcopis, ne ullius in posterum querimoniæ ansam daret. Discusserunt deinde causam *Chrodieldis*, *Basinæ*, & conjuratarum Monialium. Legitimis probationibus convictæ sunt contumaciæ, seditionis in Monasterio & in urbe excitatæ, violatæ Monasticæ Disciplinæ & clausuræ, perduellionis in Episcopos, direptionis rerum & chartarum Monasterii, conjurationis in perniciem ac necem Abbatissæ. A qua cum nec veniam petere vellent, nec emendationem pollicerentur, Episcoporum judicio communione privatæ sunt, donec Pœnitentiam agerent. Abbatissa vero Monasterio restituta est, ei confirmata dignitate. De causæ demum a se facto examine, & lata absque personarum acceptione Sententia, Episcopi ad *Gunthramnum* & *Childebertum* Reges Epistolam scripserunt, quam refert *Gregorius Turonensis l. X. Historiæ Francorum, c.* 16. qui & prolixe describit scandali istius Historiam a capite 14. ad 17.

Abbatissa quod ad tabulas lusisset accusata.

Seditiosæ Moniales excommunicatæ, donec Pœnitentiam agant.

Eodem anno exeunte, *Basina*, quæ jam alieno erat a *Chrodielde* animo, quod ab ipsa se despici existimaret, coram Episcopis in Synodo Metensi, in causa *Ægidii* Remensis *Antistitis*, Majestatis rei, congregata, sedentibus, solo postrata veniam petiit, regressum in Monasterium, obedientiam Abbatissæ, Regulæ observantiam pollicita. *Chrodieldis* vero contestata est, nusquam se in Monasterio sub *Leubover æ* disciplina mansuram. Sed *Childeberto* Rege veniam utriusque a Synodo precante, in Communionem receptæ sunt; & Pictavum regredi jussæ; scilicet ut *Basina* Monesterio restituta religiose & pacifice cum Abbatissa sua & Sororibus viveret; *Chrodieldis* autem in villa sibi a Rege concessa resideret. Hæc habemus ex *Gregorio Turonensi*, *libro X. cap.* 10.

Communioni restitutæ rogante Rege. Quibus conditionibus.

ARTICULUS XXXII.

De Concilio Narbonensi *.

** Narbo; vulgo Narbone, Galliæ Narbonensis caput, sedes Archiep.*

Anno quingentesimo octogesimo nono, quarto regni Reccaredi Gothorum in Hispania Regis, cui tunc Provinciæ Narbonensis ora maritima parebat, *Migetius* ejusdem Provinciæ Metropolitanus juxta Canonem Toletanæ Synodi decimum octavum, Concilium Provinciale *Narbonam* congregavit Kalendis Novembris: in quo quindecim Canones editi sunt.

Summa Canonum.

Primus vetat, ne Clerici vestimenta purpurea induant, *quæ ad jactantiam pertinent*

mundialem, non ad religiosam dignitatem: Quia purpura maxime laicis potestate prædi- tis debetur non Religiosis. Canon secundus, statuit ut in fine cujuscumque Psalmi, & per pausationes sive intervalla prolixiorum, qui secantur in duos, *Gloria* dicatur. *Tertius* prohibet, ne Clerici stent in plateis ac variis confabulationibus se immisceant. Transgressores Canonis repellit ab Officio; immo & a Communione, nisi se emendaverint. *Canon quartus*, omne opus die Dominica prohibet. Sacram diem violantem, si sit ingenuus, damnat mulcta sex solidorum, Comiti civitatis solvendorum; Si servus centum flagellis ipsum plecti decernit. *Canon quintus*, conjurationes Clericorum sub laicorum patrocinio fieri solitas, aut injurias illatas senioribus ab iis qui in gradu inferiore sunt positi, pœnitentia per annum in Monasterio agenda castigat. *Sextus* statuit, ut cum Clericis, vel honoratis civitatis qui ad expianda peccata in Monasterium detruduntur, sic agat Abbas, sicut ab Episcopo fuerit constitutum, ad eorum emendationem. *Septimus*, Clericum adversus utilitatem Ecclesiæ aliquid agentem, aut meditantem, e gradu dejicit. *Octavus*, Clericos Ecclesiæ bona diripientes & fraudem facientes, ad restitutionem compulsos biennii Pœnitentiæ addicit. *Nonus* vetat, ne Judæi suorum corpora defunctorum ad sepulchrum psallendo deducant. Quod si facere præsumpserint, sex uncias auri Comiti civitatis inferant in pœnam. *Decimus*, Clerum Episcopo suo non obedientem privat stipendio, & Communione per annum. *Undecimus*, vetat Episcopis ne Presbyteros, aut Diaconos literas ignorantes ordinent. Si qui vero fuerint literis inerudit, nec ad legendum exercitati, eos stipendio privat, donec didicerint. Nisi proficiant, detrudit illos in Monasterium, ut qui populum ædificare non possunt. *Canon duodecimus*, vetat ne Clerici, dum Missa celebratur, de altari ante finem egredi audeant, nisi subita infirmitate correpti; Nec Diaconi, Subdiaconi, vel Lectores, alba se exuant antequam absoluta sit Missa. Hujus statuti transgressores, Presbyteros increpandos, Diaconos privandos stipendio, reliquos severius puniendos statuit. *Canon decimustertius* decernit, ut Subdiaconi & inferiores Clerici consueta obeant officia & *Senioribus vela ad ostia sublevent*; qui id adimplere contempserint, Subdiaconos verbis corripiendos, & si non se emendaverint, stipendio privandos; cæteros flagris coercendos. Vela ante portas templorum, & Sanctuarii suspensa erant, quæ attollere, cum Episcopus, Presbyteri, & Diaconi ingrediebantur, Subdiaconorum, aut inferiorum Clericorum officium erat. *Canon decimusquartus* decernit, ut qui Magos, divinatores, sortileges consulunt, aut eos non denuntiant, ab Ecclesiæ Communione rejiciantur, & sex auri uncias Comiti civitatis pendere compellantur, ipsos autem sortilegos, & divinatores seu viros, seu mulieres seu, liberos, sive servos aut ancillas, publice fustibus gravissime castigatos venundari jubet, ac pretia ipsorum pauperibus erogari. *Canon decimusquintus*, eorum superstitionem emendat, qui diem Jovis festivum habebant eoque die feriabantur. Qui ea die ab opere vacaverint, nulla festivitate occurrente, ab Ecclesia repellit, & Pœnitentiæ subjicit per annum, si ingenui sint: si vero servi, decernit flagellis corrigendos & consignandos Dominis, qui eos ab ista superstitione cohibeant. Synodo Narbonensi Episcopi octo adfuere, scilicet *Migetius Narbonensis Metropolitani* Concilii Præses, *Sedatius Biterrensis*, *Benenatus Elnensis*, *Boetius Magalonensis*, *Pelagius Nemausensis*, *Trigridius Agathensis*, *Sergius Carcassonensis*, *Agrippinus Lutevensis*.

Synodus mulctam pecuniariam & flagella decernit, in Dominicæ diei violatores. Clerici in Monasteria ad Penitentiam agendam detrudi.

Pœna in Magos, divinatores, & sortilegos & eos qui pestes illas non denuntiant a Synodo constituta.

ARTICULUS XXXIII.

De Concilio Hispalensi I.

Hispalis, vulgo Seville, ad Betim fluvium Hispaniæ Beticæ caput, sedes Archieph.

ANno Christi quingentesimo nonagesimo nono *S. Leander* Hispalensis Episcopus cum Comprovincialibus Antistitibus Synodum in Metropoli sua celebravit, cujus tres habemus Canones. Duobus primis condendis occasionem dedit expostulatio Diaconorum *Astigitanæ* Ecclesiæ adversus testamentum *Gaudentii* Episcopi sui nuper vita functi, quo aliquos Ecclesiæ servos libertate donaverat, alios proximis suis reliquerat. Synodus inspectis Canonibus declaravit, servos hujusmodi non esse legitime absolutos,

nisi

Summa Canonum

nisi res ipsius in compensationem Ecclesiæ cessissent. Canonum tamen severitatem in gratiam istorum libertorum Concilium temperavit, decernens ut libertate, qua eos donaverat Episcopus, fruerentur; ea tamen lege ut in jure Ecclesiæ manerent ut idonei, & peculium suum non aliis personis, sed filiis tantum suis relinquerent: ipsis quoque filiis & nepotibus, cum peculio ipsorum, in jure Ecclesiæ permanentibus. *In extraneam eis personam non liceat quidpiam transmittere: sed qui eorum sine hærede discesserunt, peculium eorum vestræ proficiat Ecclesiæ* (inquiunt Patres *Canone I.* cum aliis ad *Pegasium* Astigitanum *Gaudentii* successorem directo.) Donationem vero mancipiorum Ecclesiæ ab Episcopo consanguineis suis factam rescidit Synodus, nisi Ecclesiam ipsam ex propriis bonis compensasset. *Quia durum est & irreligiosum ut Episcopus, qui Ecclesiasticis stipendiis vivit, & proprietatem suam lucris Ecclesiæ minime confert, aliorum oblationes a Jure Ecclesiastico privet.* Canone tertio statutum est, ut extraneas mulieres vel ancillas quas Clerici ab Episcopo suo commoniti suis e domibus non ejecerint, aut a sua non removerint familiaritate, Judices comprehendant & in suis lucris usurpare possint, id est, eas vendere aut sibi servas mancipare, dato tamen Sacramento ut eas Clericis nulla arte restituant: quod si fecerint, excommunicentur; mulieres vero a Sacerdotibus distractæ, Monasteriis puellarum tradantur serviture.

ARTICULUS XXXIV.

De Concilio Cæsaraugustano II.

Summa Canonum.

ANno Christi quingentesimo nonagesimo secundo, *ex permissu Reccaredi Regis*, anno septimo regni ejus, *Cæsaraugustæ* Synodus Provinciæ Tarraconensis celebrata est, Præside *Artemio* Metropolitano. Tres in ea sunt editi *Canones*. *Primus* statuit, ut Presbyteri ex hæresi Ariana ad Ecclesiam Catholicam conversi, si probatæ fidei & castimoniæ fuerint, *accepta denuo Benedictione Presbyteri* ad sacrum Ministerium admittantur: si vero continentes non fuerint, ab Officio depositi, in Clero meneant. *Presbyterii denuo accepta Benedictio*, non est reordinatio, sed exterior quædam ceremonia, qua in Clerum & officia Sacra restituebantur: qui ritus vocabatur *Benedictio Presbyterii*, sicut supplementum Ceremoniarum Baptismi in Ecclesia, in iis qui domi baptizati fuerunt, vulgo Baptismus appellatur. Sic Nicænum Concilium decrevit Episcopos a Meletio ordinatos recipiendos esse, *Simul atque sanctiore manus impositione confirmati fuerint*. Quem Canonem explicans *Tarasius* Actione 1. Synodi Septimæ Œcumenicæ, ait: *Forte in benedictione tantum hic manus impositionem dicit, & non consecrationem*. Sed nihil evidentius probat ritum illum non fuisse reordinationem, quam Hispaniensis ipsius Ecclesiæ disciplina, quæ illum in restitutione Clericorum injuste depositorum adhibebat, ut patet ex Concilio *Toletano* IV. Canone XVIII. *Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, si a gradu suo injuste dejectus, in secunda Synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altario de manu Episcoporum; si Episcopus est, orarium, annulum, & baculum, &c.* Qui ritus & in Gallicana Ecclesia solemnis erat undecimo sæculo, ut discimus ex Epistola 25. *Fulberti* Carnotensis Episcopi. *Rebaptizationes*, inquit, *& reordinationes fieri Canones vetant. Propterea depositum non reordinabitis, sed reddetis ei suos gradus per instrumenta & per vestimenta quæ ad ipsos gradus pertinent, ita dicendo: Reddo tibi gradum Ostiarii ... In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Novissima autem benedictione lætificabis eum sic concludendo: Benedictio Dei Patris & Filii & Spiritus Sancti super te descendat, ut sis restitutus in Ordine Sacerdotali, & offeras placabiles hostias.*

Presbyterii Benedictio denuo accipienda ab Arianis Presbyteris ad Ecclesiam redeuntibus, non est Reordinatio.

Reliquiæ probandæ.

Canon secundus Cæsaraugustanæ Synodi statuit, ut reliquiæ de Ariana hæresi in quibuscumque locis inventæ, delatæ ad Episcopos, igne probentur. In Catholicos vero qui eas occultaverint, excommunicationem decernit. Mos ille probandi reliquias per ignem, si in eo positus esset, ut veræ Sanctorum haberentur reliquiæ, quibus ignis parceret; falsæ, quas in cineres redigeret, singularis fuit illius Provinciæ, nec a cæteris Eccle-

ſiis, & maxime a Romana, quæ omnium Caput eſt, Mater & Magiſtra, comprobatus. Miraculum enim a Deo poſtulando, tentare ipſum videtur, qui ſic rei alicujus periculum facit. Sed forſan verba illa: *Igne probentur*, idem ſignificant in iſto Canone ac *In ignem conſumendæ conjiciantur*. Minori enim periculo obnoxiam rem eſſe putarunt Hiſpani Antiſtites, dubias reliquias comburere, quam falſas venerationi populorum exponere & permittere ut Arianorum forſan oſſa velut Sanctorum pignora colerentur. *Canon tertius* ſtatuit ut Eccleſiæ, quas Epiſcopi ab Ariana hæreſi converſi, nondum accepta benedictione qua ſuis reſtituerentur Ordinibus, vel Ordinum potius miniſteriis, conſecraſſent, a Catholico Epiſcopo iterum conſecrarentur.

ARTICULUS XXXV.

De Concilio Toletano ſub Pontificatu S. Gregorii.

ANno quingenteſimo nonageſimo ſeptimo, Reccaredi Regis duodecimo, Concilium *Toleti* * celebratum eſt, cui tredecim Epiſcopi, & inter illos tres Metropolitani interfuerunt, ſcilicet *Emeritenſis*, *Narbonenſis*, & *Toletanus*. Duos Canones edidit. *Primus*, Presbyteros & Diaconos incontinentes, e gradu ſuo dejectos, in cuſtodiam, aut Monaſterium detrudendos ab Epiſcopo decernit. *Secundus* ſtatuit ut Epiſcopus reditus Eccleſiarum, quas viri pii ſuis in prædiis ædificaverunt & dotaverunt, non recipiat, ſed reditus illi a Presbytero colligantur, ad eumque pertineant qui ibi Sacris operatur. Si vero Presbytero Patrimonium illud non ſufficiat, ibi inſtituatur Diaconus. Si autem adeo tenue ſit, ut nec Diacono ſufficiat, huic loco deputetur ab Epiſcopo Oſtiarius, qui Eccleſiæ nitorem curet, ac luminaria coram Sanctis Reliquiis ſingulis noctibus accendat. Quo ex Canone patet, ſimplicia quædam Beneficia Clericis inferioris gradus in Eccleſiis Hiſpaniæ ſexto ſæculo fuiſſe collata, cum obligatione tamen reſidendi, & Ordinum ſuorum Officia in ſacris hujuſmodi locis implendi.

* *Tolede.*

Simplicia Beneficia.

ARTICULUS XXXVI.

De Concilio Oſcenſi.

ANno Chriſti quingenteſimo nonageſimo octavo, Reccaredi Regis decimo tertio, *Oſcæ* * quæ urbs eſt Epiſcopalis in Aragonia, ſub Cæſarauguſtana Metropoli, Concilium Provinciale celebratum eſt, in quo duo Canones conditi ſunt. *Primus* ſtatuit ut ſingulis annis quilibet Epiſcopus Abbates Monaſteriorum, Presbyteros, & Diaconos in Synodum Diœceſanam congreget, ut eos Eccleſiaſticæ Diſciplinæ regulas, & normam vitæ ad omnem ſanctimoniam, ſecundum illorum ſtatum, inſtituendæ edoceat; in eorumque mores inquirat, an virorum honeſtorum teſtimonio probati ſint & commendati. *Secundus Canon* eſt de pudicitia Clericorum. Hujus Decreta Synodi confirmata ſunt in Concilio *Egarenſi*, anno Chriſti 614. *Siſebuti* Regis anno tertio. *Egara* in ea Provinciæ Tarraconenſis parte olim ſita erat, ubi eſt Terracinenſe oppidum, vulgo *Terraſſa*, in Catalonia.

* *Oſca urbs Aragoniæ, vulgo Huelca Sedes Epiſ. ſub Archiep. Cæſarauguſtano.*

ARTICULUS XXXVII.

De Concilio Barcinonenſi.

ANno Chriſti quingenteſimo nonageſimo nono, Reccaredi Regis decimoquarto Provinciæ Tarraconenſis Epiſcopi *Barcinonem*, * ad Synodum convenerunt, in qua Canones quatuor condidere. *Primus & ſecundus*, aliquid pro ſacris Ordinationibus & pro Chriſmate exigi vetant. *Tertius*, Laicos non ſervatis Canonicis interſtitiis ad Eccleſiaſticos Ordines & maxime ad ſummum Sacerdotium ſive Epiſcopatum promoveri pro-

* *Barcelone Canonica interſtitia in ſacris Ordinationibus ſervanda.*

prohibet, *Aut per ſacra Regalia, aut per conſenſionem Cleri, vel plebis, vel per electionem aſſenſionemque Pontificum. Sed cum per Canonum conſcripta tempora, Eccleſiaſticos per ordinem, ſpeciali opere deſudando, probatæ vitæ adminiculo comitante, conſcenderit gradus, ad ſummum Sacerdotium, ſi dignitati vita reſponderit, auctore Domino provehatur. Ita tamen ut duobus, aut tribus, quos ante conſenſus Cleri & plebis elegerit, Metropolitani judicio ejuſque Coepiſcopis præſentatis, quem ſors, præeunte Epiſcoporum jejunio, Chriſto Domino terminante, monſtraverit, benedictio conſecrationis accumulet.* Puellas abjecta ſæculari veſte caſtitatem profeſſas, & quoſcumque utriuſque ſexus, Pœnitentiæ benedictione a Sacerdote percepta, ad terrena connubia tranſeuntes, ab omnium Fidelium Communione & colloquio removet *Canon quartus*.

CAPUT VI.

De Politia Eccleſiaſtica Sæculi ſexti & ſeptimi.

ARTICULUS I.

De Romano Pontifice.

Romani Pontificis electio.

SExto, ſeptimoque ſæculo, in Ordinatione Summi Pontificis hæc obſervabantur. 1. Statim atque Summus Pontifex objerat, nuntius mittebatur ad Exarchum Ravennatem ab iis, qui Sedis Apoſtolicæ vicem ſervabant, id eſt, ab Archipresbytero, Archidiacono, & Primicerio Notariorum. 2. Poſt juſta defuncto perſoluta, indictumque tridui jejunium & ſupplicationes publicas, eligebatur Pontifex, convenientibus Cleri, Optimatum, & populi votis, Decretumque condebatur, quod ab eligentibus ſubſcriberetur. 3. De electione mox referebatur etiam ad Imperatorem a quo poſtulabatur electionis approbatio. Referebatur etiam ad Exarchum Ravennæ, cum precibus ut electionem vel nomine Principis confirmaret, vel confirmandam curaret. 4. Accepta confirmatione, electus ſolemni ritu deducebatur ad confeſſionem *Sancti Petri*; ubi ad Sacrum Corpus ipſius fidem profitebatur ante ordinationem. Mox ordinatus, iterum fidem exponebat. Denique de fide concionem habebat, ac de Cathedra Sancti Petri profeſſionem fidei mittebat ad omnem Eccleſiam, Fideles univerſos docturus. Iſta conſtant ex libro Diurno Romanorum Pontificum edito & notis illuſtrato a *P. Garnerio S. J. cap.* 2. varias his de rebus formulas continente. Ante Ordinationem, *Electum* ſe dicebat, *futurumque per Dei gratiam Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem*: Eligebatur enim ex Diaconorum, aut Presbyterorum, non ex Epiſcoporum ordine, quod ante *Formoſum* factum non legimus. Non aliis Epiſcopis fidem profitebatur Epiſcoporum Princeps electus, ſed ipſi *S. Petro*, e cujus altari Pallium ordinatus accipiebat. Profitebatur autem omnia Fidei Catholicæ dogmata, *ſicut in univerſalibus Conciliis, & conſtitutis Apoſtolicorum Pontificum probatiſſimorum, atque Doctorum Eccleſiæ ſcriptis ſunt commendata*, & fidei integritatem ſe uſque ad ſanguinis effuſionem conſervaturum. Sancta quoque ſex univerſalia Concilia ſe uſque ad unum apicem immutilata cuſtoditurum. *Et omnia decreta Apoſtolicorum Pontificum, quæque Synodaliter ſtatuerunt, & probata ſunt, confirmare, & indiminute ſervare, & ſicut ab eis ſtatuta ſunt, in ſui vigoris ſtabilitate cuſtodire, quæque vel quoſque ſimili auctoritatis ſententia condemnaverunt, vel abdicaverunt, ſimili auctoritatis ſententia condemnare* promittebat. *Diſciplinam* etiam *& ritum Eccleſiæ, ſicut invenerat, & a ſanctis Prædeceſſoribus traditum repererat, illibatum cuſtodire. Et indiminutas res Eccleſiæ conſervare; & ut indiminutæ cuſtodiantur, operam dare. Nihil de traditione, quod a probatiſſimis prædeceſſoribus ſervatum repeririſſet, diminuere, vel mutare, aut aliquam novitatem admittere; ſed ferventer, ut eorum diſcipulum & ſequipedam, totis viribus conatibuſque tradita conſervare ac venerari. Si qua vero emergerent contra diſciplinam Canonicam, emendare; ſacroſque Canones & conſtituta Pontificum noſtrorum, ut divina & cæleſtia mandata, cuſtodire, utpote diſtrictam in divino judicio rationem redditurum.*

Profeſſio fidei.

Promiſſio de conſervanda Eccleſiaſticæ Diſciplinæ integritate.

Synodi

Synodi Œcumenicæ Romanum Pontificem ut Patrem venerabantur. Ita Sexta Synodus Agathonem vocat Actione 18. *Sanctissimi Patris nostri & Summi Papæ*. Summam auctoritatem ubique Christiani orbis exercebat Romanus Pontifex: ut probat Anthimi Constantinopolitani Patriarchæ depositio, & Mennæ Ordinatio ab Agapeto facta absque Synodo: de qua Liberatus *in Breviario, cap.* 21. Mennas in Synodo Constantinopolitana *Actione* 4. testis accedit: *Nos enim*, inquit, *Apostolicam Sedem sequimur & obedimus, & ipsius communicatores, communicatores habemus: & condemnatos ab ipsa & nos condemnamus*. Idem Mennas Trium capitulorum damnationi ea conditione subscripsit, *ut Chirographum suum reciperet, si hæc Romanus Episcopus non probaret*. Pelagius II. & S. Gregorius, Joannis Constantinopolitani superbiam represserunt, qui se novo ausu *Episcopum Oecumenicum* inscribebat. Cyriaci fastum idem sibi tribuentis, Bonifacius III. invocato Phocæ Imperatoris auxilio coercuit. (*Ex Paulo Diacono, lib.* 4. *de gestis Longobardorum & ex Anastasio Bibliothecario*.) Lege quæ in hac Synopsi diximus, *cap.* 11. *de Romanis Pontificibus*, & quæ in Synopsi sæculi septimi dicemus, *cap.* 1. In his enim Ecclesiastica politia in Summorum Pontificum regimine satis delineata est.

Auctoritas in universo orbe Christiano, & in ipsos Patriarchas.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 326. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant: *Papa tenetur observare Canones Conciliorum generalium, & suorum Decessorum*.

R. De ipsa propositione, ut nihil aliud dicam impræsentiarum, hæc propositio non est mea. Tantum ibi refero capita professionis fidei, quam electi Pontifices sexto septimoque sæculo emittebant. Verba (inquam) ipsa describo professionis istius in *Libro Diurno Romanorum Pontificum* editæ, ab Ivone Carnotensi laudatæ parte IV. Decreti cap. 232. & lib. 11. Panormiæ cap. 103. necnon a Gratiano Dist. 16. & ab Antonio Augustino in Epitome Juris Pontificii veteris, lib. 5. *tit.* 10. cap. 54. Integram ex ejusdem Antonii Augustini chartis exhibet Cardinalis Baronius ad annum 869. ex Manuscripto nongentorum circiter annorum integerrimo edidit Joannes Garnerius Societatis Jesu vir eruditus. Hæc si religiosis censoribus displiceant, censuram suam distringant adversus Pontifices, qui sexto septimoque sæculo in Sancti Petri Cathedra sederunt, & hanc fidei professionem emiserunt.

ARTICULUS II.

De Minoribus Patriarchis, & de Primatibus.

§. I.

De Patriarchis Aquilejensi & Gradensi.

I. Cum diruta *Sirmio*, *Aquileja* Illyrici Occidentalis caput evasisse videretur, & Aquilejensis Episcopus amplissimæ diœcesi præesset, qua *Istria*, *Venetiæ*, *Noricum* utrumque, ac *Rhætia secunda* continebantur, Patriarchæ nomen obtinuit. Hujus Patriarchatus origo præcipua fuit schisma *Istriæ*. Schismatici enim illius Provinciæ Episcopi, abrupta cum quatuor sedibus Patriarchicis communione, jus Patriarchicum in suum Metropolitanum transtulere. Qui non secus ac Patriarchæ cæteri, a Synodo provinciæ, nullius postulata licentia, eligebatur, & consecrabatur, & nullius alterius Jurisdictioni, etiam Romani Pontificis, parere volebat. Extincto schismate, Patriarchæ nomen retinuit Aquilejensis Episcopus, sed nomen nudum; nullis enim Metropolitanis præerat, Patriarchatus tamen honorem quemdam, & Consessum supra cæteros Italiæ Metropolitanos, Aquilejensibus Episcopis concesserunt *Leo octavus* anno 980. & *Joannes XX.* anno MXXIII. Sed *Clemens II.* orta lite de primatu honoris & consessus inter Metro-

Metropolitanos Ravennatem, Aquilejensem, & Mediolanensem, primum Ravennati locum dedit in Synodo Romana, anno MXLVII. Tandem *Gesobaldus* Aquilejensis Antistes, honore Patriarchico ab *Alexandro II.* adauctus est, & Forojulii atque Istriæ dominio ornatus, ac inter Imperii Romani Principes conscriptus, anno MXLIX. & primus locus tum ipsi, tum ejus Successoribus, supra omnes Metropolitanos, post majores quinque Patriarchas collatus est. *Forojulii* * aliquando sedit. Unde & *Forojuliensis* Patriarcha dictus est, nunc *Utini* * sedes, ac *Utinensis* etiam appellatur.

* *Frioul.* * *Udene.*

II. Cum Imperatores Orientis maritimam provinciæ Venetæ & Istriæ oram Longobardis ereptam recepissent, fervente Aquilejensi schismate, Catholicum in *Gradu Insula* Episcopum ordinari, a Romanis Pontificibus obtinuerunt; qui & Patriarcha est appellatus, teste Paulo Diacono. Extincto schismate, amplissimum nomen Gradensi Archiepiscopo, non minus quam Aquilejensi servatum est. Postremis sæculis *Gradensis* Patriarchatus *Venetias* translatus est a *Nicolao V.* Pontifice Maximo, anno MCDLI.

§. II.

De Primate primæ Justinianæ.

PRimam *Justinianam* patriam suam, quæ antea *Acrida* vocabatur, amplissimis auctam Privilegiis, *Justinianus* Imperator Archiepiscopali Sede ornari a *Vigilio* obtinuit, ejusque Antistitibus Sedis Apostolicæ vices in subditas provincias demandari, quas Archiepiscopo Thessalonicensi subtraxit. Id constat ex Novella 131. *Ipsum*, inquit, *a proprio ordinari Concilio, & in subjectis sibi Provinciis locum obtinet Sedis Apostolicæ Romæ, secundum ea quæ definita sunt a Sanctissimo Papa* Vigilio. *Joanni* Primæ Justinianæ Archiepiscopo eumdem Apostolici Vicariatus honorem confirmavit *S. Gregorius*, ut constat ex Epistola 8. libri 4. *Pallium*, inquit, *ex more transmisimus, & vices vos Apostolicæ Sædis agere, iterata innovatione decernimus.*

§. III.

De Toletano Primate in Hispaniis.

CArthaginensis totius Provinciæ Metropolitanus fuit ab antiquo Toletanus Episcopus, quam ipsi dignitatem confirmavit Synodus Toletana anno DC. Sed Toletano Primatui initium dedit Synodus Toletana XII. habita anno DCLXXXI. quæ jus illi tribuit probandi & ordinandi omnes Hispaniarum Episcopos, quos Reges Gothorum elegissent. Jus tamen appellationum a Metropolitanorum judiciis illis collatum non est, unde nec Primatus fuit ei concessus ea significatione, qua posterioribus sæculis usurpatus est. Privilegium istud a Romano Pontifice collatum fuisse, aut certe confirmatum Toletanæ Sedi, rogante *Cindasuinthe* Rege, scribit *Rodericus lib. 2. cap. 2.* Concessus prærogativa deinceps potiti sunt Toletani Antistites, ut patet ex quatuor reliquis Conciliis Toletanis. Hispaniis post hæc a Saracenorum exercitu occupatis, *Toletum* sub eorum jugo per trecentos sexaginta & octo annos ingemuit, donec a Barbaris illis urbem *Ildefonsus VI.* Rex Castellæ post diuturnam obsidionem eripuit, & Ecclesiam uberrimis latifundiis eo bello partis locupletavit. Tunc, id est, ann. MLXXXXVIII. *Urbanus II.* rogante *Ildefonso* Rege, Pallium *Bernardo* Archiepiscopo Toletano, simul & Primatum per Hispanias contulit his verbis ad illum scribens: *Teque, secundum quod ejusdem urbis constat extitisse Pontifices, in totis Hispaniarum Regnis Primatem privilegii nostri sanctione statuimus & Primatem te universi Præsules Hispaniarum respicient; & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent.* Tarraconensis Episcopus, qui non *Castellæ*, sed *Aragonii* Regibus parebat, novæ Toletani Antistitis auctoritati subjacere noluit, ea potissimum ratione ductus, quod nullam olim Jurisdictionem in cæteris Provinciis exercuisset, quæ tamen illi per subreptionem hoc Rescripto, ut debita ex antiquo more concedebatur. Quare ne *Tar-*

raconensi, aut reliquis Metropolitanis fieret injuria, Pontifex vices suas *Bernardo* Toletano Episcopo per universam Hispaniam, & Narbonensem Provinciam demandavit altero diplomate, quod refert *Garsias Loaisa*: Sed privilegium istud personale fuit, nec Toletanis Episcopis perpetuam in omnes Provincias Hispaniæ tribuit Jurisdictionem, a qua execranda semper abstinuerunt, ut testatur *Mariana lib. IX. Historiæ cap. 19.* Novum Toletanorum Præsulum dignitati splendorem addidit *Martinus V.* ann. MCCCCXXII. jus anteferendæ Crucis per Hispanias illis concedens. Quo quidem jure usi sunt aliquando, sed nusquam pacifice; plerique enim Metropolitani reclamarunt, ut constat ex Veteribus Actis, quæ in lucem edidit doctissimus *Baluzius* in Appendice Dissertationis illustrissimi & eruditissimi Archipræsulis *Petri de Marca De Primatibus*. Quo ex fonte & has de Toletano Primatu derivavimus observationes.

§. IV.

De Primatu Remensis Episcopi in Galliis.

SAncto *Remigio* vices suas per omne Regnum Clodovei Regis commisit *Symmachus* Romanus Pontifex, ut constat ex ejus Epistola ad ipsum *Remigium*, quæ Hormisdæ perperam tribuitur. *Vices nostras*, inquit, *per omne Regnum dilecti & spiritalis filii nostri Ludovici,* * *quem nuper adminiculante superna gratia, plurimis, & Apostolorum temporibus æquiparandis signorum miraculis, cum gente integra convertisti, & sacri dono Baptismatis consecrasti, salvis Privilegiis quæ Metropolitanis decrevit Antiquitas, præsenti auctoritate committimus... Quoties universale poscit Religionis causa Concilium, te cuncti Fratres evocante conveniant: Et si quos eorum specialis negotii pulsat intentio, jurgia inter eos oborta compesce, discussa Sacra Lege determinando certamina.* Ejusdem Privilegii *Flodoardus in Historia Remensi lib. 1. cap. 19. & Hincmarus Epistola 6. cap. 18.* meminerunt. Ex illius tenore Privilegii constat, nec Provincias quæ *Alarico* Regi Wisigothorum parebant, scilicet tres Aquitanias & Primam Narbonensem; nec eas quæ Regni Burgundici, quod moderabatur *Gundobardus*, colebant Majestatem, scilicet Lugdunensem Primam, Narbonensem Secundam, & omnes fere Viennenses, Remensi Primati subjecta fuisse. Ipsi ergo solum clientelares erant Belgicæ duæ, Germanica Secunda, Lugdunensis Secunda, Quarta, & Quinta, * id est, Metropolitani, *Treverensis, Coloniensis, Rotomagensis, Senonensis, & Vesontionensis.*

* Clodovei.

* Maxima Sequanorum olim dicta Lugdunen. V.

An Primatus *Sancto Remigio* collatus Privilegium personale fuerit, an transierit ad ejus Successores quæstio est inter Eruditos controversa. Qui Primatum illum penes Episcopos Remenses permansisse volunt, nituntur vulgato *S. Remigii* Testamento quo Successoribus suis Episcopos Trevirensis Ecclesiæ, necnon tres aut quatuor Archiepiscopos Galliarum, ad Synodum aliquando convocare consulit. Hæc tamen Remigiano Testamento a recentiori Interpolatore addita contendit merito *P. le Cointe*, *in Annal. Ecclesiast. Francorum*. Nituntur præterea testimonio *Flodoardi*, *lib. 2. cap. 3.* ubi testatur, *Sonnatium* Remensem Episcopum, qui sub regno *Clotarii* vixit, quadraginta Episcoporum Synodum celebrasse: Quod facere non potuit ut merus Metropolitanus, sed ut Primas. Tertio nituntur *Sancti Gregorii* verbis, qui Vigilio Arelatensi Primatum non confirmavit nisi in regno *Childeberti*; cum ejus Decessores vices suas Arelatensi Episcopo in Gallias universas demandare solerent. *Clotarii* autem ditiones, qui reliquæ Galliarum parti imperabat, eas omnes Provincias complectebantur, quæ *Clodoveo* parebant, cum per illius regnum Primatum Sancto Remigio detulit *Symmachus* Pontifex. Nulla autem esse ratio videtur, cur Arelatensem Primatum ditionibus *Childeberti* Regis cirtumscripsisset Sanctus Gregorius, nisi Primatus Remensis fines inviolatos conservare constituisset. Sed alia ratio proferri potest cur in solas *Childeberti* ditiones *Vigilio* Primatum detulerit *Sanctus Gregorius*: Quod scilicet *Childebertus* solus id postulaverat, non vero *Clotarius*. Non solebant autem Pontifices vices suas Episcopis committere in aliquo Regno, nisi Rege postulante.

Qui Primatum soli Remigio datum propugnant his rationibus moventur. Prima, quod

quod anno poſt Sancti Remigii mortem duodecimo *Vigilius* Pontifex Primatum *Auxanio* Epiſcopo Arelatenſi contulit per ditiones *Childeberti* Regis, qui Clodoveani regni, quo *S. Remigii* Primatus continebatur, partem non mediocrem obtinebat. Secunda, quod ſi primatus Sancti Remigii ad ejus Succeſſores tranſmiſſus fuiſſet, hanc Sedis ſuæ prærogativam *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis non omiſiſſet, vir dignitatis Eccleſiæ ſuæ propugnator tenaciſſimus. At in Opuſculo LV. Capitulorum cap. 17. ut ſibi aſſerat Primatus dignitatem, duo Primatuum genera diſtinguit, quorum alii variis Provinciis præſunt; alii ſuæ tantum Provinciæ αὐθεντίαν & ſupremam ſub Pontifice Maximo auctoritatem conſervant; & in poſteriorum numero ſe locant. Tertiam rationem proferunt, quod quæcumque manumiſſionis Remenſium Metropolitanorum e poteſtate Primatum chartæ & tabulæ citantur, *Remigio* ſunt longe poſteriores. Statim igitur a *Sancti Remigii* morte in Primatis Arelatenſis poteſtatem relapſi ſunt Remenſes Archiepiſcopi. Poſtea tamen Primates ſecundi generis Romanæ Sedis auctoritate facti ſunt, & Provinciæ ſuæ capita creati, ſolique Romano Pontifici ſubjecti, ut conſtat ex Epiſtolis *Nicolai I. ad Hincmarum, & Adriani I. ad Tilpinum*, * quibus Remenſibus Archiepiſcopis hanc αὐτοκεφαλίας dignitatem confirmant.

** Apud Flodoardum l. 2. c. 17.*

ARTICULUS III.

De Epiſcopis.

Quomodo novi Epiſcopatus inſtituti?

I. EPiſcopatus Romanorum Pontificum auctoritate in regionibus ad fidem recens converſis inſtituebantur. Sic *S. Gregorius Magnus* miſſo ad *S. Auguſtinum* Anglorum Apoſtolum Pallio, dedit ei in mandatis ut Metropoles duas inſtitueret, *Londini* unam, alteram *Eboraci*; & ſub unaquaque duodecim Epiſcopos conſecraret. „ Uſum tibi Pallii concedimus, *inquit Epiſtola* 15. *L.* 7. ita ut per loca ſingula duodecim Epiſcopos ordines, qui tuæ ditioni ſubjaceant, quatenus Londonienſis * Epiſcopus civitatis ſemper in poſterum a Synodo propria debeat conſecrari, atque honoris Pallium ab hac Apoſtolica Sede percipiat. Ad Eboracum * vero civitatem te volumus Epiſcopum mittere, ut ipſe quoque duodecim Epiſcopos ordinet, ut Metropolitani honore perfruatur; Quia ei quoque Pallium tribuere proponimus, quem tamen tuæ Fraternitatis volumus diſpoſitioni ſubjacere. Poſt obitum vero tuum, ita Epiſcopis quos ordinaverit, præſit, ut Londinenſis Epiſcopi nullo modo ditioni ſubjaceat. Sit vero inter Londoniæ, & Eboracæ civitatis Epiſcopos in poſterum honoris iſta diſtinctio, ut ipſe prior habeatur, qui prior fuerit ordinatus.

** Londres.*

** Yorck.*

Novi Epiſcopatus abſque Metropolitani conſenſu in Regnis Chriſtianis non erecti.

In Regnis Chriſtianis novi non inſtituebantur Epiſcopatus abſque Metropolitanorum conſenſu. Quamobrem Rex *Childebertus* Epiſcopatum *Meloduni* inſtituere volens, *Leonis* Metropolitani Senonenſis rogavit aſſenſum. Urbs *Senonum* Metropolitani Epiſcopi Sede nobilis, in poteſtate *Theodeberti* Regis erat, *Melodunum* vero patruo *Childeberto* parebat. Ea de cauſa *Childebertus* Sedem Epiſcopalem erigi volebat Meloduni. Sed *Leo* Metropolitanus noluit aſſentiri, ut ex ejus ad Regem Epiſtola conſtat. *Quam rem*, inquit, *valde admiratos nos Gloria veſtra cognoſcat, quod primum ſine juſſu glorioſiſſimi Domini Principis noſtri, Filii veſtri Theodeberti Regis, cujus ſumus Regni ordinatione ſubjecti, injungitis ut ea quæ anteacto tempore facta non ſunt, nunc præſentia noſtra aut conſenſu debeant incheari. Præcipue nunquam nec ſuſpicari, nec credere potuimus, quod hanc aut Ordini noſtro, aut etiam temporibus veſtris velletis injuriam generari, ut Diœceſim noſtram a Deo nobis commiſſam, & uſque nunc Pontificali ordine, Deo propitio, cuſtoditam, tamquam negligentes ac deſides ad alterius permittamus poteſtatem tranſire, aut ſolicitudinem in rationabili deliberatione transferri, &c. Nam Gloria veſtra optime debet & credere, & ſcire, quia ſi contra ſtatuta Canonum quicumque ſine conſenſu noſtro Mecledone * Epiſcopum voluerit ordinare, uſque ad Papæ notitiam, vel Synodalem audientiam, tam hi qui ordinaverint, quam qui ordinatus fuerit, a noſtra erunt Communione disjuncti*. Data eſt hæc Epiſtola anno 541.

* Melum.

Anno 573. cum Presbyterum quemdam Carnotenſis Eccleſiæ nomine *Promotum Ægidius*

dius Episcopus Remensis *Dumensis Castri* * consecrasset Episcopum, quo in loco nulla fuerat umquam Sedes Episcopalis inconsultis Carnotensi Episcopo cujus Diœcesi continebatur Dunense Castrum, & Senonensi Metropolitano, cui subdita erat Sedes Carnotensis, *Pappolus* Carnotensis Episcopus querelas ad Synodum Parisiensem suas detulit. Synodus facinus *Ægidii* Remensis execrata, ipsi præcepit ut Presbyterum, quem temere consecraverat, deponeret, ad se evocaret, ac in civitate Remensi retineret. *Si vero*, inquiunt, *memoratus Presbyter, aut propria contumacia, aut cujuscumque Potestatis assentatione, in prædicta Dunensi Ecclesia præsumpserit sub hujus suscepti honoris argumentatione ulterius residere, vel res ipsius Ecclesiæ amplius usurpare, aut altaria benedicere, infantes confirmare, vel Ordinationes per quascumque Parochias facere, aut Episcopo suo fratri nostro Domno Pappolo resistere prava intentione præsumpserit, ab omni cœtu Episcoporum, vel a Communionis consortio, perpetuo anathemate feriatur, &c.* Iidem Episcopi literas ad *Sigibertum* Regem direxerunt, ut *Promoti* causam non defenderet, cui illum favere suspicio non levis erat; adeo ut *Gregorius Turonensis lib. 7. c.* 17. scripserit *Promotum* in Dunensi Castro Episcopum institutum *ordinante Sigeberto Rege*. His autem verbis Sigebertum compellarunt Synodi Parisiensis Patres: *Quam rem licet vix credere possumus cum consensu Gloriæ vestræ fieri potuisse, tamen si cujuscumque prava suggestione præventi, in hæc tam obscœna & Ecclesiæ universali contraria consensistis, ab hujusmodi scandali defensione Sinceritatis vestræ conscientiam expietis.*

* Casteandun.

Quomodo electi Episcopi?

II. Episcoporum electiones fiebant a Coepiscopis, a Clero, & populo, non tamen eodem jure, nec eodem semper modo: Summa autem eligendi potestas erat penes Clerum, Episcopos & Metropolitanum. In Synodo Romana sub *Bonifacio II.* Pontifice Maximo, *Stephanus Larissæus Episcopus* de electione sua ita loquitur: *Decretum factum est communiter tam Cleri, quam populi, Metropolitani, atque eorum quorum assensus erat actui necessarius; & secundum priscam consuetudinem tribus electis, Alexandro Presbytero, N. Presbytero, ac me exiguo, meliori testimonio sortito, electionis palmam promerui, &c.* Ideo constat ex variis *S. Gregorii Magni* Epistolis. Idem ex Conciliis Aurelianensi II. *Canone* 1. & 7. Arvernensi, *Canone* 2. Aurelianensi III. *Canone* 3. Aurelianensi, V. *Canone* 10. & 11. Parisiensi III. *Canone* 8. Parisiensi V. *Canone* 1. Remensi sub *Dagoberto* Rege, *Canone* 25. Cabilonensi sub *Clodoveo II.* 10. ex Gregorio Turonensi passim in Historia Fancorum, ex Concilio Barcinonensi *Canone* 3. & Toletano IV. *Canone* 18.

Imperatoribus multum tribuit Ecclesia in electionibus Episcoporum.

. Maxima erat Principum in hujusmodi electionibus auctoritas. Imperatorum consensus ad firmandam ipsius Romani Pontificis electionem postulab tur. Quam consuetudinem vis potius invexerat, quam legitima disciplina. Hanc tamen patiebatur Ecclesia, parebatque Principibus, vitandi causa schismatis, & ut ipsorum tuitionem promereretur ad comprimendos hæreticos, ad executionem Canonum, ad Ecclesiæ bona sarta tecta servanda maxime necessariam. In electionibus Episcoporum Orientis multum Imperatoribus tribuebat Ecclesia: Epiphanius Constantinopolitanus Patriarcha de sua electione ita scripsit ad *Hormisdam* Romanum Pontificem: *Deus qui Sedem Sacerdotalem urbis Regiæ mihi conferre dignatus est sententia & electione Christianissimi Principis Justini, & piissimæ Reginæ, quæ ei ad omne studium communicat divinum, sequentiumque eorum his quibus est bona conversatio, & qui Regiis honoribus sunt sublimiores, simul & Sacerdotum, & Monachorum, & fidelissimæ plebis consensus accessit.* Mennas ejusdem Regiæ urbis Episcopus a *Justiniano* designatus est, teste *Agapeto* in Epistola quæ lecta est in Synodo Constantinopolitana sub *Menna*, de cujus electione ita scripsit: *Cui licet præter cæteros Serenissimorum Imperatorum electio arriserit, similiter tamen & totius Cleri ac populi consensus accessit, ut & a singulis eligi crederetur.* Mortuo Menna *Eutychius* vir sanctissimus a Justiniano est nominatus Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopus, ut refert coævus Auctor Vitæ ipsius apud *Surium, die* 6. Aprilis, *Sancto Clero, sacroque Senatui, libere consilium suum exposuit Christi studiosissimus Imperator, &c. Omnes conclamaverunt: Dignus est, dignus est.* Cyriacum ad eamdem Sedem *Mauritii* Imperatoris voluntate fuisse evectum, discimus ex Sancto Gregorio *Epistola 6. lib. 6. ad* eumdem Principem data. *Non enim*, inquit, *parvæ potuit esse merce-*

mercedis quod Joanne sanctæ memoriæ de hac luce subtracto, ad ordinandum Sacerdotem Pietas vestra diu hæsitavit, tempus paulo longius distulit, cum metu omnipotentis Domini consilium quæsivit, ut videlicet causa Dei cum magno debuisset timore disponi. Unde & aptum valde in Pastorali regimine fratrem & Consacerdotem meum Cyriacum existimo, quem ad eumdem Ordinem Pietatis vestræ consilia longa genuerunt. Idem sanctissimus Pontifex ad *Joannem* Primæ Justinianæ Episcopum de ejus electione ita scribit, lib. 4. Epistola 8. *Quia suscepta fratrum & Coepiscoporum nostrorum Relatio, ad locum vos Sacerdotii totius Concilii unito consensu, & serenissimi Principis declarata voluntate accersiri, gratias Deo retulimus.* Idem ad *Maximum* Salonitanum Metropolitanum, de ejus Ordinatione his verbis scribit, lib. 3. Epistola 20. *Cognovimus, quod vel surrepta, vel simulata piissimorum Principum Jussione, dum vita dignus non fueris, te Sacerdotii ordinem cunctis venerabilem prærripuisse, &c. Præcipimus ut usque dum Dominicis, vel Responsalis nostri apicibus cognoverimus, quod non subreptitia, sed vera fueris Jussione ordinatus, nullatenus tu, Ordinatoresque tui attrectare quidquam præsumatis Sacerdotalis Officii.* In sexta Synodo, *Actione* 9. cum *Macarius* Antiochenus Patriarcha, unus e Monothelitarum principibus, depositus fuisset, Clerici Antiochenæ Ecclesiæ gloriosissimis Judicibus his verbis supplicarunt: *Petimus vestram Gloriam suggerere piissimo Imperatori alterum pro Macario ad Pontificalem Sedem Antiochiæ pervenire, ut non sit vidua hujusmodi Sedes.* In eodem Concilio lecta est Scriptura quædam Cyri Alexandrini Patriarchæ etiam, Monothelitæ, cujus hæc erat inscriptio: *Satisfactio facta a Cyro, misericordia Dei Episcopo, per divinam sanctionem benignissimorum & triumphatorum Dominorum nostrorum, obtinente locum Apostolicæ Sedis Alexandrinæ.* Ex quibus omnibus perspicuum est, Ecclesiam Imperatoribus multum tribuisse in electionibus Episcoporum. Inde tamen Ecclesiæ erga Principes indulgentiam & munificentiam, non jus Principibus per se conveniens colligas.

Regum Christianissimorum in Episcoporum electionibus potestas ex concessione Ecclesiæ.

Multum quoque Regibus Christianissimis tribuit in electione Episcoporum Ecclesia Gallicana. Synodus Aurelianensis V. necessitatem Regii assensus induxit Canone 10. *Nulli Episcopatum præmiis aut comparatione liceat adipisci, sed cum voluntate Regis juxta electionem Cleri ac plebis.* Confirmatum hoc Canone jus istud dici potest potius quam institutum; siquidem Reges Francorum hac potestate usi sunt ante annum 549. Fortunatus enim Pictaviensis, in Vita S. Medardi, loquens de ejus electione, quæ contigit anno 520. scribit: *Peractis non sine multo fletu Episcopi sui exequiis, Regis & Optimatum assensu, sanctissimum Sacerdotem Medardum Plebs omnis illa Veromadensis, & omnes ejusdem Provinciæ adjacentes, Episcopum sibi unanimiter acclamabant consecrari.* Eodem anno, *Theodorus & Proculus jubente Beata Chrodielde Regina*, Turonenses *Episcopi* ordinati sunt in locum *Licinii* defuncti (ex Gregorio Turonensi, *lib.* 10. *cap.* 10.) An. 523. *Ommatius* ejusdem urbis Episcopus *ex jussu Clodomiri Regis ordinatus est.* (Ex eodem Auctore, *lib.* 3. *cap.* 17.) Anno 516. *Nicetius* a Rege *Theodorico* Episcopus Treverensis designatus est, populo consentiente, ut scribit Gregorius Turonensis, Vitæ Patrum Cap. 17. *Dato autem consensu populi*, inquit, *& Decreto Regis, ad ordinandum adducebatur.* Undecim antea annis scilicet anno 515. post *Eufrasii* Arvernorum Episcopi obitum, cum populus Sanctum *Quintianum* elegisset, *Alchima* & *Placidia* uxor & soror *Apollinaris* apud *Quintianum* effecere ut jure suo cederet, ac *Apollinarem ad Regem direxerunt: qui abiens oblatis multis muneribus in E*piscopatu successit: *Quo quatuor abutens mensibus, migravit a sæculo. Cum autem hoc Theodorico nuntiatum fuisset, jussit ibi Sanctum Quintianum constitui, & omnem ei potestatem tradi Ecclesiæ... Et statim directi nuncii, convocatis Pontificibus & populo, eum in Cathedra Arvernæ Ecclesiæ elevaverunt.* Ita refert Gregorius Turonensis, *lib.* 3. *cap.* 2. Anno 527. defuncto S. *Quintiano*, cum cives Arverni de electione Episcopi cogitarent, *S. Gallus* adhuc Diaconus vocavit unum e Clericis, & *irruente in se Spiritu Sancto, ait: Quid hi mussitant? Quid hi cursitant? Quid tractant? Vacuum est*, inquit, *opus eorum. Ego ero Episcopus. Mihi Dominus hunc honorem largiri dignabitur. Tu vero cum me redire de præsentia Regis audieris, accipe equum Decessoris mei stratum, & egrediens in obviam exhibe mihi ..... Ait Impetratus Presbyter ad S. Gallum: Audi*

fili.

fili, consilium meum, noli penitus retardare, sed vade ad Regem, & nuntia ei quæ hic contigerint, & si ei inspirat Dominus ut tibi hoc Sacerdotium largiatur, magnas Deo referemus gratias, &c. Tunc etiam & Aprunculus Trevirorum Episcopus transiit. Congregatique Clerici civitatis illius ad Theodericum Regem Sanctum Gallum petebant Episcopum. Quibus ille ait: Abscedite, & alium requirite, Gallum enim Diaconum alibi habeo destinatum. Arverni vero Clerici consensu insipientium facto, multa munera ad Regem ferentes venerunt. Jam tunc germen illud iniquum cœperat fructificare, ut Sacerdotium aut venderetur a Regibus, aut compararetur a Clericis. Tunc ii audiunt a Rege, quod Sanctum Gallum habituri essent Episcopum &c. Anno Christi 554. cum Cato superbus Presbyter ad Arvernensem Episcopatum, defuncto *S. Gallo*, electus *Cautino* Archidiacono molestiam inferret, *Cautinus*, ejus sibi conciliare studens benevolentiam, ait: *Sine ullo labore tuo, & absque ullo dolo, ego ad Regem pergam & Episcopatum tibi obtinebo*, &c. Sprevit *Cato* Archidiaconi amicitiam & promissa. Quare indignatus *Cautinus*, *Theodobaldum* Regem adiit, eique *Sancti Galli* obitum nuntiavit. *Quod ille audiens, vel qui cum eo erant, convocatis Sacerdotibus apud Metensem civitatem, Cautinus Archidiaconus Episcopus ordinatur. Cum autem venissent nuncii Catonis Presbyteri, hic jam Episcopus erat. Tunc ex jussu Regis traditis ei Clericis, & omnibus quæ hi de rebus Ecclesiæ exhibuerant, ordinatisque qui cum eo pergerent Episcopis & Camerariis, Arvernos cum direxerunt*. (Ex Gregorio Turonensi *lib.* 4. *cap.* 6.) Turonensi Episcopo defuncto, cum Turonicæ urbis cives ad Catonem accessissent ad poscendum ejus consensum pro Turonensi Episcopatu, ille tumido animo hanc gratiam respuit: cui cives dixerunt: * *Non enim te nostra voluntate expetivimus, sed Regis præceptione*. Quare cum postea a Turonicis postularetur *Euphonius*, Rex respondit: *Præceperam ut Cato Presbyter illic ordinaretur, & cur est spreta Jussio nostra?* Responderunt: *Petivimus eum, sed noluit venire*. Clotarius Emerium Ecclesiæ Santonensi præfecit, cavitque Decreto suo, ut absque Metropolitani consilio benediceretur, qui non erat præsens, in Comitatu nimirum, teste Gregorio Turonensi, *l.* 4. *c.* 26. Mortuo *Clotario*, *Leontius* Burdigalensis Metropolitanus, congregatis Provinciæ suæ Episcopis, *Emerium* ab Episcopatu depulit, asserens non fuisse Canonice hoc honore donatum. Cæterum Episcopi *Heraclium* Presbyterum Burdigalensem elegerunt, consensumque suum ad Regem direxere, ut ejus judicio electio probaretur. Sed Rex *Charibertus* injuriam Regiæ majestati fieri causatus, quod se inconsulto Episcopum a *Clotario* delectum & admissum expulissent; *Heraclium* electum plaustro spinis pleno imponi, & in exilium deportari jussit, *Emerium* restituit, a *Leontio* Episcopo mille aureorum mulctam, ab aliis Episcopis minorem exegit. Hæc gesta sunt anno 562. Mortuo *S. Innocentio* Cenomanorum Episcopo, *Domnolus* a Rege *Clotario* illius Ecclesiæ Episcopus designatus fuit. (Ex Gregorio Turonensi *lib.* 6. *c.* 9.) Jam ante Rex præstolabatur locum, in quo Pontificatus honorem acciperet, ut refert idem Auctor, & Avenionensi Episcopo defuncto, illum istius civitatis Antistitem renuntiaverat: sed Regem adiit ille, ipsumque rogavit ne velut captivus ab ejus amandaretur aspectu, inter sophisticos Senatores victurus, qui simplicitatem ipsius despicerent, asserens hunc locum sibi potius esse humilitatis quam honoris. Cum Cenomanensem Ecclesiam annis 22. rexisset S. Domnolus, Theodulfum Abbatem sibi successorem elegit, consentiente Rege, ut testatur idem Gregorius. Anno 583. mortuo S. Felice Nannetensi Episcopo, ipsi Nonnichius, *Rege ordinante*, successit. (Ex Gregorio Turonensi lib. 6. cap. 36.) Anno 584. *Sulpitius*, post *Remigii* Bituricensis Episcopi obitum, ejusdem urbis Episcopus electus est, *Gunthramno Rege favente*. Nam cum multi munera afferrent, Rex Episcopatum quærentibus respondisse fertur: *Non est Principatus nostri consuetudo Sacerdotium venundare sub pretio; sed nec vestrum eum præmiis comparare, ne & nos turpis lucri infamia notemur, & vos Mago Simoni comparemini. Sed juxta Dei præscientiam, Sulpitius vobis erit Episcopus*. Anno 615. Concilium Parisiense V. sub Clotario II. Canone 1. libertati electionum consuluit, jussitque eum ordinari Episcopum, *Quem Metropolitanus cum Provincialibus suis, Clerus vel Populus civitatis absque ullo commodo, vel datione pecuniæ elegissent: quod si aliter irrepsisset, Ordinatio ipsius, secundum statuta Patrum irrita haberetur*.

* *Greg. Turon. c.* 11. & 15.

Concilii iſtius conſtitutionem Rex *Clotarius* modificavit Edicto dato ex Epiſcoporum & Optimatum aſſenſu in ipſomet Concilio Pariſienſi, cujus hæc ſunt verba: *Ideoque definitionis noſtræ eſt, ut Canonum ſtatuta in omnibus conſerventur .... Ita ut Epiſcopo decedente, in loco ipſius qui a Metropolitano ordinari debet, cum Provincialibus a Clero & populo eligatur; Et ſi perſona condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur: vel certe ſi de Palatio eligitur, per meritum perſonæ & doctrinæ ordinetur.* Poſtremæ clauſulæ ſenſus eſt, ab electione Cleri & plebis excipi viros eximios qui in Palatinis obſequiis lateri Principis adhærentes, hanc gratiam promeriti eſſent. Anno 630. Concilium Remenſe ſub Dagoberto Rege electionum jura Epiſcoporum ſuffragiis, & populi votis vindicavit *Canone* 25. Decrevit tamen ut Edictum Regis *Clotarii* in Concilio Pariſienſi datum obſervaretur. *Judices*, inquit, *qui ſuper auctoritate & Edicto Dominico Canonum ſtatuta contemnunt, vel Edictum illud Dominicum quod Pariſiis factum eſt, violaverint, aut contempſerint, placuit eos communione privari*. S. Amandus *juſſu Dagoberti Regis* Epiſcopus Trajectenſis ordinatus eſt, ut teſtatur Auctor Vitæ Pipini ſanctiſſimi Ducis apud Ducheſnium Tomo I. S. Leodegarius a Bathilde Regina, quæ Clotarii III. filii ſui regnum moderabatur, Æduenſium Epiſcopus nominatus eſt, ut Vitæ ipſius Auctor teſtatur apud Ducheſnium Tomo I. S. Præjectus Arvernorum Epiſcopus electus eſt Clodoveo II. regnante, *Decreto etiam Regis petitionibus populi annuente*, ut refert Vitæ ipſius Auctor apud Ducheſnium Tomo I. Ex formulis Marculfi perſpicuum eſt, Epiſcopos ſub prima Regum noſtrorum Dynaſtia fuiſſe a Rege deſignatos, Cleri tamen & populi electione ut plurimum prævia, quam Principis auctoritate confirmari humiliter ſupplicabant. Hujuſmodi formularum una hanc præ ſe fert inſcriptionem: *Præceptum de Epiſcopatu*, in eaque Rex ita ſcribit: *Cognovimus Antiſtitem illum ab hac luce migraſſe, de cujus ſucceſſore ſolicitudinem congruam una cum Pontificibus vel proceribus noſtris plenius tractantes, decrevimus illuſtri Viro illi Pontificalem in ipſa urbe committere dignitatem*. Cleri civiumque ſupplicatio his verbis concepta eſt. *Suppliciter poſtulamus, ut inſtruere dignemini illuſtrem Virum illum, aut venerabilem virum illum, Cathedræ illius ſucceſſorem*.

Poteſtas Regum Hiſpaniæ in electionibus Epiſcoporum

Multum etiam tribuit Regibus Hiſpanienſis Eccleſia, ut conſtat ex Concilio Toletano XII. *Canone 6.* aſſerente Metropolitano Toletano jus probandi & inſtituendi Epiſcopos, *quoſcumque Regalis poteſtas elegerit*.

Epiſcopi Suburbicarii Ordinatio a Romano Pontifice, facta.

Quomodo ſe gereret eo in negotio Summus Pontifex?

Ubi e vita exceſſerat Epiſcopus aliquis eorum, quos ordinare ſolebat Romanus Pontifex, qui ordinationum jure per totum Occidentem ſibi competenti, in Suburbicariis dumtaxat Eccleſiis utebatur, ſtatim ipſum de obitu monebant Clerus & plebs Eccleſiæ viduæ. Monitus Pontifex ſcribebat Clericis & plebi de electione Epiſcopi. Vicino interim Epiſcopo commendabat vacantis Eccleſiæ curam: fiebat electio, concurrentibus Cleri, Ordiniſque, & plebis votis, decretumque omnium ſubſcriptione firmabatur. Electionis decretum ad Pontificem mittebatur, cum precibus ut electionem probaret, ac electum ordinaret. Hunc Romam vocabat Summus Pontifex ad Conſecrationem, ut conſtat ex *Diurno Romanorum Pontificum cap. 3. Tit. II.* In Epiſtola Vocatoria notanda ſunt hæc verba Pontificis: *Jam fatum virum religioſa violentia tenete, & ad Sanctam noſtram Sedem perducere feſtinate, qui forte dignior eo erit, ſi ſe occultare voluerit*. Electum Archidiaconus Eccleſiæ viduæ, aliique Honorati, Romam comitabantur, & alias Cleri plebiſque literas ad Pontificem deferebant, quibus Ordinatio inſtantius urgebatur. Tum ſolemni ritu Ordinatio Romæ peragebatur, prævio examine de fide & moribus: Monitaque ſanctiſſima Electo inter ordinandum dabantur, quibus ad regendam ſuam Eccleſiam juvaretur. In Ordinatione autem Epiſcopus profeſſionem fidei emittebat, qua fidem ab Apoſtolis traditam, & a Synodis œcumenicis confirmatam ſe ſervaturum, prædicaturum, defenſurum pollicebatur: Nec non *cuncta decreta Pontificum Apoſtolicæ ſedis edita adverſus novas quæſtiones: & quæcumque damnaverant, ſe ſub anathemate damnare: quæque ſuſceperant, ſuſcipere, & tota fidei integritate venerari*, ſanctiſſime conteſtabatur. Profitebatur etiam numquam ſe aliquid novi contra Catholicam Fidem & Orthodoxam Religionem eſſe ſuſcepturum. Nuſquam ſe Parochiam, aut jura alterius uſurpaturum.

Epiſcoporum profeſſio.

Dabat etiam electus Episcopus cautionem, qua Disciplinam Ecclesiasticam observaturum se pollicebatur, secundum admonitionem ab ordinante Pontifice sibi factam. Spondebat autem, nullum se præmium pro Ordinationibus, aliorumve Sacramentorum administratione accepturum. Se bona & ornamenta Ecclesiæ diligenter & fideliter servaturum: Si quæ in pignus oblata essent, studio, labore, & sumptu proprio, ut temporis necessitas largiretur, revocaturum, nec ullo umquam alienaturum titulo. Ecclesiæ jura efficaciter ac fideliter se defensurum, servata in omnibus justitia, quæ universis commodis præponenda est. Canonicam redituum Ecclesiasticorum portionem Clericis, & fabricæ, singulis annis, se absque imminutione præstiturum: nec gratiæ, amicitiæ, commendationis rationem habiturum se prorsus ullam in promotionibus ad gradus & Officia Ecclesiastica. Se sarta tecta per omnes suæ Diœceseos Ecclesias, singulis annis procuraturum. (Tunc scilicet portio bonorum Ecclesiasticorum fabricis addicta per totam Diœcesim penes Episcopos erat.) Se sine Sedis Apostolicæ Jussione, Comitatum, id est, Aulam Principis non aditurum, nec per alias civitates, aut Provincias discursurum, Ecclesiamve suam deserturum absque gravi causa. Se ad Natalem Apostolorum Petri & Pauli, si nulla necessitas prohiberet, annis singulis conventurum. Quidquid sibi legato, vel donatione obveniret, Ecclesiæ, cui præerat, se collaturum. Omni tempore, singulis diebus, a primo galli cantu usque ad ortum solis, cum omni ordine Clericorum suorum, Vigilias & Officia divina in Ecclesia celebraturum. Ista constant ex *libro Diurno Romanorum Pontificum, cap. 3. Tit. 6. & 7.*

Addebat denique novus Pontifex *Indiculum* de obedientia erga Summum Pontificem, & fidelitate erga Principem servanda, cujus exemplar ibidem describitur, *Tit. VIII.*

Translationes Episcoporum.

III. Translationes Episcoporum, nisi postulante Ecclesiæ bono non permittebantur. Quare *Agapetus* Pontifex *Anthimum* execratus est, non solum ob hæresim, de qua suspectus erat, sed quod ab Episcopatu Trapezuntino ad Sedem Regiæ Urbis contra divinos Canones migrasset; unde Communionem ipsi polliceri noluit, nisi iis conditionibus, ut *se libello probaret Orthodoxum, & ad Cathedram suam reverteretur. Impossibile esse, translatitium hominem in illa Sede permanere.* (Ex *Liberato, cap. 21. Breviarii.*) Sanctus Gregorius *Tomitanum* Episcopum, cujus urbis Episcopalis ab hostibus occupata fuerat ac diruta, Ecclesiam *Alerienfem* jamdiu vacantem transtulit; (ut constat ex ipsius Epistolis 77. & 79. libri I.) *Paulum Nepesinum* Episcopum Neapolim transferre decreverat idem Sanctissimus Pontifex, Clero, Nobilibus, & plebe postulantibus: sed ipsum rogavit Paulus ne a Sponsæ suæ, pauperculæ quidem, sed castæ sinu abstraheretur. (*Lib. 2. Epistola 35.*) De Sancto Gregorio scribit *Joannes Diaconus* lib. 3. cap. 18. *Licet vacantes Episcopos vacantibus civitatibus incardinare studuerit; numquam tamen Episcopum ab integritate suæ Ecclesiæ, vel ipse in aliam commutavit, vel sub quacumque occasione migrare consensit.* Concilium Toletanum X. exauctorato *Potamio* Bracarensi Metropolitano, in illam Sedem transtulit *Fructuosum* Dumiensem Episcopum. Concilium Toletanum XVI. exauctorato *Sisberto* Metropolita Toletano, *Felicem* Episcopum Hispalensem, *cum consensu Clerici ac populi* Toletani, *secundum prælectionem atque auctoritatem Regis*, qui jam ipsi illius Ecclesiæ Metropolitanæ regimen crediderat, sed nominationem suam Synodo reservaverat confirmandam, in Toletanam Sedem transtulit. Iis sæculis translationes Episcoporum Sedes Apostolica nondum sibi reservaverat.

Coadjutorum & Successorum designatio.

IV. Coadjutores cum futura successione sibi designabant Episcopi, si id necessitas, aut Ecclesiæ commodum postularent. Sic *S. Augustinus* Anglorum Apostolus sibi Successorem ordinavit Laurentium *Ne se defuncto status Ecclesiæ tam rudis, vel ad horam Pastore destitutus, vacillare inciperet*, ut scribit *Beda, lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum. S. Sacerdos* Lugdunensis Episcopus *S. Nicetium* nepotem suum Coadjutorem a Childeberto obtinuit, teste Gregorio Turonensi, *Vitæ Patrum* cap. 8. *S. Avitus* Claromontanus Episcopus *Sanctum Bonitum* Successorem suum designavit, missaque ad Regem Theodoricum legatione, ejus consensum impetravit, ut Vitæ ipsius Auctor testatur apud Duchesnium, Tom. I. Historiæ Francorum. S. Bonitus Nordobertum. Populo & rege consentientibus, sibi Successorem assumpsit. *S. Remaculus* Trajectensis Epi-

Episcopus *Theodardum* a Rege & optimatibus Successorem obtinuit, ut habet ejus Vita apud *Surium* die 3. Septembris. Nusquam autem invitis dari poterat Successor, quantumvis infirmi essent, ac muneris obeundi per ægritudinem incapaces; ut docet S. Gregorius lib. 9. Epistola 41. ad Anatolium Diaconum Constantinopolitanum, de Joanne Primæ Justinianæ Archiepiscopo, cui Successorem dari volebat Imperator, quod ipsum ægritudo continua capitis & ab Ecclesiæ regimine, & a cura conservandæ & custodiendæ civitatis impediret. Idem docet *lib.* 11. *Epistola* 7. *ad Ætherium* Lugdunensem Episcopum, de quodam Galliarum Antistite, qui tam vehementem capitis in morbum inciderat, ut mente alienata, regendæ Ecclesiæ esset incapax. In Anglia tamen aliquando aliter actum est, quia id recentis Ecclesiæ necessitas postulabat. Est anglorum enim, sive Orientalium Anglorum Episcopo adhuc superstite, sed gravissima infirmitate ab administrando Episcopatu prohibito, duo sunt pro illo electi & consecrati Episcopi. *Ex quo*, inquit Beda lib. 4. cap. 5. *usque hodie Provincia illa duos habere solet Episcopos.*

Cessiones Episcopatus.

V. Cessiones Episcopatuum, nisi gravissimas ob causas, non admittebantur. Paulus Antiochenus Patriarcha, ob odium quo ipsum Clerus & populus insectabatur, annuente *Justino* Imperatore cessit Episcopatu. Qua de re *Hormisdam* Romanum Pontificem Imperator certiorem fecit, data ad ipsum Epistola.* *S. Amandum*, Tajectensem Episcopum de Episcopatu dimittendo, ob Cleri plebisque suæ crimina & inobedientiam cogitantem, ab eo Consilio deterruit *Martinus I.* Sanctissimus Pontifex, ipsumque ad patientiam & perseverantiam in Pastoralis Officii laboribus adhortatus est, data ad ipsum Epistola. Episcopos ob continuam ægritudinem obeundo muneri impares, cedere posse Episcopatu, & ad cessionem consiliis inducendos, quamvis non compellendos, S. Gregorius existimabat, ut docent Epistolæ supra laudatæ, necnon Epistolæ 50. 51. & 52. *lib.* 7. de Ariminensi Episcopo, qui dolore capitis quadriennio vexatus, ob ibque nec officium implere, nec in sua etiam Ecclesia residere valens, S. Gregorio supplicavit, ut ipsum ab Ecclesiæ regimine absolveret. Viri Sanctissimi quandoque solitudinis amore onus Episcopatus excusserunt. Sic SS. *Sulpitius* Bituricensem, *Bonnus* Arvernensem, *Leodegarius* Augustodunensem Ecclesias dimisere. In Oriente *Joannes Silentiarius* vir sanctissimus *Coloniæ* Episcopatum, quem ordinante Metropolitano Sebasteno pene invitus susceperat, post decennium reliquit, Metropolitano, Patriarcha, Imperatore inconsultis cum Armeniæ Præfectus Ecclesiæ Ministros vexaret, ut testatur Auctor Vitæ illius apud Surium, die 13. Maji. *Theodorus Sicæotes* a Clero & populo Anastasiopolitano ad illius urbis Episcopatum raptus, post aliquot annos dolens quod in reformandis populi sui moribus tot curas ac labores pene inutiliter collocaret, a Metropolitano suo, necnon a Patriarcha, & Imperatore, secedendi in Monasterium, a quo per vim abstractus fuerat, licentiam impetravit, ut Vitæ ipsius Auctor testatur apud Surium die 22. Aprilis.

* Extat post Epist. 80. Hormisdæ.

Fugiendus ex humilitate Episcopatus; ex obedientia suscipiendus.

VI. Episcopatus honorem totis viribus fugiendum & solo charitatis & obedientiæ motu suscipiendum, exemplo & scriptis docuerunt sexti sæculi Patres. *SS. Cæsarium, Fulgentium, Gregorium Magnum* coactos sacram dignitatem suscepisse, testantur qui Vitas illorum scripserunt, *Cyprianus, Joannes Diaconus, Ferrandus Diaconus*. Ad Joannem Costantinopolitanum Patriarcham lib. 1. Epistola 4. de onere Pontificatus a se suscepto ita scribit S. Gregorius. *Quo enim ardore, quo studio, Episcopatus pondera fugere voluerit Beatitudo vestra, scio: & tamen hæc eadem Episcopatus pondera, ne mihi deberent imponi, non restitit. Constat ergo quia non me sicut vos diligitis, quia illa me voluistis onera suscipere, quæ vobis noluistis imponi.* Lib. 6. Epistola 4. ad *Cyriacum* Patriarcham Constantinopolitanum data docet quomodo fugiendus & quando suscipiendus sit Episcopatus. *In scriptis vestris*, inquit, *vos magnopere requiem quæsiisse narratis. Sed per hoc ad Pastoralem solicitudinem vos congrue venisse ostenditis, quia sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugentibus offerendus est.*

Fortunatus Pictaviensis Episcopus, *lib.* 1. *Poematum*, *cap.* 16. de ambitu sacrarum dignitatum fugiendo præclare scribit: *Gravat Sacerdos Ordinem, qui Episcopatum sic petit. Præcepta qui complectitur, fugit honoris ambitum. Hoc si cui sit debitum, coa-*

ctus

ctus ascendat gradum; Non se petente callide, sed dante Christi munere. Ineptus est, qui Sanctæ se præferre vult Ecclesiæ; Nam rem sacratam sumere, Electio divina sit. Clarus Sacerdos Ordinem Hilarius non ambiit; Martinus illud effugit. Gregorius vix sustulit. Leges refutant ambitum, invasor omnis pellitur: quod respuunt Prætoria, vitat nefas Ecclesia.

VII. Residendi in Ecclesiis suis sacratissima lege teneri Episcopos, & Leges Imperatorum, & Ecclesiæ statuta, sexto sæculo promulgata ostendunt. *S. Gregorius* de *Basilio* Episcopo non residente ad *Romanum* Siciliæ Defensorem ita scribit, lib. VIII. Epistola XI. *Perlatum est ad nos, Basilium Episcopum, velut unum de Laicis, in caussis sæcularibus occupari, & Prætoriis inutiliter deservire. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reverentiam Sacerdotalem annihilat, statim ut Experientia tua hoc præceptum susceperit, eum ita ad revertendum districta executione compellat, quatenus ei illic, te insistente, quinque diebus sub qualibet excusatione commorari non liceat.* Et lib. 5. Epistola 25. ad *Anthemium* Subdiaconum Apocrisiarium suum, de *Pimenio* Amalphitano Episcopo pariter non residente ita scribit: *Hac tibi auctoritate præcipimus, ut supradicto Episcopo interminari non desinas, quatenus hoc de cætero facere non præsumat, sed in Ecclesia sua Sacerdotali more resideat, quem si forte non emendari post tuam interminationem cognoveris, in Monasterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare, ut quid facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.* Et lib. 7. Epistola 8. Sardiniæ Episcopis vetat, ne pro Ecclesiæ suæ emergentibus caussis transmarina petant, sine Metropolitani sui cognitione, vel Epistolis, *sicut Canonum ordo constituit:* Excepto si contra eumdem Metropolitanum aliquid caussæ contingat, ob quod Sedis Apostolicæ judicium requirant. Absque Arelatensis Episcopi auctoritate, qui Sedis Apostolicæ vices gerebat, Gallicani Antistites e Diœcesibus suis egredi non poterant, ut constat ex Sancto Gregorio, *lib. 3. Epistola* 50. & 52. Trullana Synodus Sententiam depositionis tulit in Episcopos & Clericos, qui absque gravissimis causis, tribus hebdomadibus continuis a suis Ecclesiis abessent. (*Canone* 80.)

Episcoporum Residentia.

Justinianus Imperator *Novella* 6. *c.* 2. de residentia Episcoporum ita statuit: *Et illud etiam definimus, ut nemo Deo amabilium Episcoporum foris a sua Ecclesia plusquam per totum annum deesse audeat, nisi hoc per Imperialem fiat Jussionem. Tunc enim solum erit inculpabile. Sacratissimis Patriarchis uniuscujusque Diœceseos compellentibus Episcopos, neque in peregrinis demorari, neque annum excedere, quem & ipsum propter misericordiam constituimus, &c. Si vero maneat per omnia inobediens, expellatur a sacro Episcoporum choro, & alium introducat. Si non Metropolita, sed aliorum Episcoporum aliquis sit, qui erraverit, hæc omnia a Metropolita fiant .... Hoc enim non habet decentem rationem, ut cum multitudine, quam necesse est habere Episcoporum ministeria, lustrent peregre, &c. Cum liceat, si quædam sunt lites sanctissimis Ecclesiis, hoc per Clericos, aut Apocrisiarios, aut Oeconomos movere, & petiones ad Imperium dirigere, impetrare autem sperata.* Si autem necesse sit eos ad Regiam urbem & ad Aulam venire, hanc legem imponit: *Siquidem Episcopus sit, literas accipiat proprii Metropolitæ ad Imperium: Si vero Metropolita sit, literas sumat ejusdem Diœcesis Patriarchæ, ejus præsentiam necessariam esse dicentes.* Et *Novella* 67. *c.* 3. hanc pœnam adjecit: *Si defuerit Episcopus Ecclesiæ suæ amplius tempus, nullam ei mitti expensam de Provincia, sed illam quidem circa actus pios, & sanctissimam Ecclesiam expendi.*

A Residentiæ lege censebantur legitime dispensari Episcopi, qui a suis Ecclesiis ideo aberant, ut Synodis interessent, vel ut maximi momenti legationes obirent nomine Principum, vel a Regibus ad Regni Ministerium assumebantur, aut ipsis erant ab intimis Consiliis, vel ab iis vocabantur ad Aulam. *Sanctus Leander* Hispalensis Episcopus Regum Wisigothorum Hispaniæ legationem obiit Constantinopoli, ubi cum eo suavissimam iniit amicitiam *Sanctus Gregorius*, ejusque hortatu Commentarios libri *Job* suscepit, teste Joanne Diacono in ejus Vita. *Joannes* & *Agapetus* Sanctissimi Pontifices antea Regum Gothorum in Italia regnantium legationem ad Imperatorem functi erant. *Gregorius* Antiochenus Patriarcha, suscepta pro *Mauritio* Imperatore legatione, exercitum qui a suis Ducibus defecerat, ad concordiam & obedientiam reduxit, habi-

ta facundiſſima ad Milites Oratione, quam refert *Evagrius lib. 6. Hiſtoriæ cap. 12.* eoſque abſolvit a Sacramento, quo *Philippico* Duci numquam ſe parituros juraverant. *Mauritius* Imperator duos Epiſcopos miſit obviam *Coſroi Juniori* Regi Perſarum, qui ad ipſum confugiebat, teſte Evagrio cap. 17. lib. 7. *Denique majoris honoris cauſa, Domitianum Melitinenſem Epiſcopum cognatum ſuum ad eum direxit: Virum ſingulari prudentia ac ſolertia, & tam opere, quam ſermone eximium, & ad maxima negotia perficienda aptiſſimum. Miſſus eſt etiam Gregorius, qui quidem Coſroem cunctis in rebus admiratione perculit, tum in muneribus, tum in colloquiis, tum in conſiliis quæ pro temporis opportunitate prudentiſſime ſuggerebat.* Elaſius Catalaunenſis in Galliis Epiſcopus *propter cauſas Brunichildis Reginæ* Legatus in Hiſpanias miſſus eſt, ut refert Gregorius Turonenſis, lib. 5. cap. 41. *Childebertus* & *Chilpericus* Reges Chriſtianiſſimi pacem mutuis legationibus ſanciverunt. *Ægidius* Remenſis Epiſcopus legationem obiit ad *Chilpericum* *Childeberti* nomine. *Chilpericus Leudovaldum* Epiſcopum cum primis regni ſui direxit, qui dato ſuſceptoque de pace Sacramento, pactionibuſque firmatis, munerati regreſſi ſunt. (Ex Gregorio Turonenſi, libro 6. cap. 3.) Cum Britones in *Gunthramni* Regis ditiones graſſati fuiſſent, & hic adverſus ipſos deſtinaſſet exercitum, illique ut Regem placarent, ſe omnia, quæ male geſſerant, emendaturos fuiſſent polliciti, *Rex direxit illuc Legationem, id eſt Namatium Aurelianenſem, & Bertramnum Cenomanenſem Epiſcopum, cum comitibus & aliis viris magnificis.* (Ex Gregorio Turonenſi, lib. 9. cap. 18.) *Childeberto* & *Gunthramno* Chriſtianiſſimis Regibus occaſione pactionum antea initarum, quas violare *Childebertus* videbatur, contendentibus, cum periculum eſſet ne contentio illa in apertum diſſidium ac bellum erumperet, *Childebertus* Epiſcopos Legatos ad *Gunthramnum* miſit, quorum unus erat *Gregorius Turonenſis*. Horum autem Antiſtitum induſtria pax inter ambos Reges firmata eſt. (Ex Gregorio Turonenſi, lib. 9. cap. 20.) *S. Cunibertum* Colonienſem & *Arnulphum* Metenſem Epiſcopos, *Dagoberto* & *Sigeberto* Regibus a Conciliis & a Miniſterio fuiſſe, nemo neſcit, qui Francorum Hiſtorias legit. Sanctum *Leodegarium* Auguſtodunenſem Epiſcopum Majorem domus *Chilperici II.* & Regni Adminiſtrum fuiſſe, eædem Hiſtoriæ teſtantur. Chriſtianiſſimos primæ dynaſtiæ Reges ſubditis ſuis in Palatio jus dixiſſe, adhibito Epiſcoporum & Optimatum Conſilio, ex Formulis *Marculfi* certum eſt, ubi eorum Edicta his concepta verbis referuntur: *Ergo nos in Dei nomine, in palatio noſtro, ad univerſorum cauſas recto judicio terminandas, una cum Domnis & Patribus noſtris Epiſcopis, vel cum plurimis Optimatibus noſtris, Patribus, Referendariis, Domeſticis Seniſcalcis, Cubiculariis, Comite Palatii, & reliquis quam plurimis noſtris Fidelibus reſideremus.* Dubium igitur non erat ſexto & ſeptimo ſæculo, quin a lege Reſidentiæ legitime diſpenſarentur Epiſcopi, qui a Regibus vocabantur, & retinebantur in Aula, ut ipſis conſilia & Miniſterium in Reipublicæ regimine præſtarent, vel eorum legationibus fungerentur. Abſentibus ob publicas cauſas, ſive Eccleſiæ, ſive Civitatum, Provinciarum, aut Regni bonum ſpectantes, Epiſcopis, moleſtiam a creditoribus aliquam inferri, aut eos in jus vocari, donec ad Eccleſias ſuas rediiſſent, prohibuit Juſtinianus Imperatur Novella 123. cap. 26. *Si vero Epiſcopi, vel Clerici, pro civitate, aut pro ſuis Eccleſiis, propter ſuam Legationem, aut Ordinationem Epiſcopi, ad Regiam civitatem, vel ad alium quempiam locum proficiſcantur; jubemus eos nullam moleſtiam, aut importunitatem a qualibet perſona ſuſtinere, licentia exiſtente eis qui obligatos eos putant ſe habere, poſtquam ad Provinciam revertuntur, convenire eos, &c.*

Epiſcoporum officium in commonendis Regibus de iis quæ ſalutem ſpectant.

VIII. Epiſcopi qui Principum familiaritate utebantur, & Aulam frequentabant, Principibus debebant ſuggerere ea quæ ipſorum ſalutem ſpectabant, & eos emendare, peccatorum quæ admitterent futuri alioquin conſcii. Qua de re audiendus Facundus Hermianenſis lib. 4. c. 4. *Quaſi vero propter hoc tantum ordinati ſimus Epiſcopi, ut ditemur Principum donis, & cum eis inter maximas Poteſtates conſideamus, tam quam divini Sacerdotii Privilegiis fulti; ſicubi autem fallaciis malignorum, quæ nullis temporibus defuerunt, aliquid eis inter tanta Reipublicæ ſuæ curas ſubreptum fuerit quod Eccleſiæ Dei præjudicet, vel Eccleſiæ pacem turbet: non eis debeamus pro ipſorum ſalute quæ ſunt vera ſuggerere, & ſi neceſſe fuerit, religionis auctoritate reſiſtere, ac pa-*

tientem

tienter offensionem quoque illorum, si acciderit, sustinere. Et ubi erit illud Propheticum; Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum & non confundebar? Nisi forte Pastores quidem ad lac, & vellera, ad avertendas vero luporum insidias & tuenda ovilia desertores. Et lib. 12. cap. 5. *Si Principes non alieni sunt a populo Dei, & pro ipsis quoque offertur Sacrificium, Sacerdotes etiam ipsorum peccata portent, necesse est. Et ideo nec temeritati, nec arrogantiæ deputetur, si Sacerdos etiam Principem peccare prohibeat. Humanus enim sermo est, omni acceptione dignus, dicentis: Non aggraves onus meum, quod suscepi pro tua salute portandum. Non enim est aliud, cum dicit cuiquam Sacerdos, Noli peccare; quam si dicat: Sarcinam, quam pro te sustineo, noli gravare. Ac per hoc si Princeps quoque pro suis peccatis intercessorem vult habere Sacerdotem, etiam in suis peccatis castigatorem ferre non dedignetur, ut pro illo intercedens possit audiri.*

Et ibidem. *Quamquam sæpe de Barbarorum præliis triumphaverit Theodosius, non tamen ex hujusmodi victoriarum frequentia, in quibus Trajano filio gehennæ comparari non potest, veram meruit gloriam, sed de supplici & publica peccati sui Pœnitentia, quam expugnato Regali fastigio, placide atque humiliter Antistite Ambrosio castigante suscepit, & indictum sibi debitæ satis factionis tempus, ab Ecclesiæ Communione remotus implevit: Pie admodum credens, & sapienter intelligens, quod non temporali potestate, qua fuerat etiam Sacerdotibus Dei præpositus, sed ex eo pervenire posset ad vitam, quod illis erat ipse subjectus. Unde credendum est, quia si nunc Deus aliquem Ambrosium suscitaret, etiam Theodosius non deesset. Sed cum minor est exigendi fiducia, minor & reddendi devotio.*

Audiendus & S. Gregorius Turonensis in causa Prætextati Rothomagensis Archiepiscopi, qui a Chilperico Rege opprimebatur, Episcopos Concilii Parisiensis his verbis compellans: „ Attenti estote, o Sacerdotes Dei, & præsertim vos qui familiariores esse Regi videmini; adhibete ei Consilium sanctum atque Sacerdotale, ne exardescens in Ministerium Dei, pereat ab ira ejus, & Regnum perdat, & gloriam... Nolite silere, sed prædicate & ponite ante oculos Regis peccata ejus, ne forte ei mali aliquid contingat, & vos rei sitis pro anima ejus. *Id ipse Gregorius refert, l. 5. Historiæ Francorum, c. 18.*

IX. Episcoporum Jurisdictio sexto septimoque sæculo erat amplissima. Ipsos de omnibus Monachorum & sanctimonialium causis judicare voluit *Justinianus* Imperator, earum cognitione Judicibus civilibus interdicta. (Novella 79. c. 1. & 2.) „ Sancimus, si quis quamcumque habuerit causam cum aliquibus venerabilibus Ascetis, aut Sacris Virginibus, aut mulieribus omnino in Monasteriis consistentibus; Deo amabilem civitatis illius Episcopum interpellet; ille vero mittat, & cum omni honestate, quæ sunt de personarum præsentia disponat: sive oportet per Abbates, sive per Responsales, sive per alios quoslibet hoc fieri. Ipse vero cum omni veneratione Sacerdotali causam examinet, & judicet; & civiles non sunt eis penitus Judices, neque confundant eorum honestatem, cum idonei sint singularum civitatum Episcopi, & quæ de lite sunt, & de cautela Judiciorum disponere atque judicare honeste atque Sacerdotaliter, secundum Leges nostras, & divinos Canones. Sed etiam accelerari lites sancimus Monachis illatas, ut non mens eorum occupetur circa litis solicitudinem, sed velociter liberati, sacris operibus obsecundent.

Episcoporum jurisdictio amplissima.

Si cui litigantium in foro sæculari suspectus Judex esset, Episcopum adiri, & una cum ipso judicari sanxit Justinianus, Novella 86. *Si contigerit quemdam nostrorum subjectorum in dubitationem habere Judicem, jubemus Sanctissimum Episcopum adire cum clarissimo Judice, ut ambo per amicabilem conventum dissolvant quæ dubia sunt.* Si quis jus suum a Judice violatum quereretur, Episcopus interpellari poterat, secundum eamdem Legem: *Si contigerit quempiam a Judice Provinciæ lædi, jubemus eum adire civitatis Episcopum, & ipsum judicare Judicem, & eum qui putatur lædi ab eo.* Idem confirmavit Leges Arcadii & Honorii Imperatorum, quibus licitum est partibus communi consensu causas suas ad tribunal Episcopi deferre, a cujus sententia provocari non possit. (*Cod. Justin. Tit. de Episcopali Audientia L. 7. & 8.*) Confirmavit etiam Legem Valentiniani & Valentis Imperatorum, qua statutum est, „ ut Episcopi invigilent „

lent, ne annonæ aut quibusvis mercibus pretium immodicum a negotiatoribus imponatur, quo graverunt pauperes. (*Cod. Justiniani Tit. de Episcopali Audientia Lib.* 1.)

Ibid. L. 25 Idem Imperator Episcopis permisit ut de alcatoribus quæstionem haberent, & eos secundum leges coercerent. *Quæ de alea, sive (ut vocant) cottis, ac de eorum prohibitione a nobis sancita sunt, ea liceat Episcopis & perscrutari, & cohibere, si fiant.* Gubernatorum Provinciæ, sive Præsidum electionem Episcopis & incolis honoratioribus permisit Novella 149. „ Hortamur cujusque Provinciæ sanctissimos Episcopos, eosque qui „ ex indigenis, & incolis primas tenent, ut per communem libellum supplicem, de iis ad „ nostram Potentiam referant, quos idoneos esse ad Provinciæ suæ gubernationem exi- „ stiment. His enim Magistratus insignia gratis tradituri sumus, &c. In foro Ecclesiastico non mulctæ tantum pecuniariæ, sed pœnæ carceris, exilii, verberum, servitutis adversus reos decernebantur. Id ex Epistolis S. Gregorii Magni compertum est, *Lib.* 7. *Epistola* 67. *l.* 8. *Epistola* 5. *l.* 9. *Epistola* 47. & 66. *l.* 11. *Epistola* 52. *l.* 12. *Epistola* 31. Et ex Conciliis Galliæ, Agathensi, *Canone* 38. & 41. Aurelianensi Quarto, *Canone* 21. Matisconensi Primo, *Canone* 8. Narbonensi, *Canone* 4. 13. 14. Et ex Conciliis Hispaniensibus, Emeritensi, *Canone* 17. *Toletano* 11. *Canone* 6. 7. 11. Toletano 16. *Canone* 3.

Judicia & depositiones Episcoporum.

X. Episcoporum Judicia Comprovincialium Synodis sexti & septimi sæculi Disciplina permittebat. Id evincitur ex Epistola *Pelagi II. ad Joannem* Constantinopolitanum Patriarcham scribentis: „ Scitote certam Provinciam esse, quæ habet decem vel unde- „ cim civitates, & unum Regem, & totidem minores Potestates sub se, & unum Epi- „ scopum, aliosque Suffragatores decem vel undecim Episcopos Judices, ad quorum „ Judicium omnes causæ Episcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ac civitatum cau- „ sæ referantur, ut ab his omnibus, juste, consona voce discernantur, nisi ad majo- „ rem auctoritatem fuerit ab his qui judicandi sunt, appellatum.

Idem evincitur ex S. Gregorio Magno *l.* 4. *Epistola L. ad Vigilium* Episcopum Arelatensem, cui suas in Galliis vices demandaverat. „ Si qua vero, *inquit*, inquisitio de „ fide, vel fortasse aliarum rerum inter Episcopos causa emerserit, quæ discerni diffi- „ cilius possit, collectis duodecim Episcopis ventiletur, atque decidatur. Si autem deci- „ di nequiverit, discussa veritate, ad nostrum Judicium referatur.

Idem probatur multis exemplis ex Disciplinæ Ecclesiasticæ usu, in Ecclesia præsertim Gallicana petitis. Primum est *Contumeliosi* Rejensis Episcopi, quem *S. Cæsarius* Arelatensis damnatum in Synodo ab Episcopatu dejecit. Missa deinde Relatio est ad *Joannem II.* Pontificem Maximum, qui Judicium illud confirmavit, literis datis tum ad *Cæsarium* ipsum, cum ad Episcopos Galliæ, anno 534. Verum quia *Contumeliosus* ad Sedem Apostolicam provocaverat, *Agapetus* Papa anno 536. præcepit causæ ejus examen instaurari a Judicibus delegandis in Provincia, secundum Canones Sardicenses. Legatur Epistola II. Agapeti ad Cæsarium. „ Delegaturi, *inquit*, sumus examen, ut secundum Ca- „ nonum venerabilium constituta sub consideratione justitiæ, omnia quæ apud Frater- „ nitatem tuam de hujusmodi negotio acta sunt, diligentissima vestigatione flagitentur, „ &c. Melius autem fecerat Fraternitas tua, si postea quam Sedis Apostolicæ, appella- „ tione interposita, desideravit examen circa personam ejus, a tempore Sententiæ ni- „ hil permisisset imminui . . . . . . Nam si in executionem mittitur prima Sententia, „ secunda non habet cognitio quod requirat, &c. Qua ex causa colligitur primo, Judicia Episcoporum ad Concilium Provinciæ spectasse. Secundo, supremam Concilii Provincialis non fuisse auctoritatem, a qua Summus Pontifex appellari poterat. Tertio, Summum Pontificem delegasse Judices, qui negotii examen in Provincia instaurarent. Quarto, illo ævo mandatam interim fuisse executioni depositionis Sententiam in Episcopos latam, etiamsi Romam appellassent. Postremo, usum illum Summo Pontifici minus probatum fuisse, non absque ratione.

Alterum exemplum petitur ex depositione *Salonii* Ebredunensium, & *Sagitarii* Vappicensium Episcopi, qui pervasionum, cædium, homicidiorum, adulteriorum accusabantur, ac immanis insuper facinoris adversus *Victorem* Trecensem Episcopum perpetrati, propter quod congregato Lugduni Concilio exauctorati sunt, ut scribit Gregorius Turonensis. A Synodi vero sententia ad Sedem Apostolicam appellantes, & cum Regis

Gun-

Guntbramni licentia Romam profecti, a *Joanne III.* Sedibus suis restituti sunt. Sententiam autem Pontificis executioni mandavit Rex Christianissimus, cum prius illos verbis castigasset. Cum vero ad ingenium & scelera pristina *Salonius* & *Sagittarius* rediissent, & Majestatis præterea crimine insimularentur, in Cabilonensi Concilio iterum Episcopatu dejecti sunt, anno 579. Rem gestam refert *Gregorius Turonensis*, *libro* 5. *Historiæ*, *cap.* 28.

Tertium exemplum est *Saffaraci* Parisiensis Episcopi, qui criminum capitalium reus, ac de iis propria confessione convictus, exauctoratus est in Concilio Parisiensi, ex præcipuis Regni Episcopis convocato a *Childeberto* Rege anno 551. & in Monasterium ad agendam Pœnitentiam detrusus. Extat Sententia in ipsum lata *Tom.* 1. *Conciliorum Galliæ*.

Quartum exemplum est *Emerii* Santonensis Episcopi, quem anno 562. *Leontius* Burdigalensis Metropolitanus in Provinciæ suæ Synodo deposuit, quod absque illius consensu ordinatus esset, ut refert *Gregorius Turonensis*, *lib.* 4. *Historiæ*, *cap.* 26.

Quintum exemplum est *Prætextati* Rothomagensis Episcopi, qui læsæ Majestatis insimulatus, quod *Meroveum Regis Chilperici* Filium cum amita conjunxisset, ac in Regem ipsum conspirasset; ac furti insuper accusatus, oppressusque malis artibus *Fredegundis* Reginæ, convocato Parisios Concilio, anno 577. depositione dignus judicatus est, & Regis jussu, exilio, carcere, & verberibus afflictus. Cum enim intrepido animo innocentiam suam tueretur, ab aulicis quibusdam & adulatoribus Episcopis seductus, reum se fassus est criminum de quibus perpetrandis ne quidem cogitaverat. Spoponderant nempe illi veniam se a Rege impetraturos, atque ita sopitum iri periculosum negotium. Quibus credens incautus Antistes, solo prostratus ait: *Peccavi in cœlum, & coram te, o Rex misericordissime; ego sum homicida nefandus; ego te interficere volui, & filium tuum in solio tuo erigere*. Tunc prolatus est a Rege liber Canonum, in quo erat quaternio novus annexus, habens Canones quasi Apostolicos, continentes hæc: *Episcopus in homicidio, adulterio, & perjurio deprehensus, a Sacerdotio divellatur*. His lectis, cum *Prætextatus* staret stupens, *Bertramnus* Episcopus ait: *Audi, o Frater Coepiscope, quia Regis gratiam non habes, ideoque nec nostra charitate uti poteris, priusquam Regis indulgentiam merearis*. His ita gestis, petiit Rex ut aut tunica ejus scinderetur, aut centesimus octavus Psalmus, qui maledictiones Iscarioticas continet, super caput ejus recitaretur, aut certe Judicium contra eum scriberetur, ne in perpetuum communicaret. Quibus conditionibus restitit *Gregorius Turonensis*, juxta promissum Regis, ut nihil contra Canones gereretur. Tunc *Prætextatus* in carcerem conjectus est, ex quo noctu fugere tentans, gravissime cæsus, & in exilium detrusus est: ut testatur *Gregorius Turonensis*, *lib.* 5. *Historiæ Francorum*, *cap.* 19. Ex quibus colligo, Judicia Episcoporum ista ætate penes Concilia Provincialia fuisse, vel Nationalia, quæ Reges convocabant, maxime ubi de crimine læsæ Majestatis agebatur.

Sextum exemplum est *Ægidii* Remensis Episcopi, qui læsæ Majestatis a Rege *Gunthramno* accusatus est, ejusque jussu in Metensem urbem raptus, & in carcerem conjectus, convocatique ad istius causæ cognitionem Virdunum Episcopi. *Tunc ab aliis Sacerdotibus increpitus* (Rex) *cur hominem absque audientia ab urbe rapi, & in custodiam retrudi præcepisset, permisit eum ad urbem suam redire, dirigens Epistolas ad omnes Regni sui Pontifices, ut medio mense nono ad discutiendum in urbe supradicta adesse deberent. Erant autem pluviæ validæ aque immensæ, rigor intolerabilis, dissolutæ luto viæ, amnes litora excedentes. Sed præceptioni Regiæ obsistere nequiverunt. Denique convenientes, pertracti sunt usque ad Metensem urbem.* Adfuit etiam Ægidius. Curam persequendæ accusationis Princeps delegavit *Ennodio*, qui Dux olim fuerat. Convictus est Episcopus defensionis ad *Chilpericum*, & conjurationis in Patriam, & in *Gunthramnum* Regem. Crimen ipse fassus est, dicens: *Ad Sententiam dandam super culpabilem ne moremini. Nam ego novi me ob crimen Majestatis reum esse mortis*. Cum autem Episcopi vitæ gratiam illi fieri obtinuissent a Rege, lectis Canonum sanctionibus, ipsum ab Ordine Sacerdotali removerunt. Qui statim ad Argentoratensem * urbem deductus exilio damnatus est. In cujus locum *Romulfus* ordinatus est Episcopus. Sic testatur Gregorius

* *Strasbourg*.

rius Turonenſis, lib. 5. Hiſtoriæ, cap. 19. Hæc vero geſta ſunt anno 590. Ex quibus rurſus colligo, depoſitiones Epiſcoporum illo ſæculo decretas fuiſſe in Provincialibus, aut certe Nationalibus Conciliis. Secundo, id Juri quæſitum fuiſſe Chriſtianiſſimis Regibus, ut adverſus Epiſcopos Majeſtatis reos Concilia convocarent.

Septimum exemplum eſt *Deſiderii* Metropolitani Viennenſis, qui *Brunichildi* Reginæ pridem inviſus, in Concilio Cabilonenſi depoſitus eſt, inſtigante *Aridio* Lugdunenſi Epiſcopo, *Brunichildis* adulatore, & in quamdam Inſulam amandatur. *Domnolus* vero in ejus locum ſubſtitutus eſt, anno 603. ut teſtatur *Fredegarius cap.* 24.

Octavum exemplum petitur ex Eccleſia Hiſpanienſi, quæ *Potamium*, Bracarenſem Epiſcopum, impudicitiæ convictum, ſcelusque confeſſum, in Synodo Toletana X. exauctoravit, & perpetuæ Pœnitentiæ addixit.

ARTICULUS V.

De Clericis.

Ordinandorum ætas. I. PUeri, ſexto & ſeptimo ſæculo, a parentibus Deo offerebantur, & Clero devovebantur. *Sanctus Cæſarius inter ipſa infantiæ rudimenta*, Clericus factus eſt, teſte *Cypriano* in ejus Vita. In V. Synodo Generali, collatione 5. relecta ſunt Acta Synodi Mopſueſtenæ, in quibus inter eos qui contra *Theodorum Mopſueſtenum* olim teſtimonium dixerant, *Thomas* Presbyter ait: *Sexaginta annorum ſum, habeo vero in Clero, licet peccator ſim, quinquaginta quinque annos*. In Clero igitur conſcriptus fuerat annos tantum quinque natus. Concilium Toletanum II. Canone I. ſtatuit *de his quos voluntas parentum a primis infantiæ annis in Clericatus Officio, vel Monachali poſuit*. Epiſcopi, & Presbyteri ante annum ætatis trigeſimum, Diaconi ante vigeſimum quintum non ordinabantur ex illius ævi diſciplina, ut colligitur ex Concilio Agathenſi *Canone* 16. & 17. ex Arelatenſi IV. *Canone* 1. ex Aurelianenſi III. *Canone* 6. *Sanctus Cæſarius* Diaconos ante trigeſimum ætatis annum non ordinabat, nec qui libros omnes Veteris Novique Teſtamenti non legiſſent, ut Vitæ ipſius Auctor teſtatur. *Juſtinianus* Imperator Epiſcopos & Presbyteros ante annum trigeſimum quintum inaugurari prohibuit; Diaconos, & Subdiaconos ante vigeſimumquintum, Lectores ante decimum octavum ordinari. (*Cod. de Epiſcopis & Clericis L. 9. & Novell. 123. Theodoſius* Anaſtaſiapolitanus Epiſcopus *Theodorum Siceotem* annos tantum duodeviginti natum, eodem die Subdiaconum, Diaconum, & Presbyterum ordinavit, ob eximiam adoleſcentis ſanctimoniam de Canonibus diſpenſans. „ Quapropter multi Epiſcopum incuſabant, quod eum „ ante legitimam ætatem ad Presbyterii dignitatem provexiſſet. Sed religioſiſſimus E„ piſcopus Theodoſius reſpondebat, ſe non ignorare, Canones non permittere ut quiſ„ quam ante legitimum ætatis tempus, & ſine teſtimonio Presbyter inſtituatur... Sed „ quemadmodum ipſe Paulus Timotheum ætate juvenem Epiſcopum conſtituit: ſic „ & ego (*ajebat*) in nomine Domini hunc, propter ejus probitatem, Presbyterum in„ ſtitui. Significavit enim mihi Deus, eum eſſe dignum hoc munere ... His verbis Epi„ ſcopi omnes aſſenſerunt.„ Hæc a *Gregorio* Presbytero ejus diſcipulo referuntur in illius Vita, apud *Surium* die 22. Aprilis.

Clericorum inſtitutio in Seminariis. II. In Seminariis inſtituebantur Juniores Clerici: Majores etiam pleriſque in Eccleſiis in una domo ſub Epiſcopi diſciplina degebant, & communibus ſtipendiis alebantur. Viguit in Hiſpaniis ſanctiſſima illa diſciplina, ut conſtat ex Concilio Toletano II. Canone 1. „ De his, *inquit*, quos voluntas parentum a primis infantiæ annis, in Clerica„ tus officio, vel in Monachali poſuit, pariter ſtatuimus obſervandum, ut mox cum „ detonſi, vel miniſterio Lectorum contraditi fuerint, in domo Eccleſiæ, ſub Epiſcopa„ li præſentia, a præpoſito ſibi debeant erudiri. At ubi decimumoctavum ætatis ſuæ „ annum compleverint, ſi gratia eis caſtitatis Deo inſpirante placuerit, hi tamquam „ appetitores arctiſſimæ vitæ, leviſſimo Domini jugo ſubdantur, ac primo Subdiaconatus „ miniſterium, probatione habita profeſſionis ſuæ, a vigeſimo anno ſuſcipiant. *Et ex Concilio Tolet. IV.* Canone 23. *cujus hæc ſunt verba*: „ Prona eſt omnis ætas ab adole„ ſcen-

„ centia in malum. Ob hoc constituendum oportuit, ut si qui in Clero puberes, aut „ adolescentes existunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis „ annos non in luxuria, sed in Disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati probatissimo „ Seniori, quem & Magistrum disciplinæ, & testem vitæ habeant. Quod si qui ex his „ pupilli existunt, Sacerdotali tutela foveantur, ut & vita eorum a criminibus inta- „ cta sit, & res ab injuria improborum. „ Ex Canone vero 22. ejusdem Concilii colligitur, majores Clericos in Episcopali Seminario etiam vixisse, nisi senectus, aut infirmitas Episcopum moverent ut in propria domo manere ipsis permitteret. *Similiter placuit, ut quemadmodum Antistites, ita Presbyteri, atque Levitæ, quos forte infirmitas, aut ætatis gravitas, in Conclavi Episcopi manere non sinit, ut & iidem in cellulis suis vitæ testes habeant.*

Eamdem in Ecclesia Gallicana viguisse disciplinam colligitur ex Concilio Turonensi II. *Canone* 12. dicente quod *Episcopum, ubicumque fuerit, Presbyteri, & Diaconi, vel deinceps Clericorum turba juniorum, Deo auctore, conservant*, cum ipso habitantes. Gregorius Turonensis de *Baudino* Decessorum suorum uno scribit lib. X. historiæ: *Hic instituit mensam Canonicorum:* Id est, communem vitam inter Clericos suos instituit. Canonicorum enim nomine tunc omnes Clerici significabantur, quod in Canone, seu in matricula Ecclesiæ conscripti essent. Idem *cap.* 9. Vitæ Patrum, de *Patroclo* Abbate sanctissimo, postquam ab *Arcadio* Episcopo Bituricensi Diaconus ordinatus est, scribit, eum ita vacasse jejuniis, *Ut nec ad convivium mensæ Canonicæ cum reliquis accederet Clericis. Quod audiens Archidiaconus, frendens contra eum, ait: Aut cum reliquis fratribus cibum sume, aut certe discede a nobis. Non enim rectum videtur, ut dissimules cum his habere victum, cum quibus Ecclesiasticum implere putaris officium.* Communem Clericorum vitam in Anglicana Ecclesia instituit *S. Augustinus* Anglorum Apostolus, prout ipsi S. Gregorius præscripserat his verbis, referente *Beda*, lib. 1. *Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum*, cap. 27. „ Mos Sedis Apostolicæ est, ordinatis Episcopis præ- „ cepta tradere, ut in omni stipendio quod accedit, quatuor debeant fieri portiones, „ &c. Sed quia Fraternitas tua Monasterii regulis erudita, seorsum fieri non debet a „ Clericis suis, in Ecclesia Anglorum hanc debet conversationem instituere, quæ ini- „ tio nascentis Ecclesiæ fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum, ex his quæ pos- „ sidebant aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. Si qui vero sunt „ Clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri uxores „ debent, & stipendia sua exterius accipere. Communi autem vita viventibus, jam de „ faciendis portionibus, vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia, nobis „ quid erit loquendum? Cum omne quod superest, in causis piis ac religiosis erogan- „ dum est.

Clericorum Vestes a Laicorum vestibus distinctæ.

III. Clerici vestibus a Laicorum habitu distinctis utebantur, ut colligitur ex Concilio Agathensi, *Canone* 20. Matisconensi I. *Canone* 5. Narbonensi *Canone* 1. Ex Vita S. Cæsarii, quem in Clerum coaptatum memorat, *mutato habitu*. Ex Gregorio Turonensi, *lib.* 5. *cap.* 14. scribente: *Meroveus tonsuratus est mutataque veste, qua Clericis uti mos est, Presbyter ordinatur.* Ex S. Gregorio Magno lib. 5. Epistola 24. *Paulum Clericum*, inquit, *qui despecto habitu suo, ad laicam reversus vitam, ad Africam fugerat, prævidimus in pœnitentiam dari.* Et lib. 7. Epistola 11. *Dum in Ecclesiastico habitu, non dissimiliter quam vixerant, vivunt, nequaquam student sæculum fugere, sed mutare.* Et ex Concilio Trullano, Canone 27. *Nullus eorum*, inquit, *qui in Cleri Catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque iter ingrediens. Sed utatur vestibus, quæ iis qui in Clerum relati sunt, attributæ fuere. Si quis autem tale quid fecerit, una septimana segregetur.* Civilis Clericorum habitus eodem interdum nomine vocatus est, quo sacer, scilicet casula, vel planeta, forsan ob similem formam, licet iste alio nitidior ac pretiosior esset. De S. Cæsario scribit Cyprianus in ejus vita: *Ambulans per plateam civitatis, vidit contra in foro hominem, qui a dæmonio agebatur. In quem cum attendisset, habens manum sub casula, ut a suis non videretur, crucem contra eum fecit.* Immo sæculo etiam octavo casula commune erat & quotidianum Clericorum indumentum, ut constat ex Concilio Liptinensi Canone 7.

quo

quo decretum fuit, ut Presbyteri & Diaconi, *non ſagis , Laicorum more , ſed caſulis uterentur, ritu ſervorum Dei*. Quin & pro vulgari Monachorum indumento olim caſulæ nomen uſurpabatur, ut probant Acta S. Fulgentii, apud *Bollandum* die 1. Januarii cap. 188. *Caſulam pretioſam*, inquiunt, *vel ſuperbi coloris ipſe non habuit, non Monachos ſuos habere voluit. Subtus caſulam nigello vel lactineo pallio circumdatus inceſſit*. Et Regula S. Macarii, c. 27. inducit Monachum contumacem dicentem : *Hic ego durare non poſſum, ſed accipiam caſulam meam*, (id eſt cucullam) *& ibo ubi voluerit Dominus*.

Tonſura & Corona Clericorum. IV. Non ſolum ſingulare indumenti genus, ſed etiam Tonſura & Corona, Clericos a Laicis diſtinguebant. S. Gregorius *Lib.* 7. *Epiſtola III.* de Neophytorum Ordinatione in Galliis frequenti loquens: *Defunctis*, inquit, *Epiſcopis tonſurantur & fiunt repente ex Laicis Sacerdotes*. Concilium Trullanum Lectorem conſtitui prohibet, *Niſi Sacerdotali Tonſura uſus fuerit , & benedictionem a ſuo Paſtore Canonice ſuſceperit* . S. Germanus Conſtantinopolitanus Patriarcha , *In Theoria* , ſic de Tonſura & Corona Clericali ſcripſit: *Tonſura capitis Sacerdotis, & rotunda ejus capillorum media ſectio , vice coronæ eſt ſpineæ, quam Chriſtus geſtavi. Duplex corona circumpoſita capiti Sacerdotis , ex capillorum ſignificatione, imaginem refert venerandi capitis Apoſtoli Petri. Quod , cum miſſus eſſet ad prædicationem Domini & Magiſtri, ei tonſum eſt ab iis qui ejus ſermoni non credebant, ut illuderetur ab ipſis; eique Magiſter Chriſtus benedixit & infamiam in honorem, illuſionem in gloriam convertit , & poſuit ſuper caput ejus coronam Petra fidei effulgeſcentem, &c.* Clericalis Tonſuræ apud Gregorium Turonenſem mentio frequens, ſed & Coronæ in Eccleſia Gallicana communis meminit *Vitæ Patrum* cap. 17. *S. Nicetius Epiſcopus, ab ipſo ortus ſui tempore Clericus deſignatus eſt. Nam cum partu fuiſſet effuſus, omne caput ejus, ut eſt conſuetudo naſcentium infantium, a capillis nudum cernebatur ; in circuitu vero modicorum pilorum ordo apparuit , ut putares ab eiſdem Coronam Clerici fuiſſe deſignatam.*

Clericalis Tonſuræ & Coronæ uſum, formamque in Hiſpaniis deſcribit Canon quadrageſimus-primus Concilii Toletani 4. „ Omnes Clerici , vel Lectores (*inquit*) ſicut „ Levitæ & Sacerdotes, detonſo ſuperius toto capite , inferius ſolam circuli coronam „ relinquant*:* Non ſicut hucuſque in Galliciæ partibus facere Lectores videntur, qui pro- „ lixis, ut laici, comis, in ſolo capitis apice modicum circulum tondent . Ritus enim „ iſte in Hiſpania hucuſque Hæreticorum fuit. Unde oportet, ut pro amputando Eccle- „ ſiæ ſcandalo, hoc ſignum dedecoris auferatur; & una ſit Tonſura, vel habitus, ſicut „ totius Hiſpaniæ eſt uſus. *De Tonſura & Corona diſſerit* S. Iſidorus Hiſpalenſis , lib. „ 2. de Officiis Eccleſiaſticis cap. 4. *aitque Tonſuram eſſe* Signum quoddam , quod in „ corpore figuratur, ſed in animo geritur; ſcilicet ut hoc ſigno in religione vitia re- „ ſecentur, & criminibus carnis noſtræ, quaſi crinibus exuamur . *Coronam vero* Sacer- „ dotium, Regnumque Eccleſiæ figurare.

In Anglicana quoque Eccleſia ſimilis Diſciplina viguit . De *Theodoro* , qui a *Vitaliano* Papa in Angliam miſſus eſt, ut Cantuarienſi Eccleſiæ præeſſet, ita ſcribit *Venerabilis Beda* lib. 4. *Hiſtoriæ Anglorum*, cap. 1. *Subdiaconus ordinatus , quatuor expectavit menſes, donec illi coma creſceret, quo in coronam tonderi poſſet. Habuerat enim Tonſuram more Orientalium, S. Pauli Apoſtoli.* Orientalium Tonſura vocabatur ab illis *S. Pauli*, quod Apoſtolus Nazaræorum more caput totonderit, abraſis undequaque capillis. Quæ vero apud Romanæ Eccleſiæ Clericos in uſu erat , dicebatur Tonſura *S. Petri*, quam & Anglicanus Clerus imitatus eſt teſte *Ceolfrido* Abbate in Epiſtola , quam refert *Beda lib.* 4. *Hiſtoriæ, cap.* 24. Ubi enim præmiſit , Apoſtolos omnes non uno eodemque modo fuiſſe attonſos, neque inter Patres aliquam fuiſſe de Tonſuræ differentia controverſiam; nec Tonſuræ diſcrimen iis nocere, quibus pura in Deum fides , & charitas in proximum ſincera eſt : adeoque mirum eſſe non debere, quod non una ſit per totum orbem Chriſtianum Tonſuræ forma, ſubjungit : „ Nullam magis ſequendam „ jure dixerim ea , quam in capite ſuo geſtabat Petrus ...... Neque ob id tantum „ in coronam attondemur ; quia Petrus ita attonſus eſt , ſed quia Petrus in memo- „ riam Dominicæ Paſſionis ita attonſus eſt.... Oportet eos, qui vel Monachi votum , „ vel gradum Clericatus habent, formam quoque coronæ , quam Dominus in Paſſio-

„ ne

„ ne sua spineam portavit in capite suo, quemque in capite per tonsuram præferre: ut „ se etiam irrisiones & opprobria pro illo libenter ac prompto animo sufferre ipso et- „ iam frontispicio doceant. *Atque etiam* Ut coronam vitæ æternæ se semper expectare, „ proque hujus perceptione; & adversa se mundi, & prospera contemnere designent. "
Coronam in formam semicirculi aptatam supra frontem, *Simonis Magi* Tonsuram Angli vocabant, quod a forma Romanæ Coronæ, quam tribuebant S. Petro abhorreret. *Tonsuram Simonis*, inquit Ceolfridus, *quis non cum ipsa magia detestetur? Quæ aspectu in frontis quidem superficie coronæ videtur speciem præferre: sed ubi ad cervicem considerando perveneris, decurtatam eam quam te videre putabas, invenies coronam; ut merito Simoniacis, & non Christianis talem habitum convenire cognoscas, qui in præsenti quidem vita a deceptis hominibus putabantur digni perpetuæ gloria coronæ, sed in ea quæ hanc sequitur vita, non solum omni spe coronæ privati, sed æterna insuper sunt pœna damnati ... Qui ad coronam te vitæ, quæ terminum nesciat, tendere credis, quid contrario fidei tuæ habitu terminatam in capite coronæ imaginem portas?*

V. Episcopis Clericos addicebat Ordinatio. Hinc toties prohibuere Concilia, ne Episcopus alienum Clericum ordinaret, Arvernense, *Canone* 11. Arelatense V. *Canone* 7. Cabilonense, *Canone* 13. Aurelianense III. *Canone* 15. Valentinum in Hispania *Canone* 6. Bracarense *Canone* 8. Hinc S. Gregorius Episcopo Syracusano præcipit ut Clericos *Bacandæ* Episcopi per Siciliam dispersos, & in aliis Diœcesibus ordinatos, ad ejus Ecclesiam reverti cogat. *Indicavit nobis Bacanda frater*, inquit, lib. 3. Epistola 42. *quosdam de Clero suo in Siciliæ partibus ad Sacros Ordines pervenisse. Qui quoniam neque Presbyterum, neque Diaconos, se habere commemorat, eos ad se petiit debere transmitti. Proinde Fraternitas tua, ubicumque illos repererit, huc eos sine dilatione transmittat, quatenus & illi ad Ecclesiam in qua olim militaverunt, revocentur, & antedictus Episcopus optatum de eis possit habere solatium.* Hinc tot Conciliorum Decreta contra *vagos, & instabiles Clericos, & non obedientes Episcopo a quo sunt ordinati.* Quos communione, & honore privat Valentina Hispaniæ Synodus *Canone* 5. & quemquam ordinare vetat *qui se localem futurum primitus non spoponderit*, *Canone* 6. Et Concilium Hispalense I. *Canone* 3. Clericum, *qui cultum Ecclesiæ suæ deserit in qua dicatus ab exordiis infantiæ fuerat, proprio reformandum*, id est, restituendum statuit *Episcopo*, & desertionis culpam in Monasterio aliquandiu expiare, ab ordine, & honore suspensum, sicque ad Ecclesiasticum Ministerium revocari. Honestissimæ istius servitutis hanc rationem profert Synodus: *Scribitur enim in lege mundiali*, id est, in Lege civili, *de colonis agrorum, ut ubi esse jam quisque cœpit, ibi perduret. Non aliter & de Clericis, qui in agro Ecclesiæ operantur, Canonum decreto præcipitur ut ibi permaneant, ubi esse cœperunt.* S. Isidorus Hispalensis l. 2. de Ecclesiasticis Officiis c. 3. „ Duo sunt igitur ge- „ nera Clericorum: Unum Ecclesiasticorum sub regimine Episcopali degentium: Alte- „ rum Acephalorum, idest, sine capite, quem sequantur ignorantium. Hos neque in- „ ter Laicos sæcularium officiorum studia, neque inter Clericos religio retentat divi- „ na; sed solutos atque oberrantes sola vaga vita complectitur, &c. Hippocentauris si- „ miles, neque equi, neque homines, mixtumque genus prolesque biformis, ut ait „ Poeta. Quorum quidem sordida, atque infami numerositate satis superque nostra pars „ Occidua polluitur.

Clerici Episcopis a quibus ordinati fuerant, addicti.

Clerici desertores & instabiles damnati.

Contra Clericos ex ambitione instabiles tulerat legem Justinianus Imperator Novella 3. cap. 2. „ Quod hactenus indecenter fiebat, nequaquam in Republica geratur, id est, „ multos Reverendissimorum Clericorum dedignari quidem in iis in quibus ordinati sunt, „ sanctissimis Ecclesiis, aut hic, aut in Provinciis deservire; ad sanctissimam vero Ma- „ jorem Ecclesiam, & venerabilem Clerum ejus per patrocinium quodlibet accedere. „ Quod de cætero fieri omnimodo prohibemus. Nam si prohibemus, ex uno Monaste- „ rio in aliud transmigrare, multo magis neque Clericis hoc permittimus, lucri & „ negotiationis habere demonstrationem hujusmodi horum desiderium judicantes.

Idem Imperator, *Cod. L.* 1. *de Episcopis, & Clericis, Leg.* 51. ubi Clericis, & Monachis immunitatem a tutelis concessit, eos excipit qui vagi fuerint ac desides, *Eos tamen Clericos, & Monachos hujusmodi habere beneficium sancimus, qui apud Sacrosanctas*

Sanctas Ecclesias, vel Monasteria permanerent, non divagantes, neque circa divina Ministeria desides. Cum propter hoc ipsum beneficium eis indulgeamus, ut aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis Ministeriis inhæreant.

Episcopi ordinarii Beneficiorum collatores.

VI. Ordinaria Beneficiorum collatio ad Episcopos ex Ecclesiæ disciplina, pertinebat. Archidiaconi instituendi jus penes Episcopum fuisse, colligitur ex Concilio Agathensi, *Canone* 23. decernente, ut si Archidiaconus *Officium propter simpliciorem naturam implere, aut expedire nequiverit*, id est, si rebus gerendis non fuerit idoneus, *ille loci sui nomen teneat, & ordinationi Ecclesiæ, quem elegerit Episcopus, præponatur*. Idem colligitur ex Concilio Toletano IV. *Canone* 51. declarante, *Conditores Basilicarum, in rebus quas eisdem Ecclesiis conferunt, nullam potestatem habere: Sed juxta Canonum instituta, sicut Ecclesiam, ita & dotem ejus ad ordinationem Episcopi pertinere*. Idem ex Concilio Toletano X. compertum est, Canone 3. *Agnovimus*, inquit, *quosdam Pontifices præcepti Principis Apostolorum ita esse immemores, ut quibusdam Monasteriis Parochialibusque Ecclesiis, aut suæ consanguinitatis personas, aut sui favoris participes, iniquum sæpe statuant in Prælatum*, &c.

** De Merida.*

Concilium Emeritense * *Canone* 12. Canonicatuum in Ecclesia Cathedrali collationem Episcopis asserit: *Ut omnibus Episcopis Provinciæ nostræ, si voluerint de Parochianis Presbyteris & Diaconibus Cathedralem sibi in Principali Ecclesia facere, maneat per omnia licentia*. In locum vero Parochiani Presbyteri, qui translatus ad Cathedralem fuerit, alium institui jubet *Pontificali electione*, id est, electione Episcopi.

Romanus Pontifex jure præventionis utebatur.

VII. Jure tamen quodam præventionis tunc Romanus Pontifex utebatur in collatione Beneficiorum, in Provinciis & Insulis Romæ Vicinis. Sic Messanensi Monasterio *Paulinum* Episcopum, cujus civitas, & Ecclesia Barbarorum incursionibus devastata fuerat, præfecit Abbatem S. Gregorius, eaque de re scripsit ad *Felicem* Messanensem Episcopum. (*Lib.* 1. *Epistola* 38.) Scripsit & ad *Petrum* Diaconum Patrimonii Romanæ Ecclesiæ in Sicilia Curatorem ut *Paulinum* in Monasterii possessionem mitteret, ac ejus Monachos per Siciliam dispersos in idem Monasterium cum cæteris congregaret. *Quam rem*, inquit, *venerabili Felici ejusdem civitatis Episcopo non significasse cognoscet: ne præter suam notitiam in Diœcesi sibi concessa, ordinatum quidpiam contristetur*. (Epistola 39.) Idem Pontifex Parochialem Ecclesiam Rectore destitutam, *Dominico* Presbytero contulit, ac ea de re scripsit ad *Importunum* Episcopum, in cujus erat Diœcesi constituta. „ Ea quæ provide disponuntur, Fraternitatem tuam credimus libenter „ amplecti, & quia Ecclesiam Sanctæ Mariæ quondam Campisonis in tua Parochia po- „ sitam Presbytero vacare cognovimus, præsentium portitorem Dominicum Presbyte- „ rum in eadem Ecclesia ut præesse debeat, nos scito deputasse. Ideoque Fraternitas „ tua ei emolumenta ejusdem Ecclesiæ, faciat sine cunctatione præstari, & decimæ „ fructus Indictionis, qui jam percepti sunt, prædicto viro fac sine mora restitui: qua- „ tenus ejusdem Ecclesiæ utilitates, cujus emolumenta consequitur, Deo adjutore, so- „ licite valeat procurare. (*Lib.* 1. *p.* 1. *Epistola* 10.)

Romanus Pontifex omnia Beneficia in Patrimonio Romanæ Ecclesiæ posita conferebat.

Abbatem etiam Neapolitano Monasterio præfecit S. Gregorius, quem tamen prius ordinandum & in possessionem mittendum non esse statuit, quam ejus mores ab Episcopo Neapolitano probati essent, ad quem hac de re scripsit Epistolam 92. lib. VII. „ Quia servorum Dei Pater, quem in Neapolitana civitate transmiseram, defunctus „ est, visum est mihi latorem præsentium Barbatianum Monachum, pro eorumdem „ Monachorum gubernatione transmittere. Quem ad præsens præpositum esse decerni- „ mus, ut si ejus vita tuæ Fraternitati placuerit, hunc post aliquantum temporis eo- „ rum Patrem debeas ordinare; sunt enim bona quæ in eo placent. Sed hoc est in „ illo vehemens vitium, quia valde sibi sapiens esse videtur . . . Tua itaque Sanctitas „ circa eum instanter invigilet, & si hunc & cautum in regimine, & humilem in suo „ sensu fieri cognoverit, tunc eum ad Abbatis honorem, Deo auctore perducat. Si „ vero minus in humilitate proficit, ejus Ordinationem differat mihique renuntiet.

Beneficia vero in Patrimonio Ecclesiæ Romanæ ubique terrarum constituta, summo jure conferebat Romanus Pontifex, ut colligitur ex S. Gregorio *lib.* 9. *Epistola* 56. *ad Candidum* Presbyterum, Patrimonii S. Petri in Galliis curatorem, qua ipsi commendat *Aure-*

„ *Aurelium* Presbyterum Gallicanum, ut eum alicui Ecclesiæ, Oratorio, vel Mona-
„ sterio, Presbyterum, aut Abbatem præficiat: „ Ut sicubi, *inquit*, in possessionibus
„ B. Petri Apostolorum Principis oratorium, aut locus, qui Presbytero indiget, inve-
„ niri potuerit, ei debeat committi; quatenus & ipse subsidium vitæ præsentis inve-
„ niat, & nos inveniamur petitioni illius paruisse.

Jure etiam devoluto Romanum Pontificem ea ætate Beneficia contulisse, credere par est. Nam Episcopatus ipsos eo jure contulit aliquando S. Gregorius. Sic vacante *Aleriensi* Ecclesia in Corsica Insula, cum Clerus, & cives Episcopi electionem diu neglexissent, *Martinum* illis Episcopum dedit, ut constat ex *Epistola* 79. ad Clerum, & Nobiles Corsicæ. *Et si vos*, inquit, *multo jam tempore sine Pontifice esse Dei Ecclesiam non doletis: nos tamen de ejus regimine cogitare, & suscepti cura compellit Officii, &c. Non si gregi Pastoris cura defuerit, facile laqueos insidiatoris incurrit. Ea de re, quoniam Ecclesia Aleriensis Sacerdotis diu est auxilio destituta, necessarium duximus Martinum Fratrem, & Coepiscopum nostrum ibidem Cardinalem constituere Sacerdotem.* Cardinalis Episcopus, aut Presbyter, idem est ac proprius sive titularis, Gregorii, & Auctorum sexti sæculi phrasi: unde & *Incardinare* Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum, idem est Sancto Gregorio, ac alicui Ecclesiæ titulo Beneficii deputare, a qua deinceps amoveri ad nutum non possit. Jure pariter devoluto *Aprutinæ* Ecclesiæ Episcopum nominavit *Opportunum*, qua de re ad *Passivum* Firmanum * Episcopum scripsit Epistola 13. lib. X. *Bene novit Fraternitas vestra*, inquit, *quam longo sit tempore Aprutium * pastorali solicitudine destitutum. Ubi diu quæsivimus quis ordinari debuisset, & nequaquam potuimus invenire. Sed quia opportunus mihi in moribus suis, in psalmodiæ studio, in amore orationis valde laudatur, & religiosam vitam omnimodo agere dicitur, hunc volumus ut Fraternitas vestra ad se faciat venire. Et si nulla ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte mulctanda sunt*, (id est depositione digna) *obviant, tunc hortandus est, ut vel Monachus, vel a vobis Subdiaconus fiat. Et post aliquantulum temporis, si Deo placuerit, ipse ad pastoralem curam debeat promoveri.* Cum Saraceni regiones Orientis plurimas, & inter cæteras Antiochiam, & Hierosolymam tyrannidi suæ subjecissent, & in utraque Sede Patriarchica, & subditis Ecclesiis, legitimæ electiones fuissent interruptæ; sedesque illas vel ambitiosi homines invasissent, vel Monothelitæ in eas a Costantinopolitano Patriarcha fuissent intrusi, *Martinus I.* Pontifex Sanctissimus primum *Stephano* Dorylæi Episcopo, deinde *Joanni* Archiepiscopo Philadelphiæ, Sedis Apostolicæ vices demandavit, ut Episcopos, Presbyteros, & Diaconos in Ecclesiis illis instituerent. Ita scripsit ad Philadelphiensem Antistitem: *Ea qua desunt, corrigas, & constituas per omnium civitatum Ecclesias, quæ Sedi tam Hierosolymitanæ, quam Antiochenæ subsunt, Episcopos, Presbyteros & Diaconos. Hoc tibi omni modo facere præcipientibus nobis, ex auctoritate Apostolica, quæ data est nobis a Domino per Petrum Sanctissimum, & Principem Apostolorum.* Ex quibus colligitur, Summos Pontifices, sexto, & septimo sæculis, Ecclesiis vacantibus Episcopos, & Presbyteros, jure devoluto, præfecisse.

Jure etiam devoluto; in Ecclesia universa.

* *De fermo*
* *Abruzzo.*

VIII. Juris Patronatus in Beneficiorum collatione, vix ulla reperies vestigia in Ecclesiis Italiæ sexto, & septimo Sæculo. Subdiaconus quidam Messanensis, nomine *Januarius*, Basilicam in Martyrum memoriam fundaverat, pro cujus consecratione supplicaverat Sancto Gregorio Pontifici Maximo. Scripsit S. Pontifex ad *Felicem* Episcopum Messanensem, ut fundationem examinaret, expenderetque an ejus donatio sartis tectis, luminaribus, & Clericorum sustentationi sufficiens esset; quod si ita se habere comperiret, suscepta fundatione, dedicaret Ecclesiam: *Enuntiaturus ex more, nihil illic Conditoris juri ulterius jam deberi, nisi professionis gratia* (id est jus adeundi ad Sacrificium & Orationem) *quæ Christianis omnibus in commune debetur*. Certe si jus Patronatus Fundatoribus Ecclesiarum quæsitum fuisset, illud excepisset Sanctus Gregorius.

Jus Patronatus in Beneficiorum collatione.

Monachi tamen Siciliæ Presbyterorum nominationem, & investituram, qui in Ecclesiis Episcoporum munificentia ipsis concessis Sacra facerent, asserunt Joannes IV. *Divinæ enim leges habent, & sæculares* (inquit ille in suo decreto) *ut cujus est possessio, ejus fiat institutio.*

Abbatiarum Fundatoribus jus nominandi Abbates, vel Abbatiſſas qui eas regerent, ab Eccleſia conceſſum, cum in Italia, tum in Galliis, nonnulla ſuadent exempla. Neapolitanæ Abbatiæ Fundatrix *Ruſtica* Patricii generis fœmina, *Gratioſam* Abbatiſſam ei præeſſe voluit, teſte Sancto Gregorio *Epiſtola* 59. *lib.* 11. ad *Fortunatum* Neapolitanum Epiſcopum data. Sancta *Radegundis*, Pictavenſi Monaſterio quod extruxerat dotaveratque, *Agnetem* præfecit Abbatiſſam, teſte Gregorio Turonenſi, *lib.* 9. *Hiſtoriæ*, *cap.* 40. & 42. Nominationem tamen ſuam electione firmari voluit, ut Abbatiſſæ quam elegiſſent Moniales parerent lubentius, ac lætius. Id conſtat ex Epiſtola *S. Radegundis* ad Epiſcopos. „ Electione etiam noſtræ Congregationis, *inquit*, Dominam, & Sororem meam Agnetem, quam ab ineunte ætate, loco filiæ colui, & eduxi, Abbatiſſam inſtitui, ac me poſt Deum ejus ordinationi regulariter obedituram commiſi. " Sanctus Audoenus adhuc laicus, Rasbacenſi Monaſterio, quod in Patrimonio ſuo fundaverat, Abbatem præfecit unum ex *S. Columbani* diſcipulis, ut teſtatur vetus Auctor vitæ ipſius, apud *Surium*, die 24. Auguſti. *S. Eligius* in *Solemniacenſi* Monaſterio, quod Regia Dagoberti munificentia ædificaverat, Abbatem conſtituit, eique ad Epiſcopatum poſtea aſſumpto, dedit Succeſſorem. Pariſiis etiam ædificato in ædibus ſibi a Rege donatis Parthenoni Abbatiſſam nomine *Auream* præfecit: ut refert *Sanctus Audoneus* Rothomagenſis Epiſcopus in ejus Vita, *Tom.* 5. *Spicilegii*. In Hiſpaniæ Eccleſiis, jus nominationis ad Beneficia Fundatoribus collatum eſt, *Canone* 2. Concilii Toletani IX. celebrati anno 655. cujus hæc ſunt verba: „ Quia fieri plerumque cognoſcitur, „ ut Eccleſiæ Parochiales, vel ſacra Monaſteria, ita quorumdam Epiſcoporum vel inſolentia, vel incuria, horrendam decidant in ruinam, ut gravior ex hoc oriatur ædificantibus mœror, quam inſtruendo gaudii exiterat labor; ideo pia compaſſione decernimus, ut quamdiu earumdem Fundatores Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites extiterint, pro eiſdem locis curam permittantur habere ſolicitam, & ſolicitudinem ferre præcipuam; atque Rectores idoneos in eiſdem Baſilicis iidem ipſi offerant Epiſcopis ordinandos. Quod ſi tales forſitan non inveniantur ab eis, tunc quos Epiſcopus loci probaverit Deo placitos ſacris cultibus inſtituat, cum eorum conniventia ſervituros. Quod ſi ſpretis eiſdem Fundatoribus, Rectores ibidem præſumpſerit Epiſcopus ordinare, & Ordinationem ſuam irritam noverit eſſe, & ad verecundiam ſui alios in eorum loco, quos iidem ipſi Fundatores condignos elegerint, ordinet. " Fundatoribus Eccleſiarum, quamdiu in hac vita ſuperſtites extiterint, non eorum hæredibus jus illud tribuit Hiſpanienſis Eccleſia. Hæc Diſciplina citius in Oriente inſtituta eſt, ubi non ſolum Fundatoribus Eccleſiarum, ſed illorum etiam hæredibus, jus nominationis ad earumdem Beneficia, Juſtiniano imperante, conceſſum eſt; modo & ipſi hæredes ſumptus neceſſarios ad Clericorum illis in Eccleſiis Sacra facientium ſuſtentationem præberent, & dignos Epiſcopo præſentarent. Si enim nominarent indignos, jus ad Epiſcopum devolutum erat. Id ſtatuit Novella LVII. cap. 2. „ Si quis ædificans Eccleſiam, aut etiam aliter expendens in ea miniſtrantibus alimenta, voluerit aliquos Clericos inſtituere, non eſſe ei fiduciam ullam, quos vult, per poteſtatem deducere tuæ Reverentiæ ad ordinandos eos; ſed examinari a tua Sanctitate, & hos ſuſcipere Ordinationem, qui Dei miniſterio digni videbuntur exiſtere.

Et Novella 123. cap. 18. „ Si quis domum Oratorii fabricaverit, & noluerit in ea Clericos ordinare, aut ipſe, aut ejus hæredes, ſi expenſas ipſis Clericis miniſtrant, & dignos nominant, nominatos ordinari: Si vero qui ab eis eliguntur, tamquam indignos prohibent ſacræ Regulæ ordinari; tunc Epiſcopus quoſcumque putaverit meliores, ordinare procuret. "

Suis Beneficiis ad nutum amovere non poterant Epiſcopi.

IX. Clerici a ſuis Beneficiis amoveri ad nutum Epiſcoporum non poterant, ſexto & ſeptimo ſæculis. Id ex Epiſtolis *Sancti Gregorii* colligitur, qui *Natalis Salonitani* factum vehementer improbavit, quo Archidiaconum Eccleſiæ ſuæ, ſpecie ipſius ad Presbyteratus gradum promovendi, exauctoraverit. Qua de re ſic ad illum Epiſcopum ſcripſit Sanctiſſimus Pontifex, lib. 1. Epiſtola 19. „ Geſta quæ nobis in Concilii veſtri confecta ſecretario direxiſtis, in quibus Archidiaconus Honoratus addicitur, plena eſſe cognovimus ſemine jurgiorum, cum uno eodemque tempore una perſona nolens ad Sa-

„ cer-

„ cerdotii Ordinem provehitur, quæ tamquam immerita a Diaconatus Officio remove-
„ tur. Et ficut juftum eft ut nemo crefcere compellatur invitus, ita cenfendum puto
„ ne quifquam infons ab ordinis fui minifterio dejiciatur injufte ... Locum, & admini-
„ ftrationem fuam Honorato Archidiacono refti tuas ad monemus. *Et lib. 2. Epiftola*
„ 24. Cum Sanctæ Memoriæ Decefforis mei fueris fcriptis prohibitus ne contra Hono-
„ ratum Archidiaconum dolorem tam longæ ingratitudinis in corde retineres, cumque
„ a me fæpe correptus fueris, mandata Dei negligens, fed & fcripta noftra contemnens,
„ præfatum Honoratum Archidiaconum tuum, quafi ad fortiorem honorem provehens,
„ conatus ex callida arte degradare. Unde actum eft, ut eo de Archidiaconatus loco
„ fummoto, alium accerferis, qui tuis moribus obtemperare potuiffet: Cum præfatus
„ vir pro nulla tibi re, ut arbitror, difplicuit, nifi quod vafa facra & velamina tuis
„ te parentibus dare prohibebat. Quam caufam fubtiliter voluimus & nunc ego, & tunc
„ fanctæ memoriæ Deceffor meus difcutere: Sed tu tuorum tibi actuum confcius, per-
„ fonam ad Judicium inftructam tranfmittere diftulifti. Proinde Fraternitas tua, vel poft
„ frequentatam toties admonitionem a culpæ fuæ errore refipifcat, & præfatum Ho-
„ noratum in fuum, mox ut mea fcripta fufceperit, locum fufcipiat. Quod fi forte
„ facere diftuleris, ufum tibi Pallii, qui ab hac Sede conceffus eft, noveris effe fubla-
„ tum. Si vero, etiam amiffo Pallio, in eadem pertinacia adhuc perftiteris, Dominici
„ Corporis, ac Sanguinis te fcias participatione effe privatum". Legendæ funt & E-
„ piftolæ 15. 16. 17. & 37. de eadem caufa fcriptæ.

Item Sanctiffimus Pontifex Abbatem fola voluntate Epifcopi, abfque caufa, depofitum, reftitui juffit, Epiftola 1. lib. XII. ad *Marinianum* Epifcopum Ravennatem data. *Quia incongruum valde eft a fufcepto Officio fola quemquam voluntate fufpendi, quem culpa non removet .... Si nulla manifefta depofitionis caufa extitit, quæ Fortunatum Abbatis officio removet, eum in fuo loco reformare feftinet, atque ejus Epifcopum digna reprehenfione increpare non definat, cur Decefforis fui, nullis provocatus exceffibus, deftruere Ordinationem molitus fit.* In Galliis, Concilium Turonenfe II. fanxit, *Canone 7.* Abbatem, aut Archipresbyterum ab Epifcopo deponi non poffe, nifi congregatis & fuffragantibus cæteris Abbatibus aut Presbyteris.

In Hifpania Concilium Hifpalenfe I. *Canone 6.* antiquos Africanæ Ecclefiæ Canones renovavit, quibus cautum erat, ne Presbyteri, aut Diaconi a folo Epifcopo deponi poffent, fed ut eorum caufæ in Concilio difcuterentur. *Ut, Juxta prifcorum Patrum Synodalem Sententiam, nullus noftrum fine Concilii examine dejiciendum quemlibet Presbyterum, vel Diaconum audeat. Nam multi funt, qui indifcuffos poteftate tyrannica, non auctoritate canonica damnant. Et ficut nonnullos gratiæ favore fublimant, ita quofdam odio invidiaque permoti humiliant. Epifcopus enim Sacerdotibus ac Miniftris folus honorem dare poteft, folus auferre non poteft.*

ARTICULUS V.

De Monachis, & Monialibus.

I. SExto & feptimo fæculo, vitam Monafticam in Occidente propagarunt viri Sanctiffimi, *Cæfarius Arelatenfis Epifcopus, Aurelianus, Columbanus, Ferreolus Ucecienfis, Benedictus, Ifidorus, Sanctus Fructuofus.* Sanctus Cæfarius duplicem Regulam fcripfit: Unam Sanctimonialibus, in gratiam *Cæfariæ* fororis fuæ, & Monialium, quibus præerat in Monafterio Arelatenfi ejus fumptibus extructo, & fundato, anno circiter 536. Legi poteft in Codice Regularum *Holftenii*, & apud alios qui veteres Monachorum & Monialium Regulas in lucem emiferunt. Ipfam defcribit, & prolixe, fed erudite explicat *P. le Comte in Annalibus Ecclefiafticis Francorum.* Neophytas, five Novitias, per annum, in vefte fæculari, fub fenioris alicujus Monialis difciplina inftitui jubet, antequam in Monafterium recipiantur. Sibi proprium nihil refervare. Ancillam fuis privatim obfequiis deputatam non habere. Nobilium, five ignobilium filias, five nutriendas, five docendas, in Monafterium non recipi. Opus vel artificium fibi non eli-

Varia Monachorum inftituta, & Regulæ.

Regula S. Cæfarii pro Monialibus.

eligere, sed injunctum a seniore perficere. Nulli licitum semotam eligere mansionem, nec cubiculum, vel armariolum, quod peculiarius claudi possit. Tarde non venire *ad Opus Dei*, id est Officium divinum, & ad opera quotidiana. Desides increpandas; contumaces ab orationis communione, vel a participatione mensæ communis segregandas. Statuit ut ministerio, etiam coquinæ per ordinem vacent, exceptis Matre, & Præposita. Illis quæ coquunt, singulos meros addi indulget ad levandum laborem, id est, singula vini vascula. In Vigiliis, privatis diebus, ea opera facere permittit quæ mentem a lectionis auditu non retrahat; si quæ vero somno gravantur, vult eas, reliquis sedentibus, in pedes stare. Decernit ut taceant ad mensam. Ut quovis die duabus horis legant: Reliquis, in unum pensum operis sui perficiant. Prima laboris hora lectio fiat: nusquam meditatio verbi Dei, & oratio de corde cesset. Adduntur plura capita ex Sancti Augustini Regula iisdem pene descripta verbis. Vetat insuper ne Moniales convivium præbeant Episcopis, Abbatibus, Monachis, Clericis, sæcularibus viris, aut mulieribus etiam parentibus Abbatissæ, vel alterius Sanctimonialis, immo nec ipsi Episcopo civitatis, aut Monasterii provisori. Vestes Monialium, simplicis coloris esse jubet, non nigras, non lucidas, sed lactinas, sive lactei coloris. Argentum ab ipsarum usu removet, nisi in Oratorii ministerio. Acus picturam, vel texturam phrygionum in Monasterio fieri prohibet, ipsa etiam ornamenta holoserica esse vetat. Picturas in parietibus vel cameris, non permittit; Quia in Monasterio, quod non humanis, sed spiritualibus tantum oculis placet, esse debet. Tonsæ non erant Sancti Cæsarii Moniales: Siquidem in Recapitulatione Regulæ jubet eas religare caput, & crines ad certam mensuram, quæ incausto, id est, atramento præscripta erat, ne sæcularium instar fœminarum, turrito capite, & coma vanam gloriam aucupari viderentur. Abbatissam carnali affectu, aut natalium, vel consanguinitatis intuitu, eligi prohibet; sed sanctiorem, sapientiorem, & ad Monasticam disciplinam servandam aptiorem eligi præcipit. Hanc Sancti Cæsarii Regulam professa est, & Monialibus Abbatiæ suæ Pictaviensi dedit observandam Sancta Radegundis, ut ipsa testatur in Epistola ad Episcopos, apud Gregorium Turonensem lib. 9. cap. 42.

Regula S. Cæsarii pro Monachis.

Monachis quoque Regulam scripsit *Sanctus Cæsarius*, quæ in plerisque Monasteriis vigebat, in Gallia præsertim Narbonensi. Hanc & *Stellarius* inter Regulas Ordinum Monasticorum, ac Militarium, & *Holstenius* in Codice Regularum, ediderunt; illamque describit in Annalibus Francorum *P. le Cointe*, ad annum 536. cum Regula Monialium confert, & eruditis Commentariis illustrat. Carnium esu Monachis interdicit Regula S. Cæsarii, nisi sint infirmi. Diebus jejuniorum, tria fercula vult ipsis porrigi ad refectionem; cæteris diebus, duo ad prandium, totidem ad cœnam: Biberes, seu potiones æquat numero ferculorum. Jejunia præscribit a Paschate ad Kalendas Septembris, feriis quarta & sexta: a Kalendis Septembris, ad Natale Domini, quotidie præter dies Dominicos: a Natali Domini usque ad sexagesimam, feriis secunda, quarta, & sexta: a Sexagesima usque ad Pascha, quotidie, solis pariter Dominicis exceptis. Divini Ordinem Officii præscribit variis anni temporibus accommodatum. In Vigiliis dierum Dominicarum, sex Missas, id est, sex Lectiones fieri jubet, & primam Missam, sive primam Lectionem esse de Christi Resurrectione, quam stantes audiant Monachi. A mense Octobris ad Pascha, duos singulis diebus Nocturnos, & tres Missas indicit, id est, tres Lectiones, & modum quo fieri debent; *Ab una Missa*, inquit, id est, ad unam Missam, *legat Frater folia tria, & orate; Legat alia tria, & levet se*. Qua sanctione tria præcipiuntur; ut Lector sedens legat; ut pro singulis Lectionibus tria folia legantur; ut in fine uniuscujusque Lectionis orent Monachi, id est, meditationi aliquantisper vacent, donec is qui Synaxi præest, jubeat Lectionem iterum fieri.

Regula S. Aureliani.

Sanctus Aurelianus Arelatensis Episcopus Monachis constitutis in Monasterio, quod Regis Childeberti munificentia Arelate construxerat, Regulam dedit, quam cum aliis edidit *Lucas Holstenius*, in Codice Regularum. Publicavit & alteram ejusdem *Sancti Aureliani*, Virginibus inscriptam. Utrumque describit *Pater le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*, ad annum 548. & Notis illustrat quædam Capitula quæ vel discrepant a Sancto Cæsario, vel ab eo penitus omittuntur. Probationem Novitiorum

per

per annum non postulat, sed venientibus ad conversionem, Regulam in salutatorio legi, & si professi fuerint se omnia impleturos, recipi jubet: Receptos vero nusquam de Monasterio egredi, sed in eo ad mortem usque manere. Vestimenta vero Religiosa non accipere, nisi de omni facultate sua chartas donationis, aut venditionis, cui voluerint, faciant; & quod secum exhibuerint, totum in potestatem tradant Abbatis. Capillos etiam in testimonium suscepti Monachatus tonderi, & partem in Confessionem mitti, id est, in thecam, seu tabernaculum, in quo Sancti alicujus reliquiæ collocatæ sunt, ut Deo Sanctisque consecretur. Laicos cujuscumque conditionis, in Basilicam, vel Monasterium ingredi vetat; sed in salutatorio colloqui jubet: ad quod nullas mulieres, vel sæculares, vel Religiosas; etiam matrem Monachi, vel Abbatis vult admitti. In ipso vero salutatorio cum externis colloqui vetat, nisi præsente Abbate, vel Præposito, vel quocumque alio Seniore, cui jusserit Abbas, & numquam altiori voce loqui permittit. Claves cellarii, canavæ, postici, Oratorii, probatis personis credi statuit, quæ ex altari, vel libro Evangeliorum eas accipiant, scientes se Deo reddituras rationem de Ministerio sibi credito. Vestimenta alterius coloris non induenda, nisi lactini aut nigri nativi. Nec lectualia sæcularia & varii coloris in usu habenda. Nec Pallas altarium sive ornamenta holoserica, & auro, vel gemmis ornata, comparanda esse; oblata autem a Fidelibus, ut visum fuerit Abbati, vendenda, & pretium in eos usus convertendum, quos necessitas exegerit. Secretiora colloquia prohibet, vespertinis præcipue & nocturnis horis. In correctione culparum, legitimam disciplinam non esse excedendam decernit; id est, triginta novem ictus: cui disciplinæ, ut nimis severæ, Moniales non subjicit. Quod superest pecuniæ, vestium, frumenti, &c. Pauperibus, peregrinis, aut captivis, dispensandum per manus Provisoris, aut cujuslibet fidelis personæ. Divini Officii Ordinem, pro diversitate temporis, præscribit prolixe & accurate.

Hanc vero victus rationem instituit. Carnes nusquam comedendas, nisi ab infirmis. Immo nec pisces, nisi in certis festivitatibus, aut quando Abbas Congregationi indulgere voluerit. Numquam extra mensam communem aliquid cibi, potusve] gustandum, exceptis infirmis, senibus, & pueris. Ferculorum numerum eumdem statuit, quem Sanctus Cæsarius; quem tamen nonnumquam augeri concedit in festivitatibus, & cum voluerit Abbas, & aliqua etiam dulciamina subministrari. Circa numerum potionum, a Sancto Cæsario non discrepat, nisi pro diebus æstivis, quibus propinari vult Monachi, cum jejunant, vasculum vini, cum tribus caldellis, id est, cum tribus vasculis cervisiæ, aut zithi: diebus quibus non jejunant, tres caldellos concedit, cum in prandio, tum in cœna; vinum vero subtrahit. Jejunia mensibus Septembri, & Octobri, indicit feriis secunda, quarta, & sexta. A Kalendis Novembris, usque ad Nativitatem Domini, quotidie, exceptis diebus Dominicis, & Sabbatis. Ab Epiphania usque ad Quadragesimam, quotidie, Sabbato, Dominica, & majoribus festivitatibus exceptis. Post Pentecostem vero usque ad Kalendas Septembris, totam jejuniorum rationem arbitrio Abbatis permittit.

S. Ferreolus Ucecien$sis Episcopus Monasterium instituit, quod suo de nomine *Ferriolacense* nuncupavit, cujus Monachis regulam scripsit, quam *Lucretii* Diensis Episcopi, qui magna in existimatione erat in Ecclesia Gallicana, permisit censuræ, anno circiter 558. Eam edidit *Holstenius*, in Codice Regularum. Pleraque illius Capitula consona sunt statutis *S. Cæsarii*; hæc vero singularia. *Regula S. Ferreoli.*

Fratres suscipiendos, in vicina Monasterio cellula, per annum probari statuit, aut saltem per sex menses integros. Vetat Monachos alterius Monasterii suscipi, ne inter Abbates & Monasteria lites inde oriantur. Proprietatem imprimis cavendam sancit, utque Monachus id tantum judicet proprium, quod cum Fratribus possederit indivisum. Nullum vult ad Monasterium admitti, qui literas ignoret, & qui totum Psalterium memoriter non teneat. Ne quidem eos qui de Congregatione ad pascenda pecora mittuntur, immunes esse vult a recitatione Psalmorum. Ex quo colligitur Monachos jam tunc ad Officium etiam privatim persolvendum, adstrictos fuisse. Jubet autem singulis hebdomadis Psalterium integrum ordine recitari. Divinum Officium, seu nocturnum, seu diurnum, diebus privatis secretius, in Oratorio scilicet interiori; diebus festivis, pu-

publice in Ecclesia celebrari. Frequentem lectionem Sacrarum Scripturarum præcipit, quam ne una quidem die Monachus prætermittat, sive intra Monasterium, sive foris aliquid operis faciat: ut cum cessaverit manus ab opere, colatur animus lectione. Tempus autem lectionis designat quovis die, usque ad horam tertiam, nisi ægri fuerint, aut fructuum colligendorum tempore jubeantur matutinis horis aliquid operis ac laboris exercere. Lineis ad carnem uti prohibet Monachos, quantumvis delicatos; & vestimentis fragrantibus, & nimium nitidis, coloris albi, aut nimis rufi, quibus species corporis commendatur; calceamentis cultioribus, & multis corrigiis constrictis, nec follicantibus. Injungit ut quotidie aliquid operis faciant, nisi morbo detineantur, utque ii, qui propter imbecillitatem virium, agriculturam, aut aliud opus difficile nequeunt exercere, legant, scribant, texant retia, aut quid simile faciant, quod tenui conatu suscipi adimplerique possit: alioqui fame castigentur. Excipitur Abbas, qui lectioni magis vacare debet, ut alios doceat. Ante horam tertiam comedere Monachos prohibet, diebus quibus non jejunant: aut fructus hærentes arbori, sive in terram collapsos attingere: alioqui vitium gulæ jejunio castigare cogantur, nec ad mensam communem admittantur, donec omnium fratrum remissione veniam consecuti fuerint.

* Luxueil. Regula S. Columbani.

S. Columbanus Luxoviense * Monasterium condidit anno 590. cum hactenus in loco, cui nomen *Anagrates*, in Vosago monte cum sociis degisset. Regulam singularem discipulis suis dedit, quæ extat apud *Holstenium*, in Codice Regularum. Quo longiores sunt noctes, vigilias & numerum Psalmorum auget. Per hyemem in noctibus Dominicæ, & Sabbati ad vigilias, & laudes matutinas, *sub uno cursu*, idest, nullo interjecto temporis interstitio, Psalmos septuaginta quinque recitari decernit: ceteris diebus, media nocte duodecim Psalmos deinde viginti quatuor ad matutinum, sive ad laudes. Paupertatem imprimis præcipit, quæ prima est Monachorum perfectio, aitque quod *Monachos habere superflua non solum damnabile est, sed etiam velle*. Cibum vilem & vespertinum esse jubet, olera, legumina, farinam aquæ mixtam, cum parvo paximatio, ne venter oneretur, & mens suffocetur. Vocatur autem cibus vespertinus, qui non solum vespere sumitur, sed etiam hora nona, cum sol incipit vergere ad vesperam. Etenim Monachi *S. Columbani* feria quarta, & sexta jejunium solvebant hora nona, ut constat ex ejus pœnitentiali, quod regulæ adjunctum est, & severissimam fuisse ipsius disciplinam ostendit. De mortificatione præclara tradit præcepta, in eoque positam esse docet, ut Monachus non faciat quod vult, comedat quod jubetur, operis sui pensum persolvat, subjiciatur cui non vult, lassus ad stratum veniat, ambulans dormitet, necdum expleto somno surgere compellatur, passus injuriam taceat, &c. Regulam, & *Pœnitentiale* Sancti Columbani inseruit suis Annalibus Ecclesiasticis Francorum *T. le Cointe*, ad annum 590. & in locis obscuris, quæ sane multa sunt, explicandis multum laboravit.

* Solminiac.

Non solum *Luxoviense*, *&* *Solemniacense* * sed pluriam alia Galliæ Monasteria, utriusque sexus, sub *S. Columbani* regula militabant, ut testantur *Jonas in vita S. Eustasii Luxoviensis Abbatis, cap. 6. & S. Audoenus, in vita S. Eligii, Tom. V. Spicilegii*. Una cum Sancti Benedicti regula passim servabatur. S. Nivardus Archiepiscopus Remensis Altivillarense Monasterium Berchario Abbati, & Monachis ipsius fundavit, sub regula Patrum S. Benedicti, & S. Columbani teste *Flodoardo lib. 2. Historiæ, cap. 7. Berthoendus* Catalaunensis Episcopus privilegium concessit *Dervensi* Monasterio, itemque Monasterio puellarum in villa *Pellemonstier*, duabus circiter a *Dervensi* leucis distante; ex quo constat in illis utramque Regulam S. Columbani, & S. Benedicti viguisse. *Secundum regulam*, inquit, *S. Benedicti, vel Domni Columbani, ab eorum Abbate, vel Abbatissa corrigantur*. D. Lucas Dacherius Monachus Benedictinus, plurima fundationum & privilegiorum exempla protulit, *In Notis ad Lanfrancum* pag. 366. ex quibus compertum est, duas illas regulas sæpe conjunctim observatas fuisse.

Adversus S. Columbani regulam *Agrestinus* Luxoviensis Monachus, *Theodorici* quondam Regis Notarius, cum obtrectaret, eamque carperet velut superstitiosam, favente *Apellino* Genovensi Episcopo, consanguineo suo, Synodus Clotarii Junioris jussu *Matiscone* celebrata est anno 623. *Agrestinus* superbus Monachus tria objecit adversus san-

ctam Regulam, quæ in ea superflua & Canonicæ institutioni contraria viderentur. Primum, quod toties cochlear cruce signarent, quoties ori admovebant. Secundum, quod in ingressu & egressu cujuslibet domus benedictionem postularent. Tertium, quod S. Columbanus a cæterorum Ecclesiasticorum more descivisset, in sacris Missarum solemniis collectas sive Orationes multiplicans. Ineptas illas objectiones cum *Eustasius* Luxoviensis Abbas confutasset, confudissetque *Agrestinum*, Sancti Columbani Regula a Synodo approbata est. Hæc refert *Jonas* Monachus, in Vita ejusdem *Sancti Eustasii*.

S. Donatus Vesontionensis Episcopus, cum ex ordine Monachorum S. Columbani ad Episcopatum assumptus esset, Monasterium sub ejus Regula construxit quod *Palatium* vocabatur. Idem Monasterio puellarum quod mater ejus fundaverat, Regulam scripsit ex SS. Augustini, Cæsarii, Columbani, & Benedicti regulis maximam partem defloratam. Ipsam edidit *Holstenius*, in Codice Regularum, p. 111.

Regula S. Benedicti.

S. Benedicti Regula primum in Italia Vitam monasticam informavit ac propagavit; deinde in Galliam a S. Mauro ejus discipulo illata est, quam S. Gregorius Magnus *discretione præcipuam* * vocat. Instrumenta bonorum operum septuaginta duo recenset ex utroque Testamento collecta; duodecim vero gradus humilitatis, quorum priores septem ad interiorem hominem; quinque posteriores ad exteriorem pertinent. A Kalendis Novembris usque ad Pascha, Monachos ad vigilias surgere hora noctis octava jubet, postquam per sex horas & aliquanto amplius quieverint. Interstitium autem, quod a fine vigiliarum usque ad matutinos, id est, usque ad laudes intercedit, a Fratribus, qui Psalterii & lectionum ignari sunt, in earumdem rerum meditatione seu lectione insumi præcipit, ut Psalmos expedite legere, atque etiam interpretari discant. Æstatis vero tempore Vigilias & Laudes dici vult, parvo tantum interjecto intervallo ob noctium brevitatem. Psalterium integrum singulis hebdomadis in Officiis divinis cani sancit. A Monachis, qui longe ab Oratorio laborant, aut in via sunt, opus Dei agi jubet, id est, horas Canonicas persolvi, *horis constitutis*. Orationem brevem & puram esse statuit: Privatam ex affectu inspirationis divinæ gratiæ aliquando protrahi permittens, nusquam vero publicam. Facto namque signo a Priore, Monachum quemlibet vult cum Sodalibus surgere, ne congregationem ac Synaxim interturbet. Proprietatis vitium radicitus amputat, neque codices, neque tabulas, neque graphium, nec ullam omnino rem illis popriam esse debere asserens, quibus nec corpora sua, nec voluntates licet habere in propria potestate. Carnium esum solis permittit infirmis. Senibus, & adolescentioribus indulget, ac erga eos districtionem Regulæ in alimentis non esse servandam decernit; sed concedit ipsis ut præveniant horas Canonicas prandii, id est, Sextam, aut Nonam, cibumque citius & frequentius accipiant. Ciborum quovis die mensuram statuit, libram panis propensam, id est, quæ inclinata præponderet, ex qua, si dies jejunii non sit, tertia pars a Cellerario servetur, reddenda cœnaturis. De libræ pondere, difficultas versatur inter PP. Benedictinos, & quosdam alios Viros Eruditos. *Domnus Jacobus du Breul*, Benedictinus, triplicem libram distinguit, Romanam, Mercatoriam, & Benedictinam. Primam, dicit esse duodecim unciarum, alteram sexdecim, tertiam trigintatrium & semis, quia textum Regulæ sic in suo Declaratorio interpretati sunt Monachi Cassinenses. *Cum pondus libræ, ut habuimus a Monasterio Cassinensi, sit unciarum triginta trium & semis, ut vix tantum panis die una manducare possit unus frater, voluimus consuetudinem nostram servari, ut scilicet apponatur panis quantum satis est*. Præterea *Burdigalæ* in Monasterio *Sanctæ Crucis O. B.* servatur libra ex ære Cyprio, cum hac inscriptione, *Mensura panis S. Crucis Burdegalensis*, cujus pondus est unciarum octo & viginti. Alii probabilius asserunt S. Benedictum, cum Italus esset, eam libram intellexisse, cujus tunc usus in Italia erat, & unciis duodecim constabat. Hujus sententiæ validum munimentum occurrere ajunt apud *Cassianum*, Collatione secunda, c. 19. ubi *Moyses Abbas a Germano* de continentiæ refectionisque mensura interrogatus, optimum cibi quotidiani modum dicit esse duo paximatia, seu duos parvulos panes, qui pondus unius libræ vix habeant. Panes autem hujusmodi, qui Paxamates a Palladio vocantur, a Cassiano quem in multis ducem secutus est S. Benedictus, Paximatia, singuli sunt unciarum sex, in *Historia Lausiaca*, c. 28. quod

Libra panis Benedictina.

* *L. 2. Dial. c. 36.*

28. quod *De vita S. Pauli* inscribitur. Addit S. Benedictus, mensuram panis augeri posse ad arbitrium Abbatis, si Monacho gravior labor incubuerit: & præter quotidianam illam panis mensuram, duo concedit pulmentaria cocta. Mensuram vero potus statuit *Heminam*, de qua non levis est apud Eruditos controversia. Quidam ex S. Isidoro, *lib. 6. Originum, capp.* 24. & 25. colligere sibi videntur Heminam adæquare libram unciis constantem duodecim. Domnus *Petrus du Mas* Congregationis *Casalis-Benedicti* * religiosissimus Reformator, Heminam addito quadrante majorem constituit, & quasi tertiam partem esse vult Quartæ vini Pariensis. *Domnus du Breul* heminam vini fecit unciarum viginti quinque & duabus Cheopinis Parisiensibus constantem. Ejus sententiæ favent Statuta Congregationis *Sanctæ Justinæ*, quæ ad capit. 4. Regulæ Benedictinæ sic habet: *Hemina vini est multo plus quam necessitati unius Monachi sufficiat. Ideo de vino damus unicuique quantum sufficiat. Ita tamen ut juxta Regulam, ebrietas & satietas non subrepat.* Domnus *Hugo Medardus* Heminam septem dumtaxat unciis & dimidia constare colligit ex *S. Isidoro*, loco citato, quia hemina sex habet Cyathos, & Cyathus decem Dragmis constat: Hemina itaque sexaginta Dragmis componitur; Dragma autem pars octava est Unciæ: in Hemina igitur sunt Unciæ dumtaxat septem cum dimidia. Alii duodecim Uncias mensuræ continere Heminam volunt, quæ octo tantum unciis ponderis æquivalent: Quod ex *Galeno*, *Agricola*, & aliis Auctoribus, qui recentes mensuras cum veteribus compararunt, evidentissime probant. Igitur Hemina secundum illos est dimidium Sextarii Parisiensis. Certe verisimilius est Heminam S. Benedictum intellexisse minimam mensuram: Siquidem præmittit vinum non esse omnino Monachorum, si veterum Patrum exempla sequi velint: unde usum vini ex indulgentia tantum concedit. Præterea annuit, ut si loci necessitas, aut labor, aut ardor æstatis expostulet, Abbas vini mensuram augeat.

Hemina Benedictina.

* *Chezal Benoist.*

Tempus refectionis hoc modo statuit S. Benedictus: ut a Paschate ad Pentecostem, ad Sextam reficiant Fratres, & sero cœnent. A Pentecoste, tota æstate, quarta & sexta feria jejunent usque ad Nonam; nisi labores agrorum, aut æstatis intemperies prohibeant: cujus rei judicium vult esse penes Abbatem. Ab Idibus Septembris usque ad Caput Quadragesimæ ad Nonam refectionem differendam decernit. Toto vero Quadragesimæ tempore jejunium solvi prohibet ante Vesperam: quod tamen ita jubet observari, ut lumine lucernæ non indigeant reficientes. Silentium, nocturnis præsertim horis, maxime commendat, quocumque tempore. Utque post Vesperam congregatis Fratribus, legat unus Collationes, vel vitas Patrum, aut aliud quod ædificet audientes, non Heptatheucum, quod septem libros, nempe Geneseos, Exodi, Levitici, Numerorum, Deuteronomii, Josue, & Judicum complectitur; Nec etiam Libros Regum, in quibus quædam describuntur Historiæ, quæ Cœnobitis imperfectis obscœnas imaginationes secundum quietem offerre possint, maxime si sero legantur. Opus manuum quotidianum injungit S. Benedictus & quotidianam item lectionem: Utque in Capite Quadragesimæ accipiant omnes singulos Codices de Bibliotheca, quos per ordinem ex integro legant. Indumenta secundum regionum temperiem, & qualia in Provinciis inveniri possunt, Monachis dari decernit, de colore aut grossitie vel tenuitate panni non admodum curans.

Neophytum per duos menses vult prius probari in cella Novitiorum: Tum legi ipsi Regulam, & ejus perseverantiam tentari. Postea probari per sex alios menses, & iterum ipsi legi Regulam, cujus observantiam si promiserit, suscipiendum in Congregationem. Suscipiendum autem in Oratorio coram omnibus, promittere stabilitatem & conversionem morum, deque ista promissione facere petitionem, id est, Scripturam obligatoriam, ad nomen Sanctorum quorum reliquiæ ibi sunt, & Abbatis præsentis; eique subscribere, & reponere super altare. Res autem, si quas habet, aut eroget prius pauperibus, aut solemni donatione conferat Monasterio, nihil sibi reservans. Post hæc Religiosis vestibus induatur, & Congregationi societur. Abbatem eum constitui præcipit, quem sibi omnis concors Congregatio, sive etiam pars quamvis parva Congregationis, saniori Consilio elegerit. Vitæ autem merito & sapientiæ doctrina eligi, qui ordinandus est, etiamsi ultimus fuerit in ordine Congregationis. Quod si omnis Congregatio

gatio vitiis suis consentientem personam elegerit, & vitia ipsa in notitiam Episcopi pervenerint, vel Abbatum, aut Christianorum vicinorum, optat, ut pravorum consensum vires obtinere prohibeant, & domui Dei dignum constituant Dispensatorem.

Monasticam disciplinam in Hispanias intulit *Donatus* Monachus, Gregorio Turonensi æqualis, qui adjunctis LXX. sociis ex Africa venit in Hispaniam. Hic Religiosam vivendi rationem certis legibus institutisque temperatam invexit primus in Hispaniam, ut *S. Hildefonsus* scribit. Monachi enim quorum in Actis Conciliorum Hispaniæ ante hæc tempora mentio extat, aut nulla votorum Religione constricti erant, aut per silvas dissipati, vitam degebant solitariam (inquit *Mariana lib.* 5. *Historiæ Hispaniæ*, *cap. XI.*) Denique *S. Isidorus Hispalensis* Regulam Hispaniensibus Monasteriis tradidit ex Regulis priorum Patrum defloratam. In ea statuit Monasteria procul ab urbibus esse debere, ne ex earum vicinia labem aliquam contrahant Monachi. Eligendum Abbatem qui juventute sua senectutem tetigerit. Monachos nihil sibi proprium vendicare. Neophytos in cella hospitum tribus mensibus probandos, nec recipiendos prius quam omnia sua aut indigentibus dividant, aut Monasterio conferant. Monachos inter orationem, lectionem, & laborem manuum omne tempus suum partiri debere. Sic autem operari, ut non solum vitæ suæ necessaria propriis manibus exhibeant, sed etiam indigentiam aliorum propriis laboribus reficiant. Statuit ut operantes meditentur, aut psallant: si enim sæculares opifices inter ipsos labores amatoria turpia cantare non desinunt; quanto magis servi Christi Psalmis & Hymnis Deum laudare debent, etiam cum manibus operantur? Sacrarum Vigiliarum, diurnorumque Officiorum præscribit ordinem, quibus si sanus defuerit Monachus, Communione privatur. Collationes sive capitula, tribus in hebdomada vicibus indicit in quibus Abbas subditos doceat. Habendas autem Collationes hujusmodi vel pro corrigendis vitiis, instruendisque moribus, vel pro reliquis causis, ad utilitatem Cœnobii pertinentibus. Si autem desint hujusmodi causæ, pro consuetudine disciplinæ esse faciendas; in iisque Regularia præcepta Patrum esse recensenda. Gentilium, vel Hæreticorum libros legere Monachos vetat; quia melius est eorum perniciosa dogmata ignorare, quam per experientiam in aliquem laqueum erroris incurrere. In uno Refectorio vesci, in mensa silere, & sacram lectionem audire jubet. Eum qui tardius ad mensam venerit, jejunium ad suum opus, vel cubile redire statuit. Æqualia vult esse omnium fercula. Viles per omnem hedbomadam olerum cibos, & pallentia legumina apponi: Diebus festis addi aliqua levissimarum carnium alimenta. Qui a carnibus, aut vino abstinere volunt, non esse prohibendos. Furtivam comestionem & extraordinariam mensam prohibet sub pęna excommunicationis. Laicos mensis Monachorum interesse vetat. Tria pulmenta concedit, olerum, & leguminum, ac pomorum. Terna etiam pocula seu ternas sorbitiones. Per Quadragesimam totam ab oleo & vino Fratres abstinere jubet. A Pentecoste usque ad Autumnale Æquinoctium jejunia tribus in hebdomada diebus definit propter calores æstivos. Ab Octavo Kalendas Octobris, ad Natale Domini; & a crastino Circumcisionis usque ad Pascha jejunium statuit quotidianum. Senes, & adolescentiores a quotidianis jejuniis dispensat. Dominicos dies & ferias intercurrentes a Paschate usque ad Pentecostem, diem Epiphaniæ & dies quibus Neophyti ad Monasticam Professionem recipiuntur, nec non dies quibus Fratres ex aliis Monasteriis visitandi gratia occurrunt, vacare jejunio declarat. Quibus tamen diebus probibendos non esse monet qui jejunare voluerint, exceptis diebus Dominicis. Cultum, vestium, id est, molles pretiosasque vestes, Monachis prohibet S. Isidorus, quas tamen nec viles nimis esse vult, ne vilitas aut mærorem, aut vanam gloriam pariat. Lineis ipsos uti etiam prohibet, comam nutrire, speciosam, vel variam supellectilem habere, duos in uno lecto simul jacere, noctu colloqui, separatam a Congregatione cellulam habere: a qua tamen lege senes, & infirmi excipiuntur, quibus id Monasterii Pater concesserit. Qui nocturna illusione aliquid humani passus fuerit, eum id indicare jubet Patri Monasterii, & secreto Pœnitentiam agere & illa die stare in Sacrario tempore divini Officii, nec Ecclesiam ingredi, donec sit lotus, & aquis, & lachrymis. Pro culparum leviorum, graviorumque differentia, varios correctionis modos decernit: Statuitque quamvis graviorum vitiorum voragine

Monastica Disciplina in Hispaniis.

Regula S. Isidori.

sit

ſit quiſquam immerſus, non eſſe tamen e Monaſterio projiciendum, ſed juxta qualitatem culpæ coercendum, ne forte qui poterat per diuturnam Pœnitentiam emendari, dum projicitur, ore diaboli devoretur. Juniores non eſſe excommunicatione plectendos, ſed congruis affligendos plagis, ut quos ætatis infirmitas a culpa non revocat, flagelli diſciplina compeſcat.

Jubet omnes Fratres die Pentecoſtes palam coram Deo profiteri, ſe nihil peculiare habere, aut habituros eſſe. Omnem pecuniam, quæ in Monaſterium infertur, tres in partes dividi præcipit: Quarum una pro infirmis & ſenibus ſublevandis ſervetur, & ad aliquid coemendum ad victum Fratrum, unde feſtivis diebus paulo cultius vivant: alia ſeponatur pro egenis: tertia pro veſtimentis Fratrum, & puerorum, vel aliis rebus Monaſterio neceſſariis comparandis. Balnea Monachis ſolo nitoris, aut voluptatis ſtudio non permittit, ſed ſolum propter infirmitatem, & nocturnam immunditiam. Infirmorum curam, & hoſpitalitatem maxime commendat. Monachum, dum ad aliquod Monaſterium viſitandum mittitur, quandiu cum eis fuerit, ad quos deſtinatus eſt, ita vult ibi vivere, ſicut reliquum cętum Fratrum videt, propter ſcandalum & perturbationem infirmorum vitandam.

Poſtremum caput *Iſidorianæ* Regulæ eſt de ſepultura & commendatione defunctorum. Statuit porro ut tranſeuntibus ex hac luce Fratribus, antequam ſepeliantur, pro dimittendis eorum peccatis Sacrificium Domino offeratur. Corpora Fratrum uno ſepelienda eſſe loco. Pro ſpiritibus defunctorum altera die poſt Pentecoſtem Sacrificium Domino offerri; ut beatæ vitæ participes facti purgatiores corpora ſua in die Reſurrectionis accipiant.

S. Leander frater Iſidori, *de Inſtitutione Virginum* ad *Florentinam* ſororem librum ſcripſit, qui ſacrarum Virginum Regula merito nuncupatur. Editus eſt ab *Holſtenio*, in Codice Regularum, p. 3.

Regula S. Fructuoſi. *S. Fructuoſus* Complutenſis Abbas, Dumienſis poſtea Epiſcopus, ad Bracarenſem Epiſcopatum Decreto Concilii Toletani X. translatus anno ſexcenteſimo quinquageſimoſexto, Monaſticum Inſtitutum in Hiſpaniis propagavit. Ejus duplex extat Regula. Prior XXIII. altera XX. dumtaxat conſtans capitibus. Utraque edita eſt ab *Holſtenio*, in Codice Regularum. Regulam S. Fructuoſi laudant *Egbertus* Eboracenſis Epiſcopus, *in Excerptis Canonum*, *S. Benedictus Anianenſis Abbas*, *in Concordia Regularum*, & *Smaragdus*. Circa divinum Officium, ſtatuit ut Monachi ante mediam noctem ſurgentes, Pſalmos duodecim per choros recitent. Poſt paululum pauſantes, mediæ noctis perſolvant Officium: in quo Reſponſoria quatuor ternorum Pſalmorum diviſione concinantur. Poſt mediam noctem, ſi hyemis tempus eſt, ſedentibus cunctis, unum in medio legere decernit, & ab Abbate, vel Præpoſito differente, quod legitur, ſimplicioribus explicandum. Sacram lectionem eodem ritu æſtivo tempore poſt Veſperas faciendam. Duodecim rurſus Pſalmis cantatis, adeunda cubilia: ut poſt modicam quietem gallicinio jam ſonante, recitatis tribus Pſalmis cum laude & benedictione ſua, Matutinum celebrent Sacrificium. Matutinis Laudibus perſolutis, ad conſuetæ meditationis locum pergendum, ubi Pſalmis tribus recitatis, & oratione ex integro finita, meditentur uſque ad ortum Solis. Meditatio ſumitur pro exercitatione in recitatione & cantu Pſalmorum, non pro mentali oratione, cujus ſtatæ non erant priſcis Monachis horæ: quia Monachos in divinarum rerum contemplatione ſemper eſſe defixos debere, Patres cenſebant. Sabbatorum, & Dominicarum Nocturnis Officiis ſex Miſſas, id eſt, ſex Lectiones adjici jubet, totidemque Miſſis cum ſex etiam Reſponſoriis Vigilias celebrari, id eſt, intervallum illud temporis tranſigi, quod ad Matutinas Laudes intercedit; ut Reſurrectionis Dominicæ Solemnitas ampliori Officiorum Pſalmodia magis honoretur. Idem in præcipuis Feſtivitatibus ſervandum. Ad Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperam privatas Orationes præmittendas, tres nimirum Pſalmos a Monachis recitandos. Primam noctis horam ſex orationibus celebrandam; ac deinde decem Pſalmorum concentu conſummandam in Eccleſia. Tum Fratres mutuo ſibi vale dicere, ac mutuo condonare debita, iiſque indulgeri, qui a cœtu fraterno fuerant ob negligentiam ſegregati. Deinde pergentes ad cubilia, atque in unum coeuntes ob perfectio-

fectionem pacis, & rerum absolutionem, cantatis tribus Psalmis cum laude & benedictione, Symbolum Christianæ Fidei recitare, ut si quis noctu migret a corpore, commendatam jam fidem suam, & expiatam ab omni scandalo conscientiam proferat ante Deum. Præpositum singulorum lecta circuire, cum decubuerint, ne mussitationibus aut fabulis vacent, aut ridiculis studeant. Decanum, aut probatum Fratrem in secessu communi stare, donec dormiant singuli, eorum actibus invigilaturum. Præpositum noctu cæteris prius surgere, ut cum ejus benedictione signum moveatur, & cunctorum lectula, priusquam consurgant, strenue visitentur. Opus manuum statis horis præcipit, in silentio peragendum: ita tamen ut nemo peculiare opus exerceat, quasi sibi proprie vindicandum; aut cuilibet, cum voluerit, sua præsumptione distribuendum.

Circa cibos, carnium esum vetat, servato tamen moderamine pietatis erga ægrotos, & longiori itineri destinatos. *Si a Principe, vel Episcopo sperantur*, id est invitantur, *pro benedictione & obedientia degustare* carnes *non metuant, servantes apud se de reliquo continentiam consuetam. Si quis Monachus contra sanctionem Regulæ, usumque veternum, vesci carnibus præsumpserit, sex mensium spacio retrusioni & penitentiæ addicitur.* Solis operibus & leguminibus, raro pisciculis vesci Monachos permittit. Vini potionem indulget, juxta providentiam Abbatis vel Præpositi sic temperandam, ut inter quatuor Fratres sextarius dividatur. In præcipuis Solemnitatibus tria pulmenta & totidem potiones concedit. Anticipari vetat communis refectionis horam. Silentium, & lectionem sacram ad mensam indicit, furtivas comestiones prohibet. Ad mensam tarde veniens, cibo privatur.

De jejuniis ita statuit. A Pentecoste usque ad decimumoctavum Kalendas octobris interdiana jejunia præcipit, præter unam Quadragesimam, quæ festivitatem SS. Justi & Pastoris præcedit: in qua usque ad Nonam quotidie jejunandum est, & a vino penitus abstinendum. Ab hinc usque ad Pascha, quotidianum jejunium præcipitur: per Quadragesimam, abstinentia etiam ab oleo & vino.

SS. Fratrum Justi & Pastoris Martyrum festivitas Compluti celebris die 6. Augusti.

Vestimenta Monachorum nec multa, nec superflua esse jubet: ac in una cella, sub manu unius Fratris servanda, qui petentibus congrua staturæ mutatoria tribuat. Nitorem cultumque vestium prohibet. Quidquid in vestimentis, calceamentis, vel lectariis Monachorum vetustum fuerit, dum nova percipiunt, totum pauperibus erogandum. Peculiaritatem aut in vestimentis, aut in utensilibus, aut quibuslibet rebus, etiam vilissimis, omni modo vitari mandat. Munus quodlibet, sive Epistolas, Monachum recipere vetat, absque licentia sui Senioris; at quidquam suum asserere, dicendo; Codex meus, tabulæ meæ, &c. Hospitum, peregrinorum, infirmorum, curam vult geri singularem: hospitum lavandos pedes, & si ex itinere sunt confecti, oleo perungendos. Infirmos in una domo fovendos tam sedulo ministerio, ut nec propinquorum affectus, nec urbium delicias requirant. Duos in eodem lecto Monachos dormire prohibet: vel alterius manum tenere. Tantam esse vult obedientiam, ut in rebus etiam impossibilibus affectu demonstretur; tantam patientiam, ut nec odio violetur usquam, nec injuria, nec contumeliis amittatur: modestiam tantam, ut nec alium respicere, nec appellare quis audeat absque licentia sui Senioris.

Disciplinam erga delinquentes observandam præscribit. Mendaces, fures, percussores, perjuros, ebriosos, & eos qui citra licentiam Abbatis, vel Præpositi literas scripserint, vel receperint, post correptionem verbis tenus a Senioribus factam se non emendantes, acerrime flagellari statuit, trium mensium spatio a communione excludi, in cella recludi sub pœnitentiæ districtione, & singulis diebus hordeacei panis sex unciis, & aquæ mensura parvula sustentari. Quamlibet causam in conventu communi fratrum ventilari, ne forte dolo vel malitia Senioris innocens Junior opprimatur. Fratres ab Abbate, Præposito, & Decanis * regi sancit. Ter singulis hebdomadibus Collectam faciendam, sive Capitulum, in quo Regulæ Patrum legantur, Sermo ædificationis vel castigationis proferatur ad fratres, negligentiæ emendentur, excommunicati pœnitentes absolvantur, procacibus iterum irrogetur censura.

**Decanus, Senior qui decem Monachis præest.*

Conversum de sæculo in Monasterium non suscipiendum decernit, nisi qui decem dierum spatio ad januam Cœnobii persistens, orationibus, jejuniis, patientiæ & humi-

litati

aliisque Insulis, te per omnia volumus custodire. Sanctus Aurelianus pueros decimo aut duodecimo ætatis anno ad Monasticam Professionem admisit, c. 17. Regulæ suæ. *Minori ætate in Monasterio non excipiantur, nisi ab annis decem, aut duodecim, qui & nutriri non egeant, & cavere noverint culpas*. Inter Capitula Selecta Canonum Hibernensium, *Tom. IX. Spicilegii*, Caput XI. libri 43. ita statuit: *Sanctimoniales, quamlibet vita earum & mores probati sint, ante annum ætatis suæ duodecimum non velentur*. Ibidem inter Selecta Capitula Theodori Cantuariensis Archiepiscopi, 118. sic habet; *Puer quindecim annorum potest se Monachum facere, Puella sexdecim, vel septemdecim, quæ in potestate parentum est*. Ex Concilio Toletano X. *Canone* 6. perspicuum est eam in Hispaniensi Ecclesia viguisse disciplinam, ut pueri decimo ætatis suæ anno devovere se Monasterio possent, Vitamque Religiosam profiteri. *Parentibus sane*, inquit, *filios suos Religioni contradere non amplius quam usque ad decimum ætatis eorum annum, licentia poterit esse. Postea vero an cum voluntate parentum, an suæ devotionis sit solitarium votum, erit filiis licitum, Religionis assumere cultum*.

Pueri a Parentibus Monasteriis oblati, Vitæ Monasticæ jugum excutere non poterant.

III. Pueri ante pubertatis annos Vitæ Monasticæ poterant a parentibus devoveri, quorum votum exsolvere tenebantur, nec Religiosæ professionis jugum excutere poterant, ubi adultam ætatem attigissent. De hujusmodi puerorum oblatione a parentibus, deque ejus ritu, Sanctus Benedictus in sua Regula, c. 59. sic decernit: *Si quis forte de Nobilibus offert filium suum Deo in Monasterio, si ipse puer minori ætate est, parentes ejus faciant petitionem, quam supra diximus: & cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri involvant in palla altaris, & sic eum offerant*. Synodus Aurelianensis V. *Canone* 29. puellas, quæ propria voluntate Monasterium expetebant, ab aliis, quæ Deo a parentibus offerebantur, ita distinxit: *Quæcumque etiam puellæ, seu propria voluntate Monasterium expetunt, seu a parentibus offeruntur, annum in ipsa, qua intraverint, veste permaneant*. Eamdem adhibuit distinctionem Concilium Matisconense I. Canone 12. *Si qua puella*, inquit, *voluntarie, aut parentibus suis rogantibus Religionem professa, vel Benedictionem fuerit consecuta, & postea ad conjugium, aut illecebras sæculi transgredi præsumpserit, usque ad exitum cum ipso, qui se hujusmodi consortio miscuerit, communione privetur*. Concilium Toletanum IV. *Canone* 48. Monachos in duplici ponit differentia, quorum alios paterna devotio faceret, alios propria professio. „ Monachum, *inquit*, aut paterna devotio, aut propria professio faciat. „ Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit: proinde his ad mundum revertendi intercludimus aditum & omnes ad sæculum interdicimus regressus. *Et Canone* 55. Non „ aliter & hi qui detonsi a parentibus fuerunt, aut sponte sua amissis parentibus seipsos „ Religioni devoverunt, & postea habitum sæcularem sumpserunt, hi a Sacerdote „ comprehensi, ad cultum Religionis, acta prius Pœnitentia revocentur. “ Et Concilium Toletanum X. Canone 6. „ Si in qualibet minori ætate, *inquit*, vel Religionis „ Tonsuram, vel Religioni debitam vestem, in utroque sexu, filiis unus, aut ambo „ parentes dederint; certe aut nolentibus, aut nescientibus sese susceptam, non mox „ visam in filiis abdicaverint, sed vel coram se, vel coram Ecclesia palamque in Con„ ventu eosdem filios talia habere permiserint, ad sæcularem reverti habitum ipsis fi„ liis quandoque non licebit; sed convicti quod Tonsuram, vel Religiosam vestem ali„ quando habuerint, mox ad Religionis cultum habitumque revocentur, & sub strenua „ districtione hujusmodi observantiæ inservire cogantur. “ Tandem apud Bedam *lib.* 3. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum*, *cap.* 24. legimus, Regem Osuvi filiam suam quæ vix primum ætatis annum excesserat perpetuæ Virginitatis & Monasticæ Vitæ professioni devovisse. *Vovit, si victor existeret, filiam suam Domino sacra virginitate dicandam offerre, simulque duodecim possessiones prædiorum ad construenda Monasteria donare, &c. Pro collata victoria gratias referens dedit filiam suam Elfledam, quæ vixdum unius anni ætatem impleverat, perpetua ei virginitate consecrandam ..... Intravit filia Deo dicanda Monasterium*.

Monachi bonis omnibus abdicare se tenebantur. An paternam hæreditatem adire possent?

IV. Monachi & Sanctimoniales patrimonio se abdicare tenebantur, donatione pauperibus aut Monasteriis facta: quidam cum vitam Religiosam profitebantur, alii postea, cum paternam hæreditatem colligebant. *S. Cæsarius* in Regula sua statuit, ut viduæ

quæ

quæ poſt maritorum mortem Monachæ fiunt, vel nuptæ, quæ ex licentia maritorum ſeſe recipiunt in Monaſteria, chartas donationis, aut venditionis de facultatibus ſuis faciant, priuſquam in Monaſterium admittantur: Virgines vero admittantur quidem cum veſte Laicali, quamvis hujuſmodi chartas nondum confecerint; ſed Monaſtica non prius induantur, quam ſe bonis omnibus per donationem aut venditionem exuerint, ſi jam aliquibus fruuntur. Quæ enim paternam hæreditatem libere nondum poſſident, eas Monaſticam vitam profiteri poſſe decernit, ea conditione, ut ſtatim ac paternam hæreditatem aut adierint, aut per legitimam ætatem adire potuerint, eam, cui voluerint, vel donent, vel vendant. „ Quæ viduæ, *inquit*, aut maritis relictis, aut mutatis veſtibus, „ ad Monaſterium venerint, non excipiantur, niſi antea de omnibus facultatulis ſuis, „ cui voluerint, chartas aut donationis, aut venditionis faciant; ita ut nihil ſuæ po- „ teſtati, quod peculiariter aut ordinare, aut poſſidere videantur, reſervent. Quam „ rem etiam & illæ, quæ Virgines convertuntur, ſi implere noluerint, non excipiantur; „ aut certe veſtimenta Religioſa non permittantur accipere, donec ſe ab omnibus im- „ pedimentis mundi liberas fecerint. Illæ vero quæ adhuc vivis parentibus ſubſtantiam „ ſuam in poteſtate habere non poſſunt, aut adhuc minoris ætatis ſunt, chartas tunc „ facere compellantur, quando res parentum in propria poteſtate habere potuerint. I- „ dem ſtatuit in regula Monachorum. Sanctus Donatus Veſontionenſis Epiſcopus, idem præſcribit in regula virginum, cap. VII. *Sanctus Aurelianus* eamdem religioſis Viris legem impoſuit, *cap.* 47. regulæ ſuæ, „ Qui minoris ætatis ſunt, aut vivis parenti- „ bus in Monaſterium ingrediuntur, chartas tunc facere compellantur, quando ætate „ probati fuerint, aut res parentum in poteſtate habuerint. “ Pueris, quos parentes vitæ Monaſticæ ſub S. Benedicti Regula offerebant, hæreditatis poſſidendæ ſpes omnis præſcindebatur. Parentes enim aut promittere tenebantur ſub jurejurando, ſe nullum umquam auxilium puero daturos ad hæreditatem, ejuſque portionem occupandam, aut ſi nollent id juramento polliceri, Monaſterio donationem ipſius hæreditatis faciebant, uſufructuario ſibi reſervato. Bona enim quæ poſt eorum obitum ad ipſum puerum hæreditario jure perventura erant, ad alium quempiam non poterant pro arbitrio ſuo transferre; puerque non cadebat ſuo jure in hæreditatem obventuram, ſed amittebat tantum liberam facultatem ea, poſtquam eveniſſet, utendi in proprium commodum. En verba Regulæ Benedictinæ c. 59. „ De rebus autem ſuis, aut in præſenti petitione promit- „ tant ſub jurejurando, quia numquam per ſe, numquam per ſuffectam perſonam, „ nec quolibet modo ei aliquando aliquid dent, aut tribuant occaſionem habendi. Vel „ certe ſi hoc facere noluerint, & aliquid offerre voluerint in eleemoſynam Monaſterio „ pro mercede ſua, faciant ex rebus quas dare volunt Monaſterio, donationem, reſer- „ vato ſibi, ſi ita voluerint, uſufructuario. Atque ita omnia obſtruantur, ut nulla „ ſuſpicio remaneat puero, per quam deceptus perire poſſit. „ Regula *Magiſtri*, *cap.* 91. jubet ut parentes, filiorum, qui vitæ Monaſticæ devoventur, hæreditatem, aut pauperibus totam erogent, aut in tres portiones dividant; quarum una pauperibus cedat, altera in Monaſterium inferatur, tertia eorum fratribus, vel parentibus ipſis relinquatur; vel tandem ipſos penitus exhæredent. „ Quia portio ejus, *inquit*, adhuc „ in veſtra eſt poteſtate, vos tangit de ea Dominicam vocem audire; ut pro filio ve- „ ſtro apud vos nihil remaneat in ſæculo niſi Deus. Quod ſi gravis vobis hæc divina „ præceptio eſt, de portione ejus tres fiant partes æqualiter; una Abbatis manibus „ pauperibus erogetur, aliam vobis, vel fratribus derelinquat, tertiam vero partem „ viatici ſui utilitate deferat ſecum, Monaſterii Sanctorum uſibus profuturam. Quod „ ſi utræque vobis graves ſunt voces, ut nec Deum audiatis, pauperibus erogando, „ & filii animam redimendo; nec noſtrum conſilium, partibus dividendo, & auferen- „ do ab eo ſæcularem ſubſtantiam, vel nudum & ſolum filium Deo largite: Ita ut „ jurejurando per ſancta Evangelia promittatis ei, ulterius eum de veſtra patrimonii „ ſubſtantia nihil habere.

In Oriente Monachi paternam hæreditatem adibant, ex Decreto Juſtiniani, *Cod. l.* 1. *de Epiſcopis & Clericis*, *L.* 54. & 55. quarum hæc ſunt verba: „ Ut non liceat „ parentibus impedire, quo minus liberi eorum volentes, Monachi, aut Clerici fiant,

„ aut

„ aut eam ob solam causam exhæredare. Sed si ipsi testamentum condant, necesse habento, quadrantem illis relinquere, *id est quartam partem bonorum*. Sin autem hoc non fecerint, locus sit ab intestato . . . . Quod si illi Monasteria aut Ecclesias relinquant, atque mundani fiant, omne ipsorum jus ad Monasterium aut Ecclesiam pertinet." Ad hoc jure excidebant Monachi Apostatæ, secundum Justiniani Leges. Sic enim Cod. L. 55. *Hujus Legis Beneficia eos volumus obtinere qui in Monasterio perseveraverint. Nam si ad sæcularem conversationem remeaverint, jubemus omnes eorum res ad jura ejusdem Monasterii, a quo recesserint, pertinere*. In Regno etiam Burgundionum non multum absimiles mores vigebant: ut ex eorum Legibus compertum est, *Tit. XVI.* quarum hæc sunt verba: „ De his vero puellis, quæ se Deo devoverint, & in castitate permanserint, si una duos fratres habuerit, tertiam jubemus ut portionem de hæreditate patris accipiat . . . Similiter & si quatuor aut quinque fratres habuerit, portio ei debita reservetur. Si autem illa unum tantum habuerit fratrem, non medietatem, sed tertiam consequatur, ea scilicet conditione, ut post obitum illius quæ fœmina & Sanctimonialis est, quidquid in usufructu de paternis rebus percepit, ad proximiores parentes pertineat, nihil illa exinde potestatem alienandi habitura, nisi forsitan quod ex matris bonis, id est, in recellulis, *seu reculis* aut bonis mobilibus & supellectili, vel ornamentis, aut ex suo potuerit labore conquirere.

Bona quæ hæreditario jure sibi post Monasticam Professionem obtingebant, poterant Monachi condito testamento propinquis, amicis, pauperibus, vel Ecclesiis donare, ut colligitur ex S. Gregorii Epistolis 42. *lib.* 1. 22. *lib.* 9. 5. *lib.* 11. Sed eis qui rerum suarum erant Domini, antequam ingrederentur Monasterium, Justinianus condendi post Monasticam Professionem testamenti potestatem ademit *Novella* 76. eo quod emisso voto horum Domini amplius non existunt.

Monachi ad Clerum & ad Regimen Ecclesiarum assumpti.

V. Monachi sexto & septimo sæculo Presbyteros ex Congregatione sua habuerunt, & ad Sacerdotium regimenque Ecclesiarum assumebantur. Id ex Sancto Gregorio Magno constat *lib.* 5. *Epistola* 27. & 41. *lib.* 9. *Epistola* 13. & *lib.* 10. *Epistola* 39. & ex Joanne Diacono, *lib.* 3. de ejus Vita, *cap.* 7. scribente: „ Si quando necessitas ordinandi Sacerdotes obrepsit, neque Cardinales Ecclesiæ suæ, neque Monachos Monasterii sui penitus excusavit, quo minus illis Ecclesiam regendam committeret, qui exemplis & verbis pariter illam ædificare melius potuissent... Ex Monachis Monasterii sui Marinianum Ravennæ, Maximianum Syracusis, Sabinum Callipoli Præsules ordinavit. Sed & Augustinum penes Anglos a Galliarum Episcopis ordinari præcepit; per quem ad Episcopatum in eadem Gente Monachi ejusdem Patris diverso tempore provecti sunt, Mellitus, Justus, Laurentius, & Paulinus." Apud Bedam, *lib.* 3. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum*, *cap.* 4. de Monasterio Sancti Columbani in quadam Insula Britanniæ majoris constituto legimus, quod: *Habere solet ipsa Insula Rectorem semper Abbatem Presbyterum, cujus juri & omnis Provincia, & ipsi etiam Episcopi ordine inusitato debeant esse subjecti; juxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Episcopus, sed Presbyter extitit & Monachus*. Denique ex Concilio Agathensi *Canone* 27. constat Monachos in Galliis interdum ad Sacros ordines promotos fuisse. Quod & multis aliis monumentis probari potest. Paucos tamen in ipsis Monasteriis inaugurari solitos Sacerdotes, colligitur ex Regula Sancti Benedicti, *cap. sexagesimo*, quo statuit ne Monasterium Sacerdotibus facile pateat. „ Si quis, *inquit*, de ordine Sacerdotum in Monasterio se suscipi rogaverit, non quidem citius ei assentiatur. Tamen si omnino perstiterit in hac supplicatione, sciat se omnem Regulæ disciplinam servaturum, nec aliquid ei relaxabitur. Concedatur tamen ei post Abbatem stare, & benedicere, & Missas tenere, si tamen jusserit ei Abbas; sin alias, nullatenus aliqua præsumat sciens se disciplinæ regulari subditum, & magis humilitatis exempla omnibus det. Et si forte Ordinationis aut alicujus rei causa fuerit in Monasterio, illum locum attendat, quando ingressus est Monasterium, non illum qui ei pro reverentia Sacerdotii concessus est. *Et cap.* 62. Si quis abbas sibi, *id est Ecclesiæ suæ*, Presbyterum, vel Diaconum ordinare petierit, de suo eligat, qui dignus

„ sit

„ fit Sacerdotio fungi. Ordinatus autem caveat elationem aut superbiam, nec quidquam „ præsumat, nisi quod ei ab Abbate præcipitur, sciens se multo magis disciplinæ re„ gulari subditum, nec occasione Sacerdotii obliviscatur Regulæ obedientiam & disci„ plinam, sed magis in Deum proficiat.

VI. Romani Pontifices Privilegia & immunitates Monasteriis concesserunt VI. & VII. sæculo, S. Gregorius Monasterio Massiliensi S. Cassiani privilegium concessit amplissimum, *lib.* 6. *Epistola* 12. Arelatensi Monasterio concessam a Vigilio immunitatem confirmavit, *lib.* 7. *Epist.* 115. Augustodunensi Monasterio & Xenodochio, Theodorico Rege, & Brunichilde Regina rogantibus. Privilegium etiam contulit, *lib.* 11. *Epistola* 8. 9. & 10. quibus Privilegiis Abbatis electio Monachis permittebatur, bonorumque Monasterii administratio ac dispensatio: non tamen ab Episcoporum Jurisdictione eximebantur, ut jam supra notavimus. Adeodatus Papa rogatus ab *Ægirico* Abbate S. Martini Turonensis anno 670. illi Monasterio Privilegium immunitatis concessit, servato dumtaxat Episcopo jure ordinandi Monachos, atque conficiendi Chrismatis. Sed præfatus est Pontifex hoc esse alienum a more Romanæ Ecclesiæ, ut Monasteria ab Episcopi jurisdictione penitus eximantur. Neque hujusmodi concessit immunitatem nisi Turonensi Episc. cæterisque Præsulibus Gallicanis consentientibus. „ Parumper ambi„ gimus, *inquit*, idcirco quod mos atque traditio sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non sup„ petat a regimine Episcopalis providentiæ Religiosa loca secernere. Verum ubi & fra„ tris nostri Crotberti Turonensis Præsulis Monachicam libertatem, id est, liberam „ dispensandi licentiam scripto concessam, Religiositate ejus exemplaria proferente, „ comperimus: in cujus volumine & aliorum per Gallicanam videlicet Provinciam con„ stitutorum Antistitum ad id consensum præbentium subscriptiones subter annexas in„ speximus: nullatenus jam exortem rationis ac Canonicæ Regulæ tantorum Episco„ porum consonam sententiam fore perpendimus. Propterea & nos, quod iidem Fra„ tres nostri præsentes conferre providerunt, firmari concessimus.„ Sed Episcopi & Concilia ante Adeodatum Papam immunitates absolutissimas Monasteriis quibusdam concesserunt.

Immunitates Monasteriis concessæ.

Immunitas Monasterio Turonensi S. Martini a Romano Pontifice concessa.

Africana Monasteria immunitatem consecuta sunt amplissimam ex Decreto Synodi Carthaginensis sub Archiepiscopo Reparato, anno Christi 535. Sola potestas ordinandorum Clericorum, & Oratorii dedicandi Episcopis Diœcesanis servata est, omnis Administratio Monasteriorum Abbatibus permissa. *De Monasterio Abbatis Petri*, inquiunt Africani Patres, *quæ temporibus sanctæ memoriæ Bonifacii, in universali Concilio, nobis etiam præsentibus, acta sunt, inconvulsa permaneant. Cætera vero Monasteria etiam ipsa libertate plenissima fruantur, servatis limitibus Conciliorum suorum in hæc dumtaxat, ut quandocumque voluerint sibi Clericos ordinare, vel Oratoria Monasteriis dedicare, Episcopus in cujus plebe vel civitate locus Monasterii consistit ipse hujus muneris gratiam compleat, salva libertate Monachorum, nihil sibi in eis præter hanc Ordinationem vindicans, neque Ecclesiasticis eos conditionibus aut angariis subdens. Oportet enim in nullo Monasterio quemlibet Episcopum Cathedram collocare, aut qui forte habuerint, habere: nec aliquando ordinationem quam vis levissimam facere, nisi Clericorum, si voluerint habere. Esse enim debent Monachi in Abbatum suorum potestate & quando ipsi Abbates de corpore exierint, qui in loco eorum ordinandi sunt, judicio Congregationis eligantur; nec officium sibi hujus electionis vindicet aut præsumat Episcopus. Si qua vero contentio exorta fuerit, ut ista Abbatum aliorum Consilio, sive judicio finiatur.* Extat Fragmentum istud Synodi Carthaginensis, *Tom.* 6. *Spicilegii*.

Immunitas Monasteriis Africanis a Concilio Carthaginensi concessa.

Episcopi etiam Gallicani, petentibus Regibus Christianissimis, Immunitates & Privilegia Monasteriis nonnullis concesserunt. Anno 658. *Landericus* Parisiensis Episcopus Privilegium Libertatis Monasterio *S. Dionysii* contulit, *Clodoveo II.* postulante, ad normam Privilegii concessi Monachis a Synodo Carthaginensi sub Bonifacio. „ Quamquam, „ *inquit*, Sancta Carthaginensis Synodus facta a beatæ memoriæ Domno Bonifacio, ejus„ que Coepiscopis, non prohibeat Monachos sub Privilegio proprio residere, vel S. Au„ gustini libri de Ecclesiasticis gradibus doceant, Monachos sub quiete regulariter vi„ ventes, sua singulari lege debere quiescere, & ab omni infestatione Clericorum intre-

Immunitates Monasteriis quibusdam Gallicanis ab Episcopis concessæ rogantibus Regibus.

„ pidos permanere, ne sæcularis strepitus eos lædat, quos districta Regula servitutis Domini moderatur. Quod nos considerantes, dum & Canonica Institutio nos hac de re non præjudicat, vel ideo quia supra dicti Domini Clodovici Regis petitio quasi nobis jussio est, cui difficillimum est resisti, &c. Ut ipsis Monachis secundum sanctum Ordinem vivere liceat, ipsum Privilegium plena voluntate, una cum consensu fratrum meorum, ipsis concessisse visus sum: per quod decerno, atque ob testificationem divini nominis in terdico, ut nec ego deinceps, nec ullus Successorum meorum hoc audeat infringere, vel temerario ausu aliquatenus violare ". Hoc porro Privilegio Clericos in Ecclesiis Abbatiæ San-Dionysianæ adjacentibus, & subditis, Ministerio divino deputatos, absolvit *ab omni debito, & redditione Circadarum, & Synodorum*. Transfert in Abbatem jus omne animadvertendi in eos qui memoratis Clericis aliquam injuriam irrogaverint. Presbyteris tandem qui has Ecclesias regunt, Chrisma & oleum liberaliter subministrari statuit a Parisiensi Episcopo. Gravissimam pœnam adjicit in eos qui Privilegium violaverint, ut scilicet tribus annis Pœnitentiam agant, a communione fratrum sequestrati, & nihilominus hoc Privilegium Christo protegente, qui & adjuvet illud conservantes, & dissipet illud destruere cupientes, perpetuo maneat incorruptum. Huic Privilegio viginti quatuor Episcopi cum *Landerico* Parisiensi Episcopo subscripserunt; quos inter *SS. Eligius*, & *Audoenus*. Istud Privilegium Edicto suo confirmavit *Clodoveus*, statuens *Ne nullus Episcoporum aliquam potestatem sibi in ipso Monasterio usurpare præsumeret*. De bonis etiam huic Monasterio collatis eodem Edicto cavit; adeo ut Religiosæ Congregationi, & in spiritualibus consensu suo, & in temporalibus pleno jure Regio prospexerit.

Bertefridus Ambianensis Episcopus, de consensu Coepiscoporum suorum Privilegium Libertatis Monasterio *Corbejensi* a *Clotario* Rege, & *Bathilde* Regina condito concessit, anno 664. eodem Rege postulante, quo nihil juris in Monasterium Episcopo Ambianensi relinquitur, præter consecrationem altarium, confectionem Chrismatis, ordinationem Abbatis, quem Congregatio Monasterii ex suo sinu dignum & bonum, *data auctoritate a Principe* elegerit, Clericorum denique majorum & minorum, quos Abbas elegerit: sive intra, sive extra Monasterium, consecrationem. *Neque ulla alia potestate in ipso Monasterio utatur*, inquit, *seu in rebus*, seu *in personis; dum tanti gloriosissimi Principis petitio intercessit*. Visitatio Monasterii, & correctio Monachorum, hoc Privilegio ablata est Episcopo Ambianensi, non minus quam auctoritas in bona temporalia Abbatiæ. *Nec ad præfatum Monasterium accedere præsumat.... Et si aliquis de ipsis Monachis contumax fuerit, ab Abbate prædicti Monasterii secundum Canonicam institutionem emendetur*. Addit, Monasteriorum Libertate sive exemptione vulnus Canonibus non inferri: *Quia nihil de Canonica Auctoritate convellitur, quidquid domesticis fidei pro tranquillitate pacis, vel pro reverentia Sanctorum tribuitur*.

Anno 694. *Clodoveo III.* Rege Christianissimo rogante, *Bertoendus* Catalaunensis Episcopus *Dervensi* * Monasterio, & vicino *Puellarum* * Monasterio privilegium immunitatis concessit, quo ab Episcoporum Jurisdictione omnimoda exempta sunt; sola Chrismatis consecratione, Ordinatione Clericorum, & benedictione Abbatis, Episcopo reservata. „ Et si eis opportunum fuerit Abbatem benedicendi, aut Chrisma consecrandi, vel sacros Ordines percipiendi, hoc tantummodo nobis propter Canonicam Institutionem, & præjudicium Ecclesiæ nostræ, absque ullo motu reservamus ". Extat Privilegium istud *Tomo X. Spicilegii*. Et ex eo discimus, alia multo antea Monasteria similibus Immunitatibus donata fuisse. „ Et ne, *inquit*, succidua fraternitas Sacerdotum hæc nos in regionibus propriæ deliberationis instinctu, aut nova inventione æstimet decreta fecisse; cum sub hujus Constitutionis norma Sanctorum Agaunensium locus, immoque & Monasterium Lirinense, seu Monasterium Luxoviense, multaque alia Monasteria, necnon & Basilica Domni Marcelli, & innumera in Orientis partibus Monasteria, propriis ex Decreto Pontificum servantur Privilegiis ". Extant apud *Marculphum* solemnes Privilegiorum Formulæ, quarum usus erat, cum Episcopus & Princeps Immunitates illas concederet. Ac in prima quidem, quæ concepta est sub nomine Episcopi, Decretum Regium cum Episcopali conjungitur, ut recte constitutas fuisse

* Monstier en Der.
* Pellemonstier.

fuisse Immunitates Monasteriorum doceatur. *Dum ab antiquitus, juxta Constitutiones Pontificum, per Regalem Sanctionem, innumerabilia per omne Regnum Francorum sub libertatis Privilegium videntur consistere Monasteria.* Altera Formula continet Privilegii Episcopalis confirmationem, quæ ideo a Rege decernitur, ut securius tranquillitas Monasteriorum procuretur adversus futuros Episcopos, qui Decessorum suorum Privilegia convellere tentarent. In ea Formula, omnia jura quæ Diœcesanus Episcopus remisit, & recensentur, & Decreto Regio muniuntur.

ARTICULUS VI.

De Bonis Ecclesiæ.

I. BOnorum Ecclesiasticorum administratio, sexto & septimo sæculo, summo jure penes Episcopos erat. Id ex multis S. Gregorii Magni Epistolis compertum est, scilicet 13. *lib.* 2. 24. *lib.* 5. 28. *lib.* 9. 34. *lib.* 10. sed maxime ex 51. lib. undecimi, „De reditibus Ecclesiæ, *inquit*, quartam in integro portionem Ecclesiæ tuæ Clericis, „secundum meritum, vel officium, sive laborem suum, ut ipse unicuique dandum prospexeris, sine aliqua præbere debeas tarditate, &c. Reliqua autem omnia mobilia in „tua retineas potestate. Immobilia enim Ecclesiasticis reditibus aggregentur, ut multiplicata quantitate, Clericorum tuorum usibus, Deo largiente, proficiant. Tabularium una cum consensu Seniorum & Cleri memineris ordinandum, qui annis singulis, ad amputandam fraudis suspicionem, solemniter suas debeat rationes exponere". Idem ex variis Canonibus Synodorum patet, quorum nonnullos jam suis locis notavimus, alios pariter suo tempore notaturi sumus; quibus prohibetur Episcopis rerum Ecclesiasticarum alienatio, aut venditio, non tamen utilis commutatio: ipsis vero permittitur ut usumfructum aliquorum prædiorum Clericis suis concedant; vel ad Monasterii dotem conferant aliquid ex Ecclesiæ facultatibus, vel ut terrulas, aut vineolas exiguas, & Ecclesiæ minus utiles distrahendi habeant potestatem sine comprovincialium Concilio.

Bonorum Ecclesiæ administratio suprema penes Episcopos.

Episcopi nihilominus Œconomos instituebant, qui bona Ecclesiæ curarent, & administrarent, rationes suas Episcopis ipsis redituri. Id constat ex Sancto Gregorio *lib.* 2. *Epistola* 22. *& lib.* 11. *Epistola* 59. Ex Concilio Hispalensi, *Canone* 9. Ex Concilio Toletano 4. *Canone* 48. & ex *S. Isidoro*. Illud ipsum ex variis *Justiniani* Imperatoris Legibus compertum est.

II. Ecclesiæ Bona quatuor in partes distribuebantur, quarum una Episcopo, altera Clericis, tertia pauperibus, quarta fabricæ erat deputata. Id constat ex Epistolis S. Gregorii, præsertim ex 64. *lib.* 1. 5. *lib.* 2. 11. *lib.* 3. 26. *lib.* 4. 8. *lib.* 7. 51. *lib.* 11. Idem colligitur ex Concilio Agathensi, *Canone* 36. & ex Aurelianensi 1. *Canone* 5. 14. & 15. In Hispania vero tres tantum in partes reditus Ecclesiæ dividebantur. Prima Episcopo, Clericis altera, tertia restaurationi Ecclesiarum deputata erat (Ex Concilio Bracarensi I. *Canone* 21. & ex Concilio Emeritensi, *Canone* 14.) Portio itaque pauperum in Hispaniis, cum Episcopi & Clericorum portionibus permixta erat, qui pauperum curam singularem gerere debebant. Pars autem Clericorum singulis distribuebatur secundum uniuscujusque meritum, Officium, vel laborem, ut statuit, S. Gregorius, *lib. XI.* Epistola 51. ad Panormitanum Episcopum data.

Bonorum Ecclesiæ partitio.

III. Episcopi Bona post consecrationem suam acquisita transmittere non poterant ad hæredes, sed solum quæ ante Episcopatum possederant, vel quæ ipsis postea ex consanguineorum usque ad quartum gradum obvenerant hæreditate. Id ex Legibus Constantini Imperatoris certum est, Cod. lib. 1. de Episcopis & Clericis leg. 33. „Licentiam „habebat Episcopus quæcumque ante Episcopatum probatus fuerit habuisse, & quæcumque post Episcopatum, jure cognationis usque ad quartum gradum, ad eum perveNerunt, ad quos voluerit, ultima voluntate transmittere. Cæteris rebus alio modo „acquisitis ab eo, dominio Ecclesiæ reservatis, nisi in utilitatem Ecclesiæ, vel opera „pietatis consumptæ sint. Eadem distinctione habita in administrationibus cujuscumque loci Religiosi. Item si quis Episcopus, aut Minister Ecclesiæ moriatur sine te-

Quæ Bona Episcopi & Clerici ad hæredes transmittere possent.

 „stamen-

„ ſtamento, & ſucceſſore legitimo, vel legitima ſucceſſio competit Eccleſiæ in qua
„ conſtituti ſunt. *Et Lib.* 47. Convenit igitur hujuſmodi eligi & ordinari Sacerdotes,
„ quibus nec liberi ſint, nec nepotes. Etenim fieri vix poteſt, ut vacans hujus quo-
„ tidianæ vitæ curis, quas liberi creant parentibus maximas, omne ſtudium, omnem-
„ que cogitationem circa divinam Liturgiam, & res Eccleſiaſticas conſumat. Nam cum
„ quidam ſumma in Deum ſpe, & ut animæ eorum ſalvæ fiant, ad Sanctiſſimas ac-
„ currant Eccleſias, & eis omnes ſuas facultates afferant & derelinquant, ut in paupe-
„ res & egentes, & alios pios uſus conſumantur, indecens eſt Epiſcopos in ſuum il-
„ las auferre lucrum, aut in propriam ſobolem, & cognatos impendere. Oportet enim
„ Epiſcopum minime impeditum affectionibus carnalium liberorum, omnium Fidelium
„ ſpiritualem eſſe Patrem. De his vero Epiſcopis, qui nunc ſunt, vel futuri ſunt, ſan-
„ cimus, nullo modo habere eos facultatem teſtandi, vel donandi, vel per aliam quam-
„ cumque excogitationem alienandi quid de rebus ſuis, quas poſtquam facti fuerint E-
„ piſcopi, poſſederint, & acquiſierint, vel ex teſtamentis, vel donationibus, vel ex
„ alia quacumque cauſa, exceptis dumtaxat his quas ante Epiſcopatum habuerunt, vel
„ quæ poſt Epiſcopatum a parentibus & theiis, hoc eſt, patruis, vel avunculis, & a
„ fratribus, ad ipſos pervenerunt, perventuræque ſunt. Quæcumque enim poſt Ordina-
„ tionem, ex quacumque cauſa, extra præfatas perſonas, ad ipſos pervenerunt, ea ju-
„ bemus ad Sanctiſſimam Eccleſiam, cujus Epiſcopatum tenuerint, pertinere. Quis enim
„ dubitaverit, eos qui ipſis proprias res relinquunt, aut reliquerint, non potius ipſum
„ Sacerdotium contemplantes, quam ejus perſonam, & cogitantes, quia non ſolum ab
„ ipſis relicta pie inſument, ſed & ſuas ipſorum res adjicient, id feciſſe "? Eamdem
Legem ad Xenodochiorum, & Noſocomiorum, aliorumque piorum locorum Curatores
& Adminiſtratores Juſtinianus extendit.

Poterant tamen Epiſcopi & Clerici, bonorum, quæ propria comparaverant induſtria, non vero ex oblationibus, aut reditibus Eccleſiaſticis congregaverant, quem vellent ſcribere hæredem, modo filios ſuos, aut parentes legitima ſua non fraudarent: ſicut milites ex peculio caſtrenſi teſtari poterant. id patet ex eodem Juſtiniano, Cod. lib. 1. de Epiſcopis & Clericis Leg. 33. „ Presbyteros, & Diaconos, & Subdiaconos, Canto-
„ res, & Lectores, quos omnes Clericos appellamus, res quolibet modo ad dominium
„ eorum venientes, habere in ſua poteſtate præcipimus, ad ſimilitudinem caſtrenſium
„ peculiorum, & donare cui volunt, ſecundum Leges, & in his teſtari, licet ſub pa-
„ rentum poteſtate ſint; ſic tamen ut horum filii, aut his non extantibus, parentes
„ eorum, legitimam ferant partem. *Et Leg.* 39. Sancimus viris Reverendiſſimis Epiſco-
„ pis, & Presbyteris, & Diaconis, qui tale peculium quaſi caſtrenſe poſſident, ſuper
„ his tantummodo rebus, quæ quaſi caſtrenſis peculii ſunt, non ſolum ultima conde-
„ re ſecundum Leges elogia licere, ſed etiam ultimas eorum voluntates ſuper his
„ tantummodo habitas de inofficioſo quærelæ minime ſubjacere.

Secundum has Leges judicabat Sanctus Gregorius, ut conſtat ex Epiſtola ipſius 1. *lib. V.* ad *Marinianum* Epiſcopum Ravennatem data, in qua de teſtamento a Joanne ejus Deceſſore condito ita ſcribit: „ Ut ea quæ de Eccleſia ſua vel de acquiſitis in Epi-
„ ſcopatu rebus, contra Legum fieri ſtatuta diſpoſuit, Fraternitas veſtra nec auctorita-
„ tem præbeat, nec aliqua in his ratione conſentiat. Si quid autem de propriis re-
„ bus, quas ante Epiſcopatum habuit, quod quidem prius Eccleſiæ ſuæ non contulit,
„ fieri voluit, vel decrevit, firmum per omnia robur obtinere neceſſe eſt.

Et lib. 7. *Epiſt.* 55. de teſtamento *Importuni* Attellanæ civitatis Epiſcopi, ad *Anthemium* Campaniæ Subdiaconum data. „ Quidquid, *inquit*, Eccleſiæ ipſius eſſe potuerit,
„ a qualibet perſona detineri nullatenus patiaris, niſi hoc ſolum, quod eum ante Epi-
„ ſcopatus Ordinem propriam habuiſſe conſtiterit. Quidquid vero vel ante Eccleſiæ ip-
„ ſius eſſe cognoveris, vel in Epiſcopatus Ordine prædictum Epiſcopum acquiſiviſſe,
„ in ejuſdem Eccleſiæ conſervetur dominio ". Et lib. 9. Epiſtola 14. *Scholaſticum* Defenſorem, qui patris ſui Epiſcopi defuncti ſupellectilem ſibi vendicabat, eam reſtituere jubet *Calumnioſo* ipſius Succeſſori. „ Queſtus nobis eſt, quod & Epiſcopum Eccleſiæ
„ ipſius hactenus detineas & occaſione blandiaris, ut Epiſcopi patris tui veſtes tibi, vel
alia.

„ alia quæ in Episcopio inventa sunt, applices. Et ideo, si ita est, & ab Episcopio „ te præcipimus sine mora recedere, & quidquid prædictus pater tuus, Episcopatus sui „ tempore, de proprio Ecclesiæ constiterit conquisisse, ne tollas. Quia & sacris Cano„ num legibus esse noscitur definitum, ut in his quæ Antistes Episcopatus tempore „ acquisiverit, non alius, nisi sola succedat Ecclesia “. Quæ huc spectant ex Conciliis, notavimus, aut notaturi sumus suo loco.

ARTICULUS VII.

De Clericorum Immunitatibus.

Bonorum Ecclesiasticorum immunitates.

JUstinianus Imperator Ecclesiæ prædia, vel domos ab ordinariis tributis immunes nequaquam esse voluit. Africanis enim Ecclesiis ablata olim ab Arianis prædia restitui jubens, hanc adjecit conditionem: Ut publicas pro illis pensiones conferrent. (*Novella* 37.) Idem Princeps mille & centum officinarum, quarum reditus, ad gratuitam defunctorum sepulturam, Ecclesiæ Constantinopolitanæ deputati erant, immunitatem confirmavit. Cæteras vero officinas, vel ejusdem, vel aliarum Ecclesiarum, Monasteriorum, aut Xenodochiorum proprias, ordinaria præstare vectigalia decrevit. (*Novella* 45.) Idem Imperator Ecclesiarum prædia & latifundia a sordidis functionibus, & extraordinariis oneribus libera fecit, exceptis publicarum viarum, pontium, aliorumque publicorum operum restaurationibus, aut ædificationibus. (*Novella* 131.) Idem possessiones, quas Curiales Ecclesiis liberaliter contulerant, aut Monasteriis, Nosocomiis, Xenodochiis, aliisve hujusmodi locis piis, *a Lucrativorum inscriptionibus*, sive ab obligatione quartæ partisredituum in Curiam inferendæ, immunes fecit. „ Cur enim, „ *inquit*, non faciamus discrimen inter res divinas & humanas? Et quare non compe„ tens prærogativa cœlesti favori conservetur “? S. Gregorius æquum existimavit, ut Ecclesiæ possessiones tributa Principi præstarent, ut constat ex Epistola ipsius *66.* lib. 7. ad *Vitalem* Sardiniæ Defensorem. „ Rustici, *inquit*, possessionis Calaritanæ Ecclesiæ, „ rura propria deserentes, in privatorum possessionibus culturam laboris exhibent. Ex „ qua re agitur, ut possessiones Ecclesiæ proprio in alias occupato cultore, depereant, „ atque ad tributa sua persolvenda idonea existant “. Difficultatem facessunt hæc verba ex *Epist.* 115. lib. 7. ad *Theodoricum* & *Theodebertum* Reges Francorum data: „ Au„ divimus autem, quia Ecclesiarum prædia, tributa nunc præbeant, & magna super „ hoc admiratione suspendimur, si ab eis illicita quærantur accipi, quibus etiam lici„ ta relaxantur “. Sed non mirabatur S. Gregorius Ecclesiarum prædia tributis esse obnoxia, quasi id per se & absolute iniquum esset, verum privilegiorum Gallicanis Ecclesiis a Christianissimis Regibus concessorum nullam haberi rationem, prudentissimus Pontifex mirabatur. Clodoveus namque Clericis, & agris Ecclesiæ immunitatem concesserat, ut ex Concilio Aurelianensi I. *Canone* 5. compertum est. Hanc Clotarius anno 563. confirmaverat, vel etiam ampliaverat, ut constat ex ipsius Constitutione, quæ refertur Tomo I. Conciliorum Galliæ. *Agraria*, inquit, *pascuaria, vel Decimas porcorum, Ecclesiæ, pro fidei devotione, concedimus. Ita ut Actor aut Decimator in rebus Ecclesiæ nullus accedat. Ecclesiæ, vel Clericis, nullam requirant Agentes publici functionem, qui avi, aut genitoris, aut germani nostri immunitatem meruerunt.* Childebertus omne tributum Ecclesiis & Monasteriis, apud Arvernos, remisit, teste Gregorio Turonensi, lib. 10. Historiæ Francorum, cap. 7. Dagobertus II. rogante Sancto Rigoberto Remengum Archiepiscopo immunitatem *ab omni functionum publicarum jugo*, Ecclesiæ Remensi concessit, *ad Prædecessorum formam Regum*, ut *Flodoardus*, *lib.* 2. *Historiæ Remensis*, *cap.* 11. refert. In Hispaniis, Concilium Toletanum IV. Canone 47. *Præcipiente Sisenando Rege, constituit, ut omnes ingenui Clerici, pro officio Religionis, ab omni publica indictione atque labore haberentur immunes, ut liberi Deo servirent, nullaque præpediti necessitate, ab Ecclesiasticis officiis retraherentur.*

Clericorum immunitas a fori sæculari judicio.

Episcopos, pro qualibet causa pecuniaria, vel criminali, ad Judicem civilem, vel militarem invitos produci, absque Imperatoris mandato, prohibuit Justinianus, *Novella*

 86. cap.

86. *cap.* 8. & 10. Omnes causas Episcoporum, Clericorum, Monachorum a Metropolitanis, in Synodis Provincialibus, quotannis celebrandis, judicari sanxit. (*Ibidem.*) Legatur *Novella centesima vigesimatertia*. Non solum autem in anniversariis Synodis, sed etiam quoties quidam Sacerdotum, vel Clericorum, vel Abbatum, vel Monachorum, accusabuntur, vel de fide, vel turpi vita, aut ob aliud crimen contra sacros Canones admissum. (*Novella* 137. *cap.* 4. & 5.) Gregorius Antiochenus Patriarcha incestus propria cum sorore admissi per calumniam accusatus, vocatusque ad tribunal Asterii Præfecti Prætorio Orientis, ad Imperatorem & Synodum appellavit. At cum Patriarchæ omnes partim per se, partim per Vicarios, quæstioni de *Gregorio* habitæ interessent, & causa esset coram sacro Senatu, & multis Metropolitis cognita, post multas & graves contentiones, secundum ipsum Sententia pronuntiata est. (Ex *Evagrio lib.* 6. *cap.* 7.

Immunitatem Clericorum strenue tuitus est Sanctus Gregorius Magnus, Januarium Calaritanum Episcopum monens, ne Sacerdotes a laicis Judicibus in Sardinia opprimi pateretur. (*Lib.* 3. *Epistola* 24.) Clericos & Monachos Diœceseos Neapolitanæ ad aliud quam Episcopi tribunal conveniri prohibuit. Permisit tamen ut, si aliqua ipsis orta esset de Antistite suspicio, & arbitrorum judicium mallent, eos coram ipso eligerent, ut hoc modo nec Episcopus amisisse jurisdictionem, nec Actor apud suspectum litigando, præjudicium sustinere videretur, (*Lib.* 5. *Epistola II.*) Præcipit ut *Si quis contra quemlibet Clericum causam habuerit, Episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certe ab eo Judices deputentur*; aut si forte ad arbitros eundum est, partes ad eligendum Judicem compellat. (*Lib.* 9. *Epistola* 32.) Si quis vero Clericus, vel Laicus, contra Episcopum causam habuerit, Apocrisiarium suum causæ cognitionem suscipere jubet, aut partes compellere ut Judices eligant. *Nam si sua unicuique Episcopo Jurisdictio non servetur*, inquit, *quid aliud agitur, nisi ut per nos per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?*

Concilia Gallicana eamdem immunitatem propugnarunt, prohibentia ne Clerici quemquam apud sæculares Judices, Episcopo non permittente, pulsarent; & ne laici inconsulto Episcopo, Clericum ad sæculare tribunal vocarent. Ita Concilium Agathense, *Canone* 32. Epaonense *Canone* 2. Parisiense V. *Canone* 4. Aurelianense IV. statuit ut quoties lis inter Clericum & Laicum verteretur, absque Presbytero, vel Archidiacono, vel alio Ecclesiæ Præposito, Judex publicus audire negotium non præsumeret. (*Canone* 20.) Synodus Autisiodorensis feriit anathemate Judicem, qui Presbyterum, Diaconum, aut quemvis Clericum, absque voluntate Episcopi, aut Archidiaconi, aut Archipresbyteri, ad suum tribunal adesse cogeret, ac ipsis vim inferret. (*Canone* 43.) Propter capitalia tamen crimina Clerici quodammodo ab immunitatis privilegio excidebant, & a Judicibus sæcularibus poterant in carcerem detrudi. Hanc exceptionem habemus ex Concilio Matisconensi I. Canone 7. *Ut nullus Clericus de qualibet causa extra discussionem Episcopi sui, a sæculari judicio injuriam patiatur, aut custodiæ deputetur. Quod si quicumque Judex cujuscumque Clericum absque causa criminali, id est, homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere fortasse præsumpserit, quamdiu Episcopo loci illius visum fuerit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur*. Si tamen criminalium hujusmodi causarum cognitio ab Episcopo fuisset occupata, Judex sæcularis Clericos ab Ecclesiæ carceribus & Jurisdictione per vim abstrahere non poterat. (Ex Concilio Matisconensi II. Canone 9. & 10. & ex Constitutione Clotarii Secundi Regis Christianissimi post Concilium Parisiense V. edita.) Episcopum tamen judicio Clericorum qui criminis capitalis convicti fuerint, adesse jubet, nec aliam ipsis pœnam irrogari, quam Canonicam. *Qui vero convicti fuerint de crimine capitali*, inquit Clotarius, *juxta Canones, distringantur, & cum Pontificibus examinentur. Quod si causa inter personam publicam & homines Ecclesiæ steterit, pariter ab utraque parte Præpositi Ecclesiarum, & Judex publicus, in audientia publica positi, eam debeant judicare*. Concilium Matisconense II. immunitatem Clericorum & jurisdictionem Episcoporum in causis civilibus atque criminalibus, ex antiquis Canonibus & Legibus Principum pene ab ipso Christiani nominis exordio derivatas asserit. *Licet reverendissimi Canones, atque sacratissimæ*

Leges

Leges de Episcopali audientia in ipso pene Christianitatis principio sententiam protulerint.

Concilia quoque Hispaniensia Clericorum immunitatem & forum externum Episcoporum confirmant. Omnium instar sit Canon decimus tertius Synodi III. Toletanæ: *Ut Clerici Conclericos, suo neglecto Pontifice, ad Judicia publica pertrahant, statuimus de cætero non præsumi: sed & si quis hæc facere præsumpserit, & causam perdat, & a Communione efficiatur extraneus.*

Theodoricus Rex Italiæ, Arianus licet, Clericos criminis capitalis convictos ad Episcoporum judicium remisit. Id constat ex ipsius Epistola ad *Eustorgium*, Mediolanensem Episcopum, apud Cassiodorum lib. 1. Variarum 9. *Quod Beatitudini vestræ gratissimum esse confidimus, præsenti tenore declaramus, Augustanæ civitatis Episcopum, proditionis patriæ falsis criminibus accusatum; qui a nobis honori pristino restitutus, jus habeat Episcopatus omne quod habuit. Nihil enim in tali honore temeraria cogitatione præsumendum est.... Manifesta crimina in talibus vix capiunt fidem. Quidquid autem ex invidia dicitur, veritas non putatur. Volumus enim impugnatores ejus legitima pœna percellere. Sed quoniam & ipsi Clericatus nomine fungebantur, ad Sanctitatis vestræ judicium cuncta transmisimus ordinanda, cujus est æquitatem moribus talibus imponere, quam novimus Traditionem Ecclesiasticam custodire.* *Sub Gothis Italiæ Regibus immunitate fruebantur Clerici in causis personalibus, non in realibus.*

Idem constat ex Epistola 18. libri quarti, ad *Annam* Comitem data: qua ipsi dat in mandatis, ut quæstionem habeat de *Laurentio* Presbytero, qui sepulchrum effoderat scrutandi thesauri causa. Ab ipso aurum inventum auferri jubet, sed criminis vindictam Deo & Ecclesiæ relinquit. *Scelus enim*, inquit, *quod nos pro Sacerdotali honore relinquimus impunitum, majori pondere credimus vindicandum.* Et ex Epistola vigesima quarta lib. quarti. *Considerantes Apostolicæ Sedis honorem, & consulentes desideriis supplicantium, præsenti auctoritate, moderato ordine definimus, ut si quispiam ad Romanum Clerum aliquem pertinentem in qualibet causa probabili crediderit actione pulsandum, ad Beatissimi Papæ judicium prius conveniat audiendus; ut aut ipse utrosque more suæ Sanctitatis agnoscat, aut causam deleget æquitatis studio terminandam; & si forte, quod credi nefas est, competens desiderium fuerit petitoris elusum, tunc ad sæcularia fora jurgaturus occurrat, quando suas petitiones probaverit a supradictæ Sedis Præsule fuisse contemptas. Quod si quis extiterit tam improbus litigator, atque omnium fuerit judicio sacrilega mente damnatus, qui reverentiam tantæ Sedi exhibere contemnat, & aliquid de nostris affatibus crediderit promerendum: ante alicujus conventionis effectum, decem librarum auri dispendio feriatur, quæ a Palatinis Sacrarum Largitionum protinus exactæ, per manus sæpe memorati Antistitis pauperibus erogentur: carensque impetratis, negotii quoque sui amissione mulctetur.* *Theodorici Regis erga Romanum Pontificem reverentia.*

Quamquam vero Clerici, sub Regibus Gothorum, in causis personalibus, plenissima immunitate in Italia fruerentur; non tamen in causis realibus. Illæ enim ad Curiam Principis deferebantur. Optabat nihilominus Rex *Theodoricus* ut Episcopi jus sibi ipsis dicerent, nec dubias lites tuerentur, ne causa caderent cum Ordinis sui dedecore. Id constat ex Epistola Theodorici ad *Gudilam* Episcopum, apud Cassiodorum lib. 2. Variarum 18. *Prudentia vestra*, inquit, *pro integritatis suæ proposito, examinata veritate discutiat quæ veniunt in querelam; & si desideria petitorum veritate subsistunt, pro implendis muniis eos ad Curiam suam remeare permittat. Si vero Clero vestro creditis in eis aliquid rationabiliter suffragari, ad nostrum Comitatum instructam personam modis omnibus destinate, quæ adversariorum debeat intentionibus obviare. Quod si de negotii qualitate dubitatis, convenit Sacerdotalibus Institutis, ut ante controversiam, justitiam magis ipse cognoscas, quam de Judicio victus abscedas. Talem siquidem non oportet publice superari, quem amatorem æquitatis convenit inveniri.* Et Epistola ad *Petrum* Episcopum, apud Cassiodorum l. 3. Variarum 37. *Si in alienis causis Beatitudinem vestram convenit adhiberi, ut per vos jurgantium strepitus conquiescat; quanto magis ad vos remitti debet, quod vos spectat actores? &c. Quoniam causarum vestrarum qualitas vobis debet Judicibus terminari, a quo est expectanda magis quam imponenda justitia. Quod si hanc causam sub æquitate vestrum minime definit arbitrium, noveritis supplicis querelam ad nostram audientiam perducendam. Vos enim docetis voces pauperum non*

debere negligi, quas potest Justitia comitari. Denique in Epistola ad *Antonium* Polensem Episcopum, apud Cassiodorum l. 4. Variarum 44. *Decet enim a vobis corrigi, quod a vestris familiaribus non debuisset admitti. Verumtamen si partibus vestris in causa possessionis momentaria vel principali justitiam adesse cognoscitis, tractato prius diligenter inspectoque negotio, (quia Sacerdotem non decet protendere improbam litem) instructam legibus ad Comitatum nostrum destinate personam; ubi qualitas negotii agnosci debeat, & finiri.*

CAPUT VII.

De Rebus Imperii.

ARTICULUS I.

De Justino Seniore.

CUm *Anastasius* Imperator Catholicæ Fidei & Concilii Chalcedonensis hostis, Imperium ad annum usque sæculi VI. decimum octavum administrasset, ipsi demortuo *Justinus* Illyricus genere, Comes Excubitorum militum quibus præerat suffragiis Imperator creatus anno 518. successit, præter omnium expectationem, cum multi essent ex Anastasii propinquis Viri nobiles, quibus Imperium deberi jure potiori videretur. *Amantius* Eunuchus, sacris Præpositus Cubiculi, *Theocritum* sibi amicissimum ad supremi fastigium Principatus promovere meditabatur: *Justino* eam ob rem maximam pecuniæ vim tradiderat, ejus ut consilia juvaret: sed hanc ille in proprium commodum insumpsit, eaque redemit Excubitorum benevolentiam ac populi suffragia, a quibus Imperator renuntiatus est. Quam sibi dignitatem *Theocrito* & *Amantio* e medio sublatis firmavit. (*Ex Evagrio lib. 4. cap. 1. & 2.*) Sub Catholico Imperatore Ecclesia respirare cœpit, fides triumphare, Concilii Chalcedonensis approbatio, & damnatio *Severi* conclamata est, revocati Episcopi quos in exilium deportari jusserat Anastasius, redintegrata Orientalis Ecclesiæ cum Romana communio, quæ propter Acacii damnationem tamdiu fuerat suspensa; exagitati, compressique sacris Edictis Manichæi, Ariani, Nestoriani, omnesque hæretici. Summa fuit *Justini* erga Sedem Apostolicam observantia, quam ejus ad *Hormisdam* Epistolæ & Legationes testantur, necnon ad *Joannem* ejus successorem, quem etiam Constantinopolim missum a *Theodorico*, perhonorifice suscepit, ab eoque Imperatorum primus Imperii accepit insignia. *Tzathum* Lazorum Regem, qui Persicæ dominationis jugum excusserat, Constantinopolim profectum, & Christianam Religionem amplecti cupientem, e sacro fonte suscepit, eique adversus Persas auxilio fuit. (*Ex Cedreno.*) Iberos adversus Persas, qui ipsos vexabant & ad Fidem Christianam deserendam compellebant, immisso Hunnorum exercitu contra *Cabadem* Regem Persarum, defendit. (*Ex Procopio lib. 1. de Bello Persico, cap. 11.*) Tristia fuere ob publicas calamitates *Justini* tempora. Incendiis & terræ motibus succussa & pene absumpta est Antiochia, multa hominum millia periere. *Euphrasius* Episcopus eadem ruina oppressus interiit. Urbs quoque *Dyrrachium*, *Corinthus* Achajæ civitas, & *Anazarbus* secundæ Ciliciæ Metropolis terræ motibus eversæ: *Edessa* inundatione *Scirti* torrentis submersa, quas Urbes Imperator magnis sumptibus instauravit; Edessamque & Anazarbum, mutatis nominibus, *Justinopolim* jussit appellari. (*Ex Evagrio, l. 4. cap. 5. & 8.*) Florebant iis temporibus *Zosimus*, & *Joannes Chuzibita*, Monachi sanctissimi, & miraculis clari, de quibus idem historicus, *c.7.* Eximiæ fuit munificentiæ *Justinus*: quem cum *Eulalius* quidam ex divite pauper factus, hæredem testamento nominasset, jussissetque ut tribus parvulis filiabus suis educationem ac dotem præberet, suaque omnia debita creditoribus persolveret, hæc *Justinus* Regia munificentia perfecit. (*Ex Cedreno.*) Vitalianum cujus reformidabat potentiam, & adipiscendi Imperii cupiditatem, per speciem honoris ex Thracia Constantinopolim evocavit, Magistrum unius ex exercitibus præsentis militiæ, & Consulem postmodum creavit:

sicque

ſicque deceptum, fraudulenter cædi juſſit ad interiorem quamdam Palatii januam (*Ex Evagrio l.* 4. *c.* 3.) Juſtiniano agente, qui metuebat, ne ſibi ad capeſſendum poſt *Juſtini* mortem Imperium impedimento foret *Vitalianus*, hæc patrata cædes. Ipſi fidem, fraternitatemque juraverat *Juſtinianus*, hauſto ad ſacram Menſam, una cum ipſo, Chriſti Domini Sanguine. Sed Imperii cupiditas ipſum ad violandam fidem tam formidandam impulit. (*Ex Procopio, in Arcana Hiſtoria.*) Id contigit anno 579. Bis nupſit *Juſtinus*: *Lupicinæ* primum, quam coronatam, *Euphemiam* appellari voluit: poſt ejus vero mortem *Theodoræ*. Anno Chriſti 527. morbo & ſenio gravatus, *Juſtinianum* ſororis ſuæ filium, Auguſtum nuncupavit: quocum menſes quatuor, in univerſum vero tam ſolus, quam cum Collega, per annos novem ac dies tres imperavit. (*Ex Evagrio c.* 9. *libri IV.*)

Tum in Italia regnabat *Athalaricus* adhuc puer, *Amalaſuntha* ejus matre, ingentis animi fœmina, Regnum adminiſtrante. (De illius educatione lege *Procopium l.* 1. *de Bello Gothico*, *c.* 2. Gothos contra *Amalaſuntham* tumultuatos refert, ipſamque coegiſſe, ut Pædagogos, qui Regem inſtituebant, dimitteret. Falſo quippe perſuaſum habebant, ſtudio literarum effœminari Principem, illudque *Theodorici* effatum allegabant: *Gothorum liberos numquam haſtam aut gladium deſpecturos mente intrepida, ſi ferulam timuiſſent*. Amotis a ſuo latere ſapientiſſimis Præceptoribus, Juvenis Princeps, in temulentiam & fœminarum concubitus præceps ruit, evaſitque inſigniter nequam, & in matrem contumax. In *Amalaſuntham* Gothi conſpirarunt. Illa conſpirationem incredibili prudentia diſſlavit. De qua *Procopius* loco citato. In Romani Cleri gratiam Lege lata ſanxit *Athalaricus*, ne Clerici ad ſæcularia tribunalia ſiſterentur. (*Apud Caſſiodorum lib. VIII. Variarum Epiſtola XXV.*)

ARTICULUS II.

De Juſtiniano.

Multa magnaque, Imperante *Juſtiniano*, geſta ſunt bella. Imprimis Perſicum, quod per *Beliſarium* Magiſtrum Militum in Oriente, tam fortiter quam feliciter confectum eſt, necnon per *Sittam* Magiſtrum Militum in Armenia, qui *Cabadis* Regis Perſarum exercitum illam in regionem immiſſum profligavit. *Narſes* Dux Perſicarum copiarum, cum fratribus ad Romanos deficiens, benigne a *Juſtiniano* exceptus eſt, & Quæſtoris dignitate auctus. Perſis cum auxiliaribus *Alamundari* Saracenorum Regis copiis in Euphrateſiam irruentibus, nonnihil detrimenti paſſæ ſunt res Romanorum, cum exercitus contumax, invito *Beliſario* Duce, pugnam inire cum hoſtibus Sacro Paſchatis die voluiſſet. Æthiopes & Homeritas, legatione miſſa, in Belli Perſici ſocietatem, *Juſtinianus* adduxit. Revocato interim ex Oriente ad expeditionem Wandalicam *Beliſario*, *Sittas* ſucceſſit. Perſæ Martyropolim obſederunt. Romani pacem cum *Coſrhoe* Rege Perſarum inire ſunt coacti. Rebus cum Perſis compoſitis, Conſtantinopoli civilis tranquillitas populari ſeditione turbata eſt anno 531. *Hypatius Anaſtaſii* Auguſti ex ſorore nepos, per vim Imperator a ſeditioſis factus eſt, in Circum ductus, collocatuſque in ſolio. De fuga cogitabat Juſtinianus ut ſibi Imperioque conſuleret. Hunc *Theodora* Auguſta, ſciſſo in partes Conſilio, generoſa oratione diſſuaſit, quam his concluſit verbis: *Mihi vetus illud verbum placet, quo fertur, Præclarum eſſe linteum ſepulchrale Regnum*. Beliſarius & Mundus, in quibus tota Juſtiniani ſpes erat repoſita, in Circum facta irruptione cæſiſque e populo XXXM. & amplius *Hypatium* ſolio deturbatum ad *Juſtinianum* adduxerunt. Cujus juſſu cum *Pompejo* fratre poſtridie confoſſus eſt a militibus.

Juſtiniani Bella Perſicum.

Annum Imperii 13. agebat *Juſtinianus*, cum Perſæ violato fœdere, in Romanorum fines inſiluerunt. *Coſrhoes* Bœræam, & Antiochiam obſedit, occupavit. Quo tempore Antiochenæ duæ mulieres nobiliſſimæ vim pudicitiæ ſuæ metuentes ab hoſtibus inferendam, ad fluvium *Orientem* feruntur cucurriſſe, vultus obnupſiſſe flammeolis, & in profluentem præcipites periiſſe. Pax iterum cum Perſis compoſita, indecoris Romano

Impe-

Imperio conditionibus, *Apameam* nihilominus cum omnibus copiis se contulit *Cosrhoes*, Urbemque diripuit. Singulare narrat *Procopius* per segmentum Dominicæ Crucis, quod Apameæ servabatur, patratum miraculum, cum illud exhiberi sibi ab Episcopo rogassent Apameenses, quo ultimum adorato, æquiori animo morerentur. Arma deponere noluit *Cosrhoes*, Daram oppugnavit; quapropter pacta conventa rata noluit habere *Justinianus*. *Belisarium* ex Italia revocatum iterum Belo Persico præfecit. Ancipiti marte in hac secunda expeditione gesta res est. Revocato Byzantium *Belisario*, *Martinus* per Orientem Militum Magister, tertiam adversus Persas expeditionem suscepit, infelici exitu. Felicior fuit in iis repellendis ab Edessena civitate, quam non multo post oppugnavit *Cosrhoes*, haud absque dispendio. Unde obsidionem solvere, & cum Romanis pacisci compulsus est. Hæc ex *Procopio* discimus in libris duobus *de Bello Persico*.

Bellum Wandalicum. Wandalicum Bellum an. 533. inchoavit in Africa *Justinianus Belisario* Duce, ut illatam *Hilderico* injuriam ulcisceretur, quem *Gelimer* e solio deturbaverat, eoque cum ejus fratre *Hoamere* in carcerem conjecto, regnum invaserat, quod sibi postmodum cæde *Hilderici* confirmare tentavit. *Belisarius* cum instructissima classe Carthaginem appulit, Regni tunc Wandalici caput, eamque expugnavit, Deo exercituum favente. Anno sequenti, Sardiniam, Corsicam, Cæsaream Mauritaniæ, Septum, Ebusum, Maioricam & Minoricam recepit, & *Gelimerem* in potestatem acceptum, captivum adduxit Constantinopolim ad Justinianum. Quo facto sparsam a se affectatæ tyrannidis calumniam absterfit. Triumphum egit Constantinopoli, cujus gloriam omnem ad Imperatorem retulit, pedes ambulans, captivis ante se præmissis, & *Gelimere* ipso, qui sedentem in circo *Justinianum* exuta purpura, adorare coactus est, illud identidem repetens: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*. Fundis non contemnendis in Galatia donatus est *Gelimer* a Justiniano, ubi cum suis habitaret: Sed quod Arianam ejurare nollet hæresim, Patritiorum ordini non fuit adscriptus. Hæc ex *Procopio* libris duobus *de Bello Wandalico*, cui ipse cum *Belisario* adfuit, ipsius fortitudinis, & moderationis eximiæ, necnon vigilantiæ circa militarem disciplinam, testis oculatus.

Bellum Gothicum. Gothicum bellum nono Justiniani anno cœptum est, quod ad ulciscendam *Amalasunthæ* Reginæ imperatam a *Theodato* necem suscepit. Summum belli Imperium delatum est *Belisario* Duci: qui anno 535. Siciliam integram Romano recuperavit Imperio. *Theodatus* Gothorum in Italia Rex *Belisarii* victoriis, & imminente exercitu territus, *Petro* Justiniani Imperatoris Legato, viro facundo & strenuo, ipsi bellum dissuadenti, quod Philosophum, præsertim Platonicum, qualis erat *Theodatus*, puram ab omni cæde vitam agere deceret: Nihil vero vetare *Justinianum* sibi armis vendicare Provincias jure veteri ad ipsius Imperium pertinentes: Pacis conditiones obtulit, quæ licet honorificentissimæ, & utilissimæ essent Imperio, ne tamen gratæ *Justiniano* non essent, ignavus Princeps metuebat. *Agapetum* Pontificem Legationem hac de causa Constantinopolim obire etiam coegit (ut diximus.) Adeo ipsum terrebat vel solum belli nomen, ut Gothorum & Italorum Imperium cessurum se *Justiniano* spoponderit, potius quam belli discrimen subiturum. Promisit id arcanis literis, quas Legato credidit, tum demum Imperatori reddendas, si pacis conditiones respueret. Anno sequenti, *Belisarius* Neapolim recepit, post difficillimam obsidionem. Quo accepto nuntio Gothi a *Theodato* defecerunt, Regemque sibi crearunt *Vitigim*, qui occiso *Theodato*, Romanis fortiter restitit. *Vitiges* cum Francorum Regibus *Childeberto*, *Theodeberto* & *Clotario* pepigit societatem, qui auxiliares copias clam se missuros promisserunt. Palam enim societatem iniri cum Gothis non poterant, Imperatori in hoc bello opem paulo ante polliciti. Romam interea petiit cum exercitu *Belisarius*, Cui se Romani, suadente *Silverio* Pontifice Maximo, dediderunt, calamitatem Neapolitanæ similem veriti. Samnii & Tusciæ partem maximam exinde recepit *Belisarius*: cui jam ante se sponte dediderant Calabri, Apulique. Non desperans propterea *Vitiges*, Romam diuturna obsidione fatigavit. Quam unum annum & dies novem a Gothico exercitu oppugnatam, liberavit *Belisarius* an. 538. Non ita prosperæ fuerunt in Liguria res Imperii. Gothi enim capto Mediolano, magnaque ibi edita strage, trecentis scilicet millibus hominum mactatis, solisque servatis feminis, quas Burgundionibus donarunt, uni-

versam subegere Provinciam. Ex dissidio Ducum, *Narsetis* scilicet Comitis, quem cum novis copiis Imperator miserat, & *Belisarii*, hæc Romanæ rei orta dispendia. Quamobrem *Justinianus* *Narsetem* ex Italia revocavit, supremum belli Imperium uni deferens *Belisario*. Hic Fæsulis, & Auximo Picæni Metropoli expugnatis, pacis conditionibus, quas Gothis per Legatos offerebat Imperator, subscribere renuit. Gothi fame oppressi, fracti ærumnis, ac dominationis *Vitigis* pertæsi, Regnum Belisario detulerunt: Quos ille simulata fallens ambitione, Ravennam cum copiis ingressus, detentoque in liberali custodia *Vitige*, Regiam dignitatem repudiavit. Tum a Justiniano revocatus ad bellum Persicum *Vitigim*, Gothorum Proceres, Regiasque opes omnes Byzantium deportavit, obtulitque Justiniano. Gothi *Ildibaldum*, & post eum *Eraricum*, Regem crearunt. Quo demum perempto, *Totilam* Regem salutarunt. Hic collapsam in Italia rem Gothicam non minus æquitate, ac moderatione, quam Bellica fortitudine restituit, fusis sæpius Romanis Veronam, & Romam ipsam recepit, diripuit, civibus vacuavit. Quam populo post occupatam munivit *Belisarius*, *Totilam* cum copiis omnibus irruentem repulit, magna Gothorum edita strage. Cum vero Byzantium *Belisarius* rediisset, precibus conjugis ab Imperatore revocatus, *Totilas* Romam iterum occupavit, an. Christi 550. belli Gothici 15. Post duos annos *Narses* Dux egregius a *Justiniano* missus in Italiam cum exercitu, Gothorum copias ad Apenninum profligavit. Ex acie fugiens *Totilas* cæsus est anno Regni sui XI. Tum *Narses* Narniam, Spoletum, Perusiam munitissimas civitates, Romamque ipsam facile recepit. Gothi *Tejam* Regem crearunt, quo in acie cæso, pacem a *Narsete* postularunt, impetraruntque, ea conditione, ut omni Italia cum rebus suis confestim excederent. Sic finis impositus est bello Gothico, anno Christi 553. cum annis octodecim exarsisset. *Narsetis* victorias non minus ejus in Virginem Deiparam pietati, quam bellicæ fortitudini tribuit *Evagrius lib.* 4. *c.* 23. Illi scilicet B. Virgo tempus opportunum indicabat, quo pugna committenda esset, nec prius umquam prælium inibat, quam ab illa signum accepisset. Legendus *Procopius* in libris 4. *de Bello Gothico*, ex quibus pauca hæc excerpsimus. In iis libris *Belisarium* passim commendat, maximum revera Ducem; cujus tamen par virtuti fortuna non fuit, si nonnullos Auctores audiamus. Hunc nempe in suspicionem conjurationis contra *Justinianum* factæ adductum, ab eo redactum in ordinem scribunt, excœcatum, & stipem mendicare coactum. Sed hæc eloquens *Procopii* silentium refellit, qui cum omnia *Belisarii* & Justiniani gesta, vitia, infortunia, libertate incredibili narret in *Arcana Historia*, postremæ illius exauctorationis & calamitatis non meminit: sed illius tantum, quam *Theodora* Augusta obtinuit ab Imperatore, ut *Antoninæ Belisarii* uxori gratificaretur. Post quam ejusdem Imperatricis precibus in gratiam restitutus est ea conditione ut *Antoninæ* salutem se debere suam intelligeret. Quod ante secundam *Belisarii* in Italiam expeditionem contigit. Quod mirum non est observatum non fuisse a Cardinali *Baronio*, qui Arcanam Procopii Historiam non legerat. Legatur *Procopius c.* 4. *Arcanæ Historiæ*. Virtutum suarum decus obscuravit *Belisarius* insano in uxorem amore, strenuam quidem, sed moribus perditissimis fœminam, cui tamen instar mancipii serviebat.

Narsetis Comitis pietas in Virginem Deiparam remunerata.

Fabula de Belisarii casu refellitur.

* *Baronius ad annum* 561.

Extremis *Justiniani* temporibus fœda fuit Imperii etiam Orientalis facies, Hunnis frequenter incursantibus, contra quos *Belisarius*, fracta licet senectute missus, illos profligavit & pacem precari compulit, *Agathia* teste, in libris *De rebus Justiniani*.

Nimium Justiniani studium circa dogmata.

Nimium *Justiniani* studium circa dogmata & quæstiones Ecclesiasticas, pene neglectis Imperii rebus, merito Procopius reprehendit, *lib.* 3. *de bello Gotthico*. Quintam Synodum ob trium Capitulorum damnationem convocavit, ut diximus. Eo imperante, Eruli, Abasgi, & incolæ Tanais, Christianam fidem amplexi sunt. (Ex *Evagrio*, *lib.* 4. *capit.* 20. 22. & 23.) Concilium Chalcedonense sanctissime coluit, & ejus hostes Acephalos insectatus est, cum *Theodora* conjux ipsis impense faveret. (*Ex Evagrio lib.* 4. *cap.* 10.) Collationem imperavit Catholicorum Episcoporum cum *Severianis* anno 532. Constantinopoli habitam. *Acæmetas* Monachos coercuit, Nestorianam hæresim propugnantes: Contra quos Edictum de Fide Catholica promulgavit, ex consilio Episcoporum. Sub finem vitæ a Catholica fide defecit infelix Princeps, in hæresim

Justinianus in hæresim lapsus.

Aphthar-

Novella CXXXIII. Monasticam restaurat Disciplinam. Monachos in uno conclavi degere, & communia omnia habere jubet. Absque Abbatis voluntate e Monasterio exire vetat etiam adeundæ Ecclesiæ prætextu, ad quam sacri dumtaxat Ministerii tempore se conferent, cum Abbate, Prioribus, & Senioribus suis, & completo Sacrificio ad Monasterium revertentur. In Ecclesia autem, quam Monasterii propriam, sed ab eo tamen paulisper dissitam aliquando supponit, quatuor vel quinque Seniores ex Monasterio, Presbyteratus, vel Diaconatus dignitate adauctos, manere statuit, qui sacram domum custodiant, de divinis eloquiis disputent, advenientes alloquantur, Juvenes in officio contineant. Monachos Sacrarum Scripturarum lectioni jubet incumbere & labori. A Cœnobiorum ingressu arcet mulieres; ab ingressu Parthenonum viros, etiam occasione exequiarum, aut invisendi fratris, vel sororis, aut alicujus e propinquis: *Quia cognatio Monachis in terra non est, cælestem zelantibus vitam.* Viros in Monasteriis Virginum, & mulieres in Cœnobiis virorum sepeliri vetat. Monasteriorum Exarchos, eorumque Responsarios, necnon Episcopos locorum, disciplinæ regularis observantiæ invigilare mandat, & contra Regulam peccantes corrigere. Monasteriorum reformationem curis Imperatoris dignam esse ait. *Si enim illi*, inquit, *puris manibus, & nudis animabus pro Republica supplicent Deo, manifestum quod & exercitus habebunt bene, & civitates bene disponentur. Sed & terra nobis feret fructus, & mare quæ sua sunt dabit, illorum oratione propitiationem Dei ad omnem Rempublicam deducente. Sed & ipsum commune schema hominum reverentius erit, & vivet melius, illorum erubescens puritatem.* Mortuorum sepulturas Constantinopoli gratis fieri decrevit, & Constantini Magni Constitutiones, & assignata eam ob rem Magnæ Ecclesiæ prædia, concessaque Privilegia confirmavit, *Novella* 43. & 59.

Ecclesiasticam auctoritatem non usurpavit Justinianus, de rebus & personis Ecclesiasticis leges ferens.

Licet vero de rebus & personis Ecclesiasticis Leges tulerit *Justinianus*, in ipsum esset iniquior, qui assereret ipsum Ecclesiæ auctoritatem usurpasse. Veteres enim Canones renovavit dumtaxat, aut Legibus suis, velut quibusdam supplementis interpretatus est; novas Ecclesiæ Regulas non præscripsit. Id unum quippe fuit ejus consilium, ut vetustatis vindicem, atque Ecclesiasticæ Disciplinæ assertorem se præstaret, ut ipse profitetur in Rescripto ad *Dacianum*, Africanum Episcopum, Concilii Byzaceni caput: *Semper* (inquit) *nostræ Serenitati cura fuit servandæ vetustatis, maxime disciplinæ, quam numquam contempsimus, nisi & in melius augeremus; præsertim quoties de Ecclesiasticis negotiis contigit quæstio, quæ Patrum constat regulis definita, immo adventu superni Numinis inspirata; quia constat esse cœlitus constitutum, quidquid Apostolica decernit Auctoritas.* Et infra: *Nos tutores sumus vetustatis, ac vindices.* Quæ itaque de causis Ecclesiasticis constituit Justinianus, vel e Canonibus vel e moribus in Ecclesia receptis hausta sunt, ut testatur ipse pluribus in locis. Notanda sunt verba Novellæ LXXXIII. *Si vero*, inquit, *Ecclesiasticum sit delictum, egens castigatione Ecclesiastica & mulcta, Deo amabilis Episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis Provinciæ Judicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino scire civiles Judices secundum sacras & divinas Regulas, quas etiam nostræ sequi non dedignantur Leges.*

Confirmatur testimonio locupletissimo *Joannis Scholastici*, Patriarchæ Constantinopolitani, in Collatione Canonum cum Legibus, ac præcipue cum Novellis Constitutionibus Justiniani, cui sic præfatur: *Ad gloriam Magni Dei, & Servatoris nostri Jesu Christi quæ nunc collata sunt cum sacris Canonibus, SS. Apostolorum, & qui eorum vestigia secuti sunt per unamquamque Synodum SS. Patrum, transcripsi e Novellis Constitutionibus a D. Justiniano felicis memoriæ post Codicem sparsim editis. Quæ quidem non solum sequuntur Orthodoxorum Patrum nostrorum Canones, sed etiam ex Principis imperio auctoritatem illis largiuntur, una cum adjectionibus legitimis & Deo gratis quæ commodis hominum, ad exemplum Dei, consulunt.* Ex quibus perspicuum est, Justinianum Canonibus publicarum legum robur addidisse, & nonnulla ad eos suis Constitutionibus adjecisse, quæ eorum observantiam & executionem promoverent.

Id rursus confirmatur ex depositione *Anthimi* Patriarchæ Constantinopolitani, *Agapeti* Pontificis & Synodi Constantinopolitanæ judicio decreta, cui suffragium auctoritatis suæ adjungens *Justinianus* sic loquitur, Novella XLII. *Rem non insolitam Imperio*

& nos

& nos facientes, ad præsentem venimus Legem. Quoties enim Sacerdotum Sententia quosdam indignos Sacerdotio de Sacris Sedibus deposuit . . . . toties imperium ejusdem sententiæ cum Sacerdotum auctoritate fuit. Sicque divina pariter & humana concurrentia, unam consonantiam rectis sententiis fecere. Unde sententiam adversus Anthimum latam corroborat Imperiali Lege, ac si ab Imperio ipso provenisset. Deinde *Mennæ* Patriarchæ dat in mandatis, ut ad Metropolitas suæ Diœceseos mittat, quæ Sacerdotio visa sunt, & ab Imperio confirmata.

Si quas vero novas Leges tulit de Ecclesiastica Disciplina Justinianus, vim illæ non habuerunt ullam, nisi quia sunt ab Ecclesia receptæ & approbatæ. Sicut enim Leges de rebus mere civilibus in Conciliis promulgatæ, nullius sunt roboris, nisi quia ratæ habentur a Principibus Laicis: ita nec Leges de rebus Ecclesiasticis a sæcularibus Principibus conditæ ullius sunt momenti, nisi ab Ecclesia ratæ habeantur. Porro Ecclesia cum Orientalis, tum Occidentalis, Novellas Constitutiones Justiniani amplexa est. De Orientali, nullum est dubium. De Occidentali vero id constat ex *Sancto Gregorio Magno* qui *Joannem Defensorem* abeuntem in Hispanias monet, quid sequi debeat in Judicio, quod illi delegaverat. Et initio Commonitorii profert *Novellam CXXIII.* quæ pene totius antiqui Juris synopsim complectitur, ipsumque interpretatur; (Lib. 11. Epistola 54.) *De persona Presbyteri*, inquit, *hoc attendendum est, quia si quam causam habuit, non ab alio teneri, sed Episcopus ipsius adiri debuit, sicut Novella Constitutio manifestat, quæ loquitur de Sanctissimis, & Deo amabilibus ac Reverendissimis Episcopis, Clericis, & Monachis. Imperator Justinianus Augustus, Petro gloriosissimo Præfecto Prætorio. Si quis contra aliquem Clericum, &c.*

Novellas Justiniani approbavit Ecclesia.

Idem constat ex *Joanne VIII.* Pontifice Maximo, qui Novellam Constitutionem laudat adversus quosdam Episcopos, qui *Bichertinum* laicum, sine causæ cognitione, a Communione removere tentabant. (Epistola 163.) *Insuper nostro Apostolatui intimavit, ut eum sine ratione discussa, excommunicare vultis. Quapropter Apostolica Auctoritate jubemus, ut nemo vestrum eum excommunicet, antequam ad Legis examen perveniat. Scitote quemadmodum in centesimo Capitulo Concilii Africani legitur: similiter in secundo Novellarum Justiniani libro. Ut nemo Episcopus, aut Presbyter aliquem excommunicet, antequam causa probetur.*

Tertio id constat ex *Hincmaro* in Opusculo, cap. 17. *Sed & Leges Romanæ*, inquit, *ab Imperatore Justiniano promulgatæ, quas probat Ecclesia, decernunt de Episcoporum, sine Metropolitani sui auctoritate, profectione.*

Denique *Ivo Carnotensis* Epistola 280. idem testatur. *Dicunt instituta legum novellarum, quas commendat & servat Romana Ecclesia, &c.*

In condendis Legibus *Triboniano* Quæstore, ut diximus, administro usus est. Vir quidem erat ille ingenio & eruditione celeberrimus, sed inexplebili avaritia, unice lucro serviens, erantque apud illum jura venalia. Jamdiu Legum nundinationi deditus, quotidie pretio refigebat alias, alias figebat, prout e re erat atque usu poscentium (*Ex Procopio, lib. 1. de Bello Persico.*)

Illiteratum adeo fuisse Justinianum, ut *Analphabetus* dictus sit, non semel scripsit Annalium Ecclesiasticorum Parens, mendosa *Suidæ* editione deceptus. Sed MS. Codex Bibliothecæ Vaticanæ pro *Justiniano* habet *Justinum*. Atque ita legendum confirmat *Procopius in Historia Arcana, cap. 6.* ubi de *Justino Seniore* scribit: *Ea fretus Justinus Præfectura, capessivit Imperium, senex jam licet capularis, & quod Romanis antehac non evenit, adeo literarum expers, & quod dicitur Analphabetus, ut cum sui soleat nominis apices libellis indere Princeps, cum quid imperat faciendum, ipse neque imperare neque compos esse posset rerum gerendarum; sed Proclus, qui officio Quæstoris fungebatur, eique assidebat, omnia faceret pro arbitrio. Verum ut aliquod Imperatoris manus extaret argumentum, a Magistratu, qui id muneris habet, excogitatum hoc est. Tabellæ ligneæ perpolitæ formam quatuor literarum, quæ legi Latine possent, incidendam curarunt, eaque Libello imposita, calamus colore imbutus, quo scribere mos est Imperatoribus, huic Principi tradebatur in manum, quam alii prehensantes, ducebant, circumagebantque per per quatuor illas literarum formas, &c.* Cæterum Justinianum non fuisse rudem & illiteratum, studium ejus in dogmatum divinorum investigatione, disceptationes de tribus

Justinianus non fuit Analphabetus. Baronius emendatur.

bus Capitulis cum Episcopis habitæ, transactæ frequentius cum illis noctes in evolvendis libris sacris, testantur, Quarum rerum fidem faciunt *Eustathius in Vita Eutychii*, apud *Surium* die 6. Aprilis, *Victor Tunonensis*, *in Chronico*, & *Procopius l. 3. de bello Gothico*. Suffragatur *Agapetus* Diaconus Constantinopolitanus in Parænetico ad Justinianum. *Nostris temporibus ostensum est*, inquit, *prosperæ vitæ tempus, quod prædixit quidam ex Veteribus futurum, cum vel Philosophi regnarent, vel Reges philosopharentur. Nam philosophando, digni habiti Regno estis, & regnando a Philosophia non descivistis*. Plures denique libros adversus Tria Capitula se scripsisse Justinianus ipse testatur in Edicto adversus illa edito. Et hunc *Analphabetum* aliquis dixerit?

Justiniani mores.

Nihil non mutavit in Republica *Justinianus*, ut nomen suum propagaret. Nam statis Magistratuum formis, legumque ac militarium ordinum, abrogatis, alias invexit, non jure, non publico commodo adductus, sed ut omnia nova, & de suo nomine dicerentur. Rei, cujus statim abolendæ copia non fuisset, saltem suum indidit vocabulum. Sanguinis & auri numquam sitim explevit, sed ex opulentissimis pecuniosorum hominum domibus factis sibi manubiis, alios impetebat. Quas fortunarum rapinas illico vel prodegit Barbaris, vel in insana ædificia insumpsit. *De Justiniani Ædificiis* sex libros scripsit *Procopius*, quibus accurate & eleganter singula descripsit. Nulla in re stabilis fuit *Justinianus*, præterquam crudelitate, studioque pecuniæ. Pretio fixit refixitque Leges, neque ad eas, quas scripsit, Constitutiones exegit Judicia, sed ad quas trahebatur pecunias, seu luculentiores visas, seu promissas munificentius. Senatus fuit inane quoddam simulacrum, penes quem neque sententiæ dicendæ, neque tuendi honesti arbitrium esset: sed consessum impleret ad speciem quamdam, & ex prisca lege. Insuper habita Constitutione, quam scripserat de Præfecturis gratis dandis, non solum venales, sed conductitios instituit Magistratus avarus Princeps, qui omnes ad eum locorum proventus conveherent. *Constantinus* Præfectus Prætorio, præter publicum censum, amplius ter mille auri pondo quot annis pendebat *Justiniano*, qui eum proventum, nec lege, nec more majorum receptum, sed quasi fortuito aliunde sibi ex aere adventitium, *Aerium* vocavit. Sceleratissimos quosque publicis muneribus & gerendis Magistratibus præficiebat. Plurima instituit Monopolia, iis divendita subditorum libertate, qui impium hoc negotium inirent: Atque his imposito vectigali, rem a pactis conventis pro animi sententia administrandam permisit. Annonæ, Impositionum, Descriptionumque decretis quosque prædiorum possessores vexabat. Milites, institores, nummularios afflixit. Causidicis, Medicis, ac liberalium disciplinarum Magistris ademit honorarium & sportulam, quam priores Principes ipsis ab ærario decreverant. Ex pane, quem sibi artifices, & pauperes coemere cogebantur, durum atque perpetuum sibi censum conflavit, scilicet in annos singulos ad tercentum auri pondo, ut panis sordidus ille foret, atque pulverulentus. Aquæductus effracti restaurationem, sumptibus parcens, prætermisit. Igitur pauperes extrema laborantes indigentia, quibus vescendo panis, potando aqua dumtaxat reliqua esset, vexavit Justinianus hujus difficultate, illius charitate invecta. Pauperibus qui ad Petri Apostoli templum sedes habebant, tritici e Publico tria millia medimnum quotannis attribuerat *Theodoricus*. Quam ipsis annonam sustulit *Alexander Forficula*, *Justiniano* probante. Frumentum putridum, quod in Byzantinis horreis abundabat, pro rata parte atque portione Civitatibus Orientis emendum imperavit longe majore pretio, quam optimum quodque esset. Si quæ meretrix consuetudinem ac stuprum alicui falso objecisset, bonis ejus inhians, statim leges omnes ac jura violabantur, & modo Justinianum turpis lucri participem fecisset, universas opes ejus quem Calumnia appetiverat, impune prædabatur. Ecclesias, Monasteria, Nosocomia, & alia id genus ædificia ex privatorum exuviis excitavit. Venetorum * ita fovit factionem, ut Prasinos impune contrucidandos iis permitteret, eorumque licentia cædibus, rapinis, incendiis omnia compleret: Magistratus vero qui in Venetos ex lege egissent, capite damnaret.

** Duca Circi factiones, Veneta.* Le faction bleve: le faction verte.

Justinianus *Theodoram* uxorem habuit, mulierem scenicam, & celebrem meretricem, cujus ut conjugio frui posset, Constitutionem a *Justino* Seniore edi obtinuit, qua mulierum scenicarum connubia Principibus viris permittebantur, quæ lege lata *Constantinus*

nus Magnus prohibuerat: cujus infamem educationem, luxum, impudicitiam, crudelitatem *Procopius in Arcana Historia* describit. Hæc *Silverio* Romano Pontifici, & *Amalasunthæ* Reginæ Gothorum necem intulit, Chalcedonense Concilium, quoad vixit, tollendum summo studio curavit. Ad hujus imperium atque libidinem omnia temperabat *Justinianus*. Ut erat maxima utriusque similitudo cupiditatum, sic etiam morum & improbitatis, licet palam discordiam simularent, ut subditos impellerent in exitium. Cibi, somnique parcissimus erat Justinianus, non veneris; mansuetissimus in speciem, revera inhumanus. Factarum sæpenumero sponsionum, & sacramento vel tabulis confirmatarum, statim oblivionem simulavit, non apud suos tantum, sed etiam apud hostes. Assentatoribus facillimas aures præbebat, imprimis *Triboniano*, asserenti se timere vehementer, ne ob singularem pietatem in cœlum subito raperetur. Inconstans amicis fuit, inimicis inexorabilis: Occultandæ animi sententiæ absolutissimus artifex: æque malignus, & deceptu facilis. Forma corporis *Domitianum* referebat. Tam erat exosus subditis, ut dæmon humana indutus forma, & funesta pestis Reipublicæ passim diceretur. Hæc ex *Procopio* delibata sunt, *in Arcana Historia*, & ex *Evagrio* nonnulla, *lib.* 4. *Historiæ Ecclesiasticæ cap.* 30. *&* 32. Obiit *Justinianus* anno Christi 366. Imperii sui 40. ut colligitur ex Chronicis *Victoris Turonensis*, & *Joannis Biclariensis*. Sapientiores certe & feliciores *Justiniano* sanctissimi Monachi *Simeon* & *Thomas*, qui stultitiam pro Christo simularunt. De quibus *Evagrius lib.* 4. *Historiæ Ecclesiasticæ cap.* 34. *&* 35.

SCHOLION.

In hoc Articulo pag. 461. & 462. Edit. primæ Religiosi Censores hanc velut meam Propositionem notant: *Principes sæculares quandoque statuunt quædam pertinentia ad Forum Ecclesiasticum.*

R. Hæc Propositio ibi non legitur. Scripsi tantum pag. 461. Justinianum Imperatorem *Canonibus publicarum Legum robur addidisse, & nonnulla ad eos suis Constitutionibus adjecisse, quæ eorum observantiam & executionem promoverent.* Et pag. 462. Si quas vero *novas Leges tulit de Ecclesiastica Disciplina Justinianus, vim illæ non habuerunt ullam, nisi quia sunt ab Ecclesia receptæ & approbatæ.* Quibus verbis nulla tribuitur sæcularibus Principibus potestas in causis Ecclesiasticis, sed sola Legum Ecclesiasticarum executio & protectio.

Nota.

DE Principum auctoritate quoad decernenda matrimonii impedimenta, vide quæ dixi alibi.

ARTICULUS III.

De Justino Juniore.

JUstinus, *Vigilantia Justiniani* sorore, & *Dulcissimo* Patre natus, ex Curopalate Imperator coronatus est, una cum *Sophia* conjuge, *Theodoræ* uxoris *Justiniani* nepte, statim atque *Justinianus* excessit. Catholicæ Fidei consultum voluit, ut primum iniit Imperium promulgato Edicto, quod descripsit *Evagrius lib.* 5. *Historiæ Ecclesiasticæ cap.* 4. Pacem cum *Cosrhoe* Persarum Rege solvit, magno Reipublicæ damno. Apameam, & Daras *Adarmanes* Persici Dux exercitus expugnavit, & immensam civium multitudinem mactavit. Cujus cladis accepto nuntio *Justinus* in phrenitidem ac dementiam incidit: Qua commotus *Cosrhoes*, petenti *Sophiæ* triennales concessit inducias. (*Ex Evagrio, lib.* 5. *cap.* 12.) Lucidis interim intervallis, ex *Sophiæ* consilio, *Tiberium* Imperii collegam ascivit. *Justini* Ducis cognati sui, hominis de Republica meritissimi cædem summa perfidia & crudelitate impetravit *Justinus* (*Evagrio* teste *lib.* 5. *cap.* 2.) Mollis fuit ac dissolutus, & deliciis, fœdisque voluptatibus addictus. Tanta pecuniæ cupiditate flagrabat, ut omnia venderet, etiam Sacerdotia: (*Ex Evagrio, lib.* 5. *cap.* 1.) *Sophia* pientissima Imperatrix, accitis omnibus qui ære alieno obstricti erant, debita

ta eorum creditoribus persolvit, anno Imperii 3. (*Ex Cedreno.*) *Justino* regnante, Miraculum celeberrimum factum est, in puero Judæi filio, qui cum Eucharistiæ reliquias cum pueris Christianorum in Ecclesia Magna Constantinopoli sumpsisset, a patre in fornacem, in qua vitrum conflabat, conjectus illæsus servatus est Deiparæ Virginis beneficio, quam sub eleganti supra humanam specie fœminæ purpura amictæ, ignem extinguentis, & ipsum securo animo esse jubentis, vidit puer, qui cum matre a Patriarcha baptizatus est. Pater vero perfidiæ & crudelitatis impœnitens, actus in crucem est. (*Ex Cedreno.*) *Obiit Justinus* anno Christi 578. cum solus annis octo & mensibus novem cum dimidio rexisset Imperium; simul autem cum *Tiberio* Cæsare annis 4. ac uno fere mense. De annis Imperii ipsius Veteres non consentiunt. Varias eorum sententias refert *Valesius*, *in Notis ad cap.* 23. *lib.* 5. *Historiæ Ecclesiasticæ Evagrii.* Pessimam Legem a se latam rescidisse non legimus *Justinum*; qua scilicet, Legem *Bona gratia* instaurans, matrimonia dissolvi mutuo conjugum consensu permiserat.

Celebre Miraculum.

ARTICULUS IV.

De Tiberio.

Tiberius, genere Thrax, collecto centum quinquaginta millium Militum exercitu, *Justiniano* Duce, Persas cæcidit, & ex Romani Imperii finibus expulit. Suorum clade afflictus *Cosrohes* interiit præ mœrore, cum lege lata sanxisset, ne posthac Rex Persarum contra Romanos exercitum duceret. (*Ex Evagrio*, *lib.* 5.*c.* 14. & 15.) *Justiniano* deinde, cujus minus felicia adversus Barbaros arma videbantur, potestatem abrogavit *Tiberius*, ejusque loco *Mauritium* Orientalis Militiæ Magistrum constituit, quo Duce Persas fudit, ac civitates recepit, quas imperante *Justiniano* occupaverant. (*Ex Evagrio lib.* 5. *cap.* 19. & 20. & *Theophane*, *in Chronico*) Corpore fuit maxime procero *Tiberius*, & forma Imperio digna, lenitate vero & munificentia singulari. Summas esse divitias existimabat, largiri omnibus, & erogare non ad necessitatem solum sublevandam, verum usque ad affluentiam. Non enim spectabat quid accipere deberent rogantes, sed quid Imperatorem Romanum dare deceret. *Aurum porro illud adulterinum censebat, quod cum lacrymis Provincialium collectum fuerat.* Quamobrem unius anni tributum collatoribus remisit. A Magistratibus etiam illegitimas munerum oblationes nullas exegit, quibus antea Imperatores subditos suos illis vendere consueverant. (*Ex Evagrio lib.* 5. *cap.* 13.

Tiberii Munificentia.

Tiberio uxor fuit *Anastasia*, quam Augustam coronavit: ex qua duas habuit filias, *Constantinam*, & *Charitonem*; hanc *Germano* Duci, illam collocavit *Mauritio*, utroque designato Cæsare. Templa, & Xenodochia multa extruxit, instauravitque pientissimus Imperator. Anno 582. ex serotina cucurbitarum comestione in tabem incidit, obiitque, cum genero Mauritio Imperium tradidisset. Eo Imperante Antiochia terræ motu vehementi concussa. Populus Constantinopolitanus adversus *Anatolium* quemdam, qui ex infima plebe ad Magistratus irrepserat, idololatriæ, præstigiarum, aliorumque flagitiorum convictum zelo pietatis commotus, in illum, criminumque socios, tulit atque executus est Sententiam, cum Judices pecunia corrupti officio suo defuissent. Cum ad imaginem Deiparæ, quæ fune appensa erat in carcere, currens *Anatolius* supplicis atque orantis speciem exhibuisset, illa faciem ab homine scelerato Deique hoste penitus retro avertit. Cujus miraculi, custodum carceris, & captivorum omnium testimonio comprobati, fama longe lateque percrebuit. *Ex Evagrio lib.* 5. *Historiæ Ecclesiasticæ*, *cap.* 18.

Celebre Miraculum.

ARTICULUS V.

De Mauritio Augusto.

Mauritius post *Tiberium* imperavit, religione ac rei Militaris scientia conspicuus Princeps. Bellum Persicum per *Philippicum* Ducem, sororium suum, & alios felicite

liciter gessit. Insignem de Persis victoriam reportavit *Philippicus* ad radices *Izalæ* montis, cum sacra Salvatoris effigie quæ divinitus efformata ferebatur, circumlata per castra, militibus animos addidisset. Anno *Mauritii* Imperatoris 8. celeberrima *Romano* Duce de Persis parta est victoria. Ob quam iratus *Hormisda* Rex Persarum, *Varamo* sui exercitus Duci muliebrem stolam per ludibrium misit. (*Ex Theophylacto Simocatta, lib. 3. Historiæ, cap.* 8.) Dedecoris impatiens *Varamus* ab *Hormisda* cum exercitu defecit. Interim *Bindoes* Princeps privatas ulturus injurias, facto in Regiam impetu, comprehensum *Hormisdam* regno exuit. Ille *Cosrhoen* filium Regno excludendum statuit, ipsique præponi jubet fratrem natu minorem; *Varamo* imprecatur ac perduellibus. *Bindoes* ex conjuratorum Consilio ejus ob oculos uxorem, junioremque filium mactari, miserum vero Regem excœcari jussit. *Cosrhoes* in solio collocatus, Patrem captivum regio victu substentare volebat, sed simulatam ejus pietatem contemnens *Hormisda*, ipsique imprecari non desinens, illius jussu fustibus in ilia impactis, & collo ictibus clavarum confracto, miserrime periit. *Cosrhoes* datis ad *Varamum* literis, missisque muneribus, ipsum ad arma deponenda frustra hortatus est: ejus namque munera superbe recusavit *Varamus*, copias in illum duxit, cæcidit maximam partem exercitus *Cosrhois*, reliquam ad suas partes traxit. Vix evasit *Cosrhoes* ex summo discrimine, Christianorum Deo se commendans, ipsumque precatus ut equum suum, quo vellet deduceret. *Circesium* pervenit, indeque Legatos misit ad *Mauritium* Imperatorem, auxilium rogaturos. Ipsius precibus annuit *Mauritius*, eumque adoptavit in filium, regia munera, regaleque satellitium, & universum Romanorum exercitum cum *Narsete* Duce ad ipsum misit: nec non *Domitianum* Melitinense Episcopum cognatum suum, & *Gregorium* Antiochenum Patriarcham, majoris honoris causa ad ipsum direxit. *Narsete* Duce victus Varamus, *Cosrhoes* in regnum restitutus est. Inde in grati animi significationem ob beneficia quæ invocato *S. Sergii* Martyris nomine, a Deo acceperat, pretiosissima donaria in ejus Basilica consecranda misit ad *Gregorium* Antiochenum. De his *Evagrius lib. 6. a cap.* 16. *ad* 22. & *Theophylactus Simocatta libris* 4. & 5. *Historiæ*.

Bellum contra Avares *Comentiolo* Duce infeliciter gestum initio, deinde felicius, cæsis multiplici prælio barbaris. Seditiosorum aliquot millia levius armata, jussu Mauritii, hostibus objecit *Comentiolus*. Quibus partim cæsis, partim captis, *Chaganus* perexigua in captivorum pretium taxata pecunia, nummi scilicet aurei, immo dimidii in caput, quod eos redimere nollet Imperator, XII. millia interfecit Anno Christi sexcentesimo. Mauritium pœnituit avaritiæ quæ cædis tot captivorum causa fuerat, missisque per Monasteria, sacraque loca omnia literis, Deum orari jussit ut illius delicti in hac vita potius quam in altera pœnas daret. Exauditus a Deo est; *Phocas* enim Centurio ab exercitu salutatus Imperator anno 602. Mense Novembri, in portu *Eutropii* ad Chalcedonem, *Mauritium*, trucidatis in conspectu ejus filiis, capite mulctavit. Christiana constantia casum acerbissimum tulit pius Princeps, divina Judicia reveritus his verbis: *Justus es Domine, & rectum Judicium tuum*. Quin etiam unum ex ejus filiis infantem adhuc occultante nutrice, & suum pro eo ad cædem objiciente, fraudem ultro detexit, nec alienum occidi passus est. De his *Theophanes in Chronico*, *Theophylactus Simocatta lib.* 8. *Historiæ*, *Cedrenus*, *Nicephorus Callistus*. Annos viginti regnavit *Mauritius*.

Mauritii casus, & Christiana constantia.

CAPUT VIII.

De Regibus Francorum, eorumque Gestis.

ARTICULUS I.

De Filiis Clodovei.

Bellum Burgundis cum.

I. Post Clodovei mortem, quatuor ejus Filii regnum Francorum, æqua lance inter se partiti sunt. *Theodoricus* Metis, *Chlodomeres* Aurelianis, *Childebertus* Parisiis, & *Clo-*

& *Clotharius* Suessionibus imperarunt. *Clothildis* Reginæ matris hortatu bellum adversus Burgundiones *Chlodomeres* indixit, & *Sigismundum* prælio victum, cum uxore ac liberis captivum adduxit, anno 523. *Chlodomerem* eo in bello fratres adjuverunt, excepto *Theodorico*, qui filiam *Sigismundi* Regis uxorem duxerat. (*Ex Gregorio Turonensi, lib. 3. Historiæ cap. 6.*) *Godemarus Sigismundi* frater occupatum a Francorum Regibus Burgundionum Regnum recepit. Quam ob rem in furorem actus *Chlodomeres*, *Sigismundum* cum uxore & filiis in puteum projici jussit, frustra dissuadente scelus *Avito* Abbate sanctissimo. Tum nova in Burgundos irruptione facta commisso prælio apud *Vesorontiam* in agro Viennensi, * occisus est. *Guntheugam* uxorem duxerat, quam *Clotarius*, *Aregunde* dimissa, sibi copulavit. (*Ex Gregorio Turonensi, lib. 9. cap. 14.*) Duplicis incesti reus *Clotarius*, qui *Ingunde* legitima uxore superstite, *Aregundem* ejus sororem antea duxerat.

* La Plaine de Veseronce.

Anno 525. Bellum Arvernum.

II. *Theodoricus* Rex Francorum adversus Arvernos perduelles bellum suscepit, totamque devastavit regionem, militum nonnulli cum *S. Juliani* Martyris Basilicam, resque pauperum in ea conditas diripuissent, ab immundo correpti spiritu, seipsos infestis morsibus lacerabant, clamantes: *Cur nos Martyr Sancte sic crucias?* Auctores sacrilegii plurimos extremo addixit supplicio Rex Christianissimus, & quæ ablata fuerant, restituit omnia. *Sancti Quintiani* Arvernorum Episcopi precibus, ab evertendis muri abstinuit, & vastanda Civitate, quam fortissimis propugnaculis munitam, id est, Sanctis quorum Basilicæ ibi extructæ erant, & magno apud Deum Antistite, Dux *Hilpingus* Regi dixerat. *Ex Gregorio Turonensi lib. 3. cap. 12. & De Vitis Patrum cap. 4.* Ex Prologo Legum a Dagoberto Rege promulgatarum constat, *Theodoricum* Francorum Regem Leges *Boiis* condidisse. Extant in *Codice Legum Antiquarum*.

Anno 526.

III. *Clotarius* initio cum *Childeberto* fratre consilio, *Theodobaldum & Guntharium Chlodomeris* quondam Regis filios, decennem unum, septennem alterum occidit, misso prius ad *Clothildem* Reginam *Arcadio*, cum forcipe, & ense, & optione permissa, utrum pueros Principes incisis crinibus vivere, aut mucrone confodi mallet. Quod de Monachatu recentiores Historici perperam interpretantur. Ipsos namque ad plebejorum ordinem redigere dumtaxat volebant, ne *Chlodomeris* Patris Regnum capesserent, non vero Monachos facere. Intonsi autem manebant Reges Francorum a pueris, idque velut insigne quoddam eximiaque honoris prærogativa Regio generi apud eos tribuebatur. Subditi enim orbiculatim tondebantur, neque eis prolixiorem comam alere facile permittebatur, ut scribit *Agathias lib. 1. Historiæ*. Quamobrem capillos tundere nepotibus suis volebant *Childebertus & Clotarius*, ut in plebis ordinem redigerentur. Id ex verbis *Childeberti* constat deliberantis cum Clotario quid de parvulis illis Principibus fieri debeat: * *Utrum incisa cæsarie ut reliqua plebs habeantur, an certe his interfectis, Regnum germani sui* (scilicet *Chlodomeris*) *inter ipsos æqualiter dividatur*. Clodoaldus tertius Chlodomeris filius, patruorum furori fuga ereptus a sancto *Severino* Monacho institutus est, & postmodum in ordinem Presbyterorum adscriptus, sanctissime vixit. Sacris honoribus colitur septimo idus Septembres. *Clotarii & Childeberti* sævitiam in nepotes, eorumque cædem fuse describit *Gregorius Turonensis lib. 3. cap.* 18. His temporibus florebat *S. Eleutherius* Tornacensis Episcopus, qui an. 527. Synodum convocavit, & insignem habuit *de Trinitate* Sermonem, quo Arianos egregie confutavit. Ex ejus Vita apud *Bollandum*, die 20. Februarii.

Cædes filiorum Chlodomeris.

* *Apud Gregorium Turonensem...*

Bellum Thuringicum.

Anno 530.

* Zulch.

IV. Adversus Thuringos bellum suscepit *Theodoricus* cum *Clotario* fratre, & *Theodeberto* filio antiquas ulturus injurias ab ipsis illatas Francorum obsidibus, & violatam recens ab *Hermenefrido* fidem. Thoringiam subegit, & *Hermenefridum* ad se venire jussit, data fide, quem & amplissimis ditavit muneribus. Hic ex muro *Tulbiacensis* * civitatis præceps actus interiit: cujus cædis suspicionem incurrit *Theodoricus*, maxime quia liberos *Hermenefridi* necari jussit. *Clotarius* in prædæ partem, captivos inter, *Radegundem* accepit, *Bertharii* Hermenefridi fratris, ab eoque cæsi filiam, quam *Chunsena* mortua, cui post obitum *Ingundis* in Regiam thorumque revocatæ, nupserat, uxorem duxit, eamque postea Diaconam fieri & Sanctimonialem permisit. De bello Thuringico legendi *Gregorius Turonensis lib. 3. cap. 7. & 8.* Auctor *de Gestis Regum Francorum, cap. 22. & Aimoinus lib. 2. cap. 9.*

V. Vix

V. Vix e Thuringia redierat victor *Theodoricus*, cum bellum intulit *Amalarico* Wisigothorum in Hispania Regi, junctis cum *Childeberto* fratre viribus, ut *Chrotildis* sororis, quam ob Fidem Catholicam Arianus Princeps dire vexabat, injuriam ulciscerentur. Profligatus est eo in bello *Amalaricus*, in Septimania, occisusque, non a *Childeberto*, ut recentiores Historici scribunt, sed a suis, ut ex *Gregorio Turonensi*, *lib. 3. cap.* 10. & *ex S. Isidoro*, in Chronico Gothorum, colligitur. Victoria potitus *Childebertus*, quam ipsi *Eusychius* Eremita sanctissimus prædixerat, Ecclesiam construxit super *S. Aviti* sepulchro, ut voto faceret satis, quod emiserat ante bellum. Solitariam vitam ad Rhodanum in Septimania tunc agebat *S. Ægidius*. Eodem tempore fama sanctitatis apud Aremoricos florebat *Tugalus* e Cœnobio Trecorensi, * ubi Monasticam Vitam profitebatur, ad Episcopatum Lexobiensem * vocatus anno 532. Falluntur Britones, qui illum, cum Romam profectus esset, universalis Ecclesiæ Pontificem creatum, vocatumque *Leonem V.* arbitrantur, eamque Breviariis suis inseruere fabulam, inde satis confutatam, quod toto sexto sæculo nullus *Leo* legatur in Cathedra S. Petri sedisse, & Leo Quintus decimo sæculo Pontificatum gesserit. Errorem inde exortum verisimile est, quod Episcopi tunc temporis *Papæ* & *Venerabiles* dicerentur: unde cum in veteribus chartis *Britones* legissent: *Tugalus Papa V.* id est, *Papa Venerabilis*, *Papam Quintum* legendum, inepte sibi persuaserunt.

Anno 531. Bellum Wisigothicum.

* Treguier.

* De Lexobie sub Metropoli Turonensi.

Britonum error emendatur.

VI. Obiit *Theodoricus* anno 534. cui successit in Regnum *Theodebertus* ejus filius. Hic inito cum patruis Regibus *Childeberto* & *Clotario* fœdere, una cum iis expeditionem suscepit in Burgundiam. Fugato *Gundomaro*, Burgundicum Regnum obtinuerunt, & inter se diviserunt Reges nostri. *Theodebertus* statim atque Regnum Patris obtinuit, *Deuteriam*, qua cum luxuriose jam vixerat, sibi matrimonio sociavit. (*Ex Gregorio Turonensi*, *lib.* 3. *cap.* 23.) Sed cum *Deuteriæ* maritus apud Biterras adhuc viveret, illa legitimas cum *Theodeberto* nuptias contrahere non potuit.

Mors Theodorici, cui successit Theodebertus filius.

VII. Ad Reges Francorum *Childebertum*, *Clotarium*, & *Theodebertum* Legatos misit *Justinianus* Imperator, ut Christianissimos Principes in auxilium contra Gothos Arianos vocaret. Aliunde *Theodatus* Rex Ostrogothorum ipsos ad suas partes allicere conatus est. (*Ex Procopio lib.* 1 *de Bello Gothico*, *capp.* 5. & 13.) Fœdus inierunt cum *Vitiges Theodati* Successore, cui promiserunt se auxilia missuros clam, non Francorum, sed Nationum quibus imperarent. Societatem enim adversus Romanos palam inire non poterant, Imperatori opem paulo ante polliciti, ut ait *Procopius*. Cessit hac pactione *Vitiges* Regibus nostris omnem Ostrogothorum dictionem cis Alpes sitam, quæ quatuor Provincias Galliarum integras comprehendebat: Narbonensem secundam, Alpinas duas, & Viennensem secundam, exceptis Diensium, & Vivariensium civitatibus.

Imperator & Ostrogothi Francorum ambiunt amicitiam.

VIII. Ortum inter Reges Francorum anno 536. civile bellum, *Childeberto* & *Theodeberto* in *Clotarii* perniciem conjurantibus, insigni miraculo, *Clotildis* sanctissimæ Reginæ precibus ad *S. Martini* sepulchrum impetrato, sedatum est. (*Ex Gregorio Turonensi*, *lib.* 3. *cap.* 28.)

Bellum civile miraculo sedatum.

IX. Anno 542. *Childebertus* & *Clotarius* irruptione in Hispaniam facta, in qua tunc regnabat *Teudis* Arianus, maximam ejus Regni partem subegerunt. Cæsaraugustani Civitatis suæ muros cum tunica *S. Vincentii* Martyris psallendo circumambulantes, Pœnitentium habitu, illam liberarunt. Pietatis enim sensu moti Reges nostri solverunt obsidionem, obtenta ab Incolis Stola *S. Vincentii*, cujus in honorem *Childebertus* Parisios redux Ecclesiam extruxit. (*Ex Gregorio Turonensi*, *lib.* 3. *cap.* 29. & Auctore qui *Gesta Regum Francorum* scripsit, *cap.* 26.)

Regum Francorum expeditio in Hispaniam. S. Vincentii Martyris tunica Parisios allata.

Anno Christi 548. Belli Gothici 14. Franci maximam agri Veneti partem occuparunt nullo negotio, cum nec Romani illos arcere, nec Gothi utrisque arma inferre possent. (*Ex Procopio*, *lib.* 3. *de Bello Gothico*, *cap.* 30.)

In Italia agri Veneti parte potiuntur.

X. *Theodebertus* eodem obiit anno, cum de bello in Thraciam & Constantinopolim inferendo cogitaret, missa etiam ad Gipedas & Longobardos, aliasque gentes finitimas legatione, ut eas contra *Justinianum* Imperatorem fœderatus haberet, qui se *Francicum*, *Alemanicum*, *Gepedicum*, *Longobardicum*, &c. inscribebat, quasi omnes hasce gentes subegisset. (*Ex Agathia lib.* 1.) Ab adulterio resipuit *Theodebertus* duodecim ante obitum

Theodeberti mors & virtutes.

obitum annis, & *Deuteriam* pellicem ejecit, assumpta *Wisigarde* uxore. Justitia, veneratione erga Sacerdotes, in Ecclesias & pauperes beneficentia & charitate, laudem sibi peperit maximam. Omne tributum, quod fisco suo ab Ecclesiis Arvernensibus reddebatur, iisdem remisit, teste *Gregorio Turonensi, lib.* 3. *cap.* 25. & 27. Septem millia aureorum civibus Viredunensibus erogavit, ut eorum paupertatem sublevaret, orante *Desiderato*, qui illius Urbis Sacris præerat. (*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 3. *cap.* 33.) A *Fortunato* egregie commendatur his versibus:

Ecclesiæ fultor, laus Regni, Pastor egentum,
Cura Sacerdotum, promptus ad omne bonum.
Cujus dulce jugum nullus gemuisse fatetur,
Vivis adhuc meritis, Rex, in more tuis.

Consultus a Theodeberto Vigilius de Pœnitentia incesto imponenda. Baronius emendatur.

Ex Vigilii Romani Pontificis Literis ad *Cæsarium* Arelatensem datis, discimus *Theodebertum* Regem hunc Pontificem consuluisse de pœnitentia incesto imponenda. Circa istud Historiæ caput lapsus est *Cardinalis Baronius*, cum scripsit, Pontificem consultum fuisse de Pœnitentia, quæ *Theodeberto* Regi propter incestuosas nuptias esset imponenda. Numquam enim incestuosus fuit Theodebertus, nec fratris uxorem accipere potuit, cum fratrem non haberet. Vixit quidem per triennium cum adultera; sed ab illo scelere jam resipuerat, cum *Vigilium* consuluit. Hac ex Epistola Christianissimi Regis pietas elucet, qui in corrigendis subditorum suorum moribus sanctissimos Episcopos æmulatus est.

Theodeberti liberi. Ex Agathia Lib. 2.

XI. Tres reliquit liberos *Theodobaldum*, qui ipsi in Regno successit, & duas filias. *Theodobaldus Vvldetrandam* duxit uxorem *Vvaconis* Longobardorum Regis filiam. Obiit anno Regni sui septimo nulla relicta prole. Interim *Leutharis*, & *Butilinus* Francisci Duces exercitus, Italiam infestabant & deprædabantur; sed misere uterque periit.

Ann. 555.

XII. *Clotarius Theodobaldi* Regnum cum ejus thesauris accepit, necnon & ipsius uxorem, quam tamen reliquit, increpitus a Sacerdotibus teste *Gregorio Turonensi, l.* 4. *c.* 4. Post *Theodobaldi* mortem, *Chramnum* filium suum statim in Arverinam direxit *Clotarius*, qui multa ibi nefarie gessit: indeque digressus Pictavium, contra Patrem rebellavit, inito cum *Childeberto* patruo fœdere. (*Ex Gregorio Turonensi, l.* 4. *c.* 66.)

Mors Childeberti.

XIII. Obiit *Childebertus* an. Christi 558. Regni sui 47. & in Basilica *S. Vincentii*, quam extruxerat, sepultus est. A Fortunato Carmine 4. libri 6. prædicatur *mitis, sapiens, bonus, omnibus æquus*, & in Vita S. Germani, qui eo regnante Parisiensi Ecclesiæ præerat ob largas eleemosynas commendatur. Constitutionem de abolendis reliquiis Idololatriæ, & de sacrorum dierum Festivitatibus caste & religiose celebrandis edidit ac promulgavit, ex qua ferventissimum Christianissimi Regis erga Religionem zelum agnoscas. Ex *Wltrogotha* Regina duas filias reliquit. Successit in ejus ditiones *Clotarius*, & universam Francorum Monarchiam solus obtinuit, legibus Regni, quæ fœminas a Sceptro procul arcebant, ut innnit *Aimoinus*. Quam legem *Agathias* Græcus Historicus agnovit, cum de Jure succedendi in Regnum apud Francos recepto, ita scripsit l. 1. *Filii patribus in Regnum succedunt*: & l. 2. ubi Childeberti obitum memorat: *Universum vero Francorum Imperium*, inquit, *ad solum Clotarium est devolutum*. Secundum istam Legem *Ragintrude* & *Bertoara* sororibus Regis *Theodobaldi* a Regni hæreditate exclusis, ipsi successerat *Clotarius*.

Lex Salica.

Chramni altera rebellio, & mors.

XIV. Annum agebat Regni sui 49. *Clotarius*, cum *Chramnus* ejus filius regnandi impatiens, iterum in ipsum rebellavit *ad Chonobrum* Comitem Britannorum confugiens: cui propterea bellum intulit *Clotarius*, eumque cum terga verteret, occidit. *Chramnum* vero tugurio cujusdam pauperculæ inclusum, iniecto in casam igne, cum uxore & filiabus cumbussit. * Annos tres ac viginti *Clotarius* tum natus erat.

* *An.* 561.

Mors Clothariі. Pia ejus ante obitum Contritio.

XV. Obiit anno sequenti *Clotarius* anno Regni sui quinquagesimo, sæpe ante mortem hæc verba proferens Rege pœnitente digna: *Vah, vah, quam magnus est Rex ille cœlestis, qui sic humiliat terræ Reges!* (Ex Aimoino, lib. 2. c. 37.) Suessione sepultus est in Ecclesia *S. Medardi*, quam ædificare cœperat. Vivendi finem fecit anno Christi

sti 561. Paucis annis ante obitum, Constitutionem edidit Rege Christianissimo dignissimam; cujus hæc præcipua capita, & Divinæ Legis executionem, vel Ecclesiæ cum primis spectantia commodum: *Si Judex aliquem contra Legem injuste damnaverit, in nostri absentia ab Episcopis castigetur, ut quod perpere judicavit, versatim melius discussione habita emendare procuret . . . Nullus per auctoritatem nostram matrimonium viduæ, vel puellæ, sine ipsarum voluntate præsumat expetere, neque per suggestiones subreptitias rapiantur injuste. Sanctimoniales nullus sibi in conjugium audeat sociare. Ut oblationes defunctorum Ecclesiis deputatæ nullorum competitionibus auferantur, præsenti constitutione præstamus. Agraria, pascuaria, vel decimas porcorum, Ecclesiæ pro fidei nostræ devotione concedimus, ita ut actor, aut decimator in rebus Ecclesiæ nullus accedat, Ecclesiæ vel clericis nullam inquirant Agentes publici functionem, qui avi vel genitoris, aut germani nostri immunitatem meruerunt. Quidquid Ecclesia, Clerici, vel Provinciales nostri, intercedente tamen justo possessionis initio, per XXX. annos inconcusso jure possedisse probatur, in eorum ditione res possessa permaneat, nec actio tantis ævi spatiis sepulta ulterius contra Legum ordinem sub aliqua repetitione consurgat.*

Injuriosi Turonensis Episcopi Apostolica libertas.

Non eadem semper fuerat Clotarii in Ecclesiæ commoda propensio: Indixerat enim aliquando ut omnes Ecclesiæ Regni sui tertiam partem fructuum fisco solverent: Cujus indictioni tributi jam omnes Episcopi consenserant. Unus Episcopus Turonensis *Injuriosus* Apostolica libertate Regi restitit, dicens: *Si volueris res Dei tollere, Dominus Regnum tuum velociter auferet: quia iniquum est ut pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea repleantur. Et iratus contra Regem, nec vale dicens, abscessit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem B. Martini, misit post eum cum muneribus, veniam precans, & hoc, quod fecerat, damnans, simulque rogans, ut pro se virtutem B. Martini Antistitis exoraret.* (Ex Gregorio Turonensi, *lib.* 4. *c.* 2.)

Fabula de Homicidio a Clotario perpetrato die Parasceves & erectione Toparchiæ Yvetorii, vulgo Yvetot, in Regnum.

XVI. Merito rejicitur ut fabula narratio homicidii a *Clotario* die sancto Parasceves in Ecclesia perpetrati in persona *Galterii* viri nobilis, Toparchæ *Yvetorii* in Neustria; cujus ob expiationem Toparchiam illam in Regnum erexerit, in gratiam hæredum illustris defuncti, hanc imperante satisfactionem *Agapeto* Pontifice Maximo. Hujus enim facinoris, & campestris Regni, Veterum nullus meminit, qui Pontificum, aut Regum Franciæ gesta scripserunt: non *Anastasius Bibliothecarius*, non Historiæ Francorum Parens *Gregorius Turonensis*, non priscus Auctor *Gestorum Regum Francorum*, non *Aimoinus*, aut alius quispiam ante *Robertum Gaguinum* Ordinis Maturinensium Generalem Ministrum, qui annis fere nongentis post *Clotarii* obitum scripsit, regnante scilicet Ludovico XII. obiitque anno 1501. Nullum vero hucusque prolatum est antiquum monumentum, quod eorum quæ a *Gaguino* referuntur, fidem faciat: Et multa in ejus narratione observant accurati Historiæ Francorum Scriptores quæ Clotarii temporibus non conveniunt, ut bellum Christianorum cum Saracenis, *Agapeti* cum Collegio Cardinalium de Pœnitentia Clotario imponenda deliberationem, &c.

Filiorum Clodovei pura sinceraque Religio.

XVII. Christianissimos fuisse *Clodovei* filios ex Annalibus nostris certum est. In ipsos proinde parum æquus fuit Procopius, & in gentem universam, cum Francos omnium hominum maxime infidos scripsit, atque ita Christianos, *Ut multos priscæ superstitionis ritus observarent, humanas hostias, aliaque impia sacrificia divinationibus adhibentes.* (Lib. 2. *de bello Gothico*, cap. 25.) Huic vero repugnat *Agathias* pariter Græcus, & ejusdem ævi Scriptor *lib.* 1. Francos plurimum commendans. *Sunt Franci* (inquit) *non campestres, ut fere plerique Barbarorum, sed & politia ut plurimum utuntur Romana, & Legibus iisdem; eamdem etiam contractuum & nuptiarum rationem, & divini Numinis cultum tenent. Christiani enim omnes sunt, rectissimeque de Deo sentiunt. Habent & Magistratus in urbibus, & Sacerdotes, festa etiam perinde atque nos celebrant, & pro barbara natione valde mihi videntur civiles & urbani; nihiloque a nobis differre, quam solummodo barbarico vestitu, & linguæ proprietate. Ego certe eos, cum ob alia quibus præditi sunt bona, tum vero ob mutuam inter se concordiam & justitiam summopere miror.*

Procopius refellitur.

Francorum elogium.

ARTICULUS II.

De Filiis Clotarii I.

CLotario superstites vixerunt quatuor filii *Charibertus*, *Guntchramnus*, *Chilpericus*, *Sigibertus*, filiaque *Clotsinda*. Filiæ nullum jus cessit in paternam hæreditatem, secundum Regni Leges. *Chilpericus* post funus Patris, thesauros ejus diripuit, & *Childeberti* Regnum, cujus sedes Parisii, occupavit, inde brevi pulsus est a fratribus, qui ipsum iis ditionibus contentum esse jussere, quæ ipsi sorte obtigissent. Regnum itaque sunt inter se partiti. *Chariberto* sors dedit *Childeberti* ditiones, quarum caput Parisii. *Guntchramno* Regnum *Chlodomeris*, cujus Sedes Aurelianensis Civitas; *Chilperico* Regnum *Clotarii*, cujus Sedes Suessionibus; *Sigiberto* Regnum *Theodorici*, cujus Sedes Remis. (*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 4. *c.* 21.)

Charibertus. I. *Charibertus Ultrogotham Childeberti* patrui viduam, ejusque filias ab exilio revocavit, in quod a *Clotario* deportatæ fuerant, ut testatur *Fortunatus*, *lib.* 5. *Carmine* 3. ubi & ipsum ob justitiam & linguæ Latinæ peritiam plurimum commendat. Laudat ipsum *Gregorius Turonensis*, quod ob reverentiam qua *S. Martinum* prosequebatur, tributum populo Turonensi remiserit. (*Lib.* 9. *cap.* 30.) Cum Leontius Episcopus Burdigalensis, Aquitaniæ secundæ Metropolitanus, congregata Synodo, *Emerium*, *Clotarii* Regis Imperio ordinatum, ab Episcopatu Santonensi removisset, electumque *Heraclium* Presbyterum misisset cum Decreto electionis ad *Charibertum*, ut eo consentiente, posset consecrari. Rex indignatus, *Heraclium* exilio, *Leontium* mille aureorum mulcta, cæteros Episcopos mulctis pariter pecuniariis castigavit, restituto in Sedem *Emerio*: sicque Clotarii Patris ultus est injuriam. Ex *Gregorio Turonensi*, *lib.* 4. *cap.* 26. *Charibertus* vivo patre uxorem duxerat *Ingobergam*, ex qua filiam tantum suscepit, quæ nupsit *Ethelberto* Cantiæ * Regi. In *Merofledem* artificis lanarii, & *Theodegildem* opilionis filiam, amore impudico exarsit, & *Merofledem*, legitima repudiata conjuge *Ingoberga*, duxit uxorem, & deinde *Marcovefam* sororem *Meroftedis*. Quam ob causam a *S. Germano* Parisiorum Episcopo excommunicatus est. *Ex Gregorio Turonensi*, *l.* 4. *c.* 26.

* De Kent.

Obiit *Charibertus* anno Christi 567. Regni sui 6. anno circiter 46. natus. Vituperatur a Gregorio Turonensi, non solum ob incestas nuptias, sed ob rerum etiam Ecclesiasticarum pervasionem. Nullam reliquit prolem masculam, sed tres dumtaxat filias, scilicet *Adilbergam*, *Ethelberto* Cantuariorum Regi matrimonio junctam, *Berthefledem* Turonis, & *Chrotildem* Pictavii, Monasticam Vitam professas. *Theodegildem* unam ex uxoribus Chariberti, immo potius concubinam, quæ ipsum tentaverat, in Monasterium detrusit Rex Guntchramnus. (*Ex Gregorio Turonensi*, *l.* 4. *c.* 26.) *Chariberti* Regnum cessit fratribus *Guntchramno*, *Chilperico*, & *Sigiberto*, inter quos pactiones ita factas observat *Gregorius Turonensis*, ut quisquis sine fratris assensu Parisios ingrederetur, amitteret partem suam, essetque *Polioctus* Martyr cum *Hilario* atque *Martino* Confessoribus, Judex ac retributor ejus.

Sigibertus. II. *Sigibertus* initio Regni sui Hunnos in Franciam irrumpentes conferto prælio profligavit, anno 562. cum quibus pacem iniit an. 568. *A Chilperico* fratre bello civili ter lacessitus est. *Brunichildem Anagildi* Wisigothorum in Hispania Regis filiam duxit, degeneres *Chariberti* & *Chilperici* nuptias exemplo suo reprehendens. Laudatur quod *S. Nicetium* Trevirensem Episcopum revocaverit ab exilio, & Basilicam *S. Medardi* Suessione a *Clotario* patre inchoatam perfecerit. In ultimo bello civili, quod adversus ipsum movit *Chilpericus*, civitates omnes, quæ circa Parisios sitæ sunt, usque Rothomagum occupavit, & a Francis ritu solemni clypeo impositus, *Victoriaci* * Rex in Chilperici locum acclamatus est. Hinc ad Tornacum obsidendum missis copiis, quo se *Chilpericus* receperat, a sicariis duobus, quos uxor Chilperici *Fredegundis* ad illud facinus impulerat, cultris veneno infectis percussus interiit, anno Christi 573. Regni sui 14. (*Ex Gregorio Turonennsi*, *l.* 4. *c.* 46.) Apud Lambros * primum sepultus, Suessiones postea in Basilicam *S. Medardi* translatus est, & juxta *Clotarium* Patrem conditus. Ex

* Vitry.

* Lambres.

Bru-

Brunichilde, quam ab Ariana hæresi cum suis adhortationibus, tum Sacerdotum prædicatione conversam lætus vidit, tres reliquit liberos, *Childebertum*, qui successit in Regnum, *Ingundem*, & *Clodosindem* filias. Regnante *Sigiberto* maxima floruit æquitatis pietatisque laude Dux *Crodindus* qui dignitatem Majoris Domus sibi a Rege ob eximia merita collatam modeste recusavit, quod omnibus pene Franciæ Optimatibus affinitate junctus esset, quorum si dissimularet crimina, iniquus foret; si emendaret, crudelis in suos haberetur. (*Ex Aimoino l. 3. c. 4.*) *Crodindi* pietatem ac beneficentiam in pauperes & in Ecclesias *Gregorius Turonensis*, *l. 6. c. 20. & Fortunatus l. IX. Carmine 16.* plurimum commendant.

Crodindi Ducis modestia singularis.

III. *Chilpericus* antequam regnaret, tres filios *Theodebertum*, *Meroveum & Clodoveum*, ex *Audovera* conjuge susceperat, qua post *Clotarii* patris obitum retenta, superduxit *Fredegundem*. Postea dimisit utramque ut *Galsuendæ* alteri *Athanagildi* Wisigothorum Regis filiæ, *Brunichildis* sorori natu majori nuberet, quam cum ingentibus thesauris obtinuit. Repudiatam a *Chilperico* *Audoveram*, ductamque *Fredegundem* pellicem, quod filiam suam *Basinam* ex sacro fonte *Audovera* imprudens, Fredegunde suadente suscepisset, referunt Anonymus qui *Gesta Regum Francorum* scripsit, & *Aimoinus*; sed hæc mera fabula est. *Chilpericus* enim *Audoveram* non prius dimisit, quam *Athanagildi* filiam in uxorem exposceret (ut constat ex *Gregorio Turonensi*, *l. 4. cap. 28.*) Neque propriorum filiorum e sacro fonte susceptio his temporibus prohibebat conjuges a reddendo debito. Parentes liberos suos e baptismo suscipere solitos quinto sæculo, discimus ex Epistola 23. S. Augustini *ad Bonifacium* Episcopum data, cui consuetudini ante Concilium Moguntinum sub Carolo Magno derogatum non est. *Galsuendam* strangulari jussit *Chilpericus* anno 568. ut *Fredegundis* amoribus liberius frueretur, quam post ejus necem, in Aulam, thorumque revocavit. (*Ex Gregorio Turonensi*, *l. 4. c. 28.*)

Chilpericus.

IV. Cum *Brunichildis* filium suum *Childebertum* in Regnum *Sigiberti* patris levasset, eam *Chilpericus* Rothomagum relegavit, & *Meroveum* cum copiis Pictavium misit. Ille *Chilperici* patris jussione contempta, Rothomagum contendit, *Brunichildem* Sigiberti patrui viduam in conjugem accepturus. *Chilpericus* Rothomagum profectus, *Meroveum* secum adduxit, & deinde sibi ac *Fredegundi* suspectum, in custodia detinuit. Tum Presbyter ordinatus est, ac vestem indutus Clericalem, caputque tonsus, ad *Anisolense* * Monasterium Diœceseos Cœnomanicæ missus est. Sed favente *Guntchramno Bosone*, resumpta veste sæculari, in Basilicam Sancti Martini Turonensis cum eo se recepit. Ibi cum patri & novercæ *Fredegundi* detraheret, licet ex parte vera essent, quæ de illis vulgabat crimina, sibi tamen displicere significavit Deus, quod hæc a filio revelarentur. Cum enim *Gregorium Turonensem* mensæ assidentem suæ rogasset ut legeret aliquid ex Scripturis Sacris, ille accepto Salomonis libro, hunc primum occurrentem legit versiculum: *Oculum, qui aversus exasperat patrem, effodiant eum corvi de vallibus*. Guntchramnus Boso Pythonissam per famulos consuluit, eique mortem *Chilperici* proxime futuram, *Merovei* in Regnum exaltationem, & ipsi Guntchramno insignem Episcopatum prænuntianti, credidit imprudens. Superstitiosam hominis levitatem risit *Gregorius Turonensis*, cui Deus *Chilperici*, & quatuor filiorum quos tunc habebat, scilicet *Merovei*, *Samsonis*, *Clodovei* & *Clodoberti* exitium, in somnis revelavit. *Guntchramnum Bosonem* sibi charum ob *Theodebertum* Chilperici ex *Audovera* filium in prælio occisum, ad *Meroveum* e Basilica S. Martini educendum impulit *Fredegundis*, ut sicariorum quos prælio esse putabat, insidiis pateret. *Chilpericus* Guntchramnum Bosonem ex asylo Sanctæ Basilicæ abstrahere non ausus, Deum tentavit, scripta ad tumulum *S. Martini* Epistola, qua rogabat Sanctum Confessorem ut ad ipsum rescriberet, num liceret *Guntchramnum* ex asylo vi abducere. Cum responsum nullum retulisset stolidus ac superstitiosus Princeps, juramentum extorsit a *Guntchramno*, ut sine ejus mandatis e Sancta Basilica non egrederetur; qui sacramenti pallam altaris fidejussorem dedit.

Merovei adversus Patrem Chilpericum rebellio.

* *D'Anille.*

Chilperici superstitio.

Meroveus interim quid sibi futurum esset, non a dæmone ut *Guntchramnus Boso*, sed a Deo per S. Martinum rescire cupiens, tres Scripturæ Sacræ Libros, Psalterii nempe,

Meroveus Deum consulit superstitioso ritu.

pe,

pe, Regum, & Evangeliorum super S. Confessoris tumulum positos, præmissis vigiliis, jejuniis, & orationibus aperuit. In pagina quam reseravit ex libris Regum, hunc primum versum legit: *Pro eo quod dereliquisti Dominum Deum vestrum, & ambulastis post Deos alienos, nec fecistis rectum ante conspectum ejus, ideo tradet vos Dominus Deus vester in manibus inimicorum vestrorum*. Ex Psaltario hic versus occurrit: *Verumtamen propter dolos posuisti eis; dejecisti eos dum allevarentur. Quomodo facti sunt in desolationem? Subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam*. Ex Evangeliis vero iste: *Scitis quia post biduum Pascha fiet, & Filius Hominis tradetur ut crucifigatur*. Divinis illis Oraculis turbatus *Meroveus*, fusis ad *Sancti Martini* sepulchrum uberrimis lachrymis, ad *Brunichilden* Reginam fugit, quæ filii *Childeberti* Regnum administrabat: Sed ab Austrasiis non susceptus, Tarabannensibus circumventus & in villa circumseptus, imminente cum exercitu *Chilperico* Gailenum familiarem suum rogavit ut eum gladio confoderet, ne paternas & hostiles incideret in manus. Desperabundo Principi obsecutus est *Gailenus*. Meroveum a Gaileno cruentum officium non rogasse fama fuit, sed fictum id fuisse & in vulgus sparsum a *Fredegunde*, quæ *Merovei* cædem imperaverat. (*Ex Gregorio Turonensi*, *l*. 5.)

Ann. 577.

Fredegundis odium & crudelitas in privignos.

Fredegundis odio in æmulam *Audoveram*, & privignos impotenti incitata, perniciem eorum juraverat, suos ut filios in Regnum eveheret. Sed Deus ambitiosæ crudelisque Reginæ spem deludens proprios ejus filios, *Chlodobertum*, & *Dagobertum*, dysenterico morbo extinxit. Correptis morbo lethali pueris, manum Dei presentiscens *Fredegundis* ingemuit, & sero pœnitens his verbis Regem allocuta est Chilpericum: *Diu nos male agentes pietas divina sustentat . . . Jam perdimus filios. Ecce jam eos lachrymæ pauperum, lamenta viduarum, suspiria orphanorum interimunt, nec spes remanet cui aliquid congregemus. Thesaurizamus, nescientes, cui congregamus ea . . . . Incendamus omnes descriptiones iniquas, sufficiatque fisco nostro, quod suffecit Patri Regique Clotario*. Tum pectus tundens, omnes descriptionum libros, per *Marcum Referendarium* e civitatibus missos igni tradidit, suoque exemplo, & adhortatione vehementissima *Chilpericum* impulit ut idem faceret, & futuras descriptiones seu novas exactiones a se imperatas prohiberet. (*Ex Gregorio Turonensi*, *l*. 5.)

Ann. 580.

Unus superstes erat *Chilperico* ex priori conjuge *Audovera* filius *Clodoveus*, quem ille, instigante *Fredegunde*, Brennacum transmisit, ubi morbus dysentericus grassabatur, ut & ipse post fratres periret. Hic postquam mortis periculum evasit, multa dixit injuriose de noverca, quæ ejus in illum odium auxerunt. Confinxit calumniam suis de perdendo *Clodoveo* consiliis opportunam: quod, per *Fredegundis* ancillam, puellæ matrem quam amabat Clodoveus, *Clodobertum* ac *Dagobertum* extingui maleficiis curasset, ut patris regno solus potiretur. Puellam ante *Clodovei* Hospitium palo infigi præcepit Regina, matrem verberibus laceratam fateri coegit vera esse quæ per calumniam jactabantur, ultionem petiit a Rege, qui ipsi tradidit *Clodoveum*. Hunc in carcerem conjectum furens noverca cultro confodi jussit, rumoremque spargi, quod ipse sibi violentas manus intulisset. Reginam quoque *Audoveram* crudeli morte sustulit *Fredegundis*, & *Basinam* ejus filiam, suorum puerorum insolentiæ permissam, ab iisque delusam, in Monasterio Pictaviensi reclusit. (*Ex Gregorio Turonensi*; *l*. 5. *c*. 40.)

Ann. 577.

Fredegundis in Prætextatum Rothomagensem Episcopum sævit.

Ejusdem *Fredegundis* Reginæ malis artibus, *Prætextatus* Rothomagensis Episcopus, in Synodo Parisiis habita accusatus a Rege *Chilperico*, quod *Meroveo* rebelli favisset, eumque cum amita *Brunichilde* conjunxisset, & commendatas *Brunichildis* pecunias distraxisset, iisque ad fovendam usus esset conjurationem, depositus est, custodiæ traditus, gravissime cæsus, in Insulam prope Constantiam relegatus. (*Ex Gregorio Turonensi*, *l*. 7. *c*. 19.) De *Prætextati* depositione egimus *Cap*. 5. *Articulo* 2. *Num*. 8. Eumdem Antistitem ab exilio reducem, die Dominica in Ecclesia sua Metropolitana Sacris operantem, a sicario percuti jussit nequissima *Fredegundis*. Quæ ut parricidium se execrari simularet, Sanctum Episcopum animam agentem invisit, & in parricidam indignabunda in speciem voce declamavit. Cujus fraudem apprime noscens *Prætextatus*, ait: *Et quis hæc fecit, nisi qui Reges interemit, qui sæpius sanguinem innocentem effudit, qui diversa in hoc Regno mala commisit?* Ipsam indicans *Fredegundem*. Cui Medicos

Ann. 586.

dicos offerenti respondit: *Jam me Deus præcipit de hoc mundo vocari. Nam tu quæ his sceleribus Princeps inventa es, eris maledicta in sæculo, & erit Deus ultor sanguinis mei de capite tuo.* (Ex Gregorio Turonensi, *l.* 8. *c.* 41.)

V. *Chilpericus* mulierosus Princeps *Fredegundi* in omnibus obsequebatur. Bellis civilibus adversus Fratres non semel susceptis summum sibi dedecus, illatis in Aremoricam armis adversus *Varochum* illius Provinciæ Comitem, nonnullam gloriam peperit. (*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 5. *cap.* 27.) Britanniæ minoris Comites Regum tunc nostrorum erant feudatarii. Ut enim observat *Gregorius Turonensis*, l. 4. cap. 4. *Semper Britanni sub Francorum potestate post obitum Regis Clodovei fuerunt, & Comites, non Reges appellati sunt.* *Chilperici bella.*

VI. In Sabellianismum lapsus *Chilpericus*, magna contentione defendit errorem, sed *Gregorio Turonensi*, & *Salvio Albigensi* Episcopis ipsum intrepide arguentibus, resipuit. (*Ex Gregorio Turonensi, l.* 5. *c.* 45.) *Chilpericus in Sabellianismum lapsus.*

VII. Judæorum conversioni studuit *Chilpericus*, multosque baptizari præcepit, multos excepit e Sancto Lavacro. *Priscum* in perfidia sua pertinacem in carcerem conjecit, *Ut quem credere voluntarie non poterat, audire & credere faceret vel invitum*, (inquit, *Gregorius Turonensis.*) Improbandus sane *Chilperici* zelus, vim Judæis, Religionem Christianam ut amplecterentur, inferentis: Qui nec in Ecclesiæ gloriam, nec in ipsorum salutem cessit. *Nonnulli enim eorum corpore abluti tantum, non corde, Deo mentiti, ad perfidiam regressi sunt, Sabbatum, & diem Dominicum observantes.* (Ex Gregorio Turonensi, *l.* 6. *c.* 7. *Judæos cogit ad baptismum suscipiendum. Ann.* 582.

VIII. *Chilperici* pravos mores *Gregorius Turonensis* describit *l.* 6. *c.* 46. his verbis: *Chilpericus, Nero nostri temporis & Herodes . . . Regiones plurimas sæpius devastavit, atque succendit. De quibus nihil doloris, sed lætitiam magis habebat, sicut quondam Nero, cum inter incendia Palatii Tragædias decantaret. Persæpe homines pro facultatibus eorum injuste punivit. Cujus tempore pauci quodammodo Episcopatum Clerici meruerunt. Erat gulæ deditus. Nullum se asserebat esse prudentiorem. Confecit duos libros quasi Sedulium imitatus, quorum versiculi debiles nullis pedibus subsistere poterant. Et alia Opuscula, Hymnos, Missas*, quæ nulla ratione ferri potuisse idem Auctor testatur. *Causas pauperum exosas habebat.* Sacerdotibus detrahebat. *Nullam rem plus odio habebat quam Ecclesia, plerumque dicere solitus: Ecce pauper remansit fiscus noster: Ecce divitiæ nostræ ad Ecclesias sunt translatæ. Nulli penitus nisi soli Episcopi regnant. Periit honor noster, & translatus est ad Episcopos civitatum.* Testamenta in gratiam Ecclesiarum conscripta rescindebat, ipsasque Patris sui Constitutiones calcabat. In omnem libidinem atque luxuriam erat effusus, *nova semper ad lædendum populum ingenia perquirebat.* Crudelitatis perenne monumentum legere est in his verbis quæ suis Edictis inserebat: *Si quis Præcepta nostra contempserit, oculorum evulsione mulctetur.* *Chilperici mores.*

IX. A Sicario in villa Calensi * cultro percussus, misere interiit, anno Christi 584. Regni sui 23. ab omnibus suis relictus, qui diligebatur a nemine, ut sincere dilexerat neminem. Sepultus est Parisiis in Basilica *Sancti Vincentii*. Ejus erga Tornacensem Ecclesiam munificentiam, illius Ecclesiæ Chartularia testantur. *Fredegarius in Historiæ Epitome c.* 93. Chilpericum a *Falcone*, quem *Brunichildis* ad id sceleris impulisset, interfectum scribit. *Gesta Regum Francorum c.* 35. *Aimoinus, l.* 3. *c.* 57. instigatricem facinoris faciunt *Fredegundem*, quod a Rege baculo per jocum percussa, *Landericum* procum suum imprudenter appellasset. Utramque Reginam purgat P. le Cointe, *in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*, I. Ex *Gregorii Turonensis* silentio, qui cum alias cædes quas patrari curavit *Fredegundis* narraverit, hoc unum scelus minime tacuisset. II. Quia post sex annos *Sunnegesilus* necis illatæ *Chilperico* se reum confessus est, teste *Gregorio Turonensi, lib.* 10. *cap.* 19. Nec in *Fredegundem* crimen rejecit, rem facturus pergratam *Childeberto* ac *Brunichildi*, quorum jussu torquebatur, si ipsam accusasset, siquidem *Childebertus* hac accusatione usus fuisset apud *Guntchramnum*, cui jam persuadere voluerat scelus fraude *Fredegundis* peractum, ut refert *Gregorius Turonensis, l.* 7. *c.* 7. Inde quoque *Brunichildis* insons probatur, quod si consciam se nosset necis illatæ *Chilperico*, Sunnegesilum tormentis non addixisset. Præterea ubi Rex *Guntchramnus* in aucto-

* *Chelles.*

Mors Chilperici.

Ab ejus suspicione purgantur Fredegundis, & Brunichildis.

auctores & conscios necis *Chilperici* inquisivit, *Fredegundis* Eberulfum Cubicularium reum nominavit, Brunichildem nequidem in suspicionem vocavit sceleris, quamvis eam odio infensissimo prosequeretur.

X. Unicum filium Clotarium Chilpericus reliquit, & duas filias Basinam, & Rigunthem. *Clotarius* patri successit. Basina in Monasterio Pictavensi velata est. Riguntbis Reccaredo, Leuvigildi Regis Gothorum in Hispania filio desponsata, ad eum iter faciens, audita patris nece, Tolosæ substitit, & innupta consenuit.

Guntchramnus. Ejus conjuges & liberi. XI. Burgundiæ Regnum tenuit *Guntchramnus*, antequam Patri *Clotario* succederet filium *Gundobadum* habuit ex *Veneranda* concubina. Post mortem *Clotarii*, Mercatrudem uxorem duxit, Magnarii Comitis filiam. Quæ cum filium ex Rege sponso suscepisset, *Gundobadum* privignum, quem *Guntchramnus* Aureliæ nutriri præceperat, veneno necavit, & filium suum paulo post amisit, justo Dei judicio: dimissaque a Rege, non multo post mortua est. Postea duxit *Austrigildem*, ex eaque duos suscepit filios, *Clotarium* & *Cledomerem*, quos anno Christi 577. subitus morbus oppressit, filiisque mater triennio vix superstes vixit. Abhinc in cœlibatu mansit *Guntchramnus*, ad obitum usque. Præter memoratos a Gregorio Turonensi quatuor filios habuit, & duas filias, *Clodebergem*, & *Clotildem*, puellas Deo sacratas laudatasque in Constitutione Synodi Valentinæ an. 585.

Guntchramni bella Adversus Gundobaldum Impostorem. XII. Orbatus filius *Guntchramnus*, nepotibus patrem se præstitis ac defensorem. Impostor quidam nomine *Gundobaldus*, qui se *Clotarii* Magni filium mentiebatur, partem regni velut sibi debitam, faventibus *Mummolo* Patritio, *Desiderio* Septimaniæ Prorege, *Bladaste* Duce, *VVadone* Majore domus *Riguntbis*, & *Sagittario* Episcopo quondam Vappicensium, repetere ausus est, missis ad *Guntchramnum* Legatis. Quibus ad trocleas extensis, & agnito statu rerum *Gundobaldi*, nepotem *Childebertum* accersiri jussit, hastamque suam ejus manui inseruit, in signum quod universum Regnum suum ei traderet. Deinde clam indicavit ei quos in consilio habere, quos a colloquio rejicere, quibus se credere, quos fugere, quibus munera conferre, quos ab honoribus repellere deberet. *Ægidium* Remensem Episcopum imprimis vitandum ut perfidum monuit. Deinde jussit exercitui ut *Childeberto*, tamquam legitimo Regi pareret. Mox *Guntchramnus* numerosum exercitum in Septimaniam transmisit; a quo expugnatis *Convenis*, * qua in urbe se *Gundobaldus* sepserat, ipse a *Mummulo*, *Wadone*, & *Sagitario* traditus Ducibus Regiis, lapide obrutus est a *Bosone*; ejusque cadaver fune per castra tractum, & cæsarie barbaque avulsis, insepultum relictum fuit. (*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 7.)

* Comminges.

Adversus Gothos Bellum gerit Guntbramnus. Bellum in Septimania gessit adversus *Leuvigildum* Wisigothorum Regem Arianum Hermenegildi Martyris mortem ulturus. Æquissima belli causa, infelix exitus: Francorum nempe copiæ, quacumque iter habuerunt, sacra profanaque omnia hostili more populatæ, irato Deo, a Wisigothis profligatæ sunt. Quamobrem *Guntchramnus* Duces gravissimis verbis objurgavit. *Qualiter*, inquit, *nos victoriam obtinere possumus, qui ea quæ Patres nostri secuti sunt non custodimus? Illi Ecclesias ædificantes, in Deum spem omnem ponentes, Martyres honorantes, Sacerdotes venerantes, victorias obtinuerunt.* **Nos vero non solum Deum non metuimus, verum etiam sacra ejus vastamus..... Non potest obtineri victoria, ubi talia perpetrantur.**

Gesta Guntchramni cum Childeberto nepote. XIII. *Guntchramno Bosone*, qui Regi Austrasiæ *Childeberto* & *Brunichildi* matri infestus erat, morte damnato, pax inter *Guntchramnum* & *Childebertum* Reges, ad *Andelaum* * firmata est, anno 587. Conditiones pacis describuntur a *Gregorio Turonensi*, *lib.* 9. *cap.* 20. Anno sequenti, *Gregorius Turonensis a Childeberto* Cabillonem * missus est Legatus ad *Guntchramnum* Regem cum *Felice*. Illo in conventu, quinque maxime de causis actum est, de pace superiore anno inita, quam Juramento firmavit *Guntchramnus*. 2. De Legationibus *Fredegundis* a *Guntchramno* susceptis, quæ suspicionem adversus eum movebant Childeberto & matri *Brunichildi*: has ita se suscipere dixit, ut cum *Fredegunde* non iniret amicitiam, quam sæpe sicarios, ad necem suam conduxisse, noverat. 3. De conjugio *Clodesvindæ*, quam *Rechearedus* Rex Gothorum in Hispania, missa Legatione postulaverat uxorem. Huic matrimonio ægre consensit *Guntchramnus*, quod *Ingundis Clodesvindæ* soror, uxor *S. Hermenegildi*, mactato conjuge sanctissimo, in-

* Andelot. *In agro Lingonico*

* Chaalons sur Saone.

interfecta quoque in Africa *Leuvigildi* jussu diceretur. 4. De bello adversus Longobardos, quod *Childebertus* susceperat; quod ut feliciter conficeret, auxiliares copias rogabat a *Guntchramno*. Quas negavit ille, ne lue per Italiam grassante, extingueretur exercitus. 5. De futura Synodo actum est, quam Nationalem optabat esse *Guntchramnus*; Childebertus vero satius esse ducebat in singulis Provinciis Concilia celebrari; quod nulla exorta hæresi, nulla generalis Conventus necessitas videretur. (*Ex Gregorio Turonensi, lib. 9. cap. 20.*) Cum lues illa, de qua mox dicebamus per Gallias etiam serperet, *Guntchramnus*, Rex pientissimus publicas Supplicationes, vigilias, & jejunia indixit, eleemosynas largiores & ipse profundens, atque in his pietatis officiis exemplar factus subditorum; *Ut jam tunc non Rex tantum, sed etiam Sacerdos Domini putaretur*, (inquit Gregorius Turonensis.)

XIV. Obiit *Guntchramnus* anno Christi 593. Regni sui 32. ætatis 71. pœnitentia & virtutibus clarus. Ejus nomen Ecclesiasticis Tabulis inter Sanctos adscriptum est, V. Kalendas Aprilis. Sepultus est in Monasterio *S. Marcelli*, quod condiderat in suburbio Cabilonensi. Divionense *S. Benigni* Monasterium Regia munificentia dotavit, ut testatur *San Benignianum Chronicon*, Tomo V. *Spicilegii*. Edictum promulgavit Christianissimus Princeps de die Dominico, & cæteris Solemnitatibus religiose observandis, quod Concilio II. Matisconensi subnexum est. Ad Christiani Regis officium pertinere asserit, ut Dei cultum promoveat, subditorumque salutem procuret. Omne opus, præter victus præparationem, diebus Dominicis & festivis prohibet, ac præcipue causarum disceptationem ac judicia. Sacerdotes hortatur ad emendandos mores fidelium assidua prædicatione: Judices, ut legum severitatem in eos distringuant, quos Canonica non corrigit Disciplina. *Et licet*, inquit, *absque nostra admonitione ad vos specialiter prædicandi causa pertineat; attamen reliquorum peccatis vos omnino credimus esse participes, si filiorum vestrorum culpas non assidua objurgatione corrigitis, sed silentio præteritis. Nam nec nos, quibus facultatem regnandi superni Regis commisit auctoritas, iram ejus evadere possumus, si de subjecto populo solicitudinem non habemus. Idcirco hujus decreti, ac definitionis generalis vigore decernimus, ut in omnibus diebus dominicis, in quibus sanctæ Resurrectionis mysterium veneramur, vel in quibuscumque reliquis solemnitatibus, quando ex more ad veneranda templorum oracula universæ plebis conjunctio devotionis congregatur studio, præter victum, quem comparari convenit, ab omni corporali opere suspendantur, nec ulla causarum præcipue jurgia moveantur . . . . . Convenit ergo ut justitiæ & æquitatis in omnibus vigore servato, distringat legalis ultio Judicum, quos non corrigit Canonica prædicatio Sacerdotum.*

Guntchramni obitus, sanctitas, beneficia in Ecclesiam.

Guntchramni Regis Edictum de Dominicæ diei & Festorum religiosa observantia.

SCHOLION.

In hoc Articulo Religiosi Censores, hanc Propositionem notant: *Matrimonium in Gallia facile dissolvebatur.*

R. Quamquam mera sit quæstio facti & Historiæ, hæc tamen Propositio non legitur pag. 489. quam Censores indicant. De Chilperico Francorum Rege Clotarii I. filio ibi tantum scripsi, illum *Audovera conjuge retenta superduxisse Fredegundem, postea dimisisse utramque, ut Galsuendæ nuberet*. Factum refero. De jure sentio, credo, & profiteor cum sacra Synodo Tridentina Sessione 24. de Matrimonio Canonibus quinto & septimo, qui Matrimonii indissolubilitatem spectant.

ARTICULUS III.

De Childeberto II. ejusque filiis & de Clotario II.

I. CHildebertus II. Austrasiæ Rex, *Guntchramno* Patruo in Burgundiæ Regno successit. *Clotarius II.* novennis puer Neustriæ Regnum quod fuerat *Chilperici* patris, tenebat, *Guntchramni* tutela hucusque securus. Post cujus obitum statim ipsi bellum *Childebertus* intulit. Idem *Childebertus* Regnum Warnorum penitus delevit.

Obiit

Obiit anno Christi 596. Regni sui 21. Bojorum Leges a *Theodorico* latas recensuit, ut scribit *Brunnerus lib. 4. cap.* 10. Proprium promulgavit Decretum anno Regni sui 20. quod ad calcem Legis Salicæ reperitur. Quatuordecim constat Articulis, quorum alii civile regimen, alii Disciplinam Ecclesiasticam spectant. Sanciebantur hujusmodi Leges in generalibus Regni Comitiis, quæ quolibet anno Kalendis Martiis celebrari consueverant. Istis Comitiis cum Episcopi, & Primores laici interessent, in iis non tantum de civilibus, sed etiam Ecclesiasticis de causis agebatur. Singulos Articulos erudite admodum explicat P. *le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum* ad annum 595. Articulus secundus incestas conjunctiones prohibet, & tam nefarii criminis reis interdicit Palatio, & omnes facultates adimit. Articulus quartus pœnam capitis decernit in raptores, & in mulieres ipsas, si raptoribus consenserint, & extra Ecclesiam uterque captus fuerit: si vero confugerint ad Ecclesiam, pœnam mortis commutat exilio: & ipsorum facultates parentibus legitimis transcribit, salvis fisci juribus. Articulus quintus homicidium sine causa perpetratum morte plecti decernit, redimi vetat, aut componi. Tunc homicidia & pleraque alia crimina pecuniis luebantur. Pecunia ad illorum redemptionem collata dicebatur *Weregildus*. Mos ille veterum Francorum a Germanis acceptus erat, de quibus *Tacitus*, *lib. de Moribus Germanorum* scribit: *Suscipere tam inimicitias seu patris, seu propinqui, quam amicitias, necesse est. Nec implacabiles durant. Luitur enim etiam homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipitque satisfactionem universa domus*. Sex Articuli sequentes pœnam capitis statuunt in fures, jubentque ut Judex & incolæ pagi in quo furtum commissum est, illis, quibus res ablata fuit, valorem statim restituant, si nec fur inveniri, nec res ablata restitui potest. Permittitur autem illis incolis, ut alium pagum adeant, quo furem confugisse sciverint, ac deinceps pagus qui recepit, cum suo Judice tenetur ad restitutionem faciendam. Articulus XIV. de diei Dominicæ observantia statuit his verbis; *Diem Dominicum similiter placuit observare, ut quicumque ingenuus, excepto quod ad coquendum, vel ad manducandum pertinet, opera alia præsumpserit, si Salicus fuerit, Sol. XV. componat, si Romanus, VII. si servus vero, aut tres solidos reddat, aut dorsum suum componat*. Salicum vocat, qui Salicis; Romanum, qui Romanis legibus utitur.

Childeberti Leges.

Childeberti Pietas.

II. *Childebertum* ob fidei Catholicæ pietatem egregie commendavit *S. Gregorius Magnus* lib. 5. Epistola 6. *Quanto*, inquit, *cæteros homines Regia dignitas antecedit, tanto cæterarum gentium regna Regni vestri profecto culmen excellit. Esse autem Regem, quia sunt & alii, non mirum est, sed esse Catholicum, quod alii non merentur, hoc satis est. Sicut enim magni luminis splendor in terræ noctis obscuritate, luminis sui claritate fulgescit; ita fidei vestræ claritas inter aliarum gentium obscuram perfidiam rutilat ac coruscat. Quidquid autem Reges se cæteri gloriantur habere, habetis. Sed ipsi in hac re vehementius superantur, quoniam hoc principale bonum non habent, quod habetis.*

Childeberti in tributis imponendis moderatio.

Childeberti in imponendis moderandisque tributis æquitatem & pietatem probant, quæ a *Gregorio Turonensi*, lib. 9. cap. trigesimo referuntur. *Childebertus Rex Descriptores in Pictavos, invitante Maroveo Episcopo, jussit abire, id est, Florentianum Majorem Domus Regiæ & Romulfum Palatii sui Comitem: ut scilicet populus censum, quem tempore patris reddiderat, facta ratione innovaturæ, reddere deberet. Multi enim ex his defuncti fuerant, & ob hoc viduis orphanisque ac debilibus tributi pondus insederat. Quod hi discutientes, per ordinem relaxantes, pauperes ac infirmos, illos quos justitiæ conditio tributarios dabat, censu publico subdiderunt: & sic Turonis sunt delati. Sed cum populis tributariam functionem infligere vellent dicentes, quia librum præ manibus haberent, qualiter sub anteriorum Regum tempore dissolvissent; respondimus nos dicentes: Descriptam urbem Turonicam Clotarii Regis tempore, manifestum est, librique illi ad Regis præsentiam abierunt. Sed compuncto per timorem S. Martini Antistitis Rege, incensi sunt. Post mortem vero Clotarii Regis, Chariberto Regi populus hic sacramentum dedit. Similiter etiam & ille cum juramento promisit, ut leges consuetudinesque novas populo non infligeret... Gaiso vero Comes ejusdem temporis, accepto capitulario, tributa cœpit exigere, sed ab Eufronio Episcopo prohibitus, cum exacta pravitate ad Regis direxit præsentiam, ostendens capitularium in quo tributa continebantur. Sed*

Populus Turonicus ob S. Martini reverentiam a tributis immunis.

Rex

Rex ingemiſcens ac metuens virtutem S. Martini, incendio tradidit. Aureos exactos Baſilicæ S. Martini remiſit: obteſtans ut nullus de populo Turonico illum tributum publico redderet. Poſt cujus obitum Sigibertus Rex hanc urbem tenuit, nec ullius tributi pondus invexit. Sic & nunc decimoquarto anno Childebertus Rex poſt patris obitum regnans, nihil exegit, nec ullo tributi onere hæc urbs aggravata congemuit. Nunc autem poteſtatis veſtræ eſt, utrum cenſeatis tributum, an non. Sed videte ne aliquid noceatis, ſi contra ejus ſacramentum ambulare diſponitis. Hæc me dicente, reſponderunt: Ecce librum præ manibus habemus, in quo cenſus huic populo eſt inflictus. Et ego ajo: Liber hic a Regis theſauro delatus non eſt, nec umquam per tot convaluit annos .... Dum autem hæc agerentur, Audini filius, qui librum ipſum protulerat, ipſa die a febre correptus, die tertia expiravit. Poſt hæc nos tranſmiſimus nuntios ad Regem, ut quid de hac cauſa juberet, mandata remitteret. Sed protinus Epiſtolam cum auctoritate miſerunt, ne populus Turonicus, pro reverentia S. Martini, deſcriberetur.

III. *Childebertus Secundus* duos filios reliquit *Theodebertum*, & *Theodoricum*, quorum ille in Auſtria, hic in Burgundia regnavit, contra quos ſtatim movit exercitum *Clotarius*, agente Regina matre *Fredegunde*, & Lutetia, aliiſque civitatibus finitimis occupatis, conſobrinorum Regum fudit exercitum. (*Ex Fredegario, cap.* 17.) Mortua eſt *Fredegundis* anno ſequenti, qui erat Chriſti 597. Regni *Clotarii*, 14. prudens callidaque fœmina, dominandi non minus capax, quam avida, cui nec ingenium ad conſultandum nec ad conſilia exequenda vis & animus deeſſet. Quæ ab Auctore libri *De Geſtis Regum Francorum*, & poſt eum a recentioribus Hiſtoricis de adulterio *Fredegundis* cum *Landerico* Majore domus *Chilperici* narrantur, fabulam olent. *Gregorii Turonenſis*, qui alia iſtius Reginæ crimina commemorat, hac de re ſilentium probat, ipſam ſuſpicioni de adulterio nec minimum locum præbuiſſe. Ipſam inſigni ornat encomio *Venantius Fortunatus*, libro 14. Carminum ad Chilpericum Regem, ipſamque ab ingenio, prudentia, ſolertia, beneficentia, plurimum laudat.

Childeberti Filii.

Fredegundi Reginæ obitus.

Adulterium cum Landerico fictitium.

IV. *Theodoricus & Theodobertus*, inſtigante avia *Brunichilde*, Clotarium Fredegundis conſilio deſtitutum oppugnaverunt, & acie victum Regni parte maxima cedere coegerunt: ita ut duodecim tantum pagi inter Iſaram & Sequanam ad Oceani uſque litora, ſub ejus ditione remanſerint. (*Ex Fredegario, c.* 19. & 20.) Contigit ea clades *Clotario*, anno ſexcenteſimo. Exinde *Theodoricus* Brunichilde ſuadente bellum intulit *Theodeberto* fratri, ſed cæſo *Protadio* belli incentore, pax inter utrumque coaluit. Simultatis inter eos exortæ cauſa fuit, quod *Theodebertus*, ubi *Clotarii* exercitum a *Theodorico* profligatum, captamque Lutetiam reſcivit, nimiam fratris potentiam veritus, ſtatim pacem cum *Clotario* pepigit. Quam ob rem a fratre ſe deluſum queſtus *Theodoricus*, mox arma in ipſum convertit. Quod contigit anno 605. Magis exarſit bellum iſtud civile anno 611. quo *Theodoricus* injurias & contumelias a fratre illatas armis ultus eſt. (*Ex Aimoino lib.* 3. *cap.* 98.) Falſum eſt quod referunt *Fredegarius cap.* 37. & *Anonymus* qui *Geſta Regum Francorum* ſcripſit, *cap.* 37. & 38. ideo bellum a *Theodorico*, inſtigante avia *Brunichilde*, contra *Theodebertum* ſuſceptum, quod *Theodebertus* ex concubina, & ex adulterio natus eſſet, adeoque Regno indignus videretur. *S. Gregorii Turonenſis* teſtimonio refelluntur, qui ad annum Childeberti Regis decimum, *De Theodeberti* ortu magnifice loquitur. *Childeberto Regi Filius natus eſt, qui a Nagnerico Treverorum Epiſcopo de ſacro fonte ſuſceptus, Theodebertus eſt vocitatus, de quo tantum gaudium Guntchramnus Rex habuit, ut ſtatim Legatos dirigens, multa ei munera tranſmitteret, dicens: Per hunc enim Deus erigere Francorum Regnum propria Majeſtatis ſuæ pietate dignabitur, ſi huic pater, aut ipſe vixerit patri.* At *Guntchramnus* Princeps ſapientiſſimus & religioſiſſimus, de puero ex concubina & ex adulterio nato hæc non dixiſſet, neque gaudium de nativitate Regi *Childeberto* indecora, & Regno inutili, immo potius noxia concepiſſet. Neque *Nagnericus* infantem adeo pudendis ortum natalibus de ſacro fonte ſuſcipere voluiſſet. Tandem anno Chriſti 612. bis in acie fuſus a *Theodorico Theodebertus*, primo prope *Tullum*, deinde prope *Tulbiacum*, captus eſt a *Berthario* Theodorici Regis Cubiculario, cum trans Rhenum fugeret; deinde *Cabilonem* miſſus eſt ad aviam *Brunichildem*, qua rogante, attonſus eſt in Clericum, ac paucis poſt

Bella civilia Theodorici & Theodeberti, tum in Clotarium, cum inter ſe.

Theodeberti Natale a calumniis vindicantur.

Lib. 8. *c.* 37.

Mors Theodeberti, & filiorum.

BIBLIOTECA D. F. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

post diebus necatus. (*Ex Fredegario cap.* 38. & ex *Jona*, in Vita Sancti Columbani.) Vixit *Theodebertus* annos viginti sex, obiit anno Regni decimoseptimo. Duas duxit uxores, *Belichildem* & *Theudechildem*. Ex Belichilde natus est ei *Clotarius*, & filia quæ *Adovaldo* Agilulphi Longobardorum Regis filio desponsata est. Ex Theudechilde *Moroveus*. Utrumque *Theodoricus* necari jussit, Burgundiæ Regnum, fratris nepotumque crudeli cæde consecutus. Quo tamen haud diu potitus est: anno enim sequenti obiit, cum bellum adversus *Clotarium* pararet. (*Ex Fredegario, cap.* 38. & 39.) Vixit annos viginti sex, regnavit annos septemdecim. Reliquit quatuor filios, *Sigibertum*, *Childebertum*, *Corbum*, & *Meroveum*. Sanctum *Desiderium* Viennensem Episcopum *Theodoricus* Martyrio sustulit, anno Christi 607. cujus criminis conscia fuit, vel etiam instigatrix *Brunichildis*. (*Ex Jona* in Vita Sancti Columbani, & *Fredegario, cap.* 32. & 36.) *Ado Viennensis* totum crimen in *Brunichildem* rejicit. Falso scripsit Fredegarius *Aridii* Lugdunensis Episcopi consilio atque instigatione *Desiderium* pulsum in exilium & necatum. Quominus ipsi fides adhibeatur obstat *Aridii* vindicata sanctitas; cujus memoria, in Lugdunensi Diœcesi Officio Ecclesiastico recolitur IV. Idus Augusti. *Ado Viennensis*, in Epistola ad Ecclesiam suam, *S. Desiderium* Brunichildis mandatis primo relegatum, post necatum scribit, quod eam ob libidines reprehenderet. Id minus verisimile, cum sexagenaria tunc esset *Brunichildis*: nec eam *Gregorius Turonensis* impudicitiæ insimulaverit: & *S. Gregorius Magnus* summis eam laudibus sæpius affecerit, id minime facturus, si mala fama laborasset. *Desiderium* a Simoniacis & Neophytis, qui ad Sacerdotium irrepserant, quos ipse acerrime insectabatur, perduellionis accusatum, malis eorum artibus pulsum a sua Sede, exilio damnatum, & necatum non consentiente *Brunichilde*, conjicit *P. le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*, sed cum Jonas & Fredegarius, *Brunichildem* necis *S. Desiderii* ream statuant, frustra videtur excusari. Sæviit etiam in *S. Columbanum Theodoricus*, eumque in exilium deportari jussit, teste *Jona* in ejus Vita.

Mors Theodorici.

Ejus & Brunichildis Reginæ flagitia.

Ado Viennensis emendatur.

Sigibertum in solio *Theodorici* patris collocavit *Brunichildis*: quem *Clotarius* peremit, ac *Brunichildem* ipsam in camelo circumductam, & equi indomiti tergo alligatam discerpi jussit, cujus cadaver a populo crematum est. (*Ex Anonymo, in Appendice ad Marium Lausanensem* decimo post mortem Brunichildis anno scribente, ex Jona in Vita S. Columbani, & *Fredegario*.) Hunc exitum habuit infelix Regina, hanc incestarum cum Meroveo nepote nuptiarum; belli civilis inter *Theodebertum*, *Theodoricum*, & *Clotarium* accensi, armatorum mutuam in perniciem nepotum, Galliæ tot annos turbatæ, necis illatæ *Sancto Desiderio* pœnam referens. (Anno 613.) In *Sancti Martini* Monasterio Augustodunensi ostenditur sepulchrum, quod sibi, florente fortuna, paraverat. Multas de *Brunichilde* Regina fabulas a *Fredegario* vulgatas, ab *Aimoino* exscriptas, refellit *P. le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*, falsumque esse ostendit, quod ei *Clotarium* objecisse commemorat *Fredegarius in Chronico*, decem Reges, seu Regum filios ipsam interemisse. Quam calumniam & *Pasquierius* refellit in *Disquisitionibus Rerum Francicarum*. Ecclesiam *Sancti Martini*, & Xenodochium Augustodunense condidit, necnon Basilicam *S. Vincentii* in suburbio Laudunensi, & innumeras alias sub nomine *Sancti Martini* fundavit Ecclesias. (*Ex Aimoino, l.* 4. *cap.* 1.) Ipsam non semel laudavit *Sanctus Gregorius Magnus*, Epistola scilicet 5. libri sexti ad ipsam data: *Excellentiæ vestræ*, inquit, *prædicandam ac Deo placitam bonitatem & gubernacula Regni testantur, & educatio filii manifestat*. Et Epistola 8. Libri XI. *Inter alia bona hoc apud vos præ cæteris tenet principatum, quod in mediis hujus mundi fluctibus, qui Regentis animos turbulenta solent vexatione confundere, ita cor ad divini cultus amorem, & venerabilium locorum disponendam quietem reducitis, ac si nulla vos alia cura sollicitet. Unde quia hujusmodi Præpositorum actio, subjectorum magna solet esse munitio, præ aliis gentibus gentem Francorum asserimus felicem, quæ sic bonis omnibus præditam meruit habere Reginam.* Frustra vero ex his laudibus colligunt quidam, *Brunichildem* nullis maculatam flagitiis. Nam Sanctorum Virorum mos semper fuit, Principes ob non nulla bona opera laudare, ut eos ad majora pro Dei gloria & Ecclesiæ commodis incitarent, & quæ de ipsis vulgabantur flagitia, non facile credere; cum scirent

Sigibertus filius Theodorici patri succedit. Necatur. Brunichildis exitus.

Brunichildis a S. Gregorio Magno laudata.

rent

rent eos invidiæ & inimicitiis patere plurimorum, qui eorum famæ detraherent: in & vitam Regum, ac Reginarum, eorumque consilia & arcana non inquirere. Unde cædes ab ipsis imperatas, crudelitati, injustitiæ, ultionis, aut dominationis libidini non tribuebant, nisi manifesta res esset, adeoque ita essent famæ suæ prodigi, ut scelera sua nulla justitiæ specie velarent. Ad annum usque decimum tertium sequentis sæculi progressi sumus in isto Capite, ut filiorum *Childeberti* Historiam continuam oculis Lectorum subjiceremus. Cætera quæ *Clotarii* Regnum spectant, sequenti sæculo persequemur.

CAPUT ULTIMUM.

De Hispaniæ Regibus, V. & VI. Sæculo.

I. SÆculo Quinto divisæ erant Gothos inter, Suevos, & Romanos Hispaniæ. Suevis imperabat *Hermenericus*, quo ex diuturno morbo sublato, anno 440. successit *Rechila* filius, qui *Bætica* * subacta redactaque in Potestatem *Hispali*, conversis deinde in *Lusitaniam* armis, *Emeritam* * expugnavit, deletis Alanorum reliquiis. Demum *Carpetaniam* & *Carthaginensem* Provinciam occupavit. Obiit *Rechila* anno 448. *Recciario* filio Regni successore relicto, qui primus Suevorum Regum Christo nomen dedit. *Hermenericus.* ** L'Andalousie.* ** Merida.*

II. *Theodoredus* Gothorum Regnum in Hispania moderabatur, exiguo tractu provinciæ, ubi nunc *Catalauni* sunt, circumscriptum. Periit in bello quod ad propulsandum Attilæ impetum, Gothi, Franci, Romanique fœderati susceperunt, prælio ad *Aurelianum* * commisso. *Theodoredo Thurismundus* filius successit, qui Regni opibus firmatis *Attilam* insecutus, prælio superavit ad *Ligerim* fluvium. Hunc superbius atque crudelius imperantem, *Theodoricus* & *Fridericus* fratres opprimendum curarunt, anno exacto, ex quo Gothis jura dabat. *Avito Augusto* suadente *Recciarum* Suevorum Regem bello aggressus est, & ad Urbicum flumen Hiberiam præterfluens, atque Asturicam in Gallæciæ finibus, commisso prælio, *Recciarium* interfecit, ingentemque Suevorum edidit cladem. Bracaram diripuit, arma vertit in Lusitaniam: In Bœticam, cum copiarum parte *Ceurilam* misit: cujus incolæ Provinciæ se Gothorum potestati permiserunt. In Gallæcia majori contentione bellum gestum est, ac tandem ad urbem *Lucum* * commissa pugna, *Acliulphus*, qui Regium nomen apud Suevos usurpaverat, cum in Gothorum potestatem venisset, capite mulctatus est. Sanctorum virorum precibus, quos Suevi ad *Theodoricum* miserunt, pax provinciæ concessa, & libertas creandi Regem. Facta voluntatum dissensione pars *Frantam*, pars *Masdram* elegit. *Masdra* intra biennium a suis occiso, *Remismundus* ejus filius fœdere cum *Franta* icto, Lusitaniam ad Romanorum ditionem revocatam, igne ferroque depopulatus, subigere prorsus non valuit. Anno 461. *Severo* imperante, *Theodoricus* Rex Gothorum Narbonem pristinæ ditioni adjecit, tradente urbem *Ravennio*, quem magnis promissis ad defectionem a *Severo Augusto* solicitaverat. *Theodoredus.* ** Orleans.* ** Lugo.* *Theodoricus Rex Gothorum.*

III. Apud Suevos in *Frantæ* Regis defuncti locum, factionis suffragiis substitutus est *Frumarius*. Æmulus *Remismundus* universam ditionem gentemque Suevorum armis invasit, obtinuitque, *Frumario* interim ex morbo defuncto. Mox Lusitaniam subegit, & inito cum *Theodorico* Rege Gothorum fœdere, acceptaque in conjugem ejus filia, Regnum firmavit. Arianæ uxoris blanditiis, & *Ajacis* hominis Ariani, quem filiæ comitem *Theodoricus* dederat, calliditate, *Remismundus*, & per eum Suevorum gens universa, lethali hæreseos veneno contaminata est.

IV. Anno Christi quadringentesimo sexagesimo septimo, *Enrici* fraude *Theodoricus* occubuit: Ille Gothorum Regnum hoc obtinuit parricidio. Romanis in Hispania universa ditione Imperioque spoliatis, præter Gallæciam, quæ Suevis parebat, reliqua Hispania potitus est. In Galliam subinde irrupit: Massilia aliisque urbibus, & omni, usque ad Rhodanum, provincia occupata, Regni Sedem Arelate collocavit. Arianæ sectæ addictissimus Princeps Catholicos Sacerdotes vexavit, templa, sacraque omnia violavit. Obiit Arelate, anno Christi 483. Gothorum Regno septemdecim annis administrato.

Alaricus. Ipsi successit *Alaricus* filius. Is a *Clodoveo Magno* Francorum Rege in campis *Vogladensibus* fusus atque confossus est, anno Christi quingentesimo septimo.

Amalaricus. V. Gothorum Proceres *Amalarici* tum quinquennis, quem ex *Theudicoda* uxore *Alaricus* susceperat, ætate contempta *Gesaleicum* ejus ex concubina filium rebus præfecerunt *Theodoricus* Rex Ostrogothorum, immisso in Galliam Narbonensem ingenti exercitu nepotis injuriam ultus, *Gesaleicum* profligavit, & Barcinonem primum se recipere, deinde in Africam fugere coegit. *Gesaleico* profligato, Wisigothicum Hispaniæ Regnum, sive suo, sive *Amalarici* nepotis nomine, gubernavit *Theodoricus*, cujus nomen Episcoporum Concilia per hæc tempora in Hispania habita præferunt. Mortuo *Theodorico*, *Amalaricus* Wisigothorum in Hispania Regnum libere cœpit gubernare. Is pacem cum Francis Regibus pepigit *Crotilde* Magni Clodovei filia in uxorem ducta: Quam cum ob Catholicæ Religionis professionem indigne & crudeliter exciperet Arianus Princeps, Regum Francorum arma in se excitavit, qui sororis calamitatem miserati, conjunctis viribus in Hispaniam duxerunt. Fugere compulsus *Amalaricus*, militis hasta trajectus periit, an. 531.

Theudes. VI. Nullam prolem cum reliquisset, Wisigothorum Proceres, *Theudi* Ostrogotho, qui Regnum procuraverat, cum *Amalaricus* ætate minor esset, summam rerum detulerunt. Is ut Wandalos de Imperio Africæ jamdudum periclitantes juvaret, superato freto, *Septam* urbem Hispaniæ objectam ad freti angustias obsidens, cum diei Dominicæ religione obstrictus quiesceret, obsessorum eruptione repente facta, insignem cladem accepit. Deleta maxima pars exercitus, quæ in castris erat, cum reliqua servatus *A. C. 548.* Rex classis beneficio, & in Hispaniam rejectus. Anno Christi 548. Regni sui 18. per quinque menses inchoato, a sicario quodam ense confossus est, extremo spiritu Dei vindictam agnoscens, ob Ducem, cui nomen junior dederat, manu sua cæsum. Quamobrem parricidam ab iis qui aderant, violari vetuit, eique jussit condonari facinus.

Theudiselus. VII. *Theude* sublato, Procerum suffragiis in solium Wisigothorum levatus est *Theudiselus*, ob spectatam bello Francorum virtutem, & generis nobilitatem. Natus enim erat ex sorore *Totilæ* Ostrogothorum Regis. Virtutem militarem effusa libidine brevi obscuravit. Multi subditorum, eo agente, per insidias, aut judicio affictis criminibus, sublati, ut eorum uxoribus ad libidinem exsaturandam abuteretur. Quæ res populi, Procerumque invidiam in illum tantam excitavit, ut eum conjuratione inita perimere destinarent. Hispali, impetu in Regiam facto, inter prandendum a suis obtruncatus est. Regnavit anno uno, Mensibus sex, & diebus tredecim.

Agila. VIII. *Theudiseli*, Procerum electione subrogatus est *Agila*, cui Regnum fuit semper infaustum. Cordubam parere recusantem obsidens, subita civium eruptione superatus est, filioque in acie cæso, Emeritam ex fuga se recipere compulsus. *Athanagildus* ab eo defecit, & auxiliaribus copiis a *Justiniano* Imperatore impetratis, quarum Dux fuit *Liberius Patritius* ex Gallia missus, illum ad Hispalim vicit, fugavitque. Periit *Agila* Emeritæ, Procerum, qui ejus partes sequebantur, ferro confossus.

Athanagildus. IX. *Athanagildus*, æmulo sublato, Gothorum Regno potitus, Romanos, quos in Hispaniam evocaverat, quique partem regionis illius non exiguam occupaverant, pellere conatus est. Quam ob causam gravissimo per totam vitam bello est implicatus. Ex uxore *Gosvinda* filias duas suscepit, *Galsvindam* quæ *Chilperico*, & *Brunechildim*, quæ *Sigeberto*, Francorum Regibus, nupserunt. Regnavit annis quindecim, mensibus sex. Toleti ex morbo obiit, ann. Christi 567.

Suevorum conversio sub Theodomiro Rege. X. Circa hæc tempora, Suevi hactenus Gallæciæ imperantes, ab Ariana secta, ad quam ab annis ferme centum defecerant, ad Catholicam Religionem traducti sunt, *Theodomiro* genti imperante; qui filium ex morbo gravi decumbentem *Sancto Martino Turonensi* commendans, missis ad ejus sepulchrum Legatis, ipsoque sanitati interea reddito, Catholicam Fidem amplexus est cum universa Gente; qua in conversione diligentiam non vulgarem adhibuit *Martinus Dumiensis*.

Liuva. XI. Defuncto *Athanagildo*, *Liuva* Galliæ Gothicæ Præfectus, Rex renuntiatus est, anno Christi 567. Anno Regni secundo, *Leuvigildum* fratrem assumpsit in Regni consortium; ipseque Galliæ Gothicæ ditione contentus, reliquas Provincias Gothico nomini

mini

mini subjectas fratri demandavit. Duxerat Leuvigildus *Theodosiam* uxorem, *Severiani* Carthaginensis Provinciæ Ducis ac Præfecti filiam, *Leandri*, *Fulgentii*, *Isidori*, & *Florentinæ* sororem: ex qua duos filios, *Ermenigildum*, & *Reccaredum* susceperat. *Theodosia* defuncta, *Gosvindam* Athanagildi viduam duxit. Romanos multiplici prælio lacessitos & profligatos tota Bæticæ Provincia expulit. Obiit interim *Liuva* frater anno Christi 572. cum annos quinque regnasset. Per hæc tempora Suevis imperabat *Miro* seu *Ariamirus* Theodomiri filius. Quo egrediente templum sub invocatione Sancti Martini Turonensis a patre ædificatum, scurræ, generosæ vitis pro foribus templi e pergula pendentes uvas, contra Regis præceptum decerpere aggressi, repente manus exaruit: sed *Sancti Martini* invocatione sanitati reddita est. Anno 573. cum Hispani Paschatis festum XII. Kalendas Apriles celebrassent, Galli XIV. Kalendas Maji sacrum idem Festum peragerent, eo die *Osseti* oppidi fons sacer, quotannis sponte aquis impleri solitus Sabbato Sancto, de more scaturiit. Eo miraculo sæpe per hæc tempora legitimum Pascha indicatum, *Gregorius Turonensis* testatur. *Leuvigildus.*

Leuvigildus de Regni successione in domo sua stabilienda cogitans, *Ermenigildum*, & *Reccaredum* Regni consortes dixit, ditione tripartita. *Leuvigildus* Regni sedem Toleti fixit: *Ermenigildus* Hispali. *Reccaredi* nomine ad *Tagi* & *Guadielæ* confluentes, prope Paternianam sive *Pastranam*, urbs *Reccopolis* fundata est. *Ingundis* Sigiberti Francorum Regis ex Brunichilde filia, *Ermenigildo* connubio juncta est; quæ *a Gosvinda* avia blandimentis primum, deinde conviciis, contumeliis, & verberibus tentata, ut Catholica deserta Religione, Arianam hæresim, instaurato baptismatis lavacro, profiteretur, non solum de fidei integritate & animi constantia nihil remisit; verum etiam *Ermenigildum* conjugem ad Catholicam fidem traduxit, *Leandro* Hispalensi Episcopo Principis animum ad omnem veræ pietatis partem sanctissimis præceptis informante. Ex hac Religionis mutatione grave diuturnumque bellum patrem inter & filium ortum est, Regni studia divisa; Catholici, *Ermenigildi*; Ariani, *Leuvigildi* partes sequebantur. Numismata aurea percussa, quæ essent pro tessera militari, *Ermenigildi* nomen & faciem exprimentia ex altera parte, in altera victoriæ signum, his adjunctis verbis: *Homo*, *Regem devita*. Quibus ad Apostoli sententiam fit allusio, Hæreticum hominem post unam & alteram monitionem devitari præcipientis. Romani, qui *Ermenigildo*, fœdere inito ejusque uxore & filio acceptis obsidibus, se obstrinxerant, magno auri pondere *Leuvigildo* sunt conciliati. Hic ut Catholicos in *Ermenigildi* partes ob studium Religionis abstractos revocaret, Arianorum Præsulum Conventum *Toleti* haberi jussit, ad quamdam concordiæ speciem. In eo rebaptizandi mos Gothis Arianis familiaris sublatus est. Patri Filium æqualem esse, verbo tenus sancitum; cum errorem animis retinerent. His artibus multi Catholicorum circumventi, & ab *Ermenigildo* distracti. *Mironem* Suevorum Regem cum suorum manu *Leuvigildo* junctum, obiisse in Hispalis obsidione tradunt Hispani Scriptores. *Gregorius Turonensis* ipsum *Ermenigildi* partes secutum ait, & confecto bello, fœdus fecisse cum *Leuvigildo*, ac in patria paulo post defunctum. *Ermenigildus* desperata Hispalensis urbis defensione, ad *Ossetum* oppidum se contulit cum trecentis delectis Militibus (teste Gregorio Turonensi) aut Cordubam, ut alii scribunt. Ut ut est, in castra Patris deductus, Regiis insignibus detractis, Hispalim in custodiam missus est. *Biclarensis Abbas* Valentiam relegatum, Tarracone occisum scribit. Hispali monstrari turrim *Sancti Ermenigildi* custodia nobilem, *Mariana* testatur *lib.* 5. *cap.* 12. Arianum Episcopum ad se missum a Patre die Paschatis, ut Sacram Communionem de ipsius manu susciperet, verbis castigatum cum repulisset, jussu Patris eo facto exacerbati, securi percussus est; Martyrii palmam fidei puritate & constantia promeritus. Filio trucidato, *Leuvigildus* Catholicos Episcopos qui ipsi faverant, vexavit. *Leandrum* Hispalensem Præsulem, *Fulgentium* Astigitanum, *Mausonam* Emeritensem, in exilium expulit; plures alios Episcopos relegavit, Arianis in eorum loco substitutis. Ecclesiarum bona fisco suo addixit, Clericorum antiquavit privilegia, multos Procerum sustulit, affictis criminibus. His malis plerique fracti aut territi, ad Arianam hæresim defecerunt. *Vincentius* Cæsaraugustanus Episcopus perfidiæ exemplo multos in præcipitium traxit. *S. Ermenegildi Martyrium.*

His temporibus *Eboricus* Rex Suevorum, *Mironis* filius, ab *Andeca*, viro cum suis copiis, tum *Sigegundæ* Eborici novercæ nuptiis potentissimo, Regno spoliatus, compulsus est Regia insignia cum veste Monastica commutare. *Leuvigildus* ut federati Regis ulcisceretur injuriam, vinctum & detonsum Andecam, Pacem Juliam relegavit. *Malarico* tandem qui favore gentis Regium nomen occupaverat, in ordinem redacto, universa Gallæcia in Provinciam redacta, Suevorum Regnum quod centum septuaginta quatuor annis Hispaniæ partem tenuerat, penitus extinctum est, anno Christi quingentesimo octogesimo sexto.

Eodem anno, *Leuvigildus* Toleti decessit, anno Regni 18. Ipsum sub vitæ finem, cum salute corporis desperata, ex morbo decumberet, Arianam impietatem repudiasse, nonnulli auctores testantur. Ipsum veritatem quidem agnovisse fatentur alii, sed temporibus servientem atque factionis metu animum debilitante, palam Arianam sectam abdicasse negant. His favet *Sanctus Gregorius Magnus*, qui etiam testatur ipsum *Leandro* sanctissimo Hispalensium Episcopo *Reccaredum* filium enixe commendasse, optareque se vehementer significasse, ut ejus præceptis *Ermenigildo* fratri persimilis evaderet. *Leuvigildus* Gothorum Leges temporum injuria depravatas, quibusdam additis, aliis detractis, castigavit. Primus Gothorum Regum veste a populo discreta usus est, primusque Regia insignia gestavit, ut scribit *Mariana*.

Reccaredus Gothorum Arianorum ad Catholicam Fidem conversio.

XII. *Flavius Reccaredus*, Leuvigildo patri successit. Ejus exemplo & auctoritate Gothi universi populariter in Ecclesiæ Catholicæ castra commigrarunt. Susceptæ Religionis status in Concilio Toletano III. publico totius Gentis consensu, & solemni Ecclesiæ Judicio firmatus est. Quam Synodum Rex convocavit. Multiplicem in Regis Catholici caput conjurationem excitavit conversio recens. Primæ auctor fuit *Sunna* Episcopus Arianus, qui *Mausona* Orthodoxo Antistite in Sedem Emeritensem restituto, se ex illa Sede, in quam a *Leuvigildo* fuerat intrusus, deturbatum dolebat. Conjurationis conscius fuit *Uvittericus*, quam tamen indicavit, pœnitentia concepta. *Claudius* Dux, cujus fidei Lusitania universa concredita erat, quique urbem Emeritam præsidio militari obtinebat, conjuratorum plurimos in potestatem redegit, cæsis reliquis. Exilio & bonorum illatione in fiscum Proceres puniti. *Sunna*, cum aut Hispaniæ deserendæ, aut superstitionis abdicandæ optio ei data esset, in *Africam* navigavit. Alterius conjurationis *Gosvinda* Reccaredi noverca, mulier animo tam deformi, quam corpore (uno enim capta erat oculo) fuit incentrix. Religionem illa simulabat Catholicam & in Catholica Ecclesia solita erat Eucharistiam de manu Sacerdotis sumptam occulte spuere, se violatæ religionis ream arbitrata fore, si eam in stomachum trajiceret. In eadem simulatione versabatur *Uldida* Episcopus, quocum obtruncandi Regis nefarium Consilium communicavit. Favente Deo, conjuratio detecta est. *Uldida* mulctatus exilio, *Gosvinda* fato concessit. Tertia extitit in Regem conjuratio, ex qua non minori Dei ope evasit. Ejus auctor fuit *Argimundus* Regio Cubiculo Præfectus. Conjuratione detecta, de sociis habita quæstio est, sumptumque continuo supplicium. Dux decalvatus & præcisa manu, asino impositus, per Toleti plateas ad ludibrium traductus est, & capite plexus. A *Gunthramno* Rege Francorum bello lacessitus *Reccaredus*, superior semper fuit. Ad *S. Gregorium Magnum*, ubi creatus Pontifex fuit, salutandum, obsequiumque deferendum, misit legatos cum literis, *Probinum* Presbyterum, & selectos Abbates. Addidit ex auro munera, & trecentas vestes in usum pauperum Ecclesiæ *S. Petri*. Ea enim ætate Collegia pauperum Ecclesiæ reditibus sustentabantur. Regem datis ad eum literis, in suscepta religione confirmavit Sanctissimus Pontifex, ipsique gratulatus est, quod grandi pecunia a Judæis tentatus, ut legem quamdam in eos promulgatam abrogaret, adduci non potuerit. *Bada* Regina defuncta, *Clodosindam* alteram *Childeberti* Francorum Regis sororem conciliandæ studio pacis, uxorem duxit. Obiit anno Christi sexcentesimo primo cum annos quindecim, mensem unum, dies decem regnasset. Tres filios reliquit, *Liuvam* natu maximum, *Suinthilam* & *Geilam*.

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM SÆCULI SEXTI

DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO PRIMA.

De Synodi Romanæ Palmaris Judicio in causa Symmachi Pontificis Maximi.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum ista Synodus causam Symmachi Papæ judicare summo jure potuerit?

PROPOSITIO.

Romana Synodus causam Symmachi Pontificis Maximi judicare summo jure non potuisset, nisi se illius judicio subjecisset Symmachus.

Romanus Pontifex numquam minorum subjacuit judicio.

PRobatur primo ex Actis Synodi. *Memorati Pontifices, quibus allegandi imminebat occasio, suggesserunt, ipsum, qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum convocare, scientes quia ejus Sedi primum Petri Apostoli meritum vel Principatus, deinde secuta jussione Domini Conciliorum venerandorum auctoritas, singularem in Ecclesiis tradidit potestatem; nec antedictæ Sedis Antistitem minorum subjacuisse Judicio in propositione simili facile forma aliqua testaretur.*

Launojus refellitur.

Joannes Launojus Epistolarum P. I. in Epistola ad *Claudium Santeulium*, respondet, *Minores* appellari non posse Antistites, quos & Symmachus, & Symmachi Decessores, collegas, fratres, comministros, Consacerdotes, & Coepiscopos appellant. Repugnare Symmachum ne *minorum* nomine intelligantur Episcopi, siquidem ad *Æonium Arelatensem* scribit: *Ad Trinitatis instar, cujus una est, atque individua potestas, unum est per diversos Antistites Sacerdotium.* Romanæ Synodi Episcopos Symmacho non dixisse: judices tui non sumus, te ipsum judica, tu post Prophetam Deo dicere potes: *Tibi soli peccavi*, tibi soli meam debeo innocentiam; sed de Symmacho secundum allegata & probata judicasse. Hinc removendum esse visitatorem; inde restituendum esse Sedi suæ Symmachum decrevisse. Restitutum Sedi suæ Symmachum ad objecta crimina coram Synodo respondisse. Synodum vero, auditis responsionibus, Symmachum absolvisse quidem, sed non absolvisse simpliciter, etiamsi purus & innocens apud homines appareret. Sed quia occulta poterant esse crimina, totum divino transcripsisse judicio. Ad Episcoporum itaque Concilium verba illa non pertinere, *Romanæ Sedis Antistes minorum non subjacet judicio*: sed ad Romanos plures Clericos, ad Senatum, & populum, qui sese in Symmachi causa, ferventiori, quam par fuit, studio interposuerant.

Minorum nomine Episcopos intellexit Romana Synodus.

Verum Synodi Romanæ Patres *minorum* nomine solos Clericos, Senatores, aut plebem, non intellexisse, sed Episcopos ipsos, ex eo probatur, quod palam contestati sunt *ipsum* Symmachum *qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum convocare, scientes quia ejus Sedi Petri Apostoli meritum vel principatus, deinde secuta jussione Domini, Conciliorum venerandorum auctoritas, ei singularem in Ecclesiis tradidit potestatem.* Potestatem autem a Domino traditam *Petro*, & sacrum principatum ad *successores Petri* transfusum, atque a venerandis Conciliis assertum, non in Clericos tantum, & plebem Christianam; sed in Episcopos etiam ipsos extendi, soli hæretici diffitentur. Proinde & ipsi *minorum* nomine intelligendi veniunt, *quorum judicio Romanæ Sedis Antistes non subjaceat.* Alioqui nec Dominus *singularem Petro* præ cæteris Apostolis, nec *Sedi Romanæ Petri meritum vel principatus, singularem in Ecclesiis tradidisset potestatem*, sed communem cum cæteris Episcopis, eorumque potestati æqualem.

Neque vero contrarium probant verba Symmachi in Epistola ad Æonium Arelatensem, *Ad Trinitatis instar unum esse per diversos Antistites Sacerdotium*: sive (ut scripserat S. Cyprianus) *Unum esse Episcopatum, cujus a singulis pars in solidum tenetur.* Nam etsi sit unum Sacerdotium, non tamen unus est ex institutione Christi Sacerdotii gradus, sed Petro, & ejus successoribus illius Sacerdotii supremus apex collatus est. Certe nisi Symmachus alios Episcopos *minores* seipso existimasset, Arelatensem, & Viennensem Antistites ad tribunal suum non vocasset, rationes suas dicturos in controversia, quæ inter utramque Ecclesiam, de illarum privilegiis movebatur: neque causam illam judicasset, nec adegisset Episcopos illos ad servanda S. Leonis decreta: quod tamen præstitit (ut constat ex Epistola ipsius II. & IX.) Nisi major fuisset cæteris Episcopis Symmachus, non scripsisset ad ipsum Cæsarius Arelatensis: *Sicut a persona Beti Petri Apostoli Episcopatus sumit initium, ita necesse est ut disciplinis competentibus sanctitas vestra singulis Ecclesiis, quid observare debeant, evidenter ostendat.* Nisi major cæteris Episcopis fuisset Symmachus, vices suas in Galliis non contulisset *Cæsario*, & potestatem convocandarum Synodorum Nationalium, & dandi Formatas Epistolas tam Gallicanis, quam Hispanis Episcopis Romam ituris. (*Epistola X.*) Nisi major fuisset cæteris Episcopis Symmachus, ipsi non supplicassent Orientis Antistites velut ei *cujus Beatitudini Cathedram Petri credidit Christus optimus Pastor*, ut eos propter *Acacii* prævaricationem anathemate confixos, & ab Ecclesiæ unitate segregatos, in communionem susciperet: *Quia* (inquiunt) *non in ligando tantum potestas est tibi data, sed in solvendo quoque diu vinctos ad imitationem magistri: neque in tradendo tantum Satanæ in interitum carnis, sed & in charitate formando longa aversione dejectos, &c. Non enim ignoras ejus ingenium, qui quotidie a sacro Doctore tuo Petro doceris oves Christi per totum mundum creditas tibi pascere, non vi, sed sponte coactas .... Quare deprecamur disrumpi novum Chirographum nostrum, sicut Salvator & dux noster Christus vetus illud in Cruce disrupit.*

Episcopi sedere in Synodo ad causam Symmachi discutiendam noluerunt, antequam illis constaret ab illo fuisse convocatam.

Nec sequitur Synodi Romanæ Episcopos minores Symmacho non fuisse, quia ejus de causa judicarunt: Perspicuum enim est ex Actis Synodi eos non judicasse, nisi consentiente Pontifice, immo & judicandi auctoritatem ipsis deferente: qui nequidem sedere in Synodo prius voluerunt, quam ipsis constaret, eam fuisse a Symmacho ipso convocatam. *Memorati Pontifices, quibus allegandi imminebat occasio, suggesserunt, ipsum, qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum convocare, &c. Sed potentissimus Princeps, ipsum quoque Papam in colligenda Synodo voluntatem suam literis demonstrasse significavit: unde a Mansuetudine ejus paginæ postulatæ sunt quas ab eo directas constabat, &c. Et dum in venerabili Collectione sermo de incipiendo haberetur negotio, Sanctus Papa Symmachus Basilicam Julii in qua Pontificum erat congregatio, ingressus est, & de evocatione Synodali Clementissimo Regi gratias retulit, & rem desiderii sui evenisse testatus est. Causa ergo de Sacerdotum animis (quæ de Concilio nondum firmato tristitiam ministrabat) abscissa est: auctoritatem Ordinis corrigendi, sicut poscebant Ecclesiastica Statuta, in omnium qui ibidem convenerant, Episcoporum præsentia, se dare professus est, &c.*

Tandem Synodus liberum & immunem ab illatis criminibus *Symmachum* pronunciavit,

ciavit, *quantum ad homines respicit*: sed *totam causam Dei Judicio reservavit*, ut Acta testantur.

Probatur secundo ex *Apologetico Ennodii Ticinensis* cui a Synodo V. Romana Canonica auctoritas delata est. „ Dico tamen, *inquit*, latorem juris, definitionis suæ, nisi „ velit, terminis non includi: & nisi Princeps fastigii summa moderetur, frustra ad il- „ lud, quod dederit, jus vocatur. Lex probitatis & mentis est quæ hominem viventem „ sine lege castigat. Proprie moribus impendit qui necessitati non debet disciplinam. A- „ liorum forte hominum causas Deus voluerit per homines terminare: Sedis istius Præ- „ sulem suo sine quæstione reservavit arbitrio ... Voluit B. Petri Apostoli Successores „ cœlo tantum debere innocentiam, & subtilissimi Discussoris indagini inviolatam exhi- „ bere conscientiam." Hujus autem privilegii rationem inde petit *Ennodius* quod Romanus Pontifex omnium Episcoporum sit Caput. „ Uni dictum: Tu es Petrus, & „ super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: &, Quæcumque solveris super ter- „ ram, erunt soluta & in cælis. Et rursus Sanctorum voce Pontificum dignitatem Se- „ dis ejus factam toto orbe venerabilem, dum illi quidquid Fidelium est, ubique sub- „ mittitur, dum totius corporis caput esse designatur: de qua mihi videtur dictum per „ Prophetam: Si hæc humiliatur, ad cujus fugietis auxilium? Et ubi relinquetis glo- „ riam vestram?

S. Petri Successores cœlo tantum debent innocentiam.

Launoji Responsio refellitur.

Respondet *Launojus*, *Ennodium* Sedis Apostolicæ traditionem ignorasse, & quod ignoraverit, excusari propter ætatem, quia annos tantum triginta natus erat, cum scripsit *Apologeticum*. Sed mirabilem illam responsionem elidit Quintæ Synodi Romanæ auctoritas, quæ *Ennodii Apologeticum* probando, suum fecit. Hanccine Synodum Romanæ Sedis traditionem ignorasse dixisset *Launojus*? En Patrum verba: *Libellus qui Synodali auctoritate, contra eos, qui adversus Quartam nostram Synodum, quæ habita est Romæ, palam mutire præsumpserunt, ab Ennodio conscriptus est, coram omnibus deferatur, & in præsentia omnium legatur atque roboretur. Quo recitato, & ab omnibus consona voce roborato, Sancta Synodus dixit: Hæc futuris temporibus conserventur, atque ab omnibus teneantur, & in omnibus serventur. Hic Libellus integerrime Synodaliter ab omnibus teneatur, atque inter Quartæ & Quintæ Synodorum nostrarum Actiones interponatur, & ita sicut harum Synodorum Decreta habeatur: Quia Synodali auctoritate conscriptus est & roboratus. Ad quæ ter Beatissimus Papa respondit: Juxta vestram omnium fiat voluntatem, & ut judicatis, Apostolica habeatur auctoritate, & inter Apostolica, quod dicitis, interponatur Decreta, & sicut cetera Apostolica, ab omnibus teneatur, Decreta.*

Instat *Launojus*, *Ennodium* nescivisse, vel quod est acerbius, dissimulasse, quæ de *Silvestro* traduntur in Romani Concilii Epistola ad Imperatores Gratianum & Valentinianum: *Accipite aliud quoque, quod Vir Sanctus* (Damasus) *vestræ magis conferre Pietati, quam sibi præstare desiderat, nec derogare cuiquam, sed principibus adrogare. Quoniam non novum aliquid petiit, sed sequitur exempla Majorum, ut Episcopus Romanus, si Concilio ejus causa non creditur, apud Concilium se Imperiale defendat. Nam & Silvester Papa a sacrilegis accusatus, apud parentem vestrum Constantinum causam suam persecutus est*. Tunc a *Silvestro* Pontifice non dicebatur, quod annis post illum centum, & octoginta plus minus ab *Ennodio* dictum est. Impositum *Silvestro* sacrilegii crimen divino sine quæstione reservatum non est Judicio; *Silvestri* innocentia, quæ cœlo tantum deberetur, non obtenditur. Concilia duo proponuntur, Ecclesiasticum unum, Imperiale alterum, in quibus quod crimen *Silvestro* impingitur, discuti possit. Hæc est Apostolicæ Sedis traditio, cujus cognitione caruit *Ennodius*.

Verum *Ennodii* sententia cum laudatæ Epistolæ verbis non pugnat. *Silvester* namque ad *Constantini* tribunal causam detulit suam, ut contra vim & insidias sacrilegorum accusatorum se, dignitatemque suam tueretur: quod Canonicum esse non negamus. Principes enim, qui non sine causa gladium portant, & Dei Ministri sunt ad vindictam malefactorum, laudem autem bonorum; & qui Ecclesiæ, ac Pontificum Protectores ac Defensores constituti sunt, jure possunt adiri, ut Ecclesiæ & Capiti ipsius visibili opem ferant, cum vexatur & opprimitur. Sic apud Imperiale Concilium se defendere Episcopus Romanus potest, si Concilio Œcumenico ejus causa non creditur, vel

O 4 si ipse

si ipse Concilii Nationalis aut Provincialis examini ac judicio causam suam non permittit. Sic *Damasus* causæ suæ cognitionem permisit Synodo Italiæ, ut constat ex Epistola Synodica quæ in Objectione laudata est: *Quod vero ad prædicandam Episcopi conscientiam severioribus se dedit ipse Judiciis Sacerdotum, a quibus non nominis, sed etiam morum ratio pensatur, &c.* Sic idem Pontifex Imperatores contra vim, seditiones, & calumnias Schismaticorum appellavit, non *Silvestri* tantum exemplum secutus, sed Apostoli, ut habetur in eadem Epistola: *Et de Scripturis similia exempla suppeditant, quod cum a Præside Sanctus Apostolus vim pateretur, Cæsarem appellavit, & ad Cæsarem missus est.* Hæc tamen non prohibent quin recte scripserit Ennodius: *Beati Petri Apostoli Successores cœlo tantum debere innocentiam: & Deum Romanæ Sedis Præsules suo sine quæstione reservasse arbitrio*: Quia in eorum vitam inquirere, eos in jus vocare, damnare, aut punire, nulli Episcopi, nullæ Synodi, nisi in causa hæreseos, aut schismatis, possunt; idque non Provinciales, Nationales, aut Patriarchales, sed Œcumenicæ. Unde *Hadrianus II.* in Synodo Romana contra *Photium*, c. 3. ait: *Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum Præsulibus judicasse legimus, de eo vero quemquam judicasse non legimus. Licet enim Honorio ab Orientalibus post mortem anathema sit dictum; sciendum tamen est quia fuerat super hæresi accusatus; propter quam solam licitum est minoribus majorum suorum motibus resistere, vel pravos sensus respuere. Quamvis & ibi, nec Patriarcharum, nec cæterorum Antistitum cuipiam quamlibet de eo fas fuerit proferendi Sententiam, nisi ejusdem Primæ Sedis præcessisset auctoritas.*

Probatur tertio, ex Epistola *S. Aviti* Viennensis Episcopi ad *Faustum* & *Symmachum* Senatores, quam scripsit suo & Gallicanorum omnium Antistitum nomine, de Synodo Romana & judicio in ea de causa Symmachi Papæ, *Theodorici* Regis auctoritate, constituto expostulans, Italiæque Episcopos perstringens, quod de eminentiore judicium inferiores receperint. „ Dum de causa Romanæ Ecclesiæ, *inquit*, anxii nimis ac trepidi „ essemus, utpote nutare statum nostrum in lacessito Vertice sentientes... perlata est „ solicitudini nostræ ab Italia in exemplaribus Sacerdotalis formula Decreti, quam de „ Papa Symmacho apud Urbem collecti Italiæ Antistites ediderunt. Quam Constitutionem licet observabilem numerosi reverendique Concilii reddat assensus, intelligimus „ tamen Sanctum Symmachum Papam, si sæculo primum fuerat accusatus, Consacerdotum suorum solatium potius, quam recipere debuisse judicium, quia sicut subditos „ nos esse terrenis Potestatibus jubet Arbiter Cœli, staturos nos ante Reges & Principes in quacumque accusatione prædicens, ita non facile datur intelligi, qua vel ratione, vel lege ab inferioribus eminentior judicetur. Nam cum celebri præcepto Apostolus clamet, * Accusationem vel in Presbyterum recipi non debere, quid in Principatum generalis Ecclesiæ criminationibus licere censendum est? Quod Synodus ipsa „ venerabilis laudabili Constitutione prospiciens, causam, quam (quod salva ejus reverentia dictum sit) pene temere susceperat inquirendam, divino potius servavit examini: Perstringens tamen, prout breviter potuit, nihil vel sibi, vel gloriosissimo viro Theuderico Regi, de his quæ Papæ dicebantur objecta, patuisse. Quibus cognitis, quasi Senator ipse Romanus, quasi Christianus Episcopus obtestor, ut in conspectu vestro non sit Ecclesiæ minor quam Reipublicæ status; quodque vobis Deus „ posse præstitit, prosit & nobis; nec minus diligatis in Ecclesia vestra Sedem Petri, „ quam in Civitate apicem mundi... In Sacerdotibus cæteris potest, si quid forte nutaverit, reformari. At si Papa Urbis vocatur in dubium, Episcopatus jam videbitur, „ non Episcopus vacillare.... Reddet rationem qui Ovili Dominico præest, qua commissam sibi agnorum curam administratione dispenset. Cæterum non est gregis Pastorem proprium terrere, sed Judicis.

S. Aviti Viennensis & Gallicanorum Episcoporum pro Symmacho Papa studium ac solicitudo.

* *I. ad Timoth. 5.*

Respondet *Launojus*, de modo judicandi, non de re, id est, de judicio non disputare Avitum; judicandi modum improbare, non judicium, quod Symmachus a suis Consacerdotibus recepit: & non loqui de Italiæ Antistitibus, sed de Regibus, & Principibus, cum ait: *Non datur facile intelligi, qua vel ratione, vel lege, ab inferioribus eminentior judicetur.*

S. Papa vocatur in dubium non solum Episcopus; sed Episcopatus vacillare videtur.

Sed quam sit inanis ista responsio, hæc *Aviti* verba ostendunt: *Synodus causam, quam*

quam pene temere susceperat inquirendam, divino potius servavit examini. Qui Episcopos coarguit, quod causæ cognitionem susceperint, non solum judicii modum, sed judicium ipsum improbat. Præterea, per judicium inferiorum, quod subire non debebat Symmachus, *Avitum* non intellexisse judicium Principum sæcularium, sed Episcoporum, hæc verba demonstrant: *Intelligimus Sanctum Symmachum Papam, si sæculo primum fuerat accusatus, Consacerdotum suorum solatium potius, quam accipere debuisse Judicium: quia sicut subditos nos esse terrenis Potestatibus jubet Arbiter Cœli, staturos nos ante Reges & Principes in quacumque accusatione prædicens; ita non facile datur intelligi, qua vel ratione, vel lege, ab inferioribus eminentior judicetur.* Inferiores illos in judicando nominat *Avitus*, quorum *solatium potius quam Judicium recipere debuit Symmachus*. Hi autem sunt Symmachi *Consacerdotes*.

Tertio, discrimen statuit *Avitus* inter cæteros Sacerdotes, & Papam Urbis, quod in iis, *si quid forte nutaverit, reformari potest*, id est, possunt a Synodis Provincialibus, vel Nationalibus emendari, deponi, excommunicari: non sic Romanus Pontifex. Qui si in dubium vocetur, si judicio inferiorum Synodorum subjiciatur, si sententiam excipere ab ipsis cogatur, *Episcopatus jam videbitur, non Episcopus vacillare*, id est, in ultimum discrimen adducetur.

Objicit *Launojus*, *Symmachum* se Provinciæ Conciliorum legibus obligatum agnovisse, primum in Romana Synodo, quam de bonis Ecclesiæ non alienandis celebravit, c. 4. *His ergo perpensis, mansuro cum Dei nostri consideratione Decreto sancimus, ut nullo Apostolicæ Sedis Præsuli a præsenti die, donec disponente Domino, Catholicæ Fidei manserit doctrina salutaris, liceat prædium rusticum, quantæcumque fuerit vel magnitudinis, vel exiguitatis, sub perpetua alienatione ad cujuslibet jura transferre.* Deinde Cap. VI. *Pari etiam Ecclesiarum per omnes Romanæ civitatis Titulos qui sunt Presbyteri, vel quicumque fuerint, astringi volumus lege custodes, quia nefas est obligatione, qua se per charitatem Christi connectit Summus Pontifex, ea hominem secundi in Ecclesia ordinis non teneri.* Atque inde colligit Launojus *Symmachum a* Concilio Provinciali potuisse judicari. *Launoji Objectionibus respondetur.*

Secundo in Epistola 7. Apologetica, quam scripsit adversus famosum *Anastasii* Imperatoris Libellum: *Dicis me esse Manichæum*, inquit: *numquid ego Eutychianus sum, vel Eutychianos defendo, quorum furor maxime Manichæorum suffragatur errori? Roma mihi testis est, & scrinia testimonium perhibent, utrum a Fide Catholica, quem in Sede B. Petri Apostoli veniens ex paganitate suscepi, aliqua ex parte deviaverim. Procedat aliquis, & qualibet ratione convincat, alioqui convitia sunt ista, non criminum probamenta.* Hæc cum ita differit, in hæresim labi se posse innuit, ac proinde quod necessario consequitur, ab Episcoporum Concilio judicari.

Respondeo ad primum, *Symmachum* obligatum non fuisse Concilii Provincialis legibus, qua Provincialis Concilii leges erant, sed qua Sedis Apostolicæ Decreta erant ex sacris Canonibus promulgata in Synodo: quas leges sibi suisque Successoribus imposuerat: vel potius a Deo positas, decreverat integerrime observandas. Cum enim Pontifices ipsi bonorum Ecclesiæ dispensatores sint, non domini; solus autem ille bona aliqua possit alienare, qui dominus illorum est, non qui dispensator supra familiam Domini constitutus, ut filiis ejus, ac servis congruo tempore det cibum: Jure ipso naturæ prohibita est Sacerdotibus, Episcopis, & ipsi Papæ, bonorum Ecclesiasticorum alienatio absque consensu Ecclesiæ ad quam spectant, vel Ecclesiæ universalis, eam ob majus bonum decernentis aut permittentis. Sed etsi lex illa, de bonis Ecclesiæ non alienandis, Ecclesiastica tantum esset, ea tamen fuisset adstrictus Pontifex, postquam sibi illam imposuit; sicut Princeps suis ipse legibus obligatur, quæ cum ejus dignitate non pugnant, maxime si earum executionem juraverit. Non tamen sequitur quod Princeps supremus, & hæreditario jure Sceptrum tenens, ab Ordinibus Regni, & multo minus ab Ordinibus alicujus Provinciæ judicari possit, si leges violaverit, quas in Conventu illorum Ordinum condidit, promulgavit, sibique ipsi imposuit. Ita non sequitur, ut perperam colligit *Launojus*; Symmachum Romanum Pontificem a Synodo Provinciæ potuisse judicari, licet legibus, quas ipse condidit in illa Synodo, se adstrinxerit.

Ad secundum respondeo, quod etsi Pontifex ut privata persona est, in hæresim labi possit,

possit, idque agnoverit Symmachus; non sequitur ipsum a Synodo provinciali judicari posse, sed a Synodo tantum Œcumenica, quæ *Repræsentatio est totius nominis Christiani*. Quamquam alia longe ratio sit hæreseos, cujus convictus Pontifex ipso facto depositus esset, atque a fidelium communione segregatus, nisi monitus errorem exueret ac pertinaciam; & aliorum criminum, propter quæ non exciderent auctoritate sua Pontifices: cujus generis flagitium illud erat de quo accusatus est Symmachus.

SCHOLION I.

In hac Dissertatione ad pag. 524. & 525. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam appingunt: *Episcopi quo sensu sint Papæ inferiores*.

R. Eo loci Romanum Pontificem ratione Primatus a Christo S. Petro collati, & ad ejus successores divino pariter jure transmissi, superiorem esse Episcopis assero, & doceo: *Joannem Launojum* Theologum Parisiensem refello, contendentem in Epistola ad *Claudium Santeulium*, Episcopos non intelligi *Minorum* nomine in Actis Romanæ Synodi Palmaris habitæ in causa Symmachi, ubi declaratur, *Sedis Apostolicæ Antistitem Minorum non subjacere judicio*. Quid igitur reprehendant, aut quid sibi velint Religiosi Censores, non capio.

SCHOLION II.

In eadem Dissertatione, pag. 530. Edit. primæ Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant: *Papæ in Conciliis Provincialibus judicati*.

R. Hæc propositio non est mea, nec ibi legitur vel alibi in Operibus meis. Hic Damasum, & Symmachum *causæ suæ cognitionem Synodo Italiæ permisisse dixi*. Ibidem addidi: *In summorum Pontificum vitam inquirere, eos in jus vocare, damnare aut punire, nulli Episcopi, nullæ Synodi, nisi in causa hæreseos aut schismatis possunt: idque* NON PROVINCIALES, *Nationales aut Patriarchales, sed Oecumenicæ*. Ennodium recte scripsisse: BEATI PETRI *Apostoli successores cælo tantum debere innocentiam: & Deum Romanæ Sedis Præsules suo sine quæstione reservasse arbitrio*.

ANIMADVERSIONES in Romani Pontificis præstantiam, unde nec ab œcumenicis Conciliis possit judicari.

§. Unicus.

Quæ in Romana Synodo gesta sunt in causa Symmachi, quæque refert ex Ennodio, & Avito, plene demonstrant Romanum Pontificem nec Synodi œcumenicæ judicio subesse. Alia etiam in eamdem rem adnectuntur.

UT igitur refert Natalis, PP. Synodi statim sese illegitimos esse Symmachi judices professi sunt, quia Romanus Antistes *Minorum* non subjacebat judicio. Merito autem ipse Natalis observat quam falso putaverit Launojus, Antistites hic *Minores* appellari non potuisse respectu Romani Pontificis. Deinde pronunciando Symmachum ab illatis criminibus quantum ad homines immunem, dicunt, *arbitrio divino* fuisse dimissum, ac Episcopi in hæc se verba subscribebant: *Huic Statuto nostro, in quo totam causam Dei judicio commisimus, subscripsimus*. Nec desierunt etiam postea indicare Romani Pontificis causas unius Dei judicio reservari; cum etenim Episcopi nunciassent Theodorico Symmachum non amplius causam suam coram ipsis prosequi velle, ac respondisset Rex omnia Synodi arbitrio se committere, dummodo pax urbis non violaretur, non amplius ibi immorandum duxerunt, *monentes, & instruentes, causas Dei ipsius judicio esse committendas*.

Iis etiam robur accedit ob ea quæ ex Avito, & Ennodio Natalis recenset. Si ipsorum dicta bene perpendantur, videbitur Petri ejusque Successorum id esse privilegium agno-

agnovisse, ut innocentiam tantum cœlo debeant, quod privilegium ex jure divino hauserunt, quia nempe dixerit Christus Petro: *Tu es Petrus & super hanc petram, &c. Quæcumque solveris, &c.* Quod vero divino jure collatum est, utique nec Oecumenicæ potestate Concilii potest auferri, seu parumper diminui. Hinc Avitus postquam temeritatis Synodum Romanam accusavit, quia de Symmachi causa cognoscere assumpserat, eam laudat, qui tandem divino reservaverit examini. Sed & illud notandum, quod si credidissent Oecumenicam Synodum sententiam in Papam dicere potuisse, opportunum tunc erat Ennodium, & Avitum, seu etiam ipsam Romanam Synodum innuisse, non posse adversus Romanum Pontificem judicium institui, nisi universalis Synodus convocaretur. Verum nec a longe hujusmodi innuendo, toti sunt in affirmando Romanos Pontifices cœlo tantum innocentiam debere; reddendam utique rationem suæ administrationis ab eo qui gregi Dominico præest; sed gregis non esse proprium terrere pastorem: in cæteris Sacerdotibus, si quid nutaverit, posse reformari, non vero in Romano Pontifice; & Episcopatum vacillaturum, si Papa sententiam ab inferioribus audire cogeretur.

In eamdem Ennodii, & Aviti sententiam abierunt postea alii PP. unde Ivo Carnotensis *ep.* 235. loquens de Paschali Papa, qui in Laicorum investituras consenserat, ita ait: *Admonendus mihi videtur Papa, ut se judicet, aut factum suum retractet. Quod si fecerit, referamus Deo gratias, & gaudeat nobiscum Ecclesia, quæ graviter languet, dum caput ejus laborat tanta debilitatum molestia. Si autem in hoc languore insanabiliter ægrotaverit, non est nostrum judicare de Summo Pontifice.* Postquam deinde ait non esse Pontifici parendum adversus doctrinam Apostolicam, vel Evangelicam præcipienti, subdit non proinde respuendum, sicut nec Paulus Petrum abjecit, quamvis in faciem restiterit, atque hæc demum addit: *Ubi succumbunt humana judicia, divina est expetenda misericordia.* Et ep. 283. respondens Joanni Lugdunensi Archiep. qui Ipsum Ivonem, aliosque Præsules invitaverat, ut quod fecerat Paschalis, ab ipsis discuteretur, nolle convenire ait, hanc etiam adducens rationem: *Non videtur nobis utile consilium ad ea Concilia convenire, in quibus non possumus eas personas, contra quas agitur, condemnare vel judicare. Quia nec vestro, nec ullius hominum probantur subjacere judicio.* Cum vero quædam Germanorum Synodus Papam damnare ausa fuisset, S. Petrus Damianus *adv. reg. & defens. Eccl.* ita illam sugillat; *Damnatio Papæ tam gravis, & inexplicabilis est, ut non humano, sed divino dumtaxat sit tractanda judicio.* Alia demum prætereundo, observo, quod ipse Philippus, qui de Imperio cum Othone decertabat, postquam scripsit Innocentio III. paratum se esse vel ipsi Pontifici, vel Ecclesiæ satisfacere, si in aliquo offendisse deprehenderetur, subdit Papam propriæ relinquere conscientiæ, quando ipsum vel Imperium læsisset, hanc afferens rationem: *Judicium vestrum soli Deo reservatur, cujus judicium, & examen, quod sibi soli debetur, nobis non quærimus usurpare*; apud Raynal. an. 1206. n. 16.

Semper igitur cum in Ecclesia de aliquo Romani Pontificis crimine actum est, nec Imperatores, nec Episcopi Synodi Oecumenicæ convocandæ necessitatem urgebant; sed nec ejusdem judicio subesse demonstrarunt credidisse, cum dicerent Papæ damnationem divino tractandam judicio; judiciis deficientibus humanis divinam expetendam misericordiam: Papam hominum judicio non subjacere, sed solius Dei judicio ejusdem crimina reservanda. Unicum est facinus, cujus ratione Concilia Oecumenica sententiam in Papam dicere possunt, nempe si, quod Deus semper avertat, in hæresim prolaberetur. Ita demonstrant acta Synodi Romanæ sub Hadriano II. ibi enim cum conquereretur de Photii audacia, qui in Nicolaum Pontificem anathema dicere veritus non fuerat, asserit de Romano Pontifice numquam legi aliquem judicasse, in Honorium vero anathema dictum propter objectum crimen hæresis, ex quo solo crimine licet Minoribus resistere Majoribus, nec tamen potuisse in Honorium sententiam pronunciare, nisi quia Romanæ Sedis præcessisset auctoritas. Hadriani verba legenda apud Natalem in superiori Dissertatione. Modo tamen advertas hujuscemodi lecta in Synodo Romana actis octavæ Oecumenicæ Synodi addita fuisse, ac propterea ab hac Synodo probata. Censuerunt igitur hujus Synodi PP. se esse minores respectu Romani Pontificis, nam PP.

Synodi, qui Honorium condemnarunt, minores appellati sunt, & propter hæresis scelus majori resistere potuisse Hadrianus confirmavit. Censuerunt pariter, si immanissimum hæresis scelus excipiatur, nullum esse in terris judicem, qui de Romano Pontifice possit judicare, ad hoc etenim probandum Romana Synodus ad laboraverat: quamquam & tunc in eo instituendo judicio primæ Sedis accedere debeat auctoritas, si de Papa qui jam obierit, agatur. Nil mirum autem, si Pa-pa hæreseos convictus Oecumenicæ Synodi judicio subsit: statim etenim excidit a sua dignitate, ut ipse Natalis observat in responsione ad secundum.

Quia tamen Romanus Pontifex ab illis charitatis regulis non est immunis, quæ præcipiunt, ut in dignitate constituti impactorum criminum calumnias a se removeant, ne minus idonei aliis regendis evadant, sicut & oritura scandala impediant; ideo non semel Romani Pontifices spontanee vel ipsos Imperatores judices esse propriæ innocentiæ voluerunt. Ita eodem Natale referente, Sylvester ad Constantini tribunal causam suam detulit, & Damasus Imperatores contra schismaticorum calumnias appellavit. Prius etiam causæ suæ cognitionem Italiæ Synodo permiserat; sicut & fecit Symmachus *affectu purgationis suæ culmen humilians*, ut dicitur in actis Synodi a Theodorico convocati; unde quando non amplius in Synodo sibi sistendum duxit, ut semper magis eluceret nonnisi ex sua voluntate coram illa stetisse, inter alia hæc habet: *Privilegia mea voluntati regiæ submisi, & auctoritati Synodi dedi.* Ita etiam Pelagius I. cum falsis rumoribus veluti reus mortis Vigilii Papæ traduceretur, voluit a se etiam coram populo tantam infamiam removere, ut narrat Liber Vitæ Pontificum. Leo III. teste Anastasio in ejus vita, frequentissimos collegit Gallos, Romanosque, ut ipsis propriam patefaceret innocentiam. Verum Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates a Carolo Rege in Ecclesia S. Petri congregati, ut crimina Pontifici objecta discuterent, responderunt: *Nos Sedem Apostolicam, quæ est caput omnium Dei Ecclesiarum judicare non audemus. Nam ab ipsa nos omnes, & Vicario suo judicamur; ipse autem a nemine judicatur; quemadmodum, & antiquitus mos fuit.* Non absimilis fuit, ut narrat Eginhardus, purgatio Paschalis I. genuinæ cladis suspicione prægravati. Non semper igitur Romani Pontifices accusantium querelis sui primatus privilegia objicere, sed ad infamiam sibi aspersam eluendam intendere, volentes etiam mansuetudinis exempla demonstrare. Cæteris ipse D. Petrus anteivit, ut observat S. Gregorius *epist. 36. lib. 9.* his verbis: *Certe Petrus potestatem regni cœlestis acceperat, ut quæque in terris ligaret ..... Et quia ex admonitione Spiritus ad Cornelium Gentilem fuerat ingressus, contra eum quæstio a fidelibus facta est ...... Et tamen idem Apostolorum primus querelæ fidelium non ex potestate, sed ex ratione respondit: causam per ordinem exposuit. Si enim cum a fidelibus culparetur, auctoritatem, quam in sancta Ecclesia acceperat, attendisset, respondere poterat, ut pastorem suum oves, quæ ei commissæ fuerant, reprehendere non auderent. Sed si in quærelam fidelium aliquid de sua potestate diceret, profecto Doctor mansuetudinis non fuisset.*

DISSERTATIO II.

De Fide Monachorum Scythiæ.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Scythæ Monachi Eutychiani fuerint?

PROPOSITIO I.

Scythæ Monachi ab Eutychiana hæresi prorsus alieni fuerunt; quam ipsis perperam affinxit Annalium Ecclesiasticorum Parens.

Contra Baronium.

PRobatur. Qui duas in Christo naturas inconfusas post unionem professi sunt, qui *Eutychi*, *Dioscoro*, *Timotheo*, *Petro*, *Acacio*, & aliis, qui cum istis communicarunt, dixerunt anathema, qui Concilium Chalcedonense venerabundi amplexi sunt; quo-

quorum fidem approbarunt, & commendarunt Catholici, & ſanctiſſimi atque doctiſſimi Epiſcopi; illi ab Eutychiana hæreſi prorſus alieni fuere. Porro Scythæ Monachi duas in Chriſto naturas inconfuſas poſt unionem profeſſi ſunt; *Eutychi*, *Dioſcoro*, *&c.* dixerunt anathema; Concilium Chalcedonenſe maxima cum veneratione ſuſceperunt; eorum fides a ſanctiſſimis & doctiſſimis Epiſcopis approbata fuit & laudata. Itaque ab Eutychiana hæreſi penitus alieni fuere.

Probatur minor, primo ex Libello fidei, quem Legatis *Hormiſdæ* Romani Pontificis, Conſtantinopoli, ſuo & Sociorum nomine obtulit Joannes Maxentius. *Sequentes*, inquit, *in omnibus fidem Sanctorum Patrum, confitemur Unum eumdemque Filium Dei Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, perfectum eumdem in divinitate, perfectum eumdem in humanitate, Deum verum & hominem verum, eumdem ex anima rationali & corpore, Homouſion Patri ſecundum divinitatem, Homouſion nobis eumdem ſecundum humanitatem, per omnia ſimilem abſque peccato. Ante ſæcula quidem de Patre natum ſecundum divinitatem; in noviſſimis autem diebus eumdem propter nos & noſtram ſalutem, ex Maria Virgine Dei genitrice, ſecundum humanitatem. Unum eumdemque Chriſtum Filium Dei unigenitum, in duas naturas inconfuſe, incommutabiliter, indiviſe, inſeparabiliter cognoſcendum. In nullo naturarum diverſitatem propter unitatem, perimendam, ſalva potius proprietate utriuſque naturæ, in una perſona, unaque ſubſtantia concurrente.* Addit ſe cum ſuis Monachis non alio ſenſu aſſerere *Unum de Trinitate Crucifixum*, niſi referendo paſſiones ad carnem, non ad divinitatem; qui ſenſus ab Eutychiana hæreſi procul eſt. *Quid enim eſt quod nos ſapimus? In hac ipſa eſſentia, qua conſtat & unitus eſt Filius Patri & Spiritui; non dicimus eum paſſum, ſed carne, quæ ex nobis, & pro nobis eſt factus. Non autem alius eſt factus, niſi unus de Trinitate, & crucifixus eſt carne, qua factus eſt, & non eſt paſſus divinitate, &c.*

Idem probatur ex alia Fidei Profeſſione Joannis Maxentii. *Nemo*, inquit, *poteſt eſſe Catholicus, niſi qui in Verbo Dei Filio unigenito duas fuerit profeſſus poſt adunationem ſemper indiſſolubiliter manere naturas, id eſt, Verbi & carnis, Dei & hominis, divinitatis & humanitatis. Quia ſicut unus de Trinitate eſt, & in principio Verbum Deus eſt, ita etiam idem ipſe ex nobis eſt homo perfectus & verus.*

Probatur ſecundo ex Confeſſione fidei a *Petro Diacono* & aliis Monachorum Scytharum Oratoribus ad Africanos Epiſcopos in Sardinia exules, quorum unus erat *S. Fulgentius*, miſſa, ſive ex Libro De Incarnatione & Gratia. *Igitur* (inquiuntt) *juxta Sanctorum Patrum traditionem, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in duabus naturis unitis & inconfuſis, id eſt, divinitatis & humanitatis, in una perſona ſive ſubſiſtentia confitemur. Nec illis acquieſcentes, qui unam Dei verbi naturam Incarnatam prædicantes, venerabilis Chalcedonenſis Concilii fidem refugiunt: nec illos admittentes, qui duas naturas doloſe pronuntiantes, unam Verbi Dei naturam incarnatam minime confitentur, æſtimantes hoc duarum naturarum profeſſioni contrarium. Quaſi aliquid aliud quam duas naturas ineffabiliter unitas, una Dei Verbi natura incarnata ſignificet, B. Cyrillo Alexandrinæ civitatis Antiſtite ad Succeſſum ita ſcribente, &c.* Ex quibus colligitur, quam levi fundamento aſſerat Baronius, Joannem Maxentium, & Monachos Scythas Eutychiana hæreſi pollutos fuiſſe, quia unam Dei Verbi naturam Incarnatam dixerunt. Licet enim Eutychiani aliquando illum dicendi modum ex S. Cyrillo uſurpaverint, tamen nuſquam ſunt confeſſi duas naturas ineffabiliter unitas, & inconfuſas, quod cum ſuis Monachis diſerte & dilucide profeſſus eſt *Joannes Maxentius*. Nemo igitur illos Eutychianos jure dixerit.

Quod autem *Eutychem*, *Dioſcorum*, & eorum Sectatores, atque fautores damnaverint, & Synodum Chalcedonenſem cum veneratione maxima ſuſceperint, probatur ex eorum Fidei Confeſſione, quæ primo laudata eſt, & extat Tomo IV. Bibliothecæ Patrum Editionis Pariſienſis: ubi recenſitis variis SS. Patrum teſtimoniis, hæc habent: *Secundum horum igitur omnium Catholicorum Sanctorum Patrum catholicum ſenſum, ſuſcipimus quatuor Synodos, id eſt, Nicænam trecentorum decem & octo, & centum quinquaginta, qui in hac Regia Urbe convenerunt, & eam quæ in Epheſo congregata eſt, cui præfuerunt Cæleſtinus, & Cyrillus Beatiſſimi Patriarchæ, cum omnibus quæ ibi*

cen-

contra Nestorium, sive contra quamlibet hæresim acta sunt; necnon etiam, quam sequimur & amplectimur, venerandam Synodum Chalcedonensem, omniaque scripta Patrum Sanctorum qui unum & idem; secundum horum Conciliorum definitiones senserunt. Anathematizamus autem omnes; si quis dubitat, aut retractat, aut imperfecta judicat, aut qui ea a fide Sanctorum Patrum æstimat aliena. Similiter igitur anathematizamus omnia scripta Theodori Mopsuesteni, & Nestorii discipuli ejus, & omnes qui similiter illis sapiunt: his adjicientes Eutychem, Dioscorum, Timotheum, cum omnibus sectatoribus eorum & successoribus, communicatores & complices, aut qui quacumque sorte, eorum maculantur contagione, aut memorias eorum celebrant, qui in ipsa damnatione defuncti sunt, aut innocentes defendunt.

Probatur tertio ex *Joanne Maxentio* in Libello contra Acephalos, in quo diserte ostendit duas in Christo post adunationem esse naturas, ex quibus, & in quibus subsistit singularis Christi persona. Sic incipit iste Libellus: „ Catholicæ Fidei professione breviter exposita, pergimus nunc illorum respondere definitionibus, qui lapsu miserabili corruentes, novis & exquisitis argumentationibus nefarium dogma Christi Ecclesiis moliuntur inferre, & Deum & hominem, Verbum & Carnem confitentes, unam post adunationem in Christo naturam, stulte nimis impudenterque conantur adstruere, &c. *Et infra:* Et ideo constat duas, idest, divinitatis & humanitatis, in Filio Dei, post adunationem, esse naturas, ex quibus, & in quibus subsistit una & singularis Christi persona.

Cardinalis Baronii Responsio refellitur, Respondet *Baronius*: Scythas Monachos, ut persuaderent Catholicis se esse Catholicos, pro ratione temporis & personarum, Fidei Formulas diversas habuisse. In Professione Fidei ad Africanos missa, nomen Verbi posuisse quod in illa Legatis Constantinopoli data non fecerant, ne quovis modo hæreseos convinci possent.

Sed inanem esse hanc *Baronii* responsionem, patet ex collatione utriusque Professionis Fidei, quæ a Monachis illis edita est, cum illius quam Legatis Hormisdæ porrexerunt, tum illius quam ad Africanos misere, & omnium, quæ habemus, Operum *Joannis Maxentii*. Ubique enim Eutychianam hæresim expugnant, duas in Christo post adunationem naturas confitentur. Verbum ubique nominant *Unum de Trinitate, qui pro nobis passus est carne.* In Libello Legatis tradito hæc habent: *Deum Verbum unigenitum Filium Patris Dominum nostrum Jesum Christum, qui pro nobis passus est carne, unum de tribus subsistentiis unius divinitatis esse credimus.* Et *Joannes Maxentius* Dialogos contra *Nestorium* his verbis concludit: *Nec ego te umquam aliud quam hæreticum judicabo, qui Deum Verbum Dominum nostrum Jesum Christum, qui pro nobis passus est carne, unum esse ex Sancta & individua Trinitate non approbas.* Quæ verba & Nestorianum, & Eutychianum errorem æque confodiunt.

Probatur quarto ex *Hormisda* Pontifice, in Epistolis ad *Possessorem*, & ad *Justinianum*, ubi Scythas Monachos *novarum cupidos quæstionum* vocat, & *procacem verborum novitatem* eis objicit, hæresim vero nusquam.

Probatur quinto ex *S. Fulgentio* qui *Petri Diaconi* Libellum, professionem Fidei ipsius, sociorumque Monachorum Scytharum continentem, cum Africanis Episcopis probavit, ceu rectæ fidei consonum. Ita enim scribit cap. I. libri sui *de Incarnatione & Gratia*, quem ad eos pro responso misit: „ Beatus frater noster Joannes Diaconus a vestra Societate directus, literas nobis, quas misistis, exhibuit, quibus recensitis, vestram simul alacres & fidem cognovimus, & salutem: immo in agnitione fidei vestra simul salus innotuit. *Et cap.* 2. Dicitis itaque vos, juxta SS. Patrum traditionem, Dominum nostrum Jesum Christum in duabus naturis unitis & inconfusis, id est, divinitatis & humanitatis, in una persona sive subsistentia confiteri, &c. " Itaque teste *S. Fulgentio*, aliisque Patribus Africanis, recta erat *Joannis Maxentii*, & Scytharum Monachorum fides. Denique iidem Africani Episcopi in Sardinia exules Scythis Monachis de fidei integritate gratulantur, eosque ad perseverantiam adhortantur, in Epistola Synodica. *Vos itaque, dilectissimi Fratres, per gratiam Dei estote stabiles & immobiles: ac tenentes veram fidem, exhibete fratribus, aliter sentientibus Charitatem.*

PRO-

PROPOSITIO II.

Propositiones istæ : Christus unus est e Sancta Trinitate : Unus de Trinitate crucifixus est carne, quas ardore tanto Scythæ Monachi propugnabant, sunt Catholicæ. Unde istis Monachis perperam affingitur hæresis.

Probatur primo ex *Joanne II.* Pontifice Maximo, qui Acœmetas Monachos velut Nestorianos damnavit in Synodo Romana, quod Propositiones illas negarent : & Propheticis, Apostolicis, & Patrum testimoniis probat istarum Propositionum veritatem. Primo ex *Genesis* 2. ubi Trinitas ipsa ait : *Ecce Adam factus est tamquam unus ex nobis*. Secundo ex Apostolo 1. *ad Corinthios* 8. dicente : *Unus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in ipso ; & unus Dominus noster Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum*. Tertio ex Symbolo Nicæno, quo sic profitemur : *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum Dominum nostrum Jesum Christum unigenitum*. Quarto ex *S. Augustino, cujus doctrinam Romana sequitur & servat Ecclesia*, lib. 11. *De Civitate Dei*, dicente : *Credimus, & tenemus, & fideliter prædicamus, quod Pater genuerit Verbum, hoc est, sapientiam, per quam facta sunt omnia, unus unum, æternus coæternum, summe bonus æqualiter bonum, &c.* Et lib. 2. contra Maximinum Arianum : *Et Pater Deus est*, inquit, *& Filius Deus est, & Spiritus Sanctus Deus est, & hi simul tres unus Deus est, nec hujus Trinitatis tertia pars est unus, nec major pars duo, quam unus est*. Quinto ex *S. Gregorio Nazianzeno* in Sermone de Epiphania Domini, ubi ait : *Nos uno lumine illustrari simul & tribus ; tribus quidem, secundum uniuscujusque proprietates, uno secundum substantiam, vel Deitatis ratione. Dividitur ergo (ut ita dicam) indivisibiliter, conjungitur divisibiliter, una est in tribus Deitas*. Sexto ex *S. Gregorio Nysseno*, in Epistola ab Ablativum : *Æstimet*, inquit, *hæc opera, utrum uni assignentur personæ earum quæ in Sancta Trinitate creduntur, an per tres eat virtutis effectus*. Septimo ex Epistola S. Procli ad Occidentales : * *Super hæc autem*, inquit, *confitemur unum ex Trinitate increata atque ineffabili, Deum Verbum factum hominem*. Et rursus : *Quid enim nos sapimus atque sentimus, quia in ipsa divina natura qua conjunctus est Filius Patri Sanctoque Spiritui, non dicimus eum deitate passum fuisse, sed carne, quam pro nobis assumpsit ex nobis. Unus igitur ex Trinitate crucifixus est carne*. Quæ testimonia liquido probant *Christum esse unum e Sancta Trinitate*.

Post hæc multis etiam probat *Joannes II.* Deum passum esse carne : & gloriosam semper Virginem Mariam esse proprie & veraciter Dei Genitricem ; ac demum ita colligit : *His igitur evidenter ostensum est, illustres & magnifici Filii... Christum Dominum unum esse Sanctæ Trinitatis, ex duabus naturis cognoscendum, hoc est in deitate, & humanitate perfectum, &c.* Hæc ille, *Epistola 3. ad Senatores*.

Confirmatur ex Dionysio Exiguo, qui a Feliciano Pastore rogatus ut Epistolam Sancti Procli ad Armenos Latinitate donaret, præmisit Præfationem, qua Monachorum Scytharum Propositionem propugnavit. Demonstrat Nestorianos Theodori Mopsuesteni discipulos Symbolum depravasse, *Beatam Trinitatem sic unius essentiæ prædicantes, ut Christum Dominum nostrum conditorem universitatis, unum ex Trinitate nullatenus faterentur*. Unde sequebatur duas fuisse juxta ipsos personas in Christo, quam impiam hæresim Synodus Ephesina confixerat. Addit, Proclum eamdem confutantem docuisse, Christum *Deum Verbum unum de Trinitate esse, &c. & pro salute nostra eumdem verum hominem factum, unum mansisse Filium, nec quartam in Trinitate crevisse personam. Et quia nunc ob aliquibus injectum scrupulum, de vera fide trepidatur, unum quemlibet ex Beata Trinitate pronuntiare diffugiunt*. Ubi eamdem Propositionem S. Augustini testimonio confirmat ex libro XI. De Civitate Dei, cap. 24.

Probatur secundo, ex S. Fulgentio, lib. de Incarnatione & Gratia Jesu Christi, cap. 10. „ Igitur, *inquit*, non Trinitas, id est, non simul Pater, & Filius, & Spiritus „ Sanctus, nec solus Pater, aut solus Spiritus Sanctus, sed solus Filius..... id est, „ una ex Trinitate persona Christus Dei Filius unicus, ut nos salvos faceret, carne

„ con-

* *Ita citat S. Proclum Joannes II. sed ex Tomo ipsius ad Armenos verba illa desumpta sunt.*

„ conceptus & natus eſt de ventre Virginis Matris... Non Trinitas, ſed ſplendor pa-
„ ternæ gloriæ Chriſtus, eſt pro nobis paſſus carne, qui de Patre Deo ſolus natus eſt
„ impaſſibilis Deus.

Probatur tertio ex *Facundo Hermianenſi, lib. 1. cap. 3.* ubi multis ad illam propoſitionem vindicandam præmiſſis: *Unus de Trinitate pro nobis crucifixus eſt*, ſubdit: „ Quocirca recte dicitur & unus ex Trinitate crucifixus, & una ex Trinitate perſona. Sed „ unam dicere perſonam, Neſtorianorum nova ſubterfugia minus excludit: qui convicti „ innumeris teſtimoniis Patrum, quod Deus Verbum, & aſſumptus homo, una perſona ſit, pro auctoritatis dignitate ab eis hoc vel exiſtimant dictum, vel exiſtimare „ ſe fingunt: ut ſic homo Jeſus Chriſtus dicatur Verbi geſſiſſe perſonam, ſicut etiam „ geſſit Apoſtolus, qui ſcribens ad Corinthios dicit: Nam & ego quod donavi propter „ vos in perſona Chriſti, &c. Non ut unus idemque eſſet Deus & homo. Cum vero „ unus ex Trinitate, & una ex Trinitate perſona pro nobis crucifixa recte dicatur, „ hanc utilitatem, qua fraus Neſtorianorum a Sancta & Magna Synodo ſufficienter excluſa eſt, intelligere & approbare jam debent, qui dici nolebant, Unum de Trinitate „ pro nobis incarnatum, vel paſſum, vel crucifixum. Qui, etiamſi nulla invitaret utilitas, neque hoc eſſet tantæ Synodi auctoritate firmatum, modeſtius facerent acquieſcere ſapienti Gregorii, qui de vocabulorum diverſitate diſſidendum non eſſe decrevit.

Probatur quarto ex *Ferrando* Carthaginenſis Eccleſiæ Diacono, *in Epiſtola ad Anatolium* R. E. Diaconum. „ Duos filios, *inquit*, ignorat Fides Catholica. „ Quaternitatis aſſertores omnino deteſtatur: & idcirco nunc, quantum arbitror, quibuſdam rectæ fidei cuſtodientibus regulam placuit, Unum de Trinitate paſſum fateri. Nihil „ quippe aliud ſententia hæc inſinuare cognoſcitur, niſi ipſum eſſe paſſum carne, qui „ de Patre Deo natus eſt, ideſt, Chriſtum; ne putetur homo purus toleraſſe paſſionis „ injurias. Hoc ergo dicit, quicumque de Trinitate paſſum dicit. Non eſt quarta perſona, qui paſſus eſt, ſed ad numerum pertinet Trinitatis. Manens enim Dei Filius impaſſibilis ſecundum divinitatem, per ſuſceptionem naturæ paſſibilis, paſſioni „ ſubjacuit. *Et infra*: Unuſquiſque eorum, id eſt, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, dum de Trinitate eſſe dicitur, a creaturis ſequeſtratur. Omnis enim res aut „ Deus eſt, aut creatura. Si Deus eſt, creatura non eſt. Si creatura eſt, Deus non „ eſt. Deus autem Trinitas eſt unius ſubſtantiæ, vel eſſentiæ. Creaturæ per multimoda diverſarum ſubſtantiarum diſtribuuntur genera. Qui ergo Deus eſt, & proprie „ idem veraciter Deus eſt, aut Pater, aut Filius, aut Spiritus Sanctus eſt. Et quia „ neque Pater ſolus, neque Filius ſolus, neque Spiritus Sanctus ſolus Trinitas eſt, ſed „ ſimul Pater Filius & Spiritus Sanctus, & Pater unus eſt de Trinitate, & Filius unus „ eſt de Trinitate, & Spiritus Sanctus unus eſt de Trinitate. Quid ergo dicit, quicumque dicit, Unus de Trinitate Filius, niſi, nolle eum quærere inter creaturas? Filius „ ergo ſecundum divinitatem, quia non eſt creatura, ſed Creator, unus eſt de Trinitate. Et quia, ſecundum humanitatem dignatus eſt pati, propter hoc unus de Trinitate dicitur paſſus. Tale eſt itaque, quantum conjicio, immo potius quantum credo, Unus eſt de Trinitate paſſus, quale eſt dicere, Deus eſt paſſus. Sicut autem quiſquis Deum prædicat paſſum, non ſubſtantia divinitatis facit paſſibilem, ſed divinitatis impaſſibilis & humanitatis quæ ſubjacuit paſſioni, unam monſtrat eſſe perſonam: „ Sic Unum de Trinitate paſſum prædicans, unitatem perſonæ commendat in utriſque „ naturis, excludens Neſtorianæ hæreſeos nefariam perfidiam, qui doctrinam duos filios „ inducentis neget.

Et inferius, egregie oſtendit, nullatenus favere Eutychianis illam propoſitionem, immo ipſam Eutychetis errores pariter perimere, ac Neſtorii. „ Nihil plane diutius cogitans reperire valui, *inquit*, unde poſſit hæc ſententia (quod a quibuſdam jactatur) „ Eutychianis favorem præbere. Primum enim mendacium delirantis Eutychetis hoc „ fuit, Unigenitum Deum, quando fieri homo dignatus eſt, non ſibi aſſumpſiſſe carnem „ de utero Virginali. Secundum vero, non eſſe nunc in Chriſto ſubſtantias duas divinitatis & humanitatis, ſed ex duabus his unam factam ſubſtantiam. Retractemus „ igi-

„ igitur diligenter utrasque sententias, & si vel uni earum coaptari possit ista sententia, „ quæ unum de Trinitate passum fatetur, sollicitius inquiramus. Quid rogo, proficit „ ad negandum Filio Dei materni corporis veritatem, quando Unus de Trinitate passus „ asseritur? Nonne si unus de Trinitate est, vere Filius Dei est; & si passus est, ve- „ re habet materni corporis veritatem? Alioquin tolle corpus ex Matre sumptum, & „ quomodo pati potuit pura Divinitas? Perpende qualis est caro Mariæ: sine dubio „ passibilis & mortalis. Ut ergo esset caro Verbi passibilis & mortalis, ex illa carne „ habet originem, quæ fuit passibilis & mortalis. In Prole igitur cognosce similitudi- „ nem generis per testimonium passionis, & expugnari magis Eutychianos, quam fo- „ veri, quando Unus de Trinitate passus asseritur, velis, nolis adverte...... Sine du- „ bio enim sub his verbis etiam prædicator unius in Christo substantiæ confutatur. „ Ut sit enim Christus unus de Trinitate, ad divinitatem pertinet; ut credatur passus, „ ad humanitatem. Non esset, qui passus est, unus de Trinitate, nisi unam haberet „ cum Patre & Spiritu Sancto divinitatem. Non esset passus, qui unus est de Trini- „ tate, nisi consubstantialem Matri haberet humanitatem. Sileat ergo unius naturæ in „ Christo prædicator: duas enim naturas commemorat qui unum de Trinitate passum „ fatetur. Unum de Trinitate passum, Nestorianis non immerito displicet: Introduce- „ re enim quartam personam volunt, cui accidisse æstimant passiones. Eutychianis au- „ tem, Unum de Trinitate passum non recte placet, si tamen placet: Ipsi enim duas „ Christi permanere naturas evidenter contendunt negare, quibus per hoc Capitulum „ manifesta re contradicitur.

Addit Ferrandus, quod „ Quia forsan nimium suspiciosus, aut omnino tardus auditor „ vult, ut cum dicimus, Unum de Trinitate passum, inferamus, Secundum carnem; „ ne aut tota Trinitas passionem suscepisse, aut ipse Filius in substantia divinitatis, „ quæ est illi cum Patre communis, passus putetur; in hac parte mos gerendus est ta- „ libus; & si sic audire desiderant, sic nos etiam loqui convenit: Unus de Trinitate, „ id est, filius, una persona de tribus personis passus est secundum carnem quam su- „ scepit ex nobis, ut dignaretur passionem tolerare pro nobis. Addamus verba manife- „ sta, nec occasionem demus interpretationi malitiosæ, putemurque aliud credere, quam „ sentimus. Omnis ergo Catholicus aut unum de Trinitate passum simpliciter audiat, „ simpliciter dicat; aut loquens caute, non tamen infideliter, unam personam de tri- „ bus passam fateatur. Nec ideo quempiam judicet hæreticum, qui unum de Trinitate „ passum illo sensu dicit, quo etiam ipse unam personam de tribus passam veraciter di- „ cit: Simulque ambulare viam Domini properemus, pacem tenentes. Hoc est quip- „ pe, Unum de Trinitate, quod est, unam personam de tribus personis: quoniam si „ dicas, Una est persona Christus, nihil aliud dicis, quam Unus est Christus.

Probatur quinto ex firmiori momento, & quod cæteris præmitti debuit, scilicet ex Canone X. Concilii V. Œcumenici: „ Si quis, *inquit*, non confitetur Dominum no- „ strum Jesum Christum, qui crucifixus est carne, Deum esse verum, & Dominum „ gloriæ, & unum de Sancta Trinitate, talis anathema sit ". Igitur tantum abest ut Scythæ Monachi, supra memoratas propositiones propugnantes, hæretici fuerint, ut potius hac inusti sint nota, post Quintam Synodum, qui eas oppugnarunt. Eamdem propositionem sub anathemate proposuit credendam Concilium Lateranense sub Martino I. Canone 2. „ Si quis, *inquit*, secundum Sanctos Patres non confitetur proprie & „ secundum veritatem ipsum unum Sanctæ & consubstantialis & venerandæ Trinitatis „ Deum Verbum e cœlo descendisse, & Incarnatum ex Spiritu Sancto & Maria sem- „ per Virgine, & hominem factum, crucifixum carne, &c. condemnatus sit.

Cardinalis Baronii objectionibus respondetur.

Objicies primo cum *Baronio* Cardinali Scythas Monachos in errorem *Petri Fullonis* impegisse, qui Trisagio addidit hæc verba: *Qui crucifixus est pro nobis*. Cum quibus ista propositio, *Unus de Trinitate crucifixus est*, sensu convenire videtur.

Respondeo, hanc Scytharum Monachorum propositionem a blasphemia *Petri Fullonis* longe abesse. Hic enim Crucem Trisagio addebat, id est, Hymno sacro, quo Deus *ter Sanctus* proclamatur, quo innueret, Filium Dei, in substantia Deitatis, vel Trinitatem totam passam esse; duas enim in Christo naturas negabat. Scythæ vero Monachi,

nachi, naturas in Christo duas inconfusas, conceptis verbis fatebantur, & *Unum de Trinitate*, scilicet Filium Dei, non in substantia deitatis, sed *carne passum* propugnabant Suam, Sociorumque suorum sententiam dilucide aperit *Joannes Maxentius*, in *Professione Fidei de Christo*, eamque *S. Procli* Constantinopolitani Archiepiscopi, cujus doctrinam recepit Synodus Chalcedonensis, auctoritate confirmat, in Tomo ad Armenos dicentis: „ Si proferas mihi dicens: Quia qui confitetur crucifixum Deum Filium, & „ Patrem, & Spiritum Sanctum confitetur, super aquam scribis, & super arenam ædificas. Attende igitur Catholicæ Fidei nervos, & ablue imprudentiam tuam. Quid „ enim est quod nos sapimus? In hac ipsa essentia, qua constat & unitus est Filius „ Patri & Spiritui, non dicimus eum passum, sed carne, qua ex nobis, & pro nobis „ est factus. Non autem alius est factus, nisi unus de Trinitate, & crucifixus est carne, qua factus est, & non est passus divinitate, qua unitus est Patri & Spiritui, ut „ & ipsos crucifixos dicamus. Si autem diceremus, eum divinitate crucifixum, revera in Trinitate passionem induceremus. Si autem dicimus quod in carne sua passiones „ Verbum suscepit, confitemur, quia & unus est de Trinitate qui passus est, & Trinitatis natura impassibilis mansit.

Et iterum: „ Si autem incarnatus (*inquit*) non esset passus, haberet fortassis rationem versutissima objectio. Si autem incarnatus passus est evidenter, quoniam causa Incarnationis est Crux, hoc crucifixum est, quo incarnatum est, Si autem quod „ incarnatum est, crucifixum est, Pater autem & Spiritus Sanctus non est crucifixus: „ Unus ergo de Trinitate est crucifixus. Divinitatem vero qua communicat Patri & „ Spiritui, servavit impassibilem. Carne autem, qua ipse solus est factus, ipsa & solus idem est passus. *Quibus S.* Procli *verbis recensitis, ita* Joannes Maxentius *colligit*: Quapropter si quis hanc hujus Beatissimi Patris, super splendorem solis lucentem „ sententiam reprehendere audet, quasi totius Trinitatis subsistentiam, id est, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, manifeste cum Sabellio credere reprehenditur.

Objicies secundo, *Dioscorum* unum e Legatis *Hormisdæ*, hanc propositionem, *Unus de Trinitate crucifixus est*, ut alienam a Catholica Fide, & a doctrina Synodorum & Patrum, ut propositam ab Eutychianis in Synodo Chalcedonensi, & ab *Anastasio* Imperatore, ejusdem Sanctæ Synodi hoste, defensam, exagitasse, & ad *Hormisdam* Pontificem detulisse. Hæc enim sunt ejus verba in Relatione ad Hormisdam: „ Unum de „ Trinitate crucifixum, nec in Sanctis Synodis dictum est, nec in Epistolis S. Papæ „ Leonis, nec in consuetudine Ecclesiastica. Quod si permittitur fieri, mihi videtur „ dissensiones & scandala non mediocria nasci inter Ecclesias. Istud Anastasius Imperator „ magnopere Catholicis imponere festinavit. Istud & Eutychetis discipuli in Synodo „ Chalcedonensi proposuerunt ... Iste sermo ideo numquam est in Synodis a Patribus „ introductus, quia procul dubio Catholicæ Fidei minime poterat convenire. Cujus sermonis si subtiliter attendatur intentio, ad quantas hæreses pateat, quoniam longum „ est, præsentes poterimus insinuare. Unde mihi sanum videtur & utile, & ad pacem „ Ecclesiarum conveniens, nihil aliud responsum dari, nisi: Sufficit sanctum Chalcedonense Concilium, in quo & aliæ Synodi continentur. Sufficiunt Epistolæ Papæ Leonis, quas Synodus confirmavit. Novitatem in Ecclesiam inducere, nec volumus, nec „ debemus.

Respondeo, *Dioscorum* sententiam Scytharum Monachorum fideliter non retulisse. Non enim illi simpliciter asserebant, *Unum de Trinitate crucifixum*, sed *crucifixum carne*: quæ vox æquivocationem omnem excludebat, & Eutychianam confodiebat hæresim. Ignoravit præterea *Dioscorus*, vel dissimulavit, Monachorum Scytharum propositionem a *S. Proclo* assertam antea, ac defensam, & consequenter a Synodo Chalcedonensi, quæ *S. Procli* doctrinam recepit, approbatam. Et quamvis *Carosus* & *Dorotheus* hæretici Monachi, in Synodo Chalcedonensi, *Actione* 4. Salvatorem nostrum Jesum Christum unum ex Trinitate, passum esse professi sint, nemo Patrum eos propter hanc assertionem reprehendit; quæ tamen pravo sensui obnoxia erat, cum *passum carne* non dicerent. Quæ vox ita sensum hujus propositionis determinat, ut Eutychianam hæresim, non minus quam Nestorianam expugnet. A qua determinatione recipienda *Anastasius*

stasius

stasius Imperator Acephalorum patronus, & Concilii Chalcedonensis hostis multum abfuit. Certe quam fuerit a veritate alienum *Dioscori* de Monachorum Scytharum propositione judicium, patet ex Synodo Chalcedonensi, quæ laudatam *Procli* Epistolam approbavit; ex Synodo Quinta Œcumenica, quæ negantes *Dominum nostrum Jesum Christum, qui crucifixus est carne, unum esse de Sancta Trinitate*, anathemate confixit: ex *Joanne* II. qui Monachos Acœmetas *Negantes esse confitendum Unum de Trinitate incarnatum & carne passum*, damnavit, teste *Liberato*, *cap.* 20. *Breviarii*: ex *Agapeto* Pontifice *Joannis II.* Successore, qui Professionem Fidei a *Justiniano* Imperatore ad *Joannem II.* missam, ab eoque approbatam, auctoritate etiam sua confirmavit, *Prædicans hujusmodi fidem omnibus Patrum nostrorum regulis convenire, & Apostolicæ Sedis concordare dogmatibus*. Quo in libello Fidei *Justinianus* professus est, *Dominum nostrum Jesum Christum unigenitum Filium Dei, unum esse Sanctæ & consubstantialis Trinitatis, passibilem carne, eumdemque impassibilem deitate*. Item ex *Facundo Hermianensi*, ex *S. Fulgentio* & Africanis Patribus, ex *Ferrando* tandem Carthaginensi. Horum sane Conciliorum, Pontificum, Patrum testimonia locupletissima, *Dioscori* Legati auctoritati præponderare, æqui rerum æstimatores judicabunt. Mirum autem aut incredibile videri non debet, *Dioscorum* illum fuisse in Scythas Monachos iniquiorem, qui conflato contra Bonifacium II. Schismate, postea Sedem Pontificiam invasit.

Respondetur secundo, Dioscorum, cæterosque Legatos, Propositionem Scytharum Monachorum non damnasse, ut hæreticam, sed tamquam Catholicæ Fidei dogma in Libellum Fidei, uti Monachi contendebant, referre constanter recusasse; ipsamque rejecisse, ut novam, & æquivocam, & quæ pravo sensui obnoxia videri posset. Scripserunt enim Legati communi nomine ad Hormisdam, se coram Imperatore, ac Senatu dixisse: *Extra Synodos quatuor: Extra Epistolas Papæ Leonis, nec dicimus, nec admittimus. Quidquid non continetur in prædictis Synodis, aut quod non est scriptum a Papa Leone, non suscipimus*. Scripsit singulariter Dioscorus: *Unde sanum mihi videtur, & utile, & ad pacem Ecclesiarum conveniens, nihil aliud responsum dari, nisi, sufficit Sanctum Chalcedonense Concilium, in quo & aliæ Synodi continentur: Sufficiunt Epistolæ Papæ Leonis, quas Synodus confirmavit. Novitatem in Ecclesiam introducere nec volumus, nec debemus*. Ea ergo Scytharum Monachorum Propositio per Legatos damnata non fuerat; unde in communi ad Hormisdam Epistola addiderunt: *Nobis quod visum est scripsimus: in vestra potestate est deliberare, quod vobis Deus imperaverit*; quod esset adhuc integra causa ad Sedem Apostolicam delata. In fine vero Epistolæ hæc leguntur: *Et qua solet Dominus noster vigilantia cogitetis, & quomodo suspendendi sunt, qui a nobis taliter recesserunt, & a nostra communione fuerunt sejuncti*, &c. *quia eos omnes Constantinopolitana exhorret Ecclesia*. In Vaticano Codice legi, *Quomodo suscipiendi sunt*, Vir Doctissimus * observat. Illis vero verbis: *Et a nostra Communione fuerunt sejuncti*, non significari Monachos a Legatis Catholica Communione privatos fuisse, sed ipsosmet Monachos a Communione cum Legatis abstinuisse, eisdem petulanter iratos quod suas Propositiones tamquam fidei Canones approbare recusassent. Eamque simplicem communionis dissociationem fuisse ostendit, cujusmodi plura exempla in vetustis Ecclesiæ monumentis occurrunt.

* *Cardinalis Norisius.*

Objicies tertio cum *Baronio*, Scythas Monachos cum abhorrerent dicere, unam Trinitatis personam esse passam in carne, dolose conatos fuisse explodere receptum in Ecclesia personæ nomen.

Respondeo, injustam esse, & nullo fultam fundamento, illam doctissimi Cardinalis adversus Monachos Scythas criminationem. In Libello enim Fidei Legatis oblato, unam in Christo personam disertis verbis professi sunt. „ Unam vero, *inquiunt*, duarum naturarum subsistentiam, sive personam, quam nobis veneranda Chalcedonensis Synodus „ tradidit, nullius alterius nisi Dei Verbi, incarnati, & hominis facti confitemur. „ Propter quod nec illam sententiam, quam quasi contrariam quidam Synodo æstimant, „ id est, Unam naturam Dei Verbi Incarnatam, avertimus, quia nihil aliud nisi unam „ subsistentiam, sive personam in duabus naturis docet unitis. *Et infra*: Quapropter „ impie quidam personam quidem homini, subsistentiam vero Deo Verbo credunt a Sy-

„ nodo

„ nodo deputatam. Non quod nesciant, apud Synodum idipsum esse subsistentiam, „ quod & personam, sed ne aperte videantur duas subsistentias, aut duas personas introducere, hoc pessimo abutuntur argumento. Nos autem unum & idem sentientes „ subsistentiam esse quod personam, non dicimus Trinitatem in Christo inhabitare, „ sicut consueverunt Theodori Mopsuestensis, & Nestorii sectatores, quasi quid extra „ Trinitatem sit Christus; sed Deum Verbum unigenitum Filium Patris, Dominum „ nostrum Jesum Christum, qui pro nobis passus est carne, Unum de tribus subsistentiis unius divinitatis esse credimus.

Non itaque rejiciebant Scythæ Monachi hanc propositionem: *Una Trinitatis persona passa est carne*, sed eos inconsequenter contendebant ratiocinari, qui hanc admittentes cum Orthodoxis omnibus explodebant istam, cujus idem est omnino sensus: *Unus e Trinitate crucifixus est carne*. Id constat ex responsione *Joannis Maxentii* ad Epistolam Hormisdæ. „ An forte illos, *inquit*, rationi cedere, non imperare judicat, qui Christum unam personam quidem ex Trinitate, non autem unum ex Trinitate esse fatentur? Sed qui hoc dicunt, potius rationi velle imperare, non cedere, penitus convincuntur. Quis enim tam stultus & vecors sit, qui dicere audeat, Paulum ex Apostolis unam esse personam, non autem unum esse ex Apostolis Paulum"? Addit, hæreticos, a quibus *Dioscorum* Legatum Apostolicum stare inique scribit, Christum unam personam ex Sanctissima Trinitate prædicantes, unum ex Trinitate Christum renuere confiteri: sed eo sensu asserere Christum unam personam esse ex Trinitate, quod Dei Verbi in se habitantis personam habeat, quæ est una ex Trinitate, ut vicarius quodammodo, sive minister sit Dei Verbi Christus, non autem ipse Deus Verbum sit Christus. „ Qui autem, *inquit*, non Dei Verbi personam Christum habere „ fatentur, sed ipsum Deum Verbum Christum credunt & confitentur, sicut unam „ personam ex Trinitate, ita & unum ex Trinitate prædicant Christum. Quia si Deus „ Verbum est Christus, & Christus Deus Verbum, sicut Catholica credit sanitas, quomodo non est Christus unus ex Trinitate, si una persona est Deus Verbum ex Trinitate? Nisi forte Deum Verbum, sive Christum aliquid præter naturalis personæ „ asserunt vocabulum. Si autem Deum Verbum, sive Christum, non aliud aliquid, „ sed naturalis personæ vocabulum esse intelligunt; quomodo non est Christus unus „ ex Trinitate, si una naturalis persona est idem Christus ex Trinitate"? Lege & Caput 21. *Dialogi II. contra Nestorianos*, ab eodem *Joanne Maxentio* editi, ubi eadem inculcat.

Objicies quarto, cum *Baronio*, rationes quibus permoti Legati Apostolici, sententiam de uno ex Trinitate passo, minime recipiendam putarunt. Prima est, quia sequeretur aliam esse Trinitatem, & alium qui *Unus e Trinitate* diceretur; sicut recte colligitur alium esse Patrem a Filio, cum de Patre Filius esse dicitur; & alia civitas, aliusque homo, qui de civitate esse narratur. Secunda ratio est, quia cum dicitur, *Unus de Trinitate passus*, sequi videtur divinitatis substantiam esse passibilem. Tertia ratio est, quia dicentibus: *Unus de Trinitate passus est*, inquisitor acerrimus dicet, *Quid unus?* Et respondentibus, *Filius*; iterum dicet: *Ergo si unus est Filius de Trinitate, vel unus est Trinitatis, Filiorum est Trinitas; aut Trinitatis est Filius*. Respondentibus, *Deus*, dicet: *Quomodo est quispiam unus Deus de Trinitate, cum non sit unus Deus nisi Trinitas?*

Respondeo ad hæc tria momenta cum *Ferrando* Carthaginensi Diacono, in Epistola ad Anatolium. Ad primum, nego consecutionem & paritatem. „ Nam Pater, quamvis habendo Filium Pater sit, ipso tamen Patris nomine non se esse Filium monstrat; & ideo dum de Patre esse Filius dicitur, alter esse Pater, alter Filius intimatur, & civitas hominum est multitudo, non homo. Et ideo, dum de civitate quispiam dicitur, alter ipse esse, altera civitas invenitur. Trinitas autem Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus est, ideo securus dicis: Filius unus est de Trinitate. Nec „ potest esse alius Filius, & alia Trinitas, quia sine Filio nulla est Trinitas.

Ad secundum respondeo, „ Impossibilem Catholicis mentibus semper apparere *consecutionem illam*, ut suspicari hoc, malitia potius quam cautela sit: maxime quo-

„ niam

„ niam dum Unus de Trinitate dicitur passus, & Trinitas personarum habeat distin-
„ ctionem; cuivis facile apparet, propter unam personam Verbi impassibilis, carnisque
„ passibilis, unum de Trinitate passum pronuntiari.

Ad tertium respondet Ferrandus, „ Huic dubitationi facile occurri, si quid sit Trini-
„ tas consideremus. Trinitas enim personarum est Trinitas. Quid ergo Trinitas, nisi
„ tres personæ? Quæ sunt tres personæ, nisi Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus? In
„ hac ergo Trinitate, neque Patres tres invenis, neque Filios tres, neque Spiritus San-
„ ctos tres. Et propterea securus dicis, Unum de Trinitate Filium, quia non est in
„ Trinitate Filius, nisi unus. Cujus personam significantes, dicamus, Unum de Tri-
„ nitate passum, quia ipse tantum recte creditur passus qui cum esset vere & proprie
„ Deus, vere & proprie factus est homo.

Objicies quinto. Si recte dicitur, *Unus de Trinitate passus Jesus Christus*, recte etiam dicitur *Unus de humanitate passus*; sicut dicimus Deum, & rursus dicimus hominem. Porro secundus iste modus loquendi alienus est ab Ecclesiæ sensu; igitur & prior.

Respondeo cum *Ferrando*, nego consecutionem & paritatem. „ Deum quippe cum
„ dicimus, recte etiam hominem dicimus; quia & Deus, & homo, nomina substantia-
„ rum sunt. Unus autem, quia proprie personam significat, unus, & unus, nequaquam
„ cogimur dicere, ne duas videamur asseverare personas. Ideo plane Unum de Trini-
„ tate confiteamur, & non Unum de humanitate, quia Deus venit ad uterum Virgi-
„ nis, & adventu suo munus ei largiens fœcunditatis, sine sorde libidinis, humanam
„ sibi naturam potenter, atque ineffabiliter adunavit, tanto vinculo unitatis, ut perso-
„ na Verbi fieret persona carnis, & deinceps una Verbi persona esset & carnis. Ideo
„ dicere nullatenus possumus, Unum de Trinitate, & Unum de humanitate, vel Unum
„ Trinitatis, & Unum humanitatis: quia in Christo Jesu Personam propriam non ha-
„ bet separatim humanitas, sed persona Verbi Dei, a quo suscepta est, ipsa illi facta
„ est propria. Distinguimus ergo naturas duas Christi in vocabulis, in Officiis, non
„ in personis.

Objicies sexto. Eum qui dicit *Unum ex Trinitate*, divisionem facere Trinitatis.

Respondeo, nego consecutionem. „ Si enim quicumque dixerit unum ex Trinitate
„ Christum, qui pro nobis est carne passus, divisionem facere deprehenditur Trinitatis:
„ ergo & quicumque Deum ex Deo dixerit, divisionem efficit Deitatis: quod si Deum
„ ex Deo dicere, divisionem non facit divinitatis, præsertim cum una sit divinitas
„ Trinitatis, multo magis unum ex Trinitate dicere, divisionem non facit Trinitatis.
„ Quia non secundum id quod unus est Deus, & una divinitas Trinitatis, sed secun-
„ dum id quod tres sunt, id est, Pater, & Christus, & Spiritus Sanctus unus Deus;
„ Christus dicitur unus de Trinitate, qui pro nobis passus est carne". Hæc *Ferrandus*.

Objicies septimo *Trifolii* Presbyteri luculentissimam contra Scythas Monachos Epistolam ad *Faustum Senatorem*; in qua expendens hanc propositionem: *Unus de Trinitate crucifixus est*, quam illi Monachi propugnabant, ait: „ Ista doctrina de fonte Arii pro-
„ divit, & est conveniens omnibus hæresibus .... Qui unum de Trinitate dicunt pas-
„ sum, si Ariani non sunt, dicant de quibus tribus unus passus est. De tribus Patri-
„ bus, aut de tribus Filiis, aut de tribus Spiritibus Sanctis, aut certe de tribus Diis,
„ sicut dicit Arius?.. Qui unum de Trinitate Filium dicunt passum, duos aut tres Fi-
„ lios colunt, ex quibus unus passus est, duo manent impassibiles. Si vero de Trinita-
„ te est Filius, non est de Patre secundum Divinitatem, neque de matre secundum
„ carnem, sed de Trinitate. Trinitas & unus de Trinitate quatuor fiunt, sicut dicit
„ Nestorius, Filius Mariæ associatus est Filio Dei, & factus est communis Trinitati,
„ & passus est unus de Trinitate .... Eutyches duas naturas unici Filii Dei commi-
„ scet; & jam nec Deus, nec homo, nec Pater, nec Filius, nec Spiritus Sanctus est,
„ sed est ille Unus de Trinitate. *Addit*, Carosum & Dorotheum Archimandritas, in
„ Concilio Chalcedonensi, confitentes Salvatorem nostrum Jesum Christum, qui descen-
„ dit, & incarnatus est a Sancta Virgine Maria, & hominem indutus est, & crucifi-
„ xus, unum de Trinitate esse passum", accepisse damnationem cum Eutychete. Epistolam denique Procli qua nitebantur Scythæ Monachi, ab iis in pravum sensum esse detor-

detortam asserit. *Semper quippe Hæretici male interpretando dicta Patrum, hæreses suas confirmare conantur.*

Respondeo, *Trifolium Presbyterum* Professiones fidei, & libros Monachorum Scytharum non legisse, ex quibus cognovisset ipsos orthodoxo plane sensu hanc Propositionem propugnare, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, id est, Filius, qui est una Sanctissimæ Trinitatis persona, carne pro nobis assumpta, crucifixus est. Quamobrem licet Hæretici pravos in sensus hanc propositionem detorquere possent, iniquum erat Catholicos, qui illam secundum proprium & nativum, ut ita loquar, sensum propugnabant, hæreses Arii, Apollinaris, Nestorii, Eutychetis, conceptis & perspicuis verbis damnantes, & contraria his Hæresibus dogmata, secundum Sanctarum Synodorum definitionem & SS. Patrum doctrinam professi, velut cum omnibus Hæreticis consentientes traducere. Sed *Trifolio* Presbytero condonandus est error, qui a *Fausto Senatore* de hac propositione interrogatus per Epistolam, nec certior factus de fide & doctrina Scytharum Monachorum, sed de turbis dumtaxat ab ipsis Constantinopoli & Romæ excitatis, facilius sibi persuasit ipsos celebrem illam propositionem hæretico sensu asserere; maxime cum & Legatos *Hormisdæ* Romani Pontificis adversarios haberent, & Pontificem ipsum. Præterea nec ipsa propositio Scytharum fideliter ad *Trifolium* relata est: quæsivit namque ab ipso *Faustus Senator*, quid de illa propositione sentiret: *Unus de Trinitate crucifixus est*. Hæc non erat propositio Monachorum Scytharum, sed ista: *Unus de Trinitate crucifixus est carne*. Ita rem se habuisse probat initium Epistolæ Trifolii. *Mandare mihi dignatus es, Monachos Scythas a Constantinopoli advenisse, qui unum de Trinitate prædicant crucifixum, sperans a Parvitate mea, si tale aliquid in doctrina Patrum repererim.*

Tertio facilius demonstratur hanc Monachorum Scytharum propositionem Hæreses omnes refellere, quam probasset *Trifolius Presbyter* ipsam omnibus hæresibus convenire. Ut enim ait Ferrandus Diaconus Carthaginensis Ecclesiæ doctissimus in Epistola ad Anatolium, hæc propositio expugnat magis Eutychianos, quam foveat. „ Sine dubio enim sub his verbis etiam prædicator unius in Christo substantiæ confutatur. „ Ut sit enim Christus unus de Trinitate, ad divinitatem pertinet; ut credatur passus, „ ad humanitatem. Non esset, qui passus est, unus de Trinitate, nisi unam haberet „ cum Patre & Spiritu Sancto divinitatem. Non esset passus, qui unus est de Trinitate, nisi consubstantialem Matri haberet humanitatem. Sileat ergo unius naturæ „ in Christo prædicator. Duas enim naturas commemorat, qui unum de Trinitate passum fatetur. Suspiciones suas inaniter prodet, quisquis bene dicta, dum male conatur intelligere, calumniari potius, quam doceri studeat. Unum de Trinitate passum, „ Nestorianis non immerito displicet. Introducere enim quartam personam volunt, cui „ accidisse æstimant passiones. Eutychianis autem unum de Trinitate passum non recte placet, si tamen placet. Ipsi enim duas Christi permanere naturas evidenter negare contendunt, quibus per hoc Capitulum manifesta re contradicitur: insinuata una „ substantia per hoc, quod passus infertur. Passio enim commemorata testimonium est „ naturæ passibilis: natura passibilis intellecta, maxime in illo qui unus est de Trinitate, duarum substantiarum clarissimam reddit distinctionem.

Quod vero scribit *Trifolius*, *Carosum & Dorotheum* Eutychianos Archimandritas, in Concilio Chalcedonensi effutientes, *Unum de Trinitate passum*, explosos fuisse, jam a nobis dilutum est: sed *Ferrandi* verbis *Trifolio* rursus respondemus. „ Nec movere „ quempiam debet, si vere hanc sententiam, sicut a quibusdam dicitur, Eutychetis „ protulit Apocrisiarius in Chalcedonensi Concilio. Sæpe etiam per ignorantes loquitur „ veritas. Patres autem nostri in Concilio positi, sensum loquentis, non verba considerantes, nec illum propter hanc sententiam pronuntiarunt Catholicum, nec ipsam „ sententiam Catholicis tunc inserere Definitionibus voluerunt, ne viderentur intellectum loquentis potius approbasse, quam verba. Mirabiliter tamen Spiritus Sanctus „ postea Fideles admonuit, etiam per hanc sententiam revinci Eutychianistas, in qua „ duarum plena est prædicatio naturarum.

Denique *Trifolio* obscuri nominis Presbytero, Synodos, Pontifices, Patres Sanctissimos

mos & eruditissimos opponimus, a quibus hæc propositio, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, asserta est, vindicata, & inter dogmata Fidei reposita.

Objicies octavo cum *Baronio Cardinali*, Scythas Monachos Propositionem istam obtrudentes, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, adversatos fuisse Synodo Chalcedonensi, quam eo additamento supplendam contendebant, quasi carentem ipsa esse dicerent imperfectam, cui proinde haud tuto credi posset.

Respondeo, id esse falsissimum: illam enimvero propositionem Synodi Chalcedonensis Definitioni adjiciendam non contendebant Scythæ Monachi, aut sacram Synodum absque ipsa esse imperfectam: sed istam propositionem adversus Hæreticos, & maxime adversus Nestorianos, & Eutychianos propugnare se contestabantur; atque ab omnibus Orthodoxis pariter propugnandam ajebant. Id constat ex Confessione Fidei, quam *Hormisdæ Papæ* Legatis tradiderunt. „ Catholicam Fidem augmentum aliquod posse „ recipere, *inquiunt*, improbum est credere, quia cum sit perfecta, & plena in omni- „ bus, augmentum recipere non potest; hoc enim, sine dubio augmentum recipit, „ quod est imperfectum. Si autem non de intelligentia Fidei, sed de verbis agitur, „ hoc non est semper contrarium, quia aliquando explanationem Fidei verborum facit „ adjectio, aliquando corruptionem ... Quod si omnis adjectio verborum Catholicæ Fi- „ dei noxia creditur, cur B. Cyrillus ad destruendam Nestorii impiam interpretationem „ Sancti Symboli, in Concilio Ephesino tam multas Sanctorum Patrum sententias pro- „ ferens, nullum reprehensionis dignum recipere augmentum creditur? Quod si ideo „ augmentum recipere non creditur, quia non in ipso Sancti Symboli mathemate ipsas „ SS. Patrum sententias inseruit, sed eas extrinsecus proferens, sincerissimum sensum „ ejusdem S. Symboli reddidit manifestum: Æque ergo & de nostra parvitate convenit „ judicare, qui non in ipso Termino venerabilis Chalcedonensis Concilii inserimus Pa- „ trum sententias, sed eas extrinsecus contra inimicos pro ipsius defensione proferimus „ ... Nemo recte reprehenditur retractare Synodum, nisi qui de ipsius statutis judi- „ cans, non pro ipsa, sed contra ipsam, Patrum proferre tentat sententias, sicut Hæ- „ retici faciunt. Qui autem non contra ipsam, sed pro ipsa Patrum sententias profe- „ runt, defensores sunt, non retractatores Concilii. Frustra ergo omnino nos Synodum „ retractare arguunt, quos vident, non contra ipsam, sed pro ipsa, Patrum proferre „ sententias. Quia Synodus alteram fidem aut mathemata, præter Sanctorum Patrum, „ tradere his, qui ad Catholicam Fidem confugiunt, prohibuit; Non autem Hæretico- „ rum pravitati, aut eis, qui sensum ejus moliuntur corrumpere, rationabilibus docu- „ mentis vetuit obviare. Unde superfluum est etiam illud quod nobis objicitur; quod „ Synodus non dicit, nullatenus dici debere. Quia multa sunt quæ non dicuntur a Sy- „ nodo, nec in ulla Scriptura Canonica, & tamen cum ratio postulaverit, ea nullate- „ nus proferre ambigimus; sicut est Trinitas, aut cum de Patre dicimus, Quia ingeni- „ tus est: & alia plura. Ita præfati sunt Scythæ Monachi ad Professionem Fidei, quam Legatis Hormisdæ tradiderunt. In ipsa vero Professione, eos anathemate confodiunt, qui Synodum Chalcedonensem retractaverint, aut imperfectam judicaverint. *Sequimur*, inquiunt, *& amplectimur venerandam Synodum Chalcedonensem, omniaque Scripta Sanctorum Patrum, qui unum & idem secundum horum Conciliorum Definitiones senserunt. Anathematizamus autem omnes, si quis dubitat, aut retractat, aut imperfecta judicat, aut qui ea a fide Sanctorum Patrum æstimat aliena.*

Objicies nono. *Hormisdas* Pontifex Monachorum Scytharum Propositionem rejecit, illosque ut Hæreticos insectatus est. Illa itaque Propositio habita est ut hæretica, ipsique Hæretici audierunt.

Respondeo, nego antecedens quoad secundam partem. Illos quidem ut contentiosos, superbos, pertinaces, laudatus Pontifex coarguit, * sed Hæreseos dicam ipsis non scripsit. Illos insectatus merito est ut *contemptores auctoritatum Veterum, ut novarum cupidos Quæstionum, eo usque tumoris elatos, ut ad arbitrium suum utriusque Orbis putarent inclinandum esse judicium, nec in numero Fidelium deputarent sequaces Traditionis Paternæ, si suæ viderent cedere nolle sententiæ*. Ut ad seditionem proclives exhorruit,

* *In Epistola ad Possessorem.*

Qui in publicum usque prodiere conventum ad concussionem quietis circa Regum etiam statuas inclamantes. Sed nusquam ipsos ut Hæreticos traduxit.

Primam vero partem antecedentis distinguo: *Hormisdas* Pontifex Scytharum Propositionem rejecit, ceu novam, inutilem, & quæ multis scandalo esse posset, concedo: ut hæreticam, nego. Quamquam verbis tenus nova videri posset, non accurate fuisset expensa & discussa.

Objicies decimo, propositionem istam *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, asseri atque propugnari non posse, nisi prius asseratur, omnipotentis Dei unam substantiam, & tres esse personas: ex quibus una persona, id est, Filius, Deus permanens, homo factus, passus sit, neque Patre, neque Spiritu Sancto pariter incarnatis; quamvis opus nostræ redemptionis tota fuerit Trinitas operata. Sic passum esse Filium ut non potuerit pati in ipsa substantia, qua cum Patre & Spiritu Sancto unus Deus est, sed in illa, quam sine Patre & Spiritu Sancto suscepit ex Matre. Et ideo passum dici, quia ipsius est caro quæ passa est, & ad ejus personam pertinet. Unius Filii Dei Domini nostri Jesu Christi duas esse naturas. Per Incarnationem Filii Dei non crevisse Trinitatem, nec quartam accessisse personam. Quibus præmissis, Fidelis Catholici lingua dicere potest, *Unum de Trinitate passum*, quem tamen significet secundum divinitatem esse unum de Trinitate, secundum humanitatem vero passum. Hanc postulat cautionem *Ferrandus in Epistola ad Anatolium*, Ut unus de Trinitate passus dicatur. Hæc itaque propositio per se Catholica non est: & Scythæ Monachi hanc propugnantes, in suspicionem hæreseos merito venerunt.

Respondeo, nego consequens. Primo enim Scythæ Monachi omnem hujusmodi cautionem adhibuerunt, quam postulat *Ferrandus*, ut constat ex eorum professionibus fidei, & libris. Secundo, cum non dicerent dumtaxat, *Unum de Trinitate passum*, sed *Unum de Trinitate passum carne*, necessaria hujusmodi cautio non erat. Sic enim & S. *Proclus* locutus fuerat in Tomo ad Armenos, & S. Cyrillus Anathematismo XII. cujus hæc sunt verba: *Si quis non confitetur Dei Verbum secundum carnem passum, secundum carnem crucifixum, mortemque secundum carnem gustasse, & primogenitum tandem ex mortuis factum esse, quatenus videlicet vita est, & vivificum ut Deus, anathema sit.*

Tertio, nec tantam cautionem *Ferrandus* postulat propter istius propositionis pravum sensum, sed propter contradicentes, aut male suspiciosos auditores, quibus obscura videtur, & ambigua. „ Dicturus ergo unum de Trinitate Christum, *inquit*, prius ista „ quæ diximus, dicat; maxime quando contradicentibus, aut male suspicantibus loqui„ tur, & alium non ædificat, qui cum malo sensu talia putat instruere. Nolo Prædica„ torem verbi Dei testimonio tantum conscientiæ suæ esse contentum: Perducere co„ netur ad cor aliorum quid recte, ac fideliter sentiat; nec pigritia, aut superbia re„ vocetur, tamquam inculcaret rem dubiam, donec omni careat ambiguitate. Sit mul„ tiloquus, quantum necessitas coegerit, dum tamen obscura brevitate neminem scan„ dalizet.

Quarto, *Ferrandus* parem cautionem vult adhiberi ab eo qui hanc propositionem profert: *Maria Deum proprie genuit*, quæ tamen Propositio dogma Fidei est. „ Similiter, „ *inquit*, dicturus Beatam Mariam vere & proprie Deum genuisse, prius illa omnia „ confitens, divinitatem Filii Dei jam de Patre natam, nec nasci, nec proprie nasci as„ serat potuisse, nisi carnem nostri generis, & animæ rationalis substantiam, id est ple„ num hominem suscepisset: neque initium Divinitati per nativitatem temporalem da„ tum fuisse, sed carni. Prius enim confiteatur, nec ea quæ sunt Divinitatis posse ab „ humanitate, nec ea quæ sunt hu manitatis posse a Divinitate Christi separari; sed si„ ve illud quod secundum Divinitatem, sive illud quod secundum humanitatem, di„ ctum, gestum, toleratumve est, utrique substantiæ ejus esse commune, propter unam „ personam, quam prædicat rectæ Fidei Prædicator; quamvis noverit, secundum hu„ manitatem, de visceribus Matris proprie natam fuisse Divinitatem. Securus tamen „ dicit: Maria Deum proprie genuit; illum genuit, qui sic homo creditur, ut Deus „ non negetur. Ille autem qui has dubitat proferre sententias, si cuncta quæ solent

„ sub

„ sub hæretico latere sensu, manifestis absolutisque sermonibus audierit refutari, careat
„ suspicionibus, omittat contentiones, & de cætero Unum de Trinitate passum, vel
„ Mariam proprie Matrem Dei esse sic accipiens, quomodo dicitur a Catholicis, etiamsi
„ aliter hoc affirmare nitantur Hæretici, Doctoribus Orthodoxis aures simplices præbeat.

Objicies, Eutychianos fuisse Scythas Monachos probare luculentissime primum & tertium eorum Anathematismum. Primum, quia in eo prædicant: *Unam naturam Verbi Incarnatam*; Tertium vero, quia damnant eum qui non confitetur *Substantialem, sive naturalem unitatem, sed subsistentialem, sive personalem*.

R. nego antecedens. Hæc enim propositio, *Una Verbi Natura Incarnata*, Catholica est, ut probavimus in Dissertatione adversus hæresim Eutychetis, in Panoplia adversus Hæreses Quinti Sæculi. Hancque propositionem non alio sensu Monachi Scythæ usurparunt, quam quo a *Sancto Cyrillo* usurpata, & a Synodo Chalcedonensi intellecta fuerat, ut ipsius Anathematismi verba demonstrant: *Si quis*, inquiunt, *non confitetur in Domino nostro Jesu Christo duas naturas unitas, hoc est, divinitatis, & humanitatis, ac sic unam naturam Dei Verbi Incarnatam, sicut duas unitas in una substantia atque persona, secundum quod nobis tradidit veneranda Synodus Chalcedonensis*. Unde *Petrus Diaconus, Joannes Leontius*, cæterique Scythæ Sodales in lib. *De Incarnatione & Gratia Domini nostri Jesu Christi* ad Sanctum Fulgentium & alios Episcopos, *c.* 2. scribunt: „ Igitur
„ juxta Sanctorum Patrum traditionem, Dominum nostrum Jesum Christum in duabus naturis unitis, & inconfusis, id est, divinitatis & humanitatis, in una persona
„ sive subsistentia confitemur. Nec illis acquiescentes, qui unam Dei Verbi naturam
„ incarnatam prædicantes, venerabilis Concilii Chalcedonensis fidem refugiunt, nec illos admittentes, qui duas naturas dolose pronuntiantes, unam Dei Verbi naturam incarnatam minime confitentur, æstimantes hoc duarum naturarum professioni contrarium:
„ Quasi aliquid aliud quam duas naturas ineffabiliter unitas, una Dei Verbi natura
„ incarnata significet.

Catholicum etiam est asserere substantialem sive naturalem unitatem, subsistentialem vero, sive personalem negare, qualem Nestoriani perverse & fraudulenter admittebant, qui unum confitebantur Filium Dei, & Filium Virginis Mariæ, unitione duarum personarum, nempe divinæ & humanæ: & hanc vocabant unitatem, seu unitionem subsistentialem, sive personalem, item socialem, per inhabitationem Verbi in assumpto homine, Verboque unito secundum affectum, & gratiam, & dignitatem, & conjunctionem, & societatem. At negabant Deum Verbum de Virgine natum esse, & nascendo univisse sibi humanitatem secundum quam de Virgine naturaliter natus est, sine assumptione novæ hypostaseos: quam unitionem nascendo factam Orthodoxi Patres, non solum secundum hypostasim, seu personalem, diverso a Nestorianis sensu, sed etiam physicam, seu naturalem vocabant, quia non prius erat homo ille, quam ei Deus Verbum uniretur; neque assumpta est in societatem persona humana, sed ipse Deus Verbum, sine amissione, aut conversione, aut diminutione, aut commistione suæ Deitatis factus est caro, ipse conceptus & natus est homo, ideoque anathema denuntiarunt Sancti Patres negantibus unionem naturalem, ut patet ex Anathematismo tertio Sancti Cyrilli a Synodo Ephesina approbato, cui secundum sensum geminus est Anathematismus tertius Maxentii his verbis conceptus: *Si quis non confitetur substantialem sive naturalem unitatem; secundum id quod manens natura Deus Verbum naturæ est unitus humanæ; sed subsistentialem, sive personalem dicit unitatem, aut secundum illustrationem, sive secundum dilectionem, aut secundum affectionem, Anathema sit*. Mentem suam prolixius explicat in sua Professione de Christo. „ Has igitur, *inquit*, duas naturas Dei
„ Verbi Domini nostri Jesu Christi, hoc est, divinitatis, & humanitatis, naturaliter sive
„ substantialiter, secundum traditionem Sanctorum Patrum, credimus & confitemur unitas, eo quod natura inviolabilis Dei Verbi naturæ est unita passibili: Beatissimo simul atque doctissimo Athanasio dicente: Verbum caro, non caro Verbum factum est.
„ Verbum autem caro factum dicitur, quia Verbi facta est caro, & non alicujus hominis, hoc est. Deus homo factus est; & dicitur caro, ne prætereatis carnis nomen.
„ Cur ergo non sufficit nobis naturalis unitio Verbi ad propriam carnem, & quia Deus

„ ho-

„ homo factus est? Huic congrue Sanctissimus Theologus Cyrillus ad Nestorium: Non „ enim, *inquit*, dicimus quod Dei natura conversa aut immutata, facta sit caro, vel „ quod in totum hominem, qui est ex anima & corpore, transformata sit; sed il„ lud magis, quod carnem animatam, & animam rationalem sibi copulaverit Verbum, „ & Filius Dei subsistentialiter, ineffabiliter, incomprehensibiliter factus sit homo, & „ nuncupatus sit Filius hominis, nec nuda tantum voluntate, nec assumptione perso„ næ; sed quod diversæ quidem naturæ in unam convenerint, unus tamen ex utra„ que Christus & Filius, non evacuata aut sublata naturarum diversitate propter unio„ nem. Horum igitur Sanctorum Patrum doctrinam sequentes, abominamur omnia „ eorum deliramenta, qui Filium Filio copulatum, aut alterum inhabitantem in al„ tero, alterum autem alteri confitentur unitum secundum affectum, aut gratiam, „ aut dignitatem, aut æqualem honorem, sive auctoritatem, aut connuncupationem, „ sive secundum inoperationem, aut personalem factam credunt unitionem; Beato Cy„ rillo in Capitulo tertio contra Nestorium dicente: Si quis in uno Christo dividit „ substantias post unitatem, sola eas societate connectens secundum dignitatem, aut „ auctoritatem, aut potentiam, & non magis conventu ad unitatem naturalem, Ana„ thema sit. Similiter B. Gregorius in Epistola ad Cledonium: Si quis, *inquit*, sicut „ in Propheta secundum gratiam dicit inoperasse Deum Verbum, & non substantiali„ ter factam confitetur unitionem, sive vacuus melioris inoperationis, magis autem & „ plenus deterioris. Unam vero duarum naturarum subsistentiam sive personam, quam „ nobis veneranda Synodus Chalcedonensis tradidit, nullius alterius nisi Dei Verbi In„ carnati & hominis facti confitemur". Hæc Maxentius. Ex quibus patet, præcipitem esse *Margarini Bignei* Censuram, Eutychianos fuisse Monachos Scythas, ex primo & tertio eorum Anathematismo colligentis, *Tomo 4. Bibliothecæ Patrum Edit. Parisiensis*.

Objices *Hormisdam* in Epistola ad *Possessorem* Episcopum Afrum, locutionem illam Monachorum Scytharum *Unus e Trinitate crucifixus*, vocare diabolicæ semina nefanda zizaniæ. *Et nisi*, inquit, *Fidelis populi constantia restitisset, per diabolicæ semina nefanda zizaniæ apud eos dissensionem, & discordiam commovissent*. Igitur Hormisdas Scythas Monachos hæreticos judicavit.

Respondeo, *Hormisdam* non Propositionem ipsam secundum se spectatam, sed pertinax Monachorum studium, novam Ecclesiæ Quæstionem inferentium, quæ minime necessaria esset, ac pacem seditiosis contentionibus turbantium, vocasse *Diabolicæ semina nefanda zizaniæ*. Lege quæ in Responsione ad nonum argumentum diximus.

Joann. II. & Hormisdæ Romanorum Pontificum Decreta non pugnant. Calumnia arguitur Forbesius.

Ex his collige, *Joannis II.* Decreta *Hormisdæ* non esse contraria, cum *Hormisdas* propositionem non damnaverit, quam approbavit *Joannes*, nec oppositam proposuerit Fidelibus credendam, quam anathemate *Joannes* confixit. Unde perperam *Forbesius lib. 3. Instructionum Historico-Theologicarum*, cap. 21. Num. 30. scripsit: *Hic habent, in quo ingenia sua exerceant, infallibilitatis Pontificiæ assertores. Nam sententiam hanc, quæ unus ex Trinitate dicitur passus carne, neque ab Orthodoxis Patribus usurpatam esse, neque posse fidei Catholicæ convenire, sed esse procacem verborum novitatem, & nefandum semen diabolicæ zizaniæ, pronuntiavit ex Cathedra Pontificali, pro universitatis informatione, Hormisdas Pontifex Romanus, & locutionis hujus defensores expulit & damnavit; & eamdem sententiam Joannes Pontifex Romanus, ex Cathedra Pontificali, tum ab Orthodoxis Patribus usurpatam esse, tum Catholicæ Fidei optime convenire pronuntiavit; & contradicentes ab Ecclesiæ communione ejecit. Certe non mediocri solertia, & haud vulgari opus esse videtur artificio, ut quisquam ista conciliet, & Lectori cordato veraciter ac serio persuadeat, & perspicue ostendat, non pugnare inter se adversis frontibus ista duorum Pontificum Cathedralia Responsa*. Mera vero calumnia est, *Hormisdam* hanc propositionem, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, ex Cathedra damnasse, quam ne quidem examinare tunc voluit, hanc disceptationem intempestivam judicans, & turbandæ potius Ecclesiæ, quam ædificandæ opportunam. Unde satis habuit coercere tumultuantes Monachos, intacta & indiscussa Propositione, cujus prædicationem tunc nocituram potius prævidebat, quod nonnullam specie tenus affinitatem cum *Petri Fullonis*

lonis recens proscripto dogmate habere videri posset iis, qui rem subtilius non discuterent: & quod absque ejus ope Synodus Chalcedonensis *Eutychetis* & *Nestorii* hæresim confixisset.

SCHOLION.

In hac Dissertatione, ad pag. 569. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apponunt: *Papa ex Cathedra num damnaverit aliquam propositionem quam alter approbavit?*

R. Nescio quid sibi velint, aut quid reprehendant. Hujusmodi quæstionem non instituo, nec propono. Eo loci dumtaxat ostendo Joannis Secundi, & Hormisdæ Romanorum Pontificum Decreta non pugnare. *Ex his collige* (inquam) *Joannis Secundi Decreta Hormisdæ non esse contraria, cum Hormisdas propositionem non damnaverit, quam approbavit Joannes, nec oppositam proposuerit Fidelibus credendam, quam Anathemate confixit. Unde perperam Forbesius*, &c. Calumniam Forbesii Heterodoxi Scriptoris adversus Hormisdam refello, Pontifices duos hic ab errore vindico; quid causæ est cur animadversione censoria percellar?

DISSERTATIO III.

De V. Synodi Oecumenicæ convocatione, Præside, Auctoritate.

ARTICULUS I.

Qui Synodum V. Oecumenicam convocaverit?

PROPOSITIO.

Synodum Quintam Oecumenicam Justinianus Imperator convocavit, non repugnante Vigilio Romano Pontifice.

PRobatur primo ex Sacra ipsius Justiniani ad Synodum, quæ Collatione prima lecta est. *Semper*, inquit, *studium fuit Orthodoxis & piis Imperatoribus Patribus nostris, pro tempore exortas hæreses, per Congregationem Religiosissimorum Episcoporum amputare, & recta fide sincere prædicata, in pace sanctam Dei Ecclesiam custodire. Quapropter & Constantinus congregavit Nicææ ex diversis Diœcesibus trecentos decem & octo Sanctos Patres..... Sed & Theodosius Senior ...... congregatis in Regia Urbe centum quinquaginta Sanctis Patribus...... fecit rectam prædicare fidem...... Theodosius Junior congregavit priorem Ephesinam Sanctam Synodum.... Piæ recordationis Marcianus congregavit Chalcedone Sanctos Patres..... Nos igitur sequentes Sanctos Patres, & volentes rectam fidem sine macula in Dei Ecclesiis prædicari, & impiorum conatum resecare, primum quidem & in vestris vos degentes Ecclesiis interrogavimus de prædictis impiis tribus Capitulis, & vestram nobis voluntatem manifestam fecistis, pro qua & comprobavimus vos, quod indubitanter & cum omni alacritate rectam fidem confessi estis, & impiam condemnastis. Quoniam vero & post condemnationem a vobis factam, in eisdem ipsis permanent quidam, eadem impia Tria Capitula vindicantes, ideo vocavimus vos ad Regiam Urbem, hortantes communiter convenientes, quam habetis pro his voluntatem, iterum manifestare.* Justinianus Imperator testatur se Quintam Synodum convocasse. Quis hac in re fide dignior?

Probatur secundo ex Evagrio lib. 4. *Historiæ Ecclesiasticæ* cap. 37. *Jam vero*, inquit, *cum Vigilius Antiquæ Romæ, & Mennas Novæ primum; deinde Eutychius, Alexandriæ autem Apollinarius, & Domnus Antiochiæ Episcopatum gessit, Justinianus Quintum Concilium convocavit.*

Probatur tertio ex *Mansueto* Mediolanensi Episcopo, in Synodica ad Constantinum Impe-

Imperatorem Epiſtola. *Tunc*, inquit, *a Juſtiniano Imperatore in urbe Regia Conſtantinopoli, Concilio congregati ſunt centum ſexaginta venerandi Patres.*

Probatur quarto ex Nicephoro, lib. 17. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, cap. 27. *Imperator*, inquit, *Juſtinianus Sanctam Oecumenicam Synodum, Epiſcopis Eccleſiarum omnium convocatis, coegit*. Ex his omnibus conſtat Quintam Synodum Œcumenicam fuiſſe a Juſtiniano Imperatore convocatam.

Probatur ſecunda pars, quod ſcilicet Concilii convocationi Vigilius non repugnaverit, immo conſenſerit, ex ipſius Epiſtola ad *Eutychium* & Epiſcopos ſub ipſo conſtitutos. *Veſtrum*, inquit, *deſiderium cognoſcentes, annuimus ut de Tribus Capitulis, ex quibus quæſtio nata eſt, facto regulari Conventu, ſervata æquitate, mediis Sacroſanctis Evangeliis, collationem cum unitis Fratribus habeamus, & finis detur placitus Deo, & conveniens his quæ a Sanctis quatuor ſunt definita Conciliis*. Data eſt hæc Epiſtola VIII. Idus Januarias, Imperii Juſtiniani anno 27. poſt Conſulatum Baſilii anno 12. quatuor ante Synodum Quintam menſibus, quæ eodem anno celebrata eſt 4. Nonas majas.

Probatur ſecundo ex Quinta Synodo, Collatione VIII. ubi de Vigilio ajunt Patres: *Poſtea tamen & conſenſit in ſcriptis in Concilio convenire, & diſceptare una nobiſcum de his Tribus Capitulis, ut Definitio communiter ab omnibus nobis præbeatur fidei rectæ conveniens*.

Probatur III. ex Synodo VI. Œcumenica, in Sermone Acclamatorio ad Imperatorem: *Sicut*, inquit, *& Vigilius poſt hæc Juſtiniano piiſſimo conſonuit, & V. Concilium conſtitutum eſt, ut eorum Opuſcula, quæ latenter reperta ſunt plena abominatione, anathematizarentur.*

ARTICULUS II.

Quis præfuerit Synodo V. Oecumenicæ?

PROPOSITIO.

Concilio Quinto Oecumenico præfuit Eutychius Conſtantinopolitanus Patriarcha. Præeſſe tamen jure ſuo poterat Vigilius Romanus Pontifex.

PRobatur prima pars ex Actis Concilii, in quibus Eutychius primo loco ſediſſe, & omnia egiſſe memoratur, quæ Præſides Conciliorum agere ſolent. Prima Collatio dicitur habita *Conſidentibus in Secretario venerabilibus Epiſcopis, Eutychio Sanctiſſimo Patriarcha Regiæ Conſtantinopolis novæ Romæ, Apollinario Sanctiſſimo Archiepiſcopo Alexandrinæ Civitatis, Domno Sanctiſſimo Patriarcha Theopolitanæ Civitatis*.

Probatur ſecunda pars ex Epiſtola *Eutychii* Conſtantinopolitani Patriarchæ ad Vigilium. *Neceſſarium eſt*, inquit, *conferri de Tribus Capitulis, unde quibuſdam quæſtio nata eſt. Et ideo petimus, Præſidente nobis veſtra Beatitudine, ſub tranquillitate & Sacerdotali manſuetudine propoſitis Sanctis Evangeliis, communi tractatu eadem Capitula in medio proponenda quæri & conferri, & finem Quæſtioni imponi Deo placitum, & convenientem his quæ a Sanctis quatuor Conciliis definita ſunt*. Præeſſe igitur jure ſuo poterat Concilio V. Generali Vigilius Romanus Pontifex.

Probatur ſecundo. Is de jure Quintæ Synodi Œcumenicæ Præſes erat, ad quem majora Eccleſiæ negotia, ratione Primatus eſſe referenda, ipſi Quintæ Synodi Patres agnoverunt. Atqui majora Eccleſiæ negotia ad Vigilium Romanum Pontificem, ratione Primatus, eſſe referenda, ipſi Quintæ Synodi Patres agnoverunt. Igitur Vigilius de jure Quintæ Synodi Œcumenicæ Præſes erat; quamvis revera non præfuerit, quia Concilio adeſſe noluit.

Probatur minor ex Relatione Mopſueſtenæ Synodi contra *Theodorum Mopſueſtenum* celebratæ, ad *Vigilium*, quæ in Quinta Synodo, *Collatione V.* lecta & approbata eſt. *Decebat vere*, inquit, *cum primam inter Sacerdotes Dignitatem ſortiti eſtis, Sanctiſſimi, ea quæ ad Sanctarum Eccleſiarum ſtatum reſpiciunt, manifeſta veſtræ divinitus honoratæ Beatitudini fieri. Hoc bene & Chriſtianiſſimus noſter Imperator conſiderans, & ad veſtram*

stram scientiam quædam, quæ de Theodoro quondam Mopsuestenæ Ecclesiæ Episcopo mota sunt, jussit referri. Igitur Mopsuestena Synodus, & Quinta Oecumenica, agnoverunt majora Ecclesiæ negotia, ad Vigilium Pontificem Maximum, ratione Primatus esse referenda, adeoque & Trium Capitulorum causam: proindeque illum Synodi ad eorum examen convocatæ, de jure Præsidem esse, si adesse voluisset.

Probatur tertio ex *Photio* in libro *de septem Synodis* ita scribente: *Sanctum & Oecumenicum Concilium Quintum centum quinquaginta Episcoporum præsentia & concursu celebratum est. Præfuerunt Mennas primum, deinde Eutychius ipsius Regiæ Civitatis Antistites, & Vigilius Romæ Episcopus, qui in civitate quidem aderat, sed Concilio non aderat: Et quamvis ad sacri cœtus conventum promptus non esset, communem tamen Patrum fidem Libello comprobavit: Apollinarius Alexandriæ, Domnusque Antiochiæ Episcopi, & Didymus, & Evagrius, Eustochii Hierosolymorum Episcopi vicem gerentes.* Vigilius Romæ Episcopus Concilio, cui nec per se, nec per Legatos aderat, non præfuit. Non alia itaque ratione a Photio inter Œcumenici Concilii Quinti Præsides recensetur, nisi quia jus præsidendi penes ipsum erat, quo jure non est usus, quia Concilio adesse noluit. Secum ipse pugnavit Photius, nisi sic intelligatur. Quamquam in eo errat, quod huic Synodo Mennam primum, deinde Eutychium scribit præfuisse. Duo namque Concilia diversis temporibus Constantinopoli habita in unum confundit. Primum celebratum est anno quingentesimo trigesimosexto, quo Agapetus Romanus Pontifex excessit e vita: Alterum coactum est anno quingentesimo quinquagesimotertio, quo Vigilius Romanam regebat Ecclesiam. In primo nulla de Tribus Capitulis mota quæstio est. Secundum ad istius Controversiæ examen ac Judicium convocatum fuit. Primo præfuit Mennas: alteri Eutychius Mennæ Successor, ut ex utriusque Concilii Actis compertum est. Cum autem Patriarchas omnes Concilii Præsides facit *Photius*, improprie loquitur, sicut & *Cedrenus* in Compendio Historiarum, *Zonaras* Tomo III. Annalium, *Nilus* in libro *de Synodis*, & Auctor *Libelli Synodici*, qui cum Photio Patriarchas omnes Concilio Quinto Oecumenico præfuisse scribunt. Ille enim vero proprie præest, qui dignitate Sedis cæteris antecellit. At *Eutychius* Constantinopolitanus Patriarcha, *Vigilio* Romano Pontifice absente, dignitate Sedis cæteris antecellebat, utpote Secundæ Sedis Antistes, secundum jus Orientalium Ecclesiarum. Solus itaque proprie loquendo præerat, quamvis alii Patriarchæ, qui post ipsum, suo quisque ordine, ante omnes Metropolitanos & Episcopos sedebant, suo quodam modo, & improprie præfuisse dici possint.

Photii error emendatur.

Objicies testimonium *Zonaræ*, Tomo III. Annalium scribentis: *Sub hoc Eutychio Concilium V. est coactum 165. Sanctorum Patrum, quorum primus ac præcipuus fuit Vigilius.* Item *Nili* Rhodiensis Episcopi testimonium in lib. *de Synodis*, ubi de Quinta Synodo ita scribit: *Præerant Synodo Vigilius Papa Romæ, Eutychius Constantinopolis, &c.* Vigilius itaque præfuit Concilio.

Respondeo, errasse illos Auctores, nisi forte cum *Photio* intellexerint Vigilium de jure Præsidem fuisse Concilii, quamvis revera non præfuerit, quia adesse noluit: & vetuerit ne Tria Capitula, quæ damnavit Concilium, damnarentur.

Objicies secundo: Una ex præcipuis Synodi Oecumenicæ conditionibus est ut illi præsit Romanus Pontifex per se, vel per Legatos. Itaque vel Constantinopolitana secunda Synodus non est Oecumenica, vel ipsi præfuit Vigilius Pontifex Maximus.

Respondeo, distinguo antecedens: Et hanc conditionem supplet Sedis Apostolicæ approbatio, & totius Ecclesiæ consensus, concedo; Et hæc conditio ita necessaria est ut suppleri non possit, nego. Hæc responsio nititur auctoritate *Gelasii Primi* Romani Pontificis *Epistola XIII. ad Episcopos Dardaniæ*, in qua male, & bene gestam Synodum sic describit: *Ubi etiam consequenter ostenditur, quia male gesta Synodus, id est, contra Scripturas sanctas, contra doctrinam Patrum, contra Ecclesiasticas regulas, quam tota merito Ecclesia non recepit, & præcipue Sedes Apostolica non probavit; per bene gestam Synodum, id est secundum Scripturas, secundum Traditionem Patrum, secundum Ecclesiasticas regulas, pro Fide Catholica & Communione prolatam, quam cuncta recepit Ecclesia, quam maxime Sedes Apostolica comprobavit, & debuerit & potuerit immutari.*

Vides

Vides Gelasium Papam inter conditiones bene gestæ Synodi non recensere, quod sit a Romano Pontifice convocata, aut quod ipsi Romanus Pontifex per se, aut per Legatos præfuerit: & quod hanc secundam conditionem Sedis Apostolicæ approbatio & Ecclesiæ consensus supplere possunt. Cum itaque Vigilius & ejus successores Quintam Synodum confirmaverint, eamque tota receperit Ecclesia ut Œcumenicam; nihilo minus Œcumenica est, etsi Romanus Pontifex ipsi non præfuerit.

ARTICULUS III.

Utrum Quinta Synodus approbata sit ab Ecclesia.

PROPOSITIO.

Quinta Synodus a Vigilio Romano Pontifice, & ejus successoribus approbata est, & totius demum Ecclesiæ consensu recepta. Unde inter Oecumenicas merito numeratur.

Probatur ex Epistola *Vigilii* ad *Eutychium Archiepiscopum Constantinopolitanum*, & *ad omnem præjacentem sanctam Synodum*, cujus authentiam satis probavimus in Synopsi, *cap.* 2. §. IX. Quia Epistola *Constitutum*, & alia quæ pro Trium Capitulorum defensione scripserat, vel gesserat, rescidit. „ Si in omni negotio, *inquit*, sapientiæ „ ratio postulat, ut id de quo quæritur, retractetur, neque pudori esse debet, cum ea „ quæ ab initio omissa, studio deinde veritatis inveniuntur, in publicum eduntur; „ quanto magis Ecclesiasticis disceptationibus convenit, eamdem rationem in illis quoque observari; præcipue cum manifestum sit Patres nostros, & maxime Beatissimum „ Augustinum, qui in Divinis Scripturis claruit, Romanæ eloquentiæ Magistrum, propria scripta retractasse, dictaque sua correxisse, atque illa quæ omiserat, ac deinde „ invenerat, addidisse. Nos quoque similiter illis exemplis invitati, in controversia „ Trium Capitulorum supra memoratorum numquam destitimus, quin investigaremus „ quid de prædictis Tribus Capitulis in Patrum nostrorum literis verius inveniri possit. „ *Deinde* Theodori Mopsuesteni, Theodoreti *in scriptis contra* S. Cyrillum & Ibæ *in Epistola ad* Marim Persam *recensitis erroribus, ita pronuntiat:* Prædicta itaque Tria „ impia Capitula anathematizamus, & condemnamus; scilicet impium Theodorum Mopsuestiæ una cum impiis ejus Scriptis, & quæcumque impie Theodoretus scripsit, „ atque etiam Epistolam quæ dicitur ab Iba scripta fuisse, qua superius dictæ profanæ „ blasphemiæ comprehenduntur. Quin etiam quemcumque, qui crediderit, aliquo ullo tempore ea Capitula debere suscipi, aut defendi, vel conatus fuerit hanc præsentem condemnationem subvertere, simili anathemati subjicimus. Quoscumque vero, „ qui rectam fidem servantes a dictis Synodis prædicatam, memorata Tria Capitula „ condemnaverunt, vel etiam condemnant, Fratres & Consacerdotes esse definimus. „ Quæ vero aut a me, aut ab aliis, ad defensionem prædictorum Trium Capitulorum „ facta sunt, præsentis hujus Scripti nostri definitione evacuamus. „ Data est Epistola ante 6. Idus Decembris Imperii Justiniani anno 27. post Consulatum Basilii anno 12. Ultima Collatio Quintæ Synodi habita fuerat 4. Nonas Junias ejusdem anni. Sex itaque dumtaxat mensibus a Synodi celebratione & fine elapsis, ipsam *Vigilius* Romanus Pontifex confirmavit.

Idem probatur ex *Eustathio* Presbytero Constantinopolitano in Vita Eutychii Patriarchæ, *c.* 13. ubi cum quatuor Patriarchas *Vigilium Romanum*, *Eutychem Constantinopolitanum*, *Domnum Antiochenum*, & *Apollinarem Alexandrinum*, tempore Quintæ Synodi in Regia Urbe fuisse præmisisset, addit: *Cum igitur ex quatuor Pastorum concordia rectoque sensu factum esset unum Ovile, atque unus Pastor, & omnis disciplinæ moderatio per Sacerdotes & Sacerdotum Præsules conquievisset, discesserunt ad suas singuli civitates & populos magno cum gaudio.* Concordes autem non fuissent quatuor Patriarchæ, si *Vigilius* a cæteris dissensisset, nec Synodum Constantinopolitanam, & factam in ea Trium Capitulorum damnationem approbasset. Major autem *Eutychio* coævo An-

Auctori, & oculato testi fides est adhibenda, quam *Anastasio Bibliothecario*, qui *Vigilium* in exilium a *Justiniano* pulsum scribit, quod Synodi Quintæ Decreta recipere noluisset.

Id confirmat *Cyrillus Scythopolitanus*, in Vita *S. Sabæ*, laudata Actione I. Septimæ Synodi. *Itaque*, inquit, *cum Sancta universalis Quinta Synodus Constantinopoli esset congregata, communi & generali anathemate rejecti sunt Origenes, Theodorus Episcopus Mopsuestiæ, & quæcumque ab Evagrio & Didymo dicta sunt de præexistentia. Probarunt autem id quatuor Patriarchæ præsentes*. Itaque Vigilius Quintam Synodum approbavit, antequam Constantinopoli discederet. Non est igitur in exilium ob pertinacem ejus improbationem deportatus.

Idem significant hæc *Liberati* Capitulorum Trium defensoris acerrimi verba cap. 22. Breviarii: *Ab ipsa hæresi afflictus Vigilius, nec coronatus, qualem vitæ terminum habuerit, notum est omnibus*. Justiniani studia adversus Tria Capitula, & eorum Defensores, necnon contra Quintæ Synodi quæ illa proscripsit, Impugnatores, hæresim vocat; ab ea afflictum ait Vigilium, quia multis affectus est injuriis ut ab eo Trium Capitulorum damnatio extorqueretur: sed coronatum non fuisse scribit, quia non fuit in sententia constans, & ipsorum damnationem in Synodo factam approbavit. Si autem a sententia, quam suo firmaverat Constituto, non recessisset Vigilius & propterea deportatus fuisset in exilium, quantis putas præconiis ipsum *Liberatus* Trium Capitulorum acerrimus propugnator celebrasset?

Idem colligitur ex *Victore Tunonensi*, qui cum post Basilii Consulatum anno 13. coactam Synodum V. scripsisset, præsentibus Constantinopoli Primarum Sedium Episcopis, Vigilio Romano, Eutychio Constantinopolitano, Apollinari Alexandrino, & Domno Antiocheno, subdit: *Ibi Tria Capitula cum defendentibus ea, damnationi subjiciunt, sibique ipsis pœnitentiæ regressum pœnaliter intercludunt, tali se perpetuo anathemate obstringentes, &c. Quorum Decretis Rusticus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, & Felix Guillensis Monasterii Provinciæ Africanæ Hegumenus contradicentes scripto, Thebaida in exilium cum sociis transmittuntur*. Certe qui horum exilium ob Trium Capitulorum defensionem memoriæ commendavit, earumdem partium Auctor, Vigilii exilium hic minime siluisset, cujus commemoratio maximi fuisset ponderis ad æquitatem sententiæ illius comprobandam, quæ Tria Capitula nolebat damnari. Non enim nullius erat momenti Romani Pontificis in illorum defensione usque ad exilium constantia, ut prætermitteretur. Quamobrem in Victoris Tunonensis Chronicon mendum irrepsit, ubi anno post Consulatum Basilii XVII. concessam scribit Vigilio Papæ facultatem Romam redeundi, eumque in itinere obiisse. Nam plures Pelagii I. qui Vigilio successit, Epistolas legimus, ad *Childebertum* Regem Francorum, ad *Sapaudum Arelatensem*, ad *Episcopos Tusciæ* datas anno post Consulatum Basilii XV. Christi DLVI. Ante illum igitur annum objerat *Vigilius*. Qua ratione igitur dici potest ipsum anno post Consulatum Basilii XVII. Christi DLVIII. a Justiniano Romam remissum, quod viri eruditi,* *Sirmondus*, *Halloixius*, & *Lupus Christianus*, mendoso *Victoris Tunonensis* loco decepti, scripserunt? Equidem *in Auctario Marcellini Comitis* legimus, anno post Consulatum Basilii XIII. *Vigilium* ab Imperatoribus Romanis exilio solutum, Romam redire cœpisset, in Sicilia morbo calculi obiisse. Sed videtur illius Auctarii Scriptor absentiam ab Urbe, & longiorem Constantinopoli moram exilii nomine significasse. Ut ut est de illius Scriptoris mente, certum est *Vigilium* in gratiam *Justiniani* receptum fuisse mense Augusto anni XIII. post Basilii Consulatum Christi DLIV. ut probat ejusdem Imperatoris Constitutio in bonum Romanorum a *Vigilio* Constantinopoli tunc temporis præsente impetrata, qua ipsis concessit ut his mensuris & ponderibus uterentur, quæ *Vigilio* mox in Urbem redituro perferenda tradiderat. Satis itaque fecerat Justiniano Vigilius damnando Tria Capitula, & Quintam Synodum approbando. Diuturnum itaque illius exilium a Viris Eruditis assertum, merum & inane commentum est, ut egregie probavit *Norisius* in Dissertatione Historica de Synodo V. Id confirmatur ex *Photio*, *in Epistola Encyclica*, ubi de Vigilio & V. Synodo ita scribit: *Vigilius aderat apud Urbem quidem, Synodo tamen non interfuit, eo quod nolebat sponte se ad illum aggregare Conventum*.

* *Sirmondus in Synopsi Chronol. ad lib. Facundi, Lupus in Notis ad V. Synodum*

tum. Ille autem nihilominus fidem communi Patrum suffragio editam Libello suo confirmavit.

Pelagium Primum Vigilii successorem, qui ob pertinacem Trium Capitulorum defensionem a Justiniano Imperatore missus in exilium fuerat cum Vigilii Apocrisiarium ageret, ea damnasse, & Synodum Quintam recepisse, antequam eligeretur Pontifex, testis est Victor Tunonensis, in Chronico. Idque ejus Epistolæ ad *Narsem*, & ad Episcopos Tusciæ schismaticos, liquido probant. Epistola 5. ad *Narsem* contra *Paulinum Aquilejensem*, schismaticæ factionis caput, qui provinciali coacta Synodo, Quintum Concilium damnaverat, ita scribit: „ Nec licuit alicui aliquando, nec licebit particu-„ larem Synodum congregare: sed quoties aliqua de universali Synodo aliquibus dubi-„ tatio nascitur, ad recipiendam de eo quod non intelligunt rationem, aut sponte ii „ qui salutem animæ suæ desiderant, ad Apostolicam sedem pro recipienda ratione con-„ veniant: aut si forte ita obstinati & contumaces extiterint, ut doceri non velint, „ eos ab iisdem Apostolicis sedibus aut attrahi ad salutem quoquo modo necesse est, „ aut (ne aliorum perditio esse possint) secundum Canones, per sæculares compri-„ mi potestates „. Ubi & Synodum Constantinopolitanam adversus Tria Capitula celebratam *Universalem Synodum* vocat; & schismaticos illius impugnatores, invocato etiam sæcularium potestatum auxilio coercet. Et Epistola III. ad eumdem: *De Liguribus atque Veneticis & Istriis Episcopis quid dicam? Quos idonea est Excellentia vestra, & ratione, & potestate reprimere; & dimittitis eos in contemptum Apostolicarum Sedium, de sua rusticitate gloriari: Cum si quid eos de judicio Universalis Synodi, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam Indictionem actum est, forte movebat, ad sedem Apostolicam, electis aliquibus de suis, qui dare & accipere rationem possent, dirigere debuerunt; & non clausis oculis Corpus Christi Dei nostri, hoc est, Sanctam Ecclesiam lacerare. Nolite ergo dubitare hujusmodi homines principali vel judiciali auctoritate comprimere.*

III. *Pelagius secundus* Synodum Quintam confirmavit, ut constat ex ipsius Epistola ad *Eliam Aquilejensem*, & Istriæ Episcopos ab Ecclesia Romana ob Trium capitulorum defensionem divulsos, in qua hæc habet: Per ea quæ piæ memoriæ Justiniani Princi-„ pis temporibus acta sunt, Fraternitas vestra suspicatur Sanctam Chalcedonensem Sy-„ nodum fuisse convulsam; Sed absit hoc a Christiano opere, a Christiana cogitatio-„ ne. In ipsa quippe, Nicæna, Constantinopolitana, ac prima Synodus Ephesina firmata est, & quisquis illam parte aliqua convellere nititur, illas nimirum funditus, „ quæ per hanc firmatæ sunt, destruere conatur „. Testatur in eadem Epistola, decessores suos qui Tria Capitula primum propugnaverant, *Vigilium* scilicet ac *Pelagium I.* eorum tandem consensisse damnationi & Quintam Synodum approbasse. *Quid enim*, inquit, *divini consilii fuisse credimus, Fratres, quod diu Saulum omnipotens Deus repugnatorem suæ fidei esse permisit, & sic eum suæ fidei prædicatorem fecit; nisi ut cunctis, quibus per illum fuerat prædicaturus, ostenderet quia valde verum est Dei Evangelium, quod & tanta duritia inclinata prædicaret? ... Debet ergo perpendere vestra Dilectio quia prædecessorum nostrorum consensus in hac causa tanto post inanis non fuit, quanto prius duris contradictionum laboribus insudavit.*

IV. *S. Gregorius Magnus* eamdem Synodum confirmavit, ut constat ex ipsius Epistola ad *Joannem* Episcopum Constantinopolitanum, 24. lib. 1. „ Sicut Evangelii quatuor „ libros, *inquit*, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me fateor, Nicænum scili-„ cet, in quo perversum Arii dogma destruitur: Constantinopolitanum quoque, in quo „ Eunomii & Macedonii error convincitur: Ephesinum etiam Primum, in quo Nesto-„ rii impietas judicatur: Chalcedonense vero, in quo Eutychetis Dioscorique pravitas „ reprobatur; tota devotione complector, integerrima approbatione custodio: Quia in „ his velut in quadrato lapide, Sanctæ Fidei structura consurgit, & cujuslibet vitæ at-„ que actionis norma consistit ... Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo „ epistola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur: Et Theodorus, personam Me-„ diatoris Dei & hominum in duabus subsistentiis separans, ad impietatis perfidiam „ cecidisse convincitur: Scripta quoque Theodoreti, per quæ B. Cyrilli fides reprehen-

„ ditur

„ ditur ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas vero, quas præfata veneranda Con-
„ cilia personas respuunt, respuo: quas venerantur, amplector: quia dum universali
„ sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos
„ ligant, aut religare quos solvunt. Quisquis ergo aliter sapit, anathema sit.

Et Epistola 36. Librii II. Episcopos Istriæ Schismaticos ad Ecclesiæ unitatem invitans, Quintæ Synodi Judicium in causa Trium Capitulorum æquissimum fuisse probat. „ Nam in Synodo, *inquit*, in qua de Tribus Capitulis actum est, aperte liquet nihil „ de fide convulsum esse, vel aliquatenus immutatum; sed sicut scitis, de quibusdam „ illic solummodo personis est actitatum: quarum una cujus Scripta evidenter a recti- „ tudine Catholicæ Fidei deviabant, non injuste damnata est. *Et infra*. Ut igitur de „ Tribus Capitulis animis vestris, ablata dubietate possit satisfactio abundanter infun- „ di, Librum, quem ex hac re sanctæ memoriæ Decessor meus Pelagius scripserat, „ vobis utile judicavi transmittere. Quem si deposito voluntariæ defensionis studio, puro „ vigilantique corde sæpius volueritis relegere, eum vos per omnia secuturos, & ad „ unitatem nostram nihilominus reversuros esse confido. Porro autem si post hujus Li- „ bri lectionem, in ea, qua estis, volueritis deliberatione persistere, sine dubio non ra- „ tioni operam, sed obstinationi vos dare monstratis. Unde iterum Charitatem vestram „ admoneo, ut quoniam Deo suffragante, fidei nostræ integritas in causa Trium Capi- „ tulorum inviolata permansit, mentis tumore deposito, tanto citius ad Matrem ve- „ stram, quæ filios suos expectat & invitat, Ecclesiam redeatis, quanto vos ab ea „ quotidie expectari cognoscitis. *Et in Epistola ad* Secundinum Monachum, 57. *libri* „ *VII.* Synodus, *inquit*, quæ post Chalcedonensem generaliter facta est, idcirco a no- „ bis recipitur, quia ejusdem Synodi in omnibus sequax, honorem illius auctoritatem- „ que custodit. *Et in Epistola ad* Constantium Mediolanensem, 37. *Libri III.* De illa, „ *inquit*, Synodo quæ in Constantinopoli postmodum facta est, quæ a multis Quinta „ nominatur, scire vos volo, quia nihil contra quatuor sanctissimas Synodos constitue- „ rit, vel senserit: Quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem de fide „ aliquid gestum est, & de his personis, de quibus in Chalcedonensi Concilio nihil con- „ tinetur; sed post expressos Canones facta contentio, & extrema Actio de personis „ ventilata est.

Theodorus Mopsuestenus.

V. S. *Maximus Martyr*, in Disputatione cum *Pyrrho* Monothelita, Quintæ Synodi auctoritate illum urget. *Quinta vero Synodus*, inquit, *ut omnia prætermittam, cum decrevit ipsis verbis, ut amplecteremur omnia Scripta Sanctorum Athanasii, & Basilii, & Gregorii, & aliorum, cum adjunctione egregiorum Doctorum, in quorum Scriptis sunt duæ voluntates, & duas voluntates tradiderunt.*

VI. *Martinus I.* Pontifex Maximus in Concilio Lateranensi adversus Monothelitas, *Secretario* IV. legi jussit V. Concilii Definitionem cum hac Epigraphe, *Definitio Sanctæ Quintæ Synodi.*

VII. *Sophronius* Patriarcha Hierosolymitanus, in Synodica, quæ relecta est Actione XI. Concilii VI. Œcumenici, Quintam Synodum se suscipere & venerari profitetur. „ Super his autem magnis & universalibus venerandis quoque ac Sacratissimis Sancto- „ rum Patrum honore coæquandis quatuor Conventibus, etiam Sanctum Quintum præ- „ ter istos, & post ipsos, aliud Concilium universaliter constitutum suscipio, omnes- „ que ejus præclaras Definitiones; quod ad confirmationem quidem nominatissimi Chal- „ cedonensis Concilii congregatum est, &c.

VIII. Synodus Sexta, in Definitione Fidei, *Actione XVIII.* Quintæ Synodo se adhærere profitetur. „ Super has, *inquit*, & ultimæ harum Quintæ Sanctæ Synodo (*adhæ-* „ *remus*) quæ hic congregata est adversus Theodorum Mopsuestenum, Origenem, „ Didymum, Evagrium, & scripta Theodoreti adversus XII. Capitula laudabilis Cy- „ rilli, & Epistolam quæ dicitur Ibæ ad Marim Persam, &c. Hanc pariter inter Sy- „ nodos Œcumenicas commemorat *Leo II.* in Epistola confirmatoria VI. Synodi ad Con- „ stantinum Imperatorem.

IX. *Diurnus Romanorum Pontificum*, in Indiculo Pontificis, sive in Professione fidei, quam recens electus Pontifex emittebat. Quintam Synodum cum aliis Œcumenicis con-

„ numeratam & receptam ostendit. „ Sancta quoque universalia Concilia, Nicænum
„ Constantinopolitanum, Ephesinum I. Chalcedonense, & secundum Constantinopolitanum, quod Justiniani piæ memoriæ Principis temporibus celebratum est, usque ad unum apicem immutilata servare.

X. Constantiensis etiam Synodus in Formula Professionis Fidei a Romano Pontifice mox eligendo faciendæ, quam *Sessione XXXIX.* edidit, Constantinopolitanam adversus Tria Capitula Synodum inter Œcumenicas recenset. „ Ego N. electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus Ecclesiam suo præsidio regendam suscipio, & Beato Petro Apostolorum Principi, corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita constitutus fuero, me firmiter credere & tenere sanctam Fidem Catholicam, secundum traditionem Apostolorum, Generalium Conciliorum, & aliorum Sanctorum Patrum: maxime autem octo Conciliorum Universalium, videlicet Primi Nicæni, Secundi Constantinopolitani, Tertii Ephesini, Quarti Chalcedonensis, Quinti, & Sexti Constantinopolitanorum, Septimi item Nicæni, Octavi quoque Constantinopolitani, necnon Lateranensis, Lugdunensis, & Viennensis, Generalium etiam Conciliorum". Ex quibus patet, Quintam Synodum a *Vigilio* & Successoribus approbatam fuisse, & universalis Ecclesiæ consensu receptam. Quamobrem *Halloixii* temeritatem qui excusaverit, temerarium ipse se prodet. Is in *Origene defenso* Quintam Synodum *magis ab Ecclesia toleratam esse ac permissam, quam grato & volenti animo admissam ac receptam*, scripsit: & has adversus illam evomuit omnium Catholicorum execratione detestandas voces: *Quomodo Justiniani Conciliabulum instigante diabolo concitatum & confectum, potest ulla veneratione esse dignum?* Et hæc Virum Religiosum, & Sacerdotem scribere? Proh pudor!

Refellitur Halloixius.

Objicies, Ecclesiam Hispaniensem Quintam Synodum non recepisse, quæ tamen communione conjuncta semper fuit cum Romanis Pontificibus, aliisque Episcopis & Ecclesiis hanc Synodum recipientibus. Igitur varias in sententias circa illius auctoritatem distracti fuerunt Catholicæ Communionis Antistites; & liberum cuilibet fuit illam rejicere, vel admittere, modo Ecclesiæ non violaret unitatem. Concilium autem Œcumenicum sic pro suo arbitrio rejicere non licet aliquibus Ecclesiis.

Probatur antecedens ex Fidei Professione, quam *Reccaredus* Hispaniæ Rex Toletanæ Synodo III. obtulit, & Synodus probavit, in qua primas quatuor dumtaxat Synodos Œcumenicas se recipere profitetur, Quintam Synodum nequidem memorat. *Reccaredi* & Tertiæ Synodi Toletanæ vestigia secuti sunt Rex *Reccesuintus*, & VIII. Synodi Toletanæ Patres. Et Synodus Toletana XIV. Acta Sextæ Synodi Œcumenicæ Constantinopoli contra Monothelitas celebratæ approbans *Canonibus 6. & 7.* ipsam post Chalcedonense Concilium continenter memorat, & post ipsam ordine suo recipiendam decernit, nulla prorsus facta Quintæ Synodi adversus Tria Capitula celebratæ mentione. En ejus verba: *Habebunt ergo* (illius Concilii Acta & Decreta) *sui ordinis locum, quæ sublimationis habent & meritum. Unde his Conciliis ea ipsa subnectenda decernimus, quorum & auctoritate fulta probamus. Post Chalcedonense igitur Concilium, hæc debito honore, loco & ordine collocanda sunt, ut cujus glorioso themate fulgent, ei & loci & ordinis coaptentur honore.* Denique Sanctus Isidorus Hispalensis, in Catalogo Virorum Illustrium, tam longe abest a Quinta Synodo recipienda, ut *Theodorum Monsuestenum* ab ea in injuriam Chalcedonensis Concilii damnatum asserat, eumque Clarissimum Ecclesiæ Doctorem vocet. *Hunc*, inquit, *Acephalorum Episcopi, in præjudicio Chalcedonensis Concilii, Justiniano Principe compellente, damnare post mortem; cum Iba & Theodoreto Episcopis censuerunt: dum constat eum, laudabilium Virorum testimoniis, Clarissimum Ecclesiæ Doctorem fuisse.* Idem *Facundi Hermianensis* libros pro defensione Trium Capitulorum commendat, *Quorum stylo elicuit præfata Tria Capitula in proscriptione Apostolicæ Fidei, & in Synodi Chalcedonensis impugnatione fuisse damnata.*

Respondeo, totius Ecclesiæ Orientalis, & reliquarum Occidentis Ecclesiarum, præter paucos Schismaticos, & maxime Romanæ Ecclesiæ Judicium & consensum, quo Synodus Quinta inter Œcumenicas recepta est, invictissime probare sacram illius au-

ctor-

ctoritatem, & Decreta illius adversus Tria Capitula totius Mundi reverentia consecrata esse. Nec ullius momenti est Hispanorum diuturnus dissensus. *Nam civitatis unius, aut etiam Provinciæ alicujus vel Regni errori, universalis Concilii Decreta præponi debent. Et si quando paucorum errantium dissensio contra omnium, vel certe multo plurium Catholicorum consensionem rebellaverit, præferenda est portionis corruptioni, universitatis integritas* (inquit Vincentius Lirinensis, Commonitorii 1. c. 4.)

Præterea, Romani Pontifices dissensum illum Hispanorum, qui servata Ecclesiæ pace & unitatis vinculo, Synodum Quintam adversus Tria Capitula non recipiebant, non approbarunt, sed œconomia quadam dissimularunt & tolerarunt, donec errorem facti dedocerentur, quo persuasum ipsis erat, Quintam Synodum Chalcedonensi esse contrariam: quod progressu temporis factum est. Hac autem œconomia tanto lubentius usi sunt Summi Pontifices, quod Hispani Episcopi Synodum Quintam palam & procaciter non impugnarent, sed modesto silentio ipsam prætermitterent dumtaxat, & *Anathema* dicerent illi, *qui Concilia omnia Episcoporum Orthodoxorum consona Conciliis Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino Primo, & Chalcedonensi non recipit*, ut constat ex Concilio Toletano III. Ideo autem erga Catholicos & pacificos Antistites hac dispensatione aliquamdiu utendum existimarunt Pontifices Romani, quia *Non de Fide, sed de personis tantummodo*, in Quinta Synodo, quam nondum recipiebant Antistites illi Hispani, actum erat. Et ipsorum in dissentiendo a cæteris Ecclesiis modestia, reverentia erga Sedem Apostolicam, erga cæteros Coepiscopos charitas, & ad pacem comparatus animus, spem faciebant maximam, quod, errore facti brevi deposito, ad sententiam Ecclesiæ accederent universæ. Quamobrem Summi Pontifices in ipsos summo jure agere noluerunt.

SCHOLION I.

In Dissertationis hujus Articulo 1. & 2. pag. 571. & 574. Edit. primæ, Religiosi Censores Propositiones duas notant, in istam complexam ab ipsis redactas: *Synodus ab Imperatore convocatur, cui præsidet Patriarcha Constantinopolitanus.*

R. De Quinta Synodo Œcumenica agitur. Hanc a Justiniano Imperatore convocatam, eique præfuisse Eutychium Constantinopolitanum Patriarcham invictis momentis ibi probo; sed ab Imperatore convocatam assero & ostendo, *Non repugnante Vigilio Romano Pontifice, qui jure suo præesse poterat*. Hæc dissimularunt & suppresserunt Indiculi Censorii Auctores.

SCHOLION II.

Articulo 3. Dissertationis ejusdem pag. 579. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Papa retractat quod antea docuerat.*

R. Vigilium Papam *Constitutum*, & alia quæ pro trium Capitulorum defensione scripserat vel gesserat, rescidisse, ac tandem Quintam Synodum approbasse & confirmavisse, probat ejus *Epistola ad Eutychium Archiepiscopum Constantinopolitanum & ad omnem præjacentem Sanctam Synodum*. Quod & aliis momentis ibi confirmo. Hæc virorum eruditorum Sententia, Petri de Marca Parisiensis Archiepiscopi, in singulari Dissertatione *de Quinta Synodo*, & *Henrici Norisii* S. R. E. Cardinalis in Dissertatione Historica de eadem, cap. 8. Retractandi verbo ipse Vigilius utitur, & S. Augustini scripta sua retractantis, & dicta corrigentis exemplum se sequi profitetur.

Nota.

IN quintæ Synodi convocatione vix ullas fuisse Vigilii partes Ecclesiæ monumenta demonstrant. Illud tamen perspicuum est huic Synodo Œcumenicæ auctoritatem non adscriptam quoad usque Romani Pontificis consensus non accessit: quapropter sexta Synodus non Justiniano solum, sed & Vigilio tribuit hoc Concilium ad optatum exitum perduxisse. Hinc Pelagius II. qui paulo post floruit, quamvis non ignoraret quantum sibi tribuissent Imperatores in secunda, tertia, & quinta Synodo congregandis, nihilominus,

ep. 8. ita scripsit: *Cum generalium Synodorum convocandi auctoritas Apostolicæ Sedi B. Petri singulari privilegio sit tradita, & nulla umquam Synodus rata legatur, quæ Apostolica auctoritate non fuerit fulta &c... Multis denuo Apostolicis & Canonicis atque Ecclesiasticis instruimur regulis, non deberi absque sententia Romani Pontificis Concilia celebrari.*

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

OPtime hic monet P. Alexander, Romanos Pontifices interdum utendum sibi censuisse economia quadam, ut ab iis qui difficiliores essent damnationem trium Capitulorum minime exigerent, quod & perspicuo argumento demonstrari potest ex epistola XXXIX. libri IV. Regest. ad Constantium Mediolanensem Antistitem, in qua admonitum se esse dixit ab eodem Episcopo traditam non fuisse Reginæ Theodelindæ Epistolam, quam ipse Gregorius ad eam dederat, *pro eo quod in ea quinta Synodus nominabatur*. Laudare se prudentiam Episcopi scribit, adeoque reformasse se ait priores literas suas; *unde nunc ita facimus sicut vobis placuit, ut quatuor Synodos solummodo laudaremus*. Admittebat igitur Gregorius in communionem suam Theodelindam, quamquam illa Synodum quintam non recipiebat, dummodo tamen communicare non recusasset cum illis, qui Synodum agnoverant. Alia plura hujus generis documenta affert P. de Rubeis in Monumentis Ecclesiæ Aquilejensis cap. XXII. ut demonstret aliud esse tria capitula non condemnare, ac propterea Synodum quintam non recipere; aliud vero consensu damnationi denegato ab iis secedere qui Capitula & Synodum proscribebant; postremum hoc Pontifices nequaquam florebant, prius illud tolerabant denegata tantum illis communione, qui secum ea de causa comminicare negabant.

DISSERTATIO IV.

De Trium Capitulorum damnatione.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Quinta Synodus Tria Capitula juste damnaverit?

PROPOSITIO.

Quinta Synodus Theodorum Mopsuestenum & ejus Libros, Theodoreti scripta contra Sanctum Cyrillum, & Epistolam Ibæ ad Marim Persam merito damnavit.

Theodorus Mopsuestenus, cum suis scriptis, jure damnatus.

PRobatur prima pars. Ille merito damnatus est a Quinta Synodo, ejusque scripta anathemate confixa, qui hæretica dogmata propugnavit, Librisque editis asseruit, & cujus nomen ex Ecclesiæ Diptychis multo ante Synodi Quintæ tempora expunctum propterea fuerat. Atqui Theodorus Mopsuestenus Hæretica dogmata propugnavit, librisque editis asseruit ac propagavit, & ejus nomen ex Ecclesiæ Dyptichis propterea fuerat expunctum longe ante Quintæ Synodi tempora. Itaque cum ipse Theodorus, tum ejus scripta, merito a Quinta Synodo damnata sunt.

Probatur prima pars Minoris, ex ipsis Theodori Mopsuesteni scriptis quæ supersunt. Et primo ex ipsius Symbolo, quod Latinitate donatum ad posteros transmisit *Marius Mercator*, illudque confutavit. Eo in Symbolo Christum purum hominem facit, eumque Filium Dei esse ait, non natura, sed adoptione & gratia. Duas etiam in Christo personas adstruit: non verbis quidem, sed reipsa. Nam Deum & hominem assumptum, unum tantum esse moraliter asserebat, ea scilicet unitate, quæ foret secundum dignitatem & honorem, adeoque secundum relationem, non secundum hypostasim. *Deus Verbum*,

bum, inquit, *hominem suscepit natura perfectum, virtute & potentia Spiritus Sancti in Virginis utero figuratum, inenarrabiliter copulavit sibi atque conjunxit ..... Propter quod ab omni creatura adorabilis suscepit venerationem, tamquam inseparabilem cum divina natura habens conjunctionem .... Et neque duos dicimus Filios, nec duos Dominos, quoniam unus Filius secundum essentiam Verbum Deus, unigenitus Filius Patris, cui iste conjunctus, particeps deitatis, communem habet Filii nuncupationem & honorem; nihilominus Dominus secundum essentiam Deus Verbum est, cui conjunctus iste & sociatus, communionem habet honoris cum illo, & propterea neque duos dicimus Filios, neque Dominos duos, quoniam in manifesto existente, qui secundum essentiam Dominus & Filius est, inseparabilem habens ad eum conjunctionem & societatem, is qui pro nostra salute assumptus est, conrefertur, tam nuncupatione, quam honore, & Filii, & Domini: non sicut unusquisque nostrum ex se existens, appellatur Filius Dei .... Unum igitur Deum dicimus, & Dominum Jesum Christum per quem omnia facta sunt, principaliter quidem Deum Verbum intelligentes, qui secundum essentiam Filius Dei est & Dominus; pariter etiam cogitantes eum, qui susceptus est, Jesum a Nazareth, quem unxit Deus Spiritus Sancto & virtute tamquam ad Deum Verbum habentem conjunctionem, & participantem Filii & Domini dignitati*. Quibus verbis, Jesum alterum esse significat a Deo Verbo, & vocabulo tantum, non natura appellandum esse Filium Dei; & cætera habere privilegia non genuina, sed per gratiam præstita, dissimulans quod scriptum est: *Verbum caro factum est & habitavit in nobis*. Quod cum ipsi objicerent Catholici, calumniabatur quod Deum in carnem versum esse sentirent. Fallebat autem imperitos verborum fuco, negans se duos dicere Filios. Quomodo enim duos dicere & sentire non convincitur, dividens unum ab altero, unum temporalem, alterum vero ab æterno, secundum essentiam & naturam; & illum temporalem participatione & solo vocabulo asserens honorandum, non autem ex natura esse Filium Dei & Deum? Sic ratiocinatur *Marius Mercator* in confutatione Theodoriani Symboli, & tandem colligit: *Hunc non novella, sed vetera, partim Pauli Samosateni, partim Ebionis, partim Marcelli Galatæ, & Photini esse cum impietate locutum*. Et cum *Theodorus* his verbis Symbolum suum absolvisset: *Hæc Ecclesiasticorum Dogmatum doctrina; atque adeo omnis, qui contra hæc sentit, anathema sit*: Marius Mercator ejus Confutationem his verbis exorsus est: *Immo nos tibi Catholici dicimus qui talia ore impurissimo & lingua scelestissima protulisti, incessabiliter, anathema, & omnibus consectaneis tuis*.

Hoc Symbolum a *Charisio* Presbytero oblatum damnavit Ephesina Synodus *Actione VI*. Hoc *Sanctus Cyrillus* in Epistola ad Proclum, *nihil sanum habere* scribit, & *Nestorianæ impietatis quasi scaturiginem* vocat. Id cum in Quinta Synodo perlectum est, exclamarunt Patres: *Hoc Symbolum Satanas composuit. Anathema ei qui hoc Symbolum composuit. Hoc Symbolum Ephesina prima Synodus una cum Auctore ejus anathematizavit*.

Easdem blasphemias libris *De Incarnatione Domini* inseruit, quorum fragmenta latine vertit *Marius Mercator*. Ait enim hominem a Verbo assumptum & Verbum assumens unum esse, sicut vir & uxor sunt una caro, esse *Unum conjunctione quia indivisam venerationem, quod susceptum est, cum suscipiente sortitur; velut templum ejus individuum perseverans*. Ibidem ex hoc Dialectices principio, quo statuitur non coalescere in numerum, nisi quæ sunt ejusdem denominationis, nec ejusdem esse denominationis, nisi quæ eodem modo eamdem formam habeant, colligit *Theodorus Mopsuestenus*, quod licet Verbum & homo non uniantur hypostatice, sed habitudine sola & relatione, duo tamen filii, duoque domini dici non possunt; quia etsi filietatis ac dominationis eamdem formam habeant, non tamen eodem modo: Verbum siquidem secundum substantiam filius existit & dominus, homo vero conjunctione. „ Itaque, *inquit*, sicubi filium „ hunc qui sumptus est, divina Scriptura commemorat, relatione suscipientis, juxta „ unitatem, dicimus eum filium nuncupari. Cum enim dicit, de filio suo, qui factus „ est ei ex semine David secundum carnem; nondum Verbum dicit, sed formam servi „ susceptam: non enim Deus est secundum carnem, nec Deus ex semine David factus „ est, quem filium B. Paulus evidenter appellat; intelligimus autem eum filium,

„ non quod per se dicatur filius, sed quod illa conjunctione, quam habet cum eo qui „ vere est filius, taliter nuncupetur. *Et explicans hæc verba (Lucæ 2.)* Jesus proficiebat sapientia, & ætate, *ait :* Non enim ei mox formato vel edito omnem propriam sapientiam Deitas contulit; sed hanc particulatim corpori tribuebat.

Et rursus. „ Homo ungitur Jesus Dominus noster, Verbum non ungitur: Verbum „ namque majus est Christo, quia Christus per sapientiam magnus effectus est. Verbum enim desursum est, Jesus autem Christus homo hinc est. Maria non peperit „ Verbum, nec enim Maria erat Deus; sed hominem nobis similem genuit, meliorem „ vero per omnia, quia de Spiritu Sancto.

Et in alio loco eorumdem librorum. „ Perfectus ante sæcula Filius perfectum eum „ qui ex David probatur, assumpsit, Filius Dei, filium David. Dices ergo mihi: Duos „ filios prædicas. Non dico duos filios David; Numquid Deum Verbum filium David „ asserui? Sed nec duos filios assero de Dei substantia genitos ante sæcula? Dico autem Dei Verbum habitasse in eo quod ex David semine comprobatur.

Et alibi. „ Non sic, *inquit*, in eo quod est ex semine David, sicut in Prophetis „ habitavit Deus Verbum. Illi enim particulari quadam & modica quantitate Sancti „ Spiritus gratia fruebantur; hic autem in his, in quibus interdum erant illi, jugiter permanebat, & gloria Verbi ac sapientia replebatur. Alter intelligendus proculdubio præter eum, & subsistens proprie Filius ac seorsum: Non enim Verbum semetipsum sapientia replebat & gloria, sed alteri potius hæc, quæ sunt insignia, conferebat.

Et alibi. „ Adoramus purpuram propter indutum, & templum propter habitatorem; „ formam servi propter formam Dei, Agnum propter Pontificem; assumptum propter „ assumentem; formatum in Utero Virginali, propter omnium conditorem. His confessis rebus, unam offer venerationem; non nocebit adoratio una, si res fueris ante „ confessus.

Et alibi. *Non invideo*, inquit, *Christo, cum factus est Deus: quod enim ipse factus est, ego factus sum, quia meæ naturæ est.*

Hæc *Theodori Mopsuesteni* Fragmenta leguntur apud *Marium Mercatorem*. Apud eumdem Auctorem legere est *Excerpta* ex ejusdem *Theodori* libris *adversus S. Augustinum*, quibus, & peccati originalis extantiam & traductionem impugnat, & Adam peccando mortalem negat factum esse. *Theodorus* igitur & Nestorianam præformavit hæresim, & Pelagianam sectatus est ac propugnavit. Quamobrem & ipse & Scripta ejus a quinta Synodo juste damnata sunt.

Theodori Mopsuesteni blasphemias & hæreses ex multis librorum ipsius Excerptis quinta Synodus recitari jussit *Actione IV.* „ Lectum est Fragmentum ex lib. 3. contra Apollinarium, *ubi ait :* Non existimandum nobis est Deum de Virgine natum esse, nisi „ forte idem existimandum nobis est, & quod natum est, & quod est in nato templo, „ & qui in templo est Deus Verbum ... Natus est ex Virgine qui ex substantia Virginis constat. Non Deus Verbum ex Maria natum est. Natus autem est ex Maria, „ qui ex semine est David.... Mox autem in ipso plasmato Deus Verbum factus est „ .... Erat forte in ipso & nascente, & cum in materno utero esset a prima statim „ plasmatione; dispensationi enim quæ circa eum erat, ordinem imponebat, utpote „ & particulatim ipsum ad perfectionem perducens.

Lectum est Fragmentum ex libro sexto Commentariorum ejusdem *in Joannem*, ubi explicans illa Christi verba: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem Vestrum, &c.* ait: *Nemo sic demens est ut alii cuidam convenire diceret nisi templo Dei Verbi, assumpto pro nostra salute homini; qui & mortuus est, & resurrexit, & ascensurus in Cœlos, Patrem sibi adscripsit cum Discipulis suis Deum, & ipse gratia adoptionem meritus & Deum suum appellat, quia cum cæteris hominibus similiter ut esset, accepit. Unde propter communitatem quidem naturæ*, Patrem meum & Patrem vestrum, *dicit*, & Deum meum & Deum vestrum. *Divisit autem iterum suam personam ab ipsis; præcipuum gratiæ significans, propter quam ad Deum Verbum conjunctionem in loco veri filii ab omnibus honoratur hominibus.*

Lectum est & Fragmentum ex ejusdem Theodori Commentariis in Actus Apostolorum, in quo, *Baptizari in nomine Jesu Christi*, simile esse dicebat illi quod de veteribus Judæis scriptum est, *Baptizati sunt in Moyse*: & vocari Christianos, sicut vocantur *Platonici*, & *Epicurei*, & *Manichæi*, & *Marcionitæ*, ab Inventoribus dogmatum.

Lectum est & Fragmentum ex *Theodori* Commentariis *in Evangelium S. Lucæ*, ubi ait hæc verba Patris æterni: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, in baptismate adoptionem demonstrare, secundum comparationem Judaicæ adoptionis; quia & ad illos dictum erat: Ego dixi, Dii estis, & Filii Excelsi omnes: Ejus adoptionis præcipuum, eo quod dixit, Dilectus, & In quo mihi complacuit, ostendens; propter hoc & vox Patris fiebat adoptionem confirmans, & Filii nominatione, per adoptionem secundum gratiam, eum qui vere Filius est, demonstrabat.*

Lecta sunt & Fragmenta plurima ex libris Theodori *de Incarnatione*, in quibus unitatem Dei Verbi & inhabitationem, nec secundum substantiam, nec secundum operationem, factam esse ait, sed secundum bonam voluntatem. Et, honorem omnem attribui Christo tamquam Imagini Imperiali, cum quasi in ipso sit divina natura, & in ipso spectetur, & in eo non solus Filius, sed etiam Pater & Spiritus Sanctus inhabitent. Non sequi Jesum esse Deum, ex eo quod nomen Jesu Salvatorem significet; quia & Filius Nave Jesus appellatus est, & quidem fortuito. Christum animi passionibus magis obnoxium fuisse, & gravius ab illis certamen subiisse, quam a cupiditatibus corporis, & meliore animo libidines vicisse, mediante deitate ad perfectionem.

Lecta sunt & alia ex aliis *Theodori Mopsuesteni* Operibus Fragmenta, ex quibus probatum est ipsum negasse Prophetias, & Psalmos ad Christum referri, & librum Job velut Ethnicam fabulam ex Canone rejecisse, & *Canticum Canticorum*, ut carmen amatorium.

Præterea, Patres *Theodorum Mopsuestenum*, ut hæreticum insectati sunt, quod ex libris *S. Cyrilli* adversus prava ipsius *de Incarnatione Domini* dogmata scriptis, in Quinta Synodo probatum est, *Collatione V.* ubi multa ex ipsis Excerpta recitata sunt.

II. Ex Libellis ab Episcopis, Clericis, & Monachis Armeniæ & Persidis ad *Proclum* Constantinopolitanum Patriarcham contra *Theodorum Mopsuestenum* transmissis, in quibus dicitur: *Vere quidem & principaliter a Paulo Samosateno descendens, licet Photino & cæteris Hæresiarchis in libro de Incarnatione Domini nostri Jesu Christi, in toto suo proposito, ipsis verbis inveniatur usus, & si quid pejus.* Ibidem recensentur nonnullæ *Theodori Mopsuesteni* blasphemiæ, ex ipsius libris excerptæ; & quomodo *Persuasit multis, & Nestorio, quod Christus Filius Dei vivi, qui de Sancta Virgine Maria natus est, non est, qui ex Patre natus Deus Verbum, consubstantialis Genitori, sed homo pro quantitate suæ voluntatis, ex Deo Verbo cooperationem suscipiens.* Et ne *Theodoro* affingere videantur, hoc blasphemiarum ipsius dant specimen: *Quomodo*, inquit, *homo & Deus unum per unitatem esse potest? Qui salvat, & qui salvatur? Qui ante sæcula, & qui ex Maria apparuit? Dominus & servus, Factor & factura?* Denique postulant, ut sicut nominatim ab universali Synodo Ephesina sacrilegus *Nestorius* damnatus est, *sic antea condemnatus sine nomine, sacrilegior in varia impietate Theodorus, nominatim condemnetur.* Prolati sunt hi Libelli in V. Synodo. *Collatione V.*

III. Idem probatum est ex Tomo *S. Procli* ad Armenos, quo Excerpta ex libris *Theodori Mopsuesteni*, velut hæretica dogmata confutavit, & *Judæorum blasphemiam superare scripsit.*

IV. Ex Epistola *S. Cyrilli* ad Clericos, & *Lamponem* Presbyterum, scribentis: *In Codicibus Theodori de Incarnatione multo pejores Nestorii blasphemiis positas esse. Pater enim fuit Nestorii perfidiæ, & illius mala locutus.* Quibus gemina sunt quæ de eodem *Theodoro* scripsit Sanctus Cyrillus in Epistolis ad *Acacium Melitinensem*, ad *Rabbulam Edessenum*, & *ad Monachos*.

V. Ex Epistola Rabulæ Edesseni Episcopi ad Sanctum Cyrillum, in qua de *Theodoro Mopsuesteno* scripsit: *Primum exposuit, non esse vere Dei Genitricem Sanctam Virginem, tamquam Deo Verbo non suscipiente secundum nos nativitatem.* Et infra: *Nec enim dicunt, secundum substantiam, vel secundum subsistentiam, unitum esse Deo Verbo* *In V. Synodo Colla V.*

 homi-

hominem ; sed bona voluntate quadam .... Iste & Dominum nostrum Jesum Christum dixit non oportere adorare, sicut Dominum, sed relatione Dei honorari, sicut imaginem quamdam ... Iste & carnem Domini pronuntiavit nihil omnino prodesse, dissipans Domini vocem, quæ est: Caro nihil prodest. Iste & Apostolum dicit non cognovisse Christum quod Deus erat, sed supra fidem quæ est in homine, ædificatam esse Ecclesiam.

In V. Synodo Colla. V. VI. Ex *Esychio*, Hierosolymorum Presbytero, in *Historia Ecclesiastica* scribente, *Theodorum* a prima ætate Clero adscriptum, ad libidines sæculi deinde reversum, a *S. Chrysostomo* revocatum ad pœnitentiam; post hæc, ordinatum Episcopum Mopsuestiæ, prima elementa doctrinæ suæ ex Judaico vaniloquio incipientem, Commentarium in Psalmos conscripsisse, in quo negavit ullas in Psalmis extare de Christo Prophetias. Hinc cum omnium querimonias adversus se concitasset, simulasse Commentarios igni se tradere, sed latenter conservasse Judaicæ impietatis viaticum. Senem edidisse libros adversus Incarnationem Domini, in quibus asserit, *Christum Jesum, non incarnatum Verbum, sicut Evangelicis vocibus edocti sumus, sed hominem per vitæ provectionem & passionum perfectionem conjunctum Deo Verbo.*

VII. *Theodorum Mopsuestenum* pro hæretico habitum, probatum est in V. Synodo, *Collatione V.* ex Legibus Imperatorum *Theodosii*, & *Valentiniani*, quæ in *Theodorum* pariter & *Nestorium* latæ sunt: quibus, *Impiissimo & instabili Nestorii & Theodori proposito consentientes, Simonianos vocari*; &, *Sacrilegos Codices Theodori & Nestorii comburi*; &, *Si quis Theodoro & Nestorio assenserit*, in ipsum *gladii ultione animadverti*, & *omnem ejus substantiam fisco addici*, Religiosissimi Principes decrevere.

VIII. Recensitas superius blasphemias *Theodori Mopsuesteni*, quas *S. Cyrillus* confutavit, vere ipsius esse probatum est ex his quæ *Theodoretus*, illius defensionem suscipiens, contra *S. Cyrillum* scripsit.

Hæc omnia momenta quibus Theodori damnatio fulta erat, cum *Pelagius II.* in Epistola ad *Eliam Aquilejensem & Episcopos Istriæ*, recensuisset, ita concludebat: *Deductas itaque tot testibus blasphemias has ejus esse quis dubitat? Et tantis blasphemiis illius cognitis, eum damnatum jure quis neget?*

IX. Quod autem *Theodori Mopsuesteni*, velut hæretici, nomen ex sacris Diptychis, jam olim ante Quintæ Synodi tempora, expunctum fuerit, quæ secunda pars erat prioris argumentationis, probatur ex Actis Mopsuestenæ Synodi, jussu *Justiniani Imperatoris* congregatæ, ut hoc in factum inquireret. In ea vero seniorum Clericorum, & Civium testimoniis probatum est, *Theodori Mopsuesteni* nomen in sacris Diptychis non fuisse recitatum, ex quo vivebant; nesciri vero tempus, quo ex iis expunctum erat. Id unum certum esse, *S. Cyrilli Alexandrini* nomen ipsi substitutum fuisse, quod se a Majoribus accepisse juraverunt: & quod ex Diptychorum inspectione ita se habere compertum fuit. Qua de re Synodicæ Relationes cum ad *Vigilium* Papam, tum ad *Justinianum* Imperatorem missæ sunt. Ex quibus colligere est, *Theodorum Mopsuestenum*, post mortem, habitum fuisse ut hæreticum longe ante Synodi V. tempora. Enimvero si *S. Athanasius*, in Apologia quam pro S. Dionysio Alexandrino scripsit, ipsum rectæ fidei fuisse probat, neque ab aliis Episcopis de impietate convictum, nec hæresim propugnando ab ea secessisse; quia *Ejus memoria hactenus cum Patribus celebrata est, & in Catalogum relata*: recte probatur a contrario, *Theodorum Mopsuestenum* pro Hæretico habitum fuisse longe ante V. Synodi tempora; quia ejus nomen ex Ecclesiæ Tabulis, in quibus nomina Episcoporum Orthodoxorum conscripta erant, & ex quibus in sacris Missarum Solemniis, post lectionem Evangelii, recitabantur, expunctum erat, ipsique *S. Cyrilli*, a quo fuerat reprehensa & confutata ejus impietas, nomen substitutum.

X. *Vigilius* etiam Papa, 60. *Theodori Mopsuesteni* Capitula, in Constituto damnavit anathemate, ceu *plena execrabilibus blasphemiis, & Orthodoxæ Fidei valde inimica, & procul a Christianis sensibus repellenda, atque a Sanctis Patribus olim sine dubitatione damnata*. Quamvis ipsum *Theodorum* anathemate damnare noluerit.

Ex his omnibus compertum est I. *Theodori Mopsuesteni* libros blasphemiis & hæresibus scatere. II. *Theodorum* prava illa dogmata, non ex incogitantia, sed meditatum protulisse, docuisse, scripsisse, atque in iis docendis fuisse pertinacissimum: siquidem non

uno

uno in loco, aut uno in libro, sed passim in omnibus pene libris, illa tradidit & propugnavit. Quin etiam libros *de Incarnatione Domini*, non alio edidit Consilio, quam utmonstra illa blasphemiarum in lucem emitteret, & hæresim informaret ipse, specie contra Hæreticos pugnandi. Unde *Leontius*, lib. *De Nestorianorum impietate secreto tradita principio, &c.* hos *Theodori Mopsuesteni* libros vocat *Bella ficta & simulata contra Hæreticos adversarios, vere autem contra veritatem suscepta; quam cum oppugnare propositum illi esset, & susceptum perfici non posse cognosceret, inscriptionem belli contra veritatem, inscriptione belli contra Hæreticos commutavit.* III. Compertum est, *Theodorum* a Patribus impugnatum fuisse velut Hæreticum. IV. Nomen ejus post mortem damnatum in ipsa Ecclesia *Mopsuestena*. Quæ cum ita sint, æquissima fuit *Theodori Mopsuesteni*, & Scriptorum ejus a Synodo V. damnatio. Merito exclamavit Synodus (Collatione IV.) *Anathema Theodoro Mopsuesteno: Anathema Theodoro & conscriptis ejus. Hæc aliena Ecclesiæ sunt: Hæc aliena Orthodoxis sunt: Hæc aliena Patribus sunt: Hæc impietate plena sunt: Hæc aliena Synodis sunt: Hæc divinas Scripturas impugnant. Unus Theodorus, Unus Judas.* Et rursus: *Anathema Theodoro Mopsuesteno. Iste Evangelica reprobavit; iste Dispensationem injuriavit. Anathema illis qui non anathematizant eum. Defensores ejus Judæi sunt, sequaces ejus pagani sunt.* Merito denique *Canone XII.* contractis in epitomen *Theodori Mopsuesteni* blasphemiis, hoc intorquet Anathema: *Si quis igitur defendit prædictum impium Theodorum, & impia ejus conscripta, in quibus tam prædictas, quam innumerabiles alias blasphemias effudit contra magnum Deum & Salvatorem Jesum Christum, & non anathematizat eum, & impia ejus conscripta; & omnes qui suscipiunt, vel defendunt eum, & dicunt orthodoxe eum exposuisse, & qui scripserunt pro eo, & eadem illi sapuerunt, vel scribunt pro eo, vel impiis ejus conscriptis, &c. talis Anathema sit.*

XI. *Theodorum Mopsuestenum* juste a Synodo V. damnatum fuisse confirmant, quæ de ipsius erroribus scripsit *Leontius* Auctor accuratissimus in libro *De Nestorianorum impietate secreto tradita principio, &c.* quo ipsius errores recenset ac refellit. Refert ipsum Nicæno Symbolo sublato, alterum tradidisse; necnon aliam Missam, præter illam quæ a Patribus tradita est, in qua blasphemiis, non precationibus, Mysterium Eucharistiæ conficere docuit. Hunc metum judicii inferorumque sustulisse; male sensisse de gratia & libero arbitrio, de peccati origine, de Angelorum conditione, & maxime de Christo, quem non Deum hominem factum, sed hominem Dei appellatione honoratum, & paulo excellentiorem Prophetis asseruit, ignorantem, nec purum peccatorum cogitationis, paulatim purgatum & perfectum factum, & invitum in Crucem actum. *Theodorum* præterea Sanctorum Doctorum in interpretanda Scriptura Sacra labores irrisisse, *Leontius* refert, & plures in sacram utriusque Testamenti Scripturam perversas expositiones composuisse, sed magis virulentas in Epistolas Sancti Pauli, & Evangelia tria Sanctorum Matthæi, Joannis, & Lucæ; Apologiam insuper pro *Sancto Basilio* contra *Eunomium*, sed quæ *Sancti Basilii* accusatio videri possit, *Eunomii* defensio. Subjungit tandem *Excerpta ex libris de Incarnatione*, quæ ipsum in 5. Propositionibus erroris convincunt. I. Quod Verbum non sit reipsa factum homo, sed visum dumtaxat fieri. II. Quod Christus sit solum homo, in quo Verbum inhabitaverit, jam inde a prima formatione. III. Quod homo iste sit adoptione tantum Dei Filius. IV. Quod Mater Christi non sit Deipara. V. Quod duæ in ipso personæ existant: quamvis personæ unitatem verbis tenus asserat, sed qualis virum inter & uxorem reperitur, de quibus scriptum est: *Erunt duo in carne una.*

XII. Probatur Propositio de *Theodoreti* Scriptis contra S. Synodum Ephesinam, & *S. Cyrillum*. Quæ enim scripta doctrinam a Synodo Œcumenica approbatam impugnant, & Hæreticis ab ea damnatis patrocinantur, propositionesque per se hæreticas continent, juste meritoque damnantur ab Ecclesia. *Theodoreti* autem scripta contra Synodum Ephesinam, & *Sanctum Cyrillum*, Doctrinam impugnant a Synodo Œcumenica approbatam, & Hæretico ab ea damnato, scilicet Nestorio, patrocinantur, & propositiones per se hæreticas Nestorianas continent. Juste igitur *Theodoreti* Scripta adversus Ephesinam Synodum & Sanctum Cyrillum damnata sunt a V. Synodo. *Scripta Theodoreti jure damnata.*

Quod

Quod *S. Cyrilli* doctrina de Incarnatione, illius præsertim Epistolis ad *Nestorium* duabus, & XII. Anathematismis comprehensa, fuerit approbata ab Ephesina Synodo, probavimus *Dissertatione* VIII. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi V. *Theodoretum* vero illam impugnasse, compertum est ex Reprehensione XII. Anathematismorum S. Cyrilli, quam edidit, & ex *Pentalogio*, cujus vel sola Præfatio ejus odium in *S. Cyrilli* doctrinam & Ephesinam Synodum cum hæc scriberet, prodit. „ Priusquam, *inquit*, conventus apud Ephesum celebraretur, duodecim capitulis strictim aperteque restitimus „ .... Quia vero se manifestum qui ista protulit, in Concilio declaravit, & plures ex „ his qui convenerant, imperiti potius, nec ulla dogmatis imbuti notitia, pia hæc arbitrati sunt; operæ pretium visum est, iterum contra niti, sermonemque distendere, & „ succisam blasphemiam multipliciter confutare, ut ignorantibus evidentius approbemus, „ quemadmodum Evangeliis declarentur adversa, quæ nunc ab istis maxime proferuntur.

XIII. Idem probat Epistola *Theodoreti* ad *Andream Samosatenum* Episcopum Epheso scripta, in qua *S. Cyrillum*, & Ephesinæ Synodi Patres his verbis perstringit: „ Insanit iterum Ægyptus adversus Deum, & bellat cum Mose, & Aaron, & famulis „ ejus, & plurima pars Israel adversariis consensit; nimis vero pauci sunt sani, qui „ & pro pietate labores sponte sustinent. Deculcata sunt pietatis venerabilia. Illi qui „ depositi sunt, Sacerdotalia Ministeria peragunt, & qui deposuerunt, * domi sedent „ gementes. Talem ludunt Synodum Ægyptii, & Palæstini, & Pontici, & Asiani, „ & cum his Occasus. Plurima enim pars orbis terrarum morbum suscepit. Quales „ mimi ridiculorum in tempore impietatis, sic pietatem in comœdia deluserunt?

* *Joannes scilicet Antiochenus & Orientales Episcopi quorum unus ipse erat, qui S. Cyrillum Alexandrinum, & Memnonem Ephesinum in Schismatica Synodo deposuerant.*

Idem probat Epistola Theodoreti ad *Domnum* Anthiochenum Patriarcham, in qua licet paci inter Orientales & *S. Cyrillum* initæ consensisset, XII. ejus capitula ceu *temere sancita* perstringit, hortaturque, ne in Synodo Ephesina II. sub *Dioscoro* mox cogenda illa approbet. „ Infelix anima mea suspirat, *inquit*, lugetque, nihil expectans „ boni. Neque enim insitum in XII. Capitibus venenum norunt, qui aliarum sunt Diœcesum; sed ejus qui illa scripsit claritatem attendentes, nihil sinistrum suspicantur: „ & qui ejus Sedi successit, omnia opinor movet, ut altera Synodo illa confirmet... „ At scito, Domine, neminem eorum, qui insitam in his hæresim norunt, adductum „ iri ut ea recipiat, quamvis duplo plures decernant; jam siquidem, etiamsi plures „ temere ista sanxissent, restitimus apud Ephesum: nec prius illi, qui hæc scripserat, „ communicavimus, quam iis, quæ exposueramus, assentiens, consonam his doctrinam „ accommodavit, nullam capitum illorum faciens mentionem.

Theodoretus piis S. Cyrilli Alexandrini Manibus insultavit.

XIV. Idem probatur ex Epistola *Theodoreti*, post *S. Cyrilli* mortem scripta, non quidem ad *Joannem Antiochenum* jam vita functum, sed ad *Domnum*, *Joannis* successorem, ut emendandum monent Viri eruditi: qua in Epistola sanctissimi Patriarchæ Alexandrini Manibus insultabat his verbis: „ Sero tandem & vix malus homo defunctus „ est. Boni enim & benigni ante tempus inde demigrant; mali vero in multo tempo„ re vitam producunt .... Illum vero miserum, nec ad similitudinem aliorum dimisit „ nostrarum animarum Gubernator diutius eorum potiri quæ videntur esse delectabi„ lia: sed crescentem quotidie Viri malignitatem sciens, & corpori Ecclesiæ nocen„ tem, quasi quamdam pestem amputavit, & abstulit opprobrium a filiis Israel. Læ„ tificavit quidem superstites illius discessio: contristavit vero forsitan mortuos, & ti„ moreſt ne prægravati ejus conversatione, iterum ad nos remittant .. Oportet tuam „ Sanctitatem jubere collegio mortuos asportantium, lapidem aliquem maximum & gra„ vissimum sepulchro imponere, ne iterum huc perveniret, & instabilem voluntatem „ iterum demonstraret. Infernis nova dogmata afferat; ibi diu noctuque, sicut vult, sermocinetur, &c. Existimavi diu Epistolam illam Theodoreti non esse, mihi enim persuadere non poteram ipsum post initam pacem Orientales inter & Sanctum Cyrillum, tam diuturnas tamque obstinatas in ipsum gessisse inimicitias, maxime cum ab eo frequentes Epistolas accepisset, ac mutuas dedisset, ut testatur ipse *in Epistola ad Dioscorum*. Existimabam pariter Fragmentum sermonis Antiochiæ habiti a *Theodoreto*, post obitum S. Cyrilli, quod legitur in V. Synodo, *Collatione V.* supposititium esse. Sed *Marii Mercatoris* coævi scriptoris testimonium, illud inter Excerpta ex *Theodoreto*, Lati-

ne

ne a se reddita, describentis, fecit ut sermonem illum *Theodoreti* esse sentiam, ejusdemque esse putem Epistolam illam, siquidem æque infensum S. Cyrillo animum, æque sanctis ejus Manibus insultantem, Sermo & Epistola demonstrant. En verba sermonis: „ Nemo jam neminem blasphemare compellit. Ubi sunt qui dicunt, quia Deus „ est qui crucifixus est? Non est crucifixus Deus, sed homo crucifixus est Jesus Chri„ stus. Deus autem templum suum ex David suscitavit, sicut idem David ante præ„ dixit: Homo generat hominem. Natura autem Dei Filius est Deus Verbum; Chri„ stus autem filius est David: sed Dei Filius templum non est. Contentio ultra jam „ non est, sub uno jugo Ægyptus & Oriens convenerunt, mortua est invidia, & con„ sepulta illi est hæresis. Jam quiescunt qui passum prædicant Deum.

XV. Idem probatur ex lib. 5. *Pentalogii*, in quo *Theodoretus* Sanctam Synodum Ephesinam, velut hæreseos *Apollinaris* instauratricem insectatur. Excerptum ex hoc libro apud *Marium Mercatorem* cum aliis legimus, cui hæc præmittit Mercator. „ Idem „ hanc calumniam Sanctæ Synodo, quæ Nestorium jure percuüit, execrandus iste (*Theo„ doretus*) struere nititur, ut audeat dicere, Beatos Patres qui apud Ephesum con„ venerunt, non recti dogmatis intentione, sed timore potius illam protulisse senten„ tiam: quatenus Apollinaris olim sepulta perfidia, per eos renovata esse videatur. Hanc „ autem contumeliam in Sanctos Dei Pontifices his perfidus verbis exaggerat, &c.

„ Tantum valuit invidia, cui vos mancipastis, ut quæ olim per unum aut duos, „ & hos latentes, Apollinaris loquebatur: hæc nunc per multos Ecclesiæ Præsules con„ gregationibus Ecclesiarum sacris exhibeat, & tales herbæ per Pastores gregibus offe„ rantur, luporumque morsus, Rectorum ministerio, rationalibus ovibus infligantur; & „ qui in duabus, aut tribus civitatibus, extra murorum septa, paucos alloquebatur, „ quos etiam variis canticis seducebat, nunc iste per vos in mediis tripudiat urbibus: „ ejus enim prædicatis errores, & vocum novitatibus decoramini, reparantes ejus blas„ phemiam, quæ jam fuerat consumpta temporibus.

Verba Theodoreti.

XVI. Quod vero Nestorio a sancta Synodo Ephesina damnato patrocinatus fuerit „ *Theodoretus*, probatur 1. ex illius Epistola ad *Nestorium* ipsum data, post initam „ pacem inter Orientales & *S. Cyrillum*, quam in Latinum sermonem vertit *Marius Mercator*, & quæ refertur in V. Synodo, collatione VI. „ Nullus, *inquit*, tuæ persuadeat „ Sanctitati, quod ego Præsul esse desiderans, clausis oculis, velut recta dogmata Æ„ gyptia scripta * susceperim: nam per ipsam fateor veritatem, sæpius ea revolvens, „ & diligenter examinans, ab hæretica pravitate libera deprehendi, & aliquam illis „ imponere maculam formidavi, non tamen velut is approbetur, * qui toti mundo „ causa perturbationis extiterit ... Hic autem quæ contra tuam venerationem injuste „ atque inique patrata sunt, nec si mihi utramque manum quis abscinderet, potero „ præbere consensum.

** Literas S. Cyrilli Alexandrini sic vocat.*
** Cyrillum lacerat.*

Idem probatur ex Epistola *Theodoreti ad Andream Monachum* Constantinopolitanum, cujus Fragmentum refert *Marius Mercator*, in qua de *S. Cyrillo*, & Episcopis Ægypti, „ sic loquitur: „ Ecce enim qui Salvatoris Christi naturas impia ratiocinatione confu„ derant, & unam naturam ausi fuerant prædicare, ac deitati passiones adjungere: pro„ pterea etiam Sanctissimo & venerando summi Dei Pontifici Nestorio insultarant, ve„ lut quodam chamo & fræno, secundum Prophetam, maxillis omnino confractis, & „ a pravis ad recta perductis, veritatem iterum addidicerunt, utentes ejus assertione, „ qui pro veritate bella sustinuit. Pro una namque natura duas impræsentiarum con„ fitentur, & deitatem Christi impassibilem venerantur, &c. Talia namque nunc ab „ Ægypto scripta delata sunt.

Idem probatur ex Epistola *Theodoreti ad Andream Samosatenum* Episcopum, cujus „ hæc sunt verba: Magnificus vir Aristolaus ab Ægypto Magistrianum cum literis Cy„ rilli destinavit, quibus anathematizat Arium, Eunomium, Apollinarem, eosque qui „ deitatem Christi passibilem dicunt, & qui confusionem atque permixtionem duarum „ asserunt naturarum; & super hoc quidem gavisi sumus, quamvis propositionem no„ stram ille diffugeret. Exigit autem subscriptionem factæ dudum damnationis, & ut „ anathematizetur Sancti Episcopi dogma Nestorii. Scit autem vestra sanctitas, quod

„ si quis

Indiscrete id est, nulla restrictione facta & sine ulla dogmatis & personæ distione.

„ si quis indiscrete * doctrinam anathematizet ejusdem sanctissimi & venerabilis Episcopi, idem est ac si pietatem anathematizare videatur. Oportet ergo, si omnino compellimur, eos anathematizare, qui purum dicunt hominem Christum, aut qui in duos filios unum Dominum nostrum Jesum Christum dividunt ... Existimo præ omnibus maxime satisfactum esse domino meo sanctissimo & venerando Joanni Episcopo, quod nullatenus acquiescam in damnationem domini mei sanctissimi & venerandi Nestorii Episcopi præbere consensum, nec violare communem promissionem, quæ in Tarso, & Chalcedone, & Epheso facta est.

Idem probatur ex Epistola *Theodoreti* ad *Himerium* Episcopum Nicomediensem. Si „ domini mei, *inquit*, venerabilis & sanctissimi Episcopi Nestorii fuerit dogma damnatum, nec ego his, qui hoc faciunt, communicabo.

Et in alia ad eumdem Antistitem Epistola, postquam rescivit *Joannem Antiochenum* anathematizasse dogma Nestorii. „ Non (*inquit*) tuam lateat Sanctitatem, quod postquam legi Epistolam, quæ Imperatori directa est, nimis animo dolui, quia manifeste cognosco, quod is, qui hanc scripsit idipsum sentiens, indiscrete atque inique damnavit eum, qui nihil præter doctrinam sanam, novit aliquid & docuit. Sed anathematismus insertus, licet idoneus sit amplius, quam consensus damnationis ejus turbare lectorem; tamen quia non indiscrete, sed sub quadam consideratione positus est, solatium præstitit. Nec enim dixit: Anathematizamus doctrinam ejus; sed Quæcumque aliter dixit, aut sensit, quam doctrina Apostolica continet.

** Nestorium intelligit.*

XVII. Denique quod Propositiones per se Nestorianas & hæreticas *Theodoreti* Scripta contineant probatur primo ex *Reprehensione XII. Capitulorum S. Cyrilli*, in qua istæ Propositiones leguntur: „ Deus Verbum, cum sibi templum in Virginali utero complasmavit, cum illo erat qui complasmatus & con„ ceptus, & formatus, & natus est. Quapropter & Sanctam illam Virginem Dei Genitricem appellamus, non quod Deum natura genuit, sed quod hominem Deo unitum, qui eum complasmavit. (*In Ana themat.* 1.)

„ Unum quidem Christum confitemur, divinis doctrinis Apostolorum obedientes, & eumdem per unitatem Deum & hominem nominamus: unitatem vero quæ est secundum subsistentiam omnino ignoramus tamquam novam & alienigenam divinarum Scripturarum, & Patrum, qui eas interpretati sunt. (*In Anathem.* 2.)

„ Quis est qui laboribus virtutis perfectus est, & non natura perfectus existens? Quis est qui experimento cognovit obedientiam, & istam ignorans ante experimentum? &c. Non Deus Verbum. (*In Anathem.* 10.)

Probatur secundo ex *Pentalogio*, in quo similes Propositiones, & loquendi formulas Nestorianas legere est. *Emmanuel, & ejus qui sumpsit, & ejus, qui assumptus est, naturas insinuat: Nobiscum enim Deus interpretatur, Deus in templo humano, Deus propter unitatem ejus quem ex nobis accepit*, (Lib. 1.)

Angeli ad Beatissimam Virginem voces sic interpretatur: *Considerate, quod hic etiam cuncta dicantur humanitus*. Erit (*inquit*) magnus, *non dixit*, est: Et Filius Altissimi vocabitur; *non dixit*, vocatur, *aut* est. *Non dixit*, Habet Sedem David patris sui, *sed* Dabit ei: & regnabit: *non* dixit, Regnat. *Super quos?* Super domum Jacob; *non dixit*, Super Angelos & Archangelos. *Et iterum:* Sanctum vocabitur Filius Dei, *non dixit*, vocatur. (lib. 2.) Quod Fragmentum & *Pelagius II.* exscribit, *in Epistola ad Episcopos Istriæ*.

** Lucæ 4.*

„ Cum inveneris: * Dominus autem plenus Spiritu Sancto regressus a Jordane; & iterum: Egressus est Jesus in virtute Spiritus in Galilæam. Non Dei Verbum cooperatione vel auxilio eguisse Spiritus arbitreris; sed visibile templum, quod variis Spiritus Sancti donationibus fruebatur. (*Lib.* 2.) *Quem pariter locum exscribit* Pelagius.

„ Jesus Christus heri & hodie, ipse & in sæcula. Quomodo ipse idem heri, & hodie, & in sæcula, & temporalis, & æternus, & in tempore, & super tempora? Nam si æternus est, temporalis non est: & si in tempore est, super tempus non est. (*Lib.* 2.) *quem locum etiam exscribit* Pelagius II.

„ Quod Dominus de viro & uxore ait, Ut jam non sint duo, sed una caro, natu-

„ ris

„ ris proculdubio constantibus, sed discretionem habentibus: & sicut ibi nihil obest „ duorum numerus, quominus una caro dicatur; certum est enim qualiter una dicatur: „ ita & hic personæ unitas nihil obest differentiæ naturarum. Denique cum naturas „ discernimus, Dei Verbi naturam integram dicimus, & personam sine dubitatione per- „ fectam: nec enim sine persona fas est asseverare substantiam; perfectam quoque na- „ turam humanam cum sua persona similiter confitemur. Cum vero ad conjunctionem „ respicimus, tunc demum unam personam merito nuncupamus." (Lib. 5.) Quibus verbis unam in Christo personam agnoscere videtur, qualis viri est ac uxoris post conjugium; unam, inquam, moraliter & jure tenus, non physice & substantialiter, (ut Theologi de Schola loquuntur.) Quem locum & *Pelagius II.* exscripsit, *in Epistola ad Episcopos Istriæ*. Hæc ex *Theodoreti* Pentalogio Excerpta, Latino sermone a se donata, *Marius Mercator* ad posteros transmisit. Ex quibus compertum est, Scripta *Theodoreti* propositionis per se hæreticas & Nestorianas continere.

Quamobrem a Quinta Synodo jure damnata sunt his verbis, Canone XIII. „ Si quis „ defendit impia Theodoreti Conscripta quæ contra rectam fidem, & contra primam „ Ephesinam Sanctam Synodum, & Sanctum Cyrillum, & XII. ejus Capitula expo- „ suit, & omnia quæ conscripsit pro Theodoro & Nestorio impiis, & pro aliis qui ea- „ dem prædictis Theodoro & Nestorio sapuerunt, defendens eos & eorum impieta- „ tem, & propter hoc impios vocans Docto res Ecclesiæ, qui unitatem secundum „ subsistentiam Dei Verbi ad carnem confitentur; & non anathematizat ea, & eos „ qui similia eis sapuerunt, vel sapiunt, insuper autem & omnes qui scripserunt contra „ rectam fidem, & Sanctum Cyrillum, & XII. ejus Capitula, & usque ad mortem „ in tali impietate permanserunt; talis anathema sit.

XVIII. Probatur tertia pars Propositionis, quæ spectat Epistolam *Ibæ* Edesseni Episcopi ad *Marim Persam*. Epistola quæ Synodum Ephæsinam, & S. Cyrillum calumniatur, illam præcipitis judicii in *Nestorii* causa, istum hæreseos Apollinaristarum in XII. Capitulis assertæ, quam & Synodi Ephesinæ Patres approbaverint: Quæ insuper *Theodorum Mopsuestenum* laudat ut Prædicatorem veritatis, & Ecclesiæ Doctorem: Quæ tandem propositionem per se Nestorianam continet, jure a Quinta Synodo damnata est. Atqui *Ibæ* Epistola ad *Marim Persam*, Synodum Ephesinam accusat præcipitis judicii in causa *Nestorii*, *Cyrillum* æque ac *Nestorium* vituperat, & doctrinam XII. Capitulorum ipsius ab Ephesina Synodo approbatam, ut hæreticam explodit; laudat etiam *Theodorum Mopsuestenum* ut Prædicatorem veritatis & Doctorem Ecclesiæ, propositionem denique continet per se Nestorianam. Itaque *Ibæ* Epistola ad *Marim Persam* juste a V. Synodo damnata est. *Epistola Ibæ ad Marim Persam jure damnata.*

Probatur minor quoad singulas partes. Primo quod Epistola illa Synodum Ephesinam accuset præcipitis judicii in *Nestorii* causa, constat ex his verbis: *De Episcopatu Nestorium dejecerunt, judicio & quæstione non facta.*

Quod Sanctum Cyrillum æque ac Nestorium vituperet, hæc verba ostendunt: *Factum est certamen duobus hominibus istis, Nestorio & Cyrillo, & conscripserunt contra se verba nocibilia, quæ scandala erant audientibus. Nestorius enim dixit in suis libris, Quod Beata Maria Dei genitrix non est, ut putaretur pluribus de Secta Pauli Samosateni esse, dicentis, hominem purum esse Christum. Cyrillus vero volens verba Nestorii refutare, lubricavit, & inventus est cecidisse in dogma Apollinarii, &c.* Nestorium vero propter hæresim exilio damnatum dissimulat: *Nestorius vero*, inquit, *quoniam odio habebatur suæ civitati, & majoribus in ea constitutis, illuc reverti non potuit.* De Sancti Cyrilli Capitulis hæc habet: *Duodecim Capitula conscripta a Cyrillo contra Constituta Fidei veræ proposuerunt & confirmaverunt, & eis consenserunt ut veræ fidei consonantibus.*

Quod *Theodorum Mopsuestenum* ut Ecclesiæ Doctorem laudet *Ibæ* Epistola, hæc verba probant: „ Qui unus ex ipsis est Beatus Theodorus Prædicator veritatis, & Doctor Ecclesiæ, non solum in vita sua hæreticos percussit in veram suam fidem, sed et- „ iam post mortem arma spiritalia in suis libris filiis Ecclesiæ dereliquit. Illum au- „ sus est, qui omnia audet, in Ecclesia manifeste anathematizare, qui propter zelum „ Dei

„ Dei non solum suam civitatem ab errore in veritatem convertit, sed etiam longe „ ægrotantes Ecclesias erudivit sua doctrina.

Denique propositionem per se Nestorianam Ibæ continet Epistola. „ Quomodo, *inquit*, possibile est accipi Verbum, quod ab initio est, pro templo quod ex Maria „ natum est? *Et*: Non præsumit aliquis dicere, quod una est natura deitatis & huma„ nitatis; sed confiteatur in templum & inhabitantem in eo, qui est unus Filius Je„ sus Christus. " Distinctio illa templi ab inhabitante, templi quod ex Maria natum est, a Verbo quod ab initio est, *Nestorio* familiaris fuit, hisque verbis suam expressit hæresim. Nec minus suspecta esse debuit in Epistola *Ibæ* hæc loquendi formula, quia *Unum Filium Jesum Christum*, & unam personam profitetur. *Duæ naturæ*, inquit, *una virtus, una persona, quod est unus Filius Dominus Jesus Christus*. Nam & *Nestorius* unum Filium, & unam personam dixit & scripsit; sed unam auctoritate dignitatis, unam χέλξει non φύσει unam moraliter & ore tenus, non physice & substantialiter. Unde *Facundus Hermianensis*, acerrimus Epistolæ *Ibæ* & aliorum Capitulorum defensor, hanc propositionem, Una est in Christo persona, dolos Nestorianorum prorsus non excludere fatetur, lib. 1. cap. 3. *Unam dicere personam*, inquit, *Nestorianorum nova subterfugia minus excludit: Qui convicti innumeris testimoniis Patrum, quod Deus Verbum, & assumptus homo, una persona sit, pro auctoritatis dignitate ab eis hoc vel existimant dictum, vel existimare se fingunt. Ut sic homo Jesus Christus dicatur Verbi gessisse personam, sicut etiam gessit Apostolus, qui scribens ad Corinthios dicit: Nam & ego quod donavi, propter vos in persona Christi: non ut unus idemque esset Deus & homo.*

Suspicionem vero de Nestoriana hæresi adversus Epistolam *Ibæ* conceptam confirmat hominis ingenium, qui Nestoriana Capitula quædam in linguam Syriacam vertit, & per Orientem late sparsit. Quam ob causam a pluribus Clericis, Monachis, & civibus Edessenis apud *Sanctum Proclum* accusatus est, qui gravissimam ad *Joannem Antiochenum* Patriarcham Epistolam dedit, ipsius vigilantiam adversus *Ibam* excitans, ut illum compelleret, Judaicam illorum Capitulorum impietatem viva voce, & subscriptione anathematizare, & subscribere, *Tomo*, quem ipse *Proclus* scripserat ad Armenos. Extat hæc Epistola in V. Synodo, *Collatione VI.*

Eamdem suspicionem confirmat repetita *Ibæ* accusatio apud *Domnum*, Joannis in Antiochena Sede successorem, apud Flavianum successorem Procli in Constantinopolitana, & apud *Theodosium* Imperatorem, Judiciumque de eo habitum in Synodo Beritensi, ubi cum accusationum capita ex Epistola ipsius ad Marim Persam adversus illum peterentur, accusationem effugiens, dixit se, ante initam inter *Sanctum Cyrillum* & Orientales pacem, hæc scripsisse, quæ in Epistola habentur. Quæ ipsius responsio falsitatis convinci facile potuit ex Epistola ipsa, quæ pacis initæ meminit. At negatione Ibæ contenti Judices, ipsum nihilominus compulerunt palam in Ecclesia anathematizare *Nestorium*, & impia ejus dogmata, & Ephesinam Primam Synodum suscipere tamquam a Sancto Spiritu congregatam; ut notant quatuor Episcopi, *Collatione VI. Synodi V.*

Juste itaque *Ibæ* Epistolam hoc anathemate confixit V. Synodus, Canone 14. „ Si „ quis defendit Epistolam, quam dicitur Ibas ad Marim Persam hæreticum scripsisse, „ quæ annegat quidem Deum Verbum de Sancta Dei Genitrice semper Virgine Maria „ incarnatum, hominem factum esse; dicit autem purum hominem ex ipsa natum es„ se, quem templum vocat, ut alius sit Deus Verbum, & alius homo; & Sanctum „ Cyrillum, qui rectam fidem Christianorum prædicavit, tamquam hæreticum & simi„ liter Apollinario impio scripsisse criminatur, & inculpat Primam Ephesinam Sanctam „ Synodum, tamquam sine examinatione & quæstione Nestorium condemnantem, & „ duodecim Capitula Sancti Cyrilli impia & contraria rectæ fidei vocat eadem impia E„ pistola; & defendit Theodorum & Nestorium, & impia eorum dogmata & conscri„ pta: Si quis igitur memoratam impiam Epistolam defendit, & non anathematizat „ eam, & defensores ejus, & eos qui dicunt eam rectam esse, vel partem ejus, & „ eos qui scripserunt vel scribunt pro ea, vel pro impietate quæ in ea continetur, „ & præsumunt eam defendere, vel insertam ei impietatem, nomine Sanctorum Pa-

„ trum.

„ trum, vel Sancti Chalcedonensis Concilii, & in his usque ad mortem permaneant;
„ talis anathema sit.

Objicies, *Theodorum Mopsuestenum* a Patribus ante Synodum Chalcedonensem fuisse laudatum. Viventem laudarunt *Sanctus Gregorius Nazianzenus*, & *Sanctus Joannes Chrysostomus*, cujus Epistolam Theodori laudibus plenam ejus Defensores protulerunt. Mortuum laudavit *Joannes Antiochenus*, in Epistola ad *Proclum* Constantinopolitanum, qua Tomum ejus ad Armenos approbavit. „ Non solum, *inquit*, nos viventes tales calu-
„ mnias ab his qui conturbare volunt Ecclesias continue sustinemus: sed & qui bene
„ de vita profectus est B. Theodorus, & quinque & quadraginta annis clare in doctri-
„ na præfulsit, & omnem hæresim expugnavit, nullam alicubi detractionem ab Or-
„ thodoxis in vita suscipiens; post longi temporis hinc discessum, & post multa cer-
„ tamina, & post decem mille libros adversus hæreses conscriptos, & posteaquam in
„ conspectu Sacerdotum & Imperatorum, & populorum probatus est, periclitatur quæ
„ hæreticorum sunt sustinere & illis proximus prædicari.

Objectionibus Facundi Hermianensis & aliorum qui tria Capitula defenderunt, respondetur.

Et in Epistola ad *Theodosium* Imperatorem: *Theodorus enim, quem quando dicimus, virum dicimus, in Episcopatu clarum finem habentem & quinquaginta pene annis fortiter repugnantem cunctis hæresibus, & in expositionibus quas in omnibus Ecclesiis Orientalibus faciebat, & quibus in Regia civitate valde esse comprobatus apparet, a nullo quoquam, neque majorum, neque similium, judicatus est hæreticus: e contrario autem ab omnibus Sacerdotibus, propter eam, quæ illi aderat, doctrinæ gratiam, in admiratione semper est habitus . . . . . . Iste ille est Flaviani Magni Antiochensium Sanctæ Dei Ecclesiæ Pontificis amantissimus discipulus, & B. Joannis Constantinopolitani Episcopi condiscipulus, cujus memoriam redivivam fecistis, maximam hinc gloriam Pietatis vestræ Imperio facientes*. Joannis Antiocheni Epistolam ad *Proclum* Synodus Chalcedonensis, in Allocutione ad *Marcianum* Imperatorem approbavit; & Laudatores *Theodori Mopsuesteni* suscepit ut Patres: quamobrem absque injuria Patrum & Synodi Chalcedonensis, damnari non potuit *Theodorus*.

Sed & *S. Cyrillus*, apud *Facundum*, *libro VII. c. 6.* pro Theodoro Mopsuesteno suffragium dicit his verbis: Scripti sunt a magno Theodoro adversus Arianorum & Euno-
„ mianorum hæreses XX. forte & adhuc amplius libri, & alia præter hæc Evangelica
„ & Apostolica Scripta interpretatus est. Et hos quidem labores nullus ausus est incre-
„ pare, sed dextro decreto honorare studium rectorum dogmatum, quod in eis est. *Ex*
„ *quibus verbis ita colligit Facundus*: Quomodo Nestorium culparet, velut Nestorianæ,
„ vel cujuslibet hæresis inventorem, cum neque XX. & amplius libros irreprehensibi-
„ liter scribere contra hæreticos posset, neque Evangelica & Apostolica Scripta recte
„ interpretari, si male quidquam de Christiana Fide sentiret? Si quidem omnes hære-
„ ticos non aliunde magis quam de Scripturis Evangelicis atque Apostolicis refutamus.
„ Et est omnino sibi contrarium, ut simul dicatur quisquam Evangelica & Apostolica
„ Scripta recte interpretatus fuisse, & non recte de Christiana Fide sensisse.

Theodorum Mopsuestenum non absolvunt laudes, quibus a Patribus ornatus est.

Respondeo, etsi Patres aliqui Theodorum Mopsuestenum laudaverint, non sequi quod scripta ejus hæreseos pura sint; quod recte de Incarnatione Filii Dei, de peccato originali, & multis aliis fidei Capitibus senserit; quod tandem injuste fuerit a quinta Synodo damnatus. Nam ut ait *Benignus* Heracleæ in Paphlagonia Episcopus, vices agens Thessalonicensis Archiepiscopi, *Collatione V.* Synodi Quintæ: „ Nihil prodest impie a-
„ gentibus, si contigerit quosdam, vel ignorantia, vel præsumptione, vel etiam dis-
„ pensatione quadam scripsisse aliquid pro eis. Nam Basilius Sanctus * quædam scri-
„ psit de Apollinario, sed non propter hoc eum condemnatione liberavit. Et Athana-
„ sius diversas Epistolas ad Apollinarium scribit, tamquam eadem in fide sapientem.
„ Et tamen postea libros integros, etiam post mortem Apollinaris, scripsit adversus
„ eum, cognitis illius in scripto blasphemiis. Et nihil Apollinario profuerunt, quæ an-
„ te ad illum, tamquam eadem in fide sapientem scripta sunt. Sed etiam Leo S.
„ Memoriæ Papa antiquioris Romæ & suscepit Eutychem, & rescripsit comprobans
„ eum, & tamen postea condemnavit & anathematizavit eum tamquam hæreticum.
„ Et multos quidem etiam alios invenimus post mortem anathematizatos. Necnon et-

* *S. Basilius Ep. 82. ad Patrophilum.*

„ iam

„ jam Origenem, si ad tempora Theophili sanctæ memoriæ, vel superius aliquis recurrerit, post mortem inveniet anathematizatum: quod etiam nunc in ipso fecit & „ vestra Sanctitas, & Vigilius Religiosissimus Papa antiquioris Romæ". Sanctus Gregorius Nazianzenus Theodorum Thianensem, non Theodorum Mopsuestenum laudat. Quod spectat Epistolam *Sanctis Joannis Chrysostomi* laudes *Theodori* continentem, quam ejus defensores citabant, respondit idem *Benignus* falsam esse Epistolam, nec ullam legi a *Sancto Chrysostomo* ad ipsum datam, nisi qua illum graviter increpat ob desertam Vitæ Monasticæ professionem, quod probat ex Historiæ Ecclesiasticæ monumentis. Quamquam vero hujusmodi Epistolam *S. Joannes Chrysostomus* scripsisset, id fecisse *Theodori* blasphemias ignorantem. *Joannes Antiochenus* Patriarcha non eo usque *Theodoro Mopsuesteno* patrocinatus est, ut eum erroris purum assereret, sed ut negaret cum hæreticis damnandum, propter egregiam Ecclesiæ navatam operam, & quod in Ecclesiæ pace defunctus videretur. De eo namque ista scribit *Joannes Antiochenus*, ut refertur in libello Clericorum Armeniæ ad *Proclum*, & in Epistola *Pelagii II.* ad Episcopos Istriæ: *Multo tempore perseverans Theodorus, persuasit multis, & Nestorio, quod Christus Filius Dei vivi, qui de S. Virgine Maria natus est, non est qui ex Patre natus est Deus Verbum consubstantialis Genitori, sed homo pro qualitate suæ voluntatis ex Deo Verbo cooperationem suscipiens.*

Mirum vero est quod *Sanctum Cyrillum* inter *Theodori* Patronos *Facundus* numeraverit: qui etsi libros ipsius *adversus Arium & Eunomium*, propter Catholicam de Trinitate fidem commendaverit, non tamen ejus libros *de Incarnatione Unigeniti*, libros *contra Apollinarium*, & alios, in quibus blasphemias evomuit. Certe *Theodori Mopsuesteni* de Incarnatione doctrinam a *S. Cyrillo* impugnatam fuisse ut hæreticam, ostendunt libri illius *adversus Theodorum*, Epistola ad Lamponem & Epistola ad *Acacium Melitinensem*, in qua testatur, *S. Proclum* Tomo suo ad Armenos, quem ad *Joannem Antiochenum* & Orientales Episcopos misit, adjunxisse *Capitula quædam collecta e Theodori Codicibus, quæ consonantem Nestorii perfidiæ intellectum habent, & adhortatus est eos etiam illa anathematizare*. Præterea, Facundus S. Cyrilli testimonium fideliter non refert. Non enim sic habet: *Et hos labores nullus ausus est increpare, sed dextro decreto honorare studium rectorum dogmatum, quod in eis est*: sed sic: *Quos quidem labores nollet aliquis increpare, magis autem decreto studium honoraret, si inesset eis dogmatum rectitudo . . . . . . Ergo quoniam in his libris inventa sunt quædam ultimæ impietatis plena, quomodo erat consequens velle tacere? Dividit enim individuum Christum, & pro uno Filio, dualitatem colit a veritate excidentem, &c.* Hunc locum integrum V. Synodus exhibet *Collatione V.* ex l. 2. *Cyrilli De eo, quod unus est Christus*, contra Theodorum. Ex quo Facundus malæ fidei convincitur, & ostenditur Sanctum Cyrillum doctrinam Theodori non laudasse.

Pelagius II. objectionem ex laudibus, quibus Patres aliqui *Theodorum Mopsuestenum* ornarunt, petitam, non alio modo dissolvit in Epistola ad Episcopos Istriæ. *Dixerunt*, inquit, *Responsales vestri Theodorum a Joanne Antiochenæ urbis Episcopo mira per Epistolam attestatione laudatum: quod verum nos nullo modo credimus. Si tamen & tale aliquid fortasse reperitur, plus fidei Primæ Ephesinæ Synodo, plus Cyrilli libris, plus Hesychii, quam aliis, quæ innotescere nunc usque nequiverunt, Epistolis commodamus*. Tum dato quod ita se res habeat, sic respondet: *Scitis quod res quæ dubietati subjacet, in partem semper est interpretanda meliorem. Quid itaque obstat, si dum de ejus errore occultum adhuc & dubium fuit, ab uno Patre laudatus est; & innotescente post perfidia, pene omnium magnorum Patrum sententiis, velut immanis bestia, quasi crebrescentibus jaculis est confossus? An non & malos a bonis aliquando laudatos novimus, nec tamen eisdem laudibus defensos? Quid namque in Hæresiarchis Origene deterius, & quid in Historiographis inveniri Eusebio honorabilius potest? Et quis nesciat in libris suis quantis Origenem præconiis Eusebius attollat? Sed quia Sancta Ecclesia suorum Fidelium corda benignius, quam verba districtius pensat, & plus in Hæreticis sensum proprium; nec Origenem testatio Eusebii absolvere potuit; nec rursum Eusebium laudati Origenis culpa damnavit. An non & Gregorius Nyssæ urbis Episcopus, cum Canticum Canticorum exponit,*

ponit, magnis Origenem laudibus præfert? An non & Hieronymus nostræ Ecclesiæ Presbyter & singularis Hebræi sermonis Interpres, tanto erga Origenem favore intenditur, ut pene Discipulus ejus esse videatur? Sed quia plus causa quam verba pensanda sunt, nec istis sua benignitas nocuit, nec illum a reatu proprio favor alienæ attestationis excusavit.

Objicies secundo, *Proclum*, *Joannem Antiochenum*, & S. *Cyrillum*, æquum non existimasse, ut *Theodorus* post mortem anathemate configeretur, quia in pace Ecclesiæ obierat. Proclus, in Epistola ad Joannem Antiochenum: *Quando*, inquit, *ego scripsi tuæ Sanctitati, oportere Theodorum anathemati subdi?* Joannes Antiochenus in Epistola ad *Sanctum Cyrillum* de *Theodori* scriptis ita censet: *Ut autem anathema eis imponatur, arbitramur audax, & asperum apparere, etsi personæ cum dictis non anathematizarentur.* Sanctus Cyrillus in Epistola ad Proclum: *Si adhuc in vivis esset* (Theodorus Mopsuestenus) *& Nestorii blasphemiarum fautor, aut suffragari vellet iis quæ scripsit, ipse anathema etiam in propria persona subiisset: quoniam vero ad Deum abiit, sufficit, ut ego puto, & quæ absurde ad ipso scripta sunt, rejici ab iis qui recte sentiunt.* Et in Epistola ad Joannem Antiochenum, *Theodoro* defuncto insultari vetat, quod Ephesina Synodus ipsi nominatim anathema non dixerit: *Cedo*, inquit, *existimantibus grave esse insultare defunctis, licet sæculares sint; quanto magis eis qui in Episcopatu e vita decesserunt?* Inique igitur Synodus V. anathemate confodit non solum *Theodori Mopsuesteni* scripta, sed ipsum etiam Auctorem.

Respondeo, omissa postulatione falsi, quam adversus Epistolam *Sancti Cyrilli* ad *Joannem Antiochenum* ingessit *Benignus* in V. Synodo, *Collatione V.* singularem fuisse *Joannis Antiocheni*, & quorumdam fortassis aliorum sententiam, quod anathemate percelli non deberet post mortem *Theodorus Mopsuestenus*, sed Ecclesiæ in Synodo V. congregatæ judicium illi esse anteponendum. Sancti vero *Proclus*, & *Cyrillus* Theodorum anathema meritum fuisse agnoverunt ob hæretica dogmata, eoque quamvis defunctum percelli posse, si summo jure adversus ipsum ageretur; at dispensatione potius tunc utendum & remisso jure agendum existimasse, ut a Nestoriano errore perfecte illos abducerent, qui *Theodori* personæ & memoriæ favebant. Plerique enim Orientalium adeo erant *Theodori* studiosi, ut palam in Ecclesiis exclamarent: *Crescat fides Theodori: sic credimus; sicut Theodorus*, ut testatur *Sanctus Cyrillus* in Epistola ad *Acacium Melitenum*. Et qui nefarias hæreses libris ipsius contineri plerique omnes recte sapientes non dubitabant; ægre tamen ferebant virum, cujus tantum in Oriente nomen, scriptis suis adeo celebrem, & in Communione Ecclesiarum defunctum, anathematizari, ut testatur idem *Sanctus Cyrillus* in Epistola ad *Proclum*. Quamobrem *S. Cyrillus* ab anathemate *Theodori Mopsuesteni* tunc temporis censuit abstinendum, ne grave dissidium in Oriente excitaretur, ut scribit etiam *Leontius* lib. *de Sectis* Actione VI. *Proclus* itaque acceptis a *Sancto Cyrillo* scriptis, acceptis etiam ab Orientalibus plurimis deprecationibus, ne anathema *Theodoro*, & ejus scriptis diceretur, adhortatus est eos, ut saltem prava ipsius dogmata anathematizarent, sicque omni suspicione se eximerent. Quoniam vero ejusmodi Oeconomiæ non acquieverunt, sed *Theodori Mopsuesteni* doctrinam, ceu Patrum scriptis consonam, propugnare non destiterunt plurimi, videns *S. Cyrillus* crescentem impietatem, & inde simpliciorum fidei timens, libros *Adversus Theodorum* scribere coactus est, & adversus ejus blasphemias, & post mortem ejusdem *Theodori*, & Hæreticum, & impium & super Paganos, & super Judæos blasphemum eum ostendere, inquit *Benignus* Heracleensis Episcopus in V. Synodo, Collatione V. quod adductis Sancti Cyrilli testimoniis confirmat. Addit, dispensationis, quam *S. Cyrillus* prudenter adhibuit, tempus præteriisse, nunc præstandum quod perfectionis est; Sicut Paulus, cum ad tempus Circumcisionem Hebræis concessisset, nec non ipse circumcidisset *Timotheum* propter dispensationem; postea, quod est perfectum, docens ad *Galatas* 5. ait: *Ecce ego Paulus dico vobis, quod si circumcidamini, Christus nihil vobis prodest.* Majoris autem perfectionis esse, ut anathema dicatur *Theodoro* tot blasphemiarum auctori. *Apostolus*, inquit, *Legalem dispositionem, & quasi corporalia Legis recusans, docet, quod interdum dispensatio per congruum tempus prodest, & interdum efficit*

læsionem ad temporis qualitatem. Cum enim opus est ignorantes vel errantes docere, tunc maxima dispensationis utilitas est. Quando vero in doctrina perfectionis tempus est, tunc relinquentes patientiam, ad perfectionem dogmatum pervenimus.

An percelli possint anathemate qui in Communione & pacis Ecclesiæ obierunt.

Objicies tertio: Eos qui in Communione & pace Ecclesiæ defuncti sunt, anathemate percellere non licet: Atqui *Theodorus Mopsuestenus* in pace Ecclesiæ defunctus erat: inique igitur ipsum anathematizavit V. Synodus.

Probatur major 1. exemplo *S. Dionysii Alexandrini*, qui *Nepotis* Episcopi Ægyptii libros, quibus fabula de millenario in terris Christi regno asserebatur, damnavit; *Nepotem* vero ipsum, quia in pace Ecclesiæ obierat, nulla injuria aggressus est, ut refert *Eusebius, lib. 8. Historiæ Ecclesiasticæ*. Secundo, ex *S. Leone*, in Epistola ad Theodorum Forojuliensem scribente: *Nec necesse est nos eorum, qui sic obierunt, merita actusque discutere: cum Dominus Deus noster, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod Sacerdotale Ministerium implere non potuit, suæ justitiæ reservaverit.* Tertio, ex *Gelasio* Pontifice Maximo in Epistola, quam ad Episcopos Dardaniæ, de causa *Acacii* scripsit: *Qui postquam*, inquit, *in Collegium recidens pravitatis, jure meruit ab Apostolica Communione secludi; in hac autem persistens damnatione defunctus est, absolutionem, quam superstes nec quæsivit omnino, nec meruit, mortuus jam non potest impetrare. Siquidem ipsis Apostolis Christi voce delegatum est: Quæ ligaveritis super terram, & quæ solveritis super terram. Cæterum jam de eo, qui in divino est judicio constitutus, nobis fas aliud decernere non est præter id in quo eum dies supremus invenit.* Et in Gestis Synodalibus de *Miseni* absolutione: *Totum*, inquit, *quod supra facultatis est modulum, divino judicio relinquamus; non autem nobis poterunt imputare, cur prævaricationis offensam viventibus remittamus; quod Ecclesiæ, Deo largiente, possibile est; nec nos jam mortuis veniam præstare deposcant: quod nobis non esse possibile manifestum est; quia cum dictum sit: Quæ ligaveritis & solveritis super terram, hos quos super terram jam non esse constat, non humano, sed suo Deus Judicio reservavit; Nec audet Ecclesia sibimet vendicare, quod ipsis Apostolis conspicit non fuisse concessum: quia alia est causa superstitum, alia defunctorum.* His momentis *Vigilius*, in *Constituto*, probat defunctos in Ecclesiæ pace non esse anathematizandos. Quarto, addit hanc Regulam in Sanctorum *Joannis Chrysostomi* & *Flaviani* Constantinopolitani veneranda memoria esse servatam, qui licet violenter exclusi sint, non tamen pro damnatis sunt habiti, eo quod semper inviolatam eorum Communionem Romani Pontifices servaverunt, nec abscindi ab Ecclesia dici potuerunt, vel poterunt, quos sibi inconvulse unitos Apostolica judicavit auctoritas.

Quinto de *Theodoro Mopsueseno* addit, ipsum a Synodo Ephesina damnatum nominatim non fuisse, quamvis ejus Symbolum proscriptum sit, & Synodum *Ecclesiasticam moderationem circa mortuum sapientia Sacerdotali servantem, noluisse nomen ejus, ne Monumentis quidem Synodalibus, propter regulam, quæ de mortuis in Sacerdotio servanda est, contineri*; ut scribit *S. Cyrillus*, in Epistola ad *Joannem Antiochenum*.

Sexto, *Facundus* probat illos qui mortuorum judicium usurpant, in ipsius Symboli Apostolici Fidem peccare, quo Christum solum vivorum & mortuorum judicem profitemur. *Ubi est ergo*, inquit, *quod Christiani videri volunt, aut dici, Symbolique se custodire Fidem inani multiloquio jactitant, qui judicium sibi, quod soli Filio Pater dedit, superba satis, nimiumque dolenda temeritatis audacia usurpaverunt, cum per hujusmodi præsumptionem etiam diaboli supergredi probentur insaniam? Siquidem illo superbissimo cordis appetitu dixit: Ero similis Altissimo: Hi autem præveniendo judicium Dei, & opere mortifero damnationem mortuorum, vivorumque non sibi consentientium perpetrando, non jam æquales aut similes, sicut ille adhuc de futuro dixit, Ero, sed superiores esse suo Domino, quantum ad eorum attinet intentionem, constituerunt.*

Respondeo distinguo majorem. Eos qui in pace Ecclesiæ defuncti sunt, & ab Ecclesia non meruerunt segregari, dum viverent, concedo: Si meruerint ab Ecclesia segregari dum vixerunt, propter hæresim, schisma, aut atrocissima crimina, in quibus certum sit eos obiisse, nego. Tunc enim specie tenus in pace Ecclesiæ defuncti probantur, animo vero a Christi corpore divulsi. *Theodorus* autem *Mopsuestenus*, propter hæreses,

reses, & pertinacissimam in iis docendis & scribendis voluntatem, ab Ecclesia abscindi vivens meruerat, & anathemate confodi. Juste itaque poterat, & mortuus anathematizari. Unde *Benignus* Episcopus mendacii & calumniæ reos agit *Theodori* Defensores, qui illum in pace Ecclesiæ defunctum esse conclamabant. *Ille enim*, inquit, *in communicatione & pace Ecclesiarum defunctus est, qui usque ad mortem recta Ecclesiæ dogmata & servavit, & prædicavit. Quod vero Theodorus non servavit, nec prædicavit recta Ecclesiæ dogmata, certum est ex ejus blasphemiis.*

Sancti Dionysii Alexandrini erga *Nepotem* Œconomia *Theodoro Mopsuesteno* non' favet. Longe alia enim est utriusque ratio. *Nepos* errorem quidem in suis libris propugnaverat, sed nondum ab Ecclesia damnatum, immo assertum a Sanctissimis Patribus, & in obscurissima quæstione, quæ præcipua fidei Mysteria & Symboli Apostolici capita non spectaret. Unde postulabat æquitas, ut eadem erga ipsum, quæ erga priores Patres, quos errantes secutus erat, moderatio servaretur. At *Theodorus Mopsuestenus* errores jam proscriptos in *Paulo Samosateno* asseruit, librisque editis tuitus est, impugnavit capitalia Fidei dogmata, scilicet Christi divinitatem, & Deiparæ nomen ac dignitatem in Beata Virgine: quæ dogmata nemo Sanctorum Patrum ante ipsum non propugnaverat: merito igitur fuit anathemate percussus post mortem, etsi vivens tutus fuisset ab Ecclesiæ fulminibus, quia *Necessitas impugnandi Sectas majores ejus dogmata tegebat*; ut ait *Leontius* libro *de Sectis*. Et quamquam nominatim in Synodo Ephesina non fuerit anathema- te confossus Œconomia quadam, in *Nestorio* tamen satis damnatus est, & in Decreto adversus impium Symbolum suum edito. Hinc & ex Ecclesiæ Mopsuestenæ Diptychis expunctum fuerat post Ephesinam Synodum ejus nomen. Hinc *Rabbulas* Edessenus Episcopus ipsum anathematizavit. Quamobrem recte *Pelagius II.* in Epistola ad Episcopos Istriæ ait: *Theodorum mortuum Sancta Synodus Prima Ephesina damnavit. Nam cum ab ejus discipulis dictatum ab illo Symbolum in eadem Synodo fuisset prolatum; illico illic a Sanctis Patribus cum Auctore damnatum est. Et quidem ipsi Sancti patres in eadem Synodo residentes ad Dominum jam recepti sunt, postquam Theodorum damnavere: & si damnari mortuum non debuisse dicimus, proculdubio mortuos accusamus, & incipimus committere, quod nitimur prohibere.*

Sanctorum *Leonis* & *Gelasii* Pontificum testimonia probant solum defunctos absolvi non posse a peccatis, aut ligari; nec eorum statum immutari posse quovis Ecclesiæ judicio, immo nec ipsos in judicium vocari posse ab Ecclesia, aut litem adversus illos instrui ex partium interrogationibus & responsis: Sed non negant quin de eorum doctrina judicium ex ipsorum libris ferri possit, & consequenter de ipsorum personis, ut eorum nomen invidiosum sit & execrandum, si hæretici, vel schismatici fuisse ex scriptis probentur, nec inter Ecclesiæ Auctores nominentur, immo rejiciantur & impugnentur ut hostes. Ea vis est anathematis quod mortuis impingitur. Posse autem defunctos anathemate percelli, agnovit *Vigilius*, & qui prius dispensatione usus, sola *Theodori* Scripta damnare voluit, non nomen, tandem e re Ecclesiæ esse judicavit ut nominatim anathematizaretur. Et Synodum V. confirmans: *Condemnamus*, inquit, *& anathematizamus una cum aliis omnibus Hæreticis, qui damnati & anathematizati sunt a prædictis sanctis quatuor Synodis, & ab Ecclesia Catholica, Theodorum olim Mopsuestiæ Episcopum, & impia ejus scripta*. Facundi Hermianensis, quem in schismate permansisse occubuisseque, citata probat Epistola, nulla est hac in controversia auctoritas. Lege quæ in Synopsi dicta sunt de Scripturis *Facundi Hermianensis*.

Sane vero posse mortuos anathematizari, si hanc pœnam & ignominiam viri meruerint, * validissimis argumentis in V. Synodo, Collatione V. probatum est. Primo ex Canone Africanæ Ecclesiæ quo sancitum est ut Episcopi qui Hæreticis facultates suas relinquunt, aut extraneis, etiam post mortem anathematizentur. *Canon LXXXVI.* est in Codice Ecclesiæ Africanæ, his verbis conceptus: *Si quis Episcopus hæredes extraneos a consanguinitate sua, vel Hæreticos etiam consanguineos, aut Paganos, Ecclesiæ prætulerit, saltem post mortem ei anathema dicatur, atque ejus nomen inter Dei Sacerdotes nullo modo recitetur.*

** Anathemate confingi possunt mortui, qui hanc pœnam & ignominiam vivi meruerunt.*

Secundo idem probatum est disertissimis S. Augustini testimoniis, scilicet ex Episto-

la ad *Bonifacium Comitem*, ubi ait: *Quamvis etsi vera essent quæ ab eis* (Donatistis) *objecta sunt Cæciliano, & nobis possent aliquando monstrari, ipsum jam mortuum anathematizaremus, sed tamen Ecclesiam Christi, quæ non litigiosis opinionibus fingitur, sed divinis attestationibus comprobatur, propter quemlibet hominem relinquere non debemus*. Et in Collatione Carthaginensi, ait: *Non in hominibus spes ponenda est Ecclesiæ, si boni sunt: neque si mali sunt, judicanda est Ecclesia Dei periisse. Sed tamen etiam ipsorum causam tamquam fratrum nostrorum suscipimus, & si nobis ostendi potuerint criminosi, hodie illos anathematizamus: non tamen propter illos Ecclesiam a Deo promissam & exhibitam deserimus aut relinquimus*. Et lib. 3. adversus *Cresconium Grammaticum*, cap. 39. *Sed dicis, licere mihi etiam hodie de mortuis judicare, quia judicium non tantum de vivis, sed etiam de mortuis fieri potest. Ecce volo judicare, sed vos causam ipsam non vultis agere*.

Tertio idem probatum est ex *S. Cyrillo*, lib. 1. *De eo quod unus est Christus*, contra *Theodorum Mopsuestenum*, dicente: *Hæreticos nobis recusandos esse, sive in vivis sint, sive non*. Et in Epistola ad *Martinianum* & alios Monachos, ubi Ephesinam Synodum, non solum Nestorium, sed & eos qui ante ipsum eosdem errores docuerant, vel post ipsum erant docturi, cum eo damnasse observat: „ Jam quidem, *inquit*, & Sancta Synodus Ephesi collecta Dei voluntate, contra Nestorii perfidiam justam & subtilem sententiam proferens, & aliorum vaniloquia, qui post ipsum erunt, aut ante ipsum fuerunt, æqualia sapientes ei, & dicere, aut scribere præsumpserunt, cum illo condemnavit, similem eis condemnationem imponens. Consequens enim erat, uno semel propter tam profana vaniloquia inculpato, non contra unum magis pervenire, sed contra omnem eorum Sectam, sive calumniam quam fecerunt adversus pia Ecclesiæ dogmata, duos colentes Filios, & dividentes individuum.

Quarto, addit *Benignus* Heracleensis Episcopus, *Valentinum*, *Marcionem*, & *Basilidem* a nulla Synodo anathematizatos, tamen eo quod alienum pietatis erat dogma quod tuebantur, etiam post mortem ab Ecclesia anathematizari.

Quinto, quosdam ex iis qui cum *Eusebio Nicomediensi*, & *Theognide Nicæno*, Ario faverant, ejusque adhæserant erroribus, post mortem anathemate confossos & ex Ecclesia expulsos, ut *S. Athanasius* scriptis prodidit. Nec *Origenis* mentio omissa est, qui post mortem damnatus fuit etiam a *Vigilio*.

Sexto Romanam Ecclesiam, ante paucos annos, *Dioscorum*, qui fuit Papa ejusdem Ecclesiæ, * & post mortem anathematizasse, cum nec in fidem peccasset: & hoc scire omnes qui Romæ degunt, & maxime qui in dignitatibus existunt, qui etiam eidem *Dioscoro* communicatores permanserunt usque ad mortem.

* *Vel potius Antipapa contra Bonifacium II.*

Ex his omnibus manifestum est, posse mortuos anathematizari, si hanc pœnam & ignominiam vivi meruerint, hæresim maxime profitendo; *Cum culpa in fide perpetrata, nec morte interveniente laxetur*, (ut ait *Pelagius II.*) Ad exemplum scilicet perduellionis reorum, quorum memoria post mortem damnatur, & bona addicuntur fisco, licet cætera omnia crimina mortalitate extinguantur, ut ex Papiniano observat doctissimus Præsul *Petrus de Marca* in Dissertatione de Vigilii decreto pro quintæ Synodi confirmatione.

Objicies quarto: *Theodoretus* Synodo Chalcedonensi inter Patres susceptus est, ejusque fides laudata: damnari itaque illius scripta non potuerunt absque injuria Synodi Chalcedonensis.

Quinta Synodus Theodoreti scripta contra S. Cyrillum damnans, injuriam Synodo Chalcedonensi non fecit.

Respondeo, distinguo antecedens: Susceptus est, postquam dixit Anathema Nestorio & ejus erroribus, concedo: antequam diceret Anathema *Nestorio*, & ejus pravis dogmatibus, nego. Illo autem anathemate sua pro *Nestorio* & contra *S. Cyrillum* scripta consequenter damnavit *Theodorus*. Quamobrem quinta Synodus ejus scripta, non omnia, sed contra Sanctam Synodum Ephesinam, & *S. Cyrillum* edita condemnans, nihil molita est in Synodi Chalcedonensis injuriam. Ita respondet *Pelagius II.* in Epistola ad Episcopos Istriæ, ubi quibusdam Fragmentis ex scriptis *Theodoreti* recensitis, ait: „ Quis hæc plena omni impietate non videat? A quibus tamen constat, quod se postmodum ipse correxit, qui in Sancta Chalcedonensi Synodo Nestorium anathematizare consen-

„ sit.

„ ſit. Quis non videat quanta temeritate plenum ſit, Theodoreti ſcripta ſuperbiendo „ defendere, quæ eumdem ipſum conſtat, recta poſt profitendo, damnaſſe? Dum vero „ ejus & perſonam recipimus, & ea quæ dudum latuerant, prava ſcripta reprobamus, „ in nullo a ſancta Synodi actione deviamus: quia ſola ejus hæretica ſcripta reſpuentes, & cum Synodo adhuc Neſtorium inſequimur, & cum Synodo Theodoretum „ profitentem recta veneramur. Alia vero ſcripta illius non ſolum recipimus, ſed eis „ etiam contra adverſarios utimur.

Objicies quinto: Non ſolum Ibas in Concilio Chalcedonenſi ſuſceptus eſt, verum etiam Legati Sedis Apoſtolicæ dixerunt ſe *relecta ejus Epiſtola agnoviſſe eum Orthodoxum*. Atqui non fuiſſet agnitus Orthodoxus relecta Epiſtola, ſi illa hæretica foret. Itaque Ibæ Epiſtola Catholica viſa eſt Chalcedonenſibus Patribus. Quinta igitur Synodus Epiſtolam Ibæ inique damnavit, eamque damnando Synodo Chalcedonenſi vulnus non leve intulit. *Hinc Ferrandus* Carthaginenſis Diaconus, in Epiſtola ad Pelagium & Anatolium R. E. Diaconos, Epiſtolam *Ibæ* damnari non poſſe aſſerit, abſque Synodi Chalcedonenſis injuria: „ Quid ſi procedentes e tumulis ſuis, *inquit*, coram Deo cui vivunt, apud „ quem fideliter requieſcunt, in noviſſima reſurrectione dicant Viri Religioſi: (*ſcilicet* „ *Chalcedonenſes Patres*) Cur Epiſtolam reprobaſtis, cujus Catholicam eſſe dictionem „ ſenſimus, diximus, judicavimus, & judicium noſtrum ſubſcribendo firmavimus? An „ quia venerabilis Ibas Alexandrinæ Eccleſiæ Pontificem S. Cyrillum vituperavit? Sed „ idem S. Cyrillo poſtea ſe communicaſſe ſignificavit. Si merebatur pro B. Cyrilli vituperatione culpam, merebatur pro reſtaurata communione non minimam gratiam. „ Ut S. Cyrilli capitula, propter ambiguitatem & locutionis obſcuritatem, cum Orientalibus Epiſcopis parum intelligendo culparet, humanæ fuit infirmitatis: ut dicta ſua bene interpretanti facilius crederet ac libentiſſime conſentiret, omnino Sacerdotalis fuerat „ charitatis, ſine ullo diſpendio veritatis. Ipſe S. Cyrillus non uni Ibæ, ſed pluribus „ Orientalibus Epiſcopis auferre ſcandalum malæ intelligentiæ properavit bene interpretando capitula ſua; & nos pro injuriis ejus, Hiſtoriæ modo quid contigerat exponentem reprobaremus Epiſtolam? Si contraria veræ fidei Regulis in illa Epiſtola venerabilis Ibas Epiſcopus locutus fuiſſe firmatur, propter aliquanta vel ambigua, vel obſcura, quæ faciunt hoc videri; noſtra debet eſſe ſententia melior, quia non ex ore ejus „ qui dictavit Epiſtolam, ſenſum valuimus inveſtigare verborum. Poſtremo quare putaremus Epiſtolam favere Neſtorio, cujus Auctor nobis præſentibus, jubentibus, audientibus, voce viva minime dubitavit anathematizare Neſtorium, ſuſcipiens Tomum „ Papæ Leonis, & Confeſſionem veræ Fidei nobiſcum ſubſcribendo confirmans? Hæc „ audientes quale reſponſum daturi ſumus tot inclytis Rectoribus & Magiſtris Eccleſiarum "? Hæc Ferrandus contra Acephalos.

Reſpondeo, diſtinguo majorem: Relecta ejus Epiſtola, agnoverunt eum Orthodoxum, propter conteſtationem in ea factam quod paci inter Orientales & S. Cyrillum initæ conſenſiſſet, concedo; propter dogmata, nego: Certe cum Synodus Chalcedonenſis Berytenſis de Iba Synodi judicium approbaverit, quo ad Sacram Synodum Epheſinam ſuſcipiendam, & anathema dicendum *Neſtorio* compulſus eſt, non potuit Epiſtolam *Ibæ*, qua Synodus Epheſina perſtringebatur, & *Neſtorius* inquiſitione non facta, damnatus dicebatur, approbare. Non potuit, inquam, Epiſtolam approbare ſuæ menti ac doctrinæ penitus contrariam. At Synodo Chalcedonenſi omnino adverſatur *Ibæ* ad *Marim Perſam* Epiſtola. „ In Geſtis namque ejuſdem Synodi & Scriptis Leonis, Cyrillus prædicatur (*inquit Pelagius II.*) in Epiſtola vero illa Ibæ, Cyrillus in Apollinaris dogma corruens, reprobatur. In Geſtis, Neſtorius ut Redemptoris noſtri adverſarius jure damnatus oſtenditur; verbis vero Epiſtolæ damnatus injuſte memoratur. In Geſtis „ Synodi, in Dei & Domini noſtri una perſona duas naturas Cyrillus confeſſus oſtenditur: in verbis Epiſtolæ unam naturam tradere dicitur, atque ab hoc ſenſu correptus, „ vix reſipuiſſe narratur. In Geſtis Synodi, anathematizatus Neſtorius etiam poſt „ mortem dicitur: in verbis vero Epiſtolæ, etiam poſt depoſitionem ſuam, pro ſolo civium ſuorum odio, ad civitatem ſuam non rediiſſe perhibetur. In Geſtis ac Definitionibus Synodi, unus Filius Jeſus Chriſtus dicitur: at juxta doctrinam Theodori at-

Epiſtola Ibæ a Concilio Chalcedonenſi approbata non fuit.

„ que Neſtorii, *Deus tacetur:* & in Geſtis Synodi nuſquam Theodorus veritatis Do-
„ ctor dicitur; in verbis vero Epiſtolæ, idem, cujus blaſphemias ſupra protulimus,
„ veritatis Doctor clamatur: qui ſi vera dixit, falſa erunt quæ de veritate Synodus
„ protulit. Quiſquis igitur Epiſtolam quæ Ibæ dicitur, oſtendere quod ſit de Synodo
„ nititur, quid aliud quam Geſta ejuſdem Synodi deſtruere conatur? Si enim ſibimet-
„ ipſis diverſa ſunt, nulla proculdubio auctoritate ſubſiſtent: quia quæ ſe impugnando
„ deſtruunt, alios ædificare non poſſunt. Sed cur tantummodo Sanctam Chalcedonen-
„ ſem Synodum convelli dicimus, ſi auctoritatem huic Epiſtolæ reprobemus? Quæ ni-
„ mirum ſi vera creditur, etiam tota ſanctæ Epheſinæ Synodi fides ac reverentia diſſi-
„ patur. Hæc quippe ait, quod in ea Cyrillus præmiorum medicamine Sapientum ocu-
„ los excœcavit. Quid ergo illic de veritate certum dicitur, ubi ipſa veritas Sacerdo-
„ tibus vendita eſſe perhibetur? Reprobetur ergo una Epiſtola mentiens, ne utraque San-
„ cta Synodus tantæ falſitatis crimen ſuſtineat". Synodus itaque Chalcedonenſis Epi-
ſtolam Ibæ non approbavit ut Catholicam, ſed relecta ejus Epiſtola, judicavit eum
eſſe Catholicum: quia conteſtando ſe poſt initam pacem *S. Cyrillum* non oppugnaſſe,
Epiſtolam, quantum in ipſo erat, abnegabat. Nec tamen propterea ſuſpicionem omnem
eluit Neſtorianæ hæreſeos, donec a Sancta Synodo coactus, diceret anathema Neſtorio.
„ Exclamaverunt: Omnes eadem dicimus: Neſtorium modo anathematizet; & Euty-
„ chetem & ejus dogma modo anathematizet. Ibas Reverendiſſimus Epiſcopus dixit: Et
„ jam ſcripto anathematizavi Neſtorium, & nunc anathematizo eum decies millies.
„ Quod enim ſemel cum ſatisfactione fit, ſi fiat decies millies, non contriſtat. Anathe-
„ ma Neſtorio, & Eutycheti, & unam dicenti naturam: & omnem eum qui non ſapit
„ ſicut hæc ſancta Synodus, anathematizo.

Quod autem *Ferrandus* Epiſtolam *Ibæ* damnandam non eſſe, nec abſque Synodi Chal-
cedonenſis injuria damnari poſſe ſenſerit, ipſi condonandum eſt, cum ante Synodum Quin-
tam ſcripſerit, cujus auctoritas privati cujuſvis Doctoris auctoritati eſt anteponenda.

Reſpondeo ſecundo, Ab uno tantum Epiſcopo Epiſtolam Ibæ, in Concilio Chalce-
donenſi judicatam eſſe Catholicam, ſcilicet a *Maximo* Antiocheno, qui ſic in ejus gra-
tiam ſuffragatus eſt: *Orthodoxa eſt ejus declarata dictatio.* At in Conciliis, non unius,
aut alterius interlocutionem attendere oportet, ſed quæ ab omnibus, vel a majori par-
te definiuntur, ut quatuor Archiepiſcopi, obſervarunt Collatione VI. Synodi Quintæ.
Alii autem Synodi Chalcedonenſis Patres non ſolum ejus Epiſtolam non ſuſcepere; ſed
nec ipſum, niſi poſtquam certiſſima orthodoxiæ, & pœnitentiæ argumenta dedit, di-
cendo Anathemta Neſtorio, & ſubſcribendo Epiſtolæ S. Leonis. Id conſtat ex ſuffragio
Anatolii Conſtantinopolitani Patriarchæ: *Omnem in præſenti ſuſpicionem de eo abiicio*,
inquit, *quoniam conſentit & ſubſcribit ei, quæ nunc de fide ſententia data eſt a ſan-
cto Concilio, & Epiſtola ſanctiſſimi Archiepiſcopi Romæ Leonis.* Juvenalis Hieroſolymo-
rum Epiſcopus ita ſenſit: *Qui convertuntur, hos Scriptura divina ſuſcipi jubet. Quapro-
pter & eos qui ab hæreticis revertuntur, ſuſcipimus. Unde pervideo Reverendiſſimum
Ibam impetraſſe clementiam, quia & ſenex eſt, & ut habeat Epiſcopatus gradum, Or-
thodoxum exiſtens.* Eunomius Metropolita Nicomedienſis ita ſuffragatus eſt: *Dudum ex
relectis innoxius demonſtratus eſt Reverendiſſimus Ibas. In quibus etiam viſus eſt culpa-
re male loquens Beatiſſimum Cyrillum: in poſterioribus recte confeſſus reſpuit illa, quibus
culpaverat.* Denique Patres omnes ante reſtituendum Sedi ſuæ non eſſe cenſuere, quam
anathema *Neſtorio* dixiſſet, una enim voce exclamaverunt: *Omnes eadem dicimus, Ne-
ſtorium modo anathematizet.* Id ubi præſtitit *Ibas*, viſus eſt denegare Epiſtolam eſſe
ſuam, vel eam omnino improbare: unde nequaquam ſequitur Epiſtolam approbatam
fuiſſe ut Orthodoxam, quia ipſe ut Orthodoxus ſuſceptus eſt. Fulcitur hæc poſtrema
reſponſio teſtimonio Sancti Gregorii Magni, *Lib. VII. Epiſtola* 54. *ad Secundinum*, cap.
3. *Epiſtolam vero*, inquit, *quam in ea Reverendiſſimus Ibas denegat ſuam, quod in ex-
trema parte Synodi jaceat, agnoſcis. Quæ videlicet Epiſtola Neſtorium inauditum, &
inquiſitione non facta, damnatum aſſerit, Cyrillum vero in Apollinaris dogma cecidiſſe
ſuſpicatur. Et ſi totus ſuperior textus prædictæ Synodi legitur, quantum hæc Epiſtola ei-
dem Synodo adverſetur, invenitur: quia ſcilicet Sancta Synodus & Neſtorium, ſicut eſt,*

hæreticum denuntiat, & Beatum Cyrillum Patrem Catholicum veneratur. Epistola ergo, quæ illum defendit, qui a Synodo damnatus est, & eum accusat, qui a Synodo veneratus est, proculdubio Definitioni Sanctæ Synodi probatur adversa. Sed quia ejus Defensores solent dicere quod hanc Ibas eo tempore scripsit, quo adhuc Cyrillus, propter XII. Capitula, quæ nondum exposuerat, dubius habebatur, in ipsa hac Epistola perpende, quia legitur quod inter Orientales Episcopos & B. Cyrillum pax fuerit celebrata. Si ergo post concordiam pacis, post satisfactionem amotæ dubitationis, hæc eadem Epistola scripta est, constat, quia non est Catholica, quæ Patrem Catholicum, atque in toto Synodi volumine laudatum, Hæreticum appellat.

Respondeo tertio, Etsi a Concilio Chalcedonensi approbata demonstrari posset, omnesque Episcopi ipsi subscripsissent, merito tamen revocatam fuisse ad examen & damnatam a V. Synodo: quia Definitione Fidei conscripta in Synodo Chalcedonensi, *Actione 6.* & conditis Canonibus eidem Actioni subnexis, de singularibus & privatis Episcoporum causis actum est; quarum judicium retractari potuit. Inter illas autem cognita fuit *Ibæ* causa. Illarum porro causarum judicium a *S. Leone* confirmatum non fuit, qui auctoritatem Synodi Chalcedonensis in sola Fidei Definitione constrinxit. Qua de re ad *Maximum* Antiochenum ita scripsit: *Si quid sane ab his Fratribus, quos ad Sanctam Synodum vice mea misi, præter id quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis; quia ad hoc tantum ab Apostolica Sede sunt directi, ut excisis hæresibus, Catholicæ essent Fidei defensores. Quidquid enim præter speciales causas Synodalium Conciliorum ad examen Episcopale defertur, potest aliquam adjudicandi habere rationem.* Quibus verbis, ut observat *Pelagius II. in Epistola ad Episcopos Istriæ*, aperte licentia tribuitur, ut quidquid illic, extra fidei causas, de personis gestum est, retractetur. *Specialis quippe Synodalium Conciliorum causa est fides. Quidquid ergo præter fidem agitur, Leone docente, ostenditur, quia nihil obstat, si ad judicium revocetur.* Addit *Pelagius II.* Episcopos ipsos, qui Synodo Chalcedonensi interfuerunt, ipsam ceu Œcumenicam veneratos non fuisse in privatarum judicio causarum. Id probat 1. ex plerisque Græcis antiquioribus Codicibus, qui sex dumtaxat Actiones laudatæ Synodi cum adjunctis Canonibus continent. 2. Ex Epistola *Alypii* Episcopi Cæsareæ Cappadociæ ad *Leonem Augustum*, qua testatur se ea non legisse quæ in Synodo Calcedonensi particulariter examinata sunt, & gesta, quia *Thalassius* tunc Episcopus nihil aliud in suam Ecclesiam detulerat quam Acta in causa fidei, quibus adjuncti erant Canones. Ex quibus *Pelagius II.* ita colligit. „ Attestante ergo Alypio „ perdocemur, quia præter causam fidei, nihil de Synodo in veneratione Thalassius te„ nuit, qui illic & præter causam fidei Episcoporum negotiis privatis interfuit. Si igi„ tur in Actione VI. Professio fidei consummatur, moxque Canonum regula figitur; „ si Beatus Leo negotiis, quæ illic private mota sunt, contradicit: Si hoc quod ul„ tra fidem gestum est, nec iis qui fecit Thalassius tenuit: cur nos Hæreticam Episto„ lam retractasse reprehendimur, qui hac in re cunctorum nos præcedentium auctori„ tate roboramur? Et quamvis ab eadem Epistolam alienum se Ibas respondeat; quam„ vis quia approbata sit aut difficulter, aut nullatenus demonstretur, licenter tamen „ unusquisque eam reprehenderet, etiamsi Episcopi in eodem Concilio residentes suis „ illam subscriptionibus approbassent: quia postquam Beato Leone scribente, Jus retra„ ctandi, & dijudicandi conceditur, etiamsi qua esse poterat eorum, qui interfuerant, „ in privatis negotiis auctoritas, vacuatur". Sane hujusmodi negotiorum judicia posse a Conciliis posterioribus retractari, & emendari, probat luculentum *Sancti Augustini* testimonium, *lib. 3. de Baptismo*, cap. 3. „ Ipsa Plenaria Concilia, *inquit*, sæpe „ priora a posterioribus emendantur, cum aliquo experimento rerum aperitur quod „ clausum erat, & co gnoscitur quod latebat, sine ullo typho sacrilegæ superbiæ, sine „ ulla inflata cervice arrogantiæ, sine ulla contentione lividæ invidiæ, cum Sancta hu„ militate, cum pace Catholica, cum charitate Christiana.

Causa Ibæ in Quinta Synodo retractari jure potuit.

Objicies sexto, *Vigilium* & Occidentales Episcopos, trium Capitulorum damnationi diu restitisse; proculdubio quia illorum damnationem iniquam esse intelligebant.

Respondet *Pelagius II.* in Epistola ad Episcopos Istriæ: *Latinos homines, & Græci-*

tatis ignaros, errorem tarde cognovisse. Unde *tanto eis celerius credi debuit, quanto eorum constantia, quousque verum cognoscerent, a certamine non quievit: quorum consensum certe Fraternitas vestra despiceret, si ausu præcipiti priusquam verum cognoscerent, consensissent. At postquam diu ab iis laboratum est, & longo tempore ad injurias usque certatum, hinc vestra Fraternitas penset, quia tot labores repente non relinquerent, nisi quæ vera sunt, agnovissent.* Probat autem duobus exemplis eum esse divini Consilii ordinem, ut sæpe veritatem commendet eorum opera, qui diu contra ipsam luctati sunt. *Paulum* contumacem adversus Evangelium sic suæ fidei Prædicatorem fecisse, ut cunctis, quibus per illum fuerat prædicaturus, ostenderet veritatem Evangelii, quod tanta duritia inclinata prædicabat. Addit alterum *S. Petri* exemplum, qui reprehensus a S. Paulo, quod Gentes ad fidem conversas ad Judaismi cæremonias impelleret, Consilium mutavit. *Si igitur* (inquit Pelagius II.) *in trium Capitulorum negotio aliud cum veritas quæreretur, aliud inventa veritate dictum est; cur mutatio sententiæ huic Sedi in crimine objicitur, quæ a cuncta Ecclesia in ejus Auctore veneratur? Non enim mutatio sententiæ, sed inconstantia sensus in culpa est. Quando ergo ad cognitionem recti intentio incommutabilis permanet, quid obstat, si ignorantiam suam deserens, verba permutet?* Porro Vigilium sententiam mutasse, & tandem Trium Capitulorum damnationi subscripsisse, ex ejus Epistola ad *Eutychium & præjacentem San-ctam Synodum*, probavimus, cum *in Synopsi*, tum superioris Dissertationis *Quæstione III.*

S C H O L I O N.

In hac Dissertatione, pag. 645. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Papa sententiam mutat.*

R. Vigilium Papam sententiam mutasse, & tandem trium capitulorum damnationi subscripsisse repeto, & confirmo Pelagii secundi verbis in Epistola ad Episcopos Istriæ mox descriptis. Addo & Doctissimi viri *Henrici de Noris* S. R. E. Cardinalis verba in Dissertatione Historica „ De Synodo quinta, *Cap.* 8. Fuit Vigilius Pontificiæ Auctoritatis usque ad Principis contemptum tenacissimus assertor, ut ex rebus ab eo gestis inclaruit. Animi inconstantia, mutandæque sententiæ facilitas vitio eidem vertitur; nam in causa trium capitulorum varius, atque a seipso diversus non semel apparuit. Initio quidem, cum adhuc in Sicilia esset, Tria capitula defendebat; at illa se damnaturum dudum Theodoræ Augustæ promiserat, si Victori fides est. Cum Byzantium advenisset, ob damnata tria Capitula Mennam sacris interdixit; at paulo post Mennæ conciliatus eadem & ipse in Judicato damnavit. Deinde post triennium a Sententia Judicati discedens, emisso novo constituto eadem damnari posse negavit. Sed paucis mensibus in hac sententia stetit; nam data ad Eutychium Epistola vim Constituti infregit, atque ad Synodum accedens tria capitula proscripsit. Vir doctissimus Petrus de Marca libro 3. De Concordia Sacerdotii & Imperii, cap. 13. hanc Vigilii inconstantiam a doctis prudentiam appellari testatur, quam ipse dispensationem vocat, qua nunc juris & Canonum rigore agebat, nunc illorum remissione, fidei ac publicæ quietis studio. *Hæc Cardinalis Norisius*.

ANIMADVERSIONES in Papæ auctoritatem, quæ in Synodo V. emicuit, & in Vigilii œconomiam, quam in Trium Capitulorum damnatione adhibuit.

§. I.

Quinta Synodus in trium Capitulorum damnatione sibi superiorem Papæ auctoritatem agnovit.

NAtalis differt. 4. sæcul. 15. & 16. n. 23. velut sub omnium oculos, ex iis quæ gesta sunt in quinta Synodo, expositam putat superiorem quam habent Concilia œcumenica auctoritatem, etiam respectu Romani Pontificis. Observat igitur Vigilium in

in suo Constituto, quod Justiniano dedit, in pluribus trium capitulorum damnationi refragatum esse; statuit etenim parendum nomini & personæ Theodori Mopsuesteni, & Theodoreti, ac Ibæ fidem orthodoxam fuisse. Quamvis autem ita decrevisset, ac nullam in posterum super his post suam definitionem quæstionem movendam pronunciasset; nihilominus quinta Synodus ab ejusdem definitione discessit, ut palam faciunt quæ differit Natalis de trium capitulorum damnatione. Potiorem ergo auctoritatem illa Synodus se obtinere arbitrabatur, quod & ipse Vigilius, & tot Episcopi trium capitulorum defensores videntur demonstrasse. Cum etenim nullius menti occurrerit respondere non potuisse Synodum diversimode sentire ea ratione quod inferius tribunal, quod superius definit, non valeat infirmare, videntur in Synodo agnovisse superiorem ea, quam Papa obtinet, potestatem. Eadem adversus Papæ supra œcumenica Concilia auctoritatem urget Bossuet *in Defens. Declarat. p. 2. l. 12. c. 20.* Videamus ergo quanti facta sit in hoc Concilio Romani Pontificis auctoritas.

Volens igitur Justinianus Imperator pro sua virili trium capitulorum damnationem promovere, in epistola, quam ad Synodum dedit, ut flectat Episcoporum animos, statim ita exemplum Vigilii proponit: *Vigilio religiosissimo Papæ antiquioris Romæ, cum pervenisset ad hanc regiam civitatem, de tribus capitulis subtiliter omnia manifestavimus, & interrogavimus eum quid sapit de hoc: & ipse non semel, nec bis, sed etiam sæpius in scriptis anathematizavit impia tria capitula*. Prosequitur inde narrare a Vigilio condemnatos fuisse Rusticum, & Sebastianum Diaconos Romanos, quia eorumdem capitulorum defensionem susceperant. Quod si a Concilio oculi in ea quæ Romanus Pontifex gessisset vertendi non erant, floccifacere potuisset illius exemplum, nec illius Imperatorem meminisse necesse erat.

Deinde ipse Vigilius suam auctoritatem in Synodum demonstravit, nam intra illud viginti dierum tempus, quo Principi de tribus capitulis sententiam suam missurum promiserat, per Pelagium Diaconum imperavit Episcopis, ne quidquam decernerent: *Antiquum ait, & regularem custodientes ordinem, ne ante nostræ, hoc est, Sedis Apostolicæ, cui per Dei gratiam præsidemus, promulgationem sententiæ quidquam proferre tentarent, unde scandali rursus, quæ sopita fuerat, oriri posset occasio*. Sane nullus inferior ita suo præcipit Superiori.

Ut vero Justinianus non amplius retardatam videret trium capitulorum damnationem, necessarium putasse Episcopos ita decipere, ut in eamdem Vigilium consentire crederent, quæ gesta sunt *collat.* 7. aperte demonstrant. Ex ejusdem igitur Actis apparet Justinianum sacri palatii Quæstorem Synodo suggessisse satis Vigilii mentem exploratam esse ex iis, quæ voce scriptove docuerat; unde & legendas curavit e latina in græcam linguam versas Vigilii epistolas jam ante scriptas ad Aurelianum Arelatensem, & ad Valentinianum Scythiæ Episcopum, & sententiam ab eo latam in Rusticum, & Sebastianum Trium Capitulorum fautores. Ita Vigilii exemplo ad tria capitula condemnanda Synodum incitasse etiam demonstrant ipsa Constantini verba: *Communiter*, ait, *vero convenire invitatus* (nempe Vigilius) *& hoc facere una cum Sancta vestra Synodo pollicitus est per semetipsum facere, & dare piissimo Domino. Ut igitur etiam ea quæ sæpius ab ipso facta sunt ad condemnationem trium capitulorum vos audientes alacriores efficiamini de his formam celeriter proferre, direxit per me Sanctitati vestræ condemnationem ab ipso Vigilio religiosissimo prolatam*. Hinc collat. 8. in qua tria capitula tandem damnata fuere, ante sententiam præmittunt jam a Vigilio eadem fuisse condemnata: *Quia contigit*, ajunt, *Vigilium religiosissimum in hac regia urbe degentem, omnibus interesse quæ his tribus capitulis annotata sunt, & tam sine scriptis, quam in scripturis ea sæpius condemnasse &c.* Tantum igitur abest intendisse Synodum adversus Papæ definitionem sententiam dicere, ut potius ipsius exemplo fuerit excitanda ad trium capitulorum damnationem, atque putaverit cum Vigilio in eamdem sententiam convenire. Verum proponenda ne erat Synodo Vigilii sententia, ut juxta eam ex ipsa pronunciaret, si Papa inferior Synodo habitus fuisset? Ubinam supremo Judici inferior exhibetur exemplum, velut norma in judicando ab eo inspicienda?

Ex iis rite perpensis communiter concordant rerum Ecclesiæ Scrutatores Justinianum

Syno-

Synodo Vigilii Constitutum occultasse, ne Papæ sententia audita PP. a tribus capitulis damnandis abstinendum putarent, quod ægerrime tulisset, cum tamdiu pro ipsorum damnatione adlaborasset. Et quidem cum in actis Synodi tot legantur insertæ minoris momenti relectiones, omissum sane in eis non fuisset Vigilii Constitutum, si in Synodo recitatum fuisset. Nec refert discussa fuisse collatione sexta argumenta quæ pro Ibæ Epistola in eodem Constituto leguntur, nam nota omnibus ac obvia erant, ut pote quæ ab aliquibus annis summo studio trutinabantur. Sed & qua fronte Synodus magnum decreti sui momentum in eo posuisset, quod Vigilius sæpius tria capitula condemnasset, si ipsi exhibitum fuisset Vigilii Constitutum, quo ipsorum damnationem non probabat? Falluntur igitur Natalis & Bossuet dum putant Concilium nihili duxisse contra sententiam Papæ judicare.

Illud etiam hic observandum, tam falsum esse Vigilium hanc Synodum quasi potiori auctoritate vallatam agnovisse, ut minime Canonicam crediderit. Cum igitur Menna defuncto in Sedem Constantinopolitanam Eutychius suffectus fuisset, ac a Papa postulasset ut motæ controversiæ communi suffragio definirentur, respondit sibi placere controversiam sopiri *habita Synodo Canonica*, ut legitur *collat.* 1. pro qua intelligebat Synodum in qua sicut cum Imperatore convenerat, Latinorum Antistitum numerus par esset Episcopis Græcis. Quia vero Justinianus stabilitam conditionem non attendit, Vigilius quamvis bis invitatus, Synodo interesse recusavit; atque ipsius verba Legati ad ipsum missi ita Synodo retulerunt: *Ille respondit non posse una nobiscum convenire eo quod plurimi hic quidem sunt orientales Episcopi, pauci vero cum eo: facere autem per semetipsum in scriptis sententiam suam, & offerre piissimo Domino*. Quamvis ergo & viri quidam eruditi eam fuisse causam absentiæ Vigilii prætendant, quod nondum Conciliis generalibus Romani Pontifices interfuissent, re vera abesse decrevit ne præsentia sua Synodum imperfectam œcumenicam redderet, atque ita offenderet occidentales. Unde Clerus Romanus in Epistola ad Legatos Gallicanos hæc recitant Vigilii verba: *Sine consensu omnium ista, quæ & Synodum Chalcedonensem in dubium venire faciunt, & scandalum fratribus meis generant, solus facere nullatenus acquiescam*. Nec solum suam præsentiam Vigilius Concilio denegavit, sed ostendens superiore quam Concilium auctoritate potiri, in suo Constituto omnia ejusdem gesta exauctoravit: *Statuimus*, ait in fine ejusdem, *& decernimus, nulli ad ordines & dignitates ecclesiasticas pertinenti licere quidquam contrarium his, quæ præsenti asseruimus, vel statuimus Constituto de sæpe dictis tribus capitulis aut conscribere, vel proferre, aut componere, vel docere, aut aliquam post præsentem definitionem movere ulterius quæstionem*. Sed & in ea Epistola decretali data Eutychio, qua trium capitulorum damnationem tandem confirmavit, quamque genuinam esse demonstravit Petrus de Marca in Dissertatione de Vigilii decreto, & Natalis in Synopsi cap. 2. art. 9. nullo in pretio habuisse hanc Synodum demonstravit. Statim igitur in ea ita effatur: *Quæ a nobis definiri debent, revelante Domino & investigata veritate salubriter impleta sunt*. Ita ajendo ostendit, quod etsi Patres de tribus capitulis sententiam dixissent, adhuc supererat ut ipse suo decreto definiret. Neque etiam Antistites, qui tria capitula damnaverant, Synodi nomine nuncupat, sed dicit se definire suos *fratres & consacerdotes esse*, qui tenentes fidem in primis quatuor œcumenicis Synodis stabilitam tria capitula condemnaverunt; atque ita suo decreto sententiæ ipsorum robur impertiri demonstravit. Cui modo vel opinari conceditur tunc in Ecclesia judicatum Concilia supra Papam extollenda? De judice sibi superiore aliter sane Papa loquutus fuisset; aliter cum eo egisset.

Demum quicumque consideret hanc Synodum inter Conventicula locum fuisse habituram, nisi impellentibus Romanis Pontificibus tandem illam Ecclesia recepisset, aperte conspiciet non ex Conciliorum auctoritate Summorum Pontificum decretis robur accedere, sed ex Summorum Pontificum confirmatione Concilia indeficientem firmitatem obtinere. Quantum igitur adversus hanc Synodum reclamaverint Episcopi Galli, Itali, Iberi, & Istriæ, omnes norunt. Ut vero omnes acquiescerent trium capitulorum damnationi, non parum adlaboravit Pelagius II. ut habemus ex ea Epistola, quam ipsius nomine scripsit Gregorius Magnus tunc Ecclesiæ Romanæ Diaconus ad Eliam Archie-

piscopum Aquilejensem. Eamdem Epistolam postea factus Pontifex universæ Ecclesiæ communem fecit; unde cum tandem agnoverint nullum irrogatum fuisse præjudicium definitionibus Concilii Chalcedonensis ob trium capitulorum damnationem, Episcopi Galli, Itali & Iberi Gregorio adhæserunt. Solum quidam Istriæ, ac Venetiæ Episcopi cum suo Aquilejensi Patriarcha usque ad Sergium I. in sua contumacia perseverarunt, & ita schismaticorum nomen emeruerunt.

§. II.

Non est damnandus Vigilius quia videatur in trium capitulorum damnatione sese inconstantem ostendisse.

NON melius removeri potest a Vigilio inconstantiæ labes quam gestorum seriem exponendo. Primo igitur increpandos duxit, qui impellente Justiniano trium capitulorum damnationem subscripserant, illosque a sua communione suspendere, unaque Imperatori eamdem damnationem ab eodem enixe poscenti resistere. Ita autem agendi ea erat ratio, quod ob trium capitulorum damnationem occidentales, & non pauci etiam ex orientalibus quam maxime obmurmurarent, quia ita auctoritatem Concilii Chalcedonensis infringi judicabant, ea proinde ratione, quod damnationi capitulorum non acquievisset, laudatur a Clericis Italiæ in Epistola ad Legatos Francorum Constantinopolim proficiscentes his verbis: *Veniens Constantinopolim beatissimus Papa Vigilius, magis autem, ut quod verius est dicatur, prope violenter deductus, cœperunt ibi ipsum expectare, ut damnationem aliquorum capitulorum faceret, per quam Sancta Synodus Chalcedonensis modis omnibus solveretur. Sed cum Papa Vigilius in hac parte non vellet adhibere consensum, jam tunc talis violentia facta est, ut publice in conventu clamarit: Contestor quia, etsi me tenetis captivum, B. Petrum Apostolum captivum facere non potestis*. Conc. Gallor. t. 1. p. 294.

Sed cum Orientales nollent a trium capitulorum damnatione recedere, eosdem cum occidentalibus componere cupiens, ea Oeconomia, seu dispensatione usus est, ut damnaret quidem tria Capitula, sed eodem tempore profitetur nihil ea damnatione detractum iri Concilio Chalcedonensi. Hinc judicatum Mennæ Patriarchæ, quem ad Augustæ preces in communionem receperat, consignavit, in quo tria damnabat Capitula, nil præfato Concilio derogando: *Postea tamen, tractatu habito*, ajunt Clerici Italiæ in citata Epistola, *prædictus Papa Vigilius sub aliqua dispensatione ipsam causam o dinavit; solicite monendo ne per occasionem aliquam supradicta Synodus pateretur injuriam*. Ita Vigilius Græcis adnuendum putavit exposcentibus trium Capitulorum damnationem, & Latinis Concilii Chalcedonensis reverentiam; unde universalis Pastoris in pace unitateque Ecclesiarum concilianda munus obibat. Hujusmodi pacis studio omnia egisse declarat etiam ipse Vigilius in Encyclica de Theodori damnatione, ubi hæc habet: *Nos longanimitatem nostram divina largitate concessam tam circa te, quam circa cæteros seductos a te pene hoc quinquennio elapso ostendimus. Primum quidem in eo quod pro scandalo refrænando condescendentes quorumdam animis, quos aliqua dispensatione credidimus temperandos; quia tu jam eos pluribus annis inquietissimus stimulator accenderas, quædam pro tempore medicinaliter existimavimus ordinanda: tali scilicet conditione, ut omni in posterum perturbatione sopita, nihil ultra nec verbo, nec literis quispiam facere ex eadem causa præsumeret*.

Rex tamen juxta vota non cessit. Afri enim Illyrii, Dalmatæque in trium Capitulorum defensione perseverabant, & Rusticus & Sebastianus Diaconi, qui a Vigilio defecerant, ipsum tamquam Concilii Chalcedonensis desertorem apud Occidentales accusabant. Intempestivam ergo tunc credidit Capitulorum damnationem, & necessarium credidit omnes variis Epistolis edocere, nil Judicato suo Concilio Chalcedonensi derogasse; cumque suffragari noluisset Justiniano trium Capitulorum damnationem absque ulla Synodi mentione exposcenti, suo veluti suppresso Judicato omnem Capitulorum quæstionem usque ad Concilium generalem interdicendam judicavit. Id nos edocent Clerici

rici Italiæ in ſupra citata Epiſtola his verbis: *Quamvis nec hoc, quod Papa fecerat, acquieverunt Afri, & Illyriciani, atque Dalmatæ Sacerdotes recipere, tamen cœpit iterum B. Papa Vigilius ad hoc compelli, ut abſolute ipſa Capitula ſine Synodi Chalcedonenſis mentione damnaret. Sed Papa non acquieſcens hoc facere, & diſcens ſe nimium ingravari, dixit Sereniſſimo Principi: Veniant hic fratres noſtri ex omnibus provinciis quini aut ſeni Epiſcopi, & quidquid ſub tranquillitate tractatu habito omnibus viſum fuerit, cum pace diſponemus: quia ſine conſenſu omnium iſta, quæ & Synodum Chalcedonenſem in dubium venire faciunt, & ſcandalum fratribus meis generant, ſolus facere nullatenus acquieſcam.* Infracta etiam conſtantia Imperatori reſtitit, dum monuit Epiſcopos ne acquieſcerent damnationi trium capitulorum, quam ipſe Imperator emanaverat ſuaſu Theodori Cæſareenſis. Inſuper noluit poſtea Synodo intereſſe; cum vocandum non renuiſſet ea conditione, ut tot Occidentales quot Orientales adeſſent, quippe illorum ſcandalum removere ſatagebat, ut dicit in epiſtola encyclica de Theodori damnatione; quam conditionem, ſicut ſpoponderat, Imperator non adimplevit. Sed nec libera erant Epiſcoporum ſuffragia, ita etenim ait Liberatus Breviar. cap. 24. *Cætera quæ ſubſequenter in Epiſcopis & Catholica Eccleſia ab eodem Principe facta ſunt, quomodo conſentientes Epiſcopi in trium damnationem capitulorum muneribus ditabantur, vel non conſentientes depoſiti in exilium miſſi ſunt: vel aliqui fuga latitantes in anguſtiis felicem exitum ſuſceperunt, quoniam nota ſunt omnibus, puto nunc a me ſilenda.* Sed & cum videret a Synodo tria capitula damnanda, veritus Eccleſiæ pacem potius exturbandam, ante ipſorum damnationem ſuum conſtitutum edidit, de quo initio antecedentis paragraphi, ubi eadem capitula ſaltem ita damnanda volebat, ut perſonis parceretur. Quia tamen, dummodo pax Eccleſiæ ſervaretur, nil referre putabat in quam partem quis inclinaret, ab intorquendo anathemate iis, qui ſibi non aſſentirentur abſtinuit.

Tandem ſua epiſtola ad Eutychium Synodum V. confirmavit, ac tria expreſſe damnavit Capitula, anathema dicens in eos omnes, qui illa in poſterum defendenda aggrederentur. Ad ea vero damnanda non ea tantum ratione Vigilius proceſſit, qui ita crederet melius Eccleſiæ bono ſe conſulturum, ſed *revelante Domino, & veritate inveſtigata*, ut ait in Epiſtola ſupra citata.

Quod igitur in Vigilio inconſtantia videbatur, prudentiæ, & maturo Conſilio tribuendum; nam modo ſummo jure, modo diſpenſatorie agendo ne turbaret Eccleſiam pro viribus conabatur; ac tandem veritati ſibi perſpectæ omnino acquieſcendum ratus, peremptorie de tribus capitulis judicavit. Inconſtantiam vero ſuam ex eo non criminandam dixit, quia probi prudentiſque viri eſt a priore ſententia diſcedere, poſtquam diſceptatæ rei æquitas comperta eſt; quod etiam probat S. Auguſtini exemplo, qui retractatis lucubrationibus ſuis, non ſolum aliqua addidit, ſed quædam etiam emendavit. Et quidem nil vetat dicere Sedem Apoſtolicam, quæ in privato judicio decrevit, poſſe iterum vel in Conciliis, vel ſua ſolemni definitione retractare.

Quomodo vero trium capitulorum damnatio nullatenus pugnaret cum iis, quæ geſta ſunt, ac definita in Concilio Chalcedonenſi, edocet Natalis in ſequenti diſſertatione.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

EA, qua par eſt, veneratione Synodi V. decreta ſuſpicio, ac merito damnatos eſſe cognoſco Theodorum Mopſueſtenum, & epiſtolam Ibæ; ad Theodoretum vero quod attinet, merito quidem ſcripta ejus adverſus Cyrillum cenſura inuſta fuiſſe admitto, non quod hæreſim ex mente auctoris continerent, ſed impia in ſpeciem viderentur; anathematiſmos Cyrilli conviciis exploderent, ac denique quod Neſtorium jure damnatum conſentire noluerit. Reipſa tamen ejus ſcripta ſaltem exmente auctoris ſui Catholica extitiſſe perſuaſum mihi eſt; quod hoc unico, ſed efficaci argumento demonſtro. S. Cyrillus ſcripta ad Acacium Berhoenſem Epiſcopum epiſtola, quæ legitur in Syno-

Synodico cap. LVI. mentem suam lucidius declaravit; eam vix legit Theodoretus, statim admisit ut Catholicam; qua de re literas suas in eodem Synodico relatas ad plures dedit. Quomodo id accidisse potuit, si mentem ille habuisset non sanam, & oppositum in scriptis suis docuisset? Quis vero unquam sententiam suam retractasse Theodoretum vel dixit, vel significavit? Ita igitur ego de tota re sentio. Theodoretus orthodoxam sententiam semper tenuit; at Nestorii opinionem numquam habuit ut hæreticam, quia existimavit in sensu Catholico dicta ejus exponi potuisse. Vicissim autem de Cyrillo, falso ille quidem, credidit hæretice sensisse in suis contra Nestorium anathematismis, ratus unicam naturam in Christo ab illo agnosci. Hinc convicia in Cyrillum, in Nestorium vero laudes. Postquam vero quid senserit S. Cyrillus agnovit, nihil hiscere adversus illum ausus est, sed neque ita admittere anathematismos ejus sustinuit; quin potius censuit Cyrillum hæreticam sententiam in anathematismis expressam retractasse. Noluit vero optimam illam in Nestorium opinionem suam deponere, eo quod fixum habuisset in mente Nestorium nihil sensisse Catholicæ sententiæ oppositum, sed tantum duas naturas, non vero subsistentias duas admisisse. Postmodum meliora edoctus Nestorium, ejusque scripta damnavit. Ita ego de Theodoreto sentio, atque eam mentem Synodo V. fuisse credo, cum Theodoreti scripta in Cyrillum anathemate inussit.

DISSERTATIO V.

De sensu Anathematismorum V. Synodi.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Anathema latum a V. Synodo solos Nestorianos feriat? An etiam Catholicos Trium Capitulorum Defensores?

PROPOSITIO.

Anathema latum in Quinta Synodo præcipue ferit Nestorianos, qui Trium Capitulorum doctrinam propugnabant, quod illam suæ consonam hæresi, ut revera erat, agnoscerent. Sed nihilominus Catholicos etiam Trium Capitulorum Defensores petere videtur, qui Capitula illa erroris pura, post Synodi Oecumenicæ Judicium assererent, & ideo inique damnata. Unde temeritatis notam incurrerent, & periculum subirent anathematis, qui pro Tribus Capitulis, aut aliquo ex illis Apologias scriberent.

PRobatur prima pars, ex ipsis Anathematismis Quintæ Synodi, qui singula illa capitula ut Nestorianam continentia hæresim perstringunt. Duodecimus in Theodorum Mopsuestenum editus sic habet: „ Si quis defendit impium Theodorum Mopsuestenum „ qui dixit, Alium esse Deum Verbum, & alium Christum &c. Si quis igitur defen„ dit prædictum impium Theodorum, & impia ejus conscripta, in quibus tam prædi„ ctas, quam alias innumerabiles blasphemias effudit contra magnum Deum & Salva„ torem Jesum Christum, & non anathematizat eum, & impia ejus conscripta, &c. talis anathema sit. Eos certe, qui non solum Theodorum ipsum, sed ejus etiam errores propugnarent, petit istud Anathema Collatione 4. Synodi 5. „ Anathema „ Theodoro Mopsuesteno: Ille Evangelia reprobavit, iste dispensationem injuriavit. „ Anathema illis qui non anathematizant eum. Defensores ejus pagani sunt: Sequaces „ ejus Judæi sunt.

XIII. Anathematismus, *Theodoreti* Defensores perstringens, his verbis conceptus est: *Si quis defendit impia Theodoreti conscripta, quæ contra rectam fidem, & contra primam Ephesinam Sanctam Synodum, & contra S. Cyrillum & duodecim ejus Capitula exposuit, & omnia quæ conscripsit pro Theodoro & Nestorio impiis, &c. talis anathema sit.*

XIV. Ana-

XIV. Anathematiſmus contra Defenſores Epiſtolæ Ibæ ad Marim Perſam ita decernit : „ Si quis defendit Epiſtolam , quam dicitur Ibas ad Marim Perſam hæreticum „ ſcripſiſſe, quæ abnegat quidem Deum Verbum de Sancta Dei Genitrice ſemper Virgine Maria incarnatum hominem factum eſſe, &c. Si quis igitur memoratam impiam „ Epiſtolam defendit , & non anathematizat eam & Defenſores ejus , & eos qui di- „ cunt eam rectam eſſe, vel partem ejus, & eos qui ſcripſerunt, vel ſcribunt pro ea, „ vel pro impietate quæ in ea continetur, & præſumunt eam defendere, vel inſertam „ ei impietatem nomine ſanctorum Patrum, vel ſancti Chalcedonenſis Concilii , & in „ iis uſque ad mortem permanent, talis anathema ſit.

Ex his colligere eſt, Anathema latum in V. Synodo contra Trium Capitulorum Defenſores, præcipue ferire Neſtorianos qui illa ideo propugnabant , quod Neſtorianum dogma in iis agnoſcerent. Quod luculentius confirmat Sententia Synodi Collatione 8. his verbis: „ Quoniam igitur videbamus, quod Neſtorii ſequaces conati ſunt per Theo- „ dorum impium, qui Mopſueſtiæ fuit Epiſcopus, & impia ejus conſcripta, & inſuper „ per ea quæ impie Theodoretus conſcripſit , & per Epiſtolam ſceleratam , quæ ab „ Iba dicitur ad Marim Perſam ſcripta eſſe, ſuam impietatem Dei Eccleſiæ applicare, „ ideo ad eorum, quæ movebantur, correctionem ſurreximus , & pro Dei voluntate, „ & juſſione piiſſimi Imperatoris, vocati ad hanc Regiam Urbem, convenimus.

Probatur ſecunda pars , ex iiſdem Anathematiſmis, quibus perſtringuntur ii , *Qui Theodorum defendunt, & non anathematizant eum, & omnes qui ſuſcipiunt vel defendunt eum, & dicunt , Orthodoxe eum expoſuiſſe, & qui ſcripſerunt pro eo .* Item damnant eos *Qui defendunt Theodoreti ſcripta contra Sanctum Cyrillum . Tandem qui defendunt Epiſtolam Ibæ, & non anathematizant eam & defenſores ejus , & eos qui dicunt eam rectam eſſe, vel partem ejus, & eos qui ſcripſerunt, vel ſcribunt pro ea, &c.* Atqui Tria Capitula , & tres illos Auctores ſoli non defendebant Neſtoriani, qui ſuos in ſcriptis *Theodori Mopſueſteni*, *Theodoreti*, & Epiſtola *Ibæ*, errores agnoſcebant : ſed etiam Catholici, qui recto ſenſu hæc *Scripta* exponebant, contendebantque illa Neſtorianos errores non continere; vel *Theodorum* anathemate percelli non poſse , quod in pace Eccleſiæ defunctus eſſet. Cum itaque Synodus 5. non ſolum anathemate percellat eos, qui impia *Theodori Mopſueſteni* , *Theodoreti*, & *Ibæ* ſcripta , ſive contentam in iis impietatem defendunt ; ſed etiam qui ea defendunt abſolute , *& dicunt recta eſſe*: & *qui Theodorum defendunt*, & dicunt eum *recte expoſuiſſe*; colligere eſt anathema latum in Canonibus V. Synodi non ſolos ferire Neſtorianos, ſed etiam Catholicos, qui Tria Capitula pertinaciter defendebant . Unde Synodus diſerte diſtinguit condemnationem Hæreticorum a ſe factam, & eorum qui Tria Capitula defenderunt, vel defendunt. *Facta autem a nobis*, inquit , *& condemnatione contra Hæreticos , & eorum impietatem, necnon etiam contra eos qui defenderunt , vel defendunt prædicta impia Tria Capitula, & permanſerunt in ſuo errore, vel qui permanent : Si quis conatus fuerit contra hæc quæ pie diſpoſuimus, vel tradere , vel docere, vel ſcribere ; ſiquidem Epiſcopus vel Clericus ſit, iſte quamquam aliena a Sacerdotibus & Statu Eccleſiaſtico faciens, denudabitur Epiſcopatu vel Clericatu: Si autem Monachus , vel Laicus ſit, anathematizabitur.*

Probatur ſecundo, teſtimonio *Facundi Hermianenſis*, qui non ſolum in Neſtorianos, ſed in Catholicos, qui Tria Capitula pertinaciter defendebant, quorum ille unus erat, latum a Quinta Synodo anathema intellexit, (lib. 2. cap. 3.) *Ubi*, inquit, *omittimus dicere, quoniam ſi communicemus eis, qui nobis jam dixerunt anathema, non ſolum condemnationi Synodi Chalcedonenſis communicabimus, verum & ſententias in nos eorum, ipſa eorum communicatione firmabimus. Sed hoc potius dicimus : Quoniam ſi ullus apud eos eſſet divinæ religionis, vel rationis humanæ reſpectus , ipſis quoque profanum & nimis turpe videri debuit, communicando nobis, anathema, quod in nos decreverunt, in ſemetipſos ultro convertere ... Proinde beneficio magis quam injuria deputent, quod eis non communicamus, donec de medio tollant iſtud anathema, quod velut magnum chaos interjacens, dividit a populo ſpiritu paupere, in ſenſu paternæ fidei & ſententiæ quieſcente, inquietos ac ſuperbiſſimos præſumptores, qui ſibi tantum videatur abundare ſapientia, ut ablactati ſuper Matrem ſuam, Eccleſiæ inſtituta contemnant.*

Pro-

Probatur tertio ex *Sancto Gregorio Magno*, qui ad *Constantium* Mediolanensem Episcopum scribens de *Laurentio* ejus decessore ait, quod ab unitate Ecclesiæ præcisus fuisset, si Tria Capitula se minime damnasse jurasset. *Cives Brixiæ*, inquit, *vobis mandant, ut eis Epistolam transmittatis, in qua jurare debeatis vos tria capitula minime damnasse: quod si decessor Fraternitatis vestræ Laurentius non fecit, a vobis quæri non debeat: si autem fecit, aut cum universali Ecclesia non fuit, aut cautionis suæ juramenta transcendit. Sed quia eumdem virum sua credimus sacramenta servasse, atque in unitate Catholicæ Ecclesiæ permansisse, dubium non est, quod nulli Episcoporum suorum juraverit se tria capitula minime damnasse*. Anathemati itaque obnoxii erant, qui Tria Capitula se minime damnasse, aut damnare nolle profitebantur, quamvis impia dogmata non propugnarent, sed illa in dictis capitulis negarent contineri: & qui illa damnare recusabant, quod ea damnatione vulnus infligi Concilio Chalcedonensi arbitrarentur. Ita erant animo comparati Episcopus & cives Brixienses, qui juramentum a *Constantio* Mediolanensi exigebant. Unde S. Gregorius ipsi non jubet, ut ad illos scribat, se non posse Nestoriana dogmata non damnare; sed ut eorum offensioni medeatur, contestando se nihil de fide Synodi Chalcedonensis, aut de reverentia ipsi debita imminuere. *Sed ne ii, qui nobis ista scripserunt, scandalizari videantur*, inquit, *transmittite eis Epistolam, in qua sub anathematis interpositione fateamini, neque vos aliquid de Fide Chalcedonensis Synodi imminuere, neque eos qui imminuunt, recipere: & quoscumque damnavit, damnare, & quoscumque absolvit, absolvere. Unde credo eis posse celerrime satisfieri*.

Probatur quarto, ex *Diurno Romanorum Pontificum*, Tit. 6. ubi Episcopus in promissione seu Professione Fidei coram Summo Pontifice facta, postquam fidem quatuor Synodorum Œcumenicarum se integram servaturum promisit, hæc addit: *Eos autem, quicumque ab eisdem sanctis Patribus in memoratis quatuor Synodis, vel Quinta sub piæ memoriæ Justiniano confecta, diversis vicibus damnati leguntur, ego, meaque Ecclesia, eorumdem venerandam Patrum auctoritatem sequentes, insolubili damnatione percellimus*. Istam fidei professionem ad annum Christi sexcentesimum octogesimum quintum referendam probat *P. Garnerius*. Hinc perspicuum est, Ecclesiam eo tempore exegisse ab Episcopis damnationem trium capitulorum. Igitur Anathematismis quintæ Synodi ferire videntur & Catholicos Trium Capitulorum defensores.

Probatur tertia pars. Temerarii essent, qui Ecclesiæ Judicio in Synodo Œcumenica lato, a Romanis Pontificibus confirmato, & omnium deinde Ecclesiarum consensu recepto refragarentur; Periculum vero incurrerent anathematis, qui scripta ab Ecclesia damnata, vel notatos Auctores, quorum defensoribus pœna anathematis inflicta est ab Ecclesia, defenderent: Sed qui pro tribus capitulis, aut aliquo illorum Apologias scriberent, Synodi Oecumenicæ judicio, a Romanis Pontificibus confirmato, & totius Ecclesiæ consensu recepto, refragarentur, & defenderent scripta, vel Auctores, quorum defensoribus irrogata est anathematis pœna. Temeritatis igitur notam incurrerent, & anathematis periculum subirent.

Præterea, *S. Gregorius Magnus* anathemati obnoxios agnoscit, qui præsumunt absolvere, id est, excusare personas, quas Oecumenica quinque Concilia damnarunt; & quintam Synodum, quoad Judicium de tribus Capitulis latum, se recipere, post quatuor priores Synodos Generales pari veneratione profitetur. *Quintum quoque Concilium pariter veneror*, inquit, *in quo Epistola quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur: in quo Theodorus personam Mediatoris Dei & hominum in duabus substantiis separans, ad impietatis perfidiam cecidisse convincitur: & in quo scripta quoque Theodoreti, per quæ Beati Cyrilli Fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas vero, quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo, quas venerantur, amplector: Quia dum universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos ligant, aut religare quos solvunt. Quisquis ergo aliud sapit, Anathema sit*. Quæ professio exigebatur dubio procul a Schismaticis omnibus qui ad Ecclesiæ unitatem redibant. Quam etiam omnes Patriarchæ & Episcopi recens creati

emit-

emittebant. Habetur *lib. 1. Epiſtola 24. ad Joannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum, Eulogium Alexandrinum, & alios Patriarchas data.*

Tertio, non aliter recipi ſolitos a *Sancto Gregorio*, quorum fides ſuſpecta erat, quam ubi Quintæ Synodi Judicium de Tribus Capitulis ſe recipere profeſſi eſſent, conſtat ex illius Epiſtola ad *Anaſtaſium Presbyterum*, quem poſt Fidei Profeſſionem, a ſuſpicione hæreſeos abſolvit. „ Fidem tuam exponens, *inquit*, omnes generaliter hæreſes, vel „ quidquid adverſus Catholicæ Fidei, vel profeſſionis, integritatem eſt, apertiſſime con- „ demnaſti; & cuncta quæ Sanctæ quatuor univerſales Synodi recipiunt, te ſemper re- „ cepiſſe, ac recipere; & quæ condemnant, condemnaſſe, condemnareque profeſſus es. „ Eam quoque Synodum, quæ Juſtiniani Imperatoris temporibus de Tribus Capitulis „ facta eſt, & ſuſcipere, & cuſtodire promiſiſti.

Objicies in ſecundam partem Propoſitionis: Epiſcopi, qui Synodo Quintæ interfuerant, & Tria Capitula damnaverant, aut Quintæ Synodi adverſus illa receperant Judicium, invitabant illorum Defenſores ad Communionem ſecum ſervandam, & cum illis, quantum in ipſis erat, communicabant, etſi prædicta Capitula damnare nollent. Igitur anathema latum in V. Synodo non ferit Catholicos Trium Capitulorum Defenſores.

Probatur Antecedens teſtimonio *Facundi Hermianenſis*, lib. 2. cap. 3. „ Conſidera „ quæſo, *inquit*, cujus levitatis, cujus confuſionis eſt atque dedecoris, ut nos ſibi com- „ municare compellant, permanentes in ea ſententia, qua non ſolum ei (*Epiſtolæ Ibæ*) „ anathema non dicimus, ſed etiam negamus eſſe dicendum.

Præterea, Hiſpani & Gallicani plerique Epiſcopi, Sedis Apoſtolicæ, & omnium Eccleſiarum communione fruebantur, quamvis Tria Capitula non damnarent. Itaque Catholici Trium Capitulorum Defenſores non erant obnoxii anathemati lato in V. Synodo.

Tertio *Sanctus Gregorius Magnus*, cum a *Conſtantio* Mediolanenſi Epiſcopo intellexiſſet *Theodelindam* Longobardorum Reginam Literis ſuis, in quibus Quintæ Synodi honorifice meminerat, offendi poſſe, & propterea *Conſtantium* has literas ejus non reddidiſſe Majeſtati, laudavit Epiſcopi prudentiam, & alias ad eamdem Reginam Literas dedit, in quibus nulla Quintæ Synodi facta mentione, Quatuor Synodos Oecumenicas ſe recipere profeſſus eſt; anathema dicens illi, qui illarum, & maxime Chalcedonenſis Fidei addere, vel demere præſumeret. His autem verbis laudavit prudens *Conſtantii* Conſilium: *Quod autem ſcripſiſtis*, inquit, *quia Epiſtolam meam Reginæ Theodelindæ tranſmittere minime voluiſtis, pro eo quod in ea Quinta Synodus nominabatur; ſi eam exinde ſcandalizari poſſe credidiſtis, recte factum eſt ut minime tranſmitteretis. Unde nunc ita facimus, ſicut vobis placuit, ut quatuor Synodos ſolummodo laudaremus*. Itaque *S. Gregorius* non putavit Catholicos Trium Capitulorum Defenſores obnoxios eſſe anathemati lato in V. Synodo.

Reſpondeo ad primam objectionem, diſtinguo antecedens. Eos invitabant ad Communionem ſervandam, & ad deponendum errorem quo Tria capitula defendebant, concedo: & illis permittebant trium capitulorum defenſionem, & impugnationem Quintæ Synodi, nego. Et cum illis, quantum in ſe erat communicabant, Oeconomia & diſpenſatione uſi, concedo: Summo jure ſervato, nego. Itaque cum Romani Pontifices, cæterique cum Orientis, tum Occidentis Epiſcopi, Schiſma jam factum viderent a pertinaciſſimis trium capitulorum defenſoribus; eos ut ad Eccleſiæ unitatem revocarent, diſpenſatione uſi ſunt, & de Canonum rigore ac diſciplinæ ſeveritate aliquid remiſerunt, anathema latum a Quinta Synodo, ad tempus ſuſpendentes, ut bonum Eccleſiaſticæ pacis curaretur. Sicut ergo Vigilius Papa Tria Capitula damnaverat in Judicato ad Mennam κατ' οἰκονομίαν, ſive ſecundum diſpenſationem Canonicam, ut ipſe teſtatur in Encyclica adverſus *Theodorum Cæſareenſem*, ad pacem cum Orientalibus retinendam: *Pro ſcandalo refrænando*, inquit, *condeſcendentes quorumdam animis, quos aliqua diſpenſatione credidimus temperandos, quædam pro tempore medicinaliter exiſtimavimus ordinanda, &c.* Sicut, inquam, Tria Capitula Papa Vigilius damnavit primum, ſecundum diſpenſationem, ne Schiſma in Orientali Eccleſia oriretur; deinde priorem ſententiam retractavit in conſtituto, ut præſentius Schiſmatis periculum ab Eccleſia Occidentali averteret;

teret; ac tandem summo jure agens, Tria Capitula peremptorio Judicio damnavit, & Quintam Synodum confirmavit: Ita cum ipse, tum ejus Successores, cæterique ad eorum exemplum Episcopi, dispensatione usi sunt in executione Sententiæ latæ a Quinta Synodo in Trium Capitulorum defensores. Eos enim qui illa damnare recusabant, modo non vituperarent Ecclesiam quæ illa damnaverat, nec eam errasse dicerent, aut turbas excitarent, Communione frui sinebant, sperantes eos ad Ecclesiæ sententiam cito accessuros, cum illis ostensum fuisset, Synodo Chalcedonensi nullum vulnus a Quinta Synodo illatum fuisse. Sed dispensationis elapso tempore, cum pauci superessent dictorum Capitulorum Defensores, summo jure cum ipsis egere, nec prius ipsos receperunt ad Communionem quam professi fuissent se Quintam Synodum pari cum aliis quatuor Oecumenicis veneratione suscipere, ut *S. Gregorii* luculentissimo testimonio probavimus. Scilicet prudentissimi Pontifices regulam *S. Augustini* de non infligendo anathemate, *ubi Schismatis periculum est*, observandam judicabant. Unde statim post Quintam Synodum hortabantur trium capitulorum defensores, ne a communione discederent, & eos dispensatorie tolerabant, qui servata unitate, Quintam Synodum nondum recipiebant. Id tamen non probat quod Anathema latum a Quinta Synodo eos Catholicos non feriret, qui invicta pertinacia Quintam Synodum, & Judicium illius de Tribus Capitulis impugnabant. Quod apprime vidit *Facundus*, qui post verba in Objectione laudata subdit: *Si communicemus eis, qui nobis jam dixerunt anathema, non solum condemnationi Synodi Chalcedonensis communicabimus, verum & sententias in nos eorum, ipsa eorum communicatione firmabimus.*

Ad secundam Objectionem respondeo, Sedem Apostolicam eadem dispensatione usam esse erga Hispanos & Gallicanos plerosque Episcopos, tanto æquius, quod nullas ipsi turbas excitabant, nec Synodum Quintam, & Ecclesias ipsam recipientes, & Tria proscribentes capitula damnabant, sed modeste dissentiebant, soventes communionem cum aliis Ecclesiis.

Ad tertiam Objectionem respondeo, S. Gregorium eamdem erga *Theodelindam* adhibuisse dispensationem, quo facilius ipsam doceret, adduceretque ad Trium Capitulorum damnationem, & susceptionem Quintæ Synodi. Quod tandem feliciter effecit, ut colligitur ex Epistola 7. libri XII. qua testatur *Theodelindam* ad se transmisisse Objectiones *Secundini Abbatis* contra laudatam Synodum, & contra Judicium latum in Tria Capitula, ut illas dilueret. Quod ob gravissimos podagræ dolores præstare tam cito non potuit Sanctissimus Pontifex; sed Acta Quintæ Synodi transmisit, cum *Secundino* communicanda, qui ex eorum lectione disceret, hanc Synodum Chalcedonensi non esse contrariam, & Tria Capitula juste damnasse. *Eam tamen Synodum*, inquit, *quæ piæ memoriæ Justiniani tempore facta est, per latores præsentium transmisi, ut prædictus filius meus dilectissimus ipsam legens agnoscat, quia falsa sunt omnia, quæ contra Sedem Apostolicam, vel Catholicam Ecclesiam audierat. Absit enim nos cujuslibet sensum Hæretici recipere, vel a Tomo Sanctæ memoriæ Leonis Prædecessoris nostri in aliquo deviare; sed quæcumque a Sanctis quatuor Synodis sunt definita, recipimus; & quæcumque reprobata sunt, condemnamus.*

Objicies in tertiam partem, Ecclesiæ Judicium non esse indeficiens, cum propositiones & doctrinam alicujus Auctoris, post illius mortem, sub ejus nomine & in ejus sensu condemnat, nisi Propositiones tales sint, quæ rectum sensum nullatenus admittant. Nam certo assequi mentem Auctoris, cujus Scripta recto & pravo sensui obnoxia sunt, difficillimum est, ne dicam impossibile, secundum regulam a Sancto Augustino traditam in libro *De Utilitate credendi*, c. 5. *Quibus argumentis mortui hominis voluntatem ita intelligam, ut de illa jurare possim?* Non essent igitur temerarii, neque periculum anathematis incurrerent, qui pro Tribus Capitulis, aut aliquo ex illis Apologias scriberent.

Indeficiens est Ecclesiæ judicium in factis doctrinalibus, in quibus cognitio causæ ex Auctorum scriptis instruitur.

Respondeo, distinguo antecedens. Si nulla istius Auctoris Scripta supersint, concedo; Si supersint aliqua, in quibus hujusmodi propositiones asseruerit ac propugnaverit, nego. Tunc enim Ecclesia Spiritu veritatis illustrata, sensum illarum Propositionum, facto diligenti examine ex antecedentibus & consequentibus, & ex totius Operis inge-

nio, certo assequitur, deque eo judicat. In hujusmodi autem Judicio Ecclesiam errare non posse, persuasum habuere Veteres. *Maximus* Aquilejensis Episcopus, in Synodo Lateranensi sub *Martino I.* adversus Monothelitarum Principes sic interloquitur, Secretario I. *Si placet vestræ Beatitudini, convenienter de his quæ proponuntur, cognoscamus per conscripta eorum adversus fidem exposita, & quæ sine accusantis persona redarguere apertissime demonstrantur. Propterea enim accusatio extranea superflua esse dignoscitur quoniam a suis temerariis conscriptis apertius accusantur, quibus omnem Mundum conturbasse noscuntur. Ita namque Dominus ait: Ex ore tuo judicabo te. Et, Ex verbis tuis justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Contra Theodorum, & Origenem in Sancta Quinta Synodo accusator quidem nullus, sed tantummodo eorum conscripta ad accusationem ipsorum & reprehensionem suffecisse noscuntur.*

Ejusdem vero Synodi Canon XVIII. damnat eos, qui non respuunt & anathematizant animo & ore omnes Hæreticos, quos respuit & anathematizat Ecclesia, & nominatim Sanctæ Synodi universales quinque, cum omnibus eorum impiis scriptis, usque ad unum apicem. Septemdecim priores Canones de fide Synodus illa celeberrima & ad Oecumenicas proxime accedens, edidit; decimum octavum istum statuit de personis & libris ab Ecclesia damnatis. „ Si quis, *inquit*, secundum Sanctos Patres, consonanter nobis pariterque fide non respuit & anathematizat anima & ore omnes quos „ respuit & anathematizat nefandissimos Hæreticos, cum omnibus impiis eorum conscriptis, usque ad unum apicem, Sancta Dei Ecclesia Catholica & Apostolica, hoc „ est, Sanctæ & universales quinque Synodi, & consonanter omnes probabiles Eccle„ siæ Patres, id est, Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, „ Polemonem, Eutychem, Dioscorum, Timotheum Ælurum, Severum, Theodosium, „ Colluthum, Themistium, Paulum Samosatenum, Diodorum, Theodorum, Nestorium, Theodulum Persam, Origenem, Didymum, Evagrium, & compendiose omnes reliquos Hæreticos, qui a Catholica Ecclesia reprobati atque abjecti sunt, &c. „ talis condemnatus sit. „ Ex scriptis itaque judicium de personis ferri posse, & sic institutum Ecclesiæ Judicium indeficiens esse, *Martinus I.* & centum quinque Lateranensis Concilii Patres existimarunt & statuerunt.

Et duobus ante sæculis, *Theodoretus* sententiam in se latam in Latrocinio Ephesino. velut in hominem Nestorianum, rescindi a *S. Leone* postulans, Judicium de fide sua ex libris & Commentariis a se scriptis institui rogat. „ Sunt mihi (*inquit Epistola* 113. „ *ad S. Leonem*) quæ partim ante annos viginti, partim ante octodecim, partim ante quindecim, partim ante duodecim scripsi, quædam contra Arianos & Eunomianos, quædam contra Judæos & Gentiles, quædam contra Magos, alia de universali „ Providentia, & alia rursus de Theologia, deque divina Incarnatione. Exposita etiam „ sunt a me, per divinam gratiam tum Apostolica Scripta, tum Prophetica Oracula. „ Et facile est ex his cognoscere, an stabilem Fidei Regulam servarim, an ab ejus „ rectitudine deflexerim? *Et Epistola* 116. Et rogamus, *inquit*, ut Judicium ex scriptis „ constituatur. Libros enim scripsi amplius triginta adversus Arium & Eunomium, ad„ versus Macedonium, adversus Gentiles, adversus Judæos: interpretatus sum quoque „ divinam Scripturam, & facile est, si quis velit deprehendere me per Apostolica ve„ stigia incessisse, unum prædicando Filium, &c.

Objicies. Ecclesiæ Judicium in meri facti quæstionibus non est indeficiens. At quæstio de Tribus Capitulis erat meri facti, & nullatenus cum dogmate connexi. In illius ergo Judicio errare poterat Ecclesia. Itaque periculum anathematis non incurreret, qui pro Tribus Capitulis, aut aliquo ex illis scriberet Apologiam.

Probatur Minor ex *Pelagio I.* in Epistola ad *Childebertum* Regem Francorum scribente, tunc Capitula quædam in Oriente *extra Fidem* agitata fuisse: ex *S. Gregorio, lib.* 2. *Epistola* 26. *ad Istriæ Episcopos*, asserente, in ea Synodo *De quibusdam solummodo personis actitatum*, vel, ut *Pelagii II.* verbis utar, *Nihil aliud nisi de personis*, actum: & ex ipso *Vigilio*, in Epistola confirmatoria Quintæ Synodi, dicente: Humani generis hostem effecisse, ut divideretur a Fratribus Tria damnantibus Capitula, cum quibus ejusdem erat Fidei. *Ita ut nosmetipsi*, inquit, *qui ejusdem cum illis eramus & sumus*

de

de Fide sententiæ, insuperhabita dilectione fraterna , *in discordiam abierimus* . Libera fuit igitur, estque etiamnum in hac quæstione censendi facultas, absque ulla Christianæ Religionis injuria.

Respondeo, distinguo majorem. Si causæ cognitio, instruatur ex hominum testimoniis, & Instrumentis, criminis vel innocentiæ probationem continentibus, concedo: Tunc enim testes fallere possunt, & nova postea proferri instrumenta, quibus probetur crimen antea non plene probatum, aut innocentia vindicetur. In privatis hujusmodi negotiis facta personalia & criminalia spectantibus, ipsa Plenaria Concilia priora possunt a posterioribus emendari, *cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat*: ut ait *Sanctus Augustinus*, *lib. 2. de Baptismo*, *cap. 3.* Si de facto doctrinali quæstio sit, & cognitio causæ instruatur ex libris Auctoris, qui erroris accusatur, nego. Ecclesiæ enimvero cum sanam doctrinam ab hæretica Judicio suo discernere datum sit a Christo, & quælibet doctrina libris aliquibus contineatur, operæ pretium erat ut Ecclesia in Judicio, quod de libris, in quibus de Fidei & Moralis Christianæ quæstionibus agitur, tulerit, deficere non posset. Ut enim Pastorem, qui noxia pascua discernere certo non queat semper a salubribus, sed in eorum delectu errare possit, nemo dixerit idoneum esse qui oves pascat: ut Medicum, qui venena distinguere certo semper non possit ab antidotis, sed in eorum cognitione fallatur, nemo dixerit curandis ægrotis adhibendum esse, nemo prudens elegerit: ut Ducem, cui interdum ita caligent oculi, ut Reipublicæ milites ab hostibus distinguere non valeat, nemo ad regendum exercitum aptum judicaverit: Ita si Ecclesia Christi ovibus pascendis, sanæ fidei conservandæ, Christiano populo regendo præfecta, in Censura & damnatione librorum falli posset, nec Spiritus Sancti lumine ad eorum pravum sensum errorefque cognoscendos illustraretur, a Christo Sponso iis omnibus instructa dotibus & aucta privilegiis non videretur, quæ ad pascendos, sanandos, regendosque Fideles necessariæ sunt.

Etsi vero meram facti quæstionem fuisse demus, quæ de Tribus Capitulis disceptata est, non sequitur liberam fuisse & etiamnum esse cuivis de illis censendi facultatem, absque Ecclesiæ injuria: quia violatæ reverentiæ, & obedientiæ, quam debet Ecclesiæ Matri, reus est, qui in ejus Judicio non acquiescit, illamque se perspicaciorem in hujusmodi factorum cognitione non arbitratur. Proinde periculum anathematis incurrit, quod non in hæreticos tantum, sed etiam in procaces & contumaces filios, & reverentiam atque observantiam Matri debitam non exhibentes, ab Ecclesia latum est.

Objicies, *Theodorum* Africanum Episcopum, trium capitulorum acerrimum defensorem, qui propterea diu a *Justiniano* Imperatore in exilio detentus est, cum Constantinopoli anno quingentesimo sexagesimo quinto obiisset, annis post Synodum quintam duodecim, honorifice sepultum fuisse in Ecclesia juxta Sanctos Confessores, quibus linguæ abscissæ fuerant *Hunnerici* Wandalorum Regis mandato, ob confessam & propugnatam Filii Dei divinitatem, teste Victore Tunonensi *in Chronico*. Igitur anathemate confixi non erant trium capitulorum defensores.

Respondeo, nego consequens. Sed Ecclesia summa Œconomia his temporibus utebatur, quibus nondum omnium Ecclesiarum Occidentis Antistites quintam Synodum pro Œcumenica habebant, & pia dispensatione, communionis suæ sinu fovebat eos, qui citra Schisma, tria capitula propugnabant, patientia sua sperans hoc malum sanatum iri. Verisimile autem est *Theodorum* Africanum Episcopum schismaticis non adhæsisse; sed quamvis in defensione trium capitulorum pertinacem, vixisse & obiisse in communione Ecclesiæ, licet id sileat Victor Tuonensis. At postquam Synodus Quinta ab Ecclesiis omnibus summo consensu ut Œcumenica suscepta est, anathematis periculum incurrerent, qui tria capitula, aut aliquod ex illis, ab errore vindicarent, & pro iis Apologias scriberent.

Objicies ultimo, Viros doctrina & pietate insignes edidisse Apologias pro *Origene*, pro *Theodoreto*, pro *Abbate Joachimo*, &c. & libros eorum, quamvis ab Ecclesia in Conciliis Œcumenicis damnatos, ab erroribus, quos in ipsis damnavit, immunes probasse. Istosne vero temerarios vocabimus, & anathematis periculum subiisse dicemus?

 Res-

Temeritatis notam incurrunt Apologistæ Auctorum, quorum errores damnavit Ecclesia.

Respondeo, temerarios esse hujusmodi Apologistas, quicumque sint, cum Ecclesiæ judicium, ut par est, non revereantur, seque Synodis, Pontificibus & Patribus perspicaciores putent. Ægre hanc notam Viris Eruditis inuro; sed cogit amor veritatis & Ecclesiæ, quibus nullum hominum usquam anteponam. Sane si hac defendendi Auctores, quorum damnata doctrina est, libertate impune fruantur literati; & Nestorium, & Eutychetem defendere licebit: Quod ausus est *Lutherus*, teste *Jansenio*, in *Spongia*. Quod etiam tam infelici, quam impio conatu tentavit quidam Calvini catulus nostra ætate. Quidni & *Lutherus*, & *Calvinus*, audaces æque patronos, si id liceat, obtinebunt? Quos Auctores non licuit olim defendere, cur liceat modo, cum nihil præscribere possit veritati, non spatia temporum, non intervalla regionum, non patrocinia personarum. Post quintam Synodum compellebantur Episcopi ad subscribendum trium Capitulorum damnationi (licet erga Hispanos, & Gallos plerosque Œconomia uterentur Summi Pontifices, nec ipsos adeo urgerent.) *Data formula subscribendi, quam non liceret excedere, passim & ubicumque reperti, ad augendum numerum, alieno decreto subscribere compelluntur Episcopi, quod per diversas circumlatum provincias, omnium Sacerdotum videretur subscriptione firmari* (inquit *Facundus Hermianensis*, *lib.* 2. *cap.* 3.) Et modo impure pro illis capitulis, vel aliquo illorum, Apologiæ scribentur? Quasi antiquitas, quæ majorem Synodis Œcumenicis & Pontificum Decretis conciliare venerationem debet, efficiat ut non solum negligi, sed impugnari jure possint. De similibus Quæstionibus quæ circa facta versantur, idem esto judicium. Relegatur Dissertatio nostra XIV. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi quinti.

PANO-

PANOPLIA ADVERSUS HÆRESES SEXTI SÆCULI.

DISSERTATIO VI.

Adversus Aphthartodocetas, qua probatur Christi Corpus ante Resurrectionem corruptibile fuisse.

HANC hæresim refellunt omnia Scripturæ Sacræ testimonia, quæ Christum esuriisse, defatigatum, passum, & mortuum probant. Ipsam refellunt & SS. Patres. *Justinianus Martyr*, Oratione contra Gentes: *Cum formasset Deus hominem a principio*, inquit, *fecit, ut quæ naturæ erant, ex voluntate ejus penderent; fecitque uno mandato experimentum. Fecit enim ut si hoc servasset, vitam immortalem sortiretur; si non servasset, contrariam. Sic factus homo, cum ad violationem mandati statim respiceret, corruptionem naturaliter admisit: corruptione autem ad naturam accedente, necesse erat ut qui salvare volebat, ipsam substantiam corrumpentem deleret. Hoc autem aliter fieri non poterat, nisi quæ erat secundum naturam vita, copularetur cum eo quod corruptionem cepisset, & corruptionem deleret; immortale vero in posterum servaret, quod corruptum fuerat. Idcirco opus fuit ut Verbum in corpore esset, ut a morte naturalis corruptionis nos liberaret. Si ergo, ut dicitis, solo nutu mortem a nobis avertit, & non accessit quidem ad eum propter voluntatem mors, nihilominus rursus corruptibiles sumus, naturalem id nobis ipsis corruptionem circumferentes.*

Sanctus Athanasius *lib. de Incarnatione*: „ Corpus Christi communem habens cum „ cæteris substantiam: quippe corpus erat humanum; tametsi novo & inusitato mira- „ culo ex sola Virgine conflatum: nihilominus mortale cum esset, itidem ut alia si- „ milia mortem obiit. *Ibidem*: Patiens quidem corpus propter naturam corporum, mor- „ tuum est; habebat autem fidem incorruptibilitatis ex Verbo habitante in eo. Non „ enim mortuo corpore immoriebatur Verbum, sed erat ipsum incorruptibile. Immo „ quia erat in corpore, prohibebat illud a corruptione “: Prout scilicet corruptio ultima est, in ea, ex quibus constat, resolutio corporis ac dissipatio.

Sanctus Basilius *Oratione de gratiarum actione*. „ Sicut igitur suscepit Dominus famem „ solido cibo exhalato, & sitim admisit, humore corporis consumpto, & defatigatus „ est, musculis & nervis ex itinere nimium extensis, non divinitate labore domita, „ sed corpore, quæ ex natura sequuntur, recipiente; sic & lachrymas admisit permit- „ tens ut fieret, quod natura accidit carni.

Et in Epistola ad Sozopolitanos. „ Proprium quidem carnis est secari, & extenua- „ ri, & dissolvi; rursus carnis animatæ defatigari, & dolere, & fame, siti, ac somno „ vinci: animæ vero corpore utentis, tristitia, & angores, & curæ, &c. Horum alia „ quidem sunt naturalia & necessaria animali; alia vero ex prava voluntate, propter „ difficilem vitæ institutionem, & animum ad virtutem inexercitatum, introducta.

„ Unde apparet, quod Dominus naturales quidem paſſiones ſuſcepit, ad confirmationem veræ Incarnationis, & non falſo apparentis; paſſiones vero vitioſas, quæcumque quod purum eſt vitæ noſtræ inquinant, tamquam pura divinitate indignas rejecit.

S. Gregorius Nyſſenus, *lib. contra Eunomium*. „ Sic vera vita, quæ in carne poſita erat, cum poſt paſſionem ad ſe rediiſſet caro, quæ circum ipſam erat, ſimul ab immortalitate divina elevata eſt, a corruptione ad incorruptibile erecta.

S. Joannes Chryſoſtomus, *Homilia 86. in Joannem*. „ Sicut igitur cum contemplamur ambulantem ſuper undas ante crucem, non dicimus ex alia natura fuiſſe corpus illud, quam noſtra eſt: ſic poſt reſurrectionem, cum videmus habere eum ſigna clavorum, non dicemus eſſe jam corruptibile: propter Diſcipulum enim hæc oſtendit.

S. Gregorius Nazianzenus, *Oratione in Sancta Lumina*. „ Quia ferre divinitatem ejus puram non erat naturæ ortum & interitum capientis, idcirco quæ a mixtione aliena erant, miſcentur; non ſolum cum ortu Deus; cum carne mens divina; cum tempore, quod ſine tempore eſt; cum manſione, quod a circumſcriptione vacat; ſed etiam cum virginitate, procreatio; cum paſſione, impaſſibile; cum corruptibili, immortale.

S. Ambroſius, *in lib. de Fide ad Gratianum*. „ Alia eſt carnis infirmitas, & aliud quod eſt divinitatis proprium: ac carnis quidem mors, potentiæ vero immortalitas. Si autem hoc fecit divinitas, ut caro non videret corruptionem, ſubjecta ſcilicet corruptioni ſecundum naturam, quomodo poterat ipſa divinitas mori?

Sanctus Cyrillus Alexandrinus *in Epiſtola ad Succeſſum*. „ Poſt Reſurrectionem vero erat quidem ipſum illud corpus, quod paſſum erat, ſed non jam humanas infirmitates in ſe habebat: Non enim jam amplius famem, aut laſſitudinem, aut aliquid hujuſmodi ſentire poterat; quin potius incorruptibile deinceps erat, neque ſolum hoc, ſed vivificum: Corpus enim Vitæ eſt, id eſt, Unigeniti.

His Patrum teſtimoniis Aphthartodocetas refellit *Leontius Byzantinus*, *lib. 1. contra Neſtorium & Eutychem*. His addendi ſunt, *Sanctus Auguſtinus*, qui *lib. 2. de Peccatorum meritis*, *cap. 29.* docet, Chriſtum ad mortem ſeneſcendo venturum fuiſſe, niſi mori ante voluiſſet. „ Sed quia in eo erat ſimilitudo carnis peccati, *inquit*, mutationes ætatum perpeti voluit, ab ipſa exorſus infantia: ut ad mortem videatur etiam ſeneſcendo illa caro pervenire potuiſſe, niſi juvenis fuiſſet occiſus. Quæ tamen mors in carne peccati inobedientiæ debita redditur; in ſimilitudine autem carnis peccati, obedientiæ voluntate ſuſcepta eſt.

Sancto Leo, Sermone 1. de Nativitate Domini. Salva igitur proprietate utriuſque „ ſubſtantiæ, & in unam coeunte perſonam, ſuſcipitur a Majeſtate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, & ad rependendum noſtræ conditionis debitum, natura inviolabilis naturæ eſt unita paſſibili.

S. Anaſtaſius Sinaita, qui Juſtiniano Imperatori errorem de Corporis Chriſti, ante Reſurrectionem, incorruptibilitate propugnanti, miſſa ad ipſum Relatione, palam contradixit, & manifeſtiſſime ſimul ac diſertiſſime in eadem Relatione ei demonſtravit „ Corpus Domini in perpeſſionibus naturalibus & quæ in reprehenſionem non cadunt, corruptioni obnoxium fuiſſe, atque ita divinos Apoſtolos & SS. Patres ſenſiſſe & poſteris tradidiſſe". Ita refert Evagrius lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, c. 40. Legatur alterius Anaſtaſii ὁδηγὸς ſeu Viæ Dux, cap. De Corruptibili.

S. Fulgentius, in Epiſtola ad *Reginum*, qui ſuper hac quæſtione ipſum interrogaverat, *Utrum caro Chriſti corruptibilis, an incorruptibilis fuerit*? Ubi diſtinxit duplicem corruptionem, unam quæ in ſola culpa, altera quæ in pœna conſiſtit: & hanc rurſus poſteriorem partitus eſt in eam quæ pœna peccati ſimul eſt & peccatum, vel ad peccatum augendum pertinet: & eam quæ nec animam, nec corpus fidelis hominis polluit, ſed affligit; quia nec ad inquinandum hominem, ſed ad humiliandum militat peccatorem: Ubi, inquam, hanc diviſionem præmiſit, ita quæſtionem ſolvit. „ Facillime invenimus quam partem corruptionis ſuſcepit Chriſtus in corpore. Nam quamvis carnem pro nobis ſuſceperit, tamen accepit immunem ab omni peccato originali & actuali. Ipſam tamen carnem non ſolum infirmam, ſed etiam veraciter cognoſcitur

„ acce-

„ accepisse mortalem. Proculdubio in quantum corpori ejus inerat suscepta mortalitas, „ in tantum ei potuit inesse corruptionis infirmitas. Ad talem corruptionem pertinet „ fames & sitis: facile siquidem esuriendo & sitiendo corpus mortale corrumpitur, quando per hæc etiam ad ipsius mortis exitum pervenitur. Per quam mortem venitur ad „ corruptionem, dum deserente anima, in tantum corpus corrumpitur, ut in putredinem ac pulverem redigatur. Hanc corruptionem caro Christi non vidit, quæ die „ tertia resurrexit: famem tamen, sitim, fatigationem corporis ac dolorem veraciter „ sensit. Id ubi probavit ex Scriptura Sacra, sic colligit.

„ Restat itaque, ut & Christum fuisse in aliqua corruptione ad quam non rediit, „ & non fuisse in ea quam non vidit, per Sacram Scripturam discamus. Ad corruptionem pertinet corporis animalis & mors quæ præcedit putredinem, & putredo quæ „ sequitur mortem. Proinde Christi corpus, quod est vere mortuum, & die tertio sine „ aliqua putredine suscitatum, unam partem corruptionis vidisse, aliam non vidisse dicendum est. Fuit quippe in corruptione mortis, sed non in corruptione putredinis... „ Hoc autem non ejusdem carnis incorruptibilitas, sed resurrectionis celeritas fecit his „ omnibus, in quibus nostræ seminationis ac resurrectionis certissimam qualitatem verbis Apostolicis S. Augustinus ostendit, *dicens*: * Constat itaque, neque ullo modo „ dubitandum est, Corpus Christi, quod licet corruptionem putredinis in sepulchro non „ senserit, quia scriptum est: Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem: clavis „ tamen & lancea corrumpi potuit, nunc omnino in corruptione persistere; & quod in „ contumelia passionis mortisque seminatum est, nunc esse in gloria vitæ æternæ: & „ quod ex infirmitate potuit crucifigi, nunc in virtute regnare: & quod erat corpus animale, quoniam ex Adam sumptum est, nunc spirituale esse, quoniam spiritui nunc „ inseparabiliter copulatum est. His verbis Augustinus ostendit, quale corpus Christi „ post resurrectionem sit, & quale ante passionem fuerit. Evidenter confirmat, corpus Christi omnino nunc in corruptione persistere... Sed corpus non est omnino incorruptibile, quod dolorem potest per vulnera sentire. Quo circa apparet Christum „ ante passionem, immo usque ad passionem & mortem, mortale atque animale corpus habuisse, & pro nobis in eodem corpore veram famem, veram sitim, fatigationemque sensisse, vera clavorum ac lanceæ percepisse vulnera, & ex hoc verum dolorem non necessitate, sed voluntate sensisse, veræque mortis acceptatione, pro nobis animam suam propria potestate posuisse.

* *Epist. 146. ad Consentium.*

Objiciebant Hæretici: Aliud esse, corruptibile esse corpus, aliud patibile. *Patiuntur enim in cruciatu* (apud inferos) *corpora peccatorum cum ipsis animis, non tamen patiendo mortem vel interitum capient*. Adeoque male colligi ajebant, Christi corpus natura sua corruptibile fuisse, quia pati potuit.

Respondet *Leontius*, libro supra laudato. Multum differre perpessiones illas, quibus in hac vita corpus afficitur, ab illis damnatorum cruciatibus. „ Horum enim non est „ proprium naturam subjectam corrumpere. Si enim audacter dicendum est, conferunt etiam aliquid tortis & cruciatis ad permanendum, &c. Humanæ vero & naturales passiones carnis, quas Dominus suscepit, quodammodo erant natura aptæ ad „ debilitandam carnem, & defatigandum, ac dolore afficiendum, & deinde ad dissolvendum; quod quidem in cruce factum esse cognovimus. Dissolutionem vero, quantum „ in natura est, corruptio sequitur.

Objiciebant præterea: Christi Corpus ei simile fuisse quod Adamus habuit ante peccatum; eo quod novus Adam appellatus est. Incorruptibilis autem erat Protoplastus, antequam peccaret. Incorruptibile igitur etiam fuit corpus Domini: siquidem sine peccato perseveravit semper.

Respondet *Leontius*, primo negando quod corpus Adami fuerit incorruptibile, aut immortale: alioqui ligno vitæ illi non fuisset opus. Secundo, negat Filium Dei ejusmodi carnem assumpsisse, qualem habuit Adam ante peccatum; sed talem sibi copulavisse contendit, qualem nos habemus ex eadem massa procreati, excepta tamen concupiscentiæ labe. *Non enim propter illum tantum venit, sed propter nos etiam. Cum enim communis esset morbus, valde absurdum & a ratione alienum erat, unius quidem esse*

ſimilem; cæterorum vero omnium diſſimilem, qui quidem ad rationem medicinæ faciendæ, eadem ſimilitudine indigebant.

Objiciebant illud Pſalmiſtæ oraculum Pſ. 115. de Chriſto ,, Non dabis Sanctum tuum ,, videre corruptionem.

Reſpondet S. Joannes Damaſcenus, ab Euthymio *laudatus* in Panoplia, *Tit. XVI.* ,, Corruptionis nomen duplicem habere ſignificationem. Significat enim humanas affe- ,, ctiones, famem, ſitim, laborem, clavorum ictus, mortem, ſeu animæ a corpore ſe- ,, junctionem, & alia ejuſdem generis. Qua quidem ſignificatione corpus Domini dici- ,, mus corruptibile. Hæc enim omnia ſponte ſuſcepit. Significat etiam corruptio per- ,, fectam corporis in elementa ex quibus compoſitum eſt, diſſolutionem & interitum. ,, Hanc Domini corpus non eſt expertum, ut ait Propheta David: Quoniam non relin- ,, ques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Hæc etiam diſtinctio apud Leontium legitur, libro de Sectis, actione X.

DISSERTATIO VII.

Contra Agnoetas.

HÆreſis illa refellitur ex Evangelio *S. Joannis* c. 1. *Vidimus gloriam ejus*, inquit, *quaſi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis*. Et ex Apoſtolo, *ad Coloſſenſes* 1. ubi de Chriſto loquens ait: *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi*.

II. Refellitur hæc hæreſis teſtimoniis Patrum, ſcilicet *Origenis* in Commentario ad cap. 13. *S. Matthæi* ad illa verba Chriſti *Intellexiſtis hæc omnia*? Ad quæ iſtud adnotat: ,, Qui novit quæ ſunt in cordibus hominum Chriſtus Jeſus, ſicuti de hoc docuit in ,, Evangelio Joannis, non ignarus interrogat: ſed quoniam ſemel aſſumpſerat hominem, ,, utitur omnibus quæ ſunt hominis: quorum unum illud eſt, interrogare. Nec miran- ,, dum ſi id facit Servator, cum ipſe etiam omnium Deus moribus hominum ſeſe ac- ,, commodans, perinde ac ſi quis homo morem gerat filio ſuo, percontetur: velut in ,, hoc, Adam ubi es? Et ubi eſt Abel frater tuus?

,, S. Auguſtini, *lib.* 2. De peccatorum Meritis, c. 29. *dicentis*: Quam plane igno- ,, rantiam nullo modo crediderim fuiſſe in Infante illo, in quo verbum caro factum ,, eſt, ut habitaret in nobis: nec illam ipſius animi infirmitatem in Chriſto parvulo ,, fuerim ſuſpicatus, quam videmus in parvulis.

Leporii, in Libello Emendationis, qui Africanorum Antiſtitum, & inter eos *S. Auguſtini*, ſubſcriptione approbatus eſt. *Ut autem*, inquit, *& hinc nihil cuiquam in ſuſpicione derelinquam, tunc dixi, immo ad objecta reſpondi, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſecundum hominem ignorare. Sed nunc non ſolum dicere non præſumo, verumetiam priorem anathematizo prolatam in hac parte ſententiam: quia dici non licet etiam ſecundum hominem ignoraſſe Dominum Prophetarum.*

Auctoris *Quæſtionum ad Orthodoxos*, adſcriptarum *Sancto Juſtino*, in Reſponſione ad *Quæſtionem LVIII.*

Eulogii Alexandrini Patriarchæ, in libro adverſus *Agnoetas*, apud *Photium*, in Bibliotheca cod. 230. *ubi ait*: ,, Chriſtum Jeſum Dominum noſtrum, neque ſecundum ,, humanitatem quidem, multo minus ſecundum divinitatem ignoraſſe ſepulchrum La- ,, zari, neque etiam illum ultimum diem. Neque enim humanitas Chriſti in unam inac- ,, ceſſibilis, & ſubſtantialis ſapientiæ hypoſtaſim admiſſa quidquam velut rerum præ- ,, ſentium ita futurarum poterit ignorare. Neque falſum eſſe poteſt quod dicit: Om- ,, nia quæcumque habet Pater, mea ſunt. An ergo & Patri nihil non audentes igno- ,, rantiam adſcribent?

Eulogii Alexandrini librum contra *Agnoetas* laudat *S. Gregorius Magnus*, Epiſtola 42. libri VIII. ad eum data: *Quia*, inquit, *de doctrina veſtra contra Hæreticos qui dicuntur Agnoetæ, fuit valde quod admiraremur; quod autem diſpliceret, non fuit.*

Refel-

Refelluntur denique hi Hæretici a *S. Joanne Damasceno* lib. 3. *De Fide Orthodoxa* *cap.* 22. ubi plenitudinem scientiæ in Christo ex unione hypostatica repetit. Nam de profectu illius in gratia & sapientia agens scribit, illos: „ Qui in ea progressum habuis„ se dicunt ipsum tamquam ad illas aliqua facta sit accessio, non a primo existendi ini„ tio unitionem carnis esse factam arbitrari; nec eamdem unitionem hypostaticam sta„ tuere. Sed vanissimo Nestorio potius auscultantes, hanc ipsam copulationem solius „ habitudinis, ac meræ inhabitationis falso esse fingere... Nam si vere caro est con„ juncta Deo Verbo, ab ipso extandi primordio; vel potius in ipso extitit, & hypo„ staticam cum illo identitatem habuit; qui fieri potuit ut non perfecte omni sapien„ tia, & gratia locupletata sit? Non ut ipsa gratiam participaret, neque ut ex gratia „ in communionem admitteretur eorum, quæ ad Verbum pertinent: sed ea potius ra„ tione, quod propter unitionem hypostaticam, humanis ac divinis omnibus unius Chri„ sti propriis factis (quandoquidem Deus & homo simul erat) illa ipsa caro gratiam, „ & sapientiam, plenamque bonorum omnium copiam, in mundum, fontis instar, exun„ daverit.

Objiciebant Agnoetæ, Christum ignorasse sepulchrum Lazari, de quo Sanctas Sorores interrogavit his verbis: *Ubi posuistis eum?* Ignorasse etiam extremi Judicii diem, de quo Discipulis ait: *De die illa nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi solus Pater.* Itaque Christus ut homo aliquid ignoravit. *Joan. 11. 34. Matth. 13. 32.*

Id etiam agnoverunt SS. Patres, *Athanasius*, ad finem libri ad Serapionem; *Basilius*, Epistola 391. ad Amphilochium; *Gregorius Nazianzenus* Oratione 36. *Cyrillus Alexandrinus*, *l.* 22. *Thesauri*, & in Refutatione *Theodoreti*, ad Anathematismum IV.

Respondet *Eulogius* Alexandrinus, Christum interrogasse de sepulchro Lazari, non quod ignoraret, sed ut præsentes Judæi scirent, eorumque memoriam firmaret. Addit quædam de Christo dicta κατὰ ἀναφορὰν *secundum figuram*, alia κατὰ ἀλήθειαν *secundum veritatem*. Figurate dicitur *Illum pro nobis peccatum & maledictum factum esse. Neque enim fuit quidquam horum. Sed veluti sibi caput vendicat ea quæ sunt reliqui corporis, ita Christus ea, quæ corporis sunt sibi assignat. Secundum rei veritatem autem dicitur homo factus, & esuriisse, & sitivisse, & hoc genus similia. Quod si vero quis velit dicere eum figurate & anaphorice aliquid ignorare, eo quod corpus non sit extra ignorantiam, aut humana vox cujus ipse caput est, is non absurde loquetur.*

Quod autem de extremo judicii die dixit Christus, Illum nosse neminem, *Neque Angelos, neque Filium, nisi solum Patrem:* quidam ob eam rationem dictum existimant, ut Discipuli arbitrati quotidie ultimum diem imminere, semper vigilarent. „ Sed nihil „ obstat, *inquit Eulogius*, quominus & hoc figurate dictum interpretemur, quemadmo„ dum & illud: Tu scis insipientiam meam. Sunt qui sentiant, illum dixisse quod „ ignoraret ultimum diem, ut humanæ naturæ signum proprium, quod illi inest, de„ clararet, & ostenderet, non quod ipse ignoraret. Sed cum, ut B. Cyrillus docet, „ subtili mentis conceptu, & animi imaginibus, per contemplationem, rem a re divi„ dimus, tum videmus proprias naturæ utriusque, ut in se est, notas & proprietates. „ Aut, ut Gregorius Theologus tradit, quando naturæ ratione distinguuntur, etiam „ nomina naturarum simul dividuntur. Sed nudæ puræque humanitatis signum proprium „ est ignorantia. Hac ratione ergo Christi humanitati, ut simplici & puræ humanita„ tis naturæ, considerratæ præcise secundum ea quæ a seipsa habet, adscribi poterit „ ignorantia. Et hoc est quod Theologus explicavit, quando dixit: Scit quidem ut „ Deus, nescit vero ut homo.

Addit *Eulogius*, Si qui ex Patribus ignorantiam in Salvatore ex parte humanitatis admiserunt, id ut dogma non tradidisse, sed quadam veluti concessione, ut Arianorum insaniam reprimerent, qui omnia, quæ in Christo erant humana, ad Unigeniti divinitatem transtulere, ut increatum Dei Verbum creaturam ostenderent. Dici etiam potest SS. Patres figurate locutos esse, cum ignorantiam Christo ut homini tribuerunt. Lege quæ diximus in Panoplia adversus Hæreses Sæculi quarti, Dissertatione 30. in Responsione ad objectionem tertiam, quorum importunam repetitionem hic vitamus.

Dices,

Dices, Agnoetis favere verba illa *S. Lucæ* c. 5. Evangelii : *Jesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia, apud Deum, & apud homines.*

Respondeo primo, profectum illum non esse intelligendum proprie, & secundum rei veritatem, sed secundum externam speciem, & ostensionem, quia pedetentim majoribus ac perfectioribus indiciis latentem in se gratiam, ac sapientiam prodebat. Ita explicat *S. Gregorius Nazianzenus*, *Oratione XX.* ubi de Christo loquens, ait: „ Ille proficiebat, ut ætate, ita & sapientia & gratia, non quod incrementum ista caperent: quid enim eo quod ab initio perfectum extitit, potest esse perfectius? sed quod hæc paulatim aperirentur, ac sese proderent.

Ita *S. Hieronymus* in hæc verba Jeremiæ 31. *Fœmina circumdabit virum*: quæ interpretatur de Christo, „ Qui juxta incrementa quidem ætatis, per vagitus & infantiam proficere videbitur sapientia & ætate: sed perfectus vir in ventre fœmineo solitis mensibus continebitur.

Ita *S. Cyrillus Alexandrinus*, lib. 3. adversus Nestorium „ Credimus, *inquit*, ex ipso ventre uteroque Virginis Emmanuelem ipsum, qui Deus erat, hominem prodiisse, plenum omnino sapientia & gratia quæ illi naturaliter inerat. Quodnam igitur incrementum caperet ille, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, qui cœlestis gratiæ una cum Deo Patre largitor est? Quomodo igitur profecisse dictus est? Nimirum, ut ego arbitror, quod Deus Verbum cum incremento, & ætate corporis sui, divinorum bonorum significationem commensus fuerit. Eodem modo hunc in Christo sapientiæ, & scientiæ progressum explicat *Venerabilis Beda*, Homilia in Dominicam 1. post Epiphaniam, cujus locus in Glossa Ordinaria, & a Magistro Sententiarum in III. Dist. 13. *Gregorii Papæ* nomine laudatus est.

Ita *S. Bernardus*, Homilia 1. in illa verba Evangelii, *Missus est*: „ Quod, *inquit*, de sapientia & gratia hic dictum est, non secundum quod erat, sed secundum quod apparebat, intelligendum est; non quia videlicet aliquid novum ei accideret quod ante non haberet; sed quod accidere videretur, quando volebat, ipse ut videretur. Tu, homo, cum proficis, non quando, nec quantumvis proficis; sed te nesciente, tuus moderatur profectus, tua vita disponitur. At vero puer Jesus, qui disponit tuam, ipse disponebat & suam, & quando volebat, & quibus volebat, sapiens apparebat; quando & quibus volebat, sapientior: quando & quibus volebat, sapientissimus, quamquam in se numquam esset nisi sapientissimus.

Si qui vero Patres Christum reipsa profecisse sapientia, videntur affirmare, ut *S. Ambrosius*, libro *De Incarnatione*, & *S. Fulgentius*, libro ad *Trasamundum*, *cap.* 7. de scientia acquisita commode explicari possunt, in qua non minus quam in ætate profecit, non autem in scientia beata, vel infusa. Legatur *S. Thomas*, *III. P. Quæst. XII. Art. II.* Verba *S. Ambrosii* hæc sunt „ Quomodo proficiebat Sapientia Dei? Doceat te ordo verborum. Profectus est ætatis, & profectus sapientiæ, sed humanæ est. Ideo ætatem ante præmisit ut secundum hominem crederes dictum. Ætas enim non divinitatis, sed corporis est. Ergo si proficiebat ætate hominis, proficiebat sapientia hominis. Sapientia autem sensu proficit quia a sensu sapientia. Jesus autem proficiebat ætate & sapientia. Quis sensus proficiebat? Si humanus, ergo & ipse susceptus est. Si divinus, ergo mutabilis per profectum. Quod enim proficit, utique mutatur in melius. Sed quod divinum est, non mutatur. Quod ergo mutatur, non utique divinum. Sensus igitur proficiebat humanus. Sensum ergo suscepit humanum.

Ita vero S. Fulgentius. „ Anima igitur humana, quæ rationis capax naturaliter facta est, bonum, malumque in infante Christo nescisse dicitur, quæ secundum Evangelicam veritatem in puero Jesu sapientia, & gratia profecisse narratur. Nam sicut carnis est ætate proficere: sic est animæ sapientia & gratia profecisse. Quæ tamen in sapientia nullatenus proficeret, si naturalem intelligentiam, quæ hominibus rationis causa concessa est, non haberet.

Quæres, an Agnoetis accensendus esset, qui Christum ut hominem aliquid ignorasse assereret eorum, quorum scientiam quovis modo habere homo potest?

Res.

Respondeo, Hunc non fore Agnoetam; quia hæretici illi ignorantiam Christo, non solum secundum naturam humanam, sed absolute secundum naturam omnem affingebant; unam enim dumtaxat in Christo naturam post Incarnationem agnoscentes nullam in eo agnoscebant naturam, per quam sciret illa, quæ antiqui Patres dicunt illum secundum humanam naturam nescivisse; at secundum deitatem perfectissime cognita semper habuisse. Quando igitur Themistiani Monophysitæ dicebant Christum ut hominem ignorare diem Judicii, intelligebant eum penitus ignorare diem illum, adeo ut secundum nullam naturam ipsum cognoverit. Quod perinde erat, ac si cum Arianis diserte assererent, Dominum nostrum Jesum Christum non scire secundum deitatem omnia quæ scit Pater: nescire enim illum diem judicii. Id colligitur ex *Leontio*, lib. *De Sectis*, Actione X. „ Agnoetæ, *inquit*, confitentes omnia, sicut Theodosiani discrepant „ in hoc quod Christi humanitatem (quam in unam coaluisse naturam cum divinitate „ propugnabant) ignorare Theodosiani negant, illis ignorare affirmantibus. Ajunt enim, „ per omnia Christum nobis assimilari. Quod si nos ignoramus, & ipsum ignorasse: & „ in Evangeliis ipsummet ita loqui, ut neminem dicat illum diem & horam nosse, ne „ Filium quidem, nisi solum Patrem: & rursus: Ubi Lazarum posuistis? Hæc enim „ omnia verba, inquiunt, ignorationem significant. Verum alii respondent, ista dixisse „ Christum secundum dispensationem, ut discipulos averteret a spe discendi ex ipso „ horam consummationis. Nempe dicunt, post Resurrectionem rursus ab eis interrogatus non amplius dicebat, Ne Filius quidem, sed nemo vestrum. Nos autem dicimus, non adeo de his subtiliter inquirendum: quippe nec Synodus curiosius de hoc „ dogmate solicita fuit. Sciendum tamen complures ex Patribus, ac propemodum universos, videri dicere, quod ignoret. Nam cum per omnia nobiscum unius esse substantiæ dicatur, & nos ignoremus, nimirum ignorabat & ipse. Quin & ipsa Scriptura dicit, eum profecisse statura, & sapientia: nempe discentem id quod nesciebat. "

Agnoetis Hæreticis annumerandus non esset, qui Christo ut homini rerum aliquarum ignorantiam tribueret.

Si autem in eo posita fuisset proprie Agnoetarum hæresis, ut Christum secundum humanam naturam aliquid ignorasse dicerent, in hanc sententiam *Leontius* non propenderet, compluribus Patribus consentaneam existimans. In hoc ergo delirabant Agnoetæ, quod dicerent, non quidem Christum, ut homo est, aliquid ignorasse, sed humanitatem Christi, non solum secundum se sumptam, & secundum conditionem creatæ naturæ spectatam, sed prout in Verbo subsistentem in quo cum Deitate tertiam (ut fingebant) naturam componebat: ex quo erat omnino consequens ipsi Verbo ignorantiam tribui. Id magis elucescit ex *Sancto Gregorio Magno*, *Epistola* 42. *libri VIII.* Agnoetarum errorem refellente. Ait enim: *Incarnatum unigenitum factumque pro nobis hominem perfectum, in natura quidem humanitatis novisse diem & horam judicii, sed tamen hunc non ex natura humanitatis novisse. Quod ergo in ipsa novit, non ex ipsa novisse; quia Deus & homo factus, diem & horam judicii nonnisi per deitatis suæ potentiam novit. Sicut cum & in nuptiis Mater Virgo diceret vinum deesse, respondit: Quid mihi & tibi mulier? Nondum venit hora mea. Ac si aperte diceret: Unde facere miraculum possum, hoc mihi ex Patre, non ex Matre est. Ex Matre enim mori poterat, qui ex natura Patris miracula faciebat. Unde & in cruce positus, eamdem Matrem moriens recognovit, quam Discipulo commendavit, dicens: Ecce Mater tua. Ait ergo: Quid mihi, & tibi est Mulier? Nondum venit hora mea. Quod est dicere: In miraculo, quod ex tua natura non habeo, te minime recognosco. Sed cum hora mortis venerit, cognosco te Matrem; quia unde mori possum hoc ex te habeo. Itaque scientiam, quam ex humanitatis natura non habuit, ex qua cum Angelis creatura fuit, hanc se cum Angelis, qui creaturæ sunt, habere denegavit. Diem ergo & horam judicii scit Deus & homo. Res autem valde manifesta est: quia quisquis Nestorianus non est, Agnoeta esse nullatenus potest. Nam qui ipsam Dei sapientiam fatetur incarnatam, qua mente valet dicere, Esse aliquid quod Dei Sapientia ignoret?*

Hinc *S. Isidorus Hispalensis*, *lib. VIII. Originum c.* 5. sic hæresim Agnoetarum describit: *Agnoetæ, & Tritheitæ a Theodosianis exorti sunt: Ex quibus Agnoetæ ab ignorantia dicti; qui perversitati, a qua exorti sunt, id adjiciunt, Quod Christi divinitas ignoret futura quæ sunt scripta de die & hora novissima: Non recordantes Christi personam*

nam in Isaia loquentis : Is. 63. *Dies judicii in corde meo* . S. Isidori judicium secutus est, & verba transcripsit *Rabanus Maurus*, lib. 2. *De Institutione Clericorum* , *cap.* 58.

Idem colligitur ex S. Joanne Damasceno , lib. de Hæresibus , in quo Agnoetas sic describit: *Agnoetæ , qui iidem Themistiani vocantur , impie , & improbe Christum ignorare diem Judicii palam docent, eumque ignaviæ timiditatisque arguunt . Hi sunt quedam secta Theodosianorum. Themistius enim qui eorum sectæ & disciplinæ Princeps fuit, unam in Christo naturam compositam fuisse tradidit* . Quocirca *Maldonatus* , Commentarii *in Matthæum* cap. 25. asserit Agnoetas simpliciter, & sine ulla distinctione ignorantiam Christo tribuisse: *Habiti sunt*, inquit, *Themistiani cognomento Agnoetæ pro Hæreticis, quod docuerint Christum diem Judicii ignorasse: ut Damascenus lib. de Hæresibus auctor est. Verum illi , ut ex eodem Damasceno colligitur ; simpliciter & sine ulla distinctione divinæ humanæque naturæ, ignorantiam Christo tribuebant; quia credebant divinitatem in humanitatem fuisse conversam.*

* *Lib.* 18. *Histor. Eccles. cap.* 50.

Nicephorus Agnoetarum hæresim aliter refert * , sed antiquis Patribus postponendus est, maxime cum ibi multa alia habeat a veritate penitus aliena. Nam 1. ait, *Themistium Philosophum sub Valente Imperatore Principem hujus Sectæ extitisse* : Themistium Philosophum Etnicum sub *Themistio* Diacono , Monophysita confundens , & putidum committens anachronismum. 2. ait, *Agnoetas dixisse, Deum quidem Verbum omnia nosse, humanitatem vero, secundum subsistentiam ei unitam , permulta ignorare . Nescire sane horam & diem Mundi totius consummationis, utpote Patre minorem , propterea quod in Evangelio dicat: De die autem illa & hora nemo novit, &c. Et hujusmodi vocibus Arium, & Aetium, & Eunomium hæresiarchas impie usos esse, ut inde inferrent , alterius esse Naturæ Patrem ....* ideo hæresim Agnoetarum *rivum quemdam Ariani dogmatis* appellat *Nicephorus*; sed nullus antiquorum testatur Agnoetas Christo scientiam diei ultimi, post Incarnationem, secundum ullam naturam concessisse. Præterea, secum ipse pugnat *Nicephorus :* Nam Ariani non concesserunt Verbum omnia nosse , immo Patris, & Filii inæqualitatem ex ipsius Dei Verbi , secundum ejus Deitatem, ignorantia adstruere satagebant. Si igitur Arianorum error ab Agnoetis suscitatus est, ignorantiam soli humanitati Christi Agnoetæ non tribuerunt.

Absque errore dici non potest, Christum ut hominem diem Judicii, & aliaquorum scientiam a Deo consequi mens humana potest, ignorasse.

Quæres secundo, an possit absque errore asseri, Christum , ut hominem diem Judicii, & alia, quorum scientiam a Deo consequi mens creata potest, ignorasse?

Respondeo, id absque errore dici non posse, ut constat ex locis Scripturæ sacræ supra laudatis , & ex *S. Augustino* , Ecclesiaque Africana , quæ *Leporium* propositionem illam retractare, & anathemate configere coegit, qua dixerat, *Dominum nostrum Jesum Christum, secundum hominem ignorare* . Et *Eulogius Alexandrinus* , Agnoetarum errorem refellens , utitur argumento a minore ad majus , nempe Christum non ignorare sepulchrum Lazari, diem Judicii, &c. ne secundum humanam quidem naturam: ideoque multo magis eum non ignorare ista secundum divinitatem. Quamobrem immaniter errat *Forbesius l. 3. Instructionum Historico-Theologicarum, c.* 21. asserens Christum, secundum humanitatem, diem Judicii vere nescivisse , & quidem nescientia proprie dicta , quamvis non ignorantia privativa, sed tantum negativa. Sed nihil mirum quod a vera Theologia aberrent, qui Fidei lumini clauserunt oculos, quo affulgente, in Theologiæ Oceano errorum scopuli devitantur, & ad Deum , Christo duce pervenitur , qui *Via* est, *Veritas* , *& Vita*.

Tribue, Servator optime , ut sequar te , per te ad te . Tu via sanctæ conversationis, veritas doctrinæ divinæ, vita beatitudinis sempiternæ. Hanc viam alacriter ingredi, hanc tenere constanter veritatem, hanc vitam feliciter assequi concede . Sequor te, Domine Jesu, sed ut sequar, accerse, quia sine te nullus ascendit. Suscipe me quasi via, confirma quasi veritas, vivifica quasi vita. Fac ne seducar ab hoste , qui via es; ne illudar per falsa, qui veritas es; ne in morte permaneam, qui vita es. Deus meus, via mea, per te tendam; veritas mea, te semper quæram, & ad te perveniam ; vita mea, in te permaneam . Adjuves incredulitatem meam, ut quæram te; spem augeas, ut tendam ad te ; des servesque charitatem , ut perveniam ad te , ac æternum te diligam & laudem, cui honor, & gloria in sæcula, Amen.

A P

APPENDIX
JOANNIS DOMINICI MANSI

Ad Notas Sæculi VI. cap. II. art. III. pag. 382.

BAsnagius ad A. 525. offensus libri Pontificalis testimonio de adoratione Pontifici Joanni impensa ab Imperatore, ejus auctoritati hac in re standum esse negat; nondum enim ait mos iste adorandi Romanos Pontifices, qui serius cœpit obtinuerat; nec sane de adoratione quidquam mutit sive excerptum de Theodorico, sive Marcellinus, sive denique Paulus Diaconus. Sed numquid auctorum illorum silentium in re, quam unico verbulo tangunt, præferendum est exertæ affirmationi scriptoris, qui apparatum illum quo Joannes Pontifex exceptus est, Constantinopolim, per partes, diligenterque describit? Profecto nec Marcellinus, cæterique præter librum Pontificalis quidquam dicunt de occursu facto venienti Pontifici cum *cereis*, *& crucibus*, quod facile se tamen admissurum Basnagius profitetur. Nec novum erat, & inusitatum tum temporis adorare homines honoratissimos, cum primum in eorum occursum ventum esset. Quin & regii sæpe Principes civili hac adoratione venerabantur homines, quos inferioris licet conditionis, maximi tamen sive ob sanctimoniam, sive ob virtutem, sive ob eam, quam gerebat, Ecclesiasticam dignitatem faciebant. Nec viri sancti impensum hoc sibi venerationis significamentum recusabant, si id præsertim non sibi, sed Religioni, datum norant. In vita S. Euthymii Abbatis narrat Cyrillus Scythopolitanus, auctor fere coævus, Eudoxiam Augustam ut primum habuit in conspectum, virum illum pietate, & sanctimonia insignem salutasse. Græcus habet προσκυνήσασα αὐτῷ *adorans illum*. Neque adorationem hanc ab illo rejectam alicubi Cyrillus dicit.

Alia Appendix

Ad Notas Sæc. VI. cap. 2. art. VII. pag. 384.

NON utique is ego sum, qui dicam Natali Alexandro scribam, quod absonam chronologiam in assignanda die, & mense emortuali Agapeti signaverit: neque enim sphalma unius, alteriusve dieculæ tantum est, ut in gravissimo opere reprehendi mereatus. Quoniam vero placet Basnagio censura hac ipsa de causa Auctorem nostrum inurere, ne deinceps præclarissimum opus a nævo isto turpetur, fatendum est Agapetum non quidem die XXII. Kal. Octobris anni 536. obiisse, cum eodem anno, sublato jam e vivis Agapeto, Constantinopolitana sub Menna Synodus die VI. non. Majas inceperit, sed Aprili mense obiisse, & quidem die VI. ejusdem mensis si recte ego calculum inivi in nota ad criticam Pagii ad An. 555. 7.

Ita pariter emendandam judico auctoris nostri chronologiam in Silverii obitu; cum enim eo tempore decesserit quo Vitiges obsidebat urbem; obsidionis autem illius verum annum definiant Chronologi accuratiores annum 537. fit inde ut eodem ipso anno Pontificis mors adscribatur, & ex mea supputatione ante diem XXIX. Martii, qua Vigilius in Pontificem assumptus fuit. Vid. Adnot. meam ibidem.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SÆCULI SEPTIMI SYNOPSIS.

CAPUT PRIMUM.

De Pontificibus, qui Romanam & universalem Ecclesiam rexerunt Sæculo VII.

ARTICULUS I.

De Sabiniano, Bonifacio III. & Bonifacio IV.

Sabnianus. I. SAncto Gregorio Magno ad Superos evocato anno 604. Romanæ Pontifex Ecclesiæ creatus est *Sabinianus*, quem olim Constantinopolim Apocrisiarium miserat, imperante *Mauritio*. Sedit mensibus dumtaxat quinque, & diebus novendecim. Nihil egit memorandum. Grassante fame, modium frumenti triginta solidis venalem exposuit, Sanctissimi Decessoris sui beneficentiam non imitatus. Narrant *Sigebertus*, & *Baronius*, ipsum a *Sancto Gregorio* per visum ter increpitum ob avaritiam & duritiam in pauperes, quarta vice in capite percussum, dolore ex illo ictu relicto obiisse. Sed hæc apocrypha, cum nullo antiquitatis monumento nitantur.

Bonifacius III. II. *Sabiniano*, post undecim mensium & viginti sex dierum Interpontificium *Bonifacius III.* patria Romanus successit, XV. Kalendas Martias creatus Pontifex. A *Phoca* Imperatore Edictum obtinuit, quo Œcumenici Episcopi titulus uni Pontifici Romano servatus, Constantinopolitano Antistiti illud usurpare pergenti ademptus est. Habita Romæ Synodo, sub anathematis pœna prohibuit, ne Romano Pontifice, aut quovis Episcopo vitam agente, de Successoris ipsius electione ageretur, aut partes fierent: sed tertio tantum ab ejus obitu die hoc de negotio tractaretur. Sedit mensibus octo, diebus viginti tribus (*Ex Anastasio Bibliothecario.*)

Bonifacius IV. III. Decimo post mense electus est *Bonifacius IV.* oriundus ex Valeria civitate Marsorum, qui statim domum suam in Monasterium erexit. Is Pantheon, concedente *Phoca* Imperatore, expurgatum a veteris idololatriæ sordibus, in honorem Deiparæ Virginis, & omnium Sanctorum Martyrum Deo consecravit. Congregata Romæ Synodo anno sexcentesimo decimo, III. Kalendas Martias Monachorum hostes coercuit, qui ipsos etsi auctos Sacerdotio, ab administratione Sacramentorum arceri volebant. Extat ejus hac de re Decretum in Collectionibus Conciliorum, & refertur a *Gratiano*, Causa XVI. Quæst. I. Obiit VIII. Idus Maii, anno 614. cum annos sex menses octo, dies duodecim sedisset. Laudatur in Epitaphio, quod *Sancti Gregorii monita & exempla, vita, opere, ac dignis moribus secutus sit.*

Nota.

Nota.

PUtat Bossuet *Defens. part.* 2. *l.* 3. *c.* 25. Bonifacium III. seu IV. increpatam a S. Columbano Presbytero seu Palumbo, quia V. Synodum receperit; ac ex ipsius Epistola demonstrare contendit de Pontificum orthodoxia male sensisse. Ex hoc autem inferre non desinit, Romanorum Pontificum decreta irrefragabilia non habuisse, usquedum Ecclesiæ universæ consensione non probarentur.

Verum numquam fortasse magis Papæ in universam Ecclesiam resplenduit auctoritas, quia dum actum est de Quintæ Synodi acceptatione. Fidem adversabantur Afri, Illyriciani, Itali, Galli, & Hispani: an ne ergo illius recipiendæ causa fuit Ecclesiarum consensus? Ideo legitimam, & Oecumenicam agnovere, quia ut universa Ecclesia eam amplecteretur, adlaborarunt Pelagius I. Jo. III. Benedictus I. Pelagius II. ac tandem S. Gregorius Magnus; unde postea perpauci Istriæ, ac Venetiarum Episcopi, qui non attendentes Pontificum mandata in respuenda Quinta Synodo obduruerunt, schismatis reos habuit Ecclesia. Hinc nescio videre quam mereatur fidem præsumpta S. Columbani Epistola; erroris etenim ausus esset Romanos Pontifices increpare, quando jam cum ipsis in quinta Synodo suscipienda universa consentiebat Ecclesia: neque etenim paucorum dissensus universalem consensum infringit. Si vero ita egisse credere quis velit, oportebit Columbanum, seu Palumbum inter illos adnumerare schismaticos, qui neque attendentes quid universa sentiat Ecclesia, nolunt a sua opinione recedere. Porro quæ isti agunt, sunt ne validum exemplum ad veritatem confirmandam? Neque primus inter Sanctos fuisset Columbanus, qui nimis in suo sensu abundaverit, cujus rei postea summopere pœnituerit.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

QUanquam ad notas P. Roncaglia nihil addere constitui, juvat tamen hic aliquid subjungere, quo veritas magis magisque in propatulo ponatur. S. Columbanus in Epistola sua hic ex Bossueto laudata Bonifacium IV. arguit, quod Synodum V. recepisset. Quidni arguerit? Persuasum bono illi seni & Monacho fuit a schismaticis fautores Synodi illius *Eutychetem Nestorium, Dioscorum* (verba sunt ejusdem Epistolæ) *antiquos hæreticos recipi*; hic Pontificis lapsus a fide, ut ille quidem rebatur, pio illi Monacho displicuit; quare studio caritatis, quo tenebatur Pontificem redarguendum reducendumque in rectam viam, suscepit. Nunquidne nos negamus vel in hæresim labi Pontificem, vel illum ab homine privato redargui posse? At ponamus Columbanum increpare Pontificem etiam ex cathedra definientem voluisse; nihil ex hoc incommodi in nostram sententiam. Quemadmodum enim persuaderi simplici illi Monacho potuit Synodum V. errasse in fide, ita & potuit Summum Ecclesiæ Caput definientem contra fidem credere. Ac vide bonam viri, cæteroqui sancti, mentem, quæ eo adduci passa est, ut certum haberet Pontificem Romanum simul recepisse in communionem Nestorium & Eutychetem, cum unius dogma adversus alterum plane ex opposito pugnaret.

ARTICULUS II.

De Papa Deusdedit, & Bonifacio V.

I. CUM post obitum *Bonifacii Quarti* Sedes Pontificia mensibus quinque, & diebus duodecim vacasset, *Deusdedit*, gente Romanus, vir eximiæ sanctitatis, quem, cum inviseret ægrotos, Leprosum osculo sanasse, memoriæ proditum est, ejus in locum successit. Ejus in Clerum amorem, ac beneficentiam Auctor Pontificalis commendat.

Sedit

Sedit annis duobus, mensibus undecim, diebus viginti sex: obiitque anno Christi sexcentesimo decimo septimo, die octava Novembris, quo ipsius memoria in Ecclesia ritu solemni celebratur. Epistolam, quam sub ejus venerando nomine refert *Baronius*, supposititiam esse multa probant. Primum quod inscribatur *Gordiano* Hispalensi Episcopo. At nullus in Ecclesia Hispalensi *Gordianus* sedit sub *Deusdedit* Pontificatu. Nam Sanctus Isidorus eam rexit Ecclesiam ab anno Christi sexcentesimo ad sexcentesimum trigesimum sextum, ut ex *S. Ildefonso* colligitur. Subscripsit Conciliis Hispalensi II. anno Domini sexcentesimo vigesimo, & Toletano IV. anno Domini sexcentesimo trigesimo tertio; adeoque superstes fuit non solum *Deusdedit*, sed etiam *Bonifacio V.* Secundo hæc Epistola Isauriam Orientis Provinciam, cujus olim Metropolis fuit Seleucia, civitatem absurdissime vocat. Tertio *Julii*, *Innocentii*, & *Cœlestini* Decreta comminiscitur, quibus conjuges, qui proprios filios ex baptismo suscepissent, separandos edixerant, eorumque solutum pronuntiaverant Matrimonium. At nihil fuisse hujusmodi a laudatis Pontificibus statutum, immo nec spiritalem cognationem impedimentum fuisse matrimonii circa medium octavi sæculi, colligitur ex Epistolis Bonifacii Moguntini Archiepiscopi XI. XV. & XXII. Quarto Christi legi adversatur, conjuges, quos Deus conjunxit, separare prohibentis, sive matrimonii vinculum dirimere; siquidem uxoribus, quæ filios ex baptismo susceperint, permittit ut expleto anno dotales tabulas recipiant, novumque matrimonium contrahant. *Sancti Gregorii Magni* sententiam *Deusdedit* non ignorasset, Epistola 39. libri 9. dicentis: *Si dicunt religionis causa conjugia debere dissolvi; sciendum est, quia etsi hoc lex humana concessit, lex divina tamen prohibuit; per se enim Veritas dicit: Quæ Deus conjunxit, homo non separet. Quæ etiam ait: Non licet dimittere uxorem, nisi causa fornicationis. Quis ergo huic cœlesti Legislatori contradicat?*

Epistola Deusdedit Summi Pontificio supposita.

Bonifacii V. Decreta, & Epistola.

II. *Deusdedit* post Interpontificium unius mensis, & aliquot dierum successit *Bonifacius V.* patria Neapolitanus mansuetudinis laude insignis. Ejus hæc Decreta refert Pontificalis Auctor: Quod Testamenta rata esse jusserit secundum leges Principum. Quod jus asylorum sacrorum vindicaverit, aliquem ab Ecclesiis abstrahi prohibens, qui ad eas confugisset. Quod Acolytis prohibuerit ne reliquias Martyrum levarent, solisque id permiserit Presbyteris. Scripsit ad Justum Roffensem prius in Anglia Episcopum, tunc Archiepiscopum Cantuariensem, ei de *Edbaldi* Regis conversione gratulatus est, eumque Pallio donavit. *Eduinum* Northumbrorum Regem ad Fidem Christi suscipiendam, data ad eum Epistola hortatus est: Et *Edelburgæ* Reginæ ejus conjugi per literas testatus est quantam de ipsius conversione lætitiam concepisset, eique vehementer suasit, ut in Regis conversionem studiis omnibus incumberet. Has Epistolas descripsit Venerabilis Beda, in *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum*, *lib.* 2. Sedit *Bonifacius V.* annos septem, menses decem, & diem unum.

ARTICULUS III.

De Honorio I. Severino, Joanne IV. & Theodoro.

Honorius.

I. **B**Onifacio V. suffectus est *Honorius I.* natione Campanus. Novellæ Anglorum Ecclesiæ curam gessit maximam. *Eduinum* Regem, qui recens Christo nomen dederat, ad perseverandum in Christiana Religione suis literis hortatus est: cujus etiam precibus ad *Honorium* & *Paulinum* Archiepiscopos Cantuarianensem, & Eboracensem duo Pallia misit, ut altero defuncto, alter in locum ejus Successorem ordinaret. *Honorii* quoque solertiam & zelum in verbi divini prædicatione laudavit & excitavit. Has Epistolas descripsit Venerabilis Beda, in *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum* lib. 2. *Fortunato* Gradensi Patriarcha, Reipublicæ proditore dejecto, *Primogenium* Subdiaconum Regionarium Ecclesiæ Romanæ in ejus locum substituit, & consecravit, ut constat ex illius Epistola ad Episcopos Venetiæ, & Istriæ. Plures Romæ Basilicas extruxit, restauravit, ornavit *Honorius*, laudatissimus Pontifex, nisi gloriam suam *Sergio* Monothelitarum duci nimis connivendo maculasset, sacras duarum operationum voces

obrui

obrui silentio jubens, neque nascentem hæresim pro officii sui ratione extinguens, & hæreticos comprimens. Qua conniventia meruit ut ipsi Anathema in sexta Synodo Oecumenica diceretur, ut ex Actis ejusdem Synodi compertum est. Qua de re infra agemus, in historia hæreseos Monothelitarum, & in Dissertatione singulari contra *Baronium*, & alios, qui ipsum vel damnatum non fuisse contendunt, sed interpolata VI. Synodi Acta in his quæ ipsum spectant, vel injuria damnatum. Sedit annos duodecim, mensibus quatuor, diebus viginti septem: Ejus Epitaphium, & vetus alia inscriptio a *Canisio*, Tomo 6. Antiquæ Lectionis relata, Schisma Istriæ ipsum extinxisse testantur, quæ laus est non minima.

Severinus.

II. *Honorio* successit *Severinus*, cum anno integro & amplius sedes vacasset; cujus Interregni tempore Lateranensis Ecclesia ab *Isacio* Italiæ Exarcho devastata est, sacrumque expilatum ærarium. Misit interim *Heraclius* Imperator perfidam *Ecthesim* ad Exarchum, cui subscribere cogeretur *Severinus* electus Pontifex, ut confirmationem a Principe pro more acciperet. Sed Monotheliticæ hæresi favens Edictum *Severinus* constantissime rejecit, ut constat ex Concilio Lateranensi sub *Martino I.* Secretario III. Sanctimonia, benignitate, beneficentia in pauperes commendatissimus Pontifex, paucis mensibus sedit.

Joannes Quartus.

III. *Severino* subrogatus est Joannes quartus, natione Dalmata, anno Domini sexcentesimo trigesimo nono. Coacta Romæ Synodo Monothelitarum hæresim anathemate confixit, illique faventem *Heraclii* damnavit Ecthesim: cujus Synodi *Theophanes* & *Cedrenus* meminerunt. Apologeticam pro *Honorio* decessore suo, cujus Epistolis errorem suum protegebant Monothelitæ, Epistolam ad *Constantinum* Imperatorem *Heraclii* filium scripsit, qua ipsum absolvit ab errore dogmatis: & Principem rogavit ut Ecthesim rescinderet. Extat hæc Epistola inter Collectanea *Anastasii Bibliothecarii*, & in Editionibus Conciliorum. Cum ab Episcopis, & Presbyteris Scotiæ scriptam ad *Severinum* decessorem suum, sibique redditam Epistolam reserasset, quorumdam ex illa gente pervicaciam luna XIV. Pascha celebrantium, damnavit, ac reviviscentem in illa regione Pelagianam hæresim, data ad eos Epistola quam refert Venerabilis Beda, *lib.* 2. *Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum*, *cap.* 19. Dissidium Clericos inter & Monachos exortum sedavit. Ecclesias Monachis ab Episcopis concessas, per Presbyteros ab ipsis Monachis institutos & præpositos regi Clerici ægre patiebantur. Secundum Monachos judicavit Pontifex, data ad *Isaac* Syracusanum Episcopum Epistola, cujus hæc verba notanda sunt: *Consilio multorum fratrum diligentissime exquisito decernimus, ut amodo Ecclesiæ Monachis traditæ per suos Sacerdotes instituantur. Divinæ enim leges habent & Sæculares, ut cujus est possessio, ejus fiat institutio. Et si in dando quod majus est facilis fuit charitas, sit facilior in concedendo quod minus est sancta largitas. Majus enim fuit possessionem dare, quam sit vestituram concedere. Quomodo autem possessoris jura cognoscentur, & suorum sibi tributa reddentur, ubi quod suum est per alterum datur, & cum voluerit aufertur?* Sedit *Joannes IV.* anno uno, mensibus novem, & diebus tredecim. Ejus effusam in redimendis captivis, quos Sclavi per Dalmatiam grassati adduxerant, largitatem commendat liber Pontificalis: necnon piam curam de transferendis Romam, e Dalmatia Sanctorum Martyrum *Venantii*, *Anastasii*, *Mauri* & aliorum reliquiis, quas in Oratorio juxta Baptisterium, quod *Constantini* vocatur, in Lateranensi Basilica constructo, variisque ornato donariis, honorifice condidit.

Ecclesias Monachis ab Episcopo concessas per Presbyteros ab ipsis Monachis institutos regi decrevit Joannes Quartus.

Theodorus.

IV. *Joanni IV.* successit *Theodorus* anno Christi 641. 25. Novembris, secundum Annales Ecclesiasticos. Hic *Pyrrhum* Monothelitam, Constantinopolitanum Patriarcham, hæresim ficte ejurantem, in communionem recepit; eumdemque ad vomitum reversum damnavit intincto in Christi sanguinem calamo ejus damnationi subscribens, ut refert Theophanes. *Paulum* etiam Constantinopolitanum Patriarcham, qui Catholici assumpta larva, Synodicas ad ipsum literas direxerat, & quem suis etiam fuerat dignatus, hæreseos Monotheliticæ convictum, damnavit. *Stephano* Dorensi Episcopo vices suas in Palæstina commisit, ut Hierosolymitanam Ecclesiam ab hæreticis Monothelitis ipsi incubantibus liberaret. Id constat ex libello ejusdem *Stephani* oblato *Martino* Papæ in Concilio Lateranensi. Sedit *Theodorus* annos septem, menses quinque, dies viginti, secundum

cundum *Baronium*: at ſex dumtaxat annos, menſes quinque, dies octodecim ipſi tribuit Auctor Pontificalis.

ARTICULUS IV.

De Martino I.

Martinus I. Monothelitarum damnat Hæreſim.

ANno Domini 649. Sedem Apoſtolicam conſcendit *Martinus*, patria Tudertinus, quæ Thuſciæ civitas eſt, vir ſanctiſſimus. Qui ſtatim atque creatus eſt, congregata Romam Synodo, Monothelitarum hæreſim, ejuſque Auctores, necnon Ecthesim *Heraclii* & Typum *Conſtantis* damnavit, miſitque Encyclicam ad univerſos Fideles de eorum damnatione Epiſtolam. Scripſit etiam ad *Conſtantem* Imperatorem, tranſmiſſiſque ad ipſum Synodi Actis, eum ad hæreſim ſua quoque auctoritate damnandam hortatus eſt, licet fruſtra. *Joannem* Philadelphiæ Epiſcopum, ſuum in Oriente Vicarium conſtituit, cum poteſtate ordinandi Epiſcopos & Presbyteros in omnibus Eccleſiis, & Lapſos ad Fidem redeuntes in priſtinos gradus reſtituendi. *Macedonii* & *Petri* Pſeudo-Epiſcoporum factam ab hæreticis electionem in irritum miſit. Temperare permiſit ſeveritatem Canonum erga eos, qui ex ignorantia peccaſſent, non erga eos qui mera malitia, Canonumque contemptu. *Defenſores enim divinorum Canonum & cuſtodes ſumus*, inquit, *non prævaricatores*. Et veniam infracti Canonis concedit, *nullatenus inde Canoni præjudicio facto. Novit enim Canon afflictorum temporum perſecutionibus veniam tribuere, in quibus contemptus non præceſſit, prævaricationem redarguens: Sed anguſtia magis & penuria, quæ propter neceſſitatem, ex miſericordia cogit multam diligentiam prætermittere*. Paulum Theſſalonicenſem Epiſcopum in hæreſim lapſum, qui & Sedis Apoſtolicæ Apocriſiarios in eamdem erroris foveam præcipites traxerat, anathemate confodit, & exauctoravit, ut conſtat ex Epiſtolis ipſius 12. & 13. Acta Romanæ Synodi contra Monothelitas miſit in Gallias, cum ad *Sigebertum* Regem, *Dagoberti* filium, qui in Auſtraſia regnabat, tum ad *Clodoveum*, *Sigeberti* fratrem, qui in Neuſtria & Burgundia imperabat. Viros Fidei integritate, & doctrina præſtantes a Chriſtianiſſimis Regibus poſtulavit, qui Eccleſiæ adverſus Monothelitarum hæreſim ſuppetias laturi, Romam ſe conferrent, ut conſtat ex illius ad *Amandum* Trajectenſem Epiſcopum Epiſtola, & ex Vita *S. Eligii*, lib. 1. cap. 33. ex qua diſcimus, *S. Eligium*, & *S. Audoenum* iſtius Vitæ Scriptorem ad id munus ſummo Gallicanorum Antiſtitum conſenſu electos, quodam intercedente impedimento, Romam profectos non fuiſſe. Gallicanis Epiſcopis ſelectis Legationem ad Imperatorem committere decreverat Sanctiſſimus Pontifex, ut fidei cauſam in Oriente tuerentur, & *Conſtantem* ad hæreſim damnandam, coercendoſque Hæreticos adducerent. Tantum de noſtrorum Antiſtitum zelo, ſcientia, prudentia, & magnanimitate, in gerendis Eccleſiæ rebus ſperabat. *Sanctum Amandum* abſolutionem ab Epiſcopatu rogantem, ob Clericorum vitia, in ſtatione ſua manere juſſit, & ſecundum Canones in Clericos impudicos agere. *Nullatenus*, inquit, *in hujuſmodi peccato delinquentibus ad deſtructionem Canonum compaſſionem exhibeas. Nam qui ſemel poſt ſuam Ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps jam depoſitus erit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adipiſci: Sed ſufficiat ei lamentationibus fletibuſque aſſiduis, quouſque vixerit, in eadem pœnitentia perdurare, ut commiſſum delictum divina gratia extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad ſacros Ordines promovendos, quibus nulla ruga, nullumque vitæ contagium mentes & corpora præpediat: quanto magis ſi poſt Ordinationem ſuam quiſpiam in lapſum ceciderit, & prævaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus eſt cum manibus lutulentis, atque pollutis Myſterium noſtræ ſalutis tractare?* Viris Apoſtolicis *S. Landolino* Cameracenſis Eccleſiæ Preſbytero, *S. Amando* Trajectenſi Epiſcopo, & *S. Folliano* Hiberno, prædicandi Gentibus munus demandavit *Martinus I.* de propaganda, ac de tuenda adverſus hæreſes Eccleſia æque ſolicitus.

Macedonius Antiochiæ, Petrus Alexandriæ.

Romanus Pontifex Canonum defenſor & cuſtos, de iiſdem diſpenſat.

S. Martinus I. viros pios & eruditos a Chriſtianiſſimis Regibus poſtulat, quorum opera adverſus Monothelitas utatur.

Clericos impudicos in perpetuum a Sacris Miniſteriis prohibendos Martinus I. decernit.

Monothelitarum damnatio, & anathema dictum Typo *Conſtantis* in Synodo Romana, maximam apud illum Sanctiſſimo Pontifici conflavit invidiam. Id enim cum accepiſſet

Hære-

Hæreticus Imperator, ipsum a Constantiniana Basilica vi abductum, in exilium relegavit anno Christi, secundum *Baronium* 650. vel 653. secundum Sirmondum. Verum ne Tyrannus in toto orbe Christiano *Constans* audiret, alias in eum damnationis causas confixit, quibus ejus exilio & neci speciosum colorem inderet. Tria igitur, conductis testibus, ipsi objecit crimina: 1. Quod mutasset traditam a majoribus fidem. 2. Quod adversus Romanum Imperium aliquid molitus esset cum Saracenis. 3. Quod contra Deiparæ Virginis cultum nescio quid effutiisset; denique quod contra Canones in Sedem Pontificiam fuisset intrusus. His adversus eum criminibus confictis, *Calliopas* Italiæ Exarchus, cum *Theodoro* Cubiculario Romam veniens, cum militari manu Lateranensem Basilicam, ac Palatium ingressus est, indeque Sanctum Pontificem a Clericis abstraxit, clamantibus: *Anathema habeat quisquis dixerit, vel crediderit, quia Martinus usque ad unum apicem fidem mutavit, aut mutaturus est: & anathema habeant, qui in Orthodoxa Fide sua usque ad mortem non permanserint.* Navi noctu & clanculum impositus Sanctissimus Confessor, in Insulam Naxam deportatus est. Ibi anno solido egit exul, continua ægritudine afflictus, & laboribus plurimis oppressus, ut narrat ipse ad *Theodorum* scribens *Epist.* 14. & 15. *Martinus I. in odium fidei exilio damnatus a Constante.*

Anno sequenti Constantinopolim appulit; a navi conjectus est in carcerem, in quo diebus 93. absque omni suorum solatio, vel alloquio reclusus mansit. Quibus elapsis, judicio sisti jussus est, ipsa die Parasceves. Multis illum calumniis falsi testes oppressere, agente Imperatore, & Proceribus, ut Majestatis reus constitueretur, atque ita in discrimen capitis, nullo reclamante, veniret. Ipsum accusarunt initæ cum *Olympio* Ravennæ nuper Exarcha contra Imperatorem conspirationis. *Dorotheus* Siciliæ Patritius, inter falsos testes insignis, dixit: *Quinquaginta capita si haberet, non oporteret eum vivere, eo quod solus subvertit & perdidit universum Occidentem, & delevit: & revera unius consilii fuit cum Olympio & inimicus homicida Imperatoris, & Romanæ urbanitatis.* Eductus e loco Judicii, magis autem ex aula Caiphæ vir Apostolicus, Pontificiis insignibus exutus est, ferreis vinculis innexus, per mediam civitatem summo cum dedecore a carnificibus tractus, & conculcatus. Adductus in Prætorium, conjectus est in ima carcerum cum homicidis; in *Diomedis* custodiam mox translatus, tanta vi, ut crura ejus dilaniarentur, & sanguis efflueret. *Martinus I. calumniis opprimitur.*

De Sancto Pontifice jam tunc actum erat, nisi *Paulus* Constantinopolitanus Patriarcha hæreticus gladium ab ejus cervicibus, conscientia stimulante, depulisset. Ita se res habuit. Imperator *Paulum* lethali morbo detentum invisit, eique aperuit omnia quæ in *Martinum* acta erant & decreta. His auditis, ingemiscens *Paulus*, has in voces erupit: *Hei mihi! & hoc ad abundantiam Judiciorum meorum actum est. Numquid Domine, non est miserabile talia pati tantum Pontificem?* Sic Imperatorem adduxit ut ejus sanguini parceret. Verum morti ereptus est Sanctissimus Confessor, ut mortem diuturniorem in exilio pateretur. Chersonam enim relegatus, omnium rerum inopia & morbis attritus est. Ita constat ex Epistola *Anastasii* ad Occidentales, quæ post Epistolam 15. *Martini I.* legitur, & ex ipsiusmet Sancti Pontificis Epistolis 17. & 18. Ærumnis, & inedia confectus, Martyrum coronas percepturus migravit in cœlum, 12. Novembris anno Domini 654. cum annos quinque, menses quatuor, & dies duodecim in *S. Petri* Cathedra sedisset. Ejus Martyrium celebrat *S. Audoenus* Rothomagensis Episcopus, in Vita *S. Eligii*, nec minorem ejus gloriam esse scribit, quam eorum qui Paganorum persecutione sublati sunt.

ARTICULUS V.

De Eugenio I. Vitaliano, Adeodato, & Dono.

I. Sancto *Martino* adhuc superstite, *Calliopas* Exarchus Romanum Clerum compulit ad electionem Pontificis. Electus est *Eugenius*, Clero ab incunabilis adscriptus. Hic Vicaria solum potestate gregem gubernavit ad obitum usque *S. Martini*, quem eo defuncto, ut Canonicus Pastor exemplo pavit, ac doctrina. *Petri* Constantinopolitani *Eugenius I.*

Patriarchæ, Monothelitæ, Synodicas literas ambagibus involutas, rejecit. Obiit 2. Junii anno 655. cum septem circiter mensibus ab obitu *S. Martini* sedisset.

Vitalianus. II. *Eugenio* suffectus est *Vitalianus*, patria Signiensis, qui statim Apocrisiarios misit Constantinopolim, & *Petrum* Patriarcham ad Fidei Catholicæ professionem hortatus est. *Constantem* Imperatorem Romam venientem, quamvis hæresim non ejurasset, nec persecutionis sanctissimis fidei Defensoribus illatæ egisset pœnitentiam, honorifice & amanter suscepit, œconomia prudenti, qua Ecclesiam erga Reges uti convenit. A Rege Northumbrorum Anglorum *Osuvi* accepta legatione ipsi fidem gratulatus est, eumque ad curandam in Insula Paschatis celebrationem legitimo tempore, secundum Apostolicam Traditionem, hortatus est. *Theodorum* Monachum Græcum, probum moribus, ætate venerandum, sæculari & divina literatura Græce, & Latine instructum, Archiepiscopum Anglis ordinavit, anno Christi 668. ut testatur Venerabilis Beda *lib.* 4. *Historiæ Ecclesiasticæ*, *cap.* 1. *Joannem* Lappensem in Insula Cretensi Episcopum, contra Canones a *Paulo* Cretensi Metropolitano depositum in Synodo Provinciæ, Romam appellantem, cognita causa, restituit in Sedem, & Metropolitanum increpuit ob violatos Canones, & quod Episcopo Romam appellanti facultatem illuc se conferendi non dedisset. Legantur Epistolæ *Vitaliani* 1. 2. 3. & 4. Supposititia est, quæ sub ejus nomine fertur Epistola ad Monachos Siculos, doctissimo Cardinali Baronio judice. Monachos enim Benedictinos civitates & castra plurima tunc in Sicilia possedisse, quod illa testatur Epistola, verisimile non est, quando nec ipsa Romana Ecclesia, vel unius oppiduli domina esset. Obiit *Sanctus Vitalianus* VI. Kalendas Februarii, cum sedisset annos tredecim, & menses quinque.

Ejus erga Constantem Imperatorem Oeconomia.

Episcopi in Synodo Provinciæ depositi causam judicat.

Epistola Vitaliano supposita.

Adeodatus. III. In locum ejus *Adeodatus* Romanus, ex Monacho creatus est Pontifex, cujus affabilitatem singularem, & beneficentiam erga peregrinos, *Anastasius Bibliothecarius* commendat. Monasterio *S. Martini* Turonensis Privilegium immunitatis a jurisdictione Episcoporum concessisse fertur, *Crotberto* Archiepiscopo Turonensi, aliisque Galliarum Episcopis consentientibus; quorum subscriptiones *Ægericus* Abbas protulit. Primum istud Immunitatis privilegium fuisse dicitur ab Apostolica Sede Monachis concessum, quod maturo judicio contulerit *Adeodatus*, rationi & Canonibus contrariam non esse judicans Gallicanorum Antistitum ea de re sententiam: quorum de consensu nisi certior factus esset, Privilegium non concessisset Monasterio contra Rom. Eccl. Traditionem. *Parumper autem ambigimus*, inquit, *idcirco quod mos atque traditio S. nostræ Ecclesiæ plus non suppetat a regimine Episcopalis providentiæ Religiosa loca secernere.* Minime tamen dissimulandum est Privilegium istud apud severiores quosdam Criticos in suspicionem suppositionis venire, tum ob alias rationes, tum ob varietatem lectionum, quam in Privilegii exemplari Tomo I. Conciliorum Galliæ edito, & in altero ex Tabulario insignis Capituli S. Martini descripto observarunt. In primo Exemplari legitur: *Æquitatis nos commonet norma, quam apprime custodire præcipimur.* In altero; *præcipimus.* In primo: *Canonica Sanctorum Patrum Consulta*. In altero: *Canonica Sanctorum Patrum constituta*. In primo: *Utpote functi Apostolorum Principis auctoritate*. In altero: *Utpote functi Apostolica Primatia.* Quæ locutio Romanis est inusitata Pontificibus. In primo: *Privilegium Auctoritate Apostolica subnixum*. In altero: *Privilegia Auctoritate Apostolica subnixa.* Verum quamvis Privilegium illud, ut legitimum admittatur, perspicuum & exploratum erit omnibus, qui illud consideratissima ratione expenderint, eo Privilegio Monasticam dumtaxat libertatem Religiosis Viris concedi, in eo positam, I. Ut abbas in iis quæ Disciplinæ Regularis observantiam spectant Monasterium ordinario jure moderetur, independenter ab Episcopo. *Salva profecto Monachicarum Regularum custodia, Religioso Abbate, quicumque pro tempore præerit præfato venerabili Monasterio, id procurante: ut erga quod priscæ traditionis ejus articulus contineat, & ipse conservare nitatur, & quicumque sub ejus reguntur dispensatione, solerter custodire commoneat, districteque compellat.* Quod tamen non prohibebat quin Episcopus in casibus extraordinariis, ubi ejus auctoritate opus erat ad Regularem Disciplinam restaurandam, auctoritate sua, & Jurisdictione præsto esset, ut constat ex Formulis Marculfi Lib. 1. Formul. I. quæ inscribitur *de Privilegio*, qua Episcopus Immunitatem, ac Libertatem Mona-

Primum Privilegium immunitatis Monachis S. Martini Turonensis ab Apostolica Sede concessum. Privilegium istud expenditur.

Monasterio concedens ad instar immunitatis, & libertatis ab Episcopis concessæ per Regalem Sanctionem Monasteriis Lirinensi, Agaunensi, Luxoviensi, &c. hæc habet: *Et si aliquid ipsi Monachi de eorum Religione tepidi an secus eorum egerint secundum Regulam ab Abbate, si prævalet, corrigantur. Sin autem, Pontifex de ipsa civitate coercere debeat: quia nihil de Canonica Auctoritate convellitur, quidquid domesticis fidei pro quietis tranquillitate tribuitur*. Tertio in eo posita erat Monastica illa Libertas Adeodati Privilegio concessa, ut temporalia Monasterii bona Abbates, ac Monachi per se administrarent. *Verum*, inquit, *ubi & prædicti fratris nostri Crotberti Turonensis Ecclesiæ Præsulis, Monachicam Libertatem, hoc est, liberam dispensandi licentiam scripto concessam, Religiositate ejus exemplaria conferente comperimus.... Nullatenus jam exortem rationis ac Canonicæ Regulæ tantorum Episcoporum consonam sententiam fore perpendimus.* Quarto in eo posita erat Monastica illa Libertas, ut Monasteria nullis oneribus gravarentur sub prætextu discussionis & Visitationis, neque ullis injuriis perturbaretur illorum quies. *Ut Apostolica fulti Auctoritate per privilegii seriem nullus gravedines a quolibet Episcoporum, sub prætextu discussionis, Religiosus Abbas, vel Monachi ibidem degentes sustineant, neque & rursus hospitandi sibi apud eos licentiam vindicantes, dispendia his, atque insolentias angariarum imponant; neque per occasionem Regularis disciplinæ rimandæ, atque servandæ quaslibet eis importent injurias.* Cæterum S. Martini Turonensis Monachos a Diœcesana Lege, & ab Episcopi Turonensis Jurisdictione in iis, quæ Pontificalia spectabant, Adeodatum Papam immunes non fecisse, constat ex his Privilegii verbis: *Reverendissimo vero Episcopo, in cujus Parœcia memoratum venerabile Monasterium, vel res ejus, ac possessiones constiterint, faciendæ tantum Ordinationis, ac promotionis Sacerdotum, atque Levitarum, vel conficiendi Chrismatis sit tantum concessa licentia. Dispositionem vero venerabilis loci gerere, ac conversationem Monachicam exquirere, Religioso Abbati ejusque Præposito, vel qui probatissimi fuerint in eodem Monasterio, quod etiam præfati Præsules consona sententia definierunt, decernimus*. Proprium igitur Episcopum Claustralem ut haberent Monachi Sancti Martini, aliumve benevolum vocarent, vel adirent, a quo Sacras Ordinationes susciperent, & qui Chrisma Sacrum ipsis conficeret, non concessit Adeodatus Pontifex Maximus. Denique totum istud Privilegium personale est, non locale; id est, personis, non loco; Monachis, non Ecclesiæ collatum: aut certe Ecclesiæ quatenus Monasterium erat. Quamobrem ut Privilegium Loco Sacro concessum cessat mutatione loci, ex eo scilicet quod profanus evadat: ita Privilegium concessum Monasterio, & Monachis cessat mutatione Status, cum scilicet Monachi togam sæcularem induti Professionis Monasticæ jugum excutiunt. Sedit Adeodatus annos 7. menses duos, dies 17. Obiit VI. Kalendas Julias anno Domini 676.

IV. Adeodato *Donus*, Romanus, substitutus est, ad quem *Constantinus Pogonatus* Imperator Epistolam de pace Ecclesiarum, & de Synodi Generalis proxime futura celebratione dedit, quam non recepit, morte præventus, cum anno uno, & quinque mensibus Ecclesiam rexisset. Obiit 3. Idus Aprilis anno Domini 678.

ARTICULUS VI.

De Agathone, Leone II. & Benedicto II.

Agatho Monothelitas damnat.

POst *Adeodatum*, electus est Romanus Pontifex *Agatho*, natione Siculus, professione Monachus. Is Synodo Romæ habita, Monothelitas damnavit, & VI. Synodo Œcumenicæ præfuit per Legatos, ejusque Synodica Epistola, ceu ex ore Sancti Petri prolata, suscepta est a Patribus. Sub ejus Pontificatu, Australes Saxones *Sancti Wilfridi* Eboracensis Archiepiscopi prædicatione ad Christi fidem conversi sunt, ut narrat Venerabilis Beda, *lib.* 4. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum*, *cap.* 13. & 74. Orta in Britannica Ecclesia dissensione cum ob alias causas, tum ob Wilfridi Eboracensis Archiepiscopi factam contra Canones depositionem, *Joannem* Abbatem Sancti Martini misit in Britanniam, ex Synodi sententia, ut Ecclesiæ illius negotia componeret,

ret, & *Wilfridum* ab eadem Romana Synodo Sedi suæ restitutum juvaret. Lege Willelmum Malmesburiensem, *lib. 3. de Gestis Pontificum*. Obiit *S. Agatho*, IV. Idus Januarii, quo memoria ipsius in Romano Martyrologio celebratur, anno Domini 682. cum annis duobus & sex mensibus sedisset.

Leo II. Synodum sextam Oecumenicam confirmat. II. Agathoni, post anni unius & septem mensium Interregnum, successit *Leo II.* ex Sicilia oriundus, scientiæ & eloquentiæ laude celebris, paupertatis amator, & in pauperes beneficentissimus, ut *Anastasius* testatur. Synodum VI. Œcumenicam confirmavit. Obiit IV. Kalendas Julii, anno Domini 684. cum sedisset menses octos, & dies decem. Ejus nomen sacris Ecclesiæ Fastis adscriptum est.

Benedictus II. III. Mensis Augusti ejusdem anni die vigesima, *Benedictus secundus* creatus est Pontifex, splendore virtutum & divinarum Scripturarum scientia par maximæ dignitati. Quæ ejus nondum inaugurati Pontificis nomine inscribuntur Epistolæ I. ad *Petrum* Notarium Regionarium, II. ad *Eruigium* Regem, a doctissimo Cardinali *Baronio* ut spuriæ merito rejiciuntur. *Quasdam Episcoporum Hispaniæ Propositiones explicatione indigere judicat.* Hispanorum Episcoporum literas cum accepisset e Synodo Toletana XIV. datas, quibus Sextæ Synodi adversus Monothelitas decreta se recepisse, & confirmasse significabant, quasdam in iis propositiones expositione indigere monuit quarum hæc una erat: In Deo, *Voluntas genuit voluntatem*. Altera: *Tres sunt in Christo substantiæ*. Id constat ex Concilio Toletano XV. celebrato anno 688. *Juliano*, Toletano Archiepiscopo Præside, in quo has propositiones exponunt & tuentur. Sedit *Benedictus II.* menses octo cum diebus septemdecim. Ejus nomen Tabulis Ecclesiasticis adscriptum est, 7. die Maji.

ARTICULUS VII.

De Joanne V. & Conone.

Joannes V. I. Benedicto *secundo* subrogatus est *Joannes* hujus nominis quintus, natione Syrus, *Agathonis* Romani Pontificis olim ad Sextam Synodum Legatus. Sedit annum unum, & dies undecim.

II. Post *Joannis quinti* obitum, dissensione facta in Successoris electione, quod Clerus *Petro* Archipresbytero suffragaretur, Exercitus vero *Theodoro* Presbytero faveret, *Conon.* Reverendissimus Clerus communi Consilio in electionem tertii conspiravit, scilicet *Cononis*, quem veneranda canicies, simplex animus, quieti mores, religiosa vita, sacra eruditio hoc præstabant loco dignissimum. Ejus electionem Senatus, exercitus, Exarchus gratissimam habuerunt. *Kilianum* sanctissimum Hiberniæ Monachum, Apostolica donatum missione, & Episcopali dignitate auctum, ad Franconiorum conversionem destinavit, ut testantur Acta ejusdem S. Martyris, apud *Surium*, die 8. Julii. Cum *Theophanis* Patriarchæ obitu Ecclesia vacaret Antiochena, *Constantinum* Ecclesiæ Syracusanæ Diaconum ordinavit *Conon*, inconsulto Clero, eique Pallium ex more concessit, infelici exitu; nam factiosum hominem, & ad conflandas discordias natum, Imperatorii magistratus, qui Siciliam administrabant, carceri addixerunt, quod alicujus imprudentiæ notam *Cononi* Pontifici inussit, qui hujusmodi hominem Antiochenæ Sedis Episcopum designasset. Tanti periculi est Pontifices, & Episcopos absque Consilio homines haud satis probatos ad Ecclesiasticas dignitates & ministeria promovere. Obiit *Conon* die 13. Octob. anno Domini 687. cum Ecclesiam undecim dumtaxat mensibus & diebus viginti tribus rexisset.

ARTICULUS VIII.

De Sergio I.

Post septem dies a *Cononis* obitu, de Successoris electione agi cœptum. Populo duas in factiones diviso, Schisma factum est. Pars una *Theodoro* Archipresbytero, *Paschali* Archidiacono favebat altera. Schisma nascens ut sopirent Clerici, Magistratus, & exer-

exercitus Duces, summo consensu tertium elegerunt, *Sergium* scilicet, natione Syrum, Panormi in Sicilia educatum, quem *Adeodatus* Pontifex in Romanum Clerum cooptaverat, & *Leo II.* ordinaverat Presbyterum. Legitimo Pontifici sponte cessit Theodorus: *Paschalis* in Schismate pertinax, coactus ipsum salutavit. Sed suæ factionis hominibus Ravennam missis Exarchum Romam advocavit spe pecuniæ, qui ipsi Pontificium nomen ac dignitatem assereret. Exarchus cum *Sergium* legitimis suffragiis, & communi consensu vidisset in Sede *S. Petri* collocatum, *Paschali* suffragari non valuit; sed a *Sergio* exegit centum auri libras, quas ipsi promiserat *Paschalis*. Quas cum se nec promisisse contestaretur *Sergius*, nec illis solvendis Ecclesiam satis esse, & ad flectendum Exarchum cantharos & coronas, quæ ante sacrum altare, & confessionem *B. Petri* ex antiquo pendebant, deponi jussisset, & in pignus tradi, nihilomagis commotus est homo pecuniæ avidus, nec Eccle-siæ molestus esse desiit, donec centum auri libras accepisset. Non multo post magiæ convictus *Paschalis*, Pontificis sententia ab Archidiaconatus Officio dejectus est, & in Monasterium detrusus, ubi post quinquennium impœnitens obiit.

Sergius Legatos *Juliani* Toletani Archiepiscopi suscepit, qui Hispanorum Antistitum sententiam circa Capitula a *Benedicto II.* reprehensa, eorumque factam in Synodo Toletana XV. expositionem obtulerunt: quam Summus Pontifex probavit, ut a *Roderico* Toletano Archiepiscopo memoriæ proditum est. *Ceaduallam* Britannorum & Occidentalium Saxonum Regem, qui relicto propter Dominum Regno, Romam suscipiendi gratia baptismatis venerat, *Sergius* sacro fonte tinxit, eique *Petri* nomen imposuit: quem adhuc in albis positum Christus ad Regnum evocavit cœleste. (Ex Venerabili Beda *lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum, cap. 7.*) *Sancto Willebrordo* & aliis Viris Apostolicis ejus sociis, quos *Sanctus Egbertus* ad id opus excitaverat, prædicandi munus Evangelii & Propagandæ apud Germanos, Frisones, Danos, finitimasque Gentes Ecclesiæ, munus imposuit, (teste Beda, *lib. 5. cap. 12.*) Synodi Constantinopolitanæ in Trullo celebratæ, quæ dicitur Quinisexta. Canones rejecit, *Justiniani* Junioris precibus & minis haudquaquam fractus. Miserat Imperator *Zachariam* Protospatharium suum, qui Pontificem Constantinopolim deportaret, sed ille a Militia Italiæ repulsus est, & Pontifex periculo liberatus, qui & *Zachariam* a militum furore incolumem servavit. (Ex Beda, *lib. de sex Ætatibus*, ex Anastasio Bibliothecario in Vita *Sergii I.* & ex Paulo Diacono, *lib. 6. de Gestis Longobardorum, cap. 11.*) *Sanctum Villebrordum* Romam redeuntem, postulantibus Frisonibus, quos ad Christi fidem converterat, Episcopum ordinavit, & *Clementem* cognominavit. (Ex Beda, *lib. 5. cap. 12.*) Sanctum etiam *Hubertum* Leodiensem Episcopum consecravit, dignum *S. Lamberti* Martyris Successorem. Qui ut suos Leodienses in Romanæ Ecclesiæ fide, communione, & observantia firmius contineret, & posteros eodem vinculo obligaret, publicum sigillum Urbi tradidisse memoratur, in quo *S. Lamberti* Martyris sculpta erat imago cum hac inscriptione: *Sancta Legia Romanæ Ecclesiæ Filia*. (Ex Molano, in Indice SS. Belgicorum.) Produnt Acta *S. Adhelmi*, apud *Surium*, die 25. Maji, *Sergium* calumniam passum, quasi stupri reus esset, infantis novem tantum dies nati illum patrem suum esse negantis, ulloque cum fœmineo sexu commercio inquinatum, testimonio absolutum fuisse: cui nempe ut loqueretur in nomine Jesu præceperat *Adhelmus*, ut Pontificem ab infamia liberaret. Litanias in die Purificationis Beatæ Virginis instituit *Sergius*, teste *Alcuino*, vel alio potius Auctore libri de *Divinis Officiis*. Decrevit etiam ut in Missa, tempore confractionis Hostiæ, *Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, miserere nobis*, a Clero & populo decantaretur, teste *Anastasio*. Et *Sergius* quidem instituit ter dici, *Miserere nobis*; sed multis postea ingruentibus Ecclesiæ adversitatibus, ut ait *Innocentius III. lib. 6. de mysteriis Missæ, cap. 6.* sive ad tollendum schisma, ut alii scribunt, statutum fuit ut in tertio diceretur: *Dona nobis pacem*: qui ritus ubique receptus est, excepta Basilica Lateranensi, in qua adhuc servatur mos antiquus dicendi ter, *Miserere nobis*. In antiquis missalibus MSS. ante annum millesimum hanc orationem tertio repeti cum clausula, *Miserere nobis*, Doctissimus Cardinalis *Bona* testatur, *lib. 2. Rerum Liturgicarum, cap. 16.* A quo vero Pontifice mutata fuerit, nusquam se legisse.

Ritus canendi in Missa, Agnus Dei &c. a Sergio I. institutus.

Scripsit *Sergius* I. Epistolam ad *Ceolfridum* Abbatem Anglicani Monasterii, in quo Beda Domino serviebat, jubens ut Venerabilem Presbyterum Romam mitteret. Obiit laudatissimus Pontifex anno Christi septingentesimo primo, Pontificatus sui 14. V. Idus Septembris, quo die ejus memoria in Romano Martyrologio celebratur.

SCHOLION I.

Capitis istius Articulo secundo pag. 4. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant tamquam meam: *Matrimonium potest dissolvi ex eo quod quis suscipiat e Fonte proprios filios.*

R. Hæc Propositio non est mea. Quinimo contradictoriam huic errori Propositionem ibi doceo. Loquens scilicet de Epistola Decretali venerando *Deusdedit* Romani Pontificis nomini supposita, inter suppositionis rationes has affero: *Tertio, Julii, Innocentii, & Cælestini Decreta comminiscitur, quibus conjuges, qui proprios filios ex Baptismo suscepissent, separandos edixerant, eorumque solutum pronuntiaverant matrimonium. At nihil fuisse hujusmodi a laudatis Pontificibus statutum: immo nec spiritualem cognationem impedimentum fuisse Matrimonii circa medium octavi sæculi, colligitur ex Epistolis Bonifacii Moguntini Archiepiscopi* 11. 15. & 23. *Quarto, Christi Legi adversatur, conjuges, quos Deus conjunxit, separare prohibentis, sive matrimonii vinculum dirimere; siquidem uxoribus, quæ filios ex Baptismo susceperint, permittit ut expleto anno dotales tabulas recipiant, novumque matrimonium contrahant.* Errorem quem disertis verbis refello ceu Christi Legi contrarium, mihi tribuere non verentur Indiculi Censorii Auctores.

SCHOLION II.

Articulo III. ejusdem Capitis, pag. 6. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Honorius fuit optimus Pontifex, nisi suam maculasset famam connivendo Monothelitis.*

R. Hæc tam reprehendenda & damnanda sunt, quam Epistola Leonis Secundi Synodi Sextæ Œcumenicæ confirmatrix, in qua hæc leguntur: *Pariterque anathematizamus novi erroris inventores .... Necnon Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ Traditionis doctrina lustravit, sed profana proditione immaculatam maculari permisit.*

SCHOLION III.

Articulo quarto, pag. 9. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apponunt: *Dispensatio quanta moderatione facienda, quia Papa est custos & non destructor Canonum.*

R. De S. Martino I. Romano Pontifice ibi scripsi: *Temperare permisit severitatem Canonum erga eos qui ex ignorantia peccassent, non erga eos qui mera malitia, Canonumque contemptu.* DEFENSORES ENIM DIVINORUM CANONUM ET CUSTODES SUMUS (*inquit*) NON PRÆVARICATORES. Hæcne Sanctissimi Pontificis sententia damnatione digna videtur Religiosis Censoribus?

SCHOLION IV.

Articulo quinto, pag. 15. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Romana Ecclesia nec unius oppiduli domina septimo sæculo.*

R. Sub Vitaliani Pontificatu Romanam Ecclesiam nec unius oppiduli fuisse dominam vere scripsi: Siquidem ante Pippini & Caroli Magni Regum Christianissimorum Donationes magnificas temporalem in Urbes & Provincias non habuit Principatum, ut jam agnoscunt Viri omnes Eruditi. Mera facti quæstio est.

SCHOLION V.

Eidem Articulo pag. 14. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apponunt: *Papa quanta œconomia procedere debeat cum Regibus etiam Hæreticis.*

R. Narro eo loci quo modo se gesserit Vitalianus Pontifex erga Constantem Imperatorem Monothelitam, his verbis: *Constantem Romam venientem honorifice & amanter suscepit, œconomia prudenti qua Ecclesiam erga Reges uti convenit*; Mansuetudinem erga Reges, etiam hæreticos, a Summis Pontificibus exercendam, ut eorum conversio procuretur, vel certe ne severitate nimia exasperati magis noceant Ecclesiæ, nemo prudens negaverit.

CAPUT II.

De Hæresibus Sæculi VII.

ARTICULUS I.

De Monothelitarum Hæresi.

§. I.

De Palmari Monothelitarum errore.

Palmaris Monothelitarum error in eo positus fuit, quod unicam in Christo operationem, adeoque unicam voluntatem propugnaret. Contendebant namque naturam humanam ita esse unitam Verbo, ut licet mente, aliisque facultatibus, quæ naturæ sunt appendices, prædita esset, ipse tamen propriam non exereret actionem; sed unica esset actio, profecta quidem a Verbo ut a causa principe, ab humanitate vero ut a causa instrumentaria. Id patet ex Epistola *Cyri* Alexandrini Monothelitarum Patriarchæ ad *Sergium* Constantinopolitanum Patriarcham, Monothelitarum Principem; qua in Epistola eam a *Sergio* se accepisse sententiam profitetur, amplioremque ejus explicationem ab eo postulat. *Ad vestram*, inquit, *a Deo eruditam doctrinam confugere didici, venerabiles ejus syllabas postulans promereri, liquidius declarantes qualiter duas operationes post unitionem dicere recusantes, in una, id est, singulari operatione, in omnibus divinis eloquiis possumus concludere, tam quod passibile, quam quod impassibile est ipsius ineffabilis dispensationis Salvatoris nostri Jesu Christi.*

Idem constat ex Epistola *Cyri* ad *Sergium*, quæ refertur in Concilio Lateranensi sub *Martino I.* Secretario III. in qua diserte docet, *Eumdem Christum operari Deo decibilia & humana, una operatione, quia omnis divina & humana operatio ex uno eodemque Incarnato Deo Verbo procedebat.*

Idem ex *Theodori Pharanitani* Fragmentis ibidem insertis perspicuum est. *Oportet*, inquit, *ita sapere, & dicere nos omnia quæ in Incarnatione Christi dicuntur, unam operationem esse; hujus autem opificem & creatorem Deum Verbum, organum vero humanitatem.*

Et in Sermone ad Sergium Arsenoitam: *Siquidem* inquit, *primordialiter propter divinam quamdam sapientissimamque dispensationem, somnum, fatigationem, injuriamque & sitim admisit, utique quando voluit; jure etiam optimo horum omnium motum quietemque omnipotenti illi ac sapientissimæ applicamus operationi Verbi, & ex hoc unam unius ejusdemque Christi operationem appellamus.*

Macarius Antiochenus Patriarcha, Monothelita insignis, dixit in VI. Synodo: *Si membratim incidar, & jacter in mare, neque duas voluntates, neque duas operationes dico in Domino nostro Jesu Christo, uno Sanctæ Trinitatis.*

Et Actione VIII. *Confitemur*, inquit, *unam voluntatem substantialem in uno Domino*

nostro

nostro Jesu Christo, & Deivirilem ejus operationem. Neque enim quæ divina, sunt secundum Deum, neque quæ humana sunt, secundum hominem operatus est; sed humanati Dei Verbi Deivirilem operationem in conversatione demonstratam confitemur, secundum B. Dionysium. Et in eadem Sexta Synodo interrogatus a *Theophane* Abbate, *Utrum Christus habuerit humanam voluntatem?* Respondit: *Nos voluntatem humanam in Christo non dicimus, divinam vero etiam, absque carnalibus voluntatibus, vel cogitationibus humanis, sicut prolatum testimonium Sancti Athanasii continet: Voluntas enim Deitatis tantum.*

Idem *Macarius*, in libro ad *Lucam* Presbyterum, cujus aliqua Fragmenta recitata sunt Actione 11. Sextæ Synodi, ait: *Sanctam Christi carnem ad singula quæ fiebant, cooperariam, & Divinitatis adjutricem fuisse*, sicut nempe instrumentum suo quodam modo cooperatur causæ principi; quæ operatio cum propria non esset humanæ naturæ, sed Verbi Dei, ideo humanitatem Christi non operari, sed tantummodo pati asserebant. Sic *Pyrrhus* in Dialogo cum Sancto Maximo: *Non dicimus unam operationem, ad tollendam humanam operationem: sed quia cum distinguendo opponatur divinæ operationi, passio hac ratione dicitur.* Sic & *Sergius*, in Epistola ad Honorium: *Operatur quidem vere Deitas per corpus quod circa ipsum est, omnium salutem, ut sit carnis quidem passio, Dei autem operatio.*

Hinc illa Monothelitarum phrasis: *Numquam intellectualiter animata Domini caro separatim & ex appetitu proprio contra nutum sibi subsistentialiter uniti Dei Verbi naturalem motum suum effecit, sed quando, & qualem, & quantum Deus Verbum volebat.*

Sergius in Epistola ad *Honorium*, & *Macarius* in VI. Synodo, Actione VIII. dogma illud suum hoc exemplo illustrabant: *Quemadmodum corpus nostrum regitur, & ornatur, & disponitur ab intellectuali, & rationali anima nostra; ita & in Domino Christo tota humana ejus consperfio ab ipsius Verbi Deitate semper in omnibus mota, Deimobilis erat, secundum Nyssenum Gregorium.*

Cæterum quanta fuerit Monothelitarum in exponendo vel propugnando errore suo, quamque inconstans evitas, patet ex testimonio *S. Maximi*, in Disputatione cum *Pyrrho*, quem sic alloquitur: *Rem ipsam loquor: nihil me ita a tuo Antecessore* (Sergio scilicet) *alienavit, ut mutabilitas ejus & incostantia, id est, in alias alio tempore transire sententias, & in nullo sensu permanere. Aliquando enim eos, qui hanc unam voluntatem divinam appellabant, approbans, eum qui erat incarnatus, docebat tantum Deum. Aliquando his assentiens, qui dicebant esse consultatricem voluntatem, hominem solum eum adstruebat more nostro consultantem, nihil a Pyrrho & Maximo differentem. Quandoque vero vocans hanc voluntatem hypostaticam, cum differentia personarum simul inducebat differentiam voluntatum in personis ejusdem substantiæ.*

§. II.

De Auctoribus & Fautoribus Hæreseos Monothelitarum.

Heraclius Imperator hæresi obstetricatus

I. ANno Imperii *Heraclii* decimo tertio, Christi sexcentesimo vigesimo secundo, Monothelitarum hæresis ex inferis erupit. Ipsi obstetricatus est Imperator imprudens, in duplici quem habuit cum hæreticis hominibus congressu, primo in Armenia, cum *Paulo* Severiano hæretico, cujus meminit *Sergius* in Epistola ad *Honorium*, quæ habetur Actione XIII. Sextæ Synodi: altero cum *Athanasio* Jacobitarum Catholico, anno vigesimo Imperii sui, Christi sexcentesimo vigesimo nono, quem *Theophanes* in Chronico commemorat. In utroque congressu, dogma de una in Christo voluntate & operatione propinavit, novum pro antidoto venenum.

Sergius Hæreseos parens.

II. Verum dogma illud perversum ipse non est fabricatus *Heraclius*. Illud accepit a *Sergio*, quo cum tanta ipsi necessitudo intercesserat, ut etiam adversus Persas profecturus, filios suos ejus curæ ac fidei commisisset. Ipsum præterea in partes novæ hæreseos traxit æmlatio & odium *Cosrohis* Regis Persarum, qui Nestorianis adversus Catholicos impen-

impense favebat, ut testatur *Theophanes* in Chronico. Unde in Eutychianorum factionem Nestorianis infensissimam propensior fuit, non quidem ut unam in Christo naturam assereret, quo ab errore in Concilio Chalcedonensi damnato maxime abhorrebat; sed ut unius assertione voluntatis atque operationis, cujus par non animadvertebat periculum, ipsos demereretur, eorumque unionem cum Catholicis (ut ipsi videbatur) procuraret.

Monothelitarum igitur parens fuit *Sergius*, Syrus genere, parentibus Jacobitis natus, ut testatur *Theophanes*, ad Sedem Constantinopolitanam post obitum *Thomæ* Patriarchæ evectus, nec minimam spem de se faciens sacræ administrationis initio, ut refert *Eleusius* in Vita *S. Theodori Siceotæ* apud *Surium*, ad diem 22. Aprilis. Fautor vero Monothelismi fuit *Heraclius* Imperator, qui habito cum *Paulo* Severiano congressu, jussionem adversus ipsum promulgavit, qua inter alia duplicem in Christo dici operationem prohibebat. Hanc ad illustriores Episcopos misit, ad *Sergium* in primis & *Cyrum* Alexandrinum, ad *Arcadium* Archiepiscopum Cypri, &c. Hæsitavit primum *Cyrus*, his verbis *S. Leonis* ad suspendendum inductus assensum: *Operatur utraque forma, cum alterius communione, quod suum est*. Sed *Sergii* suggestione in errore confirmatus, scrupulum omnem excussit, ut discimus ex Epistola ipsius ad *Sergium*, qui pravum dogma, quod *Heraclium* Imperatorem docuerat, ejus jussione stabiliri vehementer gavisus est, illamque jussionem approbavit. Hanc vero *Arcadius* & *Sergius* ipsius in Cypri Archiepiscopatu successor, improbarunt & rejecerunt, ut discimus ex Concilio Lateranensi, *Secretario II*.

III. Tenues hæ videri poterant scintillæ erroris, quæ in magnum eruperunt incendium, cum *Cyrus* Alexandrinus Episcopus, in Conciliabulo quodam, suam in Urbem congregato, specie unionis Acephalorum cum Ecclesia, anno Christi 633. novem edidit capitula, quorum septimo asseruit: *Eumdem unum Christum & Filium operari Deo decibilia & humana, una Dei virili operatione, secundum S. Dionysium*. S. Dionysii textum interpolavit perfidus, & pro *nova Deivirili operatione*, substituit, *unam*, quam fraudem alii Monothelitæ secuti sunt. Celebrata Synodo, scripsit ad *Sergium* Constantinopolitanum, Epistolæque suæ novem illa Capitula Alexandriæ fabricata & promulgata adnexuit. Gratulatoriam rescripsit ad *Cyrum* Epistolam *Sergius*, insertam Synodo Lateranensi, secretario III. qua ejus Capitula palam approbavit, immensisque laudibus prosecutus est, asseruitque, *eumdem unum Christum operari Deo decibilia & humana, una operatione: quia omnis divina & humana operatio ex uno eodemque incarnato Deo Verbo procedebat*. *Cyrus Alexandrinus, alter Hæreseos Assertor ac Defensor.*

Cyrum & Sergium frustra hortatus est ad errorem male conceptum in ortu præfocandum *Sophronius* Monachus, & mox Hierosolymorum Patriarcha Sanctissimus. Frustra septimi capituli in Conciliabulo Alexandrino fabricati abrogationem flagitavit. Frustra Encyclicam ad *Honorium* Pontificem, & *Sergium* Constantinopolitanum Epistolam dedit, cum Hierosolymorum Antistes inauguratus est, qua duas operationes in Christo diserte professus, Monothelitas anathemate confixit. Non enim propterea deposuit errorem *Sergius*, sed texit. Accepta namque *Sophronii* Synodica, literas dedit ad *Honorium* Romanum Pontificem insertas actioni duodecimæ sextæ Synodi. In his œconomiæ sive dispensationi perniciosæ viam aperuit, ut scilicet neque una, neque duæ in Christo operationes deinceps dicerentur; ob emergens ex illarum vocum usu scandalum: sed unus idemque Filius unigenitus verus Deus Dominus noster Jesus Christus diceretur operatus tam divinam, quam humanam, & omnem Dei decibilem & homine dignam operationem. *Fraudulenta Sergii œconomia ab Honorio R. P. probata.*

Literas vicissim ad *Sergium* dedit *Honorius*, quibus laudavit ipsum vocabuli novitatem auferentem, quod scandalum simplicibus parere posset, sicque prolixam Epistolam conclusit: *Hæc nobiscum Fraternitas vestra prædicet, sicut & ea nos vobiscum unanimiter prædicamus, hortantes vos ut unius, vel geminæ novæ vocis, inductum operationis vocabulum aufugientes, unum nobiscum Dominum Jesum Christum filium Dei vivi, Deum verissimum in duabus naturis operatum divinitus atque humanitus, Fide Orthodoxa, & unitate Catholica prædicetis*. Dedit, & alteram ad eumdem Sergium Epistolam, qua decre-

cre-

crevit, ut *Unius vel geminæ operationis vocabulum noviter introductum a prædicatione eximeretur, quia unius operationis, vel duarum esse, vel fuisse Mediatorem Dei & hominum Dominum Jesum Christum, sentire & promere, satis ineptum est.* Quæ Honorii Epistolæ uberem insigni controversiæ præbent materiam, de illibata fide, vel Monothelismo *Honorii*. Quidam enim illum in dogmate errasse contendunt; alii in sola, quam præscripsit, silendi œconomia. Qua de re in Dissertationibus agemus.

Heraclius Imperator, promulgata Ecthesi, Sergii consilia juvit, viresque addidit hæresi.

IV. Vulgata *Sophronii* Synodica, puduit *Heraclium* assertæ palam hæreseos: nolens vero propria convellere, nec alioqui probrum ferens, Edictum promulgavit, quo caveretur, ne quis unam aut duas in Christo confiteretur operationes (inquit Cedrenus:) sed & unicam in Christo voluntatem diserte asseruit, & Sanctos Patres in hoc sequi se effutiit imperitus Princeps. Extat *Heraclii* Ecthesis Secretario III. Lateranensis Concilii: cujus hæc sunt verba præsentem controversiam spectantia: *Nullo modo concedentes alicui ex omnibus unam vel duas dicere, sive docere operationes in divina Domini Incarnatione, sed magis, sicut sanctæ & universales tradiderunt Synodi, unum eumdemque Filium unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum, verum Deum confiteri, operari divina & humana, & omnem Deo congruam & homini operationem ex uno eodemque incarnato Deo Verbo indivise & inconfuse procedere: eo quod unius quidem operationis vox licet ab aliquibus Patribus dicta est; tamen turbat extraneas quorumdam aures, arbitrantium in interitum eandem prolatam esse duarum naturarum, quæ in una subsistentia unitæ sunt in Christo Deo nostro. Similiter autem & duarum operationum vocem multos scandalizare, utpote a nemine dictam Sanctorum & præcipuorum Patrum: Sed & sequi in eo, ut duas confiteamur voluntates contrarie ad invicem venientes... Unde Sanctos Patres in omnibus & in hoc sequentes, unam voluntatem Domini nostri Jesu Christi verissimi Dei confitemur, utpote in nullo tempore animati intellectualiter ejus corporis separatim & ex proprio impetu naturalem ejus producere motionem, sed quando, & qualem & quantam ipse Deus Verbum voluerat.*

Hujus Ectheseos Auctor fuit *Sergius*, qui eam *Hereaclii* nomine inscripsit ac vulgavit, majorem ut ipsi conciliaret apud Palatinos Clericos, & apud populos auctoritatem. Id testatur *Martinus* Papa in Synodo Lateranensi, Secretario III. *Novæ*, inquit, *Ectheseos audiamus commentum memorati Sergii, quam Ecthesim suasit in tempore, suo nomine, Heraclium quondam Imperatorem titulare.* Edita est Ecthesis anno Christi sexcentesimo trigesimo nono, quam *Sergius* in Conciliabulo Constantinopolitano Symmistarum Episcoporum confirmavit, & sub anathemate suscipiendam sanxit. Hujus Conciliabuli Fragmentum habetur in Concilio Lateranensi, Secretario III. Ecthesim hæreseos infamia inustam, suam esse postmodum negavit *Heraclius*, data ad *Joannem IV.* Romanum Pontifiem Epistola, cujus verba refert *S. Maximus* in Collatione cum Principibus, in Secretario. *

** Inter Collectanea Anastasii.*

Pyrrhus & Paulus duo Sectæ Monothelitice columnæ.

V. Post *Sergii* Constantinopolitani Patriarchæ obitum, qui contigit anno sexcentesimo trigesimo nono evectus est in ejus Sedem *Pyrrhus* Chrysopolitanus, Monachus & Presbyter, ejusdem assertor & defensor hæreseos. Is coacto Conciliabulo, Ecthesim approbavit & confirmavit. Hujus Conciliabuli Fragmentum habetur in Concilio Lateranensi, Secretario III. Mortuo *Heraclio* & *Constntino* filio ejus quatuor Imperii menses sublate Martinæ novercæ insidiis, quarum particeps existimatus est *Pyrrhus*, teste *Zonara*, cum Imperium *Constanti* alteri Heraclii filio delatum esset, populus in Patriarcham gravi suspicione conspirationis in *Constantinum* cum *Martina* Augusta initæ laborantem commotus in Sacrarium irrupit. Quo tumultu perterritus *Pyrrhus*, pejoraque metuens sequenti nocte Templum ingressus est: ubi sacra omnia exosculatus, detractoque Pallio & in sacra Mensa deposito, *Non Sacerdotio*, inquit, *me abdico, sed contumaci populo abrenuntio.* Id testatur *S. Nicephorus*, *in Chronographia*. Inde opportunitatem nactus, navigavit Chalcedonem. Inde trajecit in Africam anno Christi 642. In *Pyrrhi* locum a *Constante* Imperatore intrusus est *Paulus*, & ipse Monothelita. Is statim post inaugurationem suam direxit Synodicam ad *Theodorum* Pontificem Romanum, qua se Catholicum ita simulavit, ut fidem ejus laudaverit Pontifex his verbis; *Et quoniam lecti apices Dilectionis vestræ limpida fidei fluenta vos de fontibus Salvatoris hausisse, &*

sicut

sicut prædicamus, prædicare manifestarunt, &c. Ægre tulit *Theodorus Papa Paulum* substitutum *Pyrrho* canonice non deposito, & cui seditio popularis jus Sedis non abstulerat; qua de re graviter conquestus est, cum Epistola ad *Paulum* ipsum, tum altera ad ejus ordinatores data, quarum meminit Synodus Lateranensis sub Martino I. Quamquam vero se Orthodoxum *Paulus* simularet, ut sedem sibi firmaret, quam canonice non fuerat adeptus, connivere tamen hæresi videbatur quod Ecthesim *Heraclii* Monothelismi confirmatricem non rescinderet: qua de re gravem ad ipsum Epistolam scripserunt Africani Episcopi, quæ refertur in Concilio Lateranensi sub Martino I. Secretario II.

Tandem cum a *Theodori* Papæ Apocrisiariis *Paulus* urgeretur ut Fidei Professionem ad illum dirigeret, suamque de Christi voluntate aperiret sententiam, scripta ad Summum Pontificem altera Epistola, quam diu dissimulaverat, prodidit hæresim, unam Christi voluntatem diserte asserens, specie excludendæ in Christo voluntatum contrarietatis. *Unde*, inquit, *& unam voluntatem Domini nostri Jesu Christi intelligimus, ne contrarietatem aut differentiam voluntatum uni eidemque personæ Domini nostri Jesu Christi applicemus, aut ipsum se expugnantem dogmatizemus, aut duos volentes introducamus.* Et laudatis inferius Sanctis Gregorio Theologo, Athanasio & Cyrillo, ait: *Sed & omnes pietatis Doctores & Prædicatores, hujusmodi unius voluntatis mente detinentur. Quorum si opus est, requisitione proveniente, & competenter relegimus testimonia. Quibus concordes & consonantes facti sunt piæ memoriæ Sergius & Honorius, unus quidem Novæ, alter antiquæ Romæ, Summi Sacerdotii Sedem decorantes. Igitur de his ita nos* habemus, sic intelligimus, sic predicamus. In his *Orthodoxiæ manifestatio, in his Ecclesiæ laus, in his salutis nostræ spes.* Data est hæc *Pauli* Epistola anno Christi sexcentesimo quadragesimo sexto: legitur Secretario III. Concilii Lateranensis sub *Martino I.*

Anno præcedenti scilicet 645. *Pyrrhus* in Africa extorris regionem illam hæreseos Monothelilicæ contagio inficere conabatur; sed ipsi obstitit Sanctissimus Abbas re & nomine *Maximus*. Is præsentibus Episcopis Africanis, & *Gregorio* Patritio præfecto Prætorio Africæ, Disputationem habuit cum *Pyrrho*: Qua se victum fassus est Hæreticus Patriarcha, & ex ignorantia se, & decessorem suum lapsos esse, prava dogmata se anathemate damnaturum spopondit, tacitis Auctorum nominibus; idque ut Præstaret, Romam se contulit cum *S. Maximo*, & *Theodori* Papæ pedibus advolutus, abjuravit errorem, ut ex Actis celeberrimæ istius Disputationis a *S. Maximo*, conscriptis constat; necnon ex *Theophane & Anastasio Bibliothecario*. Sed fictam fuisse Pyrrhi conversionem, ut Orthodoxæ fidei simulatione Romanum Pontificem & Occidentales Episcopos sibi conciliaret, eorumque opera & auctoritate posset Sedi restitui, probavit eventus: Siquidem ipsi patefacta via per Exarchum Italiæ ad unionem cum Orientalibus, ut canis ad vomitum reversus est.

VI. Interea *Paulus* Monothelita Constantinopolitanæ Sedi incubans, ab Africanis Episcopis, & a *Theodoro* Papa admonitus, ut ejuraret errorem, alioqui se anathemate feriendum ac exauctorandum certo sciret, dolum excogitavit, quo hæresim stabiliret, famæque nihilominus consuleret suæ. Auctor enim fuit *Constanti*, ut Edictum proponeret, quo silentium indiceretur unius vel duarum in Christo voluntatum, & chartas Monothelismo faventes, præ foribus Ecclesiæ Majoris affixas, dilacerari præciperet. Has artes adhibuit vaferrimus Hæreticus, ut silentio saltem damnari videretur Catholica de duabus Christi voluntatibus sententia. Hanc ejus mentem aperiunt Patres Lateranensis Concilii sub Martino I. *Quoniam*, inquiunt, *& ipsum Typum in eversionem paternorum dogmatum fieri sine dubio persuasit .... Qui relinquentes Catholicæ Ecclesiæ Paternas, Synodalesque definitiones ac sermones, ad sæculares Typos callide properaverunt, pariter quidem tam suam occultantes perfidiam, quam aliis inique irrogantes querelas.*

Monothelismus Typo Constantis Imperatoris dolose assertus.

Promulgatus est Typus a *Constante*, anno Christi sexcentesimo quadragesimo octavo. Habetur in Concilio Lateranensi, *Secretario IV.* Exponit primo controversiæ recentis statum, & dissensionum, quas immaculatæ fidei zelo compescere se velle simulat, originem. *Cognovimus*, inquit, *in multa perturbatione esse nostrum Orthodoxum populum, utpote dicentibus quibusdam unam voluntatem in Dispensatione magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, & eamdem ipsam operari divina & humana: aliis autem*

dog-

dogmatizantibus duas voluntates & duas operationes in eadem dispensatione Incarnati Verbi: & illis quidem in satisfactione, propter unam personam esse Dominum nostrum Jesum Christum in duabus naturis inconfuse & indivise volentem & operantem divina & humana: aliis autem propter convenientes naturas indivise in ipsa una persona, & ut salvetur & maneat earum differentia, eumdem ipsum unum Christum naturaliter operari divina & humana; & ex hoc in multam dissensionem, & contentionem Christianissimam nostram Rempublicam perduci. Post hæc medium proponit extinguendæ veteris dissensionis, silentium utrique parti indicens. *Quapropter*, inquit, *sancimus, nobis subjectos, qui consistunt in Orthodoxa & immaculata nostra Christianorum Fide qui sunt Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, non habere licentiam invicem a præsenti de una voluntate, aut una operatione, aut duarum voluntatum, aut duarum operationum, qualemcumque proferre altercationem, aut contentionem, aut rixam.* Sufficere addit Scripturas & Traditiones universalium V. Conciliorum, & voces Patrum usu consecratas, quorum dogmata Regularum instar Ecclesiæ sunt: proinde idem silentium imperat quod ante ortam controversiam servabatur.

Vasquesii error in Historia Ecclesiastica.

Mirum est *Vasquesium*, eruditum alioqui Theologum, ignorasse quid sit Typus, & ex Edicto *Constantis* hominem hæreticum, *Pauli* Constantinopolitani Discipulum fecisse. En præclarum illius Commentarium in III. P. S. Thomæ Disputatione LXXIII. cap. 1. *Hujus hæresis* (Monothelitarum) *Auctores fuerunt Macarius Antiochenus Patriarcha, Cyprus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, quos commemorat S. Thomas, & Typus, ut constat ex Concilio Lateranensi sub Martino I. Consultat. V. Can. 18. Martinus I. Typum inquit fuisse Discipulum illius Pauli, quem immerito aliqui confundunt cum Cypro vel Cypo, quorum error multis confutari potest.*

Petrus Monothelita, Pyrrhi in Sede Constantinop. Successor.

VII. Mortuo *Paulo* Monothelita, *Pyrrhus* Constantinopolitanam Sedem iterum conscendit: Cujus post obitum, Petrus ejusdem Sectæ homo, Patriarcha creatus, Monothelismum sustentavit. Ad *Eugenium* Romanum Pontificem Synodicam obscurissimam, & ambagibus involutam direxit, quam *Eugenius* cum Romano Clero rejecit, ut testatur *S. Nicephorus* in *Chronographia*.

Macarius Antiochenus, Stephanus, & Polychronius.

VIII. Tempore Sextæ Synodi Œcumenicæ *Macarius* Antiochenus Patriarcha, Sectæ Monotheliticæ caput erat: cujus etiam Discipuli *Stephanus* Presbyter, & *Polychronius* præstigiator, hæresim summa pertinacia propugnarunt; ut constat ex Actis Sextæ Synodi.

Post Synodum VI. viguit Monothelismus apud Chaldæos, Armenos & Maronitas.

IX. Tandem hæresis Monothelitarum, etiam post sextam Synodum, viguit apud Chaldæos, qui illam sub *Pauli V.* Pontificatu ejurarunt: & apud Armenos, ut constat ex Invectiva secunda *Isaaci* Armeniæ Catholici, qui floruit sæculo XI. & apud Maronitas, ut testatur *Timotheus* Presbyter Constantinopolitanus, in Opusculo de his qui accedunt ad Sanctam Ecclesiam.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

HIC Timothei de Maronitis locus, quamquam extat in editione Combefisii, aliisque, abest tamen ab ea, quam dedit Cotelerius in monumentis Ecclesiæ Græcæ tom. III. pag. 377. atque recentiori manu adjectus ideo credi potest, si valet conjectura Cotelerii putantis Timotheum hunc ante VI. Synodum vixisse; cum tamen in editionibus illis, ex quibus Maronitæ hæreticis Monothelitis accensentur sic legatur: *Maronitæ qui IV. & V. Synodum rejiciunt, adduntque hymno Tersanctus crucifixionem, ac unam voluntatem, unamque operationem in Christo dicunt.* Verba hæc, ut jam innui, suspecta sunt, cum hæresis de unica Christi voluntate nonnisi in Synodo VI. damnata sit. Nec est cur miremur, si in aliis editionibus leguntur, cum liber iste Timothei sit ex ritualibus, quibus singulæ Ecclesiæ additamenta pro suo libitu apponunt. Cæterum Maronitas puros esse ab hac peculiari hæresi notat Assemanus in Biblioth. Oriental. cap. XLV. in Theophilo Edesseno pag. 521.

§. III.

§. III.

A quibus impugnati sint, & damnati Monothelitæ?

I. PRimus in Monothelitas insurrexit *S. Joannes Eleemosynarius*, Alexandrinus Patriarcha, qui cum intellexisset, quod *Sergius* ad *Georgium* cognomento *Arsam*, Paulianistam scripsisset, rogans ut mitteret sibi auctoritates de una operatione, hanc Epistolam ab *Arsæ* manu abstulit. Unde cum vellet etiam eum ob ipsam deponere, impeditus fuit ab incursu tunc a Persis in Ægyptum facto. Verba sunt Sancti *Maximi*, in dialogo cum Pyrrho.

Monothelitas impugnarunt Sanctus Joannes Eleemosynarius.

II. Acrius hanc hæresim impugnavit *Sophronius* Hierosolymitanus Patriarcha, de quo *Stephanus* Dorensis in Concilio Lateranensi, Secretario II. *Non tantum*, inquit, *in Oriente validissime contradixit, contestans eos & admonens ut a propria hæresi quiescerent, & ad rectam Patrum fidem remearent: verum etiam in duobus libris sexcenta dedit testimonia Patrum, ad evictionem impietatis eorum, & veritatis ostensionem*. Idem ubi Hierosolymorum inauguratus est Antistes, Concilium Episcoporum Palæstinæ congregavit, ex quo Encyclicam misit ad Patriarchas, qua disertissimis Sanctorum Patrum testimoniis duplicem in Christo voluntatem & operationem prædicavit. Recitata est hæc *Sophronii* Epistola in VI. Synodo, Actione XIII. Misit enim *Stephanum* Dorensem Episcopum Legatum ad *Honorium*, ut eum ad *novorum* dogmatum damnationem incitaret, ut ipse *Stephanus* testatur in Concilio Lateranensi, *Secretario II.*

Sophronius Hierosolymitanus.

III. *Arcadius* Archiepiscopus Cypri, nascenti etiam fortiter obstitit Monothelismo. Is enim, ut superius innuimus, *Heraclii* adversus *Paulum* Severianum transmissam ad se jussionem, qua una operatio adstruebatur, reprobavit seu Catholicæ fidei adversam. Ejus etiam in Metropolitana Cypriorum Ecclesia successor *Sergius*, & alii Cypri Antistites idem *Heraclii* Edictum exploserunt, ob illam de una Christi operatione hæresim, ut iidem testantur in Epistola ad *Theodorum* Papam data, quæ lecta est in Synodo Lateranensi, *Secretario II.* Quamquam anathemate non confoderunt novi dogmatis assertores, non quod ferendum illud arbitrarentur, sed quod illos indulgentia, quam districtione facilius emendandos, & ad sanam doctrinam revocandos confiderent. *Usque ad hanc igitur diem*, inquiunt, *dispensationem aliquam quærentes, tacuimus, arbitrati ad meliora immutare eos proprias doctrinas*.

Episcopi Cyprii.

Ex his liquet, quam falso *Baronius* ad Annum 633. scripserit: *Cæterum qui rem bona fide agi putarunt, hoc ipso exordio emergentis hæresis Monothelitarum, utcumque toleranda hæc existimarunt, ex ea parte qua unam operationem referre ipsi viderentur ad unam personam operantem, &c.* Et infra: *Hæc tolerata sunt, donec latere in herbis anguem Catholici intellexerunt*. Tantum enim abest ut id Catholicis tolerandum visum sit, quin potius novo dogmati palam refragati sint & obstiterint *Joannes Eleemosynarius, Sophronius Arcadius*, & *Sergius* Cypri Metropolitæ cæterique ejusdem Insulæ Episcopi.

Baronius emendatur.

Nec *Baronium* juvat, quod *Sophronius* & alii Orthodoxi vocem Deivirilis operationis identidem usurpaverint. Ex hoc enim perperam colligitur, tolerandam Catholicis visam fuisse unius in Christo operationis assertionem; longe enim differunt, *Deivirilis operatio*, & *Una Deivirilis operatio*. *Deivirilem operationem* ex sententia Patrum dixerunt Orthodoxi: *Unam Deivirilem operationem* dixerunt Hæretici. Quamobrem Synodus Lateranensis sub *Martino I.* hanc loquendi formulam damnavit anathemate, Secretario V. *Si quis*, inquiunt, *secundum scelerosos Hæreticos, Deivirilem operationem, quod Græci dicunt θεανδρικὴν unam operationem insipienter; non autem duplicem esse confitetur, secundum Sanctos Patres, hoc est, divinam & humanam; aut ipsam Deivirilis, quæ posita est, novam vocabuli dictionem, unius esse designativam, sed non utriusque mirificæ & gloriosæ unitionis demonstrativam. condemnatus sit.*

IV. Heraclius Imperator impiam Ecthesim ad *S. Severinum* Romanum Pontificem electum, per *Isaacium* Italiæ Exarchum transmisit, futurum sperans ut ab eo comprobare-

Severinus Papa Heracl. Ecthesim reprobavit.

baretur, quo suæ confirmationem electionis, pro illorum temporum more, a Principe obtineret. Verum spe sua cecidit *Heraclius*. Ecthesim namque Pontifex optimus reprobavit, & anathemate damnavit, ut colligitur ex testimonio *Martini I.* in Concilio Lateranensi, *Secretario III.*

Joannes IV. Monothelitarum hæresim & Ecthesim Heraclianam damnavit in Synodo.

Defuncto post breve Pontificium *Severino* successit *Joannes Quartus*, qui ut primum Pontificia auctus est dignitate, coacta Romæ Synodo, Monothelitarum hæresim, & impiam Ecthesim *Heraclii* proscripsit, ut refert *Theophanes*, qui addit, & in Africa, in Provinciis Byzacena, Numidia, & Mauritaniis diversos Episcopos convenisse, & Monothelitarum hæresim anathemate confodisse. Est vero notandum, *Joannem Quartum* damnasse tantum dogma, non personas. Id colligitur ex ipsius Epistola ad *Constantinum* Imperatorem, qua ipsum rogavit, ut *Heraclii* Ecthesim rescinderet. In ea enim *Sergium* appellat *Reverendæ memoriæ Episcopum*, quod non commisisset, si nomen ejus confixisset anathemate. Id etiam colligitur ex *Dialogo S. Maximi cum Pyrrho*, ubi Sanctissimus Abbas Hæretico Patriarchæ medium quærenti quo posset emendare errorem, & Antecessorum famæ consulere, respondit: *Alius non est modus, quam taceri personas, & anathemate affici talia dogmata.* Quod non dixisset, si *Joannes IV.* personis anathema dixisset.

S. Maximi certamina adversus Monothelitas.

V. Claruit maxime in sacro adversus Monothelitas bello *Sanctus Maximus*, pluresque in eo palmas tulit. *Pyrrhum* confutavit in celebri Disputatione cum ipso habita, dum in Africa versaretur, eumque ad ejurandum errorem compulit. Hujus Disputationis immortale reliquit monumentum, *Dialogum cum Pyrrho*, quo Monothelitarum dogmata funditus evertuntur. Ejusdem adversus impiam hæresim gloriosa certamina testatur Collatio habita cum *Theodosio* Cæsareæ Episcopo, & duobus Patritiis *Theodosio* & *Paulo*, quos ad ipsum miserat *Constans* Imperator, cum in oppido Byziæ exul ageret: & altera Collatio habita Constantinopoli cum Principibus, in Secretario: quarum monumenta transmisit ad posteros. Scripsit præterea plura Opuscula, quibus Monothelismum plane confutavit. Nec doctrina solum, sed passionibus fidem Catholicam defendit, contumeliis, triplici exilio, verberibus, linguæ & dexteræ manus abscissione vexatus. In exilio tandem obiit anno Christi sexcentesimo quinquagesimo septimo. Ista certa sunt ex *Actis Sancti Maximi*, ex ejus Operibus, ex Hypomnestico *Theodosii* ac *Theodori* Monachorum, aliisque monumentis.

Pyrrhus a Theodoro Papa damnatus.

VI. Cum *Pyrrhus* ad publicam hæreseos, quam ficte ejuraverat, professionem ac defensionem rediisset, *Theodorus* Romanus Pontifex convocatis Episcopis & Clero ad sepulchrum Principis Apostolorum, sententiam anathematis & depositionis in *Pyrrhum*, & eos qui cum ipso communicarent, tulit, ipsique subscripsit calamo in Calice tincto Sanguine Domini loco atramenti usus, novo sed terribili exemplo, ut Hæreseos, Hæreticorumque damnatio celebrior esset, ac firmior videretur, majorque terror incuteretur Monothelitis & eorum Fautoribus. Id testatur *Theophanes*.

Theodorum Papam Paulum non devoluisse Combefisius noster contendit contra Baronium.

VII. Idem *Theodorus Paulum* Constantinopolitanum, cum per literas, tum per Apocrisiarios suos Canonice admonuit, ut hæresim ejuraret, anathematis & depositionis sententiam, si pertinax maneret, intentans. *Paulum* ab Apostolica Sede exauctoratum scribit *Anastasius Bibliothecarius*. Quod Eminentissimus Annalium Ecclesiasticorum Parens ad *Theodorum* Papam refert, quem etiam Typum *Constantis* damnasse putat convocata Synodo. *Combefisius* noster in Historia Monothelitarum *Baronium* refellit his conjecturis. Prima est, quod *Martinus I.* persecutionem Apocrisiariis *Theodori* a *Constante* Imperatore & *Paulo* Patriarcha Constantinopolitano illatam in solam refundit Apocrisiariorum admonitionem, auctoritate Apostolicæ Sedis dicto *Paulo* factam, ut ab hæresi recederet. At si damnasset ipsum *Theodorus*, hæc potius allata fuisset a *Martino I.* persecutionis Apocrisiariis illatæ causa (in Concilio Lateranensi Secretario IV.) Secunda conjectura est, quod *Benedictus* Episcopus Ajacensis, aliique Episcopi in Concilio Lateranensi *Pauli* damnationem urgentes, satis indicant nullum hucusque anathema *Paulo* inflictum. Nam si quæ lata fuisset a *Theodoro* in *Paulum* sententia, & quidem in Synodo, laudata fuisset in Concilio Lateranensi, ut gravissimum adversus ipsum præjudicium.

Sed conjecturas doctissimi P. *Combefisii*, negantis tantum argumenti vim habentes, evertit positivum ac disertum testimonium Abbatum & Monachorum Græcorum, in Libello oblato Synodo Lateranensi sub Martino I. & lecto Secretario II. *Cum quibus*, inquiunt, *& Typum, qui nunc contra Orthodoxam Fidem factus est ex subreptione, non ex studio aut mente piissimi nostri Imperatoris, sed suasione importuna, & falsiloquio Pauli depositi a Prædecessore vestræ Sanctitatis Theodoro, sanctissimæ recordationis Papa vestræ Apostolicæ Sedis, eidem anathemati submittimus.*

Potior Baronii causa.

VIII. Anno Christi 646. cum e vita migrasset *Theodorus* Pontifex, *Martinus* in ejus locum creatus est. Ejus electioni cum Imperator pro more illius temporis, consensisset, conatus est Typi confirmationem ab ipso extorquere, qui execratus facinus, tantum abfuit ut *Constanti* præberet assensum, quin potius convocavit Synodum Romam, cui centum & quinque Episcopi interfuerunt, in qua Monothelitarum hæresim damnavit, ejusque Auctores ac Sectatores anathemate confixit. Damnavit etiam *Heraclii* Ecthesim, Typumque *Constantis*. Quinque Secretariis seu Consultationibus hæc Synodus absoluta est. Tanta autem semper fuit ejus auctoritas, ut post quinque Synodos Generales Professionibus Fidei olim insereretur, ut observat *Baronius* ex Synodo Anglicana sub *Theodoro* Archiepiscopo, cujus meminit *Beda*, lib. 4. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum*, cap. 17.

Monothelitæ a Martino I. & Synodo Romana damnati.

Baronius ad annum 644.

Typus vel eo solo nomine rejici poterat, quod a Laico Principe editus esset, cujus non erat de fidei controversiis decernere: alia tamen ex causa damnatus est, quod scilicet prohibens unam deinceps aut duas in Christo dici operationes, aut voluntates, simili sorte Catholicum dogma cum hæretico involveret. *Quoniam* (inquit Synodus, Secretario IV.) *omnino est inconveniens Catholicæ Ecclesiæ Regulæ in qua utique adversa tantummodo jubentur merito sepeliri silentio: non autem Orthodoxa cum contrariis confiteri, aut quoquo modo denegare. Asserit enim ita, Quoniam alienum est Christianorum, cum recta fide impietatem suscipere, & non discernere recta a malis. Qualis namque participatio justitiæ cum iniquitate? Aut qualis communio luminis cum tenebris?*

Typus Constantis juste damnatus, & cur?

Hæreticorum autem damnationem, necnon Herachlianæ Ectheseos, & Typi *Constantis*, Sancta Synodus his verbis decrevit, *Canone XVIII.* post veterum Hæreticorum execrationem: „ Cum quibus merito, utpote similes eis, parique errore præditos, ex „ quibus dogmatizare noscuntur, hoc est, Theodorum quondam Episcopum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium Constantinopolitanum, vel ejus Successores „ Pyrrhum & Paulum, in sua perfidia permanentes, & omnia impia illorum conscripta, & eos qui similia cum illis usque in finem obstinate sapuerunt, aut sapiunt, „ vel sapere sperantur, hoc est unam voluntatem & unam operationem deitatis, & humanitatis Christi: & super hæc impiissimam Ecthesim, quæ persuasione ejusdem „ Sergii facta est ab Heraclio, quondam Imperatore adversus orthodoxam fidem unam „ Christi Dei voluntatem, & unam ex concinnatione definientem operationem venerari; sed & omnia quæ pro ea impie ab eis scripta, vel acta sunt, & illos qui eam „ suscipiunt ..... Et cum illis denuo scelerosum Typum qui ex suasione prædicti Pauli nuper factus est a Serenissimo Principe Constantino Imperatore contra Catholicam „ Ecclesiam, utpote duas naturales voluntates & operationes, divinam, & humanam, „ quæ a SS. Patribus in ipso Christo Deo vero & Salvatore nostro, pie prædicantur, „ cum una voluntate, & operatione, quæ ab Hæreticis impie in eo veneratur, pariter denegare, & taciturnitate constringi promulgantem, & propterea cum SS. Patribus & scelerosos Hæreticos ab omni reprehensione & condemnatione liberari injuste definientem .... Si quis igitur consonanter nobis omnia hæc impiissima hæreseos „ illorum dogmata, & ea quæ pro illis a quolibet impie conscripta sunt: & denominatos Hæreticos, Theodorum dicimus, Cyrum, & Sergium, Pyrrhum & Paulum „ non respuit & anathematizat ...... hujusmodi condemnatus sit. „ Prudenti Oeconomia erga *Constantem* Imperatorem se gessit *Martinus I.* & Synodus Lateranensis: Typum namque sub ejus nomine damnare noluit, nec anathemate ferire Principem, ne Schisma faceret, ne Hæresim promoveret audacius, ne persecutionem inferret Eccle-

Oeconomia Pontificis & Synodi erga Principem.

ſiæ, ne denique ſpes omnis alienationis ipſius ab hæreticis eo ſuccideretur anathemate, quo fuiſſet ab Eccleſia præciſus.

Monothelitarum hæreſis damnata in VI. Synodo.

IX. Denique Monothelitarum hæreſis ultimo ictu confixa eſt in Sexta Synodo Œcumenica, cujus brevem Hiſtoriam ſubjicimus.

§. IV.

De Sexta Synodo Oecumenica.

Conſtantinus Pogonatus convocat VI. Synodum. Agatho Pontifex mittit Legatos.

ANno Chriſti ſexcenteſimo ſexageſimo octavo, *Conſtantinus Pogonatus*, *Conſtantis* filius, debellatis Saracenis & Imperii pace firmata, de Eccleſiarum pace cogitavit. Sedebat tunc temporis Conſtantinopoli *Theodorus*. Is cum ordinatus eſſet Regiæ Urbis Patriarcha, admonitus ab Imperatore ut Synodicam ad Romanum Pontificem ſcriberet, parere renuit. Poſt hæc Pius Princeps quæſivit a *Theodoro* & *Macario* Antiocheno, quænam controverſia inter Apoſtolicam Sedem & Conſtantinopolitanam de fide verteretur. Qui reſponderunt, Verba quædam novitatis introducta fuiſſe a nonnullis ex imperitia, ab aliis ex temeritate: & ex hoc tempore convenire non potuiſſe utramque Eccleſiam.

His permotus Imperator, Concilium convocavit Conſtantinopolim, ac ea de re ſcripſit ad *Donum* Pontificem Maximum, ad quem etiam miſit *Epiphanium* Virum Illuſtrem, qui erat ipſi a Secretis, acturum cum illo, ut Legatos tum Sedis Apoſtolicæ, cum Occidentalis Synodi, ad Concilium Œecumenicum mitteret, cum libris, ex quibus dirimi poſſet controverſia. Id conſtat ex Sacra Juſſione *Conſtantini* Imperatoris, quæ legitur in limine Sextæ Synodi. *Dono* Pontifice defuncto, *Agatho*, qui ipſi ſucceſſerat, acceptis Imperatoris literis, Legatos miſit Conſtantinopolim, ad Concilium Œcumenicum celebrandum, anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo. Sedis Apoſtolicæ legationem *Theodoro* & *Georgio* Presbyteris, & *Joanni* Diacono impoſuit. Legationem vero Synodi Occidentalis *Joanni* Portuenſi, *Joanni* Regii, & *Abundantio* Paternenſi, Epiſcopis. Id conſtat ex Epiſtola *Conſtantini* Imperatoris data ad *Georgium*, qui ejecto *Theodoro*, ob pertinaciam in hæreſi, & eraſum ex ſacris Diptychis *Vitaliani* Pontificis nomen, inauguratus recens erat Regiæ Civitatis Antiſtes. Legatorum electio facta eſt in Concilio Romano centum & viginti quinque Epiſcoporum, collecto ab *Agathone*, cujus ſynodica ad Imperatorem recitata eſt in VI. Synodo, *Actione* 4.

Quando cœpta Synodus.

Numerus Epiſcoporum. Adfuerunt Imperator & Magiſtratus.

Cœpta eſt Œcumenica Synodus Sexta, die 7. Novembris, anno ſexcenteſimo octogeſimo, *Agathonis* Papæ tertio, *Conſtantini Pogonati* Imperatoris decimotertio. Celebrata eſt Conſtantinopoli, unde Tertia Synodus Conſtantinopolitana vocatur. Non conveniunt Auctores de numero Epiſcoporum. Ducentos octoginta novem *Theophanes* & *Cedrenus* numerant. Actio poſtrema Synodalis ſubſcriptos habet centum ſexaginta ſex. Non longe recedit ab hoc numero *Photius*, in Libello de Synodis recenſens centum & ſeptuaginta. Interfuit Concilio *Conſtantinus* Imperator cum ſelectis Judicibus. Quin etiam celebratum illud dicitur, *Præſidente piiſſimo, & Chriſto amabili magno Imperatore Conſtantino*. Quo ſenſu id intelligendum, exponam in Diſſertationibus. Dicere hic ſufficiat, præfuiſſe quodam ſenſu Religioſiſſimum Principem ut Defenſorem fidei, & ordinis Judiciorum cuſtodem, non ut Judicem controverſiarum fidei. Porro cum Glorioſiſſimos Judices paſſim in Synodo nominari audis, ne exiſtimes Laicos Magiſtratus ab Imperatore aſſumptos eſſe, qui de fidei rebus decernerent, ſed qui Conſervatores eſſent Synodi ac libertatis partium. Unde in Græco habetur, ἄρχοντες, id eſt, *Proceres*, non δικαστι, id eſt *Judices*. Sedebant a ſiniſtris Imperatoris Romani Pontificis Legati, a dextris *Macarius* Antiochenus, & *Georgius* Conſtantinopolitanus. In quo ſeſſionis ordine nihil præter morem Eccleſiaſticum commiſſum eſt: nam & in Concilio Nicæno *Euſtathius* Antiochenus Epiſcopus primus ad dexteram ſedebat, *Oſio*, aliiſque *S. Silveſtri* Legatis ſedentibus ad ſiniſtram. Et in Concilio Chalcedonenſi Legati *S. Leonis* ad lævam ſedebant, *Dioſcorus* vero Alexandrinus Patriarcha ad dexteram, propoſitis in

medio

medio Evangeliis. Nec mirum, cum finiſtra in Eccleſia ſit honoratior dextera, ut alibi obſervavimus. Ex his patet, quam temere *Albertus Pighius* Acta Sextæ Synodi ſuppoſititia effutiat, aut legitimam & Eccleſiaſticam Synodum non fuiſſe, cujus hæc Acta ſint, cui præfuerit Imperator, interfuerint ſæculares Judices, Apoſtolici Legati a ſiniſtris ſederint. *Pighii* errores & temeritatem pro meritis caſtigat doctiſſimus *P. Combefiſius*, in Diſſertatione Apologetica pro Actis Sextæ Synodi.

Alberti Pighii temeritas arguitur.

Actione IV. lectæ ſunt Epiſtolæ duæ dogmaticæ, una *Agathonis*, altera Synodi Occidentalis, ad Conſtantinum Imperatorem, quibus geminæ in Chriſto voluntatis & operationis Catholicum dogma luculentiſſime ex fidei regulis demonſtratur. In Agathonis Epiſtola nonnulla notanda ſunt. Primo, non fuiſſe admodum eruditos Legatos, quos ad Concilium miſit. Scribit enim ſe eos non miſiſſe pro confidentia de eorum ſcientia, ſed pro obedientia quam Imperatori debebat. Doctorum virorum penuriam in mala Italiæ tempora refundit. *Nam apud homines in medio gentium poſitos*, inquit, *& de labore corporis quotidianum victum ſumma hæſitatione quærentes, quomodo ad plenum poterit inveniri Scripturarum ſcientia? Niſi quod quæ regulariter a ſanctis atque Apoſtolicis prædeceſſoribus & venerabilibus quinque Conciliis definita ſunt, cum ſimplicitate cordis, & ſine ambiguitate a Patribus traditæ fidei conſervamus: unum ac præcipuum bonum habere ſemper operantes atque ſtudentes, ut nihil de iis quæ regulariter definita ſunt, minuatur, nihil mutetur vel augeatur, ſed eadem & verbis, & ſenſibus illibata cuſtodiantur.*

Lecta eſt in Synodo Epiſtola Agathonis, in qua multa obſervatione digna.

Secundo, obſervatione dignum eſt, quanti fecerit ſemper Eccleſia SS. Patrum doctrinam, ex his verbis Agathonis: *Quibus* (Legatis) *& teſtimonia aliquorum SS. Patrum, quos hæc Apoſtolica Chriſti Eccleſia ſuſcipit, cum eorum libris tradidimus, ut facultatem ſuggerendi a benigniſſimo veſtræ Chriſtianitatis imperio conſecuti, ex his dumtaxat ſatisfacere ſtudeant, dum Imperialis manſuetudo præceperit qui hæc ſpiritalis mater eorum ac a Deo propagati Imperii, Apoſtolica Chriſti Eccleſia credat & prædicet.* Hæc ab hæreticorum hujus ævi ingenio longe aliena ſunt, qui ſpreta Sanctorum Patrum auctoritate, ad ſolas Scripturas provocant.

Cauſa fidei ad SS. Patrum doctrinam expenditur.

Tertio obſervandum, quod ait: *Apoſtolicam Romanam Eccleſiam numquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexiſſe.*

Actione V. & VI. Macarius Antiochenus Patriarcha, Monothelita pervicaciſſimus, urgente Imperatore, protulit teſtimonia SS. Patrum, quibus una Chriſti voluntas aſſeri videbatur. Hæc vero teſtimonia truncata eſſe a *Macario*, & ejus Symmiſtis exceperunt Sedis Apoſtolicæ Legati, & quæ Patres de voluntate divina manifeſte dixerunt, ab iis ad voluntatem Chriſti poſt Incarnationem fraudulenter fuiſſe tranſlata.

Romana Eccleſ. numquam a via veritatis deflexit.

Actione VII. Legati recitarunt teſtimonia SS. Patrum, qui duas voluntates & operationes prædicabant. Interrogati vero ab Imperatore *Georgius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, & *Macarius* Antiochenus, an definitioni Agathonis conſentirent, petierunt exemplar definitionis, & inducias, ut laudata SS. Patrum loca cum Codicibus Eccleſiæ Conſtantinop. conferre poſſent.

Actione VIII. Georgius ab Imperatore interrogatus reſpondit, ſe diligenti Codicum collatione facta cum authenticis exemplaribus, cognoviſſe, recenſita in Relationibus *Agathonis* teſtimonia SS. Patribus conſona eſſe. Ideoque ſe Relationes *Agathonis* & Occidentalis Synodi amplecti profeſſus eſt, eamdemque fidem ſectari. Egregium Orthodoxiæ ſpecimen dedit *Georgius* in eadem Seſſione, cum *Vitaliani* Pontificis nomen ſacris Diptychis reſtitui poſtulavit, quod malis artibus Macarii fuerat expunctum. Id obtinuit ab Imperatore. Ejus fidem feſtiva acclamatione commendavit Synodus: *Georgio Orthodoxo Patriarchæ multos annos.* Omnes Epiſcopi Sedis Conſtantinopolitanæ ſubditi cum *Georgio* ſe ſentire, *Agathonis* Epiſtolam ſuſcipere, fidem profiteri, hæreſim anathematizare, conteſtati ſunt.

Georgius Conſtantinopol. Patriarcha fidem Orthodoxam in Synodo profitetur.

Theodorus Epiſcopus Melitinæ, vir in dicenda ſententia rudis, & ex propria confeſſione ruſticus, ſcripto ſuffragium tulit. Porrexit Chartulam Synodo, qua nihil de fide tradendum, aut prædicandum aſſerebat, præter id quod a Sanctis quinque Synodis definitum eſſet. Satis eſſe Orthodoxis, ſi duas naturas in Incarnatione Domini noſtri Je-

Theodorus Epiſcopus rudis & ruſticus a Monothelitis deceptus.

BIBLIOTECA O. F. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

ſu Chriſti inconvertibiliter, ac inconfuſe & indiviſe in una ſubſiſtentia profiterentur? Proinde nullum prædefunctorum accuſationi aut reprehenſioni obnoxium eſſe debere, *ſive unam operationem & unam voluntatem, ſive duas operationes & duas voluntates docuiſſet. Se confiteri unum eumdemque Chriſtum in duabus naturis, & una perſona, indiviſe & inſeparabiliter operantem divina & humana*. Tradita fuerat *Theodoro* hæc ſuffragii formula a *Stephano* Abbate Monothelita, *Macarii* Antiocheni ſocio, ut ipſe faſſus eſt.

De fide Macarii & Stephani quæſtio habetur.

Poſt hæc, in *Macarii* fidem inquiſitum. Palam ille cum interrogaretur, an duas in Chriſto voluntates & duas operationes naturales, inconfuſe & indiviſibiliter confiteretur, & Epiſtolam *Agathonis* ſuſciperet, urgenti Imperatori reſpondit: *Non dico duas voluntates, aut duas operationes in Incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſed unam voluntatem & Deivirilem operationem*. Juſſi deinde *Macarius & Stephanus* fidem ſuam exponere, edita Fidei profeſſione confeſſi ſunt ſe conſentire tam Sanctis quinque Synodis, quam *Honorio, Sergio, Paulo, Petro*, & reliquis quorum in Codicibus a ſe porrectis meminerant, & credere *Unam voluntatem ſubſiſtentialem in uno Domino noſtro Jeſu Chriſto, & Deivirilem ejus operationem*.

Macarii pertinacia.

Recitata ſubinde eſt uberior Fidei profeſſio a *Macario* ante oblata, continens teſtimonia Sanctorum Patrum, quibus unicam in Chriſto aſſeri propugnabat voluntatem. Qua recenſita, interrogatus iterum *Macarius* ab Imperatore & Synodo, utrum duas naturales voluntates, & duas naturales operationes confiteretur in Chriſto, reſpondit: *Non dico duas naturales voluntates, aut duas operationes naturales in Incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, nec ſi membratim incidar, & mittar in mare.*

Patrum teſtimonia truncata protulit Macarius quod Hæreticis ſolemne eſſe Synodus obſervat.

Collatis denique Patrum teſtimoniis, quæ protulerat *Macarius*, ad authenticos Codices, convictus eſt falſi, quod nempe Sanctorum Patrum teſtimonia detruncaſſet, ac interciſis verbis eorum ſenſum depravaſſet. Unde Sancta Synodus dixit: *Non congruit Orthodoxis ita circumtruncatas Sanctorum Patrum voces deflorare: Hæreticorum potius hoc proprium eſt*. Faſſus eſt inverecundus *Macarius*, ſe illas auctoritates ita defloraſſe, ut opinionem ſuam ſtabiliret. Tunc demum has in voces erupit Sancta Synodus: *Hæreticum ſeipſum manifeſte demonſtravit. Novo Dioſcoro anathema. Hujuſmodi deponatur. Novum Dioſcorum foras mitte. Novo Apollinario malos annos. Merito ab Epiſcopatu alienetur. Nudetur circumpoſito ei Pallio.*

Macarius & Stephanus damnati.

Actione IX. Sententia depoſitionis in *Macarium* & *Stephanum* prolata eſt. Epiſcopis & Clericis, qui errorem ejuraverant, ſervata eſt dignitas, ea lege ut Fidei libellos cum jurejurando Synodo offerrent.

Actione X. Facta eſt coram Synodo collatio teſtimoniorum quæ ex SS. Patribus laudaverat Agatho in Codicillo per Legatos ad Synodum tranſmiſſo, ad duas in Chriſto voluntates comprobandas, cum authenticis Codicibus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. Collata ſunt etiam Hæreticorum teſtimonia qui unam voluntatem, & unam operationem prædicabant. Lectus eſt & fidei libellus ab Epiſcopis & Clericis dato coram Sanctis Evangeliis Sacramento oblatus, quo ſinceram fidem profeſſi, a Synodo recepti ſunt.

Actione XI. lecta eſt Synodica *Sophronii* Hieroſolymitani Patriarchæ ad *Sergium*: tum poſtulantibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, & jubente imperatore excerpta ſunt ex libris *Macarii & Stephani* loca quædam, & cum veterum Hæreticorum ſententiis collata, ut cum illis iſtos convenire, omnibus perſuaſum eſſet.

Actione XII. lectæ ſunt Epiſtolæ *Sergii* Monothelitarum principis ad *Cyrum*, & ad *Honorium*, necnon *Honorii* Pontificis Romani Epiſtola I. ad *Sergium*. Quærentibus vero Proceribus, an *Macarius* in Sedem reſtituendus eſſet, ſi forte revocaret errorem, ſancta Synodus dixit: Nullatenus divinam regulam pati ut in Sede Doctoris ulterius reſideret.

Actione XIII. lata eſt ſententia in Monothelitas, cum quibus damnatus eſt & *Honorius*, non quidem ut Hæreticus; ſed ut Hæreticorum fautor: qua de re in Diſſertationibus dicemus. Lectæ ſunt Epiſtolæ duæ *Cyri* Alexandrini ad *Sergium* Conſtantinopolitanum, novem ejuſdem *Cyri* Capitula, Fragmenta ex libris *Theodori Pharanitani* ad *Sergium* ſcriptis, Epiſtola *Pauli* Conſtantinopolitani quondam Patriarchæ Monothelitæ

ad

ad *Theodorum* Pontificem Romanum, Epiſtola *Petri* Conſtantinopolitani Patriarchæ Monothelitæ ad *Vitalianum* Papam, quibus relectis, innotuit ipſos unam voluntatem, & unam operationem in Chriſto impie prædicaſſe, ob idque ab *Agathone*, & a Concilio Romano anathemate merito percuſſos.

Juſſu deinde Magiſtratuum, qui ordinem Concilii, abſente Imperatore, diſponebant, relectæ ſunt Synodales Epiſtolæ *Thomæ*, *Joannis*, & *Conſtantini* Patriarcharum Conſtantinopolitanorum, qui *Petro* Monothelitæ ſucceſſerant, in quibus nihil inventum eſt Orthodoxæ Fidei contrarium. Tunc poſtulatum eſt Sacramentum a *Georgio* Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Diacono & Chartophylace, quo aſſereret, ſe modis omnibus perſcrutatum, nuſquam reperiiſſe Libellos ſcriptos fuiſſe a quibuſdam, atque oblatos prædictis tribus Patriarchis, *Tomæ*, *Joanni*, & *Conſtantino*, unam voluntatem, & unam operationem in Chriſto adſtruentes. Cum *Georgius* Patribus morem geſſiſſet, Sancta Synodus edixit, *Hos ſanctæ memoriæ tres Viros, id eſt, Thomam, Joannem, & Conſtantinum, in unitate manere, atque in ſacris Diptychis Sanctarum Eccleſiarum recitari, utpote qui in omnibus immaculati atque irreprehenſibiles inventi eſſent circa rectam noſtram Chriſtianorum fidem.* *Thomas, Joannes, & Conſtantinus Regiæ Urbis Patriarchæ Orthodoxi.*

Ex quibus patet, quam falſo *Baronius* Thomam Conſtantinopolitanum Patriarcham Orthodoxum fuiſſe neget, quem Sexta Synodus, cauſa cognita, Orthodoxum pronuntiavit: quem præterea *Tharaſius* Actione ſecunda Synodi VII. aſſerit non fuiſſe reprobatum a Sexta Synodo, ſicut nec *Joannem*, & *Conſtantinum* ejuſdem Sedis Patriarchas, licet ab Hæreticis ordinati eſſent. *Quin potius* (inquit) *& plures eorum qui in VI. Synodo conſederunt a Sergio, Pyrrho, Paulo, & Petro Præceptoribus videlicet hæreſeos, unam voluntatem in Chriſto prædicantibus ordinati erant: cum hi viciſſim Conſtantinopolitanam Sedem ſortiti eſſent, ac a Petro, qui ex his noviſſimus eidem Sedi præſedit, uſque ad Sextam Synodum, non plures anni tranſierant, quam quindecim: quique intermedio eo tempore Pontifices fuerunt, Thomas, & Joannes, & Conſtantinus a prædictis Hæreticis fuerant ordinati, nec propterea reprobati ſunt. Ad quinquaginta enim annos tunc hæreſis duravit. Verum Sextæ Synodi Patres illos quatuor anathematizaverunt, quamquam eorum Ordinatio eſſent.* *Emendatur Baronius, ad ann. 656.*

Reſpondet *Baronius*, corrupta eſſe VI. Concilii Acta. Sed quæ fides dicenti non probanti? Depravationem ſuſpicatur ex eo quod *Georgius* Chartophylax protuliſſe dicatur Synodica, quæ facta ſunt a *Thoma* Conſtantinopolitano Patriarcha ad *Vitalianum* Romanum Pontificem; quæ mittere non potuit propter obſidionem Regiæ Civitatis a Saracenis, quæ biennio duravit: fictam porro ait illam obſidionem doctiſſimus Cardinalis, cujus nec *Theophanes*, nec Græci alii Hiſtorici meminerint. At ſatis habet ponderis *Georgii* Chartophylacis aſſertio coram plena Synodo ad id evincendum: ipſique rem adhuc recentem narranti major fides adhibenda eſt, quam Baronio poſt octingentos annos contrarium ſine teſtibus aſſerenti. Negans enim argumentum Hiſtoriæ poſitivo ſupparis Auctoris teſtimonio aſſertæ veritatem evertere non poteſt. *Baronius refellitur.*

Objicit *Baronius*, Sanctum Maximum cum Thoma Patriarcha, utpote Hæretico, communicare noluiſſe, ut Acta *S. Maximi* teſtantur. At in Actis a Doctiſſimo Cardinali laudatis nihil hujuſmodi legitur. Nullum enim Patriarcham Conſtantinopolitanum nominant præter *Petrum*; quo ſedente, & ante *Thomæ* inaugurationem conſummatus eſt *S. Maximus*. Nam a Petro, qui Monothelitarum poſtremum Conſtantinopoli ſedit, ad Sextam uſque Synodum plures anni non effluxerunt, quam quindecim, quo temporis intervallo *Thomas*, *Joannes*, & *Conſtantinus*, huic Eccleſiæ præfuerunt. Porro Petrus ſedit annis duodecim, ut conſtat tum ex *Nicephori Chronico*, tum ex *Zonara*. Evectus eſt in Sedem Patriarchicam anno Chriſti ſexcenteſimo quinquageſimo tertio, cum *Pyrrhus* poſt obitum *Pauli* in Epiſcopatum reſtitutus, quatuor dumtaxat menſes vixiſſet (ut fatetur *Baronius*.) Sedit ergo ad annum uſque ſexcenteſimum ſexageſimum quintum, quo in defuncti locum ſuffectus eſt *Thomas*. S. vero *Maximus* conſummavit Martyrium anno Chriſti ſexcenteſimo quinquageſimo ſeptimo (ut obſervat *Baronius*.) Falſo igitur ſcripſit Illuſtriſſimus Auctor, *Sanctum Maximum* cum *Thoma* jam Patriarcha Conſtantinopolitano communicare noluiſſe. Nec majori fide ſeſſionem *Petri* contra-

trahit ad biennium *Nicephoro* & *Zonaræ*, qui duodecim annos illum sedisse tradunt, nullum æqualis fidei Auctorem opponens.

Pyrrhi, & Honorii Epistolæ combustæ ex Synodi sententia.

Antequam finis imponeretur Actioni decimæ tertiæ, lecta est Epistola altera *Honorii* Romani Pontificis ad *Sergium*. Lecta pariter Epistola *Pyrrhi* Constantinopolitani ad *Joannem IV.* Pontificem Maximum, quæ visæ sunt in eamdem impietatem concurrere, & ideo igni coram Synodo traditæ sunt.

Actione XIV. lecti sunt libelli *Mennæ* ad *Vigilium*, & *Vigilii* ad *Justinianum* Imperatorem, & *Theodoram* Augustam: Quos Patres universi confictos & suppositos fuisse pronuntiarunt, ipsaque Acta V. Concilii, dolis Stephani Hæretici, qui Macarii Antiocheni consors erat, interpolata. Unde exclamarunt: *Anathema libro qui dicitur Mennæ ad Vigilium, & qui eum finxerunt, sive scripserunt: Anathema Libellis qui dicuntur facti fuisse a Vigilio ad Justinianum, & Theodorum divæ memoriæ, qui & sunt falsi demonstrati. Anathema simul omnibus qui falsaverunt Acta S. & universalis Quinti Concilii.*

Baronius & Binius emendantur.

Male conjectant *Baronius*, & *Binius*, Epistolam *Vigilii*, quæ refertur a *Liberato* in Breviario de causa Nestoriana & Eutychiana, suppositam esse, ex his Sextæ Synodi verbis. Istud enim Synodi Sextæ Judicium illos solum spectat Libellos, quibus anathematizabat Vigilius *Theodorum Mopsuestenum* & Epistolam *Ibæ*, & scripta *Theodoreti* contra XII. Capitula *Sancti Cyrilli*, his verbis: *Anathematizamus autem & Theodorum quondam Episcopum Mopsuestenum, utpote qui alienus semper ab Ecclesiis extitit, & Sanctissimis Patribus adversarius, qui non confiteur incarnatum esse Dei Verbum, id est, Christum esse unam subsistentiam, & unam personam, & unam operationem.* At in Epistola *Vigilii*, quam refert Liberatus, nihil hujusmodi legitur: Illi itaque Libelli *Vigilio* suppositi, non sunt iidem cum *Epistola Vigilii*, quam refert Liberatus: Lege quæ de illa Epistola observavimus in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ V. Sæculi, cap. III. Artic. XV. ubi de Concilii Chalcedonensis hostibus & Impugnatoribus actum est §. VIII.

Polychronius impostor damnatur.

Actione XV. suggerente *Donato* Episcopo Prusiados, *Polychronius* Presbyter & Monachus, *Macarii* & *Stephani* discipulus, in consessum vocatus, & interrogatus de Fide non solum se Monothelitam, sed & præstigiatorem prodidit & publicum Impostorem. Is enim Chartulam, in qua scripta erat hæc propositio: *Qui non confitetur unam voluntatem & unam Deivirilem operationem, non est christianus*; super mortuum poni postulavit spondens illum se suscitaturum, ut fidei suæ veritatem comprobaret, quam cœlestibus visionibus jam confirmatam mentiebatur. Indignam licet conditionem subire coacta est Synodus, ne fidei Sacramentum in discrimen adduceretur, & plebeculæ falsorum promissione miraculorum, & revelationum figmentis deceptæ, ipsi adhærerent. Factum est itaque miraculi periculum. Appositum est coram *Polychronio* defuncti recens hominis cadaver, extra locum Synodi populo ad spectaculum insolens certatim confluente. Pluribus horis aperta scena personam egit perfidi impostoris *Polychronius*, defuncto in aures insusurrans, suamque tandem impotentiam professus est. Tunc populus ludi spectator exclamavit: *Novo Simoni anathema. Polychronio seductori populi anathema.* Post hæc rursus in Concilio a Patribus interrogatus, duasne voluntates, & duas operationes naturales in Christo crederet? In errore pertinax, tamquam seductor populi & manifestus hæreticus, omni Sacerdotali Ordine, & Officio denudatus est.

Actione XVI. *Constantinus* quidam Ecclesiæ Apameensis Presbyter ad Concilium accessit, rogavitque Patres, ut liceret sibi proponere novum quoddam Henoticon, seu modum conciliandi eos qui de una, vel duabus voluntatibus & operationibus inter se dissentirent. Is porro ineundæ concordiæ modus erat. Ut Christus habuisse quidem voluntatem humanam diceretur, sed quam exuisset in morte, cum carne & sanguine; adeoque Divinam tantum in eo mansisse voluntatem post resurrectionem. Sed explosa atque damnata est hæc Assertio, Patribus exclamantibus: *Hæc secta Manichæorum est: Hæc est fides Apollinarii: Anathema illi cum dogmatibus suis: Novo Manichæo anathema, foras mittatur Manichæus, omnibusque Hæreticis anathema.*

Expulso isto Hæretico, *Georgius* Constantinopolitanus Patriarcha, una cum Episcopis

Sedi

Sedi suæ subjectis, Patres rogavit, ut si possibile esset, non anathematizarentur nominatim Decessorum suorum personæ; id est, *Sergius*, *Pyrrhus*, *Paulus*, & *Petrus*. Synodus respondit nominatim anathemate confodiendos esse. *Georgius* Synodo consensit. Secutæ sunt acclamationes: *Constantino Imperatori Orthodoxo pacifico, novo Theodosio, novo Marciano, novo Justiniano, Conservatori rectæ fidei, multos annos. Agathoni Papæ Romano multos annos*, &c. Adjuncta sunt anathemata in singulos nominatim Hæreticos & eorum fautores: In *Theodorum* nempe Pharanitanum, *Sergium*, *Cyrum*, *Honorium*, *Pyrrhum*, *Paulum*, *Petrum*, *Macarium*, *Stephanum*, *Polychronium*, *Aspergium* Pergensem Pamphiliorum Metropolitam; omnes denique Hæreticos & qui Hæreticis suffragantur.

Actionibus 17. & 18. edita est & promulgata Fidei Definitio, quæ omnium Patrum subscriptionibus munita est. Post hæc Imperator sciscitatus est, an cum omnium Episcoporum subscriptione promulgata esset? Qui ad unum exclamarunt: *Omnes ita credimus, una fides. Omnes idipsum sentimus. Omnes consentientes & amplectentes subscripsimus. Orthodoxe omnes credimus. Hæc est fides Apostolorum, hæc est fides Patrum, hæc est fides Orthodoxorum.* Tunc iteratæ sunt acclamationes, & ingeminatum anathema in *Theodorum Pharanitam*, *Sergium & Honorium*, *Pyrrhum & Paulum*, *Cyrum & Petrum*, *Macarium*, *Stephanum*, *& Polychronium*, & omnes qui prædicaverunt, vel prædicant & docent, ac docturi sunt unam voluntatem, & unam operationem in dispensatione Domini nostri Jesu Christi Dei nostri. Gratias deinde cum egisset Imperator Sanctæ Synodo ob extinctam hæresim, sermo acclamatorius ipsius Majestati compositus palam recitatus est, quo ipsum etiam rogabant Patres ut edicto Concilium firmaret, quatenus his quæ gesta erant, nullus contradiceret, aut novam quæstionem moliretur. Istud edictum spectabat *Leo Secundus* in Epistola ad ipsum *Constantinum* Imperatorem ita scribens: *Synodali igitur Sententia, & Imperialis edicti censura, tamquam ancipiti Spiritus gladio, cum priscis hæresibus etiam novæ pravitatis error expunctus est.*

Patres postulant Synodi confirmationem ab Agathone.

Scripserunt etiam Patres Synodicam Relationem ad *Agathonem* Pontificem Maximum, quam cum Actis Synodi transmiserunt per Legatos, confirmationem Concilii ab ipso postulantes his verbis: *Orthodoxæ autem fidei splendidam lucem vobiscum clare prædicavimus: quam ut iterum per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram oramus Paternam Sanctitatem.*

Leo Secundus Romanus Pontifex confirmat VII. Synodum.

Cum denique mors *Agathonis* vulgata esset, ac Legati Apostolici in Aula interim morarentur ob negotia Ecclesiæ, donec electionem futuri Pontificis Imperator pro more confirmasset, *Leonis II.* inauguratione cognita ad ipsum scripsit *Constantinus* pro confirmatione Concilii, per Legatos Romam redeuntes. Rescripsit Pontifex ad Imperatorem, ad ipsumque direxit Epistolam Synodi sextę confirmatricem. Synodum autem confirmavit his verbis: *Sancta igitur universalis & magna sexta Synodus, quam nutu Dei vestra clementia & sedulo convocavit, & cui pro Dei ministerio præfuit, Apostolicam in omnibus regulam, & probabilium Patrum doctrinam secuta est. Et quia definitionem rectæ fidei prædicavit, quam & Apostolica Sedes Beati Petri Apostoli (cujus, licet impares, ministerio fungimur) veneranter suscepit: idcirco & nos, & per nostrum officium hæc veneranda Sedes Apostolica, concorditer ac unanimiter his quæ definita sunt ab ea consentit, & Beati Petri auctoritate confirmat, sicut supra solidam Petram, qui Christus est, ab ipso Domino adeptis firmitatem. Propterea sicut suscepimus atque firmiter prædicamus sancta quinque universalia Concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum I. Chalcedonense, & Constantinopolitanum, quæ & omnis Christi Ecclesia approbat & sequitur: ita & quod nuper in Regia Urbe pio vestræ serenitatis annisu celebratum est, Sanctum Sextum Concilium, ut eorum pedissequum, & ea interpretans, pari veneratione atque censura suscipimus, & hoc cum eis digne connumerari, tamquam una & æquali Dei gratia congregatum decernimus: & qui in eo fideliter convenerunt, Christi Ecclesiæ Sacerdotes, inter Sanctos Ecclesiæ Patres atque Doctores adscribendos æque censemus.*

Philippicus Bardanes impugnat VI. Synodum.

Attriti Synodi Œcumenicæ anathemate jacebant Monothelitæ, cum spem illis fecit resurgendi *Philippicus Bardanes*, qui anno Christi septingentesimo undecimo invasit Imperium. Illi fausta omnia, & Imperium ipsum auguratus fuerat Inclusus quidam Mo-

nothelita, modo sextam Synodum se sublaturum e medio juraret, cum summa rerum potiretur. Facile fidem commodavit Incluso hæretico, qui judiciariam astrologiam profitebatur. Et ut ipse discipulus fuerat *Stephani* Abbatis Monothelitæ, non ægre juravit se deleturum Synodum, in qua damnata fuerat hæresis, quam a puero imbiberat, & anathemate cum aliis hæreticis confossus *Stephanus*. Impium juramentum summa implevit diligentia. Ut primum enim regno potitus est, convocato Episcoporum suæ nequitiæ devotorum Conciliabulo, sextam Synodum Œcumenicam anathemate damnari jussit, ejusdem Sanctæ Synodi imaginem sustulit, ejus loco seipsum, cum *Sergio* Monothelitarum principe, pingi curavit; Acta ejusdem Sanctæ Synodi igni tradidit, *Constantinum* Romanum Pontificem, data ad eum Epistola, trahere conatus est in partes, sed frustra: persecutionem intulit Orthodoxis abrogationi sextæ Synodi subscribere renuentibus: *Cyro* Constantinopolitano Patriarcha per vim exturbato, *Joannem* ejus in locum præfecit sedi regiæ urbis. Favebat ille Monothelitis, non quidem aperta hæreseos professione, sed duplicis voluntatis & operationis silentio. Sed *Philippico* redacto in ordinem, & *Anastasio* Catholico Principe & sextæ Synodi professore evecto ad Imperii fastigium, sextam quoque Synodum Patriarcha professus est, quæ ignave sub tyrannide Philippici gesserat, excusans data ad *Constantinum* Papam Epistola. Hæc discimus ex *Theophane*, ex *Agathone* Diacono, sextæ Synodi Notario, in *peroratione*, & ex laudata *Joannis* Patriarchæ Constantinopolitani ad *Constantinum* Papam Epistola.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 48. & 49. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *In Romana Ecclesia non erant viri docti.*

R. De Agathonis Pontificis Epistola Dogmatica, Actione quarta Synodi Sextæ Œcumenicæ lecta, ibi loquor. In ea nonnulla observo: Primo, non fuisse admodum eruditos Legatos quos ad Concilium misit. *Scribit enim se eos non misisse pro confidentia de eorum Scientia, sed pro obedientia quam Imperatori debebat. Agathonem Doctorum virorum penuriam in mala Italiæ tempora refundere.* Meliusne, quæso, noverunt Religiosi Censores quis esset Italiæ & Romanæ Ecclesiæ status temporibus Agathonis, quam ipse Agatho? In hac facti quæstione si deceptum me putant, Agathoni succenseant, cujus verbis sum deceptus.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 53. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Popositionem notant: *Damnatus est Honorius tamquam fautor Hæreticorum in Sexta Synodo.*

R. Id didici a Leone Secundo Pontifice Maximo ad Episcopos Hispaniæ scribente: *Qui vero adversus Apostolicæ doctrinæ puritatem perduelles extiterant, abeuntes quidem æterna condemnatione mulctati sunt, id est, Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus Constantinopolitani*, CUM HONORIO, QUI FLAMMAM HÆRETICI DOGMATIS, NON UT DECUIT APOSTOLICAM AUCTORITATEM INCIPIENTEM EXTINXIT, SED NEGLIGENDO CONFOVIT.

Nota.

DE auctoritate quam S. Agatho in sexta Synodo exercuit, & de Honorii damnatione plura animadvertere suis locis non omisi.

ARTICULUS II.

De falsa Mahometanorum Religione.

SEctæ Auctor *Muhammedes*, seu *Moamedus*, aut *Mahumetus*, Cyrenæus, puer a prædonibus Saracenis raptus, & in Arabiam deportatus, Ismaelitæ cuidam mercatori

diviti

diviti venditus eſt, cui nomen erat *Abdemonaplis*. Ipſi venuſtas & induſtria heri conciliavit amorem, qui ipſum negotiationi camelorum quam exercebat præfecit. Mortuo *Abdemonaple*, in Viduæ ipſius amorem ſe inſinuavit, eamque duxit uxorem. His nuptiis locupletatus, mercaturam dedignatus eſt, militiamque profeſſus, Principatum ambire cœpit. Calliditate ingenii, facundia, largitionibus, prædonum Saracenorum, ac militum omnium ſibi devinxit animos, eorumque ingentem numerum aggregavit. Tum adjutore *Sergio* Monacho Neſtoriano, cujus beneficio Judaicarum & Chriſtianarum Literarum nonnullam acceperat notitiam, novam excogitavit Religionem, Legemque nefariam meditatus eſt, conſcripſit, promulgavit, quam *Alcoran* Arabice nuncupavit, id eſt, *Volumen præceptorum:* quam paulatim per tomos ab Archangelo Gabriele ad ſe delatam mentitus eſt. Colloquii cum Archangelo confingendi occaſionem dedit morbus comitialis, quo interdum vexatus, domi corruebat. Mœrenti ob id uxori perſuaſit, ſe Prophetam inauguratum, & *Gabrielis* alloquio donatum, ejus ſplendore ſic affici & conſternari. Vulgavit fabulam muliercula, *Sergius* ſciens volens impoſturam teſtimonio ſuo roboravit, ac inter Arabes propalavit; cui tandem arma fidem & auctoritatem conciliarunt. Sectam, quam decem annorum ſpatio parturiverat, novemdecim aliis vi ferroque propagavit *Mahometus*, imperante *Heraclio*, ut *Theophanes* teſtatur. Arabiam omnem cum armorum terrore, tum ineptæ ad verum diſcernendum plebis ſuffragio, quæ ipſum ut Dei Internuntium & Prophetam colebat, verebaturque, in ſuam poteſtatem redegit. Obiit anno 631. rerum ſumma *Abubachari* cognato ſuo delata; quo, & *Omaro* illius ſucceſſore, Ducibus, Arabes Palæſtinam, Syriam, Ægyptum, Perſidem invaſerunt. Sepultus eſt in oppido cui nomen *Mecha*. Sepulcrum ejus ſublime pendet in medio templo, vi magnetica elatum, lapidibus ornatum pretioſis. Ad illud Mahometani religionis ergo frequentes conveniunt. Lege *Laonicum*, *l.* 3. de *Rebus Turcicis*.

Hæc autem Legis Mahometanæ ſumma. I. Deum unum prædicat cum Chriſtianis & Judæis, eumque univerſi conditorem profitetur, pium, miſericordem, ſolum colendum, ſolum invocandum, bonorum remuneratorem, malorum judicem.

II. Deum Filium habere negat; idque eo probat argumento, quod nullius rei ſit indigus. Proinde Chriſtum Filium Dei, Deumque eſſe inficiatur, eoſque incredulos vocat, qui ipſum Deo conſimilem & æqualem ſtatuunt. Jeſum a Deo increpitum, quod ſe, Matremque ſuam velut duos Deos ab hominibus coli juſſiſſent, ſe excuſaſſe ac purgaſſe fabulatur, his verbis: *Tu ſcis me nihil hominibus niſi mandata tua dixiſſe, ſcilicet quod te Deum meum atque ſuum invocent & adorent*. (Azoara XIII. & XIV.)

III. Cæterum de Jeſu magnifice loquitur. Ipſum a Spiritu divino auxilium atque teſtimonium habuiſſe ait. (Azoara 2.) Chriſtum paſſim vocat, Prophetarum excellentiſſimum, cui Deus animam ſuam, vim atque virtutem præ cæteris tribuerit. (Azoara 4.) *Verbum Dei* ipſum appellat, & *Faciem omnium gentium in hoc futuroque ſæculo*. Quod ex *Geneſis* 49. hauſiſſe videtur, ubi *Jacob* de Meſſia venturo vaticinatur: *Et ipſe erit expectatio Gentium:* Et ex *Iſaiæ* 11. ubi dicitur de eodem Meſſia: *Ipſum Gentes deprecabuntur*. Ipſum vocat *Dei Nuntium*, *Spiritum & Verbum Mariæ cœlitus miſſum*. (Azoara 11.) Ejus Evangelium *Lumen & confirmationem Teſtamenti Veteris* appellat. (*Azoara* 12.) Agnoſcit ipſum, leproſum & cœcum natum curaviſſe, mortuos ſuſcitaſſe; & fingit ipſum volatilia ex luto condidiſſe, eiſque inſufflando vitam præbuiſſe ac volatum. (*Azoara* 13.) Divina virtute conceptum, & natum de Virgine fatetur: ſed Mariam Virginem ſororem Moyſis vocat, putido anachroniſmo, & de divino ejus partu multa fabulatur. Ait ipſam juxta palmam Chriſtum peperiſſe, & propter dolores partus animo defeciſſe, Chriſtumque ex utero ejus locutum, juſſiſſe palmæ ut fructus excuteret, quorum eſu recrearetur. Ipſum prænuntiaſſe mortem ſuam & reſurrectionem. (*Azoara* 29.) Ipſum filiis Iſrael Doctorem præpoſitum: & ſuppliciis graviſſimis in noviſſimo Judicio ſubdendos, qui ipſi non crediderunt (*Azoara* 53.)

IV. Chriſtum Mariæ filium a Judæis peremptum negat Alcoranum, ſed alium ei ſimilem ipſos crucifixiſſe aſſerit: quia Deus eum ad ſe tranſmigrare fecit. Judæos porro in ipſum quandoque credituros. (*Azoara* 11.)

V. De

V. De Maria Virgine Jesu Matre tradit, ipsam Deo devotam a matre sua statim a conceptu, omnibus viris & mulieribus splendidiorem atque mundiorem, soli Deo perseveranter studuisse. Ab Angelis ipsi annuntiatum fuisse conceptum & partum Jesu, quem virgo pareret. (*Azoara 29.*) Ipsam una cum Filio hominibus miraculum facientem, locum bonum & aquis amœnum incolendum a Deo in præmium accepisse. (*Azoara 33.*)

VI. Tradit, Joannis Zachariæ filii nativitatem Patri seni fuisse a Deo promissam, & insigni miraculo ex matre sterili natum. Hunc virum bonum, virginem, magnumque prophetam fuisse qui verbum Dei confirmaverit; cumque rerum discretionem habuisse a puero. (*Azoara 5. & 29.*)

VII. Testamenti utriusque historiam interpolat passim & fabulis admiscet. Scientiam Salomoni ministerio dæmonum datam scribit, augurandi præcipue artem & magiam. (*Azoara 1.*) Deum Abraham Legem suam docuisse. Ipsum templum Mechæ condidisse, & Dei cultum propagasse. (*Azoara 2.*) Deum per Moysem Legem dedisse filiis Israel, quam sequuti, penitus Deo conjungerentur. (*Azoara 42.*) Ismaelem inter Prophetas collocat. (*Azoara 11.*)

VIII. Mortuorum resurrectionem asserit, probatque ex rerum creatione, & ex hominis formatione: necnon ex Historia Septem Dormientium quam in fabulam ridiculam vertit. (*Azoara 28.*)

IX. Paradisum voluptatibus corporis affluentem describit atque pollicetur, aquis limpidissimis, cibo indeficienti, umbra dulcissima amœnam: in qua credentes & bene facientes, annulos & torques aureos, & ornatus sericos virides & deauratos possidebunt, & in lectis aulæatis accumbent: in qua fluunt rivi lactis suavissimi, vini generosissimi, mellis defæcatissimi, & puellæ formosissimæ & numquam ab hominibus vel diabolis de virginitate ducentur. (*Azoaris 23. 28. 54. 57. 62. & 65.*) Malos vero & incredulos igni perpetuo addicendos. (*Azoara 66.*)

X. Purgatorium quoddam admittit, ignem scilicet quem omnes experiantur, & ex quo soli impii nusquam sunt liberandi. (*Azoara 29.*) Hinc orationes pro mortuis fundendas agnoscit: *Nec ego*, inquit, *super vestri quemquam orationes fundam, nec ad ipsius mortui foveam accedam, tum ob hoc quod Deo, Legatoque suo contradixerunt, tum quoniam increduli mortui sunt:* (inquit Azoara 29.) & *Azoara 46.* sic Deum inducit loquentem: *Si vellemus, oculos vestros clauderemus, ne Purgatorium ignem transeundum videretis.*

XI. Omnium viventium originem ex una esse anima statuit. (*Azoara 15.*) Homines ex umbra, diabolos ex igne creatos ait. (*Azoara 65.*) Sed sibi non constat: nam alibi dæmones ait ex nihilo conditos, & hominem ex luto fictum, eique Deum animæ suæ portionem inspirasse: illum ab Angelis Dei jussu adoratum fingit: Solum Beelzebub humiliare se noluisse: ideo in inferos amandatum. (*Azoara 48.*) Angelos custodes hominibus a Deo datos agnoscit, qui ipsis, si fideles & probi fuerint, Paradisum & gaudium promissum in die judicii nuntiabunt. (*Azoara 51.*)

XII. Fato agi homines docet (*Azoara 50. & 67.*) quod tamen aliunde quam ex Decretis Dei ineluctabilibus non repetit, *Nullum*, inquit, *animabus vestris nocumentum in terra perpetrabitis, nisi quod ante vestri creationem in libro prænotatum fuit a Deo cuncta complectente.*

XIII. Deum seductionis humanæ auctorem facit, cujus hæc verba refert Azoara 16. *Incredulis quidem & in tenebris manentibus modum suæ sectæ sibi formosum apparere fecimus.*

XIV. Lapsus Adæ meminit non semel: cujus peccato & mortem, & pudendam concupiscentiam invectam fatetur. (*Azoara 30.*)

XV. Alcoranum suum, & seipsum ubique commendat. Se Dei Legatum jactat & Prophetam a Christo prænuntiatum, suumque Alcoran illius præcepta confirmare. Sibi vult credi absque miraculis. Quamquam nonnulla comminiscitur Impostor nequissimus: se videlicet ex Mecha Hierosolymam, inde in cœlum raptum ait, ut divinas virtutes & mirabilia doceretur. (*Azoara 27. & 73.*) Se in cœlum ascendere solitum discendi causa,

causa, sed postea iter præclusum invenisse, & execubitoribus pervigilibus munitum. (*Azoara* 82.) Eam esse vim Alcoran asserit, ut montes liquefacere, & diabolos convertere possit. (*Azoara 69. & 56.*

XVI. Prohibet Sectatoribus suis Mahometus, ne probationem inquirant eorum quæ ab ipso tradita sunt; disputationes de divinis præceptis mentem impiam arguere ait. Disputare volentes de Alcorano, ad ultimum diem esse remittendos. *Tecum disputare volentibus*, inquit, *dic*, *Deum solum omnes actus tuos cognoscere*, *qui die postrema lites omnes & contrarietates discutiet*. Cæterum qui nullas eorum, quæ in Alcorano statuit, proferre vult, aut potest rationes, demonstrationem ipse petit ab iis, qui illius Religionem impugnat. *Asserunt*, inquit, *neminem præter Judæum & Christianum ingressurum Paradisum*. *Quod si verum est*, *demonstratione probent*. (Azoara 2.) In dubiis ad Deum & Prophetam ejus *Mahomet* confugiendum. (*Azoara 9.*)

XVII. Discrimen mortalis & venialis peccati agnoscit; illud a Deo numquam remitti affirmat, Azoara 10. *Deus*, inquit, *nequaquam criminalia*, *sed illis minora*, *quibus vult*, *condonat*; *cum criminale gerens*, *in longissimum errorem abjiciet*.

XVIII. Suos Sectatores passim ad bellum hortatur, utque ipso mortuo Religionem armis defendant. Paradisum non patere asserit, nisi fortibus & magnanimis in bello. Non esse audiendos a bello deterrentes & a præda; cum Deus veniam tribuat iis qui in expeditione moriuntur, illique nequaquam mortui dicendi sint, quia de bono Dei dilectioneque gaudentes apud Deum vivunt. (*Azoara 6.*) Contra incredulos, id est, contra Christianos maxime arma vertenda statuit. Fugientibus in bello adversus ipsos gerendo ignem perpetuum comminatur. Quintam prædæ partem Deo ac Prophetæ illius *Mahometo*, & propinquis, ac orphanis, mendicis ac pauperibus deberi docet. Bellum committendum, *non populi favore*, *sed deitatis amore*. In bello captos, vel perimi, vel servituti subdi præcipit. Victores ne securi sint, admonet. Vult ut qui sponte se dedunt, in fidem recipiantur. Si fidem fallant, illi Deum adfuturum vindicem, cujus absque nutu pax firmari non potest. (*Azoara* 18.) Incredulis, id est, Christianis præcipue, si a sua Religione ad Mahometanam legem deficiant, parci jubet, aliis insidias viis omnibus strui, & ipsos occidi. (*Azoara* 19.) Ex duodecim mensibus, quatuor impugnandis hostibus vult esse consecratos. (*Azoara* 19.) Secum pugnat, nam alibi non cogendos ait incredulos ad fidem, sed ipsis dumtaxat explicandum esse Alcoranum, cui si credere noluerint, eos Dei judicio relinquendos.

XIX. Eos qui vi & coactione a Fide deficiunt, si fidem legemque corde retineant, non damnandos asserit. (*Azoara* 26.)

XX. Prædestinationis & gratiæ aliquam umbram attingit *Mahometus*. (Azoara 38.) *Qui pœnituerit*, inquit, *& credens benefecerit*, *Deo propitiante*, *bonis associabitur*. *Deus enim incredulorum dicta minime curans*, *ore prolata cordeque retenta perspiciens*, *cui soli gratia debetur omnis in hoc sæculoque futuro*, *omneque judicium*, *& ad quem omnium fiet reditus*, *quem vult*, *eligit*, *omneque velle ad effectum suum perducit* ... *Tu nullos*, *nisi Deo faciente*, *in viam rectam diriges*.

XXI. Omnes Deum adorantes & bene viventes, salvandos asserit. (*Azoara* 11.)

XXII. Circumcisionem ex Judaica religione acceperunt Mahometani: non octava die ipsam celebrant, Legis Mosaicæ ritu, sed anno decimo tertio, quod ea ætate circumcisus fuerit *Ismael*, quo parente gloriantur.

XXIII. Uxores plures simul ducere permittit lex Mahometana, modo quis pacem inter eas servare se posse confidat: earumque numerum pro facultatibus temperandum. Viris dimittere licet, ac mutare, quas non dilexerint. Castas, & fidei consortes duci jubet. Cum sororibus, amitis, neptibus, materteris, nurubus, & duabus germanis iniri prohibet matrimonia. (*Azoara* 8. *& 9.*) Adulteras ad mortem usque in domo detineri edicit: procaces, & maritis morem non gerentes, verberibus emendari. (*Ibidem*) Dimissa aliis nubere permittit post quatuor menses a repudio, ac deinde maritis renubere prioribus. (*Azoara 3.*)

XXIV. Commercium cum infidelibus, quo nomine Christianos potissimum intelligit, & fidem

& fidem illis adhibere vetat. (*Azoara* 6.) Et tutum erit Christianis cum Mahometanis fœdus pangere.

XXV. Porci, morticini, sanguinisque esum prohibet. (*Azoara* 12.) Vino interdicit, non uvis. (*Azoara* 3. & 16.) Ludum etiam illiberalem vetat. *Sciscitantibus de vino, scachis, & aleis, & hujusmodi, dic peccatum maximum esse hujusmodi potum & ludum*, (inquit *Azoara* 3.) Ratio prohibendi vini fuit gentis in ebrietatem propensio, adeo ut multi ad interitum usque biberent, ut Arabes Auctores testantur.

XXVI. Jejunii diebus protracta ciborum ad vesperam usque abstinentia, totam noctem in crapula & libidine transigere concedit. Est autem Mahometanis lege statutum solemne jejunium mense *Romodan*, quo Alcoranum cœlitus datum fingunt. Ab eo infirmi dumtaxat & viatores dispensantur. Consuetudinem damnat apud divites inolitam, redimendi jejunium eleemosynis. Utrumque conjungendum officium esse docet (*Azoara* 2.) Edere sine invocatione nominis Dei super cibos sive benedictione, peccatum esse tradit. (*Azoara* 17.)

XXVII. Frequentem commendat orationem, vultu ad Mecham converso, præmissa lotione corporis, nisi aqua defuerit: quo casu terræ mundæ pulverem ad purificationem jubet adhiberi plane ridiculo ritu (*Azoara* 3. & 9.) Diem Veneris festivum statuit, eoque die convenire suos ad orationem, & a foro, atque negotiis feriari præcipit. (*Azoara* 72.)

XXVIII. Eleemosynarum studium pariter commendat. Fœnerari Domino asserit, qui miseretur pauperis; idque grani similitudine exponit. *Sua pro Deo distribuens*, inquit, *grano septem spicas, quarum singulæ centum obtinent grana, emittenti similis existit*. Occulte faciendam eleemosynam docet, hancque remittere peccata. *Vestras*, inquit, *eleemosynas ostendendo, ne perdatis. Sua namque distribuens ut sciant homines, nec Deum die Judicii postulans adjutorem, terræ lapidosæ pulvere pauco, copertæ superne comparatur, cui pluvia superveniente, nil nisi lapis remanet. Substantiam vero suam propter Deum dissipantes, & in bono perseverantes, grano loco sterili seminato, unde superveniens imber immensus quadruplum, imber vero parvus minus educit, conferuntur ..... Eleemosynam palam facere bonum censetur, clam vero melius. Et hæc peccata tollit*. De bonis injuste partis erogandas eleemosynas non esse, quod rapinam Deus oderit etiam in holocausto. Verecundis maxime pauperibus & ocultis benefaciendum. Eleemosynarios & beneficos omnes, quales sunt credentes, & orationibus insistentes Deum *sua dilectione, summoque bono ditare*. Morientes vult hæredibus suis erogandas eleemosynas testamento commendare, quod illis immutare aut negligere sit nefas (*Azoara* 3. & 4.) Ante mortem facultates dispensandas, ne cogente necessitate, id fiat.

XXIX. Usuras prohibet ac damnat. *De fœnore viventes*, inquit, *nonnisi quasi dæmoniaci resurgent, cum ipsi fœnerare, quod Deus nefas & illicitum statuit, licitis annectant: dicentes fœnus esse, qualis est mercatura... A fœnore digrediens, capitale solum accipiat: nihil quidem ex alieno, nec alii de suo: debitore persolvere nequeunte, suam possibilitatem expectet, ac eleemosynas agat*. Sanior hac in parte Alcorani, quam Auctorum quorumdam Christianorum Moralis. Proh pudor! (*Azoar*. 4.)

XXX. Solum Juramentum ex animo factum reos coram Deo efficere docet qui illud violaverint. Expiari facinus istud pascendo vel induendo decem pauperes, aut captivum redimendo: vel, si facultates ad id præstandum non suppetant, trium dierum jejunio. (*Azoara* 13.)

XXXI. Cædis vindictam æqualem esse sanxit, ut liber scilicet pro libero, captivus pro sui simili, fœminaque pro fœmina mortem subeat, nisi quis pro pecunia condonare volens, secundum Dei præceptum levius homicidæ pacificetur. (*Azoara* 2.)

XXXII. Terrenarum opum contemptum prædicat Evangelii simia. *Mundanæ pecuniæ dives*, inquit, *in sæculo futuro perdetur* (Azoara 38.) Et Azoara 51. sic loquentem Deum inducit: *Volens bonum alius sæculi, suscipiet illud manu nostra. Studioso quoque bonorum hujus sæculi, dabimus illa: sed nullam in alio portionem habebit*. (Azoara 51.) *Apud Deum summarum divitiarum est summa copia, qui muneribus omnibus*

nibus abundans, timentibus se peccatorum veniam atque salutem præbebit. (Azoara 18.) *Dissimulatores & avari non efficaciter intelligunt, bona sua sibi sæpius malum gravissimum generare, Deo totius hæreditatis cœli terræque Domino facta sua sciente.*

XXXIII. Raptum, & fucum mulieribus factum, necnon fornicationem execratur & damnat (*Azoara* 8.) Velari mulieres jubet (*Azoara* 43.)

XXXIV. Cuilibet salutanti salutationem reddi jubet, vel amicis ipsum verbis prosequi. (*Azoara* 9.) Sic urbanitas apud Mahometanos ipsos religionis officium habetur. Ad id Christiani attendant, nec se a Turcis humanitatis officiis superari patiantur. Noverint urbanitatem a charitate imperari, & mutuis urbanitatis officiis charitatem foveri.

XXXV. Peregrinationes ad Mechæ Templum frequentes commendat, quod ab *Abrahamo* conditum fabulatur. Strenuos tamen milites peregrinantibus ad Mecham præfert. (*Azoara* 19) Cum illuc peregrinantur, nemini licet propriam uxorem cognoscere, sed aliam sibi pacto quodam conducere oportet, & suam alterius locare libidini. Hinc libidinosorum utriusque sexus infinita eo confluit turba ad effrænatam explendam in honorem *Mahometi* cupiditatem, quod sæpissime ex condicto faciunt, cum domi agentes, maritorum & Magistratus metu præstare non audeant. Ita refert *Abrahamus Echellensis*, in Historia Arabum, c. 5. Addunt alii, ipsos Mechæ templum inconsutilibus tegumentis indutos circuire, & lapides per media femora jacere, ad lapidandum, ut inepte fingunt, Diabolum. Tribuit ipsis *Cedrenus*, quod lapidem *Bachtan* osculentur & adorent, cujus adorationis rationem quidam afferunt, quod super eo *Abraham* ancillam *Agar* cognoverit; alii quod camelum illic alligaverit, cum ad *Isaaci* immolationem se compararet. Addit quasdam esse apud ipsos cultus *Veneris*, cui olim addicti erant, reliquias. In quadam enim profanarum precum suarum hæc habent: *Alla, Alla, Va, Kubar, Alla*: id est, *Deus, Deus, Major Venus, Deus*.

XXXVI. Maxima duo divinæ Legis mandata evertit Mahometana Lex, de Dei dilectione, & proximi: Deum scilicet solum diligi jubet æqualiter, aut plus quam patrem, non ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus. (*Azoara* 2.) Dilectionem vero inimicorum prohibet. (*Azoara* 60.) Et immane illud principium statuit: *Vindicans se post injuriam illatam, nequaquam reus existit*. (Azoara 52.)

Ista constant non solum ex Alcorano locis citatis, sed ex *S. Joanne Damasceno*, in lib. *de Hæresibus*, ex *Evodio* Monacho apud *Euthymium*, *in Panoplia*, *Tit.* 24. ex *Cedreno*, in Compendio Historiæ, ex *Petro Venerabili* Abbate Cluniacensi, in *Summula contra Hæreses & Sectam diabolicæ fraudis Saracenorum* & ex *Dialogo Petri Alphonsi* ex Judæo Christiani. Porro Alcoranum in Azoaras seu Capita CXXIV. distributum, ex lingua Arabica qua a Mahomete scriptum est, in Latinam vertit *Robertus Retensis*, Anglus, rogante & sumptus subministrante *Petro Cluniacensi*: cujus etiam versioni navavit operam *Hermanus* Dalmata, quorum laborem *Petrus Cluniacensis* commendat in Epistola ad S. *Bernardum*.

Recte autem animadvertit Venerabilis Abbas, egisse Diabolum pro versutia sua, ut Christum in Lege sua commendaret *Mahometus*; quia noverat sibi nullatenus fidem adhibendam, si omnem ipsi dignitatem derogaret. Parum vero curat Christi & membrorum ipsius hostis quidquid de Christo credatur, modo Deus non credatur. Sic illum egisse in ipsis Christianæ Religionis exordiis per *Porphyrium* observat, vel potius a *S. Augustino* in libris de *Civitate Dei*, observatum refert. *Porphyrius* scilicet scripsit in libris adversus Christianos editis, Oracula de Christo se interrogasse: illa autem respondisse, Christum fuisse virum optimum, sed ejus Discipulos graviter peccasse, qui divinitatem ipsi adscribentes, quod de se ipse non dixerit, confinxissent. Quod iisdem pene verbis a Pseudo Propheta *Mahomete* in Alcorano scriptum legitur.

Qui contra Mahometanam Sectam scripserunt.

Contra *Mahometanam* Sectam scribere decreverat *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacensis. Idem *S. Bernardum*, ut illorum errores confutaret, adhortatus est. Neutri per gravissimas occupationes id licuit. Sunt qui *Petrum Cluniacensem* V. libros eo de argumento edidisse asserunt: sed nullibi inveniuntur. Scripserunt vero contra hanc Hæresim Anonymus eruditus, cujus Disputationem *Vincentius Bellovacensis* libro 24. *Speculi Historialis* inseruit: *Pius* II. Pontifex Maximus in Epistola ad *Morbisanum* Turcarum

rum

rum Principem doctiſſima & elegantiſſima: Cardinalis *de Cuſa*, libris tribus, quos *Alcorani Cribrationem* inſcripſit, Pio II. dicatis: *Dionyſius Carthuſianus*; *Joannes Cantacuſenus* Græcorum Imperator, quatuor Apologiis pro Chriſtiana Religione, & totidem Orationibus contra Mahometanam Sectam editis: *Richardus Florentinus*, Ordinis FF. Prædicatorum, cujus Opus inſcriptum, *Confutatio Legis a Mahometo Saracenis latæ*, Demetrius Cydonius verſionis e Latina in Græcam linguam honore donavit; Venerabilis Pater *Hieronymus Savanarola*, ejuſdem Ordinis, in Commentatiuncula qua probat, *Mahumetanorum Sectam omni ratione carere*.

Nota.

Ultra eos quos recenſet Natalis contra Mahumeticam ſectam inſurrexiſſe dici poſſunt S. Jo. Damaſcenus, S. Petrus Paſchaſius Giennenſis Epiſcopus, ac Martyr ex Ordine B. Mariæ de Mercede, Abununhus, & Abrahamus de Bethala Chaldæi, & Jo. Turrecremata Cardinalis. Inter moderniores adnumerantur P. Philippus Guadagnolus e Religione Clericorum Minorum, P. Bonaventura Malvaſia ex ordine Minorum Conventualium, Joſeph Martellinus Gallus, P. Tyrſus Gonzalez deinde Societatis Jeſu Generalis, P. Jo. Laurentius Luccheſinus, & P. Emmanuel Sanzianus ejuſdem Societatis. Tandem ad Alcoranum confutandum manum admovit P. Ludovicus Marracius Congregationis Matris Dei jam SS. Pontifici Innocentio XI. a confeſſionibus.

Noviſſimus hic auctor orientalium linguarum ſcientiſſimus, ita in Alcoranum ſcribere aggreſſus eſt, ut primo illius textum ſaltem ſummarie in medium produceret, ac deinde illum per ſingula capita, & ſingulos verſus ex ordine diſcuteret, caſtigaretque. Non abſtinendum a textu afferendo cenſuit, ut ipſe Alcoranus legentibus irridendi illum, execrandique rationem præberet: dum etenim in eo nullus ordo, nulla vera elegantia, periodi truncæ, & quandoque omni ſenſu exutæ, tranſitiones ineptæ, diſſitarum rerum farrago conſpicerentur, dum potius mendaciis, fabulis, nugis, blaſphemiis refertus videretur, non poſſent legentes ignorare a ſpiritu mendacii dictatum fuiſſe. Quis proinde non irrideret Mahumetum affirmantem nec unicum hujus libri caput homines univerſos, unaque Dæmones componere potuiſſe, ac appellantem ſuum Alcoranum miraculorum omnium maximum, miraculum perpetuum, miraculorum omnium diviniſſimum? Quamquam vero Alcoranus ita contra ſeipſum pugnare certum ſit, nihilominus perpetuis confutationibus proſtratum voluit Marraccius, ut evangelici Miſſionarii præ manibus habeant, unde artes eludant, quibus Derviſii ſeu Sanctiones ſuam ſuperſtitionem diſſeminare cœperunt. Et quidem non deſunt in Alcorano quæ noſtram corruptam alliciant naturam; neque enim monogamiam prohibet, matrimonii vinculum diſſolvi permittit, ultimam felicitatem in ſenſibilibus collocat delectationibus; contra vero divina myſteria noſtrum captum ſuperantia, qualia ſunt myſteria Trinitatis, Incarnationis, Deique crucifixi &c. non agnoſcit; unde facilius evenire poteſt Idololatram Mahumeti legem amplecti, quam Evangelio colla ſubjicere. Oportebat igitur paſſim ſub oculos ponere nil ſani, verique vel circa divina myſteria, vel circa virtutes Alcoranum complecti; & nil aliud a Mahumeto præſtitum, quam novam ſuperſtitionem in orbem invehere, eam armis fraudibuſque vulgando, tuendoque. Si hæc Mahumeticam ſectam continere paſſim, vel ipſis Gentibus demonſtrent evangelici Præcones, Alcorano infenſos, ac Evangelio minus contrarios videbunt.

Hoc demum addam tam feliciter Marraccium in Alcorano vertendo laboraſſe, ut concors ſit arabicæ linguæ peritorum ſententia omnes hac in re ſuperaſſe. Egregie etiam operam ſuam impendit Pontificibus Clemente X. & Innocentio XI. in verſione Chaldaica Sacrorum Librorum. Prope etiam nonagenarius hebraicæ linguæ callentiſſimus inſudavit ut Hæbræis Meſſiam inſipientiſſime expectare oſtenderet. Marraccii in Alcoranum Prodromus ad confutationem Alcorani, primum e typis Romanis prodiit; deinde iterum ſimulque alio volumine textus & refutationes Alcorani editæ fuerunt Patavii ex Typographia Seminarii.

ARTICULUS III.

De Paulicianorum Hæresi.

ANno Christi circiter 653. *Constantis* Imperatoris 13. Paulicianorum Secta orta est, seu potius Manichæorum Hæresis novam appellationem habuit, ac reformationem a *Paulo* quodam Samosatis in Armenia errores spargente. Caput Manichææ hæreseos servarunt, scilicet errorem de duobus principiis. Sanctissimæ Deiparæ Virgini obtrectabant, divinam ejus negantes maternitatem: quam tamen verbis tenus confiteri videbantur, ut simplicibus illuderent, dicentes: *Credo in Sanctissimam Deiparam, in quam intravit, & ex qua exivit Dominus.* Quibus verbis Jerusalem cœlestem ex condicto Sectæ significabant, in quam præcursor pro nobis ingressus est Christus. Impie quoque de divinis Mysteriis sanctæ Communionis pretiosi Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi garriebant, dicentes, Christum verba sua Apostolis dedisse, eaque jussisse accipere, edere, atque bibere, non panem & vinum; quorum etiam oblationem, consecrationem, & conversionem in substantiam Corporis & Sanguinis Christi negabant. Christum Crucem esse effutiebant, omnemque Ligno vivifico adimebant venerationem. Prophetas, & Sanctos cæteros explodebant, præcipue vero infamabant *S. Petrum* Apostolorum Principem, a salute prorsus alienum prædicantes. Pro Baptismo habebant verba Evangelii, quod Christus aquam vivam se dixerit. Mendacium, & simulationem Religionis licitam existimabant. Evangelium & Apostolicas Literas integras servabant, sed earum sententias suis accommodabant erroribus. Nostrum, occasione data, Evangelium adorabant, quod Christi verba contineat. Morbis afflicti, Crucem interdum sibi imponebant, quam recuperata sanitate, frangebant, conculcabant, aut in ignem mittebant. Quidam ex illis infantes suos ab Ecclesiæ Catholicæ Presbyteris curabant baptizari; nonnulli in Catholicorum templis ad sacram Communionem accedebant, ut hæresim occultarent. In omne libidinis & spurcitiæ genus erant effusi. Hæc habemus ex *Cedreno, in Compendio Historiarum*, & ex *Euthymio*, in *Panoplia*, ubi eorum errores refellit, *Titulo XX.*

CAPUT III.

De Conciliis Nationalibus, & Provincialibus, quibus sancita est & restaurata Disciplina Sæculo VII.

ARTICULUS I.

De Concilio Parisiensi V.

ANno Christi sexcentesimo decimoquarto, Synodus totius Ecclesiæ Gallicanæ a Clotario II. Rege Christianissimo Parisios evocata est. Septuaginta novem Episcopos adfuisse proditum est in vetere quadam Collectione, quot in nullo antea Francorum Concilio fuisse memorantur. Synodus Generalis vocatur in Concilio Remensi sub *Sonnatio*. Quindecim supersunt illius Canones. Plures edidisse manifestissime patet ex Clotarii Regis Edicto, quod ipsis subnectitur. *Primus* irritas decernit, secundum Statuta Patrum, Episcoporum Ordinationes, quæ absque Metropolitano & Comprovincialibus, & Cleri, ac civium electione & consensu, aut simoniace factæ fuerint. Rejicit Episcopos *qui potestate subrepserint*, id est, *Principis imperio*, quod antea non semel contigerat. *Secundus Canon* sancit, ut nullus Episcoporum Successorem eligat; vetat ne Episcopo superstite, ullus ipsi subrogetur, nisi gregem suum regere non possit. Tunc enim ipsi Successor dandus est, si Episcopatu cedat, vel Coadjutor cum futura successione, quod S. Gregorius Magnus expressius declarat lib. 11. Epistola 7. & 8. ad *Ætherium* Lugdunensem Episcopum, & *Brunichildem* Reginam Francorum datis. *Summa Canonum.*

Canon

Canon tertius perstringit Clericos, qui adversus proprium Episcopum, Principis, aut Magnatum patrocinia quærunt. Eos non recipiendos esse statuit, nisi veniam supplices rogaverint; & eorum fautores ab Episcopis admonitos priorum Canonum severitati subjacere: id est, Communione privari cum perduellibus Clericis, prout Agathense Concilium *Canone* 8. sanxerat.

Canon quartus Judicem sæcularem, qui Presbyterum, Diaconum, vel Clericum aliquem, aut etiam Juniores Ecclesiæ, absque consensu Episcopi distrinxerit, ab Ecclesia tandiu sequestrat, quandiu reatum suum corrigat & emendet. Juniores Ecclesiæ vocat servitores cum relatione ad dominos, qui *Seniores* illa ætate nuncupabantur.

Canon quintus libertorum, qui Ecclesiæ commendati sunt, defensionem Episcopis injunxit. *Sextus*, a Communione removet eos qui de rebus Ecclesiæ legatis aliquid distraxerint. *Septimus*, res Episcopi, Presbyteri, aut cujusvis Clerici defuncti, ante cognitum testamentum a quoquam contingi vetat, etiamsi Sententia Judicis, aut Præcepto, id est, Regio Diplomate muniatur; sed eas ab Archidiacono & Clero servari jubet. Eos vero qui huncce Canonem violaverint, ut *Necatores pauperum*, Communione privat. *Canon octavus*, bona relicta ab Abbatibus, & Presbyteris morientibus, ab Episcopo, vel Archidiacono diripi vetat, sed ea in locis ubi a moriente relicta fuerint, perpetuo manere præcipit. *Canon nonus* prohibet, ne quis Episcoporum, in alterius Episcopi Diœcesi, res Ecclesiæ, vel Clericorum pervadat, sub quocumque prætextu, etiam defensionis Regnorum, & sequestrationis Provinciarum; si nempe contingeret Franciam iterum in plura Regna separari, & unam Diœcesim ad sortes duorum Regum pertinere, quod antea sæpe visum erat: aut si, secto in varias ditiones Franciæ Regno, Regum unus aliquas Provincias debellatus amitteret. Qui his aut aliis occasionibus emergentibus, res alterius Episcopi, vel Ecclesiæ pervaserint, a Communionis gratia sequestrantur, quousque res ablatas cum fructibus restituerint.

Canon decimus Episcoporum & Clericorum testamenta & donationes ratas esse jubet, etiamsi aut necessitate, aut simplicitate Testatorum seu Donatorum a Juris solemnibus aberratum fuerit. Qui de rebus legatis aliquid distraxerit, ab Ecclesiæ communione & Christianorum convivio donec restituat, pronuntiatur alienus.

Canon undecimus de litibus Episcoporum decernit, ut a Metropolitano finiantur. Si spreto Metropolitano, publicum Judicem adierint, ab ejus communione suspenduntur, donec in proxima Synodo facti hujus reddiderint rationem. De causis profanis Canon ille intelligendus est. Constitutionem ea de re anteriorem laudat, scilicet Canonem primum Synodi Secundæ Lugdunensis.

Canon duodecimus de Monachis, & Monialibus vagis statuit, ut a Communione removeantur, donec in Monasterii septa se receperint. *Canon decimustertius*, Viduas & puellas quæ ab abjecto Religionis habitu, quem propria voluntate, aut voluntate parentum, in domibus propriis assumpserunt, nuptias inierint, a Communione Ecclesiastica, & Christianorum convivio, cum maritis, tamdiu sequestrat, quamdiu non emendaverint quod illicite perpetrarunt. Statutis Patrum & præceptis Canonum seniti profitentur Gallicani Præsules in eo condendo Decreto. *Canon decimusquartus*, incestas conjunctiones dissolvi jubet, sive contracta matrimonia cum relicta fratris, cum sorore uxoris, cum privigna, consobrina, sobrina, relicta patrui, vel avunculi, & puella quæ Religionis habitum assumpserit. Ejusmodi conjunctiones prohibitæ quoque sunt in Synodo Arvernensi Prima anno Christi 535. in Aurelianensi Tertia, anno 538. in Aurelianensi Quarta, anno 557. in Parisiensi III. anno 566. in Turonensi II. anno 566. in Autisiodorensi, anno 586. Ex quibus perspicuum est jus Ecclesiæ in statuendis impedimentis dirimentibus Matrimonium, quod *Joannes Launojus* in libro *de Regia in Matrimonium potestate* labefactare frustra tentavit.

Jus Ecclesiæ in statuendis impedimentis Matrimonii.

Canon decimusquintus statuit, ut nullus Judæus publicam actionem ullam super Christianos exerceat: & præcipit, ut Judæus qui prædictam sanctionem violaverit ab Episcopo, cum omni familia sua, baptizetur. Ex quo patet, hanc olim in Galliis viguisse consuetudinem, ut Judæi ad baptismum suscipiendum compellerentur, quæ convenienter abrogata est meliori disciplina.

Judæi ad Baptismum suscipiendum aliquando compulsi.

Clo-

Clotarius II. Rex Christianissimus Edicto suo Synodum confirmavit, & Canones aliquos temperavit. Circa electiones Episcoporum, adjecit Regii consensus, & præcepti, sive diplomatis Regii necessitatem, ut fieret ordinatio. Aurelianensis Concilii Quinti Canone, & prisco usu jus illud habebant Christianissimi Reges. Huic non derogavit Synodus Parisiensis V. sed quod illius non meminisset, *Clotarius* illud constitutione sua tueri voluit. *Episcopo decedente*, inquit, *qui a Metropolitano ordinari debet cum Provincialibus, a Clero & populo eligatur, & si persona condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur; vel certe si de Palatio eligitur, per meritum personæ & doctrinæ ordinetur.* Canonem tertium adversus Clericos, Principis, aut Magnatum patrocinia contra Episcopum suum quærentes ita moderatur: *Et si pro qualibet causa Principem expetierit, & cum ipsius Principis Epistola ad Episcopum suum fuerit reversus, excusatus recipiatur.* Canonem quartum de litibus ad sæculares judices non deferendis, ad causas civiles restringit. Criminalia vero negotia Magistratuum sæcularium cognitioni permittit, qui tamen cum Episcopis Clerici capitali crimine accusati causam examinent, & juxta Canones puniant. *Ut nullus judicum*, inquit, *de quolibet ordine Clericos de civilibus causis, præter criminalia negotia, per se distringere, aut damnare præsumat, nisi convincitur manifestus, excepto Presbytero, aut Diacono. Qui vero convicti fuerint de crimine capitali, juxta Canones distringantur, & cum Pontificibus examinentur. Quod si causa inter personam publicam, & homines Ecclesiæ steterit, pariter ab utraque parte Præpositi Ecclesiarum, & judex publicus in audientia publica positi, ea debeant judicare.* Huic edicto Clotarii II. accepta fertur origo Instituti, quo Clericos capitalium criminum reos, quæ nunc Privilegiata dicuntur, a judice Ecclesiastico & sæculari conjunctim judicari, mos in Galliis invaluit. Canoni 13. addidit Rex Christianissimus pœnam capitis in raptores viduarum & religiosarum puellarum; pœnam vero exilii in virum & mulierem, si hæc præstitisset consensum, & in Ecclesia nupsissent; & eorum bona propinquis hæredibus addixit. Rogantibus Episcopis, novas exactiones & tributa relaxavit idem Christianissimus Princeps. *Ubicumque*, inquit, *census novus impie additus est, & a populo reclamatur, justa inquisitione misericorditer emendetur. De teloneo, ut per ea loca debeat exigi, vel de speciebus ipsis, de quibus præcedentium Principum tempore, id est, usque ad transitum bonæ memoriæ Domnorum parentum nostrorum, Gunthramni, Chilperici, Sigeberti Regum est exactum.* Hoc Edictum in Synodo ipsa dedit Clotarius, quæ Generalis veluti Regni conventus censeri debet, cum non soli Episcopi, sed etiam Optimates adessent, quorum consilio & suffragiis Rex hanc suam Constitutionem edidit, ut ipse testatur. *Quicumque vero hanc deliberationem, quam cum Pontificibus, vel tam magnis viris Optimatibus, aut fidelibus nostris, in Synodali Concilio instituimus, temerare præsumpserit, in ipsum capitali sententia judicetur, &c.*

Edictum Clotarii II. quo Synodi Canones temperavit.

Novas exactiones & tributa rogantibus Episcopis relaxavit Clotarius II.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 83. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Magistratus sæcularis quasdam causas Privilegiatas Clericorum cum Episcopo cognoscere potest.*

R. De Galliarum moribus & Jurisprudentia Gallicana loquor, non de aliis Ecclesiis & Regionibus. Postquam scilicet circa Concilii Parisiensis Quinti Canones, & Edictum Clotarii II. Regis Christianissimi quædam observavi, addo: *Huic Edicto Clotarii accepta fertur origo instituti, quo Clericos capitalium criminum reos, quæ nunc Privilegiata dicuntur, a judice Ecclesiastico & sæculari conjunctim judicari*, MOS IN GALLIIS INVALUIT. Gallicanos Mores & Jurisprudentiam novimus & oculis ipsis usurpamus. Propositio mea non est indefinita, ut illa quam notat Indiculus Censorius.

Nota.

AN in Clericis judicandis se admiscere debeat sæcularis potestas alibi adnotavi.

ARTICULUS II.

De Concilio Hispalensi II.

Hispalis, Seville, Bœticæ Provinciæ urbs clarissima Archiep. Summa Canonum.

ANno salutis sexcentesimo decimo nono, *Sisebuti* Regis Hispaniarum, septimo, Synodus Hispali habita est, octo Episcoporum, *S. Isidoro* præside. In ea, Secta Acephalorum damnata est, quæ pridem in Oriente compressa, in Hispania resurgere cœperat, Syri cujusdam Episcopi opera & fraudibus, quo a Patribus convicto, & Sectam palam abdicare coacto, fides de duabus in Christo naturis exposita est & confirmata. (*Canon* 13. & 14.) Quorumdam Episcoporum Diœceseos, de quibus erat disceptatio, certis finibus sunt circumscriptæ, statutumque, Parochias, quæ bellorum tempestate avulsæ fuerant, iis restituendas, quibus fuerant antea contributæ : *Quia non est objicienda præscriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis*. (*Canone I.*) Alias triginta annorum præscriptione firmari jus possidentis statuit, secundum Edicta Principum, & Præsulum Romanorum Decreta. (*Canone* 2.) In Clericos Ecclesiarum pro quibus ordinati sunt, desertores animadvertit ; quod sicut Legibus Principum cautum est ut agrorum coloni maneant in locis ubi commorari cœperunt ; ita Canonibus sancitum sit, ut Clerici qui in agro Ecclesiæ operantur, in iis locis permaneant, pro quibus sunt ordinati. Quamobrem Clericum ad aliam Ecclesiam migrantem restitui jubet a Sacerdote illi Ecclesiæ quam deserit, sub amittendæ communionis periculo. Desertorem vero cingulo honoris atque Ordinis sui exutum, in Monasterium aliquandiu detrudi jubet. (*Canone* 3.) Viduarum maritos ad Diaconatum promotos dejicit, ceu Irregulares, & hujusmodi viros contra Divina & Ecclesiastica Jura in posterum ordinari prohibet. (*Canone* 4.) Unius Presbyteri, duorumque Diaconorum Ordinationes irritas declarat, quibus Episcopus manum quidem imposuerat; sed quoniam dolore captus erat oculorum, benedictionis dandæ, seu proferendorum verborum quibus Ordinationis forma concepta est, munus demandaverat Presbytero. (*Canone* 5.) *Fragitanum* Cordubensem Presbyterum ab Episcopo suo injuste depositum, in gradum ac ministerium pristinum restituit: & auctoritati Episcoporum, sive potius auctoritatis exercitio modum ponit, qui Presbyteros & Clericos indiscussos, id est, nulla habita quæstione, damnabant, & a gradu, ac beneficio amovebant, *potestate tyrannica, non Canonica auctoritate*. Nullum Presbyterum, aut Ministrum damnari posse declarat, nisi Synodi judicio: Quia *Episcopus Sacerdotibus ac Ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest*. Et indignum est ut ad nutum Episcoporum honore Ecclesiastico priventur, qui sacris altaribus sunt mancipati: cum in sæculo servi, qui a dominis suis honorem libertatis adepti sunt, in servitutem non revocentur, nisi publice apud Prætores aut Præsides fuerint accusati. (*Canone* 6.) *Agapii* Cordubensis quondam Episcopi carpit ignorantiam, qui Presbyteris frequenter munus demandaverat erigendi altaria, Ecclesiasque consecrandi. Utque simili abusui eat obviam, declarat illicitam esse Presbyteris, vel Chorepiscopis, Presbyterorum & Diaconorum Ordinationem, Virginum, Ecclesiæ, vel altarium consecrationem, Chrismatis confectionem, Confirmationem, solemnem reconciliationem Pœnitentium, Formatarum Epistolarum missionem: hæc, inquam, omnia ipsis illicita declarat, *Quia Pontificatus apicem non habent*. Quin etiam communibus Sacerdotii muniis, ut baptizandi, sacrum faciendi, prædicandi, benedicendi officio illos fungi vetat Episcopo coram, sine ejus mandatis. (*Canone* 7.) Libertum superbum, & qui vitæ Episcopi, a quo fuerat libertate donatus, veneficis artibus insidiatus fuerat, revocat ad servitutem. (*Canone* 8.) Œconomos rerum Ecclesiasticarum ab Episcopis assumi vetat ex Laicis; sed munus istud alicui ex proprio Clero ipsos committere jubet, secundum Chalcedonensem Canonem. Qui autem sine testimonio Œconomi Ecclesiæ bona dispensaverint, vel ipsorum procurationem Laicis commiserint, eos non solum ut contemptores Canonum, & fraudatores rerum Ecclesiasticarum, *a Christo de rebus pauperum judicandos* reos, sed etiam Concilii judicio obnoxios fore comminatur. (*Canone* 9.) Monasteriorum, quæ in Provincia Bœtica nuper condita fuerant, secu-

Clericorum Mansio in Ecclesiis pro quibus sunt ordinati.

Clericos ab Ecclesiasticis Beneficiis ad nutum amovere Episcopus non potest.

Functiones Chorepiscopis prohibita.

securitati consulit, & diris omnibus devovet Episcopos, qui cupiditate, vel fraude, quodlibet Monasterium dissolvere, aut convellere tentaverint. *Anathema effectus* (ait Canone 10.) *maneat a regno Dei extraneus; nec proficiat illi bonum fidei vel operis ad salutem, qui tantæ & tam salutaris vitæ destruxerit tramitem.* Ad hæc addit, *Ut universi Bœticæ Provinciæ Episcopi congregati, eumdem sacri Cœtus eversorem a Communione suspendant; convulsum Monasterium, cum rebus suis, restaurent, & quod impie unus subverterit, omnes pie reforment.* Tantum scelus existimaverunt Patres, tantaque dignum execratione, vexare Monachos, & Monasteria subvertere, vel dissolvere. Denique statuit hæc Synodus, Canone 11. ut Monasteria Virginum, præsidio & administratione Monachorum regerentur in Provincia Bœtica. Monachis vero colloquio Virginum interdictum, ipsique Abbati, & ei cui illarum cura demandata est, vetitum loqui, vel cum ipsa Parthenonis Præfecta sola; sed duabus, aut tribus Sororibus præsentibus; *Ita ut rara sit accessio, & brevis omnino locutio.* Mutuam vero operam sibi præstare jubet Monachorum Cœnobia, & Monasteria Virginum; ut scilicet Monachi Christi Ancillis unum e suo cœtu probatissimum commodent, qui prædia ipsarum, ædificia, resque cæteras procuret ac tueatur: illæ vero Fratribus in grati animi significationem vestes ex operibus suis subministrent.

Anathemati devoventur Episcopi, qui Monasteria subvertunt.

Monasteria Virginum, præsidio & administratione Monachorum in Provincia Bœtica regebantur.

Interfuerunt, cum Episcopis, Concilii Actionibus, Rector rerum publicarum Sisiselus, & rerum Fiscalium Rector Suanilanes, ut testes rerum gerendarum, vel Ecclesiasticæ Libertatis Conservatores.

ARTICULUS III.

De Concilio Remensi.

ANno sexcentesimo vigesimoquinto, Synodus Remensis celebrata est, Præside *Somnatio* illius Ecclesiæ Episcopo. Viginti quinque sunt editi Canones, quos recenset *Flodoardus* lib. 2. cap. 5. *Primus* statuit de bonis Ecclesiæ per precariam impetratis, ne diuturnitate temporis ab aliquibus usurpentur. *Secundus*, Clericos in Episcopum conjurantes e gradibus suis dejicit. *Tertius*, Synodi Quintæ Parisiensis Decreta confirmat. *Quartus* Episcopos hortatur ad Hæreticorum conversionem, si qui sint adhuc in Galliis. *Quintus*, temere quemquam excommunicari vetat. Injuste excommunicatis querimonias ad Synodum deferre permittit. *Sextus*, Judices qui Clericos publicis actionibus implicare, aut pro quibuslibet causis, distringere, absque consensu Episcopi ausi fuerint, arcet a Communione. Eos, quos publicus census spectat, sive qui in publicis rationibus inscripti sunt, Clericos aut Monachos fieri prohibet, absque licentia Principis, vel Judicis. *Septimus*, eos qui reum ad asylum Ecclesiarum confugientem inde abstraxerint, sacramento de illius securitate non dato, a Communione removet. *Octavus* incestarum conjunctionum reos, nisi Pœnitentiam sequestratione testentur, non solum a Communione, sed a militia, & a causarum advocatione repellit; ideoque eos ad Regem, vel ad Judices deferri jubet. Ipsorum vero bona propriis parentibus addicit; ea lege, ut neque ea redimere, nec parentum cessione, nec Regis auctoritate, nec quibusvis artibus ea recipere possint, nisi separati Pœnitentiam agant. *Nonus*, Homicidas, ad obitum usque, communione interdicit. Eos excipit, qui vim non facientes, se repellentes, aliquem occiderint. *Decimus*, ab Ecclesiis ut *Necatores pauperum* excludi jubet eos, qui oblationes parentum Ecclesiis relictas retinuerint, aut proprias abstulerint. Hic Canon exscriptus est ex Synodo Agathensi, quam his verbis laudat: *Sicut ante Synodus Sancta constituit.*

Summa Canonum.

Incestarum conjunctionum pœna.

Canon undecimus, Christiana mancipia Judæis venundari prohibet: aut Judæos ipsos ad actiones publicas admitti. *Duodecimus* Clericos, absque sui Episcopi Epistolis, in alias urbes & Provincias profectos, recipi vetat. *Decimustertius* prohibet, ne Episcopus mancipia, vel res Ecclesiæ vendat, aut quovis modo alienet. *Decimusquartus*, publicæ Pœnitentiæ addicit eos, qui auguria observant, vel quosvis ethnicæ superstitionis ritus imitantur, nisi admoniti errorem emendant. *Decimusquintus*, servis jus accusandi negat,

V 2 & ac-

& accusatores, qui in unius criminis probatione defecerint, ad aliorum accusationem statuit non recipiendos. *Decimussextus*, a Communione Christianorum penitus abdicat eos, qui morientis Episcopi, vel Ecclesiæ res & suppellectilem contigerint, ante reserationem testamenti, vel audientiam. *XVII.* In eos qui ingenuum quempiam servituti addicere voluerint, excommunicationem decernit. *XVIII.* Clericos pro causis Ecclesiasticis, aut propriis agendis forum adire vetat, absque licentia Episcopi.

Canon XIX. Archipresbyteros ex Laicis repente ordinatos præponi vetat. *XX.* Quod Episcopo donatione, aut testamento relinquitur, sive cum Ecclesia, sive seorsim, nulla facta Ecclesiæ mentione, in censum Ecclesiæ referri jubet: *Quia justum est, ut sicut Sacerdos habet quod Ecclesiæ dimissum est, ita & Ecclesia habeat quod relinquitur Sacerdoti.* *XXI.* Episcopum, qui res alienas usurpat, ut pauperum necatorem deponit. *XXII.* Episcopum sacra vasa frangentem ab Officio dejicit, nisi arcta necessitas pro redemptione captivorum ea frangere compulerit. *XXIII.* Raptores Viduarum, aut Puellarum Deo consecratarum perstringit: & raptoribus, aut procis consentientes Communione privat. *XXIV.* Judices qui Clotarii II. Edictum Parisiis datum violaverint, aut contempserint, excommunicatione ferit. *XXV.* In locum defuncti Episcopi, totius populi votis, & Comprovincialium Episcoporum suffragiis, loci indigenam eligi jubet.

Ex Episcopis qui Remensi Concilio ex omnibus pene Galliarum Provinciis adfuerunt, multi fuere sanctitate conspicui, scilicet *Sulpitius* Bituricensis, *Modoaldus* Treverensis, *Arnulphus* Metensis, & *Cunebertus* Coloniensis, qui Tabulis Ecclesiasticis inscripti sunt. Item *Syndulphus* Viennensis, *Donatus* Bisuntinus, *Chainoaldus* Laudunensis, *Ansericus* Suessionensis, *Cæsarius* Arvernensis *Hadoindus* Cænomanensis, *Palladius* Antisiodorensis, *Agomarus* Silvanectensis, *Magnebodus* Andegavensis.

ARTICULUS IV.

De Concilio Toletano IV.

ANno Christi sexcentesimo trigesimo quarto, *Sisenandi* Regis anno tertio, septuaginta circiter Præsules ab eo Toletum convocati. Ecclesiasticæ Disciplinæ, quæ vitio temporum collapsa erat, novis legibus adstringendæ causa, ad diem quintum Decembris, in *S. Leocadiæ* templo Synodum habuerunt, *S. Isidoro* Hispalensi Præside, præsente *Sisenando* Rege, qui genibus nixus coram Patribus, preces pro se, ut divinum Numen propitiaretur, fundi petiit, Patresque hortatus est, ut suis Decretis Ecclesiasticam sancirent Disciplinam. Præmissa Fidei professione, LXXIV. Canones ediderunt. I. Unum psallendi & Missas celebrandi ritum per omnem Hispaniam, & Galliam Gothicam servari jubet. II. Synodus quotannis celebrari statuit, vel Generalem totius Hispaniæ, & Galliæ Gothicæ, si id fidei causa, vel communis Ecclesiarum utilitas postulet, vel in singulis Provinciis proprias, si hujusmodi causa nulla subsit, congregandas XV. Kalendas Junii: & Regium virum postulandum a Principe, qui sæculares Judices, Potentes, aut cujuslibet ordinis homines, contra quos forte deferretur ad Synodum querimonia, sistere se cogat coram Patribus, & Decreta Synodi mandet executioni. III. Celebrandi Concilii forma ratioque præscribitur: ut scilicet Episcopi sedendo, & sententias dicendo, Consecrationis antiquitatem sequantur. Ut Presbyteri, quos interesse necessum erit, a tergo Episcoporum resideant, in eorum vero conspectu stent Diaconi. Ut Proceres, quos interesse visum erit, ad Conventum admittantur. Ut summo mane, templi ubi Conventus est habendus, januæ claudantur, una excepta Patribus admittendis, adhibita præterea Janitorum custodia. Ut proponendi ea de quibus a Patribus disceptandum, vel statuendum est, jus sit Metropolitani. Ut Concilium nullus solvere audeat, nisi cuncta statuta fuerunt, ac finita, quorum causa conventum est.

S. Isidorus Hispalensis Concilii Præses.

Summa Canonum. Episcopi in Synodo sedere & sententiam dicere debent secundum Consecrationis antiquitatem.

IV. Canon decernit, ut tribus ante Epiphaniam mensibus, quoto die Pascha sit celebrandum, Metropolitani inter se communicent, & Comprovincialibus Episcopis idem literis significent.

V. De trina, vel simplici mersione in baptismo probat Responsum *Sancti Gregorii Magni*

Magni ad *Leandrum* scribentis, * utrumque morem, semel, vel tertio mergendi, rectum esse, ac legitimum. Cæterum, propter vitandum schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum, unicam in Ecclesiis Hispaniæ retinendam esse mersionem.

Lib. 1. Epist. 41.

VI. Pravum morem emendat, quo in quibusdam Provinciis, die sancta Parasceves, occlusis templorum januis, nec celebrabatur Officium, nec Passio Salvatoris nostri populo prædicabatur.

VII. A Paschali Communione repellit eos, qui solida Parasceves die non jejunaverint, sed jejunium ad horam nonam solverint, præter parvulos, senes, & languidos. VIII. Statuit ut Gallæciæ Ecclesiæ reliquæ Hispaniæ institutum sequantur in Cerei Paschalis benedictione. IX. Corrigit abusum quem Sacerdotum quorumdam invexerat ignorantia, qui solo die Dominico Orationem Dominicam recitabant. Jubet ut quotidie cum in publico, tum in privato recitetur Officio.

X. Prohibet *Alleluja* per Quadragesimam decantari. XI. Jubet ut in Missa, post Epistolam statim legatur Evangelium. Laudes vero Evangelio subjungantur. Laudum nomine perperam intelligit *Garsias Loaysa* Hymnum trium Puerorum; sed Versiculus intelligendus est cum *Alleluja*, ei prorsus similis, qui ritu Romano post Responsorium cantatur. Ad ritum autem Mozarabicum, quo tunc utebatur Hispania, pertinet hic Canon, quem cum quidam Sacerdotes perverterent, in eos Patres Hispani animadverterunt, excommunicationis pœnam in eos decernentes, qui hunc ordinem violarent. Tanti momenti est ritum ordinemque Ecclesiæ suæ religiose sequi. XII. Hymnos in laudem Dei compositos, & ab Ecclesia receptos, qui rejiciebant, reprehendit. XIII. Hymnum Trium Puerorum Dominicis diebus, & in Solemnitatibus Martyrum, in Missa solemni, e pulpito cani præcipit. XIV. In fine Psalmorum dici jubet *Gloria & honor Patri*, non simpliciter, *Gloria Patri*. Qui hanc formulam præterierint, communione privantur. XV. Ad finem Responsoriorum subjicendum esse *Gloria*, in lætis, in tristioribus, repetendum principium.

Missæ & Officii divini Ritus Mozarabicus.

XVI. Librum Apocalypsis S. Joannis Evangelistæ inter Divinos Libros recipiendum, & a Pascha usque ad Pentecostem, Missarum tempore, Dei verbum ex eo prædicandum, sub excommunicationis periculo.

XVII. Communionem Sacerdotis in Missa statim post Orationem Dominicam fieri vetat: sed post Orationem Domini, & Hostiæ Calicisque conjunctionem, sive commixtionem, dandam esse populo Benedictionem; & tunc demum sacram Eucharistiam sumendam; eo ordine, ut Sacerdos & Diaconus ante Altare communicent, in Choro Clerus, extra chorum populus.

XVIII. Repellit ab Ordinibus criminis alicujus reos, publicæ quondam Pœnitentiæ ob scelus addictos, lapsos in hæresim, & ab hæreticis baptizatos, vel rebaptizatos, qui se absciderunt, aut aliquo membro mutilatos, bigamos & viduarum maritos, servos, ignotos illiteratos, Curiales. Ab Episcopatu arcet Neophytos, triginta minores annis, Simoniacos, & qui a Decessoribus sunt electi. Episcopos electione Cleri & populi Metropolitani auctoritate, Comprovincialium assensu, constituendos edicit, die Dominica, saltem a tribus Episcopis consecrandos, ubi Metropolitanus voluerit; Metropolitanum vero in Metropoli, convenientibus ipsi contributarum Ecclesiarum Episcopis. XIX. Presbyteros ante trigesimum ætatis annum; Diaconos ante vigesimum quintum deinceps ordinari vetat. XX. Castos & irreprehensibiles esse debere docet Sacerdotes, ut mundi corpore, purgati mente, possint ad Sacrificium Christi digni accedere, & Deum pro delictis omnium deprecari. XXI. Episcoporum famæ consulit, statuitque ut in Conclavi suo probabiles vitæ & conversationis suæ testes habeant; ut & Deo placeant per conscientiam puram, & Ecclesiæ per optimam famam.

Irregularitates.

XXII. Idem statuit de Presbyteris, & Diaconis, quos infirmitas aut ætatis gravitas, in Conclavi Episcopi manere non sinit.

XXIII. Juniores Clericos in uno Conclavi, sive Seminario institui jubet a probatissimo Seniore, pupillos tutela Sacerdotali foveri: petulantes Monasteriis deputari, ut severiori regula distringantur. XXIV. Ignorantiam, cunctorum errorum matrem, a Sacerdotibus maxime vitandam docet; illos Scripturas Sanctas & Canones scire debere, ut

Sacerdotes Scripturam Sacram & Canones scire debent.

ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat, & ædificent cunctos, tam fidei scientia, quam operum disciplina. XXV. Statuit Presbyteris, qui Parochiis præficiuntur Libellum Officialem, seu Rituale tradendum, ne per ignorantiam in Sacramentorum administratione offendant. XXVI. Ut iidem coram Episcopo se caste & pure victuros profiteantur.

XXVII. Decernit ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi injuste depositi, vindicata in secunda Synodo illorum innocentia, gradus amissos coram altari, cum Ordinum suorum insignibus recipiant.

XXVIII. Clericos artem aliquam supestitiosam exercentes, vel qui artium illarum professores adierint, depositos, in Monasterium ad perpetuam Pœnitentiam detrudit.

XXIX. Regni securitati providet, cavens ne Sacerdotes hostium ditionibus finitimi, ab extranea Gente mandatum aliquod clam accipiant, vel dirigant: Criminis istius convictus Regi denuntiator, & a Synodo condigna animadversione mulctator.

Protegendi populi cura Episcopis a Deo imposita.

XXX. Edicit ne Sacerdotes de reis Majestatis quæstionem habeant Sacra Jussione Principis, nisi Princeps jurejurando supplicii promittat indulgentiam: alioqui proprii gradus periculum subeunto.

XXXI. Episcopis impositam docet a Deo protegendi populi curam: ideoque ipsi incumbere, ut judices, & Magnates, qui pauperes opprimunt, prius admoneant, ac redarguant; si non emendentur, de eorum insolentia & tyrrannide Regem certiorem faciant, ut quos Sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, Regia Potestas ab improbitate coerceat.

XXXII. Avaritiam Sacerdotum damnat, qui oblationes Basilicis factas in usus suos convertunt: & tertiam dumtaxat partem oblationum, frugum, tributorum, ad ipsos pertinere declarat, secundum Canones. Fundatoribus Ecclesiarum nullum jus in earum dotem superesse, sed ejus administrationem Episcopo concreditam.

XXXIII. & XXXIV. Litium semina præfocant, quæ de Parochiarum possessione inter Episcopos oriri possent: triginta annorum præscriptionem jus possessionis firmare docet, secundum Leges: quæ tamen nulla erit, si Parochia sit extra Provinciam. Si tamen novæ Basilicæ in territorio construantur, ei contributæ erunt Episcopo, cujus erit conventus, quem possessio quantumvis diuturna non adimit. Nomine conventus populum intellige. Triginta itaque annorum possessio territorium præscribit, non Jurisdictionem Episcopalem.

Diœcesis ab Episcopo singulis annis lustranda.

XXXV. Episcopum omnes Diœceseos suæ Parochias singulis annis lustrare jubet. Quod si per se explere ob infirmitatem, aut alia negotia non potuerit, Presbyteros, ut probatissimos Diaconos mittat, qui in reditus Basilicarum, & ministrantium vitam inquirant, ac reparationes curent.

XXXVI. Quibus aliquid ab Episcopo promissum est, ob commodum Ecclesiæ procuratum, ab eo solvi mandat ex rebus Ecclesiæ. Fidelibus, qui aliquid Ecclesiæ ex propriis facultatibus contulerunt, vel eorum filiis, ad inopiam redactis, ab Ecclesia subveniri statuit. XXXVII. Diaconorum superbiam reprimit, qui in primo choro stabant, Presbyteris in secundo constitutis. XXXVIII. Diaconis uno tantum Orario, eoque puro, nec ullis coloribus, aut auro ornato, uti concedit. XXXIX. De tonsura Clericorum decernit. XL. A domibus Clericorum fœminas quasvis arcet, præter matrem, sororem, filiam, vel amitam. XLI. Clericos, qui mulieribus extraneis, vel ancillis suis ad libidinem abutuntur, Pœnitentiæ addicit: Mulieres ab Episcopo in pœnam venundari statuit.

XLII. Vetat Clericis inferioribus, quibus nubere licet, ne viduas, repudiatas, aut malæ famæ feminas ducant. XLIII. Clericos, qui in quacumque seditione arma sumpserint, in Monasterium amandat ad pœnitentiam. XLIV. Clericos sepulcrorum violatores, quod facinus sanguine expiandum Leges sanciunt, Clericatu exuit, & triennii pœnitentia mulctat. XLV. Clericis immunitatem ab omni publica indictione atque labore concedit, *Præcipiente Sisenando Rege*. XLVI. Res Ecclesiasticas per Œconomos ex proprio Clero selectos ab Episcopis administrari jubet, secundum Canonem Synodi Chalcedonensis.

Clericorum Immunitas.

XLVII.

XLVII. Monachis aditum ad sæculum intercludit, sive parentum oblatione, sive propria professione vitam religiosam amplexi sint. XLVIII. Clericis Monachorum propositum amplecti cupientibus licentiam ab Episcopo dari statuit, *Quia meliorem vitam sequi cupiunt*. XLIX. Episcoporum jura in Monachos explicat, ipsorumque partes esse declarat, illos ad conversationem sanctam promovere, Abbates, aliaque Officia instituere; si quid in Regulam peccent, corrigere. Cæterum prohibet ne aliquid ex Monasterii rebus usurpent, & (quod nonnulli faciebant) Monachos servili operi mancipent: quia indignum est ut *illustris portio gregis Christi ad ignominiam servitutemque perveniat*. L. Statuit de Monachis Apostatis, & falsi nominis conjugium ineuntibus, ut ad Monasterium revocati, pœnitentiæ subdantur. LI. Religiosorum genus quoddam percellit, *Qui nec inter Clericos, nec inter Monachos habebantur*: eosque vel in Clero conscribi, vel Monasteriis deputari decernit.

Monachi; illustris portio gregis Christi.

LII. Publice pœnitentes, qui mortale aliquod peccatum publice confessi fuerint, ad Clerum, vel ad honores Ecclesiasticos admitti prohibet: a quibus eos non repellit, qui lethaliter ægrotantes, Pœnitentiam sponte susceperint, nulla manifesta scelera confessi.

LIII. & LIV. Apostatas a vita monastica, vel a pœnitentia ritu solemni professa, necnon Virgines, & viduas, virginitatis, aut continentiæ votum violantes percellit anathemate, si ad Pœnitentiam revocari non possint.

Decem Canones sequentes de Judæis statuunt, 1. Ut amplius ad Religionis Christianæ professionem non adigantur: qui autem a Religiosissimo Principe *Sisebuto* compulsi, Christo nomen dederunt, in data fide perstare cogantur. 2. Ne Judæis contra fidem Christianam patrocinentur Sacerdotes, sub pœna anathematis. 3. Ut Judæi dudum conversi, qui ad Judaicos ritus defecerunt, & filios aut servos circumciderunt, coerceantur, & ad Ecclesiam revocentur: filii vero ab ipsis circumcisi, ab eorum separentur consortio, servi libertate donentur. 4. Ut Judæorum filii ab ipsis separentur, & Monasteriis, vel viris aut mulieribus Deum timentibus, in Christiana Fide & moribus instituendi tradantur. Si Judæi olim baptizati, a Christo deficiant, & secundum Leges damnentur, bonis eorum fideles filii ne fraudantor. 5. Ut Judæi ad fidem Christi conversi, eorum vitent consortium, qui Ritum Veterem pertinaciter retinent. 6. Ut Judæi, qui Christianas uxores habent, ab ipsis separentur, nisi & ipsi dare nomen Christo velint. Filii autem ex illis nati, vel ex patre Christiano, & matre infideli, Christiani parentis conditionem sequuntor. 7. Judæi a Christiana Religione Apostatæ ad testimonium dicendum ne admittuntor. *Non potest enim erga homines esse fidelis, qui Deo extiterit infidelis*. 8. Judæis Officia publica ne committuntor. 9. Judæi Christianos servos non habento.

Judæi ad suscipiendum Baptismum non cogendi.

Canon LXVI. Servos, quos Episcopus ille libertate donavit, qui nihil ex rebus suis contulit Ecclesiæ, a Successore ipsius ad ejus Ecclesiæ revocari posse statuit. *LXVII.* Præscribit modum quo servi Ecclesiæ ab Episcopo manumitti possunt: quibus accusandi, vel testificandi licentiam adversus Ecclesiam ademptam declarat, etiam cum fuerint libertate donati. Libertos quoscumque Ecclesiæ patrocinio commendatos, a Sacerdotibus Canon *LXVIII.* defendi jubet, sive eorum libertas petatur, sive peculium. *LXIX.* Plena & absolutissima libertate donatos ad Clerum promoveri permittit. *LXX.* Decernit ut liberi Ecclesiæ, etsi Presbyteri vel Diaconi per Parochias constituti sint, bona sua ad extraneas personas transmittere non possint, sed Ecclesiæ sint post eorum obitum.

Qui fidelitatis Sacramentum Regi præstitum violaverint, anathemate feriuntur.

Canone ultimo, cavet Synodus, ne sacramentus fidelitatis Regi præstitum violetur: utque nullus ad Regnum accedat, nisi Procerum & Antistitum liberis suffragiis. *Quicumque igitur*, inquiunt, *a nobis, vel totius Hispaniæ populis qualibet conjuratione, vel studio, sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ gentisque Gothorum statu, vel conservatione Regiæ salutis pollicitus est, temeraverit, aut Regem nece attrectaverit, aut potestate Regni exuerit, aut præsumptione tyrannica Regni fastigium usurpaverit, Anathema sit in conspectu Dei Patris, & Angelorum, atque ab Ecclesia Catholica, quam profanaverit perjurio, efficiatur extraneus, & ab omni consortio Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suæ sociis; quia oportet ut una pœna teneat obnoxios, quos simi-*

lis error invenerit implicatos. Iterum & tertio idem Anathema conclamatum a Patribus: & a Clero populoque responsum, *Anathema*, *Maranatha*.

Post hæc Regem ejusque Successores admonet Synodus, ne concessa ad tuitionem & salutem subditorum potestate ad tyrannidem abutantur: ut regnent cum humilitate cordis, cum studio bonæ actionis: ne in causa capitis, aut civili, soli Sententiam ferant, sed consensu publico, servata sibi gratiæ faciendæ potestate. Ut demum ita se gerant, *Ut & Reges in populis, & populi in Regibus, & Deus in utrisque lætetur*. Qui contra reverentiam Legum superba dominatione & fastu Regio, potestate abusi fuerint, anathemate feriuntor. Tandem *Suinthila*, ejus uxor, filii, & frater diris devoventur Christiano ritu, ob ea quæ impie & crudeliter gesserant, Regia abusi Potestate. Quo Decreto Patres Regnum *Sisenando* confirmarunt. Sex Metropolitani Concilii Decretis hoc ordine subscripsere. Primus *Isidorus* Hispalensis, deinde *Selva* Narbonensis, tertio *Stephanus* Emeritensis, quarto *Justus* Toletanus, qui omnibus sermonibus solitus *Helladii* Prædecessoris mores actionesque carpere, ob morum asperitatem a suis Clericis in lecto, constrictis faucibus suffocatus periit, paulo post solutum hocce Concilium. Quinto loco subscripsit *Julianus* Bracarensis. Postremo *Audax* Taraconensis. Leges Gothicas, inquit *Mariana*, *lib. 6. cap. 5.* Viri eruditionis laude & eruendæ antiquitatis diligentia præstantes, non exiguo numero, persuadere conantur, *Isidori* potissimum opera, Regis *Sisenandi* auctoritate (quod & pervetusti earum Legum Codices adscriptum initio habent) in Concilio IV. Toletano esse in unum corpus collatas. Alii malunt eam diligentiam & laudem ad *Egicam* referre, quod consequentium Regum nomine plures in eo Volumine Leges extent. Ab exiguo principio, in justum Volumen temporis progressu crevisse, verisimilius putat laudatus Auctor.

ARTICULUS V.

De Concilio Toletano V.

ANno Christi sexcentesimo trigesimo sexto, *Cinthila* Rex post *Sisenandi* obitum, recens electus, suam electionem inaugurationemque Patribus probari volens, duo & viginti Episcopos Toletum congregavit, adfuitque ipse cum Optimatibus, & Senioribus sui Palatii, supplex se omnium orationibus commendans. Conventui præfuit *Eugenius* Toletanus Episcopus. In eo octo Canones conditi sunt. Primo sancitum, ut quotannis novæ Litaniæ, sive publicæ Supplicationes, Idibus Decembris, triduo celebrarentur. Cæteri in *Cinthilæ* Regis electione confirmanda versantur, filiorumque ejus patrocinio, quos ab omni injuria, defuncto etiam patre, tutos fore mandat *Canon* II. Vetitum est *Canone* III. sub pœna anathematis, ad Regnum accedere, nisi libera electione, atque suffragiis, iis maxime qui ex antiqua Gothorum nobilitate nati non essent. *Canon* IV. Ante Regis mortem de Successoris electione tractare, quoniam tumultuum, & proditionum seminarium erat, nefas haberi mandat, & in eos qui tractaverint, excommunicationem decernit. V. Eadem censura ferit eos, qui maledicta in Principem evomuerint. VI. Cavet ne Regum Ministri rebus ipsorum munificentia concessis a Successoribus priventur. VII. In omnibus Hispaniæ Conciliis legi jubet universalis Concilii, id est, Toletani IV. Decretum, quo Principum saluti consultum est. VIII. Potestatem indulgentiæ his, qui in Leges istas peccaverint, concedendæ, Principi reservat. Tandem Patres gloriam, & laudem Deo, Regi gratias agunt, eique fausta omnia adprecantur.

Canonum Summa.

ARTICULUS VI.

De Concilio Toletano VI.

ANno Christi sexcentesimo trigesimo septimo, ante diem quintum Januarii, quinquaginta amplius Episcopi, ex tota ditione Gothorum a Rege convocati, Toletum convenerunt, celebraturi Synodum. In qua præmissa Fidei Professione, pro more Concilio-

ciliorum septemdecim Canones promulgati sunt. 1. 14. 15. 16. 17. & 18. præcedentis Concilii Decreta de novis Litaniis, & de reverentia ac salute Principum renovata sunt, & confirmata. Item rata habita sunt quæcumque in Synodo Toletana IV. de Judæis sancita erant, additumque, ut Rex legitimis suffragiis electus, non ante solium conscenderet, quam inter reliquas conditiones sacramento pollicitus fuisset, non passurum se Catholicam Fidem violari, nec degere in Regno suo aliquem qui non sit Catholicus. Quod a *Cinthila* Religiosissimo Principe Lege sancitum gratulati sunt Patres, utque bonum ab eo cœptum perseveraret, Successores ad ejusdem Legis observantiam sacramento adstringi voluerunt, lato in prævaricatores anathemate. Canon ille, quoniam Sacramentum spectat, a Regibus præstandum, accedente Regis auctoritate, & Procerum consensu conditus est: ut ibidem legitur. *Canon IV.* Simoniacos ab Ordinibus, & sacris Ministeriis amovet. *V.* Jubet, ut qui res Ecclesiæ sub precariæ nomine, ab Episcopis obtinent, ea de re professionem scripto tradant, ne damnum Ecclesiæ inferatur. Decreti condendi ratio fuit, *Quod proprietati originis obsistat longinquitas temporis*. *VI.* Monachos & Sanctimoniales a religioso proposito deficientes, inflicto anathemate compelli mandat ad officium, & in Monasteria revocari. *VII.* Desertores Pœnitentiæ, ab Episcopis comprehensos, rursus ejus Legibus in Monasteriis vel invitos subdi mandat. *VIII.* Pœnitentibus, quorum junior est ætas, ob incontinentiæ periculum, indulget ut connubio antea inito utantur. *IX.* & *X.* De libertis Ecclesiæ statuta in prioribus Conciliis confirmant. *XI.* Ante damnari vetat quolibet crimine accusatum, quam quæsitum fuerit an sit ab accusatore legitimo delatus. Excipitur crimen Majestatis. XII. Confugium ad hostes in damnum Patriæ, excommunicatione & diuturna Pœnitentia plectendum statuit. Quod si criminis hujusmodi reus ad sacrum asylum confugerit, ad intercessionem Sacerdotum, & ob loci reverentiam, Regis justitia pietate temperetur. Proceribus honorem a Junioribus, sive inferioribus exhibendum; his a Senioribus dilectionem & patrocinium impendi jubet Canoni *XIII.* *Selva* Narbonensis Metropolitanus, *Julianus* Bracarensis, *Eugenius* Toletanus, *Honoratus* Hispalensis, *Sancti Isidori* Successor, *Protasius* Valentinus, *Braulius* Cæsaraugustanus, qui propter ingenii eruditionisque laudem, Concilii Actiones rexisse fertur, & Decreta scripsisse, inter hujus Synodi Patres eminebant.

Summa Canonum.

Sacramentum a Rege Hispaniæ præstandum, ut neminem in suo Regno degere permittat, qui non sit Catholicus.

ARTICULUS VII.

De Concilio Toletano VII.

Anno Christi sexcentesimo quadragesimo septimo, *Chindasuinthus* Regni sui sextum jam annum agens, Episcopos ex tota ditione Toletum convocavit, de iis quæ ad Religionem & Rempublicam pertinebant, maturo consilio deliberaturos. Adfuerunt stata die vigesima octava Octobris, triginta Episcopi. Sex Canones editi sunt. *Primus* conjurantes in Regis aut patriæ perniciem anathemate perpetuo damnat, quo nisi in extremo vitæ spiritu solvi non possint; quam tamen pœnam ad Regis arbitrium edicit temperandam, sive contrahendam. II. Statuit ut Sacerdote infirmitate correpto, dum Sacrum celebrat, alter cœptum compleat Sacrificium. III. Ex Valentini Concilii instituto, Episcopo cuivis animam agenti mandat e vicinis Episcopis aliquem ad id vocatum adesse, defunctique funus præsentem curare; qui vocatus venire neglexerit, anathematis ignominia notatus anni spatio e gradu atque dignitate dejicitur. IV. Exactionibus Episcoporum provinciæ Galliciæ modum ponit, ne amplius quam duos solidos, id est, duos nummos argenteos monetæ Gallicæ, a singulis Diœceseos suæ Parochiis annuatim exigant, secundum Synodi Bracarensis Decretum. In Visitationibus vero numerum quinque equorum ne excedunto, ne cuiquam sint oneri. V. Monachos vagos, vel etiam reclusos, quos ad Vitam Monasticam sola ignavia compulit, quique & ignorantia, & pravis moribus, sunt Ecclesiæ dedecori, ac scandalo, Monasteriis deputari jubet, ubi Sancti Ordinis meditantes doctrinam, primum possint discere quæ sunt a Patribus instituta, ut post valeant docere, quæ sunt sancta meditatione percepta. VI. Sta-

Summa Canonum

Vicini Toleto Episcopi ab Archiepiscopo Regiæ tunc Urbis moniti, ad eam accedere debebant, & per mensem ibi morari.

Statuit, ut pro reverentia Principis, ac Regiæ Civitatis honore, necnon pro Metropolitani solatio, vicini Toleto Episcopi, cum ab Archiepiscopo Toletano moniti fuerint, ad eam Urbem accedant, & singulis quique mensibus ibi commorentur. Excipiuntur messis & vindemiarum tempora. Tandem Patres *Chindasuintho* Regi bene precati conventum solverunt. Decretis subscripsere *Orontius* Emeritensis Metropolitanus, *Antonius* Hispalensis, *Eugenius* Toletanus, *Protasius* Tarraconensis; & post hos Episcopi alii antiquitatis ordine. Tum absentium Episcoporum Vicarii, qui & ipsi non consentientes tantum, sed & *definientes* subscripserunt, novo exemplo, neque a Tridentini Concilii Patribus nostra ætate usurpato, ut notat *Mariana*.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Cabilonensi. *

** Cabilo, Chalon sur Saone, Urbs Galliæ Celticæ Episc. sub Archiepiscopatu Lugdunensi.*

ANno circiter sexcentesimo quinquagesimo, Synodus a Clodoveo II. ex illius ditionibus Cabilonem convocata, Canderico Lugdunensi Archiepiscopo Præside celebrata est, in Basilica *S. Vincentii*, VIII. Kalendas Novembres. Quod de Canonibus fuerat prætermissum, vel per negligentiam, aut ignorantiam vitiatum, XX. Canonibus emendatum est.

Summa Canonum.

Primus Canon statuit, ut Fides Nicæna, prout a SS. Patribus exposita est, & in Concilio Chalcedonensi firmata, ab omnibus, & in omnibus conservetur. *Secundus*, ut ab omnibus intemerata serventur Canonum statuta. *Tertius* Clericos extraneis feminis familiares e gradu dejicit. *Quartus* duos in una civitate Episcopos esse vetat. *Quintus* sæculares viros a regimine Parochiarum, & rerum Ecclesiasticarum administratione omnino removet. *Sextus* Necatorem pauperum haberi decernit, qui res Ecclesiasticas ante audientiam invaserit. *Septimus* bona defuncti Presbyteri, vel Abbatis, ab Episcopo, vel Archidiacono intacta manere jubet. *Octavus*, Pœnitentiam a Sacerdotibus, iis qui peccata apud ipsos confessi fuerint, indici approbat. *Nonus* prohibet, ne mancipia Christiana extra Regni fines vendantur, ne vel captiva fiant, vel Judæis mancipentur. *Decimus* Episcopos a Comprovincialibus, Clero, & civibus eligi mandat: alioqui electio irrita esto. *Undecimus* Judices publicos per Parochias & Monasteria, Episcoporum more discurrentes, & Monachis, vel Clericis molestos coercet, & nisi ab Archipresbytero, vel Abbate invitatos aliquid præsumere vetat; alioqui ab omnium communione Sacerdotum sequestrantur. *Duodecimus* prohibet, duo Abbates eidem Monasterio ne præficiantur; si autem Abbas Successorem elegerit, Successor designatus de Monasterii facultatibus administrandis ne se immisceat. *Decimus tertius* cavet, ne quis alienum Clericum, absque proprii Episcopi licentia retineat, vel ordinet. *Decimus quartus* Clericos in oratoriis, quæ Magnates in villis suis fundaverant, Sacra facientes, vel ministrantes, Episcopo in omnibus subesse jubet, ac ab Archidiacono coerceri. *Decimus quintus* prohibet, ne Abbates, Monachi, vel Agentes Monasteriorum, sæculari penitus utantur patrocinio, & Principem sine sui licentia Episcopi adeant: qui secus fecerint, excommunicantur. *Decimus sextus* simoniace ordinatos exauctorari mandat. *Decimus septimus* sæculares, qui in Ecclesia, vel in ipsius atrio simultates excitare, arma trahere, ad aliquem interficiendum, aut vulnerandum insurgere, aut scandalum quodvis perpetrare ausi fuerint, decernit excommunicatione plectendos. *Decimus octavus* veteres Canones renovans, ruralia opera diebus Dominicis prohibet. *Decimus nonus* fœmineos choros, turpia interdum & obscœna cantantes in Basilicarum dedicatione, aut festivitatibus Martyrum, arceri mandat ab Ecclesiarum septis, porticibus, & atriis: si se emendare noluerint, excommunicatione feriuntor. *Agapium & Bobonem* Dinienses Episcopos, qui contra Canones in multis peccaverant, deponit. An alter alterius creatus fuerit Coadjutor; an paribus uterque suffragiis factus Episcopus, & quia nec unus priorem, nec alius parem vellet, tumultus excitaverint; an alia ratione deliquerint, incertum.

Capellani Magnatum in omnibus Episcopo subditi.

Episcopi in Synodo depositi, vel suspensi.

Theodosium tandem Arelatensem Episcopum suspenderunt Patres ad proximam usque Syno-

Synodum. Publicam ille professus fuerat pœnitentiam; quam ob causam irregularis factus erat, secundum Canones. Missa ad eum suspensionis sententia, soluto jam Conventu, ut probat inscriptio: *Domino semper peculiari suo Theodosio, Cœtus Episcoporum, qui nuper est Cabilone urbe, cum Christi gratia adunatus.*

Ex Episcopis qui Concilio, subscripserunt, insignes sanctitate fuere *Audoenus* Rothomagensis Archiepiscopus, *Donatus* Vesontiensis, *Gratus* Cabilonensis, *Eligius* Noviomensis, qui sacris honoribus coluntur.

ARTICULUS IX.

De Concilio Toletano VIII.

ANno salutis sexcentesimo quinquagesimo tertio, Concilium a *Reccesuintho* Rege Toletum convocatum est, inter ejus urbis Concilia octavum. Episcopi duo & quinquaginta adfuere, stata die 16. Decembris. Eo die Rex ad Patres ingressus Codicillum obtulit, in quo Fidei Catholicæ de scripto concepta Professio continebatur. Edita pariter est Professio fidei a Patribus. Undecim editi Canones. *Primo* juramenta & vota illicita, irrita fore sancitum est. 2. Simoniam in sacris ordinationibus damnat, hujusque reos criminis deponendos, & communione privandos edicit. 3. 4. & 5. De Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum & Subdiaconorum continentia statuunt. 6. Eos, qui se invitos ordinatos fuisse causabantur & ideo ad pristina conjugia redire volebant, ut apostatas communione privandos & in Monasteria detrudendos ad Pœnitentiam perpetuam decernit, si id tentaverint: ipsorumque inanem esse excusationem docet exemplo ducto a Baptismate, quod licet non solum nolentibus, verumetiam nescientibus parvulis conferatur, a nullo penitus profanari permittitur. 7. Ordinari vetat, nisi quem morum innocentia, & literarum splendor reddunt illustrem. 8. Illos qui Quadragesimalem abstinentiam violaverint, a Paschali communione removeri jubet, & anno solido ab esu carnium in pœnam abstinere. Illos vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante cibis prohibitis uti, quam a Sacerdote licentiam accipiant. 9. De Regis electione statuit, vel in urbe Regia, vel in loco ubi Princeps objerit, faciendam, a Pontificibus & majoribus Palatii, non conspiratione paucorum, aut rusticarum plebium seditioso tumultu. Electos jurare Catholicæ Fidei defensionem ab omni judæorum & hæreticorum injuria: Exactiones aut vectigalia nova non imposituros subditis. Hujus decreti violatores, sive Clerici, sive Laici, non solum communione, verumetiam sui Ordinis dignitate privantur. *Decimus* Synodorum decreta executioni mandari jubet; qui ea violaverit, communionis & honoris sui amissione mulctator. In Synodis vero, si pauciores per nescientiam vel contentionem forte dissentiant, aut commoniti plurimorum sententiæ cedunto: aut annuæ excommunicationis sententia feriuntor. *Undecimus* Concilii Toletani IV. decreta circa Judæos observari mandat. Denique Patres Deo gratias agunt, Regi gratulantur, & legem ab eo latam pro coercenda Principum cupiditate approbant: ut scilicet bona ab ipsis parta, ex quo ad Regnum pervenere, *Maneant in ipsorum potestate, non habenda parentali successione, sed possidenda Regali congressione; ita ut juste sibi debita quisque perciriat; & de reliquis ad remedia subjectorum, quæcumque elegerit, Principis voluntas exequatur.* Orontius Emeritensis, Antonius Hispalensis, Eugenius Toletanus, Potamius Bracarensis, Metropolitani, primas in eo conventu partes occuparunt: secundum hos Præsules alii, atque etiam Abbates, novo exemplo, in quibus Ildefonsus numeratur. Præterea Proceres, tum Duces, tum Comites, quorum certe curæ Reipublicæ pars aliqua permissa erat. Nec mirum: hæc enim Toletana Concilia veluti Regni Comitia erant, ubi non tantum de Religione, sed etiam de Republica, communi omnium consensu disceptabatur.

Summa Canonum.

Majorum Clericorum continentia.

Pœna violantium Quadragesimalem abstinentiam.

AR.

ARTICULUS X.

De Concilio Toletano IX.

Summa Canonum. ANno ſexcenteſimo quinquageſimo quinto, Nonum Concilium Toletanum *Recceſuinthi* Regis diligentia habitum eſt, Kalendis Novembris. Sexdecim adfuerunt Epiſcopi. In his *Eugenius* Toletanus, cum alii abeſſent Metropolitani principem locum obtinuit. Septemdecim Canones editi ſunt. *Primus* cavet, ne Sacerdotes & Miniſtri, aliquid ex rebus Eccleſiæ ſibi vendicent, aut ex bonis Parochialium Eccleſiarum decerpant aliquid Eccleſiæ Principali uniendum. Ne id fiat invigilare permittit Fundatorum filios, nepotes, & propinquos, & ad Epiſcopum, vel Judicem publicum querimonias ea de re ſuas deferre; vel ad Metropolitanum, ſi fraudis hujus forte reus ſit Epiſcopus; aut ad Regem, ſi reus ſit Metropolitanus. Qui contra hoc Decretum deliquerint, & male rapta reſtituunto, & excommunicationis annuæ ſententiam ſubeunto. *Jus Patronatus. Bonorum Eccleſiæ administratio & uſus in Eccleſiæ favorem ac utilitatem.* *Secundus Canon* ſtatuit, ut fundatores Eccleſiarum, quamdiu vixerint, Rectores idoneos earum nominent, ac offerant Epiſcopis ordinandos. Si quos invitis Fundatoribus, Epiſcopus inſtituerit, inſtitutio irrita eſto. *Tertius* jubet, ut cum Sacerdos, vel Miniſter, de rebus Eccleſiæ ſuæ alicui ſub præſtationis obtentu aliquid conceſſerit, cauſam præſtiti confecto Inſtrumento exponat. *Quartus* Sacerdotes, vel rerum Eccleſiaſticarum Adminiſtratores quoſcumque, quibus nullus, vel exiguus erat rei familiaris cenſus, ſi quid adminiſtrationis ſuæ tempore emerint, Eccleſiæ afferi jubet confectis Inſtrumentis. Qui vero fuerint patrimonio divites, eorum bona poſt Ordinationem quæſita, inter Eccleſiam & conſanguineos, etiam ſi inteſtati obeant, dividuntor. *Canon V.* permittit Epiſcopo, qui in Diœceſi ſua Monaſterium extruere voluerit, ut illi ad dotem conferat quinquageſimam partem bonorum Eccleſiæ cui præſidet, ut hac temperamenti æquitate ſervata, & cui tribuit, competens ſubſidium conferat; & cui tollit, gravia damna non infligat. *Sextus* permittit Epiſcopo ut tertiam rerum Eccleſiaſticarum partem ſibi debitam, aut ipſi Eccleſiæ a qua illam accipit, aut alteri, cui voluerit, Eccleſiæ conferat. *Septimus*, Epiſcopi morientis hæredes adire vetat hæreditatem, inconſulto ejus Succeſſore, vel Metropolitano: & Presbyteri, vel Diaconi hæredes, rem ejus adire inconſulto Epiſcopo. *Octavus*, In Scripturis a Sacerdotibus vel Miniſtris de rebus Eccleſiæ factis contra Patrum ſanctiones, annorum numerum, niſi ab eorum obitu non cenſeri decernit: ita ut ad tricennium, quo elapſo, præſcriptionis jus obtendi poteſt, non pertineat ejus vitæ tempus, qui contractum iniquum iniit. *Nonus* vetat, ne Epiſcopus, qui ad Coepiſcopum ſepulturæ mandandum acceſſerit, facta deſcriptione theſauri Eccleſiæ, & bonorum quæ in Epiſcopali domo relicta ſunt, amplius accipiat pro honorario vel expenſis itineris, quam libram auri ſi Eccleſia ſit dives, vel dimidiam, ſi modici fuerint cenſus. *Decimus* Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos incontinentes, Canonicis pœnis ſubdit: filios vero ab iis genitos arcet ab hæreditate parentum, & perpetuæ Eccleſiæ addicit ſervituti. *Undecimus* & ſequentes uſque ad decimum ſextum, leges ſunt Eccleſiæ libertis poſitæ. *Poſtremus*, Judæos baptiſmo initiatos, præcipua Eccleſiæ Feſta in civitatibus publiciſque conventibus celebrare jubet, ut eorum fides & converſatio Epiſcopo innoteſcant.

ARTICULUS XI.

De Concilio Toletano X.

Summa Canonum. Annuntiatio Deiparæ Virginis olim menſe Decembri ut celebrata in Hiſpania. ANno ſequenti, Præſules viginti, *Recceſuintho* Rege pariter vocante, Toletum convenerunt, alteram Synodum celebraturi. Septem in ea conditi Canones. *Primo* Feſtum Annuntiationis B. Virginis, quotannis ad octavum Kal. Aprilis celebrari ſolitum, quoniam is dies Quadrageſimæ celebritate, & Chriſti morte commemoranda occupatus erat, in diem decimum octavum Decembris transferri ſancitum eſt. *Secundo* cau-

cautum ut Clerici, vel Monachi, qui generale Sacramentum pro salute Regis præstitum violassent, gradu & honore exuerentur, servata Regi potestate pœnam Canonicam moderandi. *Tertio* prohibitum, ne Episcopi propinquis suis, aut aliquo sibi favore devinctis, Parochiarum, vel Monasteriorum Præfecturas committant, (quod de Laicis intelligendum.) Alioqui collatio irrita esto, & Collator annua excommunicatione feritor. *Quarto & quinto* Viduis, & Virginibus Religionem professis, jubet pallio seu velamine purpurei vel nigri coloris capita contegere, & Professionem suam subscriptione propria roborare. Voti prævaricatrices excommunicatione & ærumnis arduæ Pœnitentiæ plectuntor. *Sexto* statutum, ut pueri a parentibus Religiosæ vitæ per Tonsuram aut vestem Monasticam devoti, jugo sanæ observantiæ semper addicti manere cogantur. Parentes ad decimum usque dumtaxat ætatis annum filios Religiosæ Vitæ devovendi licentiam habento. *Septimo* vetitum ne Christiani Judæis vendantur. In hac præterea Synodo, *Potamius* Bracarensis Episcopus, quod libidinis lapsu se contaminasset, gradu motus est, Episcopi tantum nomine servato. Id temperamenti adhibitum pœnæ Canonicæ, quod ipse libello supplici Patribus oblato, culpam ultro confessus esset, seque novem mensium spatio cultus victusque asperitate macerasset, divinæ misericordiæ impetrandæ studio. Ejus in locum suffectus est *Fructuosus* ex Complutensi Abbate Dumiensis Episcopus pridem factus; qui & Concilii Actis post *Eugenium* Toletanum, & *Fugitivum* Hispalensem, tertius ipse, atque inter Metropolitanos postremus subscripsit.

Pueri Monasticæ Vitæ a parentibus devoti, sacrum jugum excutere non poterant.

Potamii Episcopi depositio.

Aliud a Concilio decretum editum est, cujus occasio fuit exorta de *Martini* Dumiensis olim Episcopi testamento controversia. Hujus executio testamenti Suevorum Regibus a *Martino* ipso commendata erat: in quorum jura Gothorum Reges successerant, *Wamba* Palatinus, Regis permissu, quid statuendum in ea re foret, Patres consuluit. Illi totius controversiæ arbitrium penes *Fructuosum*, quem novo honore auxerant, esse voluerunt. Sacris honoribus apud Bracarenses, Eborenses, Compostellanos, ob eximiam sanctitatem *Fructuosus* colitur festo dicato ad diem decimam sextam Kal. Maji.

ARTICULUS XII.

De Concilio Emeritensi.

ANno sexcentesimo sexagesimo sexto, duodecim Lusitaniæ Episcopi Emeritam * convenientes, viginti duobus Decretis Disciplinam Ecclesiasticam sanxerunt, præmissa Fidei Professione. *Primum* spectat Officii Vespertini ordinem: *alterum* preces pro Regis & exercitus salute, belli tempore statuit offerendas. *Tertium*, decernit ut Metropolitanus coram Comprovincialibus Episcopis, & quilibet eorum coram Metropolitano placitum faciant sive jusjurandum emittant, de vita casta, sobrie, recteque instituenda.

** Emerita, vulgo Merida, ad Anam fluvium, in Extremadura.*

Summa Canonum.

Canon quartus Episcopos ad Synodum voluntate Metropolitani & Regia jussione congregatam, convenire mandat: qui infirmitate, vel mandatis Principis, detenti adesse non potuerint, absentiam suam apud Metropolitanum excusare, & mittere Archipresbyterum, vel Presbyterum, qui præsentiam suppleat suam, non vero Diaconum. *Quintus* Episcopum qui a Metropolitano suo vocatus ad festa Nativitatis Domini vel Paschatis cum eo celebranda, venire noluerit, excommunicatione decernit feriendum, nisi eum infirmitas, aut nimia aeris intemperies excusent. *Sextus* Concilia quotannis celebrari statuit in locis a Rege designandis. Episcopum, qui Synodo non adfuerit, suspendit ad proximam usque Synodum, & in loco quem Metropolitanus, aliique Episcopi designaverint, Pœnitentiam agere jubet, ejusque Ecclesiam, & bona ad eam pertinentia, alteri interim administranda committi. *Septimo*, composita est controversia inter quosdam Episcopos mota ob certas Parochias: & decretum, ut in his etiam tricennalis possessio præscriberet. *Octavo*, prohibitum, ne pro Chrismate, aut Baptismatis administratione aliquid exigatur. *Nono*, sancitum, ut quilibet Episcopus in Cathedrali sua habeat Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primiclerum. Qui si observantiæ Episcopo debitæ defuerint, excommunicantor. *Decimo*, emendati Presbyteri & Abbates, quia

Concilia Provincialia quotannis celebranda.

de-

decedente Episcopo Ecclesiarum suarum obtinentes immunitatem, ejus Successori reverentiam & justam obedientiam negabant; eum Ecclesias suas, juxta præscripta Canonum visitantem suscipere jussi, & necessaria illi præparare, Presbyteris & Diaconis vetitum, sine Episcopi sui licentia, sæculares causas agere. Qui secus fecerint excommunicatione plectuntor. *Undecimus*, permittit Episcopis, ut Clericos ex Parochiis ad Cathedralem suam transferant. Sic vero translati, quamvis aliquo stipendio ab Antistite donentur, ab Ecclesiis in quibus antea ministrabant, & a rebus earum extranei ne sunto; sed Presbyterum nominent ab Episcopo in iis Parochiis eorum loco instituendum, cui victum & vestitum procurent. Hæc Primitivorum videtur Curatorum origo. *Duodecimus*, quod Episcopi pro facientibus in sacro Ministerio Clericis aliquid de rebus Ecclesiæ largiantur, approbat. *Decimus tertius*, Oblationes ita dividi statuit ut pars una cedat Episcopo; altera Presbyteris & Diaconis distribuatur; tertia inter Subdiaconos & inferiores Clericos a Primiclero dividatur. *Decimus quartus* vetat, ne Episcopi, vel Presbyteri, servos reos criminum, quæ publicæ Leges puniunt, mutilatione membrorum mulctent; sed si in aliqua hujusmodi culpa deprehenduntur, Judici sæculari traduntor. Episcopus vero pœnam moderandi potestatem habeto. *Decimus quintus*, tertiam oblationum partem, quam secundum antiquum morem ex singulis Parochiis Episcopus percipiebat, in restaurationem templorum jubet impendi. *Decimus sextus*, eos qui defunctis Episcopis detrahunt, cujuscumque sint Ordinis, vel pœnitentia, vel excommunicatione statuit castigari. *Decimus septimus*, Curatis secundum facultates Parochiarum suarum, Clericos adlegere jubet, quos instituant, & quibus cum ad Officium sanctum digne peragendum, tum ad obsequia domestica utantur. *Decimus octavus* statuit, ut Presbyter, cui plures Parochiæ regendæ commissæ sunt, quod singulæ uni alendo Presbytero non sufficiant, singulis Dominicis Missas celebret, & eorum qui Ecclesias illas fundarunt, vel dotarunt, nomina recitet ad Altare. *Decimusnonus* de libertis est ab Episcopo factis, & quid circa eos observandum sit, præscribit. *Vigesimus*, donationes ab Episcopo factas amicis suis, servis, aut libertis, ratas esse jubet, si multo plura ex rebus propriis contulerit Ecclesiæ. *Vigesimusprimus*, horum Canonum violatores & contemptores sancit excommunicatione plectendos. Post hæc Patres laudibus Deo peractis, & *Reccesuintho* Regi prospera omnia precati, subscriptis Canonibus, Conventum solverunt.

Curatorum primitivorum origo.

ARTICULUS XIV.

De Concilio Augustodunensi.

ANno Christi sexcentesimo septuagesimo, Synodus Augustoduni * habita est agente *S. Leodegario* hujus urbis Episcopo. In ea nonnulli editi Canones, quibus Monastica Disciplina sancita est, vetitumque ne Monachi peculium habeant; ne compatres fiant; ne in civitatibus vagentur; ne cum extraneis mulieribus familiares sint; ne in Monasteria fœminas ingredi patiantur; ne quis Monachum alienum absque licentia Abbatis retineat. Jussum præterea, ut Monachi vagi ad cellam revocentur, juxta merita coercendi. Ut quidquid Canonicus ordo, & S. Benedicti Regula docet, observari curent Abbates: *Quia si regularis vigeat observantia, & numerus Monachorum, Deo propitio, augebitur, & Mundus omnis per eorum orationes omnibus carebit contagiis*. Ut Monachi in commune laborent: ut denique hospitalitatem exerceant. Qui hos Canones violaverint, Abbates anno uno, Præpositi annos duos a communione suspenduntor; Monachi annos tres a communione arcentor, aut fustibus verberantor.

** Augustodunum, vulgo Autun, in Burgundia, Sedis Episc. sub Archiep. Lugdunensi.*

Monastica Disciplina sancitur.

ARTICULUS XV.

De Concilio Herudfordiæ.

In Anglia.

ANno Christi sexcentesimo septuagesimo tertio, Lotharii Cantii Regis an. I. Concilium Herudfordiæ celebratum est, præside *Theodoro* Cantuariensi, quo decem præcipue Capita sancita sunt. *Primum*, de Paschate eadem die ab omnibus celebrando, scilicet Dominica proxime sequente Lunam XIV. primi Mensis. *Secundum*, de Diœceseon finibus, vetitumque est ne Episcopus alterius Parochiam invadat. *Tertium*, de Monasteriis, ne ipsis molesti sint Episcopi & res eorum usurpent. *Quartum*, de Monachorum stabilitate, quibus prohibitum, ne a Monasterio in quo conversi sunt, in aliud migrent sine licentia Abbatis. *Quintum*, de residentia Clericorum quibus extra Diœcesim, absque licentia Episcopi, migrare vetitum. *Sextum*, Episcopos & Clericos peregrinos Officio Sacerdotali fungi prohibet absque licentia Episcopi, cujus in Diœcesi versantur. *Septimum*, bis quotannis Synodos congregari jubet. *Octavum* Episcopos ordinem inter se servare secundum tempus consecrationis statuit. *Nonum*, plures in Anglia Episcopos consecrari mandat crescente numero Fidelium. *Decimum* est de conjugio, quod legitimum esse jubet, incestasque nuptias damnat: uxorem dimitti nisi causa fornicationis; & ea dimissa, alteram ducere secundum Evangelium, prohibet. De hoc Concilio legatur Venerabilis Beda *lib. 4. Historiæ Ecclesiast. Anglorum, cap. V.*

Summa Canonum.

Episcopi ordinem inter se servare debent secundum tempus consecrationis.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

LEviusculus error irrepit hic apud P. Alexandrum in referendo Canone VII. Concilii Herudfordensis; quamquam enim verum est, Patres agnovisse bis quotannis celebrandum esse Concilium; addunt tamen, *sed quia diversæ causæ impediunt, placuit omnibus in commune ut Kalendas Augusti in loco qui appellatur Clofeshoo semel in anno congregemur.*

ARTICULUS XVI.

De Concilio Toletano XI.

ANno Christi sexcentesimo septuagesimo quinto, *VVambæ* Regis anno quarto, ad septimum Idus Novembris, septemdecim Episcopi, ex Carthaginensi ferme Provincia, & septem præterea Abbates, Toletum convenerunt, Synodum celebraturi. In eo Conventu, secundum Deo & Regi gratias actas ob instauratum morem veterem Concilia celebrandi, qui decem & octo annorum spatio intermissus erat, Canones quindecim sunt editi. *Primo* Episcopi, qui Concilium tumultu, contumeliis, aut risu immodesto perturbaverint, cum ignominia e sacro Cœtu ejiciuntur, & tridui excommunicatione plectuntur. *Secundus* Episcopos lectioni & prædicationi incumbere jubet, ac invigilare ut Clerici, & Christianæ plebes divinæ legis traditionibus imbuantur. *Tertius* singulas Ecclesias in Ordine & ritu divini Officii Metropolitanam Sedem sequi mandat, ut quæ unicuique Sacerdotalis mater est dignitatis, sit & Ecclesiasticæ magistra rationis. Ab hac regula ne Monasteria quidem excepta, quoad Officia publica. *Quartus* de Sacerdotum discordiis odiisque sanandis agit. Horum oblationes, juxta Canonem Concilii Carthaginensis IV. nullo modo recipiendas edicit. Eos ad altare accedere vetat & sanctæ Communionis gratiam recipere, donec reconcilientur; & geminato tempore per pœnitentiam compensare jubet, quod discordiæ servierunt. Si unus alio contemnente ad charitatem redierit, ac satisfecerit, ut pacificus intra Ecclesiam recipitor. *Quintus* insolentiam & furorem Sacerdotum compescit, qui ante judicium, res alienas per-

Summa Canonum.

In odio & dissidiis pertinaces, a communione excluduntur.

pervadebant, aut vim alicui inferebant; congruis pœnis castigandos edicit, atque ex bonis propriis, si quæ habeant, illata damna resarcire. Justum esse negat, pro pravis actibus Sacerdotum satisfactionem ab Ecclesiis exigi; cum Ecclesia Rectores suos ad honestatem, non ad litem informet. Nullis vitam Præsulum perturbari debere motibus docet, cum *Throni Dei* vocentur, & *Arca Justitiæ* esse debeant. *Sextus*, capitalem ferre Sententiam, aut membrorum mutilationes decernere, Sacerdotibus vetat. Qui hanc legem transgressi fuerint, gradu & honore dejiciuntur in perpetuum, & in morte dumtaxat Communione donantur. *Canon septimus* cavet, ne Episcopi clandestinis Judiciis pœnas in subditos decernant. Hancque a *S. Leone* olim traditam regulam commendat: *Plus erga corrigendos agere debet benevolentia, quam severitas; plus cohortatio, quam commotio; plus charitas, quam potestas.*

Præsulum vita nullis motibus perturbari debet.

Episcopalis mansuetudo.

Octavus excommunicatione plectit Sacerdotes exigentes pecuniam pro Baptismo, Chrismatione, aut Ordinationibus. Episcopos qui crimen istud in subditis non emendaverit, duobus mensibus abstinetor. Presbyter qui illud commiserit, tribus mensibus; Diaconus quatuor; Subdiaconus & inferiores Clerici tam indigno commercio servientes, & verberibus, & excommunicatione plectuntor. *Nonus*, Episcopos ante Ordinationem jurejurando asserere jubet, se pro sacri honoris consecutione præmium cuiquam nullum dedisse, daturosve fore. Simoniace ordinatos biennii excommunicatione, Pœnitentia, & exilio mulctat: si congrua Pœnitentia satisfecerint, communionis, gradus, & ministerii recuperandi spem facit. *Decimus*, Clericos omnes, qui ad sacros Ordines promoventur, dato sacramento polliceri mandat Fidei Catholicæ custodiam, Canonum observantiam, & reverentiam erga Præpositos. *Undecimus*, Canonem Toletani Concilii Primi confirmat & explicat, quo sacrilegii damnatur, qui Eucharistiam a Sacerdote porrectam expuerit. Pœna Canonis infirmos non teneri declarat, qui nauseante stomacho inviti Sacramentum evomunt. Excipiuntur & infantes, quibus adhuc in Hispaniæ Ecclesiis dabatur Eucharistia post Baptismum; & adulti, qui sui compotes non sunt. Fidelis, hujus sacrilegii reus, Communione in perpetuum privator: Infidelis, verberibus, & exilio plectitor. *Duodecimus* reconciliationem, sive absolutionem, moribundis Pœnitentibus diu non differendam statuit: eorum vero, qui accepta Pœnitentia, non reconciliati, sive absoluti, obeunt, memoriam in Ecclesiis commendandam, & oblationem pro eorum spiritibus suscipiendam. *Decimustertius*, energumenos a Sacris ministeriis removet. *Decimusquartus*, decernit Sacerdotibus sacra facientibus Adjutorem semper adesse, qui in eorum locum succedat, si subita fuerint ægritudine correpti. *Decimusquintus*, Concilia provincialia quotannis in Ecclesia Metropolitana celebrari jubet[*], tempore quo Metropolitano & Regi visum fuerit. In hac Synodo Sedium Episcopalium divisionem factam, habet ejus inscriptio in vulgatis Conciliorum Editionibus; sed verisimile non est causam communem, & quæ ad omnes pertinebat, paucorum judicio atque sententiis fuisse disceptatam, & finitam.

Simoniacorum pœna.

ARTICULUS XVII.

De Concilio Bracarensi IV.

Summa Canonum.

EOdem anno, Bracaræ in Lusitania Concilium celebratum est[*]. Novem editi Canones. Plures Sacerdotum abusus emendati. Vetitum ne absque Orariis Missam celebrarent: ne Eucharistiam vino madidam populis porrigerent: ne Martyrum reliquias, ut moris erat, e collo suspensas, in sellis ipsi sublimes, succolantibus Diaconis: sed Diaconi in thecis gestarent. Ne lac, aut uvas non expressas, in divinis Sacrificiis offerrent, sed panem tantum & calicem vino & aqua permixtum. Ne in profanos ausus vasa sacra converterent, sub exauctorationis periculo. Prohibitum item Episcopis, ne honorabilia Ecclesiæ membra, scilicet Presbyteros, Abbates, Diaconos, verberibus castigarent, nisi graviorum criminum convictos: qui secus fecerint[r], excommunicatione & exilio plectuntur. Simoniacos juxta sententiam Chalcedonensis Concilii puniendos, statutum. In eos tandem animadversum, qui de propriis commodis soliciti, res Eccle-

fiæ negligebant. Interfuit isti Synodo *Isidorus* Asturicensis Episcopus, humanarum rerum contemptu, & eruditionis opinione ea ætate cum primis clarus, ut ejus ingenii Monimenta testantur.

ARTICULUS XVIII.

De Concilio Toletano XII.

ANno salutis sexcentesimo octogesimo primo, *Ervigio* Regnum malis artibus quæsitum stabilire cupienti optimum visum est religionis speciem obtendere. Quamobrem Toletum ex universa ditione Præsules ad Synodum convocavit. Ad quintum Idus Januarii mensis triginta quinque convenerunt. Duodecim edita decreta. *Primo*, Ervigio Regnum quod arripuerat, Patrum sententia firmatum est, qui Gothorum Proceres plebemque, sacramenti religione, quo *Wambæ* adstricti erant, solutos, ipsius *Wambæ* abdicatione, declararunt. Cæterum *Wambam* ab ea Synodo fuisse depositum, quod nonnulli affirmarunt, falsissimum est, ut in Dissertationibus ostendo.

Summa Canonum; Penitentiam profiteri, & pœnitentium more vivere debebant, quibus ritu solemni fuerat imposita in extremis, etsi nescientibus. Singularis hæc Hispaniensis Ecclesiæ Disciplina.

Secundo, statutum est, ut qui in extremis positi, Pœnitentiæ habitum & benedictionem, amisso etiam sensuum usu, nescientes suscepissent, quamvis eam non postulassent, dum erant compotes sui, ipsam implere cogerentur, nec militare cingulum resumere ipsis fas esset. Ratio qua hoc nitebatur Decretum, hæc erat, quod sicut Baptismus a nescientibus parvulis acceptus, in fide parentum, ipsos nihilominus ad Fidem & Legis Evangelicæ perpetuam observantiam adstringit: sic æquum esset ut qui Pœnitentiam ritu solemni, etsi nescientes, susceperant, eam implere compellerentur, & secundum ejus Leges vivere. An hæc ratio accurata sit, non expendimus. Satis sit nosse, hanc fuisse Hispaniensium Ecclesiarum disciplinam. Nihilominus Sacerdotes qui Pœnitentiam non petentibus & sensu destitutis dederint, excommunicatione per annum plectuntor.

Tertius Canon, excommunicatos ob crimen contra Regem, aut Patriam, in Ecclesiasticam Communionem suscipiendos edicit, cum in gratiam Regis recepti fuerint. *Canon quartus*, Episcopatus a Concilio Toletano XI. cum in oppido *S. Pimenii*, tum in aliis pagis & vicis, nec non in Æde Prætoriensi *Petri & Pauli*, quæ in Toleti suburbiis erat, *VVambæ* Regis pio sane, sed imprudenti consilio institutos, & adversus Canones, sustulit, Rege etiam levitatis accusato. *Quinto* sancitum est, ut cum plures una die Missas Sacerdos celebrat, in singulis Communionem sumat. Qui in postremo tantum Sacrificio Corpus & Sanguinem Christi sumpserit, anno uno a communione suspenditor. *Canone sexto*, ordinandi & confirmandi, tota ditione, Episcopos, quos Rex nominasset, Archiepiscopo Toletano jus datum. Ea prærogativa, Toletani Primatus in cæteras Ecclesiæ Hispaniæ fundamenta posita sunt. *Septimo* durior quædam Lex *VVambæ* Regis, *Ervigio* volente, temperatur. *Octavo* uxorem, excepta causa fornicationis, dimittere vetitum, sub excommunicationis, & amittendæ etiam Palatinæ Dignitatis periculo. *Nono*, Leges ab *Ervigio* Rege in Judæos latæ confirmantur. *Decimo*, sacrorum asylorum securitati consultum, sancitumque, consentiente & jubente Rege, ut qui ad Ecclesias confugissent, iis ad triginta passus in toto Ecclesiæ circuitu impune progredi liceret. Qui ipsis molesti fuerint, excommunicationis, & severitatis Regiæ Sententia feriuntor.

Toletanæ Primatiæ posita fundamenta.

Canon undecimus Idololatriæ reliquias, & sacrilegas superstitiones, ab Episcopis, & Judicibus, omni studio eradicari jubet: ingenuos homines horum criminum reos, perpetua excommunicatione & exilio plecti: Servos verberibus coerceri, & vinctos dominorum custodiæ tradi. *Duodecimus* antiqua Decreta renovat, & executioni mandari jubet, quibus sancitum, Synodos Provinciales quotannis Kalendis Novembris celebrandas: quibus si quis Antistitum defuerit, excommunicationi subjacebit.

Concilia Provincialia quotannis celebranda.

His Canonibus subscripserunt *Julianus* Hispalensis, *Julianus* Toletanus, *Liuva* Bracarensis, *Stephanus* Emeritensis, Metropolitani. Secundum hos alii Præsules, Abbates, Episcoporum Vicarii; Proceres denique Gothicæ Gentis. Hæc decreta lege lata confirmavit

Rex Ervigius Synodo potestatem

dedit emendandi Leges a sua Majestate conditas.

mavit *Ervigius*, quæ extat ad calcem Concilii Toletani XII. Legum Regni emendandarum potestatem Synodo fecerat Religiosus Princeps his verbis: *Nam & hoc generaliter obsecro, ut quidquid in nostræ Gloriæ Legibus absurdum, quidquid justitiæ videtur esse contrarium, unanimitatis vestræ Judicio corrigatur.*

ARTICULUS XIX.

De Concilio Toletano XIII.

ANno Christi sexcentesimo octogesimo tertio, *Ervigii* Regis jussu Episcopi triginta octo, Vicarii Episcoporum viginti sex, Abbates novem, Proceres præterea non pauci, in urbem Regiam convocati, in Æde *Petri* & *Pauli* Prætoriensi Concilium Toletanum XIII. celebrarunt, pridie Idus Novembris. Duodecim eo in Conventu editi Canones. Primo, *Pauli* conjurationis adversus *Vvambam* Regem & Patriarcham consciis, Regis benignitate, Patrumque Decreto, venia concessa. *Secundo*, Leges quædam latæ & promulgatæ, Regis & Synodi auctoritate, in Palatinorum & Sacerdotum judicio servandæ. *Tertio*, vectigalia Regia, quorum gravitate Provinciales fessi erant, imminuta, & quæ fisco debebantur, condonata liberalitate Principis; lata a Patribus excommunicatione in eos qui Sacra Mandata violarent. *Quarto*, in Regis gratiam Canon conditus est, quo Reginæ *Liubigotonæ*, atque filiorum, si quid humanitus Regi accidisset, præsidium continebatur; ne popularis invidiæ flamma, quod non immerito metuebatur, *Ervigii* posteri deflagrarent. Qui vim ipsis intulerint anathemate feriuntur. *Quinto*, Reginas viduas conjuges ducere, vel adulterina pollutione contaminare, etiam Regibus Successoribus vetitum. Qui id tentaverint, diris omnibus Christiano ritu devoventur. *Sexto*, quoniam ad Officia Palatina & Magistratus homines ignobiles, & liberti, malis artibus irrepebant, & Gothorum nobilitas confuso cum plebe sanguine, magna ex parte extincta contaminataque esse videbatur, ei malo remedium afferri mandatum est. *Septimo* coerciti, qui privatorum jurgiorum molestia afflicti, altaria nudabant, luminaria extinguebant, sacra Officia, & ipsam incruenti Sacrificii oblationem intermittebant, vindictæ animo. In illos exauctorationis pœna decreta est. *Octavo*, mandatum Episcopis, ut a Rege, vel Metropolitano vocati, sive ad præcipua festa, Paschatis scilicet, Pentecostes, & Nativitatis Dominicæ, una cum illis celebranda, sive ad Consecrationes Antistitum, sive ad necessariam Collationem, sive alias ob causas, venirent: qui defuissent absque ratione legitima, excommunicatione percussi. *Nono*, confirmata Concilii Toletani Duodecimi Decreta. *Decimo*, Gaudentio Valeriensi Episcopo, qui in infirmitate positus, Pœnitentiam solemni ritu susceperat, crimen mortale nullum confessus, permissum, secundum Canones, ut Sacra Ministeria obiret. *Undecimo*, susceptores alienorum Clericorum, & Monachorum fugitivorum, excommunicatione, vel annua Pœnitentia puniri jussi. *Duodecimo*, Episcopis prohibitum ne Clericos, vel Monachos ad Metropolitanum causam contra eos deferentes, excommunicatione feriant, donec judicatum sit, illane pœna digni sint: alioqui illis, quos ligaverint, absolutis, in se illam noverint retorqueri Sententiam. Secundum hæc, datis Deo laudibus, & gratiis *Ervigio* Regi peractis omniumque subscriptione munitis Canonibus, Conventus solutus est, Decreta Concilii lege lata confirmavit *Ervigius*. Alia Lege fisco debita ad primum usque Regni sui annum remiserat, ac tributa temperaverat, ut diximus. Utraque ad calcem istius Synodi legitur. Prioris Edicti notanda illa sententia: *Illud semper ante Dei oculos perfectæ miserationis Sacrificium approbatur, quo fit relevatio miserorum. Ex hoc salvatio inducitur terræ, per quod pressuræ subvenitur humanæ. Judicium est quippe salutare in populis, quando sic commissa reguntur, ut nec incauta exactio populos gravet, nec indiscreta remissio statum gentis faciat deperire.*

Summa Canonum.

Reginis viduis Gothorum in Hispania imperata continentia.

Temperare tributa Reges decet.

A R-

ARTICULUS XX.

De Conciliis Toletanis XIV. & XV.

ANno Christi sexcentesimo octogesimo quarto, Toletanum Concilium decimum quartum habitum est, decimooctavo Kalendas Decembris, *Ervigii* Regis cura, *Leonis II.* Romani Pontificis jussu & auctoritate: ut Sexti Concilii Generalis, quod nuper Constantinopoli habitum erat, Acta, Episcoporum Hispaniæ assensu rata essent. Cum totius ditionis Antistites convenire instantis hyemis rigor non permitteret, septemdecim, ac ferme omnes ex Carthaginensi Provincia congregati, & Vicarii Episcoporum decem, in quibus Tarraconensis, Narbonensis, Emeritensis, Bracarensis, atque Hispalensis Procuratores erant, Constantinopolitani Concilii Acta & Definitionem probarunt, illudque proxime post Chalcedonense ponendum judicarunt. Nondum scilicet Quintam Synodum *Justiniano* Imperatore habitam ut Œcumenicam admittebant. Monothelitæ igitur in hac Synodo damnati secundum Synodi Sextæ Judicium, & adversus Hæreticos ad Romanum Pontificem Apologia missa est, in qua Catholicæ Religionis summa capita continebantur, *Juliani Toletani* doctissimi Præsulis opus. Quod cum *Benedictus*, Leonis Successor, accepisset, nonnulla in eo improbavit; atque in his de Sanctissima Trinitate disserens dixisset: *Sapientiam ex Sapientia, voluntatem ex voluntate procedere*: & quod *Christum Dominum ex tribus substantiis conflatum affirmasset*.

Sexta Synodus generalis suscepta.

Pro his propositionibus Apologeticum edidit *Julianus* in Concilio Toletano XV. Quod ab Episcopis sex & sexaginta anno Christi sexcentesimo octogesimo octavo, Idibus Maji celebratum est. Patrum auctoritate probatus *Juliani* Apologeticus, sancitumque; nihil eum videri adversus Christianam pietatem committere qui in Deo voluntatem ex voluntate procedere affirmarit: Christum Deum ex tribus substantiis conflari. Qua de re Rodericus Toletanus Archiepiscopus lib. 3. *De Rebus Hispaniæ*, cap. 14. scribit: *Librum de tribus substantiis quem dudum Romam miserat Primas Sanctissimus Julianus, & minus caute tractando Benedictus Papa Romanus indixerat reprobandum, ob id quod Voluntas genuit voluntatem, Sanctus Julianus veridicis testimoniis in hoc Concilio ad exactionem præfati Principis per oracula eorum quæ Romam transmiserat, verum esse firmavit, & Apologeticum fecit, & Romam misit per suos legatos Presbyterum, Diaconum & Subdiaconum viros eruditissimos, & in omnibus Dei servos, & in divinis Scripturis imbutos, cum versibus etiam acclamatoriis secundum quod & olim transmiserat de laude Romani Imperatoris. Quod Roma digne & pie recipiens, cunctis legendum indixit, atque Papa acclamando, Laus tua Deus in fines terræ, lectum sæpius notum fecit, qui & Rescriptum Domino Juliano per supra fatos Legatos cum gratiarum actione, & cum honore remisit, & omnia quæcumque scripsit, justa & pia esse deprompsit*. In editis Roderici Libris legitur *Imperator acclamando*, &c. At in MSS. haberi, *At Papa acclamando*, testatur Ambrosius Morales lib. 12. cap. 58. Garsius Loaisa in Notis ad Concilium Toletanum 15. ita hunc locum Roderici legit & profert: *Quod Romanus Pontifex Benedictus digne & pie recipiens, cunctis legendum indixit, atque acclamando, Laus tua Deus in fines terræ, lectum sæpius notum fecit*, &c. Verum loco Benedicti reponendum, *Papa* secundum Moralis MS. Tunc enim sedebat Sergius I. cæterum *Benedictum II. incuriosa lectione* libri S. Juliani *deceptum* Toletana Synodus 15. ait.

Julianus Toletanus Archiepiscopus Apologeticum edit pro propositionibus a Romano Pontifice improbatis quæ a Synodo Toletana 15. approbantur.

In isto præterea Concilio, rogante Rege *Egica*, qui illud convocaverat, de Sacramenti forma atque vi disceptatum est, quo *Ervigius* ejus Decessor ante annos aliquot ipsum & Regni Proceres implicaret, adegeratque viduæ Reginæ, & filiorum ejus præsidium incolumitatemque jurare. Ii quoniam plurima per injuriam Provincialium occupabant, tamquam certo jure possessa, quærebatur an jurisjurandi religione prohiberentur tum ii qui injuriam pertulissent, res suas judicio repetere, tum Rex secundum eorum jura & merita pronuntiare: maxime cum Regnum adeundo jurasset, se jus populi servaturum. Patrum sententia statutum est, jurisjurandi sanctitatem haudquaquam sceleri patrocinari, exolvique potius religionem calamitatibus hominum sublevandis, æqui-

tate ſancienda. Proinde jusjurandum non prohibere privatos, quorum bona ab *Ervigii* filiis occupata erant, ipſa repetere, aut Regem *Egicam* conquerentibus jus dicere, tandem *pari affectu populos & cognatos tractare debere, quaſi unius Patris germiniſque filios*. Toletano Concilio Decimoquinto ſubſcripſerunt *Julianus* Toletanus *Suniefredus* Narbonenſis, *Floreſindus* Hiſpalenſis, *Fauſtinus* Bracarenſis, *Maximus* Emeritenſis, Metropolitani. Secundum hos alii Epiſcopi, deinde Abbates, Epiſcoporum Vicarii, & Proceres. Concilii Decreta ab *Egica* Rege lege lata confirmata.

ARTICULUS XXI.

De Concilio Cæſarauguſtano III.

ANno Chriſti ſexcenteſimo nonageſimo primo, Synodalis Conventus, *Egicæ* Regis juſſu, Cæſarauguſtæ habitus eſt. In eo quinque editæ leges. *Prima*, ut Epiſcopi ſolis diebus Dominicis Eccleſiarum conſecrationes peragerent. *Secunda*, ut Epiſcopi omnes a Metropolitano ſuo tempus inquirerent Paſchalis feſtivitatis. *Tertia*, ne ſæculares in Monaſteriis commorari ſinerentur, vel ut Hoſpites intra clauſtra reciperentur, iis exceptis, quos vita probabiles & egenos Abbas cognoverit. *Quarta* de libertis Eccleſiæ. *Quinta* de Reginis viduis, ut defuncto Rege, in Virginum Deo ſacratarum Collegium veſte mutata cooptarentur, ne cujuſquam libidini atque contumeliæ, vel calumniis paterent.

Summa Canonum.

ARTICULUS XXII.

De Concilio Toletano XVI.

ANno Chriſti ſexcenteſimo nonageſimo tertio, Concilium Toletanum Sextumdecimum celebratum eſt, ſexto Nonas Maji, *Egica* Rege convocante. Epiſcopi unus & ſexaginta adſuere. In eo Conventu, præmiſſa Fidei Formula, decem Canonibus diſciplina ſancita eſt. *Primo*, Lex contra Judæos a Rege edita confirmatur. Qui ſincero animo Chriſtianam Religionem profeſſi fuerint, nobilitate, atque vectigalium immunitate, Regis gratia, probantibus Patribus, donantur. *Secundo*, Idololatriæ reliquiæ, & ſacrilegæ ſuperſtitiones extirpari juſſæ: Magiſtratibus hac in re operam Eccleſiæ commodare negligentibus, ſuſpenſio ab Officio, & annua Pœnitentia indicta. Qui Judicibus & Sacerdotibus hoc in negotio reſtiterint, Nobiles, tribus auri libris in fiſcum inferendis mulctantor: Plebeii ad ignominiæ notam decalvantor, centenis verberibus flagellantor, meditate bonorum fiſco applicanda privantor. *Tertio*, in Sodomitici criminis reos, ſi Clerici majores eſſent, exauctorationis & exilii perpetui pœna decreta eſt: In cæteros Clericos & Laicos, excommunicatio perpetua, cujus vinculis, niſi in morte, ſolvi non poſſent; centum verberum inflictio, decalvatio ignominioſa, & perpetuum exilium. *Quarto*, qui ſibi ipſis violentas manus deſperabundi inferri tentaſſent, bimeſtri excommunicatione emendati. *Quinto* vetitum, ne plures Eccleſiæ uni Presbytero committerentur: & ne Epiſcopi amplius quam tertiam Oblationum partem a Parochianis Eccleſiis exigerent: quam percipientes, reſtaurandarum ſubirent onus Baſilicarum. *Sexto*, correcti Sacerdotes, qui non panes mundos, & ſtudio præparatos in Sacrificio offerebant, ſed cruſtulam ex pane uſitato in orbem decerptam. Sancitum itaque ut *Panis integer, nitidus, & ſtudio præparatus, nec grandis*, ſed *modica tantum Oblata*, in altari a Sacerdote conſecranda proponeretur. Ex eo Canone conſtat, pane fermentato his temporibus uſam fuiſſe Hiſpanienſem Eccleſiam. Si enim debuiſſent illi Sacerdotes azymum panem conſecrare, ipſos ante omnia redarguiſſet Synodus, quod non azymum, ſecundum morem in Hiſpania receptum, ſed panem uſitatum & communem, adeoque fermentatum conſecrarent. At hac de re ne verbum quidem Synodus habet; ſed eos tantum increpat, quod nitidos panes, & peculiari ſtudio, ut par erat, ad Sacrificium præparatos non offerrent, ſed fortuito & indecenter de communi menſa acceptos, fruſtulo

Summa Canonum.

Eccleſia Hiſpaniæ azymis in S. Sacrificio Euchariſtiæ olim non uſa.

ſtulo ex pane communi decerpto. De hujus Canonis ſenſu lege doctiſſimum Cardinalem *Bona*, lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, capite 23. *Num. XIV.*

Septimo ſancitum eſt, Provincialium Synodorum Decreta, intras ſex menſes ab earum celebratione, Clero populoque promulganda. *Octavo Canone*, filiorum, filiarum, generorum, nepotumque Regis ipſo defuncto, præſidium continetur : jubeturque præterea, ut ad omnia templa, diebus ſingulis, pro Rege, ejus filiis, totaque ſtirpe Regia, preces in Sacrificio Miſſæ fundantur.

Epiſcopus conjurationis reus deponitur.

Nono, *Sisbertus* Toletanus Epiſcopus, qui rerum novarum ſtudio elatus, in Regis caput conſpiraverat, anathemate, depoſitione, mulcta bonorum omnium, & exilio perpetuo damnatus eſt. *Decimo* conſpirantibus in Regis aut patriæ perniciem, dira omnia ter imprecati ſunt Patres, ſanxeruntque ut Conjuratorum filii omni Palatina dignitate & nobilitatis inſignibus exuti, fiſco ad perpetuam ſervitutem manciparentur. Severiorem ſententiam ideo ſe tuliſſe Patres teſtantur ut liberorum charitas parentes cum Republica fortius devinciret, & ab omni cogitatione ſcelerum retardaret. *Ut qui ſuum*, inquiunt, *non formidat exitum*, *ſaltem filiorum*, *cunctæque ſuæ poſteritatis pertimeſcat interitum*. Poſt hæc, Deo gratias egere, & *Egicæ* Regi fauſta precati ſunt omnia. Tum in *Sisberti* locum *Felicem* Hiſpalenſem Antiſtitem, cum Cleri populique conſenſu, in Toletanam Sedem tranſtulere: *Fauſtinum* vero a Bracarenſi in Hiſpalenſem. Ea nimirum ætate nondum ſibi transferendorum jus Epiſcoporum reſervaverat Apoſtolica Sedes, ſed translationum hujuſmodi poteſtatem Nationalibus, & Provincialibus Conciliis permittebat, quæ inquirerent an eſſent ex Eccleſiæ bono, quod in his unum ab Eccleſia ſemper ſpectatum eſt, & ſpectari debet; non vero privatorum commoda. Eorum enim ambitioni aut cupiditati favere ſemper nefas arbitrata eſt, qui *Virginis pauperculæ ſocietate contempta, ditioris adulteræ quærunt amplexus*; id eſt, e minori ad majorem, nobiliorem, & ditiorem Eccleſiam migrare conantur. Rex *Egica* Decreto Concilii lege lata confirmavit, juſſitque ut Narbonenſis Provinciæ Præſules, qui inguinali peſte graſſante convenire Toletum non potuerant, cum ſuo Metropolitano congregati, illa ſubſcriptione ſua probarent.

Translationes Epiſcoporum olim a Synodis factæ, ob ſolum Eccleſiæ bonum.

ARTICULUS XXIII.

De Concilio Toletano XVII.

ANno Chriſti ſexcenteſimo nonageſimo quarto, Toletana Synodus Decima ſeptima, in *Sanctæ Leocadiæ* templo ſuburbano, ſeptima Novembris die celebrata eſt, *Egicæ* Regis mandato. Octo ſancita diſciplinæ Capita. *Primo*, ut in Conciliis trium priorum dierum ſpatio, quos jejunio conſecrari mos erat, de fide tantum, & moribus Sacerdotum corrigendis, nullo præſente Laico ageretur. *Secundo*, ut initio Quadrageſimæ Baptiſteria ſolemni ritu clauderentur, & Epiſcoporum annulo obſignarentur, die Cœnæ Domini ritu quoque ſolemni reſeranda. *Tertio*, ut die Cœnæ pedum ablutionem exemplo Chriſti Antiſtites celebrarent. *Quarto* ſacrilegii damnantur, & a communione in perpetuum removentur, qui vaſa ſacra confregerint, profanaverint, dilapidaverint. *Quinto*, ſuperſtitioſam & impiam conſuetudinem emendarunt Patres, qua nonnulli Sacerdotes Miſſam pro defunctis inſtitutam ac præſcriptam, pro vivis, aut potius contra vivos homines celebrabant, hoc Sacrificio mortem illorum accelerandam arbitrati: *Et quod cunctis datum eſt in ſalutis remedium*, *quibuſdam eſſe expetentes in interitum*. Sexto, ſancitum ut ſingulis menſibus Exomologeſes & Litaniæ celebrarentur pro ſtatu Eccleſiæ, pro incolumitate Principis, pro ſalute populi, pro venia peccatorum obtinenda. *Septimo* ſuſceptum *Cixilonis* Reginæ, & filiorum, Rege defuncto, patrocinium. *Octavo* Judæi in Chriſtum perduelles, & in Regem conjurati, æternæ ſervituti, Patrum ſententia mancipati : bona eorum publicata : ſancitumque in poſterum ut filii eorum ſeptennes a parentibus abſtracti, Chriſtianis hominibus educandi inſtituendique traderentur. Demum gratiæ Deo Actæ, preceſque pro Rege fuſæ, qui hæc Decreta Lege lata confirmavit.

Summa Canonum.

Miſſam defunctorum pro vivis celebrare, damnata ſuperſtitio.

ARTICULUS XXIV.
De Concilio Nannetensi.

Nanneta; sive Nannetes, urbs Aremorica, Sedes Episc. sub Archiepisc. Turonensi. Summa Canonum. Synodus prohibet Presbyteris mansionem cum mulieribus etiam consanguineis, quam alii Canones concesserant. Sepulturas in Ecclesia Synodus prohibet. Plures Ecclesias Parochiales unus Presbyter habere non potest. Panis Benedictus, Communionis symbolum. Decima & oblationes.

CONcilium septimo sæculo celebratum Viri censent Eruditi. Quo anno, incertum: Quamvis illud ad annum Christi sexcentesimum quinquagesimum sextum Doctissimus *P. le Cointe* referat. Viginti in eo sunt editi Canones. *Duo priores*, alienos Parochianos ad Missam recipi vetant a Curatis, nisi in itinere fuerint, vel placitum ibi habuerint. Eos etiam qui inter se litem implacabilem habuerint, & reconciliari noluerint, ab Ecclesia ejici mandat, donec ad charitatem redeant. *Tertius*, mulierum familiaritate Presbyteris interdicit, & simul cum illis in eadem domo commorari vetat, etiam eas quas Canones concedunt, scilicet matrem, amitam, sororem: quia instigante diabolo, etiam in illis, aut in pedissequis illarum, scelus frequenter perpetratum reperitur. Idem Canon prohibet, ne fœminæ ad altare accedant, Presbytero ministrent, aut intra cancellos stent vel sedeant. *Quartus* præscribit modum quo Presbyter infirmos visitare, & eos alloqui debet. *Quintus* est de infirmis, qui confitentur peccata sua, seque reconciliari exposcunt; quos sub ea conditione reconciliari jubet, ut si sanitatem recuperaverint, secundum modum delicti pœnitentiam agant. *Sextus Canon* statuit, ut pro sepultura nihil exigatur; & nullus sepeliatur in Ecclesia, sed in atrio, vel porticu, aut extra Ecclesiam, id est, in loco contiguo vel adjacente. *Canon septimus* Clericos Diœceseos alienæ latenter aut furtive, quocumque munere aut favore, ordinari vetat, sub pœnis a Synodo Chalcedonensi latis. *Octavus* decernit, ut nullus Presbyter plures habere præsumat Ecclesias, nisi alios Presbyteros sub se in unaquaque habeat, qui nocturnum atque diurnum Officium solemniter adimpleant, & Missarum celebrationes quotidianis expleant cæremoniis. Primitivos, ut postea vocati sunt, Curatos spectat secunda pars Canonis, quibus permittitur, ut plures Ecclesias Parochiales regant, non immediate per seipsos, *Quia sicut Episcopus non plus potest habere quam unam civitatem, & vir unam uxorem, ita Presbyter unam tantum Ecclesiam* (inquit idem Canon) sed per alios Presbyteros ad id institutos, quasi Vicarios perpetuos. *Nonus Canon* est de Eulogiis, seu pane Benedicto, jubetque ut ex panibus, quos Fideles offerebant ad conficiendam Eucharistiam, & consecrationi supererant, vel de iis qui in usum Eulogiarum offerebantur, vel ex propriis, Presbyter partes incisas in vase nitido convenienter habeat, easque præscripta sacra prece lustret, ut qui participes Eucharistiæ facti non fuerint diebus Dominicis & festis, post solemnia Missarum accipiant Eulogias in Symbolum communionis in una eademque fide cum suo Presbytero. *Decimus Canon* est de Decimis, & oblationibus, quas *pauperum, & peregrinorum, & hospitum stipendia esse docet*, iisque Presbyteros *non quasi suis*, sed *quasi commendatis uti* debere; easque in quatuor partes divisas secundum Canones, dispensare.

Publica pœnitentia adulteris & fornicatoribus præscripta.

Canon undecimus præscribit quomodo per tres dies continuos sint examinandi, qui ad sacros Ordines promovendi sunt. *Duodecimus* est de pœnitentia adulterii, statuitque uxorem adulteram a viro dimitti posse; hunc tamen, illa superstite, aliam ducere non posse. Adulteram vero publica septem annorum pœnitentia jubet expiare scelus. Viro cum illa reconciliari permittit, ea conditione ut septem annorum pœnitentiam cum illa pariter agat. Eadem lex esto mulieris cujus vir adulter fuerit. *Decimustertius Canon* crimen simplicis fornicationis publica trium annorum pœnitentia jubet expiari. *Decimusquartus* fœdam soluti cum conjugata, aut solutæ cum conjuge commixtionem quinque dumtaxat annorum pœnitentia decernit castigandam: quia æqualis pœnitentia danda non est his, quibus sufficere poterat, ad explendam libidinem suam, conjugum amplexus, & illis qui conjuge carentes, ardore libidinis impellente, in fornicationem ceciderunt.

Pia confraternitatum officia. Abusus emendantur.

Decimusquintus est de Confraternitatibus, quarum officia omnia obsequio religionis, videlicet oblatione, luminarium subministratione, orationibus mutuis, exequiis defunctorum, eleemosynis, & cæteris pietatis officiis describit. Convivia & indebitas eam ob rem exactiones vetat. Qui hoc Decretum violaverit Presbyter vel Clericus, gradu privator: laicus, aut fœmina, ab Ecclesia, usque ad satisfactionem, segregantor.

tor. Si autem necesse fuerit convenire confratres, post peracta illa quæ Dei sunt, & Christianæ Religioni conveniunt, permittit ut charitatis & fraternæ consolationis ergo ad refectionem conveniant, ea lege, ut Eulogias a Presbytero accipiant, & panem tantum frangentes, singulos accipiant biberes, id est, unum scyphum vini singuli, aut unam cujuslibet alterius liquoris sorbitionem, & nihil amplius contingere præsumant; & sic unusquisque ad sua cum Benedictione Domini redeat.

Canon decimussextus vetat, ne quis vacantem Ecclesiam per ambitionem petat. *Si quilibet*, inquit, *Presbyterorum defunctus fuerit* (eorum scilicet qui Parochias regunt, sive Curatorum) *vicinus Presbyter apud sæcularem Seniorem* (id est, loci Dominum unde Gallica vox, *Seigneur*,) *nulla precatione, vel aliquo xenio Ecclesiam illam obtineat, sed neque Capellam, sine consultu Episcopi*. Jus Patronatus tunc fuisse penes Dominorum sæcularium aliquos inde colligitur. Pœnam addit Concilium in Statuti tam sancti violatores, eamdem scilicet quam Canonica decrevit Auctoritas in Episcopum, qui per ambitionem majorem civitatem appetierit, ut illam perdat quam tenuit, & illam nequaquam obtineat, quam usurpare tentavit.

Jus patronatus Laicum. Parochialis Ecclesia per ambitionem non petenda.

Canones decimusseptimus & decimusoctavus sunt de Pœnitentia homicidii voluntarii & casualis. Voluntarii homicidii & manifesti reus, si laicus est, solido quinquennio a communione orationum removetor. Post quinquennium sola communione orationum fruitor; in eoque Pœnitentiæ gradu, quem Antiqui *Consistentiam* vocarunt, quatuordecim annos transigito: ac tandem ad plenam Communionem cum oblationibus, id est, ad Eucharistiam, recipitor. Fortuiti vero homicidii reus, quadraginta diebus in pane & aqua pœnitentiam agito, tum biennio, non solum a Communione & oblatione, verumetiam ab oratione Fidelium segregator. Elapso biennio, ad communionem orationis, non ad Eucharistiam recipitor. Post quinquennium, ad plenam Communionem. Abstinentia ciborum esto in arbitrio Sacerdotis.

Homicidii voluntarii & fortuiti pœnitentia.

Canon decimusnonus vetat, ne fœminæ publicis conventibus & placitis se immisceant, quarum est in gynecæis de lanificiis & textilibus, aliisque muliebribus operibus disputare, non in conventibus publicis quasi Senatoriam usurpare Auctoritatem; quod & Canonibus, & Theodosianis Legibus, & Scripturæ Sacræ, & Juri gentium adversatur. Nulla itaque Sanctimonialis Virgo vel Vidua conventus generales adito, nisi a Principe fuerit evocata, aut ab Episcopo suo, nisi propriorum negotiorum ad id impellat necessitas, & hoc ipsum cum Episcopi licentia. *Canon vigesimus* cultum superstitiosum ad arbores & ad lapides abolendum statuit.

CAPUT IV.

De Auctoribus Ecclesiasticis Sæculi VII.

ARTICULUS I.

De S. Columbano, & Cumeano.

INitio sæculi septimi, magna sanctitatis & doctrinæ laude florebat S. COLUMBANUS, Hibernus patria, Monasteriorum Luxoviensis * in Gallia, & Bobiensis * in Italia fundator & primus Abbas, Regum pravorum terror & vindex, ut *Baronius* apposite vocat: Regulæ monasticæ, variarum instructionum sive sermonum, Libelli de modo seu mensura pœnitentiarum, aliquot Epistolarum & Poematum Auctor: obiit anno sexcentesimo decimoquinto, ut habet Annalium Ecclesiasticorum Parens. Ejus memoria in Romano Martyrologio celebris est, ad diem vigesimam primam Novembris. Ab altero *Columbano* Seniore, qui in Britannia vixit, & Evangelium prædicavit anno Christi quingentesimo sexagesimo quinto, cujus meminit Beda lib. 3. cap. 4. distinguendus est.

* De Lu-xeuil.
* De Bobio.

II. Secundum hunc floruit CUMEANUS, Scoto-Hibernus, Hiensis, ut putatur, Abbas,

bas. *Sapiens* nuncupatus, libelli *De Mensura Pœnitentiarum* Auctor. Extat Tomo XII. Bibliothecæ Maximæ Patrum, Edit. Lugdunensis.

ARTICULUS II.

De Auctore Chronici Alexandrini.

CHronicon Alexandrinum, ab Auctore Anonymo scriptum, & ab orbe condito ad annum vigesimum *Heraclii* productum, hujus etiam sæculi fœtus est. Quod Præfatiuncula nomen *Petri Alexandrini* habeat adscriptum, ejus forte qui anno Christi sexcentesimo quadragesimo Patriarcha fuisse legitur in Chronologia Juris Græco-Romani, *Chronicon Alexandrinum* vocatum est. Fasti Consulares inde deprompti, *Fasti Siculi* nuncupati sunt ab *Onuphrio Panvino*, & aliis, quia hic liber in Sicilia primum repertus in antiqua Bibliotheca ab *Hieronymo Surita*. Opera *Antonii Augustini* Rotæ Auditoris Romam advectus est.

ARTICULUS III.

De Joanne Moscho & aliis.

JOannes Moschus, alias dictus *Eviratus*, Auctor *Prati Spiritualis*, initio sæculi septimi floruit. Hic liber a Synodo VII. *Actione IV.* & a S. Joanne Damasceno *Oratione* 1. *de Imaginibus* laudatur sub *Sophronii* Hierosolymorum Archiepiscopi nomine. Laudatur & a Joanne Diacono, *lib.* 4. de Vita S. Gregorii Magni, *cap.* 63. tacito Auctoris nomine. Quod *Sophronio* aliquando hoc Opus tributum sit, inde factum est, quod illi nuncupatus sit a *Joanne Moscho*, cujus discipulus fuit in Vita Ascetica, & peregrinationum ejus comes, ac rerum, quæ in eo narrantur, plurimarum testis. Cæterum *Joannem Moschum* verum ejus parentem esse, constat ex Epistola illius ad *Sophronium* libro præfixa, ex libro ipso & ex *Photio* in *Bibliotheca*, *Cod. centesimo nonagesimo nono*, ubi sic de illo censet: *Lectuus est liber quatuor & trecentis constans narrationibus. Hic quoque Monasticæ potissimum Vitæ conducit ... Vitas narrat eorum qui jam inde usque ad Heraclii Imperium, & deinceps virtute magis claruerunt.* Pratum *autem titulum libro indidit Auctor, quem &* Hortulum novum *quidam appellant. Auctor ejus Joannes quidem Moschi cognomento qui in B. Theodosii primum Monasterio sæculum valere jubens, cum iis deinde Monachis convixit, qui in deserto ad Jordanem exercebantur, quique nova in laura magni Sabæ certabant. Unde rursum ad Antiochiæ oras & Alexandri Urbem, proximamque eremum, ad Oasim usque delatus, multorum magnorumque virorum res præclare gestas aggregavit, quas partim oculis ipse spectavit, partim recenti tunc auditione didicit. Eadem porro de causa cum Insulas Romam versus navigans lustrasset, hisce similibus ibi quoque conquisitis & cognitis, hoc opus conscripsit, quod dedicat Sophronio, seu Sophronæ discipulo suo... Operis autem hujus dictio ad humiliorem ac rudiorem vergit stylum.*

Joannis Moschi stylus.

Narrationum ad hæc non eumdem servatum numerum in omnibus libris deprehendas, cum in quibusdam ad duo & quadraginta supra trecentas se extendant; idque vel ex capitum quorumdam divisione, vel certe aliorum interjectione, adaucto numero. Cæterum ex his omnibus industrius quisque & Dei amans, fructum cupiens, numquam hujus scripti nimiam prolixitatem accusarit. Nunc ducentis & undeviginti capitibus constat, quorum aliqua latine dumtaxat habentur, maxima pars etiam Græce, Tomo II. Bibliothecæ Patrum Græco-Latinæ, & Tomo II. *Monumentorum Ecclesiæ Græcæ* a Joanne Baptista Cotelerio editorum.

Eo in Libro Sanctorum Monachorum gesta, apothegmata, miracula insignia narrantur. Senis cujusdam in Monasterio Turrium Jordanis commendatur humilitas, qui cum Abbas a Fratribus electus esset, rogaretque ut sibi permitterent flere peccata, cum animarum gerendæ curæ impar esset; his magis atque magis urgentibus ut sacram susciperet Præfecturam, trium dierum postulavit inducias, facturum se spondens quidquid

Excerpta ex Prato Spirituali.

Deus juberet. Dies tum erat Parasceves: ille vero Dominica die raptus in cœlum est ad humilitatis coronam. (*Cap. VII.*) Commendatur alterius Senis ejusdem Monasterii patientia, cui nomen *Myrogenes*, qui cum ob austeriorem vitam in hydropisim incidisset, Senibus eum invisentibus dicebat : *Orate pro me*, *Patres*, *ne interior homo hydropicus fiat. Ego enim ut in hac infirmitate diutius durem*, *Deum oro*. (Cap. VIII.) Laudatur Abbatis *Olympii* præclare dictum ad Fratrem quemdam ab ipso verbum salutare audire cupientem: *Ne sedeas cum Hæreticis*, *& contine linguam ac ventrem*, *ac ubicumque sederis*, *dic assidue*: *Peregrinus sum*. (Cap. XII.) Laudatur Abbas *Marcus*, qui per annos sexaginta tres hebdomadas integras jejunabat, manibus die noctuque operabatur, pauperibus omnia distribuens, a nemine quidquam accipiens. (*Cap. XIII.*)

Patientia in morbis.

Sacrosanctum Missæ Sacrificium.

Narratur de *Joanne* Abbate Monasterii *Cuziba* ipsum videre solitum Spiritus Sancti visibiliter advenientis indicia, cum rem sacram ad altare faceret: ea non vidisse die quadam, quod simplex Frater consecrationis verba super panes offerendos in via protulisset. Eam ob rem statuisse, *Ut nullus deinceps sanctæ oblationis verba addisceret*, *nisi qui Ordinatus ad hoc esset*, *neque passim ea quispiam diceret*, *quocumque tempore*, *absque loco consecrato*. (Cap. XXV.)

Clementia mirabilis.

Alexandri Antiocheni Patriarchæ clementiam commendat, cui cum unus ex ejus Notariis aurum furatus esset, ac deinde fugiens in captivitatem incidisset, illum octoginta quinque numismatibus redemit, eumque ad se reversum tanta charitate excepit, fovitque, ut lepide quidam ex civibus Antiochenis ejus occasione dixerit: *Nihil esse utilius*, *quam in Alexandrum peccare*. (Capit. XXXIV.) *S. Ephremii* Antiocheni Patriarchæ fides prædicatur, qui Stylitem quemdam Severianum hæreticum, ipsum provocantem ut simul in ignem juxta accensum ingrederentur, veræ fidei periculum facturi, atque conditionem subire deinde recusantem, ad fidem convertit, cum Stolam suam in ignem conjectam, post tres horas integram recepisset. (*Capit. XXXVI.*) Sanctus quidam Episcopus, qui Episcopatu cesserat humilitatis studio, & Antiochiam veniens vili sordidoque habitu ministrabat architectis, panem quantum ad victum necessum erat multo labore sudoreque comparans & carnem affligens, *Ephremio* Patriarchicam Dignitatem prædixerat. (*Cap. XXXVII.*) Studium Abbatis *Cosmæ* erga Sanctos Patres commemorat, qui ipsi *Moscho* aliquando de S. Athanasii dixerit: *Cum inveneris aliquid ex Opusculis S. Athanasii*, *nec habueris chartas ad scribendum*, *in vestimentis tuis scribe illud*.

Officium divinum a Monachis privatim recitatum.

Idem Abbas de se ipso narravit, quod *Nocte S. Dominicæ a vespere usque mane staret psallens*, *&* *lugens*, *& in cella sua & in Ecclesia*, *neque omnino sedens. Orto autem Sole*, *cum implesset Canonem*, id est cum Officium divinum persolvisset, *sedebat legens in sanctis Evangeliis usque ad collectam*. (Cap. XL.)

Pietas erga Deiparam Virginem.

Narrat de *Cyriaco* Lauræ *Calamonis* Abbate, ipsum aliquando Beatæ Virginis & SS. Joannis Baptistæ & Joannis Evangelistæ visione recreatum, cum Deiparam oraret ut cellam ipsius præsentia sua sanctificaret, repulsam passum, severiusque respondisse S. Virginem: *Habes intra cellam tuam Inimicum meum*, *& vis ut ingrediar?* Nestorium designabat cujus libri duo inserti erant volumini, quod ab *Ysychio* Hierosolymorum Presbytero mutuo acceperat, de his libris nihil omnino sciens. Quem eventum cum ad ipsum *Ysychium* retulisset, duos ille *Nestorii* libros ex volumine rescissos protinus in ignem conjecit dicens: *Non manebit in cella mea Dominæ nostræ Sanctæ Dei Genitricis*, *semperque Virginis Mariæ Inimicus*. (Cap. XLVII.) Monumentum Salvatoris nostri honoraria adoratione coli solitum a Fidelibus, constat ex Cap. XLVIII. & XLIX.

Eucharistia.

Ibidem Eucharistia vocatur *Sacrum Corpus & pretiosus Sanguis magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi*. Abbatem Stephanum narrat, cum tres Senes, qui ad eum venerant, de rebus spiritalibus coram eo colloquerentur, & aliquid ad animæ profectum ab ipso audire cuperent, silentium servasse, illisque mirantibus, respondisse: *Ignoscite mihi*, *usque modo non animadverti*, *quid locuti sitis. Verumtamen quod habeo*, *hoc dico vobis*: *Ego die noctuque nihil aliud aspicio*, *nisi Dominum nostrum Jesum Christum in ligno pendentem*. (Cap. 64.)

Passionis Christi Meditatio.

Monachi a carnibus abstinebant extra infirmitatem.

Idem Abbas sanctissimus *Stephanus*, cum gravi infirmitate laboraret, carnibus vesci coactus est Medicorum consilio. Quam ob rem frater ejus vir sæcularis, sed pius, scandalum passus est: sed monente Angelo, quod perperam offenderetur, Stephanumque necessitate & obedientia compulsum, abstinentiam solvisse, *conver-*

sus

sus vidit illum crucifixum cum Domino. Hinc patet Orientales Monachos a carnibus abstinuisse, nisi gravis infirmitas dispensationem indiceret. (Cap. LXV.)

Mansio in cella, oratio, opus manuum, priscorum Monachorum characteres.

A *Palladio* Abbate se accepisse refert, homicidam quemdam, cum in Arsenoite civitate Thebaidis capite plectendus ad supplicii locum duceretur, sequenti Monacho dixisse: *Numquid, Abbas, non habes cellulam & opus manuum? Quare ergo non resides in cella & defles peccata tua?* Respondisse vero Monachum: *Vere frater mi, valde me ipsum negligo, compunctionemque anima mea non habet: idcirco venio ut aspiciam te, dum morieris, ut vel sic in compunctionem veniam*. Ad quem reus: *Vade frater, sede in cella tua, & gratias age Salvatori nostro Jesu Christo. Ex quo enim ille homo factus est, & pro nobis peccatoribus mortuus est, homo jam non moritur æterna morte*. (Cap. 71.) Orientales itaque Monachi in cella residebant, oratione, abstinentia, opere manuum exercebantur.

Causa Schismatum.

Insigne illud Palladii Abbatis apothegma refert: *Nihil schismata & hæreses introduxit in Ecclesiam, nisi quod non Deum, & nos invicem diligimus*. (Cap. 74.) Miraculum in Eucharistia factum Seleuciæ commemorat, sub Dionysio

Miraculum in Eucharistia factum.

Episcopo. Servus Catholicus Hæretici cujusdam Severiani, die Cœnæ Dominicæ sacram Communionem in domum detulerat, juxta Provinciæ morem, & in armario reposuerat. Interim Constantinopolim profectus est, clavi domino suo relicta. Is anno sequente, servum non rediisse videns sacras particulas comburere voluit, sed insigni miraculo eas culmos & spicas germinasse reperit: easque ad *Dionysium* Antistitem detulit, cum suis publice supplicans, & clamans, *Kyrie eleison* (Cap. 79.)

Eleemosynæ.

In Monasterio *S. Theodosii* totum triticum in horreis germinasse memorat, ob consuetæ eleemosynæ cessationem tempore famis. (Cap. 85.) Sanctæ crucis adorationem apud Fideles usurpatam indicat. (Cap. 105.) Narrabat *Joanni Moscho* Abbas *Eusebius* Presbyter Monasterii *Raythu*, Dæmonem in habitu Monachi profectum ad cellam cujusdam Senis, quem Vir Sanctus cum orare compelleret, semel & iterum dixit: *Et nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen*. Sene vero urgente ut diceret, *Gloria Patri & Filio, & Spiritui Sancto*, Dæmonem evanuisse. (Cap. 119.)

Solitudo.

Marcelli Scitiotæ Abbatis vita & præclare dicta describuntur Cap. centesimo quinquagesimo secundo. Is in *Sceti* annos triginta quinque mansit, omnesque de reditu in urbem tentationes, recordatione cujusdam aurigæ, nomine *Philéremi* repulit: qui cum in

Psalmodia. Castitas. Silentium.

equorum agitatione Apameæ superatus esset, qui ab ejus partibus stabant, inclamavere: *Philéremus coronam in civitate non accipit*. Quod identidem apud se repetebat *Marcellus* cum urgebat tentatio de eremo dimittenda. Idem ajebat, nihil ita commovere dæmones ut *Perpetuam Psalmorum meditationem*: quod iis non solum Deum laudemus, sed dæmonibus insultemus. *Naturam excitare concupiscentias: jugem abstinentiam illas extinguere. Nihil ita Deo Monachos familiares efficere, ut castitatem, quæ honestatem & perseverantiam jugiter Domino vacandi sine distractione præstat*. Cap. CLVI.

Sæcularium colloquia Monachis fugienda.

Abbatis cujusdam silentium commendatur, qui Philosophis duobus, qui ad eum venerant ædificationis verbum audituri, cum nihil responderet, illis ut loqueretur rogantibus, dixit: *Vos pecunias vestras expendistis, ut loqui disceretis; ego vero mundum deserui ut tacere discerem*. Cap. CLIX. Abbas *Sophronius* commendatur qui circa Mare Mortuum solitarius per annos ferme septuaginta quinque mansit, solas herbas in cibum sumens. Abbatis *Menæ* præfecti Cœnobii Severiani memoratur sententia cumprimis Ascetis observanda: *Fugiamus, filii, sæcularium colloquia: solent enim nocere junioribus Monachis*.

Admirabilis quorumdam Monachorum paupertas.

De quorumdam Anachoretarum admirabili paupertate & nuditate id refert se a *Stephano* Cappadoce Abbate in monte Sina audivisse, quod ante paucos annos in *Raythu*, feria quinta in Cœna Domini, cum esset in Ecclesia, Patresque omnes assisterent, viderat duos Anachoretas Ecclesiam ingredi, qui nudi erant; neminem vero Patrum præter ipsum animadvertisse quod nudi essent. Qui cum communicassent Dominico Corpori & Sanguini, Mare Rubrum pedibus ingressi, in eremum rediere. (*Cap. CXXII.*)

Vita nostra cum vita SS. Patrum comparanda.

Abbatis *Alexandri* præclare dicta, Cap. 168. celebrantur, qui Fratribus dicebat, *Patres nostri deserta & tribulationes persequebantur: nos autem civitates & requiem sequimur. Sub Patribus nostris virtutes istæ vigebant, nuditas & humilitas: in nobis autem avaritia, & superbia regnant. Patres nostri numquam facies suas lavabant: Nos*

lava-

lavacra publica balneaque frequentamus. Heu mihi, filii! quia conversationem vere Angelicam destruximus! Væ tibi Alexander, væ tibi, quanta erit confusio tua, quando cæteri coronabuntur!

Cap. 171. Abbatis Theodori Philosophi, & *Zoili* Lectoris Ascetarum Alexandrinorum virtutes commendantur, quorum tanta paupertas erat ut præter penulam & paucos libros nihil omnino possiderent. *Theodorus* semper discalceatus, infirmis licet oculis, Vetus omne ac novum Testamentum didicit. Cap. 176. Abbatis *Andreæ* narratio refertur de Judæo quodam, qui baptismum ab illo & sociis petiit, lethali ægritudine in eremo correptus, ubi non erat aqua: quem unus ex sociis *Andreæ* tertio effusa super caput ejus arena prolataque baptismi forma his verbis: *Baptizatur Theodorus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, de baptismi defectu consolatus est. Statim convaluit Judæus insigni miraculo, & ad *Dionysium* Episcopum perductus ab illo missus est ad Jordanem, ut ibi baptizaretur. Cap. 194. refertur Senis cujusdam admonitio juniori Monacho facta qui Alexandriam profectus, ut opus manuum suarum venderet, tabernam ingressus erat. *An nescis*, inquiebat, *quia habitum Angelicum fers? Nescis quia & per oculos, & per aures & per figuras varias & habitus Monachi in civitatibus læduntur? Tu autem in cauponas intrepide ingrederis, & quæ non vis audis, & quæ sunt noxia vides, inhonestisque & viris & mulieribus conjungeris. Noli, fili, sic agere, sed fuge in eremum.* Respondit Juvenis: *Perge, Senior, Deus non quærit nisi cor mundum.* Tum Senex, expansis ad cœlum manibus, ait: *Gloria tibi, Deus, ecce enim ego habeo in Sceti annos quinquaginta quinque, & mundum cor non habeo: hic autem in tabernis conversatus, cordis munditiam possidet.* Mox ad juvenem Fratrem conversus ait: *Deus te servet, & me non confundat a spe mea*, Cap. 185. & 195. insignibus duobus miraculis, quorum unum *Evagrio* Philosopho & *Synesio* Cyrenensi Episcopo contigit, probatur, illum qui tribuit pauperi Deo fœnerari.

Studium Monachorum cum paupertate conjunctum. Votum Baptismi. Baptismus. Vestis Monastica Habitus Angelicus sancta conversatione & cordis munditia ornandus.

Cap. 199. refertur Senis cujusdam historia, simplicis quidem & innocentis, qui cum Sacrosanctum Sacrificium offerret, Angelos videre solitus erat quamvis consecrationis ritui quædam Fidei Catholicæ contraria, ex ignorantia admisceret, quæ ab Hæreticis acceperat. Is emendatus a Diacono divinorum dogmatum perito, ipsius admonitionem insuperhabuit, eoque monere pergente, consuluit Angelos; qui Diacono ut auscultaret jusserunt. A quibus cum quæreret, cur eum ipsi non emendassent, hoc retulit responsum: *Deus ita disposuit, ut homo per homines corrigatur.* Hi Prati Spiritalis flores pulcherrimi, ex quibus sertum istud concinnare volui, cujus odore Lectores Religiosi recreentur.

Homo per homines, non per Angelos corrigitur.

Rem Christianam Scriptis illustrarunt iisdem temporibus ac *Joannes Moschus* Prati Spiritualis auctor, *Antiochus* Monachus Palæstinus in Laura *S. Sabæ* Abbatis, cujus extat *Pandectes Divinæ Scripturæ*, in Homilias CXXX. distinctus, *Georgius Pisides* Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconus & Chartophylax, Auctor *Cosmographiæ*, seu Poematis *De Opere sex dierum*; cujus *Suidas*, & *Nicephorus*, *lib.* 18. *cap.* 48. meminere: *Leontius* Neapoleos in Cypro Episcopus, Vitæ *S. Joannis Eleemosynarii*, & quarumdam Homiliarum Auctor. Florebat initio sæculi VII. *Hesychius* Hierosolymorum Patriarcha: sed hic inter Auctores Ecclesiasticos numerandus non videtur, neque ipsius sunt Commentarii in *Leviticum*, sed *Hesychii* ejusdem Ecclesiæ Presbyteri. Lege quæ de *Hesychiis* scripsimus in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ sæculi V. *Cap. IV. Art. X.*

ARTICULUS IV.

De S. Isidoro Hispalensi.

SAnctus Isidorus Hispalensis Episcopus, *Leandri*, *Fulgentii*, *Florentinæ* Virginis germanus frater fuit, ætate minimus, animi & virtutum indole Patri *Severiano*, quem nonnulli Carthaginensis Provinciæ Ducem faciunt, suisque fratribus æqualis: eloquentiæ, doctrinæ, atque ingenii laude multo major: Ecclesiam sibi post obitum *Leandri* fratirs demandatam quadraginta circiter annos rexit. Obiit anno circiter sexcentesimo

tri-

trigesimo sexto, pridie Nonas Aprilis: quo die quotannis ejus memoria in Hispania dicato festo celebratur. Corpus ejus Hispali Legionem translatum, ibi summa cum veneratione asservatur. De beato ejus obitu legenda *Redempti* Diaconi Narratio. Quod ipsa Natalis Christi nocte Romam iverit, redierit; quod geminæ candelæ ex arte ab ipso confectæ, in ejus sepulchro, Ferdinando Primo Rege repertæ sint, inextincto lumine: quod *Mahometem* Corduba pepulerit, fabulæ sunt ab accuratis Scriptoribus explosæ, & inter cæteros a *Mariana*, *l.* 6. *Rerum Hispanicarum*, *c.* 7. Operum *S. Isidori* Hispalensis Catalogum *Braulius* Cæsaraugustanus Episcopus, & *S. Ildefonsus* texuerunt. Liber *De Vita & morte* Sanctorum, quem habemus, supposititius fœtus est *S. Isidori*, ut censet Doctissimus Cardinalis *Baronius*, ad annum octingentesimum decimum sextum, & in Notis ad Martyrologium Romanum, ad diem 1. Maii, 25. Juli, & 25. Augusti. Dixi, quem habemus, quia *S. Isidorum* scripsisse librum *De ortu & obitu Patrum, in quo gesta eorum, dignitatem quoque, & mortem eorum, atque sepulturam, sententiali brevitate subnotavit*: testis est *Braulius* Cæsaraugustanus Episcopus.

Liber De Vita & Morte Sanctorum, non est S. Isidori.

Etymologiarum Codicem, ab eo titulis, non libris distinctum, & imperfectum relictum, *Braulius* Cæsaraugustanus, quo regnante illud Opus scripserat, recensuit, & in viginti libros divisit. *Sententiarum* libros tres, quos floribus ex Moralibus *S. Gregorii Magni* collectis passim ornavit, laudati sunt a Conciliis Toletano VIII. *Cap.* 2. Aquisgranensi sub Ludovico Pio, & Parisiensi VI. Harum Synodorum prima hoc ipsum exornat encomio: *Nostri sæculi Doctor egregius, Ecclesiæ Catholicæ novissimum decus; præcedentibus ætate postremus, doctrinæ comparatione non infimus: atque quod majus est, jam sæculorum finitorum doctissimus, cum reverentia nominandus Isidorus*. Hunc a Deo novissimis temporibus suscitatum ad restauranda Antiquorum Monumenta *Braulius* Cæsaraugustanus scribit, cui non immerito illud Philosophi accomodetur: *Nos in nostra urbe peregrinantes errantesque tamquam hospites, tui libri quasi domum reduxerunt: ut possimus aliquando qui & ubi essemus agnoscere. Tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu Sacrorum jura, tu Sacerdotum, tu domesticam publicamque disciplinam, tu sedium, regionum, locorum, tu omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti.*

S. Isidori elogium.

Epistola ad Massanum, sive *Massonem*, *De lapsu Sacerdotis & reparatione*, S. Isidoro falso adscribitur, & citatur sub ejus nomine a *Gratiano*, *Dist.* 50. *C. Domino Sancto*. Quæ enim ibi traditur doctrina de restitutione Clericorum in pristinos honores & Ordinum Officia, postquam Pœnitentiam criminum egerit, Ecclesiæ Hispanicæ disciplinæ, & doctrinæ *S. Isidori* manifeste repugnat. Id patet ex illius Epistola ad *Helladium* & cæteros Episcopos cum eo congregatos, de Cordubensi Episcopo in vitium carnis lapso, quem e gradu in perpetuum dejiciendum scribit, nec ipsi spem aliam superesse, quam remissionis peccatorum. *Cum effusione*, inquit, *lachrymarum vestram Sanctitatem deposcimus, ut idem Lapsus Sancto Cœtui vestro præsentatus, agnito a vobis confessionis eloquio, Synodali Sententia a gradu Sacerdotii deponatur. Melius est illi ut temporaliter judicetur a vobis, quam æterno damnetur judicio. Levior est illi præsentis temporis ignominia, quam futura gehennæ tormenta. Sciat enim se amisisse nomen & Officium Sacerdotis, qui meritum perdidit sanctitatis. Quapropter Judicii vestri Decreto Pœnitentiæ perpetim flagitia perpetrata lamentatione deploret: Plangat Sacerdotii cultum, quem male vivendo perdidit: Lugeat animæ suæ statum, quam tanto putredinis cœno coinquinavit: Fortasse porriget illi manum quandoque Spiritus Sanctus, ut per dignam satisfactionem mereatur peccatorum remissionem.*

Epistola ad Massanum. S. Isidoro supposita.

Sacerdotes in peccatum carnis lapsi, degradatione plexi.

Et l. 2. de Officiis Ecclesiasticis, c. 5. *Quod autem* inquit, *quis post Baptismum aliquo mortali peccato corruptus, ad Sacerdotium non promoveatur, Lex ipsa testatur. Moyses enim in Lege præcepit Sacerdotibus, ne aliquod pecus vitiatum ad aram Deo offerant .... Si enim is qui in Episcopatu mortale aliquod peccatum admiserit, non debet offerre panes Domino: quanto magis ante Ordinationem peccator inventus, repudiari debet ut non ordinetur? Quapropter quia Lex peccatores a Sacerdotio removet, consideret se unusquisque sciens quia potentes potenter patientur tormenta: retrahat se ab hoc non tam honore, quam onere, & aliorum locum qui digni sunt, non ambiat occupare. Qui* enim

Sacerdos a peccato debet esse alienus.

enim in erudiendis, atque instituendis ad virtutem populis præerit, necesse est ut in omnibus Sanctus sit, & in nullo reprehensibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipse a peccato debet esse alienus.

Epistola ad Redemptum pariter supposita est *Sancto Isidoro*; nam in ea probat Sacrificium non in pane fermentato, sed azymo esse conficiendum. At ea ætate Hispanicæ Ecclesiæ fermentatum consecrabant. Scripta est hæc Epistola post exortas Græcos inter & Latinos de azymo contentiones, adeoque post Photianum schisma, ut patet ex istis verbis: *Quia vero Orientales, Romanorum sive nostras consuetudines imprudenter obtrectando, reprehensionis abolitione impugnare nituntur; arma divini Oraculi concurrentes, nos quantum potuerimus, easdem defendere prævia veritate insurgemus.*

Epistola ad Redemptum S. Isidori nomen falso præfert.

Romani Primatum Pontificis jure divino, egregie asserit *S. Isidorus* in Epistola *ad Claudium Ducem*, c. 1. *Sic nos scimus*, inquit, *præesse Ecclesiæ Christi, quatenus Romano Pontifici reverenter, humiliter, & devote tamquam Dei Vicario, præ cæteris Ecclesiæ Prælatis, specialius nos fateamur debitam in omnibus obedientiam exhibere. Contra quod quemquam procaciter venientem, tamquam hæreticum, a consortio Fidelium omnino decernimus alienum. Hoc vero non ex electione proprii arbitrii, sed potius auctoritate Spiritus Sancti habemus firmum, ratumque credimus, & tenemus.*

Primatum Romani Pontificis jure divino, S. Isidorus asserit ceu Dogma Fidei.

Et in Epistola *ad Eugenium Toletanum Episcopum*, ait: *Quod vero de parilitate agitur Apostolorum, Petrus præeminet cæteris, qui a Domino audire meruit: Tu vocaberis Cephas: Tu es Petrus, &c. Et non ab alio aliquo, sed ab ipso Dei & Virginis Filio, honorem Pontificatus in Christi Ecclesia primus suscepit. Cui etiam post Resurrectionem Filii Dei ab eodem dictum est: Pasce agnos meos; Agnorum nomine Ecclesiarum Prælatos notans. Cujus dignitas potestatis etsi ad omnes Catholicorum Episcopos est transfusa, specialius tamen Romano Antistiti, singulari privilegio, velut capiti, cæteris membris celsior permanet in æternum. Qui igitur debitam ei non exhibet reverenter obedientiam, a capite sejunctus, Acephalorum schismati se reddit obnoxium; quod, sicut illud Sancti Athanasii de Fide Sanctæ Trinitatis, Sancta Ecclesia approbat & custodit, quasi sit Fidei Catholicæ articulus: Quod nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.*

Qui debitam Romano Pontifici obedientiam non exhibet, schismaticus est, salvus esse non potest.

Liber *De Ordine Creaturarum*, sub nomine Sancti Isidori Hispalensis a doctissimo P. Luca Dacherio editus est *Tom. I. Spicilegii*. Aliis non videtur esse Isidori, cum illius *Braulio* non meminerit. Licet enim eos solum libros enumerare se *Braulio* profiteatur, qui ad notitiam suam pervenere, quo satis intelligitur & alios scripsisse, quorum ille non meminit: non potuit tamen non pervenire hic, ipso proponente, per modum responsionis scriptus, ad ipsumque sub hoc epilogo directus: *Ecce Venerabilis Pater, De Ordine Creaturarum tibi proponenti juxta ingenioli mei modulum, compendioso sermone summatim respondi, &c.* Præterea tanta animi demissione ad *Braulium*, amicum suum, nec in gradu Episcopali sibi æqualem, scribere non solet Sanctus Isidorus, quantam præsefert hujus Libelli Auctor. Inscriptus est hic liber in Codice S. Remigii Remensis, ex quo in Spicilegio editus est, *Braulio Episcopo Urbis Romæ*. Addidit eruditus Editor, *Hoc est, Cæsaraugustæ:* etsi Cæsaraugustam apud Scriptores ullos Romam nuncupari, se non legisse fateatur. Bollandi continuatores suspicantur scriptum Episcopo Urbis Romæ non *Braulioni*, sed *Bonifacio V.* Cujus nomen per solam initialem literam B. scriptum, occasionem errori dederit; sed conjecturam hancce suam nulla probatione fulciunt.

Liber De Ordine Creaturarum in Spicilegio editus, non est S. Isidori.

S. Isidorus Hispalensis ab eo distinguendus est, cujus corpus Bononiæ colitur. Bononienses nominis identitate deceptos, suum Isidori Episcopi Siculi vice Hispalensem credidisse & vocasse, Constantinus Abbas *Cajetanus* in suo *de S. Isidoro* Tractatu arbitratur.

A R-

ARTICULUS V.

De Sophronio, Aponio, S. Maximo, Theodoro Raythuensi, Joanne Carpathiorum, & aliis.

S. Sophronius. I. SAnctus Sophronius, Philosophus, *Joannis Moschi* discipulus in monastica Vita, Hierosolymitanus Episcopus, & Fidei Catholicæ defensor acerrimus adversus Monothelitas, Synodicæ ad *Honorium* Epistolæ Orationum aliquarum, & Vitæ *S. Mariæ Ægyptiacæ* Pœnitentis Auctor, obiit anno sexcentesimo sexto, die Martii undecima; qua ejus memoria in Menologio Græcorum, & in Romano Martyrologio celebratur. Ejus cum laude meminerunt *S. J. Damascenus* Oratione III. *de Imaginibus*, Septima Synodus Generalis, Actione IV. *Photius*, *Cod.* 231. *Nicephorus LVII. c.* 3. Hunc *Sophronium* cum altero male confundit *Possevinus*, Auctore libri *pro Basilio contra Eunomium*, de quo *Photius Cod. V.*

Andreas Cretensis. II. Coævus fuit Sophronio Andreas, Hierosolymitanus cognominatus, patria Damascenus, Cretensis Archiepiscopus, vir Sanctissimus, variorum Canonum, & Orationum Auctor, præcipue in Salutationem Angelicam, in Exaltationem S. Crucis, in Mariam Ægyptiacam. Hierosolymitanus dictus est, quod Monasticam Vitam Hierosolymis coluerit.

Aponius. III. Aponius, Auctor Expositionis in Cantica Canticorum, in sex libros distinctæ, a *Beda*, *l.* 4. *Commentariorum in Cantica*, *c.* 25. & ab Angelomo Luxoviensi Monacho, in *Stromatis*, sive explicatione eorumdem Canticorum non semel laudatus, vixit circa annum sexcentesimum sexagesimum.

S. Desiderius. IV. Sanctus Desiderius, Cadurcensis in Aquitania I. Episcopus, Variarum Epistolarum Auctor, quas in Bibliothecis Patrum legere est, obiit die decima tertia Kalendas Decembris anni sexcentesimi sexagesimi, cum annis viginti tribus Ecclesiam rexisset.

S. Maximus. V. Sanctus Maximus Abbas & Martyr, doctissimus Theologus, gloriosus Monothelitarum debellator, cujus cum laude meminerunt *Photius*, *Codicibus* 192. 193. 194. & 195. ejus, quæ legerat, recensens Opera, *Anastasius Bibliothecarius in Collectaneis*, *Theophanes in Chronico*, & alii, obiit in exilio die 13. Augusti, anno Christi sexcentesimo sexagesimo secundo. Ejus opera Cleri Gallicani mandato doctissimus Pater *Combefisius* Ordinis Prædicatorum ἱμακαρίτος collegit, vertit, aut recensuit, illustravit, edidit.

Theodorus Raythuensis. VI. Theodorus Raythuensis Monasterii Presbyter, ad quam scripsit Sanctus Maximus Epistolam & varia Capitula, de voluntatibus & operationibus in Christo, de essentia, natura, hypostasi, & personis, iisdem temporibus librum *De Incarnatione Christi* scripsit, quem Bibliothecæ Patrum exhibent.

Alii Auctores Ecclesiastici Sæcul. VII VII. Petrus Laodicensis, Auctor Expositionis in Orationem Dominicam, & Thalassius Monachus, qui scripsit ad *Paulum* Presbyterum, de sincera charitate, vera continentia, necnon de Regimine mentis, Hecatontades quatuor, & Esaias Abbas, qui viginti novem Homilias ad Monachos suos scripsit, non procul ab his temporibus floruerunt. His addendi Berengosus Abbas ad *S. Maximum* extra muros urbis Trevirensis, qui scripsit *De Laude & Inventione Crucis Dominicæ* libros tres; *De Mysterio Ligni Dominici*, librum unum, & *Sermones varios*: Joannes Carpathiorum Episcopus, Documentorum spiritualium nonaginta septem ad Indos Monachos Auctor: Georgius Metropolita Nicomediensis, Orationum, sive Sermonum aliquorum Auctor, in laudem præsertim Virginis Deiparæ; & Jacobus Monachus Græcus, Auctor Orationis in Nativitatem ejusdem Sanctissimæ Dei Genitricis. Horum extant Opera Tomo XII. Bibliothecæ Maximæ Patrum, Edit. Lugdunensis.

A R-

ARTICULUS VI.

De S. Eligio, S. Audoeno, & Jona.

I. SAnctus Eligius Noviomensis Episcopus, cujus Vitam *Sanctus Audoenus* Rothomagensis Archiepiscopus scripsit, sexdecim Homiliarum Auctor, quæ in Bibliothecis Patrum leguntur, & *Sermonis ad plebem*, qui extat in appendice Tomi IX. Operum *S. Augustini*; a die Maii decima quarta anni sexcentesimi quadragesimi sexti, ad diem secundam Decembris, anni sexcentesimi sexagesimi quinti, qua ad vitam immortalem translatus est, suam rexit Ecclesiam, sub *Clodoveo II.* & *Clotario II.* Francorum Regibus. Vita S. Eligii extat *Tomo V. Spicilegii*.

II. Jonas, Italus, *Segusio*, vulgo *Suze*, oriundus, Bobiensis Monachus, ac incerti Cœnobii Abbas, cujus *Beda*, *l.* 5. *Historiæ Anglorum*, *c.* 17. *Sigebertus*, & *Trithemius* meminere, Vitas *S. Columbani*, & *S. Joannis* Reomaensis Monasterii Fundatoris primique Abbatis scripsit, necnon *S. Attalæ* Bobiensis Abbatis, *S. Eustasii* Abbatis Luxoviensis, & *S. Bertulfi* Abbatis Bobiensis.

ARTICULUS VII.

De Sancto Ildefonso.

SAnctus Ildefonsus, Toleti, nobili genere natus, in S. Isidori Hispalensi Collegio liberalibus disciplinis & pietatis præceptis institutus, in Cœnobio Agaliensi Monasticam Vitam professus est, cujus deinde Abbas fuit. *Eugenio* Toletano Archiepiscopo defuncto in ejus locum cooptatus & consecratus, ab anno Christi sexcentesimo quinquagesimo octavo ad sexcentesimum sexagesimum septimum, quo obiit, die Januari vigesima tertia, hanc rexit Ecclesiam. Contra *Pelagium* quemdam & *Helladium*, qui veteris *Helvidii* insaniæ scintillas in Hispania exsuscitare cœperant, Mariam Virginem Deiparam negantes perpetuo virginitatem retinuisse, edito libro, illibatæ virginitatis B. Mariæ patrocinium suscepit. Operæ Dei Matri navatæ merces vestis ab eadem Deipara de cœlo allata fuit: quod memoriæ prodidit *Cixila* Ildefonsi Successor. Lapis ubi B. Virgo vestigio constitit, in ipso templi Toletani aditu monstratur. Eodem, vel proximo anno die nono Decembris, qui *Leocadiæ Virginis* memoriæ sacer est, dum sacris operaretur *Ildelfonsus*, præsente Rege, fertur, sepulcri lapide sponte sublato, tumulo egressam *Leocadiam* Ildefonsi manum tetigisse, atque in hæc verba prorupisse: *Ildefonse per te vivit Domina mea.* Abscissa pars veli quo Virginis caput tegebatur, antequam se in sepulcrum reciperet, in sacro Toletani templi ærario conservatur, & visitur. In prædio Debiensi Collegium Virginum suis impensis fundavit atque constituit, nondum Episcopus. Mos triginta pauperes quotidie alendi, quod fit Toleti in ædium Archiepiscopalium ea parte, quæ templo conjuncta est, *Sancti Ildefonsi* institutum esse creditur. Præter librum *De perpetua Virginitate B. Mariæ*, quem scripsit hortatu *Quiricii* Barcinonensis Episcopi, ut testantur mutuæ utriusque Epistolæ Tom. I. Spicilegii Dacheriani editæ, alia ejus Opera memorat *Julianus Toletanus* in Appendice ad librum *De Viris Illustribus*, quem *Ildefonsus* post *Sanctum Isidorum* continuavit. Ejus corpus in Ecclesia *S. Locadiæ* tumulatum ad *Eugenii* Decessoris viri quoque sancti & Auctoris Ecclesiastici pedes, in vastatione Hispaniæ funesta atque generali, *Senticam* sive *Zamoram* translatum est, ubi in Sancti Petri Apostoli templo magna religione colitur. Vestis de cœlo allata *Oveti* servatur. Vitam ejus a Cixila seu Zixila aut Zixilane, & S. Juliano II. Toletanis Episcopis scriptam & a Dom. *Thoma Thomajo de Vargalo*, Regis Catholici Historiographo e veteribus MSS. erutam edidit *Bollandus* inter Acta Sanctorum Mensis Januarii, ad diem XXIII. Edidit & Dom. *Mabillonius* Sæculo II. Benedictino. Franciscus Fevardentius Theologus Parisiensis in Bibliotheca Patrum

S. Ildefonsus perpetuæ virginitatis S. Mariæ Matris Dei vindex.

trum

trum nonnulla S. Ildefonsi Opuscula vulgavit; inter alia Librum *De Virginitate S. Mariæ contra tres infideles*, cujus hic prologus: *Deus lumen verum*, &c. & initium, *O Domina mea atque Dominatrix mea*, &c. cui librum alium S. Ildefonso adscriptum subjecit: *De perpetua Virginitate S. Mariæ, & de ejus parturitione*, cum hoc exordio: *Quamvis omnium Ecclesiarum virginitas beatæ & gloriosæ Genitricis Dei Mariæ sit decus*, &c. Primum librum esse *S. Ildefonsi*, alterum *Radberti* Corbejensis Abbatis, Viri Eruditi jam consentiunt.

ARTICULUS VIII.

De Juliano Toletano.

JUlianus Toletanus, Eugenii II. Toletani Archipræsulis discipulus, cum *Gudila* Archidiacono ejusdem Ecclesiæ arcta conjunctus amicitia, *Quirico* in Sede Toletana successit. Præfuit Conciliis Toletanis XII. XIII. XIV. & XV. Eamque rexit Ecclesiam ab anno sexcentesimo octogesimo ad diem octavam Martii, anni sexcentesimi nonagesimi, quo vitam immortalitate mutavit, *Egicæ* Regis anno tertio. Ejus corpus in Ecclesia S. *Locadiæ* tumulatum: vitæ sanctitas cœlestium numero inseruit, fastisque, ut Martyrologia testantur. Ingenio fuit facili, copioso, suavi, eruditione eximia, quam relicta monumenta testantur, ac præsertim Opus quod *Prognosticon futuri sæculi* inscripsit, in tres libros distinctum, in quibus *SS. Cypriani & Augustini* verbis frequentius loquitur quam suis. Extant ejusdem libri tres *De Demonstratione Sextæ Ætatis adversus Judæos*, jussu *Ervigii* Regis, cui & illos nuncupavit, scripti; quibus Messiam venisse, & frustra jam a Judæis expectari probat, huncque esse Jesum. Scripsit etiam Commentarios in *Nahum* Prophetam, qui ab *Henrico Canisio*, ex MS. Cod. Bavaricæ Bibliothecæ editi, in Bibliothecas Patrum transcripti sunt. Libros ejusdem habemus duos ἀντικειμένων, hoc est, *Contrapositorum*, sive pugnantium in speciem utriusque Testamenti locorum. Cætera ejus Opera a *Felice* Toletano, in Appendice ad *S. Ildefonsi Catalogum Virorum Illustrium*, laudata, injuria temporum desiderantur, præter *Historiam Gestorum Regis Vvambæ in Galliis*, quam ex naufragio literarum eripuit *Duchesnius*. * Multis Orationibus & Missis *Officium Gothicum* sive *Mozarabicum* auxit, ut idem *Felix* ipsius Successor testatur. Gothicum & Mozarabicum dictum est, quia originem habuit eo tempore quo Reges Gothorum Hispaniæ dominabantur, & quia cum Arabes Hispaniam pene omnem occupassent, Christiani *Mixtarabes*, & corrupto vocabulo *Mozarabes*, id est, mixti cum Arabibus dicti sunt.

Tom. I. Histor. Francor.

Officium Mozarabicum, a quo editum.

A quibus & quo tempore hoc Officium institutum fuerit, incertum est. Cardinalis *Baronius*, ad annum sexcentesimum trigesimum tertium, ejus Auctorem fuisse putat *S. Isidorum Hispalensem*, cui a Concilii IV. Toletani Patribus id sit demandatum munus. Favet librorum inscriptio, quibus hæc Officia continentur: *Officium Gothicum, sive mixtum, secundum regulam S. Isidori dictum Mozarabes*. Hanc *Baronii* opinionem refellit doctissimus Cardinalis *Bona* lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, *Cap. IX. Num.* 1. Ex silentio *Braulionis* Cæsaraugustani, & *S. Ildefonsi* qui inter *S. Isidori* Opera hoc Officium non memorant. 2. Quod Concilium IV. Toletanum aliquot hujus Officii ritus *Canone undecimo* & sequentibus, tamquam jam antea frequentatos recenseat: & Concilium III. Toletanum quod Quarti celebrationem annis quadraginta quatuor præcessit, *Canone* 2. statuerit, in singulis Ecclesiis Symbolum recitari priusquam Oratio Dominica dicatur, qui ritus est Missæ Mozarabicæ singularis. 3. Quod *S. Isidorus* lib. *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, S. Leandri fratris sui ac Decessoris Scripta recensens, testetur ipsum in Ecclesiasticis Officiis non parvo studio laborasse, & in Sacrificii laudibus atque Psalmis multa dulcisone composuisse. 4. Quod in Missa *S. Martini*, in Oratione *post nomina*, hæc verba legantur: *Hunc Virum, quem ætatis nostræ tempora protulerunt, jubeas auxilium nostris ferre temporibus*. Sanctus autem *Martinus* obiit anno Domini quadringentesimo secundo, & primus ex Confessoribus paulo post obitum dicato festo, & sacris Officiis coli cœpit. Itaque ante *SS. Isidorum & Leandrum*, sæculo quinto jam istud

offi-

officium in usu erat, quod deinde a *SS. Leandro*, *Isidoro*, *Ildefonso*, *Juliano*, auctum & illustratum est. Hoc Officium in Hispanica Ecclesia diu viguit, donec *Gregorii VII.* Pontificis Maximi auctoritate in Romanum mutatus est: qua de re legenda est ejus Epistola sexagesima quarta libri 1. ad *Alfonsum* Castellæ, & *Sancium* Aragoniæ Reges, & ad Episcopos in eorum ditionibus constitutos directa.

ARTICULUS IX.

De Marculfo, & Formulis ab eo editis.

Marculfus *Monachus* sub *Landerico* Parisiensi Episcopo vixit, cui *Formularum* libros duos nuncupavit. Sedebat autem *Landericus* Clodoveo II. Dagoberti filio regnante, circa annum Christi sexcentesimum sexagesimum. Ex his formulis, quas vir illustris & eruditus Hieronymus *Bignonius* primus in lucem edidit, ac Notis illustravit, multa discimus Capita prisci Juris, aut morum veterum, qui in Galiis sub prima Regum nostrorum Dynastia vigebant. Discimus primo Episcopos consecratos non fuisse, nisi illorum electioni Rex præbuisset assensum; eamque Mandatis suis confirmasset. Id patet ex Formula quæ inscribitur, *Concessio civium pro Episcopatu*, quæ habetur cap. 7. libri primi. *Quoniam sanctæ memoriæ Vir Apostolicus ille, illius urbis Episcopus fine appropinquante, ab hac luce migravit, ne destitutæ sint oves, decedente Pastore, in loco ejusdem suppliciter postulamus, ut instituere dignemini Illustrem virum illum Cathedræ illius Successorem, in quo est perspicuitas sublimis, ingenuitas nationis, elegantia refulgens, diligentia castitatis, charitatis locuples voluntas.* Et ex Formula quæ inscribitur, *Præceptum de Episcopatu*, cap. 5. ejusdem libri. *Ille Rex, Viro Apostolico illi Episcopo . . . . . . Et quia cognovimus sanctæ recordationis Domnum illum urbis illius Antistitem evocatione divina ab hac luce migrasse; de cujus Successore solicitudinem congruam, una cum Pontificibus vel proceribus nostris plenius tractantes, decrevimus Illustri Viro, aut Venerabili illi, in ipsa urbe Pontificalem in Dei nomine committere Dignitatem. Quem plerumque apud animos nostros & actio probata commendat, & nobilitatis ordo sublimat, ac morum probitas, vel mansuetudinis & prudentiæ honestas exornat. Qua de re statuta præsentibus ordinamus, ut cum adunatorum caterva Pontificum, ad quos tamen nostræ Serenitatis devotio Scripta pervenit, ipsum, ut ordo postulat, benedici vestra industria studeat, &c.* Idem constat ex Formula sequenti, quæ inscribitur: *Indiculus Regis ad Episcopum, ut alium benedicat.*

Episcopi olim in Galliis non consecrati, nisi Rex illorum electioni præbuisset assensum.

II. Ex iisdem Formulis discimus, absque Regis licentia nullum ordinatum Clericum. Id constat ex Formula quæ inscribitur: *Præceptum de Clericatu*, cap. 9. lib. 1. *Si eis qui se ad onus Clericatus transferre deliberant, licentiam non negamus, retributorem Dominum exinde habere confidimus.... Ille ad nostram veniens præsentiam, petiit Serenitati nostræ, ut ei licentiam tribuere deberemus, qualiter comam capitis sui ad onus Clericatus deponere deberet, & ad Basilicam illam aut Monasterium deservire deberet. Quod nos propter nomen Domini hoc eidem gratante animo præstitisse cognoscite. Præcipientes ergo jubemus, ut si memoratus ille de capite suo bene ingenuus esse videtur, & Polyptico publico censitus non est, licentiam habeat comam capitis sui tonsurare, & ad suprascriptam Basilicam, vel Monasterium deservire.* Ea disciplina viguit a Clodovei temporibus, quo regnante, Concilium Aurelianense I. *Canone* 4. decreverat, ut nullus sæcularium ad Clericatus officium promoveretur, *Nisi aut cum Regis Jussione, aut cum Judicis voluntate.* Hanc tamen Regii consensus necessitatem Concilium Remense, regnante *Dagoberto* habitum, ad eos restrinxit, qui in publicis rationibus censiti & inscripti essent. *Hi vero* (inquit Canone 6.) *quos publicus census spectat, sine permissu Principis vel Judicis se ad Religionem sociare non audeant.*

Nullus olim absque Regis licentia ordinatus in Galliis Clericus. Hanc Regii consensus necessitatem ad eos quos publicus Census spectaret, Concilium Remense restrinxit.

III. Ex iisdem Formulis discimus, Reges ab Episcopis rogatos Immunitates & Privilegia Ecclesiis & earum bonis concessisse. Id patet ex Formula cui titulus est: *Immunitas Regia*: Cap. 3. libri 1. *Statuentes ergo ut neque eos, neque Juniores, neque Successores vestri, nec ulla publica Judiciaria Potestas, quocumque tempore in villis ubicum-*

Immunitates Ecclesiis & earum bonis a Regibus concessæ.

que in Regno nostro, ipsi Ecclesiæ, aut Regia, aut privatorum largitate collatis, aut qui in antea fuerint, collaturis, aut ad audiendas altercationes ingredi, aut freda de quibuslibet causis exigere, nec mansiones, aut paratas, vel fidejussores tollere non præsumatis; sed quidquid exinde, aut de ingenuis, aut de servientibus, cæterisque nationibus quæ sunt infra agros, vel fines, seu supra terras prædictæ Ecclesiæ commanentes, fiscus aut de fredis, aut undecumque potuerat sperare, ex nostra indulgentia pro futura salute, in luminaribus ipsius Ecclesiæ, per manum Agentium eorum, proficiat in perpetuum. Freda, sunt compositiones fisco debitæ. Mansiones, sunt hospitia Magistratibus, aut Regiis Missis vulgo debita. Parata, est rerum ad eos excipiendos necessariarum præparatio, sive domorum, suppellectilis, aut etiam evectionum apparatus. Ab his oneribus Ecclesias, & earum villas, & loca Reges Christianissimi frequenter absolvebant.

Immunitatis beneficium ab Episcopis, & Regibus Christianissimis, Monasteriis concessum.

IV. Immunitatis quoque beneficium concedebant Monasteriis Reges, & Episcopi, ut patet ex Formula quæ inscribitur *De Privilegio*, c. 1. libri 1. *Dum ab antiquitus, juxta Constitutionem Pontificum, per Regalem Sanctionem, Monasteria SS. Lirinensis, Agaunensis, Luxoviensis, vel modo innumerabilia per omne Regnum Francorum, sub libertatis Privilegium videntur consistere &c. Quid vero vos vel Successores vestri, Sancto suadente Spiritu deinceps custodiatis, immo Sanctæ illius Ecclesiæ Episcopus debeat implere, huic paginæ credidimus inserendum. Hoc est, ut de vestra Congregatione qui in vestro Monasterio sancta debeant bajulare Officia* (id est, ad Ordines promoveri) *cum Abbas cum omni Congregatione poposcerit a nobis, vel a Successoribus nostris, sacros percipiat gradus. Nullum pro ipsorum honore præmium percepturus, altare in ipso Monasterio prædictus Episcopus benedicat, & Sanctum Chrisma annis singulis, si voluerint postulare, pro reverentia loci, sine pretio concedat. Et juxta dispensationem divinam, cum Abbas de ipso Monasterio a Domino migraverit, quem unanimiter omnis Congregatio illa Monachorum ex semetipsis, optimæ Regulæ comparatum, & vitæ meritis congruentem, similiter sine præmio memoratæ urbis Episcopus ipse promoveat Abbatem. Nullam penitus aliam potestatem in Monasterio, neque in rebus, neque in ordinandis personis, neque in villabus ibidem jam collatis, aut deinceps Regio munere, aut privatorum collaturis, vel in reliqua substantia Monasterii, Nos, Successoresque nostri Episcopi, aut Archidiaconi, seu cæteri Ordinatores, aut quælibet alia persona prædictæ civitatis habere præsumat: aut quodcumque de eodem Monasterio, sicut de Parochiis, aut cæteris Monasteriis, muneris causa audeat sperare, aut ferre. Nec de hoc quod a Dominum timentibus transmissum, aut in altario offertum fuerit, aut in sacris Voluminibus, vel quibuscumque speciebus, ad ornatum divini cultus pertinet; aut præsens collata vel collatura fuerint, auferre præsumat. Et nisi rogatus a Congregatione illa, vel Abbate, pro Oratione lucranda, nulli nostrum liceat Monasterii adire secreta.... Et si aliquid ipsi Monachi, de eorum Religione tepidi, aut secus egerint, secundum eorum Regulam ab Abbate, si prævalet, corrigantur. Sin autem, Pontifex de ipsa civitate coercere debet; quia nihil de Canonica Auctoritate convellitur, quidquid domesticis fidei pro quietis tranquillitate tribuitur.* Hæc Privilegii ab Episcopo concessi Formula: cui gemina est Formula sequens Privilegii a Rege concessi Monasterio, Episcopo rogante. Ex quibus patet 1. nondum generales fuisse Monasteriorum immunitates. 2. Pontifices Maximos nondum sibi solis jus illas concedendi reservasse. 3. Episcopum quemlibet potuisse Privilegium immunitatis tribuere Monasterio, quod ipse, vel alius in Diœcesi sua fundaverat; quamquam de Coepiscoporum consilio & assensu id facerent. 4. Quo firmior esset illa immunitas, a Rege fuisse roboratam. 5. Episcopos in Monasteriis ea immunitate donatis jure Visitationis cessisse, & nisi rogatos ab Abbate & Monachis, vel orationis causa, Cœnobia non adiisse. 6. Ipsos jus tantum habuisse inaugurandi Abbates quem Congregatio elegisset non instituendi citra electionem. 7. Ipsis non licuisse Monachos immunitate donatos corrigere, si forte contra Regulam publice peccarent, nisi Abbas officio suo deesset. 8. Ipsos ab hujusmodi Monasteriis exigere non potuisse jura, munera, sive pensitationes, quas a Parochiis aut Monasteriis nullo Privilegio donatis exigebant.

Circa Immunitates Monasteriorum Sæculo VIII. multa observantur.

Ecclesias & Mona-

V. Sæpe sæpius Reges sub sua tuitione Ecclesias & Monasteria suscipiebant, vel ea credebant tuitioni Majorum Domus Regiæ, ut ipsa, eorumque res, vel homines, aut

Ga-

Gasindi, id est, homines familiaribus obsequiis adhibiti, vel amici, ab externis injuriis protegerentur: & eorum causæ evocarentur ad Palatium, si in pagis absque illorum dispendio finitæ non fuissent. Id constat ex Formula quæ inscribitur: *Cartha de Mundeburde Regis & Principis*, cap. 24. lib. 1.

Ministeria sub sua tuitione Reges Christianissimi suscipiebant.

VI. Discimus ex his Formulis, Reges Christianissimos, subditorum causas graviores in Palatio suo, cum Episcopis, & Optimatibus, judicasse. Id patet ex Formula XXV. *Ergo nos in Dei nomine, in Palatio nostro, ad universorum causas recto judicio terminandas, una cum Domnis & Patribus nostris Episcopis, vel cum pluribus Optimatibus nostris illis, Patribus illis, Referendariis illis; vel Seniscalchis, Cubiculariis, & illo Comite Palatii, vel reliquis quampluribus fidelibus nostris resideremus: ibique veniens ille illum interpellavit, &c.*

Subditorum causas cum Episcopis & Optimatibus judicabant.

VII. Discimus sub prima Regum nostrorum Dynastia morem illum pessimum & Evangelio repugnantem in Galliis viguisse, ut matrimonia bona gratia, seu mutuo conjugum consensu, ob solam discordiam & rixas continuas dissolverentur: & utrique licitum esset vel Monasticam Vitam amplecti, vel alias nuptias contrahere: indicta etiam mulcta illi, qui, post repudium, conjugi propterea negotium facesseret. Id constat ex Formula cui titulus est: *Libellus repudii.* Cap. 30. libri 2. *Dum & inter illum, & conjugem suam illam, non charitas secundum Deum, sed discordia regnat & ob hoc pariter conversare minime possunt: placuit utriusque voluntate, ut se a consortio separare deberent, quod ita & fecerunt. Propterea has Epistolas inter se uno tenore conscriptas fieri, & adfirmare decreverunt: ut unusquisque ex ipsis, sive ad servitium Dei in Monasterio, aut copulæ matrimonii sociare se voluerit, licentiam habeat, & nullam requisitionem ex hoc de parte proximi sui habere non debeat. Si quis vero, aut aliqua pars ex ipsis hoc emutare, aut contra parem suum repetere voluerit, inferat pari suo auri libram 1. & ut decreverunt, a proprio consortio sequestrati, in ea, quam elegerint, parte permaneant. Facta Epistola sub die illo, anno illo, regnante illo Rege.* Id quidem in Galliis Legibus Principum, sicut olim Romæ Legibus Imperatorum, licitum fuisse videtur. Sed *Aliæ sunt Leges Cæsarum, aliæ Christi: aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcepit* (inquit S. Hieronymus Epistola XXX. ad Oceanum) *Præcepit Dominus uxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in fœminas*, &c. Nec Ecclesia Gallicana Leges hujusmodi, aut morem pessimum approbavit.

Mos pessimus & Evangelio contrarius Matrimonium dissolvendi mutuo consensu conjugum viguit olim in Galliis.

VIII. Discimus hanc in Gallis tunc fuisse consuetudinem, vel lege firmatam, vel ipsam vim legis habentem, ut filiæ cum fratribus paternam hæreditatem non dividerent. Potuisse tamen patres filias ex asse hæredes scribere & jubere ut paterne bona æqua lance cum fratribus partirentur. Id constat ex Formula cui titulus est: *Ut filia cum fratribus in paterna succedat alode.* Cujus hic est tenor: *Dulcissimæ filiæ meæ illi, ille. Diuturna, sed impia inter nos consuetudo tenetur, ut de terra paterna sorores cum fratribus portionem non habeant. Sed ego perpendens hanc impietatem, sicut mihi a Domino æqualiter donati estis filii, ita & a me sitis æqualiter diligendi, & de rebus meis, post meum discessum, æqualiter gratulemini; ideoque per hanc Epistolam, te, dulcissima filia mea, contra germanos tuos, filios meos illos in omni hæreditate mea, æqualem & legitimam esse constituo hæredem, &c.*

Sorores cum fratribus paternam hæreditatem in Galliis olim non dividebant.

IX. Homicidia sæpius pecunia redimebantur, defunctis, filiis, fratribus, nepotibus, aut cognatis soluta. Sacerdotes, aut illustres piique Viri, auctoritate sua obtinebant ab interfecti familia & cognatione, ut hujusmodi satisfactione accepta, legum ultionem, pœnamque capitis adversus interfectorem non reposceret. Qua de re Instrumentum scribebatur, & Libellus securitatis dabatur, cum homicidiæ, tum ejus domui universæ, ut docet Formula cui titulus est: *Securitas pro homicidio facto.* (Lib. 2. Cap. XVIII.)

Homicidia olim in Galliis pecunia redimebantur.

SCHOLION I.

In isto Articulo pag. 170. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem negant

tant : *Matrimonia mutuo consensu dissolvi poterant in Gallia, etiam absque causa fornicationis, & contrahi cum altera.*

R. Hæc Propositio non est mea. Non scripsi Matrimonia dirimi potuisse, sed mutuo conjugum consensu, ob solam discordiam & rixas continuas dirimi solita. Factum probo ex Formulis Marculfi. De quæstione juris ita pronuntio: *Morem illum pessimum, & Evangelio repugnantem fuisse. Id quidem in Galliis legibus Principum, sicut olim Romæ Legibus Imperatorum licitum fuisse videtur : sed* ALIÆ SUNT LEGES CÆSARUM, ALIÆ CHRISTI &c. *Nec Ecclesia Gallicana leges hujusmodi aut morem pessimum approbavit.* Quid in his reprehensione dignum? An quod facti veritatem secundum leges Historiæ referam? An quod errorem pravumque morem secundum Theologiæ & Christianæ disciplinæ principia refellam? Factum, id est, pravum illum & contrarium Evangelio morem olim in Galliis viguisse sub prima Regum nostrorum Dynastia confirmant veteres Formulæ Andegavenses, Childeberto I. regnante conscriptæ, adeoque Marculfianis antiquiores, quas publici Juris fecit Dom. Joannes Mabillonius Tom. IV. *Veterum Analectorum*, LVI. sic inscribitur : *Formula dissolvendi matrimonii*, quæ his concepta verbis est. *Domino non dulcissimo, sed amarissimo & exsufflantissimo Jocali meo illo, illa. Dum non est incognitum qualiter faciente inimico, & interdicente Deo ut simul esse non possemus: proinde convenit nobis ante bonis hominibus, ut ad invicem nos relaxare deberemus. Quod ita & fecimus. Ubicumque Jocalis meus mulierem ducere voluerit, licentiam habeat potestatem faciendi. Similiter & illa convenit ut ubicumque ipsa fœmina superius nominata sibi marito accipere voluerit, licentiam habeat potestatem faciendi. Et si fuerit post hunc diem unus ex his ipsis qui contra hanc Epistola ista agere aut repetere præsumpserit, solidus tantus ad parem suum componat una cum judice intercidentem, & quod repetit nihil valeat vendicare, & hæc Epistola firma permaneat.*

S. Hieronymus Epist. 30. ad Oceanum.

ARTICULUS X.

De Theodoro Cantuariensi & Adamanno.

Theodorus, natione Græcus, Cantuariensis Archiepiscopus, ex Monacho, a *Vitaliano* Romano Pontifice missus in Angliam, vir sanctus, & eruditus, Ecclesiasticæ Disciplinæ acerrimus vindex, quem Venerabilis *Beda*, *lib.* 5. *Historiæ Ecclesiasticæ cap.* 8. & alibi passim *Simeon Dunelmensis*, in Historia de gestis Regum Anglorum, *Joannes Brompton* in Chronico de Regno Cantiæ, *Gervasius*, de Actibus Pontificum Cantuariensium, *Radulphus Cantuariensis*, in Epistola ad *Calixtum Papam* contra *Thuestinum* Archiepiscopum Eboracensem, commendant: *Pœnitentiale* scripsit, quod cum variis ejusdem Capitulis edidit ac Notis illustravit *Jacobus Petit*. Obiit anno Christi sexcentesimo nonagesimo, ætatis suæ octogesimo octavo, ut *Beda* testatur.

In Pœnitentiali Theodori Cantuariensis quædam duriora & erronea.

In ejus Pœnitentiali nonnulla sunt duriora, & a Traditione & Evangelio aliena, ut illud, quod tradit cap. 2. *Presbyter fornicans si postquam compertum fuerit, baptizaverit, iterum baptizentur illi quos baptizavit. Si quis Presbyter ordinatus deprehendit se non esse baptizatum, baptizetur, & ordinetur iterum & omnes quos prius baptizavit.* Et illud Capitis XI. *Si cujus uxor fornicata fuerit, licet dimittere eam & aliam accipere; hoc est, si vir dimiserit uxorem suam propter fornicationem, si prima fuit uxor, licitum est ut aliam accipiat uxorem: illa vero si voluerit pœnitere sua peccata, post duos annos alium accipiat virum. Et infra: Si mulier discesserit a viro suo, despiciens eum, & nolens reverti, & reconciliari viro, post quinque annos cum consensu Episcopi aliam accipere liceat uxorem.*

II. Adamannus, Scotus, Hujensis Monasterii a *S. Columbano* constructi Abbas, libros tres *De situ & locis Terræ Sanctæ*, ex *Arculpi* Gallicani Episcopi ex Syria reducis relatione composuit, septimo inclinante sæculo. Ejus cum laude meminerunt Venerabilis *Beda lib.* 5. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum & Sigebertus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap.* 64. Hos libros *Serarius*, anno 1619. Ingolstadii edidit cum Epito-

pitome eorumdem a Venerabili *Beda* adornata, cap. decimoseptimo & decimooctavo *Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum*.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

QUanquam non repugno abusum irrepsisse in Galliis ut conjugia dissolverentur nedum propter fornicationem conjugis, sed & propter rixas & discordias inter utrosque ortas; animadvertisse tamen juvat nuspiam reperiri legibus sive sæcularibus, sive Ecclesiasticis id permissum, sive concessum fuisse. Idcirco a Marculfo formula illa seu carta, quæ ea de re inter conjuges dabatur, inserta est non in priori libro, in quo perceptiones regales exhibuit; sed in altero, cui titulum incidit: *Cartæ Pagenses*, quæ nempe privata auctoritate, seu potius abusione quadam contra leges fiebant. Profecto legibus cautum erat in Gallia, ut paterna hæreditas ex æquo inter filios, filiasque divideretur; nihilo tamen secius extat in formula XII. *pagensi* formula, *ut filia cum fratribus ex paterna concessione succedat in paterna alode nempe hæreditate*.

CAPUT V.

De Rebus Imperii.

ARTICULUS I.

De Phoca.

OCciso Mauritio, *Phocas* regere cœpit imperium anno Christi sexcentesimo secundo, Indictione sexta, Novembris die 23. feria 6. qua illum *Cyriacus* Patriarcha coronavit. Narses Romani Dux exercitus adversus Persas contra Tyrannum rebellis Edessam occupavit, & *Cosrhoem* Regem Persarum ad Romanos lacessendos, datis impulit literis. *Phocas Germano* Duci jussit Edessam ut obsideret. Intestinis Romanorum dissidiis in spem victoriæ elati Persæ in Romanos exercitum duxere. Victi Romani: *Germanus* obiit ex vulnere: loco exercitui Præfectus *Leontius* Eunuchus, virile gessit nihil. *Cosrhoes* copias fudit Romanorum, plurimosque captos mactavit. Ob infelicem successum iræ impotens *Phocas*, vinctum *Leontium* Constantinopolim adduci jussit, *Domentziolum* nepotem suum, ut ait Theophanes, vel fratrem, ut scribit Cedrenus, Ducem exercitus creavit, ac deinde Curopalatem. Is verborum & jurisjurandi fide *Narseti* data, eumque injuria ab Imperatore nulla affectum iri pollicitus, ipsi persuasit ut ad illum rediret, gloriosius pro Republica pugnaturus. *Phoca* violata fide & sanctitate sacramenti, quod ejus nomine *Domentziolus* præstiterat, vivum comburi jussit *Narsetem*. Cujus exitium publicus mœror secutus est; quod Persis adeo formidandum *Narsetis* nomen fuisset, ut eo prolato, pueros quoque suos terrerent. Leve istud immanitatis *Phocæ* specimen. Principum enim virorum mortibus delectabatur, nec satiabatur cruore. Amicorum Imperatoris *Mauritii* pepercit nemini. Constantinam Augustam cum filiabus tribus, in portu Eutropii, ubi *Mauritius* fuerat occisus, capite truncari jussit. Domi degebat rerum omnium securus, & in omnem effusus libidinem, dum interim Persæ Mesopotamiam, Syriam, Palæstinam, atque Phœnicam, Galatiam, & Paphlagoniam longe lateque popularentur, Chalcedonem usque comite victoria progressi. Intus a Tyranno, foris ab hoste Rempublicam infestari dolens *Priscus* Patritius *Heraclio* Patritio Africæ Duci jam ad defectionem prono persuasit, ut *Heraclium* filium & *Nicetam* filium *Gregoræ* Patritii, cum copiis adversus *Phocam* mitteret. Alienabantur magis ac magis a *Phoca* plebis animi, ita ut palam in circo ipsi insultarent contumeliosis vocibus Prasini: *Exorere Phoca*, inquiebant: *Rursus vinum bibisti, rursus mentem amisisti*. Sed

Phocas ab Heraclio victus ac trucidatus.

& in ejus caput a *Theodoro* Prætorianorum Præfecto, & *Elpidio* Armamentarii Præposito, conjuratum est: ab *Anastasio* Largitionum Comite arcani conscio facinus revelatum. Habita de reis quæstio. *Theodorus*, *Elspidius*, *Anastasius* ipse conjurationis particeps, capite truncati. Interim *Heraclius* cum navibus turritis, in quarum malis arculæ, & Deiparæ imagines appensæ ingenti exercitu ex Africa & Mauritiana advecto, Servatoris quoque non manu mortalium factam imaginem ad præsidium secum ferens, Constantinopolim ad Sophiæ portum applicuit, commissoque certamine Phocam Tyrannum, favente Deo, vicit. Profligatus, in Regiam se recepit. *Photinus* cujus uxori stuprum intulerat, cominus secutus, in Regiam cum militum manu irrupit, comprehensumque & Imperatoris insignibus exutum, ad *Heraclium* deduxit. Tyrannum conspiciens Heraclius: *Miser*, inquit, *itane Rempublicam gubernasti*? Cui Phocas lugubri voce: *Tuum est*, *rectius eam gerere*. Tum Victoris jussu manibus, pedibus, pudendis, ac demum capite truncatus. Trunci reliquum a militibus in foro Bovis combustum. Adjuvit *Heraclii* conatum *Priscus*, * Phocæ gener, quem *Heraclius*, potitus Imperio, Cappadociæ præfecit. Sed non multo post seditionem conflantem in Senatum produxit, exprobrataque proditione his verbis: *Miser qui ne Socero quidem fidem servaveris*, *quid faceres amico*? Ipsum Clero nomen dare coegit, ac solum vertere. Occisus est *Phocas* anno Christi sexcentesimo decimo, tyrannidis octavo. Ista constant ex *Nicephoro* Patriarcha Constantinopolitano in *Chronico* ex *Theophane*, & *Paulo Diacono*, seu alio Auctore Historiæ Miscellæ lib. XVIII. & *Cedreno*.

** Crispum vocat Cedrenus Priscum, Theophanes, Huic filiam suam Domentiolam locaverat.*

ARTICULUS II.

De Heraclio.

Bellum Persicum.

Tyranno sublato, *Heraclius* levatus est Imperator, & a *Sergio* Patriarcha coronatus. *Eudocia* Augusta ejus sponsa eodem die nuptiali Imperialique corona ornata est. Assumpto Imperio rem omnem Romanam labefactatam & pene pessumdatam reperit. Europam Barbari, Asiam Persæ fuerant populati, urbes integras abduxerant in captivitatem, Romanumque exercitum bellis consumpserant continuis. Eorum sistere non poterat victorias. Facta enim in Syriam irruptione cum vix imperare cœpisset, Apameam, Edessamque occupavere, & Antiochiam usque pervenere, Romano funditus deleto exercitu. Subinde Cæsarea Cappadociæ potiti; alteraque in Syriam facta expeditione, Damascum cepere. Per totam denique Palæstinam grassati, captis Hierosolymis, & ingenti Clericorum, Monachorum, Christianorum utriusque sexus edita strage, tum propriis, cum Judæorum qui emptos mactabant, manibus. *Zacharia* etiam Patriarcha captivo facto, vivificam Christi Servatoris crucem in Persidem asportarunt, anno sexcentesimo decimoquarto. Anno seqenti, Persæ Ægyptum, Alexandriam, & Lybiam, usque ad fines Æthiopiæ, subegere; & Chalcedone obsessa, captaque secesserunt. Carthaginem Chalcedonis loco perperam substituit *Paulus Diaconus*, cujus errorem *Baronius* retinuit, Theophane repugnante.

His perculsus calamitatibus *Heraclius*, pacem supplex a *Cosrhoe* petiit. At ille conditionem nullam fore pacis superbe respondit, nisi crucifixum Deum, solem adoraturi, abnegarent. Tunc temporis, ad malorum cumulum Thraciæ imminebant Avares, cujus Provinciæ multa deprædati sunt oppida, spe pacis deluso *Heraclio*. Qui tandem cum eorum Duce *Chagano* pacta pace, collectis omnibus Imperii viribus, in Asiam duxit, conflatis ad belli sumptus vasis sacris, cum pecuniam vel cum fœnore invenire non posset: relictoque in Urbe filio, qui *Sergii* Patriarchæ, & *Bonosi* Patritii consilio Rempublicam regeret. Sexennio bellum acriter gestum. Sæpius cum *Cosrhois* Ducibus acie dimicavit *Heraclius*, de Deo bene confisus, & pietate non minus quam armis hostes superans, imparibus sæpe numero copiis. Anno tandem sexcentesimo vigesimo septimo in Persidem irrupit. *Cosrhoes*, desperatis rebus, *Merdasem* juniorem filium, ex *Sirem* conjuge susceptum, in fuga Regni successorem dixit. Quod ægre ferens *Siroes* major natu, cum Persarum Primoribus in Patrem conspirans, eum in Tenebrarum æde, quam

quam juvenis construxerat, recondendisque thesauris muniverat, inclusit, pane & aqua parce subministratis, hæc verba proferens ad contumeliam: *Aurum quod frustra collegit, propter quod etiam plurimos fame necavit, & orbem ipsum effecit desertum, manducet.* Eum denique ludibrio prius habitum, & jugulatos coram filios omnes ipsumque imprimis *Merdasen*, quem Regno destinaverat, coactum cernere, sagittis confodi jussit. Regnum parricidio adeptus, pacem cum *Heraclio* pepigit, captivis liberatis, & *Zacharia* Patriarcha, nec non Sacrosancta Christi Cruce restituta, anno Christi sexcentesimo vigesimo octavo quam in sequenti Vere *Heraclius* Hierosolyma summa veneratione transtulit, Judæosque ultra tertium ab Urbe lapidem amandavit. Inde profectus Edessam, Ecclesiam *Cosrhois* temporibus a Nestorianis occupatam, Orthodoxis restituit. Tot merita, Monothelitarum suscepto patrocinio, quorum hæresi, proposito publice Edicto, sive (ut appellat) *Ecthesi* vires addidit non minimas, obscuravit fœdavitque. Hinc provocata Numinis ira, Imperium Syria, Palæstina, Ægypto, vidit a Saracenis imminutum. Obiit ex aqua intercute, undecima die Martii, anno ætatis suæ sexagesimosexto, Christi sexcentesimo quadragesimo primo, cum annos triginta, menses quatuor, & dies sex imperasset. Tres reliquit filios, *Constantinum* ex Eudocia, & *Heracleonam* ex *Martina* Augusta nepte sua, qua cum incestas nuptias, mortua *Eudocia*, contraxerat. Hæc habentur ex Theophane, Cedreno, & Paulo Diacono sive alio Auctore Historiæ Miscellæ lib. XVII.

Pax cum Persis inita. Crux Christi ab illis Heraclio restituta.

Heraclius Monothelitis favet, Ecthesi promulgata.

ARTICULUS III.

De Constantino, Heracleona, & Constante.

CONstantinus post *Heraclium* patrem quatuor menses imperavit, & a noverca *Martina* veneno peremptus est, post quem *Heracleonas*, cum *Martina* matre, sex mensibus Imperium tenuit. Quibus exactis, nares illi Senatusconsulto, Martinæ lingua præcisa, ambo in exilium deportati; *Constans* Constantini filius levatus Imperator. Hic Monothelitarum hæresim fovit promulgato Typo. *S. Martinum* Papam, & *S. Maximum* fidei defensores egregios vexavit: quorum in ultionem scelerum, ab Arabibus & Saracenis, volente Deo lacessitus, a *Mavia* illorum Duce navali prælio victus est, horrenda cum suorum strage ad Phæniciem, Liciæ locum, anno sexcentesimo quinquagesimo quarto. Anno superiori, *Mavias*, occupata Rhodo, Colossum Rhodium, mille trecentis & sexaginta annis postquam positus fuerat, disjecit, unum ex septem Orbis miraculis. Quem Judæus quidam Edessenus cum emisset, nongentos ex ære quo conflatus erat, camelos oneravit. Statua erat ærea, quam Rhodii maris Domini Soli erexerant, alta cubitos octoginta, cui ob magnitudinem, Colossi nomen inditum.

Constans Monothelitas fovet, Typo promulgato.

Colossus Rodius.

Anno Christi sexcentesimo quinquagesimo nono, Imperii sui 18. *Constans* fratrem suum *Theodosium* interfecit, quem antea, ex invidia, inaugurari Diaconum a *Paulo* Patriarcha curaverat, eoque propinante Christi sanguinem biberat. Parricidæ pœna fuit animus, quamdiu vixit, inquies, & quæ semper obversabatur ante oculos sceleris imago. Scilicet crebro in somnis ipsi se ingerebat importuna *Theodosii* fratris umbra, habitu Diaconi, qui poculum sanguine plenum porrigens, diceret: *Bibe, frater*. Ejus visi horrore sedes mutare decrevit infelix, & in Siciliam transfretavit; sed conscientia sceleris ubique comitatur ac premit sceleratum. Sex annis hæsit in Sicilia, uxorem ac filios Constantinopolitani retinuere. Tandem Syracusis in balneo, ab *Andrea* quodam *Troili* filio interfectus est, anno Christi sexcentesimo sexagesimo octavo, postquam annos viginti septem imperasset. Hæc memoriæ prodidere Theophanes, Cedrenus, & Paulus Diaconus sive alius Auctor Historiæ Miscellæ lib. XVIII. & XIX.

Constans fratrem suum Theodosium Diaconum interficit. Pœna sceleris.

ARTICULUS IV.

De Conſtantino Pogonato. *

**Pogonatus dictus ob barbam, quod ſcilicet Conſtantinopoli, tenera adhuc lanugine ſolviſſet, promiſſamque barbam a Sicilia retuliſſet.*

EXtincto Conſtante, Syracuſani perduelles *Mizizium* quemdam Armenum, cujus facies Imperio digna videbatur, ſceptra capeſſere compulerunt. Id ubi accepit *Conſtantinus*, Conſtantis filius, cum ingenti claſse transfretans, ad Syracuſas applicuit, Tyrannumque comprehenſum cum Patris interfectoribus internecioni dedit. Rebus in Occidente compoſitis, Conſtantinopolim redux, ambos fratres *Tiberium* & *Heraclium* Imperii Collegas adſcivit; quos anno Imperii ſui decimoquarto redegit in ordinem, naribus mutilatos, & cum *Juſtiniano* filio ſolus Rempublicam geſſit. Saracenorum arma infeſta habuit, atque Bulgarorum. Bellum Saracenicum ſeptem annos exarſit, quo tempore Conſtantinopolis diu obſeſſa, Deiparæ Virginis ope liberata eſt. Receſſere tandem Barbari multis cladibus fracti, & aliunde a Mardaitis Libani incolis laceſſiti, pacemque in annos triginta cum Imperatore pepegerunt, his conditionibus, ut quotannis librarum auri tria millia Romanis penderent, virorum ſelectorum capita quinquaginta, equos nobiles quinquaginta. *Ignis Græcus.* Per id tempus ignis ille qui Græcus dicitur, a *Gallinico* quodam excogitatus eſt, Heliopolenſi homine, cujus vi Arabum claſſis incenſa. Avares quoque & alii Barbari pacem rogarunt ac impetrarunt. Non ita felix fuit Bulgarici belli ſucceſſus. Cum enim Bulgari torrentis inſtar Thraciam exundaſſent, & dirutis quaquaverſum urbibus, oppidiſque, omnia deprædarentur, Imperator pacem cum eis facere, & pactam annuatim pecuniam eis perſolvere coactus eſt, non ſine magno Romani nominis dedecore.

Conſtantini Pogonati patrocinio ſexta Synodus convocatur. Ejus in Romanam Eccleſiam merita.

Procurata Reipublicæ tranquillitate, ad pacem Eccleſiæ curandam animum adjecit *Conſtantinus*, quam Hæreſis Monothelitarum, patrocinio ſuperiorum Imperatorum roborata, perturbabat. Eam ob rem Generale Concilium Sextum Conſtantinopoli celebrandum indixit, quod anno Imperii ipſius duodecimo cœptum eſt.

Conſtantini Pogonati pietati Romana debet Eccleſia, quod eam a penſitatione illa pecuniæ liberaverit, quam Gothorum Reges Ariani perſolvendam, recens creatis Pontificibus indixerant, & quam exigere poſtea conſueverant Imperatores. Debet etiam reſtitutam libertatem conſecrandi ſtatim Pontificis abſque Imperatoris confirmatione, quam expectare antea ex more neceſſum erat. Id teſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius in Vitis Agathonis, & Benedicti II. Obiit Conſtantinus Pogonatus anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo quinto cum imperaſſet annis ſeptemdecim. De eo legendi *Theophanes*, *Cedrenus*, & Auctor Hiſtoriæ Miſcellæ, libro XIX.

ARTICULUS V.

De Juſtiniano Rhinotmeto, Leontio, & Tiberio Apſimaro.

Juſtinianus II.

JUſtinianus Secundus, a naribus præciſis cognomento *Rhinotmetus*, Conſtantino patri ſucceſſit, annos natus ſexdecim, qui levitate puerili peſſumdedit Rempublicam. Initio Imperii pacem cum *Abimelecho* Saracenorum Duce firmavit his conditionibus, ut Imperator Mardaitas Libani incolas comprimeret, eorumque excurſiones prohiberet: *Abimelech* vero in ſingulos dies mille nummos aureos, & æquum & ſervum Imperatori penderet; & uterque Princeps æqua lance Cypri, Armeniæ, & Iberiæ vectigalia inter ſe divideret. *Bellum Bulgaricum.* Conditiones pacis impleturus *Juſtinianus*, Mardaitarum duodecim millia de Libano detraxit, munitiſſimum Romani Imperii vallum Saraceniſque formidandum evertens. Pactam a patre cum Bulgaris pacem diſſolvit, ducto in Bulgariam & Thraciam exercitu. Bulgaros obviam factos primo impetu repulit, & Theſſalonicam uſque excurrens immenſum Sclavorum numerum, qua domitum armis, qua ſponte deditum, ad Opſicii partes, trajecto Abydi freto, tranſtulit. At in reditu intra montium

tium angustias a Bulgaris interceptus, magnam suorum stragem passus est, vixque ipse evasit. Anno Imperii sexto, pacem cum Saracenis initam, imprudenter dissolvit *Justinianus*, Sclavorum fretus auxiliis, quorum ad triginta millia facto delectu, aciem instruxit, quam *Superabundantem* nuncupavit, illiusque Ducem *Nebulum*. Primo conflictu victi Arabes. At Sclavorum Duce pecunia corrupto, & cum viginti suorum millibus ad Saracenos deficiente, Romani turpiter fugati sunt. Quo ex tempore *Muhamed* Arabum Princeps Imperii fines impune vastavit. Interim ædificiis intentus *Justinianus*, iis curandis præfecit *Stephanum* Persam Sacellarium * suum, Eunuchorum spectatissimum, virum crudelem, qui non solum artifices manuarios, sed & operarum duces verberabat, lapidabatque, & Imperatore peregere profecto, *Anastasiam* Augustam Imperatricem Matrem loris puerorum more, flagellare ausus est. Huic ferocia non absimilem *Theodotum* Monachum, qui prius in Thraciæ finibus ad Freti Angustias inclusus vixerat, Generalis Logothetæ * munere adauxit. Quo in munere non ærarii tantum Administratores, sed Primores Urbis Imperiique Viros insolitis & injustis exactionibus gravans cum solvendo satis non erant, funibus suspensos, palearum inferius accensarum fumo vexabat. Urbis etiam Præfectus insignes plerosque viros Imperatoris mandato in carcerem conjectos diu detinuit. Ad hæc, levissimus Princeps *Calinicum* Patriarcham urgebat, ut preces ritu solemni funderet, ad Ecclesiam Deiparæ Virginis, quæ *Metropolita* vocabatur, evertendam: cujus in loco fontem, & Venetæ factionis Imperatorem illic excepturæ sedilia extruere meditabatur. Ignotum Ecclesiæ ritum peragere noluit Patriarcha, sed Imperatore importunius urgente, dixit: *Gloria Deo, qui etiam hæc patitur, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen*. Quo audito Imperator Ecclesiam dirui jussit, & præconceptum ædificium excitari. Eam ob rem, & multo magis ob Ministrorum ferociam & crudelitatem, populare incurrit odium: quod ipsi Imperii insignia detraxit, die ipsa qua *Stephano* Patritio & exercitus Duci præceperat, ut multam plebis stragem ederet, ac a Patriarcha cædis duceret exordium. Factionis caput fuit *Leontius* Patritius, Orientalium Dux quondam copiarum, ex carcere, in quo tres annos detentus fuerat, a *Justiniano* missus ad regendum per Græciam exercitum. Consilii ipsi auctores fuere *Paulus* & *Gregorius* Monachi amicissimi, qui ipsum in carcere crebrius invisentes, Imperium illi ex syderum peritia prædixerant. *Leontius* itaque Monachis amicis, necnon aliis quibusdam illustribus viris, quos reseratis carceribus solverat, comitibus ac juvantibus, plebem commovit omnem, *Justinianum* naso mutilatum in Chersonam relegavit, ac Imperator salutatus est. Exauctoratus fuit *Justinianus* anno imperii sui decimo, Christi 695. Quo abdicato, in *Theodotum* Monachum Logothetam Generalem, & *Stephanum* Sacellarium sævit populi furor, quos ad *Forum Bovis* combussit.

Bellum Arabicum.

* *Thresorier.*

* *Surintendant des Finances.*

Justiniani II. ta.

Justiniani exitus.

II. Tres annos Imperium gessit *Leontius*. * Anno tertio Arabes impressione in Africam facta, armorum vi eam ceperunt. (Annus erat Christi sexcentesimus nonagesimus octavus.) Ad hanc recuperandam navalis a *Leontio* missus exercitus, Patritio *Joanne* Duce, hostes in fugam vertit, omnesque Africæ munitas urbes in libertatem restituit, præsidiariis militibus in iis relictis. Sed diu non stetit a Romanorum partibus victoria. Arabici namque Consilii Princeps, numerosiori & potentiori instructa classe, Romanam classem Ducemque fugavit, & humili terræ vallo circumcinctum, undequaque obsidere decrevit. Ægre periculo expeditus *Joannes*, ad Imperatorem, copias majores quæsiturus, redibat, cum exercitus rei male gestæ pudore, & *Leontii* metu, ad ipsum reverti nolens, ex Ducum cæterorum consilio, a *Leontio* defecit, & *Apsimarum* quemdam, imposito ei *Tiberii* nomine, renuntiavit Imperatorem. *Apsimarus* comitante classe, Constantinopolim advectus, ex adverso Urbis ad Portum Sycænum appulit. *Leontius* a Principibus Extraneorum, in unico eoque levi Blachernarum muro collocatis, quibus claves muri terrestris, horrendo prorsus jurejurando ex sacra Mensa interposito commissæ fuerant, hostibus proditus est, Urbsque *Apsimaro* dedita: qui *Leontium* naribus mutilatum, in Dalmatæ Monasterio recludi, & arctius custodiri jussit.

* *Leontius.*

Tiberius Apsimarus.

Anno *Theodori Apsinari* imperantis secundo, septimi sæculi postremo, Romani impressione in Syriam facta, Samosatum usque penetravere, vicinasque regiones populati,

ti,

ti, Saracenorum ducenta millia cæciderunt, ſpoliaque opima, & captivos innumeros abduxere. Hæc ex *Theophane*, *Cedreno*, *Zonara*, & ex Hiſtoria Miſcella excerpta, Lib. XIX. & quatuor primis lib. XX. Capitibus.

CAPUT VI.

De Regibus Francorum.

ARTICULUS I.

De Clotario II.

RES geſtas *Clotarii* ad annum uſque hujus Sæculi XIII. Tomo ſuperiori perſtrinximus: nunc ab eo anno illius Hiſtoria reſumenda eſt, quo ſublatis nepotibus, & *Brunichilde* univerſam Francorum Monarchiam obtinuit. Tunc, ut ait Fredegarius, *firmatum eſt omne Regnum Francorum, ſicut a priore Clotario fuerat dominatum*. Nec tamen abolita fuit Franciæ diviſio in tria Regna, Burgundiæ, Auſtriæ, & Neuſtriæ. Unde *Clotarius*, Warnacharium, Burgundiæ, Radonem Auſtriæ, Majores-Domus præfecit, ut obſevat *Fredegarius*. Amicitiam perpetuam cum Longobardis firmavit, quibus præerat *Adaluvaldus*, anno Chriſti ſexcenteſimo decimo octavo. Poſt Concilium Pariſienſe V. quod eo convocante celebratum eſt, Regiam Conſtitutionem edidit, de qua ſuperius diximus *Cap. III. Articulo I.* Ter uxorem duxit, ſcilicet *Haldetrudem*, *Bertetrudem*, & *Sichildem*. Ex *Haldetrude* ſuſcepit *Meroveum*, qui puer occubuit, *Dagobertum*, quem Regem Auſtraſiæ inſtituit an. Chriſti ſexcenteſimo vigeſimo ſecundo, & *Emmam* quæ nupſit *Eadbaldo* Regi Cantuariorum. Ex *Bertetrude* ſuſcepit *Charibertum*, qui patri ſuperſtes vixit, aliumque filium, qui puer obiit anno Chriſti ſexcenteſimo decimo octavo, necnon *Enymiam*, quæ Deo virginitatem vovit. Nullam vero prolem reliquit ex *Sichilde*, quam habuit pro mœcha, ut *Fredegarius* teſtatur c. 54. *Boſonem* enim *Audoleni* filium, de pago Stampenſi, juſſit ab *Arneberto* Duce interfici, *reputans ei ſtuprum cum Regina Sichilde*. Cum inter ipſum & *Dagobertum* filium diſceptatio de Regni Auſtraſiani juribus orta eſſet, duodecim Francorum, tum Epiſcoporum, quos inter eminebat *Sanctus Arnulphus* Metenſis Præſul, cum Procerum arbitrio componendam permiſit, ut conſtat ex Anonymo Scriptore Geſtorum *Dagoberti* Regis, in Collectione *Ducheſnii*, *Tomo I.* Ex hac vita diſceſſit *Clotarius II.* anno Chriſti ſexcenteſimo vigeſimo octavo, cum Monarchiam Francorum ſolus per annos ſexdecim rexiſſet, pacem habens cum univerſis Gentibus vicinis, ut *Fredegarius teſtatur c.* 42. qui & ejus commendat patientiam, timorem Dei, cultum literarum, beneficentiam in Eccleſias, Sacerdotes, & pauperes, & benignitatem ſingularem; ipſi vero vitio vertit nimiam in venationibus aſſiduitatem & quod mulierum puellarumque ſuggeſtionibus nimium annueret. Lutrenſi * Monaſterio in Diœceſi Veſontionenſi, cujus Monachi ſub *Sancti Columbani* Regula militabant, ampliſſimas facultates conceſſit, ut ex Vita *Sancti Deicoli* Abbatis conſtat, apud *Bollandum* die 18. Januarii. Laudatur a Boiis, quod in Boicis Legibus condendis, emendandiſque tertius operam impenderit, ut ex Prologo *Dagoberti* conſtat. *Clotarii II.* corpus Pariſiis in Eccleſia *Sancti Vincentii*, quæ nunc *Sancti Germani a Pratis* vocatur, conditum eſt. Ejus uxores duæ, *Haldetrudis* & *Bertetrudis*, Rothomagi in Baſilica Principis Apoſtolorum, quæ *Sancti Audonei* ibidem quieſcentis nomine appellatur, ſepultæ ſunt. Hæ Reginæ *Clotarii Primi* uxores perperam dicuntur in Vita *S. Audoeni*, apud *Surium* die 24. Auguſti.

Clotarii II. liberi.

Clotarii II. virtutes & vitia.

* *L'Abbaye de Lure.*

A R-

ARTICULUS II.

De Dagoberto.

Fabulæ.

Dagobertus in Regnum *Clotarii* patris successit. Natus erat anno circiter sexcentesimo tertio. Multa de eo narrantur ab Anonymo qui Gesta *Dagoberti* Regis Francorum scripsit, ab *Andrea Duchesnio* edita, quæ fabulam olent, & hoc nomine ab eruditis Historicis refelluntur. Quæ de cervo refert, qui insequente *Dagoberto* in Basilicam *S. Dionysii* Catulliaci perfugerit, inter fabulas reposuit *Hadrianus Valesius l.* 18. Quod de *S. Arnulfo* Metensium Episcopo ipsi in bajulum & præceptorem a *Clotario* patre dato scribit idem Anonymus, falsi convincitur ex Auctore coævo qui Vitam *S. Arnulfi* scripsit. Is enim testatur *Dagobertum* non prius *S. Arnulfo* commendatum fuisse, quam Austrasiorum Regno præficeretur. Quo tempore annos undeviginti natus erat. Huic Auctori suffragatur *Fredegarius* Cap. 58. Quæ de *Sadragesilo* Duce a *Dagoberto* adhuc puero dehonestato idem Anonymus commemorat, & ex eo *Aimoinus*, aliique Historici, *Hadrianus Valesius* refellit *Tom.* III. *Rerum Francicarum*, *l.* 18. Quam multa, inquit, invenias in ea narratione ridicula, absurda, ac ne veri quidem similia? An *Sadragesilus*, quo *Clotarius* Consiliario & adjutore principalium onerum uteretur, tam fatuus esse potuit, ut apud quos sciret Regibus filios succedere solere, vivo *Dagoberto Clotarii* filio, *Clotario* ipso quadraginta annis minore, Regnum Francorum speraret? Aut tam confidens & temerarius, ut Principis sui filium hæredemque contemneret? Quis putet *Dagobertum* puerum adeo paternæ Majestatis irreverentem fuisse, ut amico ejus ac Consiliario plagas imponi, barbam radi juberet? Aut etiam volenti ac jubenti quemquam obedire ausurum? Non Pedagogum puerilem animum mitigaturum, aut saltem arte aliqua atrocia mandata elusurum? Non cæteros Optimates quotquot aderant, quamvis *Sadragesilo* inimicos, eum una voce deterrituros ne facinus admitteret, cujus Rex auctores ipsos esset habiturus Præterea? qui paulo ante audacter & magno animo se a *Sadragesilo* vindicaverat, idem (si tamen idem dici potest adeo sui dissimilis) Patre reverso trepidus latebram quærit, solus, ac ne *Sadragesili* quidem flagellatoribus comitatus, per aliquot passuum millia fuit ab urbe Lutetia Parisiorum, aut a villa Clippiaco, *S. Dionysii* Basilicam petit, Moderatore ac omnibus Ministris suis vel inscientibus, vel abeuntem non retinentibus: & Regius Puer, tamquam servus Dominum iratum, aut mortem denuntiatam metuens, sola se loci religione defendit: cum *Sadragesilum* querelam suam Regi deferentem occupare, & rationem facti reddendo patrem placare posset. Adjice jam satellites ad Puerum tamquam ad furem aliquem aut homicidam comprehendendum semel atque iterum missos, & Regem ipsum post multas minas plurimis comitantibus venientem, &c. Fabulam itaque apage.

Dagoberto Austrasiæ Regi a patre creato dati sunt ab eodem præcipui Consiliarii *Arnulfus* Metensis Episcopus, & *Pippinus* Major-Domus teste *Fredegario*. *Arnulfo* ad eremum profecto, *Dagobertus* in administrando Austrasiæ Regno usus est Consilio *Cuniberti* Coloniensis Antistitis, ut *Fredegarius* tradit, *c.* 58. Defuncto Patre, Franciæ totius obtinuit Imperium, excepta Aquitaniæ parte, quam *Chariberto* fratri cessit.

Caribertus Wascones, qui jugum Francorum, ab aliquot annis excusserant, in suam potestatem redegit anno sexcentesimo trigesimo. Nec diu victoriæ suæ superstes fuit. Eodem enim anno mortuus est, anno circiter vigesimo tertio ætatis. Impuberem filium *Chilpericum* reliquit, quo brevi post patrem defuncto *Dagobertus* Franciam obtinuit universam. Mox bellum Sclavis * intulit *Dagobertus*, infelici exitu. Eodem anno copias transmisit in Hispaniam, ut *Sisenando* adversus *Senzilam* seu *Senzilanem*, qui *Suinthila* quoque nuncupatus est, suppetias ferrent. *Habundantius* & *Venerandus* exercitum Cæsaraugustam usque duxere; quorum audito adventu, omnes Gothorum copiæ ad *Sisenandum* transierunt, eumque Regem salutarunt. Sub idem tempus, Bulgarorum novem millia cum uxoribus & liberis ex Pannonia ab Avaribus expulsi, ad *Dagobertum* confugerunt, rogantes ut eis aliquem in Gallia locum incolendum concederet. Quos in

Sclavorum Rex erat Samo Francus, quondam negotiator.

in Bajoaria hyemare jussos, ad unum omnes interfici mandavit, veritus ne res novas molirentur. Anno superiore Judæos omnes qui Christianam Religionem profiteri, & sacrum Baptisma suscipere noluerant, Regno expulerat. Id rogante *Heraclio* Imperatore factum scribit *Fredegarius*, quod minus verisimile est, cum ex *Theophane* & *Cedreno* constet, *Heraclium* Judæos extra Provincias Imperii Romani non abegisse. Sin autem urbibus Imperii Judæos non submovit, quis *Dagobertum* ab illo rogatum credat, ut eos e Franciæ finibus expelleret? Wascones perduelles & semper inquietos, anno Regni sui decimoquarto domuit *Dagobertus*. Anno sequente, Wasconiæ Seniores ad *Dagobertum* Clippiaci degentem supplices venere, ipsi, filiisque & Regno Francorum fidem perpetuam juraturi. *Quod, more solito, sicut semper fefellerunt, ut post hæc probavit eventus* (inquit *Fredegarius*, cap. 78.) Britonibus, nisi illata Francis damna resarcirent, & Francorum se dederent ditioni, minatus est se Burgundicum in Aremoricam exercitum immissurum, quod ubi denuntiatum est *Judicatli*, Britanniæ Comiti, protinus Clippiacum ad *Dagobertum* se contulit cum muneribus; *Ibique veniam petens, cuncta quæ sui Regni Britanniæ pertenentes Leudibus Francorum inlicite perpetraverant, emendandum spondidit, & semper se, & Regnum quod regebat Britanniæ, subjectum ditioni Dagoberti, & Francorum Regibus esse promisit.* Judicailem perperam Regem vocat *Fredegarius*, nisi forsan Regium nomen usurpaverit; quod de Siro cujus ipse commendat religionem, vix credi potest. Tunc namque Comites, non Reges habebat Britannia minor jam inde ab obitu Clodovei Magni. *Semper Britanni* (inquit Gregorius Turonensis lib. 4. cap. 4.) *sub Francorum potestate, post obitum Clodovei Regis fuerunt, & Comites, non Reges appellati sunt.*

Aremorica sub Francorum potestate.

Dagoberti vitia.

Justitiæ, pietatis, & temperantiæ, ad quas fuerat ab *Arnulpho*, *Cuniberto* & *Pippino* Duce religiosissimo informatus, præcepta negligens *Dagobertus*, libidini & cupiditati supra modum indulsit, ex subditorum spoliis novos thesauros cumulare satagens, pluresque in deliciis habens puellas, seu Regio cultu, seu concubinarum nomine. Uxores duxit *Gomatrudem*, *Nanthildem*, *Ragnetrudem*. Ex *Gomatrude* prolem suscepit nullam. Quamobrem ipsa ob sterilitatem repudiata, *Nanthildem* egregia forma puellam ex *Gomathrudis* Reginæ Ministris, conjugem accepit. Monialem fuisse vulgo produnt Historici, quia excusi *Fredegarii* Codices *Puellam de Monasterio acceptam* habent. At in MS. *Fredegarii* Codice qui fuit *P. Sirmondi*, a doctissimo *P. le Cointe* in Annalibus laudato, & in MS. Cœnobii Metensis *S. Arnulfi* Chronico, & in MS. Codice *Thuaneo*, ab *Hadriano Valesio in Præfatione Tomi* 2. laudatis, Nanthildis *una ex puellis de ministerio*, Reginæ utique *Gomathrudis*, dicitur. Quam lectionem genuinam esse & retinendam confirmant Auctores Chronicorum *S. Benigni*, & *Besuensis*. Cum *Nanthilde Vvulfgundem*, & *Berchildem* Regio cultu & nomine in deliciis habebat, & plurimas concubinas, ut testatur *Fredegarius*. *Nanthildi* superduxit *Ragnetrudem*, ex qua filium suscepit *Sigibertum*, ex *Nanthilde* vero *Clodoveum*. S. Amandus postea Trajecti ad Mosam Episcopus, *Dagoberti* Nathan fuit, illumque reprehendit ob libidinem, quæ toti Regno, immo Europæ universæ scandalo erat, & ob avaritiam. Impune non tulit Apostolicam libertatem *Amandus*: illum enim ira commotus Princeps mox in exilium amandavit; quamvis Pœnitentia ductus ipsum anno sequenti revocaverit, ut *Sigibertum* filium sacro Baptismate regeneraret, quod Aureliæ factum est. Infans quadraginta dumtaxat dierum, *Amen* respondit, ut *Baudemundus* in Vita *S. Amandi* testatur.

Nanthildis Dagoberti uxor Monialis non erat.

S. Amandus Dagobertum reprehendit.

Dagoberti Pœnitentia.

Post hæc resipuisse creditur *Dagobertus*, cum ad pietatis opera se totum applicuerit, erectisque Ecclesiis, patrocinium Sanctorum ambierit, & pauperibus eleemosynam supra modum erogaverit, ut delictorum veniam a Deo consequeretur. Basilicam imprimis *S. Dionysii* ad quintum a Lutetia milliarum magnificentissime condidit, & amplissimis opibus locupletavit, Sanctorumque Maryrum *Dionysii*, *Rustici*, & *Eleutherii* donatam corporibus, Monachis Benedictini Ordinis tradidit, qui perennem ibi psalmodiam, ut fiebat in Agaunensi Monasterio, celebrarent. Primum celeberrimi illius Cœnobii Abbatem fuisse *Dodonem* probat *P. le Cointe* in Annalibus; & qui *Aigulfum* primum Abbatem inscripserunt, deceptos fuisse his Fredegarii verbis: *Psallentium ibidem, ad instar Monasterii sanctorum Agaunensium, instituere jusserat*, (Dagobertus) *sed facilitas Abbatis Aigulfi*

Fundatio Abbatiæ S. Dionysii. Perennis in ea Psalmodia instituta.

Aigulfi eamdem institutionem noscitur refragasse. Quibus verbis non indicat *Fredegarius* tempus quo Regalem Abbatiam *Aigulfus* gubernavit, sed solummodo docet, ejusdem *Aigulfi* facilitate, vel remissiore disciplina factum esse, ut in Monasterio Sandionysiano non amplius observaretur ordo psallendi, quem Rex *Dagobertus* instituerat. *S.* Dionysii Basilicam à Dagoberto extructam fuisse intra muros civitatis Parisiensis, ibique tumulum S. Dionysii fuisse, non quinto ab Urbe Milliario, recentiores quidam Hypercritici affirmarunt, freti testimonio *S. Audoeni* in Vita *S. Eligii*, scribentis, Eligium *Mausoleum S. Martyris Dionysii in Parisiensi civitate fabricasse. Et in eadem S. Dionysii Basilica sepultum esse Regem magnum & Inclytum Dagobertum.* Quod & *Gregorii Turonensis* testimonio *lib.* 5. *Historiæ*, *capp.* 33. & 35. confirmant, Basilicam & tumulum *S. Dionysii*, apud *Parisius* collocantis: & ex *Fredegario cap.* 54. commendante *Loca SS. Domni Medardi Suessionis & Domni Dionysii Parisius*: Et ex *Dynamio* in Vita *S. Marii* Bodanensis * Abbatis, quem Parisios profectum scribit, ut *S. Dionysii* limina visitaret. Sed improprie locuti sunt isti Auctores, & vocibus illis, *Parisius*, *in Parisiensi civitate*, *apud Parisios*, significarunt Parisiense territorium, non Urbem ipsam. Qui loquendi modus Historicis & Martyrologis solemnis est. Sic *Gregorius Turonensis*, lib. 4. *De Miraculis*, *cap.* 6. vocat *Aredium*, *Lemovicinæ urbis Abbatem*: quamvis Attanum ubi *Aredius* Monasterium condidit, rexitque, leucis octo distet ab urbe Lemovicis. Sic *Avitus*, quem idem *Gregorius* lib. 3. Historiæ, cap. 6. *Abbatem Mitiacensem* vocat, in Gestis Regum Francorum cap. 20. *Abba in Aurelianensi civitate* dicitur: quamvis *Mitiacum* duabus ab Aurelianensi urbe leucis distet. Sic in antiquis Martyrologiis plerumque legimus, Romæ in Cœmeteriis *Callisti*, *Prætextati*, *Pontiani*, *Priscillæ*, *&c.* sepultos esse Martyres, cum tamen nullum in Urbe Cœmeterium fuerit. Sic apud *Helgaldum*, *Robertus* Rex qui Meloduni obiit, dicitur *Parisius deportatus*, *& sepultus apud S. Dionysium juxta patrem suum*, *Hugonem* videlicet Regem; cujus tamen tumulus non Lutetiæ, sed quinto a Lutetia milliario, in Ecclesia *S. Dionysii* visitur; cum hac inscriptione *Hugo Capet Rex*. Itaque vox *Parisius* plerumque pro agro pagove Parisiensi sumitur. Lege Viros Eruditos, *Hadrianum Valesium* in Dissertatione *De Basilicis quas primi Francorum Reges condiderunt*, cap. 8. Et *P. le Cointe*, *Tom.* 2. *Annalium* ad Annum 630. Num. 9.

S. Dionysii Basilica a Dagoberto extructa non fuit intra muros urbis Parisiensis. Joanne: Launo jus refellitur. * *De Devons.*

Regnante *Dagoberto*, Viri Sanctitate insignes floruerunt, *Audoenus*, & *Romanus*, Rothomagenses Episcopi, quorum prior *Dagoberti* Cancellarius & Sigillorum custos, alter ab intimis Conciliis fuit; *Eligius* Noviomensis, eidem Regi gratissimus, qui Solemniacense * Monasterium, nondum Episcopus, condidit; *Arnulfus* Metensis, quem *Dagobertus* Consiliorum habuit moderatorem; *Remaclus* Monasterii Solemniacensis primus Abbas, *S. Amandus* Gandensium Apostolus, Gandensis * & Blandiniensis * Cœnobiorum conditor, & Trajecti * ad Mosam Episcopus; *Sanctus Vvandregisilus* * in aula *Dagoberti* Regis educatus Fontanellensis Cœnobii in pago Rothomagensi postea conditor, & primus Abbas; *S. Goar* Aquitanus; *S. Ricarius* * Presbyter Centulensis Monasterii Conditor: de quo legendum *Chronicon Centulense* Tomo IV. Spicilegii; *S. Desiderius* Cadurcensis Episcopus; *S. Paulus* Virdunensis Præsul, Sancta *Rusticula* Arelatensis Abbatissa, &c. De serpente inusitatæ immanitatis ad Sequanam in agro Rothomagensi stabulante, navesque demergente, homines pecudesque corripiente & trucidante quem *S. Romanus* domuerit, quæ vulgo narrantur, nonnulli fabulam putant, quod nihil horum in Vita *S. Romani* a veteri Auctore scripta, quam *Nicolaus Rigaltius* in lucem didit, nec in Breviarii Rothomagensis lectionibus habeatur. Hanc de serpente a Sancto Antistite domito narrationem inde compositam conjiciunt Viri quidam Eruditi, quod tumentes Sequanæ aquas ruptis aggeribus inundantes ac pene mergentes Rothomagum in Christi nomine recedere, ac in alveum se recipere jusserit *S. Romanus*. Contigisse autem ut pro inundatione illa, quam Græce ὕδραν dixisse fas erat, subsequentibus sæculis terribilem excetram quis comminisceretur, sicut Poetæ fabulati sunt in causa Herculis; Nam teste *S. Isidoro Hispalensi* lib. XI. Originum, cap. 3. *Dicunt hydram esse serpentem cum novem capitibus, quæ Latine excetra dicitur, quod uno cæso, tria capita excrescebant: sed constat hydram locum fuisse evomentem*

Viri sanctitate insignes.

* *Solognac* · * *Gand.* · * *Blandin.* · * *Mastrich.* · * *S. Vvandrille.* · * *S. Riquier.*

Quod narratur de Serpente a S. Romano Archiepiscopo Rothomagensi domito, Viri Eruditi fabulam censent.

aquas

aquas vastantes vicinam civitatem, in quo uno clauso meatu, multi erumpebant, quod Hercules videns loca ipsa excussit, & sic aquæ clausit meatus: Nam hydra ab aqua dicta est. Dagobertus anno Regni sui duodecimo, Christi sexcentesimo trigesimo tertio, cum Sclavi jussu *Samonis* in Franciam identidem excurrerent, & per Thoringiam agrosque vicinos grassarentur, ex Pontificum Procerumque Consilio *Sigibertum* filium suum Austrasiæ Regem instituit, *Chuniberto* Coloniæ Antistite Sanctissimo, & *Adelgiso* Duce ipsi in Regni Administros datis, donec adolesceret, tractandisque negotiis par fieret, ut *Fredegarius* c. 75. testatur.

Dagobertus filium suum Sigibertum Austrasiæ Regem creat.

Obiit anno Christi *Dagobertus* sexcentesimo trigesimo octavo, ætatis circiter 35. cum filium *Clodoveum* Regni Burgundiæ & Neustriæ hæredem dixisset, ipsumque cum *Nanthilde* Regina uxore sua *Egæ* Majorisdomus tuitioni commisisset, ac ditionis utriusque Pontificibus & Optimatibus commendasset. Annum Regni decimum sextum numerabat. Hos annos alii a tempore quo vivente Patre Clotario Rex Austrasiæ constitutus est, alii dumtaxat a Patris obitu numerandos existimant. Posteriorem sententiam quam secuti sunt recentiores fere omnes, uno aut altero excepto, refellit *Hadrianus Valesius*, Rerum Francicarum lib. 18. ubi multis docet præferendam prioris calculi rationem. Valesio accedit *Carolus Cointius* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum Tom. 2. & 3. His subscripsit Dom. *Mabillonius* Præfatione in 2. Sæculum Benedictinum, & in Dissertatione singulari *De anno mortis Dagoberti* 1. *& Clodovei Junioris*, *Tom.* 3. *Veterum Analectorum* edita, & firmis argumentis ostendit annos Regni Dagoberti numerandos a tempore, quo vivente patre Rex Austrasiæ constitutus est. *Bollandi* vero Continuatores ejus annos numerandos contendunt ab obitu Patris. Utriusque sententiæ argumenta videri possunt apud auctores. In Basilica *S. Dionysii*, quam condiderat, & ditaverat, quinto a Lutetia milliario, sepultus est. Visio quam Anonymus Gestorum *Dagoberti* Scriptor, & Auctores Chronicorum *Sanbenignani* & *Besuensis* memorant, quæ etiam exhibetur intra Basilicam *S. Dionysii*, ad ipsius sepulchrum in lapide sculpta, ubi dæmones ipsum in cymba per mare agitantes, & Sancti de cœlo descendentes, eumdemque e manibus dæmonum eripientes, ac imprimis *Sanctus Dionysius*, repræsentantur, commentum existimatur a Viris Eruditis, fretis silentio *Fredegarii*, qui suum Chronicon scripsit post annos viginti a morte Dagoberti, aliisque non infirmis momentis. Ad commendationem *Dagoberti* non minimum facit, quod veteres Leges Francorum, Alemannorum, & Bajuvariorum recensuerit, & in melius transtulerit. Id constat ex Prologo præfixo Legibus Bajuvariorum, in Legum Antiquarum Codice, quem *Fridericus Lindenbrogius* publicavit. In Legibus Bajuvariorum cum multa notatu digna sint, illud observatione dignissimum, quod de die Dominico sancitum est, Tit. 6. Cap. 2. *Si quis in die Dominico operam servilem fecerit liber homo, id est, si bovem junxerit, & cum carro ambulaverit, dextrum bovem perdat. Si autem sepem clauserit, fœnum siccaverit, aut messem seccaverit, aut collegerit, vel aliquod opus servile fecerit die Dominico, corripiatur semel, vel bis; & si non emendaverit, rumpatur dorsus ejus L. percussionibus. Et si iterum præsumpserit operare die Dominico, auferatur de rebus ejus tertia pars; & si nec sic cesserit, perdat libertatem suam, & sit servus, qui noluit in die sancto esse liber. Servus autem pro tali crimine vapuletur, & si non emendaverit, manum dextram perdat. Quia talis causa vetanda est, quæ Dominum ad iracundiam provocat, & exinde flagellamur in frugibus, & penuriam patimur. Et hoc vetandum est in die Dominico, ut quamvis in itinere positus cum carro vel cum nave, pauset die Dominico usque in secundam feriam..... Et qui hoc in itinere, vel ubicumque, observare neglexerit, cum XII. Sol. condemnetur.* Regum nostrorum qui his Legibus reformandis manum admoverunt, ac præcipue *Dagoberti* religionem Caput istud commendant.

Clodoveum alterum filium Regni Burgundiæ & Neustriæ hæredem instituit.

Visio Fide indigna.

Leges a Dagoberto emendatæ.

Religiosa Dominicæ diei observantia.

Religiosa Dominicæ diei observantia.

ARTICULUS III.

De Sigiberto III. & Clodoveo II.

B. Pippinus Majordomus & Regni Administer.

Sigibertus post *Dagoberti* patris obitum regnavit in Austrasia, quam ab ipso vivente acceperat, *Pippino* Majoredomus Regni administro, qui ab Auctore Vitæ ipsius, quem *Andreas Duchesnius* publicavit, dicitur *Vir probatissimæ vitæ ac purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, Consiliorum thesaurus, defensio legum, controversiarum finis, munimentum patriæ, Curia Ducum, & disciplina Regum*. Beatus jure merito nuncupatur. Ipsi in munere successit filius *Grimoaldus*: quo rem administrante, bellum adversus *Radulfum* Turingiæ Ducem rebellem a *Sigiberto* gestum est, parsque Turingici exercitus cæsa vel captiva facta, cujus Dux erat *Farus* filius *Chrodoaldi*. Illustrior fuisset victoria, nisi consiliorum dissensio fuisset [l]. Id contigit an. Christi 640. Dehinc pacatissimæ fuerunt *Sigiberti* ditiones. Vetuit ne absque suo consensu Episcopi Aquitaniæ primæ, quorum Diœceses ad Austrasiæ Regnum pertinebant cum Metropolitano Bituricensi, cujus Episcopatus in Regno *Clodovei* situs erat, ad Synodum convenirent. Id constat ex ipsius Epistola 17. ad *Desiderium* Cadurcensem. Se totum pietatis operibus dedit *Sigibertus*: cujus pietatis monumenta Monasteria plurima sunt, quæ Regia munificentia extruxit. Celebriora sunt *Malmundarium* * in Episcopatu Coloniensi, & *Stabulense* * in Ardennæ finibus, in Episcopatu Trajectensi; *Sancti Martini* in suburbio Metensi; & *Casæcongudunum* * in Episcopatu Trajectensi, ad amnem *Sesmarum* *. Stabulensis & Malmundariensis Cœnobiorum primus Abbas fuit *Sanctus Remaclus*. Sigibertus uxorem duxit *Innechildem*, ex qua filium suscepit *Dagobertum*. Obiit anno Christi 654. & Metis in Abbatia *Sancti Martini in campis*, quam erexerat dotaveratque, sepultus est. Ad illam olim per totam Octavam Ascensionis frequens concurrebat populus, ut reliquias Sanctissimi Regis veneraretur: quibus nunc gaudet Primatia Nancejana. Annos vixit 24. regnavit annos 21. *Grimoaldus* Majordomus Austrasiæ *Childebertum* filium suum Regem constituit, pulso in exilium *Dagoberto Sigiberti* Regis filio, Regni legitimo hærede. At paucos post menses *Childebertus* & *Grimoaldus* exauctorati sunt; *Grimoaldus* vitam in vinculis ac tormentis clausit.

Sigiberti Regis pietas.

Malmedy. Stavelo. Cougnon. Le Semoy.

De Nancy.

Clodovei II. pietas.

II. *Clodoveus II. Dagoberto* patri successit in Burgundiæ Neustriæque Regna: quibus Austrasiæ Regnum ejecto *Childeberto* Tyranno, *Grimoaldi* filio, post obitum *Sigiberti* fratris, adjunxit. Perduelles VVascones domuit, ut ex Vita *S. Geremari* colligitur. Insigni fuit pietate, & in Ecclesiam pauperesque munificentia Princeps. Monasteria *S. Crucis* Burdigalæ, & *Sancti Sergii* Andegavi condidit. Fossatense, & Longoretense ditavit. Præceptum pro Cœnobio *S. Dionysii* dedit anno 653. quo Regalis Abbatiæ bona sarta tecta esse jussit. In eo commemorat Privilegium a *Landerico* Parisiensi Episcopo eidem Monasterio concessum. Ea conditione Privilegium istud a Clodoveo concessum est, ut perennis Psalmodia in eo Cœnobio celebraretur, quemadmodum fuerat a *Dagoberto* parente instituta, *Eo videlicet ordine, ut sicut tempore Domini & Genitoris nostri, ibidem chorus Psallentium per turmas fuit institutus, vel sicut ad Monasterium S. Mauritii Agaunis, & S. Martini Turonis, die noctuque tenetur, ita in loco ipso per omnia futura tempora celebretur*. Habuit Regni Administros & Majores-domus in Regno Neustriæ *Egam*, cui *Erchinoaldus* eo in munere successit; in Burgundia *Flaocatum*. Uxorem duxit *Rathildem*, ex qua tres suscepit filios, *Clotarium*, *Childericum*, & *Theodoricum*. Quod grassante fame argenteum tegumentum quo *Dagobertus* parens absidem sub qua Sanctorum Martyrum *Dionysii* & Sociorum corpora quiescebant, conflari, & in pauperes erogari jusserit, nullo vituperio, quin immo laude maxima dignum est: cum viva Christi templa lapideis sint anteponenda. Anonymus Fabulator, * qui Gesta Regum Francorum scripsit, *Clodoveum* in amentiam incidisse, & in omnem libidinem effusum mentitur. Quam fabulam Sandionysianus Monachus, qui Gesta Dagoberti & Clodovei Regum literis prodidit, & Anonymus *Fredegarii* Continuator, imprudenter exscripserunt. Expertem amentiæ *Clodoveum* satis indicant ea quæ post *Sigiberti*

Fossez, in Episcopatu Parisiensi, Lonrey, in Episcopatu Bituricensi.

Privilegium Abbatiæ S. Dionysii a Clodoveo II. concessum: Qua conditione.

Clodoveus II. a calumnia vindicatur.

Cap. 43.

berti fratris Auſtraſiæ Regis obitum prudenter æque ac ſtrenue geſſit. Obiit anno Chriſti 655. Vixit annos unum ac viginti, regnavit annos octodecim.

Viri ſanctitate illuſtres. S. Maurles Foſſez. Mecbec. Lonrey. La Nef. D'Evron. S. Garnier. Breſt. S. Faron. S. Ronyn. Beaulieu. Mabiennes. Naſſoin. Granfel. S. Furſi. Lagny. S. VVandrille. S. Germer. Pentallion. Sur la Rivier. La Saine. Flaix. Sainte Fremeuſe. Hamaige. Haumont. Monſter la Celle. Sainte Tanche. S. Serein. S. Blier. S. Victre. S. Agrève. Du Puy. S. Longis. La Boiſſediere. S. Chaumont. Senenne.

Sigiberto III. & *Clodoveo* II. regnantibus, ſanctitate in Galiis floruerunt, *Babolenus* Monaſterii *Foſſatenſis* * a Blidegiſilo Pariſienſis Eccleſiæ Archidiacono conſtructi primus Abbas; *Audoenus* Rothomagenſis, & *Eligius* Noviomenſis, Epiſcopi, *Sigirannus*, *Millepecenſis* * Monaſterii in Diœceſi Bituricenſi, & *Longoretenſis* * ſub eodem Epiſcopatu conditor & primus Abbas; *S. Salaberga* Monaſterii Laudunenſis *B. Mariæ*, quod poſtea *S. Joannis Baptiſtæ* dictum eſt, fundatrix, primaque Abbatiſſa; *Sulpitius Pius* Bituricenſis Epiſcopus, Cœnobii *Navenſis*, * quod *S. Sulpitii* poſtea dictum eſt & alterius Monaſterii Virginum in urbe Bituricenſi conditor & fundator, qui abdicato Epiſcopatu, pauperibus ſublevandis totum ſe conſecravit. *S. Bonitus* Maſſiliæ Præfectus, *Hadoindus* Cœnomanenſis Epiſcopus, *Aurionenſis* Cœnobii fundator, *S. Baldomerus* in Cœnobio Lugdunenſi *S. Juſti* ſub *Viventio* Abbate Monachus, cui pia illa verba ſemper in ore verſabantur: *In nomine Domini: Deo gratias ſemper*. S. Goeſnovius Armoricus, qui prope portum Breſtium ex munificentia *Comori* Comitis inſigne Monaſterium erexit, cui nomen *Landat-Goeznou*. S. Faro Meldenſis Epiſcopus, Monaſterii Sanctæ Crucis prope Meldas, quod hodie *S. Faronis* vocatur, fundator. *S. Rodingus* Monaſterii Bellilocenſis in Diœceſi Virodunenſi conditor. *S. Jonathus* Cœnobii Marcionenſis in Diœceſi Atrebatenſi a *S. Amando* conditi primus Abbas, *Sanctus Mono* Martyr, qui in villa Naſſonia Diœceſis Leodienſis colitur, *S. Gratus* Cabilonenſis Epiſcopus, qui munus Pontificale dimittens, ſeceſſit in cellulam, qua per ſeptennium incluſus, arctiori pœnitentiæ vacavit. *Sancta Rictrudis* Parthenonis Marcianenſis fundatrix, Beati *Adalbaldi* Ducis Vidua. *S. Bavo* Gandenſis Anachoreta. S. Germanus ex Monacho Luxovienſi primus Abbas Grandivallenſis Cœnobii, in Diœceſi Veſontionenſi. *S. Goar* Presbyter, qui apud Ruſticum Trevirenſem Epiſcopum accuſatus, innocentiam ſuam miraculis tuitus eſt, & ſeptennem pro eodem Epiſcopo in flagitium carnis lapſo, & infantuli ore prodito, egit pœnitentiam. *S. Furſeus* Latiniaci Monaſterii in agro Pariſienſi conditor & Abbas, patria Hibernus. *S. VVandregeſilus* Monaſterii Fontanellenſis in Diœceſi Rothomagenſi conditor & primus Abbas. *S. Geremarus* Monachus & Abbas Pentalli in pago Rothomagenſi ad *Lirizinum* Monaſterii Inſulæ, & *Flaviacenſis* Cœnobii in Epiſcopatu Bellovacenſi conditor. *S. Auſtrebertha* Taruanenſis Virgo, Portenſis ad Somonam Cœnobii Monialis & Præpoſita, *S. Framehildis* filia. *S. Gertrudis*, Hamaticenſis Abbatiſſa, *Rigomari* quondam uxor, ab altera *Gertrude* Virgine Nivellenſi Abbatiſſa diſtinguenda. *S. Vincentius S. VValdetrudis* maritus, Monaſterii Altimontenſis in Epiſcopatu Cameracenſi conditor. *S. Frodobertus*, conditor & primus Abbas Monaſterii Cellenſis in Diœceſi Trecenſi. *S. Tancha* Virgo & Martyr, & *SS. Serenus*, *Blitarius*, *& Victor* Presbyteri, qui eadem qua *S. Frodobertus* ætate, vitam in agro Tricaſſino degiſſe perhibentur. *S. Gislenus* plurium Monachorum ſub Regula S. Baſilii in Belgio Pater *S. Emerammus* incertæ Sedis in Aquitania Epiſcopus & Martyr, *S. Fiacrius* Hibernus, in Diœceſi Meldenſi Eremita. *S. Lupus* Cabilonenſis Præſul. S. Donatus Veſontionenſis Antiſtes, Regulæ Monaſticæ Auctor, quam Monaſterio Virginum a matre Flavia condito tradidit. *Agrippanus* Ancienſis Epiſcopus & Martyr. *S. Romaricus* Abbas duplicis Monaſterii Sancti Montis in Epiſcopatu Tullenſi conditor, quod ab ejus nomine vocatur *Remiremont*. S. Lenogiſilus Buxiacenſis Abbas in Diœceſi Cœnomanenſi. *S. Malardus* Carnotenſis Epiſcopus. *S. Arnemundus* Lugdunenſis Epiſcopus & Martyr. *S. Landericus* Pariſienſis Epiſcopus. *S. Gundebertus* Senonenſis Epiſcopus, Monaſterii Senonenſis in Epiſcopatu Tullenſi conditor. De SS. VVandregiſilo, & Gundelberto, & conditis ab illis Cœnobiis, legenda ſunt Chronica Fontanellenſe, & Senonienſe, a D. Luca *Dacherio* edita Tomo III. Spicilegii.

A R.

ARTICULUS IV.

De Clotario III. & Childerico II.

POst *Clodovei* Patris obitum in universa Francia solus regnavit *Clotarius*; sed agente *Bathilde* Regina matre, Austrasiam cessit *Childerico* fratri, anno Christi sexcentesimo sexagesimo. Defuncto *Archinoaldo*, Majore-domus hoc munere auxit *Ebroinum*. Dona quæ *Clodoveus* ejus pater Monasterio Fossatensi contulerat, suo præcepto statim confirmavit, auxitque. Præcepto quoque suo confirmavit donationem terræ factam a *Clodoveo* Cœnobio Insulæ Germanicæ prope Trecas. Corbejense Monasterium cum *Bathilde* Regina matre fundavit, multisque villis, domibus, silvis, pratis, pascuis, farinariis ditavit. Qua de re extat ejus Præceptum *Tom. I. Conciliorum Galliæ*. Obiit anno Christi sexcentesimo sexagesimo nono, cum annum Regni decimum quartum ageret. Regnante *Clotario* Floriacense Monasterium ad Ligerim conditum est a *Leodeboldo* Abbate *Sancti Aniani*, ad muros Aurelianenses. Primus Abbas factus est *Rigomarus*.

Ibi.

Fleury Ann. 656.

II. *Childericus II.* paulo post *Clotarii* fratris mortem, universa Francia potitus est, *Theodorico* fratre juniore in Monasterium misso. *Theodorici* a Regno dejectio, quod mensibus aliquot tenuit post obitum patris, ex odio Procerum in *Ebroinum* ortum habuit, qui ipsis non vocatis, *Theodoricum* in Regnum levaverat. Superbiæ pœnas dedit *Ebroinus*: In Monasterium enim Luxoviense deportatus est exul, intercedente *S. Leodegario* Augustodunensium Episcopo, ut mors quam ipsi inferre volebant Neustriæ & Burgundiæ Proceres, exilio ad pœnitentiam agendam opportuno commutaretur. Hanc inimico jam tunc infensissimo gratiam fecit sanctissimus Præsul. Ista constant ex Auctore Anonymo, sed coævo Vitæ S. Leodegarii. *Ebroino* amandato & attonso, *Vvulfoaldum* ut prius in Austrasia, sic & in Neustria, Burgundiaque Majorem Domus instituit. Maxima tunc gratia pollebat apud *Childericum* S. Leodegarius, ejusque consiliis Rex plurimum deferebat. Sed gratia Regis postmodum excidit, hac occasione. *Præjecto* Arvernorum Episcopo, & *Hectori* Patritio Massiliensium Comiti lis fuit; quod *Hector Claudiæ* fœminæ Arvernæ filiam rapuisset, & prædia quæ *Claudia* Ecclesiæ contulerat, sibi reddi inique postularet. Causa ad Regem delata, in partes Aula scissa est. *Vvulfoaldus* Major-domus favit Episcopo, *Leodegarius* circumventus partes *Hectoris* ardentiori zelo tuitus est, sibique plurimorum Aulicorum aliter de *Hectore* sentientium invidiam atque odium concitavit. Causam vicit *Præjectus*. *Hector* Comes cum in fugam se dedisset, captus, jussu Regis occisus est. *Leodegarius* secedere jussus Luxovium, ubi *Ebroinum* jam Clericum invenit, qui cum eo redire visus est in amicitiam. Hæc ex Actis *Sancti Præjecti* constant. Alias addit causas Auctor Anonymus Vitæ S. Leodegarii, quibus Regis animus in eum commotus sit. Ait imprimis *Childericum a Leodegario* sæpius objurgatum *cur Consuetudines patrias, quas converti in melius præceperat, tam subito immutasset: itemque quod Regina, quam habebat conjugem, filia sui esset avunculi*. Deinde asserit eos, *qui justitiam cupiebant vertere, & indisciplinati juvenilia opera Regis faciebant exercere*, Wulfoaldo Majore-domus ad suas partes attracto, mendacem fabulam de *Leodegario & Hectore* commentos esse, *quasi ideo venissent insimul conjuncti, ut Regiam dominationem everterent, & potestatis sibi jura vendicassent*. Diu superstes non fuit *Childericus*: cum enim Francos opprimeret, & *Bodilonem* virum nobilem ad stipitem vinctum contra Leges cædi crudeliter jussisset, seditionem in se concitavit. *Bodilo* cum aliis conjuratis ipsum occidit in Lauchonia sylva Calæ villæ Regiæ proxima. Confossa cum ipso est sicariorum gladiis Regina prægnans nomine *Bilihildis*. Ex ea alium filium susceperat nomine *Chilpericum*, qui ipsi superstes vixit, nec tamen paternam hæreditatem adiit ante annum Christi septingentesimum decimum quintum. Vixit *Childericus* annos unum & viginti, regnavit annos quatuordecim, levis ac temerarius Princeps. Sepultus est cum uxore in Basilica *S. Vincentii*, quæ hodie *S. Germani a Pratis* nomen gerit. *S. Rodingo* Abbati Bellilocensis Monasterii Regale Præceptum pro ejusdem Cœnobii tuitione concessit, donata etiam villa quadam, cui nomen *Domeriarca*,

S. Leodegarius a gratia Clodovei II. excidit.

Conjuratio in Childericum II. Mors infausta. Chelles.

cum Austrasiæ tantum Rex esset. Quod ex Vita *S. Rodingi* constat. Sandionysiano quoque Monasterio nonnullas contulit immunitates, ut Antiquitates illius Cœnobii docent.

Viri Sanctitate insignes *Haut-Villers.* *S. Leucon.* *Jouars.* *S. Magne Rebez.* *Fescan.* *S. Gonoy.* *Avenay.* *Jumieges.* *Pavilly.* *S. Ursitz.* *S. Paul.* *Zuvverd.* *Granfeld.* *S. Tron.* *Hesbaye.* *S. Josse.* *Le Pontieu.* *Bodon Moustier.* *S. Herbland.* *Aindre.* *S. Omer.* *Terouenne* *Homblieres.* *S. Priet.*

Sub his Regibus sanctitatis præclarum nomen in Galliis adepti sunt *S. Nivardus* Remensis Episcopus, Monasterii Altivillaris fundator, cujus primus Abbas *Sanctus Boercharius* Monachus Luxoviensis *. *S. Leuconius*, Trecensis Episcopus, Monasterii Puellaris S. Mariæ Trecensis conditor. *S. Bathildis* Regina Kalensis Monasterii amplificatrix, & Monialis. *S. Bertila* ex Moniali Jotrensi, Kalensis Abbatissa *. *S. Gertrudis* Virgo B. Pippini Ducis, filia, Nivellensis Abbatissa. *S. Magnus* Episcopus Avenionensis. *S. Agilus* Abbas Monasterii Resbacensis * *a Sancto Audoeno* conditi in Episcopatu Meldensi. *S. Clarus* Abbas Monasterii S. Marcelli Viennæ. *S. Aldegundis* Virgo Trajectensis a *S. Amando* velata. *S. Vvaningus* Fiscanensis Monasterii conditor. *S. Godo* S. Vvandregisili nepos, Cenobii Augiæ in Episcopatu Trecensi fundator & primus Abbas. *S. Gundebertus S. Nivardi* Remensis Episcopi frater, & Avennacensis Parthenonis in eadem Diœcesi fundator. *S. Berta* ejusdem Monasterii Abbatissa. *S. Philibertus* Gemmeticensis Cœnobii in Diœcesi Rothomagensi conditor ex munificentia *Clotarii III.* Regis Christianissimi: *S. Austreberta* e Monasterio Portensi ad Pauliacense Monasterium, quod quatuor leucis a Rothomago ab *Amalberto* viro potenti conditum est, regendum ab ipso Fundatore evocata. *S. Germanus* trium in Diœcesi Bisuntina Monasteriorum Abbas, scilicet *Sancti Ursicini*, *S. Pauli ad Insulam & Grandivallensis*, idemque Martyr. *Sanctus Trudo* Presbyter, Hasbaniæ, Apostolus, Sarchiniensis Monasterii conditor & Rector. in Episcopatu Trajectensi: quod Cœnobium ab ejus nomine vacatur *Sancti Trudonis*. *S. Judocus* Presbyter, in Pontivensi territorio Eremita. *S. Bodo* Tullensis Episcopus, conditor Monasterii, quod ab ejus nomine *Bodonis Monasterium* appellatur. *S. Aurea* Parisiensis Monasterii a S. Eligio conditi sub nomine S. Martialis prima Abbatissa, quam aliquis inscite confundit cum S. Aurea Virgine ac Martyre sub Alexandro Imperatore, quæ III. Sæculo vixit. *S. Hermelandus* e Monacho Fontanellensi Antrensis Monasterii in Episcopatu Nannetensi a *Pasquario* Episcopo primus Abbas, *S. Vincentianus* Confessor, qui in Diœcesi Lemovicensi colitur. *S. Audomarus* Episcopus Tarvannensis. *S. Theodardus* Episcopus Trajectensis & Martyr. *Sancta Hunnegundis* Monasterii Humolariensis Abbatissa, in Episcopatu Noviomensi. *S. Frembertus*, ex Monacho Fontanellensi Tolosanus Episcopus. *S. Præjectus* Arvernorum Episcopus & Martyr.

Translatio S. Benedicti ex monasterio Cassinensi in Floriacense.

Anno *Chilperici* Regis postremo, Christi sexcentesimo septuagesimo quarto, *Adeodato* Romano Pontifice, Translatio *Sanctorum Benedicti & Scholasticæ* ex Monte Cassino in Galliam facta est ab *Aigulpho* Monacho & Sociis. Corpus *S. Benedicti* in Monasterio Floriacensi depositum: corpus *Sanctæ Scholasticæ* Cœnomanensibus concessum. Hac de Translatione magna controversia est Cassinenses Monachos inter & Floriacenses, utriusque sacra pignora sibi vendicantibus. Favet Floriacensibus *Paulus Diaconus* capitalis Gallorum hostis, ac deinde Cassinensis Monachus circa annum Christi septingentesimum octogesimum octavum factus, *lib. 6. de Gestis Longobardorum*, cap. 2. ubi ossa S. Patriarchæ, & Sanctæ Sororis ejus in Gallias asportata memorat, licet ejusdem carnes in pulverem redactæ apud Cassinenses manserint, quas postea cap. 40. non dubitat Corpus B. Benedicti appellare. Idem testantur Florus Ecclesiæ Lugdunensis Subdiaconus in Additionibus ad Martyrologium Bedæ: *Vvandelbertus* Monachus Prumiensis, qui vixit sub annum Christi octingentesimum quadragesimum, in Martyrologio ad V. Idus Julii: *Ado Viennensis*, qui floruit anno Christi octingentesimo septuagesimo in Martyrologio, ad eamdem diem: *Regino* Prumiensis Abbas *lib. 1. Chronicor.* quem scripsit anno Christi nongentesimo octavo; *Reginoni* coævus *Notkerus* Monachus Sangallensis in Martyrologio V. Idus Julias, *Adrevaldus Adone Viennensi* antiquior in libro singulari; Joannes VIII. Pontifex Romanus in Concilio Trecensi anno 878. *S. Odo* Cluniacensis Abbas, *Frodoardus* Canonicus Remensis, &c. *Leo Ostiensis*, qui *Chronicon Cassinense* post annum Christi millesimum octogesimum octavum scripsit, hanc Translationem primus impugnavit futilibus argumentis, quæ refutata legere potes apud *Hugonem Menardum*, in Observationibus ad Martyrologium *Benedictinum* die 11. Julii, & Do-

Dom. *Joannem Mabillonium* (Dissertatione prævia in Historiam Translationis Corporum S. Benedicti, & S. Scholasticæ in Galliam in Sæculo secundo Benedictino.

ARTICULUS V.

De Theodorico III. & Dagoberto II.

THeodorici *Chilperici* frater natu minor, audita ejus morte, dimissus fuit e Monasterio *S. Dionysii* ubi fuerat inclusus, Regnoque recuperato, in villa Novingento resedit, teste Anonymo in Vita S. Leodegarii. *Dagobertus II. Sigeberti III.* filius, pulsus quondam in exilium post patris mortem, audita *Childerici* morte statim rediit in Austrasiam, rerumque potitus est. Tunc *Ebroinus* Luxovio egressus, in Neustriam contendit, *Leudesium* Majorem domus interemit, turbas excitavit maximas, *Pseudo-Clodoveo*, quem *Clotarii* quondam Regis filium confixerat, & a cujus partibus stabat pars Austrasiorum, Rege proclamato adversus *Theodoricum*. Hanc tamen factionem haud multo post deseruit, & a *Theodorico* Majoratum-domus Regiæ, quem pridem sub *Clotario* gesserat, iterum recepit. Pristinæ dignitati restitutus, promulgato mox Edicto, quæ flagrante bello, a quavis persona & quovis in loco, contra jus fasque fieri contigisset, perpetuæ dari voluit oblivioni, solosque auctores necis illatæ *Childerico* poscendos ad pœnam judicavit. Hoc prætextu *Gairinum* Comitem *S. Leodegarii* fratrem, & *Leodegarium* ipsum, adversus quos inveteratam invidiam odiumque fovebat, per calumniam oppressit. Lapidibus obrutus *Gairinus*: *Leodegarius* lingua mutilatus, & in Fiscanense Monasterium deportatus, ubi restituto cœlitus linguæ officio Deum laudabat, indeque eductus post biennium, *Chrodoberto* Comiti Palatii ab *Ebronio* traditus ad necem, coronam Martyrii, ad quam frater ejus prævolaverat, accepit anno Christi sexcentesimo septuagesimo octavo. Lege acta *Sancti Leodegarii* ab Anonymo scripta, & alia ab Ursino ejus æquali ad *Ansoaldum* Pictaviensem Episcopum.

Ebroinus Majordomus S. Leodegarium & Gairinum Comitem ejus fratrem, per calumniam opprimit.

Dagoberti II. Munificentiam erga Monasterium Weissemburgense, & Ecclesiam Argentoratensem, a *Coccio* commendatur. Item erga Monasterium Horreense, quod *Irmina* ejus filia Treviris condidit, ibique Christo se cum aliis virginibus consecravit. Hujus etiam liberalitate condita sunt *Surburgense Regiopontanum*, *Haselacense*, *Scutteranum*, & *S. Sigismundi*. Ex *Mechtilde* uxore, quam in Hibernia duxerat, quinque suscepit liberos, *Irminam*, *Sigibertum*, *Rathildem*, *Adelam & Ragintrudem*. Obiit anno Christi sexcentesimo octogesimo, Regni sui septimo. Violenta morte creditur periisse, quia bellum gessit adversus *Theodoricum* Neustriæ Regem (ut testatur coævus Auctor in *Vita S. Salabergæ*) & ejus corpus in hostili mansit potestate, sepultumque fuit Rothomagi a *S. Audoeno* in Basilica *S. Petri*. Sublatus eodem tempore est *Sigibertus* ejus filius quem *S. Argobastus* Argentinensis Episcopus ante aliquot annos a mortuis suscitarat.

Dagoberti II. munificentia in Ecclesias & Monasteria. Vveissembourg. De Strasbourg. Surburgh. Konigsbruch. Scutter.

Extincto *Dagoberto*, *Martinus & Pippinus* Austrasianæ militiæ Duces contra *Theodoricum* Regem & *Ebrionum* acie ducta, ut gentis injuriam Regisque *Dagoberti* necem ulciscerentur, profligati sunt. *Martinus* per *Ebroini* dolum interfectus est. Anno Christi sexcentesimo octogesimo septimo, *Pippinus* in *Theodoricum* Regem & *Bertharium* Majorem-domus rursus bellum movit. Prælium commissum est in loco qui dicitur Textricio * inter Quintinopolim & Perronam. Victi fugatique *Theodoricus* Rex & *Bertharius*; subsecuta mors ipsius *Berthari*, tum obsidio Parisiensis, deinde pax cum *Pippino*, qui Majoratum domus Regiæ in universa Francia obtinuit ac deinceps exercuit. Legendi Anonymus in Historia Francorum jussu *Childebrandi* Comitis scripta, *cap.* 100. Anonymus alter in Gestis Regum Francorum, *cap.* 48. & Annales Metenses.

* *Tertry.*

Anno Christi sexcentesimo octogesimo nono bellum contra *Radbodum* Frisiorum Regem a *Theodorico* Rege Francorum gestum est, *Pippino* Duce. Victus fugatusque *Radbodus*. Francis cessit citeriorem Frisiam * in qua Trajectum * erat. Frisiorum Regnum Oceano adjacebat, & a Rheno ad Edioram * usque amnem protendebatur. Citerior Frisia Rhenum inter & Flevum, ulterior Flevum inter & Eidoram erat. De bello isto Frisico legendi Annales Metenses & Acta *S. Suibertbi*.

Bellum contra Frisios a Theodorico III. confectum. Utrech.

La Riviere d'Eidre. Theodorici III. munificentia erga Ecclesiam. S. Saens. Besse in Episcop. Lingonensi. Orbez.

Theodorici III. Munificentia erga Ecclesias & Monasteria plurima commendatur. Monasterium condidit in agro Rothomagensi, cujus primus Abbas fuit *Sanctus Sidonius* Monachus Gemmeticensis, quod hodieque Sancti Sidonii * appellatur & Sanctimonialium est. *Adalrici* Ducis bona fisco suo adjudicata, Besuensi * Monasterio tradidit. Extat hujusce Donationis Diploma datum anno 677. die 4. Septembris. Locum in Diœcesi Suessionensi *Reolo* Remensi Episcopo dedit ad Orbacense Monasterium condendum. Præceptum dedit pro Monasterio Corbejensi, quo *Eremberti* Abbatis factam a Monachis ex ipsorum cœtu electionem, & *Theodofredo* Ambianensi Episcopo probatam, ratam habuit, anno Christi sexcentesimo nonagesimo nono. Bona Monasteriorum Malmundariensis & Stabulensis Diplomate firmavit, rogante *Goduino* Abbate. Vedastinum etiam Monasterium auxit ædificiis & reditibus, suamque munificentiam confirmavit, dato, ut moris erat, Immunitatis Præcepto. Monasterium etiam in honorem *S. Joannis Baptistæ* construxit in Monte intra muros urbis Morinensis, vel Taruannensis. Insigne Privilegium concessit *S. Audoeno* Rothomagensi Episcopo. Vetuit scilicet ne quis Episcopus, Abbas, Comes aut Judex in tota Provincia Lugdunensi secunda constitueretur præter eum, quem *Audoenus* aut elegisset, aut eligi consensisset. Id constat ex Codice MS. Fridegodi. *Aigliberto* Cœnomanensium Episcopo privilegium concessit cudendæ monetæ, *S. Gervasii*, cujus titulo dedicata erat primaria Cœnomanensis urbis Ecclesia, & Regio nomine, Privilegium datum est Compendii, anno 685. Privilegium quoque ab *Aigliberto* concessum Parthenoni Cœnomanensi confirmavit *Theodoricus*. *Innocentii* Cœnomanensis Episcopi temporibus, inter civitatem Cœnomanensem & Sartham fluvium erectum fuerat Monasterium Virginum, cui facultates suas *Haregarius* & *Truda* conjuges donaverant, iis legibus, ut Moniales peregrinos, qui *Sanctorum Gervasii*, ac *Protasii* Basilicam ex remotis oppidis ac pagis adibant, hospitio exciperent, eorumdemque, si forte in morbum inciderent, curam singularem haberent, ac præterea tergendis lavandisque ipsius Bbsilicæ ornamentis sedulo invigilarent. *Aiglibertus* autem ejusdem civitatis Episcopus Moniales illas, quibus tunc *Adrechildis* ejus propinqua præerat, a prædictis oneribus exemit, ut divinæ contemplationi liberius vacare possent. Id Privilegii *Theodoricus* Regali Diplomate confirmavit apud Compendium, tertio Nonas Martii. *Amalfridi* etiam viri prædivitis, qui Monasterii Hunocurtensis, a se constructi donationem *Bertino* Sitivensi Abbati, ejusque Successoribus, sub certis conditionibus a se factam, traditione sui Testamenti confirmaverat, ratum habuit Testamentum, Edicto dato Kalend. April. anno XIV. Regni in Carisiaco Palatio, ut *Jacobus Malbrancus* ex membranis Sitivensibus observat *lib.* 4. *De Morinis*, *cap.* 19. Cum *Sanctum Amatum* Senonensem olim Episcopum, & Monasterii Broilensis, in Diœcesi Tarvanensi Abbatem multis post obitum inclarescere Theodoricus vidisset miraculis, irrogatæ ipsi injuriæ supplex ad ejus sepulchrum veniam petiit; quod scilicet *Ebroini* consilio ipsum in exilium ejecisset, & Broilensibus Monachis multa bona contulit. *Mareoli* seu *Maraculi* vici Attrebato milliari cum dimidio distantis, Attrebatenses Episcopi, ex *Theodorici III.* concessione temporales Domini sunt. Monasterium tandem *S. Martini* prope muros Turonenses situm ditavit, ut constat ex Diplomate dato, IV. Kal. Julii, Regni ipsius XIII.

Huncourt in Episc. Cameracensi. Sitin in Episcop. Tarvanensi De Bruel. Mareeul. D'Arras.

Obiit *Theodoricus III.* Anno Christi sexcentesimo nonagesimo primo. Vixit annos triginta novem. Regnavit novemdecim. Ex *Clotilde* conjuge tres filios suscepit, *Clodoveum*, *Childebertum*, & *Clotarium*. Illius Epitaphium, quod Attrebati in Monasterio *Sancti Vedasti* legitur, *Dodam* ipsius uxorem vocat, eumque obiisse tradit anno Christi sexcentesimo nonagesimoquarto. At Epitaphium istud Auctoris esse recentioris probat *P. le Cointe* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum *Tomo IV.* quod componatur octo versibus Leoninis ob insignes hemistichiorum rhythmos adeo excellentibus, ut illud post ætatem Leonii Regularis ante annos circiter quingentos in Abbatia Parisiensi S. Victoris Canonici, verisimilius sit exaratum.

Viri sanctitate illustres.

Theodorico III. & *Dagoberto II.* regnantibus, sanctitatis fama in Galliis celebres fuerunt *Condelus* Presbyter & Monachus Fontanellensis, insignis Monasterii in Belsinnaca Insula conditor & primus Abbas. *S. Argobastus* Argentinensis Episcopus, qui *Sigiber*-

tum

tum Dagoberti II. Regis filium adhuc puerum, in venatione ab apro percussum, & calcibus equi protritum, occisumque suscitavit. *Florentius* Monachus, & *Argobasti* in Sede Argentinensi Successor, qui filiam ejusdem Regis a nativitate cœcam & mutam sanavit. *Sanctus Genesius* Lugdunensis Episcopus. *S. Vincentius* Abbas Sonegiensis in Episcopatu Cameracensi. *Sanctus Agilbertus* Parisiensis Episcopus. *S. Calmelius* Monasterii Mauziacensis in Episcopatu Arvernensi, & Calmeliacensis in Episcop. Aniciensi conditor, quod hodie *Sancti Theofredi* nomen gerit. *S. Siujardus* Abbas Anisolensis. *S. Bevarius* Episcopus Cœnomanensis. *S. Humbertus* Abbas Maricolensis. *S. Vulfrannus* Episcopus Senonensis, dimisso deinde Episcopatu, Fontanellensis Monachus, & Frisiorum Apostolus. *S. Sacerdos* Lemovicensis Episcopus. *Sanctus Ansbertus* ex Fontanellensi Monacho Rothomagensis Archiepiscopus *Sancta Anagadrisina Sancti Ansberti* quondam sponsa, *Oratorii* in Episcopatu Bellovacensi Abbatissa. *S. Aldegundis* Melbodiensis Monasterii in Episcop. Cameracensi conditrix, primaque Abbatissa. *Sanctus Deodatus* Nivernensis Episcopus, vitæ deinde solitariæ Professor, & Monasterii *Juncturarum* in Episcopatu Tullensi conditor. *Sanctus Mummolinus* Episcopus Noviomensis & Tornacensis. *S. Flaccus* seu *Flacellus* Presbyter Cœnomanensis, Monialium Monasterii *Sanctæ Scholasticæ* Pater Spiritualis. *Sanctus Berchárius* Martyr, trium Monasteriorum conditor, scilicet *Puellarum* in Episcopatu Tricassino, *Altivillarensis* in Remensi, & *Dervensis* in Catalaunico. *S. Bertulphus* Monasterii S. Dionysiani apud *Renticam* seu *Rentiacum* primus Abbas, in Diœcesi Tarvanensi. *S. Vigilius* Antisiodorensis Episcopus & Martyr. *S. Salvius*, Monasterii quod ipsemet in honorem B. Mariæ Virginis & Principis Apostolorum erexerat, ex Monacho Abbas, & Ambianensis postea Episcopus. Sancta Bertilia, quæ cum Guthlando conjuge castitatem servavit. *Sanctus Balduinus* Diaconus Laudunensis & Martyr. *Sancta Vualdetrudis* Castrilocensis Abbatissa. *S. Avitus* Arvernensis Episcopus. *S. Desiderius* Ruiriacensis Abbas in Diœcesi Bituricensi. *Sanctus Leufredus* conditor & Abbas Monasterii ad Aucturam fluvium, in Diœcesi Ebroicensi, in eodem loco ubi Sancto Audoeno Rothomagensi Episcopo Clippiacum eunti Crux olim cum multo splendore apparuerat. Monasterium in honorem vivificæ Crucis & SS. Apostolorum, ac S. Audoeni conditum est. Cui nomen primum fuit *Crux Sancti Audoeni* per aliquot sæcula, postea *Crux S. Leufredi* ad hodiernum usque diem. *S. Amatus* Senonensis Episcopus. *S. Landrada* Belisiensis Monasterii in Episcopatu Trajectensi fundatrix & prima Abbatissa. *Sancti Landelinus & Ursmarus* Lobienses Abbates in Episcopatu Cameracensi. *Sancta Maxellendis* ob virginitatis votum sanguine obsignatum in territorio Cameracensi conspicua. *S. Gerebaldus* Pajocensis Episcopus, *Liberiaci* Monasterii conditor. *S. Hildevertus* Meldensis Episcopus. *SS. Cunibertus* Coloniensis, *Arnulphus* Metensis, *Remaclus* Tungrensis, *Modoaldus* Trevirensis, Antistites, qui Regum nostrorum Aulam sanctitatis suæ radiis illustrarunt. De quibus antiquus & eruditus Scriptor *Stephanus* Leodiensis Abbas, in Vita *Sancti Modoaldi* Trevirensis Episcopi, apud *Surium*, die XII. Maii, sic loquitur, cap. IX. *Considerare nunc libet, quale erat illud tempus, quam acceptabile, quam serenum, quando Regibus quidem regnantibus, sed Reges cum Regno, justis & timoratis Viris regentibus, justitia, fides, veritas, modestia, cæteræque artes bonæ, tam in bello, quam in pace custodiebantur: quando ad lineam æquitatis divinæ omnia regiæ potestatis negotia dirigebantur. Quale, quam sanctum erat illud Palatium, ex quo tam claros, tamque illustres suscipiebat Ecclesia Sacerdotes! Ex quo procedebant sectatores, non Simonis, sed Petri: non mercenarii, sed veri Ministri Christi, & qui Curias Regum non quærerent, sed potius a Regibus quærerentur: non ipsi honores per ambitionem appeterent, sed magis oblatos per humilitatem refugerent. Ex quorum numero (erant enim plurimi) fuit Arnulphus Metensis, Cunibertus Coloniensis, Tungrensis Remaclus, Trevirensis noster Modoaldus.*

S. Genis. Soigny. S. Camery. Mauzac. S. Chaffre. Anille. Maroilles. S. Sadres. Angadresme. D'Oroer. Maubeuge. Les Jointures. S. Flaceaus. Pellemoutier. Haut-villiers. Monstierez. Der. Rantz. Chasteaulieu. Clichy. La Croix S. Leufroy. Lobbes. S. Gerbold. Bayeux. Livray.

ARTICULUS VI.

De Clodoveo III. & Childeberto III.

I. CLodoveus, *Theodorici* Regis filius natu maximus patri successit. Anno primo Regni sui Donationes ad illum usque diem Sitivensi Monasterio fact.s, rogatus a *Bertino* Abbate, dato Præcepto confirmavit. Ejusdem Præceptum pro Monasteriis Stabulensi & Malmundariensi, refert *P. le Cointe* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad annum Christi 693. Condatescensi Monasterio in Diœcesi Lugdunensi, quod hodie *S. Claudii* vocatur, multa dona restituit, multasque pensiones a Decessoribus Regibus concessas. Erga Monasterium *S. Arnulphi* prope Metas munificus fuit. Obiit anno Christi sexcentesimo nonagesimo quarto, ætatis decimo nono, Regni secundo, absque prole.

II. *Childebertus III.* hæreditario jure fratri successit. Ejus erga Monasterium Fontanellense munificentiam commendat ejusdem Cœnobii Chronicon. Castrum *de Bubulis* *De Bulles.* Ecclesiæ *S. Luciani* Bellovacensis concessit, ut refert *Louvetus* lib. 2. *Histor. Bellovacen-* *Solemmes.* *sis*, cap. 7. *Solemium* villam in pago Falmarcensi ad Sabim positam *Famars. LaSambre.* Sandionysiano Monasterio contradidit, ut ex Sandionysianis Antiquitatibus constat. Privilegia Monasterio *S.Serge.* *Sanctorum Sergii & Bachi* in Episcopatu Andegavensi a Decessoribus Regibus concessa confirmavit. Præceptum ea de re datum *Sammarthani* Tomo IV. Galliæ Christianæ describunt. Obiit anno Christi septingentesimo undecimo, ætatis circiter trigesimo quinto, Regni decimoseptimo. In *Causiaco* Monasterio sepultus est. Filium unicum *Da-* *Chorsy sur Oyse.* *gobertum III.* Regni reliquit hæredem. *Vir Inclitus, & Rex Justus* prædicatur in Gestis Regum Francorum, in Genealogia Regum Francorum edita ab *Andrea Duchesnio*, Tom. I. quæ desinit in filiis *Ludovici Pii*, & in Gestis Abbatum Lobiensium a *Falcuino* conscriptis. Quo encomio satis refelluntur ii, qui *Childebertum III.* desidem, ignavum, pusillanimem, ac Regem titulo tenus fuisse fabulantur.

Sub Regum istorum Principatu maxima fuit in Regno Francorum *Pippini* Majoris-Domus auctoritas. Qui gerendæ Reipublicæ peritia, bellica fortitudine, munificentia erga Ecclesias & Monasteria, reverentia & humanitate erga Episcopos, Religiososque viros, omnium amorem sibi conciliavit, viamque posteris suis aperuit ad Regnum. *Plectrudem* uxorem duxit, qua repudiata, superinduxit *Alpaidem*: ac demum illicitorum pœnitens amorum, *Plectrudem* uxorem legitimam revocavit, fœminam pientissimam.

Bello contra Suevos seu Alemannos feliciter confecto, obiit anno Christi septingentesimo decimoquarto, *Dagoberto III.* regnante. Suscepit quatuor filios, *Drogonem & Grimoaldum* ex *Plectrude*, *Carolum*, & *Childebrandum* ex *Alpaide*. Luxit mortem *Drogonis & Grimoaldi*; priorem amisit anno Christi septingentesimo octavo, posteriorem paulo ante obitum suum. Reliquit igitur superstites duos tantum filios, *Carolum & Childebrandum*; sex vero nepotes *Drogonis*: *Theudoaldum* filium *Grimoaldi*: *Carolomannum & Pippinum* filios *Caroli*.

Viri sanctitate insignes in Utrech. *Clodovei III.* & *Childeberti III.* temporibus sanctitate insignes floruerunt in Galliis *S. Vvillebrordus* Trajectensis Episcopus, & Frisiorum Apostolus. *S. Edelburga*, Annæ Anglorum Orientalium Regis filia, Brigensis Monasterii cui postea nomen *Sanctæ Faræ* inditum, in Episcopatu Meldensi Abbatissa. *Earcongotha* Virgo, *Ercemberti* Cantiæ Regis filia, ejusdem Monasterii Monialis. *S. Claudius* Jurensis Abbas ex Bisuntino Præsule. *S. Eustadiola* Bituricensis Abbatissa. *SS. Reolus & Rigobertus* Remenses Episcopi, quorum posterior ærarium commune Canonicis primus instituit, palmamque cæteris præ- *Manlieu.* ripuit, qui simili per Galliam reformationi Canonicorum incubuerunt. *Tillo* Solemniacensis Abbas, & deinde Anachoreta: *Bonitus* ex Arvernensi Episcopo Magnilocensis *S.Agricol* Monachus. *S. Agricolus* Avenionensis Episcopus. *Veredemus* ejusdem Sedis Episcopus *Hocmburg,* ex Anachoreta. *Noitburgis* Virgo in Monasterio *S. Mariæ* apud Coloniam Agrippinam *S.Riquieur,* Sanctimonialis. *S. Gaudinus* Suessionensis Episcopus & Martyr. *S. Odila* Hohemburgen- *in Episcop.* sis Monasterii in Episcopatu Argentoratensi Abbatissa. *S. Ebregesillus* Meldensis Episco-

ſcopus. *S. Ildevertus* Centulenſis Abbas, qui Gornaci in Eccleſia Collegiata quieſcit, ſolemnique feſto colitur tum V. Martii, tum XXV. Auguſti: a *S. Ildeverto* Meldenſi Epiſcopo diſtinguendus, qui apud Gornacum, ubi vivus Eccleſiam conſtruxerat, ſepultus fuit, ſeptimo, a Meldis lapide, & colitur ſeptimo Kalendas Junii in Martyrologiis Gallicano ac Benedictino. *S. Adela* Vidua, *Dagoberti II.* filia, Palatiolenſis prope Trevirim Monaſterii fundatrix, primaque Abbatiſſa. *S. Erminus* Monachus Lobienſis. *S. Hildulphus* Dux. *S. Oda*, *Boggis* Aquitanorum Ducis vidua, & *S. Huberti* Leodienſis Epiſcopi amita. *S. Aulus* Vivarienſis Epiſcopus, S. Landricus Sonegienſis Abbas, *S. Autbertus* Epiſcopus Abrincenſis, cui apparuit *S. Michael* Archangelus, monuitque ut Eccleſiam Deo in ejus honorem conſtrueret in loco maris, qui propter eminentiam, *Tumba* vocabatur; qui locus a poſteris dictus eſt *Mons S. Michaelis* in procella maris, vel in periculo maris aut in Tumba. Hanc Apparitionem commemorat *Sigebertus ad* annum *Childeberti III.* Regis duodecimum, qui Chriſti ſeptingenteſimus ſextus fuit. *S. Lambertus* Trajectenſium ac Leodienſium Epiſcopus, & Martyr. *Sanctus Tetricus* Autiſiodorenſis Epiſcopus, & Martyr. *Sanctus Suibertus* Epiſcopus, qui prædicato in Friſia, in Hollandia, in Dania Evangelio ad *Pippinum* Majorem-Domus Regis Francorum Coloniam, venit, ab eoque & ejus uxore *Plectrude* vicum *Werdam* obtinuit, ubi Monaſterium ædificavit, in quo vixit, præfuitque uſque ad obitum. Locus ille poſteris temporibus dictus eſt, *Sancti Suiberti Inſula*, hodie *Cæſaris Inſula* nuncupatur, vulgo *Kegſerſuvert*.

Ambianensi. Gournay in Diœcesi Rothomagensi Oppidum. Soigny. Avranches.

CAPUT VII.

De Hiſpaniæ Rebus Sæculo VII.

ARTICULUS I.

De Liuva, Witterico, & Gundemaro Hiſpaniæ Regibus.

Reccaredo patri in Regnum ſucceſſit *Liuva* non impar ipſi futurus, niſi *Witterici* proditione intra biennium periiſſet.

II. Eo ſublato, Regnum occupavit parricida, factionis armis ſublevatus, anniſque ſex, menſibus decem adminiſtravit, non abſque bellicæ fortitudinis laude. Romani ſiquidem reliquias exercitus, ad *Segontiam* in Celtiberis profligavit. Sed cum ipſum de Ariana ſecta reſtituenda conſilia agitare fama vulgaſſet, a conjuratis impetu in Regiam facto trucidatus eſt, ejuſque cadaver per plateas unco tractum.

III. *Gundemarus Witterico* occiſo, Regnum obtinuit, Francorum viribus adjutus, ut *Mariana* conjicit ex annuo vectigali, quod Francis a *Gundemaro* ſolvi ſolitum probat ex *Bulgarani* Comitis Galliam Gotthicam pro Rege ea ætate gubernantis literis, quæ *Compluti & Oveti* inter veteres Schedulas ſervantur. *Gundemarus* Vaſcones rebellantes coercuit, & Romanas copias, felici belli exitu laceſſivit. Obiit anno Chriſti ſexcenteſimo duodecimo, cum annos duos non integros regnaſſet, nulla prole relicta.

ARTICULUS II.

De Siſebuto, Suintbila, & Rechimiro Regibus.

I. Gundemaro Procerum ſuffragiis ſuffectus eſt *Siſebutus*, belli, & pacis artibus, religioniſque amore eximius Princeps. Aſtures, Rucconeſque perduelles domuit & parere compulit. Romanorum reliquias bis collatis vexillis, vicit, urbeſque non paucas illis ereptas in ſuam redegit poteſtatem in Bætica & Luſitania. Victoriæ gloriam laus clementiæ cumulavit, hoſtibus magno numero qui ab ipſius militibus capti erant, in libertatem reſtitutis, pretioque redemptionis ex Regio ærario iiſdem mili-

tibus numerato. *Cæsarius* Patritius, qui rem Romanam in Hispania gubernabat, pacem a *Sisebuto* impetravit, sequestre *Cæcilio* Mentesano Episcopo. *Heraclii* Imperatoris hortatu, Judæos in suis ditionibus degentes minis & suppliciorum metu ad Christianam Religionem amplectendam, sucipiendumque Baptismum coegit, lege lata, quæ in Gothicarum Legum volumine legitur: verum factum istud Antistitibus haud probatum est. *Eusebium* Barcinonensem Episcopum a Sede dejecit *Sisebutus*, aliumque in ejus locum substituit, ut testantur ejus Literæ a Mariana laudatæ, quod in Theatro quædam ab histrionibus agi permisisset, quæ ex Ethnica superstitione traducta, Christianam pietatem offendebant. Templum S. Leocadiæ nomine Toleti construxit. Ejus auctoritate Hispalense Concilium convocatum est. Obiit Princeps de Religione & Republica bene meritus anno Christi sexcentesimo vigesimoprimo, cum annos octo, menses sex, diebus sexdecim regnasset. Filium hæredem Regni reliquit *Reccaredum*, ætate puerum, qui tribus dumtaxat mensibus patri superstes vixit.

Sisebutus Judæos cogit ad Religionem Christianam amplectendam.

II. Eo sublato, *Suinthila* Magni *Reccaredi* filius, Procerum suffragiis, Regnum conscendit. Quod adeptus, Wascones gentem ad tumultus & seditiones pronam, Tarraconensis Provinciæ fines ferro flammaque vastantem coercuit, urbemque *Oligitum* suis sumptibus ædificare jussit. Romanos Hispaniæ possessione decedere penitus compulit. Anno Regni sui quinto, Christi sexcentesimo vigesimo sexto, *Rechimirum* filium Regni consortem declaravit. Quo facto cum Gothorum mores & jura everterentur, quibus Regnum populi suffragiis deferebatur ab antiquo, gentis animi ab eo maxime sunt abalienati. Vitia, quibus frænum laxavit, invidiam auxerunt. *Sisenandi* factione, cui *Dagobertus* Rex Francorum favit, missis *Abundantio* & *Venerando*, cum firmissimis Burgundiorum copiis, cum *Rechimiro* filio, & *Theodora* uxore Regno expulsus est, quod decem annis tenuerat, anno salutis sexcentesimo trigesimo primo. *Suinthila* regnante, sanctitate in Hispaniis floruerunt *Joannes* Cæsaraugustanus Episcopus, *Vincentius* S. Claudii Legionensis Abbas, ob defensionem fidei ab Arianis occisus, & *S. Ramirus* ejusdem Cœnobii Monachus.

ARTICULUS III.

De Sisenando, Chintila, & Tulga.

I. S*Isenandus* exauctorato *Suinthila*, quo Regnum sibi firmaret, Religionis prætextum popularibus obtendere decrevit, quo nihil est in speciem fallacius. Ideo convocata Toletum Nationali Synodo, specie restaurandæ disciplinæ, *Suinthilæ* Acta reprobari curavit communi Decreto, sibique Præsulum, Procerum, plebisque fidem adstringi. Obiit anno sexcentesimo trigesimo quinto, cum annis tribus, mensibus undecim, diebus sexdecim regnasset.

II. Congregatis Comitiis, id ejus locum *Chintila* Rex creatus est. Electionem suam, inaugurationemque duplici congregata Synodo confirmari curavit. Obiit anno salutis sexcentesimo nono, nulla re gesta ad memoriam insigni. Regnum summa pace administravit annos tres, menses octo, diebus novem. His temporibus *S. Isidorus* Hispalensis Præsul, *Eugenius* II. Toletanus Episcopus, & *Braulius* Cæsaraugustanus sanctitatis laude florebant.

III. Chintilæ *Tulga* procerum suffragiis subrogatus est, Princeps bello strenuus, consilio bonus, liberali ingenio, & profusa in egenos beneficentia. Falso scripsit *Sigebertus* Gemblacensis, ipsum ingenio levi fuisse, vitiorum licentia suorum animos exacerbasse; demum a subditis Regno pulsum. *Sancti Ildefonsi* coævi Scriptoris auctoritate refellitur. Obiit *Tulga* præmatura morte, juventute florente, anno Christi sexcentesimo quadragesimo primo, Regni III. per quatuor menses inchoato.

ARTICULUS IV.

De Chindasuintho, Reccesuintho, Wamba, & Ervigio.

I. C*Hindasuinthus*, Tulga defuncto, Regnum vi atque armis occupavit, gessit optime, inaugurationis vitium probitate, justitia, prudentiaque compensans. *Tajum* Cæsaraugustanum Episcopum Romam misit ad *Theodorum* Romanum Pontificem, ut *S. Gregorii Magni* Commentaria in libros *Job* S. Leandro Episcopo Hispalensi olim nuncupata, quorum exemplaria in Hispania exciderant, fideliter descripta referret. Filium *Flavium Reccesuinthum* Regni consortem declaravit anno Christi sexcentesimo quadragesimo octavo. Solus Rempublicam gubernavit annos sex, menses octo, dies viginti. Vixit exinde annos tres, menses quatuor, dies undecim. Quod tempus in filii Regno ponitur, quod ob affectam patris ætatem solus ipse Regnum gubernaret. *Chindasuintho* jubente, Concilium Toletanum septimum celebratum est. Eo regnante, celebre fuit *Fructuosi* nomen. Is Regio Gothorum sanguine oriundus *Tonantii* Palentini Episcopi præceptis ad pietatem institutus, ad Virgidunensem tractum, in solitudinem se abdidit. Ubi Cœnobium ex suo patrimonio extruxit *Justi & Pastoris* Martyrum nomine. Alia præterea Monasteria condidit vir sanctissimus, qui ex Abbate Complutensi Dumiensis Episcopus factus est, ac deinde ad Bracarensis Ecclesiæ regimen translatus. *Celebre S. Fructuosi nomen.*

II. *Reccesuinthus* Wascones, qui in vicinas Provincias populabundi irruperant, bello domuit; Octavum, Nonum, Decimumque Concilium Toletanum, ac Emeritense congregavit; Gothorum Leges emendavit, novisque auxit Sanctionibus. Iis temporibus Saraceni in Africa grassabantur, in qua profligatis Romanis, novum Imperium constituerunt. Reges qui non modo Rempublicam, sed etiam religionem, ex gentis moribus, curabant, *Miramolini* vocati sunt. Quæ vox *Credentium Principem* significat. In Asia vero ejus nationis Principes *Caliphæ* dicebantur. *Reccesuintho* regnante, floruit *S. Ildefonsus*. Floruit & *S. Irene* Virgo Lusitana, quæ ab insano amatore *Britaldo*, cujus nuptias illa contempserat, interfecta Virginitatis gloriam Martyrii palma cumulavit. Obiit *Reccesuinthus* Kalendis Septembris anno Christi sexcentesimo septuagesimo secundo. Regnavit, ex quo a Patre consors Imperii factus est, annis viginti tribus, mensibus sex, diebus undecim; solus autem annis viginti duobus, uno mense minus.

III. *Reccesuintho* absque prole defuncto, *Wamba* vir nobilitate conspicuus, & bello strenuus, Procerum suffragiis Rex renuntiatus, imperium ægre suscepit. Regni ejus initio Wascones rebellarunt, *Hilperico* Nemausi Comite belli civilis incentore. Adversus perduelles missus cum ingenti delectu *Paulus*, Recesuinthi Regis propinquus, magno vir ingenio, magnoque rei militaris usu, a *Wamba* ipse defecit, factionesque tumultuosis vocibus inter arma Rex acclamatus est. Duxit contra Tyrannum Rex Wamba, urbesque ab ipso cum in Catalaunia, tum in Gallia Gothica occupatas expugnavit, recepit; perduellium exercitum profligavit, *Paulum* Regni insignia ponere compulit. De Conjuratis sumptum supplicium mansuetudine temperatum. Rex Toletum reversus, sexto mense ex quo inde discesserat; triumphali pompa susceptus est. De hac Wambæ Regis expeditione legatur *Juliani* Toletani Episcopi commentarius *Tomo I. Scriptorum Historiæ Francorum ab Andrea Duchesnio* collectorum. Ex *Juliano Toletano* discimus *Wambam* ingenii modestissimi Principem fuisse, qui precibus lachrymisque imperandi onus deprecatus sit, senium excusans, nec prius deprecari destiterit, donec Ducum unus districto gladio mortem minitatus est, nisi Regnum capesseret. Ex eodem Scriptore discimus, cum *Wamba* Rex inunctus est a *Quirico* Toletano Præsule, ex ejus capite columnæ specie vaporem excitatum apimque sublime volare visam. Severissima disciplina milites in officio ipsum continuisse, idem Auctor testatur, & in ipsis memorati belli exordiis, eorum, qui Virgines violassent, amputari jussisse præputia, ne impunitate libido impura petulantius grassaretur. Toletum urbem Regiam *Wamba* munivit, amplificavit, ornavit. Eo jubente, Concilium Toletanum Undecimum celebratum, necnon Tertium Bracarense. Leges tulit optimas ad militarem disciplinam restaurandam, qua ad *Wambæ Regis modestia. Ejusdem præclare gesta.*

ad propulſandos Saracenos Hiſpaniæ imminentes erat opus: quorum ingentem claſſem ducentis & ſeptuaginta navibus inſtructam, cepit, incendit, profligavit.

Ervigii Comitis malæ artes, ut ad Regnum ſibi viam aperiat.

Saracenorum claſſem in Hiſpaniam evocaſſe *Ervigium* Comitem, Scriptores nonnulli tradunt. Hunc ambitio regnandi ad id facinus impulit, quod ubi ſecus cedere vidit quam ſperaverat, aliud agreſſus eſt. *Wambæ* Regi potionem, in qua ſpartum erat maceratum, propinandam curavit. Eo veneni genere in morbum incidit graviſſimum, adeo ut mox interiturus videretur. Hoc in diſcrimine Chriſtianis Sacramentis a Toletano Præſule expiatus, Monachorum in morem detonſus, & Religioſa veſte indutus eſt. Malis *Ervigii* artibus id factum, quo nimirum Pœnitentiæ & Religionis ſpecie, a regnandi ſpe excideret, ſi forte convaluiſſet, quod Toletani Sexti Concilii Decreto cautum videbatur. Acceſſit ut intermorientibus vocibus, menteque vi potionis alienata, *Ervigium* ipſum Regni Succeſſorem nominaret, quod Regio Diplomate ſtatim confirmatum eſt. *Ervigius* coronam illico ſuſcepit. Wamba ex morbo convaleſcens, magnitudinis animi & Chriſtianæ pietatis ſpecimen dedit ſingulare, vitam ſcilicet Monaſticam, cui ſenſuum uſu deſtitutum illum devoverat Epiſcopus Toletanus, ſpreto Regno amplexus, vitæ reliquum in *Pampligæ* Monaſterio piiſſime tranſegit. Regno ſpoliatus eſt anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo, quod annis octo, menſe uno, diebus quatuordecim tenuerat. Ejus corpus *Alfonſi Sapientis* Regis juſſu ex Monaſterio, in quo obierat, Toletum translatum in Sanctæ Leocadiæ templo, ad aram maximam tumulatum eſt. *Wamba* Rege curante, facta fertur Epiſcopatuum in Hiſpania nova diviſio, de qua legendus *Mariana* lib. 6. *De Rebus Hiſpaniæ*, *cap.* 15.

Wambæ Regis magnanimitas & pietas.

IV. *Ervigius* Regnum malis artibus quæſitum ut ſibi firmaret, Synodum Toletanam Decimam tertiam convocavit. Eo etiam jubente, Concilium Decimum quartum in eadem civitate celebratum eſt. *Egicam* Wambæ Regis propinquum, generum adoptavit, *Cixilone* filia in conjugium data. *Wambæ* Leges nonnullas paulo ſeveriores antiquavit, aut certe temperavit. Obiit Toleti decimo ſeptimo Kalendas Decembris anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo ſeptimo, cum annis ſeptem, & menſe pene uno regnaſſet.

ARTICULUS V.

De Egica Rege.

Egica injuriam Wambæ Regi illatam ulciſcitur. Leges in Judæos ab Egica latæ.

I. ERvigius pridie mortis ſuæ *Egicam* generum Succeſſorem deſignaverat. Is ut rerum ſumma potitus eſt, injuriam *Wambæ* Regi illatam ulciſci decrevit. Vindictam auſpicatus eſt a *Cixilonis* filiæ *Ervigii* repudio. De Proceribus, quorum opera *Wamba* in fraudem impulſus & exauctoratus fuerat, ſupplicium ſumpſit. Belli & pacis artibus clarus, prudentia Rempublicam geſſit maxima. Eo jubente, Concilia Toletana decimum quintum, decimum ſextum, & decimum ſeptimum celebrata ſunt. Judæos Chriſtianæ Religionis & Patriæ hoſtes æquiſſimis Edictis exagitavit, eos æternæ ſervituti mancipari, eorumque bona publicari decernens. Floruit, eo regnante, *Julianus* Toletanus Antiſtes, ſanctitatis & eruditionis laude. Cujus ab ingenio moribuſque alieniſſimus fuit *Sisbertus* ejus ſucceſſor, conjurationis in Regis caput auctor, bellique fax civilis. *Witizam* filium, quem ex *Cixilone* ſuſceperat, Regni conſortem renuntiavit, cum ſolum ipſe decem annos regnaſſet. Obiit menſe Novembri, anno ſalutis ſeptingenteſimo primo.

CAPUT VIII.

De Rebus Angliæ, ſexto, ſeptimo, & octavo Sæculis.

ADeo confuſa eſt Anglicana Hiſtoria Sæculis ſexto, ſeptimo, & octavo propter diviſionem Britanniæ in multa regna, ut perſpicuitatis gratia viſum ſit in unum caput conjicere, & uni velut aſpectui proponere, quæ tribus illis ſæculis in Inſula con-

contigerunt. Illa vero hic describo, quia plura pertinent ad fæculum septimum. Cum autem ad illa pervenerim tempora, quibus varia illa Angliæ Regna in unam coaluere Monarchiam, res a singulis gestas Regibus, singulis etiam fæculis, ordine persequar, prout facio in aliorum Historia Regnorum, atque Regum.

§. I.

De Anglorum adventu in Britanniam, eorumque Bellis.

CUM Britanni circa medium quinti Sæculi a Scotis & Pictis lacessiti, a Romanis derelicti, sat virium ad hostes propulsandos non habere se animadverterent, *Wortigero*, quem Regem creaverant, auctores fuere, ut Saxones Anglos fama rei militaris illustres, pecuniis, donis, promissis ad opem ferendam ex Germania in Britanniam alliceret. Saxones stipendii faciundi avidi, delecta fortissimorum juvenum manu, atque in naves imposita, *Hengisto* & *Horso* (hi fratres erant) Ducibus insulam confestim petiverunt, illucque anno quadringentesimo quadragesimo nono appulere. A Rege benigne suscepti, & in Pictos, ac Scotos regionem late vastantes ducti, insignem ipsi victoriam sua virtute procurarunt. Cantium ipsis ad incolendum in præmium concessum est. Major, ac numerosior militum manus jubente Rege, ex Germania accersita. Tres Germaniæ populos ferocissimos, Saxones, Vitas, & Anglos una venisse, tradit *Beda* & ex Vitis ortos Cantuarienses, & Vectuarios, id est, qui Vectem Insulam incolunt; ex Saxonibus, eos profectos, qui Orientales, Meridiani, & Occidentales Saxones nuncupantur: ab Anglis vero originem traxisse Orientales, & Mediterraneos Anglos, Mercios, Northumbros. Rex *Vvortigerus*, *Ronicis*, *Hengisti* Ducis filiæ forma captus, facto priore cum uxore divortio, eam in Matrimonium duxit. Ea res Britanniæ Principes offendit, Anglis vero animos addidit & spem Regni sibi in Britannia vendicandi fecit illa sui generis cum Rege affinitas. Facto agmine, certatim in Insulam advolarunt, & ita aucta est ac multiplicata gens nova, ut ipsis indigenis esset formidini. Mox pace cum Pictis inita, quibuscum etiam tum bellum erat, rupto societatis fœdere, in Britannos arma verterunt: eisque manus intentantes, superbissime imperarunt profusiorem annonam, qua gens Saxonum vivere in Insula posset. Quod cum Britanni minus præstitissent, tum per agros vicinasque civitates certatim effusi, omnia igne ferroque sunt populati. De his lege *Gildam* in lib. *De Britanniæ Excidio*. Venerabilem *Bedam* *l. 1. Historiæ Gentis Anglorum*, *c. 15. Villelmum Malmesburiensem l. 1. c. 1.* & *Polydorum Vergilium l. 3. Anglicæ Historiæ*.

Ubi vero hostilis exercitus, exterminatis dispersisque Insulæ indigenis, domum reversus est; cœperunt & illi vires animosque paulatim resumere, emergentes e latibulis quibus se abdiderant, & *Ambrosio Aureliano* Duce, qui solus forte ex Romano genere in Britannia reliquus fuerat, hostes aggressi, ipsos fugarunt, *Horso*, Hengisti fratre cum magna suorum parte interfecto.

Nec tamen propterea Saxones defecit animus, paucis enim post diebus, novis copiis aucti, multa spe in Britannos eruperunt. *Ambrosius* cum hoste congressus ad ripam fluminis, quod hodie *Dunum* vocant, non longe ab Eboraco, Saxones fudit, occiso ipsorum Duce *Hengisto*.

Hengistus duos reliquit filios, *Oscam* & *Otham* qui paratis paucis copiis, in eam insulæ partem, quæ in Occidentem spectat, se commovent, tutum non arbitrati in Cantium redire. Ibi cum incendio ferroque vastarent omnia, *Ambrosius* illos insecutus, commisso prælio rursus fudit, sed accepto vulnere, ex quo paucis post diebus interiit, suæ haud diu potitus est victoriæ gloria. Tunc apud Britannos regnabat *Vortimerius* filius *Vvortigeri*. Huic successit *Utherius* cognomento *Pendraco*, qui patriam a Barbarorum metu liberare valuisset, nisi civiles prohibuissent discordiæ.

Interea Angli-Saxones, renovato cum Pictis fœdere, majores copias contrahunt, Cantiique petendi causa Londinum versus iter conferunt. Britanni, cognito hostium motu, collectitium magis quam veteranum exercitum faciunt, seque ad resistendum ut-

cum

cumque comparant. Recens appulerant in Britanniam *Germanus*, & *Lupus* sanctissimi doctissimique Galliarum Episcopi, insulam ab hæresi Pelagiana purgaturi. Imminebat sacratissimus Paschatis dies; pars major exercitus a sanctis Sacerdotibus baptismo initiata, solemni ritu celebrata Dominicæ Resurrectionis festivitas. Peracto die festo, *S. Germanus*, non armis, sed fide, pietate, & innocentia munitus, sese agminis Ducem profitetur. Eligit expeditos, loca circumjacentia lustrat, e regione qua hostium expectabatur irruptio, vallem circumdatam montibus intuetur, ibique ordinat exercitum de Numinis auxilio magis, quam propriis sperantem. Ferox hostium advolat multitudo, quasi secura victoriæ. Signum pugnæ dat S. Antistes *Germanus*, ter magna voce *Alleluja* canens. Eamdem vocem totus repetit exercitus, tantumque clamoris edit, ut Anglo Saxones repentino metu correpti, abjectis armis & salute desperata se dent in fugam, pluresque in tranando flumine pereant. De his *Beda*, lib. 1. cap. vigesimo.

S. Germani Antisiodorensis Episcopi fide & precibus Britannia ab Anglo-Saxonum irruptione liberatur.

Post hæc levibus præliis interdum pugnatum est. Nunc cives, nunc hostes vincebant, usque ad annum obsessionis *Badonici* montis, ut *Gildas* testatur. Hunc montem esse putat *Vergilius*, qui vulgo vocatur *Blachemora*, & pertinet ad *Athesum* flumen quod Eboracensem agrum a Dunelmensi dividit, & ostium habet, quo commodum ex Germania venientes suas naves appellunt. Hunc ergo montem Anglo-Saxones occuparunt. Eo Britanni concurrere & locum obsidione cingere. Saxones commeatus inopia urgente, erumpunt in planitiem, magnamque faciunt hostium stragem. *Oscha* & *Otha* Saxonum Duces in prælio cecidere. Annus tum agebatur ab Anglorum adventu quadragesimus quartus, Christi quadrigentesimus nonagesimus secundus.

Fabula de Rege Arthuro.

Per idem tempus obiit *Utherius* Rex Britannorum, cui successit filius *Arthurus*, magni animi Princeps: de quo tametsi juvenis admodum e vita sublatus sit, vulgus fabulatur, quod tres bello superarit Saxonum Duces, quod Scotiam cum vicinis Insulis in suam potestatem redegerit, quod Romanos cum *Lucio* quodam eorum Duce profligarit, Galliam devastarit, dumque Romam bello sibi subjicere meditaretur, a *Mordredo* nepote qui Regnum ambierat, bello civili impetitum quem interfecit, & ipse in certamine vulneratus cecidit. Post *Arthurum*, *Constantinus*; post *Constantinum Conanus*, *Vortiporius*, *Maglocunus*, *Carentius*, *Caduanus*, & *Cadovallo* regnarunt, plerique solis vitiis insignes, cædibus, perjuriis, adulteriis, incestibus, ob quæ scelera irato Numine, Britanniæ excidium maturatum est. De his *Gildas* in libro, seu Epistola *De Britanniæ Excidio*. Cadovalloni successit *Cadovalladrus* filius, qui Regnum incendiis ac cædibus vastatum, jamque in casum pronum, bonis artibus, consilio, atque armis, aliquandiu ab hostium injuria defendit. Sed in adversam valetudinem cum incidisset, Britannis de ejus salute desperantibus, orta est inter Duces, ex ambitione Principatus, discordia. Ad bellum civile fames & pestilentia accessere. Ex morbo confirmatus Cadovalladrus, in Britanniam Continentis trajecit, ubi statim post conflato exercitu, reditum in patriam parabat. Sed voce cœlitus delapsa, quæ Britannici Regni casum denuntiabat, a bello fertur deterritus, Romamque profectus, ubi sanctissime vivendi finem habuit. (*Ex Polydoro Vergilio, l. 3. Historiæ Anglicæ.*) Annus tum reparatæ salutis quingentesimus vertebatur.

§. II.

De Britanniæ in multa Regna divisione.

SExto ineunte Sæculo, Angli-Saxones totius Insulæ, præter Scotiam, & loca quæ Picti habebant, imperio potiti, eam inter se partiti sunt. Quod quidem, ut *Polydorus Vergilius* observat, non communi consilio, aut certa ratione factum est, sed prout fortissimus quisque sibi partem aliquam terræ vindicare potuerat, in ea suum Principatum instituit. Britannis vero qui ex patriæ excidio evaserant, portionem Insulæ dedere, quæ ad Occidentem Solem spectat, quam deinde Angli *Vvalliam*, & Britannos ejus incolas *Vvalles* dixerunt quasi externos & peregrinos homines. Porro Insulam in septem portiones, ac Regna divisam Historiæ testantur. Primum fuit Regnum *Cantii*. Alterum, Australium Saxonum, sive *Sud-Saxiæ*. Tertium, Orientalium Anglo-

Anglorum, five *Eſtangliæ*. Quartum, Orientalium Saxonum, ſeu *Eſt-Saxiæ*. Quintum; Mediterraneorum Saxonum, five *Merciorum*, id eſt, *Middelangliæ*. Sextum, *Northumbrorum*, five *Beruiciorum*, quod & in *Deirorum* Regnum dividebatur. Septimum, Occidentalium Saxonum, five *Uveſt-Saxiæ*. De his Regnis, eorumque Regulis ſigillatim agendum.

§. III.

De Regibus Cantii.

REgnum Cantianum habuit, ab Oriente Sole & Meridie, Oceanum; a Septentrione, *Thameſim* flumen; ab Occidente, fines Regni Auſtralium Saxonum, & per totum illud terræ ſpatium protendebatur, quo Cantuarienſis & Roffenſis Diœceſes conſtant. Primi Reguli fuere *Hengiſtus*, *Oſcha* & *Otha* ejus filii, ac Hirmericus. Huic ſucceſſit *Ethelbertus*, magno Princeps animo, bellica fortitudine, & morum integritate inſignis. Fines Regni uſque ad *Humbrum* amnem propagavit. Uxorem duxit e Regio Francorum ſanguine, *Bertam* nomine, quæ Chriſtianam Religionem, ut pactum erat, libere profitebatur, *Lethardo* Sanctiſſimo Epiſcopo ex Galliis cum ipſa miſſo eam dirigente, ac Sacra faciente. *Auguſtinum* & *Mellitum* ſanctiſſimos Monachos a *Sancto Gregorio* Romano Pontifice ad prædicandum Anglis Evangelium miſſos humaniſſime ſuſcepit, anno ſalutis ſexcenteſimo tertio, eorumque prædicatione & hortatu, Chriſtianam Religionem amplexus eſt, ſacramento Baptiſmatis initiatus: innumera Popularium multitudo, Regis exemplum ſequuta. Quorum fidei & converſioni ſic gratulatus eſt Princeps optimus, ut tamen nullum ad Chriſtianæ Religionis profeſſionem cogeret, ſed tantummodo credentes arctiori dilectione, tamquam ſuos in Regno cœleſti concives complecteretur. Didicerat enim a Doctoribus Auctoribuſque ſuæ ſalutis, ſervitium Chriſti voluntarium, non coactum eſſe debere, inquit *Beda l.* 1. *c.* 26. Archiepiſcopus creatus *Auguſtinus*, apud *S. Gregorium* egit, ut Sedes Archiepiſcopalis, quæ jam inde ab initio Chriſtianæ fidei a Britannis, *Lucio* Rege, receptæ, Londini fuerat, Doroverniam, quæ hodie Cantuaria eſt, regni Cantiani caput, Regiamque Urbem, transferretur. Londinenſis Eccleſiæ *Mellitus*, Auguſtini ſocius, Epiſcopus factus eſt. *Gregorius* Pontifex Maximus genti ad Chriſtum recens converſæ, diſciplinæ leges quaſdam conſtituit, conſulente *Auguſtino*, literaſque humaniſſimas ad *Ethelbertum* Regem dedit, quibus eum ob ſuſceptam fidem, ac pietatem collaudabat, & ad Chriſtianam Religionem in Regno propagandam vehementer hortabatur. Harum exemplar *Beda l.* 1. *cap.* 23. & *Joannes Bromton*, *in Chronico*, referunt. *Auguſtino* rogante, in SS. Apoſtolorum *Petri* & *Pauli* memoriam Deo templum erexit Rex *Ethelbertus*, deinde ipſius *Auguſtini*, ac Regum Cantianorum ſepulchris inſigne: necnon aliud ſpeciatim *S. Paulo* Londini, & *S. Andreæ* alterum Roceſtriæ, quæ donariis ornavit ampliſſimis. Erat Dorverniæ templum magnificum, quod olim a Romanis Fidelibus erectum ferebatur, & paganis poſtea cæremoniis violatum. Id Chriſtianæ Religioni vindicarat Auguſtinus, ac in nomine *S. Salvatoris* conſecraverat, ibique Sedem collocarat Metropolitanam. Ædes vero SS. Apoſtolorum *Petri* & *Pauli* Monaſterio juncta erat, cujus primus Abbas fuit *Petrus* Presbyter vir Sanctiſſimus, quem *Beda* commendat *l.* 1. *c.* 33. *S. Auguſtinus*, cum annos quindecim Dorovernenſem Eccleſiam rexiſſet, ac fidem Chriſtianam apud Anglos propagaſſet, mortem obiit, *Laurentio* Succeſſore deſignato. Rex vero *Ethelbertus* e vita deceſſit anno, ex quo fidem Chriſti ſuſceperat, vigeſimo primo, Regni quinquageſimo ſexto. Corpus ad Ædem Apoſtolorum delatum, ibique ſepultum. Plurimis clarus miraculis inter Sanctos relatus eſt. Ipſum inter cætera bona, quæ genti ſuæ contulit, Leges optimas, patrio ſcriptas idiomate, tuliſſe teſtatur *Beda*, cujus tempore habebantur, & obſervabantur.

Rex Ethelbertus Chriſtianam Religionem amplectitur.

Gens ad Chriſtum converſa.

S. Auguſtinus Cantuarienſis Archiepiſcopus.

Rex Ethelbertus inter ſanctos relatus.

II. *Ethelberto* in Regnum ſucceſſit *Edbaldus* ejus filius, admodum juvenis, qui paternorum præceptorum, atque exemplorum oblitus, effreni ſe permiſit libidini, & quæ nec inter gentes auditur, ita ut novercam ſuam in matrimonium duceret. Deinde Chriſtianam Religionem repudiavit, ac inſectatus eſt. Inde factum ut multi, partim Regis

Edbaldi Regis vitia.

gis metu, partim suapte insania, deficerent a fide & lege Christi, seque totos vitiis immergerent. Numinis flagella perfido Regi emendando non defuere. Crebra enim mentis vesania, & Spiritus immundi invasione premebatur. Frustra illum officii admonebat *Laurentius* Archipræsul: pene frustra Christianos adhortabatur, ut in sanctissimo Instituto permanerent. Multos pessimi Regis exemplum & odium in Christianæ legis Professores ad defectionem quotidie impellebat. Quam ob rem tædio, ac mœrore affectus *Laurentius*, Cantio abscedere & in Gallias cum *Mellito* & *Justo* trajicere decreverat. Verum illum ad iter se expedientem, Apostolorum Princeps per quietem reprehendit, ac flagellis acrioribus afficiens, quod gregem sibi creditum supplicii metu deserere vellet, a proposito deterruit. Quod ubi *Edbaldo* Regi renuntiavit, plagasque ostendit divinitus inflictas, repudiato penitus turpi connubio, omnique idololatriæ cultu abdicato, baptizatus est, & Ecclesiæ rebus, quantum valuit, consulere, ac favere studuit. Atque imprimis revocavit *Justum & Mellitum* qui in Gallias trajecerant. Et Justus quidem Rocestrum rediit, cujus urbis Sacris antea præfuerat. *Mellitum* vero Londinenses, qui adhuc idolis serviebant, recipere noluerunt. Nec enim tanta erat *Edbaldi*, ac patris ipsius potestas, ut etiam repugnantibus Paganis, Episcopum suæ restituere posset Ecclesiæ. In Cantio itaque mansit interim *Mellitus*, ac defuncto paulo post *Laurentio*, Archiepiscopus Cantuariensis creatus est ab *Augustino* tertius. Sedit *Laurentius* annis sexdecim, ut *Joannes Bromton* in Chronico testatur. Neque novæ tantum Anglorum genti, sed veteribus Britanniæ incolis, & Scotis, quos ad Paschatis legitima die celebrandi morem Catholicum adhortatus est, Pastoralem solicitudinem impendit. *Mellitus*, cum annis quinque Cantuariensem rexisset Ecclesiam, & bene multa edidisset miracula, inter quæ non minimum illud fuit, quod incendium suæ civitatis orando extinxisset, e vita migravit octavo Kalendas Majas, anno Christi sexcentesimo vigesimo quarto. *Mellito* successit *Justus*, a Roffensi Ecclesia ad Cantuariensem translatus. Is vero Ecclesiæ Roffensi *Romanum* Præsulem dedit, auctoritate a *Bonifacio V.* Romano Pontifice accepta, Episcopos non solum in ditionibus *Edbaldi* Regis, sed in aliis etiam Insulæ regionibus consecrandi. Interim *Edbaldus*, cujus sinceram fidem Bonifacius Pontifex in Epistola ad *Justum* Archiepiscopum commendat, e vita migravit, anno postquam regnare cœperat, vigesimo quinto. Hæc habentur ex *Beda l. 2. Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum, capp. 4. 6. 7. 8.* ex *Joanne Bromton*, in *Chronico*, ex *Simeone Dunelmensi in Historia de Gestis Regum Anglorum*, & ex *Vuillelmo Malmesburiensi, l. 1.* Duos reliquit liberos *Edbaldus*, *Eormenredum*, & *Ercombertum* ex *Emma* Regis Francorum filia susceptos.

Edbaldi Regis conversio.

III. Post *Edbaldum*, regnavit in Cantio ejus filius *Ercombertus*, religione in Deum, pietate in patriam, juxta insignis. Hic omnia falsorum Numinum fana, quæ adhuc extabant, complanavit, nullum ut sacrilegii vestigium ad posteros manaret. Quadragesimale jejunium per totum Regnum suum servari, lege lata sanxit, Regiam potestatem non ob aliud sibi datam arbitratus, quam ut Christi Regnum apud subditos suos stabiliret, propagaret, confirmaret. *Sexburgam* filiam *Annæ* Regis Orientalium Anglorum, sive Estangliæ, duxit uxorem, ex qua duos filios suscepit, *Egbertum*, & *Lotharium*; & duas filias, *Ermenildam* scilicet quæ *Vvolfero* Merciorum Regi in matrimonium tradita est, & *Ercongotham* Virginem Sanctissimam quæ in Gallias Religiosæ vitæ studio trajiciens, in Monasterio S. Faræ se Deo devovit, ibique vitam duxit omnium virtutum splendore conspicuam. Cujus Sanctitas miraculis quoque comprobata est. *Ercombertus* cum Regnum sanctissime rexisset, rebus domi, forisque pacatissimis, anno Principatus quinto & vigesimo, ad gloriam immortalem migravit. Post ejus obitum *Sexburga* Regina secessit in Monasterium Eliense, cui præerat Sancta *Etheldreda* ejus soror. Cujus sub disciplina, cum vitam Religiosam professa esset, eaque migrasset ad Sponsum, ipsi in Monasterii regimine successit. *Etheldredæ* corpus, post annos sepulturæ sexdecim effossum, penitus incorruptum inventum est. Huic *Sexburga* sanctitate non impar, cum Eliense Monasterium annos aliquot gubernasset, ac suarum perfudisset odore virtutum, ad gaudia sempiterna migravit. Ejus corpus juxta *Etheldredam* sororem, & filiam *Ermenildam*, in eodem Monasterio sepultum est. Hæc habentur ex *Beda*, l. 3. c. 8. ex

Ercomberti Regis pietas. Quadragesimale jejunium recenti apud Anglos Religione imperatum.

Faremoutier.

In Kalensi Parthe none ipsam vixisse scripsit Vuillelmus Malmesburiensis.

8. ex *Historia Jorvallensi*, seu *Chronico Joannis Bromton*, ex *Simeone Dumelmensi* in Historia *De Gestis Regum Angliæ*, & ex *Vuillelmo Malmesburiensi l.* 1. *de Gestis Regum Anglorum*. Per idem tempus, *Justus* Cantuariensis Archiepiscopus dicessit e vita, cum eam Ecclesiam tribus annis rexisset, & paulo ante *Paulinum* Eboracensem creasset Episcopum, qui ejus socius cum *Mellito* missus a Sancto Gregorio. *Justo* successit *Honorius*, qui annis sex & viginti sedit; *Honorio*, *Deusdedit*, sive *Theodatus*, qui annis decem: & *Theodato*, *Theodorus* a *Vitaliano* Papa inauguratur.

IV. *Ercomberto* Regi successit filius ejus *Egbertus*. Novem, quibus regnavit annis, gessit nihil ad memoriam clarum, nisi Principatus ipsius gloriæ imputetur *Theodori* Cantuariensis Archiepiscopi, & *Adriani* Abbatis, virorum sanctitate & doctrina illustrium, in Insulam appulsus, quæ familiare Philosophiæ domicilium per ipsos effecta est. *Ethelbertum* & *Ethelredum*, suos ex *Eormerenilo* nepotes post obitum utriusque parentis, in Aula sua Regio cultu educatos, aut interemisse, aut interimi æquanimiter passum esse, *Chronicon Joannis Bromton* & *Vuillelmus Malmesburiensis*, *lib.* 1. *de Gestis Regum Anglorum* testantur. *Simeon Dunelmensis*, qui ab eorum Vita & Passione Historiam suam pene exorditur, parricidium a nefario quodam homine *Thunuro* nuncupato, patratum asserit, qui suggesserit Regi, tollendos e medio Principes, quos in familiæ suæ ruinam educare videretur, & qui Regnum aliquando ejus liberis forsan essent erepturi. Regem negasse consensum facinori: sed *Thunuro* id sæpius inculcante, utque in exilium deportarentur, aut sibi traderentur jugulandi, vehementer urgente, *dum tepide & non argute prohibuit*, *audaciæ temeritatem*, *ut perderentur*, *intulisse*. Eorum innocentiam, pretiosamque mortem Deus multis miraculis illustravit. Eorum corpora in Wacrinense Monasterium illata sunt *Thunor* parricida terræ hiatu absorptus: Locus *Teunerhleap* ab incolis vocatus, ad miraculi memoriam. *Eormenburga* sive *Domneva*, Martyrum, soror, *Mearuvoldo* Regi Merciorum nupta, *Egberto* Rege concedente, in Insula *Tenet*, Ecclesiam in Deiparæ Virginis honorem, & in memoriam innocentum Christi Martyrum fratrum suorum construxit, ibique postmodum filiam suam *Mildridam*, Virginem in transmarinis partibus Religiosæ vitæ disciplinis institutam, cum selectis aliis septuaginta Virginibus ab Archiepiscopo *Deusdedit* consecratis, ad serviendum immortali Sponso, collocavit. De his prolixe *Simeon Dunelmensis* in Historia *De Gestis Regum Anglorum*.

Egbertus Rex Nepotum suorum neci consentit.

Mors illorum pretiosa & miraculis illustrata.

V. *Egberto* Regi successit frater ejus *Lotharius*, qui per annos duodecim, infestante *Edrico* nepote, *Egberti* filio, frequenter, & varia sorte bellis civilibus conflictatus, demum in pugna adversus Australes Saxones, quos contra ipsum *Edricus* concitarat, jaculo confossus, inter medendum, animam efflavit. Anno Regni ejus septimo, Christi 679. 15. Kalendas Octobris Indictione VIII. *Theodorus* Cantuariensis Archiepiscopus, Plenarium habuit Britanniæ totius Concilium, in loco qui *Hatfeld* nominatur, omnibus Insulæ Provinciis jam ad Christi fidem conversis. Qua in Synodo, status Religionis & Catholicæ fidei quasi de integro fundatus est: siquidem Ecclesia Anglicana quinque Concilia Œcumenica suscepit, ac Romanum a *Martino Primo* nuper contra Monothelitas celebratum. Huic Synodo adfuit *Joannes* Romanæ Ecclesiæ Cantor & Abbas Monasterii *S. Martini* a *Ceolfrido* Abbate Monasterii *S. Petri* juxta ostium *Vuyri* fluminis, in Britanniam perductus, annuente *Agathone* Romano Pontifice, ut Monachos Anglos Romanum cantum edoceret. Hic Romanæ Synodi sub *Martino* Papa Acta contra Monothelitas in Angliam secum detulerat; acceperatque in mandatis ab *Agathone*, ut de fide Anglorum, & de statu Britannicæ Ecclesiæ ipsum certiorem faceret. Hæc habentur ex *Beda* lib. 4. cap. decimo septimo, & decimo octavo & ex Chronico *Joannis Bromton*.

Plenarium Britanniæ Concilium sub Theodoro Archiepisc. Cantuariensi.

VI. Mortuo *Lothario*, *Edricus* Regnum invasit, sed tyrannidis fructu haud diu potitus est: vix enim elapso biennio, vita & Imperio a suis civibus privatus est. Tunc *Ceduvalla* Rex Occidentalium Saxonum, una cum *Molone* fratre in Cantium irrupit, & omnia longe lateque devastans, Regnum sibi subjicere conatus est: sed Cantiani coacto in hostem agmine, ipsum profligarunt, & reliquis in fugam datis, *Molonem* in tugurium quoddam compulsum injecto in illud igne necarunt. In tam desperatis re-

rebus Cantii sexcennio circiter, a Regia successione claudicatum, donec *Vvithredus* filius *Egberti*, summo Provincialium consensu Rex salutatus est. Is Christianam Religionem sanctissime coluit, Rempublicam sapientissime gubernavit, pacis amantissimus Princeps, cum ab *Ina* Occidentalium Saxonum Rege irarum *Ceduvallæ* sicut & sceptri hærede, contra se conflari exercitum accepisset, pacem ab eo pecunia redimere maluit, quam suorum subditorum fortunas vitasque in discrimen adducere. *Vvithredus* Rex obiit anno salutis septingentesimo vigesimo quinto, ut *Beda* testatur in Epitome Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum. Annis triginta tribus cum felicissime regnasset, tres sui non dissimiles reliquit liberos, qui secundum eum regnarunt, *Edbertum*, qui annis tribus & viginti, *Edilbertum*, qui undecim, & *Alricum*, qui annis triginta quatuor, paterno in solio sederunt, non dispari gloria, nisi quod *Edilbertus* fortuito urbis incendio, *Alricus* infausto adversus Mercios certamine paululum a paterna felicitate cecidisse visi sunt. Ista constant ex Chronico *Joannis Bromton*, & ex *Vvillelmo Malmesburiensi*.

VII. Post *Vvithredi* Regis filios nobile Cantianorum Regum germen exaruit. Tunc audacissimus quisque, prout opibus, clientelis & factione valebat, Regia usurpabat insignia. Degeneres illos Reges compendio recensent Historiæ, scilicet *Edilbertum* cognomento *Pren*, qui majora viribus temere in Mercios ausus, in eorum potestatem venit, ac paulo post dimissus, a suis non est receptus: & duobus dumtaxat annis regnavit. *Cuthredum* inani Regis nomine octo annos insignitum. *Baldredum* denique Regiæ dignitatis abortivum, qui post annos octodecim otiosi Principatus, ab *Egeberto Vvest-Saxonum* Rege captus & exauctoratus est. Ita Cantianum Regnum cum Occidentalium Saxonum Regno coaluit, postquam annos circiter trecentos sexaginta steterat; scilicet ab anno quadrigentesimo nono, quo prima ejus fundamenta posuerat *Hengistus*, ad annum octingentesimum undecimum, quo *Egbertus Vvest-Saxonum* Rex *Baldredum* Cantianorum Regum postremum subjugavit. De his *Vvillelmus Malmesburiensis l.* 1. *de Gestis Regum Anglorum* & *Polydorus Vergilius*, *l.* 4. *Anglicæ Historiæ*.

§. IV.

De Regibus Australium Saxonum, sive Sud-Saxiæ.

REgnum Australium Saxonum anno tricesimo secundo ab adventu Anglorum in Britanniam fundatum est ab *Ella* Saxone, qui Australem Insulæ partem occupavit, ac suis Regio nomine possidendam reliquit. Fines Regni fuisse creduntur, quibus continentur Vintoniensis, & Cicestrensis Diœceses. Post *Ellam* quinque dumtaxat Reges memorantur, *Sisca*, *Ethelvachius*, *Edricus*, *Berutius*, & *Aldinius*, qui ab *Ina* Occidentalium Saxonum Rege debellatus, vitam simul & Regnum amisit; sicque Sud-Saxiæ Regnum a Regno West-Saxiæ absorptum est. Regum Sud-Saxiæ celeberrimus, ob Christianæ fidei pietatisque studium, fuit *Ethelvachius*, quo regnante, gens illa ad Christi fidem a sancto *Vvilfrido* Episcopo conversa est anno Christi sexcentesimo octogesimo primo. Is Baptismum paulo ante susceperat in Merciorum Provincia, suggerente Rege *Vulfhere*, quem etiam de sacro fonte Susceptorem habuit. Cujus adoptionis gratia, duabus ab illo Provinciis donatus est, Vecta videlicet Insula, & Meanuarorum provincia in gente Occidentalium Saxonum. Evangelium autem prædicans Australibus Saxonibus S. *Vvilfridus*, non solum eos *ab ærumna perpetuæ damnationis, verum & a clade nefanda temporalis interitus eripuit: si quidem tribus annis ante adventum ejus in Provinciam, nulla illis in locis pluvia ceciderat: unde & fames acerbissima plebem invadens, impia nece prostravit. Denique fertur, quia sæpe quadraginta simul aut quinquaginta homines inedia macerati procederent ad præcipitium aliquod sive ripam maris, & junctis misere manibus, pariter omnes aut ruina perituri aut fluctibus absorbendi deciderent. Verum ipso die, quo Baptisma fidei gens suscepit illa, descendit pluvia serena & copiosa, refloruit terra, redititque viridantibus arvis annus lætus & frugifer. Sicque abjecta prisca superstitione, exsufflata idololatria, cor omnium & caro omnium exultaverunt in Deum vivum: intelligentes eum, qui verus est Deus, & interioribus se bonis & exterioribus,* *cœlesti*

S. Vvilfridus Australes Saxones ad Christianam Religionem convertit.

cœlesti gratia ditasse. Hæc *Venerabilis Beda* lib. 4. Historiæ, c. 13. Ibidem testatur *Ethelvachium*, sive *Edilvachium* Regem *S. Vvilfrido* terram octoginta septem familiarum dedisse, quæ *Seoleseu* Saxonice, *Insula vituli marini* Latine vocabatur. Cujus loci incolas cum sacro Baptismate perfudisset, ac servos & ancillas ducentos quinquaginta duplici libertate donasset Sanctus Antistes, Monasterium ibi fundavit, illicque fratres, quos habebat in comitatu, collocavit. *Bedæ* consentit Chronicon *Joannis Bromton*. Alia complura Cœnobia ædificavit S. Wilfridus, Ripense & Hagulstaldense in Diœcesi sua Eboracensi, quædam in Cantuariensi.

Inque locis istis Monachorum examina crebra
Colligit, ac monitis cavit quæ regula Patrum,
Sedulus instituit:

Ut habet ejus Epitaphium. *Regula Patrum* vocatur Regula S. Benedicti. Vitam S. Wilfridi a Fridegodo metro scriptam, & ab *Eadmero* soluta oratione, edidit Dom. *Mabillonius* Sæculo III. Benedictino & Observationibus præviis illustravit.

§. V.

De Regibus Orientalium Anglorum, sive Estangliæ.

I. Regnum Orientalium Anglorum ea Britanniæ parte continebatur, quæ ad Orientalem Solem spectat, eo terræ spatio circumscriptum, quod diœceses *Nordovicensis* & *Elyensis* complectuntur, in tres divisum Comitatus, *Suthfolchiam*, *Northfolchiam* & *Cantabrigiensem*. Primos Reges habuit *Uffam*, *Titullum*, sive *Tytilum* aut *Ticulum*, & *Reduvaldum*. Hic cum *Ethelfredo* Northumbriæ Rege singulari certamine feliciter congressus, ipso interfecto, Regnum *Eduino* restituit. Christianæ fidei Sacramentis in Cantio initiatus, eam postea repudiavit suadente uxore; & Christi, falsorumque Numinum cultum conjungens in eodem Templo & altare habuit ad Christianæ religionis Sacrificium, & aram ad victimas dæmoniorum, ut *Beda* testatur *l.* 2. *Historiæ Anglorum c. XV.*

II. Successit impio patri *Carpualdus* filius, ad pietatem natus, qui *Eduini* Regis *Northumbrorum* consilio, relictis Idolorum superstitionibus, fidem & Sacramenta Christi suscepit, ac eorumdem suscipiendorum genti suæ factus auctor est. Verum tam divinum consilium perducere penitus ad exitum non potuit: siquidem haud multo post a viro Gentili, nomine *Richberto*, occisus est. Martyris sanguis Christianorum semen in Regno fuit.

III. *Sigbertus* enim ejus frater, qui fidei Sacramentis, dum in Gallia exul degeret, imbutus fuerat, Regnum post tres annos adeptus, Christianam Religionem per omnem ditionem propagavit, piis ejus consiliis obsecundante *Felice* Episcopo Burgundo, quem *Honorius* Cantuariensis Archiepiscopus illi genti Prædicatorem destinaverat. Rex literarum amantissimus, & juxta eruditus, scholas in Regno suo instituit, ut pueri ab ineunte ætate statim erudirentur. Cantabrigiense Gymnasium sua illi debet initia. Annus tum vertebatur salutis per Christum reparatæ circiter sexcentesimus trigesimus. *Sigbertus* majori cœlestis Regni flagrans amore, terreno se Regno abdicavit: * quod cum *Ecgrico* cognato suo tradidisset, in Cœnobium se abdidit, vitamque Monasticam professus est. Verum cum post aliquot annos *Penda* Rex Merciorum Orientales Anglos bello premeret, illique viribus diffiderent, *Sigbertum* e Cœnobio egredi compulsum, exercitum ducere & militum animos confirmare coegerunt. Ille Professionis non immemor suæ, solam virgam in prælio gerens, cum Rege *Ecgrico* occisus est, & profligatus, vel dispersus exercitus. Sanctum *Furseum* ex Hibernia venientem, *Sigbertus* Rex pientissimus, perhonorifice suscepit, Evangelicique muneris in Orientalium Anglorum Provincia obeundi fecit ipsi potestatem: quin etiam locum ipsi dedit extruendo Monasterio, in Castro quod lingua Anglorum *Cnobhersburg*, id est, *urbs Cnobheri*, vocatur. Hæc ex *Beda* habentur, *lib.* 2. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum*, *cap. XV. & lib.* 3. *cap. XVIII. & XIX.*

Alii Sibertum, vel Sigebertum vocant.

Vitam Monasticam in Anglia Reges profitentur.

IV. *Sigberto* successit *Annas* filius *Eni*, fratris *Redualdi*, qui a *Penda* Rege Merciorum pariter occisus est. Fuit hic sobole sanctissima gloriosus & felix. Tres enim filias ex uxore sua suscepit sanctimonia insignes: *Edelburgam*, quæ in Gallias missa, in *Sanctæ Faræ Monasterio*, Christo consecrata est, illique præfuit post *Sanctam Faram*: *Sexburgam Ercomberto* Religiosissimo Cantiæ Regi Matrimonio junctam: *Eteldredam* seu *Edildridam*, *Tomberto* Australium Girviorum Regi, & post ejus mortem *Ecgfrido* Regi Northumbrorum in uxorem datam: quibuscum perpetuam virginitatem singulari gratiæ dono servavit. Quæ cum annos duodecim *Ecfrido* convixisset, ab ipso impetravit licentiam in Monasterium secedendi, in quo a Sancto *Vvilfrido* Episcopo velata est. Post annum, facta est Abbatissa in regione quæ vocatur *Elge*, ubi constructo Monasterio, Virginum plurimarum Mater extitit ipsa Virgo, easque sanctissimis exemplis & monitis ad vitam plane cœlestem informavit. Huic successit in Monasterii regimine *Sexburga* soror, mulier pariter sanctissima. De Reginæ *Edildridæ* vita & virtutibus lege *Venerabilem Bedam*, ex quo ista excerpsimus, *lib. 4. Historiæ cap. XIX. & XX.* quo postremo Capite Hymnum egregium describit, Elegiaco Carmine a se editum in ejusdem Reginæ laudem. *Annam* Estangliæ Regem, *Virum bene Religiosum ac per omnia mente & opere egregium*, Beda vocat. Annos Regni decem ipsi tribuit *Chronicon Joannis Bromton*.

Principes Feminæ in Anglia virginitatem vovent, & vitam Monasticam profitentur.

V. Post *Annam* regnavit *Ethelerius* frater, qui cum fœdus temere iniisset cum *Penda* Rege Merciorum, fratris, & cognati sui interfectore, eique auxilio esset adversus *Osuvium* Nortumbrorum Regem, cum ipso *Penda Osuvii* gladio periit. Secundum hunc regnarunt *Etheluvaldus* ejus frater, & illius filii *Adulphus*, & *Eluvoldus*. Hos *Beerna*, & *Ethelredus* secuti sunt. Hunc excepit *Ethelbertus* filius Princeps sanctissimus, eruditus, & quæ rara Virtus Regum est, humillimus, qui in ore & in animo sæpissime habebat divinas illas Sententias: *Quanto major es, humilia te in omnibus. Humiliamini sub potenti manu Dei. Qui se humiliat exaltabitur. Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles.* Cœlibem vitam ducere vehementer optabat, sed Procerum suorum, & *Osuvaldi* maxime Comitis victus consilio, *Alfredam* Offæ Regis Merciorum filiam uxorem postulavit. Quam sibi pactam ducturus, cum ad *Offam* profectus esset, ejus mandato per summam perfidiam cæsus est. Facinoris instigatrix fuit *Quendreda Offæ* uxor, immanis animi fœmina, & quæ ambitione magis quam amore moveretur. Regnum scilicet Orientalium Anglorum posse a marito facile occupari prævidebat, si Rex juvenis e medio tolleretur. Nec ipsam spes fefellit: *Ethelberto* enim occiso, statim ejus Regnum invasit *Offa*. *Alfreda* vero sponsi cognita nece, parentum execrata facinus; virginitatem Deo consecravit & in palustrem locum, cui nomen *Crolandia*, quasi in eremum secedens, ibi sanctissime vitam egit. *Ethelberti* vero Sanctitas miraculis illustrata est; eique ceu Martyri, sacri honores exhibiti, & Ecclesiæ in ejus memoriam Deo dicatæ.

Ethelbertus Rex sanctus.

Hæc fusius commemorat Joannes *Bromton*, in Chronico, eaque ex antiquioribus Historiis se referre significat. Hunc sequitur *Polydorus Vergilius*, *lib. 4. Anglicæ Historiæ*.

VI. Regnum deinde Orientalium Anglorum modo a Merciis, modo ab Occidentalibus, aliquoties a Cantianis Regulis possessum est, donec illud *Edmundus* ex Anglorum gente ultimus tenuit, qui a Danis nono sæculo in Angliam irrumpentibus occisus est. In Sanctorum Principum & Martyrum censu habitus fuit. Post hunc *Guthormus*, & *Ericus* Daci Tyranni regnaverunt. Demum *Eduardus Senior*, suo, id est, Vvest-Saxonico Regno, Estangliam subjugatam, expulsis Danis, adjecit. Sed de his alias. Hæc ex Chronico *Joannis Bromton*, *ex Vvillelmo Malmesburiensi*, *Henrico Huntodoniensi*, & *Polydoro Vergilio*.

§. VI.

De Regibus Orientalium Saxonum, sive Est-Saxiæ.

I. Regnum Orientalium Saxonum, quod a Cantiano per fluvium *Thamesim* dirimitur, iisdem circumscriptum fuit finibus, quod Londinensis Diœcesis. A Rege *Erchen-*

vino

vino fundatum eſt, cui *Sladda & Sibertus* ſucceſſere. Hunc cum gente ſua *Mellitus* ad Chriſti fidem convertit. Tres filios Regni reliquit hæredes *Serredium*, *Servardum*, & *Sigibertum*, Idololatriæ palam ſervientes: qui eo inſaniæ venerunt, ut Euchariſtiæ participes eſſe vellent, etſi lavacro ſalutari non purgati: quod cum negaret *Mellitus*, eum e Regno expulere. Interea Reges impii cum Occidentalibus Saxonibus congreſſi, cum exercitu ſuo profligantur, & hoſtium gladio corruunt. Nec tamen plebs eorum exemplo ad Idololatriam, aliaque ſcelera excitata, potuit corrigi, atque ad ſimplicitatem fidei & charitatis, quæ in Chriſto eſt, revocari. (*Ex Beda lib.* 2. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum*, *cap.* 3. & 5.

II. His ſucceſſit *Sigibertus* cognomento *Parvus* qui *Oſuvi* Regis Northumbrorum ſibi amiciſſimi hortatu Religionem Chriſtianam amplexus eſt, atque a *Finano* Epiſcopo in Villa Regia, quæ cognominatur *Ad murum*, baptizatus. Ipſi ad gentis converſionem præſto fuit *Cedd* vir ſanctiſſimus quem *Finanus* Epiſcopum *Eſt-Saxiæ* ordinavit. Non multo poſt a ſuis occiſus eſt *Sigibertus*. Parricidæ interrogati cur facinus patraſſent, reſpondere, ob hoc ſe in Regis perniciem conſpiraſſe, *Quod ille nimium ſuis parcere ſoleret inimicis, & factas ab eis injurias, mox obſecrantibus, placida mente dimitteret:* ut refert *Beda lib.* 3. *c. XX.* Qui addit veram Sigiberti culpam innoxia morte dilutam. *Habuerat enim unus ex his, qui eum occiderunt, Comitibus, illicitum conjugium, quod cum Epiſcopus prohibere & eum corrigere non poſſet, excommunicavit eum, atque omnibus præcepit ne domum ejus intrarent, neque de cibis illius acciperent. Contempſit Rex hoc præceptum, & rogatus a Comite, intravit epulaturus domum ejus. Qui cum abiiſſet, obviavit ei Antiſtes. At Rex intuens eum, mox tremefactus exilivit de equo, ceciditque ante pedes ejus, veniam reatus ſui poſtulans.* Antiſtes Regem virga, quam manu tenebat, leniter tetigit, ipſique mortem infauſtam in pœnam inobedientiæ auguratus eſt. *Quia*, inquit, *noluiſti te continere a domo perditi & damnati illius, tu in ipſa domo mori habes.* Addit tandem *Beda*, credendum eſſe quod mors Religioſi Principis tam infauſta non ſolum ejuſmodi culpam diluerit, ſed etiam meritum ejus auxerit, utpote quæ ob cauſam pietatis, & propter mandatorum Chriſti obſervantiam illata eſt.

Rex Sigibertus ob Communionem cum excommunicato initam, ſpreto Epiſcopi mandato, infauſta morte Deo vindice periit.

III. *Sigiberto* ſucceſſit *Suidhelmus*, qui baptizatus eſt a *Cedd* Epiſcopo in Provincia Orientalium Anglorum, & ab *Edeluvaldo* Rege de ſacro fonte ſuſceptus. Secundum hunc regnarunt *Sigherius*, & *Sebba*, Merciorum tamen Regis *Vvulfherii* feudatarii. Tunc contigit ut peſtifera lue per Eſt-Saxiam graſſaretur. Quo flagello tantum abfuit ut emendaretur *Sighertus*, ut potius, cum Optimatum & plebis parte maxima, ad idololatriam defecerit. Contra vero *Sebba* Regni conſors, in fide & pietate conſtans cum ſuis permanſit. Inter hæc Rex Merciorum *Vvulfherius* miſit *Jarumnanum* Religioſiſſimum Antiſtitem, qui *Sigherium*, ejuſque ſubditos ad viam juſtitiæ reduxit. (*Ex Beda lib.* 3. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, *cap.* 30.) Tandem Rex *Sebba*, cum annos triginta Principatus in precibus aſſiduis, eleemoſynis, omnibuſque pietatis officiis tranſegiſſet, infirmitate correptus, impetrata, quam a multis annis enixe rogarat, uxoris venia, Monaſticam Vitam profeſſus eſt, theſauris in pauperes erogatis. Divinis viſionibus morti proximus, recreatus eſt, diemque migrationis, Deo revelante, cognovit. Ejus etiam funus miraculis eſt illuſtratum. (*Ex Beda lib.* 4. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, *cap.* 11.) Huic *Sigehardus*, & *Senfredus* filii in Regni adminiſtratione ſucceſſere.

Sebba Rex Sanctus.

Reges vitam Monaſticam profitentur

IV. His ſucceſſit *Offa Sigherii* filius, miræ indolis adoleſcens, qui hortatu *Kineſuithæ*, *Pendæ* Regis Merciorum filiæ, quam uxorem duxerat, vel expetierat, uno Dei amore flagrare doctus eique ſe totum devovere, Romam ex pietate profectus eſt, ibique poſita coma, Vitam Monaſticam profeſſus, in ejus obſequiis ætatem tranſegit omnem, cui ſervire regnare eſt. (*Ex Beda*, *lib.* 5. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum*, *cap. XX.*) Poſt *Offam* regnavit *Selredus*, ſive *Sethredus*, aut *Suttbredus*, quem Egbertus Rex Occidentalium Saxonum Regno ſpoliavit.

Offa Rex Sanctus.

§. VII.

De Regibus Merciorum, sive Mediterraneorum Saxonum.

I. MErciorum Regnum eos fines habuisse judicant Historici, quibus *Lincolniensis*, *Conventrensis*, *Lichefeldensis*, ac *Vigorniensis* Diœceses terminantur. Partem etiam *Hærefordensis* Diœceseos intra fines hujus fuisse docent. *Crida* Saxo, vir copiis ac fama potens, cum Britannis bellando, paulatim in ea Britanniæ parte Principatum obtinuit, fundatumque Regnum *Vibbæ* filio reliquit. Fines propagavit iste, Britannis finitimis passim devictis. Post hunc regnavit *Cearlus*, cui *Penda Vibbæ* filius successit, Princeps rei militaris scientia, consilio, & animi magnitudine præstans, ob easque dotes multum laudandus, nisi ea ingentibus vitiis fœdasset, immanitate præsertim, perfidia, & effrenata Regni per fas & nefas amplificandi cupiditate, quæ effecit ut non hostes modo, sed fœderatos bello lacesseret, ac *Eduinum*, & *Osuvaldum* Reges Northumbrorum; *Sigbertum*, sive *Sigibertum*, *Ecgricum*, & *Annam*, Reges Orientalium Anglorum, partim vi, partim dolo, vicerit, oppresserit, interemerit. *Kenuvalchium* quoque VVest-Saxonum Regem, bello bis, terque lacessitum, in exilium compulit. Ex Regina *Kinesuvitha* quinque filios suscepit, *Pedam*, *Vulpherum*, *Ethelredum*, *Mereuvaldum*, *Mercellinum*, & filias duas, *Kineburgam*, & *Kinesuvitam*, ambas sancta continentia præcellentes. *Meruvaldus* ex *Ermenburga* uxore, filia *Ermenredi*, fratris *Ercomberti* Regis Cantuariorum, tres filias habuit sanctimonia insignes, *Milburgam*, *Mildritam*, & *Milgitham*, quæ in Sanctarum Virginum numerum relatæ sunt; & filium nomine *Merefinum*. *Kineburga Pendæ* filia *Alfrido* Regi Northumbrorum in Matrimonium collocata est. *Penda* major-natu filius, quem alii *Vvedam* vocant, Regno Mediterraneorum Anglorum, sive *Middelanglorum*, a Patre præpositus est, optimæ Princeps indolis, ac Regio nomine dignissimus. Hic filiam *Osuvi* Regis Northumbrorum, *Alcfledam* nomine, uxorem ea conditione obtinuit, ut fidem Christi, ac baptisma, cum gente sua susciperet. Annuit ille, & audita prædicatione veritatis, maxime ab *Alfrido* Principe, filio *Osuvi* qui Sororem ejus *Kineburgam* uxorem duxerat, lubenti sinceroque animo se Christianum professus est, & a *Finano* Episcopo, cum suis baptizatus; & quatuor Presbyteris assumptis, qui gentem Christianæ fidei præceptis imbuerent, ac Sacramentis initiarent, partem Provinciæ maximam Christo addixit. Nec prohibuit Rex *Penda* ejus pater Prædicatores Evangelicos ne *Merciis* verbum salutis annuntiarent. Quin potius odio habebat eos, ac despiciebat, quos fide Christi imbutos, opera fidei non habere deprehendebat, *Contemnendos ac miseros esse* dicens, *qui Deo suo, in quem crederent, obedire contemnerent*. (Ex Beda, *lib.* 5. *Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum*, *cap. XXI.*) Post duos annos, *Osuvi* Rex Northumbrorum, *Pendam* suas ditiones quotidianis irruptionibus infestantem, divina magis ope, quam humanis viribus, fugavit, deletoque ejus exercitu, interemit. (*Ex Beda*, *lib.* 3. *Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum*, *cap. XXIV.*)

Penda Rex ad fidem Christi conversus.

II. *Osuvi* Merciorum Regnum jure belli adeptus gentem ad Christianæ fidei gratiam convertit. Primus in Provincia Merciorum, simul & Lindisfarorum, ac Mediterraneorum Anglorum, consecratus est Episcopus *Diuma*; secundus *Cellach*, uterque Scotus; tertius *Trumhere* ex Anglis oriundus, sed eruditus & ordinatus a Scotis, Abbas Monasterii quod dicitur *Ingethlingum*. *Pedæ*, seu *Vvedæ*, *Pendæ* Regis filio, Rex *Osuvius* partem Merciæ Australem concessit, quo diu non est usus beneficio. Conjugis enim proditione occisus est. (*Ex Beda ibidem.*)

III. Post tres annos a *Pendæ* Regis nece, Merciorum Duces, milites, ac populus, qui victori *Osuvio* ægerrime paruerant, recuperandæ ardore libertatis incensi, rebellarunt, levato in Regem *Vulphero*, altero *Pendæ* Regis filio. Hic rem Christianam in Regno suo promovit, fovitque. Bellum illi fuit adversus *Cenovalchium* Vvest-Saxonum Regem, quem prælio victum mulctavit possessione Insulæ *Vectæ*. Merciorum genti annis decem & septem præfuit *Vvulpherius*: quo regnante, sederunt *Trumhere*, *Jaroman*, *Ced-*

Ceaddan, & *Vvinfridus* Episcopi. (Ex *Beda* loco supra laudato ,) *Ceaddæ* , qui ex Monasterio fuerat ad Episcopatum assumptus, Rex *Vvulpherius* terram donavit quinquaginta familiarum ad Monasterium construendum , in loco qui dicebatur *Etbearve* : id est , *Ad nemus*, in Provincia *Lindissi*. De Vita *Ceaddæ* sanctissima , gloriosoque & divinis signis illustri obitu , legendus *Beda*, *lib.* 4. *cap.* 3. Qui ipsi in Episcopatu successit *Vvinfridus*, vir bonus ac modestus, ex ejus Clero assumptus est, ab ipsoque fuerat institutus , ac Diaconus ordinatus. Hos Episcopos *Theodorus Cantuariensis* , ceu totius Britanniæ Primas constituit. Recens ille in Britanniam pervenerat , anno sexcentesimo sexagesimo-sexto. Miserant scilicet, *Ecgbertus* Rex Cantuariorum , & *Osuvi* Rex Northumbrorum, *Vvighart* Presbyterum Anglum, virum in Disciplinis Ecclesiasticis doctissimum , ad Romanum Pontificem , rogantes ut Anglicanæ Ecclesiæ ordinaretur Episcopus. *Vvighart* , & omnes pene ejus socii, lue pestifera Romæ sublati ; *Theodorus* Monachus , natus ex Tharso Ciliciæ, vir & sæculari, & divina literatura, Græce & Latine instructus , probus moribus, & ætate venerandus, anno ætatis suæ sexagesimo sexto, Britannis Episcopus ordinatus est anno Christi sexcentesimo sexagesimo-quarto , ut docet *Beda*. Anno post consecrationem altero, ad Ecclesiam sibi destinatam pervenit , totaque mox Insula peragrata, quaquaversum Angli dominabantur, rectum vivendi ordinem , celebrandique Paschatis ritum Canonicum , comite & cooperatore *Adriano* Abbate constituebat. Et *perlustrans universa*, *locis opportunis ordinabat Episcopos* , & ea quæ emendatione indigebant, ipsis quoque juvantibus, corrigebat. In quibus cum *Ceadda* Episcopum argueret , quod rite non fuisset consecratus , Vir Sanctus respondit: *Si me nosti Episcopatum non rite suscepisse , libenter de officio discedo: quippe qui neque me umquam hoc esse dignum arbitrabar, sed obedientiæ causa jussus subire , quamvis indignus , consensi*. Quam demiratus humilitatem *Theodorus*, Ordinationem ejus Catholico ritu consummavit, eumque postmodum Ecclesiis Merciorum & Lindisfarorum præfecit, ut diximus. Hæc *Beda*, *lib. IV. Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum* , *cap.* 1. & 2. Rex *Vulpherius* ex *Ermehilda* uxore filia *Ercomberti* Regis Cantuariorum *Knredum* filium & *Vverburgam* Virginem sanctissimam suscepit.

Monasteria a primis Anglorum Episcopis fundata.

Theodori Cantuariensis in Britanniam adventus.

Episcoporum consecratio.

Ceadda Episcopi humilitas.

IV. Ipsi in Regnum successit *Ethelredus* frater, Princeps religiosissimus. Regni fines tueri magis studuit, quam propagare. Duo bella gessit, unum adversus Cantianos; alterum adversus *Ecgfridum* Northumbriæ Regem, fines Merciæ temere ingressum. Conserto gravi prælio, ad fluvium Trentam, *Elbuinus*, sive *Elfuvinus*, *Ecgfridi* Regis frater, decem & octo annorum adolescens, utriusque provinciæ deliciæ, cæsus est. Quæ cædes, cum belli acrioris occasionem daret, *Theodori* Cantuariensis Archiepiscopi consiliis & hortatu pax composita est, quam *Ethelredus* pecunia redemit. Ad conciliandos Regum animos multum quoque valuere Ostridis Reginæ preces . Soror hæc erat *Ecgfridi*, quam *Ethelredus* uxorem duxerat. Hæc *Beda lib.* 4. *cap.* 21. In eo , quo *Elbuinus* cæsus est, prælio, captivus quidam *Tunnæ* Presbyteri & Abbatis sanctissimi frater, qui pro eo, mortuum credens , *Missas* fecerat , vinciri nusquam potuit . Toties enim soluta sunt vincula, quoties injecta, Deo miraculum illud operante *per intercessionem fraternam* , & *oblationem Hostiæ salutaris*. Quo signo , multi accensi sunt in fide ac devotione pietatis ad orandum , vel ad eleemosynas faciendas ; vel *ad offerendas Domino victimas sacræ Oblationis*, *pro ereptione suorum* , *qui de sæculo migraverunt* . *Intellexerunt enim quod Sacrificium salutare ad redemptionem valeret* , & *animæ* , & *corporis* , *sempiternam* Hæc *Beda*, *lib.*4. *cap. XXII.* qui subdit hanc Historiam se audivisse ab his, qui eam ab ipso viro, in quo miraculum patratum est, didicerant. Tandem *Ethelredus*, anno postquam regnare cœperat, vicesimonono , vel trigesimo, Monasticam Vitam amplexus est, anno Christi septingentesimo quarto, teste *Beda in Epitome Historiæ*.

Sacrificii Missæ oblatio in Anglia recens Christiana. Missæ, preces, eleemosynæ, pro defunctis.

V. *Ceolredum* filium ex *Ostride*, sive *Ostgida* Regina susceperat; quo tamen prætermisso, Regnum reliquit *Kenrendo* nepoti, *Vulpheri* fratris sui filio. Hic patrui virtutes æmulatus, cum annos sex Rempublicam sanctissime gessisset, Regnum tradidit *Ceolredo Ethelredi* filio , & cum *Offa* Saxonum Orientalium Rege Romam profectus, Monasticam vitam professus est, *Constantino* Pontifice, & ad Apostolorum limina in preci-

Sacræ Peregrinationes Romam a Regibus susceptæ, vita Monastica Regno præposita.

bus, jejuniis, eleemosynis, reliquum vitæ cursum confecit. (*Ex Beda lib. 5. cap. XX.*) Annus salutis tum vertebatur septingentesimusnonus, ex Ceda in *Epitome Historiæ*.

VI. *Ceolredus* anno Regni sui septimo fortitudinis invictæ specimen præbuit, bellum ab *Ina* VVest-Saxonum Rege difficillimum sustinens. Obiit anno Christi septingentesimo decimo sexto, cum annos octo regnasset & *Licefeldæ* sepultus est. Flagitiosus princeps exitum habuit improbæ vitæ parem: de quo S. Bonifacius Moguntinus Archiepiscopus ita scribebat ad Ethelbadum: *Celredum Prædecessorem tuum, stupratorem sanctimonialium, & Ecclesiasticorum Privilegiorum fractorem splendide cum suis epulantem malignus Spiritus arripuit, & sine Confessione & Viatico, cum diabolo sermocinanti & legem Dei detestanti, animam extorsit.*

VII. Sceptri reliquit hæredem *Edibaldum*, sive *Ethelbaldum*. Is uno & quadraginta annis regnavit. Incursionis tyrannicæ in Northumbriam incusatur, dum Rex Northumbrorum *Egbertus* bello difficili contra Pictos occupatus esset, anno salutis septingentesimo quadragesimo. (*Ex Beda, in Epitome Historiæ Ecclesiasticæ.*) Cum *Cudredo* Rege VVest-Saxiæ adversus Britannos felici exitu pugnavit, contra ipsum *Cudredum* ancipiti Marte. Tandem perfidiose occisus est a *Bervredo*, anno septingentesimo quinquagesimoseptimo. (*Ex Beda in Epitome Historiæ.*) Rex *Ethelbaldus* nonnullas virtutes, ut studium justitiæ, defensionem viduarum & pauperum, eleemosynarum erogationem, vitiis fœdavit gravissimis, ob quæ ipsum increpuit *S. Bonifacius* in Epistola ad ipsum data. *Quod vero*, inquit, *legitimum matrimonium spernis, si pro castitate faceres, esset laudabile: sed quia in luxuria & in adulterio quoque cum Sanctimonialibus volutaris, est vituperabile, & damnabile .... Quapropter pœniteat te, & memora quam turpe sit, ut tu, qui multis gentibus dono Dei dominaris, ad injuriam ejus sis libidinis servus. Audivimus præterea quod Optimates pene omnes gentis Merciorum tuo exemplo legitimas uxores deserant, & adulteras & Sanctimoniales constuprent .... Parce ergo animæ tuæ fili charissime, parce multitudini populi tuo pereuntis exemplo, de quorum animabus redditurus es rationem.* Ipsum deinde ab adulterio & fornicatione abhorrere docet Ethnicorum ipsorum exemplo. „ In antiqua Saxonia ubi nulla est Christi cognitio, si virgo „ in paterna domo, vel maritata sub conjuge fuerit adulterata, manu propria, strangulatam cremant, & supra fossam sepultæ corruptorem suspendunt, aut cingulo tenus vestibus abscissis, flagellant eam castæ matronæ, & cultellis pungunt, & de „ villa in villam missæ novæ accurrunt flagellatrices, donec interimant ..... Si ergo „ Gentiles Deum ignorantes tantum zelum castimoniæ habent; quid tibi convenit, fili „ charissime, qui Christianus, & Rex es? .... Præterea nunciatum est nobis, quod „ multa privilegia Ecclesiarum & Monasteriorum auferens, ad hoc audendum Duces tuo „ exemplo provoces. Sed recogita quæso, quam terribilem vindictam Deus in anteriores Reges exercuit ejus culpæ conscios, quam in te arguimus. " Hæc ad Etelbaldum Apostolica libertate & charitate scribebat *S. Bonifacius*. Ethelbaldo regnante, hortatu S. Bonifacii, Concilium a *Cutberto* Merciorum Episcopo *Clovesboviæ* celebratum est, Rege ipso *Ethelbaldo* opem ferente, ad Cleri populique mores reformandos, secundum *Zachariæ* Romani Pontificis sanctissima monita. Adfuit Concilio *Ethelbaldus* cum Proceribus tribus & triginta. De hoc agemus in historia Sæculi sequentis, S. Bonifacii & Cutberti adhortationibus increpationibusque *Ethelbaldum* Regem Pœnitentiæ sensu compunctum fuisse, & pro peccatis satisfacere decrevisse verisimile est. Nam in Synodo laudata Præceptum emisit, quo animam suam ab omni vinculo peccatorum (ut ait) liberam efficere studens, omnes Regni sui Ecclesias & Monasteria a publicis vectigalibus, operibus, & oneribus absolvit. Istud præceptum refert *Vvillelmus Malmesbur*, *lib.* 1. *de Gestis Regum Anglorum*. Totam præterea *Crollandiæ* Insulam Benedictini Ordinis Monachis ad Cœnobium ædificandum, dono dedit Rex *Ethelbaldus*. Ejus donationis Chartam *Ingulphi* Abbatis Historia repræsentat.

S. Bonifacius Moguntinus Archiep. libidinosum Regem Ethelbaldum arguit Apostolica libertate.

Apud Vvillelmum Malmesbur. lib. De Gestis Anglorum.

Ethelbaldum Regem pœnitentiam egisse, verisimile est.

VIII. *Berurедus* qui Regnum parricidio occuparat, primo invasionis suæ anno ab *Offa* devictus ac cæsus est: qui interfecto hoste, potitus est Regno. Fuit hoc in Principe, in primo ætatis flore, vitiorum virtutumque certamen. Imperii per fas & nefas amplificandi libidine, finitimos Reges bello vexavit; Northumbros & Cantianos maximis affe-

affecit incommodis: cum *Kinevulpho* Vveſt-Saxonum Rege congreſſus, victoriam reportavit. *Ethelbertum* Orientalium Anglorum Regem, virum innocentiſſimum, cui filiam ſuam uxorem deſponderet, per inſidias interficiendum curavit, ejuſque Regnum invaſit. Ut ſuum Regnum tam Pontificia quam Regia poteſtate nulli cedere gloriari poſſet, Archiepiſcopatum *Lichefeldiæ* inſtitui ab *Adriano Primo* per obreptionem obtinuit, & Cantuarienſem Archiepiſcopatum multis Epiſcopatibus mutilari, qui Lichefeldenſi addicti ſunt. Occaſionem dedere id urgendi profeſſæ cum *Lamberto* Cantuarienſium Archiepiſcopo inimicitiæ. Inexhauſta pecuniæ ſiti, multarum Eccleſiarum prædia, civiumque bona expilavit. Interea ut Regni potentiam fœderibus firmaret, *Ethelburgam* filiam *Brithorico* Vveſt-Saxonum Regi in matrimonium collocavit. Orta ipſum inter & *Carolum Magnum* Francorum Regem diſſenſione, ita ut utrinque navigatio interdicta negotiantibus eſſet, pacem quamtocius cum Rege Maximo redintegrare ſtuduit. Vallum ingens inter Britanniam atque Merciam, id eſt, a mari uſque ad mare fieri curavit, quo Mercii a cæteris Britanniæ populis diſterminatur, teſte *Simeone Dunelmenſi*. De peccatis tandem expiandis ſerio cogitans, bonorum omnium decimam partem Eccleſiis dedit; Eccleſiam imprimis Herefordiæ, in qua Ethelbertus Rex & Martyr ſepultus erat, multis prædiis locupletavit. Reliquias Sancti Albani in ſcrinio auro & gemmis ornato collocatus, in Cœnobium quod in ejus honorem conſtruxerat, honorificentiſſime transferri curavit, quod Monaſterium multis ditavit poſſeſſionibus, templumque magnificum novis donariis ornavit, ibique collocavit Monachorum Ordinis Benedictini familiam. Romam deinde profectus, veniam peccatorum ad Apoſtolorum ſepulchra humillime exorata, Romano Pontifici Hadriano Primo, ejuſque Succeſſoribus Regnum ſuum vectigale fecit, impoſito tributo ex ſingulis nummis argenteis, quos denarios vocabant, domeſticatim in annos ſingulos conferendis. Id factum anno ſalutis ſeptingenteſimo ſeptuageſimoquinto. Domum reverſus, paulo poſt e vita migravit, anno Regni ſui trigeſimo nono. Iſta conſtant ex Chronico *Joannis Bromton*, *ex Vuillelmo Malmesburienſi lib. 1. de geſtis Regum Anglorum*, & *Polydoro Vergilio*, *lib. 14. Anglicæ Hiſtoriæ*.

Sacrarum Reliquiarum cultus in Eccleſia Anglicana.

Rex Offa Regnum Sedi Apoſtolicæ vectigal fecit.

IX. *Offæ* ſucceſſit filius *Egfertus*, ſive *Egfredus*, pius & magnæ expectationis Princeps, qui ſtatim ab initio Principatus ad Eccleſiarum Privilegia, quæ a patre ſuo imminuta fuerant, reſarcienda animum adjecit. Vix quatuor menſes regnarat, cum immatura mors ſpes maximas, quas tam præclara initia excitarant, cum illo extinxit ac ſepelivit.

X. Heredem Regni fecit *Kenulphum*, qui ad *Pendam* genus ſuum referebat. Princeps fuit religione ac morum integritate, animi magnitudine, ſapientia, cum quovis optimo Principe merito comparandus. Adverſus Cantianos bellum gerens, Regem eorum *Edilbertum* cognomento *Pren* victum abduxit; ſed deinde miſericordia motus, libertate donavit. Egit apud *Leonem Tertium*, ut imminuta Cantuarienſis Eccleſiæ dignitas reſtitueretur. Legationem obiit ad Summum Pontificem Regis nomine *Athelardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus. *Leo* re mature diſcuſſa, jus conſecrandi Epiſcopos in duodecim Eccleſiis Cantuarienſibus Archipræſulibus confirmavit emendans quæ ab *Adriano* Deceſſore ſuo Rex *Offa* per obreptionem impetraverat. *Kenulphi* Regis & *Leonis* Papæ mutuas Epiſtolas deſcribit *Vuillelmus Malmesburienſis*, *lib. 1. de Geſtis Regum Anglorum*. Apud *Vuinchelcumbam* Cœnobium templumque magnificum extruxit, in eoque Monachos Ordinis Benedictini collocavit. Vivere deſiit anno octingenteſimo decimo nono, cum annis quatuor & viginti regnaſſet.

XI. Filium reliquit parvulum *Kenulphus*, nomine *Kenelmum*, Regni hæredem ac pietatis. Hunc ſoror *Quendreda* mulier ambitioſa, impia, crudelis, ab ipſius educatore præmiis corrupto, & in ſpem Regni ſecum poſſidendi excitato, juſſit jugulari. Multa in ejus morte, & in corporis, quod loco devio humatum erat, revelatione, patrata ferunt miracula, de quibus *Joannis Bromton Chronicon* legi poteſt. In Cœnobio *Vinchelcumbenſi* ſepultus eſt, ibique ſacris honoribus colebatur. Martyres inter conſcriptus fuit, more his temporibus ſolemni, ut quicumque viri ſancti ab impiis, quamvis ob cauſam occidebantur, Martyres dicerentur.

Poſt hæc Merciorum Regnum labefactatum inclinare cœpit in ruinam, ſub Regibus

Cleolvulpho Bernulpho, *Ludecanio*, *Uthlacho*, Principibus nulla neque vitæ integritate neque rerum gestarum gloria claris. Regno paulo dignior fuit *Bertulphus*; qui tamen a Dacis victus & Regno exutus est. Post hunc *Burthredus* collapsam Rempublicam erigere conatus, viginti annos regnavit, multis præliis cum Daco satis feliciter commissis: sed tandem victus ac patria pulsus, Romam voti gratia petiit, ubi privatus non multo post mortuus est. Huic a Dacis substitutus est *Selvuphus*, sive *Cevolphus* ejus servus, quem *Aluredus* Rex Occidentalium Saxonum nullo negotio superavit, ac in ordinem redegit. Ita Merciorum Regnum jure belli cessit West-Saxiæ Regibus.

§. VIII.

De Regibus Northumbriæ.

I. NOrthumbria, sic dicta quod vergat ad Septentrionem, ac umbroso sit propter altitudinem montium, quos frequentes habet, in duas partes dividebatur, in *Berniciam*, quæ ad Scotiam pertinet, & in *Deiram*. Hujus Regni latitudinem eam fuisse conjiciunt Historici, in quam Diœceses *Eboracensis*, *Carliolensis*, & *Dunelmensis* patent. Principio Duces habuit *Otham*, & *Ebusam Hengisti* fratrem, nepotemque, a quibus regio illa primum occupata est post Anglorum in Britanniam adventum.

II. Primus Regio nomine Northumbris dominatus est *Idas*, vir genere illustris, & bellicosus, anno salutis circiter quingentesimo quadragesimo septimo. Regni fines a flumine Humbro ad fretum usque Scoticum propagavit, *Lotho* Pictorum & *Conrano* Scotorum Rege acie victis 14. annos regnavit.

Eventus qui missioni Prædicatorum Evangelicorum in Angliam occasionem dedit.

III. Ipsi successit *Alla* ex eodem genere, qui annis triginta præclare gessit Rempublicam. Eo regnante, contigit quod *Beda*, cæterique Anglorum Historici commemorant. Venales pueri ex Britannia Romam deducti, ob candorem corporis, venustatem vultus, egregiamque comam, urbis admirationem rapuere, *Gregorio* nondum Pontifici moverunt commiserationem. Qui cum de eorum Gente, Provincia, Religione, rege interrogasset, ac responsum esset Anglos esse, ex Provincia Deirorum, Regis *Allæ* subditos; reposuit eleganter ad nomina alludens; Bene Anglos vocari, quorum facies esset Angelica, & quos deceret esse Angelorum in cœlis cohæredes: *Deiros* ex ira Dei eruendos, & ad misericordiam Christi vocandos: in Regno Regis Alla *Alleluja* cantari oportere. Mox accedens ad Romanum Pontificem, rogavit ut aliquos verbi Ministros in Britanniam mitteret ad Anglorum conversionem: seipsum ultro obtulit, idque perfecisset vir Apostolici pectoris, nisi ejus ex urbe discessum Cives prohibuissent. Tandem Pontifex creatus, quod exequi non potuerat ipse, per alios perfecit, Augustinumque & Socios ad Anglorum conversionem delegavit. Hunc eventum, qui volente ac agente Deo, saluti gentis occasionem dedit, *Alla* regnante, ex Antiquorum traditione se accepisse *Beda* testatur, *lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 1.*

IV. *Allæ* successit *Ethelricus* filius *Idæ*, & quinque annos regnavit, nulla rerum gestarum gloria nobilis. Secundum hunc regnavit *Ethelfridus* filius, egregius bellator. Britannos, qui se in eam Insulæ partem, quæ *Wallia* dicitur, receperant, aggressus, fudit, fugavitque prius in Monachos Banchorienses debacchatus, qui pro salute exercitus supplicaturi frequentes convenerant. Scotos etiam in fugam dedit, quorum Rex *Edamus* secundis ejus rebus invidens, in bellum, etiam repugnantem impulerat. *Thedbaldus* frater *Ethelfridi* in acie cecidit. Externis hostibus debellatis ut se quoque domi omni molestia & metu liberaret, *Eduinum Allæ* Regis filium, Regis dotibus ornatissimum Juvenem, quem ipse paterni Regni hæreditate fraudaverat, in exilium ejecit.

Ille ad *Reduvaldum* Orientalium Anglorum Regem confugit. Transfugam repetiit *Ethelfredus*, ac *Reduvaldo*, hospitii jura violare nolenti, ac præstantissimum adolescentem inimico tradere, bellum indixit. Accensis utrimque animis, Reges ad bellum venere: acriter utrimque pugnatum. *Reinerius Reduvaldi* filius in prælio cæsus; interfectus demum *Ethelfredus* magno cum numero suorum. *Reduvaldus* potitus victoria, Regnum paternum *Eduvino* restituit. Annos viginti quatuor *Ethelfredus* regnavit, usu quidem

dem rei militaris nulli secundus, sed idololatriæ deditus. Ex *Acca* filia *Allæ*, sorore *Eduvini* susceperat *Osuvaldum*, *Osuvium*, *Enfredum*, *&* *Osricum* filios: quintum addunt alii, *Offam* nomine: qui audita patris nece, in Scotiam ad *Eugenium* Regem confugerunt, quos ille benigne accepit, in Christiana Religione instituendos & Baptismo initiandos curavit. Fratres in Scotiam secuta est *Ebba* Virgo & ad *Forthea* ostium delata, a quo Promontorium proximum nomen traxit, quod hodie *Ebbum* vocant. Hæc ex *Beda*, *lib.* 2. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum*, *cap. XII.*

Eduinus Rex Northumbrorum cum gente ad fidem Christi conversus a Paulino Episcopo.

V. *Eduvinus* paternum Regnum amplificavit, Mevaniis Insulis ditioni suæ adjectis. Scotos, Pictosque intra fines suos manere coegit, ab armisque cessare. *Caduvallonem* Britannorum Regem prælio superavit. Solos Cantianos habere maluit fœderatos, quam hostes. Justitiam in Regno suo magis regnare curavit, quam se ipsum. Nihil deerat strenuo sapientique Principi ad veram gloriam quam Christianæ Religionis professio: quam ut amplecteretur, occasioni primum fuit cœleste visum, quo dum *Ethelfredi* furorem fugiebat, degebatque apud *Reduvaldum* Orientalium Anglorum Regem, recreatus est, promissaque incolumitas & Regnum, modo salutis doctrinam se auditurum ac sectaturum polliceretur. Contulit maxime ad ejus conversionem fœdus & affinitas, quam cum *Edbaldo* Rege Cantii junxit, ducta ejus sorore *Ethelberga*. Tantum vero negotium ad exitum perduxit *Paulini* sanctissimi Antistitis prædicatio, quem Justus Cantuariensis Archiepiscopus cum Regina miserat, tum ut ipsam ejusque Ministros in fide confirmaret, ac rem sacram in ejus Aula faceret; tum ut ethnicam Northumbriæ gentem ad fidei gratiam prædicando perducere satageret. Vertebatur annus Christi sexcentesimus vigesimus quintus. Quo anno vix ullum in eo Regno laborum fructum tulit *Paulinus*: Sic Deus hujus sæculi excœcaverat mentes Infidelium, ne fulgeret eis illuminatio Evangelii gloriæ Christi. Anno autem sequenti, *Quicelmus* Rex West-Saxiæ, *Eduini* felicitati invidens, nefarium sicarium misit, qui ipsum venenato pugione confoderet. Regem aggressus est parricida nefarius die sacra Paschatis. Cujusdam e suis familiaribus sese ipsum inter & percussorem injicientis beneficio furorem illius evasit, levi nihilominus vulnere affectus. Nocte præcedente *Ethelberga* Regina filiam feliciter peperit nomine *Eanfledam*. Opportuna hæc fuit occasio *Paulino* Episcopo adhortandi Regem, ut pro utroque beneficio, non falsis Numinibus, sed Christo gratias referret. Audivit libenter Rex Præsulis monita, promisitque se Christianam Religionem quamprimum amplexurum, si pugnans adversus Regem West-Saxonum, qui tam nefarias ipsi struxerat insidias, victoriam, bene juvante Christo, consequeretur: & in pignus promissionis implendæ, filiam recens natam Christo consecrandam *Paulino* tradidit, qui eam confestim primam omnium ex gente Nortumbrorum, cum aliis duodecim ex ejus domo baptizavit. Mox *Eduvinus* curato vulnere, colligit exercitum, Occidentales Saxones aggreditur, vincit, Regem ipsum occidit. Reduci postquam victoriam gratulatus est *Paulinus* Præsul, ipsum urget vehementer ut promissa impleat, Christoque det nomen. Rex nihil imprudenter agere solitus, abstinet quidem a cultu Idolorum, sed Christianis Sacramentis prius non vult initiari, quam Religionis nostræ veritatem fuerit edoctus, & cum Regni sui Sapientibus ea de re contulerit. Interea Rex literas accepit a Romano Pontifice, quibus ad fidem Christianam multis argumentis incitabatur. Epistola Pontificis apud Bedam *Bonifacii nomen* præfert. Is erat *Bonifacius V.* Idem Pontifex ad *Ethelbergam* seu *Ethelburgam* Reginam literas dedit, quibus ipsam adhortabatur, ut salutem Regis mariti sui curaret, ejusque conversioni cooperaretur. Inter hæc, cum Rex in tam necessario negotio nimium cunctaretur; *Paulinus* ad eum ingressus, dexteram capiti ejus imposuit, & hoc dato signo, revocavit ipsi in memoriam cœleste visum & Oraculum quo fuerat recreatus, dum apud *Reduvaldum* Regem profugus ageret. Tandem Eduvinus post alteram cum Proceribus & Sapientibus Regni sui collationem, post aras Idolorum eversas, fanaque succensa ab ipso Ethnicæ superstitionis Pontifice, cum cunctis Regni sui Nobilibus, & Plebis multitudine maxima, baptizatus est Eboraci, die Paschatis, in Ecclesia *Sancti Petri*, quam ex lignis strui jusserat ad tempus, donec majorem & augustiorem ex lapide quadrato Basilicam ædificaret. Quod opus statim a suscepto Baptismate inceptum, immatura morte præreptus,

Osu-

Osuvaldo Successori perficiendum reliquit. Baptizatus est *Eduinus* anno salutis sexcentesimo vigesimo septimo, Regni sui undecimo. Paternæ felicitatis fuere participes *Eduini* filii *Offridus* & *Ecdfridus*, quos ex *Quemburga*, *Cearli* Regis Merciorum filia susceperat, & *Edilbimus*, ac *Buscfrea* ac *Edelburga* Regina geniti, cum *Edilfride* sorore. Primi adhuc in albis positi atque e Baptismo recentes, rapti sunt e vita, & Eboraci sepulti. Tantus autem erat fidei fervor, & desiderium lavacri salutaris in *Berniciis* & *Deiris*, ut triginta diebus continuis a Catecheseos & Baptismi sacro Ministerio *Paulinus* Antistes non cessaret. In fluviis Baptismum conferebat, nondum extructis, in illo Ecclesiæ apud Northumbros nascentis exordio, Ecclesiis ac Baptisteriis. His acceptis nuntiis, *Honorius I.* Romanus Pontifex, qui *Bonifacio Quinto* successerat, gratulatorias & exhortatorias ad *Eduinum* Regem Literas dedit, paterna illum charitate accendens, ut in fide veritatis permaneret ac proficeret. Misit etiam Pallium ad *Paulinum* quem Eboracensem Archiepiscopum creavit, & *Honorium*, qui *Justo* in Archiepiscopatu Cantuariensi successerat: statuens ut cum Cantuariensis vel Eboracensis Antistes e vita migrasset, qui superstes esset amborum, ordinaret Successorem, ne Romam usque pro Archiepiscopi consecratione proficisci necesse esset.

Carduellam vocat Beda. Regnum Northumbrorum Eduino imperante florentissimum & tranquillissimum *Ceduvallonis* Britonum Regis defectio turbavit. Auxilio ipsi fuit *Penda* Rex Merciorum. Ambo, junctis viribus, in Northumbros magno sese impetu contulerunt. Acriter utrinque pugnatum in campo, cui nomen *Hethfelth*. In prælio cecidit Rex *Eduinus*, quarto Idus Octobris, anno salutis secentesimo trigesimo tertio, anno ætatis quadragesimo septimo, Regni vero decimoseptimo. Ante ipsum *Osfridus* ejus filius concidit. *Ecdfridus* filius alter, necessitate compellente, ad *Pendam* Regem transfugit; a quo postmodum, regnante *Osuvaldo*, contra fidem jurisjurandi, peremptus est. Deletus *Eduini* exercitus, Ecclesiæ & genti Northumbrorum calamitosa cum primis hæc dies fuit. In illa clade, cum nihil alicubi præsidii nisi in fuga esse videretur, *Paulinus* Archiepiscopus, cum *Edelburga* Regina, *Enfreda* filia, & *Vulcfrea* filio *Eduini*, & *Iffi* ejus nepote, filio scilicet *Osfridi*, ad *Edbaldum* Regem Cantii confugit. Vacabat eo tempore Ecclesia Roffensis per obitum *Romani* Præsulis, qui a *Justo* Archiepiscopo Cantuariensi Legatus missus ad *Honorium* Pontificem Maximum, naufragio absorptus fuerat. Quamobrem *Paulinus*, *Honorio* Cantuariensi, & *Edbaldo* Rege rogantibus, Roffensis Ecclesiæ administrationem suscepit, ejusque Sacris præfuit ad mortem usque. Hæc de Regis *Eduini* gestis, conversione, & morte habemus ex *Beda lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum*, capite nono, & decem sequentibus, ex Chronico *Joannis Bromton*, & aliis Anglorum Historicis.

VI. Post necem *Eduini*, Northumbrorum Regnum inter *Osricum* & *Enfredum* ejus nepotes, *Ethelfridi* Regis filios divisum est. Huic *Bernicia*, illi *Deira* obvenit. Ii Religionem Christianam, quam exules apud Scotos susceperant, repudiarunt, baptismumque polluerunt idololatriæ sordibus. Sed tam execrandam perfidiam Deus inultam diu non reliquit. Vix enim annus intercesserat, cum a *Ceduvallone* Rege Britonum peremptus uterque est. Infaustus ille annus propter Apostasiam Regum, & Britonis Regis tyrannidem, *Osuvaldi* Regno assignatus est ab Annalium Anglicanorum Scriptoribus, expuncta perfidorum Regum memoria. (*Ex Beda*, *lib. 5. cap. 2.*)

Osuvaldi Regis fides & pietas. VII. *Osuvaldus*, *Ethelfridi* filius natu major, fratrum necem ulturus, cum exercitu viribus longe impari, sed fide Christi, quam integerrimam servaverat, munitus, *Ceduvallonem* Tyrannum aggressus est, eum comissa pugna interemit, ejusque copias penitus delevit. Hujus theatrum victoriæ locus fuit, quem Angli *Denisbourn*, id est, *Rivum Denisi* vocabant. In magna etiam veneratione fuit locus, in quo *Osuvaldus* ad hanc pugnam se comparans, signum S. Crucis erexit, ac Deum exercituum invocavit. Crux illa miraculis illustrata est. Locus Anglorum lingua vocatus *Heofonfeld*, id est, *Cœlestis Campus*. Hunc *Hagulstandensis Ecclesiæ Fratres* quotannis confluere solitos post *Osuvaldi* necem pridie obitus ipsius, ut *Vigilias pro salute animæ ejus facerent; plurimaque Psalmorum laude celebrata, victimam sacræ Oblationis pro eo mane obtulisse*, testatur *Beda*, *l. 3. Hist. Eccl. gentis Anglorum*, *c. 2.*

Missa & preces pro defunctis in Anglorum Ecclesia celebratæ.

Re-

Regno, victoriaque potitus *Osuvaldus*, Religioni in suo Regno propagandæ operam dedit. Quocirca *Aidanum* Episcopum sanctissimum e Scotia vocatum in Lindisfarnensi constituit Insula, anno salutis sexcentesimo quadragesimo. Cum *Aidanus* nondum Anglicam linguam apprime calleret, & suo, id est, Scotico idiomate, Christianum dogma populos doceret, Rex *Osuvaldus*, qui Scoticæ linguæ probe sciens erat, interpretis officio fungebatur, sicque Regi juxta & Episcopo plebs innumera salutem suam debuit. Multæ regio munere extructæ Ecclesiæ, multa ædificata & dotata Monasteria. Cum Ecclesia propagabatur Disciplina regularis: Monachi namque erant, qui sacram Evangelicæ prædicationis susceperant provinciam. Monachus ipse Episcopus *Aidanus*, ex Insula Hyi destinatus. *Quæ insula habere semper solebat Rectorem Abbatem Presbyterum, cujus juri & omnis Provincia, & ipsi etiam Episcopi, ordine inusitato deberent esse subjecti, juxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Episcopus, sed Presbyter extitit & Monachus*, ut refert *Beda*, *cap.* 4. *libri tertii*.

S. Aidanus Lindisfarnensis Episcopus.

Episcopi & Monachi in Ecclesia Anglicana.

Hac in insula institutus fuerat *Aidanus* vir Apostolicus, cujus Vitam describit *Beda*, *lib.* 2. *cap.* 5. In ea id notandum maxime, quod sanctiorem disciplinam spectat, ejus exemplis apud Anglos constitutam. *In tantum*, inquit, *vita illius a nostri temporis segnitia distabat, ut omnes, qui cum eo incedebant, sive attonsi, sive Laici, meditari deberent; id est, aut legendis Scripturis, aut Psalmis discendis operam dare. Hoc erat quotidianum opus illius, & omnium, qui cum eo erant, Fratrum, ubicumque locorum devenissent. Et si forte evenisset ut ad Regis convivium vocaretur, intrabat cum uno Clerico, aut duobus: & ubi paululum reficiebatur, accelerabat ocyus ad legendum cum suis, sive ad orandum exire. Cujus exemplis informati tempore illo Religiosi quique viri ac fœminæ, consuetudinem fecerunt per totum annum, excepta remissione Quinquagesimæ Paschalis, quarta & sexta, Sabbathi jejunium ad Nonam usque horam protelare.*

Nusquam floruit magis quam *Osuvaldo* Rege Northumbriæ Regnum. Britannos, Pictos, Scotos, & Anglos, diversarum linguarum nationes, in ditionem accepit. Mira fuit in tantæ majestatis fastigio *Osuvaldi* pietas, humilitas singularis, & in pauperes ac peregrinos charitas & beneficentia infinitis laudibus celebranda. Inter pietatis opera, quæ ab ipso passim edebantur, illud æterna memoria dignum, quod *Beda* refert, cap. 6. libri tertii. Die S. Paschatis, *Aidano* Antistite cum ipso ad mensam discumbente, nunciatum est a Ministris, antequam manus *ad panem benedicendum* extendissent, pauperum undequaque advenientium multitudinem maximam juxta fores Palatii circumstare, qui eleemosynam rogarent. Mox pius Princeps Regias dapes in disco argenteo sibi appositas, pauperibus deferri jussit, confractumque discum inter eos minutatim dividi. Quo pietatis heroicæ facinore delectatus Antistes, ad Regem conversus manu ejus apprehensa, bene precatus est dicens: *Numquam inveterascat hæc manus*. Quod juxta benedictionis votum evenit. Cum enim eo cæso in pugna, manus a reliquo corpore essent resectæ, manserunt semper incorruptæ, & in capsa argentea in Villa Regia, in *S. Petri* templo conditæ, summa cum veneratione servatæ sunt. Reconciliatis denique Berniciorum & Deirorum animis, quos inter diuturna fuerat dissensio, ad cohibendas *Pendæ* Regis Merciorum ferocissimi excursiones, habitis delectibus, in hostem ivit. Grave prælium commissum, in quo cæsus est *Osuvaldus* anno ætatis trigesimo octavo, Regni nono, Christi sexcentesimo quadragesimo octavo. Multis miraculis ejus sanctitatem Deus comprobavit, memoriam illustravit. De *S. Osuvaldi* gestis, morte, miraculis, legendus *Beda*, ex quo maxime hæc excerpsimus, *lib.* 3. *Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum*, sex prioribus capitulis, & a cap. 9. ad 14. De his etiam *Simeon Dunelmensis*, in Historia Dunelmensis Ecclesiæ, cap. 1. & 2. Chronicon *Joannis Bromton*, *Vuillelmus Malmesbur. lib.* 1. *de gestis Regum Anglorum*, & alii rerum Anglicarum Scriptores.

Osuvaldus Rex Sanctus.

VIII. Post Regis *Osuvaldi* mortem, Northumbriæ Regnum iterum divisum est. *Osuvius Osuvaldi* frater, Berniciam obtinuit; *Osuvinus* filius *Osrici*, *Eduvini* Regis abnepos, Deiram potiundam accepit. Hos initio Principatus concordes, imperii cupiditas consortis impatiens in bellum domesticum impulit. Collectus utrinque exercitus: sed longe viribus inferior *Osuvinus*, existimans, sibi utilius fore impræsentiarum cedere,

re, quam dimicare, dimisso exercitu, uno tantum stipatus milite, in domum Comitis *Hunvaldi*, quem sibi amicissimum arbitrabatur, clam se recepi. *Hunvaldus* homo perfidus egregium Principem *Osuvio* necandum prodidit. Peremptus est *Osuvius* 3. Kalendas Septembris, anno Regni sui nono, salutis sexcentesimo quinquagesimoseptimo, in loco qui dicitur *Ingethlingum*, ubi postmodum ad hujus expiationem facinoris Monasterium constructum est, *In quo pro utriusque Regis, & occisi videlicet, & ejus qui occidere jussit, animæ redemptione, quotidie Domino preces offerri deberent:* ut *Beda* testatur, lib. 3. cap. 14. *Osuvinum* proceritas corporis, oris venustas, comitas morum, profusa in omnes nobiles juxta & ignobiles munificentia, eximia in Deum pietas & religio, cunctis amabilem fecerant. Humilitate & modestia cumprimis enituit; cujus insigne exemplum *Beda* commemorat. Cum equum ingentis pretii, quo vehi solebat, Regio stratum apparatu sanctissimo Episcopo *Aidano* utendum donasset, illumque pauperi forte obvio dedisset misericors Antistes, Rex id ægre tulit, viliorem equum aut pecunias, vel alias species erogari potuisse pauperi innuens: quem leniter emendans Episcopus, his verbis compellat: *Quid loqueris, Rex! Num tibi carior est filius equæ, quam Filius Dei?* Hærent Principis animo Præsulis verba, cujus ad pedes mox prostratus, delicti veniam exorat, ac *Aidano* potestatem facit ut de Regiis pecuniis, quid vel quantum voluerit, *Filiis Dei*, id est, pauperibus, tribuat. Regem erigit & consolatur Episcopus; sed ubi animo vultuique Principis reddita lætitiæ serenitas, Antistes ingemiscit, illachrymatur. Socius Presbyter lingua patria causam rogat. Cui Aidanus: *Scio*, inquit, *quod non multo tempore victurus est Rex: numquam enim vidi antehac humilem Regem: unde animadverto citius illum ex hac vita rapiendum. Non enim digna est hæc gens talem habere Rectorem.* Nec multo post infaustun Episcopi præsagium impletum est. Duodecim dumtaxat dies *Osuvino* Regi superstes fuit *S. Aidanus*, cujus miracula *Beda* commemorat capitibus decimoquinto, decimosexto, & decimoseptimo libri tertii Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum, ejusque virtutes celebrat; unum in eo improbans nævum, quod a Paschatis legitima die celebrandi canonico more aberraret; illud enim celebrabat, vel Luna ipsa decima quarta, si in eam Dominica dies incideret. Qui Scotorum erat error ea tempestate.

Preces Domino pro defunctis oblatæ in Ecclesia Anglicana.

Osuvini Regis charitas & modestia.

Humilitas rara virtus Regum.

Osuvius Regno integro potitus, cum pacem a *Penda* Rege Merciorum, qui *Osuvaldum* ejus fratrem occiderat, Northumbriam continuis incursionibus infestabat, muneribus redimere non posset, bellum difficillimum adversus ipsum suscepit, signaque cum eo contulit, copiis longe imparibus, sed divina bene fretus ope, nuncupatoque voto, quod obtenta victoria religiose implevit, se filiam *Elfledam* perpetua virginitate Deo consecraturum, & duodecim prædia totidem construendis Monasteriis donaturum, si victor Dei munere evaderet. Inito certamine, primo in fugam versus, mox deletus est Paganorum exercitus. Rex ipse *Penda* in prælio cecidit, *Osuvius* Mercios in deditionem accepit, tenuitque sub potestate per triennium. (*Ex Beda, lib. 3. cap. 24.*)

Votorum nuncupatio, consecratio Virginum, Monasteriorum fundatio in Ecclesia Anglicana.

Osuvius deinceps de Religione bene mereri studuit. Dissensionem de die legitima celebrandi Paschatis, quæ Ecclesiam Anglicanam perturbabat, tollere conatus est, Collatione habita in Monasterio *Strenaeshalch*, quod Latine dicitur *Sinus fari*, cui præerat *Hilda* Abbatissa. Scotorum morem propugnabant *Colmanus*, Lindisfarnensis Antistes, & ejus Clerici, *Cedda* Episcopus, & *Hilda* Abbatissa cum suis. Has in partes inclinabat Rex *Osuvius*. Romanum & Catholicum morem tuebantur *Agilbertus* Occidentalium Saxonum Antistes, cum *Vuilfrido* Abbate, & *Agathone* Presbytero, *Romano* item Presbytero, & *Jacobo* Diacono. His favebat *Alchfridus* Princeps, *Osuvii* Regis filius, a *Vuilfrido* institutus. Post longam disceptationem, Rex *Osuvius* victores dixit, qui Romanæ Ecclesiæ morem defendebant. Hunc amplexus est *Cedda*: *Conanus* vero pertinax in Scotiam secessit, rem cum suis communicaturus. Ejus in locum, Ecclesiæ Lindisfarnensi præfectus est *Tuda*. Erat is annus salutis sexcentesimus sexagesimus quartus, *Osuvii* Regis vigesimus secundus. In ea Collatione, de Tonsura quoque Ecclesiastica disceptatum. Sexto post anno, Christi scilicet sexcentesimo septuagesimo, ætatis quinquagesimo octavo, Regni vigesimo octavo, in morbum incidit Rex *Osuvius*, ex quo & mortuus est 15. Kalendas Martias, Statuerat, si ex infirmitate convalesceret,

Rex Osuvius Romanum morem celebrandi Paschatis legitima die in Regnum suum introducit. Beda l. 3. c. 25. & 26.

ret, Romam proficisci, ibique ad loca sancta vitam agere, duce itineris *Vvilfrido* Episcopo. Quinque ex *Enfreda* Regina, *Eduvini* filia, liberos suscepit, mares duos, *Ecgfridum*, & *Alvinum*, & filias tres, *Osithbam*, *Alucfredam*, & *Edelfredam*. *sive Elbuinum.*

IX. Regni paterni hæres fuit *Ecgfridus*, optimus Princeps. Hujus anno tertio, Concilium *Herudfordiæ* celebratum est a *Theodoro Cantuariensi*, Disciplinæ Ecclesiasticæ sanciendæ causa. Anno Regni sui nono bellum habuit cum *Edilredo* Merciorum Rege: acriter pugnatum utrinque. Cæsus est *Ecgfridi* Regis frater. Pax auctore *Theodoro* Cantuariensi Archiepiscopo composita. (*Ex Beda l.* 4. *c.* 21.) Anno sequenti, qui Christi numerabatur sexcentesimus octogesimus, obiit *Hilda Abbatissa*, ex Regia *Eduvini* stirpe nobilis & Religiosa Virgo, de cujus Vita lege *Bedam lib.* 4. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum, cap. decimo tertio, & decimo quarto*. Anno Christi sexcentesimo quarto, *Ecgfridus* Rex, ducto in Hiberniam exercitu, gentem innoxiam, & Anglorum genti semper amicissimam immani bello lacessivit; ita ut nec Ecclesiis, nec Monasteriis parceretur. Postea *Eugenium V.* Scotorum Regem, amicis licet ab eo bello deterrentibus, aggressus est, exitu infelici. Demum ducto in Pictos exercitu, hostibus fugam simulantibus, in angustiis inaccessorum montium, cum copiarum parte maxima oppressus atque cæsus est, anno ætatis quadragesimo, Regni decimo quinto. Id boni Ecclesiæ præstitit Anglicanæ ante obitum, quod *Cudbertum* virum sanctissimum Landisfarnensis Ecclesiæ Episcopum ordinari curavit. *S. Cudberti* Vitam Prosa & Metro seorsim scripsit Beda Venerabilis, de quo & plura commemorat, *l.* 4. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum, cap. vigesimo septimo & sequentibus*. Monachus fuit, Abbas, & Prædicator Apostolicus, ante suam inaugurationem Cudbertus. *Crebro de Monasterio egressus aliquoties equo sedens, sed sæpius pedibus incedens, circumpositas veniebat ad villas, & viam veritatis prædicabat errantibus. Erat quippe moris, eo tempore, populis Anglorum, ut veniente in villam Clerico, vel Presbytero, cuncti ad ejus imperium verbum audituri confluerent, libenter ea quæ dicerentur, audirent, libentius ea quæ audire & intelligere poterant, operando sequerentur. Porro Cudberto tanta erat dicendi peritia, tantus amor persuadendi quæ docuerat, tale vultus Angelici lumen, ut nullus præsentium latebras ei sui cordis celare præsumeret, quin omnes palam, quæ gesserant, confitendo proferrent; & confessa dignis (ut imperabat) pœnitentiæ fructibus abstergerent.* Hæc & alia plura de *S. Cudberto*, & Ecclesiæ Anglicanæ statu his temporibus *Beda Venerabilis*. Plura etiam de ipso *Simeon Dunelmensis*, sive *Turgottus*, in Historia suæ Ecclesiæ.

Beda l. 4. *c.* 26.

Veterum Anglorum erga Presbyteros & Clericos, reverentia.

Confessio Sacramentali in usu apud Anglos veteres.

X. *Ecgfrido* successit *Alfridus Osuvii* Regis ex concubina filius, Regnumque per annos undeviginti pacifice rexit, non tamen iisdem finibus quibus pater & frater, quia Picti victoria hostiliter cupideque usi, plurima ab Aquilone invaserant. Floruit per hæc tempora sanctissimus Hagustaldensis Ecclesiæ Episcopus *Joannes*, insignis miraculorum effector, quorum plurima Beda commemorat libro quinto a capite secundo ad septimum.

XI. Post *Alfridum* regnavit *Osredus* octo annorum puer, annis undecim. Adolescentiam stupris polluebat, cum *Kenredi* & *Osrici* insidiis cæsus est. *Kenredus* deinde post annos Regni duos, *Osricus* post annos undecim, parricidii, tyrannidisque pœnas pari exitu dedere. Osricum *Celphus* excepit, sive *Ceolulphus*, Princeps literarum amans, & ipse cumprimis eruditus, cui *Venerabilis Beda* Historiam suam Ecclesiasticam gentis Anglorum dicavit. Is cum annis octo regnasset, Regnum Egberto patrueli tradidit, & Vitam ipse Monasticam professus est anno Christi septingentesimo trigesimo septimo. Iste pariter post alterum & vigesimum annum, purpuram cum veste Monastica commutavit, cum prius Regnum filio suo Osvulfo tradidisset, anno salutis septingentesimo quinquagesimo octavo. Hic anno sequenti a suis occisus est. *Osvulphum* secutus est *Edilvualdus* cui cognomen *Molloni*. Is undecim annis gesta Republica, insidiis Alredi occubuit. Alredus anno Regni decimo, abdicare compulsus; in cujus locum substituitur *Ethelbertus* filius Mollonis. Sed quinto post anno expellitur gentis inconstantia. Post hunc *Celvoldus*, sive *Alsvvoldus*, aut *Asvaldus*, Rex acclamatur, & undecimo post anno populi seditione opprimitur. Illi successit *Osredus* nepos, qui anno vix elapso, sortis similis formidine, se privatam ad vitam recepit. Postremo *Ethelbertus* filius

Reges Vitam Monasticam profitentur.

Edil-

Edilvualdi Mollonis, Regni administrationem tot antea Regulis exitialem suscipere ausus est, qui tamen fatum superiorum Principum effugere non valuit: post annos enim quatuor & ipse a suis occisus est. Triginta deinceps annis & amplius Northumbriæ Regnum vacavit, nullo id sibi petere audente: & tam finitimorum populorum, quam Barbarorum, Danorum præsertim incursionibus & deprædationi expositum est, donec Egbertus Rex West-Saxiæ devictis, pulsisque Danis, suo illud adjecit imperio, anno salutis octingentesimo vigesimo septimo.

§. Ultimus.

De Regibus Occidentalium Saxonum, seu West-Saxiæ.

I. Fines Regni West-Saxiæ in eamdem longitudinem & latitudinem patuisse, in quam *Bathoniensis*, *Vellensis*, *Sarisberiensis*, ac *Exoniensis* Diœceses patent, Scriptores conjiciunt. Ipsi initium dedit *Cerdicius* anno circiter humanæ salutis quingentesimo vigesimo primo. Post sexdecim annos fato functus, Regnum transmisit ad filium, cui *Cenrico* nomen fuit. Hic Regnum paterna virtute partum fundatumque cum nonnihil ampliasset, post annos sex filio *Ceaulino* hæreditate reliquit possidendum, Princeps ille fuit bellica fortitudine spectatissimus. *Ethelbertum* Cantii Regem alienos fines avidius incursantem aggressus, fusis copiis ad sua fugavit. Britannos urbibus *Glocestria*, *Circestria*, & *Bathonia* expulit. Demum Anglis & Britonibus una rebellantibus & conspirantibus, deleto exercitu, anno postquam regnare cœperat altero & trigesimo, privatam ad sortem redactus, exul obiit. Regnum ejus casu nutabundum rexere *Celricus* annis sex, & *Ceolfus* annis quatuordecim. Secundum hos regnarunt *Cinegistus*, & *Quicelmus Celerici* filii. Bella plurima vel contra Britannos, vel contra *Pendam* Regem Merciorum, feliciter satis gessere. *Quicelmus* magnam infamiæ labem contraxit, quod *Eduinum* Regem Northumbriæ, subornato sicario, insidiis appetiverit. Superstes *Quicelmo Cinegistus*. Eo regnante, Occidentales Saxones *Byrino* Episcopo, quem *Honorius I.* Pontifex Maximus miserat, prædicante, fidem Christi susceperunt. Ipse *Cinegistus* Christo nomen dedit, & e sacro fonte ab *Osuvaldo* Rege Northumbrorum susceptus est. Sedes Episcopalis *Dorcincæ* constituta. Anno Regni sui altero & trigesimo *Cinegistus* obiit.

Occidentales Saxones cum Rege Cynegisto ad Christum conversi.

II. In Regnum *Cinegisti* patris successit *Keneuvalchius*, Regni exordio pessimus, medio & ultimo tempore Principibus optimis comparandus. Ut enim Regno potitus est, paternæ pietatis degener adolescens, Christianam Religionem, simul & uxorem legitimam repudiavit. Sed a *Penda* Rege Merciorum, cujus sorori repudium dederat, bello impetitus, victusque ad *Annam* Orientalium Anglorum Regem confugit; ubi & adversis rebus eruditus, & a religiosissimo Principe monitus increpitusque propter violatam Christi fidem, legitimique matrimonii abruptum fœdus, ad Christum rediit, uxorem recepit, Deoque juvante, Regnum triennio post integrum recuperavit. Ipsi cum Dei amicitia restitutæ vires. Britannos duplici prælio profligavit: & in *Wulpherum Pendæ* filium paternam ultus injuriam, illum parte Regni mulctavit maxima. Pietatis cultor egregius, templum opere magnificum Vvintoniæ erexit, in quo Sedes Episcopalis locata est. Præclaras animi dotes foverunt *Angilbertus & Eleutherius* Episcopi. *Angilbertus* natione Gallus, in Hibernia divinis Scripturis imbutus, sponte ministerium Evangelicæ prædicationis apud Occidentales Saxones assumpsit. Cujus eruditione atque industria cognitis, *Keneuvalchius* Rex ipsum rogavit ut Episcopatum suæ gentis susciperet. Hunc vero postea, propter linguæ peregrinitatem, minus gratum habens, Provinciam in duas Diœceses divisit, alterique præfecit *Vvini* hominem Anglum. Inde merito offensus *Angilbertus*, quod ipso inconsulto, Rex hujusmodi divisionem contra Canones aggressus esset, in Galliasrediit, & Parisiensis Episcopus factus est. Non multo post *Angilberti* discessum, *Vvini* Regi invisus esse cœpit, ab eoque pulsus, ad *Vvulpherum* confugit Merciorum Regem, & numerata pecunia Londinensem Episcopatum a sacrilego Principe emit novus Simeon. Exinde aliquot annos absque Episcopo fuit Occidentalium Saxonum Provincia. Per id tempus *Keneuvalchius* Rex clade non minimas passus ab hosti-

hostibus, serio cogitavit, Regnum Antistite destitutum qui Religionem curaret, juste divino præsidio destitui. Continuo itaque missis in Galliam Legatis, *Angilbertum* Episcopum rogavit ut ad pristinam Sedem rediret. Morem se Regi gerere non posse rescripsit *Angilbertus*, quod Ecclesiæ Parisiensi adstrictus esset. In amoris tamen sui erga Occidentalium Saxonum Ecclesiam gentemque pignus, *Eleutherium* nepotem suum, Episcopatu dignissimum eo misit, qui si Regi luberet, ordinaretur Episcopus. Qui a Rege, populoque perhonorifice susceptus, & a *Theodoro Cantuariensi* consecratus, multis annis *Vvest-Saxonum* Ecclesiam sanctissime rexit. (*Ex Beda*, *l. 3. Historiæ Ecclesiasticæ*, *c. 7.*) *Eleutherio* Episcopo multum debuisse Malmesburiense Monasterium, cui & *Adelmum* virum sanctum & eruditum Abbatem præfecit, testatur *Vvillelmus Malmesburiensis l. 1. de gestis Regum Anglorum*, c. 11. *Keneuvalchius* post annos unum & triginta, ex quo regnare cœperat e vita migravit, Regni administratione *Sexburgæ* uxori relicta. Huic satis erat animi, sapientiæ, ac virtutis ad Rempublicam bene gerendam: sed intra annum defuncta, dotes supra sexum præstantes ostentare non valuit.

Tum Regnum *Escuinum* inter & *Kentuinum* divisum est, ambos fortitudinis bellicæ gloria insignes: siquidem ille Mercios, hic Britannos clade affecit. Decem annis regnarunt. Quo tempore, defuncto Elutherio, *Headdi* ejus in locum Episcopus a *Theodoro Cantuariensi* consecratus est.

III. Post istos, ut *Beda* vocat, *Subregulos*, Imperium obtinuit *Ceduvalla*, Ceaulini ex fratre Cuda pronepos, cujus ingenti animo invidentes Vvest-Saxiæ Proceres, cum adhuc privatus esset, ipsum, conspiratione facta patria ejecerant. Illi bellicæ virtutis ostentandæ exilium occasionem dedit. Cum selecta enim Juvenum manu, qui ipsum fuerant secuti, in Australes Saxones irruens, Rege *Ethelvachio* occiso, Provinciam longe lateque depopulatus est. Paulo post insperatus rediit, Regnumque obtinuit, pulsis æmulis. Australibus Saxonibus semper infestus, *Ethelvachii* Successorem *Edricum* cæcidit. Cantianos etiam bello vexavit. Vectam Insulam hostiliter ingressus, parum abfuit quin deleverit. Ad illam expeditionem se accingens, nondum licet Christianus, voto se obstrinxerat, quartam Insulæ, necnon & prædæ partem, si victor evaderet, Domino oblaturum. Quod implevit reportata victoria. Terram enim trecentarum familiarum *Vvilfrido* Episcopo tradidit possidendam. Hic eam *Bernuino* nepoti uni ex suis Clericis commendavit, adjungens illi Presbyterum nomine *Hildilam*, qui Evangelium Insulanis prædicaret, ac Sacramenta ministraret. Sic Vecta Insula in Christi ditionem transiit. Tandem Rex ipse *Ceduvalla* Christo nomen dedit, & ad limina Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Christianis Sacris initiari cupiens, relicto Regno terreno, cœleste quæsiturus, Romam profectus est. Ibi a *Sergio* Papa baptizatus die sancto Paschalis Sabbati, anno salutis sexcentesimo octogesimo nono in albis adhuc positus, prout vehementer optaverat, in cœlum migravit, duodecimo Kalendas Majas. In Ecclesia S. Petri, cujus nomen ipsi fuerat a *Sergio* Papa impositum, sepultus est: eique, jussu Pontificis, istud ad perennem memoriam inscriptum monumentum:

Regis Ceduvalla votum.

Peregrinato ad Apostolorum limina.

Rex Ceduvalla Romæ a Sergio Papa baptizatur.

Culmen, opes, sobolem, pollentia Regna, triumphos,
Exuvias, Proceres, mœnia, castra, lares:
Quæque patrum virtus, & quæ congesserat ipse,
Cedual armipotens liquit amore Dei:
Ut Petrum Sedemque Petri Rex cerneret, hospes,
Cujus fonte meras sumeret almus aquas;
Splendificumque jubar radianti carperet haustu,
Ex quo vivificus fulgor ubique fluit.
Percipiensque alacer redivivæ præmia vitæ,
Barbaricam rabiem, nomen & inde suum
Conversus convertit ovans, Petrumque vocari,
Sergius Antistes jussit, ut ipse Pater
Fonte renascentis: quem Christi gratia purgans,
Protinus ablatum vexit in arce poli.

Mira

Mira fides Regis, clementia maxima Christi,
Cujus consilium nullus adire potest.
Sospes enim veniens supremo ex orbe Britanni,
Per varias gentes, per freta, perque vias,
Urbem Romuleam vidit, templumque verendum
Aspexit Petri, mystica dona gerens.
Candidus inter oves Christi sociabilis ibit:
Corpore nam tumulum, mente superna tenet.
Commutasse magis Sceptrorum insignia credas,
Quem Regnum Christi promeruisse vides.

Obiit anno ætatis circiter trigesimo cum annos duos regnasset. Hæc ex *Beda l.* 4. *Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum, capp.* 15. & 16. & *l.* 5. *c.* 7. De his etiam *Willelmus Malmesburiensis l.* 1. *de gestis Regum Anglorum*, & *Henricus Huntindoniensis l.* 4. Anno sequenti *Theodorus* Cantuariensis Archiepiscopus de Ecclesia Anglicana optime meritus, obiit anno ætatis octogesimo.

Ina Rex Sanctus. IV. Post *Ceduvallam*, Rex creatus est *Ina*. *Cinegisti* ex fratre *Cuthbaldo* pronepos, Princeps fortitudine, consilio, religione, nulli secundus. Cantianis bellum indixit; sed illi armis ejus territi, virtutisque fama, pacem grandi auri pondere redimere maluerunt, quam belli fortunam tentare. Deinde in *Aldinium* Australium Saxonum Regem arma convertens, ipsum penitus profligavit, Regnoque exuit. Totus fuit deinceps in pietatis operibus. *Vvelliæ* templum ædificavit magnifico apparatu, quod *S. Andreæ* Apostolo dicatum, ibique Sedes Episcopalis ejusdem Regis curis collocata, Ecclesiaque multis possessionibus locupletata. Extruxit etiam *Glasconiense* Cœnobium, O. B. illudque munificentissime dotavit. Regnum suum Romano Pontifici vectigale fecit, singulis argenteis nummis in singulas domos impositis anno circiter septingentesimo quadragesimo. Inde origo *Denarii S. Petri*. (Ex Polydoro Vergilio lib. 5. Historiæ Anglicæ.) Leges sanctissimas Rex Inas condidit, ex consilio Episcoporum & Sapientum Regni sui, ut ipse præfatur. Præcipit imprimis Canonum executionem, & Ecclesiasticæ Disciplinæ observantiam; cui invigilare, ac eam promovere Christiani Principis officium est. Deinde conjugia illegitima prohibet, & judicia recto ordine fieri mandat. *Imprimis*, inquit, *præcipimus ut Ministri Domini rectam disciplinæ sanctæ Regulam juste custodiant. Postea volumus, ut totius conjugia populi sint*, & *judicia devote consecrata*. Præcipit deinde *Ut per infra triginta noctes baptizetur*; & si non sit, *triginta solidis emendetur* (mulcta scilicet parentibus indicta) *Si moriatur sine baptismo, emendetur tota pecunia*. Tertio decernit adversus Dominicæ diei violatores, ut *Si servus operetur Dominica die per præceptum domini sui, sit liber*, & *Dominus emendet triginta solidos ad Vitam* (id est, ad mulctam, ut interpretatur *Guillelmus Somnerus* in Glossario.) *Si servus sine testimonio domini sui operetur, corium perdat* (id est *virgis cædatur*). *Si liber operetur illa die jussu domini sui perdat libertatem suam*. Quarto *Cyrisceatta* (id est, censum Ecclesiasticum, sive decimas, ut *Somnerus* in Glossario explicat) solvi jubet in festo *S. Martini*. Qui tunc non solverit, sexaginta solidorum mulcta emendatur, & decimam duplo majorem solvere cogitur. Quinto immunitati Ecclesiarum consulit, statuens, ut *Si quis sit mortis reus*, & *ad Ecclesiam fugiat, vitam habeat*, & *emendet sicut rectum consulet. Si quis corium suum forisfaciat* (id est, si virgis cædi mereatur) & *ad Ecclesiam incurrat, sit ei verberatio condonata*. Cæteras Lege quæ civilem Politiam, vel causas criminales fere spectant, prætermitto. Ipsas legere poteris in Chronico *Joannis Bromton*, & in Codice Legum antiquarum, inter Leges Saxonicas. Postremo Rex *Ina* hortante uxore *Ethelburga*, muliere religiosissima, nuntium rebus sæcularibus remisit; cumque *Ethelardo* consanguineo suo Regnum tradidisset, Romam se contulit, ibique coma deposita, ignotus (ut quidam scribunt) in plebejo habitu Deo serviens consenuit; sive (ut alii memorant) Monasticam Vitam professus est. *Ethelburgam* Reginam Sanctimonialem quoque factam asserunt in Monasterio quod positum est ad ripam Thamesis fluminis in pago cui nomen Berchyngium.

Origo Denarii S. Petri in Anglia.

Leges latæ ab Ina Rege.

Rex Ina Regno se abdicat Romamque religionis causa proficiscitur.

V. *Inæ* successit *Ethelardus*, bello primum lacessitus ab *Osuvaldo* Merciorum Rege, dein-

deinde Regnum pacifice tenuit annos quatuordecim. *Ethelardum* ſecutus eſt *Guthredus*, ſive *Cuthedrus*, qui contra Mercios & Britones Regni fines ſtrenue ac fortiter tutatus eſt. Poſt hunc Regnum obtinuit *Sigibertus*, homo domi crudelis & ſævus, foris vecors & ignarus; qui propterea omnium conſpirantibus odiis poſt annum ſolio deturbatus eſt, unica Provincia, perexigua quidem in obſequio retenta. Verum cum adverſis non minus quam ſecundis rebus ferox eſſet, *Cumbrani* unius e ſuis Conſiliariis nece, cæteros in ſuum exitium armavit. Quorum furorem metuens, in loca ſylveſtria ſe abdidit, ubi a viliſſimo *Cumbrani* ſervo qui porcos paſcebat, trucidatus eſt. (*Ex Vvillelmo Malmesburienſi, lib. de geſtis Anglorum*, Polydoro *Vergilio l.* 5. *Hiſtoriæ Anglicæ*, & ante omnes ex Chronico *Joannis Bromton.*)

VI. *Sigiberto* ſubſtitutus eſt *Kineuvulfus*, qui uno & triginta annis nec ignave, nec immodeſte regnavit. Uno tantum adverſus *Offam* Merciorum Regem commiſſo prælio victus eſt. *Kineardum Sigiberti* fratrem, quem ſuſpectum habebat, in exilium amandavit. Is poſtea contracta perditorum hominum manu, cupidus ultionis, clam in patriam rediit, Regemque ruri furtivis amoribus ſervientem improviſo circumſedit, & ad certamen compulit, in quo fortiter pugnans occiſus eſt. Cognito facinore, ſubito advolavit Regia cohors quæ haud procul erat; renovatoque certamine, *Kineardus* ejuſque conſortes ad unum ſunt contrucidati. Poſt *Kineuvulphum*, *Brithricus* Rex creatus eſt, vir pacis quam belli ſtudioſior: qui *Offæ* Regis Merciorum potentiſſimi, cujus filiam duxerat, affinitate fultus, *Egbertum* Regii ſanguinis unicum Principem, ſibi ob virtutem formidandum, in Gallias amandavit. Otium quo deinde ſecurus fruebatur, paululum turbavit Danorum Piratarum in Inſulam appulſus, quos relicta præda, ad naves quam cito redire compulit. Annos ſexdecim regnavit *Brithricus*. Cujus audita morte, *Egbertus* ex Galliis in patriam reverſus, avitum ſolium omnium applauſu conſcendit anno ſalutis octingenteſimo.

Mira fides Regis, clementia maxima Christi,
Cujus consilium nullus adire potest.
Sospes enim veniens supremo ex orbe Britanni,
Per varias gentes, per freta, perque vias,
Urbem Romuleam vidit, templumque verendum
Aspexit Petri, mystica dona gerens.
Candidus inter oves Christi sociabilis ibit:
Corpore nam tumulum, mente superna tenet.
Commutasse magis Sceptrorum insignia credas,
Quem Regnum Christi promeruisse vides.

Obiit anno ætatis circiter trigesimo cum annos duos regnasset. Hæc ex *Beda l.* 4. *Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum, capp.* 15. *&* 16. *& l.* 5. *c.* 7. De his etiam *Willelmus Malmesburiensis l.* 1. *de gestis Regum Anglorum, & Henricus Huntindoniensis l.* 4. Anno sequenti *Theodorus* Cantuariensis Archiepiscopus de Ecclesia Anglicana optime meritus, obiit anno ætatis octogesimo.

Ina Rex Sanctus. IV. Post *Ceduvallam*, Rex creatus est *Ina*. *Cinegisti* ex fratre *Cuthbaldo* pronepos, Princeps fortitudine, consilio, religione, nulli secundus. Cantianis bellum indixit; sed illi armis ejus territi, virtutisque fama, pacem grandi auri pondere redimere maluerunt, quam belli fortunam tentare. Deinde in *Aldinium* Australium Saxonum Regem arma convertens, ipsum penitus profligavit, Regnoque exuit. Totus fuit deinceps in pietatis operibus. *Vvelliæ* templum ædificavit magnifico apparatu, quod *S. Andreæ* Apostolo dicatum, ibique Sedes Episcopalis ejusdem Regis curis collocata, Ecclesiaque multis possessionibus locupletata. Extruxit etiam *Glasconiense* Cœnobium, O. B. illudque munificentissime dotavit. Regnum suum Romano Pontifici vectigale fecit, singulis argenteis nummis in singulas domos impositis anno circiter septingentesimo quadragesimo. Inde origo *Denarii S. Petri*. (Ex Polydoro Vergilio lib. 5. Historiæ Anglicæ.)

Origo Denarii S. Petri in Anglia.

Leges latæ ab Ina Rege.

Leges sanctissimas Rex Inas condidit, ex consilio Episcoporum & Sapientum Regni sui, ut ipse præfatur. Præcipit imprimis Canonum executionem, & Ecclesiasticæ Disciplinæ observantiam; cui invigilare, ac eam promovere Christiani Principis officium est. Deinde conjugia illegitima prohibet, & judicia recto ordine fieri mandat. *Imprimis*, inquit, *præcipimus ut Ministri Domini rectam disciplinæ sanctæ Regulam juste custodiant. Postea volumus, ut totius conjugia populi sint, & judicia devote consecrata*. Præcipit deinde *Ut per infra triginta noctes baptizetur*; & si non sit, *triginta solidis emendetur* (mulcta scilicet parentibus indicta) *Si moriatur sine baptismo, emendetur tota pecunia*. Tertio decernit adversus Dominicæ diei violatores, ut *Si servus operetur Dominica die per præceptum domini sui, sit liber, & Dominus emendet triginta solidos ad Vitam* (id est, ad mulctam, ut interpretatur *Guillelmus Somnerus* in Glossario.) *Si servus sine testimonio domini sui operetur, corium perdat* (id est *virgis cædatur*). *Si liber operetur illa die jussu domini sui perdat libertatem suam*. Quarto *Cyrisceatta* (id est, censum Ecclesiasticum, sive decimas, ut *Somnerus* in Glossario explicat) solvi jubet in festo *S. Martini*. Qui tunc non solverit, sexaginta solidorum mulcta emendatur, & decimam duplo majorem solvere cogitur. Quinto immunitati Ecclesiarum consulit, statuens, ut *Si quis sit mortis reus, & ad Ecclesiam fugiat, vitam habeat, & emendet sicut rectum consulet. Si quis corium suum forisfaciat* (id est, si virgis cædi mereatur) *& ad Ecclesiam incurrat, sit ei verberatio condonata*. Cæteras Lege quæ civilem Politiam, vel causas criminales fere spectant, prætermitto. Ipsas legere poteris in Chronico *Joannis Bromton*, & in Codice Legum antiquarum, inter Leges Saxonicas. Postremo Rex *Ina* hortante uxore *Ethelburga*, muliere religiosissima, nuntium rebus sæcularibus remisit; cumque *Ethelardo* consanguineo suo Regnum tradidisset, Romam se contulit, ibique coma deposita, ignotus (ut quidam scribunt) in plebejo habitu Deo serviens consenuit; sive (ut alii memorant) Monasticam Vitam professus est. *Ethelburgam* Reginam Sanctimonialem quoque factam asserunt in Monasterio quod positum est ad ripam Thamesis fluminis in pago cui nomen Berchyngium.

Rex Ina Regno se abdicat Romamque religionis causa proficiscitur.

V. *Inæ* successit *Ethelardus*, bello primum lacessitus ab *Osuvaldo* Merciorum Rege, dein-

deinde Regnum pacifice tenuit annos quatuordecim. *Ethelardum* secutus est *Guthredus*, sive *Cuthedrus*, qui contra Mercios & Britones Regni fines strenue ac fortiter tutatus est. Post hunc Regnum obtinuit *Sigibertus*, homo domi crudelis & sævus, foris vecors & ignarus; qui propterea omnium conspirantibus odiis post annum solio deturbatus est, unica Provincia, perexigua quidem in obsequio retenta. Verum cum adversis non minus quam secundis rebus ferox esset, *Cumbrani* unius e suis Consiliariis nece, cæteros in suum exitium armavit. Quorum furorem metuens, in loca sylvestria se abdidit, ubi a vilissimo *Cumbrani* servo qui porcos pascebat, trucidatus est. (*Ex Vuillelmo Malmesburiensi*, *lib. de gestis Anglorum*, Polydoro *Vergilio l.* 5. *Historiæ Anglicæ*, & ante omnes ex Chronico *Joannis Bromton*.)

VI. *Sigiberto* substitutus est *Kineuvulfus*, qui uno & triginta annis nec ignave, nec immodeste regnavit. Uno tantum adversus *Offam* Merciorum Regem commisso prælio victus est. *Kineardum Sigiberti* fratrem, quem suspectum habebat, in exilium amandavit. Is postea contracta perditorum hominum manu, cupidus ultionis, clam in patriam rediit, Regemque ruri furtivis amoribus servientem improviso circumsedit, & ad certamen compulit, in quo fortiter pugnans occisus est. Cognito facinore, subito advolavit Regia cohors quæ haud procul erat; renovatoque certamine, *Kineardus* ejusque consortes ad unum sunt contrucidati. Post *Kineuvulphum*, *Brithricus* Rex creatus est, vir pacis quam belli studiosior: qui *Offæ* Regis Merciorum potentissimi, cujus filiam duxerat, affinitate fultus, *Egbertum* Regii sanguinis unicum Principem, sibi ob virtutem formidandum, in Gallias amandavit. Otium quo deinde securus fruebatur, paululum turbavit Danorum Piratarum in Insulam appulsus, quos relicta præda, ad naves quam cito redire compulit. Annos sexdecim regnavit *Brithricus*. Cujus audita morte, *Egbertus* ex Galliis in patriam reversus, avitum solium omnium applausu conscendit anno salutis octingentesimo.

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM SÆCULI SEPTIMI DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO PRIMA

De Convocatione, & Præsidentia Sexti Concilii Oecumenici.

QUÆSTIO I.

Quis Synodum Sextam Oecumenicam convocaverit?

PROPOSITIO.

CONSTANTINUS Pogonatus Synodum Oecumenicam Sextam convocavit, re cum Romano Pontifice communicata.

PRobatur primo ex Epiſtola Imperatoris ad *Donum* Romanum Pontificem. ,, Poſtquam igitur, *inquit*, tempus non recipit perfectam ,, Congregationem fieri, adhortamur veſtram Paternam Beatitudinem per præſentem noſtram piam Sacram dirigere viros utiles ,, ac modeſtos, notitiam habentes totius a Deo inſpirante doctrinæ, & peritiam irreprehenſibilem habentes dogmatum, indutos ,, perſonam veſtræ Apoſtolicæ Sedis, deferentes & libros, quos oportet proferri, & omnem auctoritatem habentes, &c. Perſonas vero quæ dirigentur a Paterna veſtra Beatitudine, decernet, ex ,, veſtra quidem Eccleſia Sancta (ſi utique videbitur ei) tres perſonæ ſufficient: quod ,, ſi & plures, quantæ ei placuerint dirigat. De Concilio vero uſque ad duodecim Metropolitas & Epiſcopos: de quatuor vero Monaſteriis Byzacenis, ab unoquoque Monaſterio Monachos quatuor. Nam ſi reciperet tempus, ut dictum eſt, & perfectam ,, Congregationem potuiſſemus facere: ſed quoniam tempus non admittit; Deus autem ,, noſter proprio conſilio protulit, quod nos differebamus in hoc tempore, per omnia ,, volumus veſtram Paternam Beatitudinem minime effici impedimentum voluntati Dei, ,, ſed eos dirigere.

Probatur ſecundo ex Literis ejuſdem Imperatoris ad *Georgium* Conſtantinopolitanum Epiſcopum. ,, Neceſſarium, *inquit*, judicavimus, præſenti noſtra pia Sacra ad veſtram ,, Paternam Beatitudinem uti, per quam adhortantes eam, ſancimus congregare veſtram ,, Paternam Beatitudinem omnes, qui ad ejus Sanctiſſimam Sedem pertinent, Sanctiſſimos Metropolitas & Epiſcopos in hanc a Deo conſervandam noſtram Regiam Ur-

,, bem,

„ bem, quatenus cooperante omnipotente & misericordi Deo nostro, diligentissima in-
„ quisitio dogmatis fiat ..... Innotesces quoque super hoc & Macario venerabili Ar-
„ chiepiscopo Antiochenæ magnæ Civitatis, quatenus & ipse de propria Synodo Deo
„ amabiles Metropolitanos & Episcopos præparatos faciat pro hoc ipso huc congregari.
„ Jam enim super hoc adhortati sumus per nostros pios apices adhuc inter vivos exi-
„ stentem Donum Sanctissimum Apostolicæ Sedis antiquæ Romæ Præsulem: & illo
„ de hoc sæculo migrante, Agatho Sanctus nuper ordinatus Papa in Apostolica Sede
„ prædictæ antiquæ Romæ hujusmodi nostros pios suscipiens apices, destinavit in præ-
„ senti, propriam ejus indutos personam Theodorum & Georgium Deo amabiles Pres-
„ byteros, & Joannem Diaconum: ex persona vero totius ejus Concilii, Joannem, &
„ Abundantium, & Joannem venerabiles Episcopos, cum cæteris Clericis & Monachis.

Probatur tertio ex Epistola *Agathonis* Papæ ad *Constantinum*, *Heraclium*, *& Tiberium* Augustos. „ Secundum piissimam Jussionem, *inquit*, a Deo protegendæ Mansue-
„ tudinis vestræ pro obedientia quam debuimus, non pro confidentia eorum scientiæ
„ quos dirigimus, inter famulos nostros Abundantium, &c. satisfaciendum est nostro
„ exiguo famulatui apud Serenissimorum Dominorum nostrorum clementiam pro tardi-
„ tate missarum ex Concilio nostro personarum, quas dirigi per suam Sacram augustis-
„ simam vestrum Piissimum fastigium jussit.

Probatur quarto ex omnibus Actionibus Synodi, quæ se congregatam ubique profitetur *secundum Imperialem Sanctionem*; & ex Synodica ad *Agathonem*, cujus hæc est inscriptio: *Sanctum & universale Concilium, quod per Dei gratiam & piam sanctionem piissimi ac fidelissimi Imperatoris Constantini congregatum est in hac Regia Constantinopoli Nova Roma: Sanctissimo & Beatissimo Papæ Senioris Romæ Agathoni*. Cum itaque nemo melius noverit a quo Sexta Synodus congregata fuerit, quam ipsius Synodi Patres, quam *Agatho* Pontifex, sub quo congregata fuit, quam *Constantinus Pogonatus*, qui tum imperabat, & hi testentur illam ab ipso *Constantino* Imperatore convocatam fuisse, id omnino asserendum est. Rem tamen cum *Dono* primum, deinde cum *Agathone* Romanis Pontificibus communicavit Imperator ad quos ante scripsit, quam ad cæteros Patriarchas, Sedis Apostolicæ Primatum reveritus.

Probatur quinto ex veteri Romanæ Ecclesiæ *Diurno*, ubi recens creati Pontifices in Fidei Professione de VI. Synodo ajunt: *Quæ per decretum Christianissimi ac Piissimi a Deo coronati Constantini magni Principis congregata est*.

Probatur sexto testimonio variorum Auctorum Ecclesiasticorum, quorum nomina & loca indicare satis erat; scilicet Venerabilis *Bedæ* in libello *De temporibus*, c. 22. *Pauli Diaconi* l. 19. Historiæ; *Freculphi* Lexoviensis Episcopi, *Chronici Tomo* 1. c. 17. *Hincmari* Remensis Archiepiscopi *Opusculo XXXIII.* cap. 22. *Adonis Viennensis* in *Chronico*, *Ætate VI. Anastasii Bibliothecarii*, in Vitis *Agathonis*, *& Leonis II.* Romanorum Pontificum. *Reginonis* Prumiensis Abbatis, l. 1. Chronicorum, *Lamberti Scafnaburgensis* l. 1. de Rebus Germanorum, *Cedreni* in Compendio Historiæ, *Zonaræ*. l. IV. Annalium.

QUÆSTIO II.

Quis Sextæ Synodo Oecumenicæ præfuerit?

PROPOSITIO I.

Agatho Romanus Pontifex Sextæ Synodo præfuit per Legatos, Theodorum & Georgium Presbyteros, & Joannem Diaconum.

PRobatur ex Actis Synodi, Actione I. *Conveniente*, inquit, *Sacra & universali Synodo, id est Theodoro & Georgio venerabilibus Presbyteris, & Joanne venerabili Diacono, vicem agentibus Agathonis Sanctissimi & Beatissimi Archiepiscopi antiquæ Romæ, &c. Georgio venerabili ac Sanctissimo Archiepiscopo magnæ Constantinopolis, Petro Presbytero & Monacho Apocrisiario Theodori venerabilis Vicarii Sedis Hierosolymorum, Joanne*

Episcopo portuensi, *Abundantio Episcopo civitatis Paternensis*, *Joanne Episcopo civitatis Rhegitanæ*, *locum repræsentantibus centum viginti quinque Episcoporum venerabilium Sancti Concilii antiquæ Romæ*. Et ibidem Legati sic Imperatorem alloquuntur. *Secundum directam Sacram a Deo instructa vestra Fortitudine ad Sanctissimum Papam, demandati sumus ab eo ad piissima vestigia a Deo confirmatæ vestræ Serenitatis, una cum ejus suggestione, &c.*

Idem probatur ex Actione XVIII. ubi Actis Concilii ante omnes Patriarchas subscribunt *Theodorus*, & *Georgius* Presbyteri S. R. E. & *Joannes Diaconus*, *locum gerentes ter Beatissimi & universalis Papæ urbis Romæ*; Subscribunt deinde *Georgius* Constantinopolitanus Patriarcha, *Petrus* Presbyter Alexandrini Patriarchæ Legatus, *Theophanes* Antiochenus Patriarcha, *Georgius* Presbyter Sedis Hierosolymitanæ Legatus. Post hos subscribunt Legati Archiepiscoporum Thessalonicensis, Trimithuntenæ, & Ravennatis. Post quos subscribunt quatuor Episcopi, *Legati totius Concilii Sanctæ Sedis Apostolicæ urbis Romæ*.

Probatur secundo ex Diurno Romanæ Ecclesiæ in Fidei Professione, quam recens creati Pontifices edebant; *Inter hæc veneranda & universalia quinque Concilia, etiam Sextum Concilium Generale centum septuaginta quinque venerabilium Præsulum prædicamus, quod favente Deo, & votum piæ memoriæ magni Principis nostri Domini Constantini clementer implente in Urbe Regia, eo Præsidente, celebratum est, cui Apostolicæ recordationis Agatho Papa per Legatos suos & Responsales præfuit.*

Probatur tertio ex Græcis Auctoribus, qui cum pro more suo Patriarchas omnes, istius, sicut & aliarum Synodorum Oecumenicarum Præsides faciant, Legatos *Agathonis* Romani Pontificis primo loco nominant; scilicet ex *Cedreno*, in Compendio Historiæ, *Zonara* Tomo III. Annalium, *Nilo* in l. *De Synodis*, & *Libello Synodico*, *Num.* DCLXXXI.

Objicies primo Venerabilis *Bedæ*, & *Lamberti Scafnaburgensis* testimonium ex eo referentis Chronicam Synopsim annorum ab Adamo usque ad annum Christi DCCII. Libro *De rebus gestis Germanorum*. Deinde testimonium *Hincmari* Archiepiscopi Remensis *Opusculo contra Hincmarum Laudunensem* cap. 10. & *Mariani Scoti lib. II. Ætate VI.* qui *Georgium* Constantinopolitanum, & *Macarium* Antiochenum Sextæ Synodo præfuisse scribunt.

Respondeo, Auctores illos immaniter deceptos fuisse, & erroris convinci ex Actis Concilii, in quibus *Agathonis* Romani Pontificis Legati nominantur primi, & primi subscribunt, & post ipsos Patriarchæ Constantinopolitanus & Alexandrinus. In eum autem errorem impegerunt, quia falso existimavere eos Synodo præfuisse qui ad dexteram Imperatoris sedebant, non qui ad lævam. Porro sedebant ad dexteram *Constantini* Imperatoris *Georgius* Constantinopolitanus, & *Macarius* Antiochenus Patriarchæ, ad lævam Legati *Agathonis*. Sed præsidendi partes ex sessione ad dexteram non esse æstimandas, ex ordine quo sederunt in Concilio Chalcedonensi S. Leonis Legati compertum est, & lævam in Ecclesia honoratiorem esse dextera, jam alibi demonstravimus. Mirum est quod *Macarium* propter pertinaciam in hæresi propugnanda in Concilio Sexto damnatum, eidem præfuisse scripserint Auctores nominati.

Objicies secundo, Synodum Sextam dici habitam *Præsidente piissimo & Christo dilectissimo magno Imperatore Constantino*, idque scriptum haberi in primis undecim Actionibus, & in XVIII. Idem haberi in Diurno Romanorum Pontificum: in Romanæ etiam Ecclesiæ Breviario, quod anno 1482. Venetiis, & anno 1543. Lutetiæ in lucem prodiit; *Constantinum* Sextæ Synodi *Præsidem* vocari, in Nocturni 1. Lectione 1. quæ Lectio tota desumpta est ad verbum ex Leonis II. Vita, quam *Anastasius Bibliothecarius* scripsit. Unde vehemens suspicio est, antiquiores Anastasii Codices recentioribus præstare, ubi *Residente* non *Præsidente* legitur. Non igitur *Agatho* Romanus Pontifex per Legatos, sed *Constantinus* Imperator Sextæ Synodo Oecumenicæ præfuit.

Respondeo, Imperatorem dici præfuisse, non ut Judicem controversiarum fidei, sed ut Ecclesiæ & Concilii Defensorem; præfuisse, inquam, non potestate, sed loco solo & honore, quia scilicet primo & honorificentiori loco sedebat. Unde in Actio-

ne XII. XIII. XIV. XV. XVI. & XVII. a quibus aberat Imperator, non scribitur: *Præsidente Imperatore Constantino*, sed: *Preposito sessu piissimi & Christo amabilis magni Imperatoris Constantini*. Quibus indicatur, ipsum solo sessionis honore, non auctoritate præfuisse. Quod ipsius verba amplius confirmant a *Gregorio II.* in Epistola ad *Leonem Isaurum* laudata: *Neque cum illis*, (Patribus Synodi) *tamquam Imperator sedebo, aut imperiose loquar, sed tamquam unus ex illis: & prout statuerunt Pontifices, exequar. Et eos qui recte loquuntur, admittemus, eosque qui male loquuntur, expellemus, & exiliis relegabimus. Si pater meus quidquam ex intemerata puraque fide perverterit, ego primus illum anathematizabo*. Sic *Constantinus Magnus* Nicænæ Synodo adfuerat, *& medio primus Conventu steterat*, Eusebio teste, libro 3. de Vita Constantini, Cap. X. Sic adfuerat Synodo Chalcedonensi *Marcianus* Augustus, & honoratiori loco sederat, *Non ad potentiam ostendendam, sed ad fidem confirmandam*. His exemplis præfuisse dicitur Sextæ Synodo *Constantinus Pogonatus*, quia primo loco sedens, ordini judiciorum suis interlocutionibus imminebat. Unde prima statim Actione, cum *Macarius* Antiochenus, Monothelitarum illis temporibus Princeps, sententiam suam cum prioribus Concilis, & traditione majorum convenire contenderet, mandatum illi est ab Imperatore, ut impleret exceptionis probationem. Concilii itaque ordini, non definitioni dogmatum præfuit Imperator. Hinc post omnes Episcopos subscripsit. Legati vero Agathonis Romani Pontificis primi omnium subscripsere. Et Episcopi quidem subscripserunt hac formula. *N. Episcopus ... definiens subscripsi*. Imperator vero his verbis: *Constantinus in Christo Deo Rex ac Imperator Romanorum, legimus & consensimus*. Ex quibus compertum est, ipsum Concilio subscripsisse, ut fidei Defensorem, non ut Judicem. Unde in Epistola Synodica ad *Agathonem*, Patres *Constantino* Imperatori id unum tribuunt, quod eos ad decernendum hortatus fuerit, & sacram Synodum adjuverit auctoritate sua, non quod ipse decreverit. *Perlectis veræ Confessionis Literis a vestra Paterna Beatitudine ad piissimum Imperatorem missis, Constantino nobis ad decernendum hortatore, qui divine imperat; quo adjutore, impietatis errorem evertimus*. Sane in VII. Synodo, Actione VIII. Imperatrix *Irene* Concilio præfuisse dicitur. *At vero, quæ faustissime præfulget a Deo custodita Imperatrix, bono inito consilio diem statum dixit, quo Synodice cum Episcopis præsideret, quod & factum est in Palatio quod Magnaura vocatur. Itaque propositis sanctis Dei Evangeliis, Præsidente ipsa cum simul regnante Filio, & universa Synodo &c.* Nec tamen ibi verbum *præsidere* significat aliud quam sessionem honorariam: cum mulier Concilio præsidere non possit, quam Apostolus in Ecclesia loqui vetat. Deinde tota Synodus non præsidet, sed Primates Synodo præsident. Sessio itaque honorifica Imperatorum in Conciliis, præsidentia quandoque vocata est. Denique nec digniori loco sedit Imperator in Synodo VI. Œcumenica, si proprie loquamur, adeoque non præfuit: nam ille dicitur digniori loco sedere, cujus respectu alii loco minus digno sedent, seu respectu cujus aliorum sedes disponuntur. At regula concessus non erat sedes Imperatoris, sed remanebat extra ambitum consessus, ita ut respectu ejus nec dextera, nec sinistra sumeretur. Evangelia vero in medio & summo loco erant constituta.

PROPOSITIO II.

Sexta Synodus Agathonem Romanum Pontificem ut Caput & Doctorem Ecclesiarum venerata, secundum ejus Epistolas, de fidei dogmate, sententiam tulit.

PRobatur ex Actis ipsius Synodi: Actione enim 1. Legati Sedis Apostolicæ statim significarunt quænam esset ejusdem Sanctæ Sedis sententia, Pontificis *Agathonis* literis expressa. *Benignissime Domine*, inquiunt, *secundum directam Sacram a vestra Fortitudine a Deo instructa ad Sanctissimum Papam demandati sumus ab eo ad piissima vestigia vestræ Serenitatis, una cum ejus Suggestione, necnon cum altera æque facta ad vestram a Deo custoditam Pietatem a subjacentibus ei Venerabilibus Episcopis*.

Actione VIII. *Georgius* Constantinopolitanus Patriarcha, collata Epistola *Agathonis* cum

authenticis Codicibus, qui in Patriarchii Constantinopolitani scriniis asservabantur, cum discrepta in ea SS. Patrum testimonia hujusmodi Codicibus consona esse cognovisset, Epistolam *Agathonis* suscepit & secundum illam se credere professus est. In eamdem ivere sententiam omnes Episcopi.

Inter alios *Sergius* Episcopus Selymbriæ dixit: *Sequor Suggestiones Patris nostri Agathonis sanctissimi Papæ Romæ, & ita suscipio & amplector eas, tamquam Epistolas sanctæ memoriæ Leonis prædecessoris ejus Beatitudinis, & profiteor in Domino nostro Jesu Christo vero Deo nostro duas voluntates naturales similiter & duas earum operationes.*

Domitius Episcopus Prusiados dixit: *Suggestiones directas a Patre nostro Agathone Sanctissimo Archiepiscopo Apostolicæ & principalis Sedis antiquæ Romæ, tamquam a Spiritu Sancto dictatas per os sancti ac beatissimi Principis Apostolorum Petri, & digito ter beatissimi prædicti Papæ Agathonis scriptas, suscipio, & amplector: & ita credo, ita sentio, duas naturas in uno Sanctæ Trinitatis Domino nostro Jesu Christo, vero Deo nostro, & duas naturales voluntates, & duas operationes naturales in una persona, &c.*

Et cæteri omnes Episcopi sub Sede Constantinopolitana positi in has voces eruperunt: „ Et nos, Piissime Domine, notionem accipientes Suggestionis directæ ad „ Mansuetissimam vestram Fortitudinem ab Agathone sanctissimo ac beatissimo Papa antique Romæ, & alterius Suggestionis quæ facta est a subjacente ei Concilio, & sequentes sensum qui in ea continetur, sic sapimus, & credimus, & profitemur in uno „ Domino nostro Jesu Christo vero Deo nostro duas naturas inconfuse, inconvertibiliter, indivise, & duas voluntates naturales, & duas operationes naturales; & omnes „ qui docuerunt & dicunt unam voluntatem, & unam operationem in duabus naturis „ unius Domini nostri Jesu Christi, veri Dei nostri, anathematizamus.

Petrus Episcopus Nicomediæ, cum aliis Episcopis & Clericis, relictis partibus *Macarii*, palinodiam recantans, in Libello porrecto Patribus Actione X. ita professus est: *Unde & duas ejusdem Domini nostri Jesu Christi naturales voluntates & naturales operationes confiteor secundum vigorem testimoniorum sanctorum ac probabilium Patrum quæ posita sunt in Suggestione missa ad piissimum dominum & Magnum Victorem Imperatorem ab Agathone sanctissimo ac beatissimo Papa antiquæ Romæ: & similiter in omnibus consentio & permaneo, in cunctis Capitulis, quæ continentur tam in prædicta Suggestione ejusdem sanctissimi viri, quam in altera Suggestione Concilii, quod circa eum est.*

Actione XIII. Patres universi dixerunt: „ In medium venientibus tam dogmaticis „ Epistolis, quam scriptis, quæ fecerunt Pyrrhus, Paulus & Petrus quondam Patriarchæ hujus Regiæ Urbis, necnon quæ a Theodoro qui fuit Pharan Episcopus, & „ Cyro qui fuit Papa Alexandriæ, & ante nos vestramque gloriam relictis, auditur „ aperte unam voluntatem, & unam operationem in Incarnationis dispensatione Domini nostri Jesu Christi veri Dei nostri eos impie prædicasse. Declarantibus igitur „ nobis, vestra gloria debet percipere, quod bene atque juste eos jam abjecit Agatho „ sanctissimus Papa antiquæ Romæ, per suggestionem quam fecit ad piissimum atque „ Triumphatorem magnum nostrum Imperatorem. Et nos quoque consonanter cum „ eo, hos, utpote adversa rectæ fidei sentientes, expelli de sacris Dyptichis, & anathemate percelli censuimus, eorumque scripta ut impietate repleta abominamur, & „ exterminio submitti decernimus.

Actione XVIII. Synodus in definitione Fidei profitetur se „ Fideliter suscipere, & expansis manibus amplecti, tam Suggestionem, quæ a sanctissimo ac beatissimo Agathone Papa antiquæ Romæ facta est ad Constantinum, quæ nominatim abjicit eos, qui „ docuerunt, vel prædicaverunt unam voluntatem & unam operationem in Incarnationis dispensatione Domini nostri Jesu Christi veri Dei; & alteram Synodalem Suggestionem quæ missa est a Sacro Concilio quod est sub eodem sanctissimo Papa, centum viginti quinque Episcoporum, utpote consonantes sancto Chalcedonensi Concilio sacerrimi ac beatissimi Papæ antiquæ Romæ Leonis, & Epistolis Sancti Cyrilli „ adversus Nestorium, & ad Orientales Episcopos.

S. Petrus per Agathonem Papam locutus.

Et in Sermone Acclamatorio ad Principem. „ Proinde inspirationi Sancti Spiritus „ cooperantes, & ad invicem omnes consonantes atque consentientes, & Agathonis sanctis-

„ ctissimi Patris nostri & summi Papæ dogmaticis Literis ad vestram Fortitudinem „ missis consentientes, &c. *Et infra:* Summus autem nobiscum concertabat Apostolo- „ rum Princeps: illius enim imitatorem & Sedis successorem habuimus fautorem, & „ divini Sacramenti Mysterium illustrantem per Literas. Confessionem tibi a Deo in- „ scriptam illa Romana antiqua Civitas obtulit, & dogmatum diem a Vespertinis par- „ tibus extulit. Charta & atramentum videbatur & per Agathonem Petrus loque- „ batur.

Et in Literis Synodicis ad *Agathonem* ita scribunt Patres: „ Maximi morbi majori- „ bus indigent auxiliis; atque idcirco Christus verus Deus noster sapientem dedit Me- „ dicum vestram a Deo honoratam Sanctitatem contagia hæreticæ luis fortiter pro- „ pulsantem remediis Orthodoxiæ, ac valetudinis robur membris Ecclesiæ largientem. „ Itaque Tibi ut primæ Sedis Antistiti universalis Ecclesiæ, quid gerendum sit, re- „ linquimus stanti super firmam fidei petram; libenter perlectis veræ confessionis Literis „ a vestra paterna Beatitudine ad piissimum Imperatorem missis; quas ut a summo „ Apostolorum vertice divine perscriptas agnoscimus; per quas exortam nuper multi- „ plicis erroris sectam hæreticam depulimus, Constantino nobis ad decernendum hor- „ tatore, qui divine imperat, quo adjutore, impietatis errorem evertimus Hæreticorum „ nefariam doctrinam quasi obsidione adorti. Inde fundamenta execrandæ hæreseos eo- „ rum prorsus convellentes, eosque armis spiritualibus paternisque aggredientes, & „ linguas eorum ne inter se accommodate loquerentur, confundentes, extructam ab „ iis impiissime hæresis turrim subruimus: ac ipsos, ut lapsos, circa fidem ac peccato- „ res in matutinis extra castra atriorum Dei (ut Davidice loquamur) anathematibus „ interfecimus, ex Sententia per sacras vestras Literas de iis prius lata.

Synodus Oecumenica Romano Pontifici stanti super firmam fidei Petram relinquit quid gerendum sit.

Et *Constantinus* Imperator in literis ad Concilium Occidentale transmissis post Sextæ Synodi celebrationem, & *Agathonis* mortem, sic Episcopos Occidentales alloquitur: „ Interfuistis namque & Vos cum universali Principe Pastorum, simul cum ipso divi- „ nitus loquentes, tam in spiritu, quamque litera. Suscepimus enim non tantum ex „ Beatitudine ejus; verumetiam a Sanctitudine vestra directas nobis literas quæ prola- „ tæ, lectæ sunt & veritatis verum stylum declaraverunt, orthodoxamque fidem de- „ pinxerunt. Totæ enim convenienter & non differenter positæ sunt ad imitationem, „ & tam Synodicis, quam & paternis doctrinis consentiunt. Neque enim neglexímus, „ sed diligentius eas expendimus. Idcirco & omnes consonanter mente & lingua con- „ credidimus, & similiter confessi sumus: & tamquam ipsius divini Petri vocem, A- „ gathonis relationem supermirati sumus.

Denique *Leo II.* in Epistola ad *Constantinum* Imperatorem, confirmatrice Sextæ Synodi: *Hanc igitur*, inquit, *rectæ atque Apostolicæ Traditionis normam prædecessor meus Agatho Apostolicæ memoriæ Papa, cum sua Synodo prædicavit. Hanc scriptis percurrentibus in suæ suggestionis pagina vestræ Pietati per suos Legatos emisit, approbans & confirmans testimoniis sanctorum ac probabilium Ecclesiæ doctorum, quam sancta nunc & magna Synodus, Domini, & vestro favore celebrata suscepit, & in omnibus vobiscum amplexa est, utpote Beati Petri Apostolorum Principis sinceram doctrinam in ea agnoscens, & immutilatæ pietatis in hac signa contrectans.*

Synodus Sexta damnavit Hæreticos ex Sententia per literas Romani Pontificis in illos prius lata. Literæ Agathonis in Concilio diligenter expensæ, cum reverentia susceptæ.

ANIMADVERSIONES in dominativam potestatem, quam Agatho Papa in VI. Synodum exercuit.

§. UNICUS.

Ita Agatho Papa sextæ Synodo quæ definienda erant præscripsit, ut liberum illi non esset ab iis, quæ Papa definierat, discedere.

Ex hujus Synodi Actis Concilium Oecumenicum ultimum esse & supremum Ecclesiæ tribunal putat Natalis prorsus demonstrari Dissert. IV. in hist. Eccl. Sæc. XV. & XVI. n. 25. Perpendit in hac Synodo iterum damnatam hæresim Monothelitarum, quam

BIBLIOTECA D. F. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

quam Martinus I. in Synodo Lateranensi, & ipse Agatho in sua frequentissima Synodo Romæ habita anathemate confixerant. At quid necesse erat iterum de hæresi a duobus Romanis Pontificibus solemniter proscripta iterum in Concilio agere, si ultimum decretorium judicium ad istud non pertineret? Subdit Natalis Concilium Epistolam dogmaticam Agathonis suo examine discussisse, quo ostendit potuisse de eadem judicare. Nec omittit observare in hac Synodo Honorium cum hæreticis fuisse damnatum, ac proinde in Romanum Pontificem tamquam in sibi inferiorem jurisdictionem exercuisse. Similia habet Bossuet *in defens. p. 2. l. 12. cap. 24.* At nihilominus tam clare ego puto in hac Synodo Romani Pontificis potestatem supra Concilium assertam, ut nonnisi volens omnino cœcutire, valeat id denegare.

Si bene perpendatur epistola Agathonis ad Imperatores, quæ *act. 4.* lecta est, statim apparebit ab ipso affirmari se conservare quæ fuerant definita a suis Apostolicis prædecessoribus, ac Œcumenicis Conciliis, insuper studendo, *ut nihil de iis, quæ regulariter definita sunt minuatur, nihil mutetur, vel augeatur, sed eadem verbis & sensibus illibata custodiantur*. Postquam ita præfatus fuit, ac sui animi sensa esse patefecit ne minuendo, mutando, augendo circa jam definita aliqua appareret varietas, en quomodo a se instructos Legatos ad Synodum misisse narret: *Licentiam, sive auctoritatem dedimus apud tranquillissimum ejus imperium, dum jusserit ejus Clementia, similiter satisfaciendi, in quantum dumtaxat eis injunctum est, ut nihil profecto præsumant augere, vel mutare: sed traditionem hujus Apostolicæ sedis, ut a Prædecessoribus Apostolicis Pontificibus instituta est, simpliciter enarrare*. Ubi quæso inferior judex per suos Legatos ad superius accedens tribunal, ita instruit, ut nolit vel latum unguem discedere ab iis, quæ jam ipse judicaverit? Nonne ita agendo merito ab omnibus ridendus diceretur? Sed & ipse Agatho fidem Synodo ita dictando, ea auctoritate agere significavit, cui universa Ecclesia, ac Œcumenicæ Synodi obsequi teneantur, in eadem etenim Epistola ita subdit: *Petrus spiritales oves Ecclesiæ ab ipso redemptore omnium terna commendatione pascendas suscepit. Cujus adnitente præsidio hæc Apostolica ejus Ecclesia numquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est: cujus auctoritatem, utpote Apostolorum omnium principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia, & universales Synodi fideliter amplectentes in cunctis sequutæ sunt*. Ea igitur potestate nil addendum, vel mutandum injunxit, cui competit privilegium potienti non errandi; quapropter & omnes Ecclesiæ, ac ipsa Œcumenica Concilia quæ dictavit, semper fideliter amplexa sunt. Non ergo Synodi correctioni suas definitiones subdi Agatho volebat, utpote qui anteposuit suæ sedis inerrantiam ac aliarum Synodorum exempla, quæ Romanorum Pontificum definitiones, tamquam si ore Petri prolatæ essent, amplexæ fuerant. Nemo autem auditus est dicere Agathonem ita legem Conciliis præscribendo potestatis suæ limites prætergressum fuisse.

Nova iis additur lux ex Epistola ejusdem Agathonis & suæ Romanæ Synodi ad Synodum sextam data. Statim numquam errorum tenebris sedem Apostolicam obscuratam, his explicant verbis: *Lumen Apostolicæ fidei splendidissimum, quod ex veri luminis fonte tamquam de radio vivifici fulgoris per ministros Beatum Petrum & Paulum Apostolorum principes eorumque discipulos, & Apostolicos successores, gradatim usque ad nostram parvitatem Dei opitulatione servatum est, nulla hæretici erroris tetra caligine tenebratum, nec falsitatis nebulis confœdatum*. Subdentes vero eloquentiæ ac dialecticæ copiam sibi deesse, addunt: *Hæc est perfecta nostra scientia ut terminos Catholicæ atque Apostolicæ fidei, quos usque adhuc Apostolica sedes nobiscum & tenet & tradit, tota mentis custodia conservemus*. Postquam ita exposuerunt non errandi privilegium, quod sane non particulari Synodo est concessum, sed Papæ, qui Synodi opem adhibuit, ut quid credendum esset, definiret, dicunt ita Legatos ad se missos, qui Apostolicam fidei suæ definitionem offerrent, ut tamen nil incertum haberetur, sed omne certum & immutabile: *Non tamen*, ajunt, *tamquam de incertis contendere, sed ut certa atque immutabilia compendiosa definitione proferre*. Demum offerentes Synodo suam confessionem ita epistolam claudunt: *Quicumque proinde Sacerdotum hæc, quæ in hac nostræ humilitatis confessione continentur, nobiscum sincere prædicare desiderant, ut nostræ Apostoli-*

ſtolicæ fidei concordes, ut conſacerdotes & comminiſtros ejuſdem fidei, ut ſpiritales fratres, & Coepiſcopos noſtros ſuſcipimus. Qui vero hæc confiteri noluerint, ut infeſtos catholicæ atque Apoſtolicæ confeſſioni perpetuæ condemnationis reos eſſe cenſemus. Nec aliquando tales in noſtræ humilitatis collegio, niſi correctos ſuſcipere patimur. Si hujuſmodi animadvertiſſent Natalis, & Boſſuet, ſane ex ſextæ Synodi actis Concilia Œcumenica ſupra Papam extollenda non credidiſſent. Superiorem abs dubio exercet auctoritatem Pontifex, dum ſuam in definiendo perpetuam ab errore immunitatem objiciendo, vult deinde neque a Synodo ſuas definitiones poſſe immutari, ac a ſua communione ſeparatos pronunciat, qui a ſe definita confiteri renuerent. Sicut autem ab hujuſmodi poteſtate in Concilium Œcumenicum exercenda Pontifex omnimode ceſſaſſet, ſi conſcius non fuiſſet nil auctoritatis indebitæ ſibi tribuere; ita nec Concilium ab admonendo Pontifice ceſſaſſet, quoties uſurpata uti vellet auctoritate.

Sed & ipſa Synodus ſupremam Agathonis poteſtatem agnoviſſe demonſtravit. Non ſolum igitur ad Agathonem ſcribendo ipſius Epiſtolis hæreſim interemptionem adſcribit, ſed & ipſas omnimode a Synodo fuiſſe amplectendas tacite faſſa eſt, dum divine velut a D. Petro perſcriptas agnovit: *Literas*, ait, *a veſtra Beatitudine ad piiſſimum Imperatorem miſſas, ut a ſummo Apoſtolorum vertice divine perſcriptas agnoſcimus, per quas exortam nuper multiplicis erroris hæreticam ſectam depulimus.* Quod etiam clarius explicans in epiſtola ad Leonem Agathonis ſucceſſorem, fatetur hujus epiſtolas velut a Petro dictatas accepiſſe, quibus proinde ſubjectionem, & obedientiam præſtandam agnoſcebat: *Velut*, ait, *ipſum Principem Apoſtolici chori, primæque cathedræ Antiſtitem Petrum contuiti ſumus, mentium noſtrarum oculis totius diſpenſationis myſterium divinitus eloquentem... Nam ipſum totum Chriſtum nobis ſacræ ejus literæ differendo exprimebant, quas omnes libentibus animis ſincereque accepimus, & velut ipſum Petrum ulnis animi ſuſcepimus.* At nullus poteſtate major ita inferioris judicium magnifacit, ut in eo ſitam regulam a ſe non prætereundam æquivalentibus verbis fateatur. Sed & in proſphonetico ad Imperentorem, qui habetur *act.* 18. definitione Agathonis peremptorium judicium adverſus hæreſim Monothelitarum habitum ſatis Synodus explicavit. Non ſolum ergo PP. Synodi dixerunt ſe conſentire dogmaticis Agathonis literis, ſed ulterius progrediendo antecedentium hæreſum damnationem Papæ, & Imperatoris tribuunt auctoritati. Ita Arii damnationem præcipue Sylveſtro, & Conſtantino adſcribunt; Macedonii Damaſo & Theodoſio; Neſtorii Cœleſtino, &c. Cum autem Imperatoris auctoritas in iis non ſe immiſcuerit, niſi executioni mandando, quæ Eccleſia decreverat, animadverſione dignum eſt, cur unius fere Pontificis auctoritati hæreſum damnatio tribuatur, quando & Œcumenica Concilia tam ſolemniter in earumdem damnationem conſenſerunt? Nemo credet auctoritatem ſuperioris minoris factam, & inferioris judicium antepoſitum; unde cum in præcedentium hæreſum damnationem potiſſimum Romani Pontificis auctoritas exprimatur, dicere cogimur ſua poteſtate potiorem PP. agnoviſſe. Sed audiamus quomodo paulo poſt Synodus de ſe ipſa loquatur: *Summus nobiſcum concertabat Apoſtolorum Princeps; illius enim imitatorem, & ſedis ſucceſſorem habuimus fautorem, & divini ſacramenti myſterium illuſtrantem per literas. Confeſſionem tibi a Deo ſcriptam illa Romana antiqua Civitas obtulit, & dogmatum diem ex veſpertinis partibus extulit. Charta, & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur.* Tam clare his verbis PP. epiſtolæ Agathonis ſibi fuiſſe obſequendum exprimunt, quam clarum eſt ſtatim ſuſcepturos confeſſionem a Deo ſcriptam, ſive Petri ore dictatam.

Dum ergo Synodus teſtimonia in epiſtola Agathonis conſcripta cum aliis Codicibus contulit, non id factum eſt, quia licere ſibi putaret examini epiſtolam Agathonis ſubjicere, quaſi non prorſus exploratum eſſet in veritatem contineri. Sciebat ab ipſis non tamquam de incertis eſſe contendendum, atque Pontifici ita mandanti nullus auſus eſt opponere injuſta imperare. Unde teſtimonia PP. in aliis libris inſpiciendo, nil aliud intendere potuerunt, quam veritatem ſub omnium oculos exponere. Et quidem hoſpes nimis eſſet in hiſtoria Eccleſiaſtica, qui putaret iterum ad examen revocatas dogmaticas Pontificum epiſtolas, quia in ſuis Autographis teſtimonia in eis citata fuerint quæ-

ſita.

sita. Ita & particulares Synodi quæ certe Papæ subsunt, præstiterunt, dum de S. Leonis dogmatica epistola egere. Vide quæ dixi supra in Animadversionibus in eamdem epistolam §. 3.

Etiamsi vero Papa sit in suis definitionibus infallibilitate donatus, etiamsi Concilio major sit, non proinde Concilia Œcumenica semper superflua evadere expendam in Animadversionibus ad Concilium Constantiense, ubi Papæ indubii supra Concilium eminentia uberius explicatur, ac defenditur. Cæterum mirandum præeminentiam Concilii ex eo etiam Natalem desumere, quia sexta Synodus Honorium Pontificem judicavit. Cum hæresis macula infectum supponeret, ac proinde ob hujusmodi crimen statim a sua dignitate excidisse, vel illico eadem exutum declarandum, cum cessasset esse membrum Ecclesiæ, poterat sane in Honorium tamquam in subditum inquirere, ac in eumdem, si hæresis reus esset, sententiam pronunciare.

Interim hic etiam animadvertas Bossuet *in defens. p. 2. l. 12. c. 29.* in eo magnam vim facere quod & PP. Concilii Toletani XIV. Synodum sextam pro Œcumenica non habuerunt, nisi præhabito examine, quo ejus gesta cum antiquis Conciliis contulere. Videns autem sibi opponi posse nimis probare, quatenus nempe & ipsa particularia Concilia universalibus faceret superiora, respondet, ita Toletanos PP. gessisse, quia sextam Synodum nondum Œcumenicam agnoscebant. Sed esto ita sit. Non ignorabant tamen a Leone II. fuisse probatam confirmatamque; ad eos etenim *ep.* 2. scribendo, de actis, ac definitionibus sextæ Synodi edocet, integra quoque ipsius acta se misurum dicens, si ita exoptassent. Putabat ne ergo Bossuet particulares Synodos posse solemnibus Pontificis definitionibus refragari, & eo maxime, si sibi consentientes cæteras habeat Ecclesias? Si liberum esset particularibus Synodis hujusmodi definitionibus non assentiri, nil firmum ac stabile reperire esset, quo errores proscriberentur. Quoties evenit quamdam Nationem Pontificum definitiones non recepisse, etsi illis Conciliorum consensus accesserit? At fortasse quia ipsius deerat consensus, non fuit ab Ecclesia tamquam putre membrum abscissa? Videas ergo & ex hoc exemplo ad examen aliqua revocasse non semper esse superioris argumentum auctoritatis.

DISSERTATIO II.

De Honorii damnatione in VI. Synodo Oecumenica.

TRia de *Honorio* quæri possunt. Primum, an revera fuerit in Sexta Synodo damnatus? Secundum, an fuerit juste damnatus? Tertium, an fuerit Monothelita?

PROPOSITIO I.

Honorius I. Romanus Pontifex in sexta Synodo Oecumenica damnatus est.

Cardinalis Baronius refellitur.

PRobatur contra doctissimum Cardinalem *Baronium* ex Actione XIII. Synodi VI. in qua Patres uno ore illud de *Honorii* Epistola ad *Sergium*, & de *Honorio* ipso Judicium ferunt: *Secundum promissionem quæ a nobis ad vestram Gloriam facta est, retractantes dogmaticas Epistolas, quæ tamquam a Sergio quondam Patriarcha hujus a Deo conservandæ Regiæ Urbis scriptæ sunt, tam ad Cyrum, qui tunc fuerat Episcopus Phasidis, quam ad Honorium quondam Papam antiquæ Romæ: similiter & Epistolam ab illo, id est, Honorio, rescriptam ad eumdem Sergium: hasque invenientes omnino alienas existere ab Apostolicis Dogmatibus, & a Definitionibus Sanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, sequi vero falsas doctrinas Hæreticorum, eas omni modo abjicimus, & tamquam animæ noxias execramur. Quorum autem impia execramur dogmata, horum & nomina a sancta Dei Ecclesia projici judicavimus, id est, Sergii quondam Præsulis hujus a Deo conservandæ Regiæ Urbis, qui aggressus est de hujusmodi impio dogmate conscribere; Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli, qui & ipsi Præ-*

sulatu

sulatu functi sunt in Sede hujus a Deo conservandæ Civitatis, & similia eis senserunt: ad hæc & Theodori quondam Episcopi Pharan: quarum omnium personarum mentionem fecit Agatho Sanctissimus ac ter Beatissimus Papa antiquæ Romæ in Suggestione, quam fecit ad Piissimum Dominum nostrum & magnum Imperatorem: eosque abjicit, utpote contraria rectæ fidei nostræ sentientes, quos anathemati submitti definimus. Cum his vero simul projici a Sancta Dei Catholica Ecclesia, simulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eo quod invenimus per Scripta quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit.

Idem probatur ex Actione XVI. ubi nominatim anathematizantur Hæretici & eorum Fautores hoc tenore: *Theodoro Pharanitano hæretico anathema: Cyro hæretico anathema: Honorio hæretico anathema, &c.*

Et in Definitione fidei, Actione XVIII. dicitur *Dæmon plenitudini Ecclesiæ erroris scandala suscitasse per Theodorum Episcopum Pharan, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Regiæ Urbis Antistites, insuper & Honorium qui fuit Papa antiquæ Romæ.* Post subscriptiones iterum conclamatum est: *Sergio & Honorio anathema.*

Et in Sermone Prosphonetico, seu Acclamatorio ad Principem: *Superfluas autem vocum novitates, & harum adinventores procul ab Ecclesiasticis septis abjicimus, & anathemati merito subjicimus; id est, Theodorum Pharanitanum, Sergium, & Paulum, Pyrrhum, simul & Petrum, qui Constantinopoleos Præsulatum tenuerunt: insuper & Cyrum, qui Alexandrinorum Sacerdotium gessit, & cum eis Honorium qui fuit Romæ Præsul, utpote qui eos in his secutus est.*

Et in Epistola Synodica ad *Agathonem* Romanum Pontificem: *Anathematibus interfecimus, ex Sententia per sacras vestras Literas de iis prius lata, Theodorum Episcopum Pharan, Sergium, Honorium, Cyrum, Paulum, Pyrrhum, & Petrum.*

Respondet Cardinalis *Baronius*, Acta VI. Synodi corrupta esse, ubicumque anathema dicunt *Honorio*, vel ipsum Hæreticis accensent. Depravationem autem illam factam esse conjicit a *Theodoro*, qui cum antea fuisset in ordinem redactus, defuncto *Georgio*, in Sedem Constantinopolitanam, emissa fidei Professione, restitutus est, ac summa rerum potitus, nomen suum ex Actis Synodi expunxit, & *Honorii* nomen intrusit. Verum gravissimis argumentis refellitur ista Responsio.

Acta Sexta Synodi Oecumenicæ non fuere corrupta.

Primo. Nemo Patriarcharum suos non habebat Notarios, qui Concilii Acta exciperent. Tradita sunt singulis, vel eorum vices gerentibus, exemplaria authentica, & inprimis Legatis Apostolicæ Sedis, quæ cum detulissent Romam, Leo II. Synodum confirmavit. Verisimile igitur non est corrupta esse Acta VI. Synodi. Nam etsi ea interpolasset *Theodorus*, quæ Constantinopoli in Scriniis Patriarchicis & Imperialibus asservabantur; non tamen illa corrupisset, quæ Romam detulerant Legati Apostolici, quibus inspectis Leo II. Synodum VI. confirmaverat. Nec dici potest, ipsa statim interpolata fuisse, antequam Legatis traderentur: quia imposturam facile detexissent, ac reclamassent. Igitur germana sunt & integra VI. Synodi Acta, etiam in his quæ spectant *Honorii* damnationem.

Probatur antecedens ex VI. Synodo, *Actione* 18. in qua Patres Imperatori post Sermonem Acclamatorium his verbis supplicarunt: *Ad majorem Orthodoxæ fidei stabilitatem, & confirmationem, ut subscripta exempla Definitionis relectæ, præsente vestra Serenissima Potestate, edantur quinque Patriarchalibus Sedibus, una cum pia vestra subsignatione.* Id pollicitus est Imperator, & executioni mandari jussit. Tradita sunt igitur quinque Patriarchalibus Sedibus autographa Definitionis fidei hoc modo inscripta: *Apostolicæ Sedi Sancti & Principis Apostolorum Petri, nempe Agathoni Sanctissimo Papæ Senioris Romæ.*

Sedi sanctissimæ Catholicæ & Apostolicæ magnæ Ecclesiæ Constantinopoleos, sive Georgio sanctissimo & Beatissimo Patriarchæ.

Apostolicæ Sedi sancti Evangelistæ Marci, qui honoratur in Alexandrinorum magna civitate, per Petrum Deo amabilem Presbyterum, Monachum, & Vicarium.

Sedi

Sedi Antiochensium, sive Theopolitarum magnæ civitatis, per Theophanem venerabilem & sanctissimum Patriarcham.

Sedi Sanctæ Christi Dei nostri Resurrectionis, id est, Hierosolymorum, obtinente locum ejusdem honorabilissimæ Sedis Theodoro Deo amabili Presbytero, per Georgium Presbyterum, Monachum Sebastenum.

Edita est illa Peroratio a P. Combefisio in Auctario Bibliothec. PP.

Confirmatur ex *Peroratione Agathonis* Diaconi Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & scriniorum ejusdem Thesaurarii, qui etiam in VI. Synodo Notarii munere fungebatur. *Omnes porro Tomos Actorum præfatæ Synodi*, inquit, *mundo codice, propria ipse manu, Ecclesiasticis literis consignavi: qui & sub signaculis, una cum Fidei Definitione, quam sancta Synodus palam edidisset, Patrum subscriptione munita, in Imperatoris Palatio fuerunt repositi ac tuto servati: Quin & quinque Patriarchalibus Sedibus tradita Definitionis ejusdem, eadem Patrum subscriptione munita exemplaria, eodem conscripsi modo, ita jubente piæ recordationis Imperatore Constantino, ac sic fieri præcipiente, quo fidei Orthodoxæ sinceritas atque veritas nullis pateret insidiis*. Interpolari sane Acta sextæ Synodi in Palatio Imperatoris conservata, nisi connivente & permittente ipso Imperatore vix potuissent. Id autem permisisse Principem religiosissimum & Sextæ Synodi studiosissimum, incredibile est. Immo nec verisimile est aliquem, ipso regnante tam audax tentasse facinus. Itaque *Honorii* damnatio in Acta intrusa non fuit, sed revera facta est in Synodo, quemadmodum in Actis legitur, & in Definitione Fidei, quæ singulis Patriarchis, aut eorum Legatis tradita est, *Agathonis* Diaconi & Notarii fidelissima manu descripta.

Idem *Agatho* testatur impium *Bardanem* Tyrannum decrevisse, *Ut Sergii, Honoriique, ac cæterorum pariter ab eadem Sancta Synodo ejectorum, ac anathemati subjectorum nomina, in sacra sanctissimarum Ecclesiarum Diptycha præconio publico referrentur, eorumque per loca imagines erigerentur*. Locupletius testimonium proferri non potest testimonio *Agathonis*, qui Sextæ Synodi Notarius fuit, ut liquido cognoscatur quinam in illa Synodo damnati sint. Is autem asserit *Honorium* cum *Sergio* & cæteris Monothelitis fuisse anathemate damnatum, & e sacris Diptychis expunctum; ejusque & aliorum proscripta nomina impium *Bardanem* Tyrannum Monothelitarum fautorem amicissimum, & Synodi VI. hostem infensissimum, restituisse, & imagines erexisse. Merum itaque figmentum est, quod interpolata fuerint Sextæ Synodi Acta in iis quæ *Honorii* damnationem spectant.

Leo Secundus Honorii damnationem in Sexta Synodo conclamatam confirmat.

Probatur tertio vere damnatum fuisse in Synodo VI. *Honorium*, ex Epistola *Leonis II.* Romani Pontificis ad *Constantinum* Imperatorem, qua VI. Synodum confirmavit. In ea namque post *Theodorum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum* Constantinopolitanos Præsules, damnat etiam anathemate *Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ Traditionis doctrina lustravit, sed profana proditione immaculatam maculari permisit*. An interpolata etiam *Leonis VI.* Epistola? Figmentum apage.

Idem Pontifex Acta Concilii Sexti Œcumenici misit ad Episcopos Hispaniæ anno Christi 684. Corruptane, precor, an germana? Si corrupta, ipsi igitur Sedis Apostolicæ Legati in Sexta Synodo depravationi consenserunt, illaque Romam detulerunt interpolata, Honorii nomen inter Hæreticos a Synodo damnatos intrusum habentia. Aut igitur prævaricatores fuere, adversus plagium manifestum non reclamando; aut stupidi non animadvertendo. Si vero sincera & integra Acta misit in Hispanias *Leo II.* nec in illis erat *Honorii* nomen, vel ipse, vel Successores ipsius, vel ipsi Hispaniarum Episcopi, detegere fraudem & imposturam facile potuerunt.

Leonis Secundi Epistola ad Episcopos Hispaniæ genuina & sincera.

Antecedens probatur ex Epistola *Leonis II.* ad Episcopos Hispaniæ data, in qua & *Honorium* in Synodo VI. damnatum memorat. Hanc vero Epistolam ut spuriam immerito rejiciunt *Baronius & Binius*, quod, inquiunt, Concilium Œcumenicum nona Indictione absolutum fuisse inculcet, cum tamen Acta novissimarum Actionum testentur ipsam Synodum X. Indictione absolutam esse. At falluntur Viri Docti: Pontifex enim non dixit, omni ex parte absolutam VI. Synodum Indictione IX. sed tantum celebratam, quod verissimum est. Præterea duæ tantum Actiones XVII. & XVIII. jam in-

choata Constantinopoli decima Indictione, diebus undecima, & decima sexta Septembris celebratæ sunt, antequam Romæ & in Occidente reliquo, Indictio decima a die vigesima quarta ejusdem mensis numerari cœpisset, ut recte observat P. Labbæus ad marginem epistolæ laudatæ. Triplex namque distingui solet Indictio, Constantinopolitana, Cæsarea, quæ & Constantiniana nuncupatur, & Romana seu Pontificia. Prima incipit a Kalendis Septembribus, secunda ab VIII. Kalendas Octobris, Tertia a Kalendis Januarii. Tempore VI. Synodi, Cæsarea Indictio in usu erat Romæ & in toto Occidente.

Idem Antecedens probatur ex Concilio Toletano XIV. Cap. 2. *Clara*, inquit, *omnes notio populos Hispaniæ implet, quod decurrentis evoluti temporis serie, per Romani Præsulis bajulum Gesta Synodalia societati nostræ advecta sunt, quibus Constantinopolim Constantino pio & religioso Principe mediante magna & sublimi copia aggregata Pontificum, Apollinaris dogma comperimus fuisse destructum. Cum quibus etiam Gestis; Leonis quoque antiquæ Romæ invitatoria Epistolaris gratiæ Consulta suscepimus, per quæ omnis ordo Gestorum, Gestaque Ordinum dilucide, ut acta sunt, nostris sensibus patuerunt; in cujus etiam gratioso Epistolæ Tractu, ad hoc omnes Præsules Hispaniæ invitati sunt, ut prædicta Synodalia Instituta, quæ miserat, nostri etiam vigoris manerent auctoritate suffulta, omnibusque per nos sub Regno Hispaniæ consistentibus patescerent divulganda.*

Id est Monothelitarum error cum Apollinaris dogmate conveniens.

Et cap. 3. *Præfatas Gestorum Regulas pertractandas suscepimus, susceptas perlegimus, approbantes in his de utrarumque Jesu Christi Filii Dei differentia naturarum, qua gemina in eo voluntas & operatio prædicatur, recti dogmatis sensum, inculpandæ disputationis edictum, Apostolicæ traditionis stylum.* Leo igitur Secundus Acta Sextæ Synodi ad Episcopos Hispaniæ missi, integra utique & sincera, qualia Legati *Agathonis* e Synodo attulerant; proindeque si *Honorii* damnatio postea in alia ejusdem Synodi VI. exemplaria intrusa fuisset, *Leo*, vel ejus Successores, & Hispaniarum Episcopi, interpolationem evidentem detexissent, palamque arguissent.

Probatur quarto damnatio *Honorii* in VI. Synodo, ex Concilio VII. Œcumenico, in quo Monothelitæ damnantur, & cum iis *Honorius*; quod argumento est in Actis VI. Synodi damnatum tunc lectum fuisse *Honorium*; nec Orientales, aut Romani Pontificis Legatos, vel levem de Actorum hujusmodi interpolatione suspicionem concepisse.

Probatur Antecedens I. ex Epistola *Tharasii* Patriarchæ Constantinopolitani ad alias Sedes Orientales. *Subjicio anathemati*, inquit, *Cyrum, Sergium, Honorium, Pyrrhum, Paulum, & omnes eorum sectatores. Dogma quoque ipsorum ut Sodomiticam vitem, & Gomorriticam propaginem amaritudinis botrum habentem odivi.*

Honorii Papæ damnatio repetita in Septima Synodo Oecumenica.

II. Ex Epistola Synodica *Theodori*, quæ etiam habetur Actione III. *Postquam*, inquit, *Sancta sexta Synodus, quemadmodum alius sol emicuit 289. Sanctorum Patrum Regiam Urbem sortita pro requie, in qua celebrata, eos qui duas proprias voluntates, & operationes, in dispensatione carnis Dei nostri denegant, & unam voluntatem, & unam portentose asserunt operationem Salvatoris nostri, deitatis pariter & humanitatis, anathematizavit, id est, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Petrum, Honorium.*

III. Ex Actione VII. *Deinde quoque & duas voluntates, & operationes, secundum proprietatem naturarum prædicamus in Christo, quemadmodum & Constantinopoli VI. Synodus exclamavit, abjiciens Sergium, Honorium, Pyrrhum, Macarium, & eos qui sine voluntate sunt pietatis.*

IV. In Epistola *ad Clericos universos* eidem Actioni inserta, de Iconomachis sic loquitur: *Ad nihilum redegit eos Dominus: & cum Ario, Eunomio, Macedonio, Apollinario, Nestorio, Eutychete, ac Dioscoro, Sergio, Honorio, atque cum omni pessima eorum secta connumeravit turbulentum factionis eorum Concilium.*

Probatur quinto Propositio ex VIII. Synodo Actione VII. in qua legitur & approbatur Epistola *Adriani II.* Romani Pontificis, qua *Photium* sic perstringit: *Intolerabilis est ista præsumptio, Dilectissimi, & hanc aures præcordiorum, fateor, sustinere non possunt. Quis vestrum umquam tale quid audivit? Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum Præsulibus judicasse legimus; de eo vero quemquam judicasse non legimus. Licet enim Honorio ab Orientalibus Anathema post mortem sit dictum: sciendum tamen est* quod

Adrianus Secundus Honorium in sexta Synodo damnatum agnoscit.

quod fuerat super hæresi accusatus, propter quam solum licitum est minoribus majorum suorum motibus resistendi, vel pravos sensus libere respuendi: quamvis nec ibi, nec Patriarcharum, nec cæterorum Antistitum cuipiam, de eos fas fuerit proferendi sententiam, nisi ejusdem primæ Sedis Pontificis consensus præcessisset auctoritas. Constat itaque ex *Hadriano II.* & Synodo Octava, *Honorium* in VI. Synodo fuisse damnatum.

Probatur sexto ex Venerabili *Beda*, lib. De sex Mundi Ætatibus. *Macarius vero*, inquit, *cum suis sequacibus, simul & Prædecessoribus, Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo & Petro anathematizatus*.

Probatur septimo ex *Anastasio Bibliothecario*, Præfatione in sua *Collectanea ad Joannem Diaconum*, ubi damnatum agnoscit *Honorium* a VI. Synodo. *Licet*, inquit, *huic Sancta Sexta Synodus quasi hæretico anathema dixerit*. Idem ipse, vel alius Auctor testatur in Vita Leonis II. Romani Pontificis. His adde Sanctum Nicephorum Patriarcham Constantinopolitanum in Synodica ad *Leonem III.* Pontificem Maximum.

Probatur octavo ex *Adone Viennensi*, *in Chronico*. Denique idem confirmatur ex *Humberto* Sylvæ candidæ Episcopo, S.R.E. Cardinali, *Leonis IX.* ad Imperatorem Orientis Legato. Is in libro adversus *Nicetam Pectoratum* de VI. Synodo ita scribit: *Et Gregorius quidem correctus est; Macarius autem cum suis sequacibus, simul & Prædecessoribus, Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo & Petro, anathematizati*. Sane *Humbertus* Constantinopolim missus cum Apostolicæ Sedis Legatione, illam opinionem tueri debuit, quæ Romanæ Ecclesiæ magis favebat, si posset illa citra veritatis dispendium propugnari. Cum itaque asseruerit *Honorium* in VI. Synodo fuisse damnatum, persuasum ipsi fuit contrariam sententiam citra veritatis dispendium propugnari non posse. His adde *Cedrenum* ex Græcis, *Marianum Scotum* ex Latinis, &c. & Remensem Archiepiscopum *Hincmarum* lib. *De non trina Deitate* scribentem pag. 446. *Nec sacra Concilia pepercerunt Episcopis nominatissimarum Sedium, videlicet Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, Constantinopolitanæ, Nicomediæ. Insuper & Honorium magnæ Romæ Papam quia contra fidem sensisse, & prave sentientibus consensisse detectus, & evidentissime comprobatus est, sicut in Sexta Synodo invenitur, etiam post mortem anathematizaverunt, in hoc sæculo manifestata culpa, justo Dei concordante judicio, quod jam egerat in occulto. Nam si idem Honorius hoc in præsenti sæculo non meruisset, & cum ipso merito de hoc sæculo non exisset, sibi potius quam illi nocerent, maledictum jaculantes, non judicio justitiæ, sed livore vel temeritate*.

Baronii Cardinalis Objectionibus respondetur.

Objicies 1. cum *Baronio* Cardinali: Sextæ Synodi Patres in Epistola ad *Agathonem* profitentur se damnasse Monothelitas juxta tenorem Sententiæ ab ipso in eosdem latæ: *Ex sententia*, inquiunt, *per sacras vestras Literas de iis prius lata*. Atqui *Agatho* Pontifex non proscripsit *Honorium* cum cæteris, *Sergio* nimirum, *Cyro*, *Pyrrho*, *Petro*, *Paulo*. Non est itaque damnatus *Honorius* in VI. Synodo.

Respondeo, *Agathonem* præcipuos dumtaxat Monothelismi Auctores, ac Sectæ velut Antesignanos nominatim damnasse, non autem Sectatores omnes ac Fautores. *Nunc necesse est*, inquit, *ut novi dogmatis intentio, quosnam secuta sit, & quorum Doctorum auctoritate fulciatur, annotemus*. Tunc omnes perstringit a *Cyro* usque ad *Petrum* Hæreseos Auctores & Doctores impietatis. Quos inter non mirum quod prætermiserit *Honorium*, & illum nihilominus damnaverit Sexta Synodus. Ipsum namque non damnavit *Agatho* nominatim, quia Auctor aut Sectator hæreseos non fuit. Ipsum vero damnavit Sexta Synodus, ut hæreseos fautorem, utque Hæreticorum communione maculatum. Etsi igitur *Agatho* paucos illos Hæresiarchas notaverit, non tamen in eos solos ferendam a Synodo definivit Sententiam: quin potius in omnes universim cum Auctores, tum Sectatores, ac Fautores hæreseos pœnam significavit extendendam. *Restat*, inquit, *ut a Deo coronatæ vestræ Clementiæ piis favoribus, victoriæ coronam redimita veritas fulgeat, & novitatis error cum suis Inventoribus, & iis qui eorum doctrinam sequuti sunt, propriæ præsumptionis pœnam exolvat*. Sicut igitur male quis colligeret, *Macarium*, *Stephanum*, *Polychronium* a Sexta Synodo non fuisse damnatos, quia illos nominatim non damnavit *Agatho*, cujus Sententiam Synodus secuta est; ita male colligit

Baro-

Baronius, *Honorium* a Sexta Synodo non fuiſſe damnatum, quia eum nominatim non proſcripſit *Agatho*.

Contra: Synodus Romana in Epiſtola Synodica ad *Conſtantinum* Imperatorem, eos tantum ſe damnare ſignificat, qui in errore perſeverant ac pertinaces fuerunt. Recenſitis enim erroribus Monothelitarum, ait: *Quorum Auctores extiterunt Theodorus Pharanitanus*, *Cyrus Alexandrinus*, *Sergius*, *Pyrrhus*, & *Paulus Conſtantinopolitani*, *vel quivis eis conſentanei uſque in finem demonſtrati ſunt*. Atqui probari non poteſt Honorium *uſque in finem* perſeveraſſe in opinione ſemel concepta, vel faviſſe Monothelitis. Igitur damnatus non fuit a VI. Synodo.

Reſpondeo, Satis id compertum fuiſſe Sextæ Synodi Patribus, ex ipſius Honori Epiſtolis, quas expenderunt, & quas nuſquam retractavit: nullumque prolatum fuiſſe Monumentum, quod *Honorium* excuſaret, eumque Monothelitis imprudenti & damnanda Œconomia non faviſſe probaret, & cum ipſis non communicaſſe; ac eorum loquendi modum uſurpaſſe.

Objicies ſecundo, cum *Baronio*, ſilentium Legatorum *Agathonis* in Sexta Synodo evincere de Honorii damnatione nullatenus actum eſſe. Incredibile namque eſt quod ne verbum quidem in ejus defenſionem protuliſſent. Si enim cum in eodem Concilio prolati ſunt duo Libelli *Vigilii* Papæ ad *Juſtinianum* Imperatorem, in quibus manifeſtus error continebatur, potius reclamarunt Sedis Apoſtolicæ Legati, eoſque Libellos fallaces ac ſuppoſititios comprobarunt, ut Actione XVI. videre eſt: Quidni & adverſus *Honorii* damnationem reclamaſſent?

Reſpondeo, Legatos Apoſtolicos in VI. Synodo nihil in defenſionem *Honorii* protuliſſe, quia ipſum a favore Monothelitis impenſo, a communione cum ipſis inita, ab ignava conniventia & Œconomia damnanda, ab approbatione ſententiæ *Sergii* unam vel duas operationes dicere in Chriſto Domino prohibentis, purgare non poterant. Præterea, e bono Eccleſiæ erat ut Honorium damnari ſinerent Legati Sedis Apoſtolicæ, non immeritum, ne Orientalium forſan Patriarcharum damnationem prohiberent Epiſcopi, quibus illorum cara erat memoria, reverendaque nomina, ſi *Honorium* cum ipſis eodem pene modo locutum, illiſque impenſius faventem, & cum illis in unius vel duarum operationum ſupprimendis nominibus conſpirantem defendiſſent, damnarique noluiſſent Sedis Apoſtolicæ & Occidentalis Concilii Legati. Adde, Legatos illos nec doctrinæ laude, nec rerum agendarum peritia, inſignes fuiſſe, ſed homines idiotas & indiſertos, ut *Agatho*, & Romana Synodus, in Epiſtolis Synodicis ad *Conſtantinum* Imperatorem teſtantur. Unde non mirum, ſi nequidem ea quæ a *S. Maximo*, & quæ a *Joanne IV. Honorii*, poſt *Severinum*, Succeſſore, in ejus excuſationem dicta ſunt, protulerit.

Contra. Agatho Pontifex auctoritatem Legatorum ſuorum reſtrinxerat, ut conſtat ex ejus Synodica, qua dat eis, *Tantummodo licentiam*, *ſive auctoritatem ſimpliciter ſatisfaciendi*, *in quantum eis dumtaxat injunctum eſt*, *ut nihil proferre præſumant*, *augere*, *minuere*, *vel mutare*, *ſed Traditionem hujus Apoſtolicæ Sedis*, *ut a Prædeceſſoribus Apoſtolicis Pontificibus inſtitutam*, *ſimpliciter enarrare*. Non poterant itaque aſſentiri damnationi *Honorii*, qui non fuerat ab *Agathone*, & a Romana Synodo damnatus. Reclamaſſent itaque, ſi in VI. Synodo de illius damnatione actum eſſet.

Reſpondeo, *Agathonem* prohibuiſſe Legatis ne aliquid minuerent, augerent, mutarent, aut quovis modo innovari ſinerent circa dogmata, non circa perſonas. Unde *Macarii*, *Stephani*, *Polychronii* damnationem cum cæteris Sextæ Synodi Patribus decreverunt, qui damnati antea non fuerant. Et tamen illos anathemate confodiendo, ſibi præſcriptos ab *Agathone* limites exceſſiſſe non dicuntur ab Eminentiſſimo *Baronio*. Cur ergo eoſdem tranſgreſſi dicantur, ſi *Honorium* ab *Agathone* & Synodo Romana minime prædamnatum anathemate feriri permiſerunt? Adde facultatem damnandi cum cæteris *Honorii* forſan Legatis, non quidem palam in Epiſtola Synodica, ſed privatis in mandatis datam, ut in negotiis odioſis fieri ſolet. Quod ſpectaſſe videtur *Hadrianus II.* in Epiſtola quæ lecta eſt Actione VII. Synodi VIII. Cum enim dixiſſet, *Honorio* poſt mortem anathema dictum ab Orientalibus, ſubdit: *Quamvis nec ibi*, *nec Patriar-*

cha-

charum, nec cæterorum Antiſtitum cuipiam, de eo quamlibet fas fuerit proferendi Sententiam, niſi ejuſdem Primæ Sedis Pontificis præceſſiſſet auctoritas.

Objicies tertio cum *Baronio*. Cum in Concilio Lateranenſi anathema nominatim dictum ſit Monothelitis, omniaque Scripta ipſorum errori faventia damnata ſint, nulla nota *Honorii* nomini, aut Epiſtolis inuſta eſt. Quas tamen credibile non eſt omiſſurum fuiſſe *Martinum I.* Sanctiſſimum Pontificem, & Patres cum eo congregatos, ſi revera Monothelita fuiſſet, vel Monothelitarum fautor *Honorius*. Qua enim, amabo, fronte anathema dixiſſent Patriarchis Orientalibus *Cyro*, *Sergio*, *Pyrrho*, & *Paulo*, ſuppreſſo nomine *Honorii*, cujus eadem cauſa eſſet? Quomodo ipſorum literas damnaſſent, ſicut *Ecthesim Heraclii*, & *Typum Conſtantis*, intactis Epiſtolis *Honorii*?

Confirmatur ex Epiſtola *Martini I.* ad Eccleſias Antiochenam & Hieroſolymitanam, in qua recenſitis Monotheliſmi Auctoribus, vel Promotoribus, quos inter numerat tres Patriarchas Conſtantinopolitanos, ipſis opponit Romanos Pontifices; *Qui non permiſerunt eos fidei ſurripere theſaurum*. Porro ſi *Honorius* Monothelita fuiſſet, vel Monothelitis faviſſet, *Martino I.* inſultaſſent Orientales Romanæ Sedis æmuli, ipſumque mendacii arguiſſent, objiciendo *Honorium* revera theſaurum fidei ſurripuiſſe. *Scire enim vos volo, fratres*, inquit, *de rebus præſentibus, id eſt, de furibus, qui temporibus noſtris inſurrexerunt contra Orthodoxam Fidem, nempe Theodoro, qui fuit Epiſcopus Pharan, & Cyro qui Alexandriæ, & Sergio qui Conſtantinopolis, & ejus Succeſſoribus Pyrrho & Paulo: quod hi per propriam hæreſim valde moliti ſunt perfodere, & theſauros, ſive dogmata Eccleſiæ Catholicæ expilare. Nos vero, id eſt, hujus Apoſtolicæ Sedis Pontifices, ad cuſtodiam domus pervigiles, juxta præceptum Domini, non permiſimus eos hanc effodere, vel ſurripere fidei theſaurum.*

Reſpondeo, *Martini I.* & Patrum Lateranenſium ſilentium tacitam potius fuiſſe *Honorii* damnationem, quam defenſionem. Enimvero ſtatim ac *Cyrus* viſus eſt ſuſpicionem ingeſſiſſe vel leviſſimam receptæ a *Severino* Ectheſeos, eo quod ſcripſiſſet: *Quam debet profiteri communis frater noſter Severinus Sanctiſſimus, qui creatur Romæ*; ſtatim, inquam, atque hæc facta eſt ſuſpicio, inſurrexit *Martinus I.* & ſua ſpe deluſum oſtendit hæreticum hominem, cum Apoſtolica Sedes impiam Ecthesim reprobaverit. At vero cum recitata eſt in eodem Concilio Lateranenſi Secretario IV. *Pauli* Conſtantinopolitani Synodica, qua laudat *Honorium* ut *Sergio* concordantem & conſonantem, ne verbum quidem protulit *Martinus*, aut quivis alius Epiſcoporum, in defenſionem *Honorii*. Quod argumento eſt, nil ipſis occurriſſe quo labem conſenſionis cum *Sergio*, ſaltem in ſuppreſſione vocabulorum unius, vel duarum operationum, & ſimilis pene in omnibus cum ipſo loquendi modi, ab *Honorio* depellerent.

Ad confirmationem reſpondeo, illa verba: *Nos vero, id eſt, hujus Apoſtolicæ Sedis Pontifices, non permiſimus eos fidei ſurripere theſaurum*, non referri ad *Honorium*, aut ad alios *Martini I.* Deceſſores; ſed ad *Martinum* ipſum, & Epiſcopos Romano Patriarchatui ſubditos qui Monotheliſmum Synodaliter damnarunt, ut ex verborum ſequentium tenore conſtat. *Nos vero, id eſt, hujus Apoſtolicæ Sedis Pontifices, ad cuſtodiam domus pervigiles juxta præceptum Domini, non permiſimus eos hanc effodere, vel ſurripere fidei theſaurum: ſed ipſos catenis impiæ eorum & adulterinæ doctrinæ conſtringentes, accurata demonſtratione, & examinatione eorum quæ ab ipſis contra Fidei Chriſtianæ integritatem ſcripta ſunt, tum ipſos, tum ea quæ impie docuerunt, igne Canonicæ Sententiæ, veluti mala zizania exurentes, Synodaliter condemnavimus, ubique omnibus eorum hæreſim publicantes.*

Objicies quarto cum *Baronio*. Acta illius Synodi interpolata ſunt, in quibus reticetur alicujus Hæretici nomen in illa nominatim damnati. In Actis porro VI. Synodi reticetur alicujus Hæretici nomen in ea nominatim damnati, *Theodori* ſcilicet Patriarchæ Conſtantinopolitani. Acta igitur VI. Synodi ſunt interpolata: ex iiſque deletum eſt *Theodori* nomen in damnatione Monothelitarum, ejus vero loco intruſum nomen *Honorii*.

Probatur minor. Omnes Patriarchæ Conſtantinopolitani Monothelitæ nominatim damnati ſunt a VI. Synodo; Orthodoxi vero Patriarchæ cum laude nominati, & in ſacris

cris

cris Diptychis conſcripti. Cum itaque *Theodorus* Monothelita fuerit, eum a VI. Synodo nominatim fuiſſe damnatum cenſendum eſt. Quod autem fuerit Monothelita probatur teſtimonio *Anaſtaſii Bibliothecarii* libro De Vitis Romanorum Pontificum, in Vita *Agathonis*, ubi aſſerit, prolatum fuiſse in VI. Synodo ab Imperatore *Tomum ad relegendum, in quo vanum hæreticum dogma Macarii erat conſcriptum, ejus manu ſubſcriptum, apertiſſime unam voluntatem in Domino affirmantis, ſub ipſius ſcriptione, & Theodori, utique juxta eum tenorem, ibi ſubſcriptio erat.*

Reſpondeo, in VI. Synodo nominatos quidem fuiſſe Patriarchas, qui obiiſſent, vel Catholici, vel Hæretici; ut S. Synodus aliorum memoriam conſecrans, alios vero anathemai devovens, hæreſim penitus profligaret, fidemque ſtabiliret Orthodoxam. At nominati non ſunt, qui adhuc ſuperſtites erant, niſi qui poſt explicatam ſatis, probatamque ex Synodis & Patribus veram fidem manſerunt in errore pertinaces, omninoque hæretici: cujus obſtinationis probationem in *Theodoro* nullam profert *Baronius*. Sane abſentem fuiſſe a Synodo conſtat, qui antea Patriarchatu abdicatus eſſet, vel ceſſiſſet, (quam ob cauſam, incertum eſt) *Georgio* in ejus locum ſuffecto. Citatum fuiſſe a Patribus, ne levis quidem indicat conjectura. Nullum in Synodo prolatum Inſtrumentum eſt, quo probaretur hæreticus; nam Confeſſio *Macarii* a ſolo ſubſcripta *Macario* relecta eſt; non item a *Theodoro*. Et vero, licet ſubſcripſiſſet Hæreticæ hujuſmodi Confeſſioni, ut refert *Anaſtaſius*, (quod tamen dubium eſt, cum in Acta Synodi relatum non ſit, nec ab aliis Auctoribus narretur) non recte inde colligeretur, ipſi nominatim dicendum fuiſſe anathema in VI. Synodo. Quid enim ſi pertinax in errore non fuit? Quid ſi *Macarius* memoratam ſubſcriptionem dolo ab ipſo extorſit? Sane Orthodoxum fuiſſe *Theodorum*, aut ſaltem in errore, cui ſubſcripſiſſet incautus, minime pertinacem, & Synodi Œcumenicæ expectaſſe judicium, eique obſecutum fuiſſe, probat illius in Sedem Conſtantinopolitanam reſtitutio, a Conſtantino Pogonato Imperatore Religioſiſſimo & Monothelitis infenſiſſimo facta, abſque novo Fidei Libello.

Denique pugnantia ſcribit *Baronius*, cum interpolata fuiſſe Acta aſſerit a *Theodoro*, paucis poſt Synodum menſibus, cum in Sedem Conſtantinopolitanam, defuncto *Georgio*, reſtitutus eſſet. Atqui paucis menſibus poſt celebratam Synodum, *Theodorus* necdum Patriarcha erat, necdum ſumma rerum potiebatur; necdum quippe obierat *Georgius*, qui tribus annis a Synodo ſuperſtes vixit, ut *Theophanes* in Chronico diſerte teſtatur. Figmentum igitur eſt, quod Acta VI. Synodi *Theodorus* interpolaverit. Sed neque *Georgio* commentitia illa depravatio jure tribui poteſt, Patriarchæ in primis Orthodoxo, ex quo Monotheliſmum in VI. Synodo ſolemniter ejuravit. Nec veriſimile eſt, *Georgium Theodoro* magis quam ſibi ipſi faviſſe, ejuſque nomen expunxiſſe ex Actis, in quibus *Georgius* ipſe non obſcure notabatur.

PROPOSITIO II.

Honorius in VI. Synodo juſte damnatus eſt, ut naſcentis Monotheliſmi, Monothelitarumque fautor.

Probatur. Qui duarum operationum ſacras voces ſileri juſſit, qui morem hac in re geſſit Hæreticis, quique communem cum ipſis habuit loquendi modum in controverſia de duabus Chriſti voluntatibus & operationibus, juſte damnatus eſt, ut naſcentis Monotheliſmi Monothelitarumque fautor. Atqui *Honorius* duarum operationum voces ſileri juſſit naſcente hæreſi, morem in hoc geſſit Hæreticis, & communem cum ipſis habuit loquendi modum in controverſia de duabus Chriſti voluntatibus & operationibus. Itaque juſte damnatus eſt in Synodo, ut Monotheliſmi fautor.

Honorius duarum operationum voces ſileri juſſit.

Probatur Minor quoad primam & ſecundam partem, ex Epiſtola ipſius *Honorii* ad *Sergium*, relecta Actione. XII. Synodi VI. in qua primo laudat *Sergium novitatem vocabuli auferentem, quod poſſit ſcandalum ſimplicibus generare.* Secundo confitetur *Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Mediatorem Dei & hominum operatum divina media humanitate Verbo Deo naturaliter unita, eumdemque operatum humana ineffabiliter atque*

ſingulariter aſſumpta carne. Tertio fatetur, *Unam voluntatem Domini noſtri Jeſu Chriſti, quia profecto a Divinitate aſſumpta eſt noſtra natura, non culpa; illa quæ ante peccatum creata eſt, non quæ poſt prævaricationem vitiata.* Quarto ait, *Neque Evangelicas, neque Apoſtolicas Literas, neque Synodales apices, unam vel duas energias explanaſſe*, licet Doctorum nonnulli *Balbutiendo, ad informandas parvulorum mentes his vocibus uſi ſint, quæ ad Eccleſiaſtica Dogmata trahi non debent, quæ unuſquiſque in ſenſu ſuo abundans, videtur ſecundum propriam ſententiam explicare. Nam quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus Filius ac Verbum Dei, per quem facta ſint omnia, ipſe ſit unus operans divina & humana, plene ſacræ Literæ demonſtrant. Unum autem propter opera divinitatis & humanitatis una an geminæ operationes debeant dici, vel intelligi, ad nos iſta pertinere non debent, relinquentes ea Grammaticis, qui ſolent parvulis exquiſita derivando nomina venditare.* Quinto denique ait: *Novas voces refutandas, quæ quidem noſcuntur S. Dei Eccleſiis ſcandala generare, ne parvuli, aut duarum operationum vocabulo offenſi, Sectatores Neſtorianorum nos veſana ſapere arbitrentur: aut certe ſi rurſus unam operationem Domini noſtri Jeſu Chriſti fatendam eſſe cenſuerimus, ſtultam Eutychianiſtarum attonitis auribus dementiam fateri putemur.*

Et in Secunda Epiſtola, quæ relecta eſt Actione XIII. ait: *Unius autem operationis, vel duarum eſſe, vel fuiſſe Mediatorem Dei & hominum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſentire & promere, ſatis ineptum eſt... Auferentes ergo, ſicut diximus, ſcandalum novellæ adinventionis, non nos oportet unam vel duas operationes definientes prædicare, ſed pro una, quam quidam dicunt, operatione oportet nos unum operatorem Chriſtum Dominum in utriſque naturis veridice confiteri: & pro duabus operationibus, ablato gemino operationis vocabulo, ipſas potius duas naturas, id eſt, divinitatis & carnis aſſumptæ, in una perſona Unigeniti Dei Patris, inconfuſe, indiviſe, atque inconvertibiliter vobiſcum prædicare propria operantes.*

Ait denique ſe ſcripſiſſe ad Sophronium & Cyrum, *Ne novæ vocis, id eſt, unius vel geminæ operationis vocabulo inſiſtere, vel immorari videantur: Sed abraſa hujuſmodi novæ vocis appellatione, unum Chriſtum Dominum nobiſcum in utriſque naturis divina vel humana prædicent operantem.*

Ex quibus omnibus colligitur *Honorium* ſileri juſſiſse ſacras duarum Operationum voces; atque in hoc morem geſſiſſe Hæreticis, qui *Nullum ſermonem de cætero de una vel duabus operationibus moveri* cupiebant (ut ſcribit *Sergius ad Honorium*.) Porro qui voces illas uſurpari vetat, quibus profligatur hæreſis, & Orthodoxa Fides confirmatur, dubio procul Hæreticis favet. Enimvero habitus eſſet Arianorum fautor, qui vocem ὁμοούσιον de Filio Dei dici prohibuiſſet. Habitus eſſet Neſtorianorum fautor, qui vocem, *Deipara*, de B. Virgine dici vetuiſſet. Habitus fuiſſet Eutychianorum fautor, qui Chriſtum dici noluiſſet *Ex duabus & in duabus* naturis ſubſiſtentem. Cum igitur *Honorius* obrui juſſerit ſilentio piam duarum operationum vocem, merito dicendus eſt fautor Monothelitarum.

Confirmatur. Synodus Lateranenſis ſub *Martino I.* jure damnavit *Ecthesim Heraclii*, & *Typum Conſtantis*, quia hæc Edicta unam vel duas operationes ſilentio damnabant, quamvis aſſererent, ſicut aſſeruit in ſuis Epiſtolis Honorius, *Unum eumdemque Filium Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum operantem divina & humana, & omnem Deo congruentem & homini operationem.* Eaque ſolum ratio fuit proſcribendi *Typi*, quod piam vocem, & hæreticam, eidem ſorti addiceret, *Damnans juſtum cum impio* (ut Secretario IV. Concilii Lateranenſis videre eſt). Atqui nihil minus egit *Honorius* ſuis Epiſtolis ad *Sergium* Monothelisimi igitur fautor pariter fuit.

Honorii Oeconomiam nihil eſt quod excuſare poſſit.

Confirmatur ſecundo. *Honorius* cum accepiſſet ex Epiſtolis *Sergii*, *Cyrum* Alexandrinum Patriarcham unionem Theodoſianorum procuraſſe, promulgato Capitulo VII. de una Chriſti operatione, operam non dedit ut Capitulum illud abrogaretur, ſolumque inhibuit, ne una deinceps diceretur operatio. Naſcenti igitur hæreſi favit.

Nec patrocinatur *Honorii* Œconomiæ ſtudium ſpeſque pacis: nam pacis conſilio Typum *Conſtans* Imperator edidit, qui nihilominus a *Martino I.* Sanctiſſimo Pontifice, & Synodo Lateranenſi damnatus eſt. Qua de re *Troilus Patritius & Sergius Eucratas*

Mono-

Monothelitæ, in Collatione *S. Ma*[illegible]m Principibus in Secretario dixerunt: *Ne contristes Imperatorem, qui propter pacem* [illegible]*modo fecit Typum, non in ademptionem cujusquam eorum, quæ in Christo intelliguntur,* [illegible] *pacem, silentium vocum, quæ faciebant dissensionem, dispensans*. At *Troilo* idem [illegible]ti respondit *S. Maximus* in Collatione cum Theodosio: *Silentium Verborum, interem*[illegible]*verborum. Per Prophetam enim dicit Spiritus Sanctus: Non sunt loquelæ, neque Sermo*[illegible] *quorum non audiantur voces eorum.*

Et rursus. „ Qui pariter cum scelestis & immundis hæreticis Sanct[illegible]cit, Deum li„ quido cum diabolo pariter condemnavit. Itaque si examinantes novitates, [illegible] tempo„ ribus nostris effectæ sunt, eas ad hoc devenisse invenerimus summum malu[illegible] „ te ne forte pacem prætendentes, apostasia reperiamur languere.

Hinc denique Synodus Lateranensis sub *Martino I.* Secretario IV. *Typum* expendens ait: „ Relectus Typus bonum quidem intentum habere dignoscitur, dissonantem autem „ virtutem intentui continet. Bonum est namque procul dubio & omnibus timentibus „ Deum desiderabile, cohibere dissensiones & altercationes pro causa fidei; sed non est „ utile & bonum cum malo destruere bonum, idest, cum hæreticis Orthodoxorum „ Patrum verba & dogmata. „ Idem adversus Oeconomiæ *Honorii* defensores merito „ dici potest.

Nec favet etiam Honorii Oeconomiæ *S. Basilii Magni* dispensatio, qui Macedonianis indulsit, ut silentium de Spiritus Sancti divinitate servaretur, quo eos ad rectæ fidei professionem revocaret. Longe enim dissimilis *S. Basilii*, & *Honorii* Oeconomia. Siquidem S. Basilius, *Licet vocem Deitatis dispensaret ad tempus, adhuc tamen aliis vocibus e Scriptura petitis testimoniisque minime dubiis, eamdem vim habentibus, necessariisque argumentis Adversarios ita comprimebat, ut nullo modo repugnare atque in contrarium niti possent:* ut testatur S. Gregorius Nazianzenus. *Honorius* vero geminæ operationis & voluntatis vocem ita sileri jussit, ut æquivalentia vocabula in ejus locum non substitueret, nec Monothelitas impugnaret atque comprimeret, ut *S. Basilius* Macedonianos: immo eodem modo ac illi, in hac controversia loqueretur, seque *Sergio* Sectæ Principi assentiri palam profiteretur. Unde potius Arianorum Oeconomiæ, qui sacram vocem ὁμοούσιον sileri volebant, quam dispensationi *S. Basilii*, similem esse. *Honorii* Oeconomiam ex *S. Maximo* Martyre *in Collatione cum Principibus, in Secretario* colligitur, ubi ajebat: *Ariani aliquando prætenderunt in scriptis sub Magno Constantino dicentes: Auferamus dictum unius substantiæ, & alterius substantiæ; & uniantur Ecclesiæ. Non id admiserant Deiferi Patres nostri; sed elegerunt potius persecutionem pati & mori quam tacere vocem comprobantem unam Patris, & Filii, & Spiritus Sancti supersubstantialem Deitatem*. Addit *S. Maximus*, si nefaria hæc silendi Oeconomia in controversia de duabus Christi voluntatibus & operationibus admittatur, hinc sequi quod Oeconomia cum Judæis uti possimus, illisque uniri, Baptismo & Circumcisione pariter abrogatis: *Siquidem*, inquit, *cras nefandi Judæi dicent: Dispensemus in alterutros pacem, & uniamur: & amputemus nos quidem Circumcisionem, vos vero Baptismum, & non jam invicem impugnemur.*

Nec etiam Honorii Oeconomiæ favet exemplum Vigilii qui Oeconomia usus est in controversia de tribus Capitulis, & utrique parti silentium indixit usque ad Synodi celebrationem: quia alia ratio est controversiarum quæ circa facta versantur, & earum quæ aliquod Fidei Catholicæ caput spectant: in his prudenter imperari silentium potest studio Ecclesiasticæ pacis: in illis non potest.

Jam vero quod *Honorius* communem habuerit cum Hæreticis loquendi modum in controversia de duabus Christi voluntatibus & operationibus, facile probatur. *Honorius* unam voluntatem asserit in Christo ne duas admittere videatur contrarias. Sileri jubet vocem unius operationis propter Nestorianos, duarum vero propter Eutychianos. Fatetur Christum operatum divina media humanitate, & humana, assumpta carne. Confitetur duas naturas operatrices cum alterius communione; Divinam, quæ Dei sunt, operantem; humanam, quæ carnis sunt exequentem. Atqui non alio modo locuti sunt *Sergius* in Epistola ad Honorium, *Constans*, in *Typo*, *Macarius* in Confessione fidei rele-

Honorio communis loquendi modus cum Hæreticis.

singulariter assumpta carne. Tertio fatetur, *Unam voluntatem Domini nostri Jesu Christi, quia profecto a Divinitate assumpta est nostra natura, non culpa; illa quæ ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiata.* Quarto ait, *Neque Evangelicas, neque Apostolicas Literas, neque Synodales apices, unam vel duas energias explanasse*, licet Doctorum nonnulli *Balbutiendo, ad informandas parvulorum mentes his vocibus usi sint, quæ ad Ecclesiastica Dogmata trahi non debent, quæ unusquisque in sensu suo abundans, videtur secundum propriam sententiam explicare. Nam quia Dominus noster Jesus Christus Filius ac Verbum Dei, per quem facta sint omnia, ipse sit unus operans divina & humana, plene sacræ Literæ demonstrant. Unum autem propter opera divinitatis & humanitatis una an geminæ operationes debeant dici, vel intelligi, ad nos ista pertinere non debent, relinquentes ea Grammaticis, qui solent parvulis exquisita derivando nomina venditare.* Quinto denique ait: *Novas voces refutandas, quæ quidem noscuntur S. Dei Ecclesiis scandala generare, ne parvuli, aut duarum operationum vocabulo offensi, Sectatores Nestorianorum nos vesana sapere arbitrentur: aut certe si rursus unam operationem Domini nostri Jesu Christi fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attonitis auribus dementiam fateri putemur.*

Et in Secunda Epistola, quæ relecta est Actione XIII. ait: *Unius autem operationis, vel duarum esse, vel fuisse Mediatorem Dei & hominum Dominum nostrum Jesum Christum, sentire & promere, satis ineptum est... Auferentes ergo, sicut diximus, scandalum novellæ adinventionis, non nos oportet unam vel duas operationes definientes prædicare, sed pro una, quam quidam dicunt, operatione oportet nos unum operatorem Christum Dominum in utrisque naturis veridice confiteri: & pro duabus operationibus, ablato gemino operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas, id est, divinitatis & carnis assumptæ, in una persona Unigeniti Dei Patris, inconfuse, indivise, atque inconvertibiliter vobiscum prædicare propria operantes.*

Ait denique se scripsisse ad Sophronium & Cyrum, *Ne novæ vocis, id est, unius vel geminæ operationis vocabulo insistere, vel immorari videantur: Sed abrasa hujusmodi novæ vocis appellatione, unum Christum Dominum nobiscum in utrisque naturis divina vel humana prædicent operantem.*

Ex quibus omnibus colligitur *Honorium* sileri jussisse sacras duarum Operationum voces; atque in hoc morem gessisse Hæreticis, qui *Nullum sermonem de cætero de una vel duabus operationibus moveri* cupiebant (ut scribit *Sergius ad Honorium.*) Porro qui voces illas usurpari vetat, quibus profligatur hæresis, & Orthodoxa Fides confirmatur, dubio procul Hæreticis favet. Enimvero habitus esset Arianorum fautor, qui vocem ὁμοούσιον de Filio Dei dici prohibuisset. Habitus esset Nestorianorum fautor, qui vocem, *Deipara*, de B. Virgine dici vetuisset. Habitus fuisset Eutychianorum fautor, qui Christum dici noluisset *Ex duabus & in duabus* naturis subsistentem. Cum igitur *Honorius* obrui jusserit silentio piam duarum operationum vocem, merito dicendus est fautor Monothelitarum.

Confirmatur. Synodus Lateranensis sub *Martino I.* jure damnavit *Ecthesim Heraclii*, & *Typum Constantis*, quia hæc Edicta unam vel duas operationes silentio damnabant, quamvis assererent, sicut asseruit in suis Epistolis Honorius, *Unum eumdemque Filium Dominum nostrum Jesum Christum operantem divina & humana, & omnem Deo congruentem & homini operationem.* Eaque solum ratio fuit proscribendi *Typi*, quod piam vocem, & hæreticam, eidem sorti addiceret, *Damnans justum cum impio* (ut Secretario IV. Concilii Lateranensis videre est). Atqui nihil minus egit *Honorius* suis Epistolis ad *Sergium* Monothelismi igitur fautor pariter fuit.

Honorii Oeconomiam nihil est quod excusare possit.

Confirmatur secundo. *Honorius* cum accepisset ex Epistolis *Sergii*, *Cyrum* Alexandrinum Patriarcham unionem Theodosianorum procurasse, promulgato Capitulo VII. de una Christi operatione, operam non dedit ut Capitulum illud abrogaretur, solumque inhibuit, ne una deinceps diceretur operatio. Nascenti igitur hæresi favit.

Nec patrocinatur *Honorii* Œconomiæ studium spesque pacis: nam pacis consilio Typum *Constans* Imperator edidit, qui nihilominus a *Martino I.* Sanctissimo Pontifice, & Synodo Lateranensi damnatus est. Qua de re *Troilus Patritius & Sergius Eucratas*

Mono-

Monothelitæ, in Collatione *S. Maximi* cum Principibus in Secretario dixerunt: *Ne contristes Imperatorem, qui propter pacem tantummodo fecit Typum, non in ademptionem cujusquam eorum, quæ in Christo intelliguntur, sed ad pacem, silentium vocum, quæ faciebant dissensionem, dispensans.* At *Troilo* idem inculcanti respondit *S. Maximus* in Collatione cum Theodosio: *Silentium Verborum, interemptio est verborum. Per Prophetam enim dicit Spiritus Sanctus: Non sunt loquelæ, neque Sermones, quorum non audiantur voces eorum.*

Et rursus. „ Qui pariter cum scelestis & immundis hæreticis Sanctos ejecit, Deum li- „ quido cum diabolo pariter condemnavit. Itaque si examinantes novitates, quæ tempo- „ ribus nostris effectæ sunt, eas ad hoc devenisse invenerimus summum malum, vide- „ te ne forte pacem prætendentes, apostasia reperiamur languere.

Hinc denique Synodus Lateranensis sub *Martino I.* Secretario IV. *Typum* expendens ait: „ Relectus Typus bonum quidem intentum habere dignoscitur, dissonantem autem „ virtutem intentui continet. Bonum est namque procul dubio & omnibus timentibus „ Deum desiderabile, cohibere dissensiones & altercationes pro causa fidei; sed non est „ utile & bonum cum malo destruere bonum, idest, cum hæreticis Orthodoxorum „ Patrum verba & dogmata. „ Idem adversus Oeconomiæ *Honorii* defensores merito „ dici potest.

Nec favet etiam Honorii Oeconomiæ *S. Basilii Magni* dispensatio, qui Macedonianis indulsit, ut silentium de Spiritus Sancti divinitate servaretur, quo eos ad rectæ fidei professionem revocaret. Longe enim dissimilis *S. Basilii*, & *Honorii* Oeconomia. Siquidem S. Basilius, *Licet vocem Deitatis dispensaret ad tempus, adhuc tamen aliis vocibus e Scriptura petitis testimoniisque minime dubiis, eamdem vim habentibus, necessariisque argumentis Adversarios ita comprimebat, ut nullo modo repugnare atque in contrarium niti possent*: ut testatur S. Gregorius Nazianzenus. *Honorius* vero geminæ operationis & voluntatis vocem ita sileri jussit, ut æquivalentia vocabula in ejus locum non substitueret, nec Monothelitas impugnaret atque comprimeret, ut *S. Basilius* Macedonianos: immo eodem modo ac illi, in hac controversia loqueretur, seque *Sergio* Sectæ Principi assentiri palam profiteretur. Unde potius Arianorum Oeconomiæ, qui sacram vocem ὁμοούσιον sileri volebant, quam dispensationi *S. Basilii*, similem esse. *Honorii* Oeconomiam ex *S. Maximo* Martyre *in Collatione cum Principibus*, *in Secretario* colligitur, ubi ajebat: *Ariani aliquando prætenderunt in scriptis sub Magno Constantino dicentes: Auferamus dictum unius substantiæ, & alterius substantiæ; & uniantur Ecclesiæ. Non id admiserunt Deiferi Patres nostri; sed elegerunt potius persecutionem pati & mori quam tacere vocem comprobantem unam Patris, & Filii, & Spiritus Sancti supersubstantialem Deitatem.* Addit *S. Maximus*, si nefaria hæc silendi Oeconomia in controversia de duabus Christi voluntatibus & operationibus admittatur, hinc sequi quod Oeconomia cum Judæis uti possimus, illisque uniri, Baptismo & Circumcisione pariter abrogatis: *Siquidem*, inquit, *cras nefandi Judæi dicent: Dispensemus in alterutros pacem, & uniamur: & amputemus nos quidem Circumcisionem, vos vero Baptismum, & non jam invicem impugnemur.*

Nec etiam Honorii Oeconomiæ favet exemplum Vigilii qui Oeconomia usus est in controversia de tribus Capitulis, & utrique parti silentium indixit usque ad Synodi celebrationem: quia alia ratio est controversiarum quæ circa facta versantur, & earum quæ aliquod Fidei Catholicæ caput spectant: in his prudenter imperari silentium potest studio Ecclesiasticæ pacis: in illis non potest.

Honorio communis loquendi modus cum Hæreticis.

Jam vero quod *Honorius* communem habuerit cum Hæreticis loquendi modum in controversia de duabus Christi voluntatibus & operationibus, facile probatur. *Honorius* unam voluntatem asserit in Christo ne duas admittere videatur contrarias. Sileri jubet vocem unius operationis propter Nestorianos, duarum vero propter Eutychianos. Fatetur Christum operatum divina media humanitate, & humana, assumpta carne. Confitetur duas naturas operatrices cum alterius communione; Divinam, quæ Dei sunt, operantem; humanam, quæ carnis sunt exequentem. Atqui non alio modo locuti sunt *Sergius* in Epistola ad Honorium, *Constans*, in *Typo*, *Macarius* in Confessione fidei rele-

cta in VI. Synodo Actione VIII. *Honorius* igitur modum habuit loquendi cum Monothelitis communem.

Probatur minor ipsis *Sergii* verbis in Epistola ad *Honorium*, quæ relecta est Actione XII. Synodi VI. Ait enim se scripsisse ad *Cyrum* Alexandrinum Patriarcham: Ut post„ quam unitatem cum his qui pridem separabantur, composuit: de cætero nullum „ permitteret unam aut duas proferre operationes in Christo Deo nostro: magis autem „ (sicut sancta & universalia tradiderunt Concilia) unum eumdemque Filium unige„ nitum Dominum nostrum, Jesum Christum, verum Deum operatum confiteri tam „ divina, quamque humana & omnem Deo decibilem, & homine dignam operationem „ ex uno eodemque Incarnato Deo Verbo indivise procedere, & ad unum eumdemque „ redigi: eo quod unius quidem operationis vox, quamquam a quibusdam Sanctis dicta „ est Patribus, tamen peregrina videatur, & perturbare aures quorumdam suspican„ tium hanc proferri ad peremptionem inconfuse atque secundum subsistentiam unita„ rum in Christo Deo nostro duarum naturarum, quod non est usquam, nec fiet. Si„ militer autem & duarum operationum dictio multos scandalizet, utpote a nullo „ Sanctorum Ecclesiæ Institutorum edita. Insuper & consequens sit prædicare duas vo„ luntates contrarietatem circa invicem habentes; tamquam Deo quidem Verbo salu„ tarem volente adimpleri passionem, humanitate vero ejus obsistente ejus voluntati, „ & proinde duo volentes contraria introducantur, quod impium est. „ Hæc *Sergius*; cum quo verbis, sententiis, ratiociniis *Honorius* convenit, ut ex collatione Epistolæ utriusque perspicuum est. Modum igitur loquendi communem habuit cum *Sergio*.

Nec *Honorium* absolvunt illa verba ex Epistola 2. *Quantum ad Dogma Ecclesiasticum attinet, utrasque naturas in uno Christo unitate naturali copulatas cum alterius communione operantes atque operatrices confiteri debemus, & divinam quidem, quæ Dei sunt, operantem; & humanam, quæ carnis sunt, exequentem.* Qui loquendi modus ex S. Leone desumptus est, dicente: *Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium habuit: Verbo quidem operante, quod Verbi est: carne autem exequente quod carnis est.* Hæc (inquam) Honorium non absolvunt, quia Monothelitæ sub iisdem verbis hæresim suam occultabant, & utramque naturam operari sibi propria non ægre fatebantur, sed carnem a verbo assumptam ita exequi intelligebant quæ carnis sunt, sive propria operari, ut id non præstaret nisi ut mota a Verbo, vique ejus & nomine, ut ipsius instrumentum. Unde carnis operationem passionis potius quam Actionis rationem habere asserebant, quæ proinde cum operatione Verbi ut operatio altera connumerari non posset. *Honorius* itaque verbis laudatis fidem de duabus Christi operationibus & voluntatibus dilucide professus est ac explicuit, nec Hæreticum sensum exclusit.

Id ut fiat evidentius, profero verba *Sergii & Macarii*, eodem modo loquentium quo *Honorius* in Epistola 2. locutus est. *Oportet*, inquit Sergius, *permanere in trita Patrum doctrina, quam omnes consonanter confitentur de hujusmodi quæstione, & confiteri unigenitum Filium Dei, qui veraciter Deus simul & homo est, eumdem operari divina & humana & ex eo uno eodemque incarnato Deo Verbo, inseparabiliter, atque indivise, omnem divinam atque humanam operationem procedere. Hoc namque nos Leo Dei portitor instruit, manifeste perhibens; agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium habet.* Clariusne, amabo, locutus est *Honorius*? itaque si his non obstantibus, juste *Sergius* damnatus est ut Monothelitarum Princeps, *Honorius* etiam juste damnatus est saltem ut Monothelitarum fautor: quippe qui in Epistola 1. ad *Sergium*, ei se in omnibus adhærere, & ejus sententiam sequi se profiteatur. *Hæc*, inquit, *nobiscum Fraternitas vestra prædicet, sicut & nos ea vobiscum unanimiter prædicamus, hortantes vos ut unius vel geminæ, novæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes, unum nobiscum Dominum Jesum Christum Filium Dei vivi, Deum verissimum, in duabus naturis operatum divinitus atque humanitus, fide orthodoxa, atque unitate Catholica prædicetis.*

Quod vero *Macarius* eodem etiam modo sententiam suam exposuerit, quo *Honorius*, constat ex ejus libro ad *Lucam* Presbyterum, cujus Fragmentum in VI. Synodo, Actione XI. descriptum est. *Quapropter*, inquit, *& ad singula quæ fiebant uti cooperariam quam-*

quamdam ac adjutricem, præsertim autem ad hoc sanctam carnem suam assumere nitebatur, ut ostenderet vivificare valentem, ac velut jam unum cum eo factum, non utique secundum naturam, sed secundum dispensationis unionem & virtutem insolubilis vitæ, qua ineffabilis Humanatio nobis effulsit. Etenim quando Archisynagogi filiam suscitabat dicens: Puella, surge; tenuit manum ejus, vivificans quidem ut Deus omnium opifice præcepto; vivificans autem iterum & per tactum sanctæ carni suæ, unam atque cognatam per utraque operationem ostendens. Cernis quomodo dicens: Operari utramque formam propter adjunctam communionem cum altera, *unam earum operationem pronuntiavit. Neque enim ex illo verbi gratia vivificans ut Deus; vivificans autem & per tactum; jam secundum novos istos Dogmatistas, duas vivificationes, & duas operationes intelligere nos docuit*. Macarius fatetur, sicut *Honorius*, carnem operari quæ sunt propria, puta, tactum manus puellæ defunctæ, quo omnium opifici præcepto cooperata est: & nihilominus unam Deitatis & carnis operationem asserit, duas omnino negat, eoque detorquet sententiam illam celebrem S. Leonis: *Agit utraque forma, cum alterius communione, quod proprium est*. Summa itaque fuit in modo loquendi *Honorii* cum *Macario* consensio.

Idem confirmatur ex Confessione Fidei a *Macario* edita, & relecta Actione VIII. „ Quoniam vero, *inquit*, alteram personam, post etiam Humanationem, Unus ille Sanctæ Trinitatis non assumpsit, propter hoc nec aliquid peccati dicimus eum assumpsisse, quia absque carnalibus voluntatibus & cogitationibus humanis, in Imagine „ novitatis confitemur unum Dominum nostrum Jesum Christum: Ipse enim unam „ habens voluntatem ad susceptionem harum omnium passionum, unam eamdemque „ habuit virtutem ad tolerantiam harum omnium secundum Sanctum ac acceptabilem „ Augustinum. De hoc enim & Confessionem fidei jam pridem exposuimus & consentimus tam Sanctis quinque Synodis, quamque Honorio a Deo erudito, Sergio, & „ Paulo, &c. Confitentes unam voluntatem subsistentialem in uno Domino nostro Jesu Christo, & Deivirilem ejus operationem. Principium ex quo *Macarius* unam esse colligit in Christo voluntatem hypostaticam, est, quod naturam expertem peccati assumpserit in imagine novitatis; qualis scilicet fuit Adami natura ante lapsum. At *Honorius* ex eodem principio unam voluntatem in Christo asserit, quamvis ipsam hypostaticam non vocet, ut Macarius. Ait enim: *Unde & unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi, quia profecto a Divinitate assumpta est nostra natura, non culpa; illa profecto quæ ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiata*. Igitur communem cum Monothelitis loquendi modum, communia ratiocinia habuit *Honorius*.

Respondet recentior Auctor Historiæ Monothelitarum, corruptam esse Epistolam *Honorii*: ipsum non dixisse *unam Christi voluntatem*, sed *novam*. Id probat ex Epistola *Sancti Maximi* ad *Marinum*, in qua testatur se accepisse ab *Anastasio* Abbate, *Anastasium* autem a *Joanne Sympono* Abbate, qui jussu *Honorii* hanc scripserat Epistolam, ipsum *Nullo modo mentionem fecisse unius omnimodis voluntatis*. Sed hanc responsionem leviorem esse, Sanctus ipse *Maximus* agnovit, qui in eadem Epistola maxime laboravit in exponendo sensu Catholico, quo *Honorius* unam Christi voluntatem dixit. Frustra autem in eo laborasset si hanc *Honorii* Propositionem: *Unde & unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi*, a Monothelitis interpolatam certo existimasset.

Refellitur Auctor recentior Historiæ Monothelitarum editæ Parisiis anno 1678. Joannes Baptista Tamagninus Venetus.

Præterea *Joannes IV.* in Apologia *Honorii*, hanc propositionem ut germanam ipsius agnovit: *Fatemur unam voluntatem Domini nostri Jesu Christi*: quamvis Catholico sensu ipsam exposuerit. Id etiam agnovit *Anastasius Bibliothecarius*, Præfatione in sua ad *Joannem Diaconum* Collectanea. Sed, quod majoris ponderis est, VI. VII. & VIII. Synodus, *Leo II.* & *Hadrianus II.* Pontifices Maximi, *Honorii* Epistolam a Monothelitis interpolatam non sunt suspicati, quamvis Recentioribus Auctoribus non minus perspicaces essent.

Objicit novus Auctor tres conjecturas, quibus evincere se confidit, *Honorium* in sua Epistola posuisse *novam* cum *Dionysio*, non vero *unam* cum Monothelitis in Christo voluntatem. Prima est, quod *Honorius* studet ubique cum Sanctis Patribus effari. Inde

enim convenienter colligitur ipsum eo in loco cum *Sancto Dionysio* fuisse locutum. Altera conjectura est, quod indignum sit non plane stolido viro, nedum docto Pontifice, qui *Clerum in multis erudierit*, definire ne una vel gemina in Christo prædicetur voluntas: quod ibi decernit aperte si interim ipse & unam defenderet, & unam aperte prædicaret. Tertia conjectura est, quod ratio quam subdit *Honorius* propositioni celebri, nulla prorsus sit & inepta, si dicamus eum scripsisse *unam voluntatem*; cum tamen consonet intentui, si pro *una*, substituamus *novam*. Ratio quam subdit, hæc est: *Quia a Divinitate assumpta est nostra natura, non culpa.* Quid intererat ad conficiendum, *unam esse in Christo voluntatem*, asserere, assumptam fuisse a Christo humanitatem peccato non fœdatam? Plurimum vero refert asserere, quod Christus non assumpserit peccatum, nec carnem peccato fœdatam, ad inferendum, nova præditum fuisse voluntate, qua scilicet careant reliqui homines in Adamo lapsi.

Respondeo, tres illas conjecturas inanes esse. Prima nihil levius est, nihil minus verisimile: nam *Honorius* cum SS. Patribus loqui minime curat, qui ipsorum insuperhabita doctrina, duas in Christo operationes dicere vetat, atque ipsos cum duas dixerunt, id balbutiendo docuisse ait id informandas parvulorum mentes, & ad Ecclesiastica Dogmata hæc eorum dicta trahenda non esse. Præterea *Sergius* se Patres sequi, æque ac *Honorius*, gloriabatur & nihilominus unam in Christo voluntatem propugnabat.

Secunda conjectura nihilo gravior est: ita enim prohibet *Honorius* unam vel duas operationes dici, ut tamen illam destruere sententiam totis viribus conetur, quæ duas asserit, illam vero adstruere, quæ unam prædicat. Si duæ prædicentur, hinc fore contrarias in Christo voluntates colligit. Quod vitans fictitium incommodum, unam potius in Christo profitetur voluntatem; quamvis hoc ipsum dogma, quod in privata Epistola adstruit, palam prædicari vetet ad vitandos tumultus, & silentium de una & duabus operationibus ac voluntatibus in Christo, imperet, Oeconomiæ causa. Sic & *Sergius* in Epistola ad Honorium, unam aut duas operationes proferre prohibet in Christo Deo nostro, & tamen unam operationem & unam voluntatem docet, ac pro viribus propugnat. Siquidem ex duarum operationum assertione consequens esse ait, prædicare duas in Christo voluntates contrarias. Et Deitatem operari contendit per corpus omnium salutem, ut carnis quidem passio, Dei autem sit operatio. Frustra porro *Honorii* eruditio commendatur, cujus hac in controversia specimen nullum præbuit.

Tertia conjectura Viri eruditi æque levis est. Non enim necesse est *Honorium* recte ratiocinatum fuisse, sicut nec *Sergius*, nec *Macarius*, qui ex iisdem principiis eamdem propositionem collegerunt, recte sunt ratiocinati. Et utinam in ratiocinio tantum peccasset infelix Pontifex! Certe *Honorium* consequenter non esse ratiocinatum, & pugnantia etiam scripsisse, observavit *Constantinus* Imperator in Edicto Fidei, quod habetur in VI. Synodo, Actione XVIII. *Hujusmodi contagione*, (inquit) *Ecclesias contaminarunt etiam hi, qui ante nostra tempora sacrilegi Sacerdotes Ecclesias perverse gubernarunt. Sunt autem hi, Theodorus &c. & Honorius, qui fuit antiquæ Romæ Papa, hujusmodi hæreseos confirmator, qui etiam sui extitit oppugnator.*

Probatur secundo Propositio. Qui communicat cum Hæreticis, qui ipsos laudat, qui ipsos comprimere & damnare negligit, cum id ipsi incumbit ex officio, ipse anathemate dignus est. Sic præter alia capita, *Theodoro* Papæ *Pyrrhus* Monothelita depositione dignus visus est, quod in Epistolis suis, *Laudibus extulisset Heraclium, qui anathematizavit Catholicam Fidem, & Patres orthodoxe sentientes*; ut constat ex Epistola *Theodori* ad Episcopos qui *Paulum* Constantinopolitanum consecrarant.

In Edit. P. Quenellii. Quod vero negligentiam spectat eorum qui Ecclesiam regunt, vere *Sanctus Leo* scribit Epistola 14. ad Januarium Aquilejensem: *Inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque Rectores: qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam.* Eodem spectant verba *Felicis II.* a *Victore* Carthaginensi Episcopo laudata in Synodica ad *Theodorum* Papam. *Imminendum est*, inquit Victor, *ne torpore desidiæ oppressi, culpæ taciturnitatis teneamur obnoxii, & quasi favorem impendentes judicemur, dum adversa Catholicæ Fidei propulsare negligimus. A Beato namque Felice Apostolico vestræ Sanctitatis Prædecessore dictum est:*

est: Negligere quippe, cum possis deturbare perversos, nihil est aliud quam fovere; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare. Atqui *Honorius* cum Monothelitis communicavit, laudavit *Sergii* consilia & Epistolam, nefariamque Oeconomiam, eique se in omnibus adhærere professus est: comprimere & damnare neglexit Monothelitas, *Cyrum*, ac *Sergium*; cum id ipsi ut Ecclesiæ universæ Rectori, Fidei vindici, omniumque Christianorum Doctori, ex officio incumberet. Juste igitur a Sexta Synodo *Honorius* Pontifex damnatus est.

Objicies cum doctissimo Cardinali *Baronio*, Pontifices *Agathonis* Decessores semper confirmasse fratres in fide, Sedem Apostolicam hæreticis novitatibus depravatam nusquam succubuisse, nusquam vel tenuem rumorem Episcopos Romanos aspersisse, quod cum hæreticis sentirent. Atqui secus res se haberet, si *Honorius* juste damnatus fuisset in Sexta Synodo. Igitur damnatus non est *Honorius*; vel injuste damnatus est.

Baronii Cardinalis Objectionibus respondetur.

Probatur antecedens ex Epistola *Agathonis* ad Imperatorem, quæ in VI. Synodo, Actione IV. lecta est, & approbata Actione VIII. *Tamquam a Spiritu Sancto dictata per os Sancti ac Beatissimi Principis Apostolorum Petri.* Sic in ea scribit Agatho: *Hæc est veræ fidei Regula, quam & in prosperis, & in adversis vivaciter tenuit ac defendit hæc spiritalis mater vestri tranquillissimi Imperii, Apostolica Christi Ecclesia: quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit; sed ut ab exordio Fidei Christianæ percepit, ab Auctoribus suis, Apostolorum Christi Principibus, illibata fine tenus permanet, secundum Christi ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam suorum Apostolorum Principi in sacris Evangeliis fatus est: Petre, ecce Sathan expetivit ut cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla Clementia, quoniam Dominus & Salvator omnium, cujus fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ Exiguitatis Prædecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum; quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen divina dignatione Ministerio, pedissequa cupit existere.* At ita loqui non potuisset *Agatho* absque mendacio, si *Honorius* ob proditam fidem fuisset a VI. Synodo damnatus; neque Concilium ejus Epistolam approbare potuisset, ut a Spiritu Sancto per os *Beati Petri* dictatam. Igitur *Honorius* vel damnatus non fuit a VI. Synodo, vel injuste damnatus est.

Confirmatur ex Epistola *Nicolai I. ad Michaelem* Græcorum Imperatorem, in qua de Romanis Pontificibus sic loquitur: *Nos enim nec tenuis saltem rumor aspersit aliquando cum prava sapientibus sapere, quanto minus concertare?*

Romanus Pontifex ut privatus Doctor in fide errare potest.

Respondeo, quod *Agatho* de suis Decessoribus dixit, ipsos *semper confirmasse fratres in fide*, intelligendum esse de Pontificibus, quatenus ex assistentia singulari Spiritus Sancti, ut omnium Christianorum *Patres* ac *Doctores*, aliquid credendum, judicando & definiendo proposuerunt; non vero de iisdem in singulis vitæ suæ gestis, vel in privatis Epistolis ad singulos datis.

Quod autem ait *Agatho*, Apostolicam Christi Ecclesiam a tramite Apostolicæ traditionis numquam erravisse, nec hæreticis novitatibus depravatam succubuisse, si quid pro *Honorio* conficeret, id conficeret unum, ipsum damnatum non fuisse ut hæreseos Doctorem ac propugnatorem pertinacem: non evinceret damnatum non fuisse ut hæreseos & hæreticorum fautorem. Quamquam Apostolica Christi Ecclesia distinguenda sit a Romano Pontifice qua homo privatus est, nec idem utrique conveniat indeficientis judicii privilegium. Dandum sane est aliquid, sin Historiis, saltem Canonibus, quos conditione impossibili ludere non est existimandum. Cap. *Oves* 11. Quæst. 7. dicitur: *Oves quæ suo Pastori commissæ sunt, eum nec reprehendere, nisi a fide exorbitaverit, nec accusare ullatenus possunt.* Cap. *Si Papa*, *Dist.* 40. posse corrigi Pontifex in ea tantum hypothesi dicitur, *Si forte fuerit a fide devius*. Id agnovit *Innocentius III.* laudatus a Cardinali *De Turrecremata*, lib. 2. de *Ecclesia*, *cap.* 93. cum ait in Sermone de Consecratione Romani Pontificis: *In tantum mihi fides necessaria est, ut cum de cæteris*

peccatis Deum judicem habeam, propter solum peccatum quod in fide committitur, passim ab Ecclesia judicari.

Indeficiens est Romani Pontificis judicium cum de fidei controversiis pronunciat EX CATHEDRA.

Indeficientis itaque judicii privilegium Romanis Pontificibus ita non convenit, ut errare non possint, vel hæresim asserendo, vel eam fovendo, & connivendo Hæreticis, qua homines privati sunt; & cum Epistolas privatas scribunt ad aliquos Patriarchas, aut Episcopos, qualem *Honorius* ad *Sergium* scripsit, non autem encyclicas quibus Ecclesiæ fidem in controversiis emergentibus exponant, & Christianos omnes doceant: quæ Epistolæ encyclicæ judicium Sedis Apostol. de quæstione fidei continentes, accedente Ecclesiæ consensu comprobentur.

Quid est Romanum Pontificem Ex Cathedra pronunciare.

Id Theologi de Schola, & Polemici etiam non pauci, aliis verbis explicant, quorum idem sensus est: Indeficiens non esse Romani Pontificis judicium asserentes, nisi cum pronuntiat ac decernit *Ex Cathedra*, ad Scripturam scilicet, ac Traditionem quæ in Romana Ecclesia a temporibus Apostolorum incorrupta servatur, & ad ipsum continua ac nusquam interrupta Pontificum successione transmissa est, assistente Spiritu Sancto attendens; & controversiis de quibus agitur per doctissimos Theologos ad sacras illas fidei nostræ Regulas expensis, adhibito sacri Ecclesiæ Romanæ Senatus, ac vicinorum Antistitum consilio & suffragio, fusis ad Deum publicis precibus, aliquid Fidelibus universis credendum, aut ubique observandum proponit, ac præcipit: ejusque Constitutiones ac Decreta ACCEDENTE ECCLESIÆ CONSENSU roborantur.

Unde accepta hæc loquendi formula

Hæc loquendi formula de Romano Pontifice Ex CATHEDRA definiente, accepta est a Sanctissimo Doctissimoque Gallicanæ Ecclesiæ Præsule *Yvone Carnotensi*: ille enim agens de potestate Summi Pontificis, *Epistola CCXXIII.* & expendens Evangelicam Sententiam, quæ docet servanda illa, quæ Scriba & Pharisæi dicerent, qui *Super Cathedram Moysis sedebant*, hæc habet: *Vult enim hæc Sententia*, PRÆCEPTA PRÆSIDENTIUM AD CATHEDRAM PERTINENTIA, *obedienter impleri, etiam si tales sint, quales erant pharisæi, non eos factiosa conspiratione a suis sedibus removeri. Si vero ea præcipiant, quæ sint contra Doctrinam Apostolicam, vel Evangelicam: ibi non esse obediendum, exemplo docemur Pauli Apostoli, qui Petro sibi prælato non recte incedenti ad veritatem Evangelii, in faciem restitit, non tamen abjecit.* Idem aliis verbis explicuerat *Carolus Calvus* Imperator cum ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum scripsit, esse servanda Sedis Apostolicæ Judicia, quæ *Ex Privilegio B. Petri* lata sunt, id est, quæ Canonica æquitate nituntur.

Similem loquendi modum usurpaverunt Synodi Tricassinæ Patres Anno DCCCLXXVIII. sub *Joanne VIII.* habitæ, qui latam Romæ adversus *Lambertum* excommunicationem, Synodi illius consensione firmari voluit. Ore enim *Hincmari* dixerunt: *Se damnare eos omnes, quos Apostolica sedes per Beatum & Dominum nostrum papam, Privilegio Beati Petri damnaret: & quod in omnibus secundum Scripturarum tramitem, sacrorumque Canonum Decreta, Sedes Romana tenet, per omnia, & in omnibus prosequi & tenere.*

Eodem loquendi modo usi sunt Episcopi Gallicani, cum scripto responderent petitioni *Joannis VIII.* de eadem *Lamberti* excommunicatione, scilicet illius Judicio se adhærere, quod tulerat *Privilegio B. petri, & Sedis Apostolicæ juxta sacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, & secundum ejusdem Romanæ Sedis Pontificum Decreta.*

De Pavie. De Pontyon.

Eodem sensu dicitur in Synodo Ticinensi * quæ in Synodo *Pontigonensi* * recepta est, illa omnia a cunctis suscipi debere summa veneratione, quæ Joannes VIII. decreverit *Secundum sacrum Ministerium suum, Auctoritate Apostolica.*

Modus loquendi Gallicanorum Antistitum, a *Sancto Leone* acceptus est, Sermone III. in Anniversario suæ Assumptionis die, cujus hæc sunt verba: *Dicitur a Domino Beatissimo Petro: Tibi dabo claves regni Cœlorum; &c. Transivit quidem etiam in alios Apostolos vis istius potestatis, & ad omnes Ecclesiæ Principes Decreti hujus constitutio commeavit. Sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimatur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ Rectoribus Petri forma præponitur. Manet ergo Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate fertur Judicium.* Qua ex sententia colligebat

bat *Carolus Calvus*, vel potius *Hincmarus* Caroli Calvi nomine ad *Hadrianum* II. scribens: *Quia non manet Petri Privilegium ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium. Cum enim, Ubicumque, dicitur, sicuti nullus locus, ita nemo Rector Ecclesiæ ex Petri æquitate judicium ferens excipitur, vel contra illius æquitatem judicium ferens commendatur. Et quia ubicumque, sine ulla exceptione, non manet Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium; obaudiemus jussum, vel recipiemus judicium, quod non ex Petri æquitate fuerit prolatum; ac per hoc ipsius privilegio fuerit destitutum?* Hæc porro idem significant, quod vulgus Theologorum ait: Romanum Pontificem tunc demum indeficientis judicii prærogativa frui, cum pronuntiat *Ex Cathedra*.

Sedes Apostolica a tramite Traditionis Apostolicæ numquam errat.

Sane *Apostolicam Sedem a tramite traditionis Apostolicæ numquam errare, nec hæreticis novitatibus depravatam succumbere, sed ut ab exordio Christianæ fidei percepit ab Auctoribus suis, illibatam fine tenus permanere, secundum Christi ipsius divinam pollicitationem*, ut ait *Agatho* Pontifex, inde perspicuum est, quod ad *S. Petri* Sedem controversias Fidei, & dubiæ disciplinæ, seu *majores causas* referri, perpetua Ecclesiæ traditione, & solemni consuetudine sancitum sit: quod testantur Synodus Arelatensis I. in Epistola ad *Silvestrum*, *Siricius* in Epistola ad *Himerium* Tarraconensem Episcopum, *Innocentius I.* in Epistola ad *Exuperium* Tolosanum, *S. Leo* Epistola LXXXIX. *Hilarus* Papa Epistola VII. Agapetus Epistola I. Africani Episcopi in Epistola ad *Theodorum* Papam, quæ extat Consultatione II. Concilii Lateranensis sub *Martino I.* &c. Et cur ad illam Ecclesiam omnes Fideles jam inde ab Apostolicis temporibus *propter potentiorem Principatum* undequaque convenire necesse fuisset, ut ait S. Irenæus? Cur *S. Petrus in propria Sede vivens, & Præsidens præstare quærentibus fidei veritatem*, a S. Petro Chrysologo diceretur? Cur S. Theodorus Studita in Epistola ad *Naucratium*, Romanam Sedem vocaret *Supremum verticalem Thronum, in quo Christus Fidei claves posuit, adversus quem non prævaluerunt umquam, nec prævalebunt usque ad consummationem sæculi portæ inferi, ora scilicet hæreticorum, sicut pollicitus est qui non mentitur?* Ex quibus verbis *Gennadius* Constantinopolitanus Patriarcha, in Expositione pro Concilio Florentino, Cap. V. Sectione XVII. ita colligit adversus Græcos schismaticos: *Si numquam prævaluerunt hæretici adversus Christi Ecclesiam, quomodo audetis dicere, eam errare, quæ inerrans a Doctoribus prædicatur?* Cur idem Sanctissimus Confessor *Theodorus* in Epistola ad *Michaelem* Imperatorem, Episcoporum, & Abbatum Orientalium nomine scripsisset: *Si vero aliquid dubitare, vel non credere videtur vestra divina Magnificentia, ejus rei explicatio a Pontifice pie est postulanda. Magna & a Deo firmata manus vestra, ut publicæ cupida utilitatis, jubeat a veteri Roma capere declarationem, ut a principio a Patribus nostris est traditum. Ea inter omnes Ecclesias supremum obtinet locum, cujus Petrus tenuit primam Sedem: ad quem dicit Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam?* Cur idem Pater in Epistola ad *Paschalem* Papam scripsisset: *Vos igitur vere illimis fons ac sincerus jam inde a principio veræ fidei. Vos ab omni hæreticorum procella longe positi, securus totius Ecclesiæ portus. Vos a Deo electa civitas ad salutis refugium?* Cum *Sanctus Bernardus* ad *Innocentium* II. scribens Epistola CXC. dixisset: *Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque & scandala Regni Dei, præsertim quæ de Fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi resarciri damna Fidei, ubi non possit fides sentire defectum. Cui enim alteri Sedi dictum est aliquando; Ego pro te rogavi, ut non deficiat Fides tua?* Cur Hugo *Æterianus*, lib. III. *De Heresibus*, *quas Græci in Latinos devolvunt*, Cap. XVII. quod Opus *Alexandro III.* Pontifici Maximo nuncupavit, scripsisset: *Petri Coryphæi, & successoris ejus, gentium Principatus & Regna gubernaculo subduntur. Hujus Ecclesia de se splendorem emittit semper, & non tenebrescit: A qua exit lex & judicium, ad quam homines undique terrarum conveniunt, & merito, &c.*

Ecclesiæ consensus vel antecedens, vel concomi-

Atque etiam eodem sensu dixere Sacræ Facultatis Parisiensis Theologi, *Dogma ejusdem Facultatis non esse, quod Summus Pontifex infallibilis sit, nullo accedente Ecclesiæ consensu*. Quia videlicet potissimum signum quo innotescit Fidelibus acquiescendum esse & firmiter inhærendum Judicio a Romanis Pontificibus lato circa controversias Fidei,

tans, vel subsequens potissimum signum est quo Fidelibus innotescit firmiter & immobiliter inhærendum esse judicio Romani Pontificis de fidei controversiis lato.

dei, in Ecclesia emergentes, est Ecclesiæ consensus, vel antecedens, vel concomitans, vel subsequens. Antecedens, cum variis Conciliis Nationalibus eliquatam veritatem Romanus Pontifex universæ Ecclesiæ ut Dogma Catholicum credendam proponit. Sic variis Synodis contra Pelagianam hæresim in Palæstina, & in Africa celebratis, *Innocentius I.* eamdem damnavit: cujus post Judicium S. Augustinus dixit: *Causa finita est, utinam & error finiatur!* Sic *Zosimus* Africanorum *Conciliorum Decretis Sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteras omnium armavit Antistitum*; mittendo Tractoriam Epistolam per totum orbem de *Pelagii & Cœlestii* damnatione, *quæ SS. Patrum subscriptionibus roborata est*: ut testantur *Macarius Mercator in Commonitorio, & Sanctus Prosper* in lib. *contra Collatorem*. Quo in exemplo & subsequentem Ecclesiæ consensum videre est. Concomitans adest, cum Romanus Pontifex *Concilio* Œcumenico, ut *Caput membris*, per se præsidens controversias Fidei judicat & finit, *Sacro approbante Concilio*. Quod ab *Innocentio III.* in Concilio Lateranensi IV. Albigensium hæreses & *Joachimi* Abbatis errorem damnante: a *Clemente V.* Beguardorum & Beguinarum deliria in Concilio Viennensi proscribente, ab Eugenio IV. Græcorum errores in Concilio Florentino conterente, præstitum est. Subsequens demum Ecclesiæ consensus est, cum Romanus Pontifex de Fidei quæstione judicat, & suam deinde Sententiam mittit ad Œcumenicam Synodum per Legatos, qui ipsius nomine sacro totius Ecclesiæ Conventui præsint; vel absque universali Synodo, quam necessariam tunc non judicat, ad orbis universi Episcopos. Si enim Episcoporum major aut sanior pars, (sanior autem est, quæ Ecclesiæ Romanæ cæterarum *Matri & Magistræ*, & Summo Pontifici *Christianorum Patri & Doctori* Fidei depositum tuenti adhæret) illius definitionem ac Sententiam, *ut ore Sancti Petri prolatam* receperit, dubium esse debet nemini Catholice sentienti, quin Romanus Pontifex in ea ferenda Fidei Regulas secutus sit, cum errare non possit Ecclesia, *Quæ est columna & firmamentum veritatis*. Sic in Conciliis Ephesino, Chalcedonensi, Constantinopolitano III. Nicæno II. controversiæ Fidei secundum sententias & Epistolas dogmaticas *Cœlestini I. S. Leonis, Agathonis, Hadriani I.* judicatæ ac finitæ sunt. Sic Novatianorum hæresis secundum *S. Cornelii* Judicium ubique damnata est. Sic Donatistarum hæresis, secundum *S. Melchiadis & Silvestri* Sententiam, ubique Christianorum gentium damnata. Sic *Berengarii* hæresis secundum Sententias & Decreta *Leonis Noni, Victoris Secundi, Nicolai Secundi, Gregorii Septimi, Urbani Secundi*, toto orbe diris devota est. Sic novissime quinque Propositiones in libro *Jansenii Episcopi Yprensis*, cui titulus est, *Augustinus*, assertæ, Constitutionibus Summorum Pontificum *Innocentii X. & Alexandri VII.* ut Hæreticæ damnatæ sunt; quæ Constitutiones totius Ecclesiæ maximo consensu sunt exceptæ, & secundum illarum tenorem, earumdem propositionum ceu Hæreticarum damnatio, ab omnibus Catholicis conclamata est.

Romanus Pontifex de fidei controversiis judicare potest absque Synodo. Sanior pars Episcoporum est, quæ Romano Pontifici fidei depositum tuenti adhæret.

Hac autem Ecclesiæ consensus ad Romani Pontificis Definitiones & Decreta accessione *Quæ Christus illius ministerio prius definierat UNIVERSÆ FRATERNITATIS IRRETRACTABILI FIRMAT ASSENSU: ut vere a se prodiisse ostenderat, quod prius a prima omnium Sede formatum, totius Christiani orbis Judicium receperit: ut in hoc quoque capiti membra concordent.* Verba sunt *S. Leonis* Epistola LXIII. ad *Theodoretum* in Editione *Quenellii* XCIII. Idem probant ejusdem Sanctissimi Pontificis verba Epistola LXXXIX. ad *Marcianum Augustum* sive LIX. secundum veterem editionem. *De quo quidem*, inquit, *ratio non fuit ambigendi, cum & Fidei omnium subscribentium* CONSENSUS ACCESSERIT, *quæ a me secundum formam Apostolicæ Doctrinæ, ac Paternæ Traditionis emissa est.*

S. Martinus I. Episcoporum Galliæ consensu damnationem hæresis Monothelitarum a se factam firmari postulat.

Hinc *Martinus I.* Sanctissimus Pontifex Gallicanorum Episcoporum consensum vehementer optavit, & sollicite postulavit, quo accedente, vis major adderetur iis quæ contra Monothelitas in Synodo Romana decreverat. Id constat ex illius Epistola ad *S. Amandum* Episcopum Trajectensem; ad quem misit Relationem omnium in dicta Synodo gestorum, cum cæteris Galliæ Episcopis communicandam. „ Credimus etenim, „ *inquit*, ad vos pervenisse, quomodo in conturbatione rectæ fidei, & Catholicæ Eccle- „ siæ conculcatione, ante hos annos plus minus quindecim, a Sergio falso Episcopo

„ Con-

„ Conſtantinopolitano, in auxilio habente tunc Imperatorem Heraclium, execranda & „ abominanda hæreſis pullulavit, Apollinariſtarum, & Severianorum, Eutychianiſtarum atque Manichæorum errorem renovans: quam Succeſſor ejus Pyrrhus, idemque „ Epiſcopus, qui ambitionis faſtu Conſtantinopolitanam Sedem arripuit, in deterius „ auxit. Pro qua re ſæpius Apoſtolica Sedes perſuaſionibus, conteſtationibus, atque „ increpationibus plurimis admonuit eos, quatenus ab hujuſmodi errore recederent, & „ ad lumen pietatis, ex quo lapſi ſunt, remearent. Et non ſolum hoc facere nullatenus voluerunt: ſed & nunc Succeſſor ejus Paulus, temerator fidei, aliud nequius excogitavit in præjudicium Catholicæ Fidei conamen, quaſi quæ a Deceſſoribus ſuis „ hæretice expoſita fuerunt, deſtruens; & Imperialem Typum, ſacrilego auſu, totius „ plenum perfidiæ, a Clementiſſimo Principe noſtro fieri perſuaſit, in quo promulgatum eſt, ut omnes populi Chriſtiani credere debuiſſent. Ideoque neceſſe habuimus, „ ne pro quadam negligentia & animarum detrimento, quæ nobis commiſſæ ſunt, culpæ reatu adſtringamur, Cœtum generalem Fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum „ in hac Romana Civitate congregare. In quorum præſentia memoratorum Hæreticorum ſceleroſa conſcripta examinata atque denudata ſunt; & Apoſtolico mucrone, Patrumque definitionibus, uno ore, unoque ſpiritu condemnavimus, ut cognoſcentes univerſi errorem qui in eis continetur, eorum pollutione nullatenus maculentur. Unde „ prævidimus volumina Geſtorum Synodalium in præſenti vobis dirigere, una cum Encyclica noſtra. Ex quorum ſerie omnia ſubtiliter poteſtis addiſcere, & tenebras illorum nobiſcum ut filii lucis extinguere. Idcirco ſtudeat Fraternitas tua omnibus eadem „ innoteſcere, ut tam abominandam hæreſim nobiſcum execrentur quamque ſuæ ſalutis ſacramenta addiſcere valeant, atque Synodali conventione omnium Fratrum, & „ Coepiſcoporum noſtrorum partium illarum effecta, ſecundum tenorem Encyclicæ a „ nobis directæ, ſcripta una cum ſubſcriptionibus veſtris nobiſmet deſtinanda concelebrent, CONFIRMANTES ATQUE CONSENTIENTES EIS QUÆ PRO ORTHODOXA FIDE ET DESTRUCTIONE HÆRETICORUM VESANIÆ NUPER „ EXORTÆ A NOBIS STATUTA SUNT.

Ex his non ſolum *Agathonis*, ſed & *Nicolai I.* verba in Objectione laudata facile explicantur.

PROPOSITIO III.

Honorius ab Hæreſi tam vere excuſatur quam pie.

Probatur. Ille cujus Epiſtolæ Catholico ſenſu poſſunt explicari, prout eas expoſuere Viri Maximi, quorum veneranda eſt in Eccleſia auctoritas; & qui, ſi in errorem contra fidem impegiſſet, in illum ex prava electione lapſus non videretur, nec in eo fuiſſe pertinax, ab hæreſi pie excuſatur & vere: Atqui *Honorii* Epiſtolæ Catholico ſenſu explicari poſſunt, prout eas expoſuere Viri Maximi, quorum in Eccleſia veneranda eſt auctoritas; & ſi in errorem contra fidem impegiſſet, in illum ex prava electione lapſus non videretur, nec in eo fuiſſe pertinax: quam ob rem *Honorius* ab hæreſi pie excuſatur & vere. *Honorius Papa non fuit hæreticus.*

Probatur minor *Joannis IV.* Pontificis Romani, *S. Maximi Mtrtyris*, & *Anaſtaſii Bibliothecarii* locupletiſſimis teſtimoniis. Sic loquitur Joannes IV. *In Apologia pro Honorio ad Conſtantinum* Imperatorem *Heraclii* filium: „ Omnes Occidentales partes ſcandalizatæ turbantur, fratre noſtro Pyrrho Patriarcha per literas ſuas huc atque illuc „ tranſmiſſas, nova quædam & præter fidei regulam prædicante, & ad proprium ſenſum, quaſi ſanctæ memoriæ Honorium Papam attrahere feſtinante, quod a mente „ Catholici Patris erat penitus alienum. Igitur ut veſtra Benignitas cauſam totam rei „ diſcere poſſit, quæ ante brevis intercapedinem temporis geſta ſunt, enarrabo. *Ejus Epiſtolæ catholico ſenſu explicari poſſunt.*

„ Sergius reverendæ Memoriæ Patriarcha prædicto Sanctæ recordationis Romæ Urbis Pontifici ſignificavit, quod quidam in Redemptore noſtro Domino Jeſu Chriſto, „ duas contrarias dicerent voluntates. Quo Præfatus Papa comperto, reſcripſit ei, quia

„ Salva-

„ Salvator noſter ſicut eſſet Monadicus unus, ita & valde mirabiliter ſuper omne ge-
„ nus humanum conceptus & natus eſſet. De ſancta quoque ipſius incarnata diſpenſatio-
„ ne docebat, quia Redemptor noſter, ſicut eſſet Deus perfectus, ita eſſet & homo
„ perfectus: ut quam Primus Homo per prævaricationem amiſit, ſine aliquo peccato
„ natus, primam imaginis nobilem ſpeciem renovaret. Natus eſt ergo Secundus Adam,
„ nullum habens naſcendo, vel cum hominibus converſando, peccatum. Etenim Ver-
„ bum caro factum in ſimilitudinem carnis peccati, omnia noſtra ſuſcepit, nullum
„ reatus vitium ferens ex traduce prævaricationis exortum. Similitudinem ergo intel-
„ ligimus, non carnis ejus, ſed peccati ... Ergo ſimilitudinem carnis peccati Sanctus di-
„ cit Apoſtolus, quam ſimilem nobis peccatoribus ſine peccato, cum animo rationali ſu-
„ ſcepit: & idcirco unam voluntatem, ſecundum primam formationem Adæ naturalem
„ humanitatis ſuæ Dominus noſter Jesus Chriſtus habere dignatus eſt, non duas con-
„ trarias, quemadmodum nunc nos habere dignoſcimur, qui de peccato ſumus Adæ ge-
„ niti ... Unde ſcientes, quod nullum in eo, cum naſceretur & converſaretur, eſſet
„ peccatum, decenter dicimus, & veraciter confitemur unam voluntatem in ſanctæ
„ ipſius diſpenſationis humanitate, & non duas contrarias mentis & carnis prædicamus;
„ ſecundum quod quidam Hæretici velut in puro homine delirare noſcuntur. Secun-
„ dum hunc igitur modum, jam dictus Deceſſor noſter prænominato Sergio Patriarchæ
„ percontanti ſcripſiſſe dignoſcitur, Quia in Salvatore noſtro duæ voluntates contrariæ,
„ id eſt, in membris ipſius, penitus non conſiſtunt, quoniam nihil vitii traxit ex præ-
„ varicatione Primi Hominis ". Honorium itaque unam voluntatem Chriſti ſcribentem de humanæ dumtaxat naturæ voluntate *Joannes IV.* intelligendum eſſe docet, cujus duas eſſe voluntates contrarias mentis nimirum & carnis orthodoxo ſenſu negavit: quia illa pugna appetitum peccati fructus eſt: *A Verbo autem aſſumpta eſt noſtra natura, non culpa illa profecto, quæ ante peccatum creata eſt, non quæ per prævaricationem vitiata* (inquit *Honorius* ad *Sergium* ſcribens.) Hæc *Joannes IV.* Sanctiſſimus Pontifex in *Honorii* defenſionem pie ſcripſit, compulſo etiam Amanuenſi, qui eam Epiſtolam ſcripſerat, ad *Honorii* mentem exponendam.

Eodem modo ab Honorio hæreſeos labem abſterſit *S. Maximus Martyr*, primo *in Dialogo cum Tyrrho*, ubi cum dixiſſet Hæreticus Patriarcha: „ Quid habes de Honorio
„ dicere, qui ad Prædeceſſorem meum ſcribens, unam Domini noſtri Jeſu Chriſti vo-
„ luntatem aperte dogmatizavit? *S. Maximus reſpondet*: Quis Epiſtolæ illius fide di-
„ gnus erit Interpres? Qui eam ex perſona Honorii compoſuit, & vivit adhuc, inter
„ alia ſua bona hoc etiam conſpicuus, quod pietatis dogmatibus univerſum illuſtravit
„ Occidentem? An Conſtantinopolitani de corde ſuo loquentes? *Tyrrhus*. Qui eam
„ compoſuit. *Maximus*. Ille idem igitur ad Divum Conſtantinum quondam Imperato-
„ rem ſcribens rurſum ex perſona Sancti Papæ Joannis de ipſa: Unam, *inquit*, volun-
„ tatem Domini diximus, non divinitatis ejus & humanitatis, ſed ſolius humanitatis.
„ Cum enim ſcripſiſſet Sergius, eſſe qui dicerent in Chriſto duas contrarias volunta-
„ tes, reſcripſimus Chriſtum non habuiſſe duas contrarias voluntates, carnis (inquam)
„ & ſpiritus; ſed unam tantum, quæ naturaliter humanitatis ejus nota eſſentialis eſt.
„ Id ita eſſe, evidenter ex eo demonſtratur, quod membrorum & carnis facta eſt men-
„ tio, quæ divinitati quoque ejus non poſſunt attribui.

Et in Epiſtola ad Marinum, *quæ extat inter* Anaſtaſii Collectanea, *ſic eumdem Pontificem vindicat*: Honorium etiam Romanum Papam non diffiteri reor naturaliter in
„ Chriſto voluntatum dualitatem, in Epiſtola quam ſcripſit ad Sergium, eo quod
„ unam dixerit voluntatem; ſed potius confiteri, & hanc fortaſſis etiam conſtabilire.
„ Nam hoc non in reprobationem dixit humanæ Salvatoris & naturalis voluntatis, ſed
„ quod nullatenus conceptionem ejus, quæ fuit ſine ſemine, vel incorruptam nativi-
„ tatem præceſſerit voluntas carnis, vel cogitatio vitioſa. Sola namque voluntas divi-
„ na atque paterna, per Filium unigenitum per ſemet operantem propriam Incarnatio-
„ nem, Sanctique Spiritus conventionem, hanc operata eſt. Et quod hunc ſenſum
„ ſectetur, hinc eſt manifeſtum. Cum enim dixiſſet, Quia propter ineffabilem unita-
„ tem humanæ ac divinæ naturæ, Deus dicitur pati, & humanitas de cœlo cum divi-
„ nita-

„ nitate descendisse: & hoc modo ostendisset eorum quæ naturaliter insunt utrique na-
„ turæ unius Christi & Dei Filii per commutationem, summam redditionem, subinsert: "
Unde & unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi: *quomodo ait:* Quia profecto a divinitate assumpta est natura nostra, non culpa. „ Propemodum cum magno
„ effatus Athanasio, qui hæc contra Apollinarium impium scribit; Natus est ex mu-
„ liere, de prima plasmatione hominis formam sibi erigens in ostensione carnis absque
„ carnalibus voluntatibus, & humanis cogitationibus in imagine novitatis; voluntas
„ enim sola divinitatis est, quoniam natura tota divinitatis est.

S. Athanasii verba.

Et infra, cum hæc Honorii *verba recensuisset*, Alia enim Lex in membris ejus, aut voluntas diversa vel adversa non fuit in Salvatore, *hæc habet*: „ Hinc ostendit, non
„ quod non habuerit humanam voluntatem & naturalem (non enim hoc dixisse vide-
„ tur) sed quod sicut homo, neque secundum corpus per membra quamlibet habeat
„ præter naturæ leges operationem: neque rursus secundum animam, voluntatis contra-
„ rium, vel sine ratione motum, veluti nos: Quia & supra legem natus est humanæ
„ naturæ.

Et infra. „ Unde cum nostram quidem naturam de divinitatis voluntate dicit assum-
„ ptam, unius mentionem facit. Illud autem quod introducit: Non veni facere volun-
„ tatem meam, in medium verbo præponit, omisso numero. Non sunt, *inquit*, hæc
„ diversæ voluntatis, id est, contrariæ atque adversatricis: ex quo duas secundum
„ naturam existere in Salvatore voluntates, manifeste colligitur. Si enim contrariam
„ non habuit, naturalem habuit tamquam homo. Quod enim non est contrarium, na-
„ turale profecto est.

Subdit denique: „ Et ego quidem sic se illius habere sensum existimo, ab omni suspicione purgatum. „ Certiorem autem mihi hunc sanctissimus fecit Presbyter, Dominus
„ videlicet Anastasius Abbas a seniori Roma reversus, vir scilicet incomparabilis, vir-
„ tuteque divina & prudentia venustatus: qui asserens, quod multum sermonem mo-
„ verit ad sacratissimos magnæ illius Ecclesiæ viros, propter Epistolam quæ ab eo fue-
„ rat ad Sergium scripta, percontans cujus rei gratia, vel qualiter in ea inserta fuerit
„ una voluntas, & invenit hæsitantes in hoc, & rationem reddentes. Insuper & eum
„ qui hanc per jussionem ejus Latinis dictaverat dictionibus, Dominum videlicet Ab-
„ batem Joannem sanctissimum Symponum, affirmantem, quod nullo modo mentionem
„ in ea per numerum fecerit unius omnimodis voluntatis: licet hoc nunc sit fictum ab
„ his, qui hanc in Græcam vocem interpretati sunt: verum nec quamlibet exinanitio-
„ nem vel abolitionem naturalis secundum humanitatem Salvatoris voluntatis, sed ejus
„ quæ nostra est, & reproba facta, perfectam dejectionem & interemptionem, juxta
„ quod & in invicem, eorum, quæ unius generis sunt, efficitur bellum: ostendere vo-
„ lens, ab omni esse peccato mundam assumptam carnem secundum sacratissimorum
„ Eloquiorum, & paternarum doctrinarum Traditionem.

In hoc itaque posita est Honorii defensio a *S. Maximo* adornata, quod *Sergium* intelligens de contraria in carne & membris Christi voluntate, qualem ex Primi Parentis prævaricatione contraximus, non de naturali, quæ in omni statu naturæ humanæ est proprietas, & comes individua, ejusmodi tantum voluntatem contrariam negaverit, talem asserens a Verbo assumptam naturam, qualem Deus condidit, excepta dumtaxat impassibilitate. Legenda est ejusdem *S. Maximi* Epistola ad *Petrum illustrem*, quæ in Collectaneis *Anastasii* pariter habetur.

Anastasius Bibliothecarius, Præfatione in sua ad *Joannem Diaconum Collectanea*, sic *Honorium* ab hæresi vindicat: „ Ad manus nostras venire contigit Apologiam Joannis
„ IV. Romani Pontificis pro Honorio Papa a calumniatoribus impetito, quod unam
„ Domini nostri Jesu Christi tantum scripserit voluntatem. Quæ videlicet Apologia,
„ satis hunc, ut reor, excusabilem reddit, licet huic VI. Synodus quasi Hæretico ana-
„ thema dixerit, & in Dei solius jam judicio positum, reprobationis telo persoderit:
„ cum Hæreticus non ex erroris tantum deceptione, quantum ex electione non recta,
„ & contentiosa pertinacia generetur. Quis autem erit, qui nobis interim dicat, utrum
„ ipse pro certo dictaverit Epistolam, de qua illum anathematizandi fomitem calu-

„ mnia-

„ Salvator noster sicut esset Monadicus unus, ita & valde mirabiliter super omne ge-
„ nus humanum conceptus & natus esset. De sancta quoque ipsius incarnata dispensatio-
„ ne docebat, quia Redemptor noster, sicut esset Deus perfectus, ita esset & homo
„ perfectus: ut quam Primus Homo per prævaricationem amisit, sine aliquo peccato
„ natus, primam imaginis nobilem speciem renovaret. Natus est ergo Secundus Adam,
„ nullum habens nascendo, vel cum hominibus conversando, peccatum. Etenim Ver-
„ bum caro factum in similitudinem carnis peccati, omnia nostra suscepit, nullum
„ reatus vitium ferens ex traduce prævaricationis exortum. Similitudinem ergo intel-
„ ligimus, non carnis ejus, sed peccati ... Ergo similitudinem carnis peccati Sanctus di-
„ cit Apostolus, quam similem nobis peccatoribus sine peccato, cum animo rationali su-
„ scepit: & idcirco unam voluntatem, secundum primam formationem Adæ naturalem
„ humanitatis suæ Dominus noster Jesus Christus habere dignatus est, non duas con-
„ trarias, quemadmodum nunc nos habere dignoscimur, qui de peccato sumus Adæ ge-
„ niti ... Unde scientes, quod nullum in eo, cum nasceretur & conversaretur, esset
„ peccatum, decenter dicimus, & veraciter confitemur unam voluntatem in sanctæ
„ ipsius dispensationis humanitate, & non duas contrarias mentis & carnis prædicamus;
„ secundum quod quidam Hæretici velut in puro homine delirare noscuntur. Secun-
„ dum hunc igitur modum, jam dictus Decessor noster prænominato Sergio Patriarchæ
„ percontanti scripsisse dignoscitur, Quia in Salvatore nostro duæ voluntates contrariæ,
„ id est, in membris ipsius, penitus non consistunt, quoniam nihil vitii traxit ex præ-
„ varicatione Primi Hominis ". Honorium itaque unam voluntatem Christi scribentem de humanæ dumtaxat naturæ voluntate *Joannes IV.* intelligendum esse docet, cujus duas esse voluntates contrarias mentis nimirum & carnis orthodoxo sensu negavit: quia illa pugna appetitum peccati fructus est: *A Verbo autem assumpta est nostra natura, non culpa illa profecto, quæ ante peccatum creata est, non quæ per prævaricationem vitiata* (inquit *Honorius* ad *Sergium* scribens.) Hæc *Joannes IV.* Sanctissimus Pontifex in *Honorii* defensionem pie scripsit, compulso etiam Amanuensi, qui eam Epistolam scripserat, ad *Honorii* mentem exponendam.

Eodem modo ab Honorio hæreseos labem absterfit *S. Maximus Martyr*, primo *in Dialogo cum Tyrrho*, ubi cum dixisset Hæreticus Patriarcha: „ Quid habes de Honorio
„ dicere, qui ad Prædecessorem meum scribens, unam Domini nostri Jesu Christi vo-
„ luntatem aperte dogmatizavit? *S. Maximus respondet*: Quis Epistolæ illius fide di-
„ gnus erit Interpres? Qui eam ex persona Honorii composuit, & vivit adhuc, inter
„ alia sua bona hoc etiam conspicuus, quod pietatis dogmatibus universum illustravit
„ Occidentem? An Constantinopolitani de corde suo loquentes? *Tyrrhus*. Qui eam
„ composuit. *Maximus*. Ille idem igitur ad Divum Constantinum quondam Imperato-
„ rem scribens rursum ex persona Sancti Papæ Joannis de ipsa: Unam, *inquit*, volun-
„ tatem Domini diximus, non divinitatis ejus & humanitatis, sed solius humanitatis.
„ Cum enim scripsisset Sergius, esse qui dicerent in Christo duas contrarias volunta-
„ tes, rescripsimus Christum non habuisse duas contrarias voluntates, carnis (inquam)
„ & spiritus; sed unam tantum, quæ naturaliter humanitatis ejus nota essentialis est.
„ Id ita esse, evidenter ex eo demonstratur, quod membrorum & carnis facta est men-
„ tio, quæ divinitati quoque ejus non possunt attribui.

Et in Epistola ad Marinum, *quæ extat inter* Anastasii Collectanea, *sic eumdem Pontificem vindicat*: Honorium etiam Romanum Papam non diffiteri reor naturaliter in
„ Christo voluntatum dualitatem, in Epistola quam scripsit ad Sergium, eo quod
„ unam dixerit voluntatem; sed potius confiteri, & hanc fortassis etiam constabilire.
„ Nam hoc non in reprobationem dixit humanæ Salvatoris & naturalis voluntatis, sed
„ quod nullatenus conceptionem ejus, quæ fuit sine semine, vel incorruptam nativi-
„ tatem præcesserit voluntas carnis, vel cogitatio vitiosa. Sola namque voluntas divi-
„ na atque paterna, per Filium unigenitum per semet operantem propriam Incarnatio-
„ nem, Sanctique Spiritus conventionem, hanc operata est. Et quod hunc sensum
„ sectetur, hinc est manifestum. Cum enim dixisset, Quia propter ineffabilem unita-
„ tem humanæ ac divinæ naturæ, Deus dicitur pati, & humanitas de cœlo cum divi-

„ nita-

„ nitate descendisse: & hoc modo ostendisset eorum quæ naturaliter insunt utrique na-
„ turæ unius Christi & Dei Filii per commutationem, summam redditionem, subinfert: “ Unde & unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi: *quomodo ait:* Quia profecto a divinitate assumpta est natura nostra, non culpa. „ Propemodum cum magno „ effatus Athanasio, qui hæc contra Apollinarium impium scribit; Natus est ex mu- „ liere, de prima plasmatione hominis formam sibi erigens in ostensione carnis absque „ carnalibus voluntatibus, & humanis cogitationibus in imagine novitatis; voluntas „ enim sola divinitatis est, quoniam natura tota divinitatis est. *S. Athanasii verba.*

Et infra, cum hæc Honorii *verba recensuisset*, Alia enim Lex in membris ejus, aut voluntas diversa vel adversa non fuit in Salvatore, *hæc habet*: „ Hinc ostendit, non „ quod non habuerit humanam voluntatem & naturalem (non enim hoc dixisse vide- „ tur) sed quod sicut homo, neque secundum corpus per membra quamlibet habeat „ præter naturæ leges operationem: neque rursus secundum animam, voluntatis contra- „ rium, vel sine ratione motum, veluti nos: Quia & supra legem natus est humanæ „ naturæ.

Et infra. „ Unde cum nostram quidem naturam de divinitatis voluntate dicit assum- „ ptam, unius mentionem facit. Illud autem quod introducit: Non veni facere volun- „ tatem meam, in medium verbo præponit, omisso numero. Non sunt, *inquit*, hæc „ diversæ voluntatis, id est, contrariæ atque adversatricis: ex quo duas secundum „ naturam existere in Salvatore voluntates, manifeste colligitur. Si enim contrariam „ non habuit, naturalem habuit tamquam homo. Quod enim non est contrarium, na- „ turale profecto est.

Subdit denique: „ Et ego quidem sic se illius habere sensum existimo, ab omni suspicione purgatum. „ Certiorem autem mihi hunc sanctissimus fecit Presbyter, Dominus „ videlicet Anastasius Abbas a seniori Roma reversus, vir scilicet incomparabilis, vir- „ tuteque divina & prudentia venustatus: qui asserens, quod multum sermonem mo- „ verit ad sacratissimos magnæ illius Ecclesiæ viros, propter Epistolam quæ ab eo fue- „ rat ad Sergium scripta, percontans cujus rei gratia, vel qualiter in ea inserta fuerit „ una voluntas, & invenit hæsitantes in hoc, & rationem reddentes. Insuper & eum „ qui hanc per jussionem ejus Latinis dictaverat dictionibus, Dominum videlicet Ab- „ batem Joannem sanctissimum Symponum, affirmantem, quod nullo modo mentionem „ in ea per numerum fecerit unius omnimodis voluntatis: licet hoc nunc sit fictum ab „ his, qui hanc in Græcam vocem interpretati sunt: verum nec quamlibet exinanitio- „ nem vel abolitionem naturalis secundum humanitatem Salvatoris voluntatis, sed ejus „ quæ nostra est, & reproba facta, perfectam dejectionem & interemptionem, juxta „ quod & in invicem, eorum, quæ unius generis sunt, efficitur bellum: ostendere vo- „ lens, ab omni esse peccato mundam assumptam carnem secundum sacratissimorum „ Eloquiorum, & paternarum doctrinarum Traditionem.

In hoc itaque posita est Honorii defensio a *S. Maximo* adornata, quod *Sergium* intelligens de contraria in carne & membris Christi voluntate, qualem ex Primi Parentis prævaricatione contraximus, non de naturali, quæ in omni statu naturæ humanæ est proprietas, & comes individua, ejusmodi tantum voluntatem contrariam negaverit, talem asserens a Verbo assumptam naturam, qualem Deus condidit, excepta dumtaxat impassibilitate. Legenda est ejusdem *S. Maximi* Epistola ad *Petrum illustrem*, quæ in Collectaneis *Anastasii* pariter habetur.

Anastasius Bibliothecarius, Præfatione in sua ad *Joannem Diaconum Collectanea*, sic *Honorium* ab hæresi vindicat: „ Ad manus nostras venire contigit Apologiam Joannis „ IV. Romani Pontificis pro Honorio Papa a calumniatoribus impetito, quod unam „ Domini nostri Jesu Christi tantum scripserit voluntatem. Quæ videlicet Apologia, „ satis hunc, ut reor, excusabilem reddit, licet huic VI. Synodus quasi Hæretico ana- „ thema dixerit, & in Dei solius jam judicio positum, reprobationis telo perfoderit: „ cum Hæreticus non ex erroris tantum deceptione, quantum ex electione non recta, „ & contentiosa pertinacia generetur. Quis autem erit, qui nobis interim dicat, utrum „ ipse pro certo dictaverit Epistolam, de qua illum anathematizandi fomitem calu-

„ mnia-

„ mniatores susceperunt, cum & ex Scriptoris vel indisciplinatione, vel in Pontificem „ odio, quid contingere tale potuerit ? Quamvis non ignoremus, docente S. Maximo „ in Epistola sua, quam Marino scripsit Presbytero, Sanctissimum hanc scripsisse Joan„ nem Abbatem. Esto & ipse (*Honorius*) dictator extitit; quis hinc illum interro„ gavit? Quis intentionem investigavit? Quis hunc corrigere voluit, & ille percon„ tanti, aut emendare volenti restitit, vel contentionibus serviens resultavit? Præser„ tim cum in Evangelio illo quo dicitur: Nolite judicare, & non judicabimini, *&c.* „ nihil aliud præcipi magnis etiam Magistris Ecclesiæ videtur, nisi ut ea facta, quæ „ dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Sunt quippe quæ„ dam facta media, quæ ignoramus quo animo fiant, cum bono & malo fieri possint, „ de quibus temerarium est judicare, maxime ut condemnemus.

Nullus in S. Petri Cathedra sedit hæreticus, protegente Deo.

His addendus est *Æneas* Parisiensis Episcopus in Præfatione libri *Adversus Græcos*, nullum Romanorum Pontificum, ad sua usque tempora, in hæresim lapsum asserens, cum multi Hæretici Constantinopolitanæ Sedi incubarint. *Est autem dictu lamentabile*, inquit, *quia eadem sedes, quæ caput levare conatur ad superos, pro rectæ Fidei Præsulibus, doctrina fœdatos Rectores olim habuit hæretica, quos Tripartita denotat Historia, & SS. Patrum in Canonibus damnat solertia. Non vero in Romana Sede, Deo rectore, tale umquam contigit dedecus, ut aliquis Hæresiarches eidem præsideret, quam summus Apostolorum Princeps sua sessione illustravit, & fuso sanguine consecravit; cui suas regendas Oves Dei Filius speciali cura commisit. Nec mirum, quia ipsi dictum fuerat:* Tu es Petrus & super hanc Petram, ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo Claves Regni Cœlorum. *Ergo cui propria auctoritate regnum dabat, hujus fidem firmare non poterat? Quem cum Petram dicit, firmamentum Ecclesiæ indicavit. Liberius tamen Papa a B. Petro XXXVII. quamvis a Fidei tramite non deviaret, exilio & minis Ariani Principis territus, non virtute qua debuit, perfidis Arianis viriliter repugnavit.* Idem de *Honorio* dicendum, a Fidei tramite illum non deviasse, sed non virtute qua debuit perfidis Monothelitis viriliter repugnasse.

Objicies. Absolvi non potest ab Hæresi, quem VI. Synodus damnavit ut Hæreticum, si juste illum damnaverit: atqui *Honorium* VI. Synodus ut Hæreticum damnavit: hunc vero juste damnatum diximus: excusari igitur ab hæresi non potest.

Probatur minor ex VI. Synodo *Actione VIII.* ubi Patres *Honorii* Epistolas execrantur, ceu *omnino alienas ab Apostolicis Dogmatibus, & a Definitionibus Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, sequentes vero falsas doctrinas Hæreticorum.* Tum damnatis Monothelitarum Principibus, subdunt de Honorio: *Cum his vero simul projici a Sancta Dei Catholica Ecclesia, simulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eo quod invenimus per scripta quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit.* Denique *Actione XVI.* non semel dictum est: *Honorio Hæretico anathema.* Itaque Sexta Synodus *Honorium* ut Hæreticum damnavit.

Respondeo, VI. Synodum *Honorium* damnasse ut Hæreticum communione, favore ac patrocinio Hæreticis impenso: non autem ut hæreticum sententia ac electione prava & pertinacia, quas ad formalem (ut Scholastici vocant) & proprie dictam hæresim necessarias nemo nescit. Hunc esse sensum anathematis *Honorio*, ceu Hæretico dicti in Synodo VI. constat ex *Leone II.* optimo Concilii interprete, in Epistola ad *Constantinum Pogonatum* pro confirmatione Synodi, in qua recensitis omnibus Hæreticis, quos Catholica Ecclesia rejicit & damnat, subdit: „ Pariterque anathematizamus novi erro„ ris Inventores, id est, Theodorum Pharanitanum Episcopum, Cyrum Alexandri„ num, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Constantinopolitanæ Ecclesiæ subsessores, „ magis quam Præsules: necnon & Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non „ Apostolicæ Traditionis doctrina lustravit, sed profana proditione immaculatam macu„ lari permisit.

Id est, Insidiatores, ut Binius notat, quamvis Latinus Interpres vertat, Successores, inepto sensu.

Et in Epistola ad Episcopos Hispaniæ. „ Qui vero, *inquit*, adversus Apostolicæ Do„ ctrinæ puritatem perduelles extiterant, abeuntes quidem æterna condemnatione mul„ ctati sunt, id est, Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus,

„ Pau-

„ Paulus, Petrus, Constantinopolitani, cum Honorio qui flammam hæretici dogmatis, „ non ut decuit Apostolicam Auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo con- „ fovit.

Idem constat ex *Constantino Pogonato* in Edicto, quod legitur post Actionem VIII. Synodi VI. „ Super hæc omnia, *inquit*, anathematizamus eos, qui supervacuorum & „ novorum dogmatum hæretici Auctores, atque Fautores sunt. Dicimus autem Theo- „ dorum, qui fuit Pharanitanus Episcopus, & Sergium, qui fuit hujus a Deo conser- „ vandæ nostræ Regiæ Urbis Antistes . . . . Ad hæc & Honorium, qui fuit antiquæ „ Romæ Papa, horum hæreseos in omnibus fautorem, concursorem, atque confirma- „ torem. Distinguit diserte Constantinus, qui Concilio interfuit, illudque auctoritate sua roboravit, & mentem Patrum dubio procul assecutus est, hæreseos & hæreticorum fautores ab hæreticis novorum dogmatum auctoribus & propugnatoribus, & Honorium quidem inter fautores, non inter Auctores Monothelismi damnatum commemorat.

Idem tandem confirmatur ex *Diurno Romanorum Pontificum*, ubi in Professione Fidei quam Pontifex recens creatus edebat, anathemate feritur, & *Honorius* cum Monothelitis ceu qui pravis eorum dogmatibus favorem impenderet. „ Inter veneranda univer- „ salia quinque Concilia, etiam Sanctum sextum universale Concilium centum septua- „ ginta quinque venerabilium Præsulum prædicamus, quod favente Deo, & votum „ piæ memoriæ magni Principis nostri Domini Constantini clementer implente, in „ Urbe Regia, eo præsidente, celebratum est, cui Apostolicæ recordationis Agatho Pa- „ pa per Legatos suos & Responsales præfuit, cujus venerabilem Tomum celebriter „ assequentes, eos qui novo & hæretico dogmate immaculatam Dei Ecclesiam pollue- „ re nitebantur, & errasse manifestius probaverunt, & cum sui erroris Auctoribus at- „ que Fautoribus, perpetuo anathemate damnaverunt . . . . Auctores vero novi hæ- „ retici dogmatis Sergium, Pyrrhum, Paulum & Petrum Constantinopolitanos, una „ cum Honorio, qui pravis eorum assertionibus fomentum impendit, &c.

Honorii porro Epistolæ dicuntur a Patribus Sextæ Synodi *Alienæ ab Apostolicis Dogmatibus, & a Definitionibus Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, sequi vero falsas doctrinas Hæreticorum*; non minus quam Epistolæ Sergii, quia in modo loquendi cum *Sergio* convenit *Honorius*, & in damnanda Œconomia, qua silentio obrui jussit, sicut ille, duarum Christi operationum & voluntatum sacras voces. Quæ œconomia dogmatibus & exemplis Apostolicis adversatur. Ideo *Typus Constantis* in Concilio Lateranensi, & in sexta Synodo damnatus est, ut *factus contra immaculatam Christianorum fidem*. Similiter dicitur *Honorius mentem Sergii in omnibus secutus, & impia dogmata confirmasse*; non consentiendo, sed connivendo; nec approbando pravum dogma, sed silentium indicendo de una vel duabus operationibus. Eodem sensu exponendum est quod Actione XIV. dixit Synodus de libellis, chartis & Opusculis Hæreticorum a Chartophylace prolatis ac lectis, necnon de duabus Epistolis *Honorii*; illas *In unam eamdemque impietatem tendere*. Dispari enim modo in eamdem impietatem tendere intellexit *Honorii* Epistolas, & Hæreticorum scripta; ista pravi dogmatis assertione; illas Catholici Dogmatis dissimulatione.

Nec aliud colligi potest ex verbis Actionis decimæ octavæ, quibus dicitur, „ Dæ- „ monem per organa sua, id est, Theodorum, Sergium, Pyrrhum, Petrum, & Pau- „ lum, & Honorium, ac Cyrum, atque Macarium & Stephanum, Ecclesiæ continen- „ ter erroris scandala excitare, unius voluntatis & operationis in duabus naturis Chri- „ sti hæresim in populum Catholicum spargendo. Hæresim namque docendo sparserunt cæteri, *Honorius* docentibus non resistendo, ut par erat, sed eumdem cum ipsis loquendi modum usurpando, & per imprudentem silentii jussionem ipsis connivendo, ad eam spargendam & ipse contulit.

Concludamus itaque *Honorium* a Sexta Synodo damnatum non fuisse ut Hæreticum, sed ut hæreseos & Hæreticorum fautorem, utque reum negligentiæ in illis coercendis; & juste fuisse damnatum, quia eadem culpa erroris fautores, ac Auctores ipsi tenentur. Unde *Cœlestinus I.* ad Episcopos Galliarum scribebat: „ Timeo ne connivere sit „ hoc tacere: timeo ne magis ipsi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In ta- „ libus

Honorius a Sexta Synodo damnatus non fuit ut Hæreticus, sed ut

Hæretico-rum fautor, & reus negligentiæ in illis coercendis.

„ libus causis non caret suspicione taciturnitas: quia occurreret veritas si falsitas displi- „ ceret. Merito namque causa nos respicit, si silentio faveamus errori. *Hinc S. Leo* „ *in Epistola ad* Theodoretum, *ait*: Ad majorem Dei gloriam proficit finis examinis, „ quando ad hoc se accipit exerendi fiducia, ut vincatur adversitas, ne quod per se „ probatur reprobum, silentii præjudicio videatur oppressum. Hinc *Honorius* & *Theodosius* Imperatores in Rescripto ad *Aurelium* Chartaginensem Episcopum dato V. Idus Junias, *Monaxio* & *Plinta* Coss. exauctorationem, secundum Canones comminantur Episcopis, qui segniter se gesserint adversus Pelagianos, & præter expulsionem a civitatibus, interdictam quoque in perpetuum Communionem: *Una enim*, inquiunt, *eademque culpa est eorum, qui aut dissimulando, conniventiam; aut non damnando, favorem noxium præstiterint*. Hinc *S. Theodorus Studita*, in Epistola ad Monachorum Præpositos, qui silentium in causa sacrarum imaginum sub *Leone Armeno* fuerant polliciti, ait: *In hoc temporis articulo, non solum qui dignitate, & scientia præcellit, certare debet, rectæ fidei doctrinam proferens: sed & discipulus quoque ipse fiduciam sumere, & veritatem intrepida ac libera voce profiteri. Non mea sunt hæc verba, qui peccator sum, sed divini Chrysostomi; quin immo & aliorum Patrum*. Addit, *Consensui par esse silentium; id esse, prodere veritatem, & Præfecturam abnegare, & subditos sibi subvertere*. Quamvis igitur *Honorius* Pontifex hæreticus non fuerit, juste tamen damnatus est a Sexta Synodo, ob negligentiam in damnanda Monothelitarum hæresi, ob favorem & patrocinium ipsis impensum, ob œconomiam causæ fidei prorsus noxiam, ob modum tandem loquendi cum Hæreticis communem.

Objicies. Qui in controversia de Christi voluntatibus & operationibus locutus est sicut Hæretici Monothelitæ, vere excusari ab hæresi non potest: atqui *Honorius* in controversia de Christi voluntatibus & operationibus locutus est ut Hæretici Monothelitę loquebantur: excusari ergo non potest ab hæresi.

Respondeo, distinguo majorem. Si latens sub eorum verbis venenum perspexerit, & eodem sensu locutus sit, concedo: si pravam eorum mentem non fuerit assecutus, & alio sensu, eoque Catholico, verba ipsorum usurparit, nego. Sane verba Patribus & hæreticis quandoque fuere communia. Antiochenæ Synodi contra *Paulum Samosatenum* Patres consubstantialem Patri Filium in S. Trinitate negarunt, eamque vocem rejecere, quod postea fecerunt Ariani; sed longe diverso sensu, ut probavimus Dissertatione XIV. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi IV. *S. Cyrillus* dixit *Unam naturam Verbi incarnatam*, eademque verba Eutychiani usurparunt: sed alio plane sensu. Ita *Honorius* cum *Sergio*, *Cyro* & *Macario* Monothelitis locutus est, sed mente Catholica; & sensu ab eorum errore penitus alieno: siquidem absolute duas voluntates Christi non negavit, sed voluntates pugnantes, ut supra ostendimus. Legatur Editor Diurni Romanorum Pontificum, in Appendice ad Notas eruditas eidem subjectas.

S C H O L I O N.

Huic Dissertationi pag. 302. Edit. 1. hanc notam Religiosi Censores inurunt: *Tota Dissertatio de Honorii damnatione in sexta Synodo Oecumenica ad pag. 346. expungenda*.

R. Primam scilicet & secundam Propositionem, earumque probationes, & solutiones objectionum expungendas censent. Utramque tamen propugnant viri quotquot sunt in Galliis eruditi. Ante me propugnarunt P. *Franciscus Combefisius* pius & eruditus Ordinis FF. Prædicatorum Theologus, in Dissertatione Apologetica pro Actis sextæ Synodi, c. 3. §. 3. Joannes Garnerius Societatis Jesu Theologus Dissertatione II. ad Diurnum Librum Romanorum Pontificum aliique plurimi; & communis hæc erat in Scholis Sorbonicis opinio antequam animum ad scribendum appellerem. Ita Combefisius loco mox laudato; „ Non desunt, *inquit*, Viri Catholici, damnantes reipsa hæresis Honorium, eoque nomine contendentes vere a Sexta Synodo damnatum. Ita omnino „ significat noster Canonus lib. VI. De Locis, Karanza in Compendio Conciliorum, „ Torrensis etiam apud nostrum Gravinam, pro sacro Deposito, cap. 14. errorem in „ Honorio fatentur. Alii quoque velut Stapleto, Gravina, &c. nihil periculi agnoscunt

„ ut

„ ut tamquam Doctor privatus, quomodo se habuit scribendo ad Sergium, suo ipsius „ nomine, nec alio conscio quam Amanuensi, errare potuerit ac falsum rescribere ... „ Nihil ergo absonum, aut minus sedis Apostolicæ privilegio consonum, ut Honorius „ privatis hujusmodi literis nulloque Fratrum consilio datis, erraverit, aut hæreticum „ aliquid protulerit, Apostolica interim Sede illibatam fidem retinente.

Joannes Garnerius propugnat Honorium Monothelitam non fuisse, illiusque Epistolas hæresim non continere; sed tamen in sexta Synodo vere fuisse damnatum: Acta illius Synodi non fuisse depravata: Justam fuisse Honorii damnationem, non propter hæresim, cujus purus extitit, sed propter *inconsultam œconomiam* & *favorem* Monothelitis impensum, quia scilicet *voluit* ac jussit *de una vel gemina operatione taceri*; *cum tamen Religionis causa exigeret aperte geminam defendere: ne scilicet ab Eutychianorum reliquiis fides de duabus naturis inconfusis, impermixtis & indistinctis, quæ oblique petebatur, nutaret*. In eadem instit via, tertiam hanc statuens Propositionem p. 346. *Honorius ab Hæresi tam vere excusatur, quam pie*. Sed tamen damnatum a sexta Synodo, & juste quidem, ob favorem Monothelitis præstitum, firmissimis argumentis ostendo. Cum damnatum in Sexta Synodo Honorium, Actaque minime depravata propugno, maximam eruditorum virorum partem sequor. Ut enim ait P. Garnerius §. 6. Num. LI. „ Baronius, etsi pie totam ingenii, doctrinæque, quibus valebat plurimum, vim ad„ hibuerit ad eam muniendam Honorii defendendi rationem, quam unicam valere cre„ didit, paucis tamen Eruditis fecit utcumque satis. Maxima pars auscultare non de„ stitit antiquis Scriptoribus, quibus numquam in mentem venit arguere vitii, immo „ nec in dubium revocare Acta Sextæ Synodi, multo minus alia publicæ fidei instru„ menta suppositionis damnare. Cum damnatum in sexta Synodo Honorium asserui, veterem Ecclesiæ Romanæ sententiam in hac facti quæstione secutus sum, quæ ad initium usque nostri Sæculi, in suo Breviario hæc legebat in Festo S. Leonis Secundi, in tertia quartaque Matutini Officii Lectione: *Hic suscepit sanctam Sextam Synodum . . . In qua condemnati sunt Cyrus, Sergius*, HONORIUS, *Pyrrhus, Paulus & Petrus, necnon Macarius cum Discipulo suo Stephano; sed & Polychronius novus Simon, qui unam voluntatem & operationem in Domino Jesu Christo dixerunt, vel prædicaverunt*, &c. Cum Honorium juste damnatum in Sexta Synodo asserui, ut nascentis Monothelismi, ac Monothelitarum fautorem, veterum Pontificum Sententiam secutus sum, qui cum in S. Petri Cathedram ascenderent, non solum in Sextam Synodum Œcumenicam jurabant, sed & in ea damnatum *Honorium* nominatim meminerant, ut patet ex Fidei Professione olim ab ipsis emissa, & in Libro Diurno Romanorum Pontificum edita, cujus verba descripsi pag. 356. Edit. primæ in Responsione ad primam Objectionem contra Propositionem tertiam. Sextam Synodum Œcumenicam, Leonis Secundi Epistolas Synodi confirmatrices, Professionem Fidei a priscis Pontificibus edi solitam, una Spongia deleri & omnino expungi jubeant Religiosi Censores, cum ista Dissertatione mea, his subnixa Monumentis; nec aliud asserente de Honorio quam quod illa asserunt.

Francisci Marchesii Responsiones pro Honorio in *Clypeo Fortium*, speciatim refellere non est opus, cum Baronii Cardinalis vestigiis insistat, & Actorum Sextæ Synodi Œcumenicæ fictitiam corruptionem mera (non dicam conjectura) sed divinatione adstruat & propugnet. Cæterum nulla fit injuria Sedi Apostolicæ, cum damnatus dicitur a Sexta Synodo Honorius ob inconsultam Œconomiam, & favorem Monothelitis impensum: nec inferretur ulla, quamvis ejus Epistolæ Monothelitarum hæresim continere dicerentur: (cujus tamen labem ab iis abstersi.) Id fatetur, vi cogente veritatis, Auctor Anonymus libri cui titulus est, *Gallia vindicata*, cujus & etiam fœtus est *Regale sacerdotium*, Dissertatione scilicet III. §. I. Num. IX. ubi Objectioni quartæ Ludovici Maimburgi sic respondet: „ Utcumque Honorii res se habeant; certum „ est nihil causæ nostræ ejus exemplum aut errorem obstare, si quis fuit: quis enim „ nescit Epistolas Honorii ad Pyrrhum & Sergium, ob quas hæresis accusatus dicitur, „ privatas fuisse, non publicas, nec dogmaticas, & in quibus nihil Honorius defini„ vit, sed mentem tantum suam, privatamque sententiam aperuit. In hujusmodi

„ vero Epiſtolis errare Pontifices poſſe corrigique non inficior, neque hoc in quæſtio„ nem venit: neque enim omnia quæ agunt aut dicunt Pontifices, continuo oracula „ ſunt, & humanæ conditionis expertia, ſed ſolum cum ut Pontifices agunt, vel, ut „ Scholæ loquuntur, cum *Ex CATHEDRA* docent . . . Nunc vero hæreſim Honorii „ quod ſpectat, fateor in nulla re magis me ambiguum animi incertumque fuiſſe: ex „ una enim parte tam multi ſunt, graveſque in Honorium teſtes, ut vix audeam „ abſolvere tot teſtibus impetitum: ex altera vero tam clarum eſt in iis Epiſtolis, „ quæ unice arguuntur, nullam hæreſim eſſe, ut non auſim damnare delicti immunem. „ *Et p.*41. Sed quidquid ſit de Honorii lapſu, illud certum eſt, nihil obeſſe infallibili„ tati Pontificum, & auctoritati, quam illis in Concilio tribuimus. Epiſtolæ quas Ho„ norius ad Sergium dedit privatæ ſunt, nec Fideles alloquuntur, nec quidquam de„ cidunt; quamvis enim ex lege contradictoriorum oporteat duas voluntates & opera„ tiones in Chriſto eſſe, vel non eſſe; Honorius tamen neutrum vult dici, ſed tantum „ duas cum propriis operationibus: quod plane non eſt decidere, ſed rem in medio & „ ſuſpenſam relinquere. At vero non in omni caſu, nec in omni ſcripto nos Pontifi„ cem infallibilem eſſe dicimus, ac erroris ſecurum; ſed tunc ſolum cum Pontifi„ cem agit & Magiſtrum Eccleſiæ, hoc eſt, cum actum aliquem exercet, qui ad „ ſolum Pontificem pertinet, qualis non eſt, Epiſtolas ſcribere, aut ſcriptis reſponde„ re, & quid conſultum credas aperires: id enim non ſoli Pontifici Romano, ſed cui„ vis, non Epiſcopo ſolum, ſed etiam privato permiſſum eſt. Cum enim hoc privi„ legium infallibilitatis in publicum Eccleſiæ bonum vergat, noluit Deus illud perſonæ, „ ſed officio annecti, & tunc ſolum præſto eſſe, cum Pontificali Officio fungeretur, „ eo fere modo, quo in Veteri Teſtamento non ſemper, nec quovis tempore Ora„ cula Pontifici dabantur; ſed tunc ſolum cum pontificio apparatu cultuque Templo & Arce ſe ſiſteret. Hæc Anonymus ille Auctor, cujus opera magno in pretio Romæ habita ſunt. Cum illo vero ſentio, Honorium Hæreticum non fuiſſe; neque damnatum ut Hæreticum a Sexta Synodo; damnatum tamen fuiſſe cenſeo ut Monotheliſmi fautorem, quia inconſulta œconomia ſua naſcentem hæreſim fovit. Qua in re non egit proculdubio ut Pontifex, quia Summi Pontificis eſt hæreſim naſcentem aut natam extinguere ac damnare, non negligendo confovere. Cum eodem auctore ſentio, Summum Pontificem infallibilem non eſſe in omni caſu, & in omni ſcripto, ſed tantum cum pronuntiat *Ex Cathedra*. Quando autem *Ex Cathedra* pronuntiaverit, manifeſtum fieri *Eccleſiæ conſenſu* vel antecedente, vel concomitante, vel ſubſequente. Hoc ſolum explicandi modo ab illo Auctore hac in parte diſſenſio; quid ergo Religioſi Cenſores hanc Diſſertationem meam expungendam ajunt?

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 338, Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa loquitur ex Cathedra accedente Eccleſiæ conſenſu*.

R. Summum Pontificem infallibilem eſſe cum de quæſtionibus, & controverſiis Fidei Moraliſque Chriſtianæ pronuntiat *Ex Cathedra*, modus loquendi eſt in Scholis Theologorum uſurpatus. Quid ſit vero loqui ex Cathedra, inter eos non convenit. Quidam cenſent Summum Pontificem ex Cathedra pronuntiare, cum adhibito conſilio Cardinalium, & Doctorum ſelectorum pronuntiat. P. Bagotius Societatis Jeſu Theologus eruditus in *Apologetico Fidei* Libro IV. Diſputatione III. Cap. X. Sectione III. cenſet *Summum Pontificem, ut definiat aliquid infallibiliter, Concilium aliquod ſeu Synodum audire oportere, nec male dici tunc ex S. Petri Cathedra eum loqui ſeu pronuntiare ſententiam, cum audito Concilio pronuntiat*. Ego vero Concilii Congregationem neceſſariam non eſſe exiſtimo, ut Summus Pontifex ex Cathedra loqui cenſeatur; ſed tunc illum ex Cathedra pronuntiare atque adeo infallibilem eſſe, cum *Ad Sacram ſcripturam ac traditionem, quæ in Romana Eccleſia a temporibus Apoſtolorum incorrupta ſervatur, & ad ipſum continua ac nuſquam interrupta Pontificum ſucceſſione tranſmiſſa eſt, aſſiſtente Spiritu Sancto attendens: & controverſiis de quibus*

agitur

agitur per Doctissimos Theologos ad sacras illas Fidei regulas expensis, adhibito Sacri Romanæ Ecclesiæ Senatus ac vicinorum Antistitum Consilio & suffragio, fusis ad Deum publicis precibus, aliquid Fidelibus universis credendum, aut ubique observandum præcipit: ejusque Constitutiones ac Decreta ACCEDENTE ECCLESIÆ CONSENSU *roborantur*. Verba hæc mea sunt. Hæc formulam istam loquendi, *Summus Pontifex pronuntiat ex Cathedra*, explicandi ratio. Quod postrema ista verba addiderim, *Accedente Ecclesiæ consensu*, succensere mihi non debent Religiosi Censores: hic siquidem loquendi modus solemnis est in Sacra Facultate Parisiensi, & in Ecclesia Gallicana, quarum doctrina & opinio est, *Summum Pontificem nullo accedente Ecclesiæ consensu non esse infallibilem*. Quod ita explicui, ut Ecclesiæ consensu manifestetur ac comprobetur indeficiens fuisse Summi Pontificis Judicium; quemadmodum Romanorum Pontificum & Synodorum approbatione, declaratione, definitione, innotescit Canonica librorum Sacrorum auctoritas. Unde illud S. Augustini: *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Auctoritas commoveret*. Nec referre censeo, utrum Ecclesiæ consensus antecedat, concomitetur, vel subsequatur Definitionem Pontificiam: semper enim ostendit ac demonstrat S. Petrum, immo Spiritum Sanctum per os Romani Pontificis esse locutum.

ANIMADVERSIONES in epistolas, quibus Honorius Monothelitis favisse dicitur.

§. UNICUS.

Honorii epistolæ ad Tyrrhum & Sergium ob quas hæresis fuit accusatus, privatæ fuerunt, non dogmaticæ.

OMnes peritiores Critici inaniter defendi Honorium fatentur ab hæreseos nota illi inusta, ea ratione, quod acta sextæ Synodi ad nos adulterata pervenerint. Commodius asserunt cum Natale vere pieque ab hæresi posse excusari, ac dumtaxat merito damnatam intempestivam illam Oeconomiam, qua silentio duarum in Christo voluntatum ac operationum confessionem consepultam optabat; sicut etiam in Monothelitis coercendis negligentiam. Ne nihilominus infallibilitatis Pontificiæ adversarii eam ex Honorii lapsu valeant infringere, operæ pretium duxi eas privatas fuisse probare, non dogmaticas, non Pontificis Ecclesiæ magistrum agentis. Unde etsi hæresim continuisse daremus, nil infallibilitatis privilegio obfuissent: hujusmodi enim privilegio publicum Ecclesiæ bonum respiciente, non exornantur Romani Pontifices, nisi dum solemniter definientes funguntur officio Magistri totius Ecclesiæ, non vero dum animi sui sensa privatis literis, ut privato cuicumque permissum est, patefaciunt.

Primo igitur ipsa Honorii Epistola se privatam prodit; non solum enim nullius cum Episcopis, aut cum Clero deliberationis meminit, sed non semel in ea urgetur nihil roboris in Ecclesia habiturum, quod *Synodali examine non fuisset trutinatum*. Scribendo igitur ad Sergium contra Sophronium duas in Christo voluntates, & operationes aperte prædicantem, Honorius inter alia hæc etiam habet: *Non oportet ad dogmata hæc Ecclesiastica retorquere, quæ neque Synodales apices super hoc examinantes, neque auctoritates Canonicæ visæ sunt explanasse, ut unam vel duas energias aliquis præsumat Christi Dei prædicare: quas neque Evangelicæ vel Apostolicæ literæ, neque Synodalis examinatio super his habita visæ sunt terminasse*. Ita publica auctoritate exutum eadem epistola se ostendit, & solum post Synodale examen vult inclinationem, ac obsequium præstandum.

Si deinde ad Ecclesias fuisset directa, quod manifestare potuisset per eam voluisse Honorium ut magistrum ad Ecclesiam loqui, quomodo latuisset in Scrinio Patriarchalis Ecclesiæ Constantinopolitanæ, ex quo fuit ipsa autographa latina cum græca interpretatione eruta, ut habetur a7. 21. Synodi sextæ. Sed & ignorabatur ab Ecclesia Africana; nam Stephanus Numidiæ Primas, Reparatus Mauritaniæ, & Victor Episcopus Carthaginensis in tribus Synodis duas esse in Christo operationes definierunt, & in

Pyrrhum, Sergium, & Paulum aliter dogmatizantes anathema pronunciaverunt; Honorii vero nullatenus meminere. Hæc patent ex Auctore libelli Synodici cap. 127. & seq. Credere autem haud est nil de Honorii epistola fuisse locutos, si ejusdem aliquis rumor in Africa pervulgatus fuisset; atque ita scimus Synodum Oecumenicam eidem non pepercisse, dum ipsius epistolæ non amplius in occulto abscondebantur. Sed & universo Occidenti, ipsique Romæ incompertas fuisse dicendum est. Si Romæ, si in Occidente innotuissent, sane non desiissent qui vel pro ipsis, vel contra ipsas vocem attollerent. Item tam sub Honorio, quam sub ejus Successoribus Severino, Joanne, & Theodoro Monothelita aliquis in Occidente fuisset, qui fretus Romani Pontificis epistolis hanc hæresim evulgaret, quod tamen non evenit. Et re vera nemo non scit, quod ubi in Oriente non amplius latuere, sicut non cessarunt Monothelitæ ipsas Catholicis opponere, ita & isti acerrime in Monothelitas insurrexere; quod & factum fuisset in Occidente, si ibi innotuissent. Quis modo dicet privatas eas non fuisse epistolas, sed Ecclesiæ tamquam fidei regulam continentes propositas, quas omnimode Afri, ac universus Occidens ignorabant?

Apertissime etiam apparet Honorium, non ex officio, & dignitate universalis Doctoris & Magistri hujusmodi epistolas scripsisse, si observetur non consuevisse Romanos Pontifices definire nisi adhibendo Episcopos, vel aliquos Romanæ Ecclesiæ, quorum ope definienda rite examinarentur. Et ne ultra præsentem materiam divager, Joannes, qui interjecto tantum bimestre Pontificatus Severini Honorio successit, Synodum adhibuit ad Sergium, Cyrum, Pyrrhumque condemnandos, definiendo in Christo duas esse voluntates & operationes. Idem præstitere postea Theodorus, Martinus, & Agatho ad fidem adversus Monothelitas stabiliendam, ut refert Auctor libelli Synodici c. 131. & seq. Nihil horum gessisse Honorium certum est, quod vel ex eo apparet, quia Anastasius, quem refert Natalis, tertiam probaturus propositionem, in dubium revocari potuisse dicit, an Honorius illam dictaverit epistolam, ex qua illius damnandi occasionem sumpsere, vel potius aliqua in ea fuerint assuta ex Scriptoris ignorantia, aut ex odio in Pontificem. Illud modo certum est, quod si Honorius in scribendo epistolam Episcopos, vel alios ex Clero adjutores habuisset, cum quibus quæ scribenda erant, communicasset, ac diligenti examine perscrutatus esset, tam aperta fuissent omnibus quæ scripsisset, ut nullum potuisset de iis dubium suboriri. Et re vera ipsa sexta Synodus, quamvis epistolas Sophronii, Sergii, Macarii aliorumque Synodicas appellet, seu Synodica opuscula, numquam tamen ita Honorii epistolam nuncupat.

Sed & privatam scriptiunculam fuisse verba ipsa latæ in Honorium sententiæ demonstrant, ita enim se habent: *Anathematizari prævidimus & Honorium, eo quod invenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem sequutus est, & impia dogmata confirmavit*. Anathematizant ergo Honorium ob epistolam, quam non ad Orientem, seu Ecclesias scripserit, sed ad Sergium: sicut & quia ipsum Sergium in eadem epistola secutus erat. Ubi vero Romani Pontifices Synodicas, ac dogmaticas scribunt epistolas, volunt eas universæ Ecclesiæ significari; nec aliquem sequuntur, sed omnibus præeunt, aliis, quæ credenda sunt, dictando.

Demum ipse Natalis agnoscit, si quid erravit Honorius, ut privatum Doctorem errasse; nec profecto alia via mihi esse videtur ad enodandam eam objectionem, quam sibi contra secundam propositionem opponit. Ibi bene animadvertit in ea Sexta Synodo, in qua damnatus fuit Honorius, lectam fuisse *act. IV.* epistolam Agathonis, ubi affirmat suos Prædecessores numquam a veritatis tramite discessisse, ac munus ipsis a Christo traditum confirmandi fratres adimplevisse. Non ignorabat utrique Agatho, quantum Oriens in Honorium commotus esset, & quam male ipsius epistola apud Catholicos audisset. Et nihilominus omnibus suis Prædecessoribus tribuit non solum a fide non defecisse, quia & Christus pro ipsis rogaverit, dum Petro ait: *Ego autem pro te rogavi ut non deficiat tua; & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*; sed & ulterius eosdem laudat, quia confirmandi fratres semper munus impleverint. Qua fronte id dicere de Honorio potuisset, qui non longe ab ipso Petri sedem impleverat; cum etsi merito ab hæresis labe vindicetur, nihilominus in præfocanda Mo-

nothe-

nothelitarum hæresi non se habuit ut fratrum confirmator, unde ut ejusdem *fautor*, *concursor*, *confirmator*, habitus est, ut patet ex edicto Pogonati. Diversimode ergo de Romano Pontifice loquendum est, quatenus nempe personam gerit privatam, & quatenus universalis Magistri ministerium exercet, universæ Ecclesiæ per epistolas encyclicas credenda proponentis, quæ per doctos Theologos, sive per particulares Synodos, fusis etiam ad Deum publicis precibus ad regulas fidei expendit. Ita agendo neque erravit Honorius, sive alter ex Romanis Pontificibus, neque errare potuerunt; unde non solum Agatho, sed alii etiam perpetuam Sedis Apostolicæ inerrantiam commendarunt. Defecit autem Honorius in munere confirmandi fratres, quatenus privatus homo, sive Doctor erat; unde ipsius lapsus non officit Summorum Pontificum privilegiis, quatenus sunt universales Pastores, & Doctores. Qui cum Bossuet hujusmodi in Romanis Pontificibus personarum diversitatem non agnoscit, vel temere maximæ oscitantiæ Agathonem reprehendere cogitur, cum asseruerit nullum ex suis Prædecessoribus a suo munere defecisse, quando, ut ita dicam, paulo ante Honorius Monothelitas veluti foverat; vel minime se expediet ab iis, quæ sibi objicit Natalis, nisi forte velit Acta sextæ Synodi recensentia Honorii damnationem adulterata fuisse, quod tamen asserendo aliis inexplicabilibus tricis involveretur.

Nota.

DUbio procul est, necessarium non esse Oecumenicam Synodum convocare, ut Papa e Cathedra definire dicatur. Frequentissima fuere in Ecclesia exempla, quibus discimus Papam absque Oecumenica Synodo hæreses damnasse, ac circa fidei capita definisse; cumque statim universa Ecclesia Papæ definienti assentiendum putaverit, ostendit minime necessarium esse Concilium Oecumenicum ad definitiones ex Cathedra pronunciandas. Quando vero intelligatur Papa e Cathedra definire, explicatum est supra §. 1. ubi de Papæ definientis infallibilitate actum est.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

ADmitto ultro Honorium in Concilio VI. damnationis sententiam tulisse, nec æquiora judico de silentio, quo natam hæresim ferendam censuit. Cæterum fatum idem tulisse Honorium, quod olim & S. Cyrillum passus est, existimo. S. Cyrillo in suis adversus Nestorium anathematismis exciderat unam in Christo esse naturam, quod ipse non quidem in sensu Eutychianorum, sed juxta Catholicum dogma affirmavit naturam sumens pro persona. Ea vox scandalo fuit multis, hæreticum esse Cyrillum affirmantibus, quæ una vox extitit non hæreticorum tantummodo, sed & plurium sanctitate, & doctrina præstantium Præsulum, ut Joannis Antiocheni, Theodoreti, Acacii, Berrohensis, aliorumque. Cyrillus mentem dein suam explicavit, atque tunc demum intellectum est, nihil illum nisi sanum sensisse, vel docuisse. Ita plane & Honorio accidit; principio quidem ille audit a nonnullis duas in Christo duarum voluntatum operationes humanam & divinam agnosci; ille actutum unicam esse dixit, negans humanæ voluntatis operationem. Id vero affirmandum sibi censuit, quod humanam voluntatem esse agnovit, *quæ in sacris eloquiis boni, malique esset capax.* Hanc igitur humanam voluntatem in Christo agnoscere recusavit. Quid hic non Catholicum? En ejus verba: *Unde & unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi, quia profecto a divinitate assumpta est nostra natura, non culpa; in illa profecto, quæ ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiata*; & post pauca: *Carnis enim vocabulum* (nempe voluntatis carneæ, & humanæ) *duobus modis in sacris eloquiis boni malique cognovimus nominari*. Unicam insuper dixit voluntatem in Christo in ordine ad personam operantem, quod ipsis ejus verbis perspicuum est: *nam Dominus Jesus Christus filius, ac Verbum Dei, per quem facta sunt omnia, unus est idem operans*

divina & humana plane ſacræ literæ luculenter demonſtrant . Senſus ergo Catholicus indi utique poterat verbis hiſce Honorii; at cum negaverit rotundis verbis duas in Chriſto voluntates, offenſæ ſtatim aures Catholicorum, qui ſcribentis mentem minime perſuaderant, anathema Hæretico ſucclamarunt ; ita &cum Cyrillo actum eſt.

Illud vero a Cyrillo diverſum habuit Honorius, quod Epiſcopo illi Alexandrino vacavit, ut mentem ſuam explicaret ; id commodi Honorius nactus minime eſt. Hinc ſiniſtra opinio de Honorio manſit, nequaquam vero de Cyrillo.

DISSERTATIO III.

De Canonibus Synodi Quini-Sextæ, & ejuſdem Epocha.

I. ANnis aliquot poſt VI. Synodum, *Juſtiniano Conſtantis* filio imperante, Synodus Conſtantinopolim convocata eſt ob Canones condendos ad reſtaurationem Diſciplinæ, reformationemque morum: quod Sexta Synodus Canones nullos edidiſſet. Hanc Synodi cauſam indicant Epiſcopi, qui ad illam convenerunt, in ſua ad Imperatorem Allocutione. *Quoniam autem*, inquiunt, *Sanctæ & univerſales duæ Synodi* (V. nimirum & VI.) *ſacros Canones nequaquam conſcripſerunt, ſicut reliquæ Sanctæ quatuor univerſales Synodi, per quos populi quidem a deteriore & abjectiore vivendi ratione recedant, ad meliorem autem & altiorem vitam ſe traducant... Propterea ergo tuæ Pietatis juſſu in hac Dei obſervatrice & imperante Urbe congreſſi, ſacros Canones ſcripſimus.*

Cauſa Synodi.

Locus.

II. Celebrata eſt hæc Synodus *in Trullo* magni Palatii, id eſt, ſub Regiæ cuppulæ vel lucerna. *Quini-Sexta* vocatur, quod velut ad ſupplementum Synodorum Quintæ & Sextæ facta ſit. Aſſerit *Balſamon* adfuiſſe huic Synodo nomine totius Synodi Romanæ Eccleſiæ *Baſilium* Gortynæ Epiſcopum, Cretenſium Metropolitam, & Ravennatem Epiſcopum. De *Baſilio* fidem faciunt ſubſcriptiones : at Ravennatis Epiſcopi abſentia ex iiſdem probatur, niſi præſens fuerit initio Synodi, & abierit ante ejuſdem exitum, vel ſubſcribere noluerit. Legitur enim in Subſcriptionibus, *Locus Ravennatis Epiſcopi.*

Baronius emendatur.

III. *Baronius* & *Binius* nullum adfuiſſe Legatum Sedis Apoſtolicæ contendunt, plane contra Canonum fidem, quibus ſubſcribit *Baſilius* Gortynenſis Archiepiſcopus, *locum tenens totius Synodi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ*. Contra fidem etiam *Anaſtaſii Bibliothecarii*, qui in libro de Vitis Romanorum Pontificum, in Vita *Sergii I.* ſcribit : *Hujus Pontificis temporibus, Juſtinianus Imperator Concilium in Regia Urbe fieri juſſit ; quo & Legati Sedis Apoſtolicæ convenerant, & decepti ſubſcripſerant.*

Præſes.

IV. *Callinicum* Patriarcham Conſtantinopolitanum fuiſſe hujus Synodi Auctorem & Præſidem ſcribunt *Baronius* & *Binius*, abſque ratione, abſque teſte, contra manifeſtam ſubſcriptionum fidem. Subſcripſit enim Canonibus *Paulus Callinici* Deceſſor, quod ex veterum Codicum auctoritate confirmat *Blaſtares* in Nomocanonis Præfatione. Adfuerunt Epiſcopi ſupra ducentos. Canones CII. edidit.

Synodi Epocha.

V. Hanc Synodum celebratam ſcribit *Theophanes* anno Mundi ſexies milleſimo centeſimo nonageſimo nono, anno ſecundo *Juſtiniani* in Imperium reducti, viginti ſeptem annis poſt VI. Synodum. Sed *Theophanes* aberravit. Canones enim Trullanæ Synodi editi ſub Sergii I. Pontificatu, ut *Anaſtaſius Bibliothecarius*, & *Venerabilis Beda* teſtantur: *Sergius* autem ad illud tempus non pervenit, quo *Joannes VII.* jam ſedebat. De hoc *Theophanis* anachroniſmo vide *Leonem Allatium* lib. 1. De Perpetuo Conſenſu cap. 27.

Refellitur Baronius.

Cardinalis Baronius vult celebratam anno Chriſti ſexcenteſimo nonageſimo ſecundo, *Sergii* Papæ Quinto, *Juſtiniani Junioris* octavo. Sententiam ſuam probat ex III. Canone, quo celebrata indicatur ſtatim poſt quartam Indictionem. Ita enim habet Canon laudatus : *Omnes ſimul decernimus, ut qui duobus pridem Matrimoniis implicati fuere, & uſque ad decimum quintum præteriti menſis Januarii præteritæ quartæ Indictionis anni*

ſexies

sexies millesimi centesimi nonagesimi noni, peccato servierunt, & non ab eo resipiscere voluerunt, depositioni Canonicæ subjaceant, &c. Atqnon est subodoratus Annalium Parens mendum quod in Canonem III. irrepsit, vitiato Indictionum numero. Facillimum sane fuit ut excideret apex, & quarta Indictio loco decimæ quartæ, detracta denarii nota remaneret. Porro si post Indictionem decimam quartam celebrata est, figi debet anno Christi sexcentesimo octogesimo octavo, quinque circiter annis post VI. Synodum. Rem vero ita se habere, subscriptiones probant. *Paulus* enim Constantinopolitanus Patriarcha Synodo subscripsit, qui decem annis post Synodum Sextam superstes non erat. Jam enim sedebat *Callinicus*, ut *Baronius* fatetur. Et certe facilius fuit numerum unum in alium mutari, quam nomen unius Episcopi in nomen alterius, *Callinicum* in *Paulum*.

Confirmatur locupletissimo testimonio *Tharasii* Patriarchæ Constantinopolitani in VII. Synodo *Actione* IV. dicentis: „ Quidam ignoratione languentes scandalizantur in hos „ Canones, asserentes: Putas Sextæ Synodi sunt? Cognoscunt autem qui hujusmodi „ sunt, quod Sancta & Magna Sexta Synodus sub Constantino fuerit celebrata contra „ illos, qui unam voluntatem & unam operationem dicebant in Christo; in qua Hæreticis anathematizatis, & explanata fide, domum reversi sunt, decimo quarto an„ no Constantini. Ergo post quatuor, sive quinque annos, iidem ipsi Patres conve„ nientes sub Justiniano filio Constantini, præsignatos Canones exposuerunt, & ne„ mo dubitat de illis. Illi enim qui subscripserunt sub Constantino, ipsi & sub Ju„ stiniano præsenti Chartæ subscripserunt, ita ut hoc manifestum sit ex eorum pro„ priæ manus scripturæ immutabili similitudine. „ Eosdem tamen Episcopos non exhibent subscriptiones Sextæ & Trullanæ Synodi: quamobrem vel magna ex parte mendosæ sunt, vel *Tharasius* erravit; quod ægre crediderim, cum ab illa Synodo non multum distaret, ejusque Canones, & quæ de ea in suæ Ecclesiæ monumentis habebantur, ipsum legisse verisimile sit.

VI. Omnes Canones Trullanæ Synodi non sunt ab Ecclesia Romana approbati; nec improbati sunt universi, sed plurimi laudati, jureque laudandi. Non est approbatus *Canon III.* quo octoginta quinque Apostolorum Canones & Constitutiones decernuntur admittendæ. Nec *Canon XIII.* quo Lex Ecclesiastici cœlibatus concutitur, & castissima Romanæ Ecclesiæ reprehenditur disciplina, qua sacris Ministris usu conjugii interdicitur. Quin etiam eos, qui Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, conjunctionem & consuetudinem cum legitima uxore prohibuerint, anathemate ferit iste Canon. Non est etiam approbatus *Canon IV.* quo Jejunium Sabbati in Romana Ecclesia celeberrimum damnatur, his verbis; *Quoniam intelleximus in Romanorum Civitatibus, in Sanctis ejus Sabbatis jejunari, præter Ecclesiasticam traditam observationem, Sanctæ Synodo visum est, ut in Romanorum quoque Ecclesia inconcusse vires habeat Canon qui dicit: Si quis Clericus inventus fuerit in Sancto die Dominico, vel Sabbato jejunare, præter unum & solum, deponatur; sin autem Laicus segregetur.* Non est approbatus *Canon LXVII.* abstinentiam a sanguine & suffocato Clericis sub depositionis pœna, laicis sub pœna excommunicationis prohibens, eamque abstinentiam velut ex divinæ Scripturæ mandato etiamnum obligante imponens. Non est approbatus omni ex parte *Canon LXXXII.* quo prohibetur ne Christus Salvator depingatur in imagine Agni, sicut ostensus est Patribus in figura, sed in imagine hominis, qua demum omnes sunt adimpletæ figuræ. Non est, inquam, approbatus ille Canon, siquidem Agnorum imagines ex cera benedicta Sabbato Sancto fieri solitas, & Dominica in Albis populo distribui post Communionem in Ecclesia Romana, ex Ordine Romano, ex *Alcuino*, sive alio potius Auctore Libri *De Divinis Officiis Alcuino* adscripti, & ex *Amalario* compertum est.

Omnes Canones Synodi Trullanæ non sunt ab Ecclesia Romana approbati; sed nec improbati sunt universi.

Sergius I. Pontifex Maximus, quo sedente Synodus Trullana celebrata est, illius Canones, quorum confirmationem *Justinianus* urgebat, approbare noluit, ut testantur *Anastasius Bibliothecarius*, *Venerabilis Beda*, & *Humbertus* Cardinalis. Et *Anastasius* quidem in *Sergii I.* Vita hæc habet: „ Hujus temporibus Justinianus Imperator Conci„ lium in Regia Urbe jussit fieri, in quo & Legati Sedis Apostolicæ convenerant, & „ de-

Falso scribit Ana-

stasius ; tres Patriarchas ad Synodum Trullanam convenisset, si tamen Anastasius est. His enim pugnantia ipse scribit Præfatione in VII. Synodum mox proferenda.

,, decepti subscripserant. Compellebatur autem & ipse subscribere, sed nullatenus ,, acquievit. Pro eo quod quædam Capitula extra ritum Ecclesiasticum fuerant in eo ,, annexa, quæ & quasi Synodaliter definita, & in sex Tomis descripta a tribus Pa- ,, triarchis *, id est, Alexandrino, Constantinopolitano & Antiocheno : vel cæteris ,, Præsulibus qui in eo tempore illuc convenerant, subscripta erant, manuque Impe- ,, riali confirmata, in hanc Urbem ad confirmandum, vel in superiori loco subscriben- ,, dum, Sergio Pontifici, utpote Capiti omnium Sacerdotum direxit. Qui Beatissimus ,, Pontifex penitus eidem Justiniano Augusto non acquievit, nec eosdem Tomos su- ,, scipere, aut lectioni pandere passus est. Porro eos ut invalidos respuit, utque re- ,, jecit, eligens ante mori quam novitatum erroribus consentire.

De iisdem Synodi Trullanæ Canonibus, quos Græci Sextæ Synodi Canones simpliciter vocant, ita scribit laudatus *Anastasius* in Præfatione VII. Synodi ad Joannem VIII. ,, Sane notandum est, *inquit*, quædam ex Apostolorum, & VI. universalis Synodi Ca- ,, nonibus & Sententiis in hac Synodo inveniri quæ penes nos interpreata nec haben- ,, tur, nec admittuntur . . . . Ergo Regulas, quas Græci a VI. Synodo perhi- ,, bent editas, ita in hac Synodo Principalis Sedes admittit; ut nullatenus ex his illæ ,, recipiantur, quæ prioribus Canonibus, vel Decretis sanctorum hujus Sedis Pontifi- ,, cum, aut certe bonis moribus inveniuntur adversæ: quamvis omnes hactenus ex to- ,, to maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ, sed nec in cæterarum ,, Patriarchalium Sedium, licet Græca utantur lingua, reperiantur archivis: nimirum ,, quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut consentiens, aut saltem ,, præsens inventa est. Quamquam eosdem Patres illas Græci promulgasse perhibeant, ,, qui in VIs Synodo sunt inventi; sed hoc nullis probare certis possunt indiciis.

Idem in Præfatione VIII. Synodi ad *Adrianum II.* Pontificem Maximum. ,, Græ- ,, ci, *inquit*, & alia ostendunt Regularum numerosa & præsumptuosa satis Capitula, ,, priscæ Traditioni pene omnia valde con traria, quæ a VI. Synodo perhibent pro- ,, mulgata, cum VI. Synodus nullam protulerit præter fidei Regulam: sed quas ejus asse- ,, verant Regulas, longe post VI. Synodum, apud ipsos constat penes se privatimque ,, depromptas.

De iisdem *Venerabilis Beda*, libro *De sex Ætatibus*, ubi de Justiniano Juniore agit, sic loquitur: ,, Hic Beatæ Memoriæ Pontificem Romanæ Ecclesiæ Sergium, quia ,, Erraticæ suæ Synodo, quam Constantinopoli fecerat, favere & subscribere noluit, ,, misso Zacharia Protospathario suo, jussit Constantinopolim deportari: sed prævenit ,, Militia Ravennæ urbis, vicinarumque partium, jussa Principis nefanda contemnens, ,, & eumdem Zachariam cum injuriis & contumeliis ab Urbe pepulit.

De iisdem *Humbertus* Cardinalis, Sylvæ Candidæ Episcopus, adversus *Nicetam* ,, *Pectoratum* scribit: ,, Non mirum si Agathoni Papæ, & SS. Patribus VI. Synodi ve- ,, stra imputetis deliramenta, & quæ aut corrupistis, aut finxistis Capitula; cum etiam ,, ipsi Domino Jesu, & Apostolis ejus imputetis figmenta. Unde nos scientes VI. Sy- ,, nodum ad destruendam hæresim Græcorum Monothelitarum, non autem ad tra- ,, dendum Romanis novas Institutiones congregatam, Capitula quæ nobis sub ejus Aucto- ,, ritate exponitis, omnino refutamus, quia Prima & Apostolica Sedes nec aliquando ea ,, accepit, nec observat; quia aut sunt nulla, aut, ut vobis libuit, depravata.

Trullanos Canones, quos a *Sergio I.* rejectos doluerat *Justinianus*, missa ad *Joannem VII.* Legatione, confirmari ejus auctoritate postulavit, anno postquam recuperavit Imperium, altero: sed Pontifex Canones nec improbatos, ne Principem offenderet; nec approbatos, ne proderet officium, per eosdem Legatos remisit ad Principem. Testis est *Anastasius Bibliothecarius* in Vita *Joannis VII.* ,, Illico, *inquit*, ut Palatium ingres- ,, sus est, propriumque adeptus est Imperium Justinianus, Tomos, quos antea sub Do- ,, mno Sergio Apostolicæ memoriæ Pontifice Romam direxerat, in quibus diversa Ca- ,, pitula Romanæ Ecclesiæ contraria scripta inerant, per duos Metropolitanos Episco- ,, pos demandavit, dirigens per eos & Sacram, per quam denominatum Pontificem con- ,, juravit ac adhortatus est, ut Apostolicæ Ecclesiæ Concilium aggregaret, & quæ- ,, que ei visa essent, stabiliret, & quæ adversa, renuendo excluderet. Sed hic huma-

,, na

„ na fragilitate timidus, hos nequaquam Tomos emendans per suprafatos Metropolitas „ direxit ad Principem.

Constantinum Romanum Pontificem *Justiniani* Imperatoris Sacra Jussione Constantinopolim evocatum, anno 709. & honorificentissime exceptum, testatur *Anastasius Bibliothecarius*, in Vita *Constantini*, pientissimumque Imperatorem, Communione ab ipso percepta, omnia privilegia Ecclesiæ renovasse. Comes erat Pontificis *Gregorius* Romanæ Ecclesiæ Diaconus, qui ipsi in Romana sede successit. Hic *a Justiniano Principe inquisitus de quibusdam Capitulis, optima responsione unamquamque solvit quæstionem*. Ex quibus Cardinalis *Baronius*, & nonnulli alii Viri Docti colligunt, de Canonibus Synodi Quini-sextæ tunc fuisse tractatum, cum his temporibus nulla alia verteretur quæstio inter Orientales & Occidentales, & *Constantinum* Papam eos quidem laudatæ Synodi Canones approbasse, qui Juri divino, priscarum Synodorum legibus, Pontificum Summorum Decretis, & Romanæ Ecclesiæ moribus non repugnant, alios vero improbasse. Sic eiam illos approbavit *Adrianus* I. in Epistola ad *Tharasium* Patriarcham Constantinopolitanum: *Invenimus*, inquit, *in prædicta Synodica Epistola Sanctitatis vestræ, post plenitudinem fidei, & professionem sacri Symboli, & omnium sanctarum sex Synodorum, & de sacris venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum contineri. Quare & easdem sanctas Synodos suscipio, cum omnibus Regulis, quæ jure ac divinitus ab ipsis promulgatæ sunt*. Ex quibus constat VII. Synodi auctoritatem, quæ *Canone I.* Trullanos Canones sub nomine Canonum Sextæ Synodi recipit, non evincere quod absque exceptione ab Ecclesia recepti sint, cum Synodi VII. laudatum Canonem *Adrianus* Pontifex Maximus non confirmaverit, sed approbationem Trullanorum Canonum ad eos restrinxerit, *Qui jure ac divinitus promulgati sunt*.

Summa Trullanorum Canonum laude dignorum.

Denique, quod supra diximus, plurimos Trullanæ Synodi Canones jure meritoque laudari, ex illorum lectione, & examine compertum est. *Primus*, namque fidem a sex Conciliis Œcumenicis confirmatam, & ab Apostolis traditam, inviolabiliter servandam esse docet. *Secundus*, jubet observantiam Canonum Nicænorum, Ancyranorum, Neocæsareensium, Gangrensium, Antiochenorum, Laodicenorum, Chalcedonensium, Sardicensium, Carthaginensium. In hoc solum peccat, quod Canones Apostolorum LXXXV. eorumdem Constitutiones, & Canones Constantinopolitanæ Synodi a Romana Ecclesia non probatos, pariter suscipiendos statuat. *Tertius* Presbyteros, Diaconos, aut Subdiaconos Bigamos vel deponit, vel in perpetuum suspendit a ministerio. IV. Clericos sacrarum Virginum stupratores deponit. V. Subintroductas mulieres, vel ancillas arcet a domibus Clericorum, deponit qui ipsas admiserint. VI. Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis, Matrimonium post Ordinationem contrahere vetat. VII. Coercet Diaconorum superbiam ante Presbyteros aliquibus in locis sedentium. VIII. Synodos provinciales quotannis præcipit congregari. IX. Cauponariam tabernam habere, aut tabernas alienas ingredi, Clericis vetat. X. Clericos fœneratores e gradu Ordinis Ecclesiastici dejicit. XI. Communione & societate cum Judæis interdicit Christianis; Clericis quidem sub pœna depositionis; Laicis sub pœna excommunicationis. XII. Episcopos cum uxoribus eadem in domo manere vetat, quod hinc scandalum populis crearetur. XIV. Presbyteros ante annum 30. Diaconos ante 25. non esse ordinandos; Diaconissam vero ante annum 40. statuit, secundum veterem Disciplinam. XV. Subdiaconos ante annum 20. ordinari prohibet; deponendos statuit, qui ante legitimam ætatem in quolibet Sacerdotii gradu fuerint ordinati. XVI. Diaconorum numerum septenario majorem Actibus Apostolorum non adversari probat. XVIII. Clericos, qui propter incursiones Barbarorum ex Ecclesiis suis migrarunt, pacatis rebus in eas redire compellit. XIX. Statuit, ut *Qui Ecclesiis præsunt*, Episcopi scilicet ac Parochi, *Dominicis præcipue diebus omnem Clerum & Populum doceant pietatis, & rectæ Religionis eloquia, ex Divina Scriptura colligentes intelligentias, & judicia veritatis, & non transgredientes jam positos terminos, vel divinorum Patrum Traditionem. Sed etsi ad Scripturam pertinens controversia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur, quam quomodo Ecclesiæ luminaria & Doctores suis scriptis exposuerunt*. XX. A mi-

Bigamorum irregularitas.

Tabernarum ingressus Clericis vetitus.

Ætas ordinandorum.

Obligatio prædicandi Verbum Dei Episcopis & Curatis incumbit.

ministerio Episcopali suspendit Episcopos, qui in aliena Diœcesi publice docere præsumpserit. XXI. Canonicorum criminum reos, & propterea perpetua depositione mulctatos, Clericorum habitum & Tonsuram deferre vetat, nisi sponte peccatum defleverint, & ab eo se penitus alienos effecerint. XXII. Simoniace ordinatos, & Ordinantes deponit. XXIII. Prohibet ne Sacerdotes, aut Diaconi Eucharistiam Fidelibus distribuentes, pecuniam exigant: si qui exegerint, eos ut Simoniaci erroris & maleficii æmulatores deponit. XXIV. Clericos sub gradus sui & honoris periculo spectaculis scenicis, & agitationibus, aut cursibus equorum adesse vetat. XXV. Villarum Parochias iis Episcopis subjici decernit, qui triginta annorum spatio, eas sine vi possidentes administraverint.

Spectacula Clericis vetita.

XXVI. Presbyterum per ignorantiam illicitis nuptiis implicatum solo permittit Cathedræ honore frui, ab omni Ministerio Sacerdotali suspendit. XXVII. Clericos vestibus Clericalibus sive in civitate, sive in itinere non indutos, una hebdomade a Communione segregat. XXVIII. Pessimam quorumdam locorum consuetudinem eradicat, qua Sacerdotes uvam ad altare allatam incruento Sacrificio conjungentes, simul cum Eucharistia plebi Christianæ distruebant. XXIX. Quadragesimale jejunium Feria V. in Cœna Domini non esse solvendum edicit, & Communionem a jejunis quovis tempore percipienda. XXXI. Clericos in Oratoriis, seu Parochiis intra nobilium domos constitutis baptizantes, aut Sacrum facientes absque licentia Episcopi, deponit. XXXII. Pravam Armenorum consuetudinem emendat, qui aquam vino consecrando in Sacrificio Altaris non admiscebant. XXXIII. Alium eorumdem pessimum corrigit morem, quo nullum ordinabant Clericum, nisi qui esset ex genere Sacerdotali. XXXIV. Clericos reos conjurationis adversus Episcopos, aut Conclericos, e proprio gradu dejicit. XXXV. Bona defunctorum Episcoporum, vel Ecclesiæ viduatæ, invadi vetat a Metropolitano: Cleri custodiæ credi jubet adusque novi Episcopi Ordinationem. XL. Pueros ante X. Puellas ante XVIII. annum ætatis, ad Monasticam Professionem recipi vetat. XLI. Anachoreticam vitam, & perpetuam clausuram in remotis ab hominum societate cellulis agere cupientes, triennii spatio prius in cellula probari, deinde altero anno extra clausuram, decernit. XLII. Vagos eremitas coercet, ac in solitudines amandat, aut Vitam Cœnobiticam amplecti & profiteri jubet. XLIII. Neminem Christianorum ob crimina in quæ ante conversionem prolapsus est, arcendum esse ab ingressu Monasteriorum & Vitæ Monasticæ professione statuit, quia Religiosæ vitæ institutum Pœnitentiæ agendæ congruum est. XLIV. Monachos fornicationis, aut initi falsi nominis Matrimonii reos, Canonicis fornicatorum pœnis addicit. XLV. Pessimam consuetudinem emendat in nonnullis Parthenonibus regnantem, in quibus mulieres habitu Religioso induendæ, sericis vestibus, gemmis, & omni mundi muliebris apparatu ornatæ, velut sæculi sponsæ, ad altare ducebantur, Benedictionem sacri habitus percepturæ. XLVI. Sanctimoniales, & Monachos ex Monasteriis egredi prohibet, nisi urgente necessitate, & cum permissione ac benedictione Superiorum: nec solas exire aliquando sinit Moniales, sed cum aliquibus vetulis. XLVII. Viros in Parthenonibus, mulieres in Cœnobiis virorum pernoctare & dormire vetat. XLVIII. Uxorem ejus qui ad Episcopatum promovetur, Monasterium ingredi procul ab ædibus Episcopi, & ejus frui providentia statuit. XLIX. Monasteria in sæcularia habitacula converti prohibet. L. Clericis, sive Laicis, aleæ ludis, his sub excommunicationis, istis sub depositionis pœna, interdicit. LI. Mimica spectacula, & scenicas saltationes, Clericis sub depositionis periculo, Laicis sub pœna excommunicationis vetitas declarat. LII. Omnibus Quadragesimalis jejunii diebus, præterquam Sabbato & Dominica, & Sancto Annuntiationis die Missam ex Præsanctificatis celebrari statuit. LIII. Affinitatem spiritualem a Susceptoribus ex Sacro Fonte, cum patre ac matre baptizati contractam, impedimentum esse matrimonium dirimens statuit: & fornicatorum pœnis subjicit contrahentes, prius separatos. LIV. Gradus consanguinitatis, & affinitatis matrimonium impedientes, & dirimentes exponit, & decernit irritum deinceps matrimonium fore, quod quis cum filia patrui contraxerit, vel quod inierint pater & filius cum matre & filia, aut pater & filius vel duo fratres

Vestes Clericales.

Canones Monasticam Disciplinam spectantes.

Alea ludi prohibiti sub gravissimis pœnis, necnon mimica spectacula, & scenica saltationes.

Impedimenta Ma-

fratres cum duabus sororibus, aut mater & filia cum duabus fratribus. In his autem gradibus contrahentes, septennii etiam Pœnitentiæ addicit. LVI. Armenorum & aliorum consuetudinem improbat, qui Sabbatis, & Dominicis Quadragesimæ ova & casum comedebant. Qui ab iis non abstinuerint, in posterum, depositionis pœnæ subjiciuntur Clerici, Laici excommunicantur. LVII. Lac & mel in Altari vetat offerri. LVIII. Laicos sibi ipsis Eucharistiam, præsente Episcopo, Presbytero, vel Diacono, ministrare prohibet. LIX. Baptismum in privatis Oratoriis extra mortis periculum conferri interdicit. LX. Eos qui se a dæmone correptos mentiuntur, severe puniri statuit, omnibusque afflictionibus & laboribus subjici, quibus Energumeni ex Ecclesiæ disciplina subjiciuntur. LXI. & LXII. Varia superstitionum genera insectantur, statuuntque ut nec vir veste muliebri, nec virili veste mulier induatur aliquando. LXIII. Falso confictas a veritatis hostibus Martyrum Historias igni tradi jubet; eos anathemate ferit, qui fidem illis adhibuerint. LXIV. Laicum publice disputare de divinis dogmatibus, vel docere vetat. LXV. Superstitionem eorum damnat, qui ignes in Noviluniis ante suas domos accendebant, & super eos saltabant. LXVI. Paschale Festum per octo dies continuos celebrari præcipit, totaque septimana Fideles vacare Psalmis, & Hymnis, & spiritalibus Canticis, & divinarum Scripturarum lectioni, & sanctis Mysteriis jucunde & laute frui. Sacris vero his diebus equorum cursus, vel publicum aliquod fieri spectaculum prohibet. Canon LXVIII. cavet ne Scripturæ Sacræ, vel SS. Patrum Codices corrumpantur, vel conscindantur, vel unguentariis, aliisve mercatoribus tradantur, nisi a tineis corrosi, vel aqua deleti, inutiles redditi fuerint. Qui sanctos illos libros corruperint, discerpserint, & ad merces involvendas vendiderint, & qui emerint, per annum a communione segregantur. LXIX. Laicos intra septa altaris ingredi vetat: Imperatorem excipit dona offerentem, ex antiqua Ecclesiæ Constantinopolitanæ consuetudine. LXX. Mulieres divini Sacrificii tempore silere jubet. LXXI. A communione removet eos qui Legum civilium studiis dant operam, si Gentilium moribus utantur. LXXII. Othodoxorum cum Hæreticis connubia irrita declarat. Infidelium vero matrimonia dissolvenda non esse decernit, si alter conjugum ad fidem conversus voluerit cum infideli cohabitare, qui scilicet fideli absque Creatoris injuria cohabitare consentit. LXXIII. Signum Crucis in pavimentis construi vel adumbrari prohibet, ne victoriæ Christi ac nostræ, conculcetur trophæum. LXXIV. Agapas, seu epulas charitatis nomine in Ecclesiis fieri solitas improbat; quas si qui exhibuerint, segregat eos a communione. LXXV. Inordinatas vociferationes a cantu Ecclesiastico removeri statuit: huic admisceri vetat ea quæ Ecclesiæ non conveniunt: jubet denique cum magna attentione & compunctione psalli Deo, qui occultorum inspector est. LXXVI. Ciborum species, aut quidvis aliud intra sanctorum locorum ambitum puta in cœmeterio aut in porticu Ecclesiæ, vendi vetat; negotiatores, aut cauponarios in hocce decretum peccantes a communione segregat. LXXVII. Promiscua cum mulieribus balnea prohibet Clericis sub periculo depositionis, Laicis sub pœna excommunicationis. LXXVIII. Competentes Symbolum reddere jubet V. Majoris Hebdomadæ Feria. LXXIX. Festum Secundinarum Deiparæ Virginis merito abrogat. Cæterum quod docet, ipsam absque ullis secundinis peperisse Christum, haud consonum est doctrinæ *Tertulliani* lib. *De Carne Christi* cap. 4. *S. Hieronymi* libro *contra Helvidium*, cap. 9. & Epistola XXII. ad *Eustochium*, *& S. Augustini lib. Quæstionum octoginta trium, Quæstione LVI.* Græcorum sententiæ affinis erat error in Germania exortus ætate *Ratramni Corbejensis*, quem ille impugnat Opusculo *De Nativitate Christi*, edito *Tomo I. Spicilegii*, quo nonnulli asserebant Christum ex vulva intemeratæ Virginis non esse natum hominum more, sed effusum. Legatur *Christianus Lupus*, in Scholiis ad hunc Canonem. Nos vero ab hac abstinentes quæstione, satis habeamus Deiparam Mariam, ante partum, in partu, & post partum, semper Virginem cum Ecclesia profiteri, & Dei Filio concinere: *Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti Virginis uterum*. LXXX. Clericos & Laicos gravi necessitate aut negotio non præpeditos, si tribus Dominicis continuis a sua Ecclesia abfuerint, cum in civitate degunt, illos deponi, istos a communione segregari decernit. LXXXI. Impium *Petri Fullonis* additamentum ad Trisagium, scilicet, *Qui crucifixus es* pro

trimonii ab Ecclesia constituta.

Pœna eorum qui se Energumenos mentiuntur.

Conficta Martyrum historia.

Paschale Festum per octo dies celebratum.

Sacri Codices & SS. Patrum libri summa reverentia tractandi.

Matrimonii impedimenta ab Ecclesia statuuntur Signum Crucis Divina Psalmodia. In Cœmeterio aut porticu Ecclesiæ aliquid vendere nefas.

Festum Secundinarum Deiparæ Virginis merito abrogatum in Oriente.

Missæ Parochialis audiendæ obligatio sancita.

pro nobis, rejicit, illudque admittentes Clericos deponit, Monachos vel Laicos a communione removet. LXXXIII. Mortuorum corporibus infundi vetat Euchariſtiam. LXXXIV. Infantes quos fuiſſe baptizatos firmis teſtimoniis non probatur, baptizandos eſſe decernit. LXXXV. Servos a dominis, tribus teſtibus præſentibus, manumiſſos, perpetua libertate frui ſtatuit. LXXXVI. Lenones Clericos depoſitione & excommunicatione, Laicos excommunicatione plectit. LXXXVII. Viros ab uxoribus, & uxores a viris recedentes, alioſque ducentes, adulterii reas pronuntiat, pœniſque adulterorum obnoxias ſtatuit. LXXXVIII. Jumentum intra ædem ſacram introduci prohibet, niſi graviſſima neceſſitate urgente, puta ob conſervationem animalis, cujus jactura viator ab itinere conficiendo impediretur. LXXXIX. Sabbato Sancto jejunium ante mediam noctem ſolvi prohibet. XC. Traditionem antiquam obſervari jubet de genu non flectendo diebus Dominicis. XCI. Abortionem fœtus procurantes pœnis contra homicidas ab Eccleſia latis ſubjicit. Hunc laudavit Canonem Sixtus V. Conſtitutione LXXXVII.

Abortum procurantium Pœna.

Canon XCII. Raptores, adjutoreſque ipſorum, Clericos exauctorat, Laicos anathemate ferit. XCIII. Uxores, quæ maritis peregre profectis, aliis ante nubunt, quam ſint de morte illorum certiores factæ, adulterii reas pronuntiat. Quadam tamen venia dignas docet militum uxores, quorum de morte major eſt, ob frequentia belli diſcrimnia, ſuſpicio. XCIV. Eos excommunicatione plectit, qui per Deos Gentium jurant. XCV. Præſcribit modum recipiendi Hæreticos ad Eccleſiam redeuntes, ipſis verbis Canonis VII. Concilio II. Œcumenico adſcripti. XCVI. Fideles, *Qui capillos ad videntium detrimentum, ſcite excogitatis nexibus adornant, & componunt, & infirmis animis eſcam ea ratione objiciunt*; excommunicationis pœna decernit emendandos.

Luxuriantis capillaturæ ſtudioſa compoſitio excommunicatione plectitur.

XCVII. Conjugatos ab Eccleſiis, aut vicinis Catechumenorum ædibus habitare vetat, ob reverentiam locis ſacris debitam, in quibus continentes dumtaxat & impolluti verſari debent. XCVIII. Adulterii damnat eum, qui mulierem alteri deſponſatam, eo cui deſponſata eſt ſuperſtite, uxorem duxerit. XCIX. Damnat Judaicam Armenorum conſuetudinem qui carnes in ſacris altaribus coquebant, & earum fruſta dividebant Sacerdotibus. C. Auferendas e medio picturas decernit, quæ oculos perſtringunt, & mentem corrumpunt, & ad turpium voluptatum movent incendia. CI. Euchariſtiam a Fidelibus, non in receptaculis ex auro, aut ex alia materia, ſed manibus in crucis formam expanſis accipi jubet. CII. Sacerdotis Officium in ſacro Pœnitentiæ tribunali explicat & quam prudenter erga peccatores gerere ſe debeat. Ipſum nempe *Conſiderare* debere *ait peccati qualitatem, & ejus qui peccavit, ad converſionem promptum ſtudium, & ſic morbo convenientem afferre medicinam: ne ſi in utroque immoderatione utatur, ab ejus qui laborat ſalute excidat*. Utrumque extremum cavendum, ne ſcilicet *per deſperationis præcipitia impellat* peccatorem; & *ne ad vitæ diſſolutionem & contemptum fræna relaxet. Sed una quidem omnino ratione, ſive per acriora & adſtringentia, ſive per meliora & leviora medicamenta, pravæ affectioni reſiſtendum, & ad ulceris obductionem adnitendum: fructus Pœnitentiæ examinandos, & ſapienter diſpenſandum & gubernandum hominem qui ad ſuperiorem illuminationem vocatur*. Utraque ſcire debere Confeſſarium, *Et quæ ſunt ſummi juris, & quæ ſunt conſuetudinis. In iis autem qui extrema non admittant, ſequi formam traditam, quemadmodum Sanctus nos docet Baſilius*. En ſummam Canonum a Trullanæ Synodi Patribus editorum, quibus Sanctiſſimam diſciplinam conſtitutam eſſe vel confirmatam, perſpicuum eſt. Quamob rem fatearis neceſſe eſt plurimos hujus Concilii Canones eſſe jure meritoque laudandos.

Picturæ inhoneſtæ e medio auferenda.

Qua prudentia Confeſſarius in Pœnitentiis imponendis gerere ſe debeat.

Extrema vitanda conſentiarum Moderatori.

DIS-

DISSERTATIO IV.

De Wambæ Regis abdicatione.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Rex Wamba fuerit a Concilio Toletano XII. depositus?

PROPOSITIO.

Wambæ Rex Gothorum a Concilio Toletano XII. non est exauctoratus.

PRobatur. Qui sponte se abdicavit, vel se abdicare malis artibus coactus est ab *Ervigio* Regnum ambiente, ante Concilii celebrationem, depositus non fuit a Concilio. Atqui Rex *Wamba* sponte se abdicavit, vel se abdicare malis artibus coactus est, ante Concilii Toletani XII. celebrationem. Igitur non est depositus a Concilio Toletano XII.

Probatur Minor ex Historia *Wambæ*, quam ex *Juliano Toletano* refert Lucas Tudensis in Chronico. " Quia malignitatis auctor, *inquit*, per bonorum discordiam semper tendit, tempore bonæ memoriæ Chindasuindi Regis ex Græcia venit vir quidam nomine Andabastus Græcorum genere nobilis, qui ab Imperatore suo expulsus in Hispaniam est, quem Reccesuinthus Rex magnifice suscepit, & ei in conjugium consobrinam suam dedit, ex quo conjugio natus est ei filius nomine Ervigius. Qui cum esset in Palatio Regio nutritus, & honore Comitis sublimatus, elatus superbia, callide adversus Regem Bambanem excogitavit, & potionem lethiferam dedit ei, ex qua Rex officium memoriæ perdidit. Cumque Episcopus civitatis, & Optimates palatii, qui erant fideles Regis, quos potionis causa latebat, vidissent Regem jacentem absque memoria, causa pietatis commoti, Pœnitentiam volentes illi perficere, Unctionem Sancti Olei, & Communionem Christi Corporis obtulerunt. Sed factum est ut Rex a potione liberatus, cum præsensisset quod ille Extremæ Unctionis Episcopus peregerit Sacramentum, ad Monasterium perrexit, ibique in Christiana Religione permansit.

Rem prolixius narrat *Mariana Lib. 6. de Rebus Hispaniæ cap.* 14. ex probatis Gentis Historiis & antiquis monumentis. „ Sunt, *inquit*, qui eam classem (*Saracenorum*) „ ab Ervigio Comite suspicantur in Hispaniam evocatam, odio Wambæ, & ambitione „ regnandi. Erat enim Ardebasti filius, Reccesuinthi propinquus, atque magna inter „ Proceres auctoritate: quam ipse ingenii dexteritate, & accommodatis ad tempus officiis vehementer augebat. Ergo cum neque Wamba superstite fore se voti compotem speraret, neque defuncto, si Procerum liberis suffragiis res ageretur, propter „ Theodefredum Reccesuinthi fratrem: sibi spem nullam Regni, nisi in scelere ratus, primum Saracenorum classem in Hispaniam immisisse creditur. Ea via quia fraude non processit, alia tentavit, incautum fallax opprimere: clam a quam, ubi spartum erat maceratum, præbendam illi curavit. Eo veneni genere venis concepto repente Rex morbo gravissimo implicatus, Sacris Christianis atque Pœnitentia, Quirici Toletani Præsulis opera expiatus, sub primam noctis horam, cum jam videbatur animam agere, posita coma, atque in Sacerdotis morem detonsus, Monachi ritu cucullum induit. Eo videlicet ritu divinum numen amplius propitiari credebatur. Ervigii eæ quoque artes fuerunt (sic creditum est) quo nimirum regnandi spe, si maxime superviveret, penitus caderet, ut in Concilio Toletano sexto cautum erat " (Canone septimo, quo regressus ad sæculum sub anathematis pœna prohibitus est iis, qui pœnitentiam ritu solemni professi fuissent, & monasticam vestem induissent.) „ Additum præterea, ut intermorientibus vocibus, menteque vi noxii veneni alienata Ervigium

Quirici Toletani incorrectè Julianus.

vigium

„ vigium ipſum Succeſſorem diceret: idque extemporaria Syngrapha, atque Diplomate Regio confirmatum. Accidit id pridie Idus Octobris, die Dominico, Luna decima quinta. Unde intelligitur Wambam anno ſalutis ſexcenteſimo octogeſimo, Regno fuiſſe ſpoliatum. Nam ſequenti luce, morbo tantiſper remittente ad ſe rediens, ex potenti quamvis paulo ante Rege Monachum repente factum ſe conſiderans, mutare noluit, ſive animi magnitudine rurſus ſpernentis, quæ alii per ignes ferrumque petunt: ſive deſperatione Regnum recuperandi cum Ervigius rerum potiretur, intra eumdem diem corona ſuſcepta. Itaque Wamba in Pampligæ Monaſterium, quod nonnulli ſuſpicantur in Mugonii valle fuiſſe ſitum, ſe contulit: ubi ſeptem annos & menſes tres (alii diutius tradunt) puriſſimo Religionis ſtudio vitæ reliquum propagavit.

Probatur ſecundo ex Canone primo Concilii Toletani duodecimi, quo teſtantur Eccleſiæ Hiſpaniæ Patres *Wambam* Regem ſuſcepta Pœnitentia, *Ervigium* Succeſſorem nominaſſe, & mandaſſe ut Rex inungeretur a *Juliano* Toletano Epiſcopo. Id conſtare & *Wambæ* renuntiatione & mandatis ſcripto exaratis, & ejus Syngrapha munitis. Quamobrem declararunt illo Canone, ſubditos vinculo jurisjurandi, quo *Wambæ* adſtricti erant, ſpontanea ejus abdicatione ſolutos, *Ervigio* jam legitimo Regi fidem & obedientiam debere. En Canonis verba: „ Sub qua parte, vel ordine, Sereniſſimus Ervigius Princeps Regni conſcenderit culmen, regnandique per Sacroſanctam Unctionem ſuſceperit poteſtatem, oſtenſa nos Scripturarum evidentia edocet: in quibus & præcedentis Wambæ Principis Pœnitentiæ ſuſceptio noſcitur, & translatus Regni honor in hujus noſtri Principis nomine derivatur. Idem enim Wamba, dum inevitabilis neceſſitudinis * teneretur eventu, ſuſcepto Religionis debito cultu, & venerabili Tonſuræ ſacræ ſignaculo, mox per Scripturam definitionis ſuæ, hunc Inclytum Dominum noſtrum Ervigium, poſt ſe prælegit regnaturum, & Sacerdotali benedictione ungendum. Vidimus, intuitu prælucente perſpeximus hujus præmiſſi ordinis Scripturas, id eſt, Notitiam manu Seniorum Palatii roboratam, coram quibus antecedens Princeps & Religionis cultum, & Tonſuræ ſacræ adeptus eſt venerabile ſignum: Scripturam quoque definitionis ab eodem editam, ubi glorioſum Dominum noſtrum Ervigium poſt ſe fieri Regem exoptat: aliam quoque informationem jam dicti Viri, in nomine honorabilis & ſanctiſſimi fratris Juliani, Toletanæ Sedis Epiſcopi; ubi eum ſeparavit pariter & inſtruxit: ut ſub omni diligentiæ ordine jam dictum Dominum noſtrum Ervigium in Regno ungere deberet, & ſub omni diligentia Unctionis ipſius celebritas fieret. In qua Scriptura & ſubſcriptio nobis ejuſdem Wambæ Principis claruit, & omnis evidentia confirmationis earumdem Scripturarum ſeſe manifeſte monſtravit. Quibus omnibus approbatis, atque perlectis, dignum ſatis noſtro Cœtui viſum eſt, ut prædictis Definitionibus Scripturarum noſtrorum omnium confirmatio apponatur; ut qui ante tempora, occultis Dei judiciis præſcitus eſt regnaturus, nunc manifeſto in tempore, omnium Sacerdotum habeatur Definitionibus conſecratus. Et ideo ſoluta manus populi ab omni vinculo Juramenti, quo prædicto viro Wambæ, dum Regnum adhuc teneret, alligata permanſit, hunc ſolum Sereniſſimum Ervigium Principem grato ſervitii famulatu ſequatur & libero, quem & divinum judicium in Regno præelegit, & Deceſſor Princeps Succeſſorem ſibi inſtituit, & quod ſupereſt, quem totius populi amabilitas exquiſivit. Unde his præcognitis atque præſcitis, ſerviendum eſt ſub Deo cœli prædicto Principi noſtro Ervigio Regi cum pia devotione; obſequendum etiam promptiſſima voluntate, agendum & enitendum quidquid ejus ſaluti proficiat, quidquid genti vel utilitatibus Patriæ ſuæ conſuluerit. Unde non erit jam deinceps ab anathematis vinculo alienus, aut a divinæ animadverſionis ultione ſecurus, quiſquis ſuperbe contra ſalutem deinceps, aut erexerit vocem, aut commoverit cædem, aut quamcumque exquiſierit lædendi occaſionem.

* *Id eſt lethalis ægritudinis.*

PANO-

PANOPLIA
ADVERSUS HÆRESES
SÆCULI SEPTIMI.

DISSERTATIO V.

Adversus Hæresim Monothelitarum.

I. MOnothelitarum error Scripturæ Sacræ testimoniis imprimis refellitur, maxime ex illis Christi verbis, Matthæi 26. *Pater, si possibile est, transeat a me Calix iste. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Et Lucæ 22. *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste: Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Et Joannis 6. *Descendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus.* Multis aliis Scripturæ Sacræ locis urget Monothelitas S. Maximus in Disputatione cum Pyrrho. *In Evangeliis*, inquit, *dictum est de Domino, quod & postera die voluit Jesus intrare in Galilæam.* Perspicuum est, quia quatenus non aderat illic, voluit intrare. Non aderat autem humanitate, divinitate enim nusquam abest. Igitur quatenus homo, & non quatenus Deus voluit intrare poteratque quatenus homo velle. Et in alio loco rursus: *Volo ut ubi ego sum, & ipsi sint.* Si Christus quatenus Deus est supra ubi: igitur quatenus homo, vult ut ubi est, sint etiam ipsi. Atque ita idem quatenus homo potestate voluntatis præditus erat. Et alibi dicitur: *Ambulabat Jesus in Galilæa; non enim volebat in Judæa ambulare quia quærebant eum Judæi interficere.* Si ambulatio natura erat carnis, & non divinitatis secundum hypostasim ei unitæ: igitur quatenus homo ambulans in Galilæa, nolebat ambulare in Judæa; & poterat velle, quatenus homo. Item in alio loco Discipuli dicunt: *Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* Si ejus Paschas est eorum qui sunt sub Lege; fuit autem Dominus, quatenus homo, non quatenus Deus, sub Lege: igitur quatenus homo volens comedit Pascha. Alibi dicitur: *Circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare & voluit præterire eos.* Si quis hoc de eo quatenus Deus erat, dictum esse exponat, cogetur is dicere, interceptam esse divinitatem terminis corporeis, supra (inquam) & infra, & post, dextero & sinistro. Sin vero hæc dicta esse de eo, quatenus homo erat dixerit; igitur poterat velle quatenus homo. Præterea Divinus Apostolus in Epistola ad Hebræos de Christo ait: *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis.* Volens igitur obedivit, an non volens? Si quidem non volens; tyrannis merito, & non obedientia dicetur. Sin vero volens; obediens autem, non quatenus Deus, sed quatenus homo fuit: igitur quatenus homo, poterat velle. Item David in Christi persona ait: *Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi . . . In capite Libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam: Deus meus, volui.* Quod autem Pater dicatur Deus Christi, quatenus Christus homo est, & non quatenus Deus; sicut & Pater dicitur ejus quatenus Deus, & non quatenus homo, nec adversarios arbitror dubitare. Si igitur qua-

Monothelitæ refelluntur ex Scriptura Sacra.

quatenus homo est, & non quatenus Deus, ejus Deus est Pater: igitur etiam quatenus homo, & non quatenus Deus voluit voluntatem Patris & suam facere. Voluntas enim Patris, ipsius est, cum & ipse substantialiter sit Deus. Quod si ita est, non solum, quatenus Deus, & ejusdem cum Patre substantiæ, poterat velle, sed etiam quatenus homo, & ejusdem nobiscum substantiæ.

Item Moyses Deum introducit dicentem in creatione hominis: *Faciamus hominem ad imaginem nostram, & ad similitudinem*. Si igitur homo est imago divinæ naturæ: natura autem divina liberæ potestatis est; igitur & imago, siquidem similitudinem archetypi servat, natura est liberæ potestatis. Quod si ita est; factum est autem, quod erat natura archetypum, etiam natura imago: igitur idem secundum ambas suas naturas poterat natura velle. Demonstratum enim prius est voluntatem esse potestatem natura liberam. Est autem sciendum, dici liberam potestatem æquivoce, sicut & naturam. Aliter enim accipitur in Deo, in Angelis, in Hominibus. In Deo quidem supersubstantialiter. In Angelis vero tamquam concurrente aggressione cum habitu, & omnino interpositionem temporis non admittente: in hominibus autem, tamquam habitu prius tempore ipsa aggressione cogitato. Si enim Adam volens obedivit; & volens spectavit, & cum voluisset, comedit; igitur voluntas est in nobis, quæ primum afficitur. Quod si voluntas in nobis primum patitur, hanc autem Verbum, cum caro factum est (ut isti sentiunt) non assumpsit: non ergo positus sum ego extra peccatum; quod si extra peccatum non sum positus, non sum consecutus salutem; siquidem non est assumptum, non est curatum.

Quæ hactenus dicta sunt, diserte probant humanam in Christo voluntatem. Quod autem & divinam habuerit, demonstrat S. Maximus ex his ipsius verbis: *Jerusalem, Jerusalem quæ occidis Prophetas!.. Quoties volui congregare filios tuos, &c.* perspicuum enim est, quod non quatenus homo hoc dixit, siquidem recenter factus fuerat homo; sed quatenus Deus, qui varios modos sapientis providentiæ suæ circa hominem demonstravit, quibus voluit naturam ab errore externorum abducere, & sibi aggregare, ipsa autem noluit. Rursus ait: *Sicut Pater suscitat mortuos & vivificat, sic & Filius, quos vult, vivificat. Sicut* adverbium est comparationis: comparationes autem sunt in his quæ sunt ejusdem substantiæ. Non potest igitur dici hoc de Christo secundum humanitatem. Igitur docuit nos Salvator, quod sicut Pater Deus existens, voluntate mortuis tribuit vitam; sic etiam ipse, quippe cum ejusdem substantiæ sit, & ejusdem voluntatis, quibus vult, vitam præbet.

Monothelitæ refelluntur testimoniis & rationibus SS. Patrum.

II. Refellitur Monothelitarum error testimoniis SS. Patrum: scilicet S. Dionysii l. 4. De Divinis Nominibus, c. 3. *Discreta est autem*, ait, *benignissima circa nos Dei operatio, per hoc quod secundum nos ex nobis, integre & vere substantialiter plasmari voluit Verbum, & operatus est & passus quanta humana ejus operationi congruunt præcipua. In his namque Pater & Spiritus nulla ratione communicavit &c.* Hoc testimonium protulit Agatho Papa in sua Synodica.

III. S. Basilii l. 4. adversus *Eunomium*, ubi hoc principium statuit: *Eorum quæ diversæ sunt substantiæ, non potest esse similis operatio*. Ex quo sequitur duas Christi esse operationes, sicut duas naturas. Et in lib *Contradictionum adversus Apollinarem* laudato in VI. Synodo: *Qualem*, inquit, *voluntatem asserit verborum scriptor., quam non vult Dominus fieri, dicens ad Patrem, Non mea voluntas, sed tua fiat? Putasne intelligit in qualem delapsus est sermo ejus controversiam? Appropinquat passio & tunc hujusmodi facta est oratio. Qui deprecatur, homo est, an Deus? Si Deum esse qui deprecatur, existimat, parem ei cum hominibus inspicit impotentiam. Quomodo igitur Deus qui nullum habet inditum bonum, sed supernum invocat adjutorium? Dehinc quando reprehendebat divinitas propriam voluntatem, bonum fuit, an malum quod volebat? Et siquidem bonum, quomodo non ad affectum perducitur quod volebat? Si autem malum, quæ est divinitati ad malum familiaritas?* Et infra: *Quia igitur alia est humana voluntas, alia divina, loquitur quidem & quasi ex homine, quod infirmitati naturæ congruit, qui nostras passiones assumpsit: adjungit autem secundam vocem, sublimem & Deo decibilem voluntatem præter humanam firmari pro hominum salute volens. Qui enim dixit:*

Non

Non mea, humanam hoc sermone significavit: addens vero, Tua, ostendit conjunctionem suæ Deitatis ad Patrem, cujus nulla voluntatis est differentia propter communitatem ad Patrem. Nam Patris dicens voluntatem, etiam Filii demonstravit.

IV. Refellitur idem error ex *S. Joanne Chrysostomo*, Homilia LXVII. in *S. Joannem*. Qui locus in Synodo VI. laudatus est: ubi ad illa Christi verba, *Nunc anima mea turbata est*, adnotat hunc in se carnis affectum suscepisse Christum, ut mortem timeret, ne dicerent homines, non magnum illum facere, qui ad mortem perferendam cæteros hortaretur, cum ipse extra illius sensum esset. Quare ipsum angorem illum & anxietatem revera pertulisse. *Hæc autem assumptæ naturæ sunt*, inquit, *non divinitatis. Idcirco dicit: Nunc anima mea turbata est: (quandoquidem nisi ita se res habeat, quomodo consequens est quod dicitur, Pater, salva me ex hora hac?) Et ita turbata est, ut & liberari inde postulet, siquidem effugere posset. Hæ sunt humanæ naturæ imbecillitates.* Et paulo post: *Quod multum humanæ affectionis indicat, & naturam mori detrectantem, ac præsentis vitæ retinentem. Qua re ostendebat, non se ab humanis esse affectionibus immunem. Ut enim esurire crimini non vertitur, neque dormire: ita neque præsentem appetere vitam. At vero Christus corpus habuit, uti purum ab omni labe peccati, sic a naturalibus necessitatibus neutiquam alienum; alioqui corpus non esset.*

V. Expugnatur idem error ex *S. Cyrillo* Libro XXXII. *Thesauri*: qui locus in VI. Synodo laudatus est, in quo Christum esse Deum, & æqualem Patri ac consubstantialem esse probat, ex operandi consortio. „ Non enim, *inquit*, unam utique esse dabimus „ operationem Dei & opificii: ne aut creaturam ad divinam provehamus substantiam: „ aut divinæ naturæ præstantiam in eum, qui rebus factis convenit, redigamus locum. „ Nam quibus operatio & virtus citra ullum discrimen est una, iis speciei quoque con- „ stare necesse est unitatem.

Et libro *ad Theodosium*, ubi Verbum animam cum carne assumpsisse dixit: „ Per „ ambo, *inquit*, præclaræ Incarnationis gerebatur Mysterium. Usus est autem carne „ propria velut instrumento, ad exequenda carnis opera, & naturales infirmitates, & ab „ omni reprehensione remotas: anima vero propria ad humanas, & minime vituperan- „ das affectiones subeundas. Nam & esuriisse dicitur, & ex longinquis itineribus lassa- „ tus fuisse; pavorem etiam ac metum, tristitiam, & angorem, ac mortem, in cruce „ sustinuisse. Hic etiam locus in VI. Synodo laudatus est.

VI. Eumdem refellit errorem *Ephræmius* Antiochenus Patriarcha, in libro Apologetico pro Synodo Chalcedonensi, ubi propugnat *S. Leonem recte utramque formam in Christo uno eodemque Filio; sed differentem amborum operationem statuisse*. Ibidem docet Christum ambulantem supra mare, proprietatem humanæ servasse naturæ. „ Siquidem, „ *inquit*, vel ipsa specie operationis persuadere tibi potest, uti carnem in propria man- „ sisse natura fateare. Nam pedibus ambulare, si non sola specie & adumbratione fie- „ bat, manifestum est pedum operationem fuisse naturæ nostræ propriam. Ita ope- „ rationis genus ipsum carnem intra pristinos modos servatam esse demonstrat; & in- „ gressum hujusmodi corporeum & sensibilem omnes asserunt. „ Hic locus prolatus est in VI. Synodo.

Ibidem laudatur insigne testimonium *Anastasii Antiocheni*, in Apologetico pro Epistola S. Leonis: „ Si, *inquit*, illa per quæ Deum agnosci oportebat ipsum divinitus ope- „ rabatur: ex quibus autem necesse erat hominem eumdem videri, humanitas efficie- „ bat: altera prorsus est divinæ naturæ, altera humanæ operatio. Ibidem laudatum est testimonium Joannis Scythopolitani Episcopi, ex libro 8. contra Severi blasphemias, ubi in Christo duas operationes necessario distinguendas esse probat, quia Deus verbum divinitate sua creaturas omnes complectitur, eisque providentia sua consulit; quæ divinæ naturæ operatio est; anima vero Christi Deo Verbo secundum hypostasim unita, non est intelligentiæ & cognitionis expers. Novit enim se unitam esse Deo; se creatis omnibus esse superiorem; se in utero Beatæ Virginis cum carne assumptam a Verbo, &c. „ Igitur, *inquit*, unius & ejusdem Domini nostri Jesu Christi duas „ operationes videmus, deitatis ejus, & humanitatis inseparabiliter & incommuta- „ biliter.

VII. *S. Maximus Martyr* Monothelitarum hæresim evertit cum in *Dialogo cum Pyrrho*, tum *in capitibus quinquaginta*, *in Tractatu contra eos qui dicunt oportere dicere unam Christi operationem secundum exuperantiam*, *quia dicunt divinam operationem*, *tanquam efficaciorem superare humanam*. Item in Epistola ad Nicandrum, de duabus operationibus in Christo: in Epistola ad Præpositos & Monachos Siciliæ, & in Gnomis demonstrativis duarum in Christo voluntatum. Quo in Opusculo maxime ex duplici natura duplicem Christi voluntatem demonstrat. „ Si quibus, *inquit*, Verbum unitatem habet cum carne, his a patre separatur; & quibus unitatem habet cum Patre, „ his a carne disjungitur: est autem una voluntas cum carne, opinione istorum: igitur „ voluntate a Patre separabitur. *Item*: Si quibus unitum est Verbum cum Patre & Spiritu Sancto, his a carne differt; est autem communi sententia Christianorum unitum „ voluntate cum Patre & Spiritu Sancto: igitur voluntate carnis a Patre & Spiritu „ Sancto differt. *Præterea*: Hanc unam voluntatem necesse est istos dicere, vel naturalem, vel hypostaticam esse. Si naturalem dicant, *consequens est eos* dicere unam „ naturam Verbi & carnis: sin autem hypostaticam, cogentur propter tres hypostases, tres voluntates dicere. 3. Si voluntas divinæ naturæ Verbi est creatrix omnium „ quæ facta sunt; hæc autem (*secundum ipsorum opinionem*) est voluntas carnis, plane creatrix est omnium quæ facta sunt, caro Verbi: atque ita sublata est gloria Christianorum, esse scilicet creatam carnem. Quomodo enim creatura est, quæ ex nihilo „ creat, & quæ præcipuam divinæ naturæ proprietatem habet? 4. Si quia una est voluntas Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, una etiam eorum natura esse a Sanctis Patribus demonstrata est; una autem voluntas est Verbi & carnis eorum opinione, erit „ etiam una Verbi & carnis natura. Quod si una voluntas Verbi & carnis unam naturam non inducit, ac concludit: Nec in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, una „ voluntas unam naturam inducet, & concludet: & inanis est fides nostra, & inanis „ est prædicatio Patrum.

VIII. Refellit eumdem errorem *S. Joannes Damascenus*, Oratione *De duabus Christi voluntatibus*, quam Latine vertit Doctissimus *P. Combefisius* in Auctario Bibliothecæ Patrum. „ Si quidem, *inquit*, non assumpsit humanam voluntatem Christus, qua „ voluntate factus est patri obediens? Si non assumpsit humanam voluntatem, qua voluntate factus est sub lege? Si non assumpsit humanam voluntatem, qua voluntate „ implevit omnem justitiam? Si non assumpsit humanam voluntatem, non attulit ei „ remedium quod primum in morbum inciderat. Quod enim non assumptum fuit, non „ est curatum (ut ait Gregorius Theologus.) Quid enim offenderat, nisi voluntas? „ Quod ego offenderat, quod peccaverat, id demum amplius curatione egebat. Quod „ si neges id ab eo assumptum quod peccaverat; fateare necesse est, nec peccatricem „ quidem ac ægram naturam eum assumpsisse. Quod si non asumpsit, nec humanam „ asumpsit naturam: ipsa quippe est quæ peccaverat. Si non asumpsit humanam
Isaia 7. „ voluntatem, quomodo antequam cognoscat bonum ac malum, non acquiescet malitiæ ut eligat bonum? Non enim divina voluntas velut suasione vel non acquiescit, vel acquiescit, aut eligit. Itaque non acquiescit, aut paret malitiæ libere, „ ut homo, parens ac obtemperans voluntati paternæ.

Ibidem probat *Sanctus Joannes Damascenus*, voluntatem esse naturæ, non personæ; atque ita duas esse in Christo voluntates, sicut duæ naturæ sunt. Præmittit bifariam sumi voluntatem; primo pro vi qua volumus, ac pro re quæ a natura voluntati subjecta est. Secundo pro modo usus voluntatis, ac pro eo quod sic volumus, quodque pro nostro arbitratu ac libidine voluntati subjicitur. Subsumit autem, falsum esse quod vis voluntatis, seu velle simpliciter, ad personam pertineat: quod ita probat. Omnis homo vim habet voluntatis, & ut absolute velit. Quæ autem in singulis quibusque sub eadem constitutis specie perspiciuntur, ad naturam spectant, non ad personam ac hypostasim. Non autem homines idipsum, aut eadem volunt ratione, quamobrem vis quidem voluntatis ac velle simpliciter ad naturam pertinet: velle autem hoc aliquid, ac sic velle, diversum est in unaquaque persona, ac velut accidens hypostaticum. Testem laudat *S. Joannem Chrysostomum* Homilia XIV. in Epistolam ad Hebræos dicen-

dicentem: *Voluntas quidem innatum quiddam est, ac a Deo: talis autem voluntas nostra, ac nostri judicii est.*

Præterea. *Si quidem voluntatis ipsa facultas ad personam pertinet; sicut Filius diversa est persona a Patre, ita etiam diversæ erit ab eo voluntatis.*

Item. „ Quæ naturæ sunt, non egent doctrina. Nullus enim docetur esurire, sitire, dormire, respirare: sic neque quis docetur velle, sed sic ac tali modo velle, id „ est, bene aut male, ac hoc aliquid docetur velle. Non enim divina lex velle do- „ cet, quippe cum hoc nobis a natura sit datum a Deo: sed docet bene velle, ac „ hoc aliquid velle Ergo velle quidem ad naturam pertinet; hoc autem, aut sic velle, „ ad hypostasim, ac diversum est, præterquam in Sancta Trinitate.

Denique. *Facti sumus ad Dei imaginem, qua intellectus ac arbitrii libera facultate præditi. Si quidem ergo Christus non mentem ac liberam voluntatem, neque quod est ad imaginem assumpsit.*

Duas vero esse in Christo operationes rursus ita probat S. Joannes Damascenus. „ Actio naturalis est cujusque substantiæ tam virtus, quam motio. Quid est ergo qua- „ mobrem Christus naturæ humanæ actionem non habeat, cum præsertim sublata na- „ turali cujusque actione, naturæ interitus consequatur? Si ergo non fuit in eo natu- „ ræ humanæ naturalis actio, ne natura quidem humana in eo fuit. Quorum enim „ naturæ diversæ sunt, eorum etiam tam voluntates, quam actiones differunt.

Ex Patribus quoque Latinis Monothelitarum error confutatur, scilicet ex *S. Hilario* libro 9. De Trinitate, quem locum *Agatho* Pontifex Maximus in sua Synodica laudavit. „ Natus igitur, *inquit*, unigenitus Deus ex Virgine homo, secundum plenitudinem „ temporum in semetipso provecturus in Deum hominem, hunc per omnia Evangelici „ sermonis modum tenuit, ut se Filium Dei credi doceret, & hominis Filium prædi- „ cari admoneret: locutus & gerens homo universa quæ Dei sunt: loquens deinde & „ gerens Deus universa quæ hominis sunt; ita tamen ut in ipso illo utriusque generis „ sermone numquam nisi cum significatione & hominis locutus sit & Dei; uno tamen „ Deo Patre semper ostenso, & se in natura unius Dei per nativitatis veritatem pro- „ fesso, & tamen se Deo Patri & Filii honore, & hominis conditione subdente: cum „ & nativitas omnis se referat ad auctorem, & caro se universa secundum Deum pro- „ fiteatur infirmam. Hinc itaque fallendi simplices atque ignorantes Hæreticis occasio „ est, ut quæ ab eo secundum hominem dicta sunt, dicta esse secundum naturæ divi- „ næ infirmitatem mentiantur. Et quia unus atque idem est loquens omnia, quæ lo- „ quitur, de semetipso omnia eum locutum esse contendant ..... Nostri igitur causa „ hæc omnia Jesus Christus manens, & corporis nostri homo natus, secundum consue- „ tudinem naturæ nostræ locutus est: non tamen omittens naturæ suæ esse quod Deus „ est. Nam tametsi in partu, ac passione, ac morte naturæ nostræ rem peregerit, res „ tamen ipsas omnes virtute naturæ suæ gessit; dum sibi ipsi origo nascendi est, dum „ pati vult, quod eum pati non licet; dum moritur, qui vivit. Et tamen cum hæc „ Deus per hominem agit ex se natus, & per se passus, & ex se mortuus, non & „ hominem se non egit, dum & natus, & passus, & mortuus est.

Sancti etiam *Ambrosii* testimonio, *lib.* 2. *de Fide ad Gratianum*, cap. 3. eadem hæresis refellitur: quod quidem ab *Agathone* Pontifice Maximo in Epistola Synodica laudatum est: „ Suscipit ergo, *inquit*, voluntatem meam, suscipit tristitiam meam, con- „ fidenter tristitiam nomino, quia Crucem prædico. Mea est voluntas, quam suam di- „ xit; quia ut homo suscepit tristitiam meam, ut homo locutus, & ideo ait: Non „ sicut ego volo, sed sicut tu vis. Mea est tristitia, quam meo suscepit affectu.

Et Cap. 4. *Æqualis in Dei forma, minor in susceptione carnis & hominis passione. Nam quomodo eadem posset minor esse æqualisque natura? Quomodo autem, si minor est, eadem similiter facit, quæ Pater facit? Nam quemadmodum eadem operatio diversæ esset potestatis? Numquid sic potest minor, quemadmodum major operari? Aut una operatio potest esse, ubi diversa substantia est? Et in Cap. S. Lucæ 22. Suam,* inquit, *ad hominem retulit; Patris ad Divinitatem. Voluntas enim hominis naturalis; voluntas divinitatis æterna.*

Refellitur eadem hæresis ex *S. Augustino* lib. 3. contra *Maximinum* Arianum ; cap. 20. qui locus ab Agathone laudatus est . „ Ubi autem dixit Filius Patri : Verum non „ quod ego volo, sed quod tu vis: quid te adjuvat quod tua verba subjungis , & di- „ cis: Ostendit vere suam voluntatem subjectam suo genitori: quasi nos negemus ho- „ minis voluntatem voluntati Dei esse debere subjectam . Nam ex natura hominis hoc „ dixisse Dominum, cito videt, qui locum ipsum Evangelii paulo attentius intuetur . „ Ibi enim dixit : Tristis est anima mea , usque ad mortem. Numquid ex natura uni- „ ci Verbi possit hoc dici ? Sed homo, qui putas naturam gemere Spiritus Sancti, cur „ non etiam naturam Verbi Dei unigeniti tristem dicas esse potuisse ? Ille tamen ne „ quid tale diceretur, non ait, Tristis sum , quamvis etiam si hoc dixisset , nonnisi „ ex natura hominis oportuisset intelligi, sed ait : Tristis est anima mea , quam sicut „ homo utique habebat humanam . Quamquam & in hoc quod ait : Non quod ego „ volo , aliud se ostendit voluisse, quam Pater, quod nisi humano corde non posset ; „ cum infirmitatem nostram in suum , non divinum , sed humanum transfiguraret affe- „ ctum. Homine quippe non assumpto , nullo modo Patri diceret unicum Verbum : „ Non quod ego volo. Numquam enim posset immutabilis illa natura quidquam aliud „ velle, quam Pater .

Et lib. 5. adversus *Julianum* Pelagianum, quid sit voluntas, his definit verbis: „ Mo- „ tus animi quid est nisi motus naturæ ? Animus enim sine dubitatione natura est ; „ proinde voluntas motus est naturæ , quoniam motus est animi . *Et ibidem :* Ab illo „ est voluntas cujus est voluntas, ab Angelo scilicet voluntas Angeli ; ab homine ho- „ minis , a Deo Dei ; & si operatur Deus in homine voluntatem bonam ; id agit ut „ oriatur ab illa bona voluntas, cujus est voluntas . . . Cur ergo negas clausis oculis „ res apertas, de natura hominis exoriri hominis voluntatem ? *Quo ex principio ita ratiocinatur Agatho .* „ Quibus testimoniis claret unamquamque earum, quas hic spiritua- „ lis pater dinumeravit naturas, propriam naturalem habere, & unicuique assignari de- „ bere voluntatem . Neque enim poterit Angelica natura divinam habere voluntatem , „ aut humanam: neque humana natura voluntatem Dei , aut Angeli . Cum hæc ita „ veritas habeat, certissime claret, quod in Domino nostro Jesu Christo duas, id est, „ Dei & hominis naturas, sive substantias confessi in unam ejus convenisse subsistentiam „ sive personam , necesse est & duas nos naturales in eo fateri voluntates , divinam „ scilicet & humanam , quia neque divinitatem ejus , quantum ad naturæ rationem „ pertinet, humanam habuisse voluntatem dicendum est ; neque humanitatem ejus di- „ vinam habuisse naturaliter voluntatem credendum est .

Refellitur eadem Hæresis ex *S. Leone* in Epistola ad *Flavianum* . Cap. 4. *Sicut Deus*, inquit, *non mutatur miseratione , ita homo non consumitur dignitate . Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est , Verbo scilicet operante quod Verbi est , & carne exequente quod carnis est . Unum horum coruscat miraculis , aliud succumbit injuriis , & sicut Verbum ab æqualitate Paternæ gloriæ non recessit , ita caro naturam nostri generis non reliquit .*

Et in Epistola ad Leonem Augustum ; *Secundum quidem formam Dei* , inquit , *ipse & Pater unum sunt: Secundum autem servi formam, non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui misit eum .* Ex quibus colligit *Martinus* I. in Synodo Romana, *S. Leonem* duas Christi voluntates agnovisse , secundum naturas duas dicendo voluntatem formæ servi , quæ est humana ejus voluntas, & dicendo voluntatem ejus qui misit eum, quæ secundum naturam divina est .

In eadem Epistola, utriusque naturæ proprias operationes diserte distinguit S. Leo : *Licet ergo* , inquit, *in uno Domino Jesu Christo , vero Dei atque hominis Filio , Verbi & carnis una persona sit , quæ inseparabiliter atque indivise communes habeat actiones: intelligendæ tamen sunt ipsorum operum qualitates , & sinceræ fidei contemplatione cernendum est , ad quæ provehatur humilitas carnis , & ad quæ inclinetur altitudo divinitatis . Quid sit quod caro sine Verbo non agit ; & quid sit quod Verbum sine carne non efficit . Sine Verbi enim potentia, nec conciperet caro , nec pareret ; & sine veritate carnis obvoluta infantia non jaceret . Sine Verbi potentia non adorarent Magi puerum , Stella*

la in dice declaratum ; & sine veritate carnis non juberetur in Ægyptum transferri puer, & ab Herodis persecutione subduci. Sine Verbi potentia non diceret vox missa de Cœlo: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Et sine veritate carnis non protestaretur Joannes : Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debilium, & vivificatio mortuorum; & sine veritate carnis nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremo sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur æqualem, & sine veritate carnis non idem diceret Patrem se esse majorem.

Cæteros Patres, quorum testimoniis Monothelitarum hæresis evertitur, appellare nolim, ne sim immensus. Quæ enim protuli testimonia, sufficiunt ad demonstrandum Catholicum dogma de duabus Christi voluntatibus & operationibus, non solum ex Scripturis sacris, sed etiam ex Traditione Ecclesiam docuisse, & contra Monothelitas definivisse, cum in Synodo Lateranensi, Præside *Martino I.* Sanctissimo Pontifice, tum in Synodo VI. Œcumenica *Actione XVIII.* in qua Definitio fidei edita est; quæ Christianis omnibus confitendum decernit, „ Unum eumdemque Christum Filium Dei Unigenitum, in duabus naturis, inconfuse, inconvertibiliter, inseparabiliter, indivise „ cognoscendum, nusquam extincta harum naturarum differentia, propter unitionem, „ salvata que magis proprietate utriusque naturæ & in unam personam & subsistentiam „ concurrente, non in duas personas partitum, vel divisum, sed unum eumdemque unigenitum Filium Deum Verbum Dominum Jesum Christum, juxta quod olim Prophetæ de eo, & ipse nos Dominus Jesus Christus erudivit, & Sanctorum Patrum nobis tradidit Symbolum: & duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes, indivise, inconvertibiliter, inseparabiliter, inconfuse, secundum Sanctorum „ Patrum doctrinam prædicandas.

Duas in Christo voluntates & operationes esse contra Monothelitas definivit Ecclesia.

In Concilio vero Lateranensi sub *Martino I. Consultatione V.* editi fuerant hi contra Monothelitas Anathematismi. *Si quis secundum Sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem, duas unius ejusdemque Christi Dei nostri operationes cohærenter unitas, divinam & humanam, ab eo quod per utramque ejus naturam operator naturaliter idem existit nostræ salutis, condemnatus sit.*

Si quis secundum scelerosos Hæreticos unam Christi Dei nostri voluntatem confitetur, & unam operationem in peremptionem Sanctorum Patrum confessionis, & abnegationem ejusdem Salvatoris nostri Dispensationis, condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos hæreticos, in Christo Deo, in unitate substantialiter salvatis, & a SS. Patribus nostris pie prædicatis duabus voluntatibus, & duabus operationibus divina & humana contra doctrinam Patrum unam voluntatem atque unam operationem confitetur, condemnatus sit.

Si quis, secundum scelerosos hæreticos Deivirilem operationem, quam Græci dicunt θεανδρικὴν, *unam operationem insipienter suscipit, non autem duplicem esse confitetur secundum Sanctos Patres, hoc est, divinam & humanam, aut ipsam Deivirilis quæ posita est, novam vocabuli dictionem, unius esse designativam, sed non utriusque mirificæ & gloriosæ unitionis demonstrativam, condemnatus sit.*

Post Synodum VI. Concilium Toletanum XIV. anno 684. Canone 8. idem dogma Catholicum confirmavit: „ Unus igitur, *inquit*, in utraque natura consistens, & Divinitatis signis effulget, & humanitatis passionibus subjacet. Nec enim alter ex Patre, „ alter ex Matre est genitus, cum tamen aliter de Patre, aliter de Matre sit natus: „ ipse tamen in utroque naturarum genere non divisus, sed unus idemque Dei & hominis Filius: ipse vivit moriens, ipse moritur vivens, habens ex Deitatis natura non „ posse mori: habens ex humanitatis substantia & male posse mori: ex una immortalis habetur; ex altera mortalium conditione resolvitur: habens in æterna Divinitatis voluntate quo susceptum hominem sumeret: habens in suscepti hominis voluntate ut humana voluntas Deo subdita esset. Unde & ipse dicit ad Patrem: Pater, „ non mea voluntas, sed tua fiat; alteram videlicet ostendens voluntatem, qua susceptus est homo; alteram hominis, qua obediendum est Deo ..... Et ideo secundum

„ harum duarum differentiam naturarum, duarum quoque inseparabilium proprietates „ prædicandæ sunt voluntatum & operum.

Monothelitarum argumentis respondetur. Illis non favet S. Dionysius.

Objiciebant Monothelitæ *S. Dionysii* auctoritatem in Epistola ad Cajum: *unam esse in Christo Deivirilem operationem* asserentis.

Respondet *Martinus* I. in Concilio Lateranensi Monothelitas hunc *S. Dionysii* locum interpolasse. Id esse familiare Hæreticis, ut SS. Patrum testimonia violarent, iisque abuterentur. Ipsis convenire hæc verba *Jeremiæ* cap. 16., Et post hæc mittam eis „ multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, de omni colle & de cavernis „ petrarum, quia oculi mei super omnes vias eorum; *Sunt* enim foramina petrarum „ (*inquit S. Pontifex*) ipsæ Sanctorum Patrum de Christo mysticæ traditiones. Co„ nantur namque & in his foraminibus dolose se abscondere Hæretici, ut putentur „ sanctissimi, & non scelerosi parvulis. Addit, malas eorum artes impræsentiarum manifestatas, siquidem relecto *S. Dionysii* testimonio, falsi convicti sunt. Nam illo asserente *Novam quamdam Deivirilem operationem*, Cyrus & Sergius *novam* in *unam* mutarunt. „ At non unam, secundum illos, ostendere volens operationem S. Dionysius, „ sed duplicem duplicis naturæ, & compositivo sermone abusus est, duas unius ejus„ demque in unitate operationes ostendens. Et ideo prudentissime ait: Neque secundum „ Deum divina operatus, neque secundum hominem humana: summam nobis unitio„ nem denuntians sicuti naturarum, ita & ejusdem naturalium operationum: quoniam „ summæ unitionis est proprium, per immutationem sublimiter operari utraque, id „ est eumdem humane divina & divine humana. Nec enim nuda Deitate divina, neque „ pura humanitate humana, sed per carnem quidem intellectualiter animatam, atque „ unitam eidem substantialiter, operabatur sublimiter miracula; & iterum per pote„ statem validissimam vivificarum ejus passionum sponte pro nobis experimentum su„ scipiebat, ut & unitionem ostendat, & differentiam innotescat. Et unitionem qui„ dem, per alteram ostensionem sive conglomerationem operationum suarum, differen„ tiam autem ex conservatione naturalis proprietatis. Hoc enim erat, secundum quod „ ait Doctor, omnium novitatum supereminens novitas.

Pyrrhus Monothelita, & alii *S. Dyonisii* locum sincerum & integrum adversus Catholicum dogma proferebant, qui sic habet: *Etenim, ut uno verbo dicamus, ne homo quidem erat: non quod non esset homo, sed quod ex hominibus ultra homines existeret, ac supra hominem revera esset homo, qui non secundum Deum divina gessit, nec humana secundum hominem: verum Deo viro facto, novam quamdam Deivirilem nobis operationem expressit in vita.*

Respondet *S. Maximus*: „ S. Dionysium his verbis unam operationem non significa„ re, cum novitas qualitas sit: sed novum & arcanum modum demonstrationis opera„ tionum naturalium Christi, & novam atque admirabilem, ac naturæ rerum igno„ tam conversationem inexplicabilem & arcanam. Si autem unam operationem decla„ rat illa vox, aliam operationem præter operationem Patris habebit Christus, ut „ Deus: Siquidem operatio Patris non est Theandrica, id est Deivirilis, quæ nimirum „ naturam Deivirilem signat, & constituit. Operatio enim quæ naturalis est, natu„ ram testatur, & character naturalis ejus est.

Actione XI. Synodi VI.

Respondet secundo *S. Maximus* in Scholiis ad Epistolam IV. *Sancti Dionysii*, Theandricæ nomine operationis unum tantum genus operationum Christi significari. Triplex namque distinguit in eo genus operationum, sicut & *Sophronius* Patriarcha Hierosolymitanus, in *Synodica*. Siquidem nonnullæ sunt, quas per solam naturam divinam operatur, ut est mundi creatio, & conservatio, & miraculum quo puerum Centurionis absens sanavit. Aliæ sunt soli humanæ naturæ peculiares, ut edere, bibere, flere, pati. Aliæ sunt mistæ, in quibus agit utraque natura; ut cum solo attactu curabat ægros, vel mare pedibus ambulando calcabat. In istis enim partim divinum aliquid inest, partim humanum. Tertium autem illud operationum genus voce illa *Deivirilis operationis* designari *Sanctus Maximus* asserit.

Respondet pariter *S. Joannes Damascenus* in Oratione *de duabus Christi voluntatibus*: S. Dionysium, cum *Novam quamdam Deivirilem operationem*, in Christo asseruit,

uni-

unicam operationem non significasse, sed modum singularem operationum Christi, *Quæcumque*, inquit, *humana voluntate voluit ac egit, salus mundi fuerunt. Non enim divino more agebat divina (haud quippe Dei nudi & sine carne ut contactu ac manuum extensione miracula patraret) nec more humano agebat humana ; nec enim ita comparatum est, ut puri hominis passiones mundo salutem allaturæ sint. Sed cum Deus esset, ac factus esset homo, novam quamdamac inauditam actionem Dei ac hominis edidit : Divinam quidem, sed quæ humana operaretur: Gumanam, sed quæ divina ministraret, quæque divinitatis sibi conjunctæ signa præ se ferret. Quemadmodum ignis & ferri diversa est natura, aliaque & alia munera & actiones: neque enim ignis secat, sed incendit ac illuminat ea cæi agendi, quam tribuit ei natura : neque rursus ferrum sic a natura comparatum est, ut urat, aut illuminet, sed ipsum secat, ac nigrum est : cum autem ea conjuncta fuerint, conjuncte jam ac indivise suum munus utrumque exequitur. Simul enim cum sectione existit ustio; ignisque ferri adminiculo tum incendit, tum illuminat : cum interim non una sit naturalis actio, sed duæ ; una ignis, qua urit ; altera ferri, qua secat: ac utriusque effectus proprius est ; ignis quidem ustio, ferri autem sectio. Sic in Domino nostro Jesu Christo agebat utraque natura cum alterius communione quod proprium erat : cum interea nec una duæ essent, nec duarum una esset affectio ac officium: sed humanæ ejus naturæ divino esset libere imperio ac voluntati obedire, atque servire, suaque voluntate manum porrigere, & tangere puellam, obsequendo (inquam) voluntati divinæ: Deitatis autem contractu efficacis esset suscitatio puellæ. Quocirca nec magnus Dionysius Dei & hominis actionem dixit, sed simpliciter Novam, id est, inusitatam. Utraque enim inusitata erat, ac divino humana. Neque enim illis verbis numerum expressit, sed modum inusitatum.*

Objiciebat *Pyrrhus* testimonium *S. Athanasii* in libro *De salutari Adventu Christi*, dicentis: *Ille vir natus est ex muliere, qui ex prima creatione sibi formam hominis erexit & excitavit in ostensione carnis, sed sine voluntatibus carnalibus, & sine humanis cogitationibus, in imagine novitatis: Voluntas enim erat solius divinitatis.*

Monothelitis non favet S. Athanasius.

Respondet *Sanctus Maximus*, Testimonium illud ita clarum esse, ut interpretatione non indigeat. Non enim de ratione naturali Christi loquitur *Athanasius*; sed de modo quo secundum carnem extitit Deus Verbum : cum vellet demonstrare incarnationem fuisse opus divinæ & solius voluntatis, complacente Deo Patre, ac per se operante Filio, ac cooperante Spiritu Sancto; non autem opus motus carnalis, & cogitationum humanarum, id est, ordinis & consecutionis nuptialis. Non enim rationem naturæ novavit factus homo, qui erat Deus universorum : quoniam nec fuisset homo, qui non habuisset perfectam & immutabilem in omnibus rationem naturæ: sed modum, id est, conceptum e semine, & ortum per corruptionem. Rationes igitur naturales unitorum non negaverunt divini Ecclesiæ Doctores; quin potius consentientes cum Evangelistis, & Apostolis, atque Prophetis, Dominum nostrum & Deum Jesum Christum ambabus naturis suis salutem nostram voluisse, & operatum esse dixerunt. Hæc *S. Maximus*.

Cum idem *S. Athanasii* testimonium *Macarius* objecisset, *Theophanes*, Presbyter & Abbas, Actione octava VI. Synodi, respondit: *Si testimonium quod detruncastis, in integro posuissetis, inveniebatur quod carnales voluntates & humanas cogitationes culpabiles & voluptuosas accepit Sanctus Pater Athanasius, quæ ex seminatione diabolica illatæ sunt humanæ naturæ, sicut idem Sanctissimus Pater superius asseruit. Nam & ego dico non habuisse Dominum nostrum Jesum Christum, verum Deum nostrum ex superfatione voluntatem carnalem, aut peccabiles cogitationes ; absit : sed naturalem voluntatem, quam ipse Deus creans Adam, ei indidit.*

Objiciebat *Pyrrhus* testimonium Sancti Gregorii Nazianzeni, *Oratione 2. de Filio*, dicentis: *Velle enim illius in nulla re erat Deo contrarium, totum deificatum*. Quibus ex verbis colligebat unam esse tantum in Christo voluntatem.

SS. Gregorius Nazianzenus & Gregorius Nyssenus Monothelitis non patrocinantur.

Respondet *S. Maximus*, Contrarium colligi ex isto testimonio. Sicut enim inflammatio inflammatum & inflammantem secum infert, & refrigeratio refrigeratum, & refrigerantem ; intelligentia intelligentem & rem intellectam: quia non potest habitudo sine duobus terminis intelligi, aut dici : sic consequenter deificans & deificatum ;

Preterea, inquit Sanctus Maximus, si voluntatis deificatio est contraria duabus voluntatibus, (sicut isti sentiunt) deificatio etiam naturæ erit contraria duabus naturis: utrobique enim posuit Gregorius idem verbum deificationis. Secundo, Voluntas deificata, non est voluntas divina: quod enim natura divinum est, deificari non indiget: quod vero deificatur, non est profecto natura divinum (inquit *Agatho* in sua Synodica.)

Sergius in Epistola ad Honorium. Act. 12. VI. Synodi.

Objiciebant Monothelitæ S. Gregorii Nysseni testimonium contra *Eunomium* scribentis: *Ita divinitatem per corpus quod induit, communem omnium salutem operari, ut propria sit carnis perpessio, Dei vero sit operatio.*

Respondet *S. Maximus* Passiones carnis, sive affectiones operationum censeri numero, quamvis creatis in rebus passionum vocabulo potius significentur, quia creatæ res omnes eo ipso patiuntur, quo moventur; quia scilicet alterius moventis impressionem admittunt, & in se recipiunt. Notat itaque *Sanctus Maximus* in Disputatione cum Pyrrho, *Sanctos Patres variis nominibus affecisse humanæ naturæ motionem, prout ejus diversæ motiones postulabant. Appellarunt ipsam & facultatem, & operationem, & differentiam, & motionem, & proprietatem, & qualitatem, & passionem. Hanc autem usurparunt, non quatenus opponitur divinæ; sed quatenus quidem continet ac conservat, & est immutabilis, eam facultatem nominarunt: quatenus vero character est & nota propria, quæ in omnibus eadem comprehensis specie invariabilem quamdam rationem ostendit, energiam vocarunt. Ut autem distinguit ac discernit, differentiam: Ut indicandi vim habet, motionem: Ut constituit, ac soli ipsi, & non alteri naturæ inest, proprietatem: Ut speciem facit, qualitatem: Ut movetur, passionem nuncuparunt. Etenim omnia quæ ex Deo sunt, & post Deum, eo ipso patiuntur, quo moventur: utpote quæ non sunt ipsa motio, ipsaque vis, ac virtus.*

Secundo, *SS. Maximus & Joannes Damascenus*, ille *in Disputatione cum Pyrrho*, hic *lib. 3. De Fide Orthodoxa cap.* 15. argumentum quod ex hoc *Sancti Gregorii Nysseni* loco Monothelitæ conficiebant, in ipsos retorquent. Si enim propterea una Christi operatio esse debet, quod operatio sit solius divinitatis, passio vere humanitatis; pariter colligendum erit unicam esse in Christo naturam, scilicet divinam, quæ sola est operatrix, cum humana patibilis potius dicenda sit.

Objiciebant Monothelitæ *Sancti Cyrilli* testimonium, *Lib. 4. Commentariorum in Joannem*, dicentis: *Christum unam cognatam operationem per ambas ostendisse.*

S. Cyrillus Alexandrinus Monothelitas non juvat.

Respondet *Sanctus Maximus* in Disputatione cum *Pyrrho*: Non pugnare ullo modo hanc auctoritatem duabus operationibus; sed contra, eas defendere. Non enim dixit *Unam naturalem operationem divinitatis Christi, & humanitatis ejus*: alioqui non dixisset alibi: *Auctoris & operis eamdem esse operationem numquam aliquis sanæ mentis concesserit*. Sed potius illud dixit, cum vellet demonstrare unam esse divinitatis sine carne, & cum carne operationem: sicut si quispiam unam esse ignis operationem cum materia, & sine materia ostendere volens, diceret ignem cum materia, & sine materia urere. „ Sic Pater Cyrillus non dixit unam operationem duarum naturarum, sed „ unam operationem dixit, divinam & paternam, quæ essentialiter in Verbo Deo in„ carnato inerat; qua non solum jussu suo omnium rerum effectore, miracula incorpo„ raliter faciebat, sicut ipse ait; Siquidem etiam post incarnationem habebat eamdem „ operationem cum Patre incorporee operante: sed tactu etiam propriæ carnis hæc „ ipsa miracula corporaliter ostendebat. Hoc enim significat, quod ait, Per ambas; „ ut vita reddita puellæ per Verbum & jussum omnia operantem, vel aspectus cœco „ restitutus, vel mundatio leprosi, vel benedictio panum, cognationem haberet secun„ dum naturam cum operatione per tactum corporee consummata, ut demonstraret „ carnem quoque esse vivificam, quia ejus proprie erat, & non alterius, propter sum„ mam cum ea unionem. Per utraque enim hæc: per jussum, inquam, & tactum, di„ vina operatio in ipsis rebus apparebat, nequaquam naturalem operationem carnis na„ turæ nostræ humanæ, & patientem lædens, sed contra potius etiam conservans ad „ propriam manifestationem. Sicut & anima tamquam per instrumentum proprii cor„ poris, & per naturalem operationem ejus, ea quæ sibi propria sunt, & suam ope-

„ rationem naturalem profert. Extensio enim manus, & tactus, & mixtio luti manu „ facta, ac fractio panis, & denique id omne quod manu, vel alio membro fiebat, „ naturalis operationis humanitatis Christi erat, qua tamquam homo ipse natura Deus „ operator erat, & divina naturaliter operabatur, ut per utraque, (divina scilicet & „ humana) utraque secundum naturam probaret, perfectum Deum, & perfectum ho- „ minem, absque solo peccato se vere esse ostendens. Non igitur ignoravit Pater Cy- „ rillus proprietatem præcipuam uniuscujusque naturæ, & eam quæ alias naturales pro- „ prietates comprehendit; operationem dico creatricem & vivificatricem ex anima cor- „ pori ejus impartitam, quas Verbum incarnatum servans in seipso, sinceras, & non „ confusas demonstravit.

Respondet secundo *Sanctus Maximus in Epistola ad Nicandrum*: unam & eamdem a *S. Cyrillo* vocari actionem duarum naturarum, & cognatam, propter arctissimam earum unionem, qua fit, ut quemadmodum natura hominis assumpta, sic hujus actio divina sit, & Verbi propria. Itaque in idem opus, cujusmodi erat mortui ad vitam revocatio, visus restitutio, ambæ concurrebant, ab eadem persona, diversis ex principiis manantes. *Quamobrem*, inquit, *unam dico ejus, & sanctæ carnis, & cognatam per ambo operationem monstrare, unam quidem unione, cognatam vero partibus, utpote quæ ejusdem fuerit in omnium efficiente imperio & tactu sanctæ carnis. Per ambo enim hanc operationem magnifice ostendebat, tamquam Deus, monstrans vivificando per eam, quod ipsa caro facta est per totum vivifica: sicuti ignis per ferrum urens, unione sua cum ipso ferro, ferrum reddit urendi vi præditum, ut deinceps non solius ignis secundum naturam sit adustio, sed etiam ipsius ferri, propter unionem: ac similiter divina Verbi in miraculis operatio, non sit ipsius Verbi tantum propter naturam, sed sanctæ carnis, propter unionem cum ipso secundum hypostasim. Eam enim adhibet sibi cooperariam in divinis, ut ait Magister: sicut anima corpus suum adhibet ad perficienda opera sua.*

Quod vero vocabulum συγγενῆ spectat, docet ibidem *S. Maximus*, illa dici cognata a Patribus, tam quæ sunt ejusdem, quam quæ diversæ substantiæ, ut cum *S. Gregorius Nazianzenus* in Oratione funebri Cæsarii fratris, de anima quæ corpus resumet in Resurrectione, sic loquitur: *Paulo post vero cum cognatam carnem receperit. Carnem vocat animæ cognatam, non propter naturam, sed propter unionem* (inquit S. Maximus.)

Oratione vero in Sancta Lumina de unigenito Filio loquens: *A cognato*, inquit, *Spiritu Sancto contestatus*. Ibi cognatum propter naturam, non propter unionem dixit. Sanctus autem *Cyrillus* hanc vocem iis etiam accommodat, quæ substantia & hypostasi distinguuntur. In Commentariis enim in S. *Joannem* loquens de curatione quæ fit per Baptismum, ait, ipsam *cognationem habere cum corpore & Spiritu. Spiritu quidem sanctificare spiritum hominis, aqua vero corpus.*

Monothelitharum sophismatis cum S. Maximo respondetur.

Objiciebant Monothelitæ: Quemadmodum instrumenti, & ejus quod movet, una est operatio, sic divinitatis & humanitatis una itidem est operatio.

Respondet *S. Maximus*, apud *Euthymium in Panoplia* Tit. 18. *Si vos quidem instrumentum naturale esse dicitis Verbum, ex opinione vestra, carni erit æquale tempore; vel caro erit coæterna Verbo. Quidquid enim naturali utitur instrumento, habet hoc æquale tempore: quemadmodum corpus anima. Ac jam tempus est ut naturam divinam inter creaturas numeretis; aut certe corpus esse dicatis increatum. Quod si instrumentum artificiale esse statuitis, inanimum hoc esse vultis, ac separatim consistens, & divisum, nec perpetuo motum, sed tunc solum cum operanti id in manus sumere, & operari visum fuerit. Ac demum vel cum insano Nestorio idem vos ostenditis sapere, qui naturas duas in eamdem Christi hypostasim, unamque personam convenientes divisit ac disjunxit: vel Apollinaris impii discipulos vos esse prodetis, qui Christi corpus animæ ac mentis expers asserebat esse.* Naturalis nomine instrumenti, conjunctum omne instrumentum non intellexit *Sanctus Maximus*, sed illud tantum quo in naturæ unitatem convenit, sive quod eamdem cum alio naturam componit: sicut corpus hominis naturam cum anima constituit & manus naturæ humanæ integritatem cum cæteris partibus componit. Hoc au-

autem sensu natura humana Christi naturalis Verbo dici non potest, sive naturale illius instrumentum. Siquidem non eamdem cum eo naturam constituit, neque propriam ipsius naturam induit, sed hypostasi dumtaxat cum illo copulatur. Negat itaque *Sanctus Maximus*, eodem modo humanam naturam instrumentum esse Verbi, quo corpus animæ, vel securis artificis instrumentum est. Hujusmodi quippe instrumenta nihil ex se & citra principalis causæ motionem operantur. At natura hominis sic ad agendum adhibita est a Verbo, ut per se aliquid conferret ad opus.

Respondeo secundo, Unam esse instrumenti, & ejus a quo movetur, operationem; si sermo sit de actione quæ instrumento imprimitur ex motione alterius, qua ad idem opus occurrit: non autem si sermo sit de actione instrumenti, quæ ex propria ejus forma oritur. Quamvis itaque una esset operatio naturæ humanæ ac divinæ, quatenus humana natura ad opera creaturæ captu majora adhibebatur & movebatur a Verbo, v. g., ad illuminationem cœci, aut mortui suscitationem: quædam tamen operatio propria erat hominis, ex ipsius natura sive forma progrediens, puta tangere, spuere, loqui, velle etiam & imperare humana voluntate. Lege *S. Thomam*, *III. P. Q. XIX. Articulo. 1.*

Objiciebat *Pyrrhus* in Disputatione cum *Sancto Maximo*: Christus unus est: ergo tamquam unus omnino volebat; igitur unica est Christi voluntas, non duæ.

Respondet *Sanctus Maximus*, negando consecutionem: quia licet Christus sit unus, est tamen natura Deus & homo. Volebat igitur Christus ut Deus & homo: dupliciter itaque, & non uno modo volebat, licet unus esset. Etenim si nihil aliud est Christus præter naturas suas, ex quibus, & in quibus est; perspicuum est quod convenienter naturis suis Christus, id est, ut unaquæque apta nata erat, & volebat, & operabatur. Erant autem duæ naturæ ejus: duæ igitur voluntates ejus naturales, & quæ cum ipsis numero totidem sunt substantiarum operationes. Sicut enim numerus naturarum unius & ejusdem Christi, si pie intelligatur, & dicatur, non dividit Christum, sed differentiam naturarum etiam in unione custodiri demonstrat: sic numerus voluntatum & operationum, quæ secundum substantiam, in ejus naturis insunt, non divisionem inducit, sed earum etiam in unione custodiam tantum & incolumitatem declarat.

Instabat *Pyrrhus*. Voluntates secum inferunt volentes: si igitur duæ sunt voluntates in Christo, unus non erit Christus.

Respondet *Sanctus Maximus*, negando principium, cui ratiocinium istud nititur. Si enim, inquit, concedatur inferri cum voluntatibus volentes, reciproca consecutione inferentur cum volentibus voluntates, eritque in Deo una hypostasis, quia una est in eo voluntas; tres vero voluntates, quia tres sunt personæ, ac proinde tres naturæ. Siquidem, secundum definitiones & regulas Patrum, differentia voluntatum differentiam infert naturarum.

Urgebat *Pyrrhus*. Si velle naturæ est; cum Patres dixerint, Unam esse Dei, & Sanctorum voluntatem; una erit Sanctorum, & Dei natura.

Respondet *Sanctus Maximus*, distinguendam illam propositionem propter homonymiam vocum. Voluntas enim dici solet *Vis volendi quæ volenti inest, & causa volendi, seu objectum quod est extra volentem*. Igitur cum Patres unam Dei & Sanctorum voluntatem esse dixerunt, substantialem Dei voluntatem & effectricem, seu vim volendi in Deo non intellexerunt; quia sic intelligendo, non solum Sanctos ejusdem cum Deo naturæ fecissent, sed etiam sibi ipsis repugnassent, cum diserte scripserint, *Non posse diversas substantias communem habere voluntatem*. Spectarunt igitur rem volitam; atque ita *secundum causam*, sive (ut quibusdam loqui placet, *per abusionem*) voluntatem appellaverunt Patres eam rem quam quis vult.

Objiciebat *Pyrrhus*. Si velle naturæ est, a nobis ipsis, & ab aliis natura dissidemus; immo & infinities mutamus naturam: siquidem voluntatibus a nobis ipsis, & ab aliis dissidemus, & nunc quidem hoc volumus, nunc autem illud nolumus.

Respondet *Sanctus Maximus*: Modum quidem volendi, quo ab aliis dissidemus, infinities mutari, non ipsam voluntatis naturam: non enim est idem velle, inquit, & aliquo modo velle: sicut non est idem videre, & aliquo modo videre. Nam velle,

sicut

ſicut & videre, naturæ eſt, & omnibus, qui ejuſdem naturæ ſunt, ineſt. At vero aliquo modo velle, ſicut aliquo modo videre; id eſt, velle deambulare, & nolle deambulare; videre ad dexteram, vel ad lævam, vel ad libidinem, vel ad perſpicientiam rationum, quæ in rebus inſunt, modi ſunt utendi voluntate & aſpectu; & hic modus ineſt utenti tantum, & ab aliis eum diſtinguit ſecundum differentiam communiter dictam. Si autem ipſam naturam habemus hoc teſtantem: igitur velle comedere, & nolle comedere, non tollit illud velle quod naturæ eſt, ſed velle aliquo modo; id eſt, eorum quæ volumus, eſt ortus & interitus. Neque enim ſi ponamus, quæ a Deo facta ſunt, quæ ſunt ea quæ ipſe voluit, interire; cum his etiam voluntas, quæ ante ea cogitatur, & eſt eorum effectrix ſecundum ſubſtantiam, ſimul interibit. Hæc *S. Maximus*.

DISSERTATIO VI.

Adverſus Maometanam Sectam.

QUamvis Mahometanis Evangelium prædicare, aut cum ipſis diſputare non poſſimus, quia nec Prædicatores recipere & audire, nec de Religione diſputare volunt: operæ tamen pretium eſt hac in Panoplia arma adverſus hanc Sectam ſubminiſtrare Theologis: quibus incumbit omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, deſtruere. Certe in Republica Magni Regis quædam fieri ad tutelam notum eſt, quædam ad decorem, quædam ad utrumque. Nam ad tutelam facta ſunt a Salomone pacifico arma, licet ipſius tempore minus neceſſaria. Præparati ſunt a Davide ſumptus, parata & ornamenta Templi divini conſtructioni & ornatui deputata: ſed nec illa ejus tempore alicui uſui profecerunt; ſed in uſus divinos poſt ejus tempora tranſierunt (inquit *Petrus Cluniacenſis in Epiſtola ad Sanctum Bernardum*.) Quamobrem non inutilis erit iſta Diſſertatio. Immo ſi ipſam omitterem, viderer maxime arguendus, qui extinctas quandoque hæreſes hoc in opere confutaverim hanc ob rationem quod reviviſcere poſſint: & nefariam Sectam orbis parte maxima dominantem & graſſantem negligerem oppugnare ac refellere.

PROPOSITIO.

Mahometanæ Religionis falſitas ex ipſo Alcorano, & recta ratione demonſtrari facile poteſt.

PRima demonſtratio hæc eſto. Falſa illa Religio eſt quæ non eſt a Deo tradita: ſolus enim Deus docere potuit homines quid de illo credere, qua ratione illum colere deberent, & ad illud poſſent pervenire. Atqui Mahometana Religio non eſt a Deo tradita: falſa itaque eſt & explodenda. *Demonſtrationes contra Mahometanam Sectam.*

Probatur Minor. Quæ a Deo tradita eſt Religio, legem habet a Deo datam hominibus. At Lex Mahometana, ſcilicet Alcoranum, non eſt a Deo data hominibus: falſa itaque eſt Mahometana Religio quæ lege illa nititur. *Demonſtratio prima*

Probatur Minor. Dei Leges maxime ſunt inter ſe connexæ, & mutuum ſibi teſtimonium perhibent. Sic Moyſes Chriſto, Chriſtus Moyſi ſuffragatur; ſic veterem Legem in Evangelio impletam & Novæ legis myſteria in Veteri adumbrata demonſtramus. Sic omnes Prophetias ad Chriſtum collineare oſtendimus. At nulla connexio eſt Mahometanæ Legis cum Moſaica & Evangelica, quas Mahometus in Alcorano divinas eſſe agnoſcit, nec Moyſes, neque Prophetarum ullus, neque Chriſtus, maximus (ut ait) Prophetarum, Mahometo, & ejus legi teſtimonium perhibent. Immo Chriſtus dixit; *Lex & Prophetæ uſque ad Joannem*: ut poſt *Joannem Zachariæ* Filium, quem & Alcoranum commendat, nullum Prophetam futurum indicaret, qui de altero ad mundi reformationem mittendo eſſet vaticinaturus. Impoſtor itaque Mahometus fuit, non propheta. *Luc. 16.*

Reſ-

Mahometanorum Responsio refellitur ex ipso Alcorano.

Respondent Mahometani, Christum de *Mahometo* vaticinatum fuisse his verbis, quæ in Alcorano leguntur, (Azoara 71.) *O filii Israel, ego vobis a Deo missus nuntius, quod de Testamento meis inest manibus affirmo, vobisque nuntium affero de nuntio post me venturo, cui nomen Mahometus*. Judæos autem interpolasse Legem & Prophetas, Christianos Evangelium corrupisse: in quibus propterea nihil sit veri, nisi quod in Alcorano legitur.

Sed inanem esse hanc responsionem, ex ipso probatur Alcorano. Ait namque in Capite de Jona: *Si de quibus vobis revelavimus, dubitatis, quærite ab his qui prius quam vos Librum legerunt*. Porro qui ante Mahometanos Librum legerunt, Christiani sunt & Judæi qui Legem Moysis, & Evangelium suscepere, ut ipse *Mahometus* exponit. Secundum ipsum itaque de rebus ambiguis Christiani & Judæi sunt interrogandi. Igitur, *Mahometi* ætate, Cristianorum, Judæorumque Libri corrupti non erant. Numquid enim illorum Propheta *Mahometus* ipsos falsis testibus fidem adhibere jussisset? Item in Capitulo *Elmaida*, quod significat mensam, refertur Deus Mahometo dicens de Judæis: *Si venient ad te, judica inter eos juste: Deus enim amat eos qui faciunt justitiam. Et quomodo hi quærunt justitiam a te, cum apud eos sit Testamentum, judicium Dei docens, viamque rectam, & lucem ac sapientiam præstans, suis cordibus & mentibus ad gerendorum notitiam demonstratum, cum quo Prophetæ, timentesque Deum, & Sacerdotes judicant.*

Azoara. XII.

Præterea corruptionem illam Scripturarum communi Christianorum omnium, aut Judæorum conspiratione factam & soli notam *Mahometo*, impossibile est. Si a privatis facta esset, multi mansissent in orbe illibati codices. Cum itaque in omnibus mundi regionibus, & in omnibus Linguis Lex & Evangelium nullam aliam nisi idiomatis diversitatem præ se ferant, argumento est ea non fuisse a Judæis & Christianis interpolata. Ad hæc, cum quatuor Evangelia nec eodem tempore, nec eodem loco, nec ab eodem Auctore, nec eodem idiomate edita sint, commentum est quod ipsorum Scriptores Historiam & verba Christi interpolaverint.

Præterea, Prophetiarum veritas & integritas luculenter probatur ex ipsis Codicibus, quos portant servantque Judæi, velut capsarii nostri; in quibus illa prædicta legimus, quæ modo impleta videmus.

S. Augustinus Epist. 3. & l. 1. de Consensu. Evangel. c. 26. & c. 32. Item in Psalmum 40. & in Psalmum 56. S. Augustinus l. 1. de Consensu Evangelistarum.

Quod novum Testamentum spectat, facile demonstratur Apostolos non alia de Christo prædicasse & scripsisse, quam quæ Christus ipse de se docuit: Quidquid enim de Christo prædixerunt Prophetæ, illud omne de se Christus ipse docuit. At quidquid Christi Discipuli de Christo docuerunt, illud omne de Christo prædixerunt Prophetæ; ergo quidquid de Christo docuerunt ejus Discipuli, illud omne de se Christus ipse docuit. Major patet; quia Christus vir sapientissimus & summus Propheta, ut *Muhammedus* agnoscit, non docuit contra fidem divinarum de eo Prophetiarum, neque necessariam ullam doctrinam omisit: omne autem illud necessarium est, quod prædixerunt Prophetæ. Minorem collatio doctrinæ Apostolicæ cum Prophetica demonstrat. Neque fides deroganda est Prophetis, quorum prædictiones tanta manifestatione completæ sunt.

Denique de Doctrina Christi prudentius & tutius creditur ejus Discipulis, qui ipsum viderunt, & audiverunt, quos ipse elegit, & accuratissima educatione familiariter instruxit, quibus ipse etiam testimonium coram Patre cœlesti perhibuit, quod ipsi a Patre dati sint, & sermonem Patris servaverint: & quod verba quæ ipsi dederat Pater, dederit illis, & illi acceperint & crediderint: quos Patri servandos a malo, & in veritate sanctificandos commendavit: quibus Christus ipse promisit sessuros eos super thronos, & judicaturos duodecim tribus Isreal: & quos misit in mundum, sicut ipsum misit Pater in mundum: quibus promissum Paracletum a Patre misit, qui omnem suam doctrinam testimoniis Legis & Psalmorum & Prophetarum clarissime confirmarunt, & miraculis approbarunt. Prudentius, inquam, & tutius his creditur de doctrina Christi, quænam ea fuerit, quam *Muhammedi*, qui neque ipse Christum vidit, neque cum eis qui eum viderunt, sermonem habuit; sed multis post Christum natum sæculis impiam suam Legem promulgavit. Sane cum Apostoli & Evangelistæ ea scripserint quæ Christus eos scribere jussit interno Spiritus Sancti afflatu, eodem habenda

sunt

sunt loco, ac si illa Christus ipse scripsisset. Quod *Sanctus Augustinus* lib. 1. De Consensu Evangelistarum, cap. ultimo eleganter persequitur his verbis: *Proinde qui Prophetas ante descensionem suam præmisit, ipse & Apostolos post Ascensionem suam misit. Omnibus autem Discipulis suis, per hominem quem assumpsit, tamquam membris sui corporis caput est. Itaque cum illi scripserunt quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est quod ille non scripserit, quandoquidem membra ejus id operata sunt, quod dictante Capite cognoverunt. Quidquid enim ille de suis factis & dictis legere nos voluit, hoc scribendum illis tamquam suis manibus imperavit. Hoc unitatis consortium, & in diversis officiis concordium membrorum sub uno capite ministerium quisquis intellexerit, non aliter accipiet quod narrantibus Discipulis Christi in Evangelio legerit, quam si ipsam manum Domini, quam in proprio corpore gestabat, scribentem conspexerit.*

Altera demonstratio sic informatur. Vera Religio ad bene beateque vivendum, & ad cordis puritatem, veritatisque contemplationem ordinata est. At Mahometana Religio terrenam, & brutam dumtaxat felicitatem, in expletione libidinis, & gulæ positam, atque in omnium sensuum voluptate, pollicetur. Falsa est itaque *Mahometi* Religio. Sane Christus, quem *Mahometus* ut Dei spiritum & maximum Prophetarum commendat, felicitatem in Dei cognitione constituit. *Hæc est vita æterna* (inquit) *ut cognoscat te solum verum Deum*. Et *Beatos* pronuntiat *mundos corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Et Fideles suos in regno cœlorum futuros ait similes Angelis Dei, qui nuptias non norunt, & qui vident faciem Patris. Et *Moyses* quem etiam commendat *Mahometus*, se felicem non fore duxit, nisi Deum videret, cui ait: *Ostende mihi faciem tuam*. Ipsi vero Deus respondit: *Non videbit me homo & vivet*: spem ipsi faciens, quod post vitam hanc mortalem a sinceris adoratoribus suis videndus esset. *Mahometus* vero *Azoara* 2. pollicetur Paradisum, *Ubi dulcissimas aquas, pomaque multimoda, fructus varios, & decentissimas, ac mundissimas mulieres, omneque bonum sui in æternum possidebunt*. Et Azoara 86. *Cum vasis vitreis & argenteis illi potus, velut Zinziber saporifer, ex fonte zelzebil administrabitur. Aderunt & Juvenes velut margaritæ speciosi, omniumque divitiarum & bonorum copia. Vestes sericas & deauratas illi Juvenes induent. Vinum quoque benedictum illic, Deo dante, sufficiet*. Et Azoara 88. *Timentes vero illic possidebunt hortos palmarum, & vitium, puellasque consocias & consimiles .... vasaque plena. Hoc est donum, optimaque remuneratio Dei*. Et Azoara 54. *Timentes autem locum hortis & fontibus fœcundum possidebunt, vestibusque sericis & purpura vestiendi, puellas ducent cum oculis claris & immensis, quorum albugines candidissimæ, & pupillæ nigerrimæ.*

Demonstratio secunda.

Nec est quod aliquis suspicetur *Mahometum* in illis Paradisi descriptionibus parabolice locutum: sicut in Evangelio, sub cibi, & vini, & mensæ typis æterna felicitas adumbratur. Cum enim nihil aliud de summo hominis bono tradat uspiam in sua Lege *Mahometus*, & fœdas illas voluptates optimam esse Dei remunerationem afferat, nec aliam intelligant beatitudinem ejus sectatores, non est ipsi affingendus alius sensus ab eo quem Alcorani verba præ se ferunt. Quam autem sit a ratione alienum, felicitatem hominis in iis operationibus constituere, quæ ipsi cum brutis animantibus communes sunt, quæ ipsius desiderium non explent, quæ animum non perficiunt, quæ Deo, qui solus est summum rationalis creaturæ bonum, non conjungunt, facile intelligerent Mahometani, si rationem consulerent: & *Platonem* ac *Aristotelem*, sapientius ac verius *Mahometo* suo de hominis felicitate judicasse faterentur.

Tertia demonstratio. Vera Religio miraculis confirmatur; illaque sunt veræ Prophetiæ signacula, cum divinam auctoritatem testentur. Cum enim Dei tantum virtute vera miracula fieri possint, ut quæ vim omnem naturæ creatæ superent; veram esse Religionem illam necesse est, cujus ad confirmationem patrantur: cum Deus mendacium auctoritate sua confirmare non possit, qui summa veritas est. Hinc *Moyses*, & Prophetæ reliqui, miracula patrarunt, ut sibi populorum fidem conciliarent: Christus etiam missionem suam ac prædicationem miraculis approbavit.... Mahometana autem Religio nullis miraculis confirmata est. Nullam se miraculorum patrandorum habuisse potestatem passim fatetur *Mahometus*: Azoara 30. *Sed, inquiunt: Si divinis cum virtutibus*

Demonstratio tertia.

bus advenisset. Nonne testimonium de prioribus Libris attulimus? Et Azoara 1. *Sed hi quidem inquiunt se credituros, si se Deus illis alloquio virtutibusque patefaceret. Nonne satis res arduas virtutesque sublimes sæpius sapientium testimonio peregimus?* Et Azoara 13. Deum sic ad se loquentem inducit: *Tu quidem nequaquam ad eos cum Dei miraculis manifestis venies, quoniam ea velut odiosa atque contraria rejiciunt & veritati ad se venienti contradixerunt.* Armis pro miraculis, usus est *Mahometus*, prædam & bellum suis Sectatoribus præcepit. *Viri boni,* inquit, *Deum timentes, factis per quæ vos ipsi propinqui sitis, studeatis, ipsiusque nomine, usquequo vos meliores & elatiores efficiamini, prædatores & expugnatores estote.* (Azoara XII.) *Viri boni, quid cum illis incredulis, quasi duabus cohortibus, quorum capita Deus ob errorem suum subvertit, communicatis?... Vos neminem eorum vobis negotiatorem, seu socium, vel amicum, nisi prius recta Dei via pugnatum seu prædatum iverint, associate. Sin autem eos, ubicumque repertos, si sit possibile, capite, & interficite.* (Azoara X.) Contra vero Christiana Religio, *Fide inchoata, spe nutrita, charitate aucta, miraculis confirmata est,* in nomine Jesu Christi patratis; quibus si non credant Mahometani, majus certe miraculum conversionis omnium gentium ad fidem Christi negare non poterunt. Ante Christi namque adventum orbis pene universus idolis serviebat, & præsertim Romani, qui cæteris gentibus imperabant: quos inter multi sapientiæ & eloquentiæ laude celeberrimi. Mortuo vero Christo, & in cœlos recepto, prædicantibus Apostolis, hominibus quibus neque natalium splendor, nec divitiæ, nec potestas, nec philosophia aut eloquentia conciliabant auctoritatem, sed ignobilibus, pauperibus, rudibus & imperitis sermone, Christiana Religio Romæ & in orbe toto suscepta est; & simplicitas Piscatorum palmam tulit de facundia Oratorum.

S. Augustinus.

Mahometanorum Responsio occupatur, & refellitur.

Respondebunt forte Mahometani: Miraculo non minori susceptam & propagatam *Mahometi* Legem, quam maxima pars orbis sectatur. At hujus vanitatem responsionis ostendere non est operosum. Quodnam enimvero miraculum est, armis, cædibus, rapinis, subdi gentes novi Imperii, vel potius Tyrannidis, novæque Religionis jugo? Immo quid mirum si eam suapte sponte Legem amplectantur, quæ nihil non indulget sensibus, & cupiditati, secundum quam longe major pars hominum vivit, quam secundum rationem, Deique Legem; & quæ nullam difficultatem habet sive in credendis, sive in agendis? Hujusmodi autem est Mahometana Lex. At magnum est miraculum, quod Religio quæ credenda proponit Mysteria, sapientibus sæculi incognita, & humanæ impervia rationi: quæ sensibus bellum indicit, & cupiditatibus refrænandis incumbit tota: quæ res præcipit imprimis difficiles & arduas, ad quas nulla est in natura & indole hominum propensio, immo repugnantia maxima; scilicet pœnitentiam & mortificationem carnis, inimicorum amorem, orationem pro calumniantibus, beneficentiam in persecutores, honorum & mundanæ gloriæ contemptum, &c. Orbe toto stabilita sit, non gladio, sed verbo; non disputationibus Philosophorum, sed prædicatione Piscatorum & idiotarum: qui tantum abest ut incredulis mortem intulerint, ut potius persecutionem & mortem pro veritate fidei quam annuntiabant, invicta patientia sustinuerint, cum ipsi, tum ab ipsis instituti Christiani. Hujusmodi autem est, & sic fundata fuit & propagata Christiana Religio. Trium sæculorum spatio *Christiani genus erat morti destinatum.* Quotidie in circis, in compitis conclamabatur: *Christianos ad Leonem.* Nec tamen imminuebatur, sed augebatur magis ipsorum numerus. *Exquisitior quæque crudelitas illecebra erat sectæ, plures efficiebantur, quoties* persecutorum gladio *metebantur. Semen erat sanguis Christianorum,* cujus vis novos Christianos generaret. Denique *Ecclesia persecutionibus crevit, Martyriis coronata est.* Maximi itaque miraculi loco habenda est Christianæ Religionis propagatio, non vero Mahometanæ.

Tertullianus.

S. Augustinus.

Quarta Demonstratio.

Demonstratio quarta. Lex quæ sibi ipsi contradicit, non est divina. Deus enim secum ipse pugnare non potest. Atqui Lex *Mahometi* sibi ipsi in multis contradicit. Non est igitur divina.

Probatur major ex ipso Alcorano, Azoara 49. *Cum timentes Deum verbum opportunum, videlicet Librum ubique consonum sibi audiunt, capilli suorum capitum eriguntur, cordaque mollescunt ad opis divinæ petitionem, dicendo: Veraciter hanc esse viam Dei rectam, docentis eam quos vult.*

Pro-

Probatur minor, oculis subjiciendo contradictiones evidentissimas, quæ in Alcorano occurrunt. Christianos, & Judæos, & omnes cujuscumque sectæ Professores, Deum adorantes & bene viventes, salvos fore scribit Azora 11. *Sciendum autem generaliter, quoniam omnis recte vivens, Judæus seu Christianus, seu Lege sua relicta, in aliam tendens, omnia scilicet Deum adorans, bonique gestor, indubitanter divinum amorem assequetur.* Et mox sui oblitus, Mahometanos damnandos asserit, si a sua Lege deficiant. (Azoara 3.) *Tuam Legem propter aliam mutans, & in ea manens, hic & in alio sæculo reus, igne indeficiente peribis.* Et rursus Azoara 5. *Eorum reconversionem, qui prius credentes, increduli facti, suam augmentant nequitiam, Deus minime colligit. Nec eorum cujusvis sic in errore mortui redemptionem, quidquid auri terræ capacitas sustineret, acciperet.* Azoara 12. *Sciendum quidem eos incredulos esse, qui Jesum Mariæ Filium Deum esse dicunt.* Ibidem: *Sciendum quidem Viros Legum nullius Legis fideive perfectionem sasequi, nisi Testamenti, & Evangelii, ac hujus Libri a Deo positi præceptis pareant .... Credentes atque Judæi, & Angelos loco Dei adorantes, qui scilicet Legem pro Lege variant: Christiani etiam omnes, hi, inquam, si in Deum crediderint, & Judicii diem expectantes, bene fecerint, nihil timeant.* Azoara 20. Sibi gratulatur quod Deus ab errore se liberaverit: & ibidem secum pugnans ait: *Dei verax est verbum, quod incredulos nunquam convertendos affirmat.* Neminem ad fidem cogendum scribit, & tamen occidi jubet Infideles. Azoara 9. Sic Deum loquentem inducit: *Tu quidem ab illis discede post castigamen, & dictum mentibus suis intimatum.* Et Azoara 15. *Ab incredulis quidem nihil mali seu contumeliarum illis inferens, licet illi per iram & inscientiam de Deo male loquantur, recede.* Azoara vero 18. *Incredulos semper, usquequo ad Deum omnes convertantur, expugnate.* Et Azoara 19. *Converti nolentes, ubicumque repertos, mensibus Haram peractis sumite, & interficite, omnibus viis insidiantes illis. Si vestram Legem sequi voluerint, dimittendi sunt quia Deus pius & misericors veniam illis tribuet ... Non credentes in Deum, quousque vestri tributarii subjectique fiant, expugnate.* Et Azoara 98. *Illos castiga simul atque doce. Tu namque Doctores non coactor.* Azoara vero 76. *Tu Propheta incredulos expugnatum & prædatum proficiscere, & ut te timeant, aggredere.* III. Azoara 57. ait: *A via recta digressis, & in incredulitate mortuis numquam Deus veniam dabit:* oblitus illius quod scripserat Azoara præcedente, *Diabolos per Alcoran convertendos.* IV. Resurrectionem Mortuorum passim prædicat: & tamen quibusdam numquam reddendas animas scribit, Azoara 49. *Morientibus mortis hora, cæteris hora sopitionis, Deus animas extrahit: quibusdam item reddens eas ad horam scitam, quibusdam numquam.* V. Azoara 19. Pro incredulis non orandum asserit. Azoara vero 12. Deum orandum pro Judæis, ut ipsis veniam concedat. VI. Azoara 80. Diem Domini quinquaginta mille annis abesse dicit, quam fortasse cito venturam scripserat, Azoara 57.

Alcorani contradictiones.

Demonstratio V. Lex quæ Deo multa indigna tribuit, absurda, & flagitiosa, divina non est. Lex autem Mahometana Deo multa indigna, absurda, & flagitiosa, tribuit. Non est itaque divina.

Demonstratio quinta.

Probatur minor. Deum jurantem inducit Alcoranum *Per, Angelos Legationis efficaces, ventosque siccos & imbriferos, dæmonesque licitorum & illicitorum discretores.* Id autem Deo indignissimum ratio demonstrat. Homines enim per majorem sui jurant. Deus vero quo nemo major est, aut esse potest, per seipsum jurat, ut Vetus, Novumque Testamentum, in Alcorano commendata, testantur. 2. Deum orare ait pro Mahometo: ex quo sequitur superiorem alium esse Deum, ad quem suas orationes dirigat, Azoara 43. *Cumque Deus & Angeli propter Prophetam exorent, vos quoque Deum precemini pro ipso.* Deo motum localem tribuit, Azoara 20. *Cælum & terram sex diebus creans, & postea cælos ascendens.* Deum inducit *Mahometo* permittentem adulterium, & vagam cum quibus voluerit mulieribus copulam, etiam consanguineis, & arbitrarium divortium. Quæ omnia non solum ad Evangelica & Mosaica, sed ab ipsa naturæ Lege abhorrent, (Azoara 43.) *Post moram sui mariti pro velle suo cum illa, tibi permisimus illam ducere sponsam. Licet enim etiam bonis omnibus, post discessum suum a maritis, quaslibet Deo jubente ducere. Non erat igitur Prophetæ cuandum tum Dei mandatum, tum prædecesso-*

rum morem divinitus statutum exequi. Quæ occasione Mariæ uxoris Regis Jacobitarum, quam deperibat, dicta intelliguntur. Ibidem: *Tibi quidem, o Propheta, mulieres omnes, quibus donando dederis, & omnes tuæ manui per emptionem suppositas, & amitæ tuæ, materteræque filias: omnes item bonas mulieres, tibi volenti gratis succumbere cupientes, (hocque tibi soli permittitur) licitas constituimus ... Has a te semove, illas adjunge pro velle tuo; Nec prius abjectis, si dilexeris eas, molesteris*. Azoara 56. Fingit Deum sibi permisisse jurisjurandi violationem, cum Mariam Jacobitici Regis uxorem deperiret, quam deinceps se non cogniturum juraverat, cum duæ uxores illum cum ipsa deprehendissent. Sic Deum suæ libidini servientem describit. *Cur tu, Propheta, statuis illicitum a Deo positum licitum ob tuarum mulierum amorem? Deus quidem pius, veniæque largitor, tibi jura juranda delere præcepit, &c.* Stuprum *Zainabæ* uxori *Zaidi* nepotis intulit: deinde eam marito invito duxit; quod ex Dei mandato se fecisse in ipso Alcorano scribere impudentissimum non puduit. Quo illa tumens, rivalibus dicere solita erat: *Vos maritis conjunxerunt parentes; me vero Deus desuper septem cœlis*.

Sexta Demonstratio. *Demonstratio VI.* Lex mendaciis scatens innumeris non est a Deo. Atqui Alcoranum mendaciis scatet innumeris. Igitur non est a Deo.

Probatur minor enumeratione sufficienti. *Azoara* 13. *Mariam Jesu* Matrem a Christianis pro Deo coli mentitur. *Azoara* 15. Abraham idololatram fuisse, & syderum inspectione ad unius Dei cultum conversum scribit. *Azoara* 17. Scribit Deum præcepisse Angelis ut *Adamum* adorarent & omnes excepto *Beelzebud*, paruisse fabulatur. *Azoara* 19. Judæis imponit quod dicant, Ozair esse Filium Dei: Christianis vero quod suos Sacerdotes atque Pontifices loco Dei adorent sicut & *Jesum*. *Azoara* 27. Se ex Mecha Hierosolymam raptum a Deo, & inde in cœlum asserit, ut de Mysteriis doceretur: hujusque raptus Deum testem inducit. *Azoara* 35. ait, Dœmones non potuisse componere Alcoran, quia non audiunt. *Azoara* 47. Christianis imponit quod Deo non Filium dumtaxat, sed filias tribuant. In referendis Veteris Novique Testamenti Historiis perpetui pene mendacii convincitur. Negat Christum umquam se dixisse Filium Dei. Virginem *Mariam* Christi Matrem, sororem facit *Moysis* &c. Legantur quæ in Synopsi diximus.

Demonstratio septima. *Demonstratio VII.* Lex in qua nullus ordo promicat, non est divina. Cum enim Deus sit ipsa sapientia, quæcumque sunt a Deo, ordinata sunt. Quod & in operibus naturæ & in Lege Moysi data, & in Prophetis, & in Evangelio videre est, in quibus, temporis Historiæque ordo mirificus elucet. Lex vero Mahometana incondita farrago est præceptorum & dogmatum ineptissimorum, si nonnulla excipias, quæ a Judaica & Christiana Religione *Mahometus* mutuatus est.

Demonstratio octava. *Demonstratio VIII.* Deus Legem suam non dat hominibus nisi per Sanctos homines Spiritu suo afflatos. Sic Legem Veterem dedit per *Moysen* virum Sanctissimum & divino lumine illustratum; Evangelium per *Jesum*, quem eximiæ sanctimoniæ virum, & præ cæteris Prophetis illuminatum; immo Dei Spiritum agnoscit & prædicat Alcoran. At *Mahometus* homo fuit flagitiosissimus, cædibus, rapinis, perjuriis, libidine solum insignis, ut ex ipso evincitur Alcorano. Nullo insuper donatus fuit divino lumine, quo homines ad Deum duceret; ipsosque ad vitam recte instituendam informaret. De se ipso enim ait Azoara 56. *Ego non sum primus nuntius, nec scio quid mihi seu vobis gerendum sit. Divina mandata tamen explanabo*.

Demonstratio nona. *Demonstratio IX.* Plane a ratione alienum est id quod verum & divinum agnoscas, non sequi, Porro Lex Mahometana verum ac divinum agnoscit ac prædicat Evangelium; nec tamen ipsum sequendum proponit, immo ipsi adversatur. Itaque plane a ratione aliena est.

Verba Dei ad Judæos secundum Alcoran. Probatur minor ex Azoara 12. *Christum item Mariæ Filium, cui commisimus Evangelium, quod est lumen & confirmatio Testamenti, & castigamen ac recta via timentibus Deum ad vestræ Legis complementum misimus. Omnis igitur Evangelii servus ipsius præcepta judicando sequatur. Sin autem, malus erit*. Et Azoara 67. Deum sic loquentem inducit: *Noe jam & Abraham nuntios misimus, & eisdem filios Prophetas dedimus,* *per*

per quos Librum misimus.... Post illos rursus aliis nuntiis missis, tandem Christo Mariæ Filio misso, cujus sequaces ipsi penitus obedientes corda constantia, & humilia, atque fidelia gesserunt, nos Evangelium dedimus, non ob aliud, nisi ut per ipsum Dei dilectionem atque gratiam assequerentur.

Demonstratio X. Lex illa falsa est, quæ *Jesu* Filio *Mariæ* ea tribuit quæ soli vero Deo conveniunt, & eum nihilominus Deum esse negat. Sed Alcoranum ea tribuit Christo Filio Dei, quæ soli vero Deo conveniunt, & eum tamen Deum esse negat. Falsissimum itaque est. *Demonstratio Decima.*

Probatur minor. Alcoran *Jesum* agnoscit *Christum* sive *Messiam Verbum Dei*, *Spiritum Dei*, cui animam suam contulerit Deus qui Prophetis omnibus antecellat, eisque consentiat, qui cum divina virtute & potentia venerit, &c. Atqui hæc & soli Deo conveniunt, & Christum esse verum Deum & Dei Filium invicte probant. Alcoranum igitur ea tribuit *Jesu* Filio *Mariæ*, quæ soli Deo vero conveniunt, & quæ ipsum esse Deum demonstrant.

Major ex Alcorani textu perspicua est. *Azoara* 4. Deum sic inducit loquentem: *Omnium Prophetarum alio super alium per me sublimato, & eorum quibusdam cum Deo locutis, Christo Mariæ Filio animam nostram proprie conferentes, vim atque virtutem præ cæteris præbuimus.* Et *Azoara* 5. sic Angeli *Mariam Jesu* Matrem alloquuntur: *O Maria, tibi summi nuntii gaudium cum Verbo Dei, cujus nomen est Christus Jesus Filius Mariæ, qui est facies omnium gentium in hoc sæculoque futuro, senes & infantulos cunabula servantes conveniens, prudens, sapiens, vir optimus, ab universitatis Creatore mittitur.* Respondet illa: *O Deus! Cum virum non tetigi, Filium quomodo concipiam?* Inquiunt Angeli: *Deo nihil occurrit impossibile omnia prout vult operanti: cujus mandatum omne suum placere perficit: Ipseque Filium tuum cum divina virtute venientem, Librum legiferum, omnisque Magisterii peritiam, & Testamentum ac Evangelium, mandatumque filios Israel edocebit. Ille namque formis volatilium luteis a se compositis insufflans, volatile faciet: cæcos & mutos curabit, morphæaticos, atque leprosos emundabit, mortuos, Creatore cooperante, vivificabit. Quæ cuncta a credentibus in Deum miracula censentur. Vetus Testamentum confirmabit. Quædam tamen prius prohibita licitis annumerabit, seque cum divina virtute potentiaque venisse patefaciens, inquiet: Timentes Deum, me sequamini ... De virtutibus atque justitiis Jesu quodammodo gerentis Adæ similitudinem, ista tibi revelare decrevimus. Et si quis ratiocinationem hujus rei, & controversiam post hanc scientiam tibi desuper traditam inire voluerit, dic: filiis vestris, & viri mulieribusque similiter advocatis, eorum utique singulis mendacio consentientibus anathema iramque Dei injungamus ... Dicite vos, credentes in Deum, præceptisque tibi, & Abrahæ, & Ismaeli, & Isaac, atque Jacob, duodecimque tribubus, similiter & Moysi, & Christo, Prophetisque cæteris, quos discernere nimis est, desuper a Deo fide nostra missa, fidem & testimonium adhibemus.*

Et Azoara XI. *Jesus Mariæ filius, Dei nuntius suusque Spiritus & Verbum Mariæ cælitus missum existit.*

Et Azoara 29. Sic *Jesum* recens natum loquentem inducit: *Ego sum Dei serviens, qui mihi Librum tribuens, me Prophetam constituit, & loco quocumque meliorantem & utilem posuit, nec me virum difficilem, sed malorum expertem creavit. Et super me est divina salus in die meæ nativitatis ac mortis, ex qua vivus iterum accedam. Hoc est de Christo Mariæ filio verbum verax: in quo tamen plurimi dissentiunt homines.*

Et Azoara 53. *Cum Christus divinis virtutibus adveniens inquit: En adsum vobis cum sapientia vestras dissensiones discussura, meque sequendo, timete Deum, mei, vestrique Dominum. Schisma maximum cohortibus incidit & gentibus. Illos autem qui non crediderunt, die gravi malum gravissimum premet.*

Et Azoara 71. *Omnes boni Deo serviant, ut Christus Jesus Mariæ filius persuasit, interrogans viros albis indutos vestibus: Quis mihi subveniet, ex parte Dei me sequendo? Responderunt illi, Nos.*

Probatur minor. Qui enim *Jesum Mariæ* filium Christum sive Messiam profitetur, fateatur necesse est omnia quæ Prophetæ de Christo prædicant. Prophetæ vero Messiam

Deum esse prædicarunt (Isaiæ 9.) *Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis; & factus est principatus super humerum ejus: & vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis.* Et Micheæ 5. *Et tu Bethleem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: Ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, & egressus ejus ab initio a diebus æternitatis.* Duplicem generationem Messiæ exponit Propheta, temporalem unam in Bethleem; æternam alteram, de qua & in Psalmis ait Deus ad ipsum: *In splendoribus Sanctorum ex utero ante Luciferum genui te.* De qua & Christus ipse ad Patrem in Evangelio ait: *Clarifica me, Pater, apud temetipsum, claritate quam habui priusquam mundus fieret.* Certe si tunc fuit cum nihil aliud præter Deum erat, Deus erat. Id omnium Prophetarum confirmari potest oraculis: & ex Evangelio, ubi Christus de se in Prophetis, & Psalmis scriptum esse ait, ubi se *Principium, & Patrem* suum *Deum* vocat, & *Petri* confessionem approbat ipsum vocantis *Christum Filium Dei vivi.* Cum itaque Alcoranum vera esse fateatur quæ in Lege, Prophetis & Evangelio scripta sunt, necesse est ut fateantur Mahometani, si consequenter ad Legem Pseudo-Prophetæ sui differere velint, Christum esse Dei Filium & verum Deum. Et sane quomodo cum divina virtute & potentia venit, & aves creavit, si Deus non est? Numquid potest plenitudo divinæ potestatis cum homine puro communicari?

Præterea, si Christus est Spiritus Dei, & ipsi Deus animam suam proprie contulit, ut ait Alcoranum, ipsum esse verum Deum consequens est. Quid enim est anima Dei, nisi vita Dei, quæ Deus ipse est? Sicut ergo terrenus Pater vitam suam animalem transfundit in filium; sic Deus vitam suam divinam transfundit in Christum. Et sicut in Patre vita est omnipotens, ita ut quem voluerit, vivificet: ita & dedit Filio ut quem voluerit, vivificet: & ideo illa vita Spiritus Dei dicitur, propter vitalem motum. Omnem namque motum a causa occulta, spiritum appellamus. Non itaque multum abhorrere viderentur illi loquendi modi Alcorani ab illis Christi oraculis: *Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso*: nisi sibi contradicens Mahometus, ipsa everteret. Filium autem Deum habere negans Mahometus, nil nisi terrenum se cogitare ostendit, cum tribuit Christianis quod Deum habere filios & filias putent; & amicam, vel sociam, ex cujus consortio generentur.

Præterea si *Jesus* Mariæ Filius Dei Verbum est, ut Alcoranum habet, consequens est, ut Deus sit: Verbum enim Dei non est in eo quid adventitium, sed coæternum: non est accidentarium, sed subsistens: & cum Verbo Dei omnia sint creata, non est creatura. Et cum Deus sit totus mens, Verbum ejus intellectuale est. Et cum exprimat perfectissimum & infinitum Dei, quo seipsum comprehendit, conceptum, perfectissimum est, infinitum est, uno verbo Deus est. De quo in Evangelio: *In Principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum... Omnia per ipsum facta sunt ... Et Verbum caro factum est.*

Joan. 1. Ait etiam Alcoranum Azoara 2. *Spiritum divinum Christo Filio Mariæ auxilium atque testimonium extitisse.* Quanam vero ratione, & quod testimonium Christo perhibuit divinus Spiritus? Audiamus *Joannem Zachariæ* filium, quem Alcoranum commendat, cujus hæc verba in Evangelio recensentur. (Joann. 1.) *Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cœlo, & mansit super eum. Et ego nesciebam eum. Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu Sancto. Et ego vidi & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.* Christi itaque divinitas ex ipso probatur Alcorano. Quamobrem secum pugnat Lex *Mahometi*, cum ipsum Deum esse negat.

Quod si Christus audiendus est, ipsique credendum, ut *Mahometus* affirmat, fateri tenentur Mahometani, quod negat Alcoranum, Deo Filium esse, cum Christus docuerit conferendum Baptisma *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, & Patrem suum Deum, & Spiritum a se mittendum prædicaverit. Possent autem & argumentis convenientissimis edoceri Mahometani Sanctissimæ Trinitatis Mysterium rationi non repugnare. Quæ argumenta partim ex Dei intelligentis fœcunditate, quam omnis intellectus fœcunditas probat; partim ex fœcunditate, prole & amore, quæ in creaturis pro-

promicant, quibus mundus quodammodo unitrinus est: quod a Deo mundi Auctore, cujus similitudinem refert, derivatum esse oportet: tum ex Trinitate intellectuali, quæ in homine & Angelo ad imaginem Dei creatis splendescit, scilicet mens, verbum, & amor. Plura subministrat *S. Thomas* in Libris *contra Gentes*. Nec pigebit etiam legere Cardinalem *Cusanum lib. 2. Cribrationis Alcorani*.

Quod spectat Christi mortem & Resurrectionem, fatetur *Mahometus* Christum a nativitate recentem ipsam prænuntiasse his verbis: *Et super me est divina salus in die meæ nativitatis & mortis, ex qua vivus iterum accedam*. (Azoara 29.) Quamobrem Christum mortuum & occisum a Judæis cur negent Mahometani, ratio nulla est. Siquidem & Prophetæ occidendum prænuntiarunt, & Christus se moriturum & crucifigendum prædixit. Unde cum Prophetarum & Christi oraculis tamquam veracibus credendum asserat Alcoranum, secum ipsum pugnat, negando Christum Jesum a Judæis crucifixum fuisse. Sane *Gabriel* Archangelus, quem sibi Alcoranum tradidisse *Mahometus* mentitus est, *Danieli* revelavit Christum post hebdomadas sexaginta duas occidendum. Itaque si statuto tempore Christus non est occisus, *Gabrieli*, immo Deo, cujus internuntius erat, mendacium affingitur. *Isaia 53. & alibi.*

Demonstratio XI. Abraham qui Deo dilectus fuit, ab ipsoque in Religione institutus est, cujus Legem qui neglexerit, dereliqueritve, brutus erit (*Ex Alcorano Azoara* 2.) Christum Mediatorem agnovit, & vaticinatus est Dei virtutes, & præcepta edocturum, eisque benedicturum, quod *Mahometus* in Alcorano tradit, loco mox citato, sic orantem inducens Abrahamum: *Creator optime, ut misericors atque piissimus, nostræ prolis filium, Mediatorem Prophetam excita, cæteris gerenda, virtutesque tuas scripto notificantem, eisque benedicentem, cum tu sis Doctor excelsus, omnia sciens & audiens*. Quod geminum est iis quæ Christus habet in Evangelio: *Abraham exultavit ut videret diem meum; vidit, & gavisus est*. Et, *Ante quam Abraham fieret, ego sum*. Hic mediator *Abrahamo* promissus a Deo est, cum in semine ejus benedicendas omnes nationes terræ asseruit: quæ cum homini mero convenire non possint; sequitur Christum purum hominem non esse, sed Hominem-Deum, ut inter Deum & homines medius, vere Mediatoris munus impleret, illosque cum Deo reconciliaret atque conjungeret, qui & mortalitatem haberet transeuntem, ut homo; & beatitudinem permanentem, ut Deus: ut per id quod transit, congrueret morituris; & ad id quod permanet, transferret ex mortuis. Quamobrem ipsum & mori & resurgere oportuit. *Demonstratio undecima.*

Demonstratio XII. Illa est vera Lex Dei, quæ convenit cum Lege ad quam *Abraham* vitam suam exegit. Sibi namque revelatum scripsit *Mahometus*, ut Legem *Abrahæ* sequeretur, non declinando ad dexteram, neque ad sinistram, ne incredulus fieret. Atqui Mahometana Lex non convenit cum Lege ad quam *Abraham* vitam suam exegit: non itaque divina est. *Demonstratio duodecima.*

Probatur minor. Lex quæ a Lege *Moysis* & ab Evangelio declinat, non convenit cum Lege *Abrahæ*. Non enim duæ sunt Leges Testamenti veteris & Evangelii, sed una divina Lex, quam Christus non solvit, sed complevit, revelando & explicando spiritum Legis sub litera latentem. Neque Vetus & Novum Testamentum a Lege *Abrahami* deviant, sed in id præcipue collineant, ut explicent præceptum Sancto credentium Patriarchæ datum, ut ambularet coram Deo & esset perfectus. Atqui Lex Mahometana a Lege *Moysis* & ab Evangelio declinat, sive Regulæ credendorum, sive morum præcepta spectentur, ut per se evidens est. Itaque non est divina. Sane una debet esse perfectissima via, sive Lex ad unum perfectissimum finem perducens. Itaque Lex Christi, quem omnium Prophetarum maximum agnovit *Mahometus*, est perfectissima, cum Legem *Moysis*, & *Abrahæ* adimpleturus & consummaturus advenerit, & homines Legem suam servantes ad vitam æternam perducturus. Porro si Christus venit ut antiquam Legem impleret, & si Evangelium *Lumen est, & recta via timentibus Deum*, & si datum est a Deo per ipsum, ut homines *Dei dilectionem & gratiam assequerentur*, ut fatetur *Mahometus* locis supra ex Alcorano citatis: quid reliquum fuit *Mahometo*, quod hominibus conferret? Nihil aliud certe, nisi fraudes & doli, & quæ ve-

veris, id est, Legis Evangelicæ Decretis contraria sunt (ut ratiocinatur *Euthymius in Panoplia* .)

Præterea Mahometani a fide & moribus *Abrahami* prorsus alieni sunt. *Abrahamus* scilicet unum Deum in tribus personis adoravit. Cum enim apparuissent ei tres viri ad convallem *Mambre*, cucurrit in occursum eorum, & adoravit in terram, & dixit: *Domine si inveni gratiam in oculis tuis, non transeas servum tuum*. Tres vidit, unum adoravit. Hæc autem Christianorum adoratio est, quam cum non frequentent, sed execrentur Mahometani, prorsus a fide *Abrahæ* alieni sunt. *Abrahamus* in Christum credidit, ipsiusque immolationem in cruce, in præcepta filii sui immolatione, & in holocausto arietis pro filio oblato adumbravit. Quo peracto sacrificio, confirmatæ sunt ipsi promissiones de Christo his verbis; *Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ; quia obedisti voci meæ*: quod cum de Isaac intelligi non possit, aut alio de homine puro, intelligere de homine Deo necesse, id est, de Christo, per quem *gratia & veritas facta est*, & qui *dedit hominibus potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine ejus*, ut habet Evangelium; cujus sectatores gratiam & dilectionem Dei consecuti sunt, ut Alcoranum ipsum testatur. Cum itaque in Christum non credant Mahometani, nec ejus Evangelium audiant, ab *Abrahami* Religione convincuntur alieni.

Nec est quod sibi ob Circumcisionem, & solutionem Decimarum, de *Abrahami* imitatione blandiantur. Nam octavo die illam non celebrant, ut *Abrahami* posteri, sed anno decimo tertio ætatis, *Abraham Melchisedech* Sacerdoti decimas dedit; qui Christum æternum Sacerdotem significabant, secundum illud Psalmi centesimi noni: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. Sic enim Psalmum illum Christus in Evangelio exposuit. Cum itaque Mahometani Christo decimas non solvant, nec ejus agnoscant Sacerdotium & Sacrificium, ab *Abrahamo* alieni sunt.

Mahometanorum objectio recitatur ac solvitur.

Objicient forsan Mahometani, Imperii Otthomani incrementa, & continuas victorias, Mahometanæ Religionis veritatem demonstrare.

At hanc objectionem inanem esse, ipsis facile demonstramus. Crevit enim Otthomanum Imperium armorum vi & licentia vitiorum. Vicerunt sæpe Mahometani, aliquando victi sunt. Nullo vicere miraculo, cum numerosiores haberent exercitus. Vicerunt eos non semel Christiani cum exigua militum manu, Deo exercituum pro ipsis pugnante. Si felicibus bellorum eventis, & victoriis veritas Religionis demonstraretur, vera fuisset Græcorum & Romanorum, dum Idola colebant, Religio; siquidem tunc rerum potiebantur. Hebræi, qui Deum unum verum colebant, sæpe ab infidelibus fusi sunt, Deo illis ob peccata irato. Si cadimus in bello, si alienæ Religionis Principibus subjicimur, si jugo servitutis opprimimur, id volente Deo, & plerumque nos ob peccata nostra castigante, ut pater filios, evenire persuasum habemus, eumque nihilominus adoramus: *Qui mutat tempora & ætates, transfert Regna atque constituit*. Tandem sicut temporibus *Heraclii* Imperatoris, Christiani a Persis ante victi, victores evaserunt, favente Deo, ut refert *Mahometus* in Alcorano, *Azoara* 40. ita & post *Mahometum* a Saracenis & a Turcis victi, quandoque ipsos profligarunt. Hæc porro *Mahometi* verba sunt loco citato. *A Gentibus in terra propinqua pessimaque Christiani superati, post novem annos eorumdem victores per Deum, cujus sunt prima postremaque mandata, facti sunt. Unde die illa vindicta Dei condemnatoris atque pii credentibus in ipsum gaudium affert*.

Demonstratio XIII. Lex quæ in hanc impietatem homines adducit, ut Deum auctorem peccati faciant, aut duos Deos introducant, mala est. Atqui Lex *Muhammedis* homines ad hanc impietatem adducit, ut aut Deum Auctorem peccati faciant, aut plures Deos inducant. Mala igitur est, nec a Deo est Lex *Muhammedis*.

Demonstratio decimatertia.

Probatur Minor. Malitiam enim & inobedientiam Diaboli agnoscit Pseudo-propheta, & nihilominus ait Diabolum a Deo ex igne pestifero esse creatum (*Alcorani cap.* 25.) Unde sequitur, Diabolum necessitate naturæ, nempe vitio materiæ malum esse. Deinde, de igne isto pestifero, quæro, utrum sit a Deo creatus, an fuerit ab æterno? Si illud, Deus constituitur auctor & efficiens causa mali moralis in Diabolo. Nam causa

causæ naturali necessitate effectum producentis, est causa illius effecti. Sin autem dicant Mahometani, ignem illum pestiferum sine origine extitisse ab æterno, sequitur duas esse essentias ingenitas, consequenter duos Deos. Vel si dicant, ignem illum a Deo quidem creatum esse, at pestiferam ejus qualitatem non esse a Deo, quæro a quo sit ea qualitas? cum nulla creatura ante diaboli creationem peccaverit; neque peccare possit ulla creatura cui datum non est liberum arbitrium. Deinde, undecumque tandem evenisse delirent illam pestilentiam, non liberant Deum quin creaverit Diabolum initio malum; adeo ut Diabolus non evaserit malus degenerando a sua origine, sive a primævo aliquo integritatis statu in quo conditus sit, sed a Deo ipso conditus sit malus. Et quomodo puniet Deus Diabolum propter peccatum inevitabile, quod admittit vitio materiæ ex qua eum Deus primitus creavit, nulla ipsius Diaboli præeunte culpa?

Demonstratio XIV. Lex quæ tollit discrimen veræ & falsæ Religionis, falsa est, cum sicut unus tantum Deus, ita una vera Religio esse possit: & pugnantes Religiones veræ esse non possint, quia veritas sibi ipsi non adversatur. At Lex Mahometana tollit discrimen veræ & falsæ Religionis. Sic enim habet Azoara 2. *Omnis recte vivens, Judæus, seu Christianus, seu Lege sua relicta ad aliam tendens, omnis scilicet Deum adorans, bonique gestor, indubitanter divinum amorem assequitur.* Lex itaque Mahometana falsa & impia est. *Demonstratio decima quarta.*

Demonstratio XV. Mahometus felicitatem sui Paradisi in fruitione corporearum voluptatum constituit. Asseritque in Dialogo cum *Abdia* Judæo, beatitudinem minime plenam fore, si aliquod oblectamenti genus deesset: ideo Fideles suos tot illic habituros uxores, quot hic habuerint: cæteras concubinas fore, ancillas absque numero. Quo ex figmento sequitur, mulieres quibus & Paradisum pollicetur, non fore felices. Ait enim *Azoara* 47. Illas in Paradiso numquam oculos suos nisi ad maritos erecturas. Si virorum felicitas in habendo innumeras uxores posita sit, certe aut mulieres in Paradiso erunt infelices, quod absurdum est; aut plures, immo innumeros habebunt viros: & sic rursus felix esse non poterit ullus vir, quippe nullam habens sibi fidam mulierem, sed viris pluribus, immo innumerabilibus communem. Vel si dicant Muhammedani, mulieres fore ita continentes, ut non appetant plures viros, neque frequentem cum suis maritis consuetudinem: cur non idem conceditur viris? Immo cur non perfectam utrisque concedunt continentiam, ut subiata jam prolis generatione, cesset prorsus in Paradiso usus & appetitus Veneris? *Demonstratio decima quinta.*

DISSERTATIO VII.

Adversus Paulicianos, de Religioso cultu Dominicæ Crucis.

PROPOSITIO.

Religiosus Crucis Dominicæ cultus, Veterum Patrum testimoniis, & perpetua Ecclesiæ consuetudine, contra Paulicianos, in Claudio Taurinensi, in Petrobusianis, Wiclefitis, Lutheranis, & Calvinistis redivivos, asseritur.

I. QUanta fuerit semper in veneratione Crux ipsa, in qua suffixus Christus pro omnium hominum salute mortem obiit, testatur imprimis toties a Patribus laudata S. *Helenæ* Imperatricis pietas, quæ Spiritu Sancto instigante Hierosolymam petiit, ut lignum Crucis quæreret: quod, effosso in quo latitabat loco mortui resurrectione innotuit, & fidelium deinceps adorationi propositum est. Hujus Inventionis meminere S. *Ambrosius* in Oratione funebri Theodosii, S. *Paulinus* Epistola undecima ad Severum Sulpitium, *Severus* ipse lib. 2. Historiæ Sacræ, *Rufinus* lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 8. *Socrates*, lib. 1. cap. 13. *Theodorus* lib. 1. cap. 1. decimooctavo, *Sozomenus* lib. 2. cap. 1. & ante hos omnes S. *Cyrillus* Hierosolymitanus in Epistola ad Constantium Imperatorem, & *Eusebius* libro tertio de Vita Constantini, cap. vigesi- *Crucis Christi Inventio. Helenæ Imperatricis pietas laudata.*

gesimo nono. *Invenit ergo Helena titulum* (inquit S. Ambrosius in Oratione de obitu Theodosii) *Regem adoravit, non lignum utique; quia hic gentilis est error, & vanitas impiorum; sed adoravit illum qui pependit in ligno, scriptus in titulo ...... Misit filio suo Constantino diadema gemmis insignitum, quas pretiosior ferro innexas Crucis redemptionis divinæ gemma connecteret. . . . . . Sapienter Helena quæ Crucem in capite Regum locavit; ut Crux Christi in Regibus adoretur. Non insolentia ista, sed pietas est, cum defertur Sacræ Redemptioni.*

Vera Crucis religiosus cultus. S. Paulinus *particulam de ligno divinæ Crucis* ad *Severum* mittens, ita scribit: *Accipite magnum in modico munus, & in segmento pene atomo hastulæ brevis sumite munimentum præsentis, & pignus æternæ salutis. Non angustetur fides vestra carnalibus oculis parva cernentibus: sed interna acie totam in hoc minimo vim Crucis videat, dum videre vos cogitatis lignum illud, quo Salus nostra, quo Dominus Majestatis affixus, tremente mundo, pependerit, exultetis cum tremore.* Idem vocat *Ligni Salutaris Donum:* aitque, *In Cruce superstite Passionem Christi coli*. Tum narrata historia Crucis ab *Helena* repertæ, exponit quanto in honore lignum illud habitum fuerit. *Digno*, inquit, *mox ambitu consecratur, condita in Passionis loco Basilica, quæ auratis corusca laquearibus, & aureis dives altaribus, arcano positam Sacrario Crucem servat. Quam Episcopus urbis ejus quotannis, cum Pascha Domini agitur, adorandam populo princeps ipse venerantium promit. Neque præter hanc diem, qua Crucis ipsius Mysterium celebratur, ipsa, quæ Sacramentorum causa est, quasi quoddam Sacræ Solemnitatis insigne profertur: nisi interdum religiosissimi postulent; qui hac tantum causa illo peregrinati advenerint, ut sibi ejus revelatio in præmium longinquæ peregrinationis deferatur. Quod solum Episcopi beneficio obtineri ferunt: cujus & tantum munere de eadem Cruce hæc minuta sacri ligni ad magnam fidei & devotionis gratiam haberi datur. Quæ quidem Crux in materia insensata vim vivam tenens, ita ex illo tempore innumeris pene quotidie hominum votis lignum suum commodat, ut detrimenta non sentiat, & quasi intacta permaneat: quotidie dividuam sumentibus, & semper totam venerantibus. Sed istam imputribilem virtutem, & indetribilem soliditatem de illius profecto carnis sanguine bibit, quæ passa mortem, non vidit corruptionem.*

Idem Crucis miraculum celebrat *Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus*, Catechesi decima. *Lignum illud*, inquit, *Sanctum Crucis testatur* (Deum nempe esse Christum) *quod hodieque apud nos cernitur: & per eos qui cum fide particulam ex illo capiunt, totum istinc orbem terrarum fere complevit.*

II. Dominicæ Cruci venerationem conciliant miracula per eam ejusque particulas edita. Insigne unum refert *Evagrius* lib. IV. Historiæ cap. 26. quo Apameæ contigit. Obsessa nimirum civitate, Crux repetitis vicibus ostensa, splendidum jaculata ignem est, quo miraculo est significata salus quæ Apameensibus contigit.

Christus crucem suam veneratione dignam ostendit. III. Honor quo Crucem Christus ornavit, ipsam colendam summa religione persuadet. In ipsa nempe velut in altari Sacrificium vitæ suæ obtulit Patri, *Pacificans per Sanguinem Crucis, sive quæ in cœlis, sive quæ in terris sunt*; ut dicitur *ad Colossenses* I. Ipsa gradus fuit Christo, quo ascendit ad Regnum: *Nunc*, inquit, *princeps hujus mundi ejicietur foras: & ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus.* (Joannis XII.) Crux fuit Christo instrumentum victoriæ, & redemptionis hominum. *Delevit* enim *quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud Cruci, & expolians principatus & potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso.* (Ad Colossenses 2.) Quem locum egregie ac luculenter explicat Origenes Homilia VIII. in Jesu Nave. „ Post omnia autem (*inquit*) etiam „ Rex Hay in ligno gemino dicitur esse suspensus. Hoc in loco mysterium tegitur „ quamplurimos latens: sed orantibus vobis, tentabimus hæc, non nostris opinionibus, „ sed divinæ Scripturæ testimoniis aperire. In superioribus diximus, Regem Hay diabolo posse conferri: hic quomodo in ligno gemino crucifixus sit, operæ pretium est „ noscere. Crux Domini nostri Jesu Christi gemina fuit ... hoc est, gemina ratione „ constat. Quod visibiliter quidem Filius Dei in carne crucifixus est: invisibiliter vero

„ in

„ in ea cruce diabolus cum principatibus suis & potestatibus affixus est cruci. Non „ tibi hoc videbitur verum, si tibi horum testem produxero Apostolum Paulum? Au- „ di ergo de iis quid ipse pronuntiat. Quod erat, *inquit*, contrarium nobis, tulit illud „ de medio, affigens illud cruci suæ, exuens principatus & potestates traduxit, libere „ triumphans eas in ligno crucis. Licet in aliis exemplaribus habeatur, Triumphans in „ semetipso. Sed apud Græcos habetur, in Ligno. Ergo duplex ratio Dominicæ cru- „ cis. Una illa qua dicit Apostolus Petrus: Quod Christus crucifixus nobis reliquit „ exemplum: & hæc secunda, qua crux illa trophæum diaboli fuit, in quo & crucifi- „ xus est, & triumphatus.

IV. Idipsum ostenditur ex honore quo Christus salutare signum istud in novissimo Judicio insigniturus est. *Tunc* enim *parebit signum filii hominis in cœlo.* (Ut Matthæi 24. dicitur.) Signum autem Filii hominis Sacrosanctam Crucem ab ipso vocari, Patres intellexerunt, præsertim *S. Joannes Chrysostomus* Homilia 54. in Matthæum, & Homilia *De Cruce*, & *Cyrillus Hierosolymitanus*, Catechesi 13. & 15.

V. Sancti Patres de Crucis adoratione testimonium ferunt, & eximiam quædam passi habent ad ejus commendationem. *S. Joannes Chrysostomus* in Libro *Quod Christus sit Deus*, inter varia, quibus Christi divinitatem probat, argumenta, hoc utitur, quod crucis supplicium per se ignominiosum, passione sua gloriosum effecerit. *Ipsum ergo lignum*, inquit, *in quo positum Sanctum Corpus Domini & crucifixum, quærenam habere totus orbis ita contendit, ut qui parvum quiddam ex illo habent, hoc auro includant, tam viri, quam mulieres, & de collo suo suspendant, hinc valde ornati, licet damnationis signum fuerit lignum istud? Sed qui omnia operatur, & immutat, qui orbem terrarum a tanta pravitate transtulit, & terram cœlum fecit, etiam rem hanc infamiæ plenam, & turpissimam omnium mortem supra cœlos evexit. Hæc igitur omnia prævidens Propheta, dicebat: Et erit requies ejus honor. Istud enim mortis symbolum, multæ benedictionis argumentum factum est, & omnigenæ securitatis murus, lethifera diaboli plaga, dæmonum frænum, chamus contrariarum Virtutum. Istud mortem sustulit. Hoc inferni æreas portas confregit, diaboli arcem destruxit, hoc peccati nervos exercuit, totum orbem a damnatione, cui obnoxius erat, eripuit, inflictam naturæ nostræ plagam abstulit &c.*

SS. Patres cultum religiosum Dominicæ Cruci exhibendum testantur. Crucis commendatio.

Idem Oratione De Cruce & Latrone. „ Crux, *inquit*, prius condemnationis & supplicii nomen erat; at nunc res est venerabilis & desiderabilis. Crux antea dedecoris & „ pœnæ argumentum erat; nunc gloriæ & honoris occasio. Quodque Crux sit gloria, „ audi Christum dicentem: Pater, clarifica me gloria, quam habui apud te ante mun- „ di constitutionem; gloriam crucem nominans. Crux caput nostræ salutis. Crux infi- „ nitorum bonorum argumentum. Propter hanc nos qui prius inglorii & rejecti era- „ mus, nunc in filiorum ordinem recepti sumus ...... Hæc ab errore nos liberavit. „ Hæc ad veritatem adduxit. Hæc reconciliationem Dei cum hominibus instituit. Hæc „ nos ex profundo malitiæ ereptos, in ipsum virtutis fastigium eduxit... Vides quo- „ modo Crux sit nobis festum, quod propter Crucem nos festum celebrare jubet? In „ cruce enim oblatus est: ubi vero Sacrificium, ibi & peccatorum remissio: ubi re- „ conciliatio Domini, ibi festum & gaudium. Pascha nostrum, *inquit*, pro nobis im- „ molatus est Christus. Ubi immolatus est? In excelsa cruce. Novum & peregrinum „ altare, cum novum & inusitatum fuerit Sacrificium. Idem & Sacrificium, & Sacer- „ dos erat. Sacrificium secundum carnem, Sacerdos secundum spiritum. Idem immola- „ vit & immolabatur ... Fuit Crux etiam altare &c.

Joan. 17.

Sanctus Hieronymus Epistola 17. ad Marcellam: „ Ergone, *inquit*, erit illa dies, „ quando nobis liceat speluncam Salvatoris intrare, & in Sepulcro Domini flere cum „ sorore, flere cum matre, Crucis deinde lambere lignum &c. *Et in Epitaphio Paulæ*: „ Pro strata, *inquit*, ante Crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat.

S. Leo, Sermone VIII. de Passione Domini, cap. 4. „ Cum ergo Dominus lignum „ portaret Crucis, quod in sceptrum sibi converteret potestatis, erat quidem hoc apud „ impiorum oculos grande ludibrium, sed manifestabatur Fidelibus grande Mysterium: „ quia gloriosissimus Diaboli Victor, & inimicarum virtutum potentissimus debellator, „ pulchra specie, triumphi sui portabat trophæum, & invictæ patientiæ humeris, si-

„ gnum Salutis adorandum regnis omnibus inferebat. *Ibidem*, Crucem Christi non templi aram esse *ait*, sed mundi. *Subditque cap.* 7. O admirabilis potentia Crucis! o ineffabilis gloria Passionis, in qua & tribunal Domini & judicium mundi, & potestas est Crucifixi! *Christumque his vocibus interpellat:* Crux tua omnium fons benedictionum, omnium est causa gratiarum; per quam credentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte.

Rusticus Diaconus in Dialogo contra Acephalos: *Clavos*, inquit, *quibus confixus est* Christus, *& lignum venerabilis Crucis, omnis per totum mundum Ecclesia absque ulla contradictione adorat... Et adoramus omnes Crucem, & per ipsam illum cujus est Crux.*

S. Joannes Damascenus l. 4. *De Fide Orthodoxa* c. XII. „ Quamquam autem, *inquit*, „ omnis Christi actio ac miraculorum editio præclara, & divina, & mirabilis est; nihil est tamen ex omnibus quod tantam admirationem excitet, atque eximia ipsius Crux. Neque enim alia ulla re peccatum deletum, infernus spoliatus, resurrectio nata, vis contemnendarum rerum præsentium, atque ipsius quoque mortis nobis concessa, reditus ad veterem beatitudinem comparatus est, Paradisi portæ patefactæ sunt, natura nostra ad Dei dextram considet, filii denique Dei & hæredes facti sumus, quam Crucis Domini nostri Jesu Christi beneficio. Hæc nobis signi loco in fronte data est, haud secus ac Circumcisio Israeli. Per hanc enim nos qui fide præditi sumus, ab infidelibus distinguimur, atque agnoscimur. Hæc clypeus atque armatura, & trophæum est adversus diabolum. Hæc sigillum ut ne exterminator Angelus nos tangat velut Scripturæ sacræ monumentis proditum est. Hæc jacentium excitatio est, stantium fulcimentum, infirmorum baculus, ovium virga, resipiscentium adminiculum, proficientium perfectio, animæ & corporis salus, malorum omnium depulsio, bonorum omnium causa, resurrectionis planta, vitæ æternæ lignum. Hoc itaque ingentis sane pretii lignum ac venerandum, in quo Christus seipsum sacrificii causa, pro nobis obtulit, ut ex sancti corporis & sanguinis contactu sanctificatum, optimo jure adorari debet, clavique item & lancea, & indumenta, ac sacra ipsius tabernacula, hoc est, præsepe, antrum Golgotha, Crux, vivificum Sepulcrum, Sion Ecclesiarum arx, aliaque id generis, quemadmodum ait David: Introibimus in tabernaculum ejus, adorabimus in loco ubi steterunt pedes ejus. Quod autem his verbis Crucem intelligat, argumento est id quod sequitur: Exurge Domine, in requiam tuam. Comes enim Crucis est resurrectio. Nam si eorum, quorum amore flagramus, & domus nobis chara est, & lectus, & vestis; quanto magis ea quæ Dei ac Salvatoris sunt, per quæ nobis salus parta est?

Dominica Crucis effigiem ac signum fidelibus religiose colendum proposuit semper Ecclesia ex quo pace potita est.

VI. Neque vero solam Christi Domini veram Crucem, sed quamlibet crucis effigiem adorandam semper censuit Ecclesia colendamque proposuit, ut primum libertate potita est sub Christianis Principibus. Constantino Imperatori *horis meridianis, sole in occasum vergente Crucis trophæum in cœlo ex luce conflatum, Soli superpositum visum est cum hujusmodi Inscriptione*: HOC VINCE. Ita refert *Eusebius*, qui id ab ipso *Constantino* acceperat, lib. 1. de ejus Vita, cap. vigesimo octavo. Eidem Imperatori de ostento illo anxie cogitanti Christus apparuit cum Signo illo quod in cœlo ostensum fuerat; præcepitque ut militari signo ad similitudinem ejus quod in cœlo viderat, fabricato, eo tamquam salutari præsidio in præliis uteretur. Quod statim præstitit, & Crucis effigiem ex auro & gemmis pretiosissimis elaborari jussit. Tum vexillum Crucis instar effectum, cui *Labari* nomen impositum est, cujus descriptionem lege apud *Eusebium*, lib. 1. *De Vita Constantini*, cap. trigesimo primo. *Hoc igitur salutari signo*, inquit Eusebius, *tamquam munimento adversus oppositas quorumvis hostium copias Imperator semper est usus: aliaque ad ejus similitudinem expressa signa cunctis exercitibus præferri jussit.*

Reportata vero de *Maxentio* Tyranno victoria, „ Clara voce ac titulorum inscriptionibus, salutare signum cunctis hominibus annuntiavit, hoc trophæo in medio urbis Regiæ adversus hostes erecto, atque hoc salutari signo, quod Imperii Romani, ac totius orbis præsidium est, literarum notis numquam interituris inciso. Statim ergo sublimem hastam in modum Crucis, sub manum statuæ suæ in celeberrimo urbis lo-

„ co

„ co[m]poni jussit, & hujusmodi inscriptionem Latino sermone subjici: Hoc salutari signo, „ quod veræ virtutis argumentum est, vestram Urbem Tyrannicæ Dominationis jugo „ liberatam servavi, Senatui populoque Romano in libertatem asserto pristinum decus „ nobilitatis, splendoremque restitui. (Ex Eusebio lib. 1. de Vita Constantini, cap. quadragesimo. Hoc eodem signo salutari munitus Magnus *Constantinus Licinium* fudit, vicitque, ut *Eusebius* testatur lib. 2. de ejus Vita, cap. VI. VII. VIII. IX. *Certe* inquit, *ubicumque hoc signum conspectum fuerat, continuo fuga hostium, victoribus terga illorum prementibus sequebatur. Quo comperto, Imperator, sicubi agmen aliquod exercitus sui premi animadverteret, illico salutare trophæum, tamquam efficacissimum quoddam ad parandam victoriam amuletum, inferri jubebat. Quo facto statim victoria sequebatur, divina utique virtute animos viresque pugnantium confirmante.*

Et cum forte inter pugnandum ingens strepitus exercitum conturbasset: is qui hoc signum humeris ferebat, metu perculsus alteri gestandum tradidit, ut ipse discrimen evaderet. Vix alter ille signum gestandum susceperat, cum ecce is qui se subripiens custodiam signi deseruerat, telo in ventre percussus, occubuit. „ At salutare Crucis tro- „ phæum, ei qui ipsum sublime gestabat, incolumitatem præstitit, in quem cum te- „ la undique jacerentur, signifer quidem ipse salvus evasit: hasta vero salutaris trophæi „ missilia excepit. Erat id spectaculum omni miraculo majus, cum cuncta hostium te- „ la in brevissimum illum hastæ ambitum caderent. Quæ cum in hastam impacta de- „ figerentur, signifer servabatur incolumis: adeo ut nullo umquam jaculo ferirentur, „ quicumque hoc ministerium obibant. „ Verba sunt *Constantini Magni* hanc historiam narrantis ab *Eusebio* descripta lib. 2. de ejus Vita, cap. IX. Et cap. XVI. refert quod cum didicisset Licinius „ Arcanam quamdam ac divinam potentiam in salutari arophæo „ inesse, cujus ope Constantini exercitus victoriam referre consuevisset; milites suos „ admonuit, ne ex adverso illi congrederentur, neve in illud temere ac fortuito ocu- „ los conjicerent. Quippe illud lignum incredibili vi pollere, ac sibi privatim infestum „ adversumque esse ajebat ... Et Liciniani quidem Deorum multitudine confisi, cum „ ingentibus copiis progrediebantur, nescio quæ mortuorum simulacra & statuas inani- „ mes, præsidii causa circumferentes: Constantinus vero pietatis lorica contectus, sa- „ lutare & vivificum Crucis signum, velut terriculamentum quoddam, & potentissi- „ mum ad depellenda mala munimentum, hostium multitudini objecit.

Eodem Sæculo Crucis signum divinitus in cœlo formatum & ostensum est Hierosolymis super Golgotham, & usque ad montem Olivarum, tota Urbe ad spectaculum effusa. Tunc præerat Hierosolymitanæ Ecclesiæ Sacris *S. Cyrillus*, qui de cœlesti illo ostentu Epistolam scripsit ad *Constantinum* Imperatorem quæ inter ejus Opera etiamnum legitur. Idem miraculum refert Socrates, *Lib. IV. Cap. V.*

VIII. *S. Joannes Chrysostomus*, in Oratione, *Quod Christus sit Deus*, honoratam ætate sua Crucem ubique fuisse docet, ejusque figuram ad ornatum, ad remedium, ad præsidium fuisse a Fidelibus circumlatam. „ Hoc mortis genus diademate quovis glo- „ riosius est. Nam Reges positis diadematibus Crucem suscipiunt, mortis ejus Symbo- „ lum. In purpuris Crux, in diadematis Crux, in precibus Crux, in armis Crux, & „ in Mensa Sacra Crux, & in toto orbe Crux, & super Solem fulget Crux.

Et infra: „ Neque enim sic Regia corona ornatur caput, ut Cruce, quæ omni cul- „ tu dignior, & quam omnes prius abhorrebant, ejus figuram tantopere quærunt: at- „ que adeo ubique ea invenitur, apud Principes, apud subditos, apud mulieres, apud „ viros, apud virgines, apud nuptas, apud servos, apud liberos, subinde omnes ea se „ signant, insculpendo eam in nobilissima membrorum nostrorum parte. In fronte enim „ nostra, quasi in columna quotidie figuratur. Hæc in Sacra mensa, hæc in Sacerdo- „ tum Ordinationibus, hæc iterum cum Corpore Christi in Mystica cœna fulget. Hanc „ ubique celebrari videre licet, in domibus, in foro, in solitudine, in viis, in monti- „ bus, in collibus, in vallibus, in mari, in navigiis, in insulis, in vestibus, in armis, „ in thalamis, in vasis argenteis & aureis, in murorum picturis, in corporibus jumen- „ torum male affectorum, aut eorum qui a dœmoniis vexantur, in bellis, in pace

„ die-

„ diebus ac noctibus, in delicatorum choreis, in Monachorum Ordinibus : adeo certa-
„ tim donum hoc mirabile sapiunt omnes.

VIII. *Theodosius* & *Valentinianus* Imperatores lib. 1. Cod. Tit. VIII. *L. Nemini licere*, de Crucis effigie honoranda ita statuunt. *Cum sit nobis cura diligens per omnia superni Numinis Religionem tueri: Signum Salvatoris Christi nemini licere vel in solo, vel in silice, vel in marmoribus humi positis insculpere, vel pingere: & quocumque reperitur loco, tolli ... specialiter imperamus.* Quam Legem *Petrus Crinitus* male retulit, omittens illam vocem *humi*, quæ Legis istius veluti clavis est. Unde perperam Novatores illam proferunt contra cultum Crucis. Legatur doctissimus Cardinalis *Perronius* in Actis Collationis apud Fontem Bellaqueum habitæ.

IX. *S. Asterius* Amasenus Episcopus in Oratione *De S. Euphemia*, adorationem Crucis lege Christianis indictam docet. „ Virgo, *inquit*, veneranda in pullis vestibus sola
„ sedet, manibus in cœlum extensis Deum in malis adjutorem invocans. Huic porro
„ precanti supra caput apparet signum, quod ex præscripto Legis Christiani adorant &
„ inscribunt sibi.

X. *Prudentius* adoratum ab Imperatoribus Crucis signum in Apotheosi testatur.

.... Jam purpura supplex
Sternitur Æneadæ Rectoris ad atria Christi,
Vexillumque Crucis summus Dominator adorat.

XI. *S. Cyrillus Alexandrinus* lib. 6. contra Julianum : „ Quod autem, *inquit*,
„ miseros esse dicit eos Julianus, quibus nihil prius aut antiquius est, quam ut frontes
„ ac domos omnino signo pretiosæ Crucis informent, ejus Orationem nefaria mente
„ conceptam, extremam ignorationem sapere, nullo negotio demonstrabimus. Siqui-
„ dem Servator omnium ac Dominus, tametsi poterat in forma Patris, eique pror-
„ sus æqualis conspici, & in divinitatis solio Majestatem suam exhibere, non rapinam
„ arbitratus est esse se æqualem Deo, sed seipsum exinanivit formam servi accipiens.
„ Quin & Crucem perpessus est ignominia contempta, ut corruptionis vim retunderet;
„ unus mortuus pro omnibus & excitatus ut mortis laqueis genus hominum exsolveret,
„ ut tyrannidem peccati, quod nos opprimebat, everteret, ut sævientem in membris
„ carnis legem sedaret, & spiritales faceret adoratores &c. Horum omnium nobis sæ-
„ lutare lignum memoriam excitat, ac in eam præterea cogitationem nos adducit,
„ Unum (ut sapientissimus Paulus ait) pro omnibus mortuum esse, ut viventes non
„ ultra sibi ipsi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit ..... Quocirca
„ nos, uti dixi, honorandæ Crucis lignum boni omnis ac virtutis admonitionem fa-
„ cimus.

Perperam vero colligunt Heterodoxi, *Cyrillum* explosisse adorationem Crucis ex ligno, lapide, aut quavis alia materia confectæ, quia Christum venisse ait, *Ut nos spirituales faceret adoratores*. Verba enim illa *S. Cyrilli*, cultus objectum non spectant, quasi nihil adorari debeat quod materia constet, sed adoratorum innuunt conditionem; id est, Christum in Cruce passum esse ait, ut suos adoratores Spiritu Sancto plenos, & ab immunditiis carnis, atque a peccati servitute liberos faceret. Secundo etsi verba laudata spectarent ipsum adorationis objectum, nihil ex iis contra Crucis adorationem colligi posset. Nec enim spiritales adoratores esse desinunt qui res colunt corporeas, modo illas non propter se, sed propter spiritales colant, quibus conjunctæ sunt, vel ad quas referuntur. Alioqui Apostoli qui Christum in carne sibi conviventem adorabant, spiritales adoratores non fuissent. Neque rursus Patres Veteris Testamenti qui arcam in figuram Christi adorabant. Hinc *S. Augustinus*, lib. III. *de Doctrina Christiana*, cap. IX. ait: *Qui veneratur utile signum divinitus institutum, cujus vim significationemque intelligit, non hoc veneratur quod videtur & transit, sed illud potius quo talia cuncta referenda sunt. Talis autem homo spiritalis & liber est, etiam tempore servitutis.*

XII. *Theodoretus* Sermone VI. contra Græcos: *Græci*, inquit, *& Romani, ac Barbari Cruxifixum profitentes Deum, Crucisque signum venerantes.*

XIII. Auctor Quæstionum ad *Antiochenum* sub nomine *S. Athanasii*, Quæstione quadra-

dragesima prima. „ Figuram quidem Crucis, *inquit*, ex duobus lignis compingentes
„ conficimus, ut si quis infidelium id in nobis reprehendat quod veneremur lignum,
„ possimus duobus inter se disjunctis lignis, & Crucis dirempta forma, ea tamquam
„ inutilia ligna reputare, & Infideli persuadere quod non colamus lignum, sed quod
„ Crucis typum veneremur.

XIV. *Justinianus* Imperator in Authentica *De Monachis*, statuit: „ Si quis ædifica-
„ re venerabile Monasterium voluerit, non prius licentiam esse hoc agendi, quam Deo
„ amabilem locorum Episcopum advocet: ac ille manus extendat ad cœlum, & per
„ Orationem locum consecret Deo, figens in eo salutis nostræ signum: dicimus autem
„ adorandam & honorandam vero Crucem.

XV. *S. Gregorius Magnus* Lib. 7. Epistola 5. Indict. 2. ad *Januarium* Episcopum data, jubet ut veneranda Crux & Imago Dei Genitricis, quæ a Neophyto quodam in Judæorum Synagogam imprudenter illatæ fuerant, *exinde cum ea, qua dignum est veneratione auferantur*.

XVI. Venerabilis *Beda* lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum cap. 25. de adventu *Sancti Augustini* a *S. Gregorio* missi in illam Insulam cum Sociis, Evangelii prædicandi causa, ita scribit: „ At illi non dœmoniaca, sed divina præditi virtute veniebant,
„ Crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini Salvatoris in tabula
„ depictam, Litaniasque canentes pro sua simul & eorum, propter quos & ad quos
„ venerant, æterna salute Domino supplicabant.

XVII. His longe antiquior *Sedulius* lib. 3. Paschalis Carminis, de Christo ita canit:

Pax Crucis ipse fuit, violentaque robora membris
Illustrans propriis, pœnam vestivit honore:
Suppliciumque dedit signum magis esse salutis:
Ipseque sanctificans in se tormenta, beavit.
Neve quis ignoret speciem Crucis esse colendam
Quæ Dominum portavit ovans ratione potenti,
Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis.

XVIII. *Jonas Aurelianensis* lib. 1. De Cultu Imaginum. „ Quo ergo, *inquit*, ob re-
„ cordationem redemptionis suæ Sancta Ecclesia ex Sanctorum Patrum traditione Cru-
„ cem Christi veneretur, adoret, colat, non cultu & adoratione quæ solius divini-
„ tatis est, sed eo de quo satis abundeque supra dictum est, nemo nisi qui ab Eccle-
„ siastica traditione dissentit, ignorat. Unde ob recordationem salutiferæ Passionis Do-
„ minicæ annuatim in sanctissimo die Parasceves, secundum Traditionem Ecclesiasti-
„ cam, Crucem Christi adorat, id est, supplicando salutat: quæ etiam totum diffusa
„ per orbem in Christi laudem prorumpens, gratulabunda canit: CRUCEM tuam adora-
„ mus, Domine, &c. Et iterum: ECCE Lignum Crucis, in quo Salus mundi pependit,
„ Venite, adoremus. Et Beatus Gregorius, de cujus dictis nemo nisi immemor salutis
„ suæ ambigit, in Libro Sacramentorum ita meminit: DEUS qui Unigeniti tui Do-
„ mini nostri Jesu Christi pretioso Sanguine humanum genus redimere dignatus es,
„ concede propitius, ut qui ad adorandam vivificam Crucem adveniunt, a peccatorum
„ suorum nexibus liberentur". Legatur ejusdem *Jonæ* totus Liber secundus, ubi Crucis venerationem contra *Claudium Turinensem* strenue propugnat.

XIX. *Petrus Cluniacensis* in Epistola *contra Petrobusianos*, ad Archiepiscopos Arelatensem & Ebredunensem, necnon ad Episcopos Diensem & Vappicensem data, inter istius hæreseos capita, illud refert: Cruces Sacras confringi præcipit & succendi; quia
„ species illa, vel instrumentum quo Christus tam dire tortus, tam crudeliter occisus
„ est, non adoratione, non veneratione, vel aliqua supplicatione digna est: sed ad ul-
„ tionem tormentorum & mortis ejus, omni dedecore dehonestanda, gladiis conciden-
„ da, & ignibus succendenda est. " Quem errorem prolixe refellit ac luculenter Epistola secunda.

Crucis signum manus agitatione for-

XX. Denique signum Crucis manus agitatione formatum venerabile esse, & antiquis temporibus inter Christianos usitatissium, æque Traditio probat. Audiendus ea de re *Origenes*, Homilia VI. in Exodum. „ Quid timent dœmones, *inquit*, quid tremunt?

„ Si-

matum venerabile eſt & ab Eccleſiæ exordiis apud Chriſtianos uſitatum.

„ Sine dubio Crucem Chriſti in qua triumphati ſunt; in qua exuti ſunt principatus „ eorum & poteſtates. Timor ergo & tremor cadent ſuper eos, cum ſignum in nobis „ viderint Crucis fideliter fixum, & magnitudinem bracchii illius, quod Dominus ex„ pandit in Cruce.

Audiendus *Tertullianus* lib. 2. *De Corona militis*, *cap.* 3. ubi multa ſola Traditione non ſcripta uſurpari in Eccleſia probans, morem illum frontem Cruce ſignandi inter alia refert. „ Ad omnem, *inquit*, progreſsum, atque promotum; ad omnem aditum & exi„ tum, ad veſtitum, calceatum, ad lavacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad „ ſedilia; quacumque nos converſatio exercet, frontem Crucis ſignaculo terimus.

Audiendus *S. Athanaſius*, Lib. De Incarnatione Verbi. *Signo Crucis*, inquit, *Magica omnia compeſcuntur.* Audiendus *Sanctus Baſilius*, in Lib. *De Spiritu Sancto*, cap. vigeſimo ſeptimo, conſuetudinem hanc qua Fideles ſignaculo Crucis muniuntur, ſola, ſine Scriptura ulla, Traditione conſtare aſſerens. Quam conſuetudinem pariter commendat *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia X. in Acta Apoſtolorum, & Homilia XII. in Epiſtolam 1. ad Corinthios: *Sanctus Gaudentius Brixianus* Sermone octavo, *S. Ambroſius* Libro De Initiandis, & ante illos *Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus* Cathecheſi quarta, & decima tertia. Audiendi Patres, qui ingentia ſolo ſigno Crucis patrata eſſe miracula teſtantur, *Lactantius* ſcilicet Libro quarto Divinarum Inſtitutionum, cap. vigeſimo ſeptimo, *Sanctus Epiphanius* Hæreſi trigeſima, *Sanctus Gregorius Nazianzenus* Oratione tertia, quæ eſt prior contra Julianum, *Sanctus Gregorius Nyſſenus* in Vita Sancti Gregorii Neocæſareenſis, & in Vita Macrinæ Sororis, *Sanctus Athanaſius* in Vita Sancti Antonii, *Sanctus Hieronymus* in Vita Sancti Pauli primi Eremitæ, *Sanctus Auguſtinus* Lib. vigeſimo ſecundo De Civitate Dei, cap. octavo, *Theodoretus* lib. quinto Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. vigeſimo primo & paſſim in Hiſtoria Religioſa.

Præclara ſunt quæ de Crucis ſigno habet variis in locis *Sanctus Auguſtinus*, ſcilicet Concione ſecunda in Pſalmum trigeſimum ſextum. „ Crux, *inquit*, jam de pœna ge„ neris humani ſublata eſt . . . Honorata eſt & finita. Finita eſt in pœna, manet in „ gloria. A locis ſuppliciorum fecit tranſitum ad frontes Imperatorum. Qui tantum „ honorem dedit pœnis ſuis, quid ſervat Fidelibus ſuis? *Et Tractatu tertio in Joannem.* „ Si Chriſtiani, *inquit*, utique ipſo nomine ad Chriſtum pertinentes, hujus ſignum in „ fronte geſtamus, de quo non erubeſcimus, ſi & in corde geſtamus. Signum ejus, eſt „ humilitas ejus. Per ſtellam eum Magi cognoverunt: & erat hoc ſignum de Domino „ datum, cœleſte atque præclarum. Noluit ſtellam eſſe in fronte Fidelium ſignum ſuum, „ ſed Crucem ſuam. Unde humiliatus, inde glorificatus.

Et tractatu quinquageſimo. „ Sanguine occiſi pecoris Judæorum poſtes ſignati ſunt: „ Sanguine Chriſti frontes noſtræ ſignantur. Et illa ſignatio, quia erat ſignificatio, di„ cta eſt a domibus ſignatis exterminatorem prohibere. Signum Chriſti a nobis repel„ lit ex terminatorem, ſi cor noſtrum recipiat Salvatorem. Quare hoc dixi? Quia mul„ ti habent poſtes ſignatos, & intus non manet habitator. Facile habent in fronte ſignum „ Chriſti, & corde non recipiunt verbum Chriſti. Ideo dixi, fratres, quod repeto: Si„ gnum Chriſti a nobis repellit exterminatorem, ſi cor noſtrum habeat Chriſtum ha„ bitatorem.

Et Tractatu quinquageſimo tertio. „ Ad hoc enim & ipſe Dominus Crucem ſuam, „ ubi eum dementia ſuperbæ impietatis irriſit, in eorum qui in illum crederent, fron„ tibus fixit, ubi eſt quodammodo ſedes verecundiæ: ut de nomine ejus fides non eru„ beſcat, & magis Dei gloriam quam hominum diligat. "

Denique Tractatu centeſimo decimo octavo. *Quid eſt quod omnes noverunt ſignum Chriſti, niſi Crux Chriſti? Quod ſignum niſi adhibeatur ſive frontibus credentium, ſive ipſi aquæ ex qua regenerantur, ſive oleo quo Chriſmate unguntur, ſive Sacrificio quo aluntur, nihil eorum rite perficitur.*

Inſignia *Sancti Paulini*, & *Prudentii* Carmina reticere non poſſum. Hic Hymmo ſexto *Cathemerinon* ita canit.

Fac cum vocante ſomno,
Caſtum petis cubile,

Fron-

Frontem locumque cordis
Crucis figura signet.
Crux pellit omne crimen,
Fugiunt Crucem tenebræ.
Tali dicata signo
Mens fluctuare nescit.

Paulinus vero in Carmine octavo de Natali Sancti Felicis.

Nos Crucis invictæ signum, & confessio munit.
Armatique Deo mentem, non quærimus arma
Corporis: & quamquam membris videamur inermes;
Arma tamen gerimus, quibus & sub pace serena
Contra incorporeos animis decernimus hostes.

Hæreticorum objectionibus contra cultum Dominicæ Crucis respondetur.

Objicies verba *Minucii Felicis* in Octavio: *Nam quod Religioni nostræ hominem noxium, & crucem ejus adscribitis, longe de vicinia veritatis erratis, qui putatis Deum credi aut meruisse noxium, aut potuisse terrenum ... Cruces etiam nec colimus, nec optamus*. Sic respondit *Cæcilio* Gentili homini, qui Christianis exprobrabat, quod *Hominem summo supplicio pro facinore punitum, & crucis ligna feralia* colerent. Atqui illam exprobrationem ceu calumniam non rejecisset Minucius Felix, si Crucis effigiem primis sæculis Christiani coluissent, ac illam sive ex ligno fabricatam, sive ex lapide sculptam, sive ex argento, auro aut alio quovis metallo conflatam, Ecclesia adorandam credidisset, Fidelibusque proposuisset. Primis igitur Ecclesiæ sæculis nulla cruci deferebatur adoratio.

Respondeo, Nego minorem. Immo illa Ethnicorum in Christianos calumnia, quod crucem ut Deum colerent, vel quod cruces omnes qualiumcumque cruciariorum supplicio destinatas venerarentur, inde nata est, quod quibusdam Crucibus honorem ab illis deferri nossent, quæ scilicet ad Crucis Dominicæ repræsentandam figuram, & ad revocandam Passionis Christi memoriam proponebantur. Negat autem *Minucius Felix* Crucem a Christianis coli, qualem nec optent, id est passivam, ut *Tertullianus* loco inferius a nobis laudando loquitur, & quæ noxiis quibusque figatur, sive *Crucis ligna feralia*, iis qui *pro facinoribus puniuntur*, destinata, ut *Cæcilius* objecerat. Negat etiam Crucem pro Deo coli a Christianis ut Gentiles calumniabantur. Immo in ipsos crimen istud retorquet, qui Crucem in plerisque colant. „ Vos plane, *inquit*, qui ligneos Deos „ consecratis, cruces ligneas ut Deorum vestrorum partes forsitan adoratis. Nam & signa ipsa, & cantabra, & vexilla castrorum, quid aliud quam inauratæ Cruces sunt „ & ornatæ? Trophæa vestra victricia non tantum simplicis crucis faciem, verum & „ affixi hominis imitantur. Signum sane crucis naturaliter visimus in navi, cum malis „ tumentibus vehitur, cum expansis palmulis labitur. Et cum erigitur jugum, crucis „ signum est; & cum homo porrectis manibus Deum pura mente veneratur. Ita signo „ crucis aut ratio naturalis innititur, aut vestra Religio formatur.

His pene gemina sunt quæ habet *Tertullianus*, Lib. 1. *Ad Nationes*, cap. duodecimo, Gentilium objectionem de Crucis adoratione diluens, quam tamen a Christianis coli non negat, immo asserit; sed eam horrori Gentilibus esse non debere probat, qui partes Crucis colant, id est, ligna informia. „ Sed & qui nos crucis Antistites affirmat, confecraneus erit noster. Crucis qualitas signum est de ligno: etiam de mate„ ria colitis penes vos cum effigie. Quamquam sicut vestrum humana figura est, ita & „ nostrum sua propria: viderint nunc lineamenta, dum una sit qualitas, viderit forma, „ dum ipsum sit Dei corpus. Quod si de hoc differentia intercedit, quanto distingui„ tur a Crucis stipite Pallas Attica, & Ceres Pharia, quæ sine forma, rudi palo & „ solo staticulo ligni informis repræsentatur? Pars Crucis, & quidem majus est omne „ robur, quod de recta statione defigitur. Sed nobis tota Crux imputatur, cum anten„ na scilicet sua, & cum illo sedilis excessu. Hoc quidem vos incusabiliores, qui mu„ tilum & truncum dicastis lignum, quod alii plenum & structum consecraverunt.

„ Enimvero de reliquo integra est vobis religio integræ crucis, sicut ostendam. Igno„ ratis autem etiam originem istam Diis vestris de isto patibulo provenisse. Nam omne

„ simu-

„ simulacrum, seu ligno, seu lapide desculpitur, seu ære defunditur, seu quacumque „ alia locupletiore materia producitur, plasticæ manus præcedant necesse est: Plasta „ autem lignum crucis in primo statuit, quoniam ipsi quoque corpori nostro tacita & „ secreta linea crucis situs est, quod caput emicat, quod spina dirigitur, quod humero- „ rum obliquatio ... Si statueris hominem manibus expansis, Crucis imaginem feceris... „ Victorias ut numina, & quidem augustiora, quanto lætiora, veneramini ... Cruces „ erunt intestina quodammodo trophæorum. Itaque in victoriis & Cruces colit castren- „ sis Religio, signa adorat, signa dejerat, signa ipsi Jovi præfert. Sed ille imaginum „ suggestus, & totius auri cultus, monilia crucum sunt. Sic etiam in cantabris atque „ vexillis, quæ non minori sanctitate militia custodit, siphara illa vestes crucum sunt. „ Erubescitis, opinor, nudas & incultas cruces colere. „ Christianos itaque primorum sæculorum Crucem Dominicam, & ejus effigiem coluisse, ex Gentilium exprobrationibus liquet, & confictis in Religionem Christianam calumniis, quod Cruces omnes colendas proponeret: sicut compertum est Christianos omnes Christum crucifixum adorasse, quod eorum hostibus ansam dedit confingendi putidam illam calumniam, quam in vulgus sparserunt, Christianos cruciariis omnibus cultum exhibere, ut constat ex *Origene* Lib. secundo contra *Celsum*.

Sane veterem Ecclesiam Crucem adorandam credidisse, & re ipsa adorasse, *Juliani Apostatæ* criminatio invicte probat, qui Christianis exprobrabat quod ab avita Religione deficientes, ancile, hoc est, lapsum e cœlo clypeum colere desiissent, ac pro eo Crucem adorarent. *At vos*, inquiebat, *infelicissimi homines, cum adorare & colere nolitis ancile, quod penes nos servatur æternæ Urbis certissimum pignus cœlitus delapsum, & a Magno Jove, aut Marte Patre demissum, Crucis lignum adoratis, ejusque signa in fronte formatis, & vestibulis ædium insculpitis*? Hæc Apostatæ Imperatoris verba refert *S. Cyrillus Alexandrinus* Lib. 6. contra *Julianum*. Huic vero respondens *S. Cyrillus*, tantum abest ut eum calumniæ postulet, falsumque esse dicat Crucem a Christianis adorari, ut fructus ab ea in genus hominum derivatos recenseat & commendet verbis quæ inter probationes Catholici Dogmatis retulimus: tum satius esse contendat ad homines erudiendos Crucis effigiem depingi, quam insulsas Deorum Dearumque lascivientium fabulas. *Tunc igitur nos velis, Juliane, repudiato ligno, quod nos ad omnis virtutis recordationem adducit, pueris & mulierculis tua proponere? An forte Dii Deæque lascivientes mulierculas & adolescentes ad frugem deducent*? Quamquam igitur ferventibus Ethnicorum Principum persecutionibus, publice Cruces erectæ non essent in compitis, in biviis, in Ecclesiis, quæ tunc vix ullæ erant, nisi in cryptis, abditisque locis; quamvis tunc effigies Crucis in publicis supplicationibus, quæ nullæ fieri poterant, non deferrentur; Crucem tamen Christi, & ejus figuram in materia sensibili exsculptam aut depictam semper venerata est Ecclesia.

Objicies, adorationem Crucis in injuriam Dei cedere, cui soli exhibenda adoratio est, secundum illud: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*. Proinde Romanæ Communionis homines in Idololatriam delapsos esse, Crucem adorando.

Cruci Christi non exhibetur adoratio qua Dei solius propria est.

Respondeo, Æquivocum esse adorationis cultusque nomen. *Aliam esse adorationem quæ nonnisi soli Deo debetur: aliam quæ a mortalibus humilitatis & subjectionis gratia, æque mortalibus exhibetur. Rursus alius est cultus, quo nonnisi divinæ potentiæ famulandum est, & alius est qui non solum rationabilibus, verumetiam irrationabilibus creaturis juxta modum proprium impenditur*, inquit *Jonas Aurelianensis*, qui ex Scripturis Sacris id confirmat, quæ non uno sensu adorationis verbum usurpant, & ex *S. Augustino* Libro decimo *De Civitate Dei*, cap. primo, ubi docet λατρείαν secundum morem loquendi eorum qui nobis divina eloquia condiderunt, aut semper, aut tam frequenter, ut pene semper, eam dici servitutem quæ pertinet ad colendum Deum. Quod multis aliis ejusdem Sancti Doctoris testimoniis illustrat *Jonas*. Ecclesiam porro, *ob recordationem redemptionis suæ, ex SS. Patrum traditione, Crucem Christi venerari, adorare, colere, non cultu & adoratione, quæ solius divinitatis est, sed eo potius unde satis abundeque supra dictum est, neminem ignorare asserit, nisi qui ab Ecclesiastica traditione dissentit*. (Lib. 1. de cultu immaginum, contra *Claudium Taurinensem*) ubi etiam Cru-

cem

cem adorare nihil aliud esse ait, quam venerando propter Christum qui in ea perpessus est, salutare. Sed nihil clarius ac luculentius iis quæ ad finem Libri habet hoc de argumento: „ Multa sunt, *inquit*, quæ mos Sanctæ Ecclesiæ, sicut a majoribus tradita „ sunt & derelicta, quadam insita atque nativa celebratione frequentat. Neque enim „ nostro tempore usus irrepsit, figuram Crucis in Basilicis Sanctorum statui, sed mos „ antiquæ observationis legitimus id instituit, ut cunctis sapientibus & rusticis, non „ solum memoria spiritualem deformet quamdam imagine Crucis figuram, sed etiam „ corporalis ipsius intuitus crebram menti præfigat Dominicæ Passionis victoriam. Si enim „ quantitas tanta venerabilis ligni, in quo Dominus & Salvator noster pependit, foret, „ ut ex eo minutatim diviso, cuncta Deo dicata templa possent imaginem Crucis habere, nullatenus ex aliis lignis ejusdem formam in Basilicis locaremus. Nec tamen „ ideo Crucem ut Dominum adoramus, sed magis eum qui per Crucem mortis destruxit imperium, cuique chirographum peccati nostri affixit, pacificans in ea Sanguine „ suo, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt. Porro etsi oscula infigimus, non „ utique causa ligni, sed potius amore illius id a nobis agitur, qui in ea veteris ligni „ damna restauravit. Miror si umquam Legi Dei quæ utique pellibus & atramento „ digesta habetur, caput supposuisti, & osculum dedisti. Forte respondebis, si tamen „ veritatem profitearis, multoties te id egisse. Volo ergo ut mihi respondeas, cujus „ causa caput inclinasti, pellium, vel atramenti, an Dei auctoris Legis ejusdem? Nam „ Sacræ Religionis usus in Sancta Ecclesia adhuc servatur, si tamen apud te, ut perlecta Sacri Evangelii lectione, ab Episcopo, vel Presbyteris, cæterisque Sacri Ordinis Religiosis, Codex in quo Evangelii lectio recitata est, multiplicibus osculis veneretur: sed hoc cujus causa, nisi illius cujus esse verba creduntur, agimus? Ac per „ hoc quidquid cruci exhibemus, ob honorem & amorem illius qui in ea pependit, „ totum agimus.

Eodem modo *Claudio Taurinensi* respondet *Dungalus* Diaconus. „ Nos autem, *inquit*, „ quibus has tam multas & tam probrosas infert calumnias, contra falsa ipsius testimonia, divina opitulante gratia, toto corde credimus, & ore confitemur, humiliati „ animo & corporis habitu substrati, quod Deus solus sit adorandus & colendus, prout „ Dominum & Creatorem omnium a sua decet adorari creatura & coli, dum in eum „ solum credimus & speramus, eique quotidie sacrificamus. Creaturam etiam Dei sanctam & bonam, hoc est, Angelum Sanctum, vel hominem sanctum, aut Sanctam „ Crucem, pro diversitate dignitatum adoramus & colimus, hoc est, humiliter honoramus, diligimus, & amplectimur propter Deum & in Deo, longe dispari modo „ quam illum colimus & adoramus. Hoc autem calumniatur nesciens, scireque renuens rabit, & indignando sæviendoque furit ac bacchatur; audiens in Ecclesia sæpius cantari: CRUCEM tuam adoramus Domine, & Sanctam Resurrectionem tuam „ laudamus & glorificamus.

Eodem modo Catholicæ doctrinam Ecclesiæ explicat *Petrus Cluniacensis* Epistola secunda adversus Petrobusianos. „ Lignum non colimus, aut adoramus, quia manet sententia: Dominuum tuum adorabis, & illi soli servies. Sed dum Crucem me adorare dico, crucifixum Dominum Deum meum esse, meque illi soli servire debere profiteor. Huic intellectui & illud attestatur, quod non solum Crucem Domini, sed „ & Passionem ejus, mortem, ac Resurrectionem, & his similia, Catholica Ecclesia „ laudabili devotione se adorare pronuntiat. Sed mortem Domini, Passionem, Resurrectionem, atque Ascensionem ejus esse præterita, nec jam existentia, omnibus certum „ est... Unde illa, sicut jam non existentia adorari non possunt. Sicut igitur illa non „ adorari certa nullius substantiæ, vel subsistentiæ ratio perhibet: quod tamen rationabilis ex devotione usus exigit: sic Crucem Domini, quam ex se non adorandam esse „ auctoritas præcipit, ratio docet, ex Christo, & in Christo ipsam; immo magis Christum in ipsa venerandum & adorandum esse, Deo prorsus subditus & devotus Christicolarum affectus invenit, servavit, instituit. Etenim cum dico: Mortem Domini, Resurrectionem Domini, Ascensionem Domini adoro, non aliud quam mortuum „ Dominum, resurgentem Dominum, ascendentem Dominum; immo Dominum qui

„ mor-

„ mortuus eſt, qui reſurrexit, qui aſcendit, adorare me profiteor. Simili intellectu; „ cum ante Crucem humiliatus proſternor, eum qui in ipſa olim pro requie noſtra tortus, pro vita noſtra mortuus eſt, ut Deum & Dominum, cui hoc ſoli debetur, „ adoro.

Claudii Taurinenſis objectionibus reſpondetur.

Objiciebat *Claudius Taurinenſis* Epiſcopus. Si omne lignum ſchemate Crucis factum adorari debet, quia Chriſtus in Cruce pependit; & alia multa adoranda ſunt. Vix enim ſex horis in Cruce pependit; at novem menſibus lunaribus, & diebus inſuper undecim, in utero Virginis fuit: adorentur ergo & puellæ Virgines, quia Virgo peperit Chriſtum. Adorentur & præſepia, quia mox natus in præſepio eſt reclinatus. Adorentur & veteres panni, quia continuo cum eſſet natus, pannis veteribus eſt involutus. Adorentur & naves, quia frequenter in navibus navigavit, & de navicula turbas docuit, & in navi dormivit, & in dexteram navigii rete mitti juſſit. Adorentur aſini, quia aſello inſidendo, ad Jeruſalem uſque pervenit. Adorentur agni, quia de illo ſcriptum eſt: *Ecce Agnus Dei, &c.* Adorentur leones, quia de illo ſcriptum eſt: *Vicit Leo de Tribu Juda.* Adorentur & petræ, quia quando de Cruce eſt depoſitus, in ſaxeo ſepulchro eſt poſitus, & de illo dicit Apoſtolus: *Petra autem erat Chriſtus.* Adorentur & ſpinæ ruborum, quia exinde ſpinea corona tempore Paſſionis capiti ejus impoſita eſt. Adorentur & arundines, quia illis cæſus eſt a militibus. Poſtremo adorentur & lanceæ, quia unus militum lancea latus ejus aperuit, unde fluxit ſanguis & aqua.

Reſpondeo, bruta animantia, qualis eſt aſinus, & res inanimes, quales ſunt ſpinæ, lanceæ, præſepia, panni, &c. ideo adorandas non eſſe, quia quamvis illis ſimiles ſunt, quas Chriſtus contactu ſuo ſanctificavit, tamen illarum non ſunt imagines, cum non ſint ad illarum formam expreſſæ, neque ad eas repræſentandas ita inſtitutæ, ut ad alios neutiquam uſus deſtinentur. At imago Crucis ita eſt ad Crucem Domini repræſentandam, & ad ejus Paſſionem in memoriam revocandam inſtituta, ut nullis aliis ſerviat uſibus: quamobrem adorari merito poteſt ac debet. Hinc (ut urget *Jonas Aurelianenſis* in Præfatione Libri ſecundi, *De cultu imaginum.*) „ Apoſtolus inter cætera „ Prædicationis ſuæ documenta, non in aſino, ſed in Cruce, ad inſtar ſui gloriari nos „ permiſit, dicens: *Mihi autem abſit gloriari niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti.* „ Et ad Epheſios ſcribens, non aut caudam, aut latera aſelli comprehendi hortatur, „ ſed flectendo genu, orat & obſecrat, ut *in charitate radicati & fundati* poſſint *comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ ſit* ejus Crucis, non aſini *latitudo, longitudo,* „ *ſublimitas & profundum.* In quibus verbis myſterium Crucis, non aſini, ab eodem „ Apoſtolo ſibi traditum ſancta tenet Eccleſia. Inde etiam quam ſit abſurda aſelli & „ vivificæ Crucis comparatio, aperte comprobatur; quod Apoſtolus non dixerit Chriſtum aſello *Principatus & poteſtates tenebrarum harum*, ſed Cruce eas triumphantem deviciſſe. Aſellus itaque tuus, Claudi! rudit fame (inquit *Jonas*) aut lupi terrore ſtimulatus; Crux Chriſti purpureo pretioſoque ſanguine ejus rubet, in qua vitis vera pependit, ex cujus botro ſtirps Crucis coruſcæ rutilat, quadratumque orbem „ ſuis quadratis quatuor cornibus circumfovet, ac Fidelium frontibus defixis procul ab „ eis depellit dæmonum præſtigias. Nam ſi Iſaac non aſinum ad jugulandum, futurus ipſe hoſtia, ſed ligna portavit: nec utique verus Iſaac noſter aſellum tuum, ſed „ Crucem bajulavit, futurus ille ſalutifera hoſtia Patris.

Cur autem puellas virgines adorare non debeamus ut Crucis imaginem, diſerte explicat *Jonas* Libro ſecundo. „ Norunt quippe, inquit, unius Virginis, videlicet ſanctæ „ Eccleſiæ filii, ſemper Virginem Auctorem vitæ ſuſcepiſſe, & ſine Crucis aſcenſu, „ ejuſdem Virginis partum ſibi non fuiſſe profuturum. Meminerunt etiam antiquæ „ Virginis * ſuaſione in exilium a quo per Crucem redempti ſunt, ſe deveniſſe: ideoque virgini cuiquam adorationem non rependunt, quia ab altera earum mortem, ab „ altera vero guſtavere ſalutem. At vero detrimenta quæ Virginis primæ ſenſere ſuaſione, ſciunt & credunt per Crucem ſe recuperaſſe, inimicumque, qui eos in duræ „ captivitatis vincula conjecerat, ejus virtute perculſum, necnon cœleſtis ſibi patriæ „ aditum patefactum. Norunt etiam fide armati, hoc vexillo Crucis omnia nequiſſimi „ inimici propulſare tela: & idcirco tantum ac tale Regis ſui trophæum, quod

*Eva.

„ vi-

„ vident mortalium captivitatem solvisse, Paradisi damna reparasse, inferna damnasse, „ inimici virtutem contrivisse, primæ Virginis delictum non tam per secundæ Virginis „ partum, quam per Crucis mortem delevisse, jure, omissa adoratione quarumcumque „ puellarum virginum, decernunt venerandum.

„ Præsepia non adoramus, quia fabricata non sunt ad repræsentationem, sed ut pa- „ stus in iis equis præbeatur. Sane Salomon, inter cætera quibus Deum offendit, nar- „ ratur quod plurima præsepia equorum contra Dei Legem habuerit; tacite innuente „ (ut moris ei est) divina Scriptura, quod spiritibus nequam, qui equorum nomi- „ ne censentur, pastum tam in se, quam & in aliis, quibus exemplo ad malum „ fuit, præbuerit. Ille igitur equis, impuris videlicet spiritibus, præsepia fabricat, qui „ aliquod dogma perversum aut schisma quo diabolus delectatur & pascitur, postha- „ bito timore & amore divino, construit. Ergo non quilibet Catholicæ fidei sincerissi- „ mus cultor, sed magis hujuscemodi fabricator præsepiorum, dignus existit adorator. „ Horum porro equorum per Crucem Dominicam salubris olim a Domino repromit- „ titur ruina, cum per *Zachariam* Dominus testatur dicens: *Sic erit ruina equi & mu-* „ *li, cameli, & asini, & omnium jumentorum quæ fuerint in castris illis, sicut rui-* „ *na hæc.* Zacharia 14.

„ Pannos veteres non veneramur ut Crucem, quia Crucem assidue in frontibus pin- „ gimus: veteres pannos aut ipsi, ut algoribus resistamus, membris aptamus; aut cer- „ te ut pauperum prosint usibus, charitate cogente, eos largimur. Sane si ad myste- „ rium recurritur, Cruce inimici fugamus incursionem. Et si holosericam, quam a „ Domino novam in baptismate accepimus, in pannos veteres peccando redegimus, „ per virtutem Crucis eam renovare cupimus. Cui ergo cordi est, veterem cum suis „ pannis veteribus colat hominem. Nos vero novum hominem induentes, nova ejus „ insignia, mundum, mundique Principem victoriosissime triumphantia veneramur.

„ Naves non adoramus, quia si homines a diluvio per arcam liberati sunt, quæ fi- „ guram gessit crucis; nec tamen aliquis ex ipsorum posteris arcam vel navem pro „ tanto beneficio in Deorum numerum adscivit: quanto minus nos, qui Sanctam Tri- „ nitatem veneramur, alteramque culturam præter Divinitati debitam execramur, con- „ gruum est navibus honorem exhibere. Navibus ergo a nobis non adoratio debetur ut „ Cruci, sed tamquam necessariæ hominibus ad navigationem fabricantur. Si autem „ Mysteriis intendamus, naves in quibus gloriantur Chaldæi, quos interpretamur, *Ca-* „ *ptivantes*, tantum abest ut veneretur Ecclesia, ut eas potius execretur. De quibus „ Propheta ait: *Propter vos misi in Babylonem, & detraxi vectes universos, & Chal-* „ *dæos in navibus suis gloriantes.* Has ergo naves minime adoramus, deceptorias ar- „ tes, quibus diabolus gloriabatur, & vitæ humanæ insidiabatur, per crucis invictissi- „ mum vexillum novimus contritas, & Christo propitio annullatas. His par est & „ navis Tyri, quæ mundi diversa supellectile compta, & robore diverso tutissima, „ adveniente Crucis signaculo, quæ male steterat, subversa; quæ perniciose ornata „ erat, salubriter est expoliata. Victricem harum navium Crucem amplectimur, & „ earum tam corpora, quam & has significationes, ab adoratione excludimus. Isaia 43.

Agnos & Leones non adoramus; quia Christus metaphorice dumtaxat *Leo*, vel *Agnus* dictus est, ob potestatem, & mansuetudinem: & aliunde nullum per leonem aut agnum, collatum hominibus beneficium est. „ Si autem dixeris, Israelitico populo aliquod per „ agnum collatum emolumentum: scito non per ejus corpus aut effigiem, sed salutem „ esse datam per sanguinem; & per eum non simpliciter, sed quo aspersus est postis „ ostiorum: hoc significante jam Spiritu Sancto, cujus illa gerebantur instinctu, nullo „ modo nos posse adversarium aliter a nostris arcere domibus, nisi Agni immaculati „ sanguine illitum fuerit passionis lignum, domusque nostræ aditum hoc insigniverit „ sacrum vexillum. Etenim dum super utrumque postem & in superliminaribus do- „ morum cruor ille propellendo hosti congruus aspergitur, tam expositione partium, „ quam & gravedine Mysteriorum, Crux ipsa non tam præfiguratur, quam effigiatur.

„ Lapides non adoramus: quia Dominus qui pro nostra salute disposuerat mori, „ oblatam a Judæis lapidum mortem, sese abscondendo, distulit: cum vero ad cru-

„ cifigendum peteretur, ultro se obtulit. Nos ergo ex petris muros domosque nostras;
„ necnon Ecclesias construimus: Cruces autem vel ad memoriam Dominicæ Passionis
„ cum honore congruo collocamus; vel juxta, quod in *Ezechiele* Propheta didicimus,
„ foribus nostris, id est frontibus & quinque corporis sensibus, ob tutelam nostram
„ *præfigimus.*

„ Spinas non adoramus, quia sunt semper maledictionis signa, Crux vero benedi-
„ ctionum omnium origo. Scimus, inquit *Jonas*, & flebiliter fatemur, justissime a Deo
„ illatum homini peccanti pro pœna, ut terra ejus spinas & tribulos germinaret ei ut
„ qui noluit subditus esse Deo, & in patria feliciter & absque labore consistere, pro-
„ jectus in exilium, cogeretur punctiones spinarum proferre. Ab hac ergo peregrina-
„ tione Salvator volens eum misericorditer liberare, crucem dignatus est conscendere,
„ & in ea inimicum triumphare. Æquum est ergo ut pœna exilii similiter sit ad pa-
„ triam redeunti? Et ut quod dico, clarius sit: Numquid fieri potest, ut eo amore
„ complectatur quis spinam tribulantem, quo amplectitur se a diabolo liberantem, &
„ cœlestis regni aditum aperientem? Crux namque fixa est ut spinæ incolatus nostri
„ consumerentur. Nam vis certius id nosse? Cum Angelus in persona Domini ad *Mo-*
„ *sen* pro eductione populi loqueretur, cui Legem daturus erat, & plurima alia bene-
„ ficia collaturus, visum est *Moysi* rubum ardere nec tamen consumi: hoc jam tum
„ rebus clamantibus, quia populi peccata lex quidem per ostensionem atque reprehen-
„ sionem erat inflammatura, nec tamen combustura. Satius ergo Crux veneratur quam
„ spina, quia hæc captivum & exulem cruciat: Crux autem & captivitatem eripit
„ & spinam tribulantem comburit.

„ Non adoramus arundines, quia salus nostra non est ab arundine, sed a cruce. Un-
„ de nec veteres figuræ Prophetiæ erant arundinis, sed crucis. Legimus namque in fi-
„ gura Dominicæ Crucis, amaras aquas eremiticas per ligni immissionem, insipidos
„ olim deposuisse sapores. Numquid non aliter nequivit virtus omnipotentis earum
„ dulcorare gustum nisi eas attigisset per lignum? Sed, sicut poscebat tempus, variis
„ figurarum umbris, & allegoriarum figuris, utilitatem ligni victoriosissimi adumbra-
„ bat, cujus attactu legis litera, dudum amaritudine impediente, impossibilis, nunc
„ facta est potu habilis. Legimus etiam de cruce prædictum: *Et erit* (haud dubium
„ quin sive Beatus Vir, a quo beatitudinem adipiscuntur omnes qui beati sunt, sive
„ quodlibet membrorum ejus) *tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aqua-*
„ *rum.* Numquidnam dicitur: *Et erit tamquam arundo secus ripas fluviorum palustrium?*
„ Lanceas denique non adoramus: quia longe diversa ratio est lanceæ & Crucis. Si
„ enim æqua lance pensandæ essent Crux & lancea; sicut Dominus dixit: *Omnes qui*
„ *acceperint gladium, gladio peribunt*; ita dixisset: *Omnes qui acceperint Crucem, Cru-*
„ *ce peribunt*. Et sicut dixit Discipulis: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum,*
„ *& tollat crucem suam & sequatur me: &, Qui non bajulat crucem suam & sequi-*
„ *tur me, non est me dignus*: sic dixisset: *Qui vult post me venire, accipiat lanceam*
„ *suam in manu, & sequatur me.* Nam *Petrus* increpitus est cum gladium accepis-
set, & admonitus est ut crucem ferret, quando dictum est ei: *Sequere me*. In quo
autem sequi eum deberet, manifeste Dominus ei ostendit, cum dicit: „ *Cum esses ju-*
„ *nior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas, &c.* Et ne dubia sententia in hac
„ re animus noster duceretur, Evangelista subjunxit: * *Hoc autem dixit, significans*
„ *qua morte clarificaturus esset Deum.*

Petrobusianorum objectionibus contra cultum crucis Dominicæ respondetur.

Objiciebant Petrobusiani. Lignum quod Christi membra torsit, potius conterendum esse, aut comburendum, quam adorandum.

Præterea, si quis laqueum quo patrem strangulasset, gladium quo fratrem vel amicum necasset, vobis afferens honorare vel adorare vos illa moneret: nonne in monitorem, si facultas daretur, toto motu animi insurgeretis? Nonne oblata aut flammis absumeretis, aut quo fieri posset modo, pessumdaretis? Ita Crux odio habenda est & absumenda, ad Christi mortem vindicandam.

Respondet ad primum *Petrus Cluniacensis*, Nulla pœna vel contumelia dignam esse rem, in quam culpa non potest cadere. Inesse autem culpa non potest ubi ratio non

est.

* *Joannis* 21.

est. „ In Cruce ratio non est, igitur neque culpa. Reatus igitur mortis Christi
„ non est imputandus. Hoc si verum est, non erat ei velut pro pœna culpæ infe-
„ renda contumelia; non erat cædenda securibus, non ignibus concremanda. In Cruce
„ enim vel morte Salvatoris prava tantum voluntas pravorum hominum condemnatur:
„ quia solus creaturæ rationalis affectus Creatoris gratia adjutus, vel desertus, sem-
„ per aut remuneratur, aut condemnatur.

Respondet ad secundum idem Venerabilis Abbas: „ Quis umquam præter vos, o
„ Petrobusiani, paternam necem vel fraternum sanguinem a laqueis vel gladiis, & non
„ magis suspensoribus, vel necatoribus exegit? Luent facta inimicorum res innocuæ,
„ & pro sceleribus impiorum innocens creatura damnabitur? Inferetur & pro sceleribus
„ pœna non sentienti, & brutæ rei contumelia irrogabitur? Non sic famosus ille pugna-
„ tor David. Non execratus est vel confregit Goliæ Gentilis gladium, quem adversum
„ se ille produxerat, quo elatus, agminibus Israel exprobraverat, acies Dei viventis
„ blasphemaverat; sed eo armatus & tunc caput inimicum abstulit, & post eumdem
„ de Sanctuario a Sacerdote accepit. Qui nec inter sacra reponeretur, nec a Propheta
„ in usum bellandi acciperetur, si juxta vestram sapientiam execrandus, vel confrin-
„ gendus judicaretur, nec diceretur de illo: *Da mihi illum; non est enim hic alius si-*
„ *milis illi*. Sed & de Juda Macchabæo optimo Hebræorum Duce verax Scriptura
„ commemorat, quod deleto Pagano exercitu gladium Apollonii Ducis a se interfecti
„ abstulit, *Et erat pugnans in eo omnibus diebus*. Sic certe Christus, o hæretici, Cru-
„ ce sua contra mundi Principem usus est. Produxit ille, procedens ad singulare
„ certamen contra Christum, Crucem qua eum occideret. Sed diabolico astu divina
„ sapientia permutato, cruce qua eum appetiit, eadem excruciatus est: & morte qua
„ eum appetiit, eadem ipse occisus est. Sed forte vos animosam Cyri Regis arrogan-
„ tiam imitari proposuistis, qui absorptum Gange dilectum Equitem ulcisci cupiens
„ exarsit in flumen, & pervium se peditibus facturum comminatus implevit promis-
„ sa. In trecentos enim & amplius alveos tumentes undarum moles dispartiens, su-
„ perbiam fluminis superbus imminuit, & per plures tramites unius magnitudinem
„ derivans, fluvium meabilem fecit. Sed ille licet insano zelo mortem militis sui vin-
„ dicare voluerit, tamen ne & alii simili casu affecti morerentur, providit. At vos con-
„ tra, cum certum teneatis in morte Christi, quæ per Crucem acta est, vitam uni-
„ versorum consistere, dum Crucem de medio auferre vultis, vitæ omnium invidetis.
Hæc *Petrus Cluniacensis*.

Veteris Ecclesiæ sententia & fides Paulicianis & aliis Hæreticis Crucem contemnentibus & comburentibus opponitur.

Certe aliam fuisse veteris Ecclesiæ de Cruce Dominica, ejusque figuris sententiam, quam Paulicianorum Claudii Taurinensis Petrobusianorum, Lutheranorum, Calvinistarum, demonstrant Patrum testimonia inter probationes descripta, & alia longe plura quæ studio brevitatis omissa sunt, & quæ *Gretserus* Societatis Jesu Doctissimus Theologus in tres Tomos *De Cruce* congessit. An ideo execrandam Crucem, quod in ea Christus perpessus sit, sentiebat Ecclesia tempore *Fortunati*? Annon potius ipsam ut Christi trophæum venerandam censebat ac celebrandam, ut constat ex Hymno ab eo edito, & ab ejus ætate in Ecclesia frequentato?

Pange lingua gloriosi
Prælium certaminis
Et super Crucis tropheo
Dic Triumphum nobilem,
Qualiter Redemptor orbis
Immolatus vicerit, &c.

Idem constat ex altero ejusdem Carmine:

Virtus Celsa Crucis totum recte occupat orbem,
Hæc quoniam mundi perdita cuncta refert.
Quodque ferus Serpens infecit felle veneni,
Christi Sanguis in hac dulce livore lavat.
Quæque lupi fuerant raptoris præda ferocis,
In Cruce restituit Virginis Agnus, Ovis.

Tensus in his ramis, cum plantis bracchia pandens,
Ecclesiam stabilit pendulus ipse Cruce.

An execrandam Crucem, quod pœnarum Christi fuerit instrumentum, annon potius colendam sentiebat Ecclesia tempore *S. Augustini*, qui Tractatu centesimo decimoseptimo in Joannem, Evangelistæ verba de Christo Crucem bajulante hoc illustrat Commentario? *Ibat ergo ad locum ubi fuerat crucifigendus, portans Crucem suam Jesus. Grande spectaculum! Sed si spectet impietas, grande ludibrium: si pietas, grande mysterium. Si spectet impietas, grande ignominiæ documentum: si pietas, grande fide munimentum. Si spectet impietas, videt Regem pro virga Regni lignum sui portare supplicii: si pietas, videt Regem bajulantem lignum ad semetipsum figendum, quod fixurus fuerat etiam in frontibus Regum: in eo spernendus oculis impiorum, in quo erant gloriatura corda Sanctorum.*

An his temporibus comburendam Crucem censebat Ecclesia, quam ad incendia extinguenda adhibebat? Qua de re *S. Paulinus* in Carmine decimo de *S. Felice* hæc habet:

Ipse domum remeans, modicum sed grande saluti
De Crucis æternæ sumptum mihi fragmine lignum
Promo, tenensque manu, adversis procul ingero flammis,
Ut clypeum retinens pro pectore quo tegerem me,
Arceremque hostem conlato umbone relisum.
Credite, nec donate mihi, sed reddite Christo
Grates, & justas date laudes Omnipotenti.
Nostra salus etenim Cruce Christi & nomine constat:
Inde fides nobis, & in hoc Cruce nixa periclo
Profuit, & nostrum cognovit flamma Salutem.
Nec mea vox, aut dextra illum, sed vis Crucis ignem
Terruit, inque loco de quo surrexerat ipso,
Ut circumscriptam præscripto limite flammam
Sidere, & extingui fremitu moriente coegit:
Et cinere exortam, cineri remeare procellam.
Quanta Crucis virtus, ut se natura relinquat!
Omnia ligna vorans, ligno Crucis uritur ignis.

Idem *Paulinus* in Carmine undecimo, his præconiis Crucem exornat:

O Crux magna Dei pietas, Crux gloria cœli!
Crux æterna salus hominum, Crux terror iniquis,
Et virtus Justis, lumenque Fidelibus! O Crux,
Quæ terris in Carne Deum servire saluti,
Inque Deo cœlis hominem regnare dedisti.
Per te lux patuit veri, nox impia fugit.
Tu destruxisti credentibus eruta fana.
Gentibus humanæ concors tu fibula pacis;
Concilians hominem medium per fœdera Christi,
Facta homini gradus es, quo possit in æthera ferri.
Esto columna piis tu semper, & anchora nobis.
Ut bene nostra domus maneat, bene classis agatur.
In Cruce fixa fidem, vel de Cruce nacta coronam.

An *Cassiodori* ætate Ecclesia Crucem abjiciebat? de qua ipse in Commentario Psalmi primi hæc habet, exponens illa verba: *Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum.* Bene, *ut arbitror, ligno fructifero comparatus est Dominus Christus, propter Crucem, quam pro hominum salute suscepit. Quæ merito lignum vitæ dicitur, quando ibi Dominus Christus, qui est vita nostra, suspensus est, & Latroni in ea confitenti dictum est:* Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso. *Denique &*

hodie

hodie omnis in eam credens, æternæ vitæ dona consequitur. Nam sicut terrestris aqua decurrens vita est lignorum virentium, sic aqua spiritualis signum Crucis inundat, quæ salus esse fidelium cognoscitur animarum.

Et in Expositione quarti Psalmi, ad illa verba: „ Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. Sicut, *inquit*, nummus Imperatoris portat imaginem, ita & Fidelibus signa cœlestis Principis imprimuntur. Hoc munimine diabolus multiformis expellitur, & fraudulenta machinatione non prævalet superare tentatum, quem habuit primi hominis suasione captivum. Crux est enim humilium invicta tuitio, superborum dejectio, victoria Christi, perditio diaboli, infernorum destructio, cœlestium confirmatio, mors infidelium, Justorum vita.

Ex his quæ hucusque dicta sunt, perspicuum est, Septimam Synodum Œcumenicam recte tradidisse in Definitione Fidei; *Typo seu imagini venerandæ & vivificantis Crucis salutationem & honorariam adorationem exhibendam, non secundum fidem nostram veram latriam, quæ solum divinæ naturæ competit.*

AUSPICATO accidit ut hunc Septimo nostro Sæculo finem statuamus, quo in Cruce Christi requiescamus, in ea solum gloriemur, nihil scire nos arbitremur, nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum; sancta meditatione ascendamus in palmam, id est, Crucem Dominicam, & apprehendamus fructum ejus: Crucem amanter feramus; Mundo crucifixi simus, Mundusque nobis: Christo simus confixi eique commoriamur; & sive vivimus, sive morimur, Domini simus. AMEN.

JOANNIS DOMINICI MANSI

De Basnagii Annalibus

JUDICIUM

Ubi ejus sententia de elevatione hostiæ & calicis expenditur.

SUb ipso septimi sæculi exordio Ecclesiasticos annales suos absolvit Samuel Basnagius Flontemamvillæus Beniamini filius & Jacobi patruus Ecclesiæ Gallo-Belgicæ in Zuphten apud Reformatos pastor. Opus istud volumina complet tria, spissa satis, prodieruntque Roterodami anno 1706. cum antea specimen operis hujusce præbuisset auctor, edito anno 1692. volumine inscripto: *De rebus sacris & Ecclesiasticis Dissertationes Historico-Criticæ, in quibus Card. Baronii Annales ab A. C. 35. in quo Casaubonus desiit expenduntur* &c. Ultrajecti To. 1. fol. Opere isto per totam Baronianam historiam decurrere meditabatur, eamque critico dente corrodere. Verum mutato dein consilio, novam operis ideam concepit, perfecitque, annalibus illis evulgatis, quo hucusque, data occasione, expendi. Opus est istud, ut vere fatear, cujus ab eruditione laus est summa. Profanam historiam quam auctor non occupato præjudicatis opinionibus animo discutiendam suscipit, egregie persequitur, repurgatque ab iis sordibus, quas sive temporis nimis prolixa decursione contraxit, sive haud illimes scriptorum fontes intulerunt, sive denique ambiguitas ipsa scribendi produxit. Qua in profana Historia restituenda, quamquam de suo multa contulit Basnagius; sunt tamen non pauca, quæ Pagio debet, scriptori nostrati, qui Baronianam historiam ante illum recensuit. An vero semper inter dubia & ambigua meliora selegerit, nec modo vacat disquirere, nec si per tempus liceret præsens meum institutum permitteret. Profecto ea omnia, quæ in meis ad Pagium animadversionibus emendatione digna judicavi, hæc fere cuncta in Basnagio recurrunt. Annum e. g. Justiniani emortualem cum Pagio statuit; ego ab ejus sententia recedendum duxi. Celebris illius inscriptionis Boetii pueri ex qua Justiniani emortualem annum 565. non vero 566. Pagius, & post illum Basnagius deducunt, vitiatam ut ego arbitror, interpunctionem ambo sectati sunt. Integrum hoc epitaphium, quod mutilatum recitat Basnagius, ita exponitur:

Dep. est Boetius Cl. p. octo Kal. Nov. indict. XI. Imp. dom. n. Justino pp. aug. ann. XII. & Ti-

& Tiberio Conſt. Cæſ. ann. 3. depoſita eſt in pac. Argentea mat. 33. XIII. Kal. Decembris. Qui 33. Boetius vixit ann. XI. m. IX. d. XXIII. & mat. ejus vixit ann. XXXVI. m. II. d. XII. Baſnagius hunc lapidem ita legit... *octo Kal. Nov. indict. XI. Imp. Dom. N. Juſtino PP. Aug. an. XII. & Tiberio Conſt. Cæſ. anno III.* tum vero reliqua ad matrem pueri Argenteam refert. Ego vero aliam præfero ſyntaxim, ſic interpungens. *Dep. eſt Boetius cl. p. oct. Kal. Novemb.* tum reliqua ad matrem refero, ſic: *Indict. XI. Imp. Domino N. Juſtino &c. depoſita eſt in pace Argentea mater 53. Kal. Decemb.* Ex hac autem interpunctione diſcimus die illa XIII. Kal. Decemb. annum XII. Juſtini decurriſſe. Cum vero Juſtinus die XIV. Nov. cœperit ut ſcriptores coevi tradunt: & indictio illa XI. cum Novembri conjuncta annum ſignet, 577. hæc ſimul omnia deducere nos poſſunt ad annum 566. cui ego exitum Juſtiniani & Juſtini exordium illigabam. Eo enim ſtatuto ſupputationis capite Juſtinus anno 577. die XIII. Kal. Decembris annum jam XII. imperii iniverat. Sed hæc ſatis de hiſtoria quam politicam Baſnagius appellat.

Eccleſiaſticam hiſtoriam eadem utique qua profanam diligentia Baſnagius recenſet, enim neque hominem eruditum laude fraudatum ſua volo. Quamquam ſi vera fateri volumus, hæc viri docti laus partienda illi ſit cum Pagio, a quo multa & fere omnia in corrigenda Eccleſiaſtica chronologia accepit, & in opus ſuum tranſtulit, ne indicato quidem ſæpius viri nomine cujus beneficio profecit, quod hominis eſt minus ſinceri & plane illiberalis. In reliquis utique non chronologicis Pagium deſerit, ſed plerumque critica in illis utitur intemperatiori. Si enim ambiguitatis vel parum res quædam hiſtorica ex vetuſtate vel incuria ſcriptorum contraxit; id ſatis eſt Baſnagio ut illam nota cenſoria expungat rejiciatque inter apocrypha. Juſtinum ſeniorem humi pronum adoraſſe Joannem I. Pontificem CPolim venientem ſcribit auctor libri Pontificalis, qui cum minuta multa in ea Pontificis receptione adnotaverit, nec in aliis quidquam ab ejus ætatis moribus alienum expreſſerit, cenſendus eſt comperta narraſſe. Adorationi huic fidem ſuam ad dicere Baſnagius recuſat. Cur nam, quæſo? Quod alii, inquit, coevi ſcriptores de hac adoratione nihil mutiant. Sed nec aſſerunt oppoſitum; auctorque Pontificalis libri vel ipſe coævus, vel ex coævis accepiſſe judicari merito poteſt.

Alia ſane multa ejus indolis prætereo, in quibus hoc veterum ſilentium nimis multum urgere criticus noſter viſus eſt. Nimius etiam pruritus carpendi Baronium & Catholici Dogmatis refutandi illum ſæpe agit in tranſverſa; ut interdum obviam & patentem veritatis viam deſerat, & ad inepta divertat. Mennas Conſtantinopolitanus Patriarcha in plena Conſtantinopolitana Synodo pronunciaverat: *Nos ſedem Apoſtolicam ſequimur, & ei obedimus, & cum illis qui ei communicant, communicamus; quos vero damnat, eos etiam damnamus*, Illuſtrem adeo Primatus Romani Pontificis confeſſionem in Synodo orientali nullo ex Patribus reclamante pronunciatam & exceptam Baſnagium injicit in tricas. Quomodo ſe expediat, audi: *Verba hæc non ſunt Concilii, ſed Mennæ, poſtquam Patres ſurrexerant qui motu ſuo abſque deliberatione prævia ea protulit*. An hæc reſponſio ſit viro gravi & Theologo digna, judicent eruditi. Socrates lib. 2. cap. 17. ſcriptam a Julio Papa I. ad Antiochenos epiſtolam commemorans, ait exprobraſſe Pontificem, quod *ſe contra Canonem ad Synodum non vocaſſent, cum Eccleſiaſtica regula interdictum ſit, ne præter ſententiam Romani Pontificis quidquam ab Eccleſiis decernatur*. Offenſus hiſce Baſnagius, negat cum Valeſio hæc legi in epiſtola Julii, quæ ad nos uſque pervenit integra. Tum Socrate deſerto ad expendenda verba ipſa epiſtolæ, unde hæc accepiſſe Socratem, cenſet, curas ſuas vertit. Verum cur Socratem ſæculi quinti ſcriptorem adeo inofficioſe deſeris, ſodes? Eſto Julii mentem plene non ſit aſſequutus Græcus ille ſcriptor; ſed ad ejus teſtimonium quod reponis? Eſto hæc non dixerit Julius; dixit tamen Socrates, nec ſane dixiſſet ſi ſciviſſet id eſſe moribus ætatis ſuæ oppoſitum. Sed & ipſa Julii epiſtola Socratis interpretationem non plane reſpuit; ait enim Julius: *An ignari eſtis hanc conſuetudinem eſſe, ut primum nobis ſcribatur, ut deinde quod juſtum eſt definiri poſſet?* Verba hæc exponit Baſnagius de more ſcribendi non ad Julium, ſed ad Synodum Italicam. Proximus tamen illis temporibus

Socrates de more scribendi ad Pontificem dicta hæc exponit; qui sane nón ita interpretaretur, si hoc adversari moribus ætatis illius nosset. Nec absona a mente Julii hæc Græci scriptoris interpretatio est, cum nulla esset ratio, quare scribendum esse a Græcis ad Italos Julius contenderet, nisi prima quædam auctoritas in Italicis ratione Pontificis Romani inesse agnosceretur.

Demum ne longus sim, Basnagius ad A. 232. V. totus est in eripiendo Latinis argumento pro adoratione Eucharistiæ, quod ex Calicis & hostiæ elevatione, consecratione peracta, deducunt. In eam rem monet recentiorem hunc esse apud Latinos ritum, cujus apud eos vestigia sæculo XI. primum appareant. An vera monuerit criticus heterodoxus inferius apparebit. Quid vero hæc ad nos? Esto ritus iste communis non fuerit olim omnibus æque per orbem Ecclesiis; nobis satis est obtinuisse apud nonnullas, & insignes orbis Christiani Ecclesias, Orientales scilicet, & tunc potissimum valuisse cum Græcorum summus erat cum Romana Ecclesia consensus. Illum enim sæculo Christiano sexto a Græcis receptum, vel ipse demum Basnagius fatetur.

Addit Basnagius elevandi Calicis, si quæ fuerat olim apud Latinos consuetudo, ministrum extitisse Archidiaconum, non vero Presbyterum; ex quo demonstratum putat hanc olim elevationem ad ritum, non vero ad cultum adhibitam. Quid inde? Si Diaconis ministrare Eucharistiam ideoque & Sacramentum licebat; cur nefas fuerit Archidiaconis calicem etiam post consecrationem ad cultum levare? Quamquam non facilis concesserim Basnagio in verbis Ordinis Romani ab eo productis: *Archidiaconus levat Calicem*, Eucharistiæ elevationem designari; cum ejus opusculi auctor verbum *levare* pro *accipere*, *tollere* sæpius usurpet; pag. 12. *Levat Calicem Archidiaconus de manu Subdiaconi regionarii*, pag. 11. *Tunc Subdiaconi regionarii levantes oblata de manu Subdiaconi &c.* pag. 9. *Diaconus osculatis Evangeliis levat in manus suas codicem*. Est vero, ne quid dissimulem, in eo Romano ordine elevati Calicis ritus designatus: sed ex eo potissimum revincitur Basnagius, qui perfricta fronte negare audet elevandæ Eucharistiæ ritum nec auctorem ordinis Romani nosse, nec Latinos ante sæculum XI. adoptasse. Scriptum enim ritualem hunc librum sub ipsa Gelasii I. Papæ vel saltem Gregorii Magni ætate Mabillonius in Comment. ad illum §. 2. judicat. Cedo mihi Ordinis Romani testimonium: *Cum dixerit* (Pontifex) *per ipsam, & cum ipso; levat cum offertorio Calicem* (Archidiaconus) *per ansas & tenens exaltat illum juxta Pontificem*. Cernis hic verbum *levare* ab *exaltare* distinctum? Ad hæc verba notat Mabillonius: *Hoc etiam in loco Græci & Orientales plerique primum extollunt calicem cum hostia consecrata*. Hic sane Græcorum Latinorumque consensus, communem obtinuisse utrimque ritum contra Basnagium demonstrat, evincitque Eucharistiæ exaltationem utramque Ecclesiam, orientalem occidentalemque antiquitus nosse.

Negat tandem Basnagius Eucharistiæ exaltationem adorationem ejus intulisse, cum Hugo de S. Victore Theol. cap. 7. exaltari Eucharistiam scripserit *ad designandam elevationem Corporis Christi in crucem*. Hæc sane non excidissent heterodoxo scriptori, si animadvertisset ad morem hujuscemodi scriptoribus solemnem, literalem scilicet sacrorum rituum significationem negligendi, ut mysticam depromerent. Profecto Eucharistiæ exaltatio adstantem populum invitabat ad cultum, nec alium habuisse scopum potissimum primos ritus hujusce auctores, ambigo. Mysteria secundis curis invecta sunt. Hanc enim exaltatæ Eucharistiæ venerationem expressam agnosco in ipso Ordine Romano, ubi totus ritus ita describitur: *Surgit Pontifex solus & intrat in Canonem* (Canon est oratio quæ ante consecrationem & in ipsa consecratione divinæ hostiæ recitatur a Sacerdote teste Cangio V. Can. Missæ) *Episcopi vero, Diaconi, Subdiaconi, & Presbyteri (in Presbyterio) permanent inclinati. Et cum dixerit*, Nobis quoque peccatoribus, *surgunt Subdiaconi: cum dixerit*, Per quem hæc omnia, Domine, *surgit Archidiaconus solus: cum dixerit*, Per ipsum & cum ipso *levat cum offertorio Calicem per ansas, & tenens exaltat illum juxta Pontificem . . . Finito vero Canone &c.* Hæc ordo Romanus. Cœpta ab exordio Canonis inclinatio quandiu perseveraverit definit Amalaricus lib. 3. cap. 13. *Perseverant retro stantes inclinati usque dum finiatur omnis præsens oratio, quam*, ait ad hæc verba Mabillonius, *Canonem vocat*. Manebant igitur incli-

clinati toto perdurante Canone, eoque externo corporis habitu venerationem religiosam exhibebant quo tempore Eucharistia attollebatur: nam Canonem usque post eam Eucharistiæ exaltationem perseverasse ex Ordinis verbis illis intelligimus. Id vero si Clero injunctum erat, & a reliquo quoque populo servatum fuisse nemo jure merito revocaret in dubium historia.

Atque hæc satis de Basnagio; cui viro quamquam laudes in iis quæ mere historica sunt deberi maximas (majores tamen in profana, in Ecclesiastica minores) agnosco, hominem se tamen in multis prodit: in iis vero in quibus nos alterutrum dissidemus, mentem gerit affectibus animi ita offuscatam, ut sæpe in veritate plene lucenti & obvia cœcutiat & aberret.

Finis Sæculi Septimi Tomique Decimi.

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM,

Quæ in hoc X. Tomo continentur.

A

Abbates ſub Epiſcoporum regimine conſtituti, 101. 111. 120. Venditiones ab Abbatibus factæ, inconſultis Epiſcopis, reſciſſæ, 103. 115. Duobus Monaſteriis Abbas præſidere prohibetur, 103. Duos Abbates uni & eidem Monaſterio præfici, nefas, 330. Clerici Abbatiæ adminiſtratores, ſeu Abbates Commendati, 114. Abbatum vagorum correctio, 120. Pœna Abbatum Monachos proprietatis aut aliorum criminum reos non emendantium, vel non denunciantium Epiſcopo, 130.

Abortus. Procurantium Abortum pœna Canonica, 106.

Acœmetæ Monachi, quare ſic dicti, 58. Accœmetæ Scythas Monachos fervidius impugnantes, in hæreſim labuntur, 59. Joannes II. Rom. Pontif. profeſſionem fidei & edictum ab Imperatore miſſum approbat, & Monachos Accœmetas a communione removet, *ibid.* Acæmetæ damnati ut Neſtoriani, *ibid.* Facundus diſcrimen aliquod innuit inter eorum & Neſtorianorum errorem, *ibid.* & ſeq.

Adamanus, Abbas, patria ejus & opera, 356.

Adeodatus, Romanus ex Monacho creatus Pontifex, 291. Affabilitas ejus & beneficentia in pauperes, *ibid.* Privilegium immunitatis a juriſdictione Epiſcoporum Monaſterio S. Martini Turonenſis, ab Adeodato conceſſum, *ibid.*

Adulter. Diſciplina erga adulteros obſervata, 106. Adulterii pœna apud Ethnicos, 390. Adulterii pœnitentia. 342.

Ægidii Rhemenſis Epiſcopi depoſitio, 155.

Africanis Monaſteriis immunitas a Concilio Carthaginenſi conceſſa, 177.

Africæ Epiſcopi. Agapeti reſponſio ad conſultationem Epiſcoporum Africæ de Arianis ad Eccleſiam redeuntibus, 11. Africani Epiſcopi trium Capitulorum defenſionem ſuſcipientes ſchiſma faciunt, 44.

Agapetus Joanni II. ſuccedit, 11. Agapeti reſponſio ad conſultationem Epiſcoporum Africæ, *ibid.* Appellationem Contumelioſi Rejenſis Epiſcopi ſuſcipit Agapetus, 12. Canonum ſeverus obſervator Agapetus, *ibid.* Agapetus Antimum Conſtantinopolitanum Epiſcopum deponit in urbe ipſa regia, *ibid.* Mennam eidem Eccleſiæ præficit, *ibid.* Epiſtola Agapeto ſuppoſita 13.

Agapetus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Diaconus, & Oratio ejus Parænetica ad Juſtinianum Imperatorem, 76.

Agatho Romanus Pontifex, Patria ejus, & profeſſio, 293. Monothelitas damnat, *ibid.* Synodo VI. Oecumenicæ præeſt per Legatos *ibid.* 403. Agathonis ad Conſtantinum Pogonatum Epiſtola dogmatica, 306. Sexta Synodus ſecundum Agathonis Epiſtolas de fidei dogmate fert ſententiam, 405. Synodus ſexta damnat Hæreticos ex Sententia per literas Agathonis in illos prius lata, 407. Literæ Agathonis in Concilio diligenter expenſæ cum reverentia ſuſcipiuntur, *ib.* Honorium Papam Agatho damnat, 411. & ſeq.

Agathenſe Concilium. 97. Quis huic præfuerit, *ibid.* Canones quadraginta ſeptem ad Eccleſiaſticæ Diſciplinæ in Galliis collapſæ reſtaurationem hac in Synodo editi, *ibid.* Canonum ſumma, *ibid.* & ſeq.

Agila VVisigothorum Rex, 209.
Agnoetarum origo, auctor & error, 58. Ipsorum errorem Bellarminus minus bene refert, *ibid.* Quare Themistiani dicti, *ibid.* Agnoetæ qui sint, & in quo eorum hæresis sita sit, 280. & seq. Agnoetarum error refellitur ex Scriptura, *ibid.* Ex Patribus, *ibid.* Agnoetarum objectionibus respondetur, *ibid.* & seq. Agnoetis hæreticis annumerandus non esset, qui Christo ut homini rerum aliquarum ignorantiam tribueret, 281.
Agnus Dei. Hujus in Missa canendi Ritus a Sergio I. Rom. Pont. institutus, 295.
S. Aidanus Lindisfarnensis Episcopus, 394.
Alaricus Gotthorum Rex, 209.
Alcoranum quid sit 459. Alcorani contradictiones, 460. Alcorani mendacia, 462. & seq. Verba Dei ad Judæos secundum Alcoranum, 463. *Vide* MAHUMETANA lex, religio, &c.
Aleæ ludi prohibiti sub gravissimis pœnis, 442.
Alexandrini Chronici Auctor, 343.
Altaria nisi lapidea, Chrismatis unctione non consecrentur, 104.
Amalaricus Gotthorum Rex, 210.
Amalasuntha Athalarici mater, ingentis animi fœmina, 284. In Amalasuntham Gotthi conspirant, *ibid.* Conspirationem prudentia difflat, *ibid.*
Amatoris ad Silverium & ejusdem ad Amatorem Epistolæ supposititiæ, 15.
Anastasius Sinaita, quare sic dictus, 80. Antiochenus Patriarcha creatur, *ibid.* Justiniano Imperatori, hæreticum dogma de Christi corpore incorruptibili ante resurrectionem propugnanti & Edicto roboranti constanter resistit, *ibid.* A Justino Imp. in exilium pellitur & Sede deturbatur, *ibid.* Mauritio imperante Sedi restituitur, *ibid.* Utrum, ὁδηγὸς seu Viæ Dux, Anastasii Antiocheni sit genuinus fœtus, 82. De ceteris Anastasii Sinaitæ operibus, 82. Sententia Anastasii Sinaitæ circa præsentiam Corporis Christi in Eucharistia, expenditur, 82. & seq. Anastasius realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia credidit & docuit, *ib.* Error Anastasii Sinaitæ proprius, *ib.* Anastasius de SS. Eucharistiæ Sacramento docuit secundum totius Ecclesiæ Græcæ fidem, 93.
Anastasium Imp. Symmachus Rom. Pontifex excommunicat. 4. Quare *ib.* Libellum adversus Symmachum vulgat Anastasius, quo ipsum inter alia convicia Manichæum vocat, *ibid.*
Anathema. An configi possint anathemate, qui in communione & pace Ecclesiæ obierunt, 258. Anathemate configi possunt mortui, qui hanc pœnam & ignominiam vivi meruerunt, 259.
Angli. Anglia. Anglorum res sexto, & septimo Sæculis, 378. & *seq.* Anglorum adventus in Britanniam, eorumque bella, *ibid.* Quadragesimale jejunium recenti apud Anglos religione imperatum, 382. Vitam Monasticam in Anglia Reges profitentur, 386. 397. Principes feminæ in Anglia virginitatem vovent, & vestem Monasticam induunt. 386. 396. Anglorum Orientalium, sive Estangliæ Reges, 385. & *seq.* Monasteria a primis Anglorum Episcopis fundata, 388. Sacrificii Missæ oblatio in Anglia recens Christiana, 389. Missa, preces, & eleemosynæ pro defunctis in Anglorum Ecclesia celebratæ, *ibid.* 395. 396. Sacrarum Reliquiarum cultus in Ecclesia Anglicana, 463. Eventus qui missioni Prædicatorum Evangelicorum in Angliam occasionem dedit, 391. Episcopi & Monachi in Ecclesia Anglicana, 395. Votorum nuncupatio consecratio Virginum, Monasteriorum fundatio in Ecclesia Anglicana, 396. Veterum Anglorum erga Presbyteros & Clericos reverentia. 397. Confessio sacramentalis in usu apud Anglos veteres, *ibid.*
Annas Anglorum Rex, 386.
Annuntiatio Deiparæ Virginis olim mense Decembri celebrata in Hispania, 332.
Antimus Constantinopolitanus Episcopus deponitur, 12.
Antiphonarium S. Gregorii, 102.
Aphthartodocetæ, & eorum hæresis, 277. in quo consistat, *ibid.* Refellitur ex Scriptu-

ra, *ibid.* & seq. Aphthartodocetarum objectionibus respondetur, 279. *& seq.*
Apologia. Pro Auctoribus ab Ecclesia damnatis imprudenter Apologiæ scribuntur. 52.
Aponius, & Opera, 3 0.
Apostolica Sedes, *Vid.* Romanus Pontifex. Apostolica Sedes a tramite Traditionis Apostolicæ numquam oberrat, 425.
Aquilejensis Patriarcha, 141.
Arator Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, 71. Actus Apostolorum carmine heroico ab ipso rediti, *ibid.*
Archipresbyter. Munus Archipresbyteri, 132.
Concilium Arelatense IV. a quo, quando & quare celebratum, 109. Canonum summa, *ibid.*
Aremorica sub Francorum potestate redacta, 364.
Aretas Cæsareæ in Cappadocia Episcopus, 75. Explanatio in Apocalypsim ab ipso edita, *ibid.*
Athalaricus Italiæ Rex temulentus & effeminatus, 185. In Romani Cleri gratiam lege lata sanxit ne Clerici ad sæcularia tribunalia sisterentur, *ibid.*
Athanagildus Gotthorum Rex, 210.
Audovera Chilperici conjux, 201.
Augustodunense Concilium, 334.
Avitus, Viennensis post Patres Archipræsul, 67. Genus ejus, Patria, parentes, virtutes, & opera, *ib.* Ab infestatione Arianæ hæresis Gallias defendit, *ibid.*
Aurelianense I. Concilium, quando celebratum, 111. Quid in hac Synodo constitutum sit, 112. & seq.
Aurelianensis II. Synodus ex septem Franciæ Provinciis, Regum Christianissimi Theodorici, Childeberti & Clotarii præcepto coacta 124. Canonum Summa, *ibid.* & seq.
Aurelianense III. Concilium a quibus, & quando convocatum, 126. Canones ab ipso editi *ibid.* & seq.
Aurelianense IV. Concilium 130. Præcipua Concilii Decreta, *ibid.*
Aurelianensis V. Synodus, & Canones, 132. & seq.
S. Aureliani Regulæ pro Monachis & Monialibus 189.
Azylum. Sacri jus azyli, 112.
Azimus panis olim in usu in SS. Eucharistiæ Sacrificio, 402.

B

B*Aptismus*. Baptismi tempus, 115. 146. De trina vel simplici mersione in Baptismo 383. Baptismi votum 410.
Barcinonense I. Concilium 130.
Barcinonense II. Concilium 158.
Baronius emendatur, 357. 364. 365. 520. *ib.*
Basina Chilperici filia Monialis perduellis Monasterii Pictavensis, 153.
Belisarius Justinianei exercitus Dux 214. Bellica ejus facinora, 215. Regiam dignitatem repudiat, *ibid.* Fabula de Belisarii casu refellitur 217.
Benedictus I. Romanus Pontifex, Bonosus cognominatus 17. Epistola Benedicto I. supposita, *ibid.*
Benedictus II. Agathonis Rom. Pont. Successor virtutes ejus & Scripturarum scientia, 345. Epistolæ Benedicto II. suppositæ. *ibid.* & seq.
S. Benedictus Monachorum Patriarcha 438. Translatio S. Benedicti ex Monasterio Cassinensi in Floriacense, *ibid.* S. Benedicti Regula, 192. & seq. Libra panis Benedictina, Hemina Benedictina 193. Benedictinæ Regulæ, initia & progressus, *ibid. & seq.*
Beneficia. Pluralitas Beneficiorum prohibetur 32. Beneficiorum Ecclesiasticorum origo, 6. Beneficia simplicia 158. Beneficiorum collatio, 179. Beneficiorum ordinarii collatores, 183. Præventionis jus in collatione Beneficiorum Romanis Pontificibus concessum,

ſum, 160. & ſeq. Jure devoluto Beneficiorum collatio 161. jus Patronatus in Benificiorum collatione *ibid.*

Bigami & renuptarum mariti e Sacris Ordinibus arceantur 103. 109. 113. Bigamorum irregularitas, 441.

Boetius, virtutes ejus & opera, 61.

Bonifacius II. Felici III. in Sede Apoſtolica ſubſtituitur, 8. Dioſcorum Antipapam anathematizat Bonifacius *ibid.* Quæ fuerit Schiſmatis occaſio incertum, *ibid.* Bonifacius ſucceſſorem ſibi deſignat. *ibid.* Contrarium Sacris Canonibus hoc Decretum poſtea reſcindit & flammis tradit, *ibid.* Synodum Arauſicanam II. contra Semipelagianos celebratam Bonifacius confirmat, *ibid.* Epiſtola Bonifacio II. ſuppoſita, 9.

Bonifacius III. Summus Pontifex, patria ejus, 286. Conſtitutiones, *ibid.* Ab Imperatore Phoca obtinet ut Oecumenici Epiſcopi titulus uni Romano Pontifici deferretur, *ibid.*

Bonifacius IV. Pietas ejus 287. Monachos Sacerdotes ab adminiſtratione Sacramentorum arceri probibet, *ibid.*

Bonifacius V. Pontifex Maximus, patria ejus, manſuetudo, Decreta & Epiſtole, 288.

Bracarenſia Concilia, a quo convocata, 121. 471. Canonum ſumma. *ibid.* & ſeq.

Britannia. Anglorum adventus in Britanniam, eorumque bella, 378. Britanniæ in multa regna diviſio, 380. S. Germani Antiſiodorenſis Epiſcopi fide & precibus Britannia ab Anglo Saxonum irruptione liberatur, 379. Plenarium totius *Britanniæ* Concilium, 383.

Brunichildis Sigiberti Regis conjux, 200. A Chilperico Rothomagum relegatur, 201. A Chilperici cæde Brunichildis vindicatur, 203. Theodoricus & Theodobertus inſtigante avia Brunichilde Clotarium oppugnant, 207. Brunichildis Reginæ flagitia, 208. Brunichildis exitus, *ibid.* Brunichildis a S. Gregorio Magno laudata, *ibid.*

C

CÆſarauguſtanum Concilium II. 137.

Cæſarauguſtanum III. Concilium. 339. Canonum ſumma *ibid.* & ſeq.

S. *Cæſarius* Arelatenſis Epiſcopus, & variæ ejus Homiliæ, 71. S. Cæſarii Regula pro Sanctimonialibus, 163. & ſeq.
Regula S. Cæſarii pro Monachis, 164.

Cantii Reges 381.

Capillaturæ luxuriantis ſtudioſa compoſitio excommunicatione plectitur, 443.

Capitula Tria quid ſint, 244. Cauſa trium Capitulorum, 42. Quid ante Synodum quintam hac in cauſam geſtum ſit, 43. Quis & quomodo damnationem trium Capitulorum procuraverit *ib.* Adverſus tria Capitula Juſtinianus Imperator Edictum promulgat, *ibid.* Edicto Juſtiniani Orientales Epiſcopi ſubſcribunt, Occidentis Epiſcopis repugnantibus, *ib.* Vigili Romani Pontificis conſtantia in Edicti adverſus tria Capitula neganda ſubſcriptione, *ibid.* Vigilii judicatum quo tria Capitula damnavit 44. Vigilius quæſtionem de tribus Capitulis haberi vetat uſque ad Synodum. 45. Summa Vigiliani Conſtituti in gratiam trium Capitulorum, 47. & ſeq. Judicium Synodi & definitio adverſus tria Capitula, 49. De iis quæ poſt Synodum quintam in cauſa trium Capitulorum geſta ſunt, 50. A quibus Synodus illa approbata fuit aut impugnata, *ibid.* & ſeq. Utrum quinta Synodus tria Capitula juſte damnaverit, 51. & ſeq. Tria Capitula propugnantium objectionibus reſpondetur, 254. Mutatio ſententiæ in cauſa trium Capitulorum vitio verti non debet Vigilio Summo Pontifici, 263. Utrum anathema latum a quinta Synodo feriat Catholicos trium Capitulorum defenſores, 269. Temerarii ſunt qui pro tribus Capitulis aut aliquo illorum Apologias ſcribunt, *ibid.* Satisfit objectionibus a trium Capitulorum defenſoribus fieri ſolitis 272. & ſeq.

Carnalia peccata. Diſciplina erga miniſtros altaris in Carnalia peccata lapſos obſervata, 106.

Carpuldus, Anglorum Orientalium Rex, 385.

Carthe-

Carthaginensis Synodus sub Bonifacio 109. Petri Abbatis iis cum Liberato Provinciæ Byzacenæ primæ Sedis Episcopo, in hac Synodo dirimitur, *ibid.*

Cassiodorus, Patria ejus, genus, parentes, dignitates amplissimæ, 77. Religiosam vitam amplectitur, *ibid.* Quam Regulam professus fuerit, Monasticam vitam amplexus, *ibid.* Cassiodori opera genuina, *ibid.* Opera Cassiodoro supposita, 78.

Cathedra. Utrum indeficiens est Romani Pontificis Judicium, cum de fidei controversiis pronuntiat ex Cathedra, 423. Quid sit Romanum Pontificem ex Cathedra pronuntiare, *ibid.* Unde accepta hæc loquendi formula, 424.

Ceduvallæ, Regis VVest-Saxiæ, Votum 398. Hujus Principis peregrinatio ad limina Apostolorum, 399. Ceduvalia Romæ a Sergio Papa baptizatur, *ibid.*

Charibertus, Clotari filius, 200. Virtutes ejus & vitia, *ibid.* Mors Chariberti *ibid.* Chariberti liberi, *ibid.*

Childebertus Clodovei filius, Parisiorum Rex, 195 Filios Clodomeris fratris occidit, 228. Mors Childeberti, 198.

Childebertus II. Austrasiæ Rex, Guntchramno patruo in Burgundiæ Regno succedit, 205. Childeberti Leges, *ibid.* Childeberti pietas, *ibid.* Childeberti filii, 206.

Childebertus III. In Ecclesias Childeberti munificentia, 374. Childeberti elogium, 375.

Chilpericus II. universa Francia potitur Theodorico fratre juniore in Monasterium misso, 436. Conjuratio in Childericum, 369. Mos Childerici infausta, *ibid.*

Chilpericus Clotarii patris regnum occupat, unde pellitur, 201. Merovei adversus Chilpericum rebellio, *ibid.* Chilperici superstitio, 202. Chilperici bella, 203. Chilpericus in Sabellianismum lapsus, *ibid.* Judæos cogit ad baptismum suscipiendum, *ibid.* Chilperici mores, *ibid.* Mors Chilperici, 204. Chilperici liberi, *ibid.*

Chindasuinthus Hispaniæ Rex 377. Virtutes ejus, *ibid.* Recensuinthum filium ejus regni consortem declarat, *ibid.*

Cinthila Hispaniæ Rex, 376.

Chlodomeres Clodovei filius, Aurelianorum Rex, 195. Bellum adversus Burgundiones indicit, *ibid.* Sigismundum Burgundinorum Regem cum uxore & filiis in puteum Chlodomeres projici jubet, 196. Chlodomeres occiditur, *ibid.* Cædes filiorum Chlodomeris, *ibid.*

Chorepiscopis functiones prohibitæ, 322.

Christus. An Christi Corpus corruptibile fuerit ante Resurrectionem, 277. Utrum Corpus Christi ei simile fuerit quod Adamus habuit ante peccatum, 279. Utrum Christus aliquid ignoraverit 280. & seq. Quo sensu dici potest aliquid ignorasse, & proficere, 282. Absque errore dici non potest Christum ut hominem diem Judicii & alia quorum scientiam a Deo consequi mens humana potest, ignorasse, 281. & seq. De Christo quid Mahumetani sentiant, 313.

Chrodieldis Chariberti Regis filia, Monialis perduellis Monasterii Pictaviensis, & in hac causa Episcoporum duplex conventus, 314.

Civilis & Ecclesiasticæ Jurisdictionis concordia, 152.

Claudii Taurinensis objectionibus contra cultum crucis dominicæ respondetur, 479. & seq.

Clementia mirabilis, 345.

Clericus. Disciplina erga Clericos stabilita 97. 100. 102. Migratio ab una Ecclesia in aliam Clericis prohibetur 108. 111. Clericorum immunitates sexto, & septimo Sæculo. 182. Clericos Monasteriis præfici vetat S. Gregorius, 29. Clericorum contumacia corrigitur, 97. Continentia Clericorum, 98. 112. Clericorum habitus 98. 126. 180. Bonorum Ecclesiæ ususfructus Clericis ab Episcopo concessus. 98. 159. & seq. Clericorum lites ad quod Tribunal delatæ, 98. 127. 185. 320. Quam casti Clericorum mores. 99. In criminali negotio Clerici actores esse non debent, 98. 102. Familiaritas mulierum Clericis interdicta, 102. 104. 185. 320. Negotium omne sæculare, sive commercium Clericis prohibetur, 102. Mores & honestas Clericorum, *ibid.* Fœminarum rei domesticæ gubernandæ causa in Clericorum domos ingressus prohibetur 104. 111. 137. Ab hæreticorum conviviis Clerici arceantur, 105. Fœminarum visita-

vifitationes, *fine testibus* Clericis prohibitæ, *ibid.* Clericis ad puellarum Congregationem *accessus vetatur*, 105. Clerici vagi & instabiles, 109. 159. Clerici publicis actionibus ac tutelis gerendis immunes, 117. Ordo in Clericorum causis judicandis constitutus, *ibid.* Alieni Clerici fine dimissoriis literis non ordinandi, 120. 122. Clericorum in habitu & capillitio modestia, 122. Clericorum testamenta in commodum Ecclesiæ, 122. Laici ne stent inter Clericos in Ecclesia, 123. Obligatio majorum Clericorum ad Officii Divini recitationem etiam privatim, 124. 331. & seq. Majorum Clericorum Celibatus, 124. Clericorum majorum nomine quid intelligendum, 120. Clericorum civilis habitus a Sæcularium vestibus ex Ecclesiæ Disciplina distinctus, 126. 157. Clericorum causæ criminales a quibus judicatæ, 121. Pœna Clericorum Clericos ad Sæcularia tribunalia trahentium, *ibid.* 133. Specialia Clericorum jejunia, 121. Honor Clericis a Laicis exhibendus, 130. Clericos reorum suppliciis, spectaculi causa, adesse nefas. *ibid.* Vestimenta purpurea Clericis interdicta, 137. Stare in plateis ac variis confabulationibus se immiscere Clericis illicitum, *ibid.* Clerici in Monasteria ad pœnitentiam agendam detrusi, *ibid.* Clericorum ordinandorum ætas, 156. Clericorum institutio in Seminariis, *ibid.* Tonsura & Corona Clericorum, 326. Clerici a suis Beneficiis ad nutum Episcoporum non amovendi 162. 322. Clericorum immunitas a fori fæcularis judicio sexto & septimo fæculo, 181. 320. 326. Sub Gothis Italiæ Regibus Immunitate fruebantur Clerici in causis personalibus, non in realibus, 185. Clericos impudicos in perpetuum a Sacris Ministeriis prohibendos Martinus I. decernit, 290. Clericorum mansio in Ecclesiis pro quibus sunt ordinati 322. Nullus olim absque Regis licentia ordinatus in Gallia Clericus, 353. Hanc regii consensus necessitatem ad eos quos publicus census spectaret Concilium Rhemense constrinxit, *ibid.* Tabernarum ingressus Clericis vetitus, 441. Spectacula Clericis vetita, 441.

Climacus (Joannes) Abbas in Monte Sina, 78. Quare sic dictus, *ibid.* Joannis Climaci Opera, *ibid.*

Clodovæi filii, & bella ab ipsis feliciter aut infeliciter gesta 195. & seq. Filiorum Clodovæi pura sinceraque Religio, 199.

Clodoveus II. Dagoberto patri succedit in Burgundiæ & Neustriæ regna, 367. Clodovæi pietas, *ibid.* Clodovæus II. a calumnia vindicatur, 368. Viri sanctitate illustres qui Clodovæo II. regnante floruerunt, *ibid.* & seq.

Clodovæus III. Theodorico patri succedit, 373. Donationes quasdam Ecclesiis factas confirmat, *ibid.* Clodovæi obitus, *ibid.* Viri sanctitate illustres qui Clodovæi III. temporibus celebres fuere, 374.

Clotarius Clodovæi filius Suessionum Rex, 115. Duplicis incesti reus, 196. Clotarii cædes in nepotes, *ibid.* Bellicæ expeditiones ab ipso susceptæ, *ibid.* Clotari expeditio in Hispaniam, 198. Universam Francorum Monarchiam Clotarius solus obtinet, 199. Chramnus ejus filius in ipsum rebellat, *ibid.* Mors Clotarii, *ibid.* Pia ejus ante Obitum Constitutio, *ibid.* Parum æqua in Ecclesiæ commoda propensio, 200. Fabula de homicidio a Clotario perpetrato die Parasceves & erectione Toparchiæ Yvetorii in regnum, *ibid.* Filii Clotarii, *ibid.*

Clotarius II. Edictum Clotarii quo Synodi V. Parisiensis Canones temperavit, 320. Novas exactiones & tributa rogantibus Episcopis relaxavit Clotarius II. 321. Clotarii uxores, 362. Clotarii liberi, *ibid.* Clotarii virtutes & vitia, *ibid.*

Clotarius III. post Clodovæi patris obitum in universa Francia solus regnat, 368. Austrasiam cedit Childerico fratri, *ibid.* Clotarii III. obitus, *ibid.*

Coadjutores & successores ab Episcopis designati, 131.

Colossus Rhodius, 359.

S. Columbanus. Monasteriorum Luxoviensis in Gallia & Bobiensis in Italia, Fundator & primus Abbas, 166. 343. Patria ejus, sanctitas, doctrina, & opera, 166. Sancti Columbani Regula pro Monachis, 166. Monasteria plurima utriusque sexus sub S. Columbani Regula militantia, *ibid.* Sancti Columbani Regula a Synodo Matisconensi approbata, 167.

Con-

Commenda, seu Abbates Commendati, 115.
Communio, laica, 115.
Communio peregrina quid sit, 97. 107.
Concilia, Conciliorum Generalium auctoritas, 70. Concilia Provincialia singulis annis celebranda, 111. & alibi passim.
Confessarius. Qua prudentia Confessarius in pœnitentiis imponendis gerere se debeat, 434. Extrema vitanda Confessario. *ibid.*
Confraternitates. Pia Confraternitatum officia, 342. Confraternitatum abusus emendantur, *ibid.*
Conjugium. De usu Conjugii Regulæ, 94. *Vid.* MATRIMONIUM. Conjuges qui propter alterius infirmitatem matrimonium solvunt, 112. Conjugia illicita, 121.
Cononis Romani Pontificis electio, 294. Constantinum Ecclesiæ Siracusanæ Diaconum inconsulto Clero Antiochenæ Ecclesiæ præficit, infelici exitu, *ibid.*
Consecrationes Ecclesiarum solis diebus Dominicis peragendæ, 355.
Constans Heraclii Imp. filius, Monothelitici erroris fautor, 300. A Constante promulgatur Edictum quo vox unius aut duarum in Christo voluntatum prohibetur, 301. Monothelismus Typo Constantis Imperatoris dolose assertus, *ibid.* Constantis Typus juste damnatus, & cur, 305.
Constans Constantini filius, Imperator levatur, 395. Constans Monothelitas fovet, Typo promulgato, *ibid.* Constans fratrem suum Theodosium Diaconum interficit, *ibid.* Pœna sceleris, *ibid.* In balneo Siracusis occiditur, *ibid.*
Constantinus Antiochenus, a Canone Patriarcha electus, 294.
Constantinus Pogonatus, 305. Quare sic dictus, 359. Hujus Imperatoris fides & pietas, *ibid.* Synodum VI. Oecumenicam convocat, &c. 305. Fratres ambos Tiberium & Heraclium Imperii collegas adsciscit, 359. Eosdem naribus mutilatos in ordinem redigit, *ibid.* Varii bellorum Constantini exitus, *ibid.* Constantini Pogonati patrocinio sexta Synodus convocatur, 360. Ejus in Romanam Ecclesiam merita, *ibid.*
Constantinus Heraclii Imperatoris filius post quatuor imperii menses a Martina noverca veneno perimitur, 359.
Controversiæ sexti Sæculi. 41.
Contumeliosus Rejensis Episcopus. Synodi Gallicanæ Judicium in causa Contumeliosi a Joanne II. confirmatum, 9. Appellationem Contumeliosi suscipit Agapetus, 11.
Corrupticularum origo, auctores, errores. 57.
Corruptio multiplex, 279.
Cosmas & Damianus Martyres, 7. Tria paria Sanctorum ejusdem nominis distinguenda, *ibid.* & seq.
Crodindus Dux. Moderatio, ejus singularis, 201.
Crux. Christi Crucis inventio, 469. a quo & quomodo, *ibid.* Veræ Crucis religiosus cultus, *ibid.* Christus Crucem suam veneratione dignam ostendit, 470. SS. Patres cultum religiosum Dominicæ Cruci exhibendum testantur, *ibid.* Crucis commendatio, *ibid.* Dominicæ Crucis effigiem & signum Fidelibus religiose colendum proposuit semper Ecclesia, ex quo pace potita est, 472. Vexillum, Crucis instar, effici Constantinus jubet, *ibid.* Crucis signum miraculis illustratum, 473. Signum Crucis in pavimentis non adumbrandum & cur, 442. 476. Signum Crucis ab Imperatoribus adoratum, *ibid.* Crucis signum manus agitatione formatum venerabile est, & ab Ecclesiæ exordiis apud Christianos usitatum, 476. Hæreticorum objectionibus contra cultum Dominicæ Crucis respondetur, 477. Perperam Heterodoxi contendunt Cyrillum explosisse adorationem Crucis ex ligno, lapide aut quavis alia materia confectæ, 473. Ethnicorum in Christianos calumnia repellitur, 478. Cruci Christi ea non exhibetur adoratio, quæ Dei solius propria est, 478. Claudii Taurinensis Episcopi objectionibus contra Crucis adorationem respondetur, 480. & seq. Petrobusianorum contra cultum Crucis Dominicæ objecta diluuntur, 482. Veteris Ecclesiæ sententia, & fides Paulicianis & aliis hæreticis Crucem contemnentibus & comburentibus opponitur, 483. 484. Typo Crucis salutatio & honoraria adoratio exhibenda, 485.

Curati.

Curati. Ædes Curatorum Ecclesiastica Seminaria, 110. Curati secundum Parochiarum facultates Clericos sibi debent adjungere, 334. Obligatio prædicandi Verbum Dei Curatis incumbit, 441.
Curatorum primitivorum origo, 333. Utrum Curati Primitivi plures simul possint habere Parochias, 223.
Cyriacus Constantinop. Patriarcha Oecumenici nomen affectat, 28. Cyriaci ambitionem S. Gregorius coercet. *ibid.*
Cyrus Alexandrinus Monothelitarum hæreseos assertor & defensor, 299.

D

D*Agobertus* in Regnum Clotarii patris succedit, 362. Fabulæ quæ de Dagoberto narrantur, *ibid.* & seq. Aquitaniæ partem Chariberto fratri cedit Dagobertus, 363. Dagoberti vitia, *ibid.* Dagoberti uxores, 364. Utrum Nantildis Dagoberti uxor monialis fuerit, *ibid.* Dagobertus a S. Amando reprehensus, *ibid.* Dagoberti pœnitentia, *ibid.* S. Dionysii Basilica a Dagoberto extructa utrum sita sit intra muros urbis Parisiensis, *ibid.* & seq. Viri insignes qui regnante Dagoberto floruerunt, 365. Dagobertus filium suum Sigebertum Austrasiæ Regem creat, *ibid.* Clodovæum alterum filium Regni Burgundiæ & Neustriæ hæredem instituit, 366. Leges a Dagoberto emendatæ, *ibid.*
Dagobertus II. pulsus quondam in exilium, redit in Austrasiam, & rerum potitur, 315. Dagoberti munificentia, in Ecclesias & Monasteria, *ibid.* Dagoberti liberi, *ibid.* Dagoberti mors, *ibid.* Viri sanctitate illustres qui Dagoberti II. temporibus floruere, 372.
Damascenus Vid. Joannes Damascenus.
Decanus quid sit, 171.
Decima pauperum stipendia, 342.
Defunctorum Missam pro vivis celebrare ut hoc sacrificio mors illorum acceleretur, damnata superstitio, 341. Preces & Missæ & eleemosynæ pro Defunctis in Anglia recens Christiana, 389. 384.
Desiderius Metropolitanus Viennensis in Concilio Cabilonensi deponitur, 155.
S. Desiderius Cadurcensis Episcopus, variarum Epistolarum auctor, 350.
Devolutum jus quid sit, 161. Jure Devoluto Romanus Pontifex Beneficia confert in Ecclesia universa, *ibid.*
Deusdedit Romanus Pontifex, patria ejus, sanctitas beneficentia & charitas, 288. Leprosum osculo sanat, *ibid.* Epistola *Deusdedit* supposita, *ibid.*
Diaconi Vid. Majores CLERICI. Diaconorum Celibatus, 124. Diaconorum obligatio ad Officii Divini recitationem etiam privatim, *ibid.* Diaconum jejunium altari ministrare decet, 131.
Diaconissa. Diaconissarum ordinatio abrogatur, 104. 111.
Dionysius Exiguus, Romani Monasterii Abbas, 61. Collectio Canonum ab ipso adornata, *ibid.*
S. Dionysi Abbatiæ fundatio, 364. Utrum S. Dionysii Basilica intra muros urbis Parisiensis fuerit extructa, *ibid.*, & seq. Privilegium Abbatiæ S. Dionysii a Clodoveo II. concessum: Qua conditione, 367. Utrum privilegium illud sit interpolatum, *ibid.*
Dioscorus Antipapa, 8. A Bonifacio II. anathemate percellitur, *ibid.* Id ceu injustum sustulit Agapetus. *ibid.* Quam ob causam injusta visa sit Agapeto excommunicatio in Dioscorum, a Bonifacio lata, incertum, *ibid.* Moritur Dioscorus, & cum ipso schisma, extinguitur, *ibid.*
Divinatores. Pœnæ in ipsos constitutæ, 137.
Divortii causæ ab Episcopis judicandæ, 98.
Dominica dies. Quæ opera diebus Dominicis prohibita, 115. 334. Missæ integræ auditio die Dominico, 101. 103. 115. Religiosa Dominicæ diei observantia, 144. 366

Oblationes diebus Dominicis ab omnibus faciendæ, *ibid.* infra. Mulcta pecuniaria & flagella in Dominicæ diei violatores decreta, 163.
S. Donati Regula, 162.
Donatistæ in Africa comprimuntur, 23.
Donus Summus Pontifex, 239.
Dorothæus Abbas, sermones ejus, 78.

E

EBroinus Majordomus in Monasterium deportatur exul, 368. Laidesium Majoremdomus interimit, & Majoratumdomus iterum recipit, 371. Ebroinus S. Leodegarium & Gairinum Comitem fratrem ejus per calumniam opprimit, *ibid.*
Ecclesia. Indeficiens est Ecclesiæ judicium in factis doctrinalibus, in quibus cognitio causæ ex Auctorum scriptis instruitur, 373. & seq. Bonorum Ecclesiæ administratio, 262. 285. 331. Dispensatio, 6. Bonorum Ecclesiæ usus fructus Clericis ab Episcopis concessus, 98. Ecclesiæ potestas in statuendis Matrimonii impedimentis, 101. Præscriptio Ecclesiæ non opponenda, 101. Jus apponendi impedimenta dirimentia Matrimonio, ut Sacramentum est, Ecclesiæ soli, non Principibus convenit, 105. 114. 131.
Ecclesiarum consecrationes, 399. In porticu Ecclesiæ aliquid vendere nefas, 443.
Ecclesiastici Auctores qui floruere sexto sæculo, 60. sæculo septimo, 343.
Ecclesiastica politia sexti & septimi sæculi, 140. & seq. Jurisdictionis Ecclesiasticæ & civilis fines, 133. Utriusque potestatis in Disciplinæ bonum consensus, *ibid.* Ecclesiastica & civilis potestas mutuam sibi præstant operam ad extirpanda crimina, *ibid.* Novellæ Justiniani Constitutiones de personis & rebus Ecclesiasticis, 189. & seq. Ecclesiasticorum bonorum administratio, 179. Bonorum Ecclesiasticorum immunitates. Sexto & septimo sæculo, 172. Bonorum Ecclesiasticorum alienatio sub pœna anathematis prohibita, 4. Quæ bona Episcopi & laici ad hæredes transmittere possunt sexto & septimo sæculo, 180. Solis Sacerdotibus illorum administratio commissa, *ibid.* Bonorum Ecclesiasticorum pervasores, 125.
Ectesis Heraclii, quid sit, 300. Quo auctore & nomine vulgata, *ibid.* A quibus rejecta 302. Severinus Papa Ectesim reprobat, *ibid.* Joannes IV. Ectesim Heraclianam damnat, *ibid.*
Edbaldus, Cantii Rex, 381. Edbaldi vitia, *ibid.* Edbaldi conversio, *ibid.*
Eduvinus Northumbrorum Rex cum gente ad fidem Christi convertitur, 393.
Ebertus Rex nepotum suorum neci consentit, 382. Mors illorum pretiosa & miraculis illustrata, *ibid.*
Egica ab Ervigio Rege Successor designatur, 379. Egica Rex injuriam Vvambræ Regi illatam ulciscitur, *ibid.* Leges in Judæos ab Egica latæ, *ibid.*
Eligius, Noviomensis Episcopus, sexdecim Homiliarum Auctor, 351.
Emeritense Concilium, 333. Canonum summa, *ibid.*
Emerius Santonensis Episcopus in Provinciæ suæ Synodo depositus, 154.
Energumeni. Pœna eorum qui se Energumenos mentiuntur, 443.
Ennodius Ticinensis Episcopus, quo tempore floruerit, 61. Varia ejus opuscula, *ibid.*
Epaonense Concilium, & Canonum in eo editorum summa, 103. & seq.
Episcopi. Coadjutorum & successorum designatio ab Episcopis facta, 149. Nulla generis sui & cognationis habita ratione, Episcopi Coadjutores assumebant, *ibid.* Episcopi nepos regendæ Ecclesiæ idoneus, a successione in Episcopatum avunculi non rejiciendus, *ibid.* Migrationes & translationes ab uno Episcopatu ad alium vetitæ, 14?. & seq. Cessiones Episcopatus, 149. Episcoporum Residentia, ejus antiquitas & necessitas, 150. Bonorum Ecclesiasticorum administratio penes Episcopos 3.. Unum in omnibus Episcopis Sacerdotium, 5. Episcopi qui gratia apud Reges valent, suadere, ipsis debent, ut Christianis sub infidelium tyrannide gementibus opem ferant, 8. Monachi Episcoporum curæ ac regimini non subtracti, 28. Episcoporum jura illæsa jubet

BIBLIOTECA O. F. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

jubet S. Gregorius, 29. Vacuum & inane Episcopi nomen tenet Episcopus qui eleemosynas uberes non errogat, 31. 101. Episcopos Sedibus pulsos ab hostibus, S. Gregorius ab aliis Episcopis ali jubet, 31. Qualia esse debeant Episcoporum convivia, 31. Episcopos reipublicæ curam gerere debere exemplo suo docet S. Gregorius, 34. Episcopales eleemosynæ, 101. Episcopus ad Synodum a Metropolitano invitatus & venire contemnens, 104. Episcopalis Diœcesanarum Ecclesiarum visitatio, *ibid.* & 326. venatio Episcopi vetita, 101. Episcopus res suæ Ecclesiæ, non conscio Metropolitano, vendere non potest, 102. Episcopi alienas Parochias aut Ordinationum jura usurpantes 106. 112. Episcopi alienum Clericum absque proprii Episcopi consensu ad Sacerdotium promoventes, 112. 114. Qui ordinandi Episcopi? 112. Episcoporum continentia, 112. Episcopi quare Regem filium vocant, 113. Episcopi Auctoritas in bonorum Ecclesiasticorum administratione, 112. 113. Episcoporum electio & consecratio. 117. 330. Regii assensus necessitas in Ecclesia Gallicana ad Episcopi electionem, 118. Causæ quarumlibet personarum adversus Episcopos, qua ratione finiendæ, 119. Monasteria Episcopis subdita, 120. Episcopalium electionum libertas, quomodo cum necessitate Regis assensus concordet, explicatur, 121. & seq. Prœmia pro Clericorum ordinationibus ab Episcopis exigi vetantur, 126. Episcopalis Jurisdictionis amplitudo, 113. 153. Ædes Episcopales omnibus patere debent hospitibus, & miseris, 130. & seq. Sæculares Judices ab Episcopis discant qua ratione in munere suo se gerere debeant, 134. Episcopi in Hispania invigilant super laicos Magistratus, ex Regis mandato, *ibid.* Quomodo novi Episcopatus instituti, 144. Novi Episcopatus absque Metropolitani consensu in Regnis Christianis non erecti, *ibid.* & seq. Quomodo electi Episcopi? 145. Imperatoribus multum tribuit Ecclesia in electionibus Episcoporum 146. Regum Christianissimorum in Episcoporum electionibus potestas ex concessione Ecclesiæ, 147. & seq. 353. Potestas Regum Hispaniæ in electionibus Episcoporum, 148. Episcopi Suburbicarii ordinatio a Romano Pontifice facta, *ibid.* Episcoporum fidei professio, 149. Fugiendus ex humilitate Episcopatus, ex obedientia suscipiendus, 151. Episcoporum officium in commendis Regibus de iis quæ salutem spectant, 152. & seq. Episcoporum Jurisdictio sexto septimoque sæculo, *ibid.* Judicia & depositiones Episcoporum *ibid.* 154. Episcopi ordinarii Beneficiorum collatores 159. Clericos a suis Beneficiis ad nutum Episcoporum amovere non possunt, 262. 322. Improbas aut dubias lites defendere indignum est Episcopo 185. Anathemati devoventur Episcopi qui Monasteria subvertunt cupiditate vel fraude 323. Episcopi in Synodo sedere & sententiam dicere debent secundum consecrationis antiquitatem 122. 324. 335. Protegendi populi cura Episcopis a Deo imposita, 326. Diœcesis ab Episcopis singulis annis lustranda, *ibid.* Cappellani Magnatum in omnibus Episcopo subditi, 330. Episcopi in Synodo depositi vel suspensi, 332. Episcoporum vita nullis motibus perturbari debet, 335. Episcopalis mansuetudo, *ibid.* Episcopi Monasteriis molesti non sint, nec res eorum usurpent, 335. Episcoporum translationes factæ ob solum Ecclesiæ bonum, 149. 341. Episcopi olim in Galliis non consecrati nisi Rex illorum electioni præbuisset, assensum. 352. Obbligatio prædicandi Verbum Dei Episcopis incumbit, 441.

Ercombertus Cantii Rex, 382. Ercomberti pietas, *ibid.*

Ermenegildus Leuvigildi Gotthorum Regis filius, 210. Regni consors a Patre creatur, *ibid.* Ex Ariana superstitione ad Catholicam Fidem convertitur, *ibid.* S. Ermenegildi Martyrium, 211. & seq.

Ervigius Gothorum Rex 377. Ervigii malæ artes ut ad regnum viam sibi aperiret, 337. 377. Ervigius Synodo Toletanæ XIII. potestatem dat emendandi Leges a ua Majestate conditas, 338. Vvambæ leges paulo severiores antiquat, 377.

Ethelbaldus Merciorum Rex, virtutes ejus & vitia, 390. Ethelbaldum pœnitentiam egisse verisimile est, *ibid.*

Ethelbertus Cantii, Rex Christianam Religionem amplectitur, 380. Ethelbertus inter Sanctos relatus, 81.

Ethelbertus Orientalium Anglorum Rex sanctus, 385.

Ethelerius Rex, 377.

Eva-

Evagrius Scholasticus, Patria ejus, professio, dignitas, scripta, stylus, 85.
Eucharistia quid sit, 345. Nocturnæ illusiones quando ab Eucharistiæ communione prohibeant, 95. Eucharistiæ reliquiæ infantibus distributæ, 129. Miraculum in Eucharistia factum, 346. Facundi Hermianensis auctoritatem contra fidem realis præsentiæ Corporis Christi in Eucharistia perperam objiciunt Hæretici, 72. Anastasius Sinaita realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia credidit, & docuit, 20. & seq. Ecclesiæ totius de SS. Eucharistiæ Sacramento illo sæculo fides, *ibid.* & seq. Fermentato pane usa est VII. sæculo Hispanienses Ecclesia in SS. Eucharistiæ sacrificio, 340.
Eugenius I. Romanus Præsul, 291.
Eugippius, Africanus Abbas 61.
Eulogius & ejus opera, 85.
Ad *Eulalium* Alexandrinum Epistola, Bonifacii II. nomine inscripta, 9.

F

Facundus Hermianensis in Africa Episcopus, 81. Acerrimus trium Capitulorum defensor, *ibid.* Facundus fuit Schismaticus, *ibid.* In Schismate scripsit & obiit, 74. Facundi auctoritatem contra fidem realis præsentiæ Corporis Christi in Eucharistia perperam objiciunt Hæretici, 72. Celebris Facundi locus exponitur, *ibid.* & seq.
Faustianus Aquensis Episcopus in Concilio Matisconensi II. exauctoratus, 145. Quare & quibus conditionibus, *ibid.*
Felix III. patria ejus, virtutes, 7. Tyrannice ab impio Rege Theodorico eligitur Summus Pontifex, *ibid.* Vitandi causa Schismatis a Clero & Senatu Felix suscipitur, *ibi.* Epistolæ Felici III. suppositæ, 8.
Ferrandus Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus, 70. Trium Capitulorum in unitate Ecclesiæ defensor acerrimus, *ibid.* Ferrandi scripta, *ibid.*
S. Ferreoli Regula pro Monachis, 165.
Fides. Summa Sedis Apostolicæ in Fidei dogmatibus judicandis auctoritas 117.
Filiæ cum fratribus paternam hæreditatem in Galliis olim non dividebant, 371.
Fornicationis pœnitentia, 404. Fornicatio. *Vid.* Carnalia peccata.
Franci. Francorum Rex Canonum protector a Summo Pontifice agnitus, 103. Regni Francorum gloria, magnitudo & potestas ex Regnum Christianissimorum amore & obsequiis erga Ecclesiam derivata, *ibid.* Francorum Reges Episcoporum consiliis plurimum usi, 17. 355. Regum Christianissimorum seu Francorum in Episcoporum electionibus potestas, ex concessione Ecclesiæ, 146. 352. Imperator & Ostrogothi Francorum ambiunt amicitiam. 196. & seq. Ortum inter Francorum Reges civile bellum, 197. Regum Francorum expeditio in Hispaniam, *ibid.* Francorum elogium, 199. Immunitates Ecclesiis & earum bonis a Francorum Regibus concessæ, 354. Ecclesias & Monasteria sub sua tuitione Reges Christianissimi suscipiebant, *ibid.* Subditorum causas cum Episcopis & Optimatibus judicabant. 355.
Fredegundis Chilperici pellex, 220. Fredegundis odium, in Audoveram & crudelitas in privignos, 201 Fredegundis in Prætextatum Rothomagensem Episcopum sævit, 202. A Chilperici mortis suspicione purgatus Fredegundis 203. Fredegundis indoles, 206. Adulterium Fredegundis cum Landerico fictitium, *ibid.* Fredegundis Reginæ obitus, *ibid.*
S. *Fructuosi* Complutensis Abbatis Regula, 207. & seq.
Frumarius Suevorum Rex, 209.
Fulgentius, patria ejus, eruditio, professio, 62. S. Fulgentii libri & eorum synopsis, 63. & seq. Opera ejus genuina aut supposita, *ibid.* & seq.

G

GAllicana Monasteria. Immunitas Monasteriis quibusdam Gallicanis ab Episcopis concessa rogantibus, 177.

Galsuenda Athanagildi Vvisigothorum Regis Filia, Cilperico desponsata, 201. Mors ejus funesta *ibid.*

Georgius Constantinopolitanus Patriarcha fidem orthodoxam in Synodo VI. Oecumenica profitetur, 362.

Gerundense Concilium, & Canones in eo editi, 103.

Gildas Sapiens, ab altero Gilda antiquiore qui Albanicus dictus est, distinguendus, 61. Opera ejus, *ibid.*

Gloria in Excelsis Hymnus in Missa tantum nocturna Dominicæ Nativitatis cantari solitus, 6. Statuit Symmachus Pontifex ut die Dominica & in solemnitatibus Martyrum cantaretur, *ibid.* Gloria in excelsis Hymnus Symmacho perperam adscriptus, *ibid.*

Gothi. Bellum Gothicum, 186. Reginis viduis Gothorum in Hispania imperata continentia, 338.

Gradensis Patriarcha, 141.

Gregorius Magnus, Genus ejus, patria, parentes, 19. Cujus instituti Monachus fuerit Sanctus Gregorius, 20. Ordini sancti Equilii Gregorium adscribit Baronius, *ibid.* Ordini Benedictino illum Dom. Mabillonius vindicat, *ibid.* Sanctus Gregorius Pontificiam dignitatem declinare conatur, 23. Sancti Gregorii humilitas, *ibid.* & seq. 25. 33. Pontificiam dignitatem ægræ suscipit, 24. Professionem fidei mittit ad Patriarchas, *ibid.* Schismaticos revocare nititur ad unitatem, *ibid.* Donatistas in Africa, comprimi curat, *ibid.* Varia sancti Gregorii Decreta, *ibid.* Augustino viro sanctissimo aliisque Monachis missis in Angliam, gentis conversionem ad Christum procurat, *ibid.* Joannis Constantinopol. sese universalem Patriarcham inscribentis fastum coercet, 25. S. Gregorius non vult universalis Episcopus appellari, *ibid.* S. Gregorii charitas erga Coepiscopos, *ibid.* Curat ut digniores ad Episcopatum eligantur, 25. Simoniam extirpare studet, 26. Pro sepulturis aliquid exigi vetat, *ibid.* Viduas, pupillos, & quoslibet oppressos tuetur, 27. Suadet Imperatori ut tributa temperet, *ibid.* Ad executionem Canonum Arelatensi Episcopo vices suas committit, 28. Pallium Augustodunensi concedit, *ibid.* Cyriaci Constantinopolitani ambitionem coercet, *ibid.* Episcoporum jura illæsa esse jubet, *ibid.* Sancti Gregorii erga Monachos providentia, *ibid.* Privilegia Monasterii concessit, quibus Episcoporum curæ ac regimini non subtrahebantur, 29. Clericos Monasterii præfici vetat sanctus Gregorius, 29. Monachos rerum temporalium procurandarum & litium persequendarum onere levat *ibid.* Uni plura beneficia committere nefas existimat, 30 Charitas sancti Gregorii erga pauperes, *ibid.* Episcopos Sedibus pulsos ab hostibus sanctus Gregorius ab aliis Episcopi ali jubet, 31. Perfectio Monasticæ vitæ in Aula Pontificia Gregorii, 32. Officia Ecclesiastica & Missæ ordinem in meliorem formam redigit sanctus Gregorius, *ibid.* Cantus Gregorianus, *ibid.* Stationes a S. Gregorio dispositæ, 33. Sanctus Gregorius sua Opera in Ecclesia legi non patitur, *ibid.* Sanctus Gregorius apud Imperatorem Mauritium expostulat ad Legum Ecclesiæ incommodarum duritia, rogatque ut eas temperet *ibid.* Sancti Gregorii Apostolica libertas in commonendis de officio Principibus, cum summa humilitate conjuncta, 34. Sanctus Gregorius difficilimis temporibus Reipublicæ curam gerit, 35. Imperatorem docet Sacerdotes debita reverentia prosequi debere, *ibid.* Sancti Gregorii pro extinctione Istriæ Schismatis labores, 51. Sanctus Gregorius Theodelindam Reginam a Schismaticorum partibus revocat, *ibid.* Sancti Gregorii obitus 36. Sancti Gregorii Magni scripta, 86. Moralia in Job. *ibid.* Pastoralis, libri Sancti Gregorii Synopsis, *ibid.* & seq. Pastoralem S. Gregorii librum legere debent Episcopi, 83. S. Gregorii Homiliæ in Ezechielem, *ibid.* In Evangelia, *ibid.* Dialogorum libri S. Gregorio vindicantur, *ibid.* & seq. Sancti Gregorii Sty-

lus, 89. Miraculis quæ ſanctus Gregorius narrat, non temere deroganda fides, 90. Epiſtola ad Secundinum interpolata, 91. Epiſtolam ad Joannem Syracuſanum, S. Gregorio temere abjudicat Rivetus, *ibid.* Epiſtola ad Senatorem non eſt ſuppoſita S. Gregorio *ibid.* interpolata tamen viris eruditis videtur, *ibid.* & ſeq. Epiſtola ad Felicem Meſſanæ Epiſcopum eſt Sancti Gregorii, ſed interpolata, 93. Epiſtola ad Auguſtinum S. Gregorio vindicatur, 94. Epiſtolæ Synopſis, *ibid.* Ne muliere poſt partum viro miſceatur donec ablectetur infans S. Gregorius ſuadet, non præcipit, *ibid.* Aliæ S. Gregorii de uſu conjugii regulæ, 95. S. Gregorii Antiphonarium, *ibi.* Sacramentarium S. Gregorii, *ibid.* Commentarius in libros Regum S. Gregorio ſuppoſitus, *ibid.* Commentarius in Pſalmos pœnitentiales non eſt S. Gregorii, 96. S. Gregorius Linguæ Græcæ neſcius, *ibid.* Commentarius in Cantica S. Gregorio falſo adſcriptus, *ibid.* Levia ſphalmata quæ S. Gregorio Dallæus improperat, *ibid.*

Gregorius Turonenſis Epiſcopus, patria ejus, parentes, virtutes, profeſſio, 79. Gregorii ſtylus & opera, *ibid.* & ſeq.

Gundemarius, Hiſpaniæ Rex, 375.

Guntchramnus Clotarii filius, 201. ejus conjuges & liberi, *ibid.* Guntchramni bella, 203. Adverſus Gundobadum impoſtorem, *ibid.* Adverſus Gothos bellum gerit Guntchramnus, *ibid.* Geſta Guntchramni cum Childeberto nepote, *ibid.* Guntchramni obitus, ſanctitas, beneficia in Eccleſiam, 205. Guntchramni Regis Edictum de Dominicæ diei & Feſtorum religioſa obſervantia, *ibid.*

H

H*Eracleonas*, Heracli filius, ſex menſibus imperat, 359. Senatuſconſulto, naribus abſciſſis in exilium deportatur, *ibid.*

Heraclius Phocam Tyrannum vincit & occidit, 357. Imperator creatur & a Patriarcha cum Sponſa ejus coronatur, *ibid.* Varia Heraclii Imperatoris bella, *ibid.* & ſeq. Pacem a Coſrhoe ſupplex petit nec obtinet, 358. In Perſidem irrumpit, & pacem cum Perſis init, *ibid.* Crux Chriſti a Perſis Heraclio reſtituitur, *ibid.* Heraclius Monothelitis favet, 298. 358. Promulgata Ecteſi Sergii conſilia juvat & vires addit hæreſi, 300. 258. Heraclii obitus, *ibid.*

Hermenericus, Suevorum Rex, 209.

Herudfordiæ in Anglia Concilium, 334. Synopſis Canonum, *ibid.*

Hiſpalenſe I. Concilium, & Canones, 137.

Hiſpalenſe II. Concilium, quando & quo Præſide celebratum, 322. Canonum ſumma, *ibid* & ſeq.

Hiſpaniæ Rex, Sacramentum fidelitatis ipſi debitum & ejus violatores, 328. Sacramentum ab Hiſpaniæ Rege præſtandum ut neminem in Regno ſuo degere permittat, qui non ſit Catholicus, *ibid.*

Hiſpanienſis Eccleſia Azymis in S. Euchariſtiæ Sacrificio uſa ſæculo ſeptimo, 340.

Homicidii voluntarii & fortuiti pœnitentia, 342. Homicidia olim in Galliis pecunia redimebantur. 355.

Homo per homines, non per Angelos corrigitur, 347.

Honorius I. Romanus Pontifex, 288. Eduinum Regem recens Chriſtianæ militiæ adſcriptum ad perſeverandum ſuis literis hortatur, *ibid.* Gradenſem Patriarcham dejicit & Primogenium in ejus locum ſubſtituit, *ibid.* Plures Romæ Baſilicas extruit, reſtaurat, ornat Honorius, *ibid.* Gloriam ſuam Sergio Monothelitarum Duci connivendo maculat, *ibid.* Duarum operationum voces ſileri jubet, *ibid.* & 417. Pontificatus anni 288. Honorius in ſexta Synodo Oecumenica vere damnatur 308. 410. & ſeq. Juſte damnatur, 417. & ſeq. Honorius ab hæreſi tamen excuſatur, 427. & ſeq. Leo Secundus Honorii damnationem in ſexta Synodo conclamatam confirmat, 412. Honorii Epiſtolæ combuſtæ ex ſextæ Synodi ſententia, 310. Honorii Papæ damnatio repetita in ſeptima Synodo Oecumenica, 413. Adrianus Secundus Honorium in ſexta Synodo damnatum agnoſcit, *ibid.* Baronii Cardinalis objectionibus reſpondetur, 414. & ſeq.

& seq. Honorii Oeconomiam nihil est quod excusare possit, 418. Honorio communis loquendi modus cum hæreticis, 419. Utrum Epistolia II. Honorii corrupta fuerit, 241. Batonii Cardinalis objectionibus respondetur, *ibid.* & seq. Honorius Papa non fuit Hæreticus, 427. Honorii Epistolæ utrum Catholico sensu explicari possint, *ibid.* & seq. Pontifices olim in professione fidei damnabant Honorium ut fautorem Monothelitarum, 431. Honorius a sexta Synodo damnatus non fuit ut hæreticus, sed ut hæreticorum fautor, & reus negligentiæ in illis coercendis, 432.

Hormisdas Symmacho Papæ sufficitur, 6. Præclara Hormisdæ Pontificis Maximis gesta & decreta 7. Utrum Epistola ad S. Remigium Rhemensem Archiepiscopum, quæ Hormisdæ nomen præfert, illius sit, *ibid.* Hormisdas Manichæos insectatur, *ibid.* Sub ipsius Pontificatu Africanæ Ecclesiæ status restituitur, *ibid.* Monachi Scythæ mittunt Oratores ad Hormisdam, 52. Quos Epistola sua Hormisdas damnat, 54. Hormisdæ Epistolam scripto lacessit Joannes Maxentius, 55. Hormisdam Pelagiani erroris male insimulat, 56.

Hypathius Anastasii Augusti ex sorore nepos per vim a seditiosis Imperator creatur, 185 A solio deturbatus Justiniani jussu a militibus confoditur, *ibid.*

J

JOannes I. Hormisdæ Summo Pontifici sufficitur, 7. Joannis I. miracula, *ibid.* Coram illo se humiliat Justinus Imperator, & ab eo coronatur, *ibid.*

Joannes II. cognomento Mercurius eligitur Pontifex, 9. Edictum contra Simoniacos ab Athalarico Rege Joannes II. impetrat, *ibid.* Joannes II. Rom. Pont. professionem & Edictum fidei ab Imperatore Justiniano missum approbat; & Monachos Acæmetas a communione removet, 59. Epistola Joannis II. ad Justinianum, *ibid.* Altera ad Senatores, *ibid.* Acæmetas Monachos habita Romæ Synodo damnat, 9. 59. Synodi Gallicanæ judicium in causa Contumeliosi Rejensis Episcopi confirmat, 9. Cassiodori Præfecti Prætorio Epistola ad Joannem II. reverentiæ plena, 11. Epistola ad Valerium Episcopum Joanni II. supposita, *ibid.*

Joannes III. Summus Pontifex, 18. Gesta ejus pene ignota, *ibid.*

Joannes IV. Severino Summo Pontifici subrogatus 288. Coacta Romæ Synodo Monothelitarum hæresim configit, *ibid.* & 303. Ecclesias Monachis ab Episcopo concessas, per Presbyteros ab ipsis Monachis institutos regi decernit Joannes Quartus, 289. Pontificatus anni, *ibid.* Pietas ejus & liberalitas, *ibid.*

Joannes V. Romanus Pontifex Benedicti II. successor, 390.

Joannes Biclarensis. Origo ejus, doctrina, professio & opera, 85.

Joannes Jejunator. Patria ejus, professio, sanctitas, 84. Quare jejunator dictus, *ibid.* Profusissima Joannis in pauperes beneficentia, *ibid.* Constantinop. Antistes factus Synodum cogit, in qua Universalis Patriarchæ nomen sibi arrogat, 27. Synodum Joannis irritam declarat Pelagius II. *ibid.* Joannis factum Sanctus Gregorius coercet, *ibid.* Græci nimiam indulgentiam Joannis Jejunatoris erga pœnitentes arguunt, 84. Ejus indulgentia in definiendis pœnitentiæ operibus & tempore, prudentiæ tribuenda, 85.

A *Joannem* Syracusanum Epistola utrum sit genuinum Sancti Gegorii opus, 91.

Judæi. Christiani matrimonia cum Judæis contrahentes a communione Ecclesiæ segregantur, 112. Christianis Judæi judices non præponendi, 113. Judæi ad suscipiendum Baptismum non cogendi, 327. Leges in Judæos ab Egica Rege latæ, 378.

Judex, Imitandum Judicibus Christianis exemplum, 11.

Julianus Toletanus Archipræsul, Ingenium ejus & eruditio 29. Juliani opera quæ supersunt & quæ desiderantur, 30. Julianus Apologiam contra Monothelitas Sergio I. offert quæ ab ipso improbatur 338. Apologeticum edit Julianus pro propositionibus a Rom. Pontifice reprobatis; quæ a Synodo Toletana V. approbantur, *ibid.*

Junilius Africanus Episcopus, & opera ipsi vere vel falso adscripta, 71.

Jus Romanum in unum corpus collectum, 188. Juris civilis divisio, *ibid.* Institutiones Juris, *ibid.* Digesta, *ibid.* Novellæ, &c. 189. & seq.

Justinianus Justini senioris nepos Imperator renuntiatur, 185. Justiniani bella, *ibid.* Bellum Persicum, *ibid.* Bellum VVandalicum, *ibid.* Bellum Gothicum, 186. Nimium Justiniani studium circa dogmata, 187. Justinianus Imperator Edictum adversus tria Capitula promulgat, 42 Quare, *ibid.* Justiniani Edicto Orientales Episcopi subscribunt, *ibid.* Occidentales Episcopi Edicto Justiniani adversantur, *ibid.* Synodum indicit Justinianus, 43. Justinianus Imp. Edictum adversus tria Capitula iterum solemni ritu promulgat, 44. Vigilium Rom. Pont. quod Edicto suo adversaretur, vexat, 45. Vigilii constantia victus Justinianus Edictum abrogat ac integram futuræ Synodo relinquit trium Capitulorum cognitionem, *ibid.* Justinianus moræ impatiens adversus pacta conventa Synodum cogit, 46. Justinianus in hæresim lapsus, 188. Jus Romanum a Justiniano meliorem in formam redactum, 188. Justinianus codex, *ibid.* Justiniani novellæ, 189. & seq. Ecclesiasticam Auctoritatem non usurpavit Justinianus de rebus & personis Ecclesiasticis leges ferens, 190. & seq. Novellas Justiniani approbavit Ecclesia, *ibdi.* Justinianus non fuit analphabetus, 191. Justiniani mores, *ibid.* & seq. Ulpianam Dardaniæ urbem de suo nomine Justinianam Secundam appellari jubet Justinianus 47.

Justinianus II. cognomento Rhinometus, Constantini Pogonati filius, 360. Bella varia a Justiniano suscepta, *ibid.* Justiniani levitas, inconstantia, & crudelitas, 361. Justiniani impietas, *ibid.* Justiniani infelix exitus, *ibid.*

Justinianæ primæ Primas, 141.

Justinus Senior, militum quibus præerat suffragiis Imperator creatur, 183. Justini pro Catholica fide zelus, *ibid.* Tristia ob publicas calamitates Justini tempora, 184. Justini munificentia, *ibid.* Justinus erga Sedem Apostolicam observantissimus, *ibid.*

Justinus junior Imperator coronatur, 466. Tiberium Imperii collegam adsciscit, *ibid.*

SS. *Justi* & Pastoris Martyrum festivitas Compluti celebris die 6. Augusti, 170.

Justus Orgelitanus, in Catalaunia Episcopus, 70.

I

IBas. Epistola Ibæ ad Marim Persam in quinta Synodo Oecumenica discutitur, 52. In eadem Synodo damnatur. 253. Quare, *ibid.* & seq. Nestorianam propositionem continet Ibæ Epistola, 254. Epistola Ibæ a Concilio Chalcedonensi approbata non fuit, 261. Utrum causa Ibæ in quinta Synodo retractari jure potuerit, 254.

S. *Ildefonsus* Abbas, deinde Toletanus Archiepiscopus, 106. Ildefonsus perpetuæ Virginitatis S. Mariæ Matris Dei vindex *ibid.* Miracula quæ Ildefonsi pietati tribuuntur 352. S. Ildefonsi opera, *ibid.*

Ilerda, urbs Cataloniæ Episcopalis sub Archiepiscopo Tarraconensi, 119. Ilerdense Concilium, & ipsius Canones, *ibid.*

Illusiones nocturnæ quando ab Eucharistiæ communione prohibeant, 95.

Immolatitiis cibi vescentes a communione removentur 112.

Immersio trina vel simplex in Baptismo, 324.

Immunitates Ecclesiis & earum bonis a Regibus vel Principibus concessæ, 176. 185. 335. Clericorum Immunitates, 179. Circa Monasteriorom Immunitates multa observanda, 354.

Imperatores qui sexto nominis Christiani sæculo rerum summa potiti sunt, 357. & seq. septimo sæculo imperarunt 422. & seq.

Ina Saxonum Occidentalium Rex, Sanctitas ejus & pietas, 399. Regnum suum Apostolicæ Sedi vectigale facit, 400. Leges latæ ab Ina Rege, *ibid.* Rex Ina regno se abdicat, Romamque religionis causa proficiscitur, *ibid.*

Incestarum conjunctionum pœnæ, 323.

Ingundis Sigiberti Francorum ex Regis Brunichilde filia, 211. Ermenegildo connubio jungitur, *ibid.* Ermenegildum ad fidem Catholicam traducit, *ibid.*

Inimi-

Inimicitiæ pertinaces excommunicatione punitæ, 98.
Inimicorum dilectio, 345.
Irregularitates Canonicæ ab Ordinibus Sacris removentes, 113.
S. Isidorus Hispalensis Episcopus, Doctrina ejus atque ingenium, 347. Isidori opera genuina, 141. Liber de vita & morte Sanctorum, non est S. Isidori *ibid.* Sancti Isidori elogium *ibid.* Epistola ad Massanum S. Isidoro supposita, 348. Epistola ad Redemptum S. Isidori nomen falso profert, *ibid.* Primatum Romani Pontificis jure divino S. Isidorus asserit ceu dogma fidei, *ibid.* Liber de ordine creaturarum in spicilegio editus, non est S. Isidori 349. Isidorus Hispalensis ab eo cujus corpus Bononiæ colitur, distinguendus, *ibid.* Fabulæ de Isidoro narrari solitæ exploduntur, 347. Sancti Isidori Hispalensis Regula, 169.
Istriæ Schisma, quando, quo auctore ortum, 49. Pelagius II. pro extinctione Schismatis laborat, 50. Sancti Gregorii pro ejusdem Schismatis extinctione curæ, 57. Quamdiu Schisma Istriæ duraverit, 52.

K

KYrie Eleison, ad Matutinum, ad Missas, & ad Vesperam dicendum, 110.

L

LAici ne stent inter Clericos in Ecclesia, 123.
S. Leander ex Monacho Hispalensis Episcopus, 86. Origo ejus & opera Ecclesiastica, *ibid.* Sancti Leandri Regula, seu liber de institutione Virginum, *ibid.*
Leo II. Summus Pontifex, patria ejus, dotes eximiæ, 293. Synodum Sextam Oecumenicam confirmat, *ibid.* Honorii damnationi Leo II. subscribit 412. Leonis II. Epistola ad Episcopos Hispaniæ, genuina & sincera, *ibid.*
S. Leodegarius Augustodunensis Episcopus, a gratia Clodovæi II. excidit, 369. Quare, *ibid.* Sanctus Leodegarius ab Ebroino Majore domus per calumniam opprimitur, 371.
Leontius Patritius, quomodo ad Imperii fastigium erectus, 361. Quomodo de solio disjectus, *ibid.*
Leontius Bizantinus, ex Advocato Monachus, 77. Opera ejus, *ibid.*
Lenvigildus, Gothorum Rex, Ariana hæresi infectus, 210. Leuvigildi bella, *ibid.* Ermenegildum filium ob Christianam religionem occidi jubet, 211. Utrum Leuvigildus morte imminente Arianam Sectam palam abdicaverit, *ibid.*
Liberatus Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus 80. Liberati contra hæresim Nestorianam & Eutychianam scripta, *ibid.*
Liuva Hispaniæ Rex, 375.
Liuva Gothorum Rex salutatur, 210.
Lucense Concilium 125.
Lugdunense I. Concilium 106. Summa Canonum, *ibid.*
Lugdunense II. Concilium, 122.
Lugdunense III. Concilium. 128.
Lugdunum Urbs Archiepiscopalis 122.
Lutetia Sedes olim Episcopalis sub Archiep. Senonensi, nunc Archiepiscopalis, 120.

M

MAcarius Antiochenus Patriarcha, Monothelita, 307. Patrum testimonia truncat; *ibid.* In fidem Macarii inquiritur, 308. Macarii pertinacia *ibid.* Macarius a Concilii VI. Oecumenici Patribus deponitur. *ibid.*
Maggi. Pœnæ in ipsos stabilitæ, 136.
Magistri Regula, 137. Quare sic dicta, *ibid.*

Mahometani. Falsæ Mahometanorum Religionis initia & propagatio ; 172. Legis Mahometanæ præcipua capita, 312. & seq. Qui contra Mahometanam Sectam scripserunt, 371. Mahometani nec prædicatores recipere, nec de Religione disputare volunt, 459. Mahometanæ Religionis falsitas ex ipso Alcorano, & recta ratione demonstratur, *ibid.* & seq. Mahometana Religio non est a Deo tradita, *ibid.* Mahometana Religio terrenam dumtaxat felicitatem in sensuum voluptatem positam pollicetur, 460. & seq. Mahometana Religio nullis miraculis confirmata, 461. Mahometi Lex sibi ipsi in multis contradicit 462. Deo multa indigna tribuit 463. Mendaciis scatet innumeris, 464. In Mahometana Lege nullus ordo promicat, 465. Mahometus homo flagitiosissimus, *ibid.* Mahometana lex verum ac divinum agnoscit Evangelium, *ibid.* Ipsi nihilominus adversatur, *ibid.* Alcoranum ea tribuit Christo Filio Dei, quæ soli vero Deo conveniunt, *ibid.* & seq. Mahometani a fide & moribus Abrahami prorsus alieni 467. Muhammedis Lex Deum auctorem peccati facit, vel duplicem facit, 468. Mahometus felicitatem impossibilem pollicetur, 569. Lex Mahometana tollit discrimina veræ & falsæ Religionis *ibid.* Mahometanorum Responsiones refelluntur, 460. 467.

Marcellinus Comes, & scripta, 70.

Maria. Judæus Mariæ Virginis beneficio e fornace ignis ardentis evadit incolumis, 193. Celebre miraculum ad imaginem Deiparæ Virginis editum, 194. Annuntiatio B. Mariæ Virginis olim mense Decembri celebrata in Hispania, & cur, 332. Pietas erga Deiparam Virginem, 345. Virginis Mariæ secundinarum festum abrogatur in Oriente, 443. & seq.

Marculfus Monachus, & formulæ ab eo editæ 352. & seq.

Marius Aventinensis seu Lausanensis Episcopus, scripta ejus 97.

Martinus I. Pont. Max. Patria ejus & sanctitas, 289. Monothelitarum hæresim Martinus damnat, *ibid.* & 305. Macedonii Antiochiæ, & Petri Alexandriæ Pseudoepiscoporum factam ab Hæreticis electionem in irritum mittit, 289. Martinus I. viros pios & eruditos a Christianissimis Regibus postulat, quorum opera adversus Monothelitas utatur, 290. Clericos impudicos in perpetuum a Sacris Ministeriis prohibendos Martinus decernit, *ibid.* Martinus in odium fidei damnatus a Constante, 290. Conficta adversus Martinum crimina, 291. Martinus calumniis opprimitur, *ibid.* Exul ærumnis & inedia conficitur, *ibid.*

S. Martinus Turonensis. Ipsius virtute Venantius ab oculorum dolore liberatur, 78. Populus Turonicus ob Sancti Martini reverentiam a tributis immunis, 206. Primum Privilegium immunitati Monachis Sancti Martini Turonensis ab Apostolica Sede concessum, 207. Privilegium istud expenditur *ibid.*

S. Medardi Suessionensis privilegium expenditur, 93.

Martinus Dumiensis in Gallæcia Cænobii Abbas, 78. Opera ipsi adscripta, *ibid.*

Martina Heraclii Imp. Sponsa, Constantinum Imp. veneno occidit, 359. Post sex mensium imperium Senatusconsulto in exilium deportatur, *ibid.*

Martyres. Confictæ Martyrum Historiæ igni tradendæ, 443.

Matisconense I. Concilium, & præcipuorum Canonum summa 126. Canon irreptitius, *ibid.*

Matisconense II. Concilium, & Canones, 127.

Matrimonium. De Matrimonii usu Regulæ 95. Ecclesiæ potestas in statuendis Matrimonii impedimentis, 101. 131. Matrimonia Christianorum cum Judæis irrita declarantur, 113. Jus apponendi impedimenta dirimentia Matrimonio ut Sacramentum est Ecclesiæ soli, non Principibus convenit 114. 131. Matrimonia sine consensu parentum illicita, 117. Matrimonia illicita, 121. Mos pessimus & Evangelio contrarius Matrimonium dissolvendi mutuo consensu conjugum viguit olim in Galliis, 355. Impedimenta Matrimonii ab Ecclesia constituta, 443.

Mauritius Augustus, Pietas ejus & militaris scientia, 194. Persas vincit *ibid.* Cosrhoem in regnum restituit, 195. Mauritii casus & Christiana constantia, *ibid.*

Maxentius (Joannes) natione Scytha, eruditus, sed procax Monachus 61. Turbas

sub Hormisdæ Pontificatu cum sociis excitat, 65. 61. Opera ejus, 61.

S. Maximus Abbas, Monothelitarum debellator, 350.

Mennas Ecclesiæ Constantinop. præficitur, 11. Synodus Constantinopolitana sub Menna 12.

Merovæus Chilperici filius adversus Patrem rebellis, 201. Merovæus Deum consulit superstitioso ritu, *ibid.*

Ministrorum sacrorum continentia, 145.

Missæ Sacrificium, 344. Missæ integræ auditio Dominico die 90. 101. 115. Missæ celebrandæ ritus, 325. Sacrificii Missæ oblatio in Anglia recens Christiana, 389. 394.

Mulier ne post partum viro misceatur, donec ablactetur infans, Sanctus Gregorius suadet, 102. Prava consuetudo Mulierum, filios, quos gignunt, nutrire contemnentium *ibid.* Viri uxoribus misceri non debent, cum suo sexui consueta patiuntur, 103.

Monachi. S. Gregorii erga Monachos providentia 28. Monasticæ vitæ perfectio in Aula Pontificia Gregorii 31. Monachorum domus, 98. Pœna Monachorum ad sæculi mores relapsorum, 100. Monachi Congregatione Monasterii derelicta cellulam construere sine Episcopi permissione & Abbatis voluntate non debent, 101. Monachi opus rurale facientes, 103. Monastica disciplina in Galliis, 123. Monachi in eodem lecto simul quiescere prohibentur, 167. Monachorum Jejunia, 123. 124. & seq. Varia Monachorum instituta & Regulæ, 163. & seq. Monastica disciplina in Hispaniis, 168. Monasticæ professionis ætas, sexto & septimo sæculo, 173. Pueri a parentibus Monasteriis oblati, Vitæ Monasticæ jugum excutere non poterant, 174. 332. Monachi bonis abdicare se tenebantur, 175. Utrum Monachi postea hæreditatem paternam adire possent, *ibid.* & seq. 332. An post Monasticam professionem bona quæ hæreditario jure ipsis obtigerant, poterant Monachi conditio testamento propinquis, amicis, pauperibus, vel Ecclesiis donare, 176. Monachi ad Clerum & Ecclesiarum regimen assumpti 177. Novellæ Justiniani quæ spectant Monachos & sanctimoniales, 189. & seq. Sacramentorum administtatio Sacerdotibus Monachis commissa sexto sæculo, 286. Ecclesias Monachis ab Episcopo concessas, per Presbyteros ab ipsis Monachis institutos regi decernit Joannes IV. Pont. Max. 289. Monachi illustris portio gregis Christi, 327. Monachi & Sanctimoniales a religioso propositio deficientes anathemate perculsi, 329. Monachis ne peculium habeant, aut compatres fiant vetitum, 334. Officium divinum a Monachis privatim recitatum 345. Monachi carnibus abstinebant extra infirmitatem, *ibid.* Mansio in cella, oratio, opus manuum, priscorum Monachorum characteres, 346. Eleemosyna, solitudo, psalmodia, castitas, silentium, Monachorum virtutes, *ibid.* Sæcularium colloquia Monachis fugienda, *ibid.* Admirabilis quorumdam Monachorum paupertas, *ibid.* Studium Monachorum cum paupertate conjunctum 347. Vestis Monastica habitus Angelicus sancta conversatione & cordis munditia ornandus, *ibid.* Vita Monastica Regno præposita, 390.

Monasteria. Privilegia Monasteriis concedit S. Gregorius quibus Episcoporum curæ ac regimini non subtrahebantur, 29. Clericos Monasteriis præfici vetat. S. Gregorius 30. Monasteriorum privilegia non rescindenda veterum Canonum servandorum specie, 122. & seq. Monasterium ingressuri mos antiquus aliquo tempore in veste sæculari manendi in Monasteriis, antequam vestimenta Religionis acciperet, 118. Monasteria Episcopis subdita, 120. Immunitates Monasteriis concessæ, 177. & seq. De iis qui Monasteria subvertunt, 322. Monasteria Virginum Monachorum administrationi permissa, *ibid.* Circa Monasteriorum immunitates Sæculi VII. multa observatione digna 353. Monasteria a veteribus Anglis fundata 387. 394.

Moniales, & Sacræ Virgines conjugia cum procis ineuntes, 127. 136. Monialium donationes irritæ, 127. Varia Monialium instituta & Regulæ 163. & seq. Regula Sancti Cæsarii pro Monialibus, *ibid.*

Monothelitæ. Palmaris Monothelitarum error in quo consistat, 296. Quando Monothelitarum hæresis eruperit, *ib.* Sergius Monothelitarum hæreseos parens, 298. Heraclius Imperator Monothelismi fautor, *ibid.* Cyrus Alexandrinus ejusdem hæreseos assertor & defensor, 299. Pyrrhus & Paulus Constantinop. Patriarchæ duo Sectæ Monotheliticæ lumina,

lumina, 301. Monothelismus typo Constantis Impetatoris dolose assertus 302. Monothelitæ a S. Joanne Eleemosynario impugnati, 303. A Sophronio Hierosolymitano, *ibid.* Ab Episcopis Cypri, 304. Joannes IV. Monothelitarum hæresim damnat in Synodo *ibid.* Sancti Maximi certamina adversus Monothelitas, 305. Monothelitæ a Martino I. & Synodo Romana damnati, 306. Monothelitarum hæresis damnata in Sexta Synodo Oecumenica, 307. Martinus I. Episcoporum Galliæ consensu damnationem hæresis Monothelitarum a se factam firmari postulat, 427. Monothelitæ refelluntur ex Scriptura Sacra, 447. Testimoniis & rationibus Patrum, 449. & seq. Duas in Christo voluntates & operationes esse contra Monothelitas definivit Ecclesia, 539. Monothelitarum argumentis respondetur, 453. Illis non favet Sanctus Dionysius, *ibid.* Monothelitas non juvat Sanctus Athanasius 455. SS. Gregorius Nazianzenus & Gregorius Nyssenus Monothelitis non patrocinantur, 456. S. Cyrillus Alex. Monothelitarum erroris non favet, *ibid.* Monothelitarum sophismatis cum S. Maximo respondetur, 458.

Moribundi pœnitentes absolutione & Eucharistia donandi, 336.

Mortuorum oblationes in aliquo crimine interemptorum suscipiendæ, exceptis iis qui sibi ipsi mortem intulerint, 112.

Moschus (Joannes) Prati spiritalis auctor 343. Joannis Moschi filius, 344. Opera, *ibid.*

Mozarabicum Officium, a quo editum, 352. Quare sic dictum, *ibid.*

N

NArbonense Concilium, & Canones ab eo editi, 136. & seq.

Nannetense Concilium, 342. Canonum Summa *ibid.* & seq.

Narses Dux Persarum ad Romanos deficiens, benigne a Justiniano excipitur, 103. Quæstoris dignitate augetur, *ibid.* Bellicæ ejus expeditiones, 187. Narsetis Comitis pietas in Virginem Deiparam remunerata, *ibid.* Narsetis nomen Persis formidandum, 356. Pochæ Imperatoris jussu, sacramenti fide violata, Narses vivus comburitur, 357. In pœnam sceleris Phocas ipse occiditur, *ibid.*

Nicæna II. Synodus Oecumenica, *Vid. Synodus* septima.

Nomina respuenda quæ vanitatem inflant & charitatem vulnerant, 24.

Nonnus S. Joannis Evangelii heroico carmine interpres, 71.

Northumbriæ Reges, 392. Eduvinus Northumbrorum Rex cum gente ad fidem Christi conversus, 393.

Novitii Monachorum, quales esse debeant, 164. 167. 168. & seq.

O

OBlationes, pauperum & peregrinorum stipendia, 341.

Odium. In odio & dissidiis pertinaces a communione excluduntur, 335.

Offa Merciorum Rex regnum suum Sedis Apostolicæ vectigale facit, 387.

Officia Ecclesiastica in meliorem formam a S. Gregorio redacta, 33. Officii divini ordo præscriptus diebus omnibus decantandi, 89. Officii divini celebratio, 103. Obligatio majorum Clericorum ad Officii divini recitationem, etiam privatim, 124. Missæ & Officii divini Ritus Mozarabicus, 325.

Oratoria, seu Capellæ domesticæ, 97.

Ordinatio. Ordinandorum ætas, 109. Mores & scientia, 213. Clericorum Ordinationes gratis faciendæ, 121. Canonica interstitia in sacris Ordinationibus servanda, 139.

Origenis damnatio, 41. 49.

Oscense Concilium, 139.

Osuvaldi Northumbriæ Regis fides & pietas, 349.

Osuvini Regis charitas, modestia & humilitas, 396. Osuvinus Romanum morem celebrandi Paschatis legitima die, in regnum suum introducit *ibid.*

sub Hormisdæ Pontificatu cum sociis excitat, 65. 61. Opera ejus, 61.

S. Maximus Abbas, Monothelitarum debellator, 350.

Mennas Ecclesiæ Constantinop. præficitur, 11. Synodus Constantinopolitana sub Menna 12.

Merovæus Chilperici filius adversus Patrem rebellis, 201. Merovæus Deum consulit superstitioso ritu, *ibid.*

Ministrorum sacrorum continentia, 145.

Missæ Sacrificium, 344. Missæ integræ auditio Dominico die 90. 101. 115. Missæ celebrandæ ritus, 325. Sacrificii Missæ oblatio in Anglia recens Christiana, 389. 394.

Mulier ne post partum viro misceatur, donec ablactetur infans, Sanctus Gregorius suadet, 102. Prava consuetudo Mulierum, filios, quos gignunt, nutrire contemnentium *ibid.* Viri uxoribus misceri non debent, cum suo sexui consueta patiuntur, 103.

Monachi. S. Gregorii erga Monachos providentia 28. Monasticæ vitæ perfectio in Aula Pontificia Gregorii 31. Monachorum domus, 98. Pœna Monachorum ad sæculi mores relapsorum, 100. Monachi Congregatione Monasterii derelicta cellulam construere sine Episcopi permissione & Abbatis voluntate non debent, 101. Monachi opus rurale facientes, 103. Monastica disciplina in Galliis, 123. Monachi in eodem lecto simul quiescere prohibentur, 167. Monachorum Jejunia, 123. 124. & seq. Varia Monachorum instituta & Regulæ, 163. & seq. Monastica disciplina in Hispaniis, 168. Monasticæ professionis ætas, sexto & septimo sæculo, 173. Pueri a parentibus Monasteriis oblati, Vitæ Monasticæ jugum excutere non poterant, 174. 332. Monachi bonis abdicare se tenebantur, 175. Utrum Monachi postea hæreditatem paternam adire possent, *ibid.* & seq. 332. An post Monasticam professionem bona quæ hæreditario jure ipsis obtigerant, poterant Monachi conditio testamento propinquis, amicis, pauperibus, vel Ecclesiis donare, 176. Monachi ad Clerum & Ecclesiarum regimen assumpti 177. Novellæ Justiniani quæ spectant Monachos & sanctimoniales, 189. & seq. Sacramentorum administtatio Sacerdotibus Monachis commissa sexto sæculo, 286. Ecclesias Monachis ab Episcopo concessas, per Presbyteros ab ipsis Monachis institutos regi decernit Joannes IV. Pont. Max. 289. Monachi illustris portio gregis Christi, 327. Monachi & Sanctimoniales a religioso proposito deficientes anathemate perculsi, 329. Monachis ne peculium habeant, aut compatres fiant vetitum, 334. Officium divinum a Monachis privatim recitatum 345. Monachi carnibus abstinebant extra infirmitatem, *ibid.* Mansio in cella, oratio, opus manuum, priscorum Monachorum characteres, 346. Eleemosyna, solitudo, psalmodia, castitas, silentium, Monachorum virtutes, *ibid.* Sæcularium colloquia Monachis fugienda, *ibid.* Admirabilis quorumdam Monachorum paupertas, *ibid.* Studium Monachorum cum paupertate conjunctum 347. Vestis Monastica habitus Angelicus sancta conversatione & cordis munditia ornandus, *ibid.* Vita Monastica Regno præposita, 390.

Monasteria. Privilegia Monasteriis concedit S. Gregorius quibus Episcoporum curæ ac regimini non subtrahebantur, 29. Clericos Monasteriis præfici vetat. S. Gregorius 30. Monasteriorum privilegia non rescindenda veterum Canonum servandorum specie, 122. & seq. Monasterium ingressuri mos antiquus aliquo tempore in veste sæculari manendi in Monasteriis, antequam vestimenta Religionis acciperet, 118. Monasteria Episcopis subdita, 120. Immunitates Monasteriis concessæ, 177. & seq. De iis qui Monasteria subvertunt, 322. Monasteria Virginum Monachorum administrationi permissa, *ibid.* Circa Monasteriorum immunitates Sæculi VII. multa observatione digna 353. Monasteria a veteribus Anglis fundata 387. 394.

Moniales, & Sacræ Virgines conjugia cum procis ineuntes, 127. 136. Monialium donationes irritæ, 127. Varia Monialium instituta & Regulæ 163. & seq. Regula Sancti Cæsarii pro Monialibus, *ibid.*

Monothelitæ, Palmaris Monothelitarum error in quo consistat, 296. Quando Monothelitarum hæresis eruperit, *ib.* Sergius Monothelitarum hæreseos parens, 298. Heraclius Imperator Monothelismi fautor, *ibid.* Cyrus Alexandrinus ejusdem hæreseos assertor & defensor, 299. Pyrrhus & Paulus Constantinop. Patriarchæ duo Sectæ Monotheliticæ

lumina,

lumina, 301. Monothelismus typo Constantis Imperatoris dolose assertus 302. Monothelitæ a S. Joanne Eleemosynario impugnati, 303. A Sophronio Hierosolymitano, *ibid.* Ab Episcopis Cypri, 304. Joannes IV. Monothelitarum hæresim damnat in Synodo *ibid.* Sancti Maximi certamina adversus Monothelitas, 305. Monothelitæ a Martino I. & Synodo Romana damnati, 306. Monothelitarum hæresis damnata in Sexta Synodo Oecumenica, 307. Martinus I. Episcoporum Galliæ consensu damnationem hæresis Monothelitarum a se factam firmari postulat, 427. Monothelitæ refelluntur ex Scriptura Sacra, 447. Testimoniis & rationibus Patrum, 449. & seq. Duas in Christo voluntates & operationes esse contra Monothelitas definivit Ecclesia, 539. Monothelitarum argumentis respondetur, 453. Illis non favet Sanctus Dionysius, *ibid.* Monothelitas non juvat Sanctus Athanasius 455. SS. Gregorius Nazianzenus & Gregorius Nyssenus Monothelitis non patrocinantur, 456. S. Cyrillus Alex. Monothelitarum erroris non favet, *ibid.* Monothelitarum sophismatis cum S. Maximo respondetur, 458.

Moribundi pœnitentes absolutione & Eucharistia donandi, 336.

Mortuorum oblationes in aliquo crimine interemptorum suscipiendæ, exceptis iis qui sibi ipsi mortem intulerint 112.

Moschus (Joannes) Prati spiritalis auctor 343. Joannis Moschi stilus, 344. Opera, *ibid.*

Mozarabicum Officium, a quo editum, 352. Quare sic dictum, *ibid.*

N

N*Arbonense* Concilium, & Canones ab eo editi, 136. & seq.

Nannetense Concilium, 342. Canonum Summa *ibid.* & seq.

Narses Dux Persarum ad Romanos deficiens, benigne a Justiniano excipitur, 103. Quæstoris dignitate augetur, *ibid.* Bellicæ ejus expeditiones, 187. Narsetis Comitis pietas in Virginem Deiparam remunerata, *ibid.* Narsetis nomen Persis formidandum, 356. Phocæ Imperatoris jussu, sacramenti fide violata, Narses vivus comburitur, 357. In pœnam sceleris Phocas ipse occiditur, *ibid.*

Nicæna II. Synodus Oecumenica, *Vid. Synodus* septima.

Nomina respuenda quæ vanitatem inflant & charitatem vulnerant, 24.

Nonnus S. Joannis Evangelii heroico carmine interpres, 71.

Northumbriæ Reges, 392. Eduvinus Northumbrorum Rex cum gente ad fidem Christi conversus, 393.

Novitii Monachorum, quales esse debeant, 164. 167. 168. & seq.

O

O*Blationes*, pauperum & peregrinorum stipendia, 341.

Odium. In odio & dissidiis pertinaces a communione excluduntur, 335.

Offa Merciorum Rex regnum suum Sedis Apostolicæ vectigale facit, 387.

Officia Ecclesiastica in meliorem formam a S. Gregorio redacta, 33. Officii divini ordo præscriptus diebus omnibus decantandi, 89. Officii divini celebratio, 103. Obligatio majorum Clericorum ad Officii divini recitationem, etiam privatim, 124. Missæ & Officii divini Ritus Mozarabicus, 325.

Oratoria, seu Capellæ domesticæ, 97.

Ordinatio. Ordinandorum ætas, 109. Mores & scientia, 213. Clericorum Ordinationes gratis faciendæ, 121. Canonica interstitia in sacris Ordinationibus servanda, 139.

Origenis damnatio, 41. 49.

Oscense Concilium, 139.

Osuvaldi Northumbriæ Regis fides & pietas, 349.

Osuvini Regis charitas, modestia & humilitas, 396. Osuvinus Romanum morem celebrandi Paschatis legitima die, in regnum suum introducit *ibid.*

sub Hormisdæ Pontificatu cum sociis excitat, 65. 61. Opera ejus, 61.
S. Maximus Abbas, Monothelitarum debellator, 350.
Mennas Ecclesiæ Constantinop. præficitur, 11. Synodus Constantinopolitana sub Menna 12.
Merovæus Chilperici filius adversus Patrem rebellis, 201. Merovæus Deum consulit superstitioso ritu, *ibid.*
Ministrorum sacrorum continentia, 145.
Missæ Sacrificium, 344. Missæ integræ auditio Dominico die 90. 101. 115. Missæ celebrandæ ritus, 325. Sacrificii Missæ oblatio in Anglia recens Christiana, 389. 394.
Mulier ne post partum viro misceatur, donec ablactetur infans, Sanctus Gregorius suadet, 102. Prava consuetudo Mulierum, filios, quos gignunt, nutrire contemnentium *ibid.* Viri uxoribus misceri non debent, cum suo sexui consueta patiuntur, 103.
Monachi. S. Gregorii erga Monachos providentia 28. Monasticæ vitæ perfectio in Aula Pontificia Gregorii 31. Monachorum domus, 98. Pœna Monachorum ad sæculi mores relapsorum, 100. Monachi Congregatione Monasterii derelicta cellulam construere sine Episcopi permissione & Abbatis voluntate non debent, 101. Monachi opus rurale facientes, 103. Monastica disciplina in Galliis, 123. Monachi in eodem lecto simul quiescere prohibentur, 167. Monachorum Jejunia, 123. 124. & seq. Varia Monachorum instituta & Regulæ, 163. & seq. Monastica disciplina in Hispaniis, 168. Monasticæ professionis ætas, sexto & septimo sæculo, 173. Pueri a parentibus Monasteriis oblati, Vitæ Monasticæ jugum excutere non poterant, 174. 332. Monachi bonis abdicare se tenebantur, 175. Utrum Monachi postea hæreditatem paternam adire possent, *ibid.* & seq. 332. An post Monasticam professionem bona quæ hæreditario jure ipsis obtigerant, poterant Monachi conditio testamento propinquis, amicis, pauperibus, vel Ecclesiis donare, 176. Monachi ad Clerum & Ecclesiarum regimen assumpti 177. Novellæ Justiniani quæ spectant Monachos & sanctimoniales, 189. & seq. Sacramentorum administratio Sacerdotibus Monachis commissa sexto sæculo, 286. Ecclesias Monachis ab Episcopo concessas, per Presbyteros ab ipsis Monachis institutos regi decernit Joannes IV. Pont. Max. 289. Monachi illustris portio gregis Christi, 327. Monachi & Sanctimoniales a religioso proposito deficientes anathemate perculsi, 329. Monachis ne peculium habeant, aut compatres fiant vetitum, 334. Officium divinum a Monachis privatim recitatum 345. Monachi carnibus abstinebant extra infirmitatem, *ibid.* Mansio in cella, oratio, opus manuum, priscorum Monachorum characteres, 346. Eleemosyna, solitudo, psalmodia, castitas, silentium, Monachorum virtutes, *ibid.* Sæcularium colloquia Monachis fugienda, *ibid.* Admirabilis quorumdam Monachorum paupertas, *ibid.* Studium Monachorum cum paupertate conjunctum 347. Vestis Monastica habitus Angelicus sancta conversatione & cordis munditia ornandus, *ibid.* Vita Monastica Regno præposita, 390.
Monasteria. Privilegia Monasteriis concedit S. Gregorius quibus Episcoporum curæ ac regimini non subtrahebantur, 29. Clericos Monasteriis præfici vetat. S. Gregorius 30. Monasteriorum privilegia non rescindenda veterum Canonum servandorum specie, 122. & seq. Monasterium ingressuri mos antiquus aliquo tempore in veste sæculari manendi in Monasteriis, antequam vestimenta Religionis acciperet, 118. Monasteria Episcopis subdita, 120. Immunitates Monasteriis concessæ, 177. & seq. De iis qui Monasteria subvertunt, 322. Monasteria Virginum Monachorum administrationi permissa, *ibid.* Circa Monasteriorum immunitates Sæculi VII. multa observatione digna 353. Monasteria a veteribus Anglis fundata 387. 394.
Moniales, & Sacræ Virgines conjugia cum procis ineuntes, 127. 136. Monialium donationes irritæ, 127. Varia Monialium instituta & Regulæ 163. & seq. Regula Sancti Cæsarii pro Monialibus, *ibid.*
Monothelitæ, Palmaris Monothelitarum error in quo consistat, 296. Quando Monothelitarum hæresis eruperit, *ib.* Sergius Monothelitarum hæreseos parens, 298. Heraclius Imperator Monothelismi fautor, *ibid.* Cyrus Alexandrinus ejusdem hæreseos assertor & defensor, 299. Pyrrhus & Paulus Constantinop. Patriarchæ duo Sectæ Monotheliticæ
lumina,

lumina, 301. Monothelismus typo Constantis Impetatoris dolose assertus 302. Monothelitæ a S. Joanne Eleemosynario impugnati, 303. A Sophronio Hierosolymitano, *ibid.* Ab Episcopis Cypri, 304. Joannes IV. Monothelitarum hæresim damnat in Synodo *ibid.* Sancti Maximi certamina adversus Monothelitas, 305. Monothelitæ a Martino I. & Synodo Romana damnati, 306. Monothelitarum hæresis damnata in Sexta Synodo Oecumenica, 307. Martinus I. Episcoporum Galliæ consensu damnationem hæresis Monothelitarum a se factam firmari postulat, 427. Monothelitæ refelluntur ex Scriptura Sacra, 447. Testimoniis & rationibus Patrum, 449. & seq. Duas in Christo voluntates & operationes esse contra Monothelitas definivit Ecclesia, 539. Monothelitarum argumentis respondetur, 453. Illis non favet Sanctus Dionysius, *ibid.* Monothelitas non juvat Sanctus Athanasius 455. SS. Gregorius Nazianzenus & Gregorius Nyssenus Monothelitis non patrocinantur, 456. S. Cyrillus Alex. Monothelitarum erroris non favet, *ibid.* Monothelitarum sophismatis cum S. Maximo respondetur, 458.

Moribundi pœnitentes absolutione & Eucharistia donandi, 336.

Mortuorum oblationes in aliquo crimine interemptorum suscipiendæ, exceptis iis qui sibi ipsi mortem intulerint. 112.

Moschus (Joannes) Prati spiritalis auctor 343. Joannis Moschi stilus, 344. Opera, *ibid.*

Mozarabicum Officium, a quo editum, 352. Quare sic dictum, *ibid.*

N

Narbonense Concilium, & Canones ab eo editi, 136. & seq.

Nannetense Concilium, 342. Canonum Summa *ibid.* & seq.

Narses Dux Persarum ad Romanos deficiens, benigne a Justiniano excipitur, 103. Quæstoris dignitate augetur, *ibid.* Bellicæ ejus expeditiones, 187. Narsetis Comitis pietas in Virginem Deiparam remunerata, *ibid.* Narsetis nomen Persis formidandum, 356. Pochæ Imperatoris jussu, sacramenti fide violata, Narses vivus comburitur, 357. In pœnam sceleris Phocas ipse occiditur, *ibid.*

Nicæna II. Synodus Oecumenica, *Vid. Synodus* septima.

Nomina respuenda quæ vanitatem inflant & charitatem vulnerant, 24.

Nonnus S. Joannis Evangelii heroico carmine interpres, 71.

Northumbriæ Reges, 392. Eduvinus Northumbrorum Rex cum gente ad fidem Christi conversus, 393.

Novitii Monachorum, quales esse debeant, 164. 167. 168. & seq.

O

Oblationes, pauperum & peregrinorum stipendia, 341.

Odium. In odio & dissidiis pertinaces a communione excluduntur, 335.

Offa Merciorum Rex regnum suum Sedis Apostolicæ vectigale facit, 387.

Officia Ecclesiastica in meliorem formam a S. Gregorio redacta, 33. Officii divini ordo præscriptus diebus omnibus decantandi, 89. Officii divini celebratio, 103. Obligatio majorum Clericorum ad Officii divini recitationem, etiam privatim, 124. Missæ & Officii divini Ritus Mozarabicus, 325.

Oratoria, seu Capellæ domesticæ, 97.

Ordinatio. Ordinandorum ætas, 109. Mores & scientia, 213. Clericorum Ordinationes gratis faciendæ, 121. Canonica interstitia in sacris Ordinationibus servanda, 139.

Origenis damnatio, 41. 49.

Oscense Concilium, 139.

Osuvaldi Northumbriæ Regis fides & pietas, 349.

Osuvini Regis charitas, modestia & humilitas, 396. Osuvinus Romanum morem celebrandi Paschatis legitima die, in regnum suum introducit *ibid.*

P

Pallii Romani & Gallicani diſtinctio ſine fundamento excogitata, 126.
Panis benedictus Communionis ſymbolum, 342.
Pariſienſes Synodi II. & III. & decreta, 121. & ſeq.
Pariſienſe V. Concilium, 319. Canonum ſumma, *ibid.* & ſeq. Edictum Clotarii quo Synodi Canones temperavit, 320.
Parochialium Eccleſiarum fundatio, 116. Utrum plures Parochiales Eccleſiæ ab uno Presbytero adminiſtrari queant, 342. Parochialis Eccleſia per ambitionem non petenda, 405. Miſſæ Parochialis audiendæ obligatio ſancita, 443.
Paſcha Dominica proxime ſequenti lunam XIV. ab omnibus celebrandum, 334. Paſchale feſtum per octio dies celebratum, 442.
Paſchaſius Romanæ Eccleſiæ Diaconus, 60. Animam ejus S. Germanus Capuanus Epiſcopus purgatoriis pœnis addictam vidit, quod Laurentio Antipapæ in Schiſmate ex ignorantia faviſſet, *ibid.* Paſchaſii opera, *ibid.*
Paſſionis Chriſti meditatio commendatur, 345.
Paſtoralis S. Gregorii liber, qua occaſione editus 86. Paſtoralis libri ſynopſis, *ibid.* & & ſeq. Paſtoralem S. Gregorii librum legere debent Epiſcopi & ſecundum illum vivere, 88.
Patientia in morbis, 344.
Patronatus jus Laicum in Beneficiorum collatione, 161. 331. 342.
Paulicianorum hæreſeos Auctor & præcipua capita, 319.
Paulus in Conſtantinop. Sedem a Conſtante Imperatore intruditur, 300. Orthodoxum ſe Paulus ſimulat, *ibid.* Profeſſionem fidei Monotheliticis erroribus ſcatentem mittit ad Theodorum Summum Pontificem, *ibid.* & ſeq. Auctor eſt Conſtanti ut Edictum proponat quo ſilentium indicatur unius vel duarum in Chriſto voluntatum, 301. Pauli obitus, *ibid.* Utrum Paulum Theodorus Papa depoſuerit, 304.
Pax vobis ab Epiſcopis dici ſolitus, 121.
Pelagius I. Summus Pontifex necis illatæ Vigilio ſuſpicionem incurrit, 15. Fidei ſuæ integritatem Pelagius I. probat, miſſa ad Childebertum Regem Chriſtianiſſimum fidei profeſſione, *ib.* Ordinis Eccleſiaſtici protectorem Canonumque vindicem Regem Chriſtianiſſimum agnoſcit Pelagius, *ib.* Pelagii obitus *ibid.* Epiſtola ſuppoſita Pelagio I. *ibid.*
Pelagius II. in S. Petri Cathedra poſt Benedictum I. ſedet 27. In extinguendo Iſtriæ Schiſmate Pelagii ſtudium & diligentia, *ibid.* & 50. Pelagii II. ad Iſtriæ Schiſmaticos litere, 27. Synodum Joannis Conſtantinopolitani Epiſcopi, in qua univerſalis Patriarchæ nomen ſibi arrogaverat, mittit in irritum, *ibid.* Epiſtolæ Pelagio II. ſuppoſitæ, *ibid.* Pelagii II. Decretum de novem præfationibus ſuppoſitum, 28. Pelagius propriam domum in Xenodochium convertit, *ibid.* Pelagii II. obitus, *ibid.*
Penda. Merciorum Rex ad fidem Chriſti convertitur, 388.
Perjuri, & Pœna in ipſos ſtatuta, 126.
Perſecutio. Piorum perſecutiones ſexto ſæculo, 1.
S. Petrus. Sancti Petri ſucceſſores debent tantum cœlo innocentiam, 240. Sanctus Petrus primum membrum univerſalis Eccleſiæ, 24.
Phantaſiaſtarum origo, auctores, errores, 57.
Philippicus Bardanes invadit Imperium, 311. Sextam Synodum impugnat, *ibid.*
Phocas, Imperator ab exercitu creatur, 195. Mauritium Imperatorem & filios ejus trucidat, *ibid.* Phocæ crudelitas, & impietas *ibid.* Narſetem Romani exercitus Ducem violata fide ſacramenti Phocas vivum comburi jubet, *ibid.* Phocas ab Heraclio vincitur & trucidatur, 357.
Pictavienſis Monaſterii Moniales perduelles & conventus Epiſcoporum duplex in earum cauſa, 135. Seditioſæ Moniales excommunicatæ donec pœnitentiam agant, 136. Communioni reſtitutæ rogante Rege, quibus conditionibus, *ibid.*
Picturæ inhoneſtæ e medio auferendæ, 444.

Pippinus Major-domus & Regni adminifter, 367. Pippini elogium, *ibid.* Pippini Majoris-domus Auctoritas, 374. Pippini filii, *ibid.*
Pœnitentiæ difciplina, 133. Pœnitentiam profiteri, & Pœnitentium more vivere debebant quibus ritu folemni fuerat impofita in extremis, etfi nefcientibus 337. Pœnitentia publica quibus impofita, 342. Publicæ Pœnitentiæ ritus, 98.
Polychronius impoftor damnatur in VI. Synodo, 310.
Pontifices qui Romanam & univerfalem Ecclefiam rexerunt Sexto fæculo, 1. & feq. Septimo fæculo, 286. & feq.
Potamius Bracarenfis Epifcopus in Synodo Toletana exauctoratur, 156.
Præbendarum initia, 114.
Prætextatus Rothomagenfis Epifcopus ab Aulicis & adulatoribus deceptus, in Concilio deponitur, 155.
Præventionis jus in collatione Beneficiorum Romano Pontifici annexum, 160.
Pratum fpiritale. De auctore hujus libri, 344. Quare Sophronio nunoupatum, 345. Prati fpiritalis fumma, *ibid.* & feq.
Primafius Adrumetinæ in Bizacena Ecclefiæ Epifcopus, 71. Trium Capitulorum defenfor primum, tum impugnator, *ibid.* Primafii fcripta, *ibid.*
Principibus parendum non eft, cum aliquid contra Dei legem jubent, 5. Laicis Principibus nulla convenit Auctoritas de fide ftatuendi, 11. Chriftiani Principis officia, 67.
Presbyterorum habitatio, 112. Continentia, *ibid.* Presbyteri cum mulieribus etiam confanguineis manere vetitum, 342. *Vid. Sacerdotes*, Presbyteri non jejuni oblationem confecrantes, 126. Utrum plures Ecclefias Parochiales unus Presbyter habere poffit, 342.
Presbyterii Benedictio denuo ab Arianis Presbyteris ad Ecclefiam redeuntibus accipienda, an fit Reordinatio, 138.
Proceffio Spiritus S. a Patre & Filio, *Vid. Spiritus S.*
Procopius Gazæus ab Hiftorico longe diverfus, 37. Ejus in Scripturæ libros Commentarii, *ibid.*
Provincialia Concilia fingulis annis celebranda, 99. 111. 114. 119. 123. 337. Provincialium Conciliorum utilitas & neceffitas ad reftaurandam & confervandam difciplinam, 333.
Pfalmodiæ divinæ ordo, 124. 443.
Pyrrhus Chryfopolitanus Monachus, tum Conftantinopolitanus Patriarcha, Monotheliticæ pravitatis affertor, 330. Conftantini mortis particeps exiftimatur, *ibid.* Populi tumultuantis motus metuens, Conftantinopoli aufugit, *ibid.* Paulus in Pyrrhi locum a Conftante Imperatore intruditur, *ibid.* Africam hærefeos Monotheliticæ contagio Pyrrhus inficere conatur, 331. Difputatione cum Maximo, Abbate, habita Pyrrhus victus errorem abjurat, *ibid.* Ficta Pyrrhi converfio, *ibid.* Mortuo Paulo, Pyrrhus Conftantinopolitanam Sedem iterum confcendit, 332. Pyrrhus a Theodoro Papa damnatus, 304. Pyrrhi Epiftolæ combuftæ ex Synodi VI. fententia, 310.

Q

Quadragefimale jejunium, 109. 113. Pœna violantium Quadragefimalem abftinentiam, 331.
Quini-Sexta Synodus, *Vid.* Synodus.

R

Raptores, Pœna in Raptores viduarum aut virginum conftituta, 323. 325.
Reccaredus Gothorum Rex ad fidem Catholicam convertitur, 212. Conjuratio multiplex in Reccaredum converfione ejus excitata, *ibid.* Reccaredi pietas, obitus, & filii, *ibid.*
Reccefuinthus Hifpaniæ Rex, 377.
Regula. Quod fit præter regulam, modo fit ex jufta caufa, illam non infringit, 5.

Regulæ & inſtituta varia pro Monachis & Monialibus, 163. & ſeq.

Religioſi viri. *Vid.* Monachi.

Reliquiæ. An Reliquiæ igne probandæ ſint, 138. Sacrarum Reliquiarum cultus in Eccleſia Anglicana, 390.

Rhemenſis Epiſcopi in Galliis Primatus, 143.

Rhemenſe Concilium, quando & quo Præſide celebratum 405. Canonum ſumma, *ibi.* & ſeq.

S. Remigius Rhemenſis Epiſcopus, 61. S. Remigii Teſtamentum brevius & prolixius, *ibid.* Cetera S. Remigii opera genuina vel ſuppoſita, *ibid.* An primatus S. Remigio collatus privilegium perſonale fuerit, an tranſierit ad ejus ſucceſſores, 143. & ſeq.

Rex. Præclara monita a Rege quolibet obſervanda, 328. De iis qui ſacramentum fidelitatis Regi præſtitum violaverint 327. Temperare tributa Reges decet, 339. Reges Monaſticam vitam profitentur, 387. 397.

Rhodius Coloſſus, antiquitas ejus, magnitudo, &c. 359. a quo disjectus, *ibid.*

Rogationes. Rogationum obſervantia Concilium Aurelianenſe I. decrevit, 101. Rogationes duæ a Concilio Tarraconenſi ſtabilitæ, 103.

Romana Eccleſia. Famoſus in Romanam Eccleſiam libellus damnatur, 132. Romana Eccleſia numquam a via veritatis deflexit, 307. *Vid.* Romanus Pontifex.

Romanum Concilium. Synodi Romanæ palmaris judicium in cauſa Symmachi Pontificis Maximi, 213. & ſeq. Utrum Minorum nomine Epiſcopos intellexerit Romana Synodus, *ibid.*

Romanus Pontifex. Romani Pontificis præeminentia, 141. Romanus Pontifex cum Patriarchis Orientalibus de Canonibus Concilium Oecumenicorum diſpenſat, 289. Pontifices Romani Regibus ſuperiores, illiſque reverendi. 5. Univerſalis Epiſcopi nomen uni Romano Pontifici a Concilio Chalcedonenſi oblatum, 24. Romani Pontificis Auctoritas, 70. Summa Sedis Apoſtolicæ in fidei dogmatibus judicandis poteſtas, 117. Romani Pontificis electio ſexto ſeptimoque ſæculo, 140. Ex Diaconorum aut Presbyterorum, non ex Epiſcoporum ordine eligebatur, *ibid.* Fidei profeſſio, *ibid.* Promiſſio de conſervanda Eccleſiaſticæ Diſciplinæ integritate, *ibid.* Romani Pontificis auctoritas in ipſos Patriarchas, 160. Synodi Oecumenicæ Romanum Pontificem ut Patrem venerantur, *ibid.* Romanus Pontifex jure præventionis in collatione Beneficiorum, in Provinciis & inſulis Romæ vicinis utitur, 160. Romanus Pontifex omnia Beneficia in patrimonio Romanæ Eccleſiæ poſita confert, 161. Jure etiam devoluto in univerſa Eccleſia, *ibid.* Theodorici Ariani Regis in Romanum Pontificem reverentia 184. Imperatoris Juſtini Seniori erga Sedem Apoſtolicam obſervantia 185. Romanus Pontifex numquam minorum ſubjacuit judicio, 213. Romani Pontifices Petri ſucceſſores cælo tantum debent innocentiam 215. Romanus Pontifex Canonum defenſor & cuſtos, 290. Primatum Romani Pontificis jure divino S. Iſidorus aſſerit, ceu dogma fidei 349. Qui debitam Romano Pontifici obedientiam non exhibet, Schiſmaticus eſt; ſalvus eſſe non poteſt, *ibid.* Romanus Pontifex ut privatus Doctor in fide errare poteſt 423. Indeficiens eſt Romani Pontificis judicium cum de fidei controverſiis pronuntiat ex Cathedra *ibid.* Romanum Pontificem ex Cathedra pronuntiare quid ſit, *ibid.* Utrum & quando Romanus Pontifex ſit infallibilis, 424. Romanus Pontifex de fidei controverſiis judicare poteſt abſque Synodo, 426. Sanior pars Epiſcoporum eſt, quæ Romano Pontifici fidei depoſitum tuenti adhæret, *ibid.* & ſeq. Nullus Romanorum Pontificum fuit hæreticus, protegente Deo, 430. Romani Pontifices olim in profeſſione fidei damnabant Honorium ut fautorem Monothelitarum, 431.

S. Romanus Rothomagenſis Archiepiſcopus quando floruerit, 431. Quod narratur de ſerpente a Sancto Romano domito viri eruditi fabulam cenſent, *ibid.* & ſeq.

Ruricius Senior, Lemovicenſis Epiſcopus 60. Opera ejus, *ibid.*

Ruſticus Romanæ Eccleſiæ Diaconus, 71. Propter Schiſma a Vigilio Papa exauctoratur *ibid.* Ruſtici ſcripta adverſus Acephalos, *ibid.*

S

Sabinianus Rom. Pont. S. Gregorii Magni successor 33. Sabiniani per visum a S. Gregorio ob avaritiam & duritiam in pauperes ter increpiti fabula refellitur, *ibid.*

Sacramentarium S. Gregorii, 95.

Sacerdotes Scripturam Sacram & Canones scire debent, 325. Vid. *Presbyteri*. Sacerdotes in peccatum carnis lapsi quomodo plectendi, 348. Sacerdos a peccato alienus esse debet, *ibid.* Sacerdotum celibatus, 133.

Saffaraci Parisiensis Episcopi exauctoratio, 154.

Sagittarius Vappicensium Episcopus in duplici Concilio exauctoratus, 154.

Saltationes festis diebus vetitæ, 135. Saltationes scenicæ sub gravibus pœnis prohibentur, 442.

Salonii Ebredunensium Episcopi in Lugdunensi Concilio depositio 154.

Sanctimoniales Vid. Moniales.

Saxonum Australium, sive Sud-Saxiæ Reges, 384. Saxones Australes ad Christianam Religionem conversi, *ibid.* Orientalium Saxonum Mediterraneorum Reges, 387. Occidentalium Saxonum seu Vvest-Saxiæ Reges, 398. Occidentales Saxones cum Rege Cynegisso ad Christum conversi, *ibid.*

Schismatum causa, 346.

Scripturæ Sacræ & SS. Patrum Libri summa reverentia tractandi, 443. Scripturarum lectio in mensa Sacerdotum, 133.

Scythiæ Monachorum tumultus, 52. Hujus causa & origo, *ibid.* Libellum fidei Legatis Romani Pontificis Scythæ Monachi offerunt, *ibid.* Responsio Legatorum, *ibid.* Monachi Scythæ mittunt Oratores ad Hormisdam, *ibid.* Hormisdas vult Monachos remittere Constantinopolim, causæque cognitionem delegare Patriarchæ Constantinopolitano, 53. Pro Monachis scribunt Vitalianus, & Justinianus. 54. Rogant Hormisdam ut sententiam dicat de propositione, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, quam Monachi Scythæ tuebantur, *ibid.* Monachi in partes trahunt Africanos Episcopos pro fide in Sardinia exules, *ibid.* De Incarnatione & Gratia scribunt ad sanctos illos Præsules, *ibi.* Episcopi Africani Monachorum Scytharum fidem, librumque approbant, 55. Scythæ Monachi clam ex urbe fugiunt, *ibid.* Scythæ Monachi pertinaces & ad seditionem proclives, *ibid.* Scytharum Monachorum defensores, *ibid.* & seq. Utrum Scythæ Monachi Eutychiani fuerint, 220. Propositiones istæ Scytharum Monachorum, *Christus unus est e sancta Trinitate Unus de Trinitate crucifixus est carne*, utrum sint Catholicæ, 221. & seq. Cardinalis Baronii objectionibus respondetur, 222. & seq.

Sabba Rex sanctus 387.

Secundinarum Deiparæ Virginis Festum merito abrogatum in Oriente, 443.

Seminaria. Clericorum institutio in Seminariis 156. 241.

Ad *Senatorem* Epistola utrum S. Gregorio adjudicanda, 91. Ratio dubitandi, *ibid.* & seq.

Sepulturæ in Sanctorum Basilicis olim prohibitæ, 122. 342. Sepulturæ gratis olim factæ, 189. 342. *Sergii* I. Romani Pontificis electio, 294. Exarchus ab ipso centum auri libra exigit, *ibid.* Infantis novem tantum dierum nati, loquentis miraculo Sergius a calumnia liberatur, 295. Ritus canendi in Missa *Agnus Dei*, &c. a Sergio I. institutus, 295. Sergii Epistolæ, *ibid.*

Sergius Constantinopolitanus Patriarcha, Patria ejus, parentes, 298. Sergius Monothelitarum parens, 296. 298. Fraudulenta Sergii Oeconomia ab Honorio Rom. Pont. probata, 299. Heraclius Imperator improba Sergii consilia juvat, 300.

Servi Ecclesiæ, ab Episcopo manumissi, 327.

Severinus Honori I. Sum. Pont. successor, 288. Virtutes ejus, *ibid.* Severinus Heraclii Ecthesim reprobat, 303.

Sexta Synodus Oecumenica, *Vid.* Synodus.

Sicut erat, &c. quando & quomodo post *Gloria Patri* additum, 110.

Sigebertus Anglorum Rex, 385.

Sigebertus, Clotarii I. filius, 217.

Sigebertus III. post Dagoberti patris obitum Austrasiæ Rex, 367. Sigeberti pietas, *ibid.*
Sigibertus cognomento parvus, Saxonum Orientalium Rex, Christianam Religionem amplectitur, 386. Ob communionem cum excommunicato initam Sigibertus infausta morte perit, *ibid.*
Silentium Monachorum virtus, 346.
Silverius post Agapeti mortem in Sedem Apostolicam evehitur, 12. Simoniacam labem Silverio perperam inurit Anastasius Bibliothecarius, *ibid.* Silverius per calumniam opprimitur, *ibid.* Pro fidei causa relegatur, 13. Vigilius in Sedem Romanam intruditur vivente Silverio, 12. Silverius Romam redit Imperatoris jussu, *ibid.* Expulsus iterum Silverius, in exilio moritur, *ibid.* Epistola Silverii ad Vigilium Antipapam supposititia, 13. Epistola ad Amatorem Silverio supposita, *ibid.* Amatoris Epistola ad Silverium, pseudepigrapha, *ibid.*
Simoniaci ab Ordinibus & sacris Ministeriis amovendi, 330. Simoniaci Excommunicatione plectendi, 336.
Sisebutus, procerum suffragii Rex eligitur, 375. Sisebuti virtute, *ibid.* Sisebutus Judæos cogit ad Religionem Christianam amplectendam, 376. Ejus auctoritate Hispalense Concilium convocatur, *ibid.* Sisebuti obitus, *ibid.*
Sisenandus Rex, 376.
Sodomitici criminis pœna, 340.
Sophronius Hierosolymitanus Antistes, Monothelitarum impugnator, 349. Opera ejus, 397.
Sortilegi. Pœnæ contra Sortilegos & qui illos non denuntiant constitutæ, 137.
Spectacula mimica vetita 441.
Spiritus Sanctus Processio a Patre & Filio, ut Fidei dogma asseritur, 132.
Stephanus Larissensis Episcopus, Romana Synodus in causa Stephani 9.
Stephanus Abbas, Monothelita, Concilio VI. damnatus, 308.
Stili diversitas in prolixo opere non insolita, 90.
Subdiaconi Vid. Majores Clerici. Subdiaconorum obligatio ad Officii divini recitationem, 123. Subdiaconorum celibatus, 124. Subdiaconum altari jejunium ministrare decet, 124.
Suburbicarii Episcopi ordinatio a Romano Pontifice facta 169. Quomodo se gereret eo in negotio Summus Pontifex, *ibid.* & seq.
Suevi. Reges Suevorum, 290. Suevorum conversio sub Theodomiro Regem, *ibid.*
Suinthila Rex Hispaniæ. Bellicæ ejus virtutes, 376. Regno pellitur *ibid.*
Superstitiones damnatæ, 124. 326. 341. 343. Canones contra varia Superstitionum genera 130.
Symmachus a Schismaticis vexatur, 2. Symmacho affinguntur crimina, *ibid.* A Theodorico Rege Visitator eligitur qui de iis criminibus cognoscat, 3. Visitator Romam profectus nulla Symmachum reverentia prosequitur, & omnia turbat, *ibid.* Synodus in causa Symmachi a Teodorico congregatur, *ibid.* In hac Symmachus criminis purus declaratur, *ibid.* Episcopos, Presbyteros & Diaconos Symmachus Papa Cancellaneos habere statuit omnium actuum suorum testes, 4. Symmachi mansuetudo & clementia, *ibid.*, Canones ab hostibus Symmachi in ejus accusatione conculcati restituuntur, *ibid.* Eximia Symmachi charitas 6. Utrum Synodus Romana causam Symmachi Papæ judicare summo jure potuerit 213. Episcopi sedere in Synodo ad causam Symmachi discutiendam noluerunt, antequam illis constaret ab ipso fuisse convocatam, 214. S. Aviti Viennensis & Gallicanorum Episcoporum pro Symmacho Papa studium & sollicitudo, 216. Launoii objectionibus respondetur, *ibid.* & seq.
Symboli in Missa cantandi Ritus ab Ecclesia Hispaniensi in Occidente primum receptus, 150.
Synodus V. Oecumenica, 50. & seq. Synopsis actuum quintæ Synodi, *ibid.* Quis Synodum V. convocaverit, 235. Quis præfuerit, 236. Utrum quinta Synodus approbata sit ab Ecclesia, 238. & seq. Utrum quinta Synodus tria Capitula juste damnaverit, 244. & seq. Theodorus Mopsuestenus cum suis scriptis, jure a quinta Synodo damnatus *ibi.* Scripta Theodoreti ab eadem Synodo impugnantur, 249. Quinta Synodus Theodoreti scripta contra S.Cyrillum damnans, injuriam Synodo Chalcedonensis non fecit, 260. Causa Ibæ a quinta Synodo retractari jure potuit, 253. Utrum anathema latum a quinta Synodo solos Nestorianos feriat, 268. An. etiam Catholicos trium Capitulorum defensores, *ibi.* & seq.

Synodus quini-fexta, feu in Trullo, 438. Quare fic dicta, *ibid.* Synodi caufa, *ibid.* Locus, *ibid.* Præfes, *ibid.* Synodi epocha, *ibid.* Omnes Canones Synodi Trullanæ five Quini-fexte non funt ab Ecclefia Romana approbati, fed nec improbati funt univerfi, 439. Patriarchæ qui ad Synodum Quini-fextam convenere, *ibid.* & feq. Summa Trullanorum Canonum laude dignorum, 441.

Synodus fexta Oecumenica, 305. Conftantinus Pogonatus convocat VI. Synodum, *ibid.* & 402. Legatos ad Synodum mittit Agatho, 305. Quis fextæ Synodo præfuerit, 404. & feq. Quando cœpta Synodus, 305. Numerus Epifcoporum, 305. Adfunt Imperator & Magiftratus, *ibid.* Epiftola Agathonis legitur in Synodo, *ibid.* Georgius Conftantinopolitanus Patriarcha fidem orthodoxam in Synodo profitetur 307. Macharius Antiochenus, & Stephanus a Synodo damnati, 308. Honorius Pontifex in fexta Synodo damnatur, 410. & feq. Utrum Honorius jufte damnatus fuerit, & quare, 417. & feq. An damnatus fuerit a Synodo ut Hæreticus, 431. Honorii & Pyrrhi Epiftolæ combuftæ ex Synodi fententia 310. Polychronius impoftor in fexta Synodo damnatus, *ibid.* Synodus fexta a quibus confirmata, 432. A quibus impugnata, *ibid.* Utrum Acta fextæ Synodi corrupta fuerint, 411.

T

TAbernarum ingreffus Clericis vetitus, 441.

Teftes falfi, 126.

Theodatus Gotthorum Rex, 186.

Theodebertus Theodorici Metarum Regis filius, 196. Variæ ejus expeditiones bellicæ, *ibid.* Theodeberti mors & virtutes, 197. Theodeberti liberi, *ibid.*

Theodebertus Childeberti II. filius, 206. Bella civilia Theodeberti & Theodorici tum in Clotarium, cum inter fe, 207 Theodeberti natales a calumnia vindicantur, *ibid.* Mors Theodeberti & filiorum *ibid.*

Theodora Juftiniani uxor, ejus improbi mores, 225.

Theodoredus, 290.

Theodoreti fcripta in quinta Synodo Oecumenica expenduntur, 46. Propofitiones per fe Neftorianas Theodoreti fcripta continent, 252. S. Cyrilli doctrinæ contraria, 249. In quinta Synodo jure damnata, 247. 253. Sanctam Synodum Ephefinam velut hærefeos Apollinaris inftauratricem Theodoretus infectatur, 250. Cyrillum lacerat, 251. Piis S. Cyrilli Manibus Theodoretus infultat, 250.

Theodoricus Romanorum Rex, Synodum congregat, ut Symmachi Rom. Pontificis caufa ipfo Symmacho confentiente, tractaretur, 2. Theodoricus Rex Arianus caufæ Ecclefiafticæ cognitionem Synodo totam permittens, imitandum Catholicis Regibus præbet exemplum, 3. Theodorici erga Romanum Pontificem reverentia, *ibid.*

Theodoricus Clodovæi filius, Metarum Rex, 196. Bella varia ab ipfo fufcepta, *ibid.* Mors Theodorici, 197.

Theodoricus Childeberti filius, 206. Bella Theodorici, 207. & feq. Theodorici flagitia, 208. Obitus Theodorici, *ibid.*

Theodoricus III. regnum recuperat, 371. Bellum contra Frifios a Theodorico III. confectum, 372. Theodorici munificentia erga Ecclefiam, *ibid.* Theodorici liberi, *ibid.* Theodorici obitus, 441. De ejus Epitaphio quod Attrebati legitur quid fentiendum, *ibid.* Theodorico regnante viri fanctitate illuftres, *ibid.*

Theodoricus II. Rex Gotthorum, 373. Mors ejus infaufta, 210.

Theodorus Pontifex Romanus, Pyrrhum Monothelitam Conftantinopolitanum Patriarcham, damnat, 289. Pauli Monothelitæ Conftantinopolit. Patriarchæ damnationi fubfcribit, *ibid.* Eujus Pontificatus anni, *ibid.*

Theodori Mopfuefteni fcripta expenduntur in quinta Synodo Oecumenica, 46. Theodorus cum fuis fcriptis rite a Synodo damnatur, 244. Theodori Mopfuefteni errores, blafphemiæ, hærefes, 245. & feq. Theodorum Mopfueft. Patres ut hæreticum infectati funt, 247. & feq. Theodori Mopfuefteni, velut hæretici, nomen ex Sacris

Dipty-

Dipiychis deletum jam olim ante quintæ Synodi tempora, 248. Theodorum non absolvunt laudes, quibus a Patribus ornatus est, 255.

Theodorus, ex Monacho Cantuariensis Archiepiscopus, Ecclesiasticæ Disciplinæ acerrimus vindex, 355. Theodori Cantuariensis opera, 356. In Theodori Pœnitentiali quædam duriora & erronea, *ibid.* Theodori Cantuariensis in Angliam adventus, 389.

Theodorus Cæsariensis procurat damnationem trium Capitulorum, 42. Quare, *ibid.*

Theodorus Melitinæ Episcopus rudis & rusticus, a Monothelitis deceptus, 307.

Theodorus Raythunensis, 350.

Theophilactus Simocatta, Patria ejus & opera, 97.

Theudes VVisigothorum Rex, 210.

Theuaiselus VVisigothorum Princeps, 210.

Tiberius Imperator, genus ejus, mores, fortitudo, munificentia, obitus, 193.

Tiberius Apsimarus Imperator ab exercitu salutatur, 361. Leontium decessorem narribus mutilatum Monasterio recludi jubet, 362. initia Imperii Tiberii felicia, *ibid.*

Tonsura & corona Clericorum, 157. Tonsuræ usus & utilitas, *ibid.* Varia per orbem Christianam Tonsuræ forma, *ibid.*

Totilas Gothorum Rex Romam occupat, 187. Ex acie fugiens cæditur, *ibid.*

Toletanum II. Concilium, a quo & quando celebratum, 111. Canonum summa *ibid.*

Toletanum III. Concilium, cur, quando & a quo coactum, 132. Præcipuorum Canonum synopsis, *ibid.* & seq.

Toletanum IV. Concilium quando, quare & quo Præside celebratum. 324. Canonum synopsis, *ibid.* & seq.

Toletanum V. Concilium & Canones, 328.

Toletanum VI. Concilium quando, & a quo convocatum, 328. Episcoporum numerus *ibid.* Canonum summa, *ibid.* & seq.

Toletanum VII. Concilium, Canonum summa, 329. Disciplina ab Episcopis Toleto vicinis observari solita, *ibid.*

Toletana VIII. Synodus, & variæ ejus constitutiones.

Toletana IX. Synodus, Canonum ejus breviarium, 331.

Toletanum X. Concilium & ejus Canones, 332.

Toletanum XII. Concilium a quo & quare convocatum, 337. Gothorum Proceres a Sacramenti fide a quo VVambæ Regi adstricti erant, a Synodo Toletana XII. liberantur, *ibid.* Toletanæ Primatiæ fundamenta, *ibid.*

Toletanum XIII.

Toletana XIV. & XV. Concilia, 338. Sexta Synodus generalis, a XIV. Concilii Toletani Patribus suscipitur, *ibid.* Apologia Juliani Toletani Archiepiscopi adversus Monothelitas Benedicto Rom. Pontifici oblata, a Concilio Toletano XV. approbatur, *ibi.*

Toletanum XVI. Concilium, Episcoporum numerus & Canones, 340.

Toletanum XVII. Concilium, 341. Synopsis Canonum, *ibid.*

Tritheitarum auctor & error, 58.

Trullana Synodus, Quini-sexta dicta 438. & seq. Trullanæ Synodi locus, Præses, Canones, *Vid.* Synodus Quini-sexta.

Tugalus, Trecorensis Monachus, postea Lexobiensis Præsul, 196. Utrum fuerit universalis Ecclesiæ Pontifex, *ibid.*

Tulga, Hispaniæ Rex 376. Tulgæ virtutes, *ibid.*

Turonense II. Concilium, quando & a quo convocatum, 123. Canonum summa, *ibid.* & seq.

Turonensi Monasterio Sancti Martini immunitas a Romano Pontifice concessa, 176.

Typus Constantis Imperatoris, quid sit 301. Quare & quo Auctore editus, *ibid.* Typus Constantis juste damnatus, & cur, 305.

V

Valentium Concilium in Hispania 108. Summa Canonum, *ibid.*
Vasensis Synodus, 110.
Venantius Fortunatus, patria ejus & doctrina, 79. S. Martini Turonensis Episcopi virtute, ab oculorum, quos oleo lampadis ad imaginem ejus ardentis inunxerat, dolore liberatur, *ibid.* Venantii scripta, *ibid.*
Venatio Episcopis Præsbyteris & Diaconis vetita, 103.
Viaticum nulli in morte negandum, 97.
Victor Capuanus Episcopus, 71.
Victor Tonnonensis, ob pertinacissimam trium Capitulorum defensionem Justiniani Imp. mandato deportatus in exilium 76. Chronicon ab initio mundi usque ad primum Justini Junioris annum a Victore scriptum, *ibid.*
Vigilius in Sedem Romanam intrusus vivente Silverio, 12. Vigilius legitimus Pontifex factus fidei Catholicæ confessor & vindex 13. In Edicti Justiniani Imperatoris adversus tria Capitula neganda subscriptione Vigilii constantia, 43. Vigilius Constantinopolim proficitur, *ibid.* Vigilii judicatum quo tria Capitula damnavit, *ibid.* Impugnatur ab Episcopis Occidentis, 44. Ab Africanis damnatur, *ibid.* Vigilius se purgat *ibid.* Vigilius quæstionem de tribus Capitulis haberi vetat, usque ad Synodum *ibid.* Vigilius ad Imp. Justiniano vexatur *ibid.* Childeberti Regis Christianissimi Legatis Clerus Italiæ Vigilii Romani Pontificis causam commedat, dato libello supplici, 45. Vigilius rogatur ut Synodo quintæ Oecumenicæ ipso suo jure præsideat 45. Honorifica legatio ad ipsum decreta, *ibid.* Vigilii in causa trium Capitulorum variatio, 14. Mutatio sententiæ in causa trium Capitulorum vitio verti non debet Vigilio Summo Pontifici, 266. Epistola Vigili pro quintæ Synodi confirmatione germana, 14. Vigili obitus, *ibid.*
Vigilius Tapsensis in Byzacena Africæ Provincia Episcopus 71. Opera ejus, *ibid.*
S. Vincentii Martyris tunica Parisios allata, 197.
Virgo Maria, *Vid.* MARIA. Virginum Monasteria a Monachis administrata, 239.
Vitalianus Eugenio I. Summo Pontifici sufficitur 291. Ejus erga Constantem œconomia, *ibi.* Episcopi in Synodo depositi causam judicat, *ibid.* Epistola Vitaliano supposita, *ibid.*
Vitiges Gothorum Rex, cum Francorum Regibus Childeberto, Theodeberto, & Clotario pepigit societatem, 186. Romam obsidet nec capit, *ibid.* Ipsemet capitur & Constantinopolim abducitur, *ibid.*
Universalis Episcopi nomen cui competat, 17. 23.
Ursicinus Cadurcensis Antistes in secunda Synodo Matisconensi excommunicatus, 128.

Y

Yvetorii, vulgo Yvetot, in regnum erectio a Clotario, refellitur, 199.

VV

VVamba Procerum suffragiis Rex renuntiatur. 376. Paulum perduellem Regis insignia ponere compellit, *ibid.* Gothorum Proceres plebsque, Sacramenti religione quo VVambæ Regi adstricti erant a Concilio Toletano XII. solvuntur, 337. Durior quædam VVambæ Regis Lex temperatur, *ibi.* Conjurationis consciis adversus VVambam, ignoscitur, 338. Utrum Rex VVamba fuerit a Concilio Toletano XII. depositus 444. & seq. VVambæ Regis modestia 377. Ejusdem præclara gesto, *ibid.* VVambæ Regis magnanimitas & pietas, *ibid.*
Vvandalica persecutio, *Vid.* Persecutio.
Vvittericus, Hispaniæ Rex, 375.

IN-

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM,
Quæ in notis, & Animadversionibus continentur.

AGatho Papa quæ definienda erant in VI. Synodo Oecumenica præscripsit, 407.

BOnifacius IV. an increpatus a S. Columbano, 286.
Bossuet confutatur, 18. 286. 410.

S. GRegorius ex sua Pontificia auctoritate rescidit Legem Mauritii Imperatoris, 41

HOnorius solum ut Doctor privatus scripsit epistolas, quibus visus est favere Monothelitis, 435.
Hormisdas prudenter se gessit cum Monachis Scytis, *65*.

INfallibilitas Pontificis definientis innuitur a Synodo Aurelianensi V. 120.

MArraccius (Ludovicus) Alcoranum felicissime confutavit, *375*.

ROmanus Pontifex non subest judicio Concilii Oecumenici, 218. Excepta causa hæresis uni Deo ipsius crimina reservantur, 219. Tenetur qnandoque ab impactis criminibus se purgare, *ibid.*

SYnodus VI. Oecumenica agnovit supremam potestatem Agathonis, 243.

VIgilius. Ipsius auctoritas in V. Synodo quanti habita, 264. & seq. In trium Capitulorum damnatione qualiter prudenter se gesserit, 267.

FINIS.

3215

BIBLIOTECA P. F. M. CAP. — MONTEFUSCO (Av)

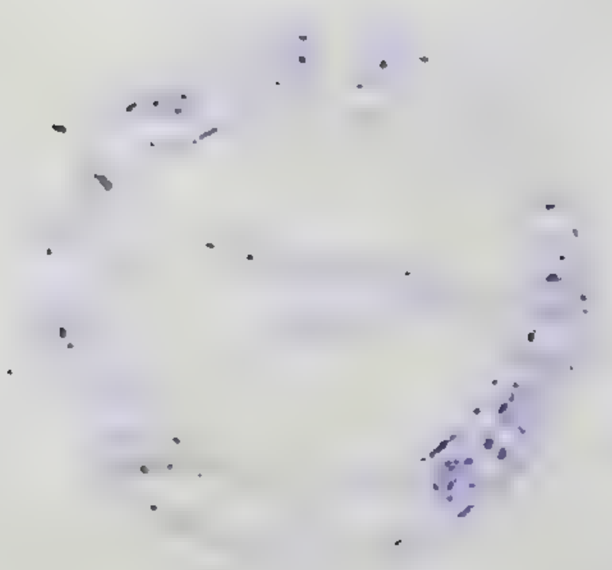

BIBLIOT... A O.F.M. CAP.
MONTEFUSCO
(Av)